

Titulli i origjinalit:
تيسير الكريم الرحمن في تفسير كلام المنان
“Tejsir El kerimir-rahman fi tefsir kelami El men-nan”

Përkthimi i tiullit të origjinalit:
“Lehtësimi i Bujarit të Gjithmëshirshëm
në komentimin e Fjalës së Bamirësit të madh”

Autori:
Abdur-rahman ibn Nasir El si’dij

Përktheu nga arabishtja:
Uthman Agolli

Redaktoi:
Irir Haxhijaj

Korrektimi dhe arti grafik:
Silvana Halimi

Botoi:
“El huda”

Surja 18: El kehf (mekase) 110 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajeti 1

1. Të gjitha lavdërimet i qofshin vetëm Allahut i Cili i ka shpallur Robit të Vet (Muhamedit) Librin (Kur'anin) dhe nuk ka lejuar në të asnjë shtrembërim!

Shpjegimi i ajetit

El hamd-i për Allahun është të përlëvduarit e Tij me emrat e Tij të bukur e cilësitë e Tij të Plota. Të gjitha cilësitë e Allahut janë të plota e absolute. *El hamd* do të thotë të lavdërosh Allahun dhe të shprehësh falënderim për mirësitë e Tij, qofshin ato mirësi të shfaqura e të dukshme, qofshin të fshehta e të brendshme, qofshin mirësi që kanë lidhje me ligjin, fenë dhe besimin, qofshin në lidhje me jetën e kësaj dynjaje. Nuk ka dyshim se mirësia më e madhe është shpallja e këtij Libri të madh për robin dhe profetin e Tij të dashur, Muhamedin (a.s). Kështu, Allahu i Madhëruar e lavdëroi veten e Tij për këtë mirësi kaq të madhe që u dhuroi njerëzve. Ky ajet shihet njëkohësisht edhe si urdhër për krijesat, që t'i thurin Atij lavde për dërgimin e profetëve dhe për shpalljen e librave. Pastaj i Madhëruari e përshkruan Kur'anin me dy cilësi të rëndësishme, që tregojnë se ai është një Libër i plotë, pa të meta: 1. Ai nuk është i shtrembëruar në asnjë aspekt. 2. Ai është i vyer dhe plot drejtësi, sqarues i rrugës së drejtë dhe mundësues i saj. Përshkrimi i parë tregon se në përmbajtjen e Kur'anit nuk ka asnjë gënjeshtëri dhe në urdhëresat e Tij nuk ka asnjë padrejtësi apo kotësi. Ndërsa përshkrimi i dytë tregon se Kur'ani është udhëzues në rrugën e drejtë, bazuar në të vërtetat që ai sjell. Me diturinë e Kur'anit, zemrat mbushen me dije dhe iman. Mendjet ndriçohen kur e njohin Krijuesin e tyre me të gjitha emrat, cilësitë dhe veprat e Tij të lavdëruara. Shpirtrat gjejnë shtegun e drejtë kur, përmes këtij Libri, shohin të vërtetën rreth të fshehtave të shkuara dhe atyre që do të vijnë. Ndërsa përmes urdhëresave dhe ndalesave, përmes

ligjeve të tij të drejta, shpirtrat pastrohen, lartësohen dhe plotësohen, për t'u bërë të denjë të ndjekin udhën e drejtë. Kështu ndodh, sepse të gjithë urdhrat dhe ligjet e Kur'anit janë drejtësi, mirësi dhe barazi. Ato kultivojnë sinqeritetin, adhurimin për Zotin e botëve si Një të vetëm e të Pashoq. Një libër i tillë është mëse i meritueshëm që Allahu ta lavdërojë Vetën për shpalljen e tij dhe të kërkojë që edhe krijesat ta përlëvdojnë Atë për këtë mirësi të madhe e të pazëvendësueshme.

Ajetet 2 – 3

2. (Një Libër) Të drejtë (e pa kundërthënie), për të paralajmëruar një dënim të rëndë prej Tij (për jobesimtarët), e për t'i përgëzuar besimtarët që bëjnë vepra të mira, se do të kenë një Shpërblim të mrekullueshëm (Xhenetin)
3. Në të cilin do të qëndrojnë përgjithmonë.

Shpjegimi i ajeteve

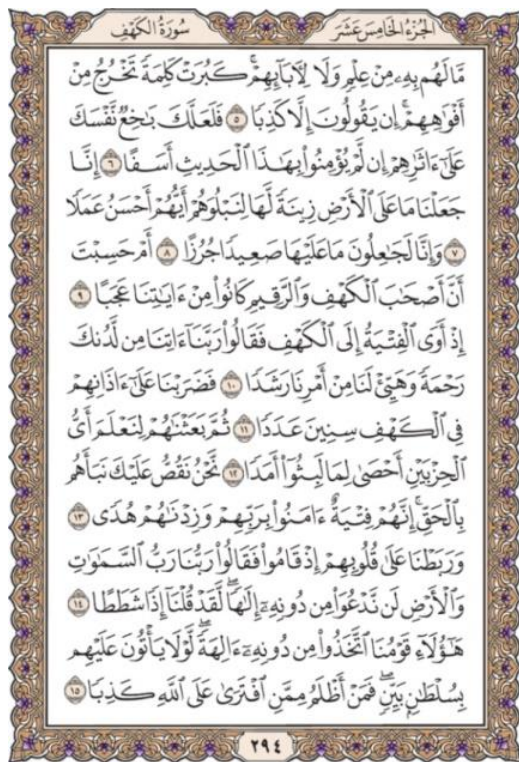
- (Një Libër) **Të drejtë (e pa kundërthënie), për të paralajmëruar një dënim të rëndë prej Tij (për jobesimtarët)...** - Allahu i Madhëruar e shpalli Kur'anin që të paralajmërojë krijesat për ndëshkimin e ashpër që Ai ka përgatitur dhe që e ka përcaktuar që të ndodhë me ligjin e Tij. Ky ndëshkim është për të gjithë ata që kundërshtojnë çështjen e Tij. Këtu bëhet fjalë për ndëshkimet në jetën e kësaj bote dhe për ato të jetës tjetër. Edhe ky paralajmërim konsiderohet si mirësi e madhe për krijesat, sepse tregon që Allahu kujdeset për ta. Ai i frikëson dhe i kërcënon ata që të ruhen nga çdo rrugë e humbjes, që i dëmton në të dyja jetët. Ai këshillon të ruhen sa janë ende në kohë. Në ajete të tjera, kur Allahu i Madhëruar ka përshkruar zjarrin e Xhehenemit, ka thënë: “Ata do të kenë shtresa zjarri nga sipër dhe nga poshtë. Me këtë Allahu i frikëson robërit e Vet: “O robërit e Mi, kini frikë (*dënimin*)!” [Zumer 16]. Është shenjë e mëshirës së Allahut për njerëzit, që i njofton ata për ndëshkimet e rënda që ka përgatitur për këdo që i kundërshton urdhëresat e Tij. Është mëshirë

për ta, që Ai ua qartëson çdo rrugë të keqe që bën të meritueshme ndëshkimin. Allahu i paralajmëron njerëzit që të ruhen e të shpëtojnë nga ndëshkimi i Tij.

- ... e për t'i përgëzuar besimtarët që bëjnë vepra të mira,... - Allahu i Madhëruar e shpalli Librin edhe për të qenë përgëzues dhe lajm i mirë për të gjithë ata që e besojnë plotësisht Atë, librat dhe profetët e Tij. Kur'ani është lajm i gëzueshëm për të gjithë ata që kanë iman të plotë, prej të cilit bëjnë vepra të mira dhe përmirësuese, qofshin ato të detyrueshme, qofshin të pëlqyeshme e vullnetare. Veprat e tyre të mira plotësojnë kushtet e domosdoshme: 1. Sinqeriteti ndaj Allahut të lartësuar dhe synimi i kënaqësisë së Tij. 2. Zbatimi me korrektësi i porosive të Zotit. Me fjalë të tjera, të gjitha veprat e tyre në emër të imanit, ata i kryejnë me sinqeritet vetëm për të kënaqur Allahun dhe sipas porosive të Allahut dhe Profetit të Tij. Njëpërmjet Kur'anit, Allahu i Madhëruar jep lajmin e mirë se:

- ... se do të kenë një Shpërblim të mrekullueshëm (Xhenetin)... - Këto janë sevapet e shumta që sjell imani i pastër e korrekt dhe veprat e sinqerta sipas tij. Pa dyshim që shpërblimi më i madh që u premtohet është kënaqësia e Allahut ndaj tyre dhe hyrja në Xhenet, atje ku ka mirësi që syri nuk i ka parë, as veshi nuk i ka dëgjuar dhe as një mendje nuk i ka përfytyruar. Allahu i Madhëruar e ka përshkruar këtë shpërblim si *hasena* - i mirë. Kjo do të thotë se shpërblimet që do të shijojnë këta të zgjedhur nuk do të kenë asnjë lloj mangësie. Nuk do të ketë as lodhje për t'i arritur, as frikë se mos i humbasin apo se mos u pakësohen. Nëse do të kishte diçka të tillë, atëherë ato nuk do të ishin *husna*. Por përgëzimet e Mëshirëplotit për besimtarët e Tij të sinqertë nuk përfundojnë me kaq:

- ... (Xhenetin) në të cilin do të qëndrojnë përgjithmonë. - Këto mirësi nuk kanë për t'u larguar asnjë çast nga këta fatlumë dhe ata kurrë nuk do të largohen e të mërzhiten

prej tyre. Madje kënaqësitë dhe përjetimet lumturuese shtohen dhe bëhen edhe më të bukura çdo ditë që kalon në Xhenet. Kur'ani është përgëzues i besimtarëve për këto mirësi të pashembullta. Por që përgëzimi të jetë i vërtetë dhe i plotë, duhet që në këtë Libër të përmenden edhe ato vepra përmes të cilave arrihet shpërblimi dhe përgëzimi. Nuk ka dyshim që Kur'ani ka treguar me hollësi çdo punë të mirë përmes së cilës kënaqet Krijuesi, fitohet Xheneti dhe arrihen përgëzimet e shumta në të dyja jetët. Lum ai që përfiton nga thesaret dhe përgëzimet e këtij Libri!

Ajetet 4 - 5

4. Si edhe për t'i paralajmëruar ata që thonë se Allahu ka bir.

5. Kurrfarë dijenie nuk kanë ata për këtë dhe as etërit e tyre nuk kishin. Sa e rëndë është ajo fjalë që del nga gojë e tyre! Ajo që thonë ata është veçse gënjeshtë.

Shpjegimi i ajeteve

Ja edhe një tjetër mesazh i rëndësishëm, që tregon përse u zbrit ky Kur'an:

- **Si edhe për t'i paralajmëruar ata që thonë se Allahu ka bir.** - Këtu bëhet fjalë për jehudët, krishterët dhe idhujtarët e çdo lloji, të cilët bënë këtë shpifje të shëmtuar për Zotin e botëve. Ata i thonë këto fjalë duke mos patur asnjë lloj diturie e sigurie:

- **Kurrfarë dijenie nuk kanë ata për këtë dhe as etërit e tyre nuk kishin.** - Nuk kanë dituri e fakte, as këta dhe as të parët e tyre, rrugën e të cilëve këta e pasojnë verbërisht. Ata ndjekin veçse hamendësime dhe atë që ua dikton vetja, dëshirat e tyre të prishura dhe të devijuara nga e vërteta.

- **Sa e rëndë është ajo fjalë që del nga gojët e tyre!** - Shëmtia e kësaj fjale është shumë e madhe dhe ndëshkimi për të është po i tillë. E ku ka shëmti më të madhe sesa të thuash për Zotin se ka fëmijë, gjë kjo që do të thotë mangësi për Të dhe cenon madhështinë e Tij. Kështu, Allahu nuk do të ishte më i Vetëm në aspektin *rububije* dhe as në atë *uluhije*, sepse i tillë do të ishte dhe “biri” i Tij. Kjo është thjesht një gënjeshtëri e shëmtuar për të Madhërismin, që është i Vetëm dhe i Pashoq në çdo aspekt. Nuk ka padrejtësi më të madhe sesa të gënjesh kundër Zotit. Ai thotë: “E kush është më i padrejtë se ai që trillon gënjeshtria ndaj Allahut, për t'i devijuar njerëzit, nga padija e tyre? Pa dyshim, Allahu nuk i udhëzon keqbërësit.” [En'am 144]. Kurse në këtë ajet thotë:

- **Ajo që thonë ata është veçse gënjeshtër.**
- Kjo është një gënjeshtër, në të cilën nuk ka asnjë grimë të vërtete. Vërej me kujdes se si Allahu i Madhëruar deklaroi gradualisht kotësinë e këtij besimi të devijuar dhe të pavërtetë! Në fillim, Ai thotë: “Ata nuk kanë asnjë dijeni për këtë, madje as etërit e tyre.” Dhe të folurit rreth Allahut pa dituri është sigurisht ndër gjërat më të dënueshme dhe më devijuese nga e vërteta. Pastaj, duke kaluar në një hap tjetër edhe më të fortë, thotë: “Sa e rëndë është ajo fjalë që del nga gojët e tyre!” Pra, deklaroi se kjo është një fjalë e shëmtuar, duke i ftuar ata të meditojnë për shëmtinë dhe kotësinë e saj. Më tej thotë: “Ata flasin veçse gënjeshtër.”

Së fundmi, pasi i ftoi të meditonin rreth faktit që ky është një besim që nuk ndërtohet mbi argument, nuk mbështetet në logjikë të pastër, madje është i shëmtuar dhe cenon madhështinë e Allahut si Zot, si Krijues dhe si i Vetmi që meriton adhurimet, i fton të kuptojnë se kanë të bëjnë veçse me gënjeshtër për Zotin dhe janë shumë larg së vërtetës.

Ajeti 6

6. Mos vallë do të shkatërrosh veten nga pikëllimi, nëse ata nuk besojnë në këtë Fjalë (Kur'an)?

Shpjegimi i ajetit

Profeti (a.s) ishte shumë i përkushtuar për të udhëzuar njerëzit në fenë e drejtë. Ai përpigj me çdo mjet që ata ta përqafonin Islamin. Sa herë që dikush e pranonte Islamin dhe kthehej tek Zoti, Profeti (a.s) lumturohej. Nga ana tjetër, ai trishtëj shumë për ata që e mohonin dhe nuk pranonin të adhuronin Zotin me Islam, sepse ai ishte shumë i dhembur dhe i mëshirshëm, shumë i butë dhe i dashur me ata të cilët i fton në Islam. Por Allahu i Madhëruar e udhëzoi atë që të mos shqetësohej dhe as të dëmtonte veten nga keqardhja për ata që nuk donin të besonin dhe të pranonin Islamin dhe Kur'anin. Në ajete të tjera, i Lartësuar thotë: “Allahu largon nga e vërteta atë që Ai dëshiron dhe e udhëzon atë që Ai dëshiron. Prandaj ti mos shkatërro veten duke u dëshpëruar për ta! Allahu e di shumë mirë atë që bëjnë ata.” [Fatir 8]. Ndërsa këtu thotë: “Mos, vallë, do të shkatërrosh veten nga pikëllimi, nëse ata nuk besojnë këtë Fjalë?” Pra, ti gati po shkatërron veten nga trishtimi dhe keqardhja për ata që nuk të përgjigjen. Por shpërblimi yt tashmë është i plotë dhe i sigurt te Zoti. Ndërsa për ata të mjerë, nëse Zoti do të shihte ndonjë të mirë tek ata, do t'i kishte udhëzuar, por Ai e di mirë që ata meritojnë vetëm zjarrin, prandaj edhe nuk ua bën mbarë që të udhëzohen. Keqardhja nuk ka për të të sjellë ndonjë ndryshim apo dobi. Në këtë ajet e të ngjashëm me të ka shumë mësim. Detyra e ftuesve të njerëzve

në besimin e drejtë është kumtimi i qartë i së vërtetës me çdo mënyrë që mund të sjellë udhëzimin e tyre. Nga ana tjetër, ata kanë detyrë mbylljen e të gjitha rrugëve të humbjes dhe të devijimit, duke marrë të gjitha masat e mundshme. Kështu, ftuesi përpiqet që t'i udhëzojë njerëzit në rrugën e drejtë dhe punon me durim për t'i larguar nga devijimet e shkaqet që pengojnë nga udhëzimi. Por më e rëndësishmja është që të gjitha këto ftuesi duhet t'i kryejë duke iu mbështetur tërësisht Allahut dhe duke kërkuar ndihmën dhe suksesin prej Tij. Nëse njerëzit udhëzohen, atëherë le të falënderojë Zotin për mirësinë dhe bujarinë e Tij. Por nëse ata refuzojnë, atëherë thirrësi nuk duhet të bjerë në trishtim dhe pesimizëm, sepse të tilla ndjenja e dobësojnë shpirtin dhe e ngadalësojnë ritmin e tij. Nga trishtimi i tepërt nuk fiton gjë. Ftuesi thjesht duhet të vazhdojë në detyrën që i ka ngarkuar Zoti dhe ta perfeksionojë sa më shumë atë. Çdo gjë tjetër është jashtë mundësive të njeriut. Mendohu pak! Allahu i thotë Profetit (a.s.): “Ti nuk mund ta udhëzosh atë që do, por është Allahu Ai që udhëzon kë të dojë dhe Ai është më i Dituri për të udhëzuarit.” [Kasas 56]. Edhe Musai (a.s) tha: “O Zoti im! Unë nuk kam fuqi mbi asnjë tjetër veçse mbi veten dhe vëllanë tim. Prandaj, na veço ne prej këtij populli të pabindur!” [Maide 25]. Atëherë, çfarë mund të thuhet për të tjerët, që qëndrojnë shumë më poshtë se këta dy profetë të nderuar?! Le të kujtojmë gjithmonë fjalën e Allahut kur thotë: “Ti këshillo, sepse je veçse një kujtues dhe nuk je kontrollues i tyre! Ai që sprapset e nuk beson, Allahu do ta dënojë me vuajtje të mëdha. Pa dyshim, tek Ne është kthimi i tyre. Dhe, pa dyshim, nga Ne është gjykimi i tyre.” [Gashije 21 – 26].

Ajetet 7 – 8

7. Gjithçka në Tokë, Ne e kemi bërë vetëm si stoli, për t'i provuar se cili prej tyre do të jetë më vepërmirë.

8. Çfarë ka Në Tokë do ta bëjmë pluhur e dhé.

Shpjegimi i ajeteve

- Gjithçka në Tokë, Ne e kemi bërë vetëm si stoli, - Allahu i Madhëruar ka bërë në tokë mirësi e kënaqësi të shumta, si: ushqime të shijshme, pije të këndshme e të pastra, vendbanime të rehatshme, pyje e kopshte me pemë e fruta, lumenj, përrenj, lëndina, pamje tërheqëse e të mrekullueshme, zëra që të mrekullojnë, stoli ari e argjendi, gurë të çmuar etj. Por mendohuni pak, o njerëz! Të gjitha këto janë thjesht bukuri të kësaj bote. Dhe mos harroni as edhe një çast se ato janë vendosur në këtë jetë si sprovë për ju dhe për të nxjerrë në pah besimin tuaj. Allahu i Lartësuar thotë:

- ...për të provuar se cili prej tyre do të jetë më vepërmirë. - Për t'ju sprovuar se cili është më vepërmirë. Por çfarë quhet vepër e mirë? Është ajo vepër që kryhet me sinqeritet vetëm për të kënaqur Zotin dhe, së dyti, kryhet sipas porosive të Zotit, ashtu siç e ka dashur Ai dhe siç e ka sqaruar përmes shpalljeve e profetëve. Zoti kënaqet veçse me adhurimet dhe mënyrat që Ai i ka caktuar. Ne jemi vendosur në këtë botë vetëm për t'u dalluar qartë cili është më vepërmirë. Ndërsa mirësitë e kësaj bote do të zhduken një ditë. I Madhëruari thotë:

- Çfarë ka Në Tokë do ta bëjmë pluhur e dhé. – Kjo Tokë do të shkretohet, kënaqësitë e saj do të zhduken, lumenjtë e saj do të thahen e gjurmët e tyre do të zhduken. Ky është realiteti i kësaj bote, të cilin Allahu i Madhëruar na e bën të qartë sikur ta kishim para syve. Ai na paralajmëron të jemi të kujdesshëm dhe të mos mashtrohemi me të. Allahu na nxit që të punojmë për një tjetër botë, mirësitë e së cilës janë të pafundme dhe ku banorët e saj do të qëndrojnë gjithmonë të lumtur. Ky është tregues i mëshirës së Allahut për krijesat. Me bukuritë e kësaj bote mashtrohen veçse ata të cilët njohin anën e jashtme të saj, vetëm shkëlqimin që i verbon, pa mundur të shohin në brendësi të saj. Në këtë jetë, ata dëfrehen ashtu si kafshët, që thjesht përmbushin epshet e

veta. Ata nuk e kuptojnë të drejtën e Zotit të tyre dhe nuk i japin rëndësi diturisë rreth Zotit. I vetmi shqetësim që kanë ata është përmbushja e dëshirave të tyre kafshërore. Për ta nuk ka rëndësi se në ç'rugë i arrijnë ato. Aq të mjerë janë ata, saqë në momentet e vdekjes do të dëshpërohen, për shkak se u ndërpriten kënaqësitë e kësaj bote e jo sepse nuk i kanë dhënë hakun Zotit apo se kanë bërë gjynahe. Ndërsa ata që arrijnë të shohin në brendësi të kësaj jete e kuptojnë për ç'qëllim u krijua ajo dhe ata vetë. Ata marrin një qëndrim të ekuilibruar në lidhje me këtë botë dhe jetën në të. Këta të urtë dhe të mençur marrin prej kënaqësive të kësaj bote aq sa u nevojitet. Kjo botë i ndihmon ata për t'iu bindur Zotit dhe për të kryer adhurimet që e kënaqin Atë. Ata e dinë mirë se u krijuan për të adhuruar Zotin si Një të Vetëm dhe e dinë se Zoti ua mundësoi të gjitha të mirat në këtë botë pikërisht për të përmbushur këtë qëllim dhe për t'iu ndihmuar që ta përkryejnë atë. Këta të urtë shfrytëzojnë çdo moment të kësaj jete për t'iu afruar Zotit me punë të mira. Kjo botë është për ata thjesht një vend kalimi, e jo vend dëfrimi e prehje. Kjo botë është si hija e një peme, ku udhëtari pushon pak, e jo shtëpia e përjetshme, ku ai gjen rehatinë e kënaqësinë. Kjo është arsyeja që këta njerëz i sheh gjithnjë tek përpiqen shumë për të njohur Zotin dhe çfarë Ai dëshiron prej tyre. Ata i sheh të përkushtuar që të përmbushin urdhëresat e Zotit dhe të bëjnë gjithnjë vepra të mira, qoftë në drejtim të marrëdhënieve me Zotin, qoftë në drejtim të marrëdhënieve me krijesat. Këta lloj njerëzish janë në grada të larta tek Allahu dhe do të kënaqen me nderimin dhe mirësitë e shumta që Ai do t'iu japë. Të nderuar dhe të lumtur do të jenë këta fatlumë. Kur të dashuruarit pas kësaj jete verboheshin duke parë shkëlqimin e saj të jashtëm, këta të zgjedhur vështronin me urtësi e vetëpëmbajtje thelbin e kësaj bote, prandaj u përkushtuan për të punuar për ahiretin. Këta shfrytëzojnë çdo çast të kësaj bote që të fitojnë përjetësinë në Xhenetet e

Zotit, ndërkohë që dembelët jepen tërësisht pas kësaj bote të gënjeshtërt. Eh, sa larg qëndrojnë këto dy grupe dhe sa i madh është ndryshimi mes tyre!

Ajeti 9

9. A mos mendove ti se shokët e shpellës së Rekimit ishin nga Shenjat Tona më të çuditshme?

Shpjegimi i ajetit

Kurrë mos mendo se historia e djemve të shpellës ishte nga shenjat tona më të çuditshme dhe të pashembullta. Megjithatë, Allahu i Madhëruar ka sjellë shenja edhe më të mëdha se këto, në aspekte të ndryshme. Allahu i Madhëruar u sjell njerëzve shenja të shumta si në ambientin që i rrethon, ashtu edhe në veten e tyre, derisa t'u bëhet e qartë se ky Kur'an është i vërtetë dhe derisa t'u bëhet e qartë e vërteta nga e kota, udhëzimi nga humbja. Ky ajet nuk duhet kuptuar gabim: domethënë, edhe historia e djemve të shpellës është nga shenjat e çuditshme dhe madhështore që ka sjellë Zoti, por jo më e madhja. Si ajo ka patur shenja të shumta. Për këtë arsye, çudia pa fund nga kjo histori nuk është me vend. Besimtari mediton në të gjitha shenjat dhe mesazhet e Zotit, ashtu siç i ka ftuar Ai. Në fakt, ato janë çelës për të hapur rrugët e imanit në zemrën e njeriut. Ato janë rrugë të hapura drejt diturisë së dobishme dhe arritjes së *jekin-it*, sigurisë në besim. Allahu i quan të rinjtë “banorë të shpellës”, sepse ata qëndruan një kohë shumë të gjatë atje.

Ajetet 10 – 12

10. Kur djelmoshat u strehuan në shpellë, thanë: “O Zoti ynë! Na dhuro mëshirë nga ana Jote dhe na jep udhëzim të drejtë në tërë çështjen tonë!”

11. Ne ua mbyllëm veshët (i vumë në gjumë) në shpellë për shumë vite me radhë (që të mos dëgjonin).

12. Pastaj i zgjuam për të parë se cili prej dy grupeve do të ishte më i mirë në llogaritjen e viteve të qëndrimit (në gjumë).

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Madhëruar vijon që të shtjellojë këtë histori më hollësisht.

- **Kur djelmohat u strehuan në shpellë, thanë:...** - Ata ishin një grup djemsh në lulen e rinisë, që u strehuan në shpellë për t'u ruajtur nga persekutimi prej popullit të tyre. Ata donin të ruanin të pacenuar besimin të Zotit, prandaj u lutën:

- **O Zoti ynë! Na dhuro mëshirë nga ana Jote....** - Me mëshirën Tënde, forcoje besimin tonë dhe ruaje atë të pastër! Na ruaj nga çdo e keqe dhe na udhëzo të bëjmë mirë!

- **... dhe na jep udhëzim të drejtë në tërë çështjen tonë!**” - Na lehtëso çdo rrugë e mjet që na afron drejt mirësisë dhe udhës së drejtë. Rregulloji të gjitha çështjet tona të fesë e besimit, por edhe ato të kësaj jete. Të rinjë jo vetëm që iu lutën Zotit për të ruajtur besimin, por edhe morën masa duke bërë atë që kishin mundësi: ata u larguan nga shkaktarët e sprovës dhe devijimit, duke u fshehur në shpellë. Ata iu përgjëruan Zotit që t'ua lehtësonte çështjet. Ata kurrë nuk iu mbështetën forcave të tyre dhe as krijesave, por vetëm Zotit të Lartësuar. Dhe Allahu iu përgjigj lutjes së tyre:

- **Ne ua mbyllëm veshët (i vumë në gjumë) në shpellë për shumë vite me radhë (që të mos dëgjonin).** - Allahu i Madhëruar i vuri në gjumë për një kohë shumë të gjatë: 309 vjet. Në këtë mënyrë, Allahu i Madhëruar ua ruajti zemrat nga frika dhe luhatjet dhe, nga ana tjetër, i ruajti ata nga populli zullumqar. Allahu i Madhëruar do ta bënte këtë ngjarje shenjë e argument të qartë për njerëzit.

- **Pastaj i zgjuam për të parë se cili prej dy grupeve do të ishte më i mirë në llogaritjen e viteve të qëndrimit (në gjumë).** - Për të parë se cili nga ata do të ishte llogaritës më i mirë i kohës që qëndruan në gjumë. Në ajetin 18 të sures thuhet: “Kështu, Ne i zgjuam ata që të pyesnin njëri-tjetrin (se sa gjatë kanë fjetur).” Nëse di kohën e saktë të qëndrimit të tyre, kupton pushtetin e plotë, urtësinë dhe mëshirën e Allahut të Madhëruar. Nëse

do të vazhdonin të ishin në gjumë, asnjë nga këto urtësi nuk do të dilte në pah, madje historia e tyre as që do të përmendej.

Ajeti 13

13. Ne po të tregojmë historinë e tyre me saktësi. Ata qenë djelmohat që kishin besuar në Zotin e tyre dhe Ne ua shtuam atyre udhëzimin.

Shpjegimi i ajetit

- **Ne po të tregojmë historinë e tyre me saktësi.** – Këtu fillon shtjellimi i historisë së tyre. Allahu ia tregon këtë ngjarje Profetit të Tij me vërtetësinë dhe saktësinë më të plotë. Nuk duhet të ekzistojë as dyshimi më i vogël rreth saktësisë dhe vërtetësisë me të cilën është treguar kjo histori në Kur'an.

- **Ata qenë djelmohat që kishin besuar në Zotin e tyre dhe Ne ua shtuam atyre udhëzimin.** - Allahu thotë se ata ishin ‘fitjetun’, pra, djem të rinj, dhe kjo fjalë (në arabisht) tregon se ata ishin më pak se dhjetë veta. Ata përshkruhen si besimtarë. Ata e besuan Allahun si Një e të vetëm. Ata ishin të vetmit besimtarë nga mesi i popullit të tyre. Allahu ua shpërbleu këtë besim dhe ua shtoi edhe më shumë udhëzimin në zemrat e tyre, duke e bërë atë të plotë, duke parë përkushtimin e tyre për të besuar. Këtë e bëri nëpërmjet diturisë së dobishme rreth Tij dhe veprave të mira sipas asaj diturie. I Madhëruari thotë: “Allahu ua shton udhëzimin atyre që ndjekin rrugën e Tij. Veprat e mira që mbesin, kanë shpërblim më të madh të Zotit yt dhe një përfundim më të mirë.” [Merjem 76].

Ajetet 14 – 15

14. Ne i forcua zemrat e tyre (me besim të qëndrueshëm) dhe ja ata u ngritën dhe thanë: “Zoti ynë është Zoti i qiejve dhe i Tokës. Ne kurrë nuk do të adhurojmë asnjë zot tjetër përveç Tij. Po ta bënim këtë do të thoshim një gënjeshtër të shëmtuar.”

15. Këta njerëzit tanë kanë adhuruar zota të tjerë përveç Atij. Përse nuk sjellin ata një argument të qartë e bindës për atë që bëjnë? A ka më keqberës se ai që shpif gënjeshtër ndaj Allahut?

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne i forcua zemrat e tyre...** - Ua mbushëm zemrat me durim e qëndrueshmëri në të vërtetën. I bëmë ato të kënaqura dhe të mbushura me prehje të plotë, me gjithë gjendjen e vështirë ku ndodheshin. Kjo tregon butësinë, mëshirën dhe bamirësinë e Allahut me ta, që ua lehtësoi rrugën e imanit dhe u dhuroi udhëzimin e plotë. Ai u dhuroi durim, qëndrueshmëri dhe qetësi, me besimin në zemër.

- **... dhe ja ata u ngritën dhe thanë: “Zoti ynë është Zoti i qiejve dhe i Tokës.** - Allahu është Ai që na ka krijuar, na furnizon, rregullon e administron çështjet tona. Ai përkujdeset për ne, na edukon dhe përmirëson gjendjen tonë në çdo çast. Ai është Krijuesi i qiejve dhe Tokës, i Vetmi Krijues i të gjitha këtyre krijesave madhështore. Ndërsa idhujt janë krijesa të dobëta, nuk kanë krijuar asgjë dhe nuk furnizojnë asnjë. Ata nuk sjellin dëm e as dobi, as japin jetë, nuk mund ta marrin atë dhe as mund të ringjallin. Kështu, të rinjtë argumentuan për vërtetësinë e *uluhije*-s, me faktin se Allahu është i vetmi në aspektin e *rububije*-s. Domethënë, duke qenë se Allahu është i vetëm në *rububije*, atëherë ne e njësojmë Atë edhe në *uluhije*, pra, në meritën e adhurimeve. Ata thanë:

- **Ne kurrë nuk do të adhurojmë asnjë zot tjetër përveç Tij...** - Ne nuk kemi për t’iu drejtuar me lutje asnjë krijese, sepse do të ishte gabim i pafalshëm.

- **... Po ta bënim këtë do të thoshim një gënjeshtër të shëmtuar.** - Do të ishte një devijim i madh nga e vërteta dhe nga rruga e drejtë. Të rinjtë e mençur besuan bindshëm në teuhidin *rububije* dhe *uluhije* dhe iu përmbajtën fort këtij besimi. Nga ana tjetër, ata treguan se ishin shumë të qartë se njësimi i Zotit është rruga e drejtë, ndërsa çdo gjë tjetër e ndryshme nga ai është largim nga rruga e drejtë dhe kotësi. Kjo tregon se sa e plotë ishte dituria e tyre rreth Zotit dhe se Zoti ua kishte dhënë të plotë

udhëzimin e drejtë dhe ua kishte forcuar besimin në zemrat e tyre.

- **Këta njerëzit tanë kanë adhuruar zotë të tjerë përveç Atij.** - Pasi kujtuan mirësitë e mëdha që Zoti iu dhuroi dhe imanin dhe udhëzimin që ua dha, këta të rinj filluan të analizonin gjendjen e popullit të tyre. Ata ishin njerëz të zhytur në idhujtari, të cilët u luteshin idhujve e gjërave të padobishme. Duke parë këtë gjendje, të rinjtë ndien urrejtje dhe u qartësuan se populli i tyre nuk e mbështeste adhurimin ndaj idhujve në asgjë të sigurt. Ata ishin të zhytur në injorancë e humbje.

- **Përse nuk sjellin ata një argument të qartë e bindës për atë që bëjnë?** - Le të sjellin ndonjë argument për të vërtetuar saktësinë e idhujtarisë së tyre. Por sigurisht, ata nuk do ta bënin kurrë një gjë të tillë. Besim i tyre ishte thjesht një trillim dhe mashtrim për Zotin. Kjo është padrejtësia më e madhe që ekziston, prandaj thanë:

- **A ka më keqbërës se ai që shpif gënjeshttra ndaj Allahut?**

Ajeti 16

16. Përderisa jeni larguar prej tyre dhe prej asaj që ata adhurojnë përveç Allahut, atëherë strehohuni në Shpellë! Zoti juaj do t’ju dhurojë nga mëshira e Tij e gjerë dhe do t’jua lehtësojë çështjen tuaj dhe çdo gjë që është në dobinë tuaj.

Shpjegimi i ajetit

- **Përderisa jeni distancuar prej tyre dhe prej asaj që ata adhurojnë përveç Allahut, atëherë strehohuni në shpellë!** - Ata i thanë njëri-tjetrit: tashmë jemi larguar nga populli ynë dhe nga adhurimet e kota. Tani duhet të marrim masat për t’u ruajtur nga sherri i tyre, sepse nuk kemi mundësi për t’i luftuar ata apo për të jetuar mes tyre duke praktikuar lirisht fenë dhe besimin tonë. Atëherë, le të strehohemi në shpellë!

- **Zoti juaj do t’ju dhurojë nga mëshira e Tij e gjerë dhe do t’jua lehtësojë çështjen tuaj dhe çdo gjë që është në dobinë tuaj.** - Dhe pikërisht për këtë u lutën më herët, kur thanë:“O Zoti ynë! Na dhuro mëshirë nga ana Jote dhe na përgatit udhëzim të drejtë

në tërë çështjen tonë!” Ata iu përgjjuan Zotit, duke treguar pafuqinë dhe dobësinë e tyre nga njëra anë dhe duke iu lutur Zotit që ta rregullojë gjendjen e tyre, nga ana tjetër. Ajo që ishte shumë e rëndësishme në gjithë këtë ngjarje, ishte siguria dhe bindja e plotë se Allahu do t’i ndihmonte dhe do t’ua jepte atë që kërkonin. Nuk ka dyshim se Allahu i mbuloi me mëshirën e Tij dhe ua lehtësoi çështjen. Ai ua ruajti fenë dhe shëndetin dhe i bëri simbol e model për të gjitha krijesat e Tij. Allahu bëri që ata të kujtohen gjithmonë për mirë, dhe kjo ishte nga mëshira e Tij për ta. Ai ua lehtësoi mënyrat për ruajtjen e besimit dhe jetës së tyre. Madje, edhe vendi ku do të flinin ishte jashtëzakonisht i ruajtur dhe i sigurt.

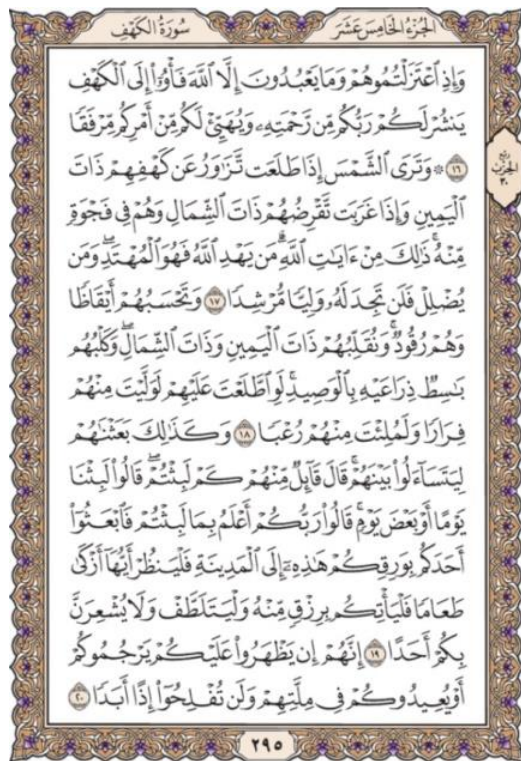
Ajetet 17 – 18

17. Dhe ti e shihje diellin. Kur agonte, anonte prej shpellës së tyre nga ana e djathtë, e kur perëndonte lart nga ana e majtë e tyre dhe ata ishin në një vend të gjerë në mes të saj. Kjo është një nga shenjat e Allahut. Atë që e udhëzon Allahu, ai është i udhëzuar dhe atë që Ai e lë në humbje, ti nuk do të gjesh për të asnjë Mbështetës që do ta çonte në Rrugën e Drejtë.

18. Ti do të mendoje se ata janë zgjuar, ndërsa ishin duke fjetur. Ne i rrotullonim herë në krahun e djathtë e herë në të majtin. Qeni i tyre i kishte shtrirë këmbët e para pranë hyrjes. Sikur të kishe hasur në ta, me siguri do të kishe ikur i mbushur me frikë prej tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- **Dhe ti e shihje diellin. Kur agonte, anonte prej shpellës së tyre nga ana e djathtë, e kur perëndonte lart nga ana e majtë e tyre dhe ata ishin në një vend të gjerë në mes të saj. Kjo është një nga shenjat e Allahut.** - Zoti i ruajti nga rrezet e diellit dhe u kujdes që të mos dëmtoheshin në trup e shëndet. Ata qëndronin në një hapësirë të gjerë të shpellës, në mënyrë që të ajroseshin dhe të mos dëmtoheshin nga qëndrimi i gjatë në vend të mbyllur dhe të ngushtë. Sigurisht,

kjo është një ndër shenjat madhështore të Allahut, që tregojnë për pushtetin absolut dhe për mëshirën e gjerë e të pakufishme të Tij për ata besimtarë. Kjo tregon se Allahu iu përgjigj lutjes dhe u kujdes për besimin dhe për gjendjen e tyre, deri edhe në këto detaje. Dihet se çështja më e rëndësishme e përkujdesit ndaj tyre ishte udhëzimi në rrugën e drejtë dhe në besimin e pastër, prandaj Allahu thotë:

- **Atë që e udhëzon Allahu, ai është i udhëzuar...** - Nuk ka asnjë rrugë tjetër për arritjen e udhëzimit, përveçse prej Zotit. Ai është i Vetmi që udhëzon në rrugën e drejtë dhe e drejton robin drejt mirësive në të dyja jetët.

- **... dhe atë që Ai e lë në humbje, ti nuk do të gjesh për të asnjë Mbështetës që do ta çonte në Rrugën e Drejtë.** - Ata nuk kanë asnjë mbështetës për të rregulluar punët e tyre. Nuk ka kush që mund t’i drejtojë ata në ato veprime që mund të përmirësojnë gjendjen e tyre. E kush mund t’i shpëtojë ata që Allahu i ka gjykuar të

mbeten në humbje? Askush nuk mund ta thyejë gjykimin dhe vendimin e Zotit.

- **Ti do të mendoje se ata janë zgjuar, ndërsa ishin duke fjetur.** - Nëse dikush do t'i shihte, ata do të dukeshin sikur ishin zgjuar, edhe pse ishin në gjumë. Shpjeguesit e Kur'anit thonë se kjo ndodhi, sepse sytë i kishin hapur, që të mos u prisheshin e dëmtoheshin nga gjumi i gjatë shekullor.

- **Ne i rrotullonim herë në krahun e djathtë e herë në të majtën.** - Kjo bëhej për t'u ruajtur trupin, sepse toka, me natyrën e saj, i ha trupat që janë ngjitur me të. Allahu me pushtetin e tij bënte që ato të rrotulloheshin majtas dhe djathtas, aq sa të mjaftonte që toka të mos ua prishte trupin. Allahu mund t'i mbronte ata pa qenë nevoja t'i rrotullonte, por Ai është i urtë dhe dëshiron që ligjet e Tij në këtë botë të vazhdojnë rrugën e tyre të zakonshme dhe të mos thyhej lidhja shkak-pasojë.

- **Qeni i tyre i kishte shtrirë këmbët e para pranë hyrjes.** - Edhe qenin që shoqëronte banorët e shpellës e kapi i njëjti gjumë, gjatë kohës që ai ruante. Ai i kishte këmbët të shtrira në drejtim të hyrjes së shpellës. Zoti i ruajti trupat e tyre nga tretja e tokës. Ndërsa për sa i përket ruajtjes nga faktori njerëzor, Ai na tregon se i ruajti ata nëpërmjet frikës që futi në zemrat e njerëzve. Nëse i shihte ndonjë, do të mbushej me tmerr e frikë dhe do të largohej me të shpejtë.

- **Sikur të kishe hasur në ta, me siguri do të kishe ikur i mbushur me frikë prej tyre.** - Kjo bëri që ata të qëndronin të paprekur dhe të pazbuluar nga askush, edhe pse ishin shumë pranë qytetit. Provë që ata ishin shumë pranë qytetit është fakti se kur ata u zgjuan, dërguan njërin prej tyre për të blerë ushqim për ta nga qyteti dhe po prisnin për t'u kthyer.

Ajetet 19 – 20

19. Kështu, Ne i zgjuam ata që të mund ta pyesnin njëri-tjetrin (*se sa gjatë kishin fjetur*). **Njëri prej tyre foli e tha: “Sa keni ndejur këtu?” Ata thanë: “Kemi ndejur (ndoshta) një ditë ose një pjesë të ditës.”**

(*Më në fund*) **ata thanë: “Zoti juaj e di më së miri se sa keni ndejur këtu. Tani dërgojeni njërin prej jush me këto monedha (argjendi) në qytet, që të zgjedhë ushqimin më të mirë dhe t'ju sjellë juve. Dhe le të ketë shumë kujdes e mirësjellje e të mos i japë të kuptojë askujt për ju!”**

20. Sepse nëse ata (të qytetit) vijnë te ju, do t'ju vrasin me gurë, ose do t'ju kthejnë në fenë e tyre, e atëherë kurrë nuk keni për të shpëtuar.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kështu, Ne i zgjuam ata që të mund ta pyesnin njëri-tjetrin** (*se sa gjatë kishin fjetur*). - I zgjuam nga gjumi i gjatë, që ata të gjenin se sa kishte zgjatur qëndrimi i tyre në shpellë.

- **Njëri prej tyre foli e tha: “Sa keni ndejur këtu?” Ata thanë: “Kemi ndejur (ndoshta) një ditë ose një pjesë të ditës.”** - Ky ishte një gjykim. Me sa duket, ata patën mendime të ndryshme për këtë çështje. Duke qenë se kishin mospërputhje, ata thanë:

- (*Më në fund*) **ata thanë: “Zoti juaj e di më së miri se sa keni ndejur këtu....”** – Ata u kthyen tek Ai që i di të gjitha me hollësi. Mbase, pas kësaj, Allahu i Madhëruar ua bëri të qartë kohën e saktë të qëndrimit. Fillimisht, Ai i bëri që të diskutonin mes njëri-tjetrit për këtë. Pasi dhanë mendimet e tyre me aq sa dinin dhe nuk arritën në përfundim të qartë, pa dyshim që Zoti do t'ua ketë treguar të vërtetën. Kjo përkon edhe me urtësinë e Tij në zgjimin e tyre nga ai gjumë i thellë, sepse Allahu nuk e bën diçka kot dhe pa urtësi. Gjithashtu, Allahu është i mëshirshëm me ata që kërkojnë diturinë rreth gjërave të domosdoshme për t'u mësuar dhe bëjnë ç'të mundën për arritjen e këtij qëllimi. Prej mëshirës së Tij, Ai ua jep këtë dituri atyre që hulumtojnë dhe e kërkojnë. Kjo kuptohet edhe nga fjala e Tij: “Dhe kështu bëmë, që ata të zbuloheshin e që të kuptohet se premtimi i Allahut është i sigurt dhe se Kijameti pa dyshim që do të

ndodhë." [Kehf 21]. Populli e dinte mirë gjendjen e tyre, prandaj ata do të shërbenin si argument për ringjalljen. Pasi diskutuan dhe pyetën njëri-tjetrin rreth kohës sa qëndruan, ata dërguan njërin prej tyre që t'u sillte ushqim, madje më të shijshmin dhe më të mirin:

- Tani dërgojeni njërin prej jush me këto monedha (argjendi) në qytet, që të zgjedhë ushqimin më të mirë dhe t'ju sjellë juve. Dhe le të ketë shumë kujdes e mirësjellje e të mos i japë të kuptojë askujt për ju! – Ata e porositën shokun për të qenë i kujdesshëm që mos binte në sy, sepse kjo do të përbënte rrezik të madh për ta, siç thanë më pas:

- Sepse nëse ata (të qytetit) vijnë te ju, do t'ju vrasin me gurë, ose do t'ju kthejnë në fenë e tyre, e atëherë kurrë nuk keni për të shpëtuar. - Ata ishin mes dy kërcënimeve: ose të ekzekutoheshin duke u goditur me gurë nga populli i tyre, dhe kjo do të ishte një vdekje e dhimbshme, ose të ktheheshin në idhujtari, dhe kështu të shkatërronin këtë botë dhe fenë e tyre. Nga këto ajete nxjerrim mësim të shumta, disa prej të cilave janë:

- Nxitja për kërkimin e diturisë dhe hulumtimit e saj, sepse Allahu i rizgjoj ata për të pyetur e hulumtuar për çështje që u interesonin.

- Është prej edukatës që, nëse nuk di diçka, t'ua lesh në dorë të diturve dhe të mos e kalosh cakun.

- Lejohet të ngarkosh dikë (*el uekale*) për kryerjen e shitblerjes, ashtu siç lejohet edhe pjesëmarrja kolektive (*el sherikeh*) në të.

- Lejohet zgjedhja e ushqimeve më të shijshme dhe më të mira, por me kusht që të mos teprohet e shpërdorohet. Në ajet thuhet: "Dërgojeni njërin prej jush me këtë monedhë argjendi në qytet, që të zgjedhë ushqimin më të mirë dhe t'ju sjellë juve." Ky lejim është edhe më i fortë nëse bëhet fjalë për dikë që mund të hajë veçse të tillë ushqim të zgjedhur dhe të shijshëm. Me sa duket, në këtë ajet janë bazuar shumë mufesirinë, që janë të mendimit se ata të

rinj ishin bij mbretërisë e pasanikësh, pasi ata urdhëruan që t'u sillnin ushqimin më të mirë dhe më të shijshëm. Atëherë, ishte në zakonin e të pasurve që ta zgjidhnin ushqimin.

- Nxitja për t'u fshehur dhe për t'u mbrojtur nga çdo sprovojë që të dëmton në fenë tënde. Lejimi i fshehjes së besimit për veten dhe vëllezërit, në rastet kur përbën rrezik për jetën dhe besimin.

- Dashuria dhe prirja e fortë e këtyre djemve për fenë e Zotit dhe besimin e pastër. Ata braktisën gjithçka vetëm e vetëm për ta ruajtur të pacenuar besimin e tyre.

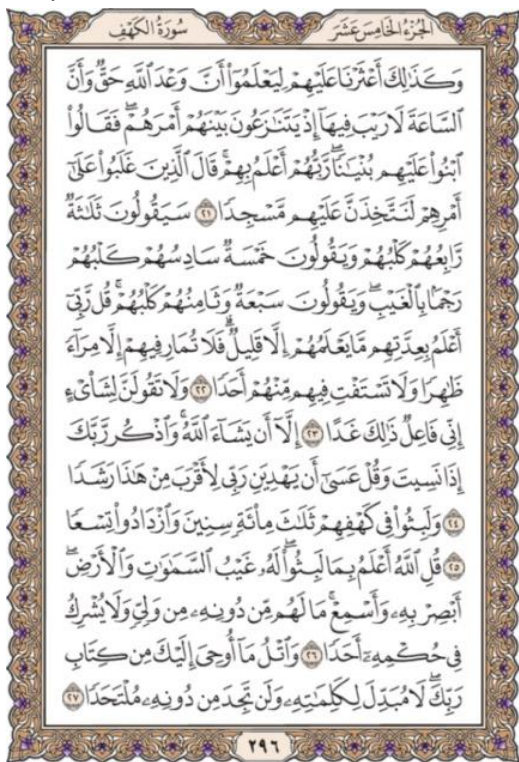
- Analiza e dëmeve që sjell e keqja dhe mosbesimi është shumë e rëndësishme. Ajo bën që e keqja dhe mosbesimi të urrehen dhe të shihen ashtu siç janë në realitet. Analiza e së keqes dhe mosbesimit dhe vënia në dukje e ligësive dhe dëmeve që ato sjellin është nga punët më të mira, që e kanë bërë besimtarët më të hershëm dhe të mëvonshëm. Kështu vepruan ata të rinj kur thanë: "Nëse ata kuptojnë për ju, do t'ju vrasin me gurë, ose do t'ju kthejnë në fenë e tyre, e atëherë nuk keni për të shpëtuar kurrë." [Kehf 20].

Ajeti 21

21. Dhe kështu e bëmë rastin e tyre të njohur te njerëzit që të kuptojnë se premtimi i Allahut (për ringjalljen) është i sigurt dhe se nuk mund të ketë asnjë dyshim për Orën e Gjykimit. Dhe ja, ata bisedonin për çështjen e tyre me njëri tjetrin. Disa thanë: "Ndërtojuni atyre një ndërtesë (si shenjë)!" . Zoti i tyre di më së miri për ta. Ndërsa ata që ishin me të pushtetshëm thanë: "Do të ndërtojmë një vend adhurimi (tempull) në hyrjen e tyre."

Shpjegimi i ajetit

- Dhe kështu e bëmë rastin e tyre të njohur te njerëzit që të kuptojnë se premtimi i Allahut (për ringjalljen) është i sigurt dhe se nuk mund të ketë asnjë dyshim për Orën e Gjykimit. - Allahu i Lartësuar na tregon se Ai ua shfaqti njerëzve çështjen e këtyre djemve. Allahu e di më

mirë, por kjo ndodhi pasi ata u zgjuan dhe dërguan njërin prej tyre për të blerë ushqim, edhe pse e porositën që të fshihej. Por Allahu i Madhëruar dëshiroi diçka të dobishme për njerëzit dhe një mundësi për t'ua shtuar edhe më shumë shpërblimin këtyre djemve. Duke ua zbuluar njerëzve këtë ndodhi, ata do të shihnin me sytë e tyre një shenjë të madhështisë dhe fuqisë të Allahut për ringjalljen. Ata do të shihnin me sytë e ballit se ringjallja është e sigurt. Ata që më parë kishin dyshime për ringjalljen, tashmë do të kishin një argument të qartë për vërtetësinë e saj. Për besimtarët ky do të ishte një forcim i mëtejshëm i sigurisë së tyre për ringjalljen dhe shpërblimin te Zoti. Ndërsa për mohuesit ky do të ishte një argument dhe fakt që nuk mund të kundërshtohet. Në këtë mënyrë, të gjitha shpërblimet për këto mirësi do të shkonin në llogarinë e këtyre djemve. Allahu ua ngriti gradat dhe i bëri të njohur. Madje, shumë nga dëshmitarët e kohës filluan ta tepronin me respektin ndaj atyre djemve, që, sigurisht, është i gabuar:

- Dhe ja, ata bisedonin për çështjen e tyre me njëri tjetrin. Disa thanë: “Ndërtojuni atyre një ndërtesë (si shenjë)!”. Zoti i tyre di më së miri për ta. - Allahu e di më mirë se si shkoi çështja e tyre. Krerët e asaj kohe urdhëruan që në atë vend të ndërtonin një tempull, që të shërbente si kujtim për ngjarjen e të rinjve. Sigurisht, kjo është e palejueshme, sepse e ka ndaluar rreptësisht Profeti (a.s).¹ Fakti që Allahu e ka përmendur këtë fakt nuk do të thotë se ai veprim është i mirë ose që nuk mund të jetë i qortueshëm dhe i ndaluar. Qëllimi është për të treguar se sa shumë i respektuan dhe nderuan ata.

- ... Ndërsa ata që ishin me të pushtetshëm thanë: “Do të ndërtojmë një vend adhurimi (tempull) në hyrjen e tyre.” – Në fillim të rinjtë patën frikë për fenë, besimin dhe jetën e tyre, ndërsa tashmë ata po respektoheshin e nderoheshin deri në këtë masë. Ky ajet është argument se kush përpiket ta ruajë fenë nga fitnet, Allahu ka për ta ruajtur prej tyre. Ai që kërkon mbrojtje e ruajtje dhe i merr masat sinqerisht për këtë, Allahu ka për ta strehuar dhe ndihmuar. Allahu strehon dhe mbron të gjithë ata që i drejtohen sinqerisht Atij, madje i bën ata edhe udhëzime dhe frymëzim edhe për të tjerët. Gjithashtu, çdokush që duron poshtërimin e vuajtjet për hir të Zotit dhe duke synuar kënaqësinë e Tij, në përfundim do të fitojë e përjetojë krenarinë e respektin më të madh, pa e kuptuar fare se si. Më pas, ajo që është përgatitur tek Allahu për vepërmirët është shumë më e mirë dhe e përjetshme. I Madhëruari thotë: “Ndërsa për ata që e kanë frikë Zotin e tyre, do të ketë Xhenete, nëpër të cilët rrjedhin lumenj dhe në të cilët do të jenë përgjithmonë. Kjo është një dhuratë e mrekullueshme nga Allahu. Ajo çka gjendet tek Allahu është më e mirë për punëmirët.” [Al Imran 198].

Ajeti 22

22. Disa thonë: “Ishin tre dhe i katërti ishte qeni”. (Të tjerë) thonë: “Ishin pesë dhe i gjashti ishte qeni.”. Këto janë

hamendësi. Ka (edhe të tjerë) që thonë: “Ishin shtatë dhe i teti ishte qeni.” Thuaj: “Zoti im e di më së miri numrin e tyre. Janë vetëm pak që e dinë çështjen e tyre. Prandaj mos polemizo për ta (o Muhamed), përveçse me atë që është e qartë, dhe mos pyet askënd për ta!”.

Shpjegimi i ajetit

- **Disa thonë: “Ishin tre dhe i katërti ishte qeni”. (Të tjerë) thonë: “Ishin pesë dhe i gjashti ishte qeni.”. Këto janë hamendësi. Ka (edhe të tjerë) që thonë: “Ishin shtatë dhe i teti ishte qeni.”** - Allahu i Madhëruar na njofton se ithtarët e Librit kishin mospajtime rreth numrit të djemve, kundërshtim ky që e ka burimin në të folurit pa dije dhe në supozimet e pabaza për çështjet e panjohura. Tre ishin mendimet e tyre:

- Disa thanë se ata ishin tre të rinj dhe bashkë me qenin bëheshin katër.

- Të tjerë thanë se ishin pesë të rinj dhe i gjashti ishte qeni. Për këto dy mendime, Allahu i Madhëruar thotë se ata i kanë thënë duke hamendësuar, pa fakte dhe pa dije. Prandaj si të tilla, ato bien poshtë.

- Ndërsa disa thanë se ishin shtatë të rinj dhe i teti ishte qeni. Ky ishte mendimi më i saktë, sepse Allahu i hodhi poshtë dy mendimet e para, por nuk e bëri për të tretin. Megjithatë, Allahu e di më së miri. Ky është një lloj debati që nuk ka dobi. Njohuria rreth kësaj çështjeje nuk u sjell ndonjë dobi njerëzve, as fetare dhe as jofetare, prandaj Allahu i Madhëruar thotë:

- **Thuaj: “Zoti im e di më së miri numrin e tyre. Janë vetëm pak që e dinë çështjen e tyre.”** – Veç një pakicë e dinë të saktën, por Allahu i madhëruar thotë:

- **Prandaj mos polemizo për ta (o Muhamed), përveçse me atë që është e qartë,...** - Mos polemizo me ithtarët e Librit (të krishterë e jehudë) për tjetër, veçse për çështje të rëndësishme, për të cilat ke dituri të sigurt. Kjo nga njëra anë. Nga ana tjetër, bëje këtë vetëm nëse nga diskutimi ka dobi dhe pritet ndonjë rezultat. Çdo polemikë që nuk i plotëson këto dy kushte është e kotë,

që nuk e meriton të thellohesh, por është thjesht humbje kohe dhe lodhje e mendjes. Kjo ndodh, për shembull, kur tema është e parëndësishme nga ana fetare, siç është njohja e numrit të këtyre djemve të shpellës, ose kur bashkëbiseduesi është thjesht një inatçor, që nuk ka për qëllim njohjen e të vërtetës, por thjesht për të kundërshtuar të vërtetën.

- **... dhe mos pyet askënd për ta!** – Për sa i përket çështjes së djemve të shpellës, mos pyet *ehli kitab*-ët, sepse ata e bazohen thjesht në hamendësime, që nuk kanë aspak lidhje me të vërtetën. Nga ajeti mësohet se është e ndaluar të pyesësh për çështje feje dikë që nuk është i denjë për këtë detyrë. Shkaqet që e bëjnë një njeri jo të denjë për këtë, mund të jenë nga më të ndyshmet, si p.sh.:

- Është i paditur dhe jo i aftë për këtë përgjegjësi.

- Është i pakujdesshëm në atë që thotë dhe i papërmbytur ndaj gënjeshtres, edhe pse mund të ketë dije rreth asaj që pyetet. Kështu, fetvaja jepet vetëm nëse bazohet në dituri, besnikëri, përgjegjësi dhe vërtetësi. Megjithatë, mund të ndodhë që dikujt t'i ndalohet të japë fetva për një fushë të caktuar dhe t'i lejohet në një fushë tjetër, sepse ajeti nuk na ndalon në mënyrë absolute. E rëndësishme është plotësimi i kushteve për këtë çështje.

Ajeti 23 – 24

23. Dhe mos thuaj kursesi për diçka: “Unë do ta bëj patjetër këtë e atë nesër.”

24. Pa shtuar: “Në dashtë Allahu.”! E, kur të harrosh, përmende Zotin tënd dhe thuaj: “Shpresoj se Zoti im do të më japë një udhëzim edhe më të mirë.”.

Shpjegimi i ajeteve

- **Dhe mos thuaj kursesi për diçka: “Unë do ta bëj patjetër këtë e atë nesër.”!** - Ky ndalim, edhe pse i është drejtuar Profetit, vlen për të gjithë umetin. Allahu na ndalon që, për çështjet që pritet të ndodhin në të ardhmen, të themi: “Unë do ta bëj”, pa e shoqëruar me fjalët “Insha-Allah”, pra, “në dashtë Allahu”. Kjo është e ndaluar, sepse

kur flasim për të ardhmen, flasim për diçka që ka të bëjë me të fshehtë, dhe ne nuk e dimë të fshehtë. Askush nuk e di a do ta bëjë atë vepër në të ardhmen apo jo, a do të ekzistojë ajo apo jo. Së dyti, mos thënia e fjalës “në dashtë Allahu” tregon një lloj besimi se njeriu vepron tërësisht i pavarur nga dëshira dhe vullneti i Zotit, dhe kjo sigurisht që është e gabuar dhe e pamundur. I gjithë sundimi është në dorën e Zotit dhe do të ndodhë veçse ajo që Zoti do dhe e lejon, siç thuhet në Kur'an: “Ai (Kurani) është veçse këshillë për njerëzit, për këdo prej jush që dëshiron të përqendrohet. Po ju nuk mundeni të dëshironi, pa dëshiruar Allahu, Zoti i botëve!” [Takuir 27 – 29].

- **Pa shtuar: “Në dashtë Allahu.”** - Së treti, përmendja e lejes dhe dëshirës së Zotit përpara si kusht për realizimin e dëshirës tënde tregon edukatën me Zotin nga njëra anë, por edhe sjell lehtësim dhe bereqet, sjell plotësim e ndihmë për realizimin e saj, nga ana tjetër. Kur thotë “insha-Allah”, njeriu tregon se po i mbështetet Allahut. Por duke qenë se njeriu është i prirur të harrojë, ndodh që ai të mos e thotë këtë fjalë ndonjëherë, prandaj Allahu e urdhëron që ta përmendë këtë më pas, kur të kujtohet, dhe kështu shlyhet gabimi, siç thotë Allahu:

- **E, kur të harrosh, përmende Zotin tënd...** – Nëse harron në fillim, përmende Allahun atëherë kur të kujtohesh. Kështu porositet çdokush që harron, në mënyrë që gjithmonë të kujtojë Zotin dhe të mos bëhet neglizhent. Njeriu gjithmonë ka nevojë për Zotin, që Ai ta drejtojë e udhëzojë në çdo fjalë e punë që kryen dhe ta ruajë nga gabimet dhe devijimet, prandaj Zoti e urdhëron të thotë:

- **dhe thuaj: “Shpresoj se Zoti im do të më japë një udhëzim edhe më të mirë.”!** – Ajeti urdhëron që njeriu ta lusë Zotin e të shpresojë tek Ai, të ketë besim e siguri të plotë në Të se Ai do ta udhëzojë në rrugën më të shkurtër dhe më të mirë për arritjen e së mirës dhe mbarësisë. Njeriu, i cili ka të tilla cilësi e dobësi, duhet patjetër t'i kërkojë Zotit udhëzimin dhe mbarësinë, në

mënyrë që Ai t'i japë sukses. Le t'i përgjërohet Zotit që ta ndihmojë dhe t'i japë udhëzimin e drejtë në të gjitha çështjet.

Ajetet 25 – 26

25. Ata qëndruan në shpellën e tyre treqind vjet (diellorë) duke shtuar nëntë (për vitet hënore).

26. Thuaj: “Allahu e di më së miri sa kanë qëndruar. Atij i takon fshehtësia e qiejve dhe e tokës. Sa qartë shikon Ai (gjithçka) dhe sa mirë dëgjon Ai (gjithçka)! Përveç Tij (Allahut) ata (njerëzit) nuk kanë asnjë Mbrojtës. Në Vendimin e Tij nuk mund t'i përzihet askush.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar e ndaloi Profetin e Tij që të pyeste *ehli kitab*-ët për këtë çështje, sepse ata flisnin pa fakte dhe vetëm hamendësonin. Allahu është i Gjithëdituri, që di çdo të fshehtë, prandaj Ai e njoftoi Profetin e Tij për kohën e qëndrimit të tyre në shpellë, duke bërë të qartë se vetëm Allahu e di më së miri:

- **Ata qëndruan në shpellën e tyre treqind vjet (diellorë) duke shtuar nëntë (për vitet hënore).** - Kjo është një çështje prej fshehtësisë së qiejve dhe të tokës dhe, si e tillë, dihet veçse nga Zoti.

- **Thuaj: “Allahu e di më së miri sa kanë qëndruar. Atij i takon fshehtësia e qiejve dhe e tokës.** - Këto të fshehta, nëse do Ai, i shfaq përmes të dërguarve të Tij. Gjithçka që profetët flasin në emër të Tij është e vërteta e sigurt, që nuk mund të vihet në dyshim. E nëse Allahu nuk ua ka treguar të dërguarve të Tij diçka, atëherë nuk ka krijesë tjetër që ta dijë.

- **Sa qartë shikon Ai (gjithçka) dhe sa mirë dëgjon Ai (gjithçka)!** - Kjo është një fjali habitore, që tregon madhështinë dhe gjithëpërfshirjen e diturisë, shikimit dhe dëgjimit të Zotit. Allahu shikon dhe dëgjon gjithçka. Allahu e thotë këtë pasi na tregoi për dijen e Tij gjithëpërfshirëse dhe absolute. Pastaj i Madhëruari na njofton se Ai është mbrojtësi e rregulluesi i të gjitha çështjeve të botës. Ai është Mbrojtësi,

Kujdestari dhe i Dashuri i besimtarëve, që kujdeset për ta në mënyrë të veçantë. Ai i nxjerr ata prej errësirave në dritë dhe ua lehtëson çështjet. Ai i ruan e i shpëton ata nga vështirësitë e vuajtjet dhe i ruan nga devijimet. Allahu i Madhëruar përmend këtu dy llojet e përkujdesjes: të përgjithshmen dhe të posaçmen. E dyta është vetëm për të zgjedhurit e Tij, siç thuhet në vijim:

- **Përveç Tij (Allahut) ata (njerëzit) nuk kanë asnjë Mbrojtës.** – Ishte Allahu Ai që u kujdes për të rinjtë e shpellës, me butësinë, mëshirën dhe bujarinë e Tij. Këtë çështje nuk ia la në dorë asnjë krijese të Tij.

- **Në Vendimin e Tij nuk mund t'i përzihet askush.** - Këtu bëhet fjalë për ligjin e Tij të vendosur për krijesat, që ata ta zbatojnë. Ai është i vetmi që i vendos ligjet e krijimit dhe të funksionimit të kësaj bote, por edhe ligjet e dispozitat, sipas të cilave krijesat duhet të jetojnë. Ai është Ligjvënësi për krijesat. Ai projektonte gjithçka me kaderin e Tij, pastaj e krijon atë dhe e bën të ekzistojë dhe të funksionojë në krijimin e Tij. Allahu rregullon dhe mbikqyr funksionimin e gjithçkaje në këtë botë. Është Allahu, gjithashtu, që u vendos krijesave ligjin dhe rregullat e besimit dhe të fesë. Ai vendos urdhëresat dhe ndalesat, si dhe kufijtë ku duhet të qëndrojnë. Është Ai që ka vendosur ligjin e shpërblimit dhe të ndëshkimit, në varësi të zbatimit ose jo të dispozitave të Tij. Allahu na tregon se vetëm Ai i di fshehtësitë e qiejve dhe të Tokës dhe se krijesat nuk mund të dinë asgjë rreth këtyre të fshehtave ndryshe, por veçse përmes rrugës që Ai ka dashur, pra, përmes shpalljeve dhe profetëve. Duke qenë se Kur'ani përmban shumë nga këto fshehtësi, Allahu i Madhëruar thotë:

Ajeti 27

27. Lexo atë që të është shpallur ty nga Libri i Zotit tënd! Askush nuk mund t'i ndryshojë fjalët e Tij dhe ti nuk do të mund të gjesh asnjë strehë (e mbrojtje) përveçse tek Ai.

Shpjegimi i ajetit

- **Lexo atë që të është shpallur ty nga Libri i Zotit tënd!** - *Et-tila'uetu* vjen me kuptimin “lexim”, por vjen edhe me kuptimin “ndjekje e pasim rigorozisht” i diçkaje. Kështu, Allahu na urdhëron që ta pasojmë rigorozisht Kur'anin, që ia shpalli Profetit. Ky pasim duhet të mbështetet mbi njohjen e thellë të kuptimeve të këtij Libri. Ngjarjet që rrëfohen në të duhet të besohen, ndërsa porositë e tij duhet të zbatohen. Kufijtë dhe ndalesat e tij duhet të respektohen. Askush nuk mund ta ndryshojë Kur'anin. Askush nuk mund ta cenojë vërtetësinë e rrëfimeve dhe drejtësinë e ligjeve të Kur'anit. Ky Libër ka gradën më të lartë të bukurisë dhe vërtetësisë.

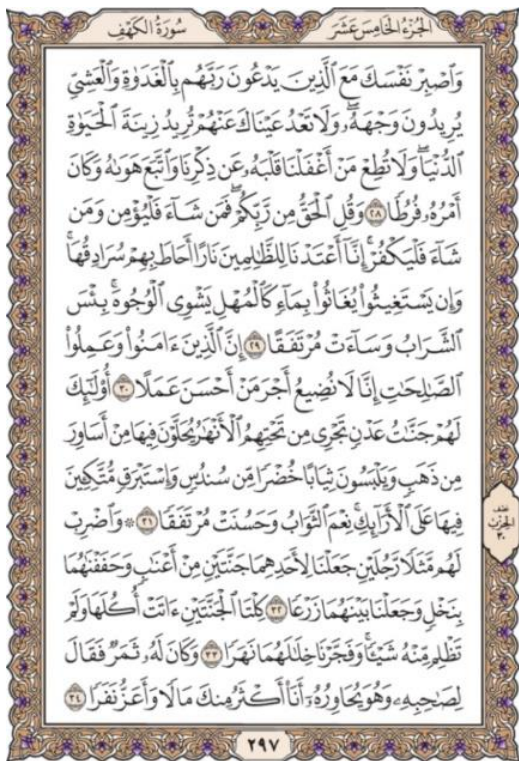
- **Askush nuk mund t'i ndryshojë fjalët e Tij...** - Duke qenë se janë të përkryera në vërtetësinë dhe drejtësinë që kumtojnë, ajetet e Kur'anit janë të sigurta nga ndryshimi dhe tjetërsimi. Kjo mund të ndodhte vetëm nëse do të kishte mangësi. Ky ajet është një lavdërim për vlerën e lartë të Kur'anit dhe nxitje për t'u përkushtuar në leximin, studimin dhe pasimin e tij.

- **... dhe ti nuk do të mund të gjesh asnjë strehë (e mbrojtje) përveçse tek Ai.** - Përveç Zotit tënd, nuk ke për të gjetur strehim e mbrojtje dhe as ndihmë e mbështetje. Duke qenë se Allahu është i vetmi që ofron mbrojtje e strehim nga çdo e keqe dhe i vetmi që të mbështet për arritjen e çdo të mire, atëherë është detyrë që ta njohësh Atë si të vetmin Zot të denjë për t'u adhuruar, tek i cili shpreson dhe të cilit i druhet. Zoti është i vetmi të cilit duhet t'ia kesh frikën haptazi e fshehtazi. Krijesat janë tërësisht të varura dhe të varfra ndaj Tij në çdo aspekt e në çdo gjendje. Vetëm Atij i duhen drejtuar të gjitha lutjet, me të dyja mënyrat e të luturit, për të gjitha çështjet.

Ajeti 28

28. Bëj durim e qëndro vetëm me ata që e lusin Zotin e tyre mëngjes e mbrëmje e që kanë për qëllim kënaqësinë e Tij dhe mos i hiq sytë prej tyre e të kërkosh stolitë e kësaj bote! Mos iu bind atij që ia kemi shkujdesur zemrën prej

përmendjes Sonë dhe i është dhënë epshit të vet, sepse puna e tij ka mbaruar!

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar i përcjell Profetit të Tij të dashur një urdhër shumë të rëndësishëm. Dhe, sigurisht, ky është një urdhër për të gjithë popullin, sepse Muhamedi (a.s) është modeli i tyre më i mirë në zbatimin e urdhrave. Ky urdhër ka të bëjë me sjelljen me besimtarët dhe mënyrën e trajtimit të tyre:

- **Bëj durim e qëndro vetëm me ata që e lusin Zotin e tyre mëngjes e mbrëmje e që kanë për qëllim kënaqësinë e Tij...** - Bëhu i durueshëm dhe qëndro gjithmonë dhe vetëm me besimtarët, të cilët - siç i përshkruan Zoti - e lusin Atë mëngjes e mbrëmje. Ata i luten Zotit dhe e adhurojnë, duke kërkuar ta kënaqin Atë. Siç shihet, Allahu i ka përshkruar këta besimtarë se e adhurojnë Atë dhe janë të sinqertë vetëm për të kënaqur Atë me çdo punë e adhurim që i përkushtojnë. Ky është një urdhër i qartë për t'u shoqëruar me besimtarë të sinqertë e vepërmirë. Madje është urdhër

për t'u përpjekur fort dhe me durim, për të qëndruar dhe për t'u shoqëruar vetëm me ta. Ata duhet të jenë shoqëruesit e vetëm dhe më të mirë të besimtarit, edhe nëse janë të varfër e jo me pozitë ndër njerëz. Të shoqëruarit me ta ka dobi të shumta dhe të panumërta, që kurrësesi nuk duhen neglizhuar për asnjë lloj shkakut:

- **...dhe mos i hiq sytë prej tyre e të kërkosh stolitë e kësaj bote!** - Kurrë mos e largo vëmendjen nga ata, që janë të zgjedhur! Mos iu largo shoqërimin me ta dhe të rendësh pas kënaqësive të kësaj bote! Kjo është shumë e dëmshme dhe nuk të ofron asnjë lloj dobie. Kjo gjë ndërpret dhe cenon shumë mirësitë e besimit dhe fesë. Kjo sjellje e lidh zemrën me kënaqësitë e kësaj bote dhe atëherë të gjitha mendimet dhe planet do të lidhen me këtë jetë. Rrjedhimisht, do të zbehet në zemër dashuria dhe malli për ahiretin. Mos harro asnjë çast se stolitë e kësaj bote janë shumë joshëse për njeriun. Ato e dehin mendjen dhe e pushtojnë zemrën, duke bërë të harrojnë Zotin. Dalëngadalë e pa kuptuar, kjo zemër e dehur përkushtohet vetëm për të plotësuar dëshirat vetjake, duke humbur më kot kohën, që është aq e vyer. Në këtë mënyrë, njeriu i shkatërron punët dhe çështjet e tij dhe zhytet gradualisht në dëshpërimin e përjetshëm. Kjo është arsyeja që Allahu i Madhëruar na tërheq vëmendjen që të mos mashtrohemi nga kënaqësitë e kësaj bote, duke thënë:

- **Mos iu bind atij që ia kemi shkujdesur zemrën prej përmendjes Sonë dhe i është dhënë epshit të vet, sepse puna e tij ka mbaruar!** – Për arsye se njerëz të tillë e harrojnë Allahun, Ai i ndëshkoi ata duke ua lënë zemrat të zhyten edhe më tepër në plotësimin e dëshirave dhe t'i largohen adhurimit të Tij. Kështu, ata nuk e kujtojnë dhe nuk e madhërojnë Zotin e tyre, përmes adhurimeve që Ai ua ka treguar përmes Shpalljes. Përfundimi i të tillëve është i pashmangshëm, siç thotë Allahu: “çështja e tij ka mbaruar!” Tashmë epshet dhe dëshirat e tyre janë të vetmet që kanë rëndësi. Ata

janë dorëzuar plotësisht para dëshirave të tyre. Për të plotësuar epshet e tyre, ata të mjerë sakrifikojnë gjithçka, edhe sikur të vuajnë a të vdesin. Në këtë mënyrë, ata e kanë epshin si zot të tyre, sepse i binden dhe i nënshtrohen veç atij, sikurse thotë i Lartësuar në një ajet tjetër kuranor: “A e ke parë atë që, me vetëdije, dëshirat e veta i konsideron si zot?! Allahu, me urtësinë e Tij, e ka humbur atë nga rruga e drejtë, ia ka bllokuar të dëgjuarit dhe zemrën dhe mbi sytë e tij ka vënë perde. Përveç Allahut, kush tjetër mund ta udhëzojë atë?! A nuk e kuptoni?!” Duke zgjedhur dëshirat e vetes si zot, njeriu rrënon jetën dhe fenë e tij, prandaj të tillë njerëzve është e ndaluar t’u bindesh dhe t’i pasosh. Ata ftojnë edhe të tjerët në gjërat e poshtra, ku janë zhytur vetë. Nga ajeti kuptohet se ai që e meriton më shumë që t’i bindesh e ta pasosh është ai që e ka mbushur zemrën me dashuri për Allahun. Kjo dashuri duket qartë në fjalët që ai thotë dhe në adhurimet e shumta që i kushton Zotit. Ai në çdo çast kujton Zotin. Ai gjithmonë synon kënaqësinë e Allahut dhe i jep përparësi asaj kundrejt çdo lloji tjetër kënaqësie, të vetes së tij apo të të tjerëve. Kështu, atë e sheh gjithmonë të kujdesshëm me kohën dhe shfrytëzimin e saj. Ai e mbush kohën me ato fjalë e vepra që rregullojnë marrëdhëniet e tij me Zotin. Ai është sistematik, i përqendruar dhe i paluhatshtëm në rrugën e tij. Duke përmirësuar veten e vet, ai nuk harron që të kujdeset edhe për të tjerët, që edhe ata ta arrijnë mirësinë që gëzon ai. Kështu, një njeri i tillë e meriton që të pasohet si imam. Durimi i përmendur në këtë ajet e për të cilin jemi urdhëruar që ta plotësojmë është durimi në bindje ndaj Zotit, i cili është grada më e lartë e durimit. Duke plotësuar dhe forcuar këtë lloj durimi, plotësohen e forcohen të gjitha llojet e tjera të durimit.² Nga ajeti kuptohet se është e pëlqyeshme që në dy skajet e ditës të shtohen sa më shumë adhurimet, kujtimi i Zotit, lutjet e përkushtimet, sepse Allahu i lavdëron ata që i kryejnë këto veprime. Në qoftë se Allahu i

lëvdon ata që e kryejnë një vepër të caktuar, kjo tregon se Allahu e pëlqen edhe atë vepër. Po ashtu, nëse Allahu thotë që e do një vepër, atëherë Ai nxit që të kryhet ajo vepër.

Ajetet 29 – 31

29. Dhe thuaj: “E vërteta është nga Zoti juaj e kush të dojë, le të besojë, e kush të dojë, le të mohojë. Për jobesimtarët, Ne kemi përgatitur një Zjarr muret e të cilit do t’i rrethojnë ata, e nëse kërkojnë shpëtim, do t’u jepet ujë (i nxehtë) si bakër i shkrirë që do t’ua përvëlojë fytyrat. Sa e tmershme është ajo pije! Sa vend i keq është ai!”

30. Le ta dinë Ata që besuan dhe bënë vepra të mira, se Ne nuk do ia humbim shpërblimin atij që është bamirës.

31. Ata e kanë vendin në Xhenetin e Adnit, nëpër të cilin rrjedhin lumenj. Ata do të stolisen me byzylykë floriri dhe do të veshin rroba të gjelbra prej mëndafshi të hollë e të trashë (të qëndisur). Atje do të qëndrojnë të mbështetur në shtretër (të lartë). Sa shpërblim i mrekulleshëm! Sa vend i bukur është ai!

Shpjegimi i ajeteve

- Dhe thuaj: “E vërteta është nga Zoti juaj... - Thuaju njerëzve, o Muhamed, se Kur’ani është e vërteta e sigurt e sjellë nga Zoti juaj. Tashmë është qartësuar udha e drejtë nga humbja, e vërteta nga gënjeshtra. Tashmë janë të qarta cilësitë e të lumturve dhe cilësitë e të dëshpëruarve. Të gjitha këto Allahu i Madhëruar i qartësoi përmes Shpalljes që ia dha të Dërguarit të Tij. Duke qenë se të gjitha këto janë bërë të qarta, atëherë ju nuk duhet të kini asnjë dyshim rreth së vërtetës dhe duhet të bëni zgjedhjen e drejtë. Zgjedhja është në dorën tuaj.

- ... e kush të dojë, le të besojë, e kush të dojë, le të mohojë. - Këto janë dy rrugët e vetme që njeriu mund të zgjedhë. Suksesi varet nga Zoti. Një gjë është e sigurt: Allahu i Madhëruar i dha njeriut vullnet të mjaftueshëm që të zgjedhë lirisht e brenda mundësive të tij ose imanin, ose kufrin, ose të mirën, ose të keqen. Nëse zgjedh besimin

e drejtë, atëherë atij do t'i lehtësohet rruga drejt së mirës dhe së vërtetës. E nëse e refuzon ftesën e Zotit, atëherë ai nuk do të ketë asnjë arsyetim e justifikim para Zotit. Askush nuk e detyron që të besojë, sikurse thotë i Madhëruari: "Nuk ka detyrim në fe. Është sqaruar e vërteta nga e kota. Kush e braktis *tagut*-in dhe beson në Allahun, ai është kapur pas lidhjes më të fortë, e cila kurrë nuk këputet. Allahu dëgjon e di gjithçka. Allahu është Mbrojtësi (i dashur) i atyre që besojnë dhe i nxjerr ata prej errësirave në dritë. Për ata që nuk besojnë, kujdestarë janë shejtanët, të cilët i nxjerrin ata prej drite, për t'i futur në errësira. Këta janë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përjetësisht." [Bekare 256, 257]. Atëherë, kuptoje mirë! Kur Allahu thotë: "...kush të dojë, le të besojë, e kush të dojë, le të mohojë!", kjo nuk do të thotë që njeriu është i çliruar nga detyrimet dhe përgjegjësia, sido që të veprojë. Përkundrazi, kjo duhet kuptuar si kërcënim i ashpër nga Zoti për atë që zgjedh mohimin, pasi i është sqaruar plotësisht e vërteta. Gjithashtu, është gabim të kuptohet nga ky ajet se duhet të heqësh dorë nga lufta kundër atyre që nuk besojnë. Pastaj i Madhëruari përmend përfundimin e të dy grupeve:

- **Për jobesimtarët, Ne kemi përgatitur një Zjarr muret e të cilit do t'i rrethojnë ata,** - Këta kanë qenë të zhytur në padrejtësi të shumta, duke filluar nga mohimi i Zotit, mosbindja ndaj Tij dhe shkelja e kufijve të Tij. Për këta, Allahu ka përgatitur një zjarr të madh, muret e të cilit rrethojnë jobesimtarët. Ata nuk mund të gjejnë asnjë hapësirë për të shpëtuar, sepse zjarri përvëlues i mbështjell nga çdo anë.

- **e nëse kërkojnë shpëtim, do t'u jepet ujë (i nxehtë) si bakër i shkrirë që do t'ua përvëlojë fytyrat.** - Ata kërkojnë ujë, për të shuar etjen e madhe, që ua copëton grykën dhe barkun. Por për të shuar etjen, atyre u jepet: "...ujë si katran, që përzhit fytyrën." Pra, ai është si plumb i shkrirë ose vaj i përvëluar, për shkak të nxehtësisë së

madhe të tij. Aq i nxehtë është, saqë Allahu thotë: "...ua përzhit fytyrën." Vetëm afshi i tij i nxehtë ua përvëlton fytyrën, kur afrohen. Atëherë, si mendon se do t'ua bëjë zorrët dhe barkun, kur ata ta gëlltisnin?! Allahu thotë: "...atyre që nuk besojnë, u qepen rroba prej zjarri e u hidhet ujë i valë mbi koka. Me atë u shkrihet gjithçka që u gjendet në bark dhe lëkurat." [Haxh 19, 20].

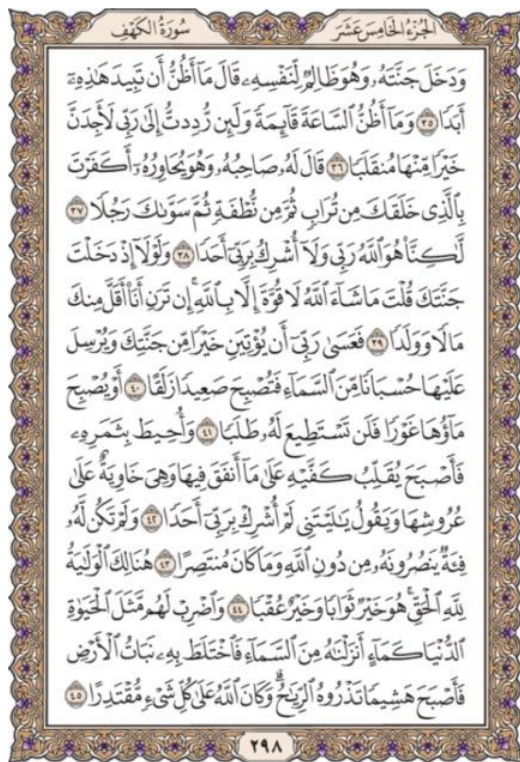
- **Sa e tmershme është ajo pije!** - Kjo është pije shumë e keqe për të shuar etjen dhe për të larguar pak ndëshkimin. Jo vetëm që nuk ua largon etjen, por do t'ua shtojë edhe më shumë dhimbjen dhe ndëshkimin.

- **Sa vend i keq është ai!** - Zjarri është një vend shumë i keq për të gjetur qetësi dhe çlodhje. Atje nuk ka çlodhje e qetësi, por ka dënim shumë të madh e raskapitës, që nuk pakësohet e as lehtësohet asnjë çast. Ata qëndrojnë atje të pashpresë dhe kurrë nuk shohin ndonjë të mirë. Atë vend dhe banorët e tij i ka lënë të braktisur Mëshirëploti, ashtu sikurse ata e harruan Atë dhe braktisën besimin në Të. Pastaj pëmendet grupi i dytë:

- **Le ta dinë Ata që besuan dhe bënë vepra të mira, se Ne nuk do ia humbim shpërblimin atij që është bamirës.** - Këta fatlumë kanë dy cilësi të domosdoshme. Së pari, ata kanë një besim të saktë e të drejtë. Ata besojnë Allahun, në melekët, librat dhe profetët e Tij, Ditën e Gjykimit dhe caktimin e së mirës dhe së keqes vetëm prej Tij. Ata i besojnë këto shtyllat e besimit ashtu si duhen besuar. Gjithashtu, ata bëjnë vepra të mira duke e adhuruar Zotin përmes riteve të detyrueshme dhe ato të pëlqyeshme. Allahu i Madhëruar thekson se ata "bëjnë vepra të mira". Vepër e mirë është ajo që plotëson dy kushte: Të bëhet duke synuar kënaqësinë e Allahut. Të bëhet sipas porosive dhe Shpalljes së Allahut. Këto lloj veprash janë të mira, të cilat Zoti nuk i humbet. Përkundrazi, Ai do t'i ruajë ato dhe do t'ua japë të plotë shpërblimin. Në varësi të përpjekjeve të tyre dhe sinqeritetit, ata marrin nderimin dhe mirësitë nga Zoti.

- Ata e kanë vendin në Xhenetin e Adnit, nëpër të cilin rrjedhin lumenj. Ata do të stolisen me byzylykë floriri dhe do të veshin rroba të gjelbra prej mëndafshi të hollë e të trashë (të qëndisur). Atje do të qëndrojnë të mbështetur në shtretër (të lartë). – Për ata që kanë besim korrekt, singëritet dhe vepra të mira, janë premtuar kopshte të larta, të mbushura me pemë. Aq të dendura janë ato pemë, sa që i fshehin e mbulojnë tërësisht banorët poshtë tyre. Të shumtë janë edhe lumenjtë që rrjedhin nëpër ato pyje e kopshte të dendura. Ato rrjedhin pranë pemëve të hijshme dhe pranë ndërtesave të larta. Stolitë e banorëve do të jenë prej floriri të kulluar, ndërsa veshjet do t'i kenë prej mëndafshi jeshil, të trashë e të hollë. Ata do të qëndrojnë të zbukuruar e të mbuluar me rroba shumë të bukura. **El eraik** janë shtretërit e stolisur dhe me mbulesa shumë të shtrenjta e të veçanta. Në përmendjen e faktit se ata qëndrojnë të mbështetur në shtretër të zbukuruar, kuptohet se ata janë në rehati të plotë dhe janë të çliruar tërësisht nga çdo lloj lodhjeje e pakënaqësie. Shërbëtorët vrapojnë mes tyre për t'u shërbyer gjithçka që dëshirojnë. Këto lloj kënaqësish bëhen edhe më të bukura nga fakti se do të jenë të përjetshme dhe gjithmonë në shtim e zbulim. Për këtë vend, Allahu thotë:

- **Sa shpërblim i mrekulleshëm! Sa vend i bukur është ai!** - Sa i mirë është shpërblimi i vepërmirëve. Ai është vendi më i mirë ku mund të qetësoshesh dhe të gjesh kënaqësinë dhe lumturinë. Atje do të kënaqen me gjithçka që ua kënaq shpirtin dhe sytë. Shpirtin e kanë të mbushur me lumturi, që kurrë nuk largohet. Sytë u qeshin dhe shprehin kënaqësinë që përjetojnë në çdo çast. E çfarë vendi mund të jetë më i mirë se ky, që ka mirësi e kënaqësi të përjetshme?! Më i pakëti në pasuri atje është një njeri i cili edhe sikur të udhëtonte mes pyjeve, kopshteve e kështjellave të tij për një mijë vjet nuk do t'i kalonte dot të gjitha. Ai do të lumturohet dhe do të mendojë se nuk ka më të lumtur

se ai. Atij i plotësohen të gjitha ato që ka ëndërruar të ketë. Madje, edhe kur ëndrrat e dëshirat mbarojnë, Allahu i shton të tjera, që besimtari as i ka menduar ndonjëherë. Pas gjithë këtyre, mirësitë e kënaqësitë vazhdojnë të shtohen e zbukurohen çdo ditë që besimtari kalon në Xhenet. E lusim Allahun Bujar që të mos na privojë nga mirësitë e Tij të shumta, për shkak të sherrit dhe ligësive të veprave tona të mangëta dhe gjynaheve. Nga ajeti kuptohet se stolitë e arta në Xhenet do të përdoren nga femrat dhe nga meshkujt. Kjo vlen edhe për mëndafshin. Në një ajet tjetër thuhet: “Atje do të stolisen me rrathë të artë dore dhe do të veshin rroba të gjelbra prej mëndafshi të hollë e të trashë.” Po kështu thuhet edhe në një hadith të saktë.

Ajetet 32 – 33

32. Tregoju atyre si shembull historinë e dy njerëzve! Njërit prej tyre Ne i dhamë dy kopshte rrushi (vreshta) dhe ato i rrethuam me hurma, e midis tyre kishte (fusha me) bimë të tjera.

33. Të dy kopshtet jepnin frutat e veta pa asnjë mangësi. Midis tyre Ne bëmë të rrjedhë një lumë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Tregoju atyre si shembull historinë e dy njerëzve!** - Allahu i Madhëruar e porositi Profetin e Tij që t'u tregonte njerëzve shembullin e dy njerëzve: njëri ishte mirënjohës i bindur e i nënshtuar ndaj Allahut dhe tjetri mohues i mirësive të Tij. Pastaj të tregonte përfundimin e sjelljes së tyre, bashkë me ndëshkimin në të dyja jetët. Qëllimi është që njerëzit të nxjerrin mësim nga ngjarja e këtyre dy njerëzve. Nuk ka rëndësi se cilët ishin ata burra konkretisht dhe në çfarë kohe e vendi jetuan ata. Ajo që ka rëndësi është përmbajtja e kësaj historie. Trajtimi i çështjeve të panevojshme është i tepruar dhe pa vend. Njëri nga dy burrat ishte mohues i mirësive të shumta të Zotit. Allahu i kishte dhuruar atij dy kopshte të bukura dhe të begata me rrush. Zoti thotë:

- **Njërit prej tyre Ne i dhamë dy kopshte rrushi (vresha) dhe ato i rrethuan me hurma, e midis tyre kishte (fusha me) bimë të tjera.** - Kopshtet ishin plot me pemë e fruta, por më të spikaturat ishin rrushi dhe hurma. Rrushi ishte në qendër, ndërsa hurmat ishin përreth kopshteve. Bukuria e tyre ishte e jashtëzakonshme. Hurmat ishin në pjesën e jashtme të kopshteve, që të rriheshin sa më shumë nga era dhe dielli. Kështu do të jepnin më shumë prodhime cilësore. Mes pemëve kishte edhe bimësi të tjera. Allahu thotë se kopshtet jepnin prodhim të shumëfishtë.

- **Të dy kopshtet jepnin frutat e veta pa asnjë mangësi. Midis tyre Ne bëmë të rrjedhë një lumë.** - Asnjë frut nuk ishte skarco, që të shkonte dëm. Në të dyja anët e kopshteve rridhte ujë i bollshëm, prandaj frutat ishin të mëdha e me bollëk, saqë degët e pemëve varehin poshtë. Ato nuk kishin asnjë sëmundje. Për këtë arsye, ky burrë filloi të krenohej e lavdërohej me pasurinë e tij, duke harruar ahiretin dhe punën për të.

Ajetet 34 – 36

34. Ai pati prodhime të shumta. Duke iu krenuar, i tha shokut të vet (besimtar): “Unë kam pasuri më shumë sesa ti dhe kam krah më të fortë.”

35. Kur ai hyri në kopshtin e vet (së bashku me besimtarin), duke dëmtuar vetveten (me mosbesim) tha: “Unë nuk mendoj se kjo (pasuri) do të shkatërrohet ndonjëherë.

36. Unë nuk besoj se Ora (e kjametit) do të vijë ndonjëherë. Por edhe nëse do të më kthejnë te Zoti im, pa dyshim do të gjej diçka edhe më të mirë se kjo (pasuri).”.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ai pati prodhime të shumta. Duke iu krenuar, i tha shokut të vet (besimtar): “Unë kam pasuri më shumë sesa ti dhe kam krah më të fortë.”** - Ky burrë i pasur, gjatë bisedave të përditshme, i mburr shokut të vet besimtar për pasurinë, krahun e punës dhe fafesisit që kishte. Një sjellje e tillë ishte injorancë e thellë. E çfarë kuptimi ka të lëvdohesh për diçka që është jashtë teje e që nuk tregon ndonjë vlerë personale për t'u respektuar?! Kjo i ngjan mburrjes së një fëmije me ëndrrat e tij, që nuk kanë lidhje me realitetin. Por, sikur të mos mjaftonte mburrja, ai vazhdoi edhe me një gjynah tjetër, duke gjykuar me injorancën e tij dhe duke treguar mosbesim në premtimin e Zotit:

- **Kur ai hyri në kopshtin e vet (së bashku me besimtarin), duke dëmtuar vetveten (me mosbesim) tha: “Unë nuk mendoj se kjo (pasuri) do të shkatërrohet ndonjëherë.** - Nuk mendoj se do të më humbë pasuria ndonjëherë. Kjo tregon se ai njeri u kënaq tej mase me këtë botë, gjeti prehje në të, derisa mohoi edhe ringjalljen para Zotit, duke thënë:

- **Unë nuk besoj se Ora (e kjametit) do të vijë ndonjëherë. Por edhe nëse do të më kthejnë te Zoti im, pa dyshim do të gjej diçka edhe më të mirë se kjo (pasuri).”.** - Nuk besoj se Kijameti do të ndodhë ndonjëherë, por edhe nëse ndodh që të ringjallemi, - thoshte ky i paditur, - unë do

të jem përsëri mirë, madje më mirë se me këto dy kopshte. Në fjalët e tij shihet qartë një lloj qesëndie për premtimin e Zotit. Sigurisht, ky konsiderohet si mohimi më i shëmtuar. Megjithatë, ka mundësi që ai të mendonte vërtet kështu, për shkak të injorancës së thellë dhe mungesës së logjikës. Kështu mund të mendojnë vetëm njerëzit me mendje të ngushtë dhe të mangët, sepse nuk ka asnjë lidhje mes zotërimit të të mirave në këtë botë dhe të mirave të ahiretit. Vallë, nëse dikush ka të mira në këtë botë, kjo do të thotë se duhet të ketë edhe në ahiret?! Përkundrazi, në të shumtën e rasteve, Allahu i Madhëruar ua largon këtë botë të dashurve të Tij dhe ua jep armiqve të fesë, të cilët nuk do të kenë pjesë në ahiret. Sidoqoftë, duket se ai njeri e dinte mirë realitetin e gjërave dhe vërtetësinë e ringjalljes. Ne gjykojmë se ai i tha ato fjalë në formë talljeje, sepse Allahu thotë: “Kur ai hyri në kopshtin e vet (*së bashku me besimtarin*), duke dëmtuar vetveten...”. Pra, e përshkroi si *dhalim* - të padrejtë. Nga kjo kuptojmë se ajo sjellje arrogante ishte shenjë e inatit dhe ligësisë së tij, shenjë e mosbesimit dhe shpërfilljes së të vërtetës.

Ajetet 37 – 38

37. Shoku i vet (*besimtar*) - duke e qortuar - i tha: “A e mohove Atë që të krijoi nga dheu, pastaj nga një pikë uji dhe pastaj të bëri njeri të plotë?”

38. Por unë besoj se Allahu është Zoti im dhe unë nuk i bëj shok Zotit tim askënd.”

Shpjegimi i ajeteve

Shoku i tij besimtar e këshillon, duke i kujtuar gjendjen fillestare, kur Zoti e solli në botë:

- **Shoku i vet (*besimtar*) - duke e qortuar - i tha: “A e mohove Atë që të krijoi nga dheu, pastaj nga një pikë uji dhe pastaj të bëri njeri të plotë?”** - Është Zoti që të bëri të ekzistosh nga hiçi dhe që përkujdeset për ty në çdo çast të jetës tënde. Ai të ka dhuruar mirësi, derisa u burrërove fizikisht dhe mendërisht. Është pikërisht Allahu Ai që t'i lehtësoi rrugët e mirësive të kësaj

bote. Të gjitha këto begati nuk i arrite me forcat dhe mundin tënd, por me bujarinë e Allahut, që dhuron pa masë. Prandaj mendohu pak, o njeri! Si është e mundur që të mohosh Zotin, që të krijoi në fillim nga dheu (Ademin), pastaj nëpërmjet farës së mashkullit? Nga një krijesë e dobët, Ai të bëri burrë. Si është e mundur që të mohosh dhe të tregohesh mosmirënjohës ndaj mirësive të Tij? Jo vetëm kaq, por ti mohon edhe madhështinë e Zotit kur pretendon se Ai nuk do të të ringjallë. Pastaj guxon dhe të tallesh duke thënë se, edhe sikur të të ringjallë, Ai do të të japë më tepër sesa kopshtet e tua këtu në botë. Këto janë qëndrime dhe fjalë të papranueshme dhe të dënueshme. Duke parë vazhdimësinë e jobesimtarit në kufër dhe padrejtësi, besimtari shprehu atë që ndjente në zemrën e tij. Ai tregoi mirënjohjen ndaj Zotit dhe shfaqti besimin e tij të vërtetë dhe të drejtë. Kështu duhet të veprojë besimtari, kur përballet me dyshime mbi besimin e tij. Ai tha:

- **Por unë besoj se Allahu është Zoti im dhe unë nuk i bëj shok Zotit tim askënd.”**

- Unë pranoj, pohoj me bindje dhe besoj se Allahu është Zoti im, Krijuesi, Furnizuesi dhe Rregulluesi i çështjeve të mia. Ai është i vetëm në aspektin e *rububije*-s. Gjithashtu, unë e adhuroj Zotin si një të vetëm dhe i nënshtrohem me bindje veç Atij. Unë nuk i shoqëroj asnjë krijesë Allahut në adhurimet që ia dedikoj. Pastaj i kujton atij se besimi i vërtetë dhe Islami janë mirësitë më të mëdha, edhe sikur të kesh pak pasuri dhe pasardhës. Çdo mirësi tjetër veç tyre do të zhduket një ditë. Nëse nuk shfrytëzohen në funksion të imanit dhe islamit, në fakt ato janë fatkeqësi që çojnë në ndëshkim e dëshpërim.

Ajetet 39 – 44

39. Përse nuk the kur hyre në kopshtin tënd: “Ma shaell-llah, la ku-ute il-la bil-lah.” – “Çfarë do Allahu bëhet, s’ka fuqi pa ndihmën e Allahut.”. Edhe pse me sheh se unë kam më pak pasuri dhe fëmijë sesa ty,

40. Unë pres që Zoti im të më japë diçka më të mirë se kopshti yt. Ndërsa për kopshtin tënd pres ndonjë fatkeqësi nga qielli e ai të gdhijë i rrafshuar.

41. Ose t'i shterojë uji dhe ti mos e gjesh më kurrë."

42. Dhe kopshtet e tij u shkatërruan vërtet. Ai përplaste shuplakat për shpenzimet që kishte bërë në to. Ato u shkatërruan që në rrënjë, prandaj ai thoshte: "O i mjeri unë, sikur të mos i kisha bërë shok Zotit tim!"

43. Atij nuk i doli ndonjë krah, që ta ndihmonte nga dënimi i Allahut, ndërkohë që edhe vetë nuk mundi ta ndalonte.

44. Në të tilla sprova ndihma vjen vetëm nga Allahu, Zoti i Vërtetë . Ai është më i miri shpërblyes dhe Ai jep përfundimin më të mirë.

Shpjegimi i ajeteve

- Përse nuk the kur hyre në kopshtin tënd: "Ma shaell-llah, la ku-uete il-la billah." – "Çfarë do Allahu bëhet, s'ka fuqi pa ndihmën e Allahut.". Edhe pse me sheh se unë kam më pak pasuri dhe fëmijë sesa ty, unë pres që Zoti im të më japë diçka më të mirë se kopshti yt! – O mohues i Zotit, edhe pse më sheh që jam më i varfër në pasuri dhe fëmijë, dije se ajo që gjendet tek Zoti është më e mirë dhe e përjetshme. Mirësitë dhe bujaria e shpresuar nga Allahu është më e mirë se e gjithë bota dhe ç'ka në të. Por kjo mirësi arrihet veçse me iman dhe Islam. Me këtë gëzohen të mençurit dhe të urtët.

- **Ndërsa për kopshtin tënd pres ndonjë fatkeqësi nga qielli e ai të gdhijë i rrafshuar."** Frikësohu, se për shkak të padrejtësisë dhe vetëmashtrimit, Zoti mund të dërgojë në kopshtet e tua ndonjë goditje nga qielli dhe t'i shndërrojë në djerrina, me pemë të thata dhe fruta të shkatërruara.

- **Ose t'i shterojë uji dhe ti mos e gjesh më kurrë.** - Edhe uji mund të zhduket thellë në tokë, që ti të mos kesh asnjë mundësi për ta nxjerrë jashtë me asnjë mjet. Kjo ishte një lutje kundër mohuesit, që

besimtari e bëri në shenjë zemërimi për shkeljen e të drejtës së Zotit prej mohuesit. Besimtari u lut për shkatërrim të atyre kopshteve, që e çuan atë njeri në vetëmashtrim e padrejtësi. Mbase kjo lutje mund të bëhej shkak që ai të kthehej i penduar te Zoti dhe të hapte sytë e të shihte të vërtetën dhe rrugën e drejtë. Dhe Allahu i Madhëruar iu përgjigj lutjes së tij:

- **Dhe kopshtet e tij u shkatërruan vërtet.** – Kopshtet i goditi një ndëshkim përfshirës, që i shkatërroi plotësisht, me pemë, fruta e të gjitha. Dëshpërimi i pronarit të tyre qe shumë i madh.

- **Ai përplaste shuplakat për shpenzimet që kishte bërë në to. Ato u shkatërruan që në rrënjë, prandaj ai thoshte: "O i mjeri unë, sikur të mos i kisha bërë shok Zotit tim!"** - Ai u dëshpërua shumë, sepse kishte shpenzuar shumë në të, e tani ishte shkatërruar tërësisht. Ai ndjeu keqardhje edhe për veprimin e tij të keq, sepse tha: "O i mjeri unë, sikur të mos i kisha bërë shok Zotit tim!"

- **Atij nuk i doli ndonjë krah, që ta ndihmonte nga dënimi i Allahut, ndërkohë që edhe vetë nuk mundi ta ndalonte.** - Më herët, ky i lëvdohej shokut duke thënë: "Unë kam pasuri dhe krah ndihmës më shumë sesa ti." Por tani, të gjithë ata mbështetës u zhdukën dhe askush nuk iu gjend pranë kur i erdhi ndëshkimi. Ata e tradhtuan pikërisht në momentin kur kishte më shumë nevojë për ta. E si mund të dilte i fituar ai mbi caktimin e Zotit?! Kur Zoti vendos për diçka, askush nuk mund ta shmangë, edhe sikur të mblidhen gjithçka gjendet në qiej dhe në tokë. Megjithatë, mëshira e Allahut është e madhe, prandaj nuk është çudi që ai njeri të jetë penduar dhe të jetë përmirësuar. Ka mundësi që Allahu t'ia ketë mundësuar pendimin dhe t'ia ketë larguar arrogancën nga zemra. Kjo kuptohet se ai shfaq qeardhje për shirkun dhe se Allahu ia kishte larguar shkakun e arrogancës dhe të shfrenimit. Gjithashtu, kur Allahu i dëshiron të mirën dikujt, ndodh që ia jep ndëshkimin që në këtë jetë dhe ia

kursen në ahiret. Bujaria e mirësia e Allahut është shumë e madhe, saqë logjika e njeriut nuk mund ta konceptojë plotësisht. Vetëm i padrejti nuk e pranon këtë fakt. Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar na tregoi se Ai e zbret ndëshkimin mbi ata që kalojnë kufijtë dhe i japin përparësi jetës së kësaj bote. Ai na mësoi gjithashtu, se nderimet e mirësitë u jepen atyre që kanë besim të pastër, bëjnë të mira, tregojnë mirënjohje për Allahun dhe i ftojnë edhe njerëzit në këtë rrugë të mbarë. Në të gjitha këto mësimet tregohet se mbështetja dhe ndihma e vërtetë është ajo që vjen nga Allahu i Madhëruar. Kjo është ndihma e vetme që duhet shpresuar dhe që duhet të kujdesesh për ta arritur, prandaj Allahu thotë:

- Në të tilla sprova ndihma vjen vetëm nga Allahu, Zoti i Vërtetë . Ai është më i miri shpërbljes dhe Ai jep përfundimin më të mirë. - Dije se, nëse beson Allahun e Madhëruar dhe je i devotshëm ndaj Tij, atëherë je ndër ata që Ai do t'i ndihmojë e mbrojë me dashurinë e mëshirën e Tij, do t'i nderojë me bujarinë e Tij me shpërblime të pamata dhe do t'i shpëtojë nga çdo sprovë në këtë botë. Ndërsa ai që nuk beson Allahun dhe nuk i lë çështjet në dorën e Tij, ai është i mjerë dhe ka për të dështuar në të dyja jetët. Ai që është i urtë e kupton se ajo çfarë ofron Zoti është shpërblimi më i madh që mund të shpresohet. Ky shpërblim arrihet veçse me besim, devotshmëri dhe duke ia besuar Zotit çështjet e tua.

- Në këtë ajet nxitemi për të nxjerë mësimet nga gjendja e atij të mjeri, të cilit Allahu i pati dhënë shumë mirësi të kësaj bote. Por ato, në vend që të bëheshin shkak që ai të tregojë mirënjohës dhe adhures i Zotit, e bënë atë që të hutohej në dëfrime dhe të harronte ahiretin, duke kaluar kufijtë.

- Nga ajeti mësojmë se kushdo që bëhet i tillë, fundin e ka shkatërrim dhe dëshpërim, edhe nëse për njëfarë kohe mund të kënaqet me pasuritë e tij. Ai do të kënaqet për një kohë të shkurtër dhe do të vuajë shumë gjatë.

- Gjithashtu, nëse njeriu sheh diçka të mirë te familja e pasuria e tij, këtë mirësi duhet t'ia njohë Atij që i ka dhuruar, pra, Allahut të Madhëruar dhe të thotë vazhdimisht, sa herë që i sheh dhe i kujton këto mirësi: “Ma sha Allah! La ku-uate il-la bil-lah” / Çfarë do Allahu bëhet. S'ka fuqi pa ndihmën e Allahut. Në këtë mënyrë, ai i shpreh mirënjohjen Allahut për mirësitë e Tij dhe bëhet shkak që ato të ruhen, madje dhe të shtohen. Në ajet thuhet: ‘Kur hyre në kopshtin tënd, do të ishte më mirë për ty të kishe thënë: “Ma sha Allah! La ku-uate il-la bil-lah.”

- Ngushëllimi i atij që nuk ka shumë në këtë botë le të jetë meditimi për mirësitë që Allahu ka përgatitur në ahiret, sepse në Kuran thuhet: “Edhe pse me sheh se unë kam më pak pasuri dhe fëmijë se sa ty, unë shpresoj që Zoti im të më japë diçka edhe më të mirë se kopshti yt...”.

- Pasuria dhe fëmijët, nëse nuk janë shkak që t'i bindesh Allahut, nuk të sjellin asnjë dobi, sikurse ka thënë Allahu: “As pasuria dhe as fëmijët tuaj nuk ju afrojnë tek Ne. Afrohen vetëm ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira. Këta do të shpërblehen shumëfish për veprat e tyre dhe do të jenë në dhoma të larta e të sigurt”. [Fatir 37].

- Lejohet të lutesh kundër atyre që kanë kaluar kufijtë dhe mohojnë Allahun për shkak të pasurisë dhe pushtetit, në mënyrë të veçantë nëse lëvdohen dhe tregohen kryeneç ndaj besimtarëve.

- Ndhimja e vërtetë është ajo që vjen prej Allahut. Shenjat e saj shfaqen veçse pasi realizohet kaderi i Zotit dhe i jepet çdokujt ajo që meriton me veprat e tij. Allahu thotë: “Në të tilla sprova, ndihma vjen vetëm nga Allahu Zoti i Vërtetë. Ai është më i miri shpërbljes dhe Ai jep përfundimin më të mirë.” Përfundimi i mirë u takon atyre që e kërkojnë dhe punojnë për ta arritur ndihmën e Allahut.

Ajetet 45 – 46

45. Tregoju atyre shembullin e jetës së kësaj bote! Ajo është si uji që Ne e lëshojmë nga qielli dhe bima e tokës e

thith atë. Por më pas ajo bëhet si bar i thatë që e shpërndajnë erërat. Allahu ka fuqi për gjithçka.

46. Pasuria dhe fëmijët janë stoli e jetës së kësaj bote. Por veprat e mira që mbeten gjithmonë, janë më të mira te Zoti yt dhe janë shpresa më e mirë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i drejtohet Profetit në radhë të parë, dhe pastaj të gjithë atyre që janë trashëgimtarë të tij, me një porosi të vyer:

- **Tregoju atyre shembullin e jetës së kësaj bote!** - Jepu njerëzve një shembull të qartë të kësaj bote, që ata ta kuptojnë drejt atë. Duke meditaruar, ata do të arrijnë të shohin qartë edhe thelbin e kësaj bote. Nëse bëjnë një krahasim të saktë mes kësaj jete dhe jetës së përtejme, do t'i japin përparësi asaj që vërtet e meriton.

- **Ajo është si uji që Ne e lëshojmë nga qielli dhe bima e tokës e thith atë.** - Kjo botë është si ai shiu i dendur që bie në tokë dhe përthithet me etje nga bimët e saj. Kështu, në tokë çelin larmi lulesh e bimësh. Në këtë gjendje, ajo i kënaq ata që e shohin dhe që presin prodhim prej saj. Madje, ajo tërheq edhe vëmendjen e më të shkujdesurve. Por vjen një çast dhe asaj i ndodh diçka, që duhet të na bëjë të mendojmë mirë. Zoti thotë:

- **Por më pas ajo bëhet si bar i thatë, që e shpërndajnë erërat. Allahu ka fuqi për gjithçka.** – Në çast, gjithë ajo bimësi e lule të bukura zhduken, toka shkretohet e mbushet me dhé e pluhur, me pamje të shëmtuar. Zemra ndihet e vetmuar dhe e trishtë kur sheh këtë panoramë pa jetë. E tillë është jeta e kësaj bote. Njeriu vetëkënaqet me rininë dhe forcën e tij në një fazë të caktuar. Ai ndien shijen dhe rëndësinë e floririt dhe argjendit dhe jepet pas kënaqësive të kësaj jete. Kështu fillon kjo botë t'ia verbojë pak e nga pak zemrën, derisa ai harrohet pas dëshirave të epshit, të cilat bëhen gjithmonë e më të pangopura. Ky i mjerë mendon se kështu do të vazhdojë e gjithë jeta e tij në këtë botë. Por vjen një

ditë dhe ai befasohet nga vdekja ose nga humbja e pasurisë. Kjo ia torturon zemrën dhe ia largon tërësisht kënaqësinë dhe gëzimin. Në këtë moment, ai i harron të gjitha kënaqësitë e tij të dikurshme. Çdo ditë që kalon, ai plaket dhe zemra e tij dëshpërohet. Ai ndihet i vetmuar kur sheh se si po fanitet rinia e tij, si po humbet pasuria e tij. Kështu, ai mbetet i vetmuar me veprat e tij, të mira apo të këqija qofshin. Kur largohet nga kjo botë, zullumqari kafshon duart e veta, pasi kupton se ku po shkon, duke dashur dëshpërimisht që të kthehet në këtë botë. Ai dëshiron të kthehet, jo për të plotësuar dëshirat dhe kënaqësitë e tij, por që të arrijë të kompensojë adhurimet e braktisura dhe atë çfarë kërkohej prej tij në këtë botë. Ai dëshiron që t'i jepet mundësia të pendohet dhe të bëjë vepra të mira. Për këtë arsye, ai që është i urtë, me logjikë të pastër, që ka vullnet të mirë për të gjetur udhëzimin dhe nëse Zoti ia bën mbarë, fillon dhe e mendon këtë çështje. Ai i thotë vetes: “Mendoj se ti tashmë po vdes, - dhe pa dyshim që do të vijë ajo ditë që të gjithë do të vdesin, - atëherë çfarë do të preferoje për veten? A do të parapëlqeje, vallë, vetëmashtrimin me jetën e kësaj bote dhe bukuritë e saj? A do të dëfreheshe e bëje qejf, ashtu siç kënaqen bagëtitë dhe egërsirat? Apo do të preferoje jetën në atë vend të mrekullueshëm, ku ushqimi dhe hijet e freskëta janë të përhershme? Atje ka çfarë syri nuk e ka parë, veshi nuk e ka dëgjuar dhe as mendja nuk ka shkuar e as përfytyruar. Atje ka çdo gjë që kënaq syrin dhe lumturon zemrën. Kështu dallohet, a e shikon njeriu realitetin apo vazhdon të jetë i verbër; a është duke fituar apo duke humbur? Shiko, o rob i Zotit, se kujt i jep përparësi dhe kujdes me zgjedhjen që bën!

- **Pasuria dhe fëmijët janë stoli e jetës së kësaj bote.** - Asgjë më shumë nuk të ofrojnë këto gjëra. Ato janë thjesht stoli të kësaj bote, që do të përfundojnë e zhduken. Ajo që mbetet gjithmonë dhe që e gëzon njeriun është puna e mirë dhe shpërblimet, që do të mbeten edhe pas vdekjes.

- Por veprat e mira, që mbeten gjithmonë, janë më të mira te Zoti yt dhe janë shpresa më e mirë. – “Vepra të mira që mbeten” përfshin të gjitha ato vepra që bëhen në bindje ndaj Allahut, qofshin ato të detyrueshme, qofshin të pëlqyeshme, qofshin vepra që kanë lidhje me detyrimet ndaj Zotit, qofshin vepra që kanë lidhje me detyrimet ndaj krijesave. Të tilla janë, për shembull: namazi, zekati, sadakaja, haxhi, umreja, shprehjet “Subhanallah, elhamdulillah, la ilahe, il-l-Allah, Allahu Ekber”, leximi i Kur'anit, kerkimi i dijes së dobishme, urdhërimi për të mirë dhe ndalimi nga të këqijat, mbajtja e lidhjeve farefisnore, bamirësia ndaj prindërve, përmbushja e detyrimeve ndaj bashkëshortes e familjes, madje edhe bamirësia ndaj kafshëve e natyrës dhe të gjitha krijesave. Të gjitha këto janë “vepra të mira që mbeten”. Të gjitha këto kanë vlerë të madhe dhe janë shumë më të shpërblyeshme nga Zoti. Shpërblimi i tyre mbetet dhe shumëfishohet me kalimin e kohës. Shpresohet që edhe në jetën e kësaj bote edhe në ahiret, shpërblimi i tyre të ketë dobi. Mendohu pak për shembullin që Zoti sjell për këtë botë! Ai përmend dy lloje mirësish, që mund të shijohen dhe të fitohen në këtë botë:

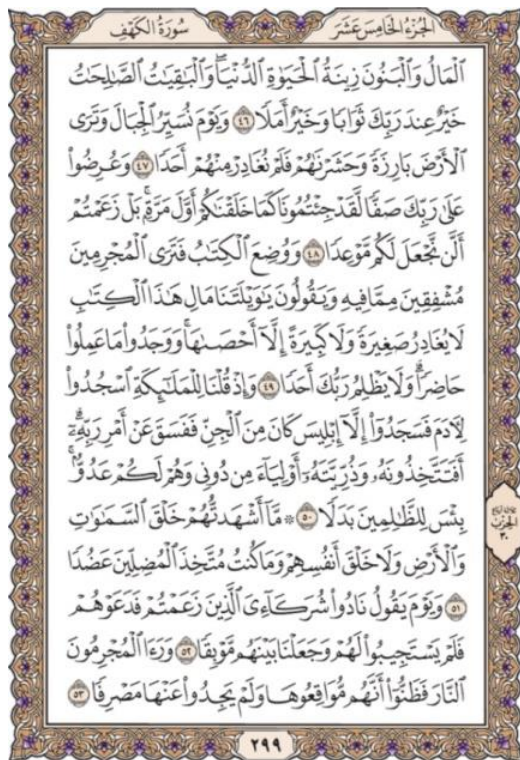
1. Ato mirësi me të cilat njeriu kënaqet njëfarë kohe, dhe pastaj ato largohen, pa i lënë atij asnjë dobi, madje edhe mund të bëhen shkak për dënimin e tij në këtë jetë dhe në tjetrën. Të tilla janë, për shembull, pasuria e fëmijët, nëse nuk trajtohen në mënyrën e duhur.

2. Lloji i dytë janë ato vepra të mira që kryhen gjatë jetës së kësaj bote dhe të cilat i sjellin njeriut dobi të vazhdueshme. Këto janë “veprat e mira që mbeten”.

Ajetet 47 – 49

47. Një Ditë Ne do t'i shkulim malet dhe do ta shohësh Tokën të sheshtë (e të shkretë) dhe Ne do t'i tubojmë të gjithë, pa lënë askënd pas.

48. Ata do të sillen të gjithë para Zotit tënd të rreshtuar (e do t'u thuhet):

“Tashmë keni ardhur para Nesh ashtu, siç ju patëm krijuar herën e parë. Por ju (o mohues) mendonit se Ne nuk do të caktonim për ju një Ditë takimi (për gjykim).”.

49. “Kur Libri (i punëve) do t’u vihet përpara, ti do t’i shohësh gjynahqarët të frikësuar nga shënimet në të, që do të thonë: “Të mjerët ne! Çfarë është ky libër, që nuk ka lënë asnjë vepër - të madhe apo të vogël -, pa e shënuar.” Aty do të gjejnë të shënuar gjithçka që kanë bërë. Zoti yt nuk i bën padrejtësi askujt.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar nga tregon rreth ndodhive dhe skenave të tmerrshme të Ditës së Gjykimit:

- Një Ditë Ne do t'i shkulim malet dhe do ta shohësh Tokën të sheshtë (e të shkretë) dhe Ne do t'i tubojmë të gjithë, pa lënë askënd pas. - Allahu do t'i shkulë malet nga vendi dhe do t'i bëjë si lesh i shprishur, që shpërndahet në ajër. Toka do të bëhet e sheshtë, e lëmuar, pa gropa apo male. Atëherë, Zoti do t'i ringjallë e do t'i nxjerrë

sipër tokës të gjitha krijesat. Ai ka për t'i mbledhur të parët dhe të fundit. Do t'i nxjerrë nga barku i tokës apo shkretëtirave të humbura, nga fund i oqeaneve dhe skutat më të errëta. Do t'i bashkojë trupat e tretur pasi të jenë përhapur dhe zhdukur nëpër tokë. Ai do t'i rikrijojë, duke bashkuar çdo pjesë të tyre në një krijim të ri.

- Ata do të sillen të gjithë para Zotit tënd të rreshtuar... – Krijesat do të qëndrojnë të rreshtuar para Zotit, duke pritur gjyqin e Tij. Veprat e tyre do të dalin para Zotit, i Cili do të japë për ta gjykimin më të drejtë. Ai do t'u thotë:

- (e do t'u thuhet): “Tashmë keni ardhur para Nesh ashtu, siç ju patëm krijuar herën e parë. – Tashmë jeni pa pasuri, pa familje, pa fis e ndihmëtarë. Asgjë nuk i shoqëron ata, përveç veprave të tyre të mira ose të këqija, që bëjnë në këtë botë, siç thuhet në Kur'an: ‘Tashmë, ju na vini të vetmuar, ashtu si ju krijuam së pari, duke lënë pas vetes gjithçka që ju patëm dhënë. Nuk po shohim të jenë me ju ndërmjetësit tuaj, për të cilët mëtonit se ishin ortakët e Allahut. Pa dyshim, sot është këputur çdo lidhje mes jush dhe ka humbur gjithçka që ju shpresonit.’ [En'am 94]. Ndërsa në këtë ajet, Allahu u drejtohet mohuesve të ringjalljes dhe u thotë:

- Por ju (o mohues) mendonit se Ne nuk do të caktonim për ju një Ditë takimi (për gjykim)." - Ju e mohonit shpërblimin për veprat tuaja dhe nuk besonit premtimin e Zotit për shpërblim apo ndëshkim. Tani ju po e dëshmoni këtë realitet me gjithë qenien tuaj.

- “Kur Libri (i punëve) do t'u vihet përpara, ti do t'i shohësh gjynahqarët të frikësuar nga shënimet në të,... – Është çasti kur hapen regjistrat e veprave, të shkruar me besnikëri nga melekët e Zotit. Ky është një moment kur zemrat dridhen nga frika dhe ankthi është i madh. Edhe shkëmbinjte do të shkriheshin nga ky moment. Keqbërësit do të përjetojnë një tmerr të paprovuar kurrë më parë. Kur të

shohin të shënuara të gjitha fjalët dhe veprat që kanë bërë, do të thonë:

- që do të thonë: “Të mjerët ne! Çfarë është ky libër, që nuk ka lënë asnjë vepër - të madhe apo të vogël -, pa e shënuar.” - Nuk ka lënë asnjë gjynah, të vogël a të madh, pa e shënuar. Asnjë fjalë apo vepër e bërë haptas apo fshehtas, natën apo ditën, nuk është harruar, por është ruajtur me korrektësi.

- Aty do të gjejnë të shënuar gjithçka që kanë bërë. - Ata nuk do të mund të mbulojnë e fshehin asgjë.

- Zoti yt nuk i bën padrejtësi askujt. - Ajo është dita kur ata do të ndëshkohen për veprat që kanë bërë. Atyre do t'u paraqiten veprat, të cilat do t'i pranojnë të gjitha. Ajo është dita kur do të bëhet realitet ndëshkimi, që ata nuk e besonin. Ky është përfundimi që merituan, sepse Allahu nuk i bën padrejtësi askujt. Ai do t'i trajtojë krijesat ose me drejtësi, ose me bamirësi dhe mëshirë.

Ajeti 50

50. Kur u thamë melekëve: “Bëni sexhde për Ademin!”, ata ranë në sexhde, përveç Iblisit. Ai qe një nga xhindet dhe nuk e respektoi Urdhrin e Zotit të vet.”. “Vallë, a në vend Tim, do ta konsideroni si mik atë dhe pasardhësit e tij, ndërsa ata janë armiqte tuaj?! Sa këmbim i shëmtuar dhe i padrejtë është ky!

Shpjegimi i ajetit

- Kur u thamë melekëve: “Bëni sexhde për Ademin!”, ata ranë në sexhde, përveç Iblisit... - Allahu i Madhëruar na tregon rreth Iblisit dhe armiqësisë së tij kundër Ademit dhe pasardhësve të Tij. Allahu i urdhëroi melekët e Tij që të binin në sexhde para Ademit, në formë përshëndetjeje, nderimi e respekti për Ademin, për gradën që gëzonte tek Allahu. Ata të gjithë ranë në sexhde, si bindje ndaj urdhrin të Zotit, përveç Iblisit.

- Ai qe një nga xhindet dhe nuk e respektoi Urdhrin e Zotit të vet.”. - Iblisi i tha Allahut: “Si mundet që unë t'i bie në sexhde atij që Ti e krijove nga balta?! Unë

jam më i mirë se ai.”. Duke dëgjuar këtë, ne e kuptojmë më mirë armiqtë e tij të betuar kundër Zotit, kundër babait të njerëzimit, Ademit (a.s.), dhe kundër të gjithëve ne. Atëherë, si është e mundur që disa njerëz e bëjnë mik shejtanin dhe ndjekësit e tij?! Allahu i Madhëruar thotë:

- Vallë, a në vend Tim, do ta konsideroni si mik atë dhe pasardhësit e tij, ndërsa ata janë armiqtë tuaj?! Sa këmbim i shëmtuar dhe i padrejtë është ky!” - Shumë e keqe është kjo zgjedhje që bëjnë ata. Ata zgjedhin shejtanin si mikun dhe mbështetësin e tyre, duke ia besuar çështjet e tyre dhe duke iu nënshtruar urdhrave të tij. Ai i mallkuar urdhëron veçse për poshtërsi dhe ligësi. Ata nuk kanë dashuri për Rrahmanin dhe nuk ia besojnë Atij çështjet e tyre. A nuk e dinë ata të mjerë se e gjithë lumturia e sukcesi janë të lidhura ngushtë me mbështetjen e plotë të Zoti dhe me përzgjedhjen e Tij si Mbrojtës dhe të Dashur? Ai që synon lumturinë në të dyja botët e ndërton jetën vetëm sipas urdhrave të Tij. Në këtë ajet është një urdhër i qartë për ta konsideruar shejtanin si armik, duke përmendur edhe shkakun për një urdhër të tillë. Allahu i Madhëruar na tregon se shejtanin e quajnë si mik veçse keqbërësit e zhytur në padrejtësi dhe poshtërsi. E ku ka padrejtësi më të madhe sesa ta konsiderosh si mik pikërisht atë që është armiku yt i përbetuar dhe, nga ana tjetër, të shpërfillësh kujdesin dhe mbrojtjen e Zotit, që është më i miri Mbrojtës, i Lavdëruar e Mëshirëplotë?! I Lartësuar thotë: “Allahu është Mbrojtësi (i dashur) i atyre që besojnë dhe i nxjerr ata prej errësirave në dritë. Për ata që nuk besojnë kujdestarë janë shejtanët, të cilët i nxjerrin ata prej drite për t'i futur në errësira. Këta janë banorë të Zjarrit, ku do të qëndrojnë përjetësisht.” [Bekare 257]. “Një pjesë Ai e udhëzoi në rrugë të drejtë, ndërsa pjesa tjetër e meritoi të jetë e humbur. Në të vërtetë, ata kanë zgjedhur për miq shejtanët në vend të Allahut dhe mendojnë se janë të udhëzuar në rrugë të drejtë.” [Araf 30].

Ajetet 51 – 52

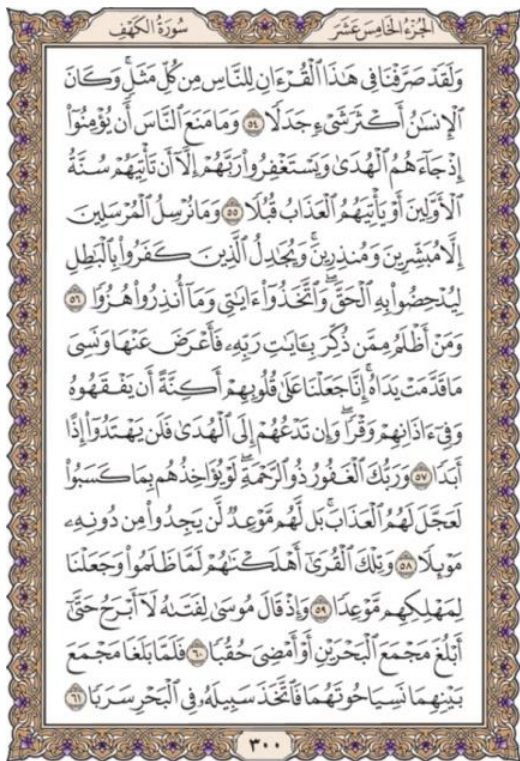
51. Unë nuk i bëra ata (shejtanët) dëshmitarë të krijimit të qiejve e të Tokës e as të krijimit të vetë atyre. Unë kurrë nuk do të merrja për ndihmëtarë ata që çojnë njerëzit në humbje.

52. Një Ditë Ai do t'u thotë: “Thirrini (për ndihmë) ata, për të cilët pretenduat se janë shokët e Mi!”. Ata do t'i thërrasin, por (idhujt) nuk do t'u përgjigjen. Ne do të fusim urrejtje (si dënim) mes tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- Unë nuk i bëra ata (shejtanët) dëshmitarë të krijimit të qiejve e të Tokës e as të krijimit të vetë atyre. - Shejtanët e mallkuar nuk kanë qenë të pranishëm në krijimin e qiejve dhe të Tokës dhe as në krijimin e vetes së tyre. Duke mos qenë të pranishëm, atyre nuk iu mor mendim rreth krijimit. Atëherë, si mund të krijojnë ata?! Allahu është i vetmi që ka në dorë krijimin dhe administrimin e çështjeve të krijësive. Allahut i takon urtësia dhe dituria e përcaktimit të gjithçkaje. Allahu është Krijuesi i qiejve dhe i Tokës dhe i të gjitha gjërave dhe vepron ndër to me urtësinë e Tij. Atëherë, si mund t'i bësh shok Atij në pushtetin, urtësinë e mbretërimin e Tij?! Si mund t'i marrësh për miq dhe mbrojtës krijesat e dobëta e t'u bindesh atyre, ashtu siç i bindesh Zotit, ndërkohë që ata as kanë krijuar gjë, nuk kanë qenë të pranishëm në krijimin e Zotit dhe nuk kanë qenë ndihmës të Tij?! Allahu i Madhëruar thotë:

- Unë kurrë nuk do të merrja për ndihmëtarë ata që çojnë njerëzit në humbje. - Allahu kurrë nuk do të bënte që dikush nga këta të ishin ndihmës apo partnerë të Tij në ndonjë çështje. E si mund të merrte si ndihmës krijesat e dobëta, e që më pak ata që punojnë për shkatërrimin dhe devijimin e njerëzve, duke i nxitur ata që të urrejnë besimin e pastër dhe Zotin?! Përkundrazi, Ai i shkatërron këta shejtanë. Në ajetet më sipër, Allahu i Madhëruar përshkroi gjendjen e atyre që i bëjnë shirk dhe argumentoi kotësinë e idhujtarisë. Ai na

tregoi se sa e ulët është kjo vepër dhe sa injorantë dhe mendjelehtë janë ata që e bëjnë. Në vijim, Ai na tregon për gjendjen e idhujtarëve në Ditën e Gjykimit dhe lidhjen e tyre me idhujt. Atë ditë, Ai do t'u thotë atyre:

- **Një Ditë Ai do t'u thotë:** “Thirrini (për ndihmë) ata, për të cilët pretenduat se janë shokët e Mi!”. Ata do t'i thërrasin, por (idhujt) nuk do t'u përgjigjen. Ne do të fusim urrejtje (si dënim) mes tyre. - Ju pretendonit se këta idhujt janë partnerë të Zotit dhe kanë pjesë në pushtetin e Tij. Kjo ishte veç shpifje, sepse Allahu nuk ka nevojë për shokë e partnerë në pushtetin e Tij, as në Tokë dhe as në qiej. Atëherë, lutjuni tani atyre që i mendonit si partnerë të Zotit, që t'ju sjellin ndonjë dobi dhe t'ju shpëtojnë nga vështirësitë e kësaj dite! Allahu i Madhëruar thotë: “...ata do t'i thërrasin, por nuk do t'u përgjigjen.” Do të ndodhë kështu, sepse i gjithë sundimi dhe mbretërimi është vetëm në dorë të Allahut. Askush nuk zotëron asnjë grimë fuqie e pushteti për të sjellë dobi e për të mbrojtur

nga e keqja, as për veten e tyre dhe as për të tjerët. Allahu i Lavdëruar thotë: “Ne do të fusim urrejtje mes tyre.” Atë ditë, Allahu do t'i ndajë idhujtarët nga idhujt dhe do të fusë urrejtje mes tyre. Ata do ta mohojnë njëri-tjetrin. I Madhëruari thotë: “Kush është më i humbur se ata të cilët, në vend të Allahut, u luten atyre që nuk mund t'u përgjigjen (edhe sikur t'u luten) deri në Kijamet?! Ata janë të paditur (e të pafuqishëm t'u përgjigjen) për lutjet e tyre. Dhe kur të mblidhen bashkë të gjithë njerëzit (në ditën e Llogarisë), ata (idhujt) do të jenë armiq të e tyre dhe do t'ua mohojnë adhurimin që u përkushtuan.” [Ahkaf 5, 6]

Ajeti 53

53. Keqbërësit do ta shohin zjarrin dhe do të binden se do të hidhen në të dhe se nuk do të gjejnë shtegdalje prej tij.

Shpjegimi i ajetit

- **Keqbërësit do ta shohin zjarrin dhe do të binden se do të hidhen në të...** - Ditën e Gjykimit do të bëhet llogaria e krijesave, që do të ndahen sipas veprave të tyre. Keqbërësit do të marrin dënimin e merituar. Vendimi i Zotit për ndëshkimin e mohuesve dhe keqbërësve do të behet realitet. Ata do ta shohin Xhehenemin para se të hidhen në të. Tmerri i tyre do të shtohet më tepër kur ta shohin vetë, me sytë e ballit, zjarrin që përcëllon. Përveç kësaj, do të binden se:

- **... dhe se nuk do të gjejnë shtegdalje prej tij.** - Pra nuk kanë për të gjetur ndonjë mundësi t'i shmangen dhe asnjë ndërmjetësues nuk do të mund t'u sjellë dobi, pa lejen e Zotit. Këto ajete janë një kërcënim dhe paralajmërim që të frikësohen zemrat e të mençurve që kujdesen për të mirën e vetvetes dhe duan shpëtimin e saj.

Ajeti 54

54. Në këtë Kur'an, Ne u kemi shpjeguar njerëzve çdo gjë shembulli, por njeriu kundërshton më shumë se çdo kush tjetër.

Shpjegimi i ajetit

- **Në këtë Kur'an, Ne u kemi shpjeguar njerëzve çdo gjë shembulli,...** - Allahu i Madhëruar na njofton rreth madhësisë së

Kur'anit dhe gjerësisë së mësimëve të tij. Ai është një Libër gjithpërfshirës dhe Allahu i Madhëruar ka sqaruar në të çdo çështje të rëndësishme. Në të është sqaruar çdo rrugë që të çon në dituri të dobishme dhe në lumturinë e përjetshme. Në të përmendet çdo rrugë që të ruan nga e keqja dhe shkatërrimi. Në të sqarohen hallalli dhe harami, jepet dhe sqarohet se si do të bëhet shpërblimi i punëve të robëve. Në të ka kujtim dhe inkurajim për çdo punë të mirë dhe kërcënim e paralajmërim për t'u ruajtur nga çdo punë e keqe. Në të ka lajme e histori të vërteta dhe shumë të dobishme për zemrat. Në të sqarohet besimi i pastër dhe korrekt ashtu siç e do Zoti. Ky libër sjell qetësinë e prehjen në shpirtrat e atyre që besojnë dhe sjell dritë me të cilën ata shohin dhe ecin në rrugën e drejtë. Ky përshkrim i Kur'anit duhet të bëjë që zemrat t'i dorëzohen këtij Libri dhe ta pranojnë e ti nënshtrohen për t'u bindur urdhëresave dhe ligjit të sjellë në të. Njerëzit duhet ta pranojnë tërësisht këtë Kur'an dhe nuk duhet ta kundërshtojnë. Atë në asnjë çështje e gjykim të sjellë në të. Megjithatë, shumë nga njerëzit polemizojnë për të vërtetën edhe pasi u është bërë e qartë dhe e kundërshtojnë këtë Kur'an nëpërmjet kotësive dhe ligësive. Nëpërmjet të kotës ata duan të hedhin poshtë të vërtetën. Prandaj tha:

- ... por njeriu kundërshton më shumë se çdo kush tjetër. - Pra njeriu polemizon dhe kundërshton kumtet e këtij Kur'ani. Atyre nuk u takon ta bëjnë një gjë të tillë. Kjo është e padrejtë e jo me vend. Mosbesimi i tyre në Zotin dhe në këtë Kur'an është produkt i padrejtësisë dhe i rebelimit që ka pushtuar dhe mbushur zemrat e tyre dhe aspak ndonjë mangësi e paqartësi në këtë Kur'an madhështor. Argumentet e tij janë shumë të qarta dhe të pakundërshtueshme. Mos vallë po presin që t'u vijë ndëshkimi dhe ato fatkeqësi që u zbritën popujve të shkuar? Nëse do t'i mendonin dhe do të mernin mësim nga historitë e popujve të

shkuar sigurisht që gjendja e tyre do të ndryshonte. Prandaj tha:

Ajetet 55 – 56

55. Pas ardhjes së udhëzimit, njerëzit nuk i pengon asgjë që të besojnë dhe t'i kërkojnë falje Zotit të tyre. Ata veç presin t'u bien edhe atyre fatkeqësitë e popujve të parë ose t'u vijë dënimi ballë për ballë.

56. Ne i dërgojmë profetët veçse si përgëzues e qortues. Por ata që mohojnë përdorin të pavërtetat në polemikat e tyre, me qëllim që, përmes tyre, të dobësojnë të vërtetën. Ata tallen me argumentet e Mia dhe atë që kërcënohen.

Shpjegimi i ajeteve

- Pas ardhjes së udhëzimit, njerëzit nuk i pengon asgjë që të besojnë dhe t'i kërkojnë falje Zotit të tyre. Ata veç presin t'u bien edhe atyre fatkeqësitë e popujve të parë ose t'u vijë dënimi ballë për ballë. - Njerëzve gjithmonë u ka ardhur udhëzimi i qartë nga Allahu, nëpërmjet të cilit dallohet e drejta nga e kota, e vërteta nga e gënjeshtërtja. Pas shpalljeve, njerëzve nuk u ngelet asnjë justifikim para Zotit për mosbesimin e tyre. Ata nuk i pengon të besojnë dhe t'i kërkojnë falje Zotit të tyre ndonjë paqartësi e shpalljeve, por i pengon padrejtësia, armiqtësia dhe urrejtja e tyre ndaj besimit të pastër. Atëherë, nuk mbetet gjë tjetër, veç të zbatohet mbi ta rregulli i pandryshueshëm i Zotit për të gjithë ata që nuk i besojnë shpalljet e Tij. Ai i ndëshkon ata që në këtë botë. Mos, vallë, edhe këta po presin të shikojnë ndëshkimin e Zotit me sytë e tyre dhe të përjetojnë dhimbjen e tij, që të besojnë?! Le të frikësohen dhe le të pendohen, atëherë, përpara se t'u vijë ky ndëshkim dhe të mos ketë asnjë shans që të kthehet mbrapsht.

- Ne i dërgojmë profetët veçse si përgëzues e qortues. Por ata që mohojnë përdorin të pavërtetat në polemikat e tyre, me qëllim që, përmes tyre, të dobësojnë të vërtetën. Ata tallen me argumentet e Mia dhe atë që kërcënohen.
- Allahu i Madhëruar nuk i dërgoi profetët

pa qëllim dhe as që njerëzit t'i konsideronin si zota. Vetë profetët kurrë nuk i kanë ftuar njerëzit që t'i adhurojnë ata. Ata kanë ftuar vetëm tek e mira dhe kanë ndaluar të keqen. Ata erdhën si përgëzues për të gjithë ata që besojnë dhe jetojnë sipas porosive të tyre, se do të kenë shpërblim në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Por ata erdhën edhe si qortues dhe paralajmërues për të gjithë ata të cilët nuk iu binden, se do të kenë ndëshkim në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Kështu, nëpërmjet shpalljeve dhe profetëve, Allahu i ka bërë të qarta argumentet për njerëzit, prandaj askush nuk ka për të pasur justifikim para Tij. Megjithatë, mohuesit, të cilët janë të mbushur me padrejtësi e ligësi, dinë veçse të refuzojnë dhe të polemizojnë me kotësi kundër të vërtetës. Ata luftojnë kundër të vërtetës për të ndihmuar të kotën, me të gjitha mundësitë e tyre. Ata janë tallur me profetët e Zotit dhe shpalljet e Tij dhe janë mburrur me ato njohuri që kishin. Por Allahu i Madhëruar dëshiron veçse ta plotësojë dritën e Tij, edhe pse këtë e urrejnë mohuesit. Ai do të lartësojë të vërtetën mbi kotësinë dhe ligësinë. Ai thotë: “Përkundrazi, Ne e godasim të pavërtetën me të vërtetën, e cila triumfon mbi të pavërtetën, e cila zhduket. Mjerë ju për ato që trilloni!” [Enbija 18]. Prej mëshirës dhe urtësisë së Allahut është edhe fakti që Ai bëri shumë besimtarë që luftojnë të kotën dhe ua bëjnë të qartë atë njerëzve. Qartësimi i të keqes dhe kotësisë së saj bën të mundur që edhe e vërteta të bëhet më e qartë. Përmes të kundërtave, çështjet sqarohen më mirë.

Ajetet 57 – 59

57. E kush është më i padrejtë se ai, i cili pasi këshillohet me argumentet e Zotit të vet ua kthen shpinën atyre dhe harron atë që bëri me duart e veta? Ne kemi vënë mbi zemrat e tyre mbulesë që të mos e kuptojnë atë (Kur'anin), dhe në veshët e tyre shurdhërinë. Prandaj edhe nëse i thërret në rrugë të drejtë, ata nuk do ta pranojnë kurrë udhëzimin.

58. Por, Zoti yt fal shumë dhe ka mëshirë të madhe. Sikur t'i ndëshkonte (menjëherë) për atë që kanë vepruar, do t'ua përshpejtonte dënimin. Por ata i pret koha e premtuar (për llogari), nga e cila nuk kanë për të gjetur strehim.

59. Ne i shkatërruam ata popuj kur bënë padrejtësi dhe për shkatërrimin e tyre patëm caktuar një afat (të pakthyesëm).

Shpjegimi i ajeteve

- E kush është më i padrejtë se ai, i cili pasi këshillohet me argumentet e Zotit të vet ua kthen shpinën atyre dhe harron atë që bëri me duart e veta? - Allahu i Lartësuar na tregon se nuk ka padrejtësi dhe ligësi më të madhe sesa ajo e atij njeriu që këshillohet përmes ajeteve kuranore dhe i qartësohet e vërteta nga e kota, dhe përsëri ai i kthen shpinën kësaj ftese. Edhe pse i vijnë paralajmërimet e kërcënimeve nga Zoti përmes Shpalljes, ai përsëri nuk beson. Ai nuk përfiton aspak nga paralajmërimet dhe nuk kthen rrugë nga ligësitë që bënte. Ai i harron të gjitha poshtërsitë që bën dhe asnjëherë nuk i frikësohet Mbikëqyrësit, që i di të gjitha të fshehtat. Sigurisht, kjo është padrejtësi më e madhe sesa ajo e atij njeriu që nuk i kanë ardhur dhe nuk është paralajmëruar me ajetet e Allahut. Edhe pse edhe ky është i padrejtë, vepra e tij është më e vogël se ajo e atij që është i vetëdijshëm për gjynahet që bën. Këtë të fundit e dënon Allahu, sepse i kthen shpinën ajeteve dhe i harron gjynahet e veta. Ai kënaqet me gjendjen e vet të mjerë dhe nuk pendohet për gjynahet që bën. Këto gjynahe bëhen shkak që atij t'i mbyllën portat e udhëzimit, sepse i vulosin zemrën.

- Ne kemi vënë mbi zemrat e tyre mbulesë që të mos e kuptojnë atë (Kur'anin), - Kjo vulosje i pengon ata që të kuptojnë ajetet e Allahut, edhe pse mund t'i dëgjojnë ato me veshët e tyre. Ata nuk arrijnë të kuptojnë e as të përfitojnë nga ato ajete. Për ta, Allahu thotë gjithashtu:

- ... dhe në veshët e tyre shurdhërinë.... – Veshët i kanë të shurdhuar, prandaj ajetet e Allahut nuk arrijnë në zemrën e tyre, edhe

pse kalojnë në veshët e tyre. Ai dëgjim nuk u sjell asnjë dobi. Duke qenë në këtë gjendje, nuk ka asnjë rrugë për udhëzimin e tyre. Allahu thotë:

- ... Prandaj edhe nëse i thërret në rrugë të drejtë, ata nuk do ta pranojnë kurrë udhëzimin. – Ftesës mund t'i përgjigjen ata që nuk kanë ditur gjë më parë. Ndërsa ata të cilët e kanë mësuar njëherë të vërtetën dhe pastaj e braktisin atë, ata tregojnë se parapëlqejnë rrugën e humbjes. Kjo është arsyeja që Allahu i ndëshkon drejtësisht me vulosjen e zemrave. Nuk ka asnjë mënyrë për udhëzimin e tyre. Ky ajet është një kërcënim shumë i frikshëm për ata që e njohin të vërtetën dhe pastaj e braktisin atë. Këta janë të rrezikuar që të pengohen përfundimisht për të gjetur udhëzimin, dhe kështu kurrë nuk kanë për ta gjetur atë. I mençuri qëndron sa më larg kësaj vepre të frikshme. Në vijim, Allahu i Madhëruar tregon faljen e mëshirën e madhe të Tij për njerëzit. Ai i fal gabimet dhe ua pranon pendimin atyre që pendohen.

- Por, Zoti yt fal shumë dhe ka mëshirë të madhe. Sikur t'i ndëshkonte (menjëherë) për atë që kanë vepruar, do t'ua përshpejtonte dënimin. - Allahu i përfshin ata me mëshirë dhe i mbulon me mirësitë e Tij. Nëse Zoti do t'i ndëshkonte krijesat për të gjitha gjynahet e tyre, që janë të shumta, Ai do t'ua jepte ndëshkimin që në këtë jetë. Por Allahu është *Halim* - i Mëshirshëm dhe i Butë, që kurrë nuk nxitohet për t'i ndëshkuar gjynahqarët edhe pse e ka pushtetin për këtë, por i afatizon me kohë të mjaftueshme për t'u penduar dhe për të ndryshuar. Por gjynahet do të lënë gjurmët e tyre të këqija, edhe nëse këto gjurmë mund të vonohen në kohë, prandaj i Madhëruari thotë:

- Por ata i pret koha e premtuar (për llogari), nga e cila nuk kanë për të gjetur strehim. - Është një vend dhe një kohë e premtuar, kur ata do të shpërblehen për veprat e tyre. Ata nuk mund t'i shmangen këtij vendimi dhe askush nuk mund t'i mbrojë. Ky është rregulli i pandryshueshëm

i Zotit për të parët dhe të fundit. Ai nuk nxitohet për t'i dënua, por i fton ata për t'u kthyer tek Ai të penduar. Nëse kthehen të penduar dhe me keqardhje për gjynahet e tyre, Ai ua fal gjynahet dhe i mëshiron. Por nëse ata vazhdojnë me padrejtësitë dhe inatin e tyre derisa vjen koha e ndëshkimit, atëherë nuk ka më shpëtim për ta.

- Ne i shkatërruam ata popuj kur bënë padrejtësi... - Kjo ndodhi për shkak të gjynaheve të tyre, e jo si padrejtësi nga Allahu.

- ... dhe për shkatërrimin e tyre patëm caktuar një afat (të pakthyeshëm). - Zoti vendosi një kohë të përcaktuar, që ata nuk mund as ta përshpejtonin dhe as ta shtynin atë.

Ajetet 60 – 82

60. Musai i tha djaloshit që e shoqëronte: “Nuk do të ndalem derisa ta arrij në vendtakimin e dy deteve, edhe sikur të më duhet të udhëtoj shumë gjatë.”

61. Kur arritën në vendin ku bashkoheshin dy detet, ata harruan fare për peshkun e tyre, i cili mori rrugën vetë e u fut në det.

62. Pasi e kaluan atë vend, ai i tha djaloshit: “Na jep ushqimin, se na lodhi shumë ky udhëtim!”

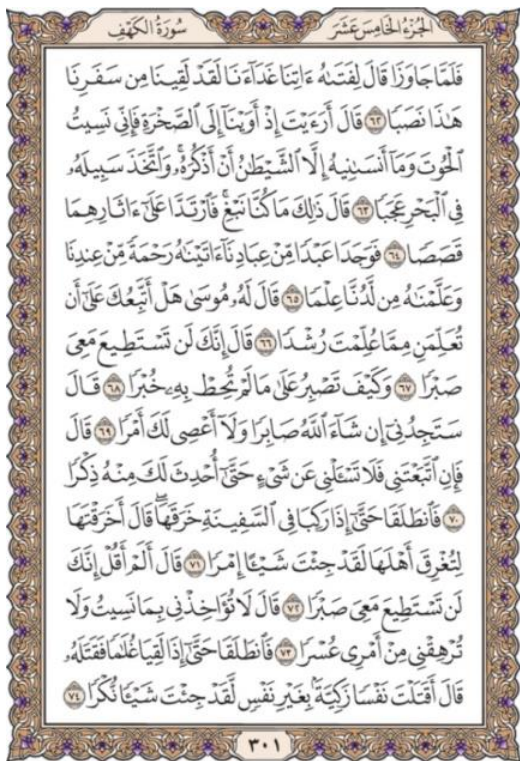
63. Ai (djaloshi) i tha: “E sheh? Kur qëndruam te shkëmbi, unë e harrova fare peshkun. Përveç shejtanit, askush tjetër nuk më pengoi që të ta kujtoja peshkun, që, në mënyrë krejt të çuditshme, u nis e fut vetë në det.”

64. “Atëherë, - tha Musai, - ai atje është vendi që ne po kërkojmë.” E kështu, ata u kthyen edhe njëherë andej nga kishin ardhur.

65. Ata gjetën një nga robërit Tanë, të cilit i kishim dhuruar mëshirë dhe i kishim mësuar dituri të veçantë nga ana Jonë.

66. Musai i tha atij (Hidrit): “A pranon të vij me ty, që të më mësosh diçka nga udhëzimi i drejtë që të është mësuar ty (nga Zoti)?”

67. Ai (Hidri) tha: “Sigurisht, ti nuk do të mund të kesh durim me mua.”

68. E si mund të durosh për gjëra për të cilat nuk ke dituri?”

69. (Musai) Tha: “Në dashtë Allahu, do të shohësh se do të jem durimtar dhe nuk do të të kundërshtoj për asgjë.”

70. Ai (Hidri) i tha: “Nëse më shoqëron, atëherë mos më pyet për asgjë, derisa unë vetë të të flas për të!”

71. Dhe kështu ata u nisën. Kur hipën në anije, ai (Hidri) hapi një vrimë në të. Ai (Musai) tha: “Mos vallë e hape vrimën që t’i fundosësh udhëtarët e saj? Me të vërtetë bëre një punë shumë të keqe.”

72. (Hidri) Tha: “A nuk të thashë se nuk do të mund të kesh durim me mua?”

73. Mos më qorto për faktin që harrova – i tha ai (Musai) - dhe mos ma vështirëso këtë shoqërim!”

74. Ata vazhduan rrugën, derisa takuan një fëmijë, të cilin ai (Hidri) e vrau. Ai (Musai) i tha: “Si e vrave një njeri të pafajshëm, që nuk kishte vrarë asnjë?”

Kjo që bëre është vepër shumë e shëmtuar.”

75. Ai (Hidri) tha: “A nuk të thashë se vërtet ti nuk do të mund të kesh durim me mua?”

76. (Musai) Tha: “Nëse pas kësaj të pyes për ndonjë gjë, atëherë mos më lejo të të shoqëroj! Tashmë ke arsytim ndaj meje (të mos më lejosh të të shoqëroj).”

77. Vazhduan udhëtimin derisa arritën te banorët e një qyteti e u kërkuan t’u jepnin ushqim. Por, ata nuk i pranuan si mysafirë. Aty gjetën një mur që gati po rrëzohej, e ai (Hidri) e ngriti atë. (Musai) Tha: “Sikur të kishe dashur, do t’u merrje shpërblim për këtë.”

78. Ai (Hidri) tha: “Kjo është koha e ndarjes mes nesh. Tani unë do të të tregoj për domethënien e atyre gjërave për të cilat nuk mund të kesh durim!”

79. Sa i përket anijes, ajo ishte pronë e disa të varfërve që punonin në det. Unë e bëra atë me cen, sepse përpara tyre ishte një sundues, që rrëmbente çdo anije (të rregullt).

80. Sa i përket djaloshit, dy prindërit e tij ishin besimtarë, prandaj patëm frikë se ai do t’i çonte ata në humbje e në mosbesim.

81. Kështu deshëm që Zoti t’u jepte një tjetër fëmijë më të mirë, më të respektueshëm dhe më të dashur.

82. Përsa i përket murit, ai ishte i dy djelmohave jetimë të atij qyteti, e nën të ishte një thesar dhe babai i tyre kishte qenë njeri i mirë. Prandaj, Zoti yt dëshiroi që ata dy (jetimë) ta arrinin pjekurinë e tyre dhe ta nxirrnin vetë thesarin e tyre. Kjo ishte mëshira e Zotit tënd (ndaj tyre). Dhe unë nuk bëra asgjë sipas dëshirës sime (por sipas udhëzimit të Zotit). Ky, është sqarimi për ato gjëra, për të cilat nuk mund të kesh durim.

Shpjegimi i ajeteve

- Musai i tha djaloshit që e shoqëronte: “Nuk do të ndalem derisa ta arrij në vendtakimin e dy deteve, edhe sikur të më duhet të udhëtoj shumë gjatë.” -

Allahu i madhëruar na sjell historinë e Musait dhe dëshirën e madhe të tij për kërkimin e diturisë dhe mirësisë. Ai i tha djaloshtit që i shërbente gjithmonë të përgatitej për udhëtim. Ky ishte Joshua ibn Nun, që më pas Zoti e bëri profet. Musai i tha atij: “Nuk do të ndalem së ecuri derisa ta arrij në vendtakimin e dy deteve, edhe sikur të më duhet të vazhdoj një kohë të gjatë dhe pavarësisht nga vështirësitë”. Ky ishte vendi që, sipas Shpalljes që i ishte dhënë prej Zotit, atje Musai do të takonte një njeri të ditur, i cili dinte gjëra që ai nuk i dinte. Musai ishte i vendosur të vazhdonte këtë udhëtim, sado i gjatë të ishte, prandaj tha: “edhe sikur të më duhet të udhëtoj shumë gjatë”. Pra, edhe sikur të kaloj shumë peripeci. Nga ajeti kuptohet se Musai i tha ato fjalë nga dashuria dhe malli që kishte për diturinë. Ai ishte i vendosur për këtë, prandaj dhe u nis për udhë.

- Kur arritën në vendin ku bashkoheshin dy detet, ata harruan fare për peshkun e tyre, i cili mori rrugën vetë e u fut në det.

- Kur Musai dhe djaloshi mbërritën në pikëtakimin e dy deteve, panë një shenjë shumë të çuditshme. Peshku që kishin marrë me vete për ta ngrënë filloi të lëvizte dhe të drejtohej për në det. Në fakt, Musait i ishte thënë më herët se, vendi ku do të shihte një shenjë të tillë, ishte pikërisht vendi ku do të ndodhte edhe takimi me njeriun e ditur. Komentuesit e Kur'anit thonë se peshku u ngjall dhe nisi të lëvizte kur u lag nga uji i detit.

- Pasi e kaluan atë vend, ai i tha djaloshtit: “Na jep ushqimin, se na lodhi shumë ky udhëtim!” - Kur e kishin kaluar pikëtakimin e dy deteve, Musai i tha djaloshtit: “Na jep ushqimin të hamë, se na lodhi shumë ky udhëtim!”. Kuptohet se ata e ndien lodhjen vetëm pasi kaluan pikëtakimin e deteve, ndërsa më përpara nuk e kishin ndjerë aspak rrugën. Kjo ishte një shenjë tjetër për Musain se pikërisht në atë vend gjendej ajo që kërkonin. Udhëtimin ua kishte lehtësuar gjithashtu edhe dëshira e madhe për atë që kërkonin.

Kështu, kur filluan të ndienin lodhjen, djaloshti tha:

- Ai (djaloshi) i tha: “E sheh? Kur qëndruam te shkëmbi, unë e harrova fare peshkun. Përveç shejtanit, askush tjetër nuk më pengoi që të ta kujtoja peshkun,... - Kur qëndruam për të kaluar natën te shkëmbi ku bashkohen dy detet, unë e harrova peshkun. Vetëm shejtani më bëri që të harroja.

- ... që, në mënyrë krejt të çuditshme, u nis e fut vetë në det.” - Lëvizja e peshkut, që ishte tashmë i gatuar, dhe futja e tij në det ishte një shenjë e qartë. Komentuesit e Kur'anit thonë që, kur djaloshti i tha këto fjalë, Musai kujtoi premtimin e Allahut se, në vendin ku do të humbiste peshkun, atje do të gjente Hidrin, prandaj ai tha:

- ““Atëherë, - tha Musai, - ai atje është vendi që ne po kërkojmë.” E kështu, ata u kthyen edhe njëherë andej nga kishin ardhur. - Kjo është ajo që po kërkujmë! - tha dhe u kthye me shpejtësi, duke ndjekur gjurmët e veta, për te vendi ku humbën peshkun. Kur mbërritën atje, gjetën Hidrin.

- Ata gjetën një nga robërit Tanë, të cilit i kishim dhuruar mëshirë dhe i kishim mësuar dituri të veçantë nga ana Jonë. - Sipas mendimit më të saktë, Hidri ka qenë njeri i mirë e i devotshëm, por jo profet. Allahu i Madhëruar thotë për të: “...i kishim dhuruar mëshirë..” Allahu i kishte dhuruar mëshirë të posaçme nga ana e Tij, që të mund të shtonte diturinë dhe të bënte punë të mira. Allahu thotë gjithashtu: “...i kishim mësuar dituri të veçantë nga ana Jonë.” Pra, i kishte dhuruar disa njohuri të veçanta, që nuk ia kishte dhënë Musait, edhe pse Musai ishte më i ditur se ai në më të shumtën e gjërave, sidomos në çështjet e imanit dhe themelet e ligjit të Zotit, pasi ai ishte një nga pesë profetët më të zgjedhur. Nuk ka dyshim se këta pesë profetë Zoti i dalloj mbi të gjithë njerëzimin me dituri të madhe, me vepra të mira e me shumë veçori të tjera. Kur Musai u takua me të, iu drejtua plot edukatë dhe moral, për kërkesën e tij:

- **Musai i tha atij (Hidrit): “A pranon të vij me ty, që të më mësosh diçka nga udhëzimi i drejtë që të është mësuar ty (nga Zoti)?”** – A më lejon të të ndjek pas, që të mësoj prej teje diturinë që të ka mësuar Zoti? Kështu do të mësoj më shumë rreth atyre çështjeve që Zoti të ka mësuar ty. Allahu i kishte dhuruar Hidrit inspirim dhe e kishte nderuar duke i dhënë mundësinë të shihte qartë edhe disa çështje, që për të tjerët ishin të panjohura, madje edhe Musait (a.s). Atëherë, Hidri i tha Musait:

- **“Ai (Hidri) tha: “Sigurisht, ti nuk do të mund të kesh durim me mua. - Unë nuk e refuzoj kërkesën tënde, por ti nuk ke për të pasur durim me mua. Nuk do të mund të më ndjekësh, sepse do të shohësh gjëra që nuk do të kesh durim t’i përballosh. Ato janë çështje që, në pamje të parë duken si padrejtësi dhe krime, por në të vërtetë nuk janë të tilla.**

- **E si mund të durosh për gjëra për të cilat nuk ke dituri?”** - Si mund të durosh për një çështje që nuk e njeh në thelb apo në dukje dhe që nuk ia di qëllimin dhe përfundimin? Atëherë, Musai tha:

- **(Musai) Tha: “Në dashtë Allahu, do të shohësh se do të jem durimtar dhe nuk do të të kundërshtoj për asgjë.”** - Kjo tregonte vendosmërinë e Musait përpara se të vinte sprovë për të. Por vendosmëria për të duruar është diçka dhe durimi gjatë sprovës është diçka tjetër, prandaj Musai nuk arriti të bënte durim kur erdhi çasti. Hidri i tha:

- **Ai (Hidri) i tha: “Nëse më shoqëron, atëherë mos më pyet për asgjë, derisa unë vetë të të flas për të!”** - Mos më pyet dhe mos më qorto për atë që do të veproj, derisa të sqaroj unë vetë për gjithçka. Hidri ia ndaloi pyetjet dhe i premtoi Musait se do t’i jepte shpjegimet e nevojshme në kohën e duhur.

- **Dhe kështu ata u nisën. Kur hipën në anije, ai (Hidri) hapi një vrimë në të.** - Hidri shkuli një nga dërrasat e anijes. Pas këtij veprimi fshihej diçka, që Hidri do ta

sqaronte më vonë. Por Musai nuk duroi dhe ndërhyri, sepse ishte diçka që, në pamje të parë, dukej padrejtësi. Dëmtimi i anijes do të mbyste anijen bashkë me udhëtarët e saj. Musai tha:

- **“Ai (Musai) tha: “Mos vallë e hape vrimën që t’i fundosësh udhëtarët e saj? Me të vërtetë bëre një punë shumë të keqe.”** – Bëre një vepër të ndaluar dhe të dënueshme. Kjo ndërhyrje ishte tregues i padurimit të Musait (a.s).

- **(Hidri) Tha: “A nuk të thashë se nuk do të mund të kesh durim me mua?”** – Domethënë, ndodhi pikërisht ashtu siç kishte paralajmëruar Hidri. Por Musai i tha se thjesht harroi, prandaj të mos e quante gjë të madhe:

- **“Mos më qorto për faktin që harrova – i tha ai (Musai) - dhe mos ma vështirëso këtë shoqërim!”** – Musai e pranoi nxitimin e vet dhe kërkoi ndjesë. Hidri e fali dhe kështu vazhduan:

- **Ata vazhduan rrugën, derisa takuan një fëmijë, të cilin ai (Hidri) e vrau.** – Ata vazhduan bashkë, derisa gjetën një djalë të vogël. Hidri e vrau këtë fëmijë. Atëherë, Musai u revoltua, kur pa që u vra një fëmijë i pastër nga gjynahet, i cili nuk kishte vrarë e lënduar asnjë njeri.

- **Ai (Musai) i tha: “Si e vrave një njeri të pafajshëm, që nuk kishte vrarë asnjë? Kjo që bëre është vepër shumë e shëmtuar.”** - Rasti i parë ishte për shkak të harresës së Musait, ndërsa ky rast ndodhi prej padurimit të tij. Atëherë, Hidri i drejtohet Musait duke e qortuar dhe duke i rikujtuar kushtin:

- **Ai (Hidri) tha: “A nuk të thashë se vërtet ti nuk do të mund të kesh durim me mua?”** - Ndërsa Musai i thotë Hidrit:

- **(Musai) Tha: “Nëse pas kësaj të pyes për ndonjë gjë, atëherë mos më lejo të të shoqëroj! Tashmë ke arsytim ndaj meje (të mos më lejosh të të shoqëroj).”** - Nëse të pyes më për ndonjë gjë pas kësaj, atëherë mos më lër të të shoqëroj dhe do të të jap plotësisht të drejtë.

- **Vazhduan udhëtimin derisa arritën te banorët e një qyteti e u kërkuan t'u jepnin ushqim. Por, ata nuk i pranuan si mysafirë.** - Ata u kërkuan që t'i pranonin si miq, por banorët e atij qyteti nuk deshën.

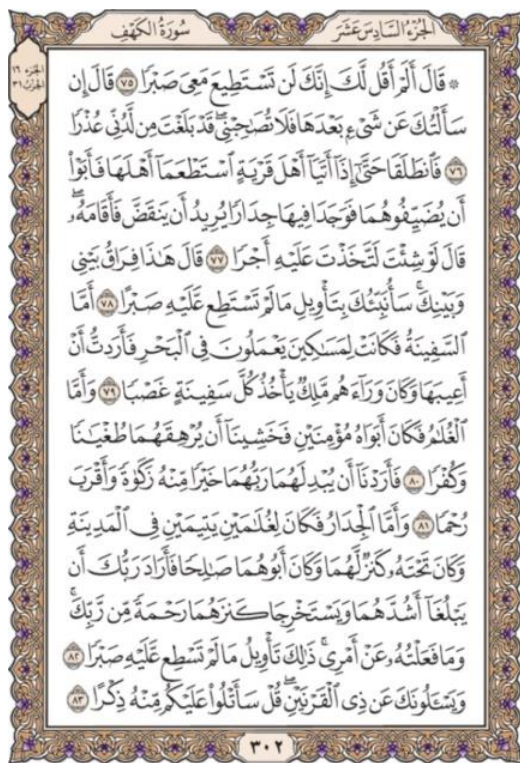
- **Aty gjetën një mur që gati po rrëzohej, e ai (Hidri) e ngriti atë.** - Muri gati po rrëzohej, se ndoshta ishte tejet i amortizuar. Hidri e ngriti sërish murin, duke e bërë më të fortë. Musai i tha:

- (Musai) **Tha: “Sikur të kishe dashur, do t'u merrje shpërblim për këtë...”** - Kur u kërkuan të na prisnin, ata nuk pranuan, edhe pse e kishin për detyrë mikpritjen. Ndërsa ti ua ndërton murin falas, pa u kërkuar shpërblimin për punën e bërë. Ti e ke mundësinë që t'u kërkosh atyre hakun e punës. Kështu, Musai nuk iu përmbajt fjalës që kishte thënë në fillim. Tashmë Hidri kishte vërtet arsye që të mos e lejonte më Musain ta shoqëronte në udhëtimin e tij, prandaj i tha:

- **Ai (Hidri) tha: “Kjo është koha e ndarjes mes nesh.** - Ishe vetë ti që ia vendose si kusht vetes që do të bëje durim, prandaj tani nuk ke më justifikim. Kështu merr fund shoqërimi me mua.

- **Tani unë do të të tregoj për domethënien e atyre gjërave për të cilat nuk munde të kesh durim!”** - Tani do t'i shpjegoj të gjitha ato raste, qëllimin dhe përfundimin e tyre.

- **Sa i përket anijes, ajo ishte pronë e disa të varfërve që punonin në det. Unë e bëra atë me cen, sepse përpara tyre ishte një sundues, që rrëmbente çdo anije (të rregullt).** - Për sa i përket anijes, që e çava duke i hequr një dërrasë, kjo vepër kishte qëllim dhe përfundim të mirë. Anija u takonte disa të varfërve, që punonin në det. Sigurisht, njerëz të tillë duhet t'i ndihmohesh, dhe unë desha t'i ndihmoja. Ata do të kalonin pranë një sunduesi të padrejtë, i cili e rrëmbente çdo anije të mirë dhe të fortë. Kështu, unë e çava atë, që ajo të ishte me defekt dhe të shpëtonte nga duart e atij zullumqari.

- **Sa i përket djaloshit, dy prindërit e tij ishin besimtarë...** - Ndërsa ai djali i vogël, që i mora jetën, ishte biri i dy prindërve besimtarë dhe të mirë.

- **...prandaj patëm frikë se ai do t'i çonte ata në humbje e në mosbesim.** - Ishte caktuar nga Zoti që, ky djalosh, kur të rritej, të bëhej i keq dhe t'i mundonte prindërit me padrejtësitë e tij. Madje, ai do t'i detyronte edhe ata të dy që të mohonin Zotin, qoftë për shkak të dashurisë për të, nga nevoja për të, qoftë për çdo lloj shkakut tjetër. Duke qenë se e dija këtë fakt, unë e vrava atë, që të shpëtoheshin prindërit e tij të mirë e besimtarë dhe besimi i tyre i pastër. E ku ka dobi më të madhe sesa kjo? Kjo vepër duket e keqe, por Allahu do t'u japë atyre pasardhës të tjerë, më të mirë se ai:

- **Kështu deshëm që Zoti t'u jepte një tjetër fëmijë më të mirë, më të respektueshëm dhe më të dashur.** - Allahu do t'u japë një djalë të mirë, që respekton prindërit e farefisin, ndryshe nga i

pari, i cili do t'i mundonte me padrejtësitë e tij dhe do t'i shtynte edhe ata në mosbesim.

- **Përsa i përket murit, ai ishte i dy djelmohave jetimë të atij qyteti, e nën të ishte një thesar dhe babai i tyre kishte qenë njeri i mirë. Prandaj, Zoti yt dëshiroi që ata dy (jetimë) ta arrinin pjekurinë e tyre dhe ta nxirrnin vetë thesarin e tyre.** - Muri që rregullova ishte i dy jetimëve, që kishin nevojë për kujdes. Ata ishin të vegjël dhe nuk kishin njeri që të kujdesej për ta. Allahu donte t'i ruante dhe t'i ndihmonte ata edhe për shkak të dy prindërve të tyre, të cilët ishin besimtarë të mirë. Poshtë tij, ata kishin një thesar, ndërsa babai i tyre ishte njeri i mirë. Kështu, Zoti yt deshë që ata dy, kur të arrinin moshën e pjekurisë, ta nxirrnin vetë thesarin e tyre. – Kështu, kur të vijë koha që ata të piqen dhe të bëhen të aftë për vetveten, Allahu do ta shembë murin dhe do ta nxjerrë jashtë thesarin, për ta marrë jetimët.

- **Kjo ishte mëshira e Zotit tënd (ndaj tyre).** - Kjo që unë bëra ishte si mëshirë nga Zoti yt, i cili e bëri të realizohej nëpërmjet meje.

- **Dhe unë nuk bëra asgjë sipas dëshirës sime (por sipas udhëzimit të Zotit).** – Unë nuk bëra asgjë nga vetja ime. Gjithçka ishte e urdhëruar nga Allahu dhe një shenjë mëshire nga Ai.

- **Ky, është sqarimi për ato gjëra, për të cilat nuk munde të kesh durim.** – Ky ishte kuptimi i atyre ngjarjeve, që nuk pate durim të prisje për ta treguar. Kjo histori e mrekullueshme dhe e çuditshme përmban shumë mësim, ligje dhe dispozita shumë të rëndësishme. Ne do të përmendim disa prej tyre, me lejen dhe ndihmën e Allahut të Lartësuar:

1. Rëndësia dhe vlera e lartë e diturisë dhe e udhëtimit për kërkimin e saj. Kjo konsiderohet ndër çështjet më të rëndësishme dhe më të shpërblyeshme. Vetë Musai, ky profet i zgjedhur, ndër më të mirët e profetëve udhëtoi gjatë në kërkim të diturisë dhe kaloi shumë vështirësi, për hir të kësaj çështjeje të rëndësishme. Madje, ky

qëllim i lartë e bëri që, gjatë kësaj kohe, ai të largohej nga bijtë e Izraelit dhe t'i ndërpriste mësimet që u jepte atyre. Musai zgjodhi kërkimin e diturisë për vetë vlerën dhe shpërblimin e lartë të kësaj vepre të mirë.

2. Është e udhës që të fillohet me gjërat më të rëndësishme dhe pastaj ato më pak të rëndësishme. Shtimi i diturisë është më i rëndësishëm sesa qëndrimi në të njëjtin nivel. Angazhimi me mësimin e të tjerëve, duke lënë veten në vend-numëro, nuk është zgjedhja më e mirë. Harmonizimi i të dyja mirësive sigurisht që është gjëja më e përkryer.

3. Lejohet marrja e një shërbëtori ose ndihmësi për të përballuar vështirësitë dhe punët e mëdha, kur je në udhëtim ose jo. Qëllimi mund të jetë për të lehtësuar vështirësitë, por edhe për të kërkuar rehatinë, ashtu siç veproi Musai (a.s).

4. Udhëtari në kërkim të diturisë ose për xhihad, ose edhe për qëllime të tjera të mira, nëse gjykon se është më e dobishme ta shfaqë hapur qëllimin, atëherë mund ta bëjë. Disa nga këto dobi janë: përgatitja më e plotë për atë punë, marrja e masave dhe dhënia kurajo vetes për ta kryer sa më mirë. Në këtë mënyrë del në pah edhe vlera e lartë e këtyre adhurimeve. Musai e kishte vendosur ta bënte udhëtimin dhe e tha haptazi këtë. Po kështu veproi edhe Profeti (a.s) kur vendosi të nisej për në luftën e Tebukut. Edhe pse e kishte zakon që të fshihte qëllimet e tij kur nisej për luftë, për atë betejë Profeti (a.s.) veproi ndryshe, sepse ashtu ishte më e dobishme. Kjo bëhet gjithmonë në varësi të situatës.

5. Atribuimi i ligësive dhe shkaqeve të tyre shejtanit të mallkuar, sepse është ai që nxit për të këqijat dhe ua zbukuron njerëzve ligësinë. Nuk ka dyshim se çdo gjë ndodh veçse me kaderin dhe dëshirën e Zotit, por për sa i përket nxitjes për të këqija është shejtani ai që e bën këtë. Kështu veproi djaloshti i Musait, kur tha: “E sheh? Kur qëndruam te shkëmbi, unë e harrova fare peshkun. Përveç shejtanit, askush tjetër nuk

më pengoi që të ta kujtoja peshkun, që, në mënyrë krejt të çuditshme, u nis e fut vetë në det.”

6. Lejohet që njeriu të tregojë për nevojat e natyrës së tij njerëzore, si uria, etja, lodhja, nëse bëhet jo për të treguar pakënaqësi dhe as duke gënjyer. Musai tha: “Na jep ushqimin tonë, sepse u lodhëm shumë nga ky udhëtim!”

7. Shërbëtori ose punëtori duhet të jetë i mençur, i shkathët dhe i vëmendshëm. Këto janë cilësi të pëlqyeshme të atij që ka këtë detyrë.

8. Është e pëlqyeshme që njeriu t'i ushqejë shërbëtorët ose punëtorët e vet me ushqimin që ha vetë, madje të hajë së bashku me ta. Kjo kuptohet nga fjala e Musait, kur tha: “Na jep ushqimin tonë, sepse u lodhëm shumë nga ky udhëtim!” Shihet se ai e tha në shumës, që tregon se do të hanin të dy së bashku.

9. Zoti e ndihmon njeriun për sa kohë ai është duke punuar për të zbatuar urdhëresat e Zotit. Ata që u përkushtohen porosive të Zotit fitojnë ndihmën dhe mbështetjen e Tij. Këtë privilegj nuk e kanë ata që nuk e bëjnë këtë gjë. Musai (a.s) e ndjeu lodhjen vetëm pasi e kishin kaluar pak vendin që synonin, domethënë, pikëtakimin e dy deteve. Ndërsa nga udhëtimi para kësaj pike ata nuk u ankuan për lodhje, edhe pse rruga kishte qenë shumë herë më e gjatë. Madje, pas udhëtimit të gjatë, ata pushuan natën dhe u nisën të nesërmen, pasi ishin çlodhur. Pikërisht në kohën e drekës, Musai tha: “Na jep ushqimin tonë, sepse u lodhëm shumë nga ky udhëtim!” Ky ishte momenti kur Musai u kujtua se e kishin kaluar tashmë vendin për ku ishin nisur.

10. Njeriu që takoi Musai nuk ishte profet, por një besimtar i mirë dhe adhures i sinqertë. Allahu i Madhëruar thotë se ishte një (rob) adhures, të cilit i kishte dhuruar mëshirë dhe dituri. Allahu i Madhëruar nuk thotë se Hidri ishte profet. Nëse do të ishte profet, Allahu i Madhëruar do ta kishte përmendur, ashtu siç ka bërë për të tjerët. Për sa i përket fjalës së Hidrit në fund të

kësaj ndodhie: “Nuk e bëra nga vetja ime”, ajo nuk tregon se ai ishte profet, por thjesht se ishte frymëzim që Zoti u jep njerëzve në përgjithësi, jo profetëve. I ngjashëm me këtë është rasti i nënës së Musait, për të cilën Allahu thotë: “Ne e frymëzuam atë që t'i jepte gji (*Musait*)”. Ose rasti i bletës: “Zoti yt e ka udhëzuar bletën që të ndërtojë koshere nëpër male, nëpër pemë dhe nëpër ndërtesat e tyre (*njerëzve*).” [Nahl 68].

11. Dituria që Allahu u mëson krijesave të Tij është dy llojesh: 1) Dituri e cila mund të fitohet me përpjekje e mund nga njeriu. 2) Dituri e dhuruar nga Allahu. Allahu ia jep këtë lloj të dytë diturie ndonjë prej adhuresve të Tij, sikurse thotë në Kur'an: "...i kishim mësuar një dituri të posaçme nga ana Jonë”.

12. Edukata në marrëdhëniet me mësuesin është e shpërblyeshme dhe e inkurajuar nga Zoti. Me mësuesin duhet folur me fjalët më të buta dhe më të zgjedhura, plot respekt e modesti. Shikoni si tha Musai: “A pranon të vij me ty, që të më mësosh atë që të kanë mësuar ty, si udhëzim i drejtë?” Ai iu drejtua me një stil të butë, si për t'i kërkuar mendim dhe leje. Gjithashtu, Musai pohoi se do të mësonte prej tij, ndryshe nga mendjemëdhenjtë, të cilët nuk duan të duken se kanë nevojë për diturinë e mësuesve, por hiqen sikur janë të barabartë me ta, a thua se po bashkëpunojnë, madje edhe më keq, sikur u japin mend mësuesve të tyre. Nxënësi duhet të shfaqë nevojën për diturinë që merr, sepse ky është nga nxitësit më të mirë për mësuesin që t'i përkushtohet dhënies së diturisë.

13. Njeriu duhet të jetë modest përballë mësuesit, edhe pse mund të qëndrojë shumë më lart se ai. Nuk ka dyshim se profeti Musa (a.s.) ishte shumë më lart se Hidri.

14. Lejohet, madje inkurajohet që edhe njeriu i cili ka shumë dituri, të kërkojë e të mësojë atë gjë që ende nuk e di nga një njeri që është më poshtë në dituri se ai, por që në atë lloj disipline është më me përvojë dhe më i ditur. Kështu, Musai (a.s) ishte një nga më të zgjedhurit e pesë profetëve më të

mëdhenj, të cilëve Zoti u dhuroi një dituri që nuk ia kishte dhënë askujt në botë, por në atë lloj njohurie dhe përvoje të veçantë, Hidri kishte avantazh ndaj Musait (a.s). Sidoqoftë, dituria e lartë nuk e pengoi Musain që, me modesti e mirësjellje, të kërkonte mësim nga Hidri. Duke u nisur nga ky shembull, themi se, dijetari i *fikh*-ut ose hadithit, nëse ka mangësi në gramatikë ose fusha të tjera, ai nuk duhet të ketë turp ta marrë këtë dituri nga të specializuarit në ato fusha, duke pretenduar se ata nuk janë dijetarë *fikh*-u apo hadithi.

15. Të gjitha mirësitë, mes të cilave edhe dituria, i atribuohen Allahut, dhe ky është një fakt që duhet pohuar dhe deklaruar haptazi e me përunjësi. Gjithashtu, duhet shprehur mirënjohja për Allahun, që t'i dhuroi ato mirësi. Vërej me kujdes se si i tha Musai Hidrit: “A pranon të vij me ty, që të më mësosh nga ajo që të kanë mësuar ty (nga Zoti), si udhëzim i drejtë?”

16. Dituri e dobishme është ajo që të tregon udhën drejt të mirave. Kështu, çdo dituri që të qartëson rrugën e drejtë, të paralajmëron dhe tregon si të mbrohesh nga e keqja, ose është mjet për të plotësuar dy aspektet e mësipërme, është dituri e dobishme. Ndërsa dituritë e tjera ose janë të dëmshme, ose thjesht të padobishme. Musai i kërkoi Hidrit të mësonte atë lloj diturie që ofronte udhëzim e mirësi, si edhe të largonte nga të këqijat.

17. Kërkuesi i diturisë duhet të ketë durim të madh gjatë kërkimit të diturisë dhe në marrëdhëniet me mësuesin e tij. Në varësi të mungesës së durimit cenohet edhe dobia e përfituar nga dituria dhe dijetari. Ai që nuk ka durim nuk ka për të mësuar kurrë. Ai që e ushtron veten me durim e qëndrueshmëri ka për të arritur qëllimin. Kjo duket qartë kur Hidri i thotë Musait: “Sigurisht, ti nuk do të mund të kesh durim me mua.”

18. Një ndër faktorët kryesorë të kalitjes së durimit është njohja e thellë e çështjes për të cilën duhet të durosh. Kështu, ai që nuk e njeh një çështje, që nuk ia di qëllimin dhe përfundimin, dobitë dhe frytet, sigurisht që

nuk mund të bëjë durim për arritjen e saj. Hidri i tha Musait: “E si mund të durosh për diçka që nuk e di?!” Shkaku i mosdurimit është mosnjohja e plotë e çështjes dhe e rëndësisë së saj.

19. Është detyrë dhe shumë e këshillueshme vetëpërmbytja dhe mosnxitimi për të gjykuar mbi veprimet apo fjalët e dikujt, pa ditur mirë qëllimin e tyre.

20. Nëse njeriu do të bëjë diçka në të ardhmen, duhet të thotë: “Insha Allah” (Në dashtë Allahu).

21. Dëshira dhe vendosmëria për të bërë diçka është krejt ndryshe nga vënia në jetë e saj. Ato as nuk presupozojnë domosdoshmërisht njëra tjetrën. Kështu, Musai tha: “Nuk do të ndalem derisa ta arrij në pikëtakimin e dy deteve ose do të vazhdoj udhëtimin për një kohë të gjatë.”. Pra, ai vendosi që të ishte i durueshëm, megjithëse nuk ia doli ta realizonte atë që pati qëllim.

22. Mësuesi mund ta këshillojë nxënësin që të mos bëjë pyetje, derisa t'ia sqarojë ai çdo çështje. Kjo është e lejueshme dhe varet nga dobia. Kjo mund të bëhet edhe në ato raste kur nxënësi nuk ka arritur ta kuptojë mirë çështjen, prandaj është më mirë që të dëgjojë deri në fund për të kuptuar, ose kur pyet për gjëra që nuk janë aq të rëndësishme për të, ose kur nxënësi shpërndalet në të tjera tema, që nuk kanë lidhje me çështjen. Në gjitha rastet duhet parë dobia.

23. Lejohet udhëtimi në det, përveç rasteve kur është shumë e rrezikshme për jetën.

24. Kush bën diçka nga harresa nuk merret në përgjegjësi as nga Allahu, as nga krijesat. Musai i tha Hidrit: “Mos më qorto pse harrova...”

25. Prej njerëzve merr atë që ata ta japin me dëshirë. Mos i ngarko ata më tepër sesa mbajnë e mos i mundo ata. Në të kundërt, ata do të largohen prej teje dhe do të urrejnë. Merr prej atyre atë që ata e kanë më të lehtë ta japin!

26. Kur japim një gjykim, ne bazohemi në faktet që shfaqen haptazi. Kështu veprohet në të gjitha çështjet, si ato civile, edhe ato

penale. Musai e kundërshtoi Hidrin kur ai çau anijen ose vrau fëmijën e pafajshëm. Ai veptoi kështu, sepse në dukje ato ishin krime të dënueshme, dhe Musai nuk mund të heshte ndaj tyre. Por në rastin tonë, kur ai po shoqëronte Hidrin, që kishte vendosur kusht të mos kundërshtojë, Musai duhej të heshte. Megjithatë, Musai nxitoi që të gjykonte me faktet e dukshme, ashtu sikurse duhet vepruar për gjykimet e kësaj bote, duke harruar se kishte të bënte me një rast të veçantë, në të cilin duhet të bënte durim dhe të heshte.

27. Rregulli i artë dhe i mrekullueshëm thotë: Lejohet kryerja e një të keqeje më të vogël, për të shpëtuar nga e keqja më e madhe. Po kështu i jepet rëndësi të mirës më të madhe, edhe nëse na humbin mirësi të tjera më të vogla. Në rastin e Musait, nuk ka dyshim se vrasja e djalit ishte e keqe, por lënia e tij që të sprovonte dhe mundonte prindërit e vet ishte një e keqe edhe më e madhe. Nga ana tjetër, lënia e djalit gjallë dukej si diçka e mirë, por ruajtja e fesë dhe besimit të dy prindërve të tij ishte edhe më e mirë, prandaj Hidri e vrau. Ky rregull përfshin shumë çështje. Kështu duhet të gjykojë njeriu në lidhje me dobinë dhe dëmin.³

28. Këtu mbështetet edhe një rregull tjetër që thotë: Lejohet ndërhyrja në pasurinë e dikujt tjetër, edhe pa marrë leje prej të zotit, nëse synohet rregullimi ose ruajtja e saj nga shkatërrimi, madje edhe nëse kjo mund të shkaktojë prishjen e një pjese të kësaj pasurie. Në këtë mënyrë veptoi Hidri kur e çau anijen e të varfërve, që ajo të bëhej me defekt, dhe kështu të shpëtonte nga mbreti grabitqar dhe tiran. Për shembull, nëse në një shtëpi bie zjarr, atëherë lejohet ndërhyrja për shembjen e një pjese të saj, me qëllim për të shpëtuar pjesën tjetër, edhe pa marrë lejen e pronarit të shtëpisë.

29. Lejohet të punosh në det, njëlloj siç lejohet të punosh në tokë. Allahu thotë për marinarët e anijes se “punonin në det”, pa përmendur ndonjë ndalesë.

30. Edhe pse mund të ketë një punë me të cilën ushqehet, njeriu mund të vazhdojë të quhet ‘*miskin*’, pra, i varfër, nëse nuk i plotëson të gjitha nevojat e veta. Allahu na tregon se ata kishin anije, e megjithatë, i quajti ‘të varfër’.

31. Vrasja është nga gjynahet më të mëdha, sepse Musai tha për vrasjen e djaloshtit: “Bëre një krim të rëndë.”

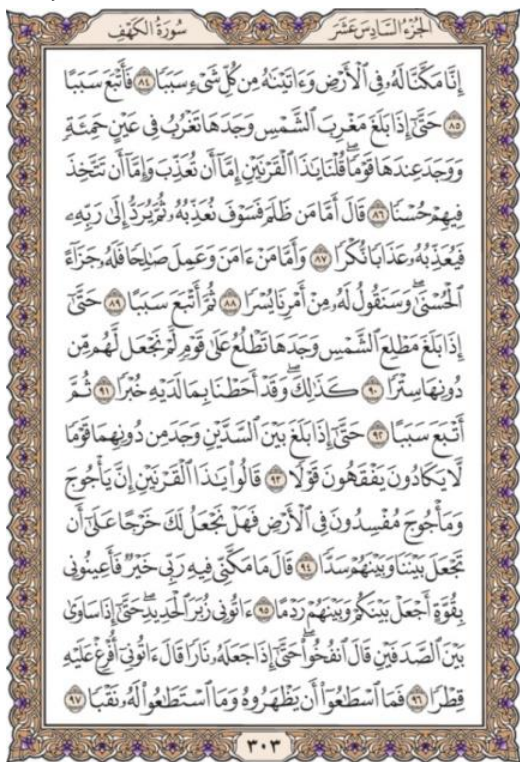
32. Vrasja e dikujt në formë dënimi nuk është e gabuar, sepse Musai e përjashtoi këtë rast kur tha: “A e vrave një njeri të pastër, që nuk ka lënduar asnjë?!” Njeriun e mirë e besimtar e ruan Allahu, qoftë në pasuri, qoftë edhe në pasardhësit e tij.

33. Shërbimi ndaj besimtarëve të mirë dhe atyre që kanë lidhje me ta është shumë më i shpërblyeshëm sesa bamirësia ndaj të tjerëve. Kur Hidri rindërtoi murin e jetimëve, tha: “...babai i tyre ka qenë njeri i mirë.”

34. Duhet të jemi shumë të kujdesshëm dhe me edukatë kur flasim për Zotin e Lartësuar. Shihni edukatën e Hidrit kur thotë: “Sa i përket anijes, ajo ishte pronë e disa të varfërve që punonin në det, e unë e bëra me të meta, sepse para tyre ishte një sundues, që grabiste çdo anije.” Pra, Hidri ia atribuoi të keqen vetes. Ndërsa kur foli për të mirën, tha: “Për sa i përket murit, ai ishte i dy djemve jetimë të atij qyteti. Nën të kishin një thesar. Babai i tyre kishte qenë njeri i mirë. Prandaj, Zoti yt dëshironte që ata dy (jetima) të arrinin moshën e pjekurisë dhe ta nxirrnin vetë thesarin e tyre.” Po kështu ka thënë edhe Ibrahim (a.s): “Kur sëmurem, Ai më shëron.” Ose xhindët kur thanë: “Ne nuk e dimë a është për qëllim ndonjë e keqe për ata që janë në Tokë, apo Zoti i tyre dëshiron që t’i udhëzojë.” [Xhin 10]. Edhe pse çdo gjë ndodh me kaderin dhe vendimin e Zotit, ne duhet të kemi edukatën që të keqen t’ia atribuojmë vetes tonë dhe të mirën t’ia atribuojmë Allahut të Madhëruar.

35. Asnjëherë nuk duhet braktisur shoku i udhës, derisa ta kesh qortuar mjaftueshëm

apo të kesh arsye të pranueshme për ndarjen. Kështu veproi Hidri me Musain.

36. Miratimi dhe mirëkuptimi mes shokëve në çështjet që nuk janë të ndaluara është një prej shkaqeve që e forcojnë miqësinë, ashtu sikurse kundërshtimi e konfliktet e dobësojnë dhe prishin miqësinë.

37. Veprimet e Hidrit ishin thjesht vendimet e Zotit, që i bëri të ndodhnin nga dora e Hidrit, këtij burri të mirë e besimtar. Qëllimi ishte që njerëzit të kuptojnë disa nga fshehtësitë e Zotit në vendimet e Tij. Ato ndodhën që ne ta kuptojmë se, ndonjëherë, Allahu cakton për njeriun gjëra që ai i urren shumë, por që në fakt janë në të mirën e fesë dhe besimit të tij, siç ndodhi me vrasjen e djaloshit. Por ato mund të jenë edhe në të mirën e çështjeve të kësaj bote, siç ndodhi në rastin e anijes. Kështu, Allahu u tregoi njerëzve disa shembuj të butësisë dhe mëshirës së Tij, që ata të kënaqen me caktimet e Tij, edhe kur ato janë të dhimbshme dhe të vështira.

Ajetet 83 – 88

83. Ata të pyesin për Dhulkarnejnin. Thuaju: “Do t’ju tregoj disa gjëra rreth tij.”

84. Ne i dhamë pushtet në Tokë dhe mjete për çdo gjë.

85. Kështu, ai ndërmori një udhëtim.

86. Vazhdoi rrugën, derisa arriti atje ku perëndonte dielli. Ai pa se dielli perëndonte në një burim të zi dhe atje gjeti një popull. Ne i thamë: “O Dhulkarnejn! Ata mund t’i dënosh ose mund t’i trajtosh mirë”.

87. Ai (Dhulkarnejni) tha: “Atë që vazhdon me padrejtësi, ne do ta dënojmë. Pastaj, ai do të kthehet te Zoti i vet, i Cili do ta dënojë me një ndëshkim të tmerrshëm.

88. Ndërsa ai që beson dhe bën vepra të mira, do të ketë shpërblimin më të mirë dhe ne do t’i japim lehtësira.”

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata të pyesin për Dhulkarnejnin.** - Idhujtarët ose ithtarët e Librit e pyetën Profetin (a.s.) rreth historisë së Dhulkarnejnit. Atëherë, Allahu e urdhëron Profetin e Tij të thotë:

- **Do t’ju tregoj disa gjëra rreth tij.** - Do t’ju tregojmë disa fakte të dobishme dhe interesante rreth Dhulkarnejnit. Ndërsa fakte të tjera rreth tij, që nuk ju shërbejnë për gjë, nuk do t’ju tregojmë në këtë libër.

- **Ne i dhamë pushtet në tokë dhe mjete për çdo gjë.** - Allahu i Madhëruar i dha pushtet dhe mundësi të tilla, që ai të lëvizte e të shkonte në çdo skaj të botës dhe njerëzit t’i bindeshin atij. Allahu i mundësoi fuqi dhe mundësi që të nënshtrohte vendet dhe të udhëtonte ku të dëshironte. Dhulkarnejni i shfrytëzoi mirë të gjitha mjetet dhe mundësitë që ia dhuroi Zoti. Në fakt, jo çdokush që ka në dorë një mjet ose mënyrë për të bërë diçka, arrin dhe e përdor atë patjetër. Po kështu, jo çdokush mund të jetë i zoti a i fuqishëm për ta përdorur atë. Kësisoj, nëse një njeri ka pushtetin, mjetet dhe mundësitë dhe, veç kësaj, i vë në përdorim të gjitha këto në mënyrën e duhur, atëherë mund të realizohen të gjitha

qëllimet. Nëse mungon njëra prej tyre, nuk arrihet objektivi i kërkuar.

- **Kështu, ai ndërmori një udhëtim.** - Këto mjete dhe mënyra që Zoti i dhuroi ne nuk i dimë, sepse nuk na kanë treguar për to as Allahu e as Profeti (a.s.). Gjithashtu, nuk kemi asnjë të dhënë autentike të përcjellë nga njerëzit, nga mund të përfitojmë rreth kësaj çështjeje. Për këtë arsye, ne duhet veçse të heshtim dhe as të mos u hedhim shikimin gojëdhënave izraelite apo burimeve të tjera. Sidoqoftë, një gjë e kemi të sigurt: ato ishin mjete të shumta dhe të fuqishme. Ato ishin forca të brendshme, por edhe të jashtme e fizike, nëpërmjet të cilave Dhulkarnejni formoi një ushtri të madhe dhe të mirë-organizuar, që mposhtte çdo armik. Allahu na tregon se Dhulkarnejni mundi të shkonte nga lindja në perëndim me lehtësi të madhe.

- **Vazhdoi rrugën, derisa arriti atje ku perëndonte dielli. Ai pa se dielli perëndonte në një burim të zi dhe atje gjeti një popull.** - Allahu i dha mundësinë e mjetet e nevojshme Dhulkarnejnit për të arritur në perëndim të diellit, ku e pa se dielli perëndonte mbi një burim uji të zi. Kështu ndodh me ata që ndodhen në një vend që ka ujë (lumë i madh, liqen, det a oqean) në perëndim të horizontit: për ta dielli perëndon dhe futet nën ujë. Pikërisht në një vend të tillë ndodhej një popull, për të cilët Allahu i tha Dhulkarnejnit:

- **“O Dhulkarnejn! Ata mund t’i dënosh ose mund t’i trajtosh mirë.”** – Kuptimi: Ose ndëshkoi ata, duke i vlarë e robëruar, ose trajtoi mirë. Me sa duket, në atë popull ishin të gjithë keqbërës dhe jobesimtarë, ose ishin shumë të përhapur. Në të kundërt, nëse do të ishin besimtarë e jo keqbërës, ai nuk do të lejohej që t’i ndëshkonte. Por Dhulkarnejni ishte i shquar për politikën e tij, e cila buronte nga Sheriati dhe për të cilën u lavdërua nga vetë Zoti, i Cili edhe ia mësoi. Kështu, ai vendosi t’i ndante ata njerëz në dy grupe:

- **Ai (Dhulkarnejni) tha: “Atë që vazhdon me padrejtësi, ne do ta dënojmë. Pastaj,**

ai do të kthehet te Zoti i vet, i Cili do ta dënojë me një ndëshkim të tmerrshëm” - Atë që bën padrejtësi dhe mohon Zotin: “ne do ta dënojmë. Pastaj, ai do të kthehet te Zoti i vet, i Cili do ta dënojë me një ndëshkim të tmerrshëm.” Pra, ai do të marrë dy ndëshkime: në këtë botë dhe në ahiret.

- **Ndërsa ai që beson dhe bën vepra të mira, do të ketë shpërblimin më të mirë...** - Kësaj kategorie i premtohet Xheneti dhe pritja më e mirë te Zoti, Ditën e Kijametit.

- **...dhe ne do t’i japim lehtësira.** - Atij do t’i japim shpërblim, lehtësira dhe do ta trajtojmë butësisht. Kjo tregon se Dhulkarnejni ishte mbret i urtë, i mirë dhe i dashur, si edhe gjykatës i drejtë dhe i ditur, sepse ai vepronte ashtu siç kënaqet Zoti, duke e trajtuar çdo grup sipas meritave.

Ajetet 89 – 98

89. Më pas, ai u nis sërish për udhë.

90. Vazhdoi derisa arriti atje ku lindte dielli. Ai pa se dielli lindte atje ku ishte një popull, të cilin e kishim bërë të pambrojtur prej tij (diellit).

91. Kështu ndodhi dhe Ne dinim gjithçka për të (për forcën dhe sundimin e tij të drejtë).

92. Pastaj mori një rrugë tjetër.

93. Vazhdoi derisa arriti mes dy maleve. Atje gjeti një popull, që thuajse nuk kuptonte asnjë gjuhë tjetër.

94. Ata i thanë: “O Dhulkarnejn! Jexhuxhët dhe maxhuxhët po sjellin shkatërrime në tokë. A pranon që të të paguajmë dhe të na ngrësh një mur mes nesh dhe atyre?”

95. Ai tha: “Ajo që më ka dhënë Zoti im është shumë herë më e mirë, por ju më ndihmoni me fuqi punëtore, që të ngrë një mur të fortë mes jush dhe mes atyre.”!

96. Më sillni hekur! Pasi e ngriti në nivel me dy shpatet e maleve, tha: “Ndizeni tani!” Kur nisi të vlonde, tha: “Më sillni bakër të shkrirë, që ta hedh këtu”!

97. Në këtë mënyrë, ata nuk mund ta kapërcenin e as ta çanin më.

98. Ai tha: “Kjo ishte mirësi nga Zoti im. Megjithatë, kur të vijë çasti i vendimit të Zotit tim, Ai do ta bëjë rrafsh atë. Vendimi i Zotit tim është i sigurt.”

Shpjegimi i ajeteve

- **Më pas, ai u nis sërish për udhë.** - Dhulkarnejni tani vijoi rrugën drejt lindjes, me ato mjete e lehtësira që ia kishte dhuruar Zoti. Ashtu vazhdoi, derisa mbërriti në lindje të diellit:

- **Vazhdoi derisa arriti atje ku lindte dielli. Ai pa se dielli lindte atje ku ishte një popull, të cilin e kishim bërë të pambrojtur prej tij (diellit).** – Atje ku lindte dielli, ishte një popull që nuk kishte mbrojtje nga dielli, ose për shkak se ata ishin primitivë dhe nuk dinin të ndërtonin shtëpi, ose për shkak se dielli nuk përëndonte kurrë atje, siç ndodh, për shembull, në lindje të Afrikës Jugore. Kështu, Dhulkarnejni ndodhej në një vend për të cilin asnjë banor i Tokës nuk dinte gjë, e aq më pak të kishte shkuar vetë tek ata e t'i shihte. Sigurisht që e gjithë kjo ndodhi me caktimin dhe mundësitë e dhëna nga Zoti. Ishte Zoti që i dha Dhulkarnejnit mundësinë dhe diturinë për këtë vend:

- **Kështu ndodhi dhe Ne dinim gjithçka për të (për forcën dhe sundimin e tij të drejtë).** - Zoti i dinte mirë të gjitha mjetet e mundësitë që i kishte dhënë Dhulkarnejnit. Ai e ndihmoi robin e Tij në çdo udhëtim e mision që ai ndërmerre.

- **Pastaj mori një rrugë tjetër.** – Shpjeguesit e Kur'anit thonë se, më pas, Dhulkarnejni u nis drejt veriut, derisa mbërriti në një luginë mes dy maleve të njohura në atë kohë.

- **Vazhdoi derisa arriti mes dy maleve. Atje gjeti një popull, që thujse nuk kuptonte asnjë gjuhë tjetër.** – Prapa maleve gjeti një popull, që gati nuk kuptonin asnjë gjuhë, sepse edhe gjuha e tyre ishte e rrallë dhe e panjohur, ashtu siç ishin edhe zakonet dhe mentaliteti i tyre. Por Allahu i Madhëruar i dha Dhulkarnejnit aftësi dhe mjete, që mund të kuptonte gjuhën dhe mënyrën se si ata mendonin e

gjykonin dhe hyri në bisedime me atë popull. Ata i kërkuan ndihmë dhe iu ankuan Dhulkarnejnit për të keqen e madhe që u vinte nga jexhuxhët dhe maxhuxhët. Këta ishin dy popuj të mëdhenj prej njerëzve në atë kohë.

- **Ata i thanë: “O Dhulkarnejn! Jexhuxhët dhe maxhuxhët po sjellin shkatërrime në tokë.** - Ata vrasin, grabisin dhe terrorizojnë njerëzit.

- **A pranon që të të paguajmë dhe të na ngresh një mur mes nesh dhe atyre?”** – A pranon të të paguajmë, që të ndërtosh një barrierë mes nesh dhe atyre? Kjo tregon se ata nuk ishin në gjendje që ta ndërtonin vetë, prandaj i ofruan shpërblim Dhulkarnejnit, që ta kryente ai. Ata i përmendën edhe shkakun për këtë kërkesë të tyre: shkatërrimi që ata popuj keqbërës përhapnin në tokë. Por Dhulkarnejni nuk ishte nga ata që kërkonin shpërblime materiale. Sidoqoftë, ai nuk mund të hiqte dorë nga kujdesi për njerëzit e pambrojtur, prandaj e pranoi t'i ndihmonte. Ai nuk mori asnjë shpërblim për atë punë jashtëzakonisht të vështirë, por falënderoi dhe lëvdoi Zotin për forcën dhe mundësitë që i kishte dhuruar:

- **Ajo që më ka dhënë Zoti im është shumë herë më e mirë...** - Është shumë herë më e mirë se shpërblimi material që më ofroni ju. Ajo që ju kërkoi është vetëm pjesëmarrja juaj e drejtpërdrejtë:

- **...por ju më ndihmoni me fuqi punëtore, që të ngre një mur të fortë mes jush dhe mes atyre!** - Më ndihmoni fizikisht që ta ndërtojmë këtë mur, në mënyrë të tillë që jexhuxhët dhe maxhuxhët të mos kenë mundësi që ta kapërcejnë.

- **Më sillni hekur!** - Dhulkarnejni u kërkoi hekur dhe ata ia dhanë.

- **Pasi e ngriti në nivel me dy shpatet e maleve, tha: “Ndizeni tani!”** – Ndezi zjarr të fuqishëm, që e bëri hekurin të shkrinte e të vlonte:

- **Kur nisi të vlonte, tha: “Më sillni bakër të shkrirë, që ta hedh këtu!”** - Pasi shkriu

hekurin, hodhi bakër të shkrirë, duke e bashkuar atë me hekurin.

- **Në këtë mënyrë, ata nuk mund ta kapërcenin e as ta çanin më.** – Përzierja e hekurit me bakrin e shkrirë bëri një masë shumë e fortë dhe e pathyeshme, që askush nuk mund ta çante. Kështu njerëzit do të ishin të sigurt nga e keqja e jexhuxhëve dhe maxhuxhëve. Pasi kreu këtë vepër mirësie madhështore e të pashembullt, Dhulkarnejni ia atribuoi menjëherë atë Allahut, duke thënë:

- **Ai (Dhulkarnejni) tha: “Kjo ishte mirësi nga Zoti im.** - Kjo ishte mirësia dhe bujaria e Zotit ndaj meje. Të tillë duhet të jenë udhëheqësit e mirë, kur Allahu u jep një mundësi. Atyre u shtohet edhe më tepër mirënjohja dhe përvëlësia ndaj Zotit, siç bëri Sulejmani (a.s) kur i sollën përpara këmbëve fronin e mbretëreshës Belkisë: “Kur e pa atë (fronin) të vendosur pranë tij, tha: “Kjo është mirësia e Zotit tim, që të më sprovtojë mua nëse do ta falënderoj apo do të jem mosmirënjohës. Kush falënderon, ai falënderon për të mirën e vet dhe kush mohon, atëherë Zoti im është Jonevojtar e Bujar! [Neml 40]. Ndryshe ndodh me tiranët, të cilët janë arrogantë dhe shtypin popujt e tyre. Kur u jepet ndonjë mirësi e madhe, atyre u shtohet edhe më tepër e keqja dhe tirania, siç qe Karuni, të cilit Allahu i dha thesare të mëdha. Allahu thotë për të: “Karuni ishte nga populli i Musait, por ai i kaloi kufijtë me ta. Ne i patëm dhënë aq shumë pasuri, saqë çelësat e tij mezi i bartnin edhe disa njerëz të fuqishëm. Populli i vet i tha: “Mos u gëzo tej mase, sepse Allahu nuk i do të shfrenuarit! Me atë që të ka dhënë Allahu, kërko botën tjetër dhe mos e lër atë që të takon nga kjo botë. Bëj mirë, ashtu siç të ka bërë Allahu ty dhe mos bëj të këqija në tokë, se Allahu nuk i do keqbërësit. Ai (Karuni) tha: “Kjo më është dhënë vetëm në sajë të diturisë sime!” Më pas, Allahu thotë:

- **Megjithatë, kur të vijë çasti i vendimit të Zotit tim, Ai do ta bëjë rrafsh atë. Vendimi i Zotit tim është i sigurt!** - Kur të

vijë koha që jexhuxhët dhe maxhuxhët të lejohen të dalin, Allahu do ta bëjë që gjithë ai mur i fuqishëm të shembet. Ky është një premtim i vërtetë, që ka për t'u realizuar patjetër.

Ajetet 99 – 102

99. Atë ditë, Ne do t'i bëjmë ata të përzihen si valët njëra me tjetrën. Pastaj do t'i fryhet Surit dhe do të tubohen bashkë të gjithë.

100. Atë ditë, Ne do t'ua tregojmë haptazi Xhehenemin jobesimtarëve,

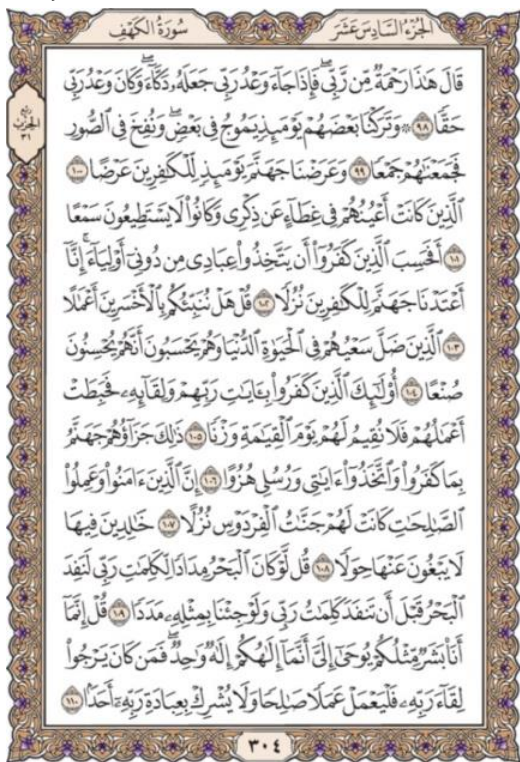
101. atyre që i kishin sytë të verbuar ndaj paralajmërimeve të Mia dhe që nuk dëgjonin.

102. Vallë, mendonin jobesimtarët se, përveç Meje, mund të merrnin si mbrojtës robërit e Mi?! Ne e kemi përgatitur Xhehenemin si vendpritis të jobesimtarëve.

Shpjegimi i ajeteve

- **Atë ditë, Ne do t'i bëjmë ata të përzihen si valët njëra me tjetrën.** - Ka mundësi që këtu të bëhet fjalë për jexhuxhët dhe maxhuxhët, kur ata të dalin e të pushtojnë botën. Ata do ta mbulojnë të gjithë Tokën dhe do të hipin mbi njëri tjetrin, si valët e detit, sikurse thotë Allahu i Madhëruar në një ajet tjetër: “Kur të hapet penda e jexhuxhëve dhe maxhuxhëve, ata do të vërshojnë me furi nga bregoret.” [Enbija 96]. Megjithatë, ka mundësi që ajeti të flasë edhe për gjendjen e njerëzve Ditën e Gjykimit, kur do të tubohen të parët e të fundit dhe do të hipin mbi njëri tjetrin, si valët që përplasen me furi mbi njëra tjetrën. Për këtë ditë flet edhe ajeti më pas:

- **Pastaj do t'i fryhet Surit dhe do të tubohen bashkë të gjithë.** - Kur Israfil i fryjë brrit, Allahu i Madhëruar do t'i kthejë shpirtrat nëpër trupa dhe do t'i tubojë të gjithë bashkë, nga i pari deri tek i fundit, pa përjashtim, mohues e besimtarë. Të gjithë do të ringjallen dhe do të merren në llogari, për t'u shpërblyer sipas veprave të tyre. Të gjithë mohuesit do të kenë si shpërblim Xhehenemin, ku do të qëndrojnë përgjithmonë, sikurse thotë i Madhëruari në

një ajet tjetër: “Xhehenemi u tregohet atyre që kanë humbur.” [Shuara 91]. Ndërsa këtu thotë:

- **Atë ditë, Ne do t'ua tregojmë haptazi Xhehenemin jobesimtarëve...** - Atyre do t'u paraqitet Xhehenemi, që ta shohin vetë se cili do të jetë vendbanimi i tyre i përhershëm. Ata do ta shohin dhe do të dëgjojnë zhurmën e tmerrshme të tij. Do t'ia mësojnë nxehtësinë përvëluese, por edhe të ftohtin e acartë, që ta dinë mirë dënimin që i pret. Këtë dënim e meritojnë, sepse:

- **...atyre që i kishin sytë të verbuar ndaj paralajmërimeve të Mia dhe që nuk dëgjonin.** - Ata i kanë kthyer shpinën mësimave të urta të Zotit dhe Kur'anit madhështor. Allahu i Madhëruar na i përshkruan kështu: “Ata thonë: “Zemrat tona janë të mbyllura për atë që ti na fton; veshët tanë janë shurdhuar keq dhe ndërmjet nesh dhe teje ka një perde. Prandaj ti vepro siç do vetë, kurse ne do vazhdojmë me tonën!” [Fusilet 5]. Pra, zemrat tona – thonë ata - janë të vulosura dhe larg asaj që t'i na fton. Edhe në sytë tanë ka perde, që

nuk na lejon të shohim shenjat udhëzuese dhe të dobishme të Allahut. Allahu i Madhëruar na tregon sërish për ta: “Nuk ka dyshim se për ata që mohojnë besimin, është njëlloj: i paralajmërove apo nuk i paralajmërove, ata nuk besojnë. Allahu ua ka vulosur zemrat dhe të dëgjuarit e tyre dhe në shikimet e tyre ka perde. Ata do të kenë dënim të madh.” [Bekare 6, 7]. Ata nuk arrijnë të dëgjojnë ajetet e Allahut, që fusin iman në zemër, sepse ata e urrejnë Kur'anin dhe Profetin. Ai që urren diçka është i prirur të largohet prej saj. Kështu, edhe këta të privuar nuk mund t'i dëgjojnë fjalët e Allahut. Duke qenë se rugët e diturisë dhe të suksesit u janë bllokuar, atëherë përfundimi i tyre dihet. Ata e mohojnë Zotin dhe i kundërshtojnë ajetet dhe profetët e Tij me forcë, prandaj e meritojnë Xhehenemin, që është vendi më i keq.

- **Vallë, mendonin jobesimtarët se, përveç Meje, mund të merrnin si mbrojtës robërit e Mi?! -** Ky është një argument i qartë për kotësinë e besimit të disa mohuesve, të cilët i konsiderojnë disa profetë apo evlija, si shokë e partnerë të Zotit. Ata u përkushtohen atyre me adhurime e përlulje, duke besuar se ata kanë për t'i mbrojtur, duke i shpëtuar nga dënimi dhe zemërimi i Allahut, dhe do t'u japin nga shpërblimi i Tij. Por me këtë besim të kotë, ata, në fakt, e kanë mohuar vetë Zotin dhe profetët e Tij. Kështu, Allahu i Lartësuar u bën një pyetje retorike, që përmban qortim e paralajmërim dhe, në të njëjtën kohë, tregon kotësinë e besimit të tyre për mendjet e shëndosha. Ai thotë: “Vallë, mendonin jobesimtarët se, përveç Meje, mund të merrnin si mbrojtës robërit e Mi?!” Një i dashur dhe i zgjedhur i Zotit, një profet apo edhe një besimtar i mirë e i devotshëm, kurrë nuk do të bëhej mik apo mbështetës i dikujt që armiqësohet me Zotin dhe profetin e Tij dhe që nuk ka besimin e saktë. Evlijatë e Zotit gjithmonë duan atë që do Zoti dhe e urrejnë atë që Zoti e urren dhe zemërohen me atë që Zoti zemërohet. Sipas këtij kuptimi, ky ajet i ngjan një ajeti tjetër, ku

Allahu thotë: "Ditën kur Ai do t'i tubojë ata të gjithë, do t'u thotë melekëve: "Këta janë ata që ju adhuronin ju?" Ata (melekët) thonë: "I dëlirë je, o i Madhëruar! Ti je Zoti ynë, larg asaj që ata thonë! Por ata adhuronin xhindët dhe shumica e tyre besonin në ta". [Sebe 40, 41]. Kështu, kush pretendon se ka afërsi, mik dhe mbështetës ndonjë nga të dashurit e Zotit, ndërkohë që vetë është kundërshtar dhe armik i Zotit, le ta dijë se është gënjeshtar. Ky është njëri nga kuptimet e ajetit. Ndërsa një kuptim tjetër është: "A mos menduan, vallë, mohuesit e Zotit dhe kundërshtuesit e Profetit se, përveç Zotit, do të gjejnë ndonjë mik e mbështetës që do t'i ndihmojë e t'u sjellë ndonjë dobi apo t'u largojë ndonjë dëm e fatkeqësi?! Kjo është një shpresë e kotë, sepse të gjithë janë krijesa dhe, si të tilla, nuk kanë në dorë asnjë mundësi për dëm apo dobi. Në këtë formë, ky ajet do t'i ngjasonte ajetit tjetër: "Thuaj: "Thirrini ata, të cilët i mendonit si zota përveç Tij! Ata nuk mund t'ju largojnë fatkeqësitë dhe as nuk mund t'i zhvendosin ato diku tjetër. Edhe vetë idhujt, të cilëve këta u luten, kërkojnë afrimin, shpresojnë në mëshirën e Tij dhe i frikësohen dënimit të Tij. Vërtet, dënimit të Zotit tënd është për t'u ruajtur." [Isra 56, 57]. Po kështu, edhe në ajete të tjera të ngjashme, ku Allahu e mohon çdo lloj mundësie që ndonjë krijesë të ndihmojë ose dëmtojë dikë. Çdokush që ka këtë lloj shprese ka për t'u zhgënjyer dhe do të dalë i humbur, pa arritur asgjë nga kërkesat dhe shpresat e tij.

- **Ne e kemi përgatitur Xhehenemin si vendpritis të jobesimtarëve.** - Kjo është pritja e përgatitur për ata të mjerë! Sa e keqe është ajo dhe sa i tmerrshëm është Xhehenemi si vendbanim!

Ajetet 103 – 106

103. Thuaj: "A t'ju tregoj për më të dëshpëruarit me veprat e tyre?"

104. Janë ata, veprat e të cilëve asgjësohen që në jetën e kësaj bote, por ata mendojnë se janë duke bërë mirë.

105. Janë ata të cilët nuk i besojnë argumentet e Zotit të tyre e as takimin me Të, prandaj veprat e tyre asgjësohen dhe në Ditën e Gjykimit nuk do t'u japim asnjë peshë atyre.

106. Shpërblimi i tyre është Xhehenemi, për shkak se nuk besojnë dhe i marrin për tallje argumentet dhe të dërguarit e Mi.

Shpjegimi i ajeteve

- **Thuaj: "A t'ju tregoj për më të dëshpëruarit me veprat e tyre?"** - Thuaju njerëzve, o Muhmed, duke i qortuar dhe paralajmëruar: "A t'ju tregoj se cilët janë njerëzit më të dëshpëruar me veprat e tyre?"

- **Janë ata, veprat e të cilëve asgjësohen që në jetën e kësaj bote, por ata mendojnë se janë duke bërë mirë.** - Çdo vepër e tyre asgjësohet që në këtë botë, ndërsa ata pandehin se i kanë vepra të mira. Atëherë, si mendon se do të veprohet Ditën e Gjykimit me ato vepra që edhe ata vetë e dinë se janë të kota apo të këqija? Po me ato vepra që janë në kundërshtim me Allahun dhe të Dërguarin e Tij? Cilët janë këta që do t'u zhvlerësohen veprat dhe do të humbasin bashkë me familjet e tyre Ditën e Kijametit? Allahu i Madhëruar thotë:

- **Janë ata të cilët nuk i besojnë argumentet e Zotit të tyre e as takimin me Të...** - Ata i mohojnë me forcë ajetet e Kur'anit dhe argumentet që i shohin me sytë e tyre në krijimin e Zotit, të cilat tregojnë se është detyrë besimi në Zotin dhe Profetin e Tij. Shenjat e Zotit janë argument që njeriu të besojë të gjitha bazat e imanit: të besojë Allahun, melekët, profetët, shpalljet, Ditën e Gjykimit dhe caktimin e të mirës dhe të keqes prej Tij. Për ata që i mohojnë këto themele të besimit dhe i shpërfillin argumentet treguese për to, Allahu thotë:

- **...prandaj veprat e tyre asgjësohen dhe në Ditën e Gjykimit nuk do t'u japim asnjë peshë atyre.** - Për shkak se mohojnë, asgjësohen veprat e tyre dhe Ditën e Kijametit nuk kemi për t'u dhënë asnjë peshë atyre. Vlera e punëve atë ditë matet

në peshore. Atje do të shihet se cilat vepra peshojnë më tepër. Por këta të mjerë nuk kanë të mira, sepse u mungon kushti kryesor i tyre, imani i vërtetë dhe i saktë, sikurse thotë Allahu: “Kush është besimtar dhe bën vepra të mira, ai nuk i frikësohet ndonjë padrejtësie e as ndonjë cenimi (në shpërblim).” Pra, veprat e tyre do të llogariten të gjitha, pa përjashtim, dhe ata vetë do të thirren të pohojnë veprat e tyre. Kështu, mohuesit do të poshtërohen para gjithë krijesave dhe do të ndëshkohen për to.

- Shpërblimi i tyre është Xhehenemi, për shkak se nuk besojnë dhe i marrin për tallje argumentet dhe të dërguarit e Mi. - Asgjësimi i punëve të tyre është një shpërblim i merituar. Ditën e Gjykimit, veprat e tyre të mira nuk do të kenë asnjë peshë. Ata janë shumë të pështirë dhe të poshtëruar, sepse kanë mohuar ajetet e Allahut dhe janë tallur me shpalljet dhe me profetët. Është e detyrueshme që shpalljet dhe profetët e Zotit të respektohen dhe të besohen plotësisht. Ato duhen zbatuar e jetuar me sinqeritet, por këta të mjerë bëjnë tërësisht të kundërtën, prandaj shkatërrohen dhe zhyten në ndëshkim. Pasi përmendi përfundimin e mohuesve dhe të veprave që meritojnë këtë përfundim, Allahu i Madhëruar flet në vijim për përfundimin e besimtarëve dhe të veprave të tyre të mira.

Ajetet 107 – 109

107. Nuk ka dyshim se për ata që besojnë dhe bëjnë punë të mira, vendpritës janë kopshtet e Firdeusit.

108. Aty do të jenë përgjithmonë dhe kurrë nuk do të kërkojnë të largohen nga ai.

109. Thuaj: “Sikur deti të ishte bojë për të shkruar fjalët e Zotit tim, deti do të shterej para se të përfundonin fjalët e Zotit tim, madje edhe sikur të merrnim edhe një tjetër si ai”.

Shpjegimi i ajeteve

- Nuk ka dyshim se për ata që besojnë dhe bëjnë punë të mira, vendpritës janë kopshtet e Firdeusit. - Janë ata që besojnë

drejt dhe punojnë me sinqeritet sipas këtij besimi. Kjo përfshin të gjithë fenë Islame, qoftë çështjet që duhet besuar me zemër, qoftë veprat që kryhen me gjymtyrë, qoftë themelet e saj, ashtu edhe degëzimet e saj, qoftë veprat e dukshme, ashtu edhe ato të fshehtat. Të gjithë atyre që përfshihen në këtë përshkrim, - edhe pse janë të gradave të ndryshme, sipas plotësimin të imanit dhe veprave të tij, - iu premtohet Firdeusi. Por çfarë është Firdeusi? Sipas një shpjegimi, ai është xheneti më i lartë, më i mirë dhe ai që ndodhet në mes të të gjithë xheneteve. Por ka mundësi që këtu të nënkuptojë të gjitha gradat e Xhenetit, që janë të shumta. Ajeti përfshin të gjitha shpërblimet e besimtarëve, që do të jenë në grada të ndryshme të imanit, si grada e të afërmëve të Zotit (*mukarabin*), punëmirët (*ebrar*), ose *muktasidin*-ët.⁴ Secili nga këta do të marrë shpërblimin, sipas gradës së vet. Në fakt, shpjegimi i dytë është më i fortë, sepse i përmbledh të gjitha, aq më tepër kur fjala ‘*xhenet*’ është në numrin shumës. Fjala *Firdeus* ka edhe kuptimin “kopësht i dendur me bimësi, që degëzohet dhe mbulon gjithçka”, dhe ky përshkrim është për të gjithë Xhenetin. Kështu Firdeusi është pritja dhe mirëseardhja e atyre që besojnë dhe bëjnë punë të mira. E ku ka mikpritje më të mirë dhe më të bukur sesa ajo që Mëshirëploti ka përgatitur për këta fatlumë. Ajo përmban çdo mirësi që kënaq zemrën, shpirtin dhe trupin. Atje do të kenë çdo gjë që ua dëshiron shpirti dhe kënaq syrin. Atje do të shohin gradat e larta aq të bukura, të këndshme, ato kopshte vezulluese të mrekullueshme, ato pemë plot fruta të shijshme e të këndshme, ata zogj që nuk reshtin së kënduari me zëra qetësues. Atje do të kënaqen me ushqime të shijshme dhe pije të këndshme. Atje të jenë në shoqërinë e grave të hijshme. Atje do t’u shërbejnë shërbëtore e të rinj. Ata do të shëtisin në anët e lumenjëve, që rrjedhin me ujë të kristaltë, që e zbukurojnë më tepër pamjen e Xhenetit. Bukuritë e Xhenetit janë jo vetëm fizike, por edhe konceptuale, në aspektin e

përjetimeve. Mirësitë në të do të jenë të përhershme. Megjithatë, mirësia më e madhe do të jetë kënaqësia që jep qëndrimi pranë Rrahmanit dhe kënaqësia e Tij ndaj besimtarëve. Kjo është kënaqësia më e madhe e xhenetlinjve. Mbi të gjitha qëndron kënaqësia e shikimit të Zotit, Fytyrës së Tij të ndritshme dhe dëgjimi i fjalës së Atij, që është Mëshiruesi i Dashur. Allahu Ekber! Çfarë mikpritje madhështore! Kjo mirësi është shumë herë më e madhe sesa të mund të përshkruhet nga ndonjë krijesë, ose të përfytyrohet nga ndonjë zemër. Nëse njeriu do ta njihte realisht ndonjë prej këtyre mirësive, zemra e tij do të fluturonte nga malli dhe shpirti do t'i coptohej nga padurimi për të hyrë në të. Ai do të rrinte larg, i vetmuar, pa pyetur fare për këtë botë të kotë dhe kënaqësitë e saj të parëndësishme e shpërqendruese. Ai nuk do të lejonte asnjë çast që t'i shkonte dëm, pa u përppjekur për ato mirësi. Çdo çast i humbur në këtë botë do të thotë shekuj mirësish të humbura në Xhenet! Allahu na ndihmoftë dhe na udhëzoftë, sepse pakujdesia ka shtrirë kthetrat e saj, imani na është dobësuar, dituria na është pakësuar, ndërsa ambicia dhe vullneti na janë harxhuar me kohë! Nuk ka forcë dhe as ndryshim të gjendjes ndryshe, por veçse me ndihmën e Allahut, të Lartësuarit e të Madhëruarit!

- Aty do të jenë përgjithmonë dhe kurrë nuk do të kërkojnë të largohen nga ai. - Ky është kompletimi i të gjitha mirësive, sepse ato nuk do të mbarojnë kurrë. Banorët e Xhenetit nuk do të kërkojnë asnjëherë që të largohen nga ai vend apo që t'u ndryshohen ato mirësi. E si ta kërkojnë këtë, kur ata shohin çdo gjë që u pëlqen dhe i lumturon?! Ata nuk shohin ndonjë që të ketë kënaqësi më të madhe se ata. Ata mendojnë dhe shohin se janë më të lumturit në gjithësi. Për t'u shpjeguar madhëstësinë e Krijuesit dhe cilësitë e Tij, që krijesat nuk mund t'i kapin plotësisht, thuaju tyre:

- “Sikur deti të ishte bojë për të shkruar fjalët e Zotit tim, deti do të shterej para se të përfundonin fjalët e Zotit tim,

madje edhe sikur të merrnim edhe një tjetër si ai.” - Sikur të gjithë detet e botës të ishin bojë për të shkruar fjalët e Zotit tim dhe sikur të gjitha pemët e tokës, nga fillimi i botës deri në fundin e saj, të ishin lapsa për të shkruar fjalët, edhe detet do të shteronin, edhe pemët do të harxhoheshin e do të treteshin, përpara se të mbaronin fjalët e Zotit tim. Kjo është diçka shumë e madhe, që askush nuk mund ta përfshijë me dijen e vet. Ndërsa në një ajet tjetër thotë: “Sikur të gjithë drutë në tokë të jenë lapsa dhe sikur detit t'i shtohen edhe shtatë dete të tjera, nuk do të mbaronin fjalët e Allahut. Allahu është Ngadhënjimtar i Urtë.” [Lukman 27]. Sigurisht, ky krahasim është sjellë që mendjet njerëzore ta kuptojnë më lehtësisht, që të gjitha këto janë krijesa dhe të gjitha krijesat e kanë një fund, ndërsa fjalët e Zotit janë cilësi të Tij, dhe cilësitë e Tij nuk janë të krijuara, prandaj, si të tilla, nuk kanë kufi dhe as fund. Çfarëdo madhëstie dhe pafundësie që të përfytyrojnë krijesat, Allahu qëndron shumë më lart atyre. Të tilla janë të gjitha atributet e Allahut të Lartësuar, si dituria, urtësia, pushteti dhe mëshira. Sikur të mblidhej dituria e gjithë botës, nga i pari deri tek i fundit, dhe banorët e qiellit dhe të tokës, kjo dituri do të ishte si shembulli i një harabeli, që qëndron në breg të oqeanit dhe merr një pikë ujë me sqepin e tij. Është kështu, sepse Allahu ka cilësitë më të plota dhe më madhështore, më të gjera dhe gjithëpërfshirëse. Vetëm tek Allahu do të kthehen të gjithë.

Ajetet 110

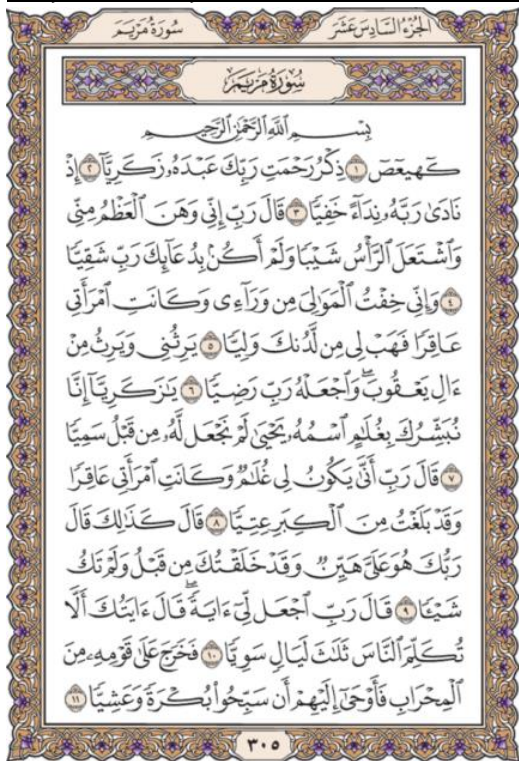
110. Thuaj: “Unë jam thjesht një njeri, sikurse edhe ju. Mua më është shpallur se Zoti juaj, që meriton të adhurohet, është Një dhe i vetëm. Kush shpreson takimin me Zotin e vet, le të bëjë vepra të mira dhe në adhurimin ndaj Zotit të tij të mos përziejë asnjë!”

Shpjegimi i ajetit

Thuaju, o Muhamed, mohuesve dhe të tjerëve:

- Thuaj: “Unë jam thjesht një njeri, sikurse edhe ju. - Unë nuk jam Zot, nuk

pretendoj se kam ndonjë pjesë në pushtetin e Zotit, nuk pretendoj se di të fshehtën dhe as se kam në dorë depot e mirësive të Zotit: “Unë jam thjesht një njeri, sikurse edhe ju.” Unë jam një rob dhe adhures i Allahut:

- **Mua më është shpallur se Zoti juaj, që meriton të adhurohet, është Një dhe i vetëm.** - I vetmi ndryshim dhe veçori e imja është se mua më është dhuruar Shpallja. Urdhri më madhështor dhe i rëndësishëm i kësaj shpalljeje është që t’ju njoftoj se Allahu është i vetmi Zot që meriton të adhurohet; Allahu është i pashoq në këtë drejtim dhe askush tjetër nuk meriton asnjë formë adhurimi. Unë ju ftoj që të punoni dhe jetoni me atë mënyrë që ju afron tek Ai, që ju mundëson të merrni e fitoni shpërblimin e Tij dhe që ju shpëton nga zemërimi dhe ndëshkimi i Tij.

- **Kush shpreson takimin me Zotin e vet, le të bëjë vepra të mira...** - Punë e mirë është ajo që është në përputhje me ligjin e Zotit, qoftë ajo e detyrueshme, qoftë e pëlqyeshme apo vullnetare.

- ...dhe në adhurimin ndaj Zotit të tij të mos përziejë asnjë! - Kushti i dytë është sinqeriteti. Veprat e mira të bëhen jo për t’u dukur para njerëzve, por vetëm për të kënaqur Zotin e Lartësuar. Ata që plotësojnë dy kushtet e pranimit të veprave, zbatimin e Sheriatit dhe sinqeritetin, do të arrijnë gjithçka që shpresojnë dhe kërkojnë nga Zoti. Ndërsa të tjerët do të jenë të dështuar dhe të humbur në këtë botë dhe në ahiret. Ata janë të privuar nga afërsia me Allahun e Mëshirshëm dhe nuk e arrijnë kurrë kënaqësinë e Tij.

Ky është fundi i sures Kehf.

Falënderimi i qoftë vetëm Allahut!

Surja 19: Merjem (mekase) 98 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 6

1. Kaf, Ha, Ja, ‘Ajn, Sad.
2. Ky është një tregim për mëshirën e Zotit tënd ndaj robit të Vet, Zekerijait.
3. (Kujto) Kur ai iu lut Zotit të vet me një zë të ulët
4. “O Zoti im! Vërtet, mua më janë dobësuar eshtrat e më është zbardhur koka nga thinjat. O Zoti im! Unë asnjëherë nuk kam qenë i dëshpëruar me lutjet e mia drejtuar Ty.”
5. Unë kam frikë për popullin tim (se do të mbeten pa udhëheqës) pas meje dhe gruaja ime është beronjë. Më dhuro nga mirësia Jote një trashëgimtar (të denjë)
6. (Një që) të jetë trashëgimtari im dhe i familjes së Jakubit dhe bëje atë, o Zoti im, të mirë!”

Shpjegimi i ajeteve

- Kaf, Ha, Ja, ‘Ajn, Sad. Ky është një tregim për mëshirën e Zotit tënd ndaj robit të Vet, Zekerijait. – Këtu rrëfëhet për mëshirën që Zoti yt tregoi ndaj Zekerias. Ne do ta tregojmë me hollësi këtë ngjarje. Nga kjo histori, o Muhamed, ti do të njihesh me gjendjen e profetit Zekeria, me gjurmët që la ai dhe cilësitë e tij të veçanta. Në këtë histori ka mësim për ata që duan të mësojnë dhe ajo është shembull i mirë për ata që duan një të tillë. Një ngjarje e tillë, që

tregon për mëshirën e madhe të Allahut për evlijatë e Tij dhe për mënyrat se si kjo mëshirë i përfshin ata, është një nga shkaqet më të forta që na shtojnë dashurinë për Allahun në zemrat tona dhe përmendjen e Tij në heshtje. Ajo na nxit që ta njohim më mirë Allahun me emrat, cilësitë dhe veprat e Tij të mrekullueshme. Përmes saj, ne mësojmë rrugët e veprat që bëjnë të mundur dashurinë e Zotit për ne dhe dashurinë tonë për Zotin.⁵ Ajo na tregon veprat dhe fjalët e mira që na afrojnë më pranë mëshirës dhe përkujdesit të posaçëm të Zotit për evlijatë e Tij. Allahu i Madhëruar e zgjodhi Zekerian për ta bërë besnikun e Shpalljes së Tij, duke e dalluar nga të tjerët. Ndërsa Zekeria, nga ana e tij, - ashtu si të gjithë vëllezërit e tjerë profetë, - u kujdes që ta çonte në vend amanetin e Zotit. Ai i ftonte njerëzit në adhurimin e Allahut dhe u mësonte atyre diturinë që ia kishte dhuruar Allahu. Ai jo vetëm që u dha porosi të shumta gjatë jetës së tij, por i mësoi si të vepronin edhe pas vdekjes së tij. Kur pa se po i shternin fuqitë dhe kuptoi se po i afrohej vdekja, ndërkohë që ende nuk kishte një fëmijë që, si pasardhës i tij, do t'i ftonte njerëzit në rrugën e Zotit dhe për t'i këshilluar ata, atëherë Zekeria iu lut dhe iu ankua Zotit për dobësinë e vet të jashtme dhe të brendshme dhe iu drejtua me një thirrje të fshehtë plot përunjësi.

- *(Kujto)* **Kur ai iu lut Zotit të vet me një zë të ulët...** - U lut fshehtas, që të ishte sa më i sinqertë. Ai tha:

- **“O Zoti im! Vërtet, mua më janë dobësuar eshtrat...** - Nëse dobësohen kockat, që janë shtyllat e trupit, atëherë çdo gjë tjetër është dobësuar.

- **...e më është zbardhur koka nga thinjat.**

- Thinjat janë shenja të pleqërisë dhe paralajmëruese të vdekjes. Kështu, Zekeria kërkoi afrim tek Allahu, duke shprehur dobësinë dhe nevojën e madhe të tij. Kjo është mënyra më e dashur për Allahun që njeriu mund t'i afrohet e t'i kërkojë ndihmë, sepse ajo tregon se ai ka hequr dorë tërësisht nga forcat dhe mundësitë e veta

dhe të gjithë ndihmën e kërkon te Zoti. Kështu zemra lidhet e tëra me forcën dhe ndihmën e Zotit dhe jo me faktorët njerëzorë, edhe pse bën gjithçka që ka në dorë, pasi kjo është diçka e detyrueshme.

- **O Zoti im! Unë asnjëherë nuk kam qenë i dëshpëruar me lutjet e mia drejtuar Ty.”.** – O Zoti im, Ti kurrë nuk më ke kthyer duarbosh dhe të dëshpëruar, sa herë që të jam lutur. Gjithmonë më je përgjigjur dhe je treguar i Dashur e Bujar për mua. Butësia dhe përkujdesi yt më kanë ndjekur në çdo çast të jetës sime. Mirësitë e Tua gjithmonë më kanë mrekulluar dhe ma kanë gëzuar zemrën. Ky është një afrim tek Zoti, që bëhet duke treguar mirësitë e shumta të Tij mbi ty dhe përgjigjen e lutjeve të tua. Edhe Zekeria iu lut Allahut, Atij që gjithmonë ishte treguar Bujar me të në të shkuarën, që ta vazhdonte atë mirësi edhe në të ardhmen.

- **Unë kam frikë për popullin tim** *(se do të mbeten pa udhëheqës)* **pas meje dhe gruaja ime është beronjë.** – Unë shqetësohem, o Zot, se kush do ta marrë në dorë çështjen e bijve të Izraelit pas vdekjes sime. Kam frikë se ata nuk do t'i shërbejnë fesë ashtu si duhet. Kush do të duhet t'i ftojë njerëzit që të të adhurojnë Ty dhe të nënshtrohen për të jetuar sipas ligjit Tënd. Me sa duket, Zekeria nuk kishte parë ndër bijtë e Izraelit ndonjë që të meritonte të ishte udhëheqës i popullit në besimin dhe fenë e drejtë. Kjo tregonte dhembshurinë, mëshirën dhe kujdesin e Zekerias për popullin e tij. Kërkesa e tij për djalë nuk ishte si e çdo njeriu për pasardhës, pra vetëm që të mbante emrin e tij ose për ndonjë çështje të kësaj bote. Qëllimi i tij ishte dobia fetare dhe frika e devijimit të popullit, sepse nuk do të mbetej askush që të vazhdonte misionin e tij. Shtëpia e Zekerias ishte e njohur për besimin e pastër dhe adhurimet e shumta. Ajo ishte vatër e profetësisë dhe prej saj kishte veçse mirësi. Kjo qe një arsye që Zekeria e luti Allahun t'i dhuronte një djalë, që ai të ishte i denjë për rregullimin e fesë dhe udhëheqjen e

popullit. Por, nga ana tjetër, ai u ankua se e shoqja nuk mund të lindte fëmijë, ndërsa ai vetë ishte shumë plak, saqë vështirë se mund të pritej fëmijë prej tij. Megjithatë, Zekeria u lut dhe tha:

- **Më dhuro nga mirësia Jote një trashëgimtar (të denjë).** (Një që) të jetë trashëgimtari im dhe i familjes së Jakubit... - Më dhuro një djalë, që të jetë udhëheqës në fe dhe në besimin e drejtë! Më dhuro një djalë që të jetë trashëgimtar i profetësisë, i diturisë së pastër dhe i veprave të mira e të sinqerta!

- ... dhe bëje atë, o Zoti im, të mirë!” – Bëje adhurues të mirë, që të të kënaq Ty, o Zot, dhe që ta duan njerëzit! Zekeria iu lut Allahut për një djalë të devotshëm e adhurues të mirë, që të mbetet pas vdekjes së tij dhe të ishte i dashur i Zotit, imam i njerëzve dhe përhapës i fesë së drejtë. E ku ka fëmijë me cilësi më të mira se këto? Nuk ka dyshim se është mëshirë e madhe nga Zoti që t’i dhurojë njeriut një djalë të mirë, të devotshëm, me moral të lartë dhe sjellje e edukatë të mirë. Kështu, Allahu e mëshiroi Zekerian, duke i dhuruar një djalë të tillë.

Ajetet 7 – 11

7. (Përgjigja ishte:) **O Zekerija! Ne po të përgëzojmë ty me një djalë, emri i të cilit do të jetë Jahja. Askush para tij nuk është emërtuar me këtë emër.**

8. Ai tha: “O Zoti im! Si do të kem unë djalë kur gruaja ime nuk lind dhe unë kam arritur pleqëri të thellë?!”

9. Ai (Allahu) tha: “Ja, kështu ka thënë Zoti yt: "Kjo është e lehtë për Mua. Unë të krijova ty më parë kur ti nuk ishe asgjë.”

10. Ai (Zekerija) tha: “O Zoti im! Më jep mua një Shenjë!” Ai (Allahu) tha: “Shenja jote do të jetë që nuk do të mund t’i flasësh akujt për tri net”.

11. Dhe Zekeria doli prej faltores para popullit të vet dhe u tha me shenja: "Madhërojeni Allahun mëngjes e mbrëmje!

Shpjegimi i ajeteve

- (Përgjigja ishte:) **O Zekerija! Ne po të përgëzojmë ty me një djalë, emri i të cilit do të jetë Jahja.** - Allahu i Madhëruar e përgëzoi Zekerian nëpërmjet melekëve, se do t’i dhuronte një djalosh me emrin Jahja. Ky ishte një emër që e zgjodhi Allahu për të. Jahja ka kuptimin ‘Jeton’ dhe ishte vërtet një emër që i shkonte për shtat atij fëmije. Jeta e tij do të ishte e plotë si në aspektin fizik, ashtu edhe në atë shpirtëror. Jahja do të bënte një jetë fizike shembullore dhe një jetë shpirtërore të kompletuar me shpalljen e Zotit, me diturinë e pastër, me adhurimet e shumta dhe fenë e përkryer, me të cilën ai do të mbushej e ushqej.

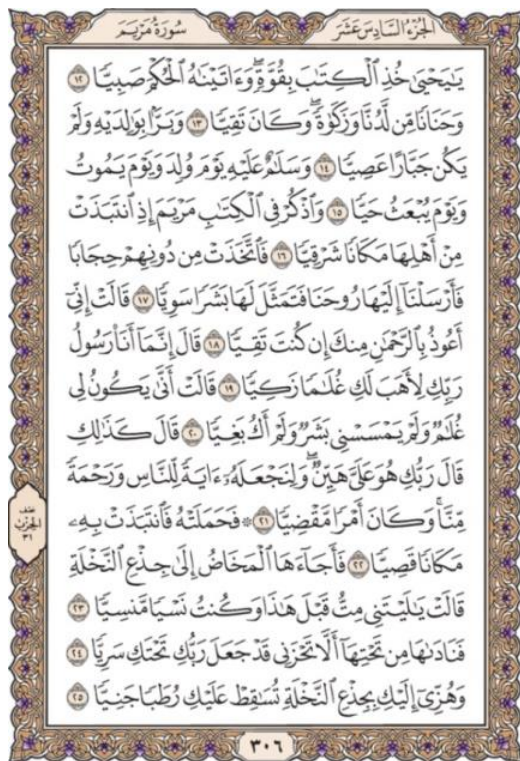
- **Askush para tij nuk është emërtuar me këtë emër.** - Askush nuk ishte quajtur me këtë emër më parë. Por mund të ketë edhe kuptimin që askush më parë nuk kishte qenë i ngjashëm me Jahjan, për sa u përket cilësive të larta të tij. Sigurisht që ky përshkrim nuk hedh poshtë faktin që disa profetë të mëdhenj, si Ibrahim, Musai, dhe Nuhu të ishin më të mirë se ai. Ata ishin profetë më të zgjedhur, prandaj ishin edhe më të mirë sesa Jahja. Kur Zekerias i erdhi përgëzimi për këtë djalë të mbarë, për të cilin ishte lutur aq shumë, ai u çudit, prandaj tha:

- Ai tha: “O Zoti im! Si do të kem unë djalë kur gruaja ime nuk lind dhe unë kam arritur pleqëri të thellë?!” - Unë dhe ime shoqe kemi ‘pengesa’ të mëdha për të pasur fëmijë. Me sa duket, në momentet e lutjes, nga përgjërimi i madh, Zekeria e kishte harruar gjendjen e vet dhe të së shoqes. Nga dëshira e madhe për fëmijë, as që i kishte vajtur ndër mend se ekzistonin ato pengesa për të patur fëmijë. Dhe tani, kur duaja iu pranua, po mendonte për pamundësitë. Por Allahu iu përgjigj duke thënë:

- Ai (Allahu) tha: “Ja, kështu ka thënë Zoti yt: "Kjo është e lehtë për Mua. Unë të krijova ty më parë kur ti nuk ishe asgjë.” - Kjo është vërtet e habitshme për krijesat, në bazë të ligjeve që Zoti ka vendosur për to. Por pushteti i Allahut është

i pakufishëm dhe Ai mund të bëjë që gjërat të ekzistojnë edhe pa qenë nevoja për shkaqet natyrore. Kjo është e lehtë për Allahun, madje më e lehtë sesa sjellja në ekzistencë nga hiçi.

- **Ai (Zekerija) tha: “O Zoti im! Më jep mua një Shenjë!”** - Më jep një shenjë, që të më qetësohet dhe kënaqet zemra. Kjo kërkesë nuk ishte për shkak të dyshimit në premtimin e Zotit, por thjesht për të kënaqur zemrën dhe për të shtuar sigurinë e saj, pikërisht ashtu siç tha i dashuri i Zotit, Ibrahim (a.s): “Zoti im! Më mundëso të shoh se si i ngjall të vdekurit!” Ai (Zoti) i tha: “A nuk beson?!” Ai (Ibrahimi) u përgjigj: “Sigurisht që besoj, por desha që zemrës sime t’i shtohet bindja.” Ai (Zoti) tha: “Merr katër shpendë e pastaj, në çdo kodër vendos nga një pjesë të tyre; pastaj thirru atyre! Dhe ata kanë për të ardhur me shpejtësi. Dije se Allahu është i Plotfuqishëm e i Urtë”. [Bekare 260]. Ibrahim (a.s.) kërkonte t’i shtohet edhe më shumë dituria dhe të arrinte në gradën e sigurisë së shikimit të fakteve me shqisat e tij. Pasi kishte arritur gradën *Ilm el Jakin*, pra, diturinë e sigurt, ai donte të arrinte gradën *Ajnul Jakin*- sigurinë e shikimit drejtpërdrejt të fakteve të Zotit. Edhe Zekerijas, Allahu i Madhëruar ia pranoi kërkesën, si mëshirë për të, duke i thënë: “Shenja për ty është se, nuk do të mund t’u flasësh njerëzve për tri net”. Ndërsa në një ajet tjetër thotë: “Shenja është që, për tri ditë, ti nuk do të mund t’i flasësh asnjë njeriu, përveçse me gjeste.” [Al imran 41]. Në të dyja rastet kuptimi është i njëjtë. Pra, njëherë ka thënë “tri net”, njëherë “tri ditë”, për të treguar se Zekeria nuk do të mund t’u fliste njerëzve për tri ditë e tri net, edhe pse ai nuk kishte asnjë defekt në dëgjim. Kjo do të ishte një shenjë e madhe për fuqinë e pakufishme të Allahut për shenja të jashtëzakonshme. Sidoqoftë, Zekeria nuk do të mund t’u fliste vetëm njerëzve në komunikimin e tyre të përditshëm, ndërsa *tesbih*-un, *tahlil*-in, *dhikr*-in e kujtimin e Zotit me lavde e falënderime, të gjitha këto

mund t’i bënte si zakonisht. Për këtë arsye, në një ajet tjetër, Allahu na tregon se i tha Zekerias: "Përmende shumë Zotin tënd dhe madhëroje Atë çdo mbrëmje e mëngjes!" [Al Imran 41].

- **Ai (Allahu) tha: “Shenja jote do të jetë që nuk do të mund t’i flasësh akujt për tri net”.** – Kështu, zemra e Zekerias u qetësua dhe u mbush me kënaqësi për këtë përgëzim të madh. Ai iu përgjigj urdherit të Zotit, duke treguar mirënjohje të madhe përmes adhurimeve të shumta, dhikrit të pandërprerë dhe duke qëndruar gjithë kohë në faktoren e tij.

- **Dhe Zekeria doli prej faltores para popullit të vet dhe u tha me shenja: "Madhërojeni Allahun mëngjes e mbrëmje!"** - Zekeria doli nga mihrabi dhe i tregoi me shenjë popullit që t’i bënin *tesbih* e ta lartësonin Zotin mëngjes e mbrëmje, pasi përgëzimi për ardhjen e Jahjasë ishte një përgëzim dhe mirësi e madhe jo vetëm për Zekerian, por për të gjithë popullin.

Ajetet 12 – 15

12. (Djalit të tij i erdhi urdhri) O Jahja! Merre librin (dhe zbatoje) me shumë kujdes! Dhe Ne i dhamë atij urtësi që kur ishte fëmijë.

13. Ne i falëm atij butësi e pastërti dhe e bëmë të devotshëm.

14. Dhe e bëmë bamirës ndaj prindërve të vet dhe nuk ishte mendjemadh e i padëgjueshëm.

15. Dhe paqja qoftë mbi të që ditën kur u lind, ditën kur do të vdesë dhe ditën kur do të ngrihet i gjallë!

Shpjegimi i ajeteve

- “(Djalit të tij i erdhi urdhri) **O Jahja! Merre librin (dhe zbatoje) me shumë kujdes!** - Kështu lindi Jahja, i cili u rrit dhe u edukua në gjirin e një familjeje adhuruese. Kur arriti moshën që të kuptonte Shpalljen, Allahu i Madhëruar e urdhëroi që të zbatonte ligjet e Librit të Tij me rigorozitet. Kjo përpjekje do të ishte, së pari, në mësimin përmendësh të tekstit dhe të kuptimeve të tij, pastaj në zbatimin e urdhëresave dhe ndalesave të tij. Kjo është domethënia e fjalës: “Merre librin me shumë kujdes!” Jahja e përmbushi menjëherë urdhrin e Zotit të tij. Ai mësoi tekstin e librit dhe kuptimet e tij. Allahu i dhuroi atij zgjuarsin të spikatur, që nuk gjendej tek të tjerët:

- **Dhe Ne i dhamë atij urtësi që kur ishte fëmijë.** - Allahu i dhuroi Jahjas njohje të thellë të ligjit dhe një aftësi gjykimi të drejtë, që në moshë fare të re.

- **Ne i falëm atij butësi...** - Allahu i dhuroi mëshirë, butësi, ngrohtësi e dhembshuri të veçantë. Prej mëshirës së Zotit, Jahjas iu lehtësuan të gjitha punët, iu rregullua gjendja dhe iu përkryen veprat dhe adhurimet.

- **...e pastërti...** - E pastruam nga mangësitë dhe gjynahet. Ia pastruam zemrën dhe ia ndriçuam mendjen. Kjo tregon se Jahja ishte i pastër nga veset dhe cilësitë e ulta. Ai ishte i pajisur me moral të lartë dhe cilësi të lavdëruara, siç thotë Allahu i lartësuar:

- **...dhe e bëmë të devotshëm.** - Ai i zbatonte me përpikmëri urdhëresat dhe

ndalesat. Çdokush që arrin gradën e devotshmërinë, është bërë i dashur dhe i afërt i Allahut të Madhëruar dhe, si i tillë, ai do të jetë banor i Xhenetit, që është përgatitur për të devotshmit. Zoti thotë: "Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit, që të mëshiroheni! Nxitoni për faljen e gjynaheve nga Zoti juaj dhe për një Xhenet, gjerësia e të cilit është sa gjerësia e qiejve dhe e tokës! Ai është përgatitur për të devotshmit. Për ata që japin kur janë në bollëk dhe kur janë në vështirësi. Ata e përmbajnë zemërimin dhe i falin njerëzit. Allahu i do bamirësit. Edhe ata që kur bëjnë ndonjë gjë të shëmtuar, ose kur i bëjnë padrejtësi vetvetes, e përmendin Allahun dhe kërkojnë falje për gjynahet e tyre. E kush i fal tjetër gjynahet, përveç Allahut? Ata nuk vazhdojnë më me atë gjë që kanë bërë më parë, sepse e dinë. Shpërblimi për ata është falja nga Zoti i tyre dhe Xhenetet, nëpër të cilët rrjedhin lumenj dhe ku ata do të jenë përjetësisht. Sa i mirë është shpërblimi i atyre që punojnë (*punë të mira*)!" [Al Imran 132-136]. Për këta fatbardhë janë përgatitur shpërblime në jetën e kësaj bote dhe në ahiret, siç ka premtuar Allahu për devotshmërinë. Jahja kishte edhe virtyte të tjera të mrekullueshme, siç thotë Allahu:

- **Dhe e bëmë bamirës ndaj prindërve të vet** - Ai nuk tregohej i padrejtë me prindërit dhe nuk sillej në mënyrë të pahijshme me ta. Përkundrazi, sjellja e Jahjas me prindërit ishte në nivelin më të lartë, si në fjalë, edhe në vepra.

- **dhe nuk ishte mendjemadh e i padëgjueshëm.** - Jahja nuk ishte arrogant ndaj krijesave në përgjithësi dhe as ndaj prindërve të tij, në veçanti. Përkundrazi, ishte modest, i përrulur, i sjellshëm e i bindur. Ai kthehej gjithmonë tek Zoti i penduar e i bindur. Ai i plotësonte detyrimet ndaj Zotit dhe ato ndaj krijesave, prandaj Zoti i dhuroi paqen dhe sigurinë e vazhdueshme. Atë e shoqëroi paqja dhe siguria nga Zoti, qoftë në fillimet e punëve, ashtu edhe në përfundimin e tyre, siç thuhet në vijim:

- **Dhe paqja qoftë mbi të që ditën kur u lind, ditën kur do të vdesë dhe ditën kur do të ngrihet i gjallë!** - Kjo tregon se Jahja ishte i sigurt dhe i mbrojtur nga shejtani i mallkuar. Ai ishte i mbrojtur nga ligësitë në të gjitha gjendjet e përmendura dhe jashtë tyre. Ai ishte i sigurt nga zjarri i Xhehenemit dhe nga tmerret e asaj dite. Ai ishte nga banorët e Vendit të Paqes. Salavatet e Zotit dhe selamet e Tij qofshin mbi Jahjan, mbi babain e tij dhe mbi të gjithë të dërguarit! Na bëftë Zoti edhe ne prej pasuesve të tyre! Ai është Bamirësi i madh dhe Bujar.

Ajetet 16 – 21

16. Përmendju në këtë Libër (tregimin për) Merjemen kur ajo u largua prej familjes së saj në një vend në Lindje!

17. Ajo u veçua prej tyre. Pastaj Ne dërguam tek ajo Xhibrilin dhe ai iu paraqit asaj si njeri i vërtetë (pa të meta).

18. Ajo tha: “Unë i kërkoj mbrojtje të Gjithëmëshirshmit prej teje, nëse e ke frikë Atë.”

19. Ai (Xhibrili) tha: “Unë jam vetëm një i dërguar (melek) i Zotit tënd për të të dhuruar ty një djalë të pastër.”

20. Ajo tha: “Si do të kem unë djalë, kur mua nuk më ka prekur asnjë burrë e as nuk kam qenë e pamoralshme?”

21. Ai (Xhibrili) tha: “Ja, kështu, Zoti yt thotë: "Kjo është e lehtë për Mua" dhe ta bëjmë atë (djalin e krijuar pa baba) Shenjë për njerëzit dhe Mëshirë nga Ne. Kjo është punë e mbaruar.”

Shpjegimi i ajeteve

Pasi rrëfeu historinë e Zekerias dhe të Jahjas, që ishin disa nga shenjat madhështore dhe më të habitshme, Allahu i Madhëruar tregon një histori tjetër edhe më të habitshme:

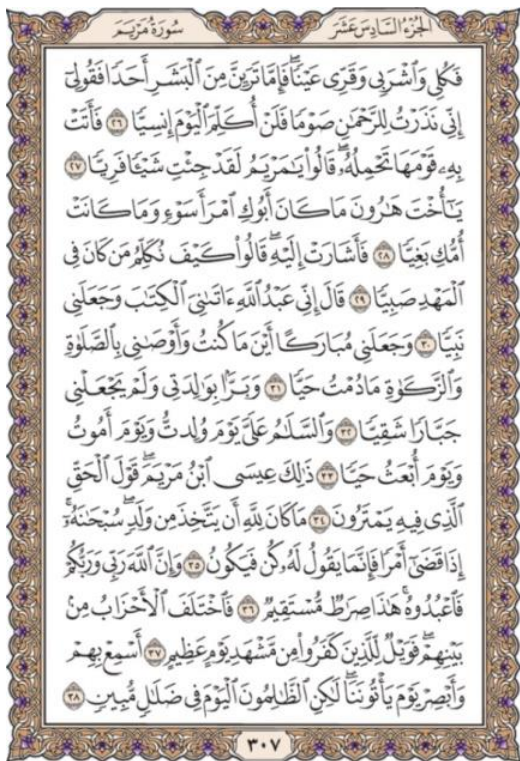
- **Përmendju në këtë Libër (tregimin për) Merjemen kur ajo u largua prej familjes së saj në një vend në Lindje!** - Kujtoju me këtë libër të nderuar historinë e Merjemes (paqja e Zotit qoftë mbi të!). Përmendja e saj në Kur'an është vlerësimi më i madh për Merjemen. Kjo grua e lavdëruar do të

kujtohet në këtë Libër përjetë. Muslimanët do ta lexojnë historinë e saj në lindje dhe në perëndim të botës. Ajo do të kujtohet me cilësitë e saj më të mira dhe më të lëvdueshme. Kjo është vetëm një pjesë e shpërblimit të punëve të saj të mira. Kështu, Merjemja u largua nga familja e saj, në drejtim të lindjes.

- **Ajo u veçua prej tyre.** - Ajo u izolua, në mënyrë që askush të mos e shihte dhe takonte. Merjemja donte kështu t'i përkushtohej Zotit të saj gjatë gjithë kohës, me sinqeritet, përlulesi e nënshtrim të plotë. Ky, në fakt, ishte plotësim i porosisë së Zotit, siç thuhet në Kur'an: “Kujto kur melekët thanë: “O Merjeme! Allahu të ka zgjedhur dhe të ka pastruar ty. Ai të ka zgjedhur ty mbi të gjitha gratë e botës. O Merjeme! Adhuroje Zotin tënd me përkushtim! Bëj sexhde dhe falu për Zotin tënd, bashkë me të tjerët që falen!” [Al Imran 41, 42].

- **Pastaj Ne dërguam tek ajo Xhibrilin dhe ai iu paraqit asaj si njeri i vërtetë (pa të meta).** - Allahu i dërgoi Xhibrilin (a.s), i cili iu paraqit në formë njeriu, me pamjen e një burri të hijshëm e pa mangësi. Allahu e dërgoi melekun Xhibril në formë njeriu, sepse Merjemja nuk mund të përballonte pamjen e një meleku. Atëherë, kjo vajzë e devotshme, e cila ishte fshehur e mbyllur në këtë vend, madje edhe nga vetë familja e saj, kur pa këtë burrë, pati frikë se do t'i ndodhte ndonjë e keqe, prandaj kërko mbrojtje te Zoti i saj, duke thënë:

- **Ajo tha: “Unë i kërkoj mbrojtje të Gjithëmëshirshmit prej teje, nëse e ke frikë Atë.”** - Unë kërkoj mbrojtje tek Allahu dhe mbështetem në mëshirën e Tij, që të mos më bësh keq. Pastaj shtoi e tha: “...nëse i frikësohesh Atij!” Pra, nëse i frikësohesh Zotit, më lër të qetë dhe largohu prej meje! Kështu, nga njëra anë, Merjemja kërko mbrojtje tek Allahu dhe, nga ana tjetër, e këshilloi personin që t'i frikësohej Allahut e të mos ia cenonte devotshmërinë. Duhet kuptuar se ajo ishte e re, e vetme në atë vend dhe larg njerëzve, ndërsa meleku

iu shfaq në formën e një mashkulli të pashëm. Në fakt, ai nuk i tha ndonjë fjalë të keqe apo ta kërcënonte, por ajo vajzë e ruajtur dhe e dëlirë u frikësua, prandaj menjëherë kërkoi mbrojtje tek Zoti. Ky ishte tregues i pastërtisë dhe ndershmërisë së Merjemes, që e bënin të ruhej nga e keqja dhe shkaqet e saj. Pastërtia morale, sidomos kur gjendesh në mes të së keqes, konsiderohet si ndër gjërat më të mrekullueshme dhe më të shpërblyeshme nga Zoti. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar e lëvdon Merjemen, kur thotë: “...Edhe Merjemja, e bija e Imranit, e cila e ruajti nderin e saj. Ne frymë brenda saj një shpirt (të krijuar) nga Ne. Ajo besoi plotësisht fjalët e Zotit të saj dhe Librat e Tij dhe ishte nga të devotshmit.” [Tahrim 12]. Ose: “...edhe atë që ruajti nderin e saj. Ne frymë brenda saj një shpirt (të krijuar) nga Ne dhe e bëmë atë dhe të birin shenja për njerëzit.” [Enbija 91]. Këtë ndershmëri, Allahu i Madhëruar e shpërbleu duke i dhuruar një mrekulli të pashembullt. Ai i dha asaj virgjëreshe të pastër një djalë, që

do të ishte një nga shenjat më madhështore të Tij. Ky djalë u bë më vonë një ndër profetët më të zgjedhur të Allahut.

- **Ai (Xhibrili) tha: “Unë jam vetëm një i dërguar (melek) i Zotit tënd për të të dhuruar ty një djalë të pastër.”** - Kur Xhibrili pa frikën e saj, i tha: “Unë jam vetëm një i dërguar i Zotit tënd, për të të dhuruar një djalë të pastër.” Pra, detyra ime e vetme është dhënia e mesazhit të Zotit tim për ty. Ky ishte një sihariq për një “djalë të pastër”, siç e quan Zoti. Ky djalë do të ishte i pastër nga çdo cilësi e shëmtuar dhe do të kishte virtytet më të larta.

- **Ajo tha: “Si do të kem unë djalë, kur mua nuk më ka prekur asnjë burrë e as nuk kam qenë e pamoralshme?”** - Merjemja u çudit se si mund të kishte fëmijë pa pasur burrë. Ajo tha: “Si do të kem djalë, kur mua nuk më është afruar njeri e nuk kam qenë e pamoralshme?!” Dhe fëmija nuk lind pa qenë këto shkaqe, që Zoti i ka bërë ligje të jetës.

- **Ai (Xhibrili) tha: “Ja, kështu, Zoti yt thotë: “Kjo është e lehtë për Mua”...”** - Kjo tregon për kujdesin absolut të Allahut të Madhëruar për atë adhuruese të singërtë. Kjo tregon se të gjitha shkaqet mund të sjellin pasoja veçse me lejen e Zotit dhe nuk mund të jenë të pavarura nga vullneti dhe leja e Zotit. Çdo shkak e sjell pasojën veçse me caktimin dhe lejimin e Zotit. Kështu, Allahu, kur dëshiron, u mundëson krijesave të shohin ndonjë thyerje të ligjeve shkak-pasojë, që ata të mos i lidhin zemrat me shkaqet dhe të harrojnë Atë që i përcakton edhe shkaqet, edhe pasojat.

- **...dhe ta bëjmë atë (djalin e krijuar pa baba) Shenjë për njerëzit dhe Mëshirë nga Ne.** - Ky fëmijë do të jetë mëshirë e dhuruar nga Zoti për nënën e tij dhe për të gjithë njerëzimin. Megjithatë, edhe vetë fëmijën Zoti do ta mëshirojë. Mëshira e madhe e Zotit për Isain do të shfaqej në Shpalljen që do t'i dhuronte atij, duke e bërë një ndër pesë profetët më të spikatur. Ndërsa mëshira për nënën e tij do të shfaqej në lëvdatat dhe famën e saj të madhe ndër

njerëz, si dhe në modelin e përkryer të gruas së devotshme ndaj Zotit, që ajo ofroi. Ajo do të jetë gjithmonë shembulli më i mirë i grave të botës që adhurojnë Zotin. Ndërsa mëshira për njerëzimin shfaqet në faktin se dërgimi i profetëve është mirësia më e madhe që Zoti jep. Isai (a.s.) u dërgua mes njerëzve si profet, që t'u përcillte fjalët e Zotit, t'i pastronte e nderonte ata dhe t'u mësonte Librin dhe urtësinë. Nëse ata do ta besonin e do t'i bindeshin, atëherë do t'u jepej lumturia në të dyja jetët.

- Kjo është punë e mbaruar. - Isai ishte një vendim i Zotit, që duhej të realizohej dhe të dilte në jetë. Tashmë kishte ardhur koha që ky vendim të realizohej, prandaj Xhibrili (a.s.) i fryu Merjemes në hapësirën e këmishës së saj në kraharor.

Ajetet 22 – 26

22. Pasi mbeti shtatzanë ajo u veçua në një vend të largët.

23. Kur dhembjet (e lindjes) e mbështetën atë pranë trungut të një hurme ajo tha: "Ah sikur të kisha vdekur para kësaj e të isha harruar qëmoti!"

24. Por një zë i thirri nga poshtë (hurmes): "Mos u brengos! Zoti yt bëri të rrejdhtë pranë teje një përrua."

25. Shkunde trupin e hurmës dhe do të bien hurma (të pjekura) të freskëta!

26. Ha, pi dhe qetësohu (në paqe)! Dhe nëse sheh ndonjë njeri thuaj: "Unë jam betuar të hesht për hir të të Gjithëmëshirshmit dhe sot nuk i flas asnjë njeriu."

Shpjegimi i ajeteve

- Pasi mbeti shtatzanë, ajo u veçua në një vend të largët. - Kur Merjemja mbeti shtatzënë me Isain, u druajt prej njerëzve dhe u largua prej tyre.

- Kur dhembjet (e lindjes) e mbështetën atë pranë trungut të një hurme ajo tha: "Ah sikur të kisha vdekur para kësaj e të isha harruar qëmoti!" - Kur i erdhën dhembjet e lindjes, Merjemja qëndroi pranë një palme. Përveç dhimbjeve të lindjes, ajo po vuante mungesën e ushqimit, vetminë dhe fjalët që pritëshin nga njerëzit. U tremb

se ndoshta nuk do të tregonte durim, prandaj tha: "Ah, sikur të kisha vdekur më përpara e të isha harruar që moti!" Pra, dëshiroi që të kishte vdekur më parë e të ishte harruar. Ato ishin fjalë të dala në momente dhimbjeje trupore e shpirtërore. Sigurisht që në këto fjalë nuk kishte ndonjë mirësi për Merjemen. E gjithë mirësia e Zotit ishte pikërisht në atë që po i ndodhte dhe ishte përcaktuar për të.

- Por një zë i thirri nga poshtë (hurmes): "Mos u brengos! Zoti yt bëri të rrejdhtë pranë teje një përrua." - Pikërisht në këto momente, meleku filloi ta qetësonte shpirtin e saj të trazuar. Duke e ngushëlluar, i tha: "Mos u brengos! Zoti yt bëri pranë teje të rrejdhtë një burim". Pastaj tha:

- Shkunde trupin e hurmës dhe do të bien hurma (të pjekura) të freskëta! - Hurma arabe të freskëta plot lëng, të shijshme dhe shumë të dobishme.

- Ha, pi dhe qetësohu (në paqe)! - Ha hurma të njoma, pi ujë burimi, qetësohu dhe lumturohu me këtë fëmijë të mrekullueshëm! Kështu e qetësoi Zoti atë, për sa u përket dhimbjeve fizike të lindjes, urisë dhe etjes. Ndërsa në lidhje me dhimbjen shpirtërore, që ia shkaktonte fjalët e njerëzve, Allahu i Madhëruar e udhëzoi që, nëse shihte ndonjë njeri, t'ia bënte thjesht me shenjë nga foshnja, duke i treguar se nuk mund t'i fliste:

- Dhe nëse sheh ndonjë njeri thuaj: "Unë jam betuar të hesht për hir të të Gjithëmëshirshmit dhe sot nuk i flas asnjë njeriu." - Unë kam vendosur të hesht dhe të mos i flas askujt. Në atë kohë qëndrimi në heshtje ishte një adhurim i veçantë e i ligjëruar. Allahu e urdhëroi që të bënte këtë lloj heshtje adhurimi edhe për një shkak tjetër, sepse ata nuk do të besonin edhe nëse ajo do t'u shpjegonte të vërtetën. Pra, biseda me ta do të ishte e padobishme. Allahu i Madhëruar vendosi që ndershmëria dhe dëlirësia e asaj gruaje adhuruese të sinqertë të mos demonstrohej me fjalët e saj, por nga një foshnjë, që do të fliste mrekullisht nga djepi. Një grua e virgjër që

lind një fëmijë dhe thotë se fëmija nuk ka baba, çfarëdo arsytimi të sjellë, do të ishte e vështirë të pranohej nga njerëzit, edhe sikur të dilnin qindra dëshmitarë për pastërtinë e saj. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar zgjodhi që prova për këtë çështje të ishte diçka e jashtëzakonshme, një mrekulli, që njerëzit ta besonin. Ai bëri që Isai të fliste dhe dëshmonte që në djep.

Ajetet 27 – 33

27. Duke e mbajtur atë (Isanë) në krah, shkoi tek të afërmit e vet. Ata i thanë: “O Merjeme! Ke bërë një punë, vërtet shumë të keqe.”

28. Oj motra e Harunit! Babai yt nuk ishte njeri i keq e as nëna jote nuk qe e pamoralshme.

29. Por, ajo u bëri shenjë për nga foshnja. Ata thanë: “Si mund t’i flasim atij që është foshnjë në djep?!”

30. Ai (Isai) tha: “Unë jam rob i Allahut. Ai më ka dhënë mua Librin dhe më ka bërë profet.

31. Më ka bërë të bekuar kudo që të jem dhe më ka urdhëruar për namaz dhe për zekat sa të jem gjallë.

32. Më ka bërë të dashur ndaj nënës sime e nuk më ka bërë mendjemadh e as të padëgjueshëm.

33. Paqja (e Allahut) është me mua ditën kur u lindi, ditën kur të vdes dhe ditën kur të dal (prej varrit) i gjallë.”

Shpjegimi i ajeteve

- **Duke e mbajtur atë (Isanë) në krah, shkoi tek të afërmit e vet.** - Pasi lindi fëmijën, Merjemja shkoi me guxim dhe ballëlart tek familja e vet, sepse ajo ishte e bindur për dëlirësinë dhe ndershmërinë e saj. Ata, kur e panë, i thanë:

- **Ata i thanë: “O Merjeme! Ke bërë një punë, vërtet shumë të keqe.”** - Kjo është diçka shumë e rëndë. Kështu, ata po aludonin për gjynahun e zinasë. Por Merjemja ishte e pastër nga ky aspekt. Ata i thanë më pas:

- **Oj motra e Harunit!** - Me sa duket, Merjemja kishte ndonjë vëlla që quhej Harun dhe është e vërtetë se atëherë u

ngjisnin fëmijëve emra profetësh. Pra, këtu nuk është fjala për profetin Harun, vëllain e Musait dhe të birin e Imranit, sepse mes tyre ishin shekuj diferencë.

- **Babai yt nuk ishte njeri i keq e as nëna jote nuk qe e pamoralshme.** - Prindërit e tu kanë qenë besimtarë të mirë, të drejtë, të pastër dhe të ruajtur nga ligësitë, sidomos nga ky lloj turpi. Si është e mundur të mos u ngjash atyre dhe të kryesh këtë vepër të shëmtuar?! Në shumicën e rasteve, fëmijët u ngajnë prindërve, në veti të mira dhe të këqija, prandaj ata u çuditën. Por ajo me qetësi u bëri me shenjë:

- **Por, ajo u bëri shenjë për nga foshnja.** – Ajo u tha me shenjë: “Folini fëmijës!” Ajo u bëri me shenjë atyre, sepse u urdhërua nga Zoti që, nëse njerëzit i flisnin, t’u thoshte atyre: “Unë kam vendosur të hesht për hir të të Gjithëmëshirshmit dhe sot nuk i flas asnjë njeriu.” Kur ajo u bëri shenjë që t’i flisnin fëmijës në djep, ata u çuditën dhe thanë:

- **Ata thanë: “Si mund t’i flasim atij që është foshnjë në djep?!”**- Kjo është diçka e jashtëzakonshme, se askush nuk flet në këtë moshë. Atëherë, Isai (a.s), që ishte një fëmijë djepi, u tha:

- **Ai (Isai) tha: “Unë jam rob i Allahut.** – Isai iu paraqit atyre si rob dhe adhurues i Zotit. Në fjalët e para të tij drejtuar popullit, ai u tregoi se ishte thjesht një krijesë, rob dhe adhurues i Zotit dhe nuk kishte asnjë cilësi që ta bënte të meritueshëm që të adhurohej si Zoti apo që të ishte bir i Zotit. Allahu është i lartësuar, i dëlirë dhe i pastër nga trillimet e shëmtuara të të krishterëve, që në fakt, kundërshtojnë edhe vetë fjalën e Isait, kur tha: “Unë jam rob i Allahut. Edhe pse pretendojnë se janë pasues të Isait, në të vërtetë ata tregojnë se janë kundërshtarë të tij me këtë trillim. Pastaj Isai tha:

- **Ai më ka dhënë mua Librin dhe më ka bërë profet.** - Ai e ka përcaktuar të më japë mua Librin. Isai u bëri të qartë se ishte veçse rob dhe adhurues i Allahut. Ishte Allahu ai që i kishte mësuar Librin dhe e

kishte bërë profet. Kështu e përshkruante Isai për veten e vet.

- Më ka bërë të bekuar kudo që të jem... - Në çdo vend dhe kohë unë do të jem i bekuar e dobiprurës. Dobia e bekimi që përmendet këtu është mësimi i së mirës, ftesa e njerëzve tek e mira, si dhe ndalesa nga e keqja. Ftesa e njerëzve në rrugën e Zotit me fjalët dhe punët e mira është nga dhuratat më të bekuara që Zoti u jep njerëzve. Kështu, çdokush që shoqërohej me Isain e mbulonte begatia dhe mbarësia. Ai vetë lumturohej me shoqërinë e Isait.

- ... dhe më ka urdhëruar për namaz dhe për zekat sa të jem gjallë. - Ishte porositur të përmbushte, së pari, detyrimet ndaj Zotit. Më i madhi detyrim është falja e namazit në formë të përkryer. Allahu i Madhëruar e urdhëroi gjithashtu të përmbushte detyrimet ndaj njerëzve dhe më i madhi detyrim në këtë aspekt është dhënia e zekatit. Allahu e porositi që ta bënte këtë gjë gjatë gjithë jetës së tij. Isai patjetër që do ta zbatonte këtë porosi ashtu siç e kërkonte Zoti i madhëruar.

- Më ka bërë të sjellshëm ndaj nënës sime... - Një porosi tjetër që më ka dhënë Zoti im është edhe mirësjellja maksimale ndaj nënës sime. Unë do të bëj çdo gjë në këtë aspekt, sepse nëna ime gëzon një gradë të lartë dhe të lavdëruar te Zoti im. E si të mos ndodhë kështu, kur ajo më ka lindur me vështirësi dhe është kujdesur për mua që në vogëli?

- ... e nuk më ka bërë mendjemadh e as të padëgjueshëm. - Nuk jam bërë kryeneç ndaj Zotit e arrogant para njerëzve. Nuk jam as “*shekijen*”, pra, fatzi në dynja e as në ahiret. Përkundrazi, Allahu më ka bërë të bindur, të përulur e me respekt ndaj Tij dhe modest e të ngrohtë me njerëzit. Allahu shkroi për mua lumturinë në këtë botë dhe në tjetrën. Kështu do të jenë edhe ata që më pasojnë mua në rrugën time. Pas gjithë këtyre përshkrimeve të lavdëruara e të plota tha:

- Paqja (e Allahut) është me mua ditën kur u linda, ditën kur të vdes dhe ditën

kur të dal (prej varrit) i gjallë.” - Me mirësinë dhe bujarinë e Zotit tim, mua më shoqëroi paqja që ditën kur linda, do të më shoqërojë ditën kur të vdes dhe ditën kur të ringjalle. Më shoqëron gjithashtu edhe ruajtja e Zotit nga ligësia, shejtani dhe ndëshkimi. Kjo tregon se Isai do të jetë i sigurt edhe nga tmerret e Ditës së Gjykimit dhe nga vendi i ndëshkimit. Ai do të jetë nga banorët e Vendit të Paqes. Kjo ishte, nga ana tjetër, një shenjë e mrekullueshme se ai do të ishte profet dhe një adhurues i madh i Zotit.

Ajetet 34 – 36

34. Kjo është e vërteta për Isanë, birin e Merjemes, për të cilën ata (më kot) rragaten (polemizojnë).

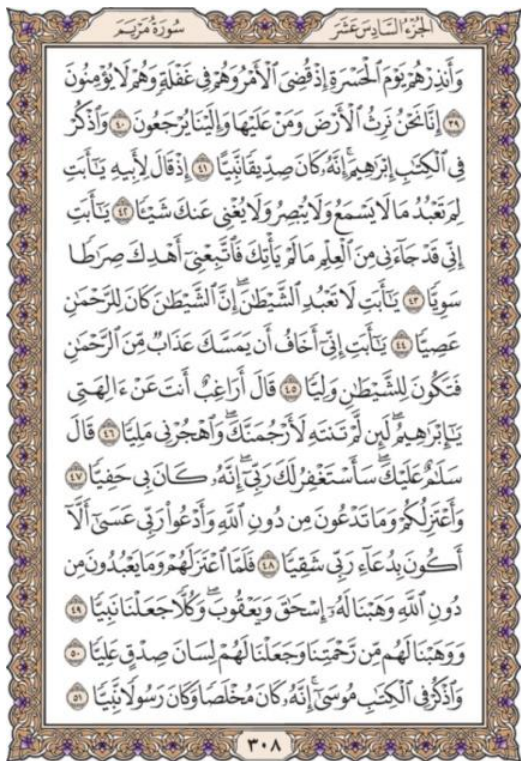
35. Nuk i shkon (madhështisë së) Allahut që të ketë bir. I pastër është Ai (nga çdo mangësi)! Kur Ai vendos për një çështje, vetëm thotë: Bëhu!”, dhe ajo bëhet.

36. (Isai i tha popullit të vet) Dhe Allahu është Zoti im dhe Zoti juaj, prandaj vetëm Atë adhuroni! Kjo është rrugë e drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- Kjo është e vërteta për Isanë, birin e Merjemes, për të cilën ata (më kot) rragaten (polemizojnë). - Ky ishte Isai dhe cilësitë e tij, për të cilat nuk duhet të ketë asnjë dyshim. Kjo është e vërteta për të, e ardhur në Librin e Allahut. Askush nuk ka fjalë më të drejtë dhe më të vërtetë se Allahu. Çdo fjalë e histori tjetër që thuhet për Isain ndryshe nga kjo këtu është e gabuar dhe trillim. Ato janë fjalë të bazuara thjesht në hamendësime dhe dyshime të hedhura pa asnjë lloj baze. Për të gjithë ata që trillojnë të tilla gjëra, Zoti thotë: “ata hedhin dyshime.” Shumë njerëz hamendësojnë të pasigurt, madje edhe polemizojnë me hamendësimet e tyre. Disa thonë se Isai është Zoti, të tjerë thonë “i biri i Zotit”, e të tjerë thonë është “pjesë e Trinisë”. I lartësuar qoftë Allahu nga shpifjet dhe trillimet e injorantëve!

- Nuk i shkon (madhështisë së) Allahut që të ketë bir. I pastër është Ai (nga çdo

mangësi)! - Nuk i shkon madhësisë së Allahut që të ketë fëmijë. Kjo është e pavërtetë, sepse Allahu është *El Ganij* - Jonevojtar, i Pasur e i Pavarur; Ai është *El Malik* – Pronari dhe Sunduesi i të gjithçkaje. Atëherë, si që mundet që Ai të bëjë bir të vetin dikë që është krijesë dhe pronë të Tij?! Ai thotë: “*Subhaneh*”, pra, i Pastër, i Dëllirë e i Lartësuar është Ai nga përshkrimet e të paditurve, që e bëjnë me fëmijë dhe me mangësi të tjera.

- **Kur Ai vendos për një çështje, vetëm thotë: Bëhu!”**, dhe ajo bëhet. - Nëse Allahu dëshiron diçka, e madhe apo e vogël qoftë, për Atë kurrë nuk është e pamundur, por Ai vetëm i thotë asaj: “Bëhu!”, dhe ajo bëhet. Atëherë, duke qenë se në qiej dhe në Tokë dhe në të gjithë gjithësinë zbatohet veçse dëshira e vullneti i Zotit, përse i duhet Atij një fëmijë? Çdo gjë që e dëshiron Ai e arrin dhe e bën me vullnetin e Tij, pa patur nevojë për fëmijë që të realizojë dëshirën e Tij apo për të treguar dashurinë që ka për krijesat. Gjithashtu, duke qenë se Allahu mjafton t’i thotë diçkaje “Bëhu!”, dhe ajo

bëhet, nuk ka pse të duket çudi që Isai u krijua pa nevojën e një babai biologjik. Kjo ishte mrekulli e Zotit për të vërtetuar se Isai ishte profet i Tij dhe asgjë më tepër. Më pas, Isai tha:

- **Dhe Allahu është Zoti im dhe Zoti juaj, prandaj vetëm Atë adhuroni!** – Kështu, Isai bëri të ditur se ai ishte thjesht një njeri, rob Zoti i nënshtruar dhe nevojtar për Zotin, si gjithë të tjerët. Ai tha se Allahu është Krijuesi, Zotëruesi, Kujdestari dhe Furnizuesi që na ka krijuar të gjithëve dhe na formësoi ashtu si Ai dëshiroi. Ndër ne vepron kujdesi dhe vullneti i Allahut. Çdo gjë ndodh me përcaktimin dhe dëshirën e Tij. Duke qenë se Ai i ka në dorë të gjitha çështjet tona, Ai duhet të jetë i Vetmi i adhuruar me meritë, prandaj vetëm Atë adhurojeni! Përkushtojani adhurimet vetëm Atij, me sinqeritet e nënshtrim. Me këto fjalë, Isai pohon *teuhidin rububije* dhe *teuhidin uluhije*. Ai argumentoi me të parin për vërtetësinë e të dytit.

- **Kjo është rrugë e drejtë.** - Kjo është rruga e drejtë dhe e saktë, që të çon te Zoti. Kjo është rruga e të gjithë profetëve dhe pasuesve të tyre. Çdo rrugë tjetër të çon në humbje të thellë dhe larg nga e vërteta.

Ajetet 37 – 38

37. Por grupet e kundërshtojnë njëri-tjetrin (rreth Isait). Mjerë ata që nuk besuan se ç’kanë për të parë në Ditën e madhe!

38. Sa mirë do të dëgjojnë dhe do të shohin ata, Ditën kur do të vijnë te Ne! Por sot (në këtë jetë) keqbërësit janë në humbje të thellë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Por grupet e kundërshtojnë njëri-tjetrin (rreth Isait).** - Pasi na qartësoi të vërtetën rreth Isait, birit të Merjemes, për të cilin nuk duhet pasur asnjë më mëdyshje, Allahu i Madhëruar na tregon për përçarjen dhe polemikat e shumta mes fraksioneve të humbura të jehudëve, të krishterëve etj., që mbajnë qëndrime ekstreme në lidhje me Isain. Disa thonë se Isai është vetë Zoti, të tjerë thonë se është biri i Zotit, e të tjerë

thonë se është i treti i Trinisë. Ky është njëri ekstrem, që e sheh Isain sipër gradës njerëzore. Ndërsa judejtë janë nga krahu tjetër i ekstremit. Ata nuk e njohin Isain si profet, madje shpifin duke thënë se ai ishte fëmijë i jashtëligjshëm. Por, sigurisht, të gjitha këto trillime janë fjalë boshe dhe të kota, që burojnë nga hamendësimet e tyre pa dituri e argument. Ata bazohen ose në dyshime e keqkuptime, ose në inat dhe urrejtje. Argumentet që ata pretendojnë janë të kota dhe dyshimet që paraqesin janë qesharake. Të gjitha ato meritojnë kërcënim të ashpër, prandaj Allahu thotë më pas:

- Mjerë ata që nuk besuan se ç'kanë për të parë në Ditën e madhe! - Mjerë të gjithë ata që mohojnë Allahun, Profetin dhe shpalljet e Tij. Këtë bëjnë judejtë dhe krishterët, të cilët shpifin për Isain, duke thënë fjalë që tregojnë mosbesim dhe fyerje për madhësitë e Zotit. Mjerë ata se ç'kanë për të parë Ditën e Madhe! Ajo është Dita e Kijametit, të cilën do ta jetojnë e dëshmojnë të parët dhe të fundit, banorët e qiejve dhe të tokës, pra, të gjithë krijesat. Ajo është dita e tronditjeve të mëdha dhe e tmerrit të papërshkrueshëm. Atë ditë do të bëhet llogaritja e punëve dhe shpërblimi sipas tyre. Atëherë do të shfaqet qartë gjithçka që mbanin fshehur në zemër ose që e shfaqnin haptazi.

- Sa mirë do të dëgjojnë dhe do të shohin ata, Ditën kur do të vijë te Ne! - Sa mirë do të shohin dhe do të dëgjojnë ditën kur do të dalin para Nesh, ata që nuk donin ta dëgjonin dhe të shihnin të vërtetën në këtë jetë! Atë ditë, ata do të pohojnë se ishin mohues të së vërtetës dhe se ishin idhujtarë. Ata do të thonë: “Zoti ynë, tani pamë dhe dëgjuam. Na kthe edhe një herë, që të bëjmë vepra të mira! Tani ne jemi tërësisht të bindur”.[Sexhde 12]. Ditën e Gjykimit do të jenë shumë të sigurt për gjendjen e tyre të keqe dhe për padrejtësitë që kanë bërë në dynja.

- Por sot (në këtë jetë) keqbërësit janë në humbje të thellë. - Ata nuk kanë asnjë lloj

justifikimi e arsyetimi për humbjen e vetvetes. Ata janë dy lloj njerëzish:

1. Ata që njihnin të vërtetën dhe pengonin njerëzit nga ajo.

2. Ata që kanë devijuar nga e vërteta dhe e kanë plotësisht mundësinë për ta njohur të vërtetën, por janë të vetëkënaqur me të kotën dhe punët e liga të tyre, prandaj nuk përpiqen aspak për të njohur e kuptuar të vërtetën dhe për të bërë dallimin mes saj dhe të kotës. Mendo pak se si Allahu thotë: “Të mjerët ata që nuk besojnë, se ç'kanë për të parë Ditën e Madhe!” Kjo vjen pas fjalës: “Por grupet patën kundërshtime mes njëri-tjetrit.” Zoti nuk tha “Mjerë ata që patën kundërshtime!” sepse kështu do të përfshinte në kërcënim të gjitha grupet që debatuan rreth Isait, mes të cilëve është edhe grupi që thotë të drejtën. Ata që thonë se Isai është thjesht rob i Allahut dhe profeti i Tij janë besimtarë të vërtetë dhe nuk i përfshin kërcënimin. Allahu veçon me kërcënim vetëm mohuesit.

Ajetet 39 – 40

39. Paralajmëroi ata për ditën e dëshpërimit, kur çdo çështje të ketë marrë fund! Ata janë të pavëmendshëm dhe nuk besojnë.

40. Jemi Ne Ata që e trashëgojnë Tokën dhe gjithçka në të dhe te Ne do të kthehen të gjithë.

Shpjegimi i ajeteve

Paralajmërimi është njoftimi për diçka të frikshme a fatkeqësi, i shoqëruar edhe me qortim dhe këshillë për t'u ruajtur, duke treguar edhe detajet e rrezikut. Ajo që e meriton më shumë që njerëzit t'i frikësohen është dita e dëshpërimit të madh, kur do të vendoset çdo çështje përfundimisht. Ajo është dita kur të parët dhe të fundit do të tubohen në një vend së bashku dhe do të merren në pyetje për veprat e tyre. Ata që kanë besim të pastër e të saktë dhe ndjekin profetët e Zotit, atë ditë do të fitojnë një lumturi të përrjetshme, që kurrë nuk do t'u largohet nga shpirti. Ndërsa ata që nuk besojnë Allahun dhe nuk ndjekin profetët dhe shpalljet, ata do të fitojnë një

dëshpërim, që nuk do t'u shqitet nga shpirti. Ata nuk do të shohin më gëzim dhe do të humbasin veten dhe familjet e tyre. Ata do të dëshpërohen, do t'u copëtohet shpirti dhe do t'u lëngojnë zemrat. E ku ka dëshpërim më të madh se ai i atij që privohet nga kënaqësia e Allahut dhe mirësitë e Xhenetit të Tij?! Kush është më fatkeq sesa ai që mbulohet nga zemërimi i Zotit dhe që do të ketë Zjarrin si vendbanim të përhershëm?! Edhe sikur të kërkojë të kthehet në dynja për t'ia nisur nga e para e për t'u bërë besimtar i mirë, kjo do të jetë e pamundur. Kjo gjendje e pashpresë do t'i japë vuajtje të papara. Kjo gjë i pret, ndërsa ata vazhdojnë të jenë tërësisht të pakujdesshëm dhe as nuk e çojnë nëpër mend këtë kërcënim. Edhe nëse e mendojnë ndonjë çast, ai është thjesht kalimtar dhe nuk arrin t'i zgjojë nga gjumi i rëndë i pakujdesisë. Ata janë tërësisht të dehur ose në gjumë, prandaj nuk besojnë Allahun dhe nuk i pasojnë profetët e Tij. Kjo botë me bukuritë dhe angazhimet e saj i ka përpirë tërësisht. Mes tyre dhe besimit të vërtetë qëndrojnë dëshirat e shfrenuara për kënaqësitë mashtruese dhe të përkohshme të kësaj bote. Dynjaja dhe gjithçka e saj, nga fillimi deri në fund, do të zhduket. Njerëzit do të largohen nga kjo jetë dhe gjithçka do t'i mbesë trashëgim Allahut. Të gjithë do të kthehen tek Allahu dhe Ai do t'i shpërblejë për çfarë kanë bërë në këtë jetë. Ai do t'ua nxjerrë në shesh e do t'u tregojë se çfarë kanë fituar dhe çfarë kanë humbur. Kush ka bërë mirë, le të lavdërojë e falënderojë Allahun, në të kundërt të mos qortojë asnjë tjetër, veç vetvetes.

Ajetet 41 – 50

41. Përmendju në Libër (Kur'an) Ibrahimin! Ai qe vërtet njeri i sinqertë dhe Profet (i zgjedhur).

42. (Kujto) kur ai i tha të atit: “O babai im! Përse adhuron atë që as nuk dëgjon, as nuk sheh dhe nga i cili nuk ke asnjë dobi?”

43. O babai im! Mua më është dhënë një dituri, që nuk të është dhënë ty! Prandaj

më ndiq se unë të udhëzoj në rrugë të drejtë!

44. O babai im! Mos adhuro shejtanin sepse shejtani është kundër të Gjithëmëshirshmit!

45. O babai im! Unë kam frikë se do të të godasë ndonjë dënim prej të Gjithëmëshirshmit e kështu do të bëhesh mik me shejtanin.”

46. Ai (babai) tha: “Ti po urren zotat e mi, o Ibrahim? Nëse nuk ndalesh do të të vras me gurë. Tani largohu prej meje për një kohë të gjatë!”

47. Ai (Ibrahimi) tha: “Paqja qoftë mbi ty! Unë do t'i lutem Zotit tim të të falë ty. Ai (Allahu) kujdeset gjithmonë për mua.

48. Unë po largohem prej jush dhe prej asaj që ju adhuron përveç Allahut dhe shpresoj se me lutjet drejtuar Zotit tim nuk do të jem i humbur.”

49. Pasi u largua prej tyre dhe prej asaj që ata adhuronin përveç Allahut, Ne i dhuruam atij Is'hakun dhe Jakubin dhe që të dy i bëmë profetë.

50. Dhe të gjithë atyre u dhamë (të mira) nga Mëshira Jonë dhe i bëmë që të kujtohen gjithmonë për mirë (ndërr njerëz).

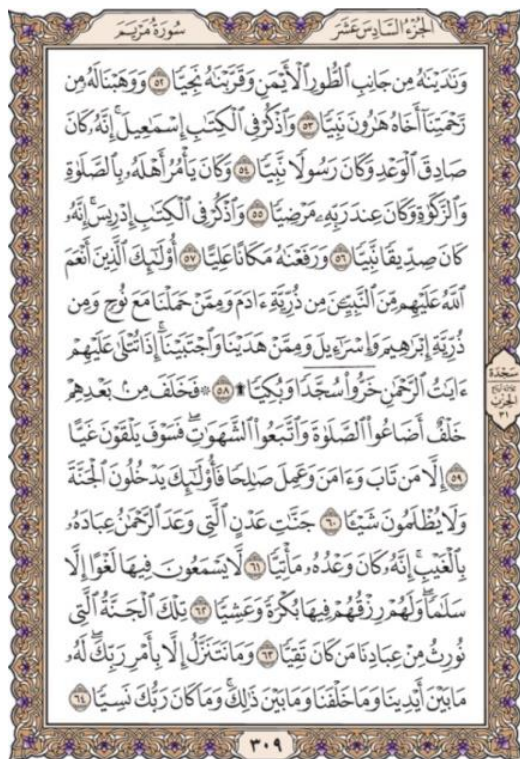
Shpjegimi i ajeteve

Kur'ani është Libri më i mirë dhe më i lartë. Ai është quajtur “Libër i qartë” dhe “Kujtim i Urtë”. Thënie e tij janë të vërteta dhe të sigurt. Urdhëresat e ndalesat e tij janë më të drejtat dhe më të dobishmet. Premtimet dhe kërcënimet e tij janë më të vërtetat dhe të sigurtat, që tregojnë më së miri për urtësinë, drejtësinë dhe bamirësinë e Allahut. Përmendja e profetëve në këtë Libër është më e plotë dhe më e kompletuara se çdo prezantim që u bëhet atyre nga librat e tjerë. Në Kur'an do të shohësh që, në shumë raste, Allahu i përsërit historitë e profetëve të cilët i dalloj mbi të tjerët, ua ngriti gradat dhe i ndihmoi në çështjen e tyre. Ai na i tregon historitë e profetëve dhe na tregon se ishte në ndihmë të tyre pikërisht për shkak të adhurimit që ata i përkushtonin Atij dhe dashurisë që

kishin për Të. Ata gjithmonë ktheheshin te Zoti dhe përpiqeshin të përmbushnin detyrimet ndaj Tij. Por ata, gjithashtu, ishin njerëzit më të përkushtuar për të përmbushur detyrimet ndaj njerëzve dhe për t'i fuar ata në adhurimin e Allahut. Ata ishin njerëzit më durimtarë në këtë mision. Ata arritën gradat më të larta dhe më të lavdërueshme të imanit dhe do të jenë në gradat më të larta të Xhenetit. Në këtë sure, Allahu përmend historinë e disa profetëve dhe e urdhëron profetin Muhamed që t'ua kujtojë ato njerëzve, sepse në to lartësohet e përlëvdohet shumë Allahu, por lëvdohen dhe del në pah edhe vlera dhe rëndësia e profetëve të Tij. Në këtë mënyrë del në pah bamirësia e madhe e Allahut për ta. Kështu, njerëzit nxiten për t'i besuar profetët, për t'i dashur ata, për t'i marrë si shembull e për të pasuar rrugën e tyre.

- **Përmendju në Libër (Kur'an)**

Ibrahimin! Ai qe vërtet njeri i sinqertë dhe Profet (i zgjedhur). - Allahu i Madhëruar i fali dy mirësi: profetësinë dhe cilësinë e sinqeritetit. *Es-sidik* është ai që shquhet për sinqeritet dhe çiltërsi. Ai është i vërtetë dhe i çiltër në fjalët, punët dhe në gjendjet e tij. Ai është i sinqertë dhe i plotë në besimin e gjithçkaje që është urdhëruar ta besojë. Por diçka e tillë është e mundur veçse duke pasur një dituri të madhe, që ka hyrë thellë në zemër duke futur në të sigurinë e plotë tek Allahu, dituri e cila sjell me vete vepra të mira dhe të përkryera. Ibrahim i është më i miri i profetëve pas Muhamedit (a.s.). Ai është babai i të gjithë profetëve pas Ademit dhe Nuhut. Allahu na tregon se e kufizoi profetësinë dhe Shpalljen veçse në pasardhësit e Ibrahimit. Ky profet i madh i ftoi krijesat në rrugën e Allahut dhe tregoi një durim të pashembullt kundrejt dhimbjeve dhe torturave që i shkaktuan. Ai i ftoi të afërmit dhe të largët dhe u përpoq shumë në udhëzimin e të atit, me të gjitha rrugët që kishte mundësi. Allahu na tregon përpjekjet e shumta e të përsëritura të tij me të atin, si në vijim:

- (Kujto) kur ai i tha të atit: **“O babai im! Përse adhuron atë që as nuk dëgjon, as nuk sheh dhe nga i cili nuk ke asnjë dobi?”** - Duke e këshilluar që të hiqte dorë nga adhurimi i idhujve, Ibrahim i tha të atit plot ngrohtësi, edukatë e mirësjellje: O babai im, pse adhuron atë që as nuk dëgjon, as nuk sheh dhe as nuk ke dobi prej tij? A nuk e sheh që putat kanë cilësi dhetribute të mangëta? Ata nuk dëgjojnë, nuk shikojnë dhe nuk kanë në dorë as dëm e as dobi, as për veten e as për adhuruesit e tyre. Ky ishte një argument i qartë që tregonte se adhurimi i diçkaje të mangët është vepër e shëmtuar dhe e papranueshme, si nga ana logjike, ashtu edhe nga argumentet fetare. Me këto fjalë, Ibrahim i dha edhe një mesazh tjetër të nënkuptuar: Meriton të adhurohet vetëm Ai që është Absolut dhe i Plotë në të gjitha emrat, cilësitë dhe veprat e Tij; çdo mirësi që u vjen robve është dhuratë prej Tij dhe çdo shpëtim nga e liga është mëshirë e Tij. Ai është Allahu i Lartësuar dhe i Vetëm.

- **O babai im! Mua më është dhënë një dituri që nuk të është dhënë ty.** - O babai

im i dashur! Mos më shih me nënçmim dhe të thuash që unë jam fëmija yt dhe se ti di gjëra që unë nuk i di! Përkundrazi, mua më ka dhënë Zoti dituri që nuk ta ka dhënë ty. Të gjitha këto fjalë kishin si qëllim:

- **Prandaj më ndiq se unë të udhëztoj në rrugë të drejtë!** - Pasomë në rrugën dhe besimin tim, që të udhëzohesh në rrugën e drejtë, e cila është: adhurimi i Allahut si një i vetëm dhe i pashoq dhe bindja ndaj Tij në çdo gjendje. Këtu vërehet një butësi në të folur dhe në përzgjedhjen e fjalëve. Ibrahim (a.s.) nuk i tha: “O baba, unë jam dijetar dhe ti je injorant!”, ose t’i thoshte: “Ti nuk di asgjë”, por iu drejtua me një mënyrë që mund të nënkuptohej: “edhe ti, edhe unë kemi dituri, por dituria që më është dhënë mua nuk të është dhënë ty, prandaj duhet të mendohesh pak dhe të bësh zgjedhjen e duhur, duke ndjekur argumentin dhe diturinë”.

- **O babai im! Mos adhuro shejtanin sepse shejtani është kundër të Gjithëmëshirshmit!** - Çdokush që nuk adhuron Allahun është bërë adhurues i shejtanit, sikurse ka thënë Allahu: “O bijtë e Ademit, a nuk ju kam paralajmëruar që të mos adhuroni shejtanin, se me të vërtetë ai është armiku juaj i hapur dhe që të më adhuron vetëm Mua? Kjo është rruga e drejtë. Vërtet, ai ka devijuar shumë breza prej jush. Vallë, a nuk po mendoni?” [Jasin 60 – 62]. Më pas thotë: “...sepse shejtani është kundërshtar i të Gjithëmëshirshmit!” Çdokush që ndjek hapat e shejtanit, në fakt e ka bërë atë si mikun e vet dhe, nga ana tjetër, është bërë i pabindur ndaj Zotit, ashtu si shejtani i mallkuar. Vërej me kujdes se si Allahu ka përdorur emrin e Tij *Rrahman* - i Gjithëmëshirshmi, për të treguar se ndaj kujt tregohet njeriu i pabindur. Ky është një tregues shumë i fortë, që na jep të kuptojmë se ai që nuk i bindet Allahut, poshtërsitë e gjynahet e tij do ta ndalojnë dhe do ta privojnë nga mëshira e Allahut, sepse do t’ia mbyllin dyert asaj. Ndërsa nga ana tjetër, bindja dhe adhurimet kushtuar Allahut

konsiderohen si shkaqet më të forta për të arritur mëshirën dhe bujarinë e Tij.

- **O babai im! Unë kam frikë se do të të godasë ndonjë dënim prej të Gjithëmëshirshmit e kështu do të bëhesh mik me shejtanin.** - Për shkak të këmbënguljes tënde për të vazhduar në mosbesim dhe në kalimin e kufijve, kam frikë se do të të godasin këto dy fatkeqësi të mëdha: dënimi i Allahut dhe shndërrimi në mik të shejtanit. Kështu do të bëhesh palë me shejtanin në dynja dhe në ahiret. Do të ulesh në atë gradë të shëmtuar dhe do të zvarritesh i pashpresë në ato skuta të errëta e të frikshme. Vërej me kujdes se si vazhdoi Ibrahim (a.s) në ftesën e të atit shkallë-shkallë! Fillimisht i foli për diturinë që i ishte dhënë dhe se njeriu duhet të pasojë faktet dhe diturinë. Më pas e përgëzoi, duke i thënë se, nëse e pasonte, do të gjente rrugën e drejtë. Pastaj e këshilloi që të largohej nga adhurimi i shejtanit dhe i tregoi për dëmet që sjell kjo vepër. Pastaj e kërcënoi dhe paralajmëroi për ndëshkimin e Allahut dhe zemërimin e Tij, nëse vazhdonte në rrugën e humbjes. I tregoi se kështu do të bëhej mik dhe palë me shejtanin, gjë kjo që të privon nga mëshira dhe falja e Zotit. Por kjo lutje nuk i vlejti këtij njeriu, i cili ktheu një përgjigje prej injoranti:

- **Ai (babai) tha: “Ti po urren zotat e mi, o Ibrahim?”** - Ai filloi të lëvdohej me idhujt e vet dhe e qortoi Ibrahimin që i refuzonte ata. Sigurisht që ky ishte tregues i injorancës së thellë dhe i mohimit të tij. Ai lëvdohej me idhujt e tij dhe madje ftonte në adhurimin e tyre. Më pas, ai e kërcënoi të birin, duke i thënë:

- **Nëse nuk ndalesh do të të vras me gurë...** - Nëse nuk ndalon së fyeri idhujt e mi dhe nëse nuk resht së ftuari mua në adhurimin e Allahut, atëherë do të të vras me gurë. Pastaj e dëboi të birin, duke i thënë:

- **Tani largohu prej meje për një kohë të gjatë!** - Largohu prej meje e mos të të shoh për një kohë të gjatë! Sidoqoftë, i

dashuri i Rahmanit iu përgjigj ashtu siç dinë të përgjigjen robërit e Rahmanit kur iu drejtohen injorantët me fjalë të rënda. Ai as e ofendoi e as u zemërua, por bëri durim dhe nuk iu kundërvu babait me të njëjtën monedhë. Me butësi dhe dëshirë të mirë për ta udhëzuar, Ibrahim (a.s.) i tha:

- **Ai (Ibrahimi) tha: “Paqja qoftë mbi ty!**

- Prej meje do të kesh veç paqe dhe siguri. Nga unë nuk do të shohësh asgjë të keqe, veç selamit e mirësjelljes. Madje:

- **Unë do t'i lutem Zotit tim të të falë ty.** -

Unë do të vazhdoj ta lus Allahun që të të udhëzojë dhe të të falë. Do t'i lutem të të udhëzojë në Islam, që të bëhet e mundur falja e gjynaheve të tua.

- **Ai (Allahu) kujdeset gjithmonë për mua.**

- Allahu është i mëshirshëm e shumë i dashur me mua. Ai e di gjendjen time dhe kujdeset për mua. Kështu vazhdoi Ibrahim që ta luste Zotin për ta udhëzuar babanë e tij dhe për ta falur atë, por kur iu bë e qartë se i ati ishte tashmë armik i Allahut dhe atij nuk i bënte dobi asgjë, u tërhoq nga kërkimin e faljes për të dhe u distancua tërësisht prej tij. Allahu na ka urdhëruar që të pasojmë fenë e pastër dhe monoteiste të Ibrahimit (a.s.). Ai na porositi që të ndjekim rrugën dhe metodologjinë e tij në davetin e njerëzve në fenë e Allahut, me dituri, urtësi, butësi e ngrohtësi. Le të ndjekim shembullin e tij, pra, shkallë-shkallë e hap pas hapi, t'i ftojme njerëzit që të mësojnë me lehtësi e mirësi fenë e Zotit. Gjithashtu, le të bëjmë durim, ashtu siç bëri durim Ibrahim. Ai kurrë nuk ligështojte dhe nuk i humbiste shpresat, por me këmbëngulje vazhdonte davetin. Ibrahim (a.s.) ishte durimtar i pashembullt në çdo mundim që i jepnin njerëzit, qoftë me fjalët, qoftë me veprat e tyre. Përballë këtyre vuajtjeve e mundimeve, ai falte e toleronte dhe tregonte mëshirë e butësi.

- **Unë po largohem prej jush dhe prej asaj që ju adhuroni përveç Allahut...** -

Unë do të largohem nga ju dhe idhujt tuaj dhe do t'i lutem Zotit tim. Ai do t'i lutej

Allahut me të dyja mënyrat: me duanë e adhurimit dhe duanë e kërkesës.⁶

- **...dhe shpresoj se me lutjet drejtuar Zotit tim nuk do të jem i humbur.** -

Shpresoj që Allahu të më lumturojë me lutjet e mia dhe me pranimin e veprave të mia. Kështu duhet të veprojë çdokush që nuk shpreson se njerëzit do t'i përgjigjen ftesës së tij dhe bindet se ata do të pasojnë epshet e tyre, pa u bërë asnjë dobi qortimet e paralajmërimet. Nëse vazhdojnë në të kotën e në shkëljen e kufijve të Zotit, atëherë të largohet prej tyre dhe të merret me rregullimin e vetes përmes lutjeve e veprave të mira, duke shpresuar që Zoti t'ia pranojë ato. Gjithashtu, le të largohet e të distancohet nga ligësia dhe të ligjtë. Ndarja e njeriut nga atdheu, njerëzit dhe familja e vet është tepër e vështirë, për shumë shkaqe që dihen. Megjithatë, kush braktis diçka për hir të Zotit, ta dijë se Zoti do t'ia zëvendësojë me diçka më të mirë se ajo që lë. Për këtë arsye, Allahu thotë më pas:

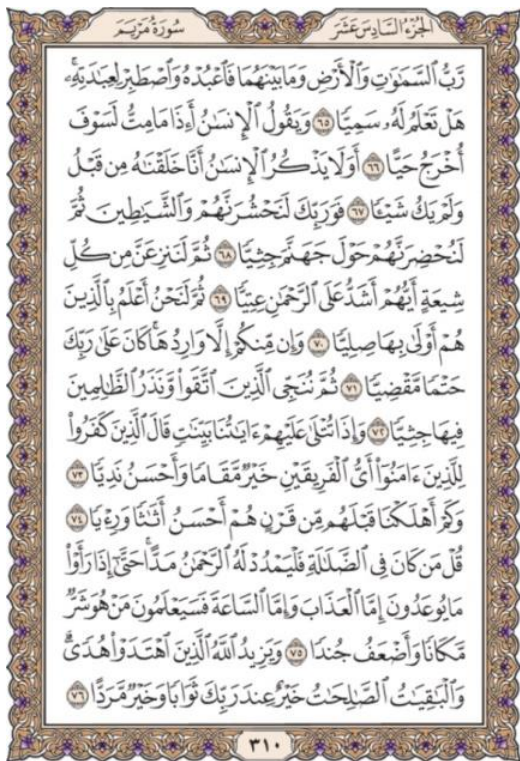
- **Pasi u largua prej tyre dhe prej asaj që ata adhuronin përveç Allahut, Ne i dhuruam atij Is'hakun dhe Jakubin dhe që të dy i bëmë profetë.** - Allahu i dhuroi pasardhës të mirë, të cilët i bëri profetë të dalluar në botë, duke u dhënë shpalljen.

- **Dhe të gjithë atyre u dhamë (të mira) nga Mëshira Jonë...** - Zoti do t'i dhuronte Ibrahimit dhe dy bijve të tij shumë begati, prej mëshirës së Tij, si për shembull: dituria e dobishme, veprat e mira, pasardhës të shumtë e të përhapur, mes të cilëve do të dilnin shumë profetë dhe shumë besimtarë të mirë. Për ta Zoti thotë:

- **...dhe i bëmë që të kujtohen gjithmonë për mirë (ndër njerëz).** - Edhe kjo ishte pjesë e mëshirës që u dhuroi. Allahu i ka premtuar çdo vepërmiri se do ta bëjë me emër të mirë ndër njerëz, në varësi të mirësisë e besimit të tij. Këta janë ndër më të shquarit dhe krerët e besimtarëve të mirë,

prandaj Zoti e përhapoi famën e tyre me lajmin e vërtetë dhe të saktë. Ata do të kujtohen përherë nga melekët që rrahin krahët. Me dashurinë dhe lëvdatat për ta

janë mbushur zemrat e besimtarëve të mirë, që vazhdimisht i kujtojnë me gojën e tyre. Ata do të jenë gjithmonë modeli i përkryer për ata që dinë të marrin mësim. Ata do të vazhdojnë të kujtohen në çdo epokë, dhe kjo është mirësia e Allahut, që ia jep kujt të dëshirojë. Allahu jep mirësi të madhe.

Ajetet 51 – 53

51. Përmendju në Libër edhe Musanë! Ai ishte nga të zgjedhurit (e Zotit) dhe ishte i dërguar dhe Profet (i dalluar).

52. Ne e thirrëm atë nga ana e djathtë e Turi Sinit dhe e afruam për t'i folur nga afër.

53. Nga mëshira Jonë i dhamë (si ndihmëtar) edhe vëllanë e tij Harunin, (gjithashtu) Profet.

Shpjegimi i ajeteve

- Përmendju në Libër edhe Musanë! - Kujtoju në Kur'anin madhështor Musain, të birin e Imranit. Kujtoje atë profet të lavdëruar e të nderuar, ashtu siç ka qenë në të vërtetë! Kujtoje atë profet të zgjedhur duke treguar gradën dhe moralin e tij të lartë!

- Ai ishte nga të zgjedhurit (e Zotit) dhe ishte i dërguar dhe Profet (i dalluar). - Ky ajet lexohet në dy mënyra:

1. “Ai ishte *muhlesan*”, që do të thotë se Allahu e zgjodhi dhe e dalloi Musain mbi të gjithë botën.

2. “Ai ishte *muhlisan*”, që do të thotë se Musai ishte i sinqertë me Allahun e Madhëruar, në të gjitha veprimet, fjalët dhe qëllimet e tij. Të dyja kuptimet e përfshijnë njëra tjetrën. Kështu, Allahu e zgjodhi dhe dalloi Musain për shkak të sinqeritetit të tij. Dhe, nga ana tjetër, Musai u bë i sinqertë, sepse Allahu e zgjodhi dhe e mëshiroi duke i falur këtë sinqeritet. Cilësia më e mrekullueshme e njeriut është sinqeriteti që tregon ndaj Zotit dhe veçimi që Zoti i bën atij me këtë cilësi. I tillë ishte Musai. Ai ishte gjithashtu profet e lajmëtar i Zotit. Ai ishte *Resul* dhe *Nebij*.⁷ *Resul* është ai që është urdhëruar të përcjellë fjalët, mesazhin dhe ligjin e Zotit, si çështjet e mëdha, ashtu edhe ato më të voglat. Ndërsa *nebij*, ose lajmëtar, është ai që Allahu i shpall atij. Pra, *en-nubu-ue* është mes tij dhe Allahut, ndërsa *er-risale* është mes tij dhe krijesave të Zotit. Musai ishte nga ata që Zoti e dalloi me mënyrën më të lartë të Shpalljes, duke i folur drejtpërdrejt dhe duke e afruar. Kjo ishte veçoria e Musait mes gjithë profetëve të tjerë, prandaj edhe u quajt *Kelimu Rrahman* - Ai të cilit i foli Rahmani.

- Ne e thirrëm atë nga ana e djathtë e Turi Sinit... - Zoti e thirri atë nga ana e djathtë e malit Tur, që ishte i bekuar e plot mirësi, sikurse thuhet në një ajet tjetër: “Kur arriti atje (te zjarri), iu tha: “I bekuar është ai pranë zjarrit dhe ata përreth tij. I lavdëruar qoftë Allahu, Zoti i botëve!” [Neml 8].

- ...dhe e afruam për t'i folur nga afër. - Fjala *nexhija* do të thotë se Allahu i foli me një zë të ulët dhe të afërt, ashtu siç u flet Allahu të dashurve dhe të zgjedhurve të Tij. Ajeti është argument se Allahu flet me mënyra të ndryshme: me *nida*, që është zëri i lartë, dhe me *nexhija*, që është zëri i ulët. Kështu besojnë *ehlu suneh ue xhemat*,

ndryshe nga grupet e humbura, që e mohojnë faktin që Allahu flet, siç janë *xhehmitë, mutezilitë* dhe ata që ndjekin rrugën e tyre. Një nga mirësitë dhe nderimet më të mëdha të Musait ishte në lidhje me vëllanë e tij Harunin. Ai iu lut Zotit që ta përfshinte edhe Harunin në çështjen e tij, duke e bërë edhe atë profet. Allahu iu përgjigj lutjes së Musait dhe tha:

- **Nga mëshira Jonë i dhamë (si ndihmëtar) edhe vëllanë e tij Harunin, (gjithashtu) Profet.** - Shpallja e Harunit si *nebij* ishte për të ndjekur dhe ndihmuar Musain si profet.

Ajetet 54 – 55

54. Përmendju në Libër edhe Ismailin! Ai qe shumë besnik në premtime dhe ishte i dërguar dhe Profet (i dalluar).

55. Ai e urdhëronte familjen e vet për të falur namazin dhe për të dhënë zekatin dhe Zoti ishte i kënaqur prej tij.

Shpjegimi i ajeteve

- **Përmendju në Libër edhe Ismailin!** - Kujtoju në Kur'an edhe këtë Profet të madh, nga i cili rodhi edhe populli arab, më i miri popull, nga i cili do të lindte zotëria e të bijve të Ademit, Muhamedi (a.s).

- **Ai qe shumë besnik në premtime dhe ishte i dërguar dhe Profet (i dalluar).** - Çdo premtim e fjalë që jepte, ai e mbante. Këtu bëhet fjalë qoftë për premtimet e dhëna Allahut, qoftë për premtimet e dhëna njerëzve. Kështu p.sh., Ismaili premtoi se do të bënte durim kur i ati, Ibrahim, duhej ta bënte atë kurban, sipas urdhrin të Zotit, dhe ai e mbajti fjalën, duke u treguar durimtar. Ismaili duroi sprovën më të madhe që mund t'i ndodhë njeriut, sprova e vdekjes. Ai tha: "O babai im, bëj atë që urdhërohesh dhe, nëse do Allahu, ti do të shohësh që do të jem durimtar!" Në këtë mënyrë, Ismaili e lejoi të atin që të ekzekutonte urdhrin e Zotit. Pastaj, Allahu e përshkruan Ismailin si profet dhe lajmëtar. Nuk ka dyshim se kjo është mirësia dhe grada më e lartë që Zoti i dhuron njeriut. Ata të cilëve Zoti u dhuroi profetësinë janë niveli më i lartë i njerëzimit dhe lloji më i

zgjedhur i krijesave. Më pas, Allahu e përshkruan Ismailin me një cilësi të veçantë dhe shumë të bukur.

- **Ai e urdhëronte familjen e vet për të falur namazin dhe për të dhënë zekatin...**

- Ai kujdesej që edhe familja e tij të zbatonte porosinë e Allahut. Ai i urdhëronte për namaz, që ata të kishin të plotë sinqeritetin për të adhuruar Allahun. Ai i urdhëronte anëtarët e familjes edhe për zekatin, që ata të ishin bamirës edhe ndaj krijesave të Zotit. Në këtë mënyrë, Ismaili jo vetëm që plotësoi vetveten, por përpiquej të rregullonte edhe të tjerët, duke filluar nga familja e të afërmit, të cilët ishin njerëzit më të dashur të tij dhe për të cilët kishte më shumë detyrime sesa për të tjerët.

- **...dhe Zoti ishte i kënaqur prej tij.** – Allahu ishte i kënaqur me Ismailin (a.s), sepse ai përpiquej dhe punonte shumë që të kënaqte Allahun. Allahu u kënaq me të dhe e bëri prej robve adhures dhe të dashurve të Tij më të afërt.

Ajetet 56 – 57

56. Përmendju në Libër edhe Idrisin! Ai ishte njeri i sinqertë dhe Profet (i nderuar).

57. Ne e ngritëm atë në një gradë të lartë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Përmendju në Libër edhe Idrisin!** - Kujtoje në Kur'an edhe Idrisin, duke përmendur cilësitë dhe veprat e tij të mira dhe të sinqerta!

- **Ai ishte njeri i sinqertë dhe Profet (i nderuar).** - Allahu bashkoi tek ai sinqeritetin dhe profetësinë. Idrisi ishte *siddik*, pra, ishte i sinqertë, me besim të plotë e të patundur te Zoti, me dituri të madhe dhe të plotë rreth Shpalljes, me siguri në premtimin e Zotit dhe me vepra të mira. Veç këtyre, Zoti e dalloj Idrisin duke i dhuruar Shpalljen, duke e zgjedhur për ta bërë Profet të denjë për të mbartur Shpalljen e Tij, prandaj thotë më pas:

- **Ne e ngritëm atë në një gradë të lartë.** - Zoti e lartësoi kujtimin e tij në botë. Idrisi është i lartë në gradën tek Zotii madhëruar dhe i nderuar ndër njerëz.

Ajeti 58

58. Këta ishin ata që Allahu i dalloi nga profetët pasardhës të Ademit, pasardhës të atyre që i patëm bartur (në anije) bashkë me Nuhun, pasardhës të Ibrahimit dhe të Jakubit (Israilët) dhe prej atyre, që i udhëzuam dhe i bëmë të zgjedhur. Kur atyre u lexoheshin ajetet e Zotit ata binin në sexhde dhe qanin.

Shpjegimi i ajetit

Pasi foli për të gjithë këta profetë e lajmëtarë të nderuar, që ishin prej më të zgjedhurve, Allahu i Madhëruar thotë:

- Këta ishin ata që Allahu i dalloi nga profetët pasardhës të Ademit,... - Këta janë ata të cilët Allahu i begatoi me një mirësi, që nuk mund të arrihet nga askush. Ai u dhuroi atyre profetësinë e shpalljen. Këta ishin edukatorët, për të cilët Allahu na ka urdhëruar që të lutemi e të themi në çdo rekat namazi: “Na udhëzo në rrugë të drejtë, në rrugën e atyre të cilët Ti i begatove, e jo në rrugën e atyre që merituan zemërimin dhe as në rrugën e të humburve!” [Fatiha 6, 7]. Këta janë ata që Allahu i begatoi me të mira. Allahu na ka premtuar se, nëse i bindemi Atij, atëherë do të jemi në shoqërinë e këtyre të lumturve e të zgjedhurve: “Kushdo që i bindet Allahut dhe të Dërguarit, do të jetë me ata të cilëve Allahu u ka dhuruar mirësi të shumta - me profetët, me të sinqertët, me dëshmorët dhe me vepërmirët. Sa shokë të mirë janë ata! Ky është shpërblimi që vjen prej Allahut dhe mjafton që Allahu Di gjithçka.” [Nisa 69].

- ... pasardhës të atyre që i patëm bartur (në anije) bashkë me Nuhun,... - Disa profetë ishin pasardhës të Ademit dhe të atyre që i bartëm në anije me Nuhun. Të tjerët që erdhën më pas ishin:

- ... pasardhës të Ibrahimit dhe të Jakubit (Israilët) dhe prej atyre, që i udhëzuam dhe i bëmë të zgjedhur. - Këto ishin shtëpitë më të mira në botë, që Zoti i zgjodhi, i dalloi dhe lartësoi mbi të tjerët. Të gjithë këta të zgjedhur, kur u lexoheshin ajetet e Rahmanit, binin në sexhde. Ata

shprehnin mirënjohje dhe përlësi, sepse në shpalljet e Zotit ata gjenin lajme rreth çështjeve të fshehta dhe rreth atributëve të Allahut, që di çdo të fshehtë. Atje përshkruhet Dita e Gjykimit, premtimet dhe kërcënimet e Zotit.

- Kur atyre u lexoheshin ajetet e Zotit ata binin në sexhde dhe qanin. - Ata nënshtroheshin dhe shprehnin bindjen e plotë ndaj ajeteve të Allahut, me shpresë dhe respekt. Shpallja ndikonte fort në zemrat e tyre, duke u forcuar imanin. Zemrat u mbusheshin me frikë e me shpresë, ndërsa sytë u mbusheshin me lot. Ashtu i shprehnin Zotit pendimin e sinqertë dhe kërkonin falje e mëshirë. Ata binin në sexhde për të adhuruar Zotin e tyre. Ata ishin ndryshe nga të tjerët që, kur dëgjonin ajetet e Zotit, bëheshin të shurdhër e të verbër. Vërej me kujdes! Allahu thotë: “ajetet e Rahmanit”, për të na treguar se shpalljet janë treguese të mëshirës dhe bamirësisë së Tij për njerëzit. Përmes këtyre ajeteve, Ai udhëzon drejt së vërtetës u hap sytë njerëzve për ta parë qartë atë. Me Shpalljen, Allahu i shpëton ata nga humbja dhe devijimi. Nëpërmjet Shpalljes, Ai u jep diturinë e saktë e të dobishme dhe u hap rrugën për të punuar e jetuar sipas saj.

Ajetet 59 – 63

59. Por, pas tyre (të mirëve) erdhën pasardhës të këqij, që e lanë namazin dhe u dhanë pas kënaqësive (trupore). Ata do të vuajnë në ndëshkime (të Xhehenemit).

60. Me përjashtim të atyre që pendohen, besojnë dhe bëjnë vepra të mira. Ata do të hyjnë në Xhenet dhe nuk u bëhet kurrëfarë padrejtësie.

61. Ato janë xhenetet e Adnit që i Gjithmëshirëshmi ua pat premtuar robve të vet, që besuan në të fshehtën dhe premtimi i Tij është i sigurt.

62. Aty nuk dëgjojnë fjalë të kota, por vetëm përshëndetje paqeje dhe do t'u jepen mirësi të shumta mëngjes e mbrëmje.

63. Këto janë xhenetet që Ne do t'ua japim robve Tanë që ishin të devotshëm.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi u përmendën profetët, të cilët ndoqën rrugën e kënaqësisë së Allahut dhe të kthimit tek Ai me pendim, bindje e nënshtrim, vijohet me brezat pasardhës, të cilët e shkatërruan trashëgiminë që u lanë profetët e Zotit. Ata iu kthyen punëve të mbrapshta dhe braktisën namazin, që ishin urdhëruar ta kryenin me përpikmëri. Në fillim u treguan të pakujdesshëm ndaj Tij dhe dalëngadalë e braktisën fare. E nëse ata braktisën namazin, i cili është shtylla e besimit dhe e fesë, është peshorja e saktë e imanit dhe e sinqeritetit me Zotin e botëve, atëherë për çështjet e tjera të besimit mos pyet. Kur shpërfillën veprën më të detyrueshme, për të tjerat s'bëhet fjalë. Shkaku i kësaj humbjeje ishte fakti se ata ndoqën dëshirat e tyre dhe të gjitha forcat i përqendruan në plotësimin e kënaqësive vetjake, të cilat u bënë më parësore edhe se haku i Zotit. Për ta nuk kishte më rëndësi se me ç'rrugë i arrinin ato kënaqësi:

- **Por, pas tyre (të mirëve) erdhën pasardhës të këqij, që e lanë namazin dhe u dhanë pas kënaqësive (trupore). Ata do të vuajnë në ndëshkime (të Xhehenemit).** - Ata do të flaken në një ndëshkim të ashpër dhe shumëfishtë. Pastaj, Allahu i Madhëruar bën përjashtim për disa:

- **Me përjashtim të atyre që pendohen, besojnë dhe bëjnë vepra të mira.** – Janë ata që pendohen dhe largohen nga idhujtaria, bidatet, poshtërsitë dhe gjynahet, duke ndjerë keqardhje për çfarë kanë bërë dhe duke qenë të vendosur që kurrë të mos u kthehen më atyre. Cilësia e dytë e tyre është se ata besojnë, pra, besojnë Allahun, melekët, shpalljet, profetët dhe Ditën e Gjykimit. Cilësia e tretë e tyre është se ata bëjnë vepra të mira. Ata adhurojnë Zotin përmes veprave që Ai ua ka mësuar nëpërmjet profetëve e shpalljeve të Tij dhe kujdesen që t'i bëjnë me sinqeritet vetëm për kënaqësinë e Tij. Kështu, për ata që pendohen sinqerisht, kanë besim të vërtetë dhe bëjnë vepra të mira, Allahu i lartësuar thotë:

- **Ata do të hyjnë në Xhenet** - Atje ka mirësi të përjetshme, pranë Zotit Bujar dhe Mëshirëplotë.

- **... dhe nuk u bëhet kurrëfarë padrejtësie.** - Asnjë padrejtësi nuk do t'u bëhet. Ata do ta marrin të plotë shpërblimin për të gjitha veprat e tyre, madje të shumëfishuar nga mirësia e Allahut të Madhëruar. Në vijim, Allahu i Madhëruar flet për kopshtet e premtuara:

- **Ato janë xhenetet e Adnit që i Gjithmëshirëshmi ua pat premtuar robve të vet, që besuan në të fshehtën dhe premtimi i Tij është i sigurt.** - Ato nuk janë si kopshtet e zakonshme. Ato quhen "kopshtet e Adnit", domethënë, kopshtet e qëndrimit të përhershëm, nga ku nuk largohesh kurrë dhe mirësitë e të cilëve nuk kanë për t'u zbehur asnjëherë. Ato janë plot me mirësi e kënaqësi, që sjellin gëzim e rehati. Shiko se kush i ka premtuar këto kopshte! I ka premtuar vetë Rrahmani, për të treguar se ato janë fryt i mëshirës dhe mirësisë së Tij. Atje ka mirësi e bukuri që syri nuk i ka parë, veshi nuk i ka dëgjuar dhe mendja e njeriut nuk ka shkuar. Në ajete të tjera, Allahu e ka quajtur Xhenetin si "mëshirën" e Tij, si për shembull: "Ndërsa ata të cilëve u janë zbardhur fytyrat, ata janë në Mëshirën (Xhenetin) e Allahut, ku do të jenë përjetësisht." [Al Imran 107]. Fakti që kështu ka premtuar Rrahmani tregon edhe diçka tjetër: Kënaqësitë në Xhenet do të jenë të vazhdueshme e të përjetshme, ashtu siç është mëshira e Zotit. Ato janë fryt i mëshirës së Tij. Po kujt i është premtuar kjo mirësi? Në ajet thuhet se ajo i është premtuar robve të Tij që besojnë të fshehtën. Pra, bëhet fjalë për robërit adhures të Allahut, që i përmbahen ligjit të Tij. Janë ata që Zoti i përmend në ajete të tjera, si: "Adhuresit e të Gjithmëshirshmit janë ata që ecin nëpër Tokë të qetë, e kur injorantët u drejtohen atyre me fjalë (fyese), ata thonë: "Paqe (selâm)!" Janë ata, që për hir të Zotit të tyre, natën e kalojnë duke bërë sexhde dhe duke qëndruar në këmbë (duke

falur namaz). Janë ata që thonë: “O Zoti ynë! Largoje prej nesh vuajtjen e Xhehenemit sepse vuajtja në të është, vërtet gjëja më e rëndë!”. Shumë i keq është, vërtet ai (*Xhehenemi*), si vendbanim dhe vendqëndrim. (*Adhuresit e të Gjithmëshirshmit*) Janë ata që kur shpenzojnë nuk e teprojnë e as nuk janë dorështrënguar, por mbajnë mesataren e janë të matur. Janë ata që veç Allahut, nuk i luten asnjë zoti tjetër dhe nuk e vrasin atë, të cilin Allahu e ka ndaluar të vritet, veçse kur e meriton në bazë të drejtësisë dhe nuk bëjnë imoralitet. Kush i bën këto, e pret ndëshkimi. Atij i dyfishohet dënimi Ditën e Kjametit dhe aty mbetet përgjithmonë i poshtëruar. Përveçse nëse pendohet, beson (*me besimin e drejtë*) dhe bën vepra të mira. Këtyre Allahu ua shndërron të këqijat në të mira. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë. Dhe kushdo që pendohet dhe bën vepra të mira, ai është kthyer, me të vërtetë tek Allahu me një pendim të sinqertë. (*Adhuresit e të Gjithmëshirshmit janë*) Edhe ata që nuk dëshmojnë duke gënjyer dhe, kur (*rastësisht*) kalojnë pranë të keqes, kalojnë duke e shmangur me dinjitet. Edhe ata që, kur këshillohen me Ajetet e Kur’anit të Zotit të tyre, nuk u kthejnë shpinën sikur të ishin të shurdhër e të verbër. Edhe ata që thonë: “O Zoti ynë! Na dhuro kënaqësinë që gratë tona dhe pasardhësit tanë të jenë kënaqësia e syve tanë, e na bëj udhëheqës të të devotshmëve!”. Këta janë ata që do të shpërblehen me vendin më të lartë në qiell për shkak se ishin durimtarë dhe aty do të priten me përshëndetje dhe selam. Aty (*në kënaqësitë e përjetshme*) do të jenë përgjithmonë. Eh sa vendbanim dhe vendqëndrim i mirë është ai! Thuaju (*mohuesve*): “E si të kujdeset për ju Zoti im, nëse ju nuk i luteni Atij?! Por ju e keni mohuar Atë, prandaj dënimi do të jetë i pashmangshëm.” [Furkan 63 – 76]. Siç shihet, ky premtim është vetëm për robërit e Zotit adhures, e jo për të gjithë. Të gjithë njerëzit janë rob të Allahut në aspektin e

krijimit, furnizimit dhe rregullimit të çështjeve të tyre. Këta janë “rob” në aspektin *rububije*. Ndërsa të parët janë “rob” në aspektin *uluhije*, pra, rob adhures, të cilët i nënshtrohen dhe adhurojnë Zotin me zgjedhjen e tyre të lirë. Ata i nënshtrohen të vetmit Zot që adhurohet me meritë, për të jetuar sipas ligjit të tij dhe për ta adhuroar sipas Shpalljes së Tij. Këta janë të lavdëruar. Ndërsa të tjerët, edhe pse janë të nënshtuar dhe nuk dalin dot jashtë ligjit të krijimit të Zotit, nuk shpërblehen dhe nuk lavdërohen për këtë nënshttrim. Në fjalinë: “...që i Gjithmëshirshmi ua ka premtuar robve të Vet fshehtaz”, fjala “*fshehtaz*” mund të ketë më shumë se një kuptim. Kështu, njëri kuptim mund të jetë: ua ka premtuar në mënyrë të fshehtë, pra, në mënyrë të tillë që ata nuk kanë mundësi ta shohin haptaz. E, megjithatë, ata besojnë këtë premtim të mirë për të fshehtë. Ata punojnë e luftojnë për ta arritur premtimin e fshehtë të Zotit, edhe pse nuk e shohin me shqisat e tyre. Atëherë, si do të përpiqeshin nëse do ta shihnin haptazi atë premtim të mrekullueshëm? Sigurisht që do të përpiqeshin edhe më fort për ta arritur e do të ishin edhe më të përmalluar e të dashuruar pas tij. Pra, Allahu i Lartësuar kur i lëvdon adhuresit që i besojnë premtimet e Tij për botën e fshehtë, pa e dëshmuar me sytë e tyre, tregon se ky është imani i vërtetë dhe dobiprurës. Kuptimi tjetër është: “ua ka premtuar atyre që e adhurojnë Atë fshehtaz”, pra, e adhurojnë Allahun, edhe pse nuk e shohin Atë. Atëherë, nëse do ta shihnin, si do të ishte adhurimi i tyre për Allahun? Sigurisht që adhurimi i tyre do të ishte edhe më i fortë e me përkushtim. Kthimi e pendimi i tyre tek Zoti do të ishte i pandërprerë, dashuria më e madhe, veprat për ta kënaqur Atë do të ishin të pandalshme dhe malli për Të do të ishte i papërshkrueshëm. Gjithashtu, kuptimin mund të lidhet edhe me kopshtet e Adnit. Pra, kuptimi i ajetit do të ishte: “Ato janë kopshtet e fshehta të Adnit, që i Gjithmëshirëshmi ua ka premtuar robve të

Vet...”. Domethënë, ato janë kopshte që nuk mund të përshkruhen plotësisht dhe që askush veç Zotit nuk mund t’i dijë realisht se si janë. Kjo i bën edhe më të përmalluar besimtarët për Xhenetin. Shpirti nxitet ta përfytyrojë dhe ta kërkojë më shumë atë. Atëherë, ky variant do t’i ngjante ajetit tjetër: “Askush nuk di për atë kënaqësi që u është caktuar atyre si shpërblim për atë që kanë bërë.” [Sexhde 17]. Të gjitha këto kuptime janë të sakta, por kuptimi i parë është më afër të vërtetës, sepse Allahu i Lartësuar thotë më pas: “...premtimi i Tij është i sigurt”, për premtimin e Tij, që besimtarët nuk e kanë parë me sytë e tyre, por përsëri e besojnë dhe përpiqen për ta arritur. Ky premtim do të ndodhë patjetër, sepse Allahu nuk e shkel kurrë fjalën e dhënë.

- Aty nuk dëgjojnë fjalë të kota, por vetëm përshëndetje paqeje... - Atje nuk dëgjojnë fjalë të padobishme ose fjalë që të ngarkojnë me gjynahe, as fjalë ofenduese e të ulta apo fjalë që Zoti nuk i do, as fjalë që shkaktojnë dëm e trishtim. Atje dëgjojnë veçse “paqe”, fjalë të pastra, larg çdo mangësie e ligësie. Ata dëgjojnë *dhikër*, përshëndetje, fjalë të gëzueshme, lajme të mira, biseda të këndshme mes vëllezërish e miqsh. Ata dëgjojnë fjalën e Rrahmanit drejtuar atyre. Ata dëgjojnë zëra të bukur e melodiozë nga hyritë, melekët dhe të djemtë e Xhenetit, që këndojnë me tinguj mrekullues dhe që të mahnitin me fjalët e zgjedhura. Kështu do të ndodhë, sepse ai është një vend i paqes, ku pushtohesh nga paqja e plotë në çdo aspekt.

- ...dhe do t’u jepen mirësi të shumta në mëngjes e mbrëmje. - Ushqimet, pijet dhe të gjitha llojet e kënaqësive do të jenë të vazhdueshme kurdo dhe kudo që t’i kërkojnë. Prej bukurisë së këtyre kënaqësive është edhe fakti se ato do të shërbehen plot hijeshi në mëngjes e në mbrëmje. Kështu kënaqësia bëhet më e madhe për ata fatbardhë. Po, për kë janë përgatitur këto kopshte? Allahu thotë:

- Këto janë xhenetet që Ne do t’ua japim robve Tanë që ishin të devotshëm. - Këto kopshte janë bërë për t’ua lënë trashëgim të devotshmëve, që jetojnë ashtu si i porosit Zoti i tyre dhe e adhurojnë Atë ashtu si i urdhëron në shpalljet e Tij, me sinqeritet vetëm për Të. Ky do të jetë vendi i tyre i përhershëm, nga i cili nuk do të kërkojnë kurrë të largohen. Atje do të lumturohen përjetësisht, sikurse thotë Zoti: “Bindjuni Allahut dhe të Dërguarit, që të mëshiroheni! Nxitoni për faljen e gjynaheve nga Zoti juaj dhe për një Xhenet, gjerësia e të cilit është sa gjerësia e qiejve dhe e tokës! Ai është përgatitur për të devotshmit. Për ata që japin kur janë në bollëk dhe kur janë në vështirësi. Ata e përmbajnë zemërimin dhe i falin njerëzit. Allahu i do bamirësit. Edhe ata që kur bëjnë ndonjë gjë të shëmtuar, ose kur i bëjnë padrejtësi vetvetes, e përmendin Allahun dhe kërkojnë falje për gjynahet e tyre. E kush i fal tjetër gjynahet, përveç Allahut? Ata nuk vazhdojnë më me atë gjë që kanë bërë më parë, sepse e dinë. Shpërblimi për ata është falja nga Zoti i tyre dhe Xhenetet, nëpër të cilët rrjedhin lumenj dhe ku ata do të jenë përjetësisht. Sa i mirë është shpërblimi i atyre që punojnë (*punë të mira*)! [Al Imran 132 – 136].

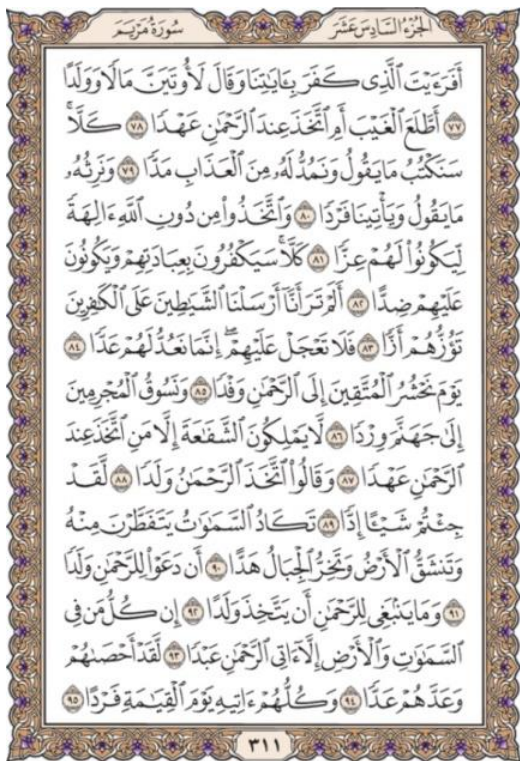
Ajetet 64 – 65

64. Ne (thonë melekët) zbresim veçse me urdhrin e Zotit tënd. Në dorën e Tij është ajo që na pret, ajo që lamë pas dhe gjithçka mes tyre dhe Zoti yt nuk harron asgjë.

65. Ai është Zoti i qiejve dhe i Tokës dhe çfarë ka midis tyre. Prandaj, vetëm Atë adhuroje dhe bëhu i qëndrueshëm në adhurimin për Të! A di ndonjë të ngjashëm me Të?”

Shpjegimi i ajeteve

Një ditë, Profeti (a.s) iu drejtua drejtua Xhibrilit (a.s) dhe i tha: “Sa mirë do të ishte të na vizitoje më shpesh!” Ai dëshironte që të ishte më shpesh në shoqërinë e Melekut fisnik, sepse ndihej mirë me të. Zemra e Profetit qetësohej kur Xhibrili zbriste me Shpalljen e Allahut, por:

- **Ne (thonë melekët) zbresim veçse me urdhrin e Zotit tënd.** - Ne nuk kemi asgjë në dorë. Nëse Zoti na urdhëron, ne e vëmë në zbatim menjëherë. Kështu i ka përshkruar Zoti melekët kur thotë: “O ju që kenë besuar! Ruajeni veten dhe familjen tuaj prej Zjarrit, lënda djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët! Atë e mbikëqyrin melekë të rreptë e të ashpër, që nuk e kundërshtojnë Allahun për asgjë që Ai i urdhëron. Ata zbatojnë gjithçka për të cilën urdhërohen.” [Tahrim 5]. Melekët janë thjesht rob të bindur të Allahut:

- **Në dorën e Tij është ajo që na pret, ajo që lamë pas dhe gjithçka mes tyre** - Në dorë të Zotit janë të gjitha çështjet, në çdo kohë e vend, në të shkuarën, të tashmen dhe të ardhmen. Duke qenë se çdo çështje është në dorë të Zotit dhe ne jemi thjesht rob të nënshtruar, atëherë çdo gjë i mbetet urtësisë së Zotit. Nëse urtësia e Zotit e kërkon që të ndodhë diçka, ajo do të ndodhë, e nëse e kërkon të vonohet, ajo do të vonohet. Prandaj thuhet më pas:

- **dhe Zoti yt nuk harron asgjë.** - Ai nuk harron kurrë, në mënyrë të tillë që të të braktisë. Në një ajet tjetër thuhet: “Beto hem për dritën e mëngjesit dhe për natën, që mbulon gjithçka. Zoti yt nuk të ka braktisur e as nuk të urren.” [Duha 1-3]. Përkundrazi, Ai vazhdimisht përkujdeset për ty dhe çështjet e tua. Ai të dhuron ty më të bukurat përkujdesje e mirësi. Pra, me fjalë të tjera, edhe nëse vonohet Xhibrili, mos u trishtohet dhe dije se është Zoti Ai që e ka dëshiruar diçka të tillë, për urtësi të shumta. E si mund të harrojë Zoti, kur Ai është gjithëpërfshirës në diturinë e Tij?! Ai është:

- **Ai është Zoti i qiejve dhe i Tokës dhe çfarë ka midis tyre.** - Zoti ka krijuar qiejt e tokën me rregullin më të përkryer, ku nuk sheh asnjë pakujdesi apo shpërfillje, as rastësi a kotësi. A nuk tregon kjo që dituria e Tij është e plotë e gjithëpërfshirëse? Atëherë, mos e shqetëso veten për këtë çështje, por merru me diçka të dobishme, pra, me adhurimin e Zotit tënd si Një të vetëm:

- **Prandaj, vetëm Atë adhuroje dhe bëhu i qëndrueshëm në adhurimin për Të!** - Nështroje veten dhe me durim ushtrohu që të përkushtohesh më tepër në adhurime. Përpiqu me të gjitha forcat që t'i kryesh sa më mirë adhurimet! Angazhimi me adhurime është qetësi e kënaqësi për njeriun, sepse ia largon të gjitha përjetimet mashtruese të kësaj bote, të cilat të lodhin shpirtin dhe zemrën. Allahu ka thënë në një ajet tjetër: “Prandaj, ti bëj durim ndaj fjalëve që thonë ata dhe përlëvdoje duke e falënderuar Zotin tënd, para lindjes së diellit dhe para perëndimit të tij, edhe në orët e natës dhe në skajet e ditës, me shpresë që të gjesh kënaqësi. Dhe mos ia ngul sytë bukurisë së kësaj jete, me të cilën i bëmë të kënaqen disa prej tyre (jobesimtarë), për t'i sprovuar me të, sepse shpërbimi i Zotit tënd është më i mirë dhe është i përjetshëm. Urdhëro familjen tënde për namaz, dhe ji i vazhdueshëm në këtë! Ne nuk kërkojmë prej teje ndonjë furnizim (as për ty, as për familjen tënde). Ne të furnizojmë ty (dhe

ata). Përfundimi i mirë i takon devotshmërisë.” [Ta Ha 130 – 132].

- **A di ndonjë të ngjashëm me Të?** - A di ndonjë krijesë që t'i përngjajë Zotit?! Kjo pyetje nënkupton se nuk ka të tillë, dhe kjo është logjike. Askush nuk mund t'i përngjajë Allahut. Ai është Zoti, ndërsa çdo gjë tjetër i është nënshtruar Atij. Ai është Krijuesi i të tërë krijesave, Ai është i Pasur, i Vetëmjaftueshëm, që nuk ka nevojë për asgjë, ndërsa të tjerët janë të varfër në qenien e tyre në çdo aspekt. Allahu është i Plotë, Absolut në të gjitha aspektet, e të tjerët janë të mangët dhe nevojtarë që Zoti t'i bëjë të plotë e të mirë. Ky është argument se vetëm Allahu i meriton të gjitha llojet e adhurimeve. Vetëm adhurimet e përkushtuara Atij janë të vlefshme, ndërsa çdo adhurim tjetër është kotësi, prandaj Allahu na urdhëron që ta adhurojmë Atë si Një të vetëm dhe të jemi durimtarë, këmbëngulës dhe sistematikë në adhurimin e Tij. Kështu duhet të jetë, sepse Allahu është i vetmi absolut në emrat dhe atributet e Tij.

Ajetet 66 – 67

66. Njeriu thotë: “Mos vallë, pasi të vdes, do të ngrihem i gjallë (do të ringjallet)?”

67. Po, a nuk po e mendon njeriu se Ne e krijuam atë më pare, kur ai nuk ishte fare?

Shpjegimi i ajeteve

Këtu flitet për çdo njeri që mohon ringjalljen dhe që e sheh atë si diçka të largët dhe të pamundur. Këta lloj njerëzish thonë:

- **Njeriu thotë: “Mos vallë, pasi të vdes, do të ngrihem i gjallë (do të ringjallet)?”**

- E si do të më nxjerrë Zoti të gjallë pas vdekjes? Si do të më ringjallë, pasi të jem bërë pluhur e dhe? Pra, sipas tyre është diçka e papërfytyrueshme. Sigurisht kjo vjen nga logjika e mbrapshtë, nga qëllimet e tyre të liga, nga urrejtja ndaj profetëve dhe nga mohimi i shpalljeve të Zotit. Nëse do të mendoheshin vetëm pak, do ta kuptonin se ajo që bëjnë është qesharake dhe mendjelehtësi. Allahu i Madhëruar përmend

më pas një argument të prerë e të thjeshtë për t'u kuptuar:

- **Po, a nuk po e mendon njeriu se Ne e krijuam atë më pare, kur ai nuk ishte fare?** - Le të mendojë pak për gjendjen e tij fillestare. Le të kujtojë që Allahu e krijoi kur nuk ekzistonte fare. Atëherë, Ai që është i Plotfuqishëm për të krijuar diçka nga hiçi, a nuk është i Plotfuqishëm që ta rikrijojë atë pasi të jetë shpërndarë në tokë e të jetë bërë një me dheun?! I ngjashëm është ajeti tjetër kuranor: “Është Ai që e fillon krijimin dhe pastaj e përsërit atë, dhe kjo e dyta është edhe më e lehtë për Të.” [Rum 27]. Allahu thotë: “Po, a nuk po mendon njeriu ...”. Kjo është një ftesë që njerëzit të meditojnë dhe të vështrojnë në këto argumente logjike. Kjo ftesë bëhet me fjalët më të zgjedhura dhe më të buta. Kjo tregon se çdokush që e mohon ringjalljen është treguar i pavëmendshëm nga gjendja e vet më parë. Nëse do të mendonte se si është krijuar herën e parë, nuk do ta mohonte ringjalljen dhe mundësinë e saj.

Ajetet 68 – 70

68. Betohe në Zotin tënd! Ne do t'i tubojmë ata së bashku me shejtanët dhe do t'i afrojmë rreth Xhehenemit të gjunjëzuar.

69. Pastaj, nga secili grup do të kapim më të pabindurit ndaj të Gjithmëshërshmit.

70. Dhe Ne e dimë më së miri se cili prej tyre e meriton më shumë të hidhet në të (Xhehenem).

Shpjegimi i ajeteve

- **Betohe në Zotin tënd!** - Allahu i Lartësuar betohet se patjetër që do t'i ringjallë ata që e mohojnë ringjalljen, së bashku me shejtanët e tyre. Ai do t'i tubojë ata në kohën dhe vendin e përcaktuar:

- **Ne do t'i tubojmë ata së bashku me shejtanët dhe do t'i afrojmë rreth Xhehenemit të gjunjëzuar.** - - Ata do të jenë të gjunjëzuar nga tmerri dhe tronditja e madhe e asaj dite, duke pritur plot frikë e ankth gjykimin e Allahut të Lartësuar.

- **Pastaj, nga secili grup do të kapim më të pabindurit ndaj të Gjithmëshërshmit.**

- Nga çdo grup keqbërësish që kanë bashkëpunuar në padrejtësi e ligësi, në mohim e poshtërsi, do të zgjidhen ata më të këqijtë, më arrogantët dhe më të padrejtët, të cilët do të futen të parët në ndëshkimin e dhembshëm. Të parët që do të hyjnë në Xhehenem do të jenë më të ngarkuarit me gjynahe e poshtërsi. Ata nuk do të reshtin së bërtituri e duke mallkuar njëri-tjetrin, siç thotë i Madhëruari: në një ajet tjetër: “Melekët do t’u thonë: “Hyni në Zjarr, mes popujve që shkuan para jush - xhinde dhe njerëz.” Sa herë që një popull hyn aty, mallkon atë të mëparshmin. Dhe, kur të gjithë të tubohen në të, grupi i fundit thotë për grupin e parë: “Zoti ynë, janë këta që na çuan ne në humbje, prandaj shumëfishoja atyre dënimin me zjarr!” Ai do të thotë: “Për secilin nga ju dënimi është i shumëfishuar, por ju nuk e dini.” Pastaj i pari do t’i thotë të fundit: “Ju nuk jeni më të mirë se ne; prandaj shijojeni dënimin, për gjithçka që bëtë!” [El ea’raf 38, 39]. E gjitha kjo do të ndodhë me drejtësinë, urtësinë dhe diturinë absolute të Allahut.

- **Dhe Ne e dimë më së miri se cili prej tyre e meriton më shumë të hidhet në të (Xhehenem).** – Zoti që di gjithçka e di edhe se kush e meriton vërtet për të hyrë në zjarr. Allahu i njeh më mirë ata, di veprat e tyre dhe çfarë ndëshkimi meritojnë.

Ajetet 71 – 72

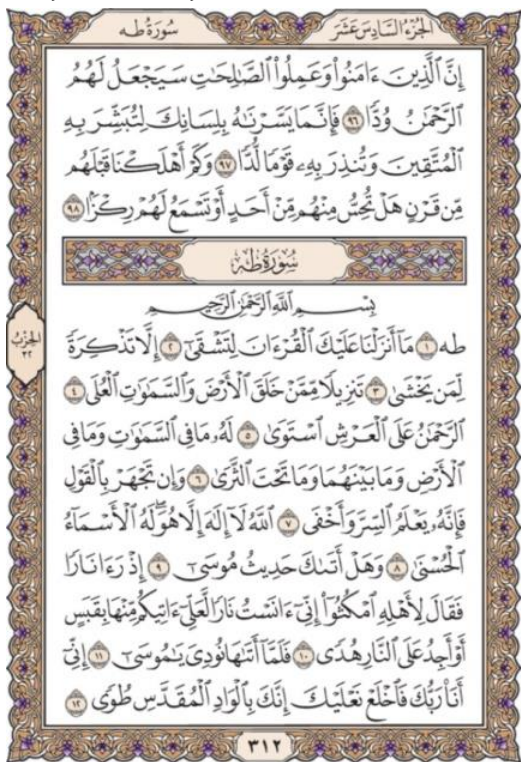
71. Të gjithë ju do të kaloni pranë tij (Xhehenemit) dhe ky është një vendim i prerë i Zotit tënd.

72. Pastaj, Ne do t’i shpëtojmë ata që ishin të devotshëm, kurse keqbërësit do t’i lëmë të gjunjzuar në të (xhehenem).

Shpjegimi i ajeteve

- **Të gjithë ju do të kaloni pranë tij (Xhehenemit) dhe ky është një vendim i prerë i Zotit tënd.** - Këto fjalë u drejtohen të gjitha krijesave, vepërmirëve e vepërkëqijve, besimtarëve e jobesimtarëve. Të gjithë, pa përjashtim, do të kalojnë pranë Zjarrit, dhe ky është një vendim që Zoti e ka marrë vetë dhe me të kërcënon robt e Tij. Ky është një vendim që do të realizohet

patjetër dhe të cilit nuk mund t’i shmanget askush. Janë dhënë mendime të ndryshme rreth kuptimit të shprehjes: “do të kaloni pranë tij”. Disa janë të mendimit se kjo do të thotë: “do të kaloni përmes tij”. Pra, edhe besimtarët, edhe mohuesit do të kalojnë përmes Xhehenemit, por për besimtarët ai do të jetë i freskët dhe paqe dhe nuk do ta ndiejnë aspak nxehtësinë e tij. Disa thonë se kuptimi është: “do të qëndrojnë para tij”, në mënyrë që të gjithë të ndiejnë frikën nga dënimi i tij, por më pas Allahu shpëton të devotshmit. Të tjerë thonë se qëllimi këtu është për kalimin në urën që shtrihet mbi Xhehenem. Njerëzit do të kalojnë mbi të me një shpejtësi që do të jetë në varësi të veprave që kanë bërë: disa si një pulitje sysh, disa si stuhi, disa me shpejtësi kalorësi, disa me vrap, disa duke ecur shpejt e disa ngadalë, disa do të tërhiqen zvarrë, e disa të tjerë do të kapen e rrëmbehen nga çengelat e Xhehenemit. Secili do të ecë sipas shkallës së devotshmërisë dhe besimit të tij në këtë jetë.

- **Pastaj, Ne do të shpëtojmë ata që ishin të devotshëm...** - Shpëtojnë ata që i frikësohen Allahut, duke kryer urdhëresat dhe duke iu larguar ndalesave.

- **... kurse keqbërësit do t'i lëmë të gjunjëzuar në të (xhehenem).** - Këta e kanë rënduar veten me padrejtësi, me mohimin e Zotit dhe poshtërsi të shumta. Ky është përfundimi i mosbesimit dhe i mosbindjes ndaj Zotit. Ata do të mbeten të gjunjëzuar në Xhehenem, duke u dënuar përjetësisht, pa shpresë për shpëtim.

Ajetet 73 – 74

73. Kur u lexohen ajetet tona të qarta, jobesimtarët u thonë atyre që kanë besuar: “Cili nga dy grupet ka pozitë më të lartë dhe rreth më të mirë?”

74. Por, sa e sa breza kemi shkatërruar para tyre, të cilët qenë edhe më të pasur dhe më të pashëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kur u lexohen ajetet tona të qarta, jobesimtarët u thonë atyre që kanë besuar: “Cili nga dy grupet ka pozitë më të lartë dhe rreth më të mirë?”** - Ajetet e

Allahut janë të qarta e të shtjelluara në detaje, në mënyrën më të kuptueshme. Ato tregojnë qartë se Allahu i Madhëruar është i Vetëm në çdo aspekt dhe se profetët janë besnikë dhe të vërtetë në kumtimin e Shpalljes. Ai që i dëgjon dhe i respekton ajetet e Zotit, patjetër që do të fitojë besim të sinqertë dhe do të jetë i sigurt në vërtetësinë e tyre. E kundërta ndodh me mohuesit. Në vend që t'i dëgjojnë me respekt dhe qëllimin për të gjetur të vërtetën, ata tallen me shpalljen e Zotit dhe me të gjithë ata që i besojnë ato. Ata e arsyetojnë këtë zgjedhje me faktin se në jetën e kësaj bote janë të pasur e të vlerësuar dhe qëndrojnë shumë më lart se besimtarët. Duke u lavdëruar e duke shprehur refuzim të së vërtetës, thonë: “Cili grup ka pozitë më të lartë dhe rreth më të mirë?” Pra, cilët kanë më tepër prestigj, ne apo besimtarët? Në jetën e kësaj bote, ata lëvdohen para besimtarëve me pasurinë e numrin e madh të fëmijëve. Ata mburren edhe me kënaqësitë pa fre, duke i konsideruar ato si tregues të privilegjit. Pasuria, fëmijët, aleatët dhe pushteti që kanë, i bëjnë të mendojnë se janë më të mirë se besimtarët. Sigurisht, ky lloj arsyetimi është tërësisht i gabuar dhe i pavend. Kjo është përmbysje e realitetit, sepse shpeshherë, pasuria e fëmijët e shumtë, bukuria e pushteti bëhen shkak për shkatërrimin e dëshpërimin e njeriut.

- **Por, sa e sa breza kemi shkatërruar para tyre, të cilët qenë edhe më të pasur dhe më të pashëm.** - Janë shumë popujt që Zoti ka shkatërruar dhe të cilët kanë qenë më të spikatur në pasuri, ndërtesa dhe bukuri. Ata ishin më të zhytur në kënaqësitë e jetës. Atëherë, nëse këta popuj të shkatërruar ishin më të pashëm e më të pasur, por që asgjë nuk u vlejti, sepse nuk shpëtuan nga dënimi, atëherë si do të jetë gjendja e atyre që qëndrojnë më poshtë se ata. Mos, vallë, e shohin veten të ruajtur nga ndëshkimi, sikurse thotë Allahu në ajet tjetër: “Vallë, jobesimtarët tuaj janë më të vlefshëm se ata që u përmendën, apo keni

ndonjë premtim shpëtimi në librat e qiellit?” [Kamer 43]. Kështu, arsyetimi se kush është tani i pasur do të jetë i tillë dhe në ahiret, është i pavlefshëm. Ky është arsyetim që e kanë përdorur mohuesit e Zotit.

Ajeti 75

75. Thuaj: “Atë që është në humbje, le ta lërë i Gjithëmëshirshmi për një kohë të gjatë (në këtë jetë). Por, kur ta shohin atë që u premtohet - ose dënimin ose kijametin -, atëherë, do ta kuptojnë se kush ka pozitë më të ulët dhe rreth më të dobët.”

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar e qartësoi kotësinë e arsyetimeve të mohuesve, që tregonin për inatin, urrejtjen dhe armiqësinë e tyre ndaj së vërtetës. Të tilla arsyetime tregonin se ata janë zhytur në një humbje të thellë.

- Thuaj: “Atë që është në humbje, le ta lërë i Gjithëmëshirshmi për një kohë të gjatë (në këtë jetë).” - Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon se ata që janë humbje dhe kanë gjetur kënaqësi në këtë rrugë, duke punuar për humbjen, Allahu ka për t'i zhytur edhe më thellë e do t'ua shtojë edhe më tepër dashurinë për të kotën. Ky është ndëshkim i merituar për ta, sepse ata parapëlqejnë humbjen kundrejt udhëzimit të Tij, sikurse thuhet në ajetet e tjera: “Kur ata devijuan, edhe Allahu ua devijoi zemrat. Allahu nuk e udhëzon në rrugë të drejtë një popull që kalon kufijtë.” [Saf 5] “Ne do t'ua largojmë zemrat dhe shikimet atyre, ashtu sikurse nuk e besuan atë (Shpalljen e Zotit) për herë të parë, dhe do t'i lëmë të bredhin të hutuar në shfrenimin e tyre.” [Enam 110]. Këta të mjerë u thonë besimtarëve: “Cilët kanë pozitë më të lartë dhe rreth më të mirë?” Kur të shohin ndëshkimin e premtuar për krimet e tyre, si: vrasja dhe shkatërrimet, ose kur të shohin kijametin, i cili është shpërblimi i merituar për ta, atëherë do ta shohin se cilët kanë pozitë më të lartë dhe rreth më të mirë:

- Por, kur ta shohin atë që u premtohet - ose dënimin ose kijametin -, atëherë, do ta kuptojnë se kush ka pozitë më të ulët

dhe rreth më të dobët.” - Atëherë do ta kuptojnë kotësinë e arsyetimeve të tyre në jetën e kësaj bote dhe nuk do të kenë më asnjë fije dyshimi se ata ishin të këqijtë. Por ky ndërgjegjësim atë ditë nuk do t'u vlejë aspak, sepse do të jetë i pamundur rikthimi në këtë jetë për të bërë vepra të mira e për të rregulluar atë që kanë shkatërruar.

Ajeti 76

76. Allahu ua shton udhëzimin atyre që e kërkojnë udhëzimin e Tij. Veprat e mira që mbesin (gjithmonë), kanë shpërblim më të madh te Zoti yt dhe (sjellin) një përfundim më të mirë.

Shpjegimi i ajetit

- Allahu ua shton udhëzimin atyre që e kërkojnë udhëzimin e Tij. - Pasi tregoi se keqbërësit ndëshkohen duke i zhytur edhe më thellë në humbjen e tyre, Allahu i Madhëruar na tregon se, nga ata tjetër, ua shton të udhëzuarve edhe më shumë udhëzimin. Ai do t'ua shtojë edhe më shumë besimin, mirësitë dhe mëshirën e Tij. Fjala “*el huda*”, që Zoti ka premtuar se do t'ua shtojë, është dituria e saktë dhe puna e mirë sipas saj. Çdokush që i hyn rrugës së dënturisë, besimit e punëve të mira, Zoti ka për t'ia lehtësuar dhe mundësuar që t'i punojë ato, madje do t'ua shtojë edhe më shumë nga mirësia e Tij. Ai do t'i mundësojë të mësojë edhe shumë çështje të tjera, që njeriu as i kishte menduar se mund t'i arrinte me përpjekjet e veta. Ky ajet tregon dhe është argument se besimi shtohet e pakësohet, ashtu siç kanë pohuar selefët e mirë të këtij umeti. Për këtë tregojnë edhe shumë ajete të tjera kuranore: “Ne bëmë mbikëqyrës të Zjarrit veç melekë, numrin e të cilëve e bëmë veçse si sprovë për ata që nuk besojnë, që të binden ata që u është dhënë Libri, që besimtarëve t'u shtohet edhe më shumë besimi...” [Mudethir 31]. Ose: “Besimtarë të vërtetë janë vetëm ata që, kur përmendet Allahu, u frikësohet zemra dhe, kur u lexohen ajetet e Tij, u shtohet besimi. Ata kërkojnë mbështetje vetëm te Zoti i tyre. Ata e përkryejnë namazin dhe japin nga ajo që u kemi dhënë

Ne. Këta janë besimtarë të vërtetë. Ata kanë grada të larta te Zoti i tyre dhe falje e bujari prej Tij.” [Enfal 2 – 4]. Për këtë fakt tregon edhe realiteti. Besimi shprehet me fjalë zemre e goje, si dhe me vepra. Besimtarët janë të gradave të ndryshme në të tilla çështje, me ndryshime të mëdha mes njëri tjetrit.

- **Veprat e mira që mbesin (gjithmonë), kanë shpërblim më të madh te Zoti yt dhe (sjellin) një përfundim më të mirë.** – Veprat që kurrë nuk u ndërpritën frytet, edhe kur të tjerat zhduken e bëhen pluhur, janë ato që quhen “të mira”. Vepra që mbeten gjithmonë janë namazi, zekati, agjërimi, haxhi, umreja, leximi i Kur’anit dhe i ditorisë së dobishme, *tesbih-et, tekbir-et, tahmid-et, tahlil-et*, bamirësia ndaj krijesave, punët e zemrës dhe të trupit që i do Zoti dhe na ka urdhëruar për to. Këto vepra: “...kanë shpërblim më të madh te Zoti yt dhe një përfundim më të mirë.” Mirësitë që sjellin këto punë janë shumë të mëdha. Ato janë shumë të dobishme për vepruesit e tyre dhe u sjellin përfundim të mirë. Në fakt, edhe pse Zoti ka përdorur një mbiemër të shkallës krahasore “kanë shpërblim më të madh nga Zoti yt”, nuk do të thotë se ka ndonjë vepër tjetër (përveç veprave të mira) që mund të shpërblehet. Me fjalë të tjera, të vetmet punë që sjellin mirësi janë ato që Zoti i ka quajtur “të mira”.⁸ Me sa duket, - dhe Zoti e di më mirë – kjo është bërë për të treguar diçka tjetër. Kur keqbërësit thoshin se pasuria e madhe, pushteti dhe aleatët e shumtë janë tregues të vlerësimit dhe të gradës së lartë te Zoti, këtu tregohet qartë se çështja nuk qëndron kështu. Gjërat që tregojnë se Zoti vërtetë të do janë veprat e mira që mbesin. Ato janë rruga e vetme drejt suksesit, dhe jo ato që pretendojnë mohuesit.

Ajetet 77 – 80

77. A e ke parë atë që i mohon Argumentet Tona dhe thotë: “Mua do të më jepet pasuri e fëmijë (edhe në botën tjetër).”?

78. A thua ka zbuluar fshehtësinë, apo mos ka marrë prej Allahut ndonjë premtim?

79. Kurrresi! Ne do ta shënojmë atë që thotë dhe do t’i japim dënim pas dënimi.

80. Te Ne do të kthehet gjithçka për të cilën ai flet dhe ka për të ardhur te Ne i vetmuar.

Shpjegimi i ajeteve

- **A e ke parë atë që i mohon Argumentet Tona dhe thotë: “Mua do të më jepet pasuri e fëmijë (edhe në botën tjetër).”?** - Mos u çudit me gjendjen e një mohuesi të tillë. Ai jo vetëm që mohon ajetet e Allahut, por ka edhe pretendime të mëdha, duke thënë se në ahiret do t’i jepen përsëri pasuri e pasardhës. Ai kështu pretendon se do të jetë banor i Xhenetit. Kjo është vërtetë e çuditshme. Nëse do të ishte ndonjë që beson në Zotin dhe përpiqet për diçka të tillë, mbase do të ishte e pranueshme dhe e lehtë, për jo për atë të mjerë. Ky ajet, edhe pse bën fjalë për një person të caktuar, ai përfshin çdo mohues të Zotit që pretendon se do të jetë banor i Xhenetit. Megjithatë, Allahu i Madhëruar e hedh poshtë këtë pretendim, duke thënë:

- **A thua ka zbuluar fshehtësinë...** – Mos, vallë, ai e di se çfarë që do të ndodhë në të ardhmen, që pretendon se do t’i jepet pasuri dhe pasardhës?!

- **...apo mos ka marrë prej Allahut ndonjë premtim?** - Apo ka marrë ndonjë premtim nga Zoti se do t’i japë diçka të tillë? Sigurisht që asgjë nga këto nuk është e vërtetë. Kuptohet se ai flet për diçka që nuk e di. Kjo mënyrë komunikimi me pyetje është nga format më të forta e më të bukura të argumentimit e të sqarimit të çështjeve. Kështu, ai që pretendon se do të ketë të mira në jetën tjetër te Zoti, ka dy mundësi:

1. Ai flet sepse ka dituri rreth të fshehtave që do të ndodhin në të ardhmen dhe e di mirë se kjo është një nga ato çështje. Por kjo bie poshtë, sepse askush nuk mund të dijë prej të fshehtës, veçse nëse e lejon dhe i mëson Zoti, e kjo u jepet veçse profetëve përmes Shpalljes.

2. Ai ka marrë ndonjë premtim prej Allahut që, përmes imanit të pastër dhe pasimit të profetëve, do të arrijë atë që Zoti i ka premtuar. Por nëse asnjë nga këto dy pretendime nuk qëndron, atëherë ato janë veçse pretendime boshe e mashtrime të kota.

- **Kurrresi!** – Pra, çështja nuk është ashtu siç pretendon ky mohues. Ai nuk ka ndonjë dituri rreth të fshehtës, sepse ai është *kafir*, e nuk ka asnjë njohuri rreth shpalljeve e diturisë së Zotit. Nga ana tjetër, ai nuk ka marrë ndonjë premtim nga Rrahmani, sepse ai vazhdon të jetë i zhytur në kufër e poshtërsi, ndërkohë që premtimet e Zotit janë vetëm për besimtarët punëmirë. Kështu, ai meriton pikërisht të kundërtën e atyre që pretendon. Madje, fjalët e tij mashtruese do të shkruhen e do të ruhen, që pastaj të marrë ndëshkimin e merituar edhe për atë që ka thënë, siç e kërcënon i Madhëruari:

- **Ne do ta shënojmë atë që thotë dhe do t'i japim dënim pas dënimi.** - Atij do t'i shtojmë lloje të ndryshme ndëshkimesh, ashtu siç ai e tepron me lloje të shumta poshtërsish e shprehje mosbesimi.

- **Te Ne do të kthehet gjithçka për të cilën ai flet...** - Edhe ato pasuri e fëmijë që ka në këtë botë do t'i lërë dhe do të kalojë në ahiret i vetëm, pa pasuri, pa fëmijë, pa aleatë e ndihmëtarë, siç thotë i Madhëruari:

- **...dhe ka për të ardhur tek Ne i vetmuar.** - Ashtu i vetmuar do të përjetojë ndëshkimet e mëdha, si shpërblim për padrejtësitë e tij. I tillë është dënimi i keqbërësve.

Ajetet 81 – 82

81. Ata adhuruan në vend të Allahut zota të tjerë, për t'u dhënë fuqi e lavdi.

82. Por ata (idhujt) do ta mohojnë adhurimin e tyre dhe do të bëhen armiq të tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata adhuruan në vend të Allahut zota të tjerë, për t'u dhënë fuqi e lavdi.** - Idhujtarët i adhurojnë idhujt, duke pritur

ndihmën e tyre e duke shpresuar të arrijnë krenarinë e triumfin, por Allahu thotë:

- **Por ata (idhujt) do ta mohojnë adhurimin e tyre dhe do të bëhen armiq të tyre.** - Çështja nuk është ashtu si shpresojnë ata. Idhujt nuk kanë për t'u sjellë kurrë sukses. Madje, në çastin kur do t'ua kenë nevojën më tepër, pra, në ahiret, idhujt do të distancohen prej idhujtarëve, madje do të dëshmojnë kundër tyre, ndryshe nga ç'presin ata të mjerë.⁹

Ajetet 83 – 84

83. A nuk e shikon ti se Ne i kemi lëshuar shejtanët kundër jobesimtarëve për ti nxitur pandërprerë në vepra të këqija?

84. Por ti mos u ngut kundër tyre sepse Ne jemi duke ua numëruar ditët.

Shpjegimi i ajeteve

- **A nuk e shikon ti se Ne i kemi lëshuar shejtanët kundër jobesimtarëve për ti nxitur pandërprerë në vepra të këqija?** - Ky është një ndëshkim për mohuesit. Ata nuk kapen pas litarit të Allahut dhe nuk iu përmbahen porosive të Tij. Përkundrazi, ata i shoqërojnë shokë Allahut dhe miqësohen me armiqtë e Tij shejtanë, prandaj Allahu u vë mbi kokë ata të mallkuar. Kështu, shejtanët kanë pushtet mbi ta dhe i nxisin në poshtërsi, për t'i humbur pa kthim në kufër e në gjynahe. Shejtanët i mbushin me vesvese dhe i frymëzojnë për ligësi miqtë e tyre. Ata ua zbukurojnë të kotën dhe ua bëjnë të shëmtuar të vërtetën dhe të mirën. Kështu dashuria për të kotën zë vend në zemrat e idhujtarëve, aq sa ata sakrifikojnë gjithçka në emër të saj, si të jenë duke mbrojtur të vërtetën. Ata luftojnë me çdo mënyrë për ta mbrojtur atë. Idhujtarët polemizojnë me mbrojtësit e së vërtetës, duke u përpjekur të lartësojnë të kotën. E gjitha kjo është si ndëshkim për ta, për shkak se i kthejnë shpinën Mbrojtësit të vërtetë, Allahut të Madhëruar dhe kërkojnë ndihmë nga armiku i tyre i përбетuar. Kjo është arsyeja që Allahu i lë dorë të lirë shejtanit mbi ta. Në të kundërt, nëse do të kishin besuar në Allahun dhe do t'i mbështeteshin Atij plotësisht, shejtani nuk

do të kishte asnjë lloj pushteti mbi ta, sikurse thotë i Madhëruari: “Kur të lexosh Kur’anin, kërko mbrojtjen e Allahut kundër shejtanit të mallkuar! Vërtet, ai nuk ka asnjë fuqi kundër atyre që besojnë dhe që vetëm Zotit të tyre i mbështeten. Ai mund të kontrollojë vetëm ata që e përkrahin atë dhe ata që, për shkak të tij, bëhen idhujtarë.” [Nahl 98, 99].

- Por ti mos u ngut kundër tyre... – Mos kërko përshpejtimin e ndëshkimit për këta mohues, të cilët në fakt e kërkojnë vetë ngutjen e dënimit!

- ...se Ne jemi duke ua numëruar ditët. - Ata i kanë ditët të numëruara, pra, as do t’u shtohen e as do t’u pakësohen. Allahu u jep kohë të mjaftueshme që ata të rishikojnë marrëdhëniet me Të e të ndreqen. E nëse sërish nuk ndryshojnë, atëherë Ai i ndëshkon, ashtu siç di të ndëshkojë Ngadhënjimtari, Krenari dhe i Plotpushtetshmi.

Ajetet 85 – 87

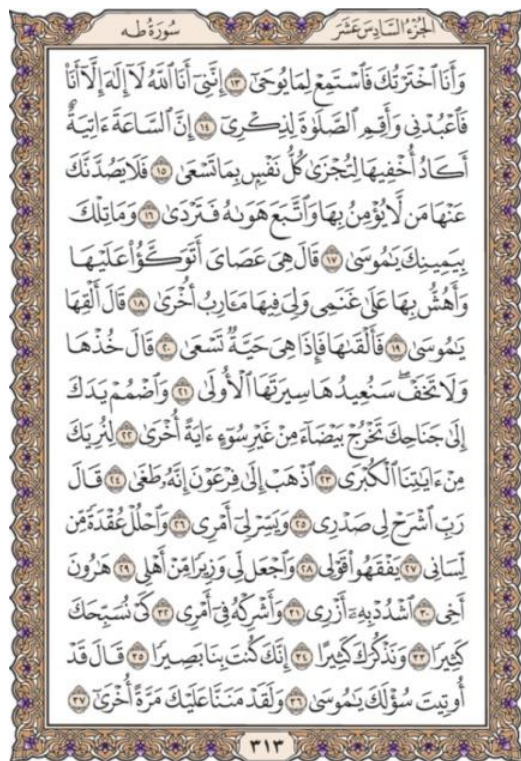
85. Ditën, kur Ne do t’i tubojmë të devotshmit te i Gjithëmëshirshmi si mysafirë të nderuar

86. Dhe keqbërësit do t’i shtyjmë drejt Xhehenemit si tufë e etur për ujë,

87. askush nuk do të ketë të drejtë ndërmjetësimi, përveç atij që e ka lejuar i Gjithëmëshirshmi.

Shpjegimi i ajeteve

- Ditën, kur Ne do t’i tubojmë të devotshmit te i Gjithëmëshirshmi si mysafirë të nderuar... - Allahu na tregon ndryshimin e madh mes të devotshmëve dhe keqbërësve mohues. Allahu thotë se ata që i frikësohen Atij duke u ruajtur nga shirku, bidatet, poshtërsitë e mosbindja, Ai do t’i ringjallë Ditën e Gjykimit duke i nderuar me madhësi e kujdes të veçantë. Ata i pret vetë Rrahmani dhe gostinë e tyre e ka përgatitur vetë Ai që është *El Mennan* - Bamirësi i madh. Ata do të priten si miqtë që vijnë nga larg. Dihet mirë se udhëtari shpreson e ka gjithmonë mendim të mirë për mikpritësin. Të devotshmit do të shkojnë tek Rrahmani si ata miqtë që vijnë

së largu plot shpresë për mëshirën, bamirësinë dhe bujarinë e Tij të paanë. Ata mezi presin që të shohin dhuratat e Mikpritësit në vendin e kënaqësisë së Tij. E gjithë kënaqësia dhe mëshira e Allahut është mbledhur në atë vend, duke e mbushur plot atë. Ky është premtimi për ata, për shkak të veprimtarisë së tyre me devotshmëri për arritjen e kënaqësisë së Allahut. Ata janë lajmëruar për këtë shpërblim me gjuhën e profetëve të Zotit, prandaj ata drejtohen për tek Zoti i tyre të nderuar e të stolitur, ashtu siç shkon miku tek i dashuri: të qetë e të lumtur për mikpritjen e tij.

- ...Dhe keqbërësit do t’i shtyjmë drejt Xhehenemit si tufë e etur për ujë,... - Ndërsa keqbërësit do të shtyhen në turma për në Xhehenem, të etur, të poshtëruar e të nënçmuar, ashtu siç shtyhen kriminelët në ndonjë burg a ndëshkim të ashpër. Për ta janë hapur dyert e Xhehenemit. Ata do të ulërasin për ndihmë, por nuk do të marrin asnjë përgjigje. Ata do të luten, por lutjet e tyre nuk u dëgjohen. Ata do të kërkojnë

ndërmjetësim, por ndërmjetësimi nuk u pranohet:

- ... askush nuk do të ketë të drejtë ndërmjetësimi,... - Ata nuk kanë në dorë mundësi për të bërë ndërmjetësim dhe askush nuk do të mund të bëjë ndërmjetësim për ta, sepse kjo çështje është në dorë të Zotit, siç thotë Ai:

- ...përveç atij që e ka lejuar i Gjithëmëshirshmi. – Për ta nuk vlen as ndërmjetësimi i atyre që mund t'u lejohet ndërmjetësimi, sepse ata nuk e kanë besuar Allahun dhe profetët e Tij. Si të tillë, Allahu nuk dëshiron që ndonjë të ndërmjetësojë për ta. Ai e lejon ndërmjetësimin vetëm për ata që Ai ka premtuar, dhe në premtimin e Tij kanë pjesë veçse ata që e besojnë Atë, profetët dhe shpalljet e Tij dhe e adhurojnë Atë ashtu si Ai ka urdhëruar. Ata ndjekin profetët e Tij, prandaj Zoti ka premtuar se do t'i shpërblejë me mirësi dhe do të kujdeset për ata.

Ajetet 88 – 95

88. Ata thanë: “I Gjithëmëshirshmi ka bir!”.

89. Vërtet, ju keni thënë një fjalë shumë të shëmtuar.

90. Qiejt janë gati të copëtohen, toka është gati të çahet dhe malet janë gati të shemben e të thërmohen nga ajo (shpifje),

91. që trilluan se i Gjithëmëshirshmi ka bir.

92. Të Gjithëmëshirshmit nuk i shkon të ketë fëmijë.

93. Çdo qenie në qiej e në Tokë ka për t'iu paraqitur Të Gjithëmëshirshmit si rob.

94. Me diturinë e vet, Ai i ka përfshirë të gjitha dhe i ka numëruar (e shënuar) të gjitha në mënyrë të saktë.

95. Në Ditën e Kijametit çdokush do t'i paraqitet Atij i vetmuar.

Shpjegimi i ajeteve

- Ata thanë: “I Gjithëmëshirshmi ka bir!”. Vërtet, ju keni thënë një fjalë shumë të shëmtuar. - Ju keni shpifur një gjë shumë të madhe dhe të shëmtuar. Aq të madhe, sa:

- **Qiejt janë gati të copëtohen, toka është gati të çahet dhe malet janë gati të shemben e të thërmohen nga ajo (shpifje), që trilluan se i Gjithëmëshirshmi ka bir.** - Nga ligësia e kësaj fjale, qiejt dhe toka gati u çanë, malet gati sa s'u shembën.

- **Të Gjithëmëshirshmit nuk i shkon të ketë fëmijë.** - Nuk i shkon madhësisë së Zotit që të ketë fëmijë. Fëmijë ka vetëm ai që ka nevojë dhe është i mangët, siç janë të gjitha krijesat, ndërsa Allahu është Krijuesi dhe Ai është i Pasur, i Lavdëruar dhe Jonevojtar. Nga ana tjetër, fëmija do të ishte njëlloj si i ati, dhe dihet se Allahu nuk ka të ngjashëm.

- **Çdo qenie në qiej e në Tokë ka për t'iu paraqitur Të Gjithëmëshirshmit si rob.** - Do të vijë si rob i nënshtruar, pa treguar asnjë ngurrim e mosbindje. Melekët, njerëzit, xhindët e çdo gjë tjetër, të gjithë janë të nënshtruar. Allahu administron çështjet e tyre. Ata nuk kanë asgjë prej pushtetit e pasurisë dhe as prej rregullimit e administrimit të çështjeve të tyre. Atëherë, si mund të mendohet se Allahu ka fëmijë, kur ky është pushteti e mbretërimi i Tij?!

- **Me diturinë e vet, Ai i ka përfshirë të gjitha dhe i ka numëruar (e shënuar) të gjitha në mënyrë të saktë.** - Dituria e Allahut ka përfshirë të gjitha krijesat, banorët e qiejve dhe të Tokës. Ai i ka llogaritur të gjithë ata dhe punët e tyre një për një. Allahu nuk gabon dhe nuk harron kurrë. Atij nuk mund t'i fshihet asgjë.

- **Në Ditën e Kijametit çdokush do t'iu paraqitet Atij i vetmuar.** – Atje njeriu nuk ka fëmijë, as pasuri, as ndihmëtarë dhe aleatë. Njeriu do të ketë me vete atë ditë veçse veprat e veta. Për to, Allahu do t'ia japë të plotë shpërblimin e merituar. Nëse ka punuar mirë, do të shpërblehet shumëfish me të mira, e nëse ka bërë keq, do të shpërblehet sipas të keqes që ka bërë, sikurse thotë i Madhëruari: “Tashmë ju na vini të vetmuar, ashtu si ju krijuam së pari, duke lënë pas vetes gjithçka që ju patëm dhënë. Nuk po shohim të jenë me ju ndërmjetësit tuaj, për të cilët mëtonit se

ishin ortakët e Allahut. Pa dyshim, sot është këputur çdo lidhje mes jush dhe ka humbur gjithçka që ju shpresonit.” [En'am 94].

Ajetet 96 - 98

96. Nuk ka dyshim se atyre që besuan dhe bënë vepra të mira i Gjithëmëshirshmi do t'u japë dashuri.

97. Kështu, Ne e bëmë atë (Kur'anin) të lehtë në gjuhën tënde, që nëpërmjet tij t'i përgëzosh të devotshmit dhe t'i tërheqësh vërejtjen atyre, që janë kryeneçë.

98. Sa e sa breza kemi shkatërruar Ne para tyre! Vallë a po vëren ndonjë prej tyre dhe a po dëgjon ndonjë pëshpërimë (nga ata)?

Shpjegimi i ajeteve

- **Nuk ka dyshim se atyre që besuan dhe bënë vepra të mira i Gjithëmëshirshmi do t'u japë dashuri.** - Është bujari e Allahut që u dhuron robve të Tij, atyre të cilët kanë besim të pastër dhe bëjnë vepra të mira sipas këtij besimi. Allahu u ka premtuar atyre se do t'u falë dashuri e mëshirë. Ai do të fusë dashuri për besimtarët e mirë. Ata do të jenë dhe do të njihen si të devotshëm qoftë për banorët e Tokës, ashtu edhe për ata të qiellit. E nëse e gjithë bota ka dashuri për ta, atëherë kjo do të sjellë shumë të mira dhe do t'u lehtësohen shumë punë. Të gjithë luten për ta, për mirësi dhe udhëzim drejt të mirës. Ata do të bëhen prijës të së mirës dhe do të jenë të pranuar të respektuar e nderuar ndër njerëz në këtë botë. Në një hadith të saktë thuhet se: “Kur Allahu e do një rob, i thërrret Xhibrilit dhe i thotë: “Unë e dua filanin, prandaj duaje dhe ti!” Dhe Xhibrili e do. Pastaj ai u thotë banorëve të qiellit: “Allahu e do filanin, prandaj duajeni edhe ju!” Dhe banorët e qiellit e duan atë. Pastaj ai bëhet i pranuar e i nderuar në Tokë.” Kështu i shpërblen ata Zoti. Ata e duan Allahun, prandaj Ai fut dashurinë për ta në zemrat e të dashurve të Tij.

- **Kështu, Ne e bëmë atë (Kur'anin) të lehtë në gjuhën tënde,...** - Allahu i Lartësuar na tregon për mirësinë e Tij të madhe, këtë Kur'an madhështor. Ai e

shpalli Kur'anin me gjuhën e profetit Muhamed (a.s). Ai e lehtësoi këndimin dhe mësimin e Kur'anit.

- **... që nëpërmjet tij t'i përgëzosh të devotshmit...** - T'i nxitësh ata që të arrijnë atë që u është premtuar, dhe atyre u është premtuar shpërblimi i madh i Zotit. Që premtimi të jetë i plotë duhet që të sqarohen mënyrat se si arrihet ai.

- **... dhe t'i tërheqësh vërejtjen atyre, që janë kryeneçë.** - Ata janë këmbëngulës e kokëfortë në kotësinë e tyre. Ata e mbrojnë me forcë mohimin e tyre, prandaj Kur'ani u zbrit si argument kundër jobesimtarëve, që atyre t'u bëhet e qartë e vërteta dhe, pas shpalljes së Kur'anit, çdokush të jetojë dhe të vdesë i qartë në zgjedhjen e vet. Më pas, Allahu i Madhëruar kërcënon me shkatërrim mohuesit, ashtu siç shkatëroi popujt e parë:

- **Sa e sa breza kemi shkatërruar Ne para tyre!** - Siç ishin populli i Nuhut, i Adit, i Themudit, i Faraonit e atyre që erdhën më pas. Të gjithë i bashkonte një gjë: ishin kryeneçë ndaj së vërtetës. Ngaqë vazhdonin me kokëfortësi në kalimin e kufijve, Allahu i Madhëruar i shkatërroi, aq sa prej tyre nuk mbeti më askush.

- **Vallë a po vëren ndonjë prej tyre dhe a po dëgjon ndonjë pëshpërimë (nga ata)?** - “*Er-rikz*” quhet pëshpëritja. Pra, atyre nuk u mbeti as nam e as nishan. Ajo çfarë mbeti ishte historia e tyre, për të qenë mësim për ata që kanë mend.

Përfundoi edhe tefsiri i sures Merjem. Vetëm Allahut i takon lavdërimi dhe mirënjohja.

**Surja 20: Ta Ha (mekase) 135 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 - 8**

- 1. Ta, Ha.**
- 2. Ne nuk ta kemi shpallur Kur'anin për t'u dëshpëruar.**
- 3. Por veçse si këshillë për ata që e kanë frikë Allahun.**
- 4. (Kjo është) Shpallje nga Ai që krijoi Tokën dhe qiejt e lartë.**

5. (Ai është) I Gjithëmëshirshmi që qëndroi mbi Fron (Arsh).

6. E Tij është çfarë është në qiej dhe në Tokë, gjithçka që është midis tyre dhe gjithçka që është nën dhé.

7. Edhe nëse ti e ngre zërin (në lutjet e tua), Ai e di të fshehtë dhe atë që është më e fshehtë (se e fshehta).

8. Allahu! Nuk ka zot tjetër (të denjë për adhurim) përveç Tij. Ai ka Emrat më të Bukur.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ta, Ha.** - Këto janë gërma arabe të shkëputura. Në këtë mënyrë janë hapur shumë sure të Kuranit. Disa kanë thënë se ky është një nga emrat e Profetit (a.s), por nuk është e saktë.

- **Ne nuk ta kemi shpallur Kur'anin për t'u dëshpëruar....** - Shpallja e Kur'anit dhe e Sheriatit të Zotit nuk ka për qëllim që ti të dëshpërohesh. Feja nuk është sjellë për të rënduar të përgjegjshmit ligjërisht jashtë mundësive të tyre. Shpallja, Kur'ani dhe Sheriati janë sjellë nga Ai që është Mëshirëplotë e i Gjithëmëshirshëm. Qëllimi i tyre është që ta çojnë njeriun drejt lumturisë, shpëtimit e fitimit të mirësive. Allahu i Madhëruar e bëri ligjin e Tij shumë të thjeshtë. Ai i bëri të lehta rrugët e mësimit dhe të zbatimit të këtij ligji. Allahu i hapi të gjitha rrugët drejt kësaj mirësie, që ajo të jetë ushqim i domosdoshëm për zemrën dhe kënaqësi për trupin. Natyra e pastër dhe mendja e shëndoshë e pranojnë dhe i nënshtrohen këtij ligji. Ato e dinë se ky ligj u sjell vetëm të mira në të dyja jetët.

- **Por veçse si këshillë për ata që e kanë frikë Allahun.** - Çdokush që i frikësohet Zotit mund të kujtojë përmes Shpalljes gjithçka që i bën dobi. Nëpërmjet Kur'anit, ai kujtohet për çdo vepër të mirë që Zoti e ka nxitur. Në Kur'an ka edhe paralajmërime e kërcënime për t'u larguar nga fjalët e veprat që të çojnë në dëshpërim dhe humbje. Në Kur'an ka ligje dhe dispozita të mrekullueshme, që janë të sqaruara mirë e me hollësi. Këto ligje janë mëse të pranueshme nga një mendje e kthjellët,

prandaj Zoti e quan "kujtim" përmbajtjen dhe mësimet e Kur'anit. Ky libër sikur i zgjon mendjet e atyre që i frikësohen Allahut dhe iu kujton ato ligje të mira, që flenë në natyrën e tyre të pastër, edhe pse janë të skalitura thellë në to. Kujtimi bëhet për diçka që ekziston, por që njeriu është treguar i shkujdesur dhe i pavëmendshëm, ose nuk është informuar rreth saj me hollësi. Vërej me kujdes! Ata që "kujtohen" janë një kategori e caktuar, që përshkruhen si njerëz që "kanë frikë Zotin", ndërsa të tjerët nuk përfitojnë nga ky Libër. E si mund të përfitojnë nga Kur'ani ata që nuk besojnë as Xhenetin, as Xhehenemin dhe që në zemër nuk kanë asnjë thërmijë frikërespekti për Allahun? Kjo nuk ndodh asnjëherë. Allahu thotë: "Këshillo aty ku këshilla bën dobi! Do ta pranojë këshillën ai që ka devotshmëri dhe do ta refuzojë atë ai që është shumë i keq, i cili do të hyjë në Zjarrin e madh, ku as nuk do të vdesë, as nuk do të jetojë. Ka shpëtuar ai që është pastruar, që e kujton madhërinë e Zotit të vet dhe fal namazin." [El ea'la 9-15].

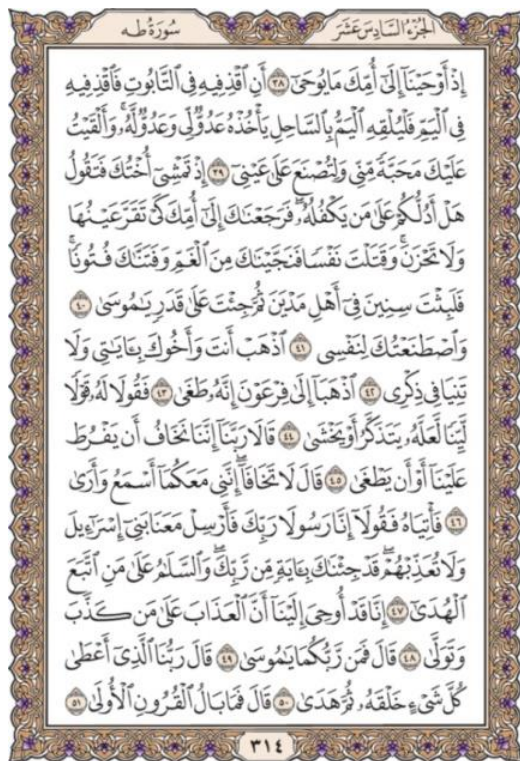
- **(Kjo është) Shpallje nga Ai që krijoi Tokën dhe qiejt e lartë.** - Në vijim, Allahu i Madhëruar flet për rëndësinë e madhe të Kur'anit. Ky libër është shpallje e zbritur nga Krijuesi i Tokës dhe i qiejve. Ai u shpall nga Allahu, që rregullon çështjet e të gjitha krijesave. Për këtë arsye, pranojeni atë me respekt, dashuri, bindje dhe sinqeritet. Në shumë ajete, Allahu i Madhëruar përmend faktin se Ai është Krijues bashkë me faktin se në dorën e Tij është çdo çështje dhe Ai vendos çdo rregull e ligj për krijesat. Edhe në këtë ajet thuhet se Allahu është Krijuesi i qiejve dhe i Tokës dhe se është Ai që e ka zbritur ligjin e jetës për krijesat. Në një ajet tjetër thotë: "Allahu është Ai që krijoi shtatë qiej dhe po aq toka. Në to zbret vendimi i Tij, për të qenë të bindur se Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka dhe se me të vërtetë, Allahu ka përfshirë gjithçka me dijen e Vet". [Talak 12]. Allahu është Krijuesi dhe është Ai që vendos ligjet për krijesat e Tij. Vetëm Ai

urdhëron dhe ndalon, vetëm Ai vendos ligjet e adhurimit dhe të fesë. Ashtu siç nuk ka Krijues tjetër përveç Tij, po ashtu askush tjetër përveç Tij nuk mund të vendosë ligje e rregulla. Në dorë të Krijuesit është vendosja e ligjeve të krijimit të gjithësisë dhe të funksionimit të saj, dhe po në dorë të Tij është vendosja e ligjeve të fesë dhe të besimit. Ligjet e krijimit dhe funksionimit të kësaj gjithësie janë precize. Ai nuk ka krijuar asgjë kot, por gjithçka me urtësi të madhe. Ashtu sikurse ligjet e krijimit nuk dalin asnjëherë jashtë urtësisë së Tij, po ashtu edhe ligjet e fesë dhe besimit nuk dalin kurrë nga kufijtë e drejtësisë, urtësisë dhe bamirësisë. Allahu vendos ligje e rregulla veçse në bazë të drejtësisë, urtësisë dhe bamirësisë së Tij. Pasi bëri të qartë se Ai është i vetmi Krijues e Rregullues i çështjeve të krijesave dhe i vetmi që vendos ligjet e jetës dhe të adhurimit, i Lartësuar i përshkruan madhësitinë dhe krenarinë e Tij:

- (Ai është) **I Gjithëmëshirshmi që qëndroi mbi Fron (Arsh)**. – Froni (*arsh*) është krijesa më e madhe, më e gjerë dhe më e lartë që Zoti ka krijuar. Allahu u ngrit e qëndroi mbi Fron ashtu si i shkon madhësitë së Tij, ashtu si i shkon bukurisë e madhësitë së emrave dhetributeve të Tij. Ai u ngrit në Fron dhe ashtu ushtron sundimin dhe mbretërimin e Tij absolut mbi gjithçka.

- **E Tij është çfarë është në qiej dhe në Tokë, gjithçka që është midis tyre dhe gjithçka që është nën dhë**. - Të gjithë pa përjashtim, melekët, njerëzit, xhindët, kafshët, sendet, bimësia, ajo që gjendet mbi tokë e nën tokë, janë pronë e Allahut, janë nevojtarë për kujdesin e Tij dhe të nënshtruar ndaj ligjeve të Tij. Asgjë dhe askush nga krijesat nuk zotëron ndonjë grimë pushtet e pronësi, madje nuk kanë në dorë as për veten e tyre dobinë, dëmin, vdekjen, jetën dhe ringjalljen.

- **Edhe nëse ti e ngre zërin (në lutjet e tua), Ai e di të fshehtën dhe atë që është më e fshehtë (se e fshehta)**. - Allahu është i

Gjithëditur dhe nuk ka ndonjë gjë që të jetë e paditur apo e fshehur nga dituria e Tij. Ai di fjalët e fshehta dhe ato që janë më të fshehta se fjalët e fshehta, pra, ato që fshihen në zemër dhe ende nuk janë artikuluar me fjalë. Allahu i di edhe ato ndjenja të fshehta që i kalojnë njeriut në zemër. Ndërsa *el ahfa* janë ato gjëra që ende nuk i kanë kaluar në zemër njeriut. Kështu, i Lartësuar i di të gjitha ato që i kalojnë në zemër njeriut, madje me hollësitë më të imta. Dituria e Zotit i përfshin të gjitha, të imtat e të mëdhatë, të fshehtat e të shfaqurat. Për Atë është njëlloj, e shfaq apo e mban fshehur atë që ke në zemër. Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar shpalosi madhësitinë e Tij absolute dhe faktin se Ai është i Plotë e Absolut në çdo atribut të Tij. Allahu është Krijuesi i gjithçkaje, është caktuesi i ligjeve të krijimit dhe ligjeve të jetës, fesë e adhurimit. Ai urdhëron dhe ndalon. Ai është Er-rahmani, që ka përfshirë gjithçka me mëshirën dhe kujdesin e Tij. Allahu është Gjithëpërfshirësi me madhësitinë e Tij. Ai

është i Lartësuari mbi Fronin e Tij dhe ka nën sundimin e mbretërimin e Tij gjithçka. Asgjë nuk i fshihet diturisë së Allahut. Pas këtij prezantimi, Allahu është i vetmi që meriton të gjitha adhurimet, përkushtimet, lutjet e dedikimet. Adhurimi i Tij si Një dhe i Vetëm është diçka që e urdhëron ligji i Tij, logjika e shëndoshë, si dhe natyra e pastër dhe e papërlyer. Ndërsa adhurimi i diçkaje tjetër veç Tij është e kotë në çdo këndvështrim.

- **Allahu! Nuk ka zot tjetër** (*të denjë për adhurim*) **përveç Tij.** - Nuk ekziston asnjë i adhuruar tjetër me meritë veç Allahut. Vetëm Ai duhet adhuruar me dashurinë e plotë për Të, duke iu nënshtruar e përlur me formën e përkryer. Vetëm Ai duhet adhuruar duke iu frikësuar duke e shpresuar dhe duke e dashur me gjithë shpirt; duke u kthyer vetëm tek Ai me gjithë qenien tënde i penduar e duke iu drejtuar vetëm Atij me lutje.

- **Ai ka Emrat më të Bukur.** - Allahut i takojnë të gjithë emrat më të bukur. Emrat e Allahut janë të gjithë të bukur, sepse të gjithë janë lavdërime të Tij. Nuk ka ndonjë emër që nuk tregon për lavdinë e lavdërimin e Zotit. Prej bukurisë së tyre është edhe fakti se ata nuk janë thjesht emra të përveçëm pa domethënie dhe pa lidhje me të emërtuarin. Përkundrazi, ata janë edhe attribute për të Madhëruarin. Jo vetëm kaq, por janë edhe attribute të plota, sepse në të kundërtën nuk do të quheshin të bukur. Prej bukurisë së tyre është edhe fakti se Zoti i ka urdhëruar njerëzit që t'i drejtohen dhe luten Atij përmes këtyre emrave. Madje, kjo është një mënyrë adhurimi që Zoti e do fort, siç do edhe të gjithë ata që e duan këtë mënyrë. Ai i do ata që i mësojnë, i kuptojnë dhe i luten Atij përmes emrave e cilësive të Tij të bukura e të plota. Allahu i do shumë ata që hulumtojnë rreth kuptimit të attributeve të Tij dhe e adhurojnë Atë përmes tyre. Allahu i do ata që e adhurojnë Atë duke u nisur nga ato çfarë sugjerojnë emrat e Tij, qofshin adhurime të zemrës apo të trupit. Allahu i Madhëruar thotë: “Allahu ka emrat më të

bukur. Prandaj lutjuni Atij nëpërmjet tyre dhe distancohuni nga ata që bëjnë shtrembërime në emrat e Tij! Ata kanë për t'u “shpërblyer” për veprimet e tyre.” [El ea'raf 180].

Ajetet 9 – 16

9. A ka mbërritur tek ti historia e Musait?

10. Ja. Ai pa një zjarr dhe i tha familjes së vet: “Rrini ku jeni, se vërejtja një zjarr! Ndoshta mund t'ju sjell ndonjë dru të ndezur prej tij, ose të gjej pranë zjarrit ndonjë udhërrëfyes.”

11. Por, kur shkoi te zjarri, u dëgjua një zë: “O Musa!”

12. Jam Unë Zoti yt. Hiqi nallanet sepse ndodhesh në luginën e shenjtë të Tuvasë!

13. Unë të kam zgjedhur ty. Prandaj dëgjoje mirë atë që po të shpallet!

14. Jam Unë Allahu. Nuk ka zot tjetër (*të denjë për adhurim*) **përveç Meje. Pra vetëm Mua më adhuro dhe fale namazin rregullisht për të më kujtuar Mua!**

15. Pa dyshim, Ora (*e kijametit*) **do të vijë patjetër, por Unë e kam fshehur atë, që çdokush të shpërblehet sipas përpjekjeve që ka bërë.**

16. Prandaj, mos e lejo atë që nuk beson në të (*Ditën e Kijametit*) **dhe që është dhënë pas dëshirave të tij të të devijojë** (*nga rruga e drejtë*), **se atëherë do të shkatërrohesh.**

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar, duke i dhënë rëndësi të madhe historisë së Musait dhe kujtimit të saj i drejtohet profetit të Tij të dashur, Muhamedit (a.s.), me një pyetje që nxit dëshirën për të mësuar sa më shumë prej saj:

- **A ka mbërritur tek ti historia e Musait?**

- Bëhet fjalë konkretisht për fillimet e kësaj historie. Ato çaste të papërsëritshme ishin fillimi i lumturisë së Musait dhe momenti më madhështor i shpalljes së tij si profet i Zotit të botëve. Kështu, Musai kishte humbur rrugën, kur pa nga larg një zjarr. Ndërkohë po ndiente të ftohtë dhe nuk kishte me çfarë të ngrohej.

- **Ja. Ai pa një zjarr dhe i tha familjes së vet: “Rrini ku jeni, se vërejtja një zjarr! Ndoshta mund t’ju sjell ndonjë dru të ndezur prej tij, ose të gjej pranë zjarrit ndonjë udhërrëfyes.”**” - Ai pa zjarr në të djathtë të malit Tur dhe tha: “Po iki atje, se mbase ju sjell ndonjë shkarpë të ndezur për zjarr ose mos gjej atje ndonjë njeri, që të na tregojë rrugën. Musai po kërkonte dritë dhe orientim, për udhëtimin e tij në tokë, por atje ku shkoi gjeti dritë dhe udhëzim shpirtëror. Atje gjeti dritën e Shpalljes, përmes së cilës do të ndriqoheshin shpirtat dhe zemrat me një orientim të plotë dhe të saktë, duke u udhëzuar në rrugën e drejtë, që të çon në kopshtet e mirësisë. Kësisoj, Musait po i ndodhte diçka që nuk e kishte pritur kurrë dhe as që nuk i kishte shkuar ndër mend.

- **Por, kur shkoi te zjarri, u dëgjua një zë: “O Musa!”**” - Kur iu afrua zjarrit që kishte parë nga larg, Musai vuri re se ishte një zjarr jo i zakonit. Ai ishte një zjarr që digjte, por edhe që shkëlqente e rrezantonte shumë dritë. Për këtë tregon edhe fjala e Profetit (a.s), i cili, duke përshkruar perden e Zotit, thotë: “Perdja e Tij është dritë ose zjarr. Nëse do ta zbulonte, rrezatimi i Fytyrës së Tij do të digjte gjithçka ku shkonte shikimi i Tij (pra, çdo gjë).” Kur mbërriti atje, Musai dëgjoi që e thirrën. Ishte Allahu që e thirri dhe i foli, sikurse thuhet në një ajet tjetër: “Përmendju në Libër Musain! Ai ishte i zgjedhur dhe ishte i dërguar dhe profet. Ne e thirrëm atë nga ana e djathtë e kodrës Tur dhe e afruam për t’i folur nga afër”. [Merjem 51, 52]. I Madhëruari i tha:

- **Jam Unë Zoti yt.** - I tha se Ai ishte Zoti i tij dhe e urdhëroi që të përgatitej për bisedën e afërt e të ngushtë, që do të zhvillohej në vijim. Musai duhej të kujdesej mirë për këtë mirësi të pashembullt.

- **Hiqi nallanet sepse ndodhesh në luginën e shenjtë të Tuvasë!** - Allahu urdhëroi që të hiqte sandalet, sepse ndodhej në një luginë të pastër, të shenjtë e madhështore. Do të mjaftonte si shenjtëri e madhështi e saj

vetëm fakti që Zoti e përzgjedhi si vend për t’i folur Musait, të cilin e ka quajtur *Kelimullah*, domethënë, “Ai të cilit i foli Allahu.” Disa interpretues të tjerë të Kur’anit thonë se Allahu e urdhëroi Musain të hiqte sandalet, sepse ato ishin punuar me lëkurë gomari. Megjithatë, Allahu është më i ditur për gjithçka.

- **Unë të kam zgjedhur ty...** - Unë të zgjodha, të dallova, të veçova nga të gjithë njerëzit. Kjo ishte mirësia më e madhe e Zotit mbi Musain, që meriton mirënjohje shumë të madhe, ashtu siç e meriton një mirësi e tillë e pashembullt. Duke i treguar pikërisht mënyrën e shprehjes së mirënjohjes, Allahu i tha:

- **...prandaj dëgjoje mirë atë që po të shpallet! Jam Unë Allahu.** - Përkushtoje të gjithë dëgjimin tënd në atë që po të shpallet, sepse kjo shpallje e meriton një respekt dhe interesim të tillë! Tashmë ty do të përcillen themelet e fesë dhe të besimit Islam. Më pas, i Madhëruari vijon të shtjellojë Shpalljen dhe këto themele të rëndësishme:

- **Nuk ka zot tjetër (të denjë për adhurim) përveç Meje.** - Allahut i takon i gjithë adhurimi. Ai është i vetmi i adhuruar me meritë, sepse Ai është i plotë e absolut në atributet e Tij, është i pakrahasueshëm dhe i vetëm në veprat dhe cilësitë e Tij. Ai nuk ka shembull, nuk ka të ngjashëm, as të barabartë e të njëjtë në emrat, cilësitë dhe veprat e Tij.

- **Pra vetëm Mua më adhuro dhe fale namazin rregullisht për të më kujtuar Mua!** - Vetëm Mua m’i përkushtoj të gjitha llojet e adhurimeve, ato të shfaqura haptaz dhe ato të fshehtat, ato që janë themele dhe ato që janë degëzime. Pastaj i Madhëruari thekson namazin, edhe pse për të na nxit më sipër në mënyrë të përgjithëshme. E përmend namazin veçmas, për shkak të vlerës dhe rëndësisë së tij të madhe. Ky lloj adhurimi është adhurimi ku marrin pjesë në harmoni zemra, gjuha dhe të gjithë gjymtyrët. Vëreni se si Allahu thotë: “... fale namazin për të më kujtuar Mua!” Sigurisht, kujtimi i Allahut me zemër është

qëllimi më i lartë. Ai është një adhurim zemre, përmes së cilit arrihet lumturia. Ajo zemër e larguar nga përmendja e Allahut do të jetë e privuar nga të gjitha të mirat; ajo është një zemër e shkatërruar tërësisht. Allahu ka përcaktuar shumë adhurime, qëllimi i të cilave është të kujtojmë Atë. Vetëm kështu mund të rregullohet zemra e njeriut. Nuk ka dyshim se adhurimi më i rëndësishëm për këtë qëllim është falja e namazit. Allahu i Madhëruar thotë: “Lexoje atë që po të shpallet nga libri dhe fale namazin! Namazi të largon nga punët e shëmtuara dhe poshtërsitë. Përmendja e Allahut është më e rëndësishmja. Allahu di gjithçka që bëni ju.” [Ankebut 45]. Namazi të ndalon nga poshtërsitë dhe të këqijat dhe bën që ta kujtosh Allahun më shpesh me zemër. Kujtimi i Allahut me zemër është shumë herë më i rëndësishëm sesa thjesht largimi nga të këqijat. Këtë e sjell namazi. Me fjalë të tjera, dobia më e madhe që sjell namazi është kujtimi i Zotit. Kjo është një nga pjesët e teuhidit: Njësimi i Zotit në meritën e adhurimit. Merita e adhurimit është cilësi vetëm e Zotit, ndërsa krijesat duhet t'i shprehin Atij me përunjësi adhurimin e tyre.

- **Pa dyshim, Ora (e kijametit) do të vijë patjetër,...** - Ora e Kijametit do të vijë patjetër në mënyrë të pakthyeshme.

- **...por Unë e kam fshehur atë...** – Zoti e ka fshehur kohën e kësaj ndodhie, sikurse thotë në një ajet tjetër: “I lartësuar qoftë Ai, në dorën e të Cilit është sundimi i qiejve e i Tokës dhe i gjithçkaje që gjendet ndërmjet tyre! Vetëm Ai e di çastin e Kijametit dhe tek Ai do të ktheheni.” [Zuhruf 85]. Ose: “Njerëzit të pyesin për Orën (e Kijametit). Thuaju: “Për atë di vetëm Allahu. E, ku mund ta dish ti, ai ndoshta është afër!” [Ahzab 63]. Allahu e ka fshehur këtë çështje nga të gjitha krijesat, qofshin melekë të afërt dhe profetë të dërguar. Askush veç Tij nuk e di. Urtësia e ndodhisë së Kijametit është:

- **... që çdokush të shpërblehet sipas përpjekjeve që ka bërë.** - Të gjithë do të

marrin atë që meritojnë për veprat e tyre, të mira ose të këqija. Kijameti është porta për në botën e shpërblimit ose ndëshkimit, sikurse thotë i Madhëruari: “Allahut i përket gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë. Ai ka për t'i dënuar ata që bëjnë keq sipas veprave të veta e ka për t'u dhënë shpërblimin më të mirë atyre që bëjnë vepra të mira.” [Nexhm 31].

- **Prandaj, mos e lejo atë që nuk beson në të (Ditën e Kijametit) dhe që është dhënë pas dëshirave të tij të të devijojë (nga rruga e drejtë), se atëherë do të shkatërroresh.** - Kurrsesi mos të të lëkundin nga besimi në Ditën e Kijametit dhe nga përgatitja për të, ata të cilët nuk e besojnë se ajo do të ndodhë. Mosbesimi i tyre nuk duhet të bëhet pengesë për ty që të përgatitesh për atë ditë dhe ta besosh me bindje atë. Mohuesit e Ditës së Gjykimit jo vetëm që nuk e besojnë vetë, por përpiqen që të fusin dyshime e pasiguri edhe në zemrat e besimtarëve, duke polemizuar me kotësira. Ata thjesht pasojnë epshin e tyre. Ata nuk synojnë aspak që të gjejnë të vërtetën me polemikat e tyre. Qëllimi i tyre final janë dëshirat dhe duan ta justifikojnë këtë gjë. Kujdes nga këta lloj njerëzish! Kurrë mos ua vër veshin fjalëve që të shtyjnë ta mohosh besimin e drejtë! Kurrë mos i dëgjo fjalët e atyre që duan të prishin besimin në Ditën e Gjykimit dhe të pengojnë që të përgatitesh për atë ditë! Kujdes! Njerëzit janë të prirur t'i përgjasojnë llojit të tyre dhe të anojnë drejt unifikimit me ta. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar na paralajmëron që të jemi shumë të kujdesshëm në këtë aspekt. Ai na urdhëron që t'i përmbahemi rrugës që Ai na ka treguar përmes Shpalljes dhe të mos ndikohemi nga fjalët e shumta e të zbukuruara, që të turbullojnë mendjen. Duhet të jemi shumë të kujdesshëm nga çdokush që fton në të kotën dhe na pengon nga besimi themelor, madje edhe nga ata që pengojnë për plotësimin e besimit. Ne duhet të ruhem nga çdo gjë që fut dyshime në zemër. Allahu i Madhëruar përmend

besimin tek Ai, adhurimin e Tij dhe besimin në Ditën e Gjykimit, sepse këto janë themele të imanit dhe bazat e fesë, të cilat duhet të jetë të palëkundura dhe duhet të ruhesh nga çdokush dhe gjithçka që fut dyshime në to. Nëse ato baza janë të kompletuara, i tillë do të jetë edhe besimi i njeriut. Por nëse ato cenohen ose zhduken, atëherë në të njëjtën shkallë do të cenohet ose zhduket edhe besimi. Kjo i ngjan shumë fjalës së Allahut që na tregon se cilët do të jenë të lumturit dhe të shpëtuarit: “Ata që besuan (në Kur'anin), judejtë, sabi'inët e të krishterët, kushdo prej tyre që besoi në Allahun e Ditën e Gjykimit (me besim të drejtë) dhe bëri vepra të mira (sipas shpalljes së Zotit) për ta nuk do të ketë frikë e as pikëllim.” [Maide 69]. Më pas Allahu thotë: “...se atëherë do të shkatërroshesh.” Pra, nëse ndjek rrugën e atyre që të pengojnë nga bazat e fesë tënde, ke për t'u shkatërruar dhe ke për të mbetur i dëshpëruar.

Ajetet 17 – 23

17. Ç'është ajo në të djathtë tënde, o Musa?

18. Ai (Musai) tha: “Ai është shkopi im, me të cilin mbahem dhe u shkund gjethe dhenve të mia; me të kryej edhe punë të tjera.

19. Ai (Allahu) i tha: “Hidhe atë, o Musa!”

20. Ai e hodhi atë, dhe ja! Ai u bë gjarpër (i madh) që lëvizte me shpejtësi.

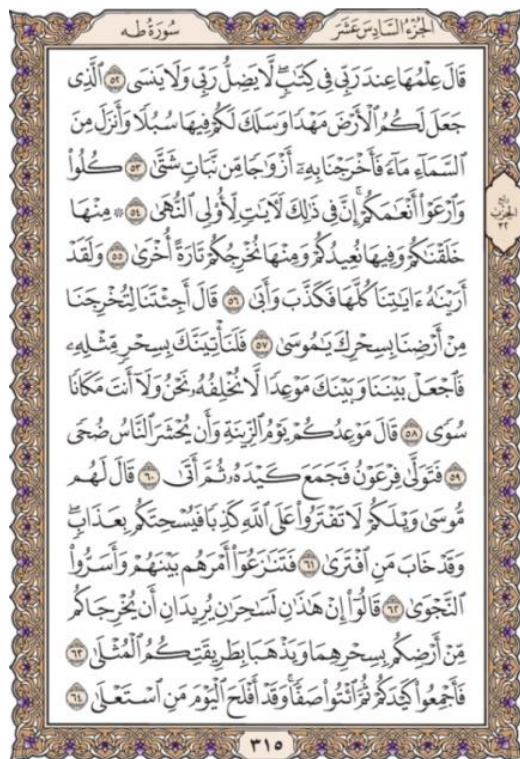
21. (Allahu i) Tha: “Merre atë, e mos u frikëso! Ne do ta kthejmë atë menjëherë në gjendjen e tij të mëparshme.”

22. Fute dorën nën sqetullën tënde dhe ajo do të dalë e bardhë (dhe e ndritshme) pa asnjë të keqe (sëmundje)! Kjo është një Shenjë tjetër,

23. Për të treguar ty (dy) nga Shenjat Tona më të mëdha.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi i tregoi themelet e besimit, Allahu i Madhëruar i foli për disa mrekulli, që zemra e tij të qetësohej dhe imani t'i forcohej.

Gjithashtu, Allahu i premtoi se do ta ndihmonte kundër armikut të tij.

- Ç'është ajo në të djathtë tënde, o Musa? - Allahu i Madhëruar e dinte shumë mirë se çfarë ishte ajo në të djathtë të Musait, por i foli për ta bërë të vëmendshëm në atë që do të ndodhte më pas. Musai u përgjigj:

- Ai (Musai) tha: “Ai është shkopi im, me të cilin mbahem dhe u shkund gjethe dhenve të mia;... Musai përmendi dy arsye pse e mbante shkopin: ai e përdorte si bastun kur ecte dhe, gjithashtu, me të shkundte gjethe pemësh për të ushqyer bagëtisë. Kjo tregonte edhe dhembshurinë e Musait, që kujdesej për bagëtisë deri në këtë masë. Ishte Allahu ai që e dalloi me të tilla cilësi. Kështu i zgjedh Allahu të dashurit e Tij, me urtësinë dhe mëshirën e Tij të gjerë.

- ... me të kryej edhe punë të tjera. - Kam edhe dobi të tjera, veç këtyre. Vini re edukatën e lartë të Musait në përgjigje. Pyetja kishte si synim jo vetëm se çfarë ishte sendi në të djathtë të Musait, por edhe pse përdorej ai. Musai nuk u përgjigj shkurt

e prerë, duke thënë thjesht: “Ky është shkopi im.” Ai tregoi edhe dobitë kryesore të shkopit, që përgjigjja të ishte sa më e plotë. Kjo është një edukatë e lartë në komunikim. Atëherë, pasi e bëri Musain të vëmendshëm për shkopin që mbante në dorë dhe për çfarë shërbente ai, Allahu i Madhëruar i tha:

- **“Ai (Allahu) i tha: “Hidhe atë, o Musa!”**

Ai e hodhi atë, dhe ja! Ai u bë gjarpër (i madh) që lëvizte me shpejtësi. - Shkopi u shndërrua në një gjarpër të madh. Musai u largua me nxitim, i trembur aq sa nuk e kthente kokën pas. Allahu thotë se gjarpri lëvizte dhe zvarritej, që të mos ketë asnjë dyshim se ai ishte vërtet gjarpër. Mbase në të tilla situata, njeriu mund të mendojë se ishte thjesht një iluzion, por Allahu i Madhëruar largon çdo dyshim për këtë. Pastaj i tha Musait:

- **(Allahu i) Tha: “Merre atë, e mos u frikëso! Ne do ta kthejmë atë menjëherë në gjendjen e tij të mëparshme.”** - Nuk ka për të të ndodhur gjë. Me ta kapur me dorë, gjarpri u kthye përsëri në shkop, siç ishte më parë.

- **Fute dorën nën sjetullën tënde...** - Fute dorën tënde nën sjetull, shtrëngoje me krahu tjetër, dhe pastaj shihe si do të dalë!

- **...dhe ajo do të dalë e bardhë (dhe e ndritshme) pa asnjë të keqe (sëmundje)!** - Ajo ishte një e bardhë vezulluese, pa asnjë lloj sëmundjeje, si lebra apo sëmundje tjetër.

- **Kjo është një Shenjë tjetër,** – Edhe kjo ishte një shenjë, sikurse thotë Allahu në një ajet tjetër: “Këto janë dy argumente nga Zoti yt për të Faraoni dhe rrethi i tij, se ata janë vërtet popull i prishur.” [Kasas 32].

- **Për të treguar ty (dy) nga Shenjat Tona më të mëdha.** - Këto po t'i japim që të të tregojmë disa nga mrekullitë Tona të mëdha, të cilat tregojnë se je Profet i Zotit dhe Shpallja që do të jepet është e vërtetë. T'i japim, gjithashtu, që zemra të të qartësohet, të të shtohet dituria dhe të jesh i bindur dhe i sigurt në premtimin dhe ndihmën e Zotit. Këto do të shërbejnë si

shenja, kur të ftosh në besimin e drejtë popullin tënd.

Ajetet 24 – 36

24. Shko te faraoni sepse, ai vërtet i ka kaluar të gjithë kufijtë!

25. Ai (Musai) tha: “O Zoti im! Zgjeroma gjoksin,

26. Lehtësoma këtë punë

27. Dhe zgjidhma nyjën e gjuhës (pengesën që kam kur flas),

28. Që ta kuptojnë fjalën time!

29. Më jep një ndihmëtar nga familja ime,

30. Harunin, timvëlla!

31. Ma shto fuqinë me të

32. Dhe bëma shok në punën time,

33. Që të të lavdërojmë Ty shumë e më shumë

34. Dhe të të kujtojmë Ty shumë e më shumë!

35. Vërtet, Ti je Ai që i sheh gjithmonë punët tona.”

36. Ai (Allahu) tha: “T'u dha ajo që kërkove, o Musa.”

Shpjegimi i ajeteve

- **Shko te faraoni sepse, ai vërtet i ka kaluar të gjithë kufijtë!** - Pasi e bëri Profet dhe pasi i tregoi shenjat e mëdha, Allahu i Madhëruar e urdhëroi Musain të shkonte tek Faraoni, sundimtari i Misirit, sepse ai i kishte kaluar kufijtë. Ai ishte treguar arrogant e tiran. Faraoni i kishte kaluar kufijtë me mohimin e Zotit, me shkatërrime, padrejtësi dhe me shtypjen e të dobtëve. Madje ai, - Allahu e shëmtoftë! - shkoi më larg se kaq dhe pretendoi se ishte Zot. Kalimi i kufijve ishte shkak për shkatërrimin e tij. Megjithatë, Allahu i Madhëruar është i Mëshirshëm, i Urtë dhe i Drejtë dhe nuk ndëshkon asnjë pa i çuar argumente përmes profetëve. Atëherë e kuptoi Musai se po mbante një peshë të rëndë. Ai do të shkonte si i dërguar i Zotit tek ky tiran i pamëshirshëm, arrogant e inatçor, të cilit nuk i dilte para askush në Misir. Përveç kësaj, ishte edhe një çështje tjetër shumë shqetësuese. Musai (a.s) ishte shpallur në kërkim për një vrasje në

popullin e Faraonit. Megjithatë, ai e pranoi urdhrin e Zotit të tij, me kënaqësi e nënshtrim dhe iu lut Atij për ndihmë e lehtësim. Në fakt, kjo lutje ishte edhe një përpjekje nga Musai për të bërë sa më mirë punën e davetit:

- **Musai tha: “O Zoti im! Zgjeroma gjoksin...** - Më zgjero gjoksin, që të jem në gjendje të përballoj çdo vështirësi që mund të më shkaktojnë fjalët dhe veprimet e kundërshtarit. Bëj që zemra ime të mos ndikohet nga ato dhe shpirti të mos më ngushtohet. Nëse zemra ngushtohet, njeriu nuk ka më forcë për të ftuar të tjerët në rrugën e Zotit. Allahu i Madhëruar i tha profetit Muhamed (a.s) në një ajet: “Në sajë të mëshirës së Allahut, ti u solle me butësi me ta. Sikur të ishte i ashpër dhe i vrazhdë, ata do largoheshin prej teje. Fali dhe kërko falje (nga Allahu) për ta! Këshillohu me ta për të gjitha çështjet, e kur të vendosësh, atëherë mbështetju Allahut! Allahu i do ata që i mbështeten Atij. Nëse ju ndihmon Allahu, atëherë nuk ka kush që mund t’ju mposhtë. Por nëse Ai ju lë pa ndihmë, atëherë kush është ai që mund t’ju ndihmojë?! Pra, vetëm Allahut le t’i mbështeten besimtarët!” [Al Imran 159, 160]. Domethënë, shpresohet që krijesat ta pranonin të vërtetën, me butësinë dhe gjoksin tënd të zgjeruar. Nëse Allahu të ndihmon dhe ta lehtëson një punë, fitorja është e sigurt, prandaj Musai tha:

- **...lehtësoma këtë punë...** - Ma lehtëso çdo çështje që nis me emrin Tënd dhe çdo rrugë që marr për kënaqësinë Tënde! M’i lehtëso problemet që do të më dalin përpara! Të t’i lehtësojë veprat Allahu do të thotë që Ai të ta prijë mbarë që t’i hysh çështjeve nga porta e duhur e me mënyrën e duhur, që çdokujt t’i drejtohesh me mënyrën më të përshtatshme, që njerëzit ta pranojnë ftesën tënde dhe ti të gjesh rrugën më të shkurtër për arritjen e qëllimeve të tua.

- **... Dhe zgjidhja nyjën e gjuhës (pengesën që kam kur flas), Që ta kuptojnë fjalën time!** – Musai kishte njëfarë vështirësie në të folur, aq sa thuajse nuk

kuptohej çfarë fliste, shpjegojnë mufesirët. Allahu tregon në një ajet tjetër se vetë Musai tha: “Vëllai im, Haruni, është më orator se unë. Prandaj, dërgoje atë me mua si ndihmë, që t’i vërtetojë fjalët e mia. Unë kam frikë se nuk do të më besojnë.” Kështu, Musai u lut që Allahu t’ia zgjidhte gjuhën, që njerëzit t’ia kuptonin fjalët dhe misioni i tij të përmbushej me sukses. Misioni i Musait ishte kumtimi i të vërtetës dhe mesazhit të Zotit, si edhe sqarimi i plotë i kuptimeve të këtij mesazhi.

- **Më jep një ndihmëtar nga familja ime, Harunin, timvëlla!** - Bëje Harunin ndihmësin tim, që të më mbështesë në mision! Musai kërkoi që mbështetësi të ishte prej familjes së tij, sepse ky do të ishte një prestigj e mirësi e madhe për familjen. Nuk ka dyshim se, njerëzit që meritojnë më shumë bamirësi prej teje, janë të afërmit e tu, prandaj Musai e përmendi konkretisht edhe me emër, duke thënë: “...Harunin, vëllanë tim!”

- **Ma shto fuqinë me të...** - Ma shto forcën me vëllanë tim! Bëj Harunin mbështetjen time! Dhe Allahu i tha: “Ne do të ta shtojmë mbështetjen me vëllanë tënd dhe do t’ju japim pushtet me shenjat Tona, që ata të mos ju afrohen. Ju të dy dhe ata që ju pasojnë, do të jeni ngadhënjimtarë.” [Kasas 35].

- **...dhe bëma shok në punën time...** - Musai i kërkoi Allahut që ta bënte Harunin profet, ashtu siç kishte bërë edhe vetë Musain.

- **... Që të të lavdërojmë Ty shumë e më shumë. Dhe të të kujtojmë Ty shumë e më shumë!** - Musai (a.s) e dinte mirë se e gjithë feja dhe të gjitha adhurimet ndërtohen mbi përmendjen e Zotit. Kjo qe arsyeja që ai u lut që ta kishte vëllanë si mbështetës, në mënyrë që ta ndihmonin njëri-tjetrin në përmendjen sa më shumë të Allahut dhe që të ndihmonin njëri tjetrin në vepra të mira e devotshmëri. Kështu, të dy vëllezërit do ta përmendin më shumë Allahun me *tesbih*, *tahlil* dhe me çdo lloj adhurimi tjetër.

- **Vërtet, Ti je Ai që i sheh gjithmonë punët tona.**” - Ti, o Zot, e njeh mirë dobësinë e varfërinë tonë, e di mirë nevojën tonë ndaj Teje, në çdo çështje. Ti je më i Ditur dhe më i Mëshirshëm për ne, sesa ne për vetet tona. Na dhuro mirësi me mëshirën Tënde dhe përgjigju lutjeve tona! Atëherë, Allahu i Madhëruar, i tha:

- **Ai (Allahu) tha: “T’u dha ajo që kërkove, o Musa.”** - Do të t’i jap të gjitha sa më kërkove. Allahu do ta zgjerojë gjoksin, do t’i lehtësojë çështjet, do ta zgjidhë gjuhën, që njerëzit të të kuptojnë qartë dhe që ta kryesh misionin me sukses. Për këtë mision nuk do të jesh vetëm, sepse do të të shtojmë mbështetjen më vëllanë tënd, Harunin. Veç kësaj, Allahu i tha: “Ne do të ta shtojmë përkrahjen me vëllanë tënd dhe do t’ju japim pushtet me shenjat Tona, që ata të mos ju afrohen. Ju të dy dhe ata që ju pasojnë, do të jeni ngadhënjimtarë”. [Kasas 35]. Këto lutje të Musait tregojnë për diturinë e tij të thellë rreth Zotit të Madhëruar. Ato tregojnë për mprehtësinë dhe mençurinë e tij në trajtimin e çështjeve. Gjithashtu, ato dëshmojnë për dëshirën e mirë të Musait për të rregulluar dhe për të sjellë sa më shumë dobi për njerëzinë. I tillë duhet të jetë mësuesi dhe ftuesi i njerëzve në të mirën, në mënyrë të veçantë kur ka të bëjë me njerëz inatçorë, arrogantë e tiranë, kryeneçë e të pabindur. Përballë kësaj kategorie njerëzish, ftuesi ka nevojë të ketë gjoks të zgjeruar dhe zemër të madhe e durimtare, të mbushur me butësi e mëshirë, tolerancë e falje, në mënyrë që t’i bëjë ballë çdo lloj mundimi me të cilin do të përballet, t’i bëjë ballë furtunës me fjalë të shëmtuara e fyese, që do të derdhen mbi të. Ai ka nevojë për oratori dhe një gjuhë të zhdërvjellët e të mprehtë, të ëmbël dhe të aftë për të sqaruar sa më mirë të vërtetën. Oratoria dhe elokuenca në të tilla çështje është element i domosdoshëm, sepse përballjet në këto raste janë të forta dhe të mprehta. Është e nevojshme që, nëpërmjet fjalëve, të paraqesësh të vërtetën në formën më të bukur. Përveç kësaj, daveti kërkon

mendje të urtë dhe stil të përshtatshëm komunikimi, sepse duhet t’i drejtohesh njerëzve ashtu siç u shkon për shtat, për të qenë sa më i dobishëm dhe që misioni të dalë me sukses. Mbi të gjitha, këtu është e nevojshme që Allahu të të lehtësojë çdo çështje, në mënyrë që ta nisësh nga ana e duhur, që t’i ftosh njerëzit në rrugën e drejtë me urtësi e butësi, që edhe polemikën ta bësh me mençuri dhe të jesh bindës. Në përfundim, është e nevojshme që Zoti të të japë mbështetës e bashkëpunëtorë të mirë në misionin tënd. Sa më shumë zëra të ngrihen për të mbrojtur e përhapur të vërtetën, aq më ndikues do të jenë ata. Kështu, Musai i dinte mirë këto çështje, prandaj u lut për to, dhe Allahu ia plotësoi të gjitha. Nëse studion historinë e profetëve, sheh se ata të gjithë i kanë patur këto cilësi dhe aftësi. Sigurisht, më i miri i të gjithëve është Muhamedi (a.s), i cili qëndron në nivelin më të lartë. Me gjoksin më të zgjeruar, atij iu lehtësuan të gjitha veprat, iu dha elokuencë e plotë dhe bukuria e të shprehurit. Atij iu dhanë shokët dhe mbështetësit më besnikë dhe durimtarë. Atij iu dha një popull pasues, që qëndron i palëkundur në fenë e tij.

Ajetet 37 – 41

37. Ne të kemi bërë mirësi një herë tjetër më parë.

38. Ja. Atëherë, kur nënën tënde e frymëzuam

39. (dhe i thamë) “Vëre (fëmijën) në arkë dhe hidhe (arkën) në lumë! Lumi do ta nxjerrë në breg dhe atë do ta marrë armiku Im dhe i tij. Por Unë hodha (në zemra të njerëzve) dashuri ndaj teje, që të edukohesh nën Syrin (kujdesin) Tim.”

40. Dhe ja. Motra jote ecte (pas teje) e thoshte: “A doni t’ju tregoj dikë që do të kujdeset për të?” Kështu, Ne të kthyem te nëna jote, që të gëzohej e të mos mbetej e pikëlluar. Ti e pate vranë një njeri dhe Ne të shpëtuam nga trishtimi dhe të sprovuan me sprovë të mëdha. Ti qëndrove me vite ndër banorët e

Medjenit, e pastaj erdhe, o Musa, siç u urdhërove, në kohën e caktuar.”.

41. Dhe Unë të kam përgatitur ty për Vete (për të më shërbyer).

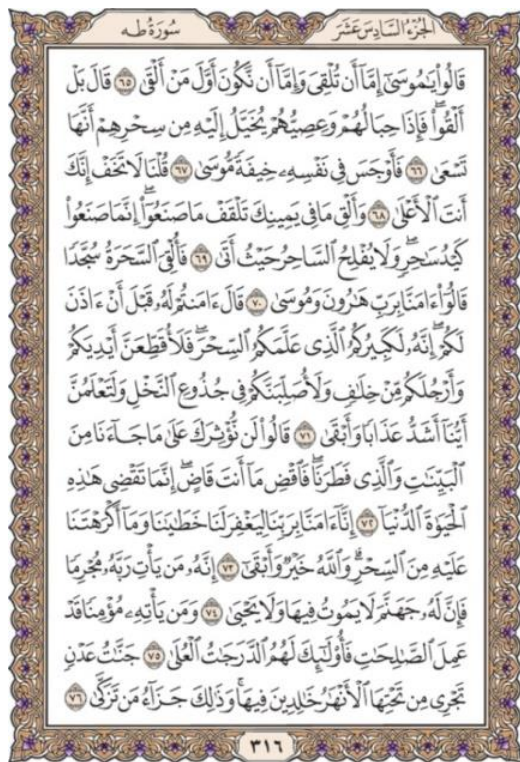
Shpjegimi i ajeteve

- Ne të kemi bërë mirësi një herë tjetër më parë. - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar përmendi mirësitë e shumta që i dhuroi Musait (a.s) në lidhje me fenë dhe besimin, me shpalljen dhe mesazhin, si dhe me përgjigjen e lutjeve të tij. Në vijim, Allahu i Madhëruar i kujton Musait përkujdesin që Ai kishte treguar për të që në vogëli dhe gjatë gjithë fazave të jetës së tij. Ai i thotë:

- **Ja. Atëherë, kur nënën tënde e frymëzuam (dhe i thamë) “Vëre (fëmijën) në arkë dhe hidhe (arkën) në lumë! Lumi do ta nxjerrë në breg dhe atë do ta marrë armiku Im dhe i tij.”** - Ne e frymëzuam nënën tënde, që të të vendoste ty në djep dhe të të lëshonte në lumë. Ajo duhej ta bënte këtë, sepse Faraoni urdhëroi që të vriteshin të gjithë djemtë e Izraelitëve. Ajo e vendosi Musain e vogël në një sënduk dhe e lëshoi në rrjedhën e lumit Nil. Nga ana tjetër, Allahu e urdhëroi lumin që ta nxirrte foshnjën në breg, madje bëri që të binte në dorën e armikut të tij më të përbetuar, Faraonit, dhe të rritej mes fëmijëve të pallatit. Allahu bëri që Musain ta donin të gjithë ata që e shihnin, prandaj thotë më pas:

- **Por Unë hodha (në zemra të njerëzve) dashuri ndaj teje,...** – Pra, çdokush që e shihte e donte shumë.

- **... që të edukohesh nën Syrin (kujdesin) Tim.”.** – U rrite nën vëzhgimin, ruajtjen dhe përkujdesjen Time të veçantë. E ku ka përkujdesje më të mirë e të plotë sesa përkujdesja e Bamirësit Mëshirëplotë?! Ai është që kujdeset më së tepërmi t'i dhurojë robit të Tij të mira e ta ruajë nga të këqijat. Në çdo moment të jetës së Musait (a.s), ishte Allahu i Madhëruar Ai që përkujdesej dhe i rregullonte çështjet për të mirën e Musait (a.s). Prej kujdesit të Allahut ishte edhe rasti kur Musai ra në dorën e armikut

më të përbetuar dhe zemra e nënës së tij ngriu nga frika, sepse Faraoni gati e zbuloi se ishte fëmija e saj, por Allahu e forcoi zemrën e saj. Në këtë gjendje, Allahu bëri që Musai i vogël të mos pranonte asnjë gjidhënese tjetër, veç nënës së vet natyrale. Në këtë mënyrë, Allahu e ktheu Musain në duart e nënës së vet, që ta pushtonte me dashuri dhe t'i jepte gji. Zemra e nënës u qetësua dhe syri i saj u kënaq, teksa e shihte të birin duke u rritur. Kur Musai i ofruan disa gjidhënese e ai nuk i pranonte, ndodhi diçka:

- **Dhe ja. Motra jote ecte (pas teje) e thoshte: “A doni t’ju tregoj dikë që do të kujdeset për të?”** - Motra e Musait shkoi tek ata dhe u tha: “A doni t’ju tregoj për një familje që do të kujdeset për të dhe që do të jenë të përkushtuar ndaj tij?” [Kasas 12].

- **Kështu, Ne të kthym te nëna jote, që të gëzohej e të mos mbetej e pikëlluar.** – Kështu, Zoti bëri të mundur kthimin e Musait në prehrin e së ëmës.

- **Ti e pate vrarë një njeri dhe Ne të shpëtuam nga trishtimi...** - Ndër momentet

e kujdesit për Musain gjatë jetës së tij në Misir, Allahu përmend edhe vrasjen e Kibtiut. Allahu i Madhëruar tregon në ajete të tjera se: “Musai hyri në qytet pa u vënë re prej banorëve të tij. Atje ndeshi dy veta, që po përlësheshin me njëri tjetrin. Njëri ishte prej popullit të tij (izraelit), ndërsa tjetri ishte prej armiqve. Kur izraeliti i kërkoi ndihmë kundër armikut të tij, Musai e shtyu atë me forcë atë, dhe ai vdiq. Ai (*Musai*) tha: “Kjo ishte vepër e shejtanit. Nuk ka dyshim se ai është armik i betuar që të çon në humbje.”. [Kasas 15]. Pas kësaj ngjarjeje aksidentale, Musai iu lut Allahut dhe Ai e fali. Megjithatë, Musai iku me të shpejtë në arrati kur dëgjoji se paria e vendit po e kërkonin për ta vrarë. Kështu, Allahu e shpëtoi nga dëshpërimi i vrasjes që kreu dhe nga dënimi që e priste.

- **...dhe të sprovuan me sprova të mëdha.**

- Ne të sprovuam dhe të gjetëm të qëndrueshëm. Ose: Ne të ndihmuam gjatë gjithë jetës, derisa arrite në këtë gjendje.

- **Ti qëndrove me vite ndër banorët e Medjenit,...** - Një nga fazat e jetës së Musait ishte edhe qëndrimi në Medjen, ku gjeti strehim pasi ishte arratisur nga Misiri për t'i shpëtuar Faraonit dhe pasuesve të tij. Kur mbërriti në Medjen, u martua dhe qëndroi atje 8 ose 10 vjet.

- **... e pastaj erdhe, o Musa, siç u urdhërove, në kohën e caktuar.”.** - Erdhe pikërisht sipas kaderit të Zotit. Zoti e dinte dhe ishte Ai që dëshoi që ti të vije në këtë moment dhe në këtë vend. Ardhja jote nuk ishte rastësore dhe pa shkak, por ishte tërësisht me përkujdesjen dhe dijeninë Tonë. Kjo tregon se sa e madhe ishte përkujdesja e Zotit për Musain, i cili u quajt edhe "*Kelimumallah*" Ai të cilit i foli Zoti.

- **Dhe Unë të kam përgatitur ty për Vete (për të më shërbyer).** – Unë të zgjodha për veten Time. Çfarë thënie e jashtëzakonshme! Zoti e zgjodhi Musain për Vetën e Tij, duke hedhur mbi të mirësitë e Tij të shumta. Ai e edukoi, u përkujdes dhe e vështronte vazhdimisht me dashurinë e Tij të veçantë. Musa arriti në këtë aspekt

një gradë që pakkush e kishte arritur më parë. Në këtë jetë, kur dikush kujdeset për të dashurin e tij, përkushtohet të rregullojë çështjet e tij në çdo kohë e gjendje dhe dëshiron ta bëjë atë të përkryer. Ai bën gjithçka për ta realizuar këtë gjë. Atëherë, si mendon se do të bënte Zoti i Plotpushtetshëm dhe Bujar me atë që e kishte zgjedhur për Vetën e Tij dhe që e kishte dalluar mbi krijesat e tjera?

Ajetet 42 – 46

42. Prandaj, ti dhe vëllai yt, shkoni me argumentet e Mia, e mos harroni të me kujtoni Mua!

43. Shkoni që të dy te Faraoni, sepse ai vërtet e ka tepruar!

44. Por, I flisni me fjalë të buta! Ndoshta ai mendohet e frikësohet.

45. Ata të dy (*Musai e Haruni*) thanë: “O Zoti ynë! Ne kemi frikë se do të na ndëshkojë menjëherë, ose do t'i kalojë të gjithë kufijtë kundër nesh.”.

46. Ai (*Allahu*) tha: “Mos u frikësoni, sepse Unë jam me ju, dëgjoj dhe shoh (*gjithçka*)”.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi i kujtoi Musait (a.s) mirësitë e shumta që i kishte dhuruar në aspektin fetar dhe jofetar, Allahu i Madhëruar i thotë:

- **Prandaj, ti dhe vëllai yt, shkoni me argumentet e Mia,...** – Shkoni te Faraoni, ti dhe yt vëlla Haruni, me shenjat e Mia, që tregojnë besnikërinë tuaj si profetë dhe vërtetësinë e Shpalljes. Ato tregojnë të vërtetën dhe bukurinë e saj. Gjithashtu, ato tregojnë të kotën dhe shëmtinë e saj, duke qortuar njerëzit dhe porositur për t'iu larguar. Allahu e pajisi Musain me shenja të mëdha, siç qe dora që vezullonte me bardhësinë e saj, shkopi që shndërrohej në gjarpër të madh që zvarritej frikshëm etj. Allahu i dhuroi nëntë shenja të qarta për Faraonin dhe palën e tij. Pastaj i dha një porosi të mrekullueshme:

- **...e mos harroni të më kujtoni Mua!** - Asnjë çast mos reshtni e mos ndaloni nga kujtimi e përmendja Ime. Kurrë mos u dembelosni e ta lini përmendjen Time, por

vazhdoni të më lavdëroni e përmendni, ashtu siç keni premtuar!” Musai tha: “O Zoti im! Zgjeroma gjoksin, lehtësoma këtë punë dhe zgjidhna nyjën e gjuhës (pengesën që kam kur flas), që ta kuptojnë fjalën time! Më jep një ndihmëtar nga familja ime, Harunin, timvëlla! Ma shto fuqinë me të Dhe bëma shok në punën time, Që të të lavdërojmë Ty shumë e më shumë Dhe të të kujtojmë Ty shumë e më shumë!” Përmendja e Zotit është ndihmë dhe lehtësim i madh për të gjitha veprat. Ajo lehtëson kryerjen e veprave dhe barrën e rëndë të vështirësive.

- Shkoni që të dy te Faraoni, sepse ai vërtet e ka tepruar! - Faraoni i kishte kaluar kufijtë me padrejtësitë, tiraninë dhe ligësinë e tij. Megjithatë, shiko me kujdes porosinë e të Urtit:

- Por, i flisni me fjalë të buta! Ndoshta ai mendohet e frikësohet. - Drejtoju me fjalë të lehta e të buta, me edukatë dhe dashamirësi, e jo me vrazhdësi. Drejtoju me fjalë të zgjedhura dhe me sjellje të mirë e të ngrohtë, me shpresë që të përfitojë dy gjëra: 1. të kujtojë e të kuptojë se çfarë i sjell dobi dhe të gjejë forcë të hedhë hapin drejt së mirës; 2. të frikësohet nga çfarë i kanoset dhe të mendojë për të shpëtuar prej saj. Fjalët e buta dhe sjellja e mirë e bëjnë të mundur diçka të tillë, ndërsa fjalët e ashpra dhe sjellja e keqe janë të dëmshme dhe e largojnë njeriun. Disa shpjegojnë se “fjalët e buta” ishin ato të Musait kur i tha Faraonit: “A dëshiron që të pastrohesh? Unë do të të udhëzoj për te Zoti yt, që t’ia kesh frikën!”. [Naziati 17 – 19]. Këto ishin vërtet fjalë të buta e të thjeshta. Nëse i studion, e sheh se sa të ngrohta ishin këto fjalë: “A do të pastrohesh?” Pra, a dëshiron të fillosh të pastrosesh zemrën e shpirtin?! Ky më shumë duket si një propozim i butë, sepse bashkëfolësit i lihet në dorë që ta bëjë vetë zgjedhjen, duke aluduar se ai është i urtë dhe i mençur. Musai e ftoi Faraonin që të pastrohej e të largohej nga cilësitë e ulëta, dhe më i rëndësishëm këtu ishte pastrimi nga shirkun. Ajo ishte ftesë për të reflektuar

mbi një çështje që të gjithë e pranojnë: largimin nga shirkun. Musai nuk i tha: “Unë kam ardhur të të pastroj”, por: “Të pastrohesh dhe lartësoshesh ti vetë.” Pastaj Musai e ftoi në rrugën e Zotit, i Cili i kishte dhuruar Faraonit shumë mirësi dhe pushtet. Ai e nxiti të reflektonte dhe të meditonte për mirësitë e shumta që kishte, dhe kështu të falënderonte Zotin, që ia kishte dhuruar. Musai i tha: “Unë do të të udhëzoj për te Zoti yt, që t’ia kesh frikën.”. Pra, të udhëzoj të jesh mirënjohës ndaj Zotit tënd, në mënyrë që të lartësohesh e pastrohesh. Por me gjithë këto fjalë të ngrohta, që ta rrëmbejnë zemrën, Faraoni nuk e pranoi ftesën. Atëherë, Musai e kuptoi se kjo ftesë nuk kishte efekt te Faraoni. Si pasojë, Allahu i Madhëruar e ndëshkoi atë, siç di të ndëshkojë Ngadhënjimtari i Plotpushtetshëm.

- Ata të dy (Musai e Haruni) thanë: “O Zoti ynë! Ne kemi frikë se do të na ndëshkojë menjëherë, ose do t’i kalojë të gjithë kufijtë kundër nesh.” - Ne kemi frikës se mos Faraoni na ndëshkon pa na dëgjuar e pa ia përcjellë mesazhin Tënd. Ne druhami se ai do ta refuzojë të vërtetën dhe do ta teprojë me pushtetin, forcën dhe ushtrinë e tij.

- Ai (Allahu) tha: “Mos u frikësoni, sepse Unë jam me ju, dëgjoj dhe shoh (gjithçka)”. - Mos u frikësoni nga ndëshkimi i tij, sepse: “Unë jam me ju, dëgjoj dhe shoh gjithçka”. Ju të dy jeni nën mbrojtjen dhe mbikëqyrjen Time. Unë i dëgjoj fjalët tuaja dhe ju shikoj në të gjitha gjendjet tuaja. Pra, mos kini frikë prej Faraonit! Kështu, me këtë premtim të Zotit, zemrat e tyre u qetësuan dhe u siguruan.

Ajetet 47 – 55

47. Kështu, shkoni e i thoni atij: “Ne jemi të dërguar të Zotit tënd. Lëri bijtë e Israelit të vijnë me ne dhe mos i mundo! Ne kemi ardhur me argumente nga Zoti yt dhe shpëtimi është për atë që ndjek Rrugën e Drejtë.

48. Ne na është shpallur se dënimi është për atë që përgënjeshtrohet (të dërguarit) dhe ia kthen shpinën besimit”.

49. Faraoni tha: “E kush është, atëherë Zoti juaj, o Musa?”

50. Musai Tha: “Zoti ynë është Ai që çdo gjëje i ka dhënë formën e vet (të krijimit) dhe pastaj e ka udhëzuar.”

51. Faraoni tha: “Si është, atëherë gjendja e popujve të hershëm?”

52. Musai Tha: “Dija për ata është te Zoti im, e shënuar, ashtu siç duhet, në një libër. Zoti im nuk gabon asnjëherë e as nuk harron asnjëherë”.

53. (Zoti im) është Ai, i cili e ka bërë Tokën si qilim për ju dhe për të mirën tuaj hapi rrugë nëpër të. Ai e ka zbritur ujin prej qielli dhe me të mbijnë në çift bimë të llojeve të ndryshme.

54. Hani (nga mirësitë e Tij) dhe kulloteni bagëtinë tuaj (në atë bimësi). Vërtet, në të gjitha këto ka Shenja për ata që mendojnë.

55. Prej asaj (tokës) ju krijuam, në të do t’ju kthejmë përsëri e prej saj do t’ju nxjerrim edhe një herë tjetër.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kështu, shkoni e i thoni atij: “Ne jemi të dërguar të Zotit tënd. Lëri bijtë e Israelit të vijnë me ne dhe mos i mundo!”** - Shkoni tek Faraoni me dy misione: së pari, ta ftoni për të pranuar Islamin dhe, së dyti, të lejojë popullin e Izraelit të largohet dhe të shpëtojë nga vuajtjet e torturat. Lejoi ata të zgjedhin atë që duan dhe që Musai të gjykojë mes tyre me ligjin dhe fenë e Allahut.

- **Ne kemi ardhur me argumente nga Zoti yt.** - Këto shenja tregojnë për vërtetësinë tonë si profetë të Zotit. Pastaj Musai filloi të paraqiste shenjat e mëdha. Ai hodhi shkopin, dhe “ai u bë gjarpër i vërtetë. Pastaj nxori dorën e tij: ajo ishte e bardhë për të gjithë shikuesit.” [Araf 108].

- **dhe shpëtimi është për atë që ndjek Rrugën e Drejtë.** - Paqja e shpëtimi qoftë për këdo që ndjek rrugën e drejtë dhe ligjin

e qartë të Zotit. Këta do të jetojnë në paqe e mirësi, në këtë botë dhe në ahiret.

- **Neve na është shpallur...** – Ky lajm na ka ardhur nga Allahu, pra, nuk e kemi shpikur vetë:

- **... se dënimi është për atë që përgënjeshtrohet (të dërguarit) dhe ia kthen shpinën besimit”.** - Kush i quan gënjeshttra lajmet e Zotit dhe të profetëve të Tij dhe u kthen shpinën atyre, duke mos u nënshtuar që t’i zbatojë e të jetojë sipas tyre, meriton dënimin e Tij të drejtë. Këto fjalë ishin nxitje për Faraonin që të besonte Zotin dhe të pasonte Shpalljen e Tij, por edhe një kërcënim, gjithashtu. Por ai njeri nuk përfitoi nga kjo dhe përsëri e mohoi Zotin, madje refuzoi me inat dhe arrogancë, duke thënë:

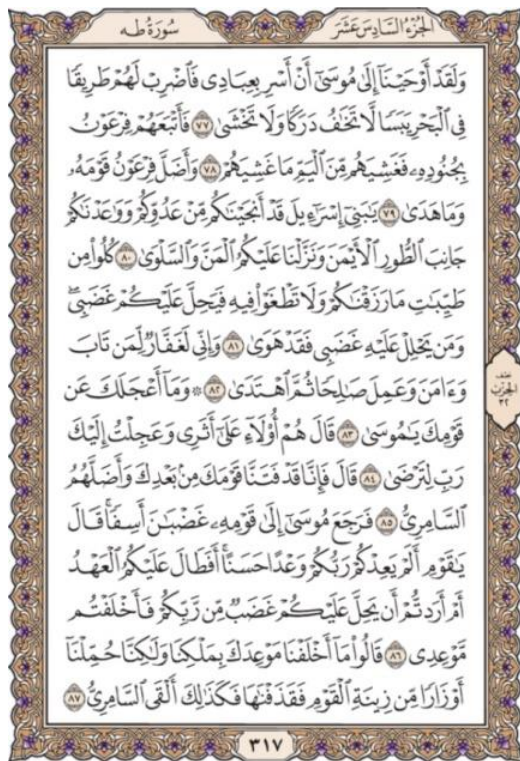
- **Faraoni tha: “E kush është, atëherë Zoti juaj, o Musa?”** – Duke mos pranuar të besonte, Faraoni e pyeti Musain: “E kush është Zoti juaj, o Musa?” Atëherë, Musai i kthen një përgjigje të plotë, të qartë dhe shteruese, duke thënë:

- **Musai Tha: “Zoti ynë është Ai që çdo gjëje i ka dhënë formën e vet (të krijimit) dhe pastaj e ka udhëzuar.”** - Zoti ynë është Ai që ka krijuar të gjitha krijesat, duke i dhënë secilit formën e përshtatshme, që tregon për bukurinë e urtësinë e Krijuesit. Dikë e krijoi të madh, dikë të vogël e dikë të mesëm, në çdo cilësi e atribut. Pasi i krijon, Allahu e udhëzon çdo krijesë në qëllimin për të cilin e ka krijuar. Ky është udhëzimi i përgjithshëm, që mund të shihet në të gjitha krijesat. Çdo krijesë duket qartë që vepron ashtu si i përshtatet krijimit të vet, për të arritur dobitë e veta e për t’u ruajtur nga çdo e keqe. Madje edhe kafshëve u është dhënë një udhëzim i tillë, për t’iu mundësuar të arrijnë të mirat e të ruhen nga të këqijat. Kjo ngjan me ajetin tjetër kuranor: “Është Ai i cili e përsosi krijimin e çdo gjëje...”. [Sexhde 7]. Allahu jo vetëm që i krijoi, por edhe e përkreu dhe e zbukuroi krijimin e tyre. Askush nuk mund të bëjë diçka më të përkryer dhe të bukur se ajo që ka bërë Zoti. Ai i udhëzon

krijesat tek më e dobishmja për ta. Allahu është Krijuesi, Furnizuesi e Sunduesi, dhe kushdo që mohon këtë fakt është njëlloj si të ketë mohuar çdo gjë që ekziston. Mohimi i Zotit në fakt është arrogancë, kokëfortësi dhe këmbëngulje në të kotën. Nëse dikush mohon ekzistencën e gjërave që dihet botërisht se ekzistojnë, madje dëshmojnë edhe nga shqisat, ky veprim do të konsiderohej si mendjelehtësi, arrogancë e këmbëngulje në kotësi. Mohimi i Zotit është më i keq dhe më i padrejtë se ky lloj mohimi. Kështu, kur Faraoni nuk mundi të hidhte poshtë këtë argument të prerë dhe të padiskutueshëm, iu shmang bisedës dhe filloi të polemizonte jashtë temës, për t'iu larguar qëllimit bazë.

- **Faraoni tha: “Si është, atëherë gjendja e popujve të hershëm?”** - Çfarë ka ndodhur me ta? Edhe ata, ashtu si ne, nuk i besuan këto që ti po na thua. Ata janë shembulli ynë. Atëherë, Musai i tha:

- **Musai Tha: “Dija për ata është te Zoti im, e shënuar, ashtu siç duhet, në një libër. Zoti im nuk gabon asnjëherë e as nuk harron asnjëherë”.** - Allahu i ka ruajtur të gjitha veprat e tyre, të mira ose të këqija, dhe i ka shënuar në një libër madhështor, - Leuhi Mahfudh. Allahu i di me hollësi veprat e gjithësecilit. Asgjë nuk i shpëton diturisë së Zotit dhe Ai nuk harron kurrë. Ata popuj për të cilët po pyet bënë çfarë bënë dhe morën atë që merituan. Ata do të shpërblehen për veprat e tyre, prandaj pyetja jote për ta është e pakuptimtë dhe e pavend. Nëse shenjat e mrekullie që të treguam janë të vërteta prej Zotit, dhe të tilla janë, atëherë bindju të vërtetës dhe ftesës që po të jepet dhe largohu nga mohimi e padrejtësia! Lëre këtë polemikë të kotë! Gjithashtu, nëse pretendon se ato argumente nuk mjaftojnë, atëherë biseda është e hapur dhe ti mund të sjellësh argumente, që të hedhësh poshtë argumentet e mia! Me shmangie nga biseda, nuk ke për të shpëtuar! Allahu na njofton se Faraoni ishte i sigurt për vërtetësinë e Musait si profet, por sërish e mohoi. Allahu thotë:

“Ata i mohuan ato (argumentet) në mënyrë të padrejtë e me mendjemadhësi, edhe pse ishin të bindur dhe të sigurt në to (*se ishin nga Zoti*). Shikoje se cili ishte fundi i shkatërrimtarëve!” [Neml 14]. Prandaj dhe Musai i tha: “Ti e di me siguri të plotë se ato (*mrekullitë*) nuk i zbriti askush tjetër përveç Zotit të qiejve e të Tokës. Ai i zbriti ato të dukshme, e unë besoj, o Faraon, se ti je i shkatërruar.” [Isra 102]. Nga kjo kuptohej qartë se ai po tregojte kokëfortë dhe i padrejtë në polemikën e tij. Qëllimi i tij ishte thjesht madhështia dhe tirania në Tokë.

- ... (*Zoti im*) është Ai, i cili e ka bërë Tokën si qilim për ju... - Allahu është Ai që Tokën jua shtroi dhe e përshtati, që të mund të jetoni në të në mënyrë komode, të ndërtoni, të mbillni e ta kultivoni tokën, të hapni rrugë e ta shtroni atë, e shumë gjëra të tjera. Ai nuk e bëri Tokën të papërshtatshme për ju, që të mos përfitonit prej saj.

- ... dhe për të mirën tuaj hapi rrugë nëpër të. - Allahu ju mundësoi rrugë nëpër tokë e mes malesh, dhe kështu mundësoi të

ndërtoni lidhje mes vendeve të largëta. Njeriu mund të shkojë sot në çdo cep të botës me lehtësi. Nëpërmjet udhëtimeve, ai përfiton më shumë sesa në vendin e vet.

- Ai e ka zbritur ujin prej qielli dhe me të mbijnë në çift bimë të llojeve të ndryshme. - Allahu hedh nga qielli shiun, prej të cilit mbijnë në çift bimë të llojeve të ndryshme, me forma e karakteristika të veçanta për secilën. Është Allahu që e mundëson ujin, si furnizim e begati për ne dhe për kafshët tona. Nëse nuk do të binte shi prej qiellit, do të vdiste çdo gjallesë në tokë.

- Hani (nga mirësitë e Tij) dhe kulloteni bagëtinë tuaj (në atë bimësi)! - Në kontekstin e mirësive, kjo tregon se, në origjinë, bimësia që del nga toka është e lejuar për ushqim, përveç atyre që dihet se janë dëmtoese, si bimët helmuese etj.

- Vërtet, në të gjitha këto ka Shenja për ata që mendojnë. - Janë shenja të mjaftueshme për ata që kanë mendje të shëndoshë dhe të papërlyer, që të kuptojnë mirësinë, mëshirën, bujarinë dhe dhuratat e mëdha të Zotit. Çdo i logjikshëm e kupton përmes këtyre shenjave përkujdesjen e madhe të Allahut dhe bindet se Ai është i vetmi Zot, Krijues e i Plotpushtetshëm që meriton të adhurohet. Allahu është Sunduesi i Lavdëruar, i vetmi që meriton t'i përkushtohesh me adhurime, duke i shprehur dashurinë më të lartë dhe përunjësinë më të thellë. Vetëm Ai meriton të gjitha përlëvdimet, lavdërimet, mirënjohjen dhe adhurimin. Allahu është i vetmi që dhuron të gjitha mirësitë. Këto shenja tregojnë se Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka. Ashtu siç e ringjall tokën pasi është tërësisht e shkretë e pa jetë, ashtu do t'i ringjallë edhe të vdekurit. Allahu i Madhëruar i përmendi veçmas njerëzit me logjikë dhe që kuptojnë, sepse janë ata përfitojnë nga shenjat e Tij. Ata dinë të vështrojnë e të përfitojnë, ndërsa të tjerët janë si kafshët e bagëtisë, që nuk e kuptojnë qëllimin e këtyre shenjave. Ato hanë pinë, por zemrat i kanë të fjetura e të

pavëmendshme, sikurse thotë Allahu i Madhëruar: "Sa e sa argumente ka në qiej e në tokë, pranë të cilave kalojnë, por u kthejnë shpinën. Shumica e tyre e besojnë Allahun veçse duke bërë idhujtari." [Jusuf 105].

- Prej asaj (tokës) ju krijuam, në të do t'ju kthejmë përsëri e prej saj do t'ju nxjerrim edhe një herë tjetër. - Allahu i Madhëruar na tregoi më lart për begatinë dhe bujarinë e tokës, e cila, kur bie shi, nxjerr prodhimet e saj, si falënderim dhe mirënjohje për Zotin e saj dhe me lejen dhe urdhrin e Tij. Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon se Ai na krijoi nga toka, tek ajo do të na kthejë kur të vdesim dhe të varrosemi, dhe prej saj do të na nxjerrë sërish, kur të vijë Dita e Llogarisë. Ashtu siç na krijoi kur nuk ekzistonim, dhe për këtë jemi të sigurt, do të vijë dita që Ai të na ringjallë pas vdekjes, për të na shpërblyer sipas veprave që kemi bërë në jetën e kësaj bote. Këto janë dy argumente logjike për vërtetësinë e ringjalljes: 1. nxjerrja e bimësisë nga toka e shkretë dhe e pajetë; 2. krijimi i njerëzve nga toka, kur ata nuk ekzistonin.

Ajetet 56 – 64

56. Ne ia treguam atij (Faraonit) të gjitha Argumentet Tona, por ai i përgënjeshtroi dhe i refuzoi ato.

57. Faraoni tha: "O Musa! Mos vallë, na ke ardhur që me magjinë tënde të na nxjerrësh prej tokës sonë (prej Egjiptit)?"

58. Por, Ne do të të sjellim ty një magji të ngjashme. Cakto midis nesh e teje një kohë dhe vend të përshtatshëm takimi, që nuk do ta thyenim as ne e as ti!"

59. Musai tha: "Koha e caktuar le të jetë Dita e Festës, që njerëzit të tubohen paradite."

60. Kështu, Faraoni u kthye, tuboi magjistarët e vet dhe doli në kohën (dhe vendin) e caktuar.

61. Musai u tha atyre (magjistarëve): "Mjerë ju! Mos trilloni gënjeshtër kundër Allahut dhe t'ju shkatërrojë me dënim. Nuk ka dyshim, se ai që trillon

(*gënjeshtër kundër Allahut*), ka për të dështuar.”.

62. Ata (magjistarët) diskutuan (mes tyre) për këtë çështje, por e mbajtën të fshehtë bisedën.

63. Pastaj (sipas urdhrit të Faraonit) thanë: “Këta të dy janë magjistarë, që duan t’ju nxjerrin nga toka juaj me magjinë e tyre dhe ta zhdukin rrugën tuaj që, pa dyshim, është më e drejta.”.

64. Prandaj vendosni seriozisht për çështjen tuaj dhe dilni në shesh tok e të bashkuar! Ai që triumfon sot, ai ka fituar.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne ia treguam atij (Faraonit) të gjitha Argumentet Tona, por ai i përgënjeshtroi dhe i refuzoi ato.** - Allahu i Madhëruar na tregon se Ai i mundësoi Faraonit që të shihte të gjitha llojet e shenjave, qoftë në horizont, qoftë në veten e tij, por ai nuk pranoi të nënshtrohej dhe të kthente rrugë. Ai nuk e besoi mesazhin e Zotit dhe nuk u bind të jetonte sipas urdhrave e ligjeve të Zotit. Të vërtetën e quante gënjeshtër dhe kotësi, ndërsa tiraninë e padrejtësitë e tij i quante drejtësi. Faraoni mbronte me fanatizëm të kotën, për të hedhur poshtë të vërtetën. Ai përdori çdo mjet për të devijuar e mposhtur njerëzit e tjerë.

- **Faraoni tha: “O Musa! Mos vallë, na ke ardhur që me magjinë tënde të na nxjerrësh prej tokës sonë (prej Egjiptit)?”**

- Faraoni pretendoi se shenjat e jashtëzakonshme që solli Musai ishin magji dhe mashtrime, që fshihnin një qëllim tjetër: dëbimin e popullit nga atdheu dhe marrjen e pushtetit. I mallkuari i thoshte këto fjalë që të ndikonte në zemrat e popullit, sepse dihet që njeriu e do atdheun e vet dhe kërkon ta mbrojë atë. Gjithashtu, njeriu e ka shumë të vështirë të largohet dhe ta braktisë vendin e vet. Kështu, duke i manipuluar me fjalë, Faraoni i bindi njerëzit se ky ishte qëllimi i vërtetë i Musait. Në këtë mënyrë, ata do ta urrenin dhe luftonin Musain, duke mos dashur të dëgjonin më prej tij.

- **Por, Ne do të të sjellim ty një magji të ngjashme.** - Edhe ne do të demonstrojmë një magji të ngjashme, prandaj na jep një afat:

- **Cakto midis nesh e teje një kohë dhe vend të përshtatshëm takimi, që nuk do ta thyenim as ne e as ti!**” - Vendosi një ditë për një takim sfidues, që ta dimë të dyja palët. Gjithashtu, lër një vendtakim të njohur, që ta shohin të gjithë përballjen tonë! Atëherë, Musai tha:

- **Musai tha: “Koha e caktuar le të jetë Dita e Festës, që njerëzit të tubohen paradite.”.** - Ai e la përballjen në një ditë feste, kur njerëzit nuk kishin shumë punë e angazhime, prandaj do të vinin të merrnin pjesë të gjithë. Për më tepër që takimi u la paradite, që pjesëmarrja të ishte sa më e madhe dhe njerëzit ta shihnin me sytë e tyre realitetin.

- **Kështu, Faraoni u kthye, tuboi magjistarët e vet dhe doli në kohën (dhe vendin) e caktuar.** - Kështu, Faraoni mbledhi popull dhe magjistarë sa mundi, për intrigën e tij kundër Musait. Ai dërgoi njerëzit e tij në të gjitha qytetet për të mbledhur sa më shumë magjistarë të njohur dhe të zotë. Asokohe, magjia ishte e përhapur shumë dhe ishte bërë një njohuri e rëndësishme dhe e vlerësuar ndër njerëz. Si përfundim, Faraoni mbledhi një numër të madh magjistarësh. Të dyja palët dolën në kohën dhe vendin e caktuar. Ishin grumbulluar me mijëra njerëz: të pasur e të varfër, të pushtetshëm dhe popull i thjeshtë, të mëdhenj e të vegjël. Atëherë u bë një reklamë e madhe, që njerëzit të merrnin pjesë masivisht.

- **Musai u tha atyre (magjistarëve): “Mjerë ju! Mos trilloni gënjeshtër kundër Allahut dhe t’ju shkatërrojë me dënim. Nuk ka dyshim, se ai që trillon (gënjeshtër kundër Allahut), ka për të dështuar.”.** - Mos e mbroni të kotën dhe, nëpërmjet magjisë tuaj, të bëheni palë me të! Mos luftoni kundër të vërtetës dhe të trilloni gënjeshtër kundër Allahut, sepse kjo do të sillte ndëshkimin shfarosës mbi ju!

Çfarë do që të bëni, do të zhgënjeheni për trillimet e shpifjet tuaja. As ofiqet apo nderet që synoni nga Faraoni nuk do t'i merrni dhe as nga ndëshkimi i Allahut nuk do të shpëtoni. Nuk ka dyshim se fjala e vërtetë dhe e drejtë do të ndikojë te njerëzit dhe zemrat e tyre.

- **Ata** (*magjistarët*) **diskutuan** (*mes tyre*) **për këtë çështje, por e mbajtën të fshehtë bisedën.** - Pasi dëgjuan fjalët e Musait, magjistarët filluan të grindeshin mes njëri tjetrit, duke ngritur zërin. Mbase pjesë e polemikës së tyre ishte edhe pyetja: A është Musa me të vërtetën apo jo?! Sidoqoftë, besimi i tyre deri në ato çaste ende nuk po qartësohej. Ajo që Zoti kishte caktuar do të ndodhte patjetër, në mënyrë që, sikurse thuhet në Kur'an: "...jobesimtarët ta dinë se kanë mohuar, pasi e vërteta iu bë e qartë, ndërsa besimtarët të vazhdojnë të besojnë, pasi e vërteta u bë e qartë. Allahu dëgjon dhe di gjithçka." [Enfal 42]. Ata e mbajtën sekret debatin mes tyre dhe ranë dakord që para njerëzve të dilnin me një qëndrim, me qëllim që populli të ishte i bashkuar në fenë dhe besimet e tyre të kota. Kësisoj, ata dolën në popull dhe thanë:

- **Pastaj** (*sipas urdhrit të Faraonit*) **thanë: "Këta të dy janë magjistarë, që duan t'ju nxjerrin nga toka juaj me magjinë e tyre...** - Ja pra këto ishin fjalët që ranë dakort se do t'ia thonë popullit. Kjo fjalë e thënë nga magjistarët para popullit ishte e ngjashme me fjalën e Faraonit thënë më parë. Ka mundësi që kjo përzgjedhje e fjalëve nga magjistarët të jetë rastësore, por ka mundësi që Faraoni t'u ketë dhënë urdher atyre për t'i folur para popullit. Përveç fjalës së Faraonit ata shtuan edhe disa fjalë kur thanë:

- **... dhe ta zhdukin rrugën tuaj që, pa dyshim, është më e drejta.**". - Këto ishin fjalët që magjistarët ranë dakord të thoshin publikisht, për të nxitur njëri-tjetrin edhe më shumë kundër Musait. Ata thoshin: Musai, nga smira që ka për prestigjin dhe famën tuaj, kërkon të bëhet i famshëm dhe t'ju komandojë ju, që jeni aq të njohur me

magjitë tuaja. Ai kërkon t'ju rrëmbejë famën dhe pasurinë, që ju fitoni me magjinë, duke dalë kështu mbi ju.

- **Prandaj vendosni seriozisht për çështjen tuaj dhe dilni në shesh tok e të bashkuar! Ai që triumfon sot, ai ka fituar.!** - Hidhuni në veprim si një trup i vetëm, duke demonstruar gjithë fuqinë tuaj! Për të dalë triumfues, bëhuni të gjithë bashkë, që puna juaj të jetë më e fuqishme! Jepni gjithçka që keni, sepse kush fiton sot, ka fituar gjithçka që synon, qoftë pasuri apo pushtet. Nga fitorja e kësaj dite varen ditët që do të vijnë më pas. *Subhanallah!* Sa të përkushtuar ishin ata në mbrojtjen e së kotës! Sa këmbëngulës ishin arritjen e qëllimeve të tyre! Ata lëvizën çdo gur që të mposhtnin të vërtetën. Por Allahu dëshiron që të triumfojë vetëm e vërteta dhe të mposhtet e kota!

Ajetet 65 - 73

65. Ata thanë: "O Musa! A do të hedhësh ti, apo të hedhim ne të parët?"

66. Musai tha: "Hidhni ju!" Dhe ja, atij iu duk, nga magjia e tyre se litarët dhe shkopinjtë (*e magjistarëve*) **po lëviznin** (*si gjarpërinj*).

67. Kështu, Musai ndjeu në vetvete njëfarë frike.

68. Ne i thamë atij: "Mos ki frikë! Sepse është e sigurt se ti do të jesh triumfues."

69. Tani hidhe atë që e ke në dorën tënde të djathtë (*shkopin*) **që t'i gëlltisë menjëherë ato që bënë ata! Ajo që bënë ata nuk është asgjë tjetër, përveçse mashtrim magjistari dhe magjistari kurrë nuk fiton, kudo qoftë.**

70. Atëherë, magjistarët u hodhën në sexhde dhe thanë: "Ne besojmë në Zotin e Harunit dhe të Musait."

71. Faraoni tha: "A i besuat atij para se unë t'ju jap leje?! Ai (*Musai*) **është prijësi juaj, ai që jua mësoi magjinë! Unë do t'jua pres duart e këmbët në të kundërtën e njëra-tjetrës e do t'ju mbërthej në trungjet e hurmave. Atëherë do ta kuptoni se cili prej nesh ka dënim më të ashpër e të pandërprerë."**

72. Ata thanë: “Ne kurrë nuk do të të japim përparësi ty ndaj Argumentave të qarta, që na erdhën dhe ndaj Atij që na krijoi. Prandaj, gjyko për ne si të duash! Ti mund të gjykos (dhe të dënosh) vetëm në jetën e kësaj bote.”

73. Ne besuam në Zotin tone. Ai na i faltë gabimet tona dhe magjitë që ti na detyrove (t'i bënim). Allahu është më i Miri dhe i Përfjetshmi.

Shpjegimi i ajeteve

Ja ku erdhi edhe sfida e madhe. Pas përgatitjes së plotë të intrigës, nuk mbetej gjë tjetër veç përballjes:

- Ata thanë: “O Musa! A do të hedhësh ti, apo të hedhim ne të parët?” - Duke i dhënë të kuptojë se ata do të dilnin patjetër fitimtarë, i lanë Musait mundësinë të përzgjidhte se kush do të fillonte i pari. Musai u tha:

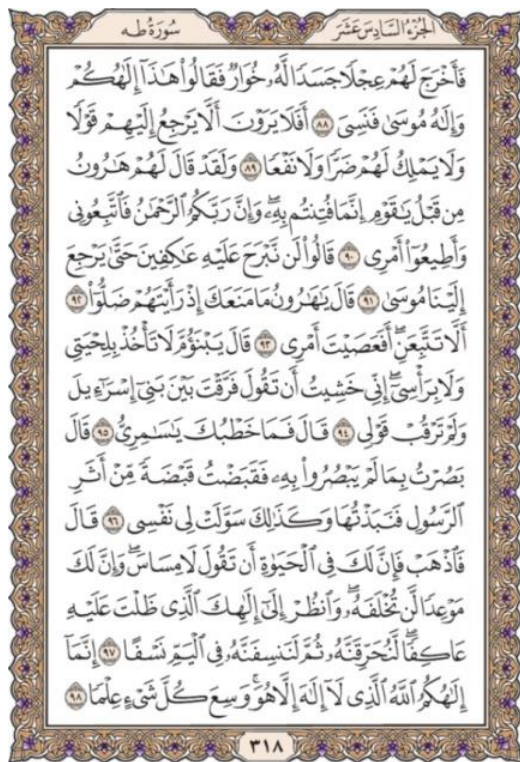
- Musai tha: “Hidhni ju!” Dhe ja, atij iu duk, nga magjia e tyre se litarët dhe shkopinjtë (e magjistarëve) po lëviznin (si gjarpërinj). – Kështu, ata i hodhën litarët dhe shkopinjtë e tyre. Musai iu duk sikur ata po lëviznin dhe zvarriteshin si gjarpërinj, për shkak të magjisë së tyre të fuqishme. Për këtë arsye, Musai ndjeu pak frikë në vete:

- Kështu, Musai ndjeu në vetvete njëfarë frike. – E tillë është natyra e njeriut. Musai vërtet u tremb pak nga ajo që pa, si njeri që ishte, por zemra e tij ishte e bindur dhe e qetë në premtimin e Allahut për ndihmë. Allahu kujdesej për robin dhe profetin e Tij të dashur, prandaj i tha:

- Ne i thamë atij: “Mos ki frikë! Sepse është e sigurt se ti do të jesh triumfues.””

- Duke e qetësuar dhe duke i dhënë kurajë, Allahu e siguroi Musain se do të dilte triumfues dhe do t'i mundte ata. Madje, ata do t'i përulëshin Musait. Pastaj e urdhëroi dhe tha:

- Tani hidhe atë që e ke në dorën tënde të djathtë (shkopin) që t'i gëlltisë menjëherë ato që bënë ata! Ajo që bënë ata nuk është asgjë tjetër, përveçse mashtrim magjistari dhe magjistari kurrë nuk

fiton, kudo qoftë. - Hidh shkopin dhe do të shohësh se magjia e tyre nuk ka për t'u sjellë asgjë të pritshme. Gjithçka ishte thjesht iluzion magjistarësh, që mashtrojnë njerëzit dhe ua zbukurojnë të kotën, duke i bërë të mendojnë se janë në të vërtetën. Musai e hodhi shkopin, i cili filloi të gëlltiste gjithçka që paraqitën magjistarët, ndërkohë që njerëzit shihnin ç'po ndodhte. Atëherë, magjistarët e kuptuan se kjo nuk ishte magji, por një mrekulli e madhe nga Allahu, prandaj nxituan menjëherë të shfaqnin besimin e tyre:

- Atëherë, magjistarët u hodhën në sexhde dhe thanë: “Ne besojmë në Zotin e Harunit dhe të Musait.”” – Në këtë mënyrë u shfaq e qartë e vërteta dhe u shkatërrua magjia, kurthet dhe intrigat kundër së vërtetës. E gjithë kjo ndodhi para një tubimi të madh njerëzish. Nga ana tjetër, ngjarja ishte mëshirë dhe qartësim i madh për besimtarët. Ndërsa për pabesimtarët ishte dëshpërim, sepse ata nuk do të kishin më asnjë justifikim para Allahut të Madhëruar. Atëherë, Faraoni iu drejtua

magjistarëve, tashmë të penduar dhe besimtarë:

- **Faraoni tha: “A i besuat atij para se unë t’ju jap leje?! Ai (Musai) është prijësi juaj, ai që jua mësoi magjinë!** - Si guxuat të besonit atë pa më marrë leje e pa u konsultuar me mua?! Kjo ju duk shumë e çuditshme dhe e pa pranueshme Faraonit. Si qe e mundur që ata magjistarë, të cilët deri dje ishin shumë të nënshtruar e të bindur ndaj Faraonit për çdo çështje, të shndërroheshin komplet dhe të besonin Musain pa e pyetur fare atë? Megjithatë, edhe pas kësaj mrekullie të madhe, Faraoni u zhyt edhe më thellë në kufrin dhe tiraninë e tij. Ai filloi ta nënçmonte logjikën e popullit dhe të manipulonte mendjet e tyre. Ai punoi t’i bindte ata se Musai dhe magjistarët e kishin planifikuar gjithë këtë shfaqje, me qëllim që ta përzinin popullin nga Misiri. Pasi u foli gjatë, populli e besoi. I Lartësuar thotë: “Ai (Faraoni) e frikësoi popullin e vet dhe ata e dëgjuan. Ata ishin një popull i shkatërruar.” [Zuhruf 54]. Edhe pse kjo tezë nuk mund të pranohej edhe nga dikush me fare pak mend në kokë dhe që e njihte sadopak realitetin, ata e pranuan. Ata vërtet ishin popull mendjelehtë dhe i shfrenuar. A nuk menduan pak dhe të logjikonin drejt?! Musai erdhi nga Medjeni i vetëm dhe, kur mbërriti në Misir, nuk takoi as magjistarët dhe asnjë njeri tjetër, por direkt shkoi tek Faraoni, për ta ftuar në besimin e drejtë. Ai i tregoi disa shenja e mrekulli, por përsëri Faraoni, duke dashur ta kundërshtonte, dërgoi në çdo qytet njerëz, që t’i gjenin e sillnin magjistarët më të zotë dhe më të sprovuar. Magjistarët shkuan menjëherë te Faraoni, i cili u premtoi shpërbllim dhe pushtet, nëse fitonin. Magjistarët shprehën nga ana e tyre përkushtimin më të madh për t’i shërbyer Faraonit dhe për t’u përballur me Musain. Atëherë, a është e mundur që, pas gjithë kësaj, të thuash se kjo u planifikua nga Musai?! Kjo është e pabesueshme. Pastaj Faraoni kërcënoi magjistarët, duke u thënë:

- **Unë do t’jua pres duart e këmbët në të kundërtën e njëra-tjetrës e do t’ju mbërthej në trungjet e hurmave.** - Ai i kërcënoi se do t’i ndëshkonte njëllonj si vrasësit dhe kusarët. Ai do t’u priste dorën e djathtë dhe këmbën e majtë, pastaj do t’i kryqëzonte e gozhdonte në trungjet e palmave, në mënyrë që t’i shilte e gjithë bota.

- **Atëherë do ta kuptoni se cili prej nesh ka dënim më të ashpër e të pandërprerë.”**

- Sipas pretendimit të tij, ai qenkësh më i fuqishëm se Allahu dhe dënimi i tij do të vazhdonte përgjithmonë. Kështu e përmbysi realitetin Faraoni, për të frikësuar ata që nuk kishin logjikë dhe që e pasonin si bagëtia. Megjithatë, kur magjistarët panë të vërtetën, pasi Allahu u pati dhënë logjikë të mjaftueshme për të njohur të drejtën dhe realitetin e gjërave, u përgjigjën plot besim e siguri:

- **Ata thanë: “Ne kurrë nuk do të të japim përparësi ty ndaj Argumentave të qarta, që na erdhën dhe ndaj Atij që na krijoi.** -

Kurrë nuk kemi për të të zgjedhur ty apo ato që ti na premtove, kundrejt asaj që na premtun Zoti dhe mrekullive të Tij. Ne jemi të bindur tashmë se Allahu është Zoti i Gjithëfuqishëm, i Madhëruari dhe i Vetmi të cilit duhet t’i nënshtrohemi me adhurim. Çdo forcë tjetër veç Tij është e kotë. E si të të japim ty përparësi, kur Allahu është Ai që na krijoi. Kjo nuk ka për të ndodhur kurrë.

- **Prandaj, gjyko për ne si të duash!** - Bëj ç’ke për të bërë nga ato që thua: tortura, vrasje apo kryqëzime, se ne nuk na tremb dot!

- **Ti mund të gjykosh (dhe të dënosh) vetëm në jetën e kësaj bote.”** - E shumta që ke për të arritur është ndëshkimi në këtë jetë, dhe çdo gjë do të përfundojë këtu. Ndërsa dënimi i Allahut për atë që vazhdon me mohim, ka për të qenë i përjetshëm dhe i tmerrshëm. Këto fjalët e fundit dukej sikur i ktheheshin fjalës së Faraonit, kur tha: “Atëherë do ta kuptoni se cili prej nesh ka dënim më të ashpër e të pandërprerë.” Këto fjalë të magjistarëve na mësojnë se njeriu i

mençur duhet të krahasojë gjithmonë ndëshkimin e kësaj bote me ndëshkimin e ahiretit, ashtu sikurse duhet të meditojë rreth kënaqësive të kësaj jete dhe atyre të ahiretit, për të ditur se cilës duhet t'i japë përparësi.

- Ne besuam në Zotin tone. Ai na i faltë gabimet tona dhe magjitet që ti na detyrove (t'i bënim). - Ne pendo kemi për *kufri*-in dhe gjynahet tona. Besimi i shlyen të gjitha të këqijat, ashtu si pendimi i sinqertë fshin të gjitha gjynahet e shkuara. Vini re! Ata thanë: “Ai na i faltë gabimet tona dhe magjitet që ti na detyrove (t'i bënim).” Pra, duket ata nuk e bënë atë punë me dëshirën e tyre, por ishin të detyruar nga Faraoni. Ajo që kuptohet është se, kur Musai i këshilloi: “Mjerë ju! Mos trilloni gënjeshtër kundër Allahut dhe t’ju shkatërrojë me dënim. Nuk ka dyshim, se ai që trillon (gënjeshtër kundër Allahut), ka për të dështuar.”, ndikoi fort në zemrat e tyre, prandaj edhe filluan polemikat mes tyre rreth përbaljes. Por Faraoni i detyroi të mbanin një qëndrim të caktuar dhe të fokusoheshin në punën që e kryen më pas. Kjo shpjegon edhe faktin se ata thanë të njëjtat fjalë që tha Faraoni për Musain: “Këta të dy janë magjistarë, që duan t’ju nxjerrin nga atdheu juaj me magjinë e tyre...”. Kështu, ata vazhduan me planin që Faraoni kishte hartuar dhe që ua kishte bërë të detyrueshëm për zbatim. Mbase ishte pikërisht ky detaj, që Zoti i mëshiroi. Ata nuk e dëshironin ta kundërshtonin të vërtetën me kotësi, por vepruan, si i thonë: “me sy mbyllur” dhe të detyruar nga Faraoni. Mbase ky reflektim në zemrat e tyre pas këshillës së Musait, bëri që ata t’i mëshironte Zoti dhe t’ua hapte zemrat për imanin e pastër dhe pendimin e sinqertë. Pastaj ata thanë:

- Allahu është më i Miri dhe i Përjetshmi.

- Allahu është më i Miri shpërblyes dhe na ka premtuar mirësi më të mëdha se ato që na ofron ti. Gjithashtu, shpërblimi i Tij është i përhershëm dhe do të mbetet gjithmonë. Në çdo rast në Kur'an, kur Allahu tregon historinë e Musait dhe

Faraonit me magjistarët, ka përmendur se Faraoni i kërcënoi ata se do t’ua këpuste duart e këmbët dhe se do t’i varte në trungje palmash, por asnjëherë nuk është thënë se Faraoni e ekzekutoi këtë ndëshkim. As në hadithe të sakta nuk thuhet se ai e bëri këtë. Që të themi me bindje se ai e ekzekutoi dënimin ose jo, kjo ka nevojë për hadith të saktë e argument të pranueshëm. Sidoqoftë, Allahu e di më mirë. Ndoshta, duke qenë se Faraoni i kërcënoi se do ta jepte atë ndëshkim dhe fakti se ai kishte pushtetin ta ekzekutonte, tregon në njëfarë mënyre se ai e ka kryer diçka të tillë. Gjithashtu, nëse nuk do ta kishte kryer, Allahu do ta përmendte diçka të tillë ose historianët do të zbulonin ndonjë gjë rreth saj.

Ajetet 74 – 76

74. Atë që do të dalë para Zotit të vet si keqbërës e pret Xhehenemi, ku as nuk do të vdesë dhe as nuk do të jetojë.

75. Ndërsa ata që do të dalin para Tij si besimtarë dhe kanë bërë vepra të mira, i presin grada të larta.

76. Ato janë Xhenetet e Adnit, nëpër të cilët rrjedhin lumenj e ku do të jenë përjetë. Ky është shpërblimi i atyre që janë pastruar (nga mosbesimi).

Shpjegimi i ajeteve

- Atë që do të dalë para Zotit të vet si keqbërës e pret Xhehenemi, ku as nuk do të vdesë dhe as nuk do të jetojë. - Allahu i Madhëruar na njofton se cilido që del para Tij si keqbërës, domethënë i mbushur dhe zhytur në ligësi, gjë kjo që tregon mohimin e tij, dhe vazhdon kështu deri sa të vdesë, për të është përgatitur zjarri i Xhehenemit, brenda të cilit ka vuajtje të mëdha dhe dënime të tmerrshme. Fundi i Xhehenemit është shumë thellë, përvëlimi i tij është i dhimbshëm dhe dënimi i tij ta shkatërron zemrën. Ndëshkimi është i përjetshëm dhe i dënuari as nuk vdes e të qetësohet dhe as nuk bën jetë normale. Jeta në Zjarr është e mbushur me ndëshkime zemre, shpirti dhe trupi të papërshkrueshme e që nuk lehtësohen asnjëherë. I dënuari do të kërkojë ndihmë, por nuk do ta ndihmojë

kush, do të lutet dhe askush nuk do ta dëgjojë lutjen e tij. E vetmja “ndihmë” që i vjen është ajo që thotë Zoti: “Ne kemi përgatitur për jobesimtarët një zjarr, muret e të cilit i rrethojnë ata. Nëse kërkojnë shpëtim, ndihmohen me një ujë si katran, që ua përzhit fytyrën. Sa e shëmtuar është ajo pije, e sa vend i keq është ai!”. [Kehf 28]. Dhe përgjigja e lutjeve të tij: “Heshtni aty e mos më flisni!” [Muminunë 108].

- **Ndërsa ata që do të dalin para Tij si besimtarë dhe kanë bërë vepra të mira, i presin grada të larta.** – Ky është ai që shkon te Zoti si besimtar, që i ka besuar Profetit të Tij dhe ka pasuar shpalljet e Tij, me një besim të tillë që e ka nxitur të bëjë vepra të mira, të detyrueshme dhe të pëlqyeshme.

- **Ato janë Xhenetet e Adnit, nëpër të cilët rrjedhin lumenj e ku do të jenë përjetë.** - Për të tillët janë gradat e larta dhe të zbukuruara të Xhenetit. Ata do të lumturohen mes kënaqësive të pandërprera, nëpër lumenjtë e rrjedhshëm dhe jetës së këndshme, që do të vazhdojë përjetësisht. Atje ka gjëra që syri s’i ka parë, veshi nuk i ka dëgjuar dhe mendja e njeriut kurrë nuk i ka menduar.

- **Ky është shpërblimi i atyre që janë pastruar (nga mosbesimi).** - Ky shpërblim i madh është përgatitur për ata që janë pastruar nga shirku, kufri, shkelja e kufijve të Zotit e mosbindja ndaj Tij. Këta ose i kanë lënë tërësisht të tilla vepra të këqija, ose gjithmonë janë penduar për to. Ata e kanë pastruar veten duke e mësuar dhe ushtruar imanin e pastër. Fjala “*tezkije*” përmban dy kuptime njëkohësisht: pastrimin nga ndyrësitë e ligësitë dhe shtimin e të mirave dhe mbarësisë. Edhe *zekati* quhet kështu, sepse ai është pastrim i pasurisë nga të ligat dhe, nga ana tjetër, dhënia e zekatit e shton dhe e përmirëson pasurinë.

Ajetet 77 – 79

77. Ne i kumtuam Musait: “Udhëto natën me robërit e Mi dhe hapu atyre një rrugë të tharë nëpër det! Dhe mos ki frikë se do

të të kapë Faraoni dhe as se do të fundosesh!”.

78. Pastaj, Faraoni iu vu pas atyre (bijve të Izraelit) me ushtrinë e vet, por ata i mbuloi ajo që i mbuloi.

79. Faraoni e çoi në humbje popullin e vet në vend që ta udhëzonte në rrugë të drejtë.

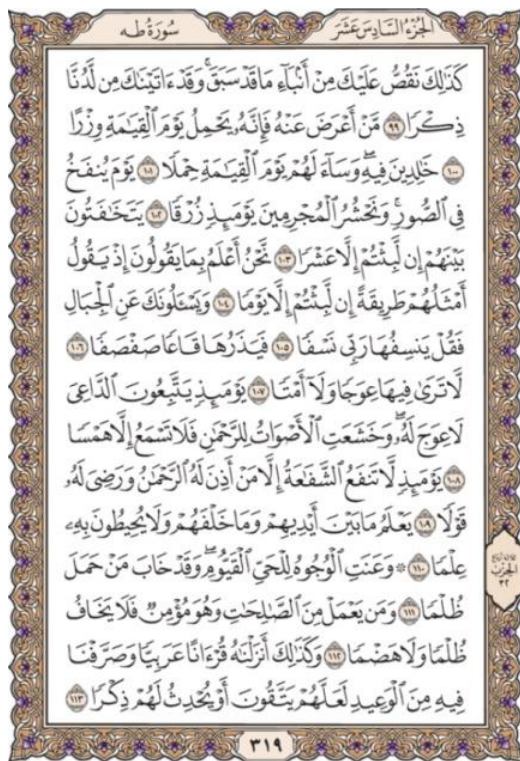
Shpjegimi i ajeteve

- **Ne i kumtuam Musait: “Udhëto natën me robërit e Mi dhe hapu atyre një rrugë të tharë nëpër det! Dhe mos ki frikë se do të të kapë Faraoni dhe as se do të fundosesh!”.** - Pasi Musai e ftoi Faraonin nëpërmjet shenjave të dhëna nga Zoti, vazhdoi të qëndronte në Misir për t’i ftuar ata në Islam dhe për të punuar që të çlironte bijtë e Izraelit prej Faraonit dhe torturave e shfrytëzimit të tij. Megjithatë, Faraoni vazhdoi me arrogancë të refuzonte dhe të luftonte kundër të vërtetës. Ai ishte shumë i ashpër me bijtë e Izraelit. Allahu i paraqiti shumë shenja të mëdha, që na i tregoi në Kur’an. Bijtë e Izraelit nuk mund ta shfaqnin haptazi besimin e tyre, prandaj faleshin në shtëpitë e tyre dhe duronin shtypjen e Faraonit. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar deshi që t’i shpëtonte ata nga armiku i tyre dhe t’u mundësonte të jetonin të lirë, ta adhuronin Allahun haptazi dhe t’i zbatonin urdhëresat dhe ligjet e Tij në jetën e tyre. Kështu, Allahu i Madhëruar i shpalli Musait (a.s) që, së bashku me bijtë e Izraelit, të iknin sapo të hynte nata, që të mund të largoheshin sa më shumë dhe, atje ku do të shkonin, ta adhuronin Allahun haptazi dhe të zbatonin ligjet e Tij lirisht. Allahu i Madhëruar i njoftoi, gjithashtu, se Faraoni me ushtri do të viheshin në ndjekje të tyre. Kështu, sapo ra nata, të gjithë bijtë e Izraelit, me gra e fëmijë, u nisën. Kur çeli dita, në Misir nuk pipëtinte njeri. Faraoni u xhindos nga zemërimi dhe dërgoi njerëz nëpër qytete, që të grumbullonte sa më shumë ushtarë në ndjekje të bijve të Izraelit. Ai ishte i vendosur që të shfrynte zemërimin e tij mbi ta. Por është Allahu Ai që ka në dorë çdo çështje dhe ishte Ai që e

lejoi të mbledhesh ushtria e Faraonit dhe të viheshin në ndjekje të bijve të Izraelit. Ndjekja filloi herët në agim. Allahu i Madhëruar thotë: “Kur dy grupet panë njëri-tjetrin, shokët e Musait thanë: “Na zunë!” [Shuara 61]. Ata po prisnin me frikë. Deti shtrihej përpara tyre, ndërsa nga pas tyre Faraoni i tërbuar, që mezi priste t'i shtinte në dorë. Por me ta ishte Musai, me zemër të qetë dhe i kthjellët në mendime, i sigurt me premtimin e Allahut. Ai tha: “Kurrresi! Me mua është Zoti im dhe Ai do të më udhëzojë”. [Shuara 62].

- **Pastaj, Faraoni iu vu pas atyre (bijve të Izraelit) me ushtrinë e vet, por ata i mbuloi ajo që i mbuloi.** - Allahu i Madhëruar e urdhëroi Musain që të godiste detin me shkopin e tij. Kur ai e goditi, në det u hapën dymbëdhjetë shtigje. Në dy anët e shtigjeve ngrihej uji si mal i lartë. Rruga poshtë ishte krejt e thatë. Allahu i porositi që të mos kishin frikë as nga Faraoni, se mos i kapte, dhe as se mos mbyteshin në det. Kështu, ata ecën në rrugë e hapura nga Zoti i tyre. Mbas tyre u fut në këto shtigje edhe Faraoni me ushtrinë e tij. Ata vazhduan t'i ndiqnin, derisa hynë në det të gjithë ushtarët. Por, ndërkohë, i gjithë populli i Musait kishte dalë nga deti, prandaj Allahu e urdhëroi detin që të mbyllej dhe ta përpinte Faraonin me gjithë ushtri. Ata u mbuluan nga uji dhe u mbytën që të gjithë. Askush nuk shpëtoi. Bijtë e Izraelit e panë vetë se si u zhduk armiku i tyre më i përbetuar. Tashmë, Allahu ua kishte qetësuar shpirtin, duke e asgjësuar armikun e tyre. Ky është përfundimi i *kufrit* dhe i mosbindjes ndaj Allahut:

- **Faraoni e çoi në humbje popullin e vet në vend që ta udhëzonte në rrugë të drejtë.** - Ai ua zbukuronte kufirin e shfrenimin, duke ua reklamuar si të mnira. Nga ana tjetër, Faraoni shpifte dhe trillonte lloj-lloj gënjeshtresh, për të shëmtuar mesazhin e Musait në sytë dhe zemrat e njerëzve. Atij nuk i interesonte aspak udhëzimi tek e mira, por i shtynte njerëzit

në rrugët e humbjes dhe ndëshkimit të hidhur, i cili u filloi që në këtë jetë.

Ajetet 80 – 82

80. O bijt e izraelit! Ne ju shpëtuam prej armikut tuaj, ju dhamë një premtim (për shpalljen e Teuratit) në anën e djathtë të Turi Sinaït dhe ju furnizuam me rrëshirë dhe me shkurtëza.

81. (Dhe ju thamë): Hani nga të mirat që ju dhuruam, e mos i kaloni kufijtë dhe t'ju godasë Zemërimi Im! Dhe ata që i godet zemërimi Im shkatërrohen, vërtet.

82. Por, pa dyshim, Unë jam Ai që e fal përsëri e përsëri atë që pendohet, beson, bën vepra të mira dhe përqendrohet në rrugën e drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **O bijt e izraelit! Ne ju shpëtuam prej armikut tuaj, ju dhamë një premtim (për shpalljen e Teuratit) në anën e djathtë të Turi Sinaït dhe ju furnizuam me rrëshirë dhe me shkurtëza.** - Allahu i Madhëruar u kujton bijve të Izraelit mirësinë e Tij të madhe duke i shpëtuar nga Faraoni dhe duke e përmbytur armikun e tyre.

Gjithashtu, Ai u kujton atyre mirësinë e madhe kur i premtoi Musait një takim në të djathtën e Malit Tur, për t'i shpallur atij Librin, në të cilin do të gjenin ligje të mrekullueshme. Kështu, Allahu do ta plotësonte edhe mirësinë e besimit e të fesë së tyre, pasi u dhuroi mirësitë e kësaj dynjaje. Allahu i Madhëruar u kujton atyre edhe mirësitë e Tij të shumta gjatë 40 vjetëve që u endën nëpër shkretëtirë. Ai i ushqe për 40 vjet rresht me *mena* dhe *selua*, të cilat u vinin pa mundim e lodhje.

- *(Dhe ju thamë):* **Hani nga të mirat që ju dhuruam, e mos i kaloni kufijtë dhe t'ju godasë Zemërimi Im!** - Kënaquni me mirësitë e Allahut dhe jini mirënjohës për to. Por kujdes, “e mos i kaloni kufijtë dhe t'ju godasë zemërimi Im!” Mos e kaloni masën me këto mirësi që Zoti ju ka dhënë, duke i përdorur ato në poshtërsi e mosbindje. Nëse bëni diçka të tillë, mbi ju do të godasë zemërimi dhe ndëshkimi Im. Dhe dijeni, o të mjerë, se:

- **Dhe ata që i godet zemërimi Im shkatërrohen, vërtet.** - Ai ka për t'u poshtëruar dhe shkatërruar, ka për të dështuar dhe humbur gjithçka. Zemërimi është e kundërta e kënaqësisë së Zotit. Kështu përfundon ai të cilin e godet zemërimi i Zotit. Megjithatë, pendimi gjithmonë është i mundshëm, edhe sikur njeriu të ketë bërë shumë poshtërsi, prandaj i Madhëruari thotë:

- **Por, pa dyshim, Unë jam Ai që e fal përsëri e përsëri atë që pendohet, beson, bën vepra të mira dhe përqendrohet në rrugën e drejtë.** - Mëshira Imë është shumë e madhe për atë që pendohet nga kufri, bidatet dhe kalimi i kufijve. Allahu është pranë atyre që e besojnë Atë, melekët, shpalljet, profetët, Ditën e Gjykimit dhe bën vepra të mira me zemrën, trupin, gjymtyrët dhe me gjuhën e tij. Dhe pas gjithë kësaj: “përqendrohet në rrugën e drejtë”, nënshtrohet për të ndjekur rrugën e drejtë. Ai pason Profetin e nderuar, ndjek fenë e drejtë dhe të vërtetë e jeton sipas saj. Të tillëve, Allahu ua fal gjynahet dhe ua

mbulon çdo gabim që ka kaluar, sepse këta kanë bërë sepepin kryesor dhe më të madh, që mundëson faljen e gjynaheve dhe mëshirën e Zotit: pendimin, besimin e saktë e të vërtetë dhe veprat e mira. Teubja, sikurse ka thënë Profeti (a.s), shlyen gjithçka ka ndodhur para saj. Imani dhe islami, gjithashtu, fshijnë gjithçka që ka ndodhur para tyre. Edhe veprat e mira të vazhdueshme i fshijnë të këqijat, sikurse thotë Zoti në Kuran.¹⁰ Ndjekja e rrugës së drejtë me përpikmëri është fshirëse gjynahesh. Mënyrat që Zoti ka premtuar se janë fshirje gjynahesh janë të shumta, si: kërkimi i ditorisë, meditimi në tekstin e Kur'anit ose të haditheve për të nxjerrë mësim, nga të cilat njerëzit përfitojnë e shohin rrugën e vërtetë, ftesa në rrugën e Zotit, refuzimi i bidateve, kufrit dhe devijimit, lufta në rrugën e Zotit, hixhreti për hir të Zotit dhe për të ruajtur besimin, etj. Të gjitha këto sjellin falje gjynahesh dhe ndihmojnë të arrish synimin madhor, kënaqësinë e Zotit dhe lumturinë në të dyja jetët.

Ajetet 83 – 86

83. *(Kur Musai u ngjit në mal, Allahu i tha):* **Përse nxitove para popullit tënd, o Musa?”**

84. Musai tha: **“Ja, ata po vijnë fill pas gjurmëve të mia dhe unë nxitova të vij tek ti, o Zoti im, që të jesh i kënaqur me mua.”**

85. Allahu tha: **“Ne e vumë në provë popullin tend kur ti nuk ishe me ta dhe Samiriu i çoi ata në humbje.”**

86. Musai u kthye te populli i vet i zemëruar e i pikëlluar dhe tha: **“O populli im! A nuk ju premtoi Zoti juaj një premtim të mirë? Apo mos vallë ju duk kohë e gjatë e ju e harruat premtimin? Apo dëshiruat të zbresë zemërimi nga Zoti juaj dhe e thyet besën që më patët dhënë?”**

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i la Musait një kohë dhe vendtakimi për t'i zbritur Teuratin. 30 net ishte koha e pritjes, të cilën Zoti e plotësoi

edhe me 10 të tjera. Pasi kaluan 40 net, Musai nxitoi i përmalluar për Zotin e tij drejt vendtakimit. Allahu i tha:

- **Përse nxitove të vije para popullit tënd, o Musa?** - Pse nxitove të vije para tyre? Pse nuk durove të vije bashkë me ta?

- **Musai tha:** “Ja, ata po vijnë fill pas gjurmëve të mia dhe unë nxitova të vij tek ti, o Zoti im, që të jesh i kënaqur me mua.” - Ata, - tha Musai, - janë në gjurmët e mia. Unë nxitova, o Zoti im, nga dëshira e madhe për të qenë pranë Teje dhe që Ti të jesh i kënaqur.

- **Allahu tha:** “Ne e vumë në provë popullin tend kur ti nuk ishe me ta dhe Samiriu i çoi ata në humbje.” - Ata u sprovuan me adhurimin e viçit, por e keqja ishte se ata nuk bënë durim dhe as u ruajtën prej sprovës, por bënë kufër menjëherë. Në fakt, ishte Samiriu që i devijoi dhe mashtrroi. “Ai u nxori një viç me trup (të gdhendur), që pëlliste...”. Ai e bëri viçin me flori të shkrirë. Nga ky viç dilte një zë si i lopës. Ai tha: “Ky është zoti juaj dhe zoti i Musait, po ai e ka harruar”. Pra, sipas tij, Musai harroi që ky ishte zoti i tij. Kështu, bijtë e Izraelit e adhuruan viçin. Haruni (a.s) i paralajmëroi për këtë krim, por ata nuk e dëgjuan.

- **Musai u kthye te populli i vet i zemëruar e i pikëlluar...** - Kur Musai u kthye tek populli i vet, ishte i mbushur me zemërim e dëshpërim. Ai iu drejtua atyre duke u treguar se sa e shëmtuar ishte ajo që kishin bërë:

- ... dhe tha: “O populli im! A nuk ju premtoi Zoti juaj një premtim të mirë? - A nuk ishte një premtim i mrekullueshëm shpallja e Teuratit?

- **Apo mos vallë ju duk kohë e gjatë e ju e harruat premtimin?** - Mos, vallë, ju duk kohë e gjatë 40 ditë për të pritur? Ky është njëri nga kuptimet e ajetit, i përkrahur nga shumica e mufesirëve. Kuptimi tjetër është: Mos, vallë, kaloi kohë e gjatë që nuk keni pasur profet mes jush dhe nuk dini si të veproni? Mos, vallë, janë zhdukur mësimet e tyre dhe ju jeni të paditur? Mos, vallë, ratë

në idhujtari për shkak se ka humbur tradita e profetëve? Jo, sigurisht që nuk është kështu. Profetët dhe dituria profetike janë ende mes jush, prandaj çdo lloj justifikimi i tillë është i papranueshëm.

- **Apo dëshiruat të zbresë zemërimi nga Zoti juaj dhe e thyet besën që më patët dhënë?”** - Mos doni që t’ju përfshijë zemërimi i Zotit tuaj? Në fakt, kështu është. Ju, o të mjerë, i jeni futur një rruge që shkakton zemërimin e Zotit. Ju keni shkelur besën se do t’i bindeshit Zotit tuaj. Musai u tha: “E shkelët besën që më patët dhënë mua”. Ju nuk vepruat siç ju porosita unë. Unë ju porosita të ishit këmbëngulës në rrugën e drejtë. Unë ju lashë Harunin si zëvendës, por ju nuk e dëgjuat as atë, ashtu siç nuk më dëgjuat mua, që nuk isha i pranishëm.

Ajetet 87 – 89

87. Ata thanë: “Ne nuk e thyem besën, që të patëm dhënë me vullnetin tonë. Por, Ne ishim ngarkuar rëndë me stolitë e popullit (të Faraonit) dhe i hodhëm ato (në zjarr). Dhe këtë e bëmë se na tha Samiriu”.

88. Ai (Samiriu) nxorri përpara njerëzve imazhin e një viçi me trup (të gdhendur) që dukej se pëlliste, e ata thanë: “Ky është zoti juaj dhe Zoti i Musait, po ai (Musai) e ka harruar”.

89. A nuk e kuptonin ata se ai (viçi) as nuk mund t’u thoshte atyre një fjalë (si pëgjigje), e as mund t’u bënte as dobi e as dëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata thanë:** “Ne nuk e thyem besën, që të patëm dhënë me vullnetin tonë. Por, Ne ishim ngarkuar rëndë me stolitë e popullit (të Faraonit) dhe i hodhëm ato (në zjarr). Dhe këtë e bëmë se na tha Samiriu”. - Nuk e bëmë me dëshirën dhe pasurinë tonë. Ne u ndiem në gjynah, sepse përvetësuam stolitë e floringta të kibtij-ve (popullit të Faraonit), të cilat i kishim marrë borxh dhe, kur ndodhi eksodi, i morëm ato me vete. Ne i mblodhëm ato në një vend që,

kur të kthehej Musai, ta pyesnim se si do të vepronim me to.

- **Ai (Samiriju) nxorri përpara njerëzve imazhin e një viçi me trup (të gdhendur) që dukej se pëlliste, e ata thanë: “Ky është zoti juaj dhe Zoti i Musait, po ai (Musai) e ka harruar”.** – Ndërkohë, ditën e mbytjes së Faraonit, Samiriju gjeti një gjurmë të të dërguarit (Xhibrilit). Nëse merrje nga dheu i saj dhe e hidhje mbi diçka pa jetë, ajo bëhej e gjallë e me jetë, si sprovë për njerëzit. Kështu, Samiriju e hodhi një grusht nga ai dhë mbi viçin, që e kishte derdhur nga ato stolitë e shkrija. Atëherë, viçi lëvizi dhe po nxirrte zë. Kur njerëzit panë këtë çudi, Samiriu tha: “Musai shkoi të kërkonte Zotin e tij, i cili është këtu, por Musai harroi”. Kjo tregon se sa të trashë dhe mendjelehtë ishin ata. Mjaftoi të shihnin këtë send të çuditshëm, që filloi të nxirrte zë, për ta besuar se ishte Zot i qiejve dhe i Tokës.

- **A nuk e kuptonin ata se ai (viçi) as nuk mund t'u thoshte atyre një fjalë (si pëgjigje), e as mund t'u bënte as dobi e as dëm.** - A nuk e shihnin ata të mjerë se viçi nuk u kthente përgjigje dhe as mund të komunikonin me të? A nuk e shihnin se nuk bënte dot as mirë, as keq? Një send i mangët, që nuk mund të flasë e as të komunikojë dhe është i kufizuar në veprime, nuk meriton aspak që ta adhurosh. Madje, ai është më i mangët dhe më i dobët se adhuruesit e tij, të cilët flasin dhe kanë ca aftësi për të arritur diçka të dobishme ose për t'u ruajtur nga diçka e dëmshme, me mundësitë që Allahu u ka dhënë.

Ajetet 90 – 94

90. Haruni u pat thënë më parë: “O populli im! Ju po sprovoheni me të (me viçin e gdhendur). Nuk ka dyshim se Zoti juaj është i Gjithëmëshirshmi, prandaj ejani pas meje dhe bindjuni urdhrit tim!”.

91. Ata i thanë: “Ne nuk do t'i ndahemi këtij adhurimi (të viçit) derisa Musai të kthehet te ne.”.

92. Musai tha tha: “O Harun! Ç'të pengoi ty që të vije pas meje, kur pe se ata morën rrugën e gabuar?”

93. Mos vallë edhe ti e kundërshtove urdhrin tim?”

94. Haruni tha: “O bir i nënës sime! Mos më kap as për mjekre, as për flokësh! Në të vërtetë pata frikë se do të thoshe: "I përçave beni israilët dhe nuk e respektove fjalën time?”

Shpjegimi i ajeteve

- **Haruni u pat thënë më parë: “O populli im! Ju po sprovoheni me të (me viçin e gdhendur). Nuk ka dyshim se Zoti juaj është i Gjithëmëshirshmi, prandaj ejani pas meje dhe bindjuni urdhrit tim!”.** - Sigurisht, ata nuk ishin të justifikuar për atë që bënë, sepse Haruni i paralajmëroi për pasojat. Ai ua sqaroi se ajo ishte një sprovë. Gjithashtu, Haruni u kujtoi se Zoti i tyre ishte i Gjithëmëshirshmi, nga i Cili vijnë të gjitha mirësitë, të dukshmet dhe të padukshmet, Ai që largon të këqijat dhe Ai që i kishte urdhëruar të pasonin Musain dhe Harunin dhe t'i largoheshin adhurimit të viçit. Por ata kundërshtuan me forcë dhe thanë:

- **Ata i thanë: “Ne nuk do t'i ndahemi këtij adhurimi (të viçit) derisa Musai të kthehet te ne.”** – Atëherë, kur Musai u kthye, i zemëruar iu drejtua të vëllait dhe, duke e qortuar rëndë, i tha:

- **Musai tha: “O Harun! Ç'të pengoi ty që të vije pas meje, kur pe se ata morën rrugën e gabuar?”** - Pse nuk më erdhe pas e të më njoftoje urgjentisht, që unë të kthehesha e t'i ndaloja?

- **Mos vallë edhe ti e kundërshtove urdhrin tim?”** – Edhe ti e theve urdhrin tim, kur të thashë: “Më zëvendëso te populli im! Rregullo dhe mos ndiq rrugën e atyre që përhapin shkatërrimin!” [Araf 142]. Atëherë, Musai e mbërtheu vëllain nga flokët e kokës dhe për mjekre, i zemëruar në kulm, por Haruni i tha:

- **Haruni tha: “O bir i nënës sime! Mos më kap as për mjekre, as për flokësh!** - Ai iu drejtua me këto fjalë të ëmbla, për t'i

zbutur zemrën, se, në fakt, Haruni ishte i vëllai i Musait edhe nga nëna, edhe nga babai. Pastaj i tha:

- **Në të vërtetë pata frikë se do të thoshe:**

"I përçave beni israilët dhe nuk e respektove fjalën time?" - Ti më urdhërove që të të zëvendësoj ty e të jem mes tyre në këmbën tënde. Nëse do të vija pas teje për të të lajmëruar, nuk do të bëja atë që më kishe urdhëruar të bëja, prandaj u druajta se përsëri do të më qortoje. Gjithashtu, kisha frikë se do të më thoje: "...i përçave bijtë e Izraelit, duke mos respektuar porosinë time." Nëse do të largohesha e do t'i lija ata pa kontroll, kjo do t'i përçante ata. Gjithashtu, mos më zër njëlloj me keqbërësit dhe mos ua bëj qejfin armiqve tanë! Atëherë Musai u pendua për atë që bëri me të vëllanë, i cili, në fakt, nuk e meritonte aspak atë ashpërsi, dhe vijoi duke u lutur: "Zoti im! Më fal mua dhe vëllanë tim dhe na përfshi në mëshirën Tënde! Ti je më Mëshiruesi i mëshiruesve!"

Ajetet 95 – 97

95. Musai tha: "Si është, atëherë puna jote, o Samiri?"

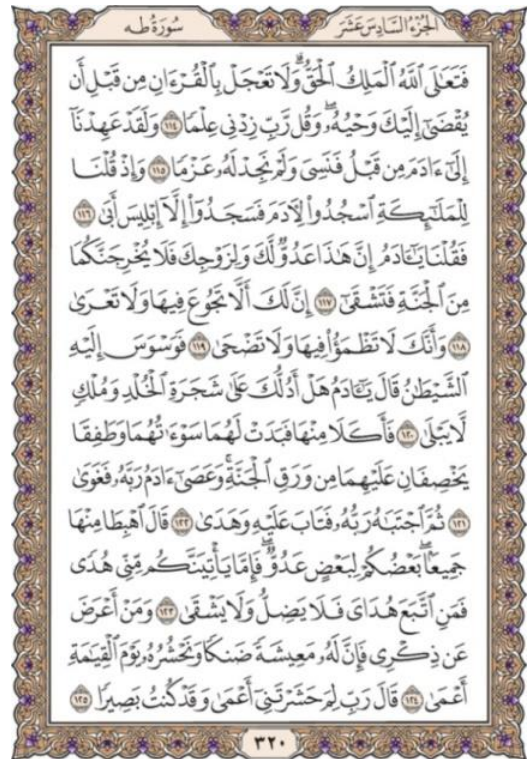
96. Samiriu tha: "Unë pashë atë që ata nuk e panë. Unë mora një grusht (dhé) nga gjurma e të dërguarit (Xhibrilit) dhe ia hodha atij (viçit). Ja, kështu më tha vetja ime."

97. Musai tha: "Atëherë ik! Sa të jesh gjallë ke për të thënë: "Mos më prekni!" përveç kësaj ty të pret edhe një afat (dënimi), që nuk do të thyhet. Tani shikoje zotin tend, që e adhurove me përkushtim! Ne do ta djegim atë dhe do ta shpërhapim nëpër det".

Shpjegimi i ajeteve

- **Musai tha:** "Si është, atëherë puna jote, o Samiri?" - Çfarë qëllimi pate, o Samirij, me atë që bëre?

- **Samiriu tha:** "Unë pashë atë që ata nuk e panë. Unë mora një grusht (dhé) nga gjurma e të dërguarit (Xhibrilit) dhe ia hodha atij (viçit).. - Ai pa Xhibrilin (a.s) mbi një kalë, në momentin që sapo dolën

nga deti dhe sapo Faraoni ishte mbytur së bashku me ushtrinë e tij. Sikurse kanë thënë mufesirinët, Samiriju mori një grusht dhe nga gjurma e kalit të Xhibrilit dhe e hodhi mbi viçin e derdhur prej stolive të shkrrira.

- **Ja, kështu më tha vetja ime.** - Kështu më tha vetja ime, dhe pastaj ndodhi ajo që ndodhi. Atëherë, Musai i tha:

- **Atëherë, ik!** - Largohu e qëndro larg prej meje!

- **Sa të jesh gjallë, ke për të thënë: "Mos më prekni!"** - Kështu do të ndëshkohesh në jetën e këtushme. Askush nuk do të të afrohet e askush nuk do të të prekë. Madje, edhe nëse dikush do të të afrohet, do t'i thuash: "Mos më prek dhe mos u afro pranë meje!" Ky ndëshkim ishte sepse Samiriju preku me dorë diçka që nuk e kish prekur askush tjetër dhe bëri diçka që askush nuk e kishte bërë më parë.

- **Përveç kësaj ty të pret edhe një afat (dënimi), që nuk do të thyhet.** - Kur të vijë afati i përcaktuar, do të shpërblehesh për atë që ke bërë, mirë ose keq.

- Tani shikoje zotin tend, që e adhurove me përkushtim! Ne do ta djegim atë dhe do ta shpërhapim nëpër det”. - Shikoje viçin që e adhurove! Ne do ta djegim atë dhe hirin e tij do ta shpërndajmë nëpër det. Dhe kështu veproi Musai. Nëse viçi do të ishte vërtet zot, ai do të mbronte veten kundër atyre që po e shkatërronin. Me sa duket, adhurimi i këtij viçi kishte zënë vend në zemrat e bijve të Izraelit, prandaj Musai e shkatërroi mu para syve të tyre dhe e shpërndau në det, që ata të mos mundeshin më që ta ribënin, nga njëra anë, dhe që dashuria për të të largohej nga zemrat e tyre, ashtu siç do të zhdukej trupi i tij në ujë, nga ana tjetër. Gjithashtu, nëse do ta linte viçin siç ishte, kjo do të përbënte *fitne*, sepse zemrat do të prireshin drejt të kotës. Kur iu bë e qartë kotësia e adhurimit të statujës së viçit, Musai u kujtoi bijve të Izraelit se kush e meriton në të vërtetë adhurimin si Një i vetëm dhe i Pashoq:

Ajeti 98

98. Por Zoti juaj (që meriton adhurimet) është vetëm Allahu. Përveç Tij nuk ka zot tjetër (të denjë për adhurim) dhe dituria e Tij përfshin çdo gjë.

Shpjegimi i ajetit

Nuk ka asnjë të adhuruar tjetër me meritë, përveç Allahut të Madhëruar. Ai është i vetmi që meriton adhurimet. Vetëm Allahu meriton ta duash, ta shpresosh, t'i fikësohesh, t'i lutesh, sepse Ai është i Ploti, Absoluti në emrat dhe cilësitë e Tij të mrekullueshme. Dituria e Tij ka përfshirë gjithçka. Të gjitha mirësitë, pa përjashtim, janë dhuratë e Tij. Vetëm Ai largon të këqijat dhe të shpëton prej tyre. Nuk ka tjetër të adhuruar me meritë përveç Allahut. Ai është i vetmi të Cilit i duhen përkushtuar të gjitha adhurimet e nënshtrimiti i plotë.

Ajetet 99 - 101

99. Ja kështu, Ne po të tregojmë ty disa historitë që kanë ndodhur dhe Ne të kemi dërguar, nga ana Jonë, një shpallje (Kur'anin) plot këshilla (e kujtime).

100. Kush i kthen shpinën këtij (Kur'anit), ai do të bartë në Ditën e Kijametit barrën më të rëndë.

101. Nën atë (barrë) do të qëndrojnë përgjithmonë. Sa e keqe është ajo barrë që do të mbajnë në ditën e Kijametit!

Shpjegimi i ajeteve

- Ja kështu, Ne po të tregojmë ty disa historitë që kanë ndodhur... - Allahu i Madhëruar i kujton profetit të Tij të dashur, Muhamedit (a.s), mirësinë e madhe të sjelljes së këtyre historive të popujve të shkuar. Kjo është vërtet një mirësi shumë e madhe, sepse në to ka shumë e shumë ligje e dispozita, që askush nga ithtarët e Librit nuk mund t'i hedhë poshtë. Kuptimi i ajetit: Ti, o Muhamed, nuk kishe studiuar ndonjëherë historitë e të parëve dhe as nuk ke mësuar nga ndonjë i ditur diçka të tillë. Atëherë, rrëfimi i këtyre historive me saktësi është argument se ti je një profet i vërtetë dhe se ajo që sjell nga Zoti është gjithashtu e vërtetë dhe e sigurt.

- dhe Ne të kemi dërguar, nga ana Jonë, një shpallje (Kur'anin) plot këshilla (e kujtime). - Ne të dhamë një dhuratë shumë të vyer: atë që quhet *Dhikër*, pra, Kur'anin e madhërishtëm. Kur'ani u quajt *Dhikër* (Kujtues), sepse në të përmenden ngjarje të së shkuarës dhe të ardhmes. Ai kujton njerëzit në mënyrë të vazhdueshme rreth cilësive dhe emrave të bukur të Zotit, në mënyrë që ata ta adhurojnë Zotin përmes kuptimeve të këtyre emrave dhe cilësive. Nëpërmjet Kur'anit, njerëzit kujtojnë urdhëresat dhe ndalesat, si dhe ligjet e shpërblimit të Allahut. Kur'ani është përfshirës i ligjeve dhe mësimëve më të vyera, të cilat konsiderohen të bukura, të plota dhe të përkryera nga çdo logjikë e pastër dhe natyrë njerëzore e papërlyer. Kur'ani i kujton vazhdimisht njerëzit për ato rregulla e porosi që Zoti dëshiron prej tyre të realizohen e të plotësohen. Kur'ani është kujtim e mësim për Profetin dhe popullin e tij dhe, si i tillë, duhet trajtuar me respekt, dorëzim të plotë, pranim dhe madhërim. Vetëm nëpërmjet udhëzimeve të tij mund të

shihet drita që të udhëzon në rrugën e drejtë. Njerëzit duhet të përkushtohen ta mësojnë vetë Kur'anin dhe t'ua mësojnë atë të tjerëve.

- Kush i kthen shpinën këtij (Kur'anit), ai do të bartë në Ditën e Kijametit barrën më të rëndë. – Flitet për ata që i kthejnë shpinën dhe e mohojnë Kur'anin. Këta kanë bërë *kufër* dhe janë treguar mosmirënjohës ndaj mirësive të Zotit. Kush e bën këtë, meriton ndëshkimin: ai do të bartë Ditën e Kijametit barrën më të rëndë. Kush largohet dhe nuk e beson Kur'anin, kush nuk u nënshtrohet urdhëresave dhe ndalesave të sjella në të, kush nuk nënshtrohet të mësojë parimet bazë dhe të detyrueshme të tij, ai do të përballet me një jetë të ngushtë dhe Ditën e Gjykimit do të ngarkohet me gjynahe të shumta. Për shkak të atyre gjynaheve, ai ia kthen shpinën Kur'anit dhe kjo barrë e gjynaheve e zhyt atë në mohimin e Zotit dhe mospërfilljen e porosive të Tij.

- Nën atë (barrë) do të qëndrojnë përgjithmonë. - Ata do të kenë ndëshkim të përjetshëm, të merituar prej veprave të tyre. Ky ndëshkim do të jetë i madh ose i vogël, në varësi të veprave që kanë bërë.

- Sa e keqe është ajo barrë që do të mbajnë në ditën e Kijametit! - Sa e keqe është ajo peshë që mbartin dhe sa i rëndë është ndëshkimi ku do të zhyten Ditën e Kijametit!

Ajetet 102 - 104

102. Ditën kur do t'i fryhet Surit, Ne do t'i tubojmë keqberësit të nxirosur.

103. Ata i pëshpërisin njëri tjetrit: Nuk qëndruat (në Dunja) më shumë se dhjetë ditë.

104. Ne e dimë shumë mirë çfarë do të flasin ata, kur më i mençuri prej tyre do të thotë: "Nuk qëndruat më shumë se një ditë!"

Shpjegimi i ajeteve

- Ditën kur do t'i fryhet Surit, Ne do t'i tubojmë keqberësit të nxirosur. - Kur ti fryhet bririt, të gjithë njerëzit do të dalin nga varret e tyre. Ata nuk do të jenë të gjithë të barabartë, por secili do të trajtohet

sipas veprave që ka bërë. Të devotshmit, për shembull, do të priten si delegacion miqsh që vjen prej së largu tek Rrahmani. Ndërsa keqberësit do të ringjallen të poshtëruar dhe ngjyra e lëkurës së tyre do të jetë blu e errët, nga tmerri, etja e madhe dhe frika për atë që i pret.

- Ata i pëshpërisin njëri tjetrit: Nuk qëndruat (në Dunja) më shumë se dhjetë ditë. - Mohuesit flasin të dëshpëruar me njëri tjetrin, duke kujtuar kohën e shkurtër që kaluan në dynja dhe sa shpejt kaluan në ahiret.

- Ne e dimë shumë mirë çfarë do të flasin ata,... - Allahu i di dhe i dëgjon mirë këto fjalë që ata thonë. Ai e di mirë edhe kur dikush thotë diçka që është më afër së vërtetës:

- ...kur më i mençuri prej tyre do të thotë: "Nuk qëndruat më shumë se një ditë!" - Qëllimi i gjithë këtyre fjalëve është për të treguar keqardhjen e madhe që ata shprehin atë ditë. Si është e mundur që e humbën kohën e shkurtër të jetës së kësaj bote, duke e harxhuan atë në kotësira e dëfrime, duke i kthyer shpinën besimit të pastër, që do t'u sillte shumë të mira?! Ata ia përkushtuan çastet e jetës së tyre të shkurtër gjërave të dëmshme, që Ditën e Gjykimit do t'u sjellin veçse trishtim e ndëshkim. Kjo është dita kur dënimi i tyre të bëhet realitet. Tashmë nuk u mbetet gjë tjetër, veçse keqardhja, lutjet për të shpëtuar, që nuk dëgjohej, dhe mjerimi i madh, që nuk do t'u ndahet kurrë. Allahu i Madhëruar tregon në një ajet tjetër kuranor, që ata do të pyeten: "Sa vjet keni kaluar në tokë?" Ata do të thonë: "Kemi qëndruar një ditë ose një pjesë të ditës. Pyet ata që dinë të llogarisin!" Ai thotë: "Keni qëndruar vërtet pak, sikur ta dinit." [Muminun 112 – 114].

Ajetet 105 - 112

105. Të pyesin ty për malet. Thuaj: "Zoti im do t'i shkulë ato dhe do t'i shpërndajë si pluhur."

106. Dhe vendin e tyre ta bëjë rrafsh e pa kurfarë bimësie.

107. As ultësira e as lartësira nuk do të shohësh në vendin e tyre.

108. Atë Ditë ata do të shkojnë pas thirrësit e nuk do të mund t'i largohen atij. Të gjitha zërat do të ulen para të Gjithëmëshirshmit dhe nuk do të dëgjohet asgjë përveçse pëshpërimë.

109. Atë ditë nuk bën dobi ndërmjetësimi, përveçse atyre për të cilët e ka lejuar i Gjithëmëshirshmi (të ndërmjetësojnë) dhe fjala e të cilëve është e pranueshme tek Ai.

110. Ai i di gjithçka para tyre dhe ato që vijnë pas, por dija e tyre nuk mund ta përfshijë Atë.

111. Të gjitha fytyrat do t'i përulen të Gjallit, të Përrjetshmit të Gjithfuqishëm. Nuk ka dyshim se ka humbur ai që mbart padrejtësinë (në shpinë).

112. Por kush bën vepra të mira dhe është besimtar, ai nuk i frikësohet ndonjë padrejtësie e as ndonjë cenimi (në shpërblim).

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon rreth Ditës së Gjykimit dhe pamjeve të saj të frikshme, për tronditjet dhe tmerret e saj të pashembullta:

- **Të pyesin ty për malet.** - Të pyesin se ç'është do të ndodhë me malet Ditën e Kijametit, a do të mbeten ashtu siç janë, apo jo?

- **Thuaj: “Zoti im do t'i shkulë ato dhe do t'i shpërndajë si pluhur.”. Dhe vendin e tyre ta bëjë rrafsh e pa kurfarë bimësie.** – Allahu do t'i shkulë dhe do t'i zhdukë nga vendi. Ai do t'i shndërrojë në pluhur e pastaj do t'i shpërndajë ata si pluhur në erë. Malet do të zhduken e do të bëhen rrafsh me tokën. Toka do të bëhet e sheshtë dhe e lëmuar, saqë nuk do të duket asnjë thyerje e terrenit:

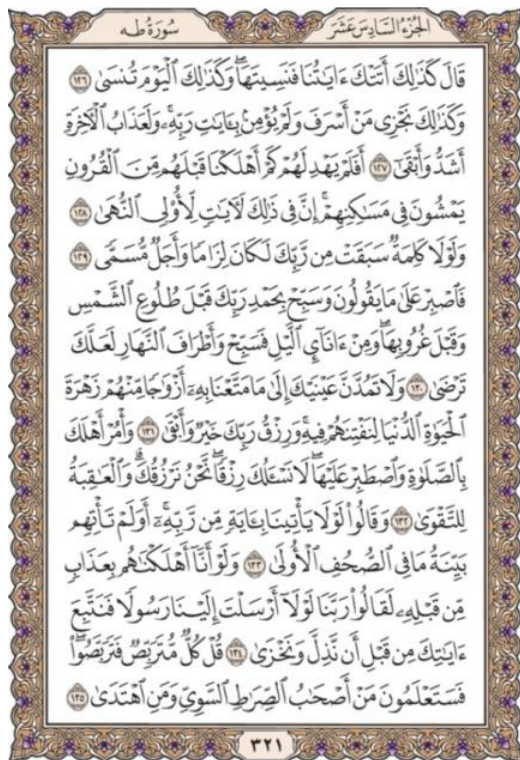
- **As ultësira e as lartësira nuk do të shohësh në vendin e tyre.** - Nuk do të shikosh as brigje të ngritura e as gropa apo gryka të thella. Kështu, Toka do të shndërrohet në tjetër Tokë. Ajo do të jetë e gjerë për të mbajtur sipër krijesat që do të ringjallen. Zoti do ta shtrijë Tokën ashtu si

tërhiqet e shtrihet lëkura e thatë, dhe të gjitha krijesat do të mblidhen në një vend të vetëm. Të gjithë do ta dëgjojnë fjalën e atij që i fton të tubohen, dhe kjo do t'i përfshijë të gjithë. Askush nuk do të mund t'i shmanget thirrjes, prandaj i Madhëruari thotë:

- **Atë Ditë ata do të shkojnë pas thirrësit e nuk do të mund t'i largohen atij.** - Kjo do të ndodhë Ditën e Kijametit, kur njerëzit do të dalin nga varret dhe do të qëndrojnë në këmbë. Një zë do t'i thërrasë për t'u mbledhur në vendin e tubimit, pas ringjalljes. Të gjithë, pa përjashtim, do ta ndjekin atë zë, duke mos kthyer kokën as majtas, as djathtas. Të gjithë si të shtangur do ta ndjekin atë zë, duke shkuar drejt tij. Askush nuk mund ta shtrembërojë atë thirrje, e cila do të jetë e qartë dhe e kuptueshme nga të gjithë. Të gjithë do ta dëgjojnë thirrjen dhe do të tubohen në vendin e grumbullimit. Zërat e tyre janë të mekur, nga frika e madhe prej Rrahmanit.

- **Të gjitha zërat do të ulen para të Gjithëmëshirshmit dhe nuk do të dëgjohet asgjë përveçse pëshpërimë.** – Do të dëgjohen vetëm zhurmat e këmbëve, që nxitojnë drejt vendtubimit. Nga frika, lëvizin vetëm buzët. Ata i ka pushtuar tërësisht tmerri, prandaj rrinë të heshtur për të pritur gjykimin e Rrahmanit për ta. Fytyrat janë të përlulura dhe të frikësuara. Në atë vend do t'i shohësh të gjithë bashkë: të pasur e të varfër, burra e gra, të lirë e skllëvër, mbretër e varfanjakë, të gjithë të heshtur, me sy të zgurdulluar nga frika. Qafën do ta mbajnë të përkulur dhe do të qëndrojnë ulur në gjunjë. Ata nuk e dinë se çfarë do të bëhet me ta. Çdokush mendon për veten e vet atë ditë, dhe aspak për të tjerët, madje as për prindërit, as për vëllezër e motra, për të dashur e shokë, siç thotë Allahu: “Kur të vijë ushima, është dita kur njeriu ikën prej vëllait të vet, prej nënës dhe prej babait të vet, prej gruas dhe prej fëmijëve të vet. Atë ditë, çdo njeriu i mjafton çështja e vet.” [Abese 33 – 37]. Atë ditë, mbi ta do të gjykojë Gjykatësi i Drejtë,

që jep drejtësi absolute. Bamirësit do t'i shpërblejë me bamirësinë dhe bujarinë e Tij, ndërsa punëkëqijtë do t'i shpaguajë me drejtësi dhe do t'i privojë nga mirësitë e Tij. Shpresa është e madhe që Zoti Bujar, i Gjithëmëshirshëm dhe Mëshirëplotë t'u tregojë atë ditë krijesave, bamirësinë dhe bujarinë e Tij të madhe. Pritet që Ai të shfaqë faljen dhe mirësinë e Tij, duke mbuluar gjynahet e besimtarëve. Aq të mëdha do të jenë falja, mëshira dhe bujaria e Allahut, saqë nuk mund ta shprehin fjalët dhe nuk mund ta përfytyrojnë asnjë krijesë. Duke parë mëshirën e madhe të Zotit, të gjithë krijesat do të shpresojnë. Por Allahu do t'i veçojë me mëshirën e Tij besimtarët. Nëse dikush kërkon arsyen pse mendojmë kështu, u themi se ne e dimë mirë që mëshira e Allahut ia kalon zemërimit të Tij. Ne e dimë se mirësia e Tij është e gjerë dhe ka përfshirë të gjitha krijesat, gjë që ne e shohim në veten tonë dhe në botën që na rrethon. Allahu na ka dhuruar mirësi që në këtë jetë, e më shumë Ditën e Kijametit. Allahu i Madhëruar thotë: “Zëri do të ulet para të Gjithëmëshirshmit...”, por thotë gjithashtu: “...Ai është i Gjithëmëshirshmi, të Cilit askush nuk mund t'i bëjë vërejtje. Atë ditë, Xhibrili dhe melekët do të qëndrojnë të rreshtuar. Askush nuk mund të flasë, veç atij që e lejon i Gjithëmëshirshmi dhe që thotë të vërtetën.” [Nebe'e 37, 38]. Ose: “Atë ditë, i tërë pushteti është në dorë të Rrahmanit.” [Furkan 25]. Nga ana tjetër, Profeti (a.s) ka thënë: “Allahu ka njëqind mëshira dhe në Tokë ka zbritur vetëm një mëshirë mes robve. Prej kësaj mëshire, ata tregohen të butë e të mëshirshëm me njëritjetrin, aq sa edhe kafsha e ngre me butësi putrën, për ta ruajtur të voglin e saj se mos e shkelë. Kur të jetë Dita e Kijametit, Ai do ta bashkojë këtë mëshirë me 99 të tjerat, për të mëshiruar robërit e Tij.” Gjithashtu, Profeti (a.s) ka thënë: “Me të vërtetë, Allahu është më i mëshirshëm për robin sesa nëna për fëmijën e saj.” Për mëshirën e Allahut mund të flasësh gjatë e, megjithatë, ajo është shumë më e madhe sesa mund ta

përkruash. Çfarëdo që të përfytyrosh, mëshira e Zotit është shumë më e madhe se ajo. I lartësuar dhe i lavdëruar qoftë Ai, që mëshiron edhe kur bën drejtësi me ndëshkimin e Tij, ashtu siç mëshiron kur dhuron mirësitë e Tij! I lartësuar qoftë Ai, mëshira e të cilit ka përfshirë çdo gjë dhe mirësia e Tij është shtrirë në çdo gjallesë! Sa i madhëruar dhe sa jonevojtar është Allahu! Sa të varfër e nevojtarë janë krijesat për mëshirën e Tij në çdo kohë dhe në të gjitha gjendjet e tyre. Për asnjë çast ata nuk mund të jenë të pavarur nga Ai.

- **Atë ditë nuk bën dobi ndërmjetësimi, përveçse atyre për të cilët e ka lejuar i Gjithëmëshirshmi (të ndërmjetësojnë) dhe fjala e të cilëve është e pranueshme tek Ai.** - Asnjë krijesë nuk mund të ndërmjetësojë tek Allahu, vetëm nëse Ai jep leje për këtë ndërmjetësim. Dhe Allahu u jep leje të ndërmjetësojnë veçse atyre që pëlqen t'ua dëgjojë lutjen dhe fjalën për ndërmjetësim. Të tillë janë profetët, të dërguarit dhe robërit e Tij adhurues. Madje, edhe këta mund të ndërmjetësojnë vetëm

për besimtarët e sinqertë e të pastër. Kështu, atë ditë do të mund të ndërmjetësojnë vetëm të zgjedhurit dhe ndërmjetësimi i tyre do të lejohet e do të ketë dobi veçse për besimtarët. Nëse njëri nga këto dy kushte nuk plotësohet, atëherë nuk ka ndërmjetësim. Askush nuk mund të ndërmjetësojë për asnjë.

- Ai i di gjithçka para tyre dhe ato që vijnë pas, por dija e tyre nuk mund ta përfshijë Atë. Të gjitha fytyrat do t'i përulen të Gjallit, të Përrjetshmit të Gjithfuqishëm. Nuk ka dyshim se ka humbur ai që mbart padrejtësinë (në shpinë). - Njerëzit do të ndahen atë ditë në dy grupe: grupi i parë janë keqbërësit e të padrejtët të zhytur në kufrin e tyre, të cilët nuk i përfshin mëshira e Zotit. Ata do të jenë të dëshpëruar e të privuar nga të mirat, të zhytur në dënimin e dhembshëm të Xhehenemit, të harruar në zemërimin e Allahut, që është Gjykatësi më i drejtë dhe i Gjithëdituri për veprat e robve. Grupi i dytë janë ata që kanë besim të drejtë, ashtu siç u urdhëruan nga Zoti, dhe bëjnë vepra të mira, qofshin punë të detyruara apo të pëlqyeshme, për ta Allahu thotë:

- Por kush bën vepra të mira dhe është besimtar, ai nuk i frikësohet ndonjë padrejtësie e as ndonjë cenimi (në shpërblim). - Askush nuk do t'ua shtojë të këqijat, nëse kanë bërë të këqija. Gjithashtu, askush nuk ua pakëson sevapet dhe mirësitë që kanë bërë. Madje, atyre do t'u mbulohen gjynahet, do t'u falen mangësitë dhe do t'u shumëfishohet shpërblimi për veprat e mira, siç thotë i Madhëruari në një ajet tjetër: "S'ka dyshim se Allahu nuk bën padrejtësi as sa një grimcë. Nëse është vepër e mirë, Ai e shumëfishon atë dhe dhuron shpërblim të madh nga ana e Tij." [Nisa 40].

Ajeti 113

113. Kështu Ne e shpallëm këtë Kur'an në gjuhën arabe dhe shpjeguam me hollësi disa nga paralajmërimet, që ata të mund të ruhen ose që ai (Kur'ani) t'i bëjë ta kujtojnë (Atë).

Shpjegimi i ajetit

- Kështu Ne e shpallëm këtë Kur'an në gjuhën arabe... - Ne e shpallëm këtë libër në gjuhën më të zgjedhur, gjuhën arabe, që ju e kuptoni dhe e njihni mirë. Kështu, Kur'ani është tërësisht i kuptueshëm për ju, qoftë teksti dhe termat e tij, qoftë kuptimet e tyre.

- ... dhe shpjeguam me hollësi disa nga paralajmërimet,... - Kemi sjellë në Kur'an lloje të shumta paralajmërimesh dhe kërcënimesh. Shpeshherë, kërcënimi vjen duke na përmendur emrat e Allahut që tregojnë drejtësinë dhe ndëshkimin e Tij. Herë të tjera, ai vjen duke përmendur ndëshkimet që Allahu vendosi mbi popujt e shkuar, duke urdhëruar popujt më pas që të merrnin mësim. Disa herë kërcënimi vjen duke na kujtuar pasojat e këqija që sjellin gjynahet, e herë të tjera duke përmendur tmerret e Ditës së Kijametit dhe fazat e saj të frikshme. Po ashtu, Kur'ani përmend Xhehenemin dhe llojet e ndëshkimit që përmban ai. Të gjitha këto, Allahu i Madhëruar i ka sjellë si mëshirë për robërit, që ata të ruhen dhe t'i frikësohen Atij. Në këtë mënyrë, ata do t'u largohen ligësive, sherrit, poshtërsive dhe gjithçkaje që i dëmton, siç thotë Allahu i Madhëruar:

- ... që ata të mund të ruhen ose që ai (Kur'ani) t'i bëjë ta kujtojnë (Atë). - Kështu do të nxiten që të bëjnë vepra të mira në bindje ndaj Zotit, që do t'u sjellin shumë dobi. Duke qenë se Kur'ani është në gjuhën arabe dhe shumë i kuptueshëm për ju, nga njëra anë, dhe duke qenë se kërcënimet e paralajmërimet në të janë sjellë në forma të larmishme, atëherë njerëzit duhet të bëhen të devotshëm dhe të kryejnë sa më shumë vepra të mira. Nëse nuk do të ishte në gjuhën arabe dhe jo i qartë, Kur'ani nuk do ta kishte këtë ndikim.

Ajeti 114

114. I lartësuar qoftë Allahu, Sunduesi i vërtetë! Mos nxito (o Muhamed!) për ta lexuar Kur'anin para se të përfundojë shpallja e tij dhe thuaj: "Zoti im, më shto dituri!"

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na përmendi në ajetet më sipër se është Ai që vendos ligjet e shpërblimit të robve të Tij dhe është po Ai që vendos ligjet e fesë dhe të besimit. Këto ligje Ai i ka shtjelluar në librat e shpalljet e Tij, ku na ka treguar edhe se si do t'i shpërblejë robërit, në varësi të plotësimit të vendimeve të Tij. Të gjitha këto tregojnë se Allahu është Sunduesi, Mbretëruesi dhe i Plotpushtetshmi. Pas kësaj, i Lartësuar vijon të na tregojë se po në dorë të Tij është edhe ligji i krijimit dhe i funksionimit të ekzistencës. Ai thotë:

- I lartësuar qoftë Allahu, Sunduesi i vërtetë! - U lartësoftë, u shenjtëroftë dhe u dëlirësoftë Allahu i Madhëruar! Ai është *El Melik*, pra, Mbretëruesi, Pronari, Sunduesi, i Plotpushtetshmi. Sundimi e mbretërimi i Tij është një atribut që Ai nuk e ndan me asnjë tjetër. Të gjitha krijesat janë pronë e Tij dhe mbi ta ekzekutohet ligji i kaderit, pra, i caktimit dhe i krijimit të Tij. Askush e asgjë nuk mund të dalë jashtë këtij ligji. Ekzistenca e Tij është e vërtetë dhe nuk ka dyshim për këtë. Pushteti, mbretërimi dhe sundimi i Allahut janë të vërtetë. Cilësitë e Tij absolute janë të vërteta dhe askush tjetër nuk është i përshkruar me to. Pushteti e sundimi është i vërtetë vetëm për Allahun, ndërsa pushteti, sundimi, mbretërimi apo pronësia që kanë krijesat është i mangët, sepse është i kufizuar në kohë dhe masë të caktuar. Ky lloj sundimi është i mangët dhe do të zhduket. Ndërsa sundimi i Zotit kurrë nuk zhduket, sepse Ai është Mbretëruesi, i Gjalli, i Plotpushtetshmi dhe i Madhëruari. Ky është kuptimi i përshkrimit të pushtetit të Zotit si *el hak* - i vërtetë.

- **Mos nxito (o Muhamed!) për ta lexuar Kur'anin para se të përfundojë shpallja e tij dhe thuaj: "Zoti im, më shto dituri!"** - Mos u ngut që të përsërisësh Kur'anin para se Xhibrili të mbarojë leximin e tij. Bëj durim derisa ai të mbarojë, pastaj lexoje ti! Allahu i Madhëruar të ka dhënë fjalën që do ta ruajë atë në gjoksin tënd, që ti të mos e harrosh, sikurse thotë ajeti: "Ti mos u ngut me gjuhë, që ta këndosh atë sa më shpejt,

sepse e kemi Ne detyrë se si do të ngulitet dhe këndohet ai! Pasi të ta kemi kumtuar atë, atëherë fillo ti! Pastaj e kemi Ne për detyrë që ta sqarojmë atë." [Kijame 16 – 19]. Fakti që Profeti nxitonte të përsëriste Kur'anin për ta mbajtur mend më mirë, tregon se sa i përkushtuar ishte ai për të nxënë dijen dhe sa dashuri të madhe kishte për të. Allahu e urdhëroi Profetin (a.s.) që t'i lutej pikërisht për shtimin e diturisë, sepse dituria është mirësi dhe shtimi i mirësisë është i vlerësuar. Dituria vjen prej Allahut të Madhëruar dhe rruga e arritjes së saj kërkon përpjekje të vazhdueshme dhe dashuri të madhe për të. Ajo arrihet me lutje të sinqerta drejtuar Allahut, me kërkim të vazhdueshëm ndihme dhe duke shfaqur varfërinë dhe nevojën për të, në çdo kohë dhe në çdo gjendje. Nga ky ajet mësohet edhe edukata e kërimit të diturisë. Ai që kërkon diturinë duhet të ketë durim dhe të dëgjojë me vëmendje atë që thotë mësuesi, sepse fjalët janë të lidhura me njëra-tjetrën. Nxënësi mund të bëjë pyetje vetëm pasi mësuesi ka përfunduar shpjegimin e temës. Ai nuk duhet ta ndërpresë mësuesin, sepse kjo e privon nga shumë të mira. Po kështu, edhe mësuesi nga ana e tij, kur merr pyetjen, duhet ta kuptojë mirë atë, derisa të mësojë qëllimin e vërtetë të pyetësit, para se të japë përgjigjen. Kjo do ta ndihmojë më shumë për të dhënë një përgjigje të saktë.

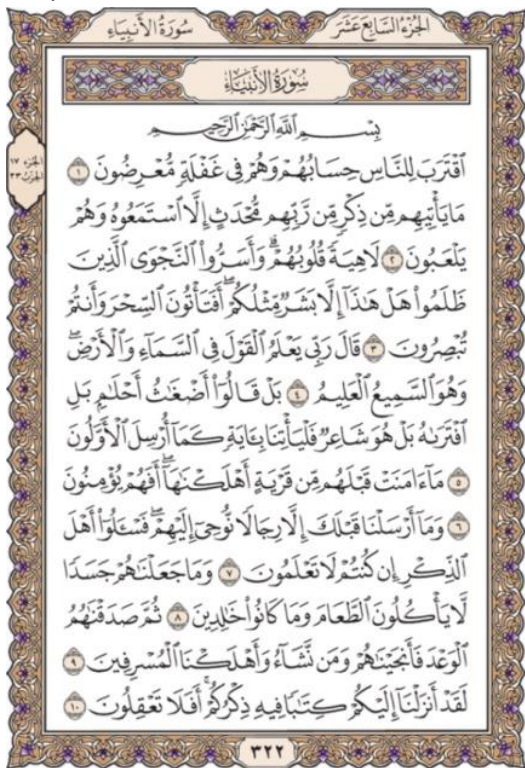
Ajeti 115

115. Na e patëm urdhëruar Ademin (të mos i afrohej pemës), por ai harroi. Ne nuk gjetëm vendosmëri tek ai.

Shpjegimi i ajetit

- **Na e patëm urdhëruar Ademin (të mos i afrohej pemës), por ai harroi.** - Allahu na tregon se Ai e porositi Ademin (a.s) për disa çështje dhe mori premtimin prej tij që do t'i përmbushte ato. Ademi u angazhua që t'i zbatonte porositë e Zotit. Megjithatë, Ademi (a.s.) harroi diçka prej porosive dhe angazhimi i tij u zbeh pak, prandaj i ndodhi ajo që i ndodhi, që edhe pasardhësit e tij të nxirrnin mësim.

- **Ne nuk gjetëm vendosmëri tek ai.** - Edhe pasardhësit e tij morën natyrën e tij. Harroi Ademi, harrojnë edhe pasardhësit e tij. Gaboi Ademi, gabojnë edhe pasardhësit e tij. Atij iu zbeh pak përkushtimi, dhe po kështu pasardhësit do të sprovohen duke iu zbehur përkushtimi. Ademi gaboi, por nxitoi të pendohej për gabimin e tij. Kështu, çdokush që i ngjet atit të parë dhe pendohet për gjynahet e veta, ka për t'u falur dhe nuk ka për t'u bërë asnjë padrejtësi.

Ajetet 116 – 122

116. Kujto kur Ne u thamë melekëve: “Bini në sexhde para Ademit!” Dhe ata ranë në sexhde të gjithë, përveç Iblisit, ai rrefuzoi.”

117. Pastaj Ne i thamë: “O Adem! Ky është armiku yt dhe i bashkëshortes sate. Prandaj ruhuni që të mos ju nxjerrë nga Xheneti, e t’ju futë në dëshpërim.”.

118. “Aty (në Xhenet) ti nuk ke për të qenë i uritur e as ke për të mbetur i zhveshur.

119. Aty (në xhenet) nuk ke për të pasur etje e as nuk do të kesh vapë.”

120. Por, atë e ngacmoi shejtani, duke i thënë: “O Adem! A do të të çoj te Pema e përjetësisë dhe te sundimi që nuk shkatërrohet asnjëherë?”

121. Ata hëngrën që të dy nga ajo pemë dhe kështu i'u zbulua auretë (vendet e tyrpshme). Pastaj, nisën të mbulonin veten me gjethe nëpër Xhenet. Kështu, Ademi e theu urdhrin e Zotit të vet dhe gaboi.

122. Por, Zoti i Tij e bëri atë prej të zgjedhurve, ia pranoi pendimin dhe e vuri në rrugën e drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kujto kur Ne u thamë melekëve: “Bini në sexhde para Ademit!”** Dhe ata ranë në sexhde të gjithë, përveç Iblisit, ai rrefuzoi.” - Kur Allahu i Madhëruar e plotësoi krijimin e Ademit me duart e Tij, e privilegjoji atë duke i mësuar emrat e sendeve. Pastaj Allahu i Madhëruar e nderoi Ademin (a.s.) duke urdhëruar melekët që të binin në sexhde para tij. Kjo sexhde shërbente si nderim për atë vepër të Zotit. Të gjithë melekët ranë në sexhde menjëherë, por mes tyre ishte edhe Iblisi, që në fakt ishte xhind. Ai u tregua mendjemadh ndaj urdhrit të Zotit dhe nuk ra në sexhde para Ademit. Allahu i Lartësuar na tregon: “Allahu e pyeti: “Çfarë të pengoi ty të bëje sexhde, kur të urdhërova Unë?” Ai (Iblisi) tha: “Unë jam më i mirë se ai. Mua më krijove nga zjarri, kurse atë e krijove nga balta!” [Araf 12]. Kështu doli në pah urrejtja e madhe e tij kundër Ademit dhe gruas së tij. Me këtë, Iblisi tregoi se ishte edhe armik i Zotit. Ai e shfaqti haptazi smirën dhe urrejtjen për njeriun, prandaj Allahu i Madhëruar paralajmëron Ademin dhe gruan e tij, duke u thënë:

- **Pastaj Ne i thamë: “O Adem! Ky është armiku yt dhe i bashkëshortes sate. Prandaj ruhuni që të mos ju nxjerrë nga Xheneti, e t’ju futë në dëshpërim.”.** - Në Xhenet ka begati e rehati të plotë. Nëse del prej andej, do të dëshpërohesh e do të vuash.

- **"Aty (në Xhenet) ti nuk ke për të qenë i uritur e as ke për të mbetur i zhveshur. Aty (në xhenet) nuk ke për të pasur etje e as nuk do të kesh vapë."** - Atje nuk do të vuash asnjëherë nga vapa dhe do të kesh ushqim, pije dhe veshje, pa lodhje e pa mundime. Por Allahu e ndaloi Ademin që t'i afrohej vetëm një peme, duke i thënë: "O Adem! Banoni në Xhenet, ti dhe bashkëshortja jote, dhe hani nga frutat e tij lirisht, ku të dëshironi! Por mos iu afroni asaj peme, e të bëheni të padrejtë!" [Bekare 35].

- **Por, atë e ngacmoi shejtani, duke i thënë: "O Adem! A do të të çoj te Pema e përjetësisë dhe te sundimi që nuk shkatërrohet asnjëherë?"** - Shejtani i mallkuar i tundoj duke i mashtruar rreth asaj peme. Ai u tha se ajo ishte një pemë që, po të haje prej saj, do të bëheshe i përershëm në Xhenet. Gjithashtu, prej saj do të fitoje pushtet të përjetshëm dhe pasuri pa fund. Kështu, Shejtani iu paraqit si një këshillues, duke përzgjedhur fjalët mashtruese për Ademin. Si përfundim, burrë e grua hëngrën nga pema. Menjëherë iu zbuluan vendet e turpshme dhe iu doli në pah gjynahu që kishin bërë.

- **Ata hëngrën që të dy nga ajo pemë dhe kështu i'u zbulua auretë (vendet e turpshme). Pastaj, nisën të mbulonin veten me gjethë nëpër Xhenet.** - Më parë ishin të mbuluar, ndërsa tani u ishin zbuluar vendet e turpshme. Ata filluan të mbulonin veten me gjethet e pemëve të Xhenetit dhe u ndien aq të turpëruar, sa vetëm Zoti e di.

- **Kështu, Ademi e theu urdhrin e Zotit të vet dhe gaboi.** - Menjëherë nxituan të shprehnin pendimin dhe kthimin tek Zoti, duke thënë: "Zoti ynë, ne i bëmë dëm vetes sonë. Nëse Ti nuk na fal dhe nuk na mëshiron, ne me siguri do të jemi të humbur!" [Araf 23].

- **Por, Zoti i Tij e bëri atë prej të zgjedhurve, ia pranoi pendimin dhe e vuri në rrugën e drejtë.** - Allahu e zgjodhi dhe e dalloj Ademin me besim, prandaj ia lehtësoi pendimin. Ai ia pranoi pendimin

dhe e vuri në rrugën e drejtë. Pas pendimit, Ademi u bë më i mirë sesa ishte në fillim, ndërsa intriga e armikut të tij, Shejtanit të mallkuar, u shkatërrua. Allahu e plotësoi mirësinë e Tij mbi Ademin dhe pasardhësit e Tij. Kështu, të gjithë pasardhësit e Ademit duhet që gjithmonë të kthehen te Zoti i tyre sa herë që gabojnë. Ata duhet të jenë shumë të kujdesshëm e vigjilent kundër këtij armiku të përbetuar, që u rri gjithmonë në pritë, natën dhe ditën, sikurse thotë i Madhëruari: "O bijtë e Ademit! Kurrsesi të mos ju mashtrojë Shejtani, sikurse bëri me prindërit tuaj, që i nxori nga Xheneti, duke i zhveshur, për t'u nxjerrë në shesh lakuriqësinë. Ai dhe skota e tij ju sheh ju, ndërsa ju nuk mund t'i shihni ata. Ne i kemi bërë shejtanët miq të atyre që nuk besojnë." [Araf 27].

Ajetet 123 – 127

123. "Ai (Allahu) u tha: "Zbritni prej tij (xhenetit) që të gjithë! Ju do të jeni armiq të njëri-tjetrit. Por, nëse ju vjen prej meje udhëzim (libër e profet), kush i përmbahet udhëzimit Tim, nuk ka për ta humbur rrugën e tij, e as nuk do të bjerë në trishtim".

124. Por, kush ia kthen shpinën udhëzimit Tim, do të ketë jetë të vështirë dhe Ditën e Kijametit do ta ringjall të verbër."

125. Ai (që nuk besoi) do të thotë: "Zoti im, përse më ngrite të verbër, kur unë isha me sy?"

126. Ai (Allahu) do të thotë: "Ashtu sikurse i shpërfille ti argumentet Tona kur të erdhën, ashtu edhe ti sot do të jesh i shpërfillur".

127. Dhe kështu e shpërblejmë Ne atë që i tejkalon të gjitha kufijtë dhe nuk beson në Argumentet e Zotit të vet. Por dënimi në Botën Tjetër është edhe më i ashpër dhe i përjetshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ai (Allahu) u tha: "Zbritni prej tij (xhenetit) që të gjithë! Ju do të jeni armiq të njëri-tjetrit. Por, nëse ju vjen prej meje udhëzim (libër e profet), kush i**

përmbahet udhëzimit Tim, nuk ka për ta humbur rrugën e tij, e as nuk do të bjerë në trishtim". - Allahu i Madhëruar tregon se Ai urdhëroi Ademin (a.s) dhe Iblisin që të zbrisnin në Tokë. Ai e porositi Ademin - dhe në këtë mënyrë të gjithë pasardhësit e tij - që të ruhen nga shejtani i mallkuar dhe ta konsiderojnë atë si armik, duke u përgatitur mirë për luftën kundër tij. Allahu njoftoi, gjithashtu, se do t'u shpallte gjithmonë libra njerëzve dhe do t'u dërgonte profetë, për t'u qartësuar rrugën e drejtë, që të çon drejt Zotit dhe në Xhenet. Profetët do të paralajmëronin popujt që të ishin të kujdesshëm ndaj armikut të tyre të përbetuar dhe të hapur. Allahu premtoi se nëse popujt do të pasonin profetët dhe librat, duke kryer urdhëresat e duke u larguar nga ndalesat, kurrë nuk do të humbnin dhe dëshpëroheshin në të dyja jetët. Përkundrazi, kështu ata do të gjenin rrugën e drejtë dhe do të arrinin lumturinë e sigurinë nga çdo e keqe në përjetësi. Në një ajet tjetër, Allahu premton se kush ndjek udhëzimin e Tij është i ruajtur nga frika dhe brengat: "Çdokush që pranon udhëzimin Tim, nuk do të ketë frikë e as nuk do të brengoset." [Bekare 38]. Të ndjekësh udhëzimin do të thotë të besosh mesazhin e Zotit pa patur asnjë dyshim dhe të zbatosh urdhëresat, edhe pse mund të bien ndesh me dëshirat e tua.

- Por, kush ia kthen shpinën udhëzimit Tim, do të ketë jetë të vështirë dhe Ditën e Kijametit do ta ringjall të verbër." - Libri i Allahut është ai që i mëson njeriut qëllimet më të larta dhe rrugën e arritjes së tyre. Por nëse njeriu i shpërfill ato ose, më keq, i refuzon me forcë ato, atëherë ai ka për të pasur një jetë shumë të vështirë e të dhembshme. Ky është ndëshkimi për një veprim të tillë. Disa shpjegojnë se "jeta e ngushtë" nënkupton dënimin e varrit. Atyre do t'u ngushtohet varri si ndëshkim, për shkak se kanë harruar Zotin. Sipas këtij shpjegimi, ky është njëri nga ajetet që tregojnë për vërtetësinë e ndëshkimit në varr. Në ajete të tjera thuhet: "Eh, sikur t'i

shihje mizorët kur janë në agoni të vdekjes, ndërsa melekët kanë shtrirë duart e veta e u thonë: "Jepeni shpirtin! Tani do të vuani dënimin poshtërues, sepse ju thoshit të pavërteta për Allahun, kurse ndaj shenjave të Tij tregoheshit kryeneçë." [En'am 93]. "Ne do t'i bëjmë ata që të shijojnë dënimin më të shpejtë, para dënimit të madh..." [Sexhdeh 21]. Një tjetër ajet është edhe ai që flet për ndëshkimin në varr të pasuesve të Faraonit, së bashku me Faraonin: "Ata do të sillen para zjarrit mëngjes e mbrëmje, ndërsa kur të vijë Ora, do të thuhet: "Futini ju pasuesit e Faraonit në dënimin më të rëndë!" [Gafir 46]. Ata që janë të mendimit se këtu flitet për ndëshkimin e varrit arsyetojnë se në fund të ajetit përmendet ndëshkimi i Ditës së Kijametit. Kështu, sipas tyre, meqë në fund është përmendur dënimi në ahiret, atëherë dënimi që është përmendur më parë duhet të jetë në jetën e varrit.¹¹ Mufesirë të tjerë janë të mendimit se "jeta e ngushtë" tregon dënimin dhe vuajtjen në jetën e kësaj bote, në varr dhe në ahiret, sepse shprehja vjen në formë të përgjithshme e jo të kufizuar. Edhe në këtë botë, njeriu që i kthen shpinën udhëzimit të Zotit bën jetë të mbushur me brenga e ankthe, me frikë e vuajtje. Në ahiret, ai do të ringjallet i verbër me plot kuptimin e fjalës, siç thotë i Madhëruari: "Ditën e Kijametit, Ne do t'i tubojmë ata duke i tërhequr zvarrë me fytyra përmbys, të verbër, memecë dhe të shurdhër. Vendi i tyre është Xhehenemi. Sa herë që duket se flaka po shuhet, Ne do ta shtojmë atë." [Isra 98]. Në momentet e ndëshkimit, ky njeri i poshtëruar i drejtohet Zotit e i thotë:

- Ai (që nuk besoi) do të thotë: "Zoti im, përse më ngrite të verbër, kur unë isha me sy?" - Unë në dynja shihja, përse tani nuk shoh? Përse u shndërrova në këtë gjendje kaq të shëmtuar dhe të tmerrshme?

- Ai (Allahu) do të thotë: "Ashtu sikurse i shpërfille ti argumentet Tona kur të erdhën, ashtu edhe ti sot do të jesh i shpërfillur". - Për shkak se kundërshtove shenjat dhe shpalljet e Zotit, sot do të

harroresh në ndëshkim. Kjo është përgjigjja. Sipas llojit të punës, është edhe shpagimi. Ashtu sikurse në dynja u tregove i verbër, sikur nuk i shihje shpalljet dhe shenjat e Zotit, dhe i shpërfille paralajmërimet e Tij, sot në ahiret Allahu ta heq shikimin, për t'u flakur në zjarr i verbër, shurdh dhe memec. Allahu nuk të sheh më dhe do të jesh i harruar në ndëshkimin që e fitove me punën tënde.

- Dhe kështu e shpërblejmë Ne atë që i tejkalon të gjitha kufijtë. - I tillë do të jetë ndëshkimi edhe për ata që kalojnë kufijtë dhe zhyten në haramet dhe, nga ana tjetër:

- ... dhe nuk beson në Argumentet e Zotit të vet. - Mohojnë shenjat dhe udhëzimin e Zotit. Ata mohojnë shpalljet e Zotit, që udhëzojnë në qëllimet më të larta dhe në rrugën e plotësimit të imanit. Shpalljet e Zotit janë shumë të qarta dhe të kuptueshme. Allahu nuk bën padrejtësi dhe kurrë nuk e zbret ndëshkimin në vend të gabuar. Shkaqet e ndëshkimit janë teprimi në padrejtësi, zhytja në mosbesim dhe mospranimi i udhëzimit.

- Por dënimi në Botën Tjetër është edhe më i ashpër dhe i përjetshëm. – Ndëshkimi në ahiret është shumë herë më i rëndë dhe më i dhimbshëm sesa ndëshkimi i dynjasë. Ai është i përjetshëm dhe kurrë nuk do të ndërpritet, ndryshe nga dënimi i dynjasë, që merr fund një ditë. Për këtë arsye, njeriu duhet të marrë të gjitha masat, që të ruhet nga ndëshkimi i ahiretit.

Ajetet 128 – 131

128. A nuk është paralajmërim për ata (që të kujtojnë) se sa e sa breza para tyre i kemi shkatërruar, nëpër vendbanimet e të cilëve (tani) janë duke ecur? Sigurisht, në këtë ka Argumente për ata që kanë arsye të shëndoshë.

129. Sikur të mos ishte vendimi dhe afati i caktuar më herët nga Zoti yt, edhe këta do t'i kapte i njëjti dënim (si popujt e shkuar).

130. Prandaj, ti bëhu i durueshëm ndaj asaj që thonë ata, dhe lavdëroje dhe falenderoj Zotin tënd, para se të lindë

dielli dhe para se të perëndojë, edhe në orët e natës dhe në skajet e ditës, që të mund të gesh kënaqësi.

131. Dhe mos ia ngul sytë bukurisë së kësaj jete me të cilën i bëmë të kënaqen disa prej tyre (jobesimtarë), për t'i sprovuar me të! Shpërblimi i Zotit tënd është më i mirë dhe është i përjetshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk është paralajmërim për ata (që të kujtojnë) se sa e sa breza para tyre i kemi shkatërruar, nëpër vendbanimet e të cilëve (tani) janë duke ecur? Sigurisht, në këtë ka Argumente për ata që kanë arsye të shëndoshë. - Allahu i Madhëruar solli në Kur'an historitë e shumë popujve të shkuar, të cilët Ai i ndëshkoi për mosbesimin dhe për shpërfilljen e të vërtetës. Allahu i Madhëruar shtron një pyetje, që duhet t'i bëjë njerëzit të mendojnë: A nuk nxjerrin mësim këta mohues të së vërtetës nga historia e popujve të ndëshkuar, të cilëve ua njohin mirë historinë dhe vendbanimet? Të tillë ishin populli i Hudit, Salihut, i Lutit etj. A nuk nxjerrin mësim nga ato histori dhe të pasojnë rrugën e Zotit, duke u larguar nga rruga e shkatërrimit? Të gjithë popujt e shkuar, kur refuzuan të dërguarit dhe iu kthyen shpinën shpalljeve, u dënuan me ndëshkime të dhembshme. Atëherë, pse janë të sigurt këta që nuk i godet i njëjti ndëshkim, siç i goditi ata të tjerët?! Zoti thotë: “Vallë, jobesimtarët tuaj janë më të vlefshëm se ata që u përmendën, apo keni ndonjë premtim shpëtimi në Librat e qiellit? Mos, vallë, po thonë: “Ne jemi një grup, të bashkuar dhe ngadhënjyes?!” Ai grup shpejt do të pësojë disfatë dhe ata do të ikin me të shpejtë (të tmerruar). Por Kijameti është premtim i pakthyeshëm për ta. Kijameti është edhe më i vështirë, edhe më i hidhur.” [Kamer 43 – 46]. Këta mohues nuk janë aspak më të mirë se ata të popujve të shkuar, që të mendojnë se mund t'i shpëtojnë ndëshkimit të Allahut. Madje këta të sotmit janë më të këqinj se ata, sepse këta kanë mohuar Profetin më të zgjedhur dhe Librin më të rëndësishëm dhe madhështor të

Zotit. Gjithashtu, këta nuk kanë ndonjë premtim të dhënë nga Zoti se do të jenë të ruajtur nga ndëshkimi. As pretendimi i tyre i mjerë se ushtritë dhe aleatët e shumtë që kanë do t'i mbrojnë nga dënimi i Allahut nuk është i vërtetë. Madje, ata janë shumë më të poshtëruar dhe të nënçmuar. Kështu, shkatërrimi i popujve të shkuar për gjynahet dhe mohimin e tyre konsiderohet si një nga shkaqet e udhëzimit, nëse njeriu do të dinte të nxirrte mësim, sepse ato konsiderohen si shenja treguese për vërtetësinë e shpalljeve të Zotit dhe të profetëve të Tij. Ato tregojnë, gjithashtu, ligësinë dhe humbjen e atyre popujve mohues. Por jo çdo njeri përfiton nga shenjat dhe shpalljet e Allahut. Nga ato përfitojnë veçse të mençurit dhe të diturit, ata që dinë të kuptojnë e të mendojnë me ftohtësi e drejtësi, ata që kanë mendje të shëndoshë dhe natyrë të papërljer.

- Sikur të mos ishte vendimi dhe afati i caktuar më herët nga Zoti yt, edhe këta do t'i kapte i njëjti dënim (si popujt e shkuar). - Ky ishte një ngushëllim për Profetin dhe, gjithashtu, një porosi për të qenë i duruar, që të mos kërkonte shkatërrimin e mohuesve të së vërtetës. Në fakt, thjesht mohimi i së vërtetës është shkak i mjaftueshëm i dënimit. Allahu na ka treguar se ndëshkimet shkaktohen nga gjynahet. Edhe ata e kishin mbushur kupën, por ndëshkimi nuk po u vinte sepse nuk ishte plotësuar ende afati që Allahu kishte vendosur për ta. Mbase ata e reflektonin, mbase pendoheshin, dhe kështu Allahu e largonte ndëshkimin që ishte përgatitur për ta. Më pas, nëse vjen koha e zbritjes së dënimit, asgjë nuk e kthen apo pengon atë.

- Prandaj, ti bëhu i durueshëm ndaj asaj që thonë ata, dhe lavdëroje dhe falenderoje Zotin tënd, para se të lindë dielli dhe para se të perëndojë, edhe në orët e natës dhe në skajet e ditës, që të mund të gjesh kënaqësi. - Allahu i Madhëruar e urdhëroi Profetin e Tij që të bënte durim ndaj fjalëve fyese në adresë të tij dhe e urdhëroi që ta mësonte veten të ishte i durueshëm. Gjithashtu, Allahu e

porositi Profetin (a.s.) që ta qetësonte veten me *tesbih* dhe *tahmid* në këto vakte të veçanta: para lindjes së diellit dhe para perëndimit të tij, në skajet e ditës. Momentet para lindjes së diellit dhe para perëndimit të tij janë përmendur në mënyrë të veçantë, edhe pse ato përfshihen “në skajet e ditës”, për të treguar rëndësinë dhe dobinë e madhe të dhikrit në këto kohë. Pastaj përmendet edhe koha e natës. Kuptimi: Nëse e bën këtë, do të kënaqesh me atë që do të të japë Zoti yt që në këtë botë dhe me shpërblimin e përjetshëm në botën tjetër. Zemra jote do të gjejë prehjen dhe qetësinë dhe sytë e tu do të lumturohen me adhurimin e Zotit tënd. Ky do të jetë një ngushëllim i madh kundrejt mundimeve që të sjellin jobesimtarët. Kështu do të kalitet durimi yt, ndërsa shpërblimi për ty do të jetë pa llogari.

- Dhe mos ia ngul sytë bukurisë së kësaj jete me të cilën i bëmë të kënaqen disa prej tyre (jobesimtarë), për t'i sprovuar me të! – Mos u mahnit nga kënaqësitë e kësaj bote, mos u huto pas ushqimeve, pijeve të shijshme, veshjeve luksoze, shtëpive e kështjellave gjigande e grave të bukura, që zotërojnë disa të mashtruar të kësaj bote. Të gjitha ato janë stoli të kësaj bote, pas të cilave mahniten të mashtruarit. Pas tyre jepen tërësisht ata që i kanë kthyer shpinën ahiretit dhe janë treguar të padrejtë. Ata e shikojnë këtë botë si vendin ku gjejnë kënaqësinë dhe prehjen. Por shumë shpejt ajo do të largohet dhe bashkë me të edhe ata që janë mahnitur pas saj. Ata do të pendohen atëherë kur pendimi nuk do t'iu bëjë më dobi. Ata do të shohin realitetin e kësaj gjendjeje fatkeqe kur të ringjallen Ditën e Kijametit. Allahu e ka bërë këtë jetë thjesht si provë, për të dalë në pah ata që mashtrohen pas saj dhe ata që bëjnë vepra të mira, sikurse thotë Allahu: “Gjithçka në tokë, Ne e kemi bërë vetëm si stoli, për t'i provuar se cili prej tyre do të jetë më vepërmirë.” [Kehf 7].

- Shpërblimi i Zotit tënd është më i mirë dhe është i përjetshëm. - Rrizku i Zotit

është më i mirë. Në jetën e kësaj bote, nëse Zoti të ka dhënë dituri të pastër rreth besimit, të ka dhënë iman të sinqertë e korrekt dhe të ka mësuar si të bësh vepra të mira, dije se të ka dhënë mirësitë më të mëdha të kësaj jete. Ndërsa në ahiret, ajo që të premtohet është shumë më madhështore sesa të mund të përshkruhet me fjalë: mirësi të përjetshme, jetë në paqe e kënaqësi pranë Zotit Mëshirëplotë. Kjo është shumë më e mirë se të gjitha ato stoli që u kemi dhënë të mashtruarve me dynjanë. Mirësitë e premtuara nga Zoti janë të përhershme, që nuk shterojnë kurrë. Si ushqimet, ashtu edhe hijet e bukura janë të përjetshme në Xhenet, siç thuhet në Kur'an: "Ju po i jepni përparësi jetës së kësaj bote, kur dihet se jeta e botës tjetër është më e mirë dhe e përjetshme." [El ea'la 17]. Ky ajet na mëson që, nëse njeriu ndien tek vetja tërheqje drejt stolive të kësaj jete mashtruese, le të kujtojë premtimin e Allahut dhe le të bëjë krahasimin e dy rasteve.

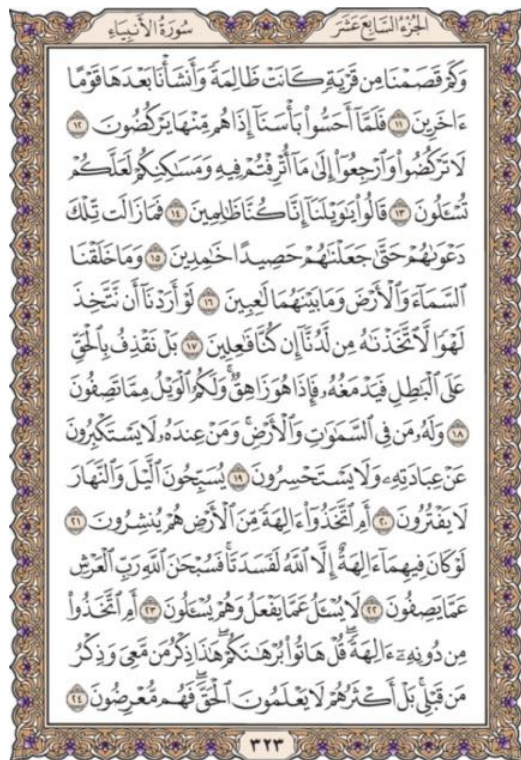
Ajeti 132

132. Urdhëroje familjen tënde që të falë namaz, dhe ji i qendrueshëm në këtë! Ne nuk kërkojmë prej teje ndonjë furnizim (as për ty, as për familjen tënde). Ne të furnizojmë ty (dhe ata). Përfundimi i mirë vjen nga devotshmëria.

Shpjegimi i ajetit

- **Urdhëroje familjen tënde që të falë namaz,...** - Nxite familjen tënde për të falur sa më shumë namaz, jo vetëm farzin, por edhe namaze vullnetare. Urdhri për një vepër konsiderohet si urdhër edhe për gjithçka që e plotëson atë vepër, si p.sh. mësimi i rregullave të namazit, çfarë e përkryen namazin, çfarë e prish atë etj.

- **... dhe ji i qendrueshëm në këtë!** - Bëhu i duruar dhe këmbëngulës në çështjen e namazit, për ta përsosur atë me të gjitha shtyllat, themelet, bazat, detyrat, synetet, si dhe me edukatën dhe frikërespektin që nevojitet për të. Sigurisht që kjo është e rëndë për njeriun, prandaj duhet ta ushtrosh veten, ta nënshtrosh atë e të përpiqesh shumë. Duhet të tregosh durim për

plotësimin dhe përsosjen e namazit. Nëse njeriu e fal namazin në formën e urdhëruar, kjo do ta bëjë që, edhe në çështjet e tjera të fesë, të jetë i kujdesshëm dhe i ruajtur. Nga ana tjetër, nëse ai shkujdeset në çështjen e namazit, për të tjerat do të jetë edhe më i shkujdesur. Pastaj Allahu i Madhëruar i tregon Profetit të Tij se e ka siguruar çështjen e rrizkut të tij. Çështja e furnizimit nuk duhet të të largojë nga çështjet e fesë. Ai thotë:

- **Ne nuk kërkojmë prej teje ndonjë furnizim (as për ty, as për familjen tënde). Ne të furnizojmë ty (dhe ata).** -Rrizku yt është në dorën Tonë dhe është i siguruar, ashtu siç kemi siguruar rrizkun e të gjitha krijesave. Kur Allahu furnizon të gjithë krijesat, atëherë si do të lërë atë që merret me çështjet e fesë dhe me lavdërimin e Tij?! Rrizku i Zotit është i garantuar për të gjithë, për të devotshmit dhe për të tjerët, prandaj njeriu duhet të angazhohet me gjërat që i japin lumturinë e përjetshme:

- **Përfundimi i mirë vjen nga devotshmëria.** - Përfundimi i mirë në të

dyja jetët është për devotshmërinë, e cila është kryerja e urdhëresave dhe lënia e ndalesave të Zotit. Kush bën këtë, ka përfundim të mirë, siç ka thënë i Madhëruari. “Përfundimi i lumtur u takon të devotshmëve.” [Araf 128].

Ajetet 133 – 135

133. Ata thonë: “Përse nuk na sjell ai ndonjë Argument nga Zoti i vet? A nuk u erdhi atyre (në Kur'an) Argument i qartë për gjithçka që qe në Librat e mëparshëm të shpalljeve?”

134. Dhe sikur Ne t'i ndëshkonim ata me ndonjë dënim para këtij (Kur'anit), ata do të thoshin: “O Zoti ynë! Sikur të na kishe çuar ndonjë të dërguar, ne do ta kishim ndjekur me siguri shpalljen Tënde, para se të poshtëroheshim e të turpëroheshim.”

135. Thuaj: “Të gjithë janë duke pritur. Prisni atëherë edhe ju! Së shpejti ju do ta dini se kush ishin ndjekësit e rrugës së drejtë dhe se kush ishin ata që u udhëzuan në të vërtetën.”

Shpjegimi i ajeteve

- Ata thonë: “Përse nuk na sjell ai ndonjë Argument nga Zoti i vet? -

Kundërshtuesit e Profetit e pyesnin atë: “Pse nuk na sjell ndonjë shenjë nga Zoti i Tij?” Ata kishin për qëllim mrekullitë që ata propozonin vetë, si për shembull kur thoshin: “Ne nuk do të të besojmë ty, derisa të na nxjerrësh burime prej tokës; ose të kesh kopshte me hurma e me rrush, e të bësh që mes e tyre të rrjedhin vazhdimisht lumenj; ose, ashtu sikurse mëton ti (*se do të na dënojë Zoti*), le të bjerë mbi ne qielli copa-copa; ose derisa të na sjellësh Allahun dhe melekët pranë nesh (*t'i shohim haptazi*); ose të kesh një shtëpi prej ari, ose të ngjitesh lart në qiell. Madje, edhe sikur të ngjitesh lart në qiell, ne nuk do të të besojmë, derisa të na sjellësh një libër që ta lexojmë.” Thuaju: “I madhëruar qoftë Allahu! A mos jam unë tjetër, përveçse një njeri profet?” [Isra 90-93]. Kjo ishte mendjemadhësi, inat dhe padrejtësi e madhe nga ana e tyre. Si ata, ashtu edhe profetët

janë njerëz e robër të Zotit, prandaj edhe ata e dinë se nuk duhet të kërkojnë të tilla shenja e mrekulli sipas dëshirave të tyre. Ai që zgjedh mrekullitë e duhura për t'ia dhënë një profeti është vetëm Allahu i Madhëruar. Me urtësinë e Tij, Ai i jep profetit shenja të mjaftueshme që vërtetojnë atë si profet dhe Shpalljen që ai sjell nga Zoti. Ato shenja janë mëse të mjaftueshme për t'i besuar bindshëm. Ata pyesnin: “Përse nuk na sjell ai ndonjë shenjë nga Zoti i vet? Sipas tyre, Profeti nuk kishte sjellë asnjë shenjë për të provuar vërtetësinë e tij si Profet i Zotit. Kjo ishte një shpifje e paskrupullt, sepse Profeti i zgjedhur u sollti atyre mrekulli mahnitëse dhe të pakundërshtueshme. Madje, edhe një pjesë e vogël e atyre mrekullive do të ishin mëse të mjaftueshme për të treguar se ai ishte Profet i Zotit dhe fliste në emër të Tij, prandaj tha:

- A nuk u erdhi atyre (në Kur'an) Argument i qartë për gjithçka që qe në Librat e mëparshëm të shpalljeve?” -

Nëse vërtet dëshirojnë të vërtetën me argumente, le të shohin këtë libër dhe faktin se ai është vërtetues dhe garantues i shpalljeve dhe ligjeve të Zotit të sjella në librat më të hershëm. Shiko ngjashmërinë e madhe mes Kur'anit dhe shpalljeve të para, si Teuratit, Ungjillit etj. Ai përmend të njëjta histori ashtu si ata. Madje, edhe në librat e mëhershëm paralajmërohej për Kur'anin dhe ligjin e Zotit, që do të jetë gjithmonë me njerëzit. Në to flitej për Profetin e fundit, që sipas parashikimeve, nuk dinte të shkruante e të lexonte. Përveç këtyre, Kur'ani është mrekullia më e madhe që garanton udhëzimin dhe besimin e njerëzve, siç thotë Allahu i Madhëruar: “Po a nuk u mjaftoi atyre që Ne të shpallëm një libër, i cili u lexohet atyre (*qartësisht*)? Nuk ka dyshim se kjo është mëshirë e kujtim për njerëzit që besojnë”. [Ankebut 51]. Mrekullitë u bëjnë dobi vetëm besimtarëve dhe mrekullia më e madhe është vetë Kur'ani. Nëpërmjet shenjave dhe argumenteve, besimtarëve u shtohet besimi dhe u forcohet siguria në premtimet e Zotit.

Ndërsa ata që refuzojnë shpalljet e Zotit dhe jetojnë në kundërshtim me to, ata nuk besojnë dhe as që mund të përfitojnë prej Kur'anit dhe shenjave të Zotit, siç thuhet në Kur'an: “Me të vërtetë, ata të cilët e merituan vendimin e Zotit tënd (*për ndëshkim*), ata nuk do të besonin, edhe sikur t’u vinin të gjitha Shenjat, derisa ta shohin vetë dënimin e rëndë.” [Junus 96, 97]. E vetmja gjë që ndodh kur ata dëgjojnë Kur'anin dhe faktet e Zotit është se ata nuk do të kenë më justifikim para Zotit kur mbi ta të zbresë dënimi. Atë ditë nuk do të mund të thonë:

- Dhe sikur Ne t’i ndëshkonim ata me ndonjë dënim para këtij (Kur’anit), ata do të thoshin: “O Zoti ynë! Sikur të na kishe çuar ndonjë të dërguar, ne do ta kishim ndjekur me siguri shpalljen Tënde, para se të poshtëroheshim e të turpëroheshim.” - Ja ku ju erdhi i Dërguari, me argumente të qarta dhe të prera. Nëse vërtet doni të besoni, atëherë besojini këtij profeti dhe pasoni rrugën e tij.

- Thuaj: “Të gjithë janë duke pritur. Prisni atëherë edhe ju! - Mohuesit e Profetit e quanin atë gënjeshtar, madje thoshin: “Ai është veçse një poet, prandaj po presim derisa vdekja ta zhdukë!”. Thuaju: “Prisni, sepse edhe unë po pres bashkë me ju!”. [Tur 30, 31]. Ndërsa në këtë ajet thuhet: “Të gjithë janë duke pritur, prandaj prisni edhe ju!” Pra, prisni që unë të vdes, sepse edhe unë po pres që ju t’ju përfshijë ndëshkimi i Zotit. Por ne presim veç mirësi prej Allahut, siç thotë ajeti kuranor: “Thuaj: “Asgjë nuk do të na ndodhë, përveç asaj që ka caktuar Allahu për ne; Ai është Mbrojtësi ynë”. Prandaj, vetëm Allahu le t’i mbështeten besimtarët! Thuaj: “E çfarë prisni për ne, përveçse njëerës nga dy të mirat (*therori ose fitore*)? Ndërsa ne presim për ju që Allahu t’ju godasë me një dënim prej Tij, ose prej duarve tona. Prisni atëherë, sepse edhe ne së bashku me ju po presim!”” [Teube 51, 52].

- Së shpejtë ju do ta dini se kush ishin ndjekësit e rrugës së drejtë dhe se kush

ishin ata që u udhëzuan në të vërtetën.” - Ata që ndjekin rrugën e drejtë të shpallur nga Zoti, ata janë të shpëtuarit dhe njëkohësisht ata që kanë fituar mbarësi në këtë botë dhe në ahiret. Ndërsa ata që e shpërfillin këtë rrugë do të jenë në humbje dhe dëshpërim. Dihet mirë se Profeti i Zotit dhe pasuesit e tij e gjetën rrugën e drejtë dhe do të jenë në kopshtet e mirësisë përjetësisht, ndryshe nga armiqtë e tyre, që do të përfundojnë në Xhehenem pa shpresë për shpëtim. Allahu është më i ditur.

Surja 21: El enbija (mekase) 112 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 4

1. Gjithnjë e më shumë po u afrohet njerëzve Dita e Llogarisë, por ata nuk i kushtojnë vëmendje dhe i shmangen.

2. Sa herë që u vjen ndonjë këshillë e re nga Zoti i tyre, ata e dëgjojnë atë si me tallje.

3. Zemrat e tyre kanë devijuar nga e Vërteta. Keqbërësit duke biseduar fshehtas, thonë: “A mos është ky (Muhamedi) më shumë se njeri, siç jeni edhe ju? A do të shkoni te magjia e tij me sy hapur?”

4. Ai (Muhamedi) tha: “Zoti im di për çdo fjalë që thuhet në qiell e në tokë. Ai Dëgjon dhe Di gjithçka.”

Shpjegimi i ajeteve

- Gjithnjë e më shumë po u afrohet njerëzve Dita e Llogarisë, por ata nuk i kushtojnë vëmendje dhe i shmangen. – Vërtet, me disa njerëz është për t’u habitur. Atyre nuk u bën dobi asnjë lloj paralajmërimi. Ata nuk duan t’ia dinë për asnjë lloj kërcënuesi e paralajmëruesi, ndërkohë që llogaria e tyre po afron. Shumë shpejt ata do të marrin atë që meritojnë për veprat e mira ose të këqija që kanë bërë e, megjithatë, ata vazhdojnë të jenë të paineduar ndaj qëllimit për hir të të cilit u krijuan. Nuk duan t’ia dinë nga kërcënimet e qortimet, a thua se janë krijuar vetëm për këtë jetë dhe vetëm për dëfrime. Allahu i Madhëruar vazhdimisht i përsërit qortimet

dhe paralajmërimet për ta, kurse ata vazhdojnë të zhyten thellë e më thellë në hutimin dhe dëfrimet e tyre.

- Sa herë që u vjen ndonjë këshillë e re nga Zoti i tyre, ata e dëgjojnë atë si me tallje.

- Përmes shpalljeve e paralajmëruesve, Zoti u kujton dhe u mëson krijesave gjërat që u sjellin dobi, duke i nxitur për t'i kryer ato, me shpërblimet e shumta që u premton. Ai i mëson që të ruhen nga çdo gjë që i dëmton dhe i paralajmëron që të largohen prej tyre. Por ata i dëgjojnë këto mësimet dhe më pas i shpërfillin ato. Njerëzit harrojnë se nuk do të kenë më asnjë justifikim para Zotit për mohimin e tyre. Ashtu vazhdojnë të përhumben, duke luajtur e dëfryer me kënaqësitë e kësaj bote:

- Zemrat e tyre kanë devijuar nga e vërteta. - Zemrat e tyre janë tërësisht të përkushtuara pas plotësimit të kënaqësive të kësaj jete. Ata harrohen në dëfrime dhe epshe, në punë të kota dhe fjalë të ulëta. Prej tyre kërkohet tërësisht e kundërta. Ata duhet të jenë të përkushtuar me zemër në çështjen e adhurimit të Zotit. Ata duhet të dëgjojnë Shpalljen e Zotit me vëmendje dhe me dëshirën për të kuptuar mesazhet e saj. Me trupin e tyre, ata duhet të nxitojnë të nënshtrohen dhe të adhurojnë Zotin e tyre, sepse për këtë gjë janë krijuar. Ata janë krijuar që të adhurojnë Zotin si Një të vetëm, me mënyrën që Ai ua tregon në Shpallje përmes profetëve dhe janë porositur që gjithmonë ta kujtojnë Ditën e Kijametit, ditën kur do të bëhet llogaria e veprave të tyre dhe shpërblimi me drejtësi. Në këtë mënyrë do t'u rregullohet gjendja do t'u përmirësohen veprat. Për ajetin: “Njerëzve u është afuar koha e llogarisë së tyre“ janë dhënë dy shpjegime. Sipas shpjegimit të parë, umeti ynë është i fundit dhe Muhamedi (a.s) është Profeti i fundit. Në këtë umet do të ndodhë Kijameti. Pra, kuptimi është ky: është afuar shumë koha e ndodhisë së Kijametit, në krahasim me popujt e shkuar. Profeti (a.s) ka thënë: “Unë dhe Kijameti jemi renditur si këta dy

gishta”, duke treguar gishtin tregues dhe tjetrin pas tij.” Sipas shpjegimit të dytë, qëllimi me “afrimin e llogarisë” është vdekja. Kush vdes, në fakt, i ka filluar kijameti. Ai tashmë ka hyrë në jetën e llogarisë dhe të shpërblimit. Dhe është vërtet për t'u habitur me njerëzit që po u afrohet vdekja, ndërsa ata vazhdojnë të jenë shpërfillës ndaj saj. Kjo është gjendja e të gjithë njerëzve, përveç atyre që Zoti i ka futur nën kujdesin e Tij të veçantë, të cilët përgatiten për udhën e gjatë pas vdekjes.

- Keqbërësit duke biseduar fshehtas, thonë: “A mos është ky (Muhamedi) më shumë se njeri, siç jeni edhe ju? - Në këto ajete, Allahu i Madhëruar na tregon bisedat e fshehta që bënin mohuesit mes njëri-tjetrit. Ata, të mbushur me inat e padrejtësi, thoshin lloj-lloj shpifjesh për të mohuar Profetin. Kështu, ata thanë se Muhamedi ishte thjesht një njeri, njëlloj si të tjerët. Atëherë, pse ta dëgjonin dhe t'i bindeshin?! Ai, sipas tyre, nuk kishte asgjë të veçantë. Ai thjesht donte që të shquhej më shumë dhe të dilte udhëheqës, prandaj njerëzit nuk duhej ta besonin. Ata thoshin se ishte magjistar dhe se Kur'ani ishte një magji, prandaj nuk duhej t'i afroheshe fare, por t'i rrije sa më larg. Ata thoshin gjithashtu:

- A do të shkoni te magjia e tij me sy hapur?” - Mendoni pak! Ata i thoshin këto fjalë, edhe pse e dinin shumë mirë se ai ishte Profet i Allahut dhe prej tij panë shenja e mrekulli të shumta, madje më shumë se prej çdo profeti tjetër. Ata e refuzuan dhe e mohuan, sepse ishin arrogantë, kryeneçë, inatçorë e të padrejtë. Allahu i di të gjitha bisedat e tyre të fshehta dhe do t'i shpërblejë ashtu siç e meritojnë:

- Ai (Muhamedi) tha: “Zoti im di për çdo fjalë që thuhet në qiell e në tokë. Ai Dëgjon dhe Di gjithçka.” - Ai i di ato që janë të fshehta dhe ato që thuhet hapaz, di të gjitha fjalët që thuhet apo s'thuhet, në qiell dhe në tokë dhe në çdo hapësirë mes tyre. Allahu dëgjon të gjitha zërat me të gjitha gjuhët e ndryshme, me të gjitha

nevojat e shumta. Ai di se çfarë fshihet brenda kraharorit.

Ajetet 5 – 6

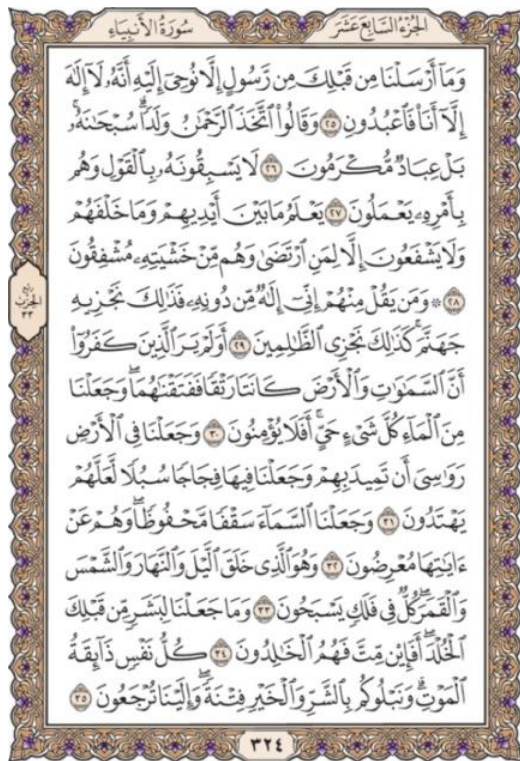
5. Ata thonë për të (Kur'anin): “Janë ëndrra të përziera.” Gjithashtu, thonë: “Ai e ka trilluar vetë, madje ai është poet. Le të na sjellë ndonjë mrekulli, ashtu si sollën të mëparshmit!”

6. Banorët e mëhershëm të qyteteve nuk besuan, prandaj Ne i shkatërruam ata. Vallë, do të besojnë këta?

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata thonë për të (Kur'anin): “Janë ëndrra të përziera.”** Gjithashtu, thonë: “Ai e ka trilluar vetë, madje ai është poet.

- Allahu i Madhëruar na tregon shpifjet e mohuesve kundër Profetit dhe Shpalljes që ai solli. Ata e quanin të çmendur dhe llojlloj epitetesh të ndryshme. Fillimisht thoshin që ai flet “ëndrra të përziera”, pra, flet përçart, ashtu si një i përgjumur, që nuk e di se çfarë thotë. Gjithashtu, ata thoshin se ai i kishte shpikur vetë të gjithë ato që pretendonte se ia kishte shpallur Zotit. Përveç kësaj, thoshin se ai ishte poet dhe fjalët e tij ishin thjesht poezi ose krijimtari njerëzore. Megjithatë, çdokush që ka sadopak njohuri për realitetin kur jetoi Profeti dhe rreth jetës së tij, dhe vështron me kujdes Shpalljen madhështore që ai solli prej Zotit, krijon një bindje të plotë se ky Ku'an është i jashtëzakonshëm. Asnjë krijesë nuk mund të sjellë një Fjalë të tillë, madje as një pjesë të vogël të ngjashme me të. Allahu i Madhëruar i ftoi të gjithë armiqtë e këtij libri në këtë sfidë të hapur, me gjithë kushtet dhe urrejtjen e mjaftueshme që ata kishin. Por ata nuk mundën t'i përgjigjen kurrë kësaj sfide, dhe ata e dinë mirë këtë gjë. Ata tregohen të pafuqishëm dhe memecë përkundër së vërtetës, së cilës asgjë nuk mund t'i bëjë ballë dhe ta pengojë. Ajo që u mbetet është që thjesht të thonë këto fjalë dhe të mundohen që të pengojnë e të largojnë njerëzit prej së vërtetës. Ata thjesht mund të shpifin e trillojnë gënjeshtër e t'ua shesin atyre njerëzve që nuk dinë gjë për Kur'anin

e Profetin. Kur'ani është mrekullia më e madhe, që do të vazhdojë deri në Kijamet, dhe kjo gjë tregon se Muhamedi është Profet i Allahut dhe mesazhi që solli është e vërteta e sigurt. Kur'ani është mëse i mjaftueshëm për këdo që kërkon rrugën e drejtë. Çdokush që kërkon mrekulli të tjera sipas oreksit, është injorant dhe u përngjan atyre arrogantëve e inatçorë që i refuzonin profetët dhe u propozonin atyre mrekulli sipas qejfit të tyre. Kërkimi i mrekullive të veçanta nuk sjell asnjë dobi, madje do të ishte gjëja më e dëmshme për ta. Nëse qëllimi i tyre do të ishte njohja e së vërtetës, atëherë për këtë është mëse i mjaftueshëm ky Kur'an, pa qenë nevoja të kërkosh shenja të tjera. Por nëse qëllimi i tyre është që thjesht ta tregojnë Profetin si të paaftë për të sjellë shenja e mrekulli dhe si justifikim për mosbesimin e tyre, atëherë edhe sikur t'u vinin shenjat që kërkojnë, ata përsëri nuk do të besojnë, siç thotë Allahu: “Ata të cilët e meritojnë vendimin e Zotit tënd, ata nuk do të besojnë, edhe sikur t'u vinte çdo shenjë,

derisa ta shohin vetë dënimin e rëndë.” Ndërsa këtu ata thonë:

- Le të na sjellë ndonjë mrekulli, ashtu si sollën të mëparshmit!” – Siç qe deveja e Salihut ose shkopi i Musait. Por Allahu na tregon se shumë nga popujt që shkuan nuk besuan edhe pasi u sollën mrekullitë e kërkuara.

- Banorët e mëhershëm të qyteteve nuk besuan, prandaj Ne i shkatërruam ata. Vallë, do të besojnë këta? - Mosbesimi i tyre në ato mrekulli që kërkuar solli ndëshkimin dhe shfarosjen e menjëhershme të tyre. Ky është rregulli i pandryshueshëm i Zotit. Kështu, popujt e shkuar nuk besuan. A mos, vallë, do të besojnë këta të sotmit?! E pse këta të sotmit qenkan më të mirë se ata të mëparshmit?! Kjo është një pyetje që tregon se ishte e pamundur që ata të besonin.

Ajetet 7 – 9

7. Edhe para teje dërguam veçse burra, të cilëve u dhamë shpallje. Nëse nuk e dini këtë, atëherë pyesni njerëzit e ditur!

8. Ne nuk i bëmë ata (profetët) njerëz që nuk hanë e as nuk ishin të pavdekshëm.

9. Ne e plotësuam premtimin Tonë ndaj tyre dhe i shpëtuam ata dhe kë dëshiroam Ne. Ndërsa ata që kaluan çdo kufi, Ne i shkatërruam.

Shpjegimi i ajeteve

Kundërshtuesit e Profetit nxirrnin lloj lloj arsyesh për mosbesimin e tyre. Herë, herë thoshin: “Pse nuk na dërgon Zoti melekë si profetë, që të mos kishin nevojë të ushqeheshin ose të dilnin në pazar? Pse nuk na dërgon ndonjë të pavdekshëm? Atëherë, Muhamedi nuk është profet, sepse nuk është ashtu si e kërkojmë ne. Këto fjalë për profetët janë të ngjashme gjatë gjithë historisë së popujve mohues. Të ngjashme janë fjalët e tyre, sepse të ngjashme ishin dhe zemrat e tyre, të mbushura me mohim. Kështu, Allahu i Madhëruar u drejtohet mohuesve të Muhamedit, të cilët pretendonin se besonin profetët para tij, dhe u thotë: “Ne edhe para teje dërguam veçse burra, të cilëve u dhamë shpallje.” Mjafton

të përmendim vetëm Ibrahimin (a.s), profetësinë e të cilit e pranojnë të gjithë. Madje, edhe shumë grupe idhujtarësh pretendojnë se ai ishte i fesë së tyre. Si përfundim, të gjithë profetët para Muhamedit (a.s), pa përjashtim, kanë qenë prej njerëzve, që hanin ushqim dhe ecnin nëpër tregje. Edhe ata prekeshin nga ato gjëra që prekin të gjithë njerëzit, si sëmundja, vdekja etj. Allahu i dërgoi ata në popujt e tyre, ku disa i besuan dhe disa i mohuan. Dihet mirë se Allahu i Madhëruar i shpëtoi ata dhe pasuesit e tyre dhe e mbajti premtimin e Tij. Ata arritën mirësitë dhe lumturinë në të dyja jetët. Ndërsa mohuesit i kapi shkatërrimi dhe ndëshkimi. Duke qenë se të gjithë profetët ishin njëlloj, përse kërkonin që Muhamedi të jetë ndryshe dhe nxirrni lloj lloj dyshimesh e pretendimesh të kota? Përse i pranoni profetët e shkuar, të cilët ishin të gjithë prej njerëzve, dhe e mohoni këtë profet?! Ky lloj pretendimi është i pavlerë, madje edhe vetë ata e pranojnë se është i tillë. Por edhe sikur të pretendojnë se Profeti duhet të jetë melek dhe i pavdekshëm, duke mohuar kështu edhe të gjithë profetët e tjerë, Allahu i Madhëruar u jep këtë përgjigje: “Nëse Ne do të zbrisnim një melek, çështja do të merrte fund dhe atyre nuk do t’u jepej afat. Sikur atë ta bënim melek, përsëri do ta sillnim te ju në formë njeriu, e kështu do t’ua ngatërronim atyre atë që ata ia ngatërruan vetes së vet.” [Enam 8, 9]. Njerëzit nuk kanë kapacitet të mjaftueshëm që të marrin shpalljen nga melekët. Zoti thotë: “Njerëzit nuk i pengoi asgjë që të besojnë, kur u erdhi Shpallja, por ata thoshin: “A thua Allahu e dërgoi njeriun si profet?!” Thuaj: “Sikur të kishte në Tokë melekë që ecin qetë (si njerëzit), Ne do t’u çonim atyre nga qielli melekët si profetë.” Thuaj: “Mjafton Allahu si dëshmitar mes nesh; Ai di dhe sheh gjithçka për robërit e Vet”. [Isra 94 – 96]. Sidoqoftë, në të dyja rastet ata e kanë përgjigjen nga Allahu i Madhëruar. Nëse jeni në dyshim dhe nuk keni dituri për profetët e shkuar, atëherë

“pyesni njerëzit e ditur!” Pra, pyesni dijetarët e librave të shkuar, Teuratit dhe Ungjillit. Edhe ata do t’ju thonë se të gjithë profetët kanë qenë prej njerëzve. Ky ajet, edhe pse na nxit për të pyetur njerëzit e diturisë për këtë çështje të veçantë fetare, është më përfshirës se kaq, sepse na udhëzon që jo vetëm për çështjet fetare, por për çdo çështje të pyesim ata që kanë dituri. Nëse njeriu nuk e di një çështje të caktuar, le të pyesë ata që e dinë atë. Ky ajet është nxitje për të mësuar dhe për të kërkuar diturinë, duke pyetur dhe mësuar nga njerëzit e diturisë. Megjithatë, duke e kuptuar më thellë ajetin, mund të themi se ai urdhëron edhe njerëzit e dijes që ta përhapin diturinë dhe t’u përgjigjen kërkesave të njerëzve për fenë e Zotit. Në të kundërt, Allahu nuk do të na urdhëronte për të pyetur dijetarët nëse ata nuk do të kishin detyrë të përgjigjeshin dhe ta përhapnin diturinë. Duke qenë se Allahu na ka urdhëruar të pyesim veçse dijetarët, kjo tregon se është e ndaluar të pyesim jokompetentët. Nga kjo kuptohet se edhe të paditurit e kanë të ndaluar të flasim për diçka që nuk kanë dije. Nëse e bëjnë, atëherë kanë bërë një krim të madh: kanë folur në fenë e Zotit për diçka që nuk e dinë. Ky ajet është provë, gjithashtu, se nuk është dërguar asnjëherë grua si profete, as Merjemja e askush tjetër, sepse Allahu i madhëruar tha: “Ne edhe para teje dërguam veçse burra, të cilëve u dhamë Shpallje.”

Ajeti 10

10. Ne shpallëm Librin (*Kur'anin*) në të cilin gjendet krenaria juaj. A nuk e kuptoni?

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar i drejtohet popullit të fundit, ndër të cilët u dërgua Profeti më i zgjedhur, Muhamed Ibn Abdilah, dhe u thotë:

- **Ne shpallëm Librin (*Kur'anin*) në të cilin gjendet krenaria juaj.** - Ju kemi zbritur një libër madhështor, të qartë dhe qartësues për gjithçka që keni nevojë. Ky libër ka për të qenë fama juaj, krenaria dhe lavdia juaj,

nëse i jepni hakun. Detyra kundrejt tij është të besoni rrëfimet që gjenden në të si të vërteta të padiskutueshme, të zbatoni urdhëresat dhe të largoheni nga ndalesat e shkruara në të dhe të ruani kufijtë e Zotit, që ai ka përkrahur. Kështu do të rritet prestigji juaj ndër popuj.

- **A nuk e kuptoni?** – A nuk arrini të dalloni atë që ju vlen dhe ju shpëton nga çdo ligësi? Vallë, a nuk doni që ky Kur'an të jetë lavdia juaj në këtë botë dhe në ahiret? Nëse do të kishit logjikë e të kuptonit, do ta ndiqnit udhën e duhur. Nëse ende nuk e keni ndjekur, atëherë ju nuk po gjykoni drejt dhe dijeni se kështu i keni hyrë një rrugë që do të jetë poshtërimi, nënçmimi, dëshpërimi juaj i përjetshëm në këtë botë dhe në ahiret. Ky ajet është pasqyruar i asaj që ndodhi në realitet. Besimtarët e këtij Profeti që jetuan sipas Kur'anit, Allahu i Madhëruar i lartësoi. Sahabët dhe brezat e afërt me ta, Zoti i Madhëruar i lartësoi dhe ata u lëvduan në këtë botë dhe do të kujtohen gjithmonë për madhësinë e tyre mbi të gjithë mbretërit e historisë. Çdokush i njeh sahabët e Profetit dhe nxënësit e tyre të bindur dhe të ditur. Nga ana tjetër, dihet se çfarë ndodhi me ata që nuk jetuan sipas Kur'anit dhe nuk përfituan nga udhëzimi i tij. Për të tillët ngeli urrejtja, nënçmimi, harresa dhe dëshpërimi. Atëherë, nuk ka rrugë tjetër për të arritur lumturinë në të dyja jetët, veç asaj të Kur'anit.

Ajetet 11 – 15

11. Sa e sa popuj që ishin keqbërës, Ne i shkatërruam, e në vend të tyre sollëm popuj të tjerë.

12. Ata kur e vinin re fuqinë e dënimit tonë, iknin me të shpejtë.

13. Mos ikni, po kthehuni në pasuritë dhe në banesat tuaja, se ndoshta do të mund të merreni vesh!

14. Ata thonin: “O të mjerët ne, që ishim zullumqarë!”

15. Shkatërrimi i tyre vazhdoi, derisa i bëmë trupa të rrëzuar e të ftohur.

Shpjegimi i ajeteve

Duke paralajmëruar ata zullumqarë që mohojnë Profetin, Allahu i Madhëruar i njofton ata rreth popujve të shkuar, që nuk u besuan profetëve:

- **Sa e sa popuj, që ishin keqbërës, Ne i shkatërruam, e në vend të tyre sollëm popuj të tjerë.** - Ishin shumë popuj që u shfarosën me ndëshkime gjithëpërfshirëse. Pas tyre erdhën shumë popuj të tjerë.

- **Ata kur e vinin re fuqinë e dënimit tonë, iknin me të shpejtë.** - Kur shihnin shenjat e para të ndëshkimit të Allahut, nuk kishin më kohë që të ndërronin rrugë dhe asnjë mundësi për të kundërshtuar. E vetmja gjë që mund të bënin ishte të vraponin si të çmendur nga tmerri, të penduar për çfarë kishin bërë dhe me shpresë se do të shpëtonin. Këto ishin fjalët poshtëruese e nënçmuese që u thuheshin atyre:

- **“Mos ikni, po kthehuni në pasuritë dhe në banesat tuaja, se ndoshta do të mund të merreni vesh!** - Largimi me vrap nuk ka për t’ju shpëtuar dhe as pendimi nuk ju vlen më. Nëse keni mundësi, kthehuni tani në vendet tuaja, ku dëfreheshit të shfrenuar me kënaqësitë e kësaj bote, në banesat tuaja luksoze! Kthehuni në botën tuaj, që ju mashtroi e ju bëri të harronit ahiretin! A e shihni më veten si të paprekshëm? Po kënaqësitë, që i shihnit si të pashtershme dhe madhështinë që pretendonit se ishte e pacenueshme, a i keni më tani? A mund të ktheheni më në gjendjen tuaj të mëparshme? Tashmë nuk ka mundësi kthimi dhe pendimi. Tashmë ju ka përfshirë ndëshkimi dhe urrejtja e Zotit. Tashmë ju ka lënë krenaria e lavdia e dikurshme. Tani jeni drejt ndëshkimit dhe dëshpërimit, që nuk do t’ju ndahen kurrë.

- **Ata thonin: “O të mjerët ne, që ishim zullumqarë!”** – Ata mallkonin veten, të mbushur me keqardhje e dëshpërim, duke i pranuar padrejtësitë e mohimin e tyre, si dhe duke pranuar faktin se Allahu është i drejtë me dënimin e Tij. Kështu luteshin në kohën kur i godiste ndëshkimi, derisa:

- **Shkatërrimi i tyre vazhdoi, derisa i bëmë trupa të rrëzuar e të ftohur.** -

Pikërisht si ato bimët e korrura e të shkullura, pa jetë. Askush nuk lëvizte dhe pipërinte. Ruajuni atëherë, ju që e dëgjoni Kur'anin dhe mos vazhdoni të mohoni më të nderuarin e profetëve, pasi do të ndëshkoheni ashpër, ashtu si popujt e shkatërruar.

Ajetet 16 – 17

16. Ne nuk e krijuam qiellin, tokën e çdo gjë mes tyre pa një qëllim.

17. Po të kishim dashur argëtim, Ne do ta bënim si i shkon madhësisë Sonë (pa e ditur ju), por nuk e bëmë diçka të tillë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne nuk e krijuam qiellin, tokën e çdo gjë mes tyre pa një qëllim.** - Allahu i Lartësuar na tregon se Ai nuk i krijoi qiejt dhe tokën pa ndonjë qëllim a dobi. Përkundrazi, Ai i krijoi ato për një të vërtetë të madhe dhe për të argumentuar se Ai është Krijuesi i Madh, Ai që me urtësinë e Tij rregullon çështjet e krijesave, i Gjithëmëshirshmi e Mëshirëploti, i cili është Absolut në emrat dhe cilësitë e Tij. Atij i takojnë të gjitha lavdërimet e mirënjohjet. Ai është Ngadhënjimtari dhe në dorën e Tij është e gjithë Krenaria. Ai është i Vërteti në fjalët e Tij. Qiejt dhe toka dëshmojnë se profetët e Tij janë besnikë të shpalljes së Tij dhe të vërtetë në gjithçka që kanë thënë rreth Tij. Kështu, Allahu që është i Plotpushtetshëm për të krijuar qiejt dhe tokën me madhështinë dhe gjerësinë e tyre, është i Gjithfuqishëm që t’i rikthejë krijesat pas vdekjes së tyre, që çdo punëmirë të shpërblehet për mirësinë e tij dhe çdo punëlig të marrë atë që meriton prej ndëshkimit të Tij.

- **Po të kishim dashur argëtim, Ne do ta bënim si i shkon madhësisë Sonë (pa e ditur ju), por nuk e bëmë diçka të tillë.** - Edhe sikur të supozohej kjo gjë, e cila është e pamundur, Ne do ta bënim diçka të tillë fshehtas në Vetën Tonë, pa jua treguar juve, sepse kjo do të ishte një mangësi e kotësi. Ky do të ishte një shembull i keq, që nuk do t’jua shfaqim juve. Qëllimi i qiejve dhe i tokës, që ju i shihni vazhdimisht, nuk mund

të jetë kurrresi kotësia dhe loja. Kjo është thjesht një ide që vjen nga mendjet e vogla. Allahu u sjell njerëzve çdo lloj argumenti, që t'i bindë ata. Sa i dashur, i butë dhe sa i mëshirshëm është Allahu i Lartësuar! Sa i urtë është Ai, që çdo gjë e vendos në vendin që i takon.

Ajetet 18 – 20

18. Ne e godasim të pavërtetën me të vërtetën, e cila triumfon mbi të dhe e zhdruk fare. Mjerë ju për ato që trilloni!

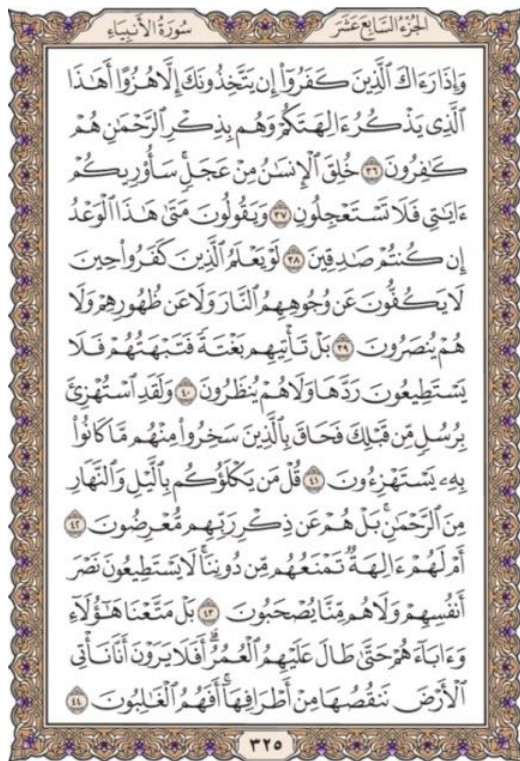
19. Atij i përket çdo gjë që është në qiej e në Tokë! Ata që janë pranë Tij nuk tregohen kryeneçë duke e lënë adhurimin e Tij dhe as nuk lodhen.

20. Ata e lartësojnë natë e ditë Atë dhe kurrë nuk pushojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne e godasim të pavërtetën me të vërtetën, e cila triumfon mbi të dhe e zhdruk fare.** - Allahu i Madhëruar na njofton se ka marrë vetë përsipër që ta lartësojë e forcojë të vërtetën dhe ta mposhtë të kotën. Kundër çdo të kote, për të cilën flitet e polemizohet, Allahu vendos dhe sjell argumente, dituri dhe fakte të qarta, për ta shkatërruar dhe mposhtur atë, aq sa çdokujt t'i bëhet e qartë se ajo është e kotë, siç thuhet në Kur'an: "Ne e godasim të pavërtetën me të vërtetën, e cila triumfon mbi të dhe ajo zhdruket." Ky parim qëndron për të gjitha çështjet fetare. Sa herë që një i devijuar bën ndonjë shtrembërim në fenë e Zotit, - qoftë në arsyetimet logjike, qoftë në argumentet tradicionale - për të mbrojtur kotësinë e tij ose për të hedhur poshtë të vërtetën, do të gjejsh patjetër në argumentet e Allahut fakte të prera dhe të padiskutueshme, që do ta shkatërrojnë atë mendim të gabuar, derisa kotësia e tij t'i bëhet e qartë çdokujt. Kjo arrihet po të bësh një lexim të plotë të çështjeve të ndryshme, një për një.

- **Mjerë ju për ato që trilloni!** – Ky ajet iu drejtohet të gjithë atyre që shpifin dhe trillojnë për Zotin gënjeshtër, si, për shembull, ata që thonë se Ai ka djalë, ose ka grua, ose ka shokë e partnerë të barabartë

me Të. Për të gjitha këto shpifje ju pret mjerimi, dëshpërimi e trishtimi. Gënjeshtër tuaja nuk kanë për t'ju sjellë ndonjë fitim, ashtu siç shpresoni. Kurrë nuk do të arrini atje ku synoni, por do të ndodhë pikërisht e kundërta dhe do të dështoni në çdo hap që hidhni.

- **Atij i përket çdo gjë që është në qiej e në Tokë!** - Allahu i Madhëruar na tregon se në dorën e Tij është pushteti i qiejve dhe i tokës. Gjithçka është pronë e Allahut dhe e nënshtruar ndaj Tij. Atëherë, si është e mundur që dikush të adhurojë diçka tjetër veç Allahut dhe të pretendojë se ndonjë nga krijesat është bir i Allahut?! I pastër nga çdo e metë dhe i lartësuar qoftë Allahu, Mbreti i Madhëruar, para të cilit janë nënshtruar të gjithë dhe para të cilit çdo e vështirë është e thjeshtë. Atë e kanë frikë melekët më të afërt dhe të gjithë i janë nënshtruar ta adhurojnë të përlurur, me përgjërime e pandërprerë.

- **Ata që janë pranë Tij nuk tregohen kryeneçë duke e lënë adhurimin e Tij dhe as nuk lodhen.** – Melekët, që janë pranë

Allahut, kurrë nuk velen dhe as lodhen nga adhurimet që i përkushtojnë Atij, sepse ata e duan jashtëzakonisht adhurimin e Tij. Ata e duan shumë Allahun dhe trupi i tyre është i fortë në adhurim.

- **Ata e lartësojnë natë e ditë Atë dhe kurrë nuk pushojnë.** - Ata janë tërësisht të përqendruar në adhurimin e tyre, në çdo çast. Në kohët e tyre nuk gjen asnjë çast bosh e pa adhurime. Të tillë janë këta adhurues të palodhur, të fuqishëm dhe të shumtë në numër. Të gjitha këto tregojnë se Allahu është i Madhëruar dhe i Lartësuar dhe pushteti i Tij është gjithëpërfshirës; po kështu është edhe dituria dhe urtësia e Tij. Për këtë arsye, është detyrë që të mos adhurohet askush tjetër veç Tij dhe të mos i përkushtohet ndonjë adhurim askujt tjetër, veç Tij.

Ajetet 21 – 25

21. Mos, vallë, i gjejnë në tokë zotat që mund të ringjallin?

22. Sikur të kishte në to zota të tjerë veç Allahut, ato do të shkatërroheshin. Larg asaj që i përshkruajnë është Allahu, Zoti i Fronit!

23. Ai nuk pyetet çfarë bën, ndërsa ata do të pyeten.

24. Mos, vallë, kanë gjetur zota të tjerë veç Tij? Thuaj: “Sillni argumentet tuaja! Ndërsa ky është argument për këta që janë me mua dhe për ata që ishin para meje.”. Megjithatë, shumica e tyre nuk e dinë të vërtetën, prandaj edhe nuk vështrojnë.

25. Ne nuk dërguam asnjë të dërguar para teje e të mos i kemi shpallur atij se: Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Meje, prandaj vetëm Mua më adhuroni!”

Shpjegimi i ajeteve

- **Mos, vallë, i gjejnë në tokë zotat që mund të ringjallin?** - Allahu i Madhëruar na qartësoi në ajetet më sipër madhësitinë e Tij dhe të pushtetit të Tij gjithëpërfshirës, pasi çdo gjë i është nënshtruar Atij. Në vijim, i Madhëruari i qorton idhujtarët, të cilët kanë marrë si zota idhuj nga krijesat,

që janë tërësisht të pafuqishëm dhe pa asnjë kapacitet. Ata nuk kanë fuqi të ringjallin krijesat dhe t'i tubojnë për të dhënë llogari. Këtë e shpjegon më shumë fjala e Allahut të Madhëruar: “Ata (*idhujtarët*), në vend të Tij adhurojnë zota të tjerë, të cilët nuk kanë krijuar asgjë, sepse ata edhe vetë janë të krijuar. Ata nuk kanë mundësi t'i bëjnë vetes as mirë e as keq. Ata nuk kanë në dorë as vdekjen, as jetën e as ringjallje.” [Furkan 3]. Idhujtari adhuron krijesën, e cila as nuk sjell ndonjë dobi e as dëm. Ai nuk është i sinqertë në adhurimin e Allahut, të Cilit i takon çdo atribut i plotë dhe në dorën e të Cilit është çdo çështje. Dobia dhe dëmi janë në dorë të Allahut. Sigurisht, kjo tregon se Zoti i Urtë dhe i Gjithëditur nuk ia ka bërë mbarë idhujtarit që të gjejë udhën e drejtë, sepse ai e lë veten në padituri dhe e refuzon diturinë që i ofron Zoti. Ai zhytet në padrejtësi dhe mosbindje ndaj Zotit. Këtë gjithësi e rregullon veçse një Zot i vetëm, ashtu sikurse edhe u krijua nga një Zot i vetëm.

- **Sikur të kishte në to zota të tjerë veç Allahut, ato do të shkatërroheshin.** - Nëse do të ekzistonin në qiej dhe në tokë dy Zota, ata dhe çdo krijesë do të ishin shkatërruar. Për ta kuptuar më mirë këtë, le të meditojmë pak në krijimin e qiejve dhe të tokës, në botën qiellore dhe atë tokësore, për aq sa mund të shohim dhe dimë për to. Çdo gjë është në perfeksion, në rregull dhe funksionon sipas një ligji shumë të saktë e preciz, që nuk ka asnjë të metë. Çdo gjë në gjithësi i është nënshtruar tërësisht një ligji të saktë dhe kurrë nuk del jashtë tij. Kjo tregon se Ai që rregullon dhe administron çështjet e kësaj gjithësie është Një dhe i vetëm. Ashtu siç e pranojmë se Krijuesi, Rregulluesi dhe Ligjëvënësi i këtij krijimi është Një dhe i vetëm, ashtu duhet të besojmë se Ai është i vetmi që meriton të adhurohet dhe që t'i nënshtrohesh dhe të jetosh sipas ligjit të Tij. Nëse do të kishte më shumë se një rregullues, atëherë ai ligj i rregullt do të prishej, sepse ata të dy do të binin në konflikt e do të kërkonin secili të

dilte mbi tjetrin. Nëse njëri do të dëshironte diçka dhe tjetri jo, atëherë mundësitë janë: ose të realizohen të dyja të kundërtat, gjë që është e pamundur; ose të realizohet dëshira e njërit, gjë që tregon se tjetri është i pafuqishëm dhe, si i tillë, ai nuk është Zot. Një mundësi e tretë është që ata të bien dakord për çdo çështje, por edhe kjo është e pamundur. Kjo tregon se ka vetëm një mundësi. I Plotpushtetshmi është vetëm Një i vetëm, që pushtetin dhe vullnetin e Tij nuk e ndan me asnjë dhe Atë nuk e pengon dot askush. Allahu i Madhëruar përmend këtë argument, që tregon se nuk mund të pranohen dy zota: “Allahu nuk ka zgjedhur për Vete asnjë fëmijë (as nga melekët, e as nga njerëzit) dhe, përveç Tij, nuk ka ndonjë të adhurar tjetër, përndryshe secili zot do të sundonte atë që ka krijuar, dhe do të dominonin njëri mbi tjetrin. I lartë dhe i dëlirë është Allahu nga shpifjet e tyre. Ai e di të fshehtë e të dukshmen. Ai është i dëlirë nga ajo që ata i shoqërojnë.” I njëjtë me këtë është edhe ajeti tjetër, sipas njërit prej kuptimeve të tij: “Thuaj: “Sikur të kishte zota të tjerë përveç Atij, sikundër thonë ata, atëherë ata (zotat) do të kërkonin rrugë për mbizotërim ndaj Zotit të Fronit (për t’ia marrë pushtetin)”. I dëlirë dhe i lartësuar qoftë Ai nga ato gënjeshtër që thonë ata!”

- Larg asaj që i përshkruajnë është Allahu, Zoti i Fronit! – I pastër, pa të meta dhe i lartësuar është Allahu nga çdo mangësi. Ai është i Vetmi dhe Absoluti në të gjitha cilësitë dhe emrat e bukur që ka. Allahu është: “Zoti i Fronit”. Froni është mbulesa e të gjitha krijesave dhe krijesa më madhështore e Zotit. Zoti i Fronit është edhe Zoti i të gjitha krijesave poshtë tij. I pastër është Allahu nga shpifjet e trillimet e mohuesve. Ai nuk ka nevojë për bir apo grua, ashtu si nuk ka nevojë për partner e ndihmës në pushtetin e Tij.

- Ai nuk pyetet për çfarë bën, ndërsa ata do të pyeten. - Allahu është Ngadhënjimtari i Madhëruari dhe i Ploti në pushtetin e Tij. Askush nuk mund ta

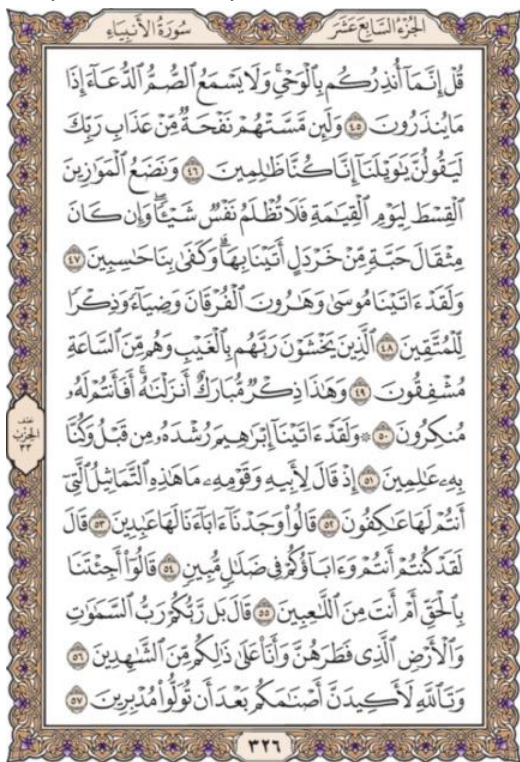
kundërshtojë dhe ta pengojë Atë që të thotë ose të bëjë diçka. Ai është i Urti absolut, që i vendos gjërat në vendin e vet duke i përkryer ato. Çdo gjë e ka bërë të bukur dhe Atij nuk mund t’i kërkojë llogari askush. Në krijimin e Zotit nuk mund të gjesh asnjë mangësi. Ndërsa krijesat, të gjitha pa përjashtim, do të pyeten për fjalët e thëna dhe për veprat që bëjnë, sepse ata janë të varfër e të pafuqishëm dhe janë të nënshtruar e pa pushtet. Ata nuk mund të veprojnë dhe kontrollojnë asgjë, as në vetet e tyre e as në të tjerët.

- Mos, vallë, kanë gjetur zota të tjerë veç Tij? - Këtu kemi përsëri një përcmim të gjendjes së idhujtarëve, që adhurojnë zota të tjerë. Duke i qortuar e paralajmëruar, Allahu i Madhëruar thotë:

- Thuaj: “Sillni argumentet tuaja!” - Thuaju të sjellin argumentet e tyre për saktësinë e besimit që kanë. Por ata kurrë nuk kanë për të gjetur argument. Përkundrazi, argumentet dhe faktet e shumta janë për kotësinë e idhujtarisë dhe për ndëshkueshmërinë e saj. Prandaj tha:

- “Ndërsa ky është argument për këta që janë me mua dhe për ata që ishin para meje”. Megjithatë, shumica e tyre nuk e dinë të vërtetën, prandaj edhe nuk vështrojnë. - Kështu, të gjithë librat dhe shpalljet janë unanimë në mesazhin për lartësimin e teuhidit dhe ndalimin e idhujtarisë. Këta janë librat e Zotit, ku është përmendur gjithçka që robërit kanë nevojë, së bashku me argumentet e shumta dhe faktet e pamohueshme. Të gjitha shpalljet e Zotit janë kundër idhujtarisë. Duke qenë se para njerëzve ka argumente të prera dhe të pakundërshtueshme, tashmë ata nuk kanë më asnjë justifikim para Zotit. Gjithashtu, kuptohet se ata nuk kanë argumente për atë që besojnë, sepse argumentet e prera dhe bindës nuk ka asgjë që mund t’i hedhë poshtë. Në të kundërt, ato nuk do të quheshin argumente të prera, por thjeshtë supozime, hamendësime e dyshime të kota. Të tilla supozime e hamendësime nuk sjellin asgjë kundrejt të vërtetës. Vërej me

kujdes! Allahu i Lartësuar thotë: "...shumica e tyre nuk e dinë të vërtetën, ndaj edhe nuk vështrojnë." Kjo tregon se ata vazhdojnë t'u përbahen kotësisrave thjesht të shtyrë nga pasimi i verbër i të parëve të tyre. Për hir të këtij pasimi të verbër, ata polemizojnë për të kotën, pa pasur udhëzim dhe dritë nga Zoti. Gjithashtu, fakti që ata nuk dinë rreth të vërtetës nuk është për shkak se e vërteta është e paqartë apo është e fshehtë dhe nuk mund të kuptohet. Kjo ndodhi për tjetër shkak: ata i kanë kthyer shpinën së vërtetës. Nëse do ta shihnin dhe mendonin rreth së vërtetës, qoftë edhe me një shikim të shpejtë, do t'u bëhej e qartë e vërteta pa u lënë asnjë dyshim. Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar na udhëzon që për të tilla çështje, të shohim edhe në shpalljet e shkuara. Në vijim, Ai bën një qartësim të plotë, duke thënë:

- Ne nuk dërguam asnjë të dërguar para teje e të mos i kemi shpallur atij se: Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Meje, prandaj vetëm Mua më adhuroni!" - Të gjithë profetët para teje

dhe librat e tyre, në thelb kishin urdhrin për adhurimin e një Zoti të vetëm dhe të pashoq. Të gjithë ata kishin sqaruar se Allahu është i vetmi i Adhuruar me meritë dhe se adhurimi i gjithçkaje tjetër është i kotë.

Ajetet 26 – 29

26. Ata thonë se i Gjithëmëshirshmi ka fëmijë!" I Lartësuar qoftë Ai! Jo, ata (melekët) janë veçse rob adhurues të nderuar!

27. Ata kurrë nuk flasin para se të flasë Ai dhe veprojnë (për gjithçka) veçse me urdhrin e Tij.

28. Ai (Allahu) e di çfarë ka para dhe çfarë ka pas tyre dhe ata (melekët) nuk ndërmjetësojnë (për askënd) përveçse për ata me të cilë është i kënaqur Ai. Dhe ata nga frika prej Tij janë shumë të kujdesshëm.

29. Nëse dikush prej tyre do të thoshte "Unë jam zot (e meritoj adhurime) veç Tij, këtë do ta ndëshkonim me Xhehenem. Kështu i ndëshkojmë Ne keqbërësit.

Shpjegimi i ajeteve

- Ata thonë se i Gjithëmëshirshmi ka fëmijë! I lartësuar qoftë Ai! Jo, ata janë veçse rob adhurues të nderuar. - Allahu i Madhëruar na tregon rreth mendjelehtësisë së idhujtarëve, të cilët nuk i besojnë profetët e Tij. Allahu i shëmtoftë dhe i poshtëroftë! Jo vetëm që mohojnë profetët dhe mesazhin e tyre të përbashkët, por shpifin dhe trillojnë gjëra të paqena për Zotin. Thonë se Zoti ka bir dhe se melekët janë bijat e Zotit. I lartësuar dhe i lavdëruar qoftë Allahu nga trillimet e tyre të ulta! Allahu na tregon melekët se janë rob të nënshtruar dhe të përlulur të Tij. Ata nuk kanë asnjë lloj pushteti në dorën e tyre. Ata janë rob të nderuar, që Zoti i ka dalluar me bujarinë dhe mëshirën e Tij. Ai i ka pastruar dhe ruajtur melekët nga mangësitë. Ata janë në gradë shumë të lartë të edukatës me Allahun dhe në zbatimin e urdhrave të Tij. Ai thotë:

- Ata kurrë nuk flasin para se të flasë Ai... – Melekët nuk thonë asnjë fjalë që ka lidhje me administrimin dhe rregullimin e

çështjeve të gjithësisë, derisa të jetë vetë Zoti që të flasë, sepse ata janë në gradën më të lartë të edukatës me Të. E si ta bëjnë këtë, kur ata e dinë mirë se Allahu është Absolut në urtësinë dhe diturinë e Tij.

- ... dhe veprojnë (për gjithçka) veçse me urdhrin e Tij. - Çfarëdo detyre që Ai u jep, ata i nënshtrohen dhe nuk e bëjnë dysh fjalën e Tij, qoftë edhe një çast sa hap e mbyll sytë. Ata nuk bëjnë punë me mendje apo të shtyrë nga dëshira e tyre, por veçse me urdher nga Allahu i Madhëruar.

- Ai (Allahu) e di çfarë ka para dhe çfarë ka pas tyre dhe ata (melekët) nuk ndërmjetësojnë (për askënd) përveçse për ata me të cilë është i kënaqur Ai. - Allahu i Lartësuar di gjithçka rreth tyre. Ai e di atë që ka shkuar dhe atë që do të vijë në lidhje me melekët dhe gjithë botën. Asgjë e tyre nuk është jashtë diturisë së Tij. Pjesë e edukatës së melekëve është edhe fakti se ata nuk bëjnë ndërmjetësim për asnjë pa dhënë leje Allahu dhe pa qenë Ai i kënaqur më parë. Vetëm pasi Ai u jep leje dhe është i kënaqur me atë për të cilin ata do të bëjnë ndërmjetësim, vetëm atëherë ata flasin dhe ndërmjetësojnë. Por dihet mirë se Allahu nuk kënaqet me asnjë fjalë dhe vepër, derisa ato të jenë me sinqeritet vetëm për kënaqësinë e Tij dhe sipas udhëzimit të Profetit të Tij. Ky ajet provon vërtetësinë e ndërmjetësimit dhe faktin se melekët janë ndër ata që do të bëjnë ndërmjetësim. Një tjetër cilësi e melekëve është se:

- Dhe ata nga frika prej Tij janë shumë të kujdesshëm. – Melekët qëndrojnë të drojtur dhe kokulur para Zotit, para Ngadhënjimtarit dhe madhështisë së Tij të pashembullt. Allahu i Madhëruar na qartëson se melekët nuk kanë ndonjë cilësi hyjnore dhe nuk meritojnë asnjë lloj adhurimi. Në vijim, i Madhëruari na tregon se edhe nëse do të supozohej që dikush prej tyre të pretendonte dhe të thoshte: “unë jam zot tjetër, veç Atij”, ai do të meritonte ndëshkimin më të rëndë:

- Nëse dikush prej tyre do të thoshte "Unë jam zot (e meritoj adhurime) veç Tij,

këtë do ta ndëshkonim me Xhehenem. Kështu i ndëshkojmë Ne keqbërësit. - Ai do ta ndëshkonte në Xhehenem. Ky është ndëshkimi i të gjithë të padrejtëve e keqbërësve. Në fakt, nuk ka padrejtësi më të madhe që një krijesë e dobët dhe nevojtare për Zotin në çdo aspekt, të pretendojë se i ngjan Zotit në aspektet e uluhijes dhe rububije-s së Tij.

Ajeti 30

30. A nuk e dinë jobesimtarët se qiejt e Toka ishin bashkë (si një e tërë), pastaj Ne i ndamë dhe ujin e bëmë bazë të jetës së çdo gjallese? Atëherë a nuk do të besojnë?

Shpjegimi i ajetit

- A nuk e dinë jobesimtarët se qiejt e Toka ishin bashkë (si një e tërë), pastaj Ne i ndamë dhe ujin e bëmë bazë të jetës së çdo gjallese? - Allahu i Madhëruar i fton ata që e mohojnë me forcë, që t'i nënshtrohen për të adhuruar vetëm Atë me sinqeritet dhe që të meditojnë mbi faktet e shumta që Ai ka vendosur në qiej dhe në tokë. I gjithë ky krijim tregon qartë, për ata që kanë sy të shohin, se Allahu është Zoti i Lavdëruar, i Adhuruari i Vetëm. Allahu i Madhëruar u ka mundësuar njerëzve që ta shohin qiellin, i cili është si një i tërë e i mbyllur, në të cilin nuk ka asnjë re dhe nga i cili nuk duket se do të dalë shi. Edhe tokën e ka përshkruar si “*ratkan*”, që do të thotë se ajo është e vdekur, e thatë, e shkretë dhe nuk duket se do të dalë bimësi prej saj. Pastaj - thotë Ai - qiellin e mbush me shi, ndërsa tokën e çan me bimësi. A nuk është Allahu Ai që nxjerr re në qiell kur ai është i kthjellët e krejt i pastër? A nuk është Zoti Ai që lëshon aq shumë shi, ku ndoshta pak më parë nuk shihej asgjë në qiell, madje ai dukej si diçka e mbyllur e vulosur, nga i cili nuk mund të dilte asgjë?! Allahu e lëshon shiun në një tokë të vdekur e të thatë, anët e së cilës janë pluhurosur dhe ku uji është zhdukur e tharë me kohë. Kur shiu bie mbi të, toka hapet dhe gjallërohet me bimësi. Ajo mbushet me lloj-lloj bimësh në çift. A nuk tregojnë të gjitha këto se Allahu është i

Vërteti dhe se çdo gjë tjetër që njerëzit adhurojnë, është e kotë? A nuk tregon kjo se Allahu i Madhëruar do t'i ringjallë të vdekurit dhe se Ai është i Gjithëmëshirshëm e Mëshirëplotë? Prandaj Ai fton te besimi i vërtetë kur thotë:

- **Atëherë a nuk do të besojnë?** - Nuk po kthejnë rrugë dhe të besojnë me një iman të saktë, të sigurt dhe të pastër nga shirku?

Ajeti 31 – 33

31. Dhe në Tokë Ne kemi vënë male të paluhatshme që ajo (Toka) të mos lëkundet. Në to (male) kemi bërë lugina e rrugë të gjera, për të kaluar nëpër to, që ata të dinë të orientohen.

32. Dhe Qiellin e kemi bërë si një mbulesë të sigurt. Megjithatë, ata u kthejnë shpinën Shenjave që këto objekte tregojnë.

33. Është Allahu Ai që krijoi Natën dhe Ditën, Diellin dhe Hënën. Të gjithë (trupat qiellorë) notojnë - secili në orbitën e tij (të caktuar).

Shpjegimi i ajeteve

- **Dhe në Tokë Ne kemi vënë male të paluhatshme që ajo (Toka) të mos lëkundet. Në to (male) kemi bërë lugina e rrugë të gjera, për të kaluar nëpër to, që ata të dinë të orientohen.** - Ndër argumentet që tregojnë për pushtetin e plotë të Allahut dhe për njëshmërinë e mëshirën e Tij është edhe fakti që Ai ka vendosur në tokë male të larta, si shtylla përforcuese për tokën, që ajo të mos lëkundet, por të jetë e qëndrueshme dhe krijesat të mund të jetojnë të qetë në të, duke mbjellë e duke ndërtuar mbi të. Nëpërmjet maleve arrihen shumë të mira. Mes maleve, Allahu ka bërë shtigje e lugina, që njerëzit të mund të lëvizin e komunikojnë. Nëse malet do të ishin jo të ndara e pa shtigje mes tyre, do të ishte e vështirë ndërlidhja mes vendbanimeve. Përmes këtyre rrugëve të lehta, njerëzit udhëtojnë në kërkim të mirësive të shumta. Ndoshta përmes këtyre rrugëve të vendosura aq bukur, njerëzit mund të udhëzohen edhe për të njohur Bamirësin e

madh, që ua mundësoi, dhe t'i shprehin mirënjohjen Atij.

- **Dhe Qiellin e kemi bërë si një mbulesë të sigurt.** – E bëmë si mburojë për tokën, në të cilën ju jetoni. Qielli është i siguar dhe nuk bie poshtë, siç thotë Zoti: “Allahu i mban qiejt dhe tokën që të mos bien, e nëse bien, s’ka kush veç Tij që mund t’i mbajë; Ai është i Dashur dhe Falës.” [Fatir 41]. Por qielli është i ruajtur edhe nga shejtanët, që ata të mos depërtojnë në të, për të dëgjuar lajmet qiellore.

- **Megjithatë, ata u kthejnë shpinën Shenjave që këto objekte tregojnë.** – Ata janë të pavëmendshëm, madje të shkujdesur dhe në gjumë. Ata janë të painteresuar për të gjitha shenjat madhështore të Zotit në qiell.

- **Është Allahu Ai që krijoi Natën dhe Ditën, Diellin dhe Hënën. Të gjithë (trupat qiellorë) notojnë - secili në orbitën e tij (të caktuar).** - Sa i lartë, i gjerë dhe i paanë është qielli! Sa madhështor dhe me ngjyrë të bukur duket nga toka! Ai është i përkryer në mënyrë të habitshme. Sa të bukura dhe të rregullta janë pamjet dhe konstilacionet që shfaqen në të! Sa bukur janë vendosur dielli dhe hëna në të! Sa i domosdoshëm është dielli, që ndriçon ditën, por edhe hëna, që ndriçon gjatë natës! Secili nga këta trupa lëvizin në mënyrë të vazhdueshme në rrugën e tyre. Sa të rregullta janë lëvizjet e yjeve dhe pozicionet e tyre! Njerëzit përfitojnë shumë prej trupave qiellorë, si: të ngrohtit, të ftohtit, stinët, llogaritjen e kohës për punët dhe për adhurimet e tyre etj. Gjatë natës, krijesat çlodhen dhe qetësohen, ndërsa gjatë ditës shpërndahen për të kërkuar mirësitë e Allahut. Atëherë, çdo i mençur që mendon për këto dukuri që i sheh çdo ditë e natë, do të arrijë në përfundimin e sigurt se kjo botë është krijuar nga Zoti me një afat të caktuar dhe me një qëllim të caktuar. Në këtë botë, Zoti u ka mundësuar njerëzve të arrijnë kënaqësi dhe mirësi të shumta, por në fund ajo do të shkojë drejt shkatërrimit dhe zhdukjes. Këtë do ta bëjë Allahu, pra, Ai që

e solli në ekzistencë. Pas kësaj, të gjithë të përgjegjshmit ligjërisht (njerëz e xhindë) do të kalojnë në një tjetër vend, ndryshe nga ky ku jetojmë tani, dhe atje do të marrin atë që meritojnë, shpërblimin ose ndëshkimin për veprat e tyre. Atëherë do ta kuptojnë dhe do të binden se qëllimi i kësaj bote ka qenë mbjellja e asaj që do të korret në ahiret. Kjo botë është vend kalimi e udhëtimi, jo vend qëndrimi e prehjeje.

Ajetet 34 – 35

34. Ne, askujt (prej njerëzve) para teje nuk i dhamë përjetësinë (o Muhamed). Atëherë nëse ti vdes mos vallë ata do të jetojnë përgjithmonë?

35. Çdo njeri do ta shijojë vdekjen. Dhe Ne ju sprovovmë (në këtë botë) me të keqen e me të mirën. Dhe të gjithë ju te Ne do të ktheheni.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne, askujt (prej njerëzve) para teje nuk i dhamë përjetësinë (o Muhamed). Atëherë nëse ti vdes mos vallë ata do të jetojnë përgjithmonë?** - Armiqtë e Profetit prisnin me padurim vdekjen e Profetit (a.s) dhe thoshin: “Ai është veçse një poet, prandaj po presim derisa vdekja ta zhdukë!” [Tur 30]. Dhe Allahu i Madhëruar u tregon se kjo është diçka që ka ndodhur edhe më parë. Asnjë njeri nuk është i pavdekshëm. Allahu i thotë Profetit (a.s.): “Nëse vdes, ta dish se kështu ka ndodhur me profetët para teje dhe me të gjithë të tjerët. Po ata që presin me padurim vdekjen tënde, mos vallë do të jenë të përjetshëm?”

- **Çdo njeri do ta shijojë vdekjen. Dhe Ne ju sprovovmë (në këtë botë) me të keqen e me të mirën. Dhe të gjithë ju te Ne do të ktheheni.** - Çdo gjë mbi tokë do të zhduket një ditë. “Çdo krijesë do ta shijojë vdekjen.” Kjo thënie i përfshin të gjitha krijesat. Vdekja është një kupë që do ta pijë çdo krijesë, sado jetë të gjatë të bëjë në këtë botë. Për këtë arsye, njeriu duhet ta kuptojë mirë se është Allahu Ai që e ka vendosur në këtë botë dhe ka caktuar për të ligje e urdhëresa, e sprovon me të mira dhe me fatkeqësi, me pasuri dhe me varfëri, me

krenari dhe poshtërim, me jetë dhe me vdekje. Të gjitha këto Zoti i bëri që të na sprovovë se kush do të bëjë vepra më të mira, kush do të rrëzohet gjatë sprovave dhe kush do të durojë e do të qëndrojë. Pastaj tek Allahu do të jetë kthimi i të gjithëve, që të na shpërblejë e ndëshkojë sipas veprave tona. Nëse kemi bërë punë të mira, Ai do të na shpërblejë e shumëfishojë shpërblimin, me mirësinë e bujarinë e Tij. E nëse kemi bërë keq, do të marrim atë që meritojmë, sikurse thotë i Madhëruari: “Kush bën mirë, bën mirë për veten e vet e kush bën keq, ai vepron kundër vetes së vet. Zoti yt nuk u bën padrejtësi robve.” [Fusilet 46]. Ky ajet kuranor tregon qartë se është i gabuar mendimi i atyre që thonë se Hidri jeton ende në tokë. Ata nuk bazohen në ndonjë fakt për këtë, madje qëndrimi i tyre bie ndesh me këtë ajet dhe me argumente të tjera të Sheriatit.

Ajetet 36 – 41

36. E kur të shohin ty ata që nuk besojnë, të marrin me tallje. “Ky është (thonë ata) ai që përgojon zotat tuaj?” Dhe ata blasfemojnë kur përmendet i Gjithmëshirëshmi (Rrahmani).

37. Njeriu është (krijuar si) një qenie e ngutshme. Unë do t’jua tregoj së shpejti Shenjat e Mia; prandaj ju nuk do të më kërkoni t’u vijë më shpejt (dënimi).

38. Ata thonë: “Kur do të jetë ai premtim (me dënim), nëse thoni të vërtetën?”

39. Ah sikur ta dinin jobesimtarët (kohën) kur nuk do të mund ta largojnë zjarrin nga fytyrat dhe as nga shpinat e tyre dhe (kur) asnjë ndihmë nuk do t’u vijë atyre!

40. Po, po. Ai (Kjameti) do t’u vijë atyre krejt befaz dhe do t’i tronditë ata. Asnjë forcë nuk do të kenë ata ta shmangin dhe as nuk do t’u jepet afat.

41. Janë përqeshur shumë të dërguar të tjerë para teje. Por, përqeshësit i përfshiu vetë ajo që përqeshnin.

Shpjegimi i ajeteve

- **E kur të shohin ty ata që nuk besojnë, të marrin me tallje. “Ky është (thonë ata) ai që përgojon zotat tuaj?”** - Kjo tregon

mohimin e fortë të tyre. Idhujtarët çdo herë që e shihnin Profetin (a.s), talleshin me të dhe thoshin me nënçmim: "Ky është ai që përgojon zotat tuaj?! Ky është ai i shkreti dhe qyqari që tallet me idhujt tuaj?! Mos pyesni fare për të, por përcmojeni!" Mendo për krimin e madh të tyre. Ata talleshin e përcmonin më të mirin e krijesave, në të gjitha aspektet e tij. Një nga vlerat më të larta të tij ishte sinqeriteti në adhurimin që i kushtonte Allahut, duke u larguar nga çdo formë idhujtarie. Ai është njeriu më i nderuar dhe më i respektuar. Ndërsa mohuesit kishin të gjitha të këqijat. Ishin ata që e meritonin talljen dhe nënçmimin. Do të mjaftonte si poshtërim për ta fakti që ata mohonin Zotin dhe refuzonin Profetin dhe Shpalljen që Zoti i dha atij. Kjo i shndërroi ata në krijesat më të poshtira, më të pavlera, më të shëmtuara dhe më të urryera.

- Dhe ata blasfemojnë kur përmendet i Gjithmëshirshmi (Rrahmani). - Edhe nëse e kujtojnë ndonjëherë Rahmanin, e bëjnë këtë duke e përzier me idhujtari. Atëherë, ç'mund të mendosh për gjendjet e tjera, kur nuk e kujtojnë aspak Allahun?! Mendo pak! Në ajet është përdorur emri "i Gjithmëshirshmi", për të theksuar se sa e shëmtuar ishte sjellja e tyre. Pra, sikur thuhet: Si është e mundur që t'i përgjigjeni me mohim dhe idhujtari të Gjithmëshirshmit, i cili është dhuruesi i të gjitha mirësive dhe shpëtimtari nga çdo ligësi e fatkeqësi?! Nuk ka asnjë mirësi që të mos e ketë dhuruar Rahmani dhe është po Ai që ruan nga çdo ligësi. Atëherë, si është e mundur që të mohoni dhe të bini në idhujtari?!

- Njeriu është (krijuar si) një qenie e ngutshme. - Njeriu është krijuar i tillë, që veç nxitohet dhe e kërkon me ngut përbushjen e synimeve të tij. Besimtarët kërkojnë që të godasë sa më shpejt ndëshkimi i Zotit mbi mohuesit dhe ndonjëherë u duket se ai po vonohet. Ndërsa mohuesit i kanë kthyer shpinën dhe i shpërfillin kërcënimet e Zotit, duke treguar kështu se nuk besojnë se ato do të ndodhin.

Ata madje thonë: "Kur do të realizohet ky premtim, nëse thoni të vërtetën?" [Junus 48]. Por, le ta dinë të mjerët se Allahu i Madhëruar i afatizon, por kurrë nuk harron. Allahu i Madhëruar është i Butë dhe nuk nxitohet që të ndëshkojë, por u jep afat që të pendohen. Ai thotë në një ajet tjetër: "Çdo popull ka afatin e vet. Kur të vijë afati i tyre, ata nuk mund ta shtyjnë asnjë çast të vetëm dhe as ta përshejtojnë." [Junus 49]. Ndërsa këtu thotë:

- Unë do t'jua tregoj së shpejti Shenjat e Mia; prandaj ju nuk do të më kërkonti t'u vijë më shpejt (dënimi). - Unë do t'jua tregoj shenjat e Mia te ndëshkimi i atyre që më mohuan dhe nuk mu bindën, prandaj mos u ngutni!

- Ata thonë: "Kur do të jetë ai premtim (me dënim), nëse thoni të vërtetën?" - Kështu flasin mohuesit të zhytur në vetëmashtrimin dhe çoroditjen e tyre. Ata i thanë këto fjalë duke treguar mosbesimin e tyre, sepse ende nuk kishte zbritur dënimi i Zotit. Por nuk e dinë të mjerët se sa e tmerrshme dhe e shëmtuar do të jetë gjendja e tyre, kur ata t'i mbulojë ndëshkimi i Zotit:

- Ah sikur ta dinin jobesimtarët (kohën) kur nuk do të mund ta largojnë zjarrin nga fytyrat dhe as nga shpinat e tyre dhe (kur) asnjë ndihmë nuk do t'u vijë atyre!

- Shumë e tmerrshme dhe e dhimbshme do të jetë gjendja e tyre, kur nuk do të mund të largojnë nga fytyrat dhe shpina e tyre zjarrin e Xhhenemit! Zjarri do t'i përfshijë nga çdo drejtim dhe do t'i mbulojë tërësisht. Askush nuk do të mund t'i ndihmojë. Ata as veten nuk mund të ndihmojnë e ta shpëtojnë. Ky është një kërcënim i tmerrshëm, që u jepet këtyre mohuesve:

- Po, po. Ai (Kjameti) do t'u vijë atyre krejt befaz dhe do t'i tronditë ata. Asnjë forcë nuk do të kenë ata ta shmangin dhe as nuk do t'u jepet afat. - Ata do t'i përpijë zjarri në mënyrë të befasishme dhe do t'i mbushë me tmerr të papërshtueshëm. Nëse do ta dinin se çfarë i pret me siguri, kurrë nuk do ta kërkonin ngutjen e ndëshkimit, por do të tmerrroheshin. Duke qenë se i

kthejnë shpinën Shpalljes së Zotit, ata thonë atë që thonë. Në ajetet më sipër, Allahu përmend talljen e idhujtarëve me Profetin dhe thotë: “Kur të shohin ty, ata që nuk besojnë fillojnë e tallen: “Ky është ai që përgojon zotat tuaj?!” Ndërsa në këtë ajet, Allahu e ngushëllon Profetin e Tij, duke kujtuar se ky është zakoni i gjithë popujve mohues me profetët e tyre.

- **Janë përqeshur shumë të dërguar të tjerë para teje. Por, përqeshësit i përfshiu vetë ajo që përqeshnin.** – Kështu, ata i përfshiu ndëshkimi i ashpër, që ua preu të gjitha shpresat dhe i bëri të pavlefshme të gjitha masat e tyre mbrojtëse. Pra, le të kenë frikë këta të mjerë se do të goditen njëlloj, siç u goditën popujt e shkuar.

Ajetet 42 – 44

42. Thuaj: “Kush ju mbron ju gjatë natës dhe ditës prej (Dënimit të) të Gjithmëshirshmit?” Megjithatë, ata ua kthejnë shpinën këshillave të Zotit të tyre.

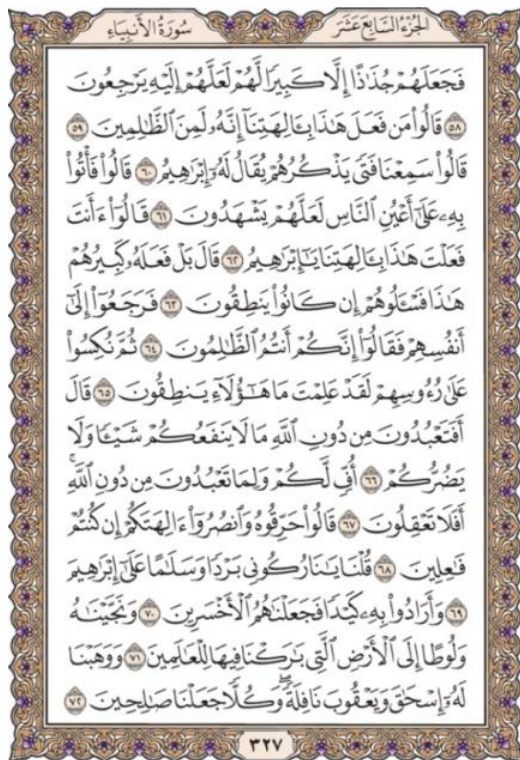
43. Apo kanë ata zota të tjerë që mund t'i mbrojnë prej Nesh?! Ata nuk kanë fuqi të ndihmojnë as vetveten dhe as Ne nuk do t'i mbrojmë.

44. Ne u dhamë atyre dhe paraardhësve të tyre jetë të gjatë e mirësi të shumta. A nuk e vërejnë ata se Ne ua pakësojmë ca nga ca tokën nga anët e saj? Atëherë, mos vallë ata do të dalin të fituar?

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar përmend dobësinë dhe mjerimin e atyre që adhurojnë idhuj në vend të Tij. Ata janë të gjithë lutës dhe idhuj të pafuqishëm, të varfër e nevojtarë për Allahun të Gjithmëshirshmin, mëshira e të Cilit ka përfshirë gjithçka, të mirin dhe të keqin. Ai kujdeset për të gjithë, natën dhe ditën. Ai thotë:

- **Thuaj: “Kush ju mbron ju gjatë natës dhe ditës prej (Dënimit të) të Gjithmëshirshmit?”** - Kush ju ruan dhe kujdeset për ju gjatë natës, kur jeni në gjumë në shtratin tuaj dhe nuk ndieni e nuk dini asgjë? Po gjatë ditës, kur shpërndaheni për veprat tuaja të zhytur në pakujdesi? A

nuk është Rahmani Ai që kujdeset për ju dhe ju ruan e mbron në çdo kohë dhe gjendje? A ka ndonjë tjetër që kujdeset për ju?! Jo, nuk ka mbrojtës tjetër veç Tij.

- **Megjithatë, ata ua kthejnë shpinën këshillave të Zotit të tyre.** - Prandaj i bëjnë shokë Atij. Nëse do të përkushtoheshin në adhurimin dhe kujtimin e Zotit të tyre dhe do të dëgjonin këshillat e porositë e Tij, do të gjenin rrugën e drejtë dhe do t'u jepej sukses për çdo të mirë e mbarësi.

- **Apo kanë ata zota të tjerë që mund t'i mbrojnë prej Nesh?!** - Nëse Ne dëshirojmë që t'ju godasim me ndonjë të keqe, a ka ndonjë nga idhujt tuaj që ka pushtet dhe forcë që t'ju mbrojnë nga ajo e keqe?

- **Ata nuk kanë fuqi të ndihmojnë as vetveten dhe as Ne nuk do t'i mbrojmë.** - As veten nuk mund ta ndihmojnë dhe as Ne nuk do t'i mbrojmë. Nëse nuk ke ndihmë dhe mbrojtje nga Allahu, atëherë vetëm mbrapshtitë të ndjekin pas, asnjë të mirë nuk arrin dhe nga asnjë e keqe nuk mund të

mbrohesh. Shkaku që i bën ata të vazhdojnë në mohim e idhujtari është:

- **Ne u dhamë atyre dhe paraardhësve të tyre jetë të gjatë e mirësi të shumta.** – Ne u shtuam pasurinë dhe pasardhësit, u dhamë jetë të gjatë, prandaj ata u përhumbën dhe u harruan me kënaqësitë e kësaj jete. Kjo i shpërquendi nga qëllimi përse u krijuan, dhe kjo u zgjati për shumë kohë. Zemrat iu ngurtësuan dhe ata shkuan shumë larg duke shkelur kufijtë e Zotit. Mosbesimi iu ashpërsua dhe mosmirënjohja iu rrit. Por nëse ata hedhin shikimin në botën rrotull tyre, do të shohin veçse shkatërrim e vdekje dhe do të dëgjojnë zërat e përvuajtur të atyre që qajnë për të vdekurit. Breza të tërë të humbur njëri pas tjetrit. Vdekja u zuri pritë në rrugë për t'ua marrë shpirtat. Prandaj Zoti, duke ua vënë në dukje këtë dukuri, thotë:

- **A nuk e vërejnë ata se Ne ua pakësojmë ca nga ca tokën nga anët e saj?** - Toka sa vjen e ngushtohet me vdekjen e banorëve të saj dhe zhdukjen e popujve njëri pas tjetrit, derisa Allahu të trashëgojë gjithçka të saj, sepse Ai është Trashëgimtari më i mirë. Nëse njerëzit do të shihnin ç'ka ndodhur dhe vazhdon të ndodhë rreth e rrotull tyre, nuk do të vazhdonin të qëndronin në gjendjen e tyre të mosbesimit e padrejtësive.

- **Atëherë, mos vallë ata do të dalin të fituar?** - A kanë mundësi ata të shpëtojnë nga kaderi i Zotit? A kanë mundësi që t'i shmangen vdekjes apo ta ndalojnë atë? Atëherë, përse mashtrohen nga jeta e kësaj bote, sado e gjatë të jetë ajo? A mund t'i shmangen të dërguarit Tonë (Melekut të vdekjes), kur të vijë që t'ua marrë shpirtin? Ata do të dorëzohen menjëherë, pa pasur forcë të bëjnë as rezistencën më të vogël kundrejt tij.

Ajeti 45

45. Thuaj: “Unë veçse po ju paralajmëroj me anën e kësaj shpalljeje.” Por, i shurdhëti nuk do ta dëgjojë thirrjen, edhe kur paralajmërohet.”!

Shpjegimi i ajetit

Thuaj, o Muhamed, të gjithë njerëzve:

- **“Thuaj: “Unë veçse po ju paralajmëroj me anën e kësaj shpalljeje.”** - Unë jam thjesht një Profet dhe nuk them asgjë nga vetja ime. Unë nuk zotëroj depot e mirësive të Allahut dhe as pretendoj se di të fshehtëm. Nuk po ju them as se jam melek. Unë paralajmëroj veçse me atë që më shpallet nga Allahu. Nëse i përgjigjeni kësaj ftese, i jeni përgjigjur Allahut, i Cili do t'ju shpërblejë për këtë. Por nëse i ktheni shpinën e refuzoni, atëherë unë nuk kam në dorë asgjë. Gjithçka është në dorë të Zotit dhe çdo përcaktim është në dorë të Tij.

- **Por, i shurdhëti nuk do ta dëgjojë thirrjen, edhe kur paralajmërohet.”** – i shurdhëti nuk dëgjon asnjë zë, sepse dëgjimi i tij është shkatërruar. Edhe pse zëri ekziston, ai mund të dëgjohej veçse nëse ke aftësinë për të dëgjuar. Po kështu, Shpallja ngjall shpirtin dhe zemrën dhe bën të mundur që njeriu të kuptojë mesazhin e Zotit dhe çfarë Ai dëshiron. Megjithatë, nëse zemra nuk është në gjendje dhe nuk e ka aftësinë që të dëgjojë udhëzimin, atëherë ajo është njëlloj si i shurdhëti, prandaj nuk ka për të përfituar aspak nga udhëzimi dhe feja. Idhujtarët janë të shurdhër ndaj udhëzimit, prandaj mos u çudit që ata nuk e ndjekin dhe nuk i kushtojnë vëmendje atij, sidomos kur janë të zhytur në dëfrime dhe as që e shohin apo ta ndiejnë dënimin.

Ajeti 46

46. Nëse ata do t'i godiste ndonjë e keqe nga dënimi i Zotit tënd, ata do të thoshin: “Të mjerët ne! Ne i bëmë vetes padrejtësi.”.

Shpjegimi i ajetit

Kur i godet një pjesë e vogël e ndëshkimit të Zotit, - dhe nuk ka dënim nga Zoti që të jetë i vogël, - ata do të thoshin: “Të mjerët ne, që i bëmë vetes padrejtësi.” Ata do të luteshin për vetëshkatërrim e zhdukje. Ata do të shprehnin keqardhje e pendim, do të pranonin padrejtësitë e tyre dhe faktin se e meritojnë ndëshkimin e Allahut.

Ajeti 47

47. Ditën e Gjykimit, Ne do të vëmë peshore të sakta, prandaj askujt nuk do t'i bëhet padrejtësi. Edhe sikur të jetë diçka që peshon sa një kokërr meli, Ne do ta sjellim atë aty (në peshore). Mjaftojmë Ne si llogaritës të drejtë (të punëve).

Shpjegimi i ajetit

- **Ditën e Gjykimit, Ne do të vëmë peshore të sakta, prandaj askujt nuk do t'i bëhet padrejtësi.** - Allahu i Madhëruar na tregon për gjykimin e Tij të drejtë në llogarinë e krijesave, kur t'i tubojë ata Ditën e Kijametit. Ai do të vendosë peshore të drejta dhe të sakta, që do të peshojnë edhe veprat më të vogla, qofshin ato sa një thërmijë. Kështu do të peshohen të mirat dhe të këqijat. Askujt nuk do t'i bëhet padrejtësi, musliman apo mohues qoftë. Askujt nuk do t'i pakësohet apo mohohet ndonjë e mirë që ka bërë dhe askujt nuk do t'i shtohet ndonjë e keqe që nuk e ka bërë.

- **Edhe sikur të jetë diçka që peshon sa një kokërr meli, Ne do ta sjellim atë aty (në peshore).** - Edhe vepra të këtyre përmasave kaq të vogla dhe të parëndësishme në dukje do të peshohen e për to do të jepet shpërblimi ose dënimi i merituar. I Madhëruari thotë në një ajet tjetër të Kur'anit: “Atë ditë, njerëzit do të tubohen të ndarë në grupe, që të duken veprat e tyre. Kush ka bërë ndonjë të mirë, që peshon sa grimca, atë do të shohë. Dhe kush ka bërë ndonjë të keqe, që peshon sa grimca, atë do të shohë.” [Zelzele 15, 16]. Gjithashtu: “Kur libri (i veprave të tyre) t'u vihet përpara, do t'i shohësh gjynahqarët të frikësuar nga shënimet në të, që do të thonë: “Të mjerët ne! Çfarë është ky libër, që nuk ka lënë asnjë vepër të madhe apo të vogël, pa e shënuar atë?!” Aty do të gjejnë të shënuar gjithçka që kanë bërë. Zoti yt nuk i bën padrejtësi askujt.” [Kehf 49]. Ndërsa këtu i Madhëruari thotë:

- **Mjaftojmë Ne si llogaritës të drejtë (të punëve).** - Mjafton që Allahu i Madhëruar i di të gjitha. Mjafton që Allahu është Ai që i llogarit veprave e njerëzve me saktësi e

drejtësi. Mjafton që Allahu regjistron çdo gjë prej punëve të krijesave. Allahu është i gjithëditur për ato punë, për vlerën e tyre dhe të shpërblimit ose të ndëshkimit që ato meritojnë. Ai do t'ua japë të plotë shpërblimin ose ndëshkimin atyre që i kanë bërë ato punë.

Ajetet 48 – 50

48. Ne u patëm dhënë Musait dhe Harunit Furkanin (Teuratin), që ishte dritë e këshillë për të devotshmit,

49. të cilët i frikësohen Zotit të tyre, edhe pse nuk e shohin, dhe që i druhen Orës (së gjykimit)

50. Edhe ky Kur'an që Ne e shpallëm, është plot këshilla dhe bekime. Atëherë, si nuk po e pranoni?

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne u patëm dhënë Musait dhe Harunit Furkanin (Teuratin), që ishte dritë e këshillë për të devotshmit,...** - Allahu i Madhëruar i përmend shpesh së bashku këta dy libra madhështorë, që ka shpallur. Nuk ka parë bota libra më të mirë se këta të dy. Në ta kishte dhe ka mësim të shumta për njerëzit. Ata ishin dhe janë libra të begatë për robërit. Ata ishin dhe janë udhëzues të qartë për ata që kanë kërkuar e kërkojnë rrugën e drejtë. Këta libra janë Teurati dhe Kur'ani. Kështu, Allahu i dhuroi Musait, por edhe Harunit, Teuratin, të cilin e quajti Dallues (*Furkan*), pra, dalluesin e të vërtetës nga e kota, dalluesin e qartë të udhëzimit nga humbja. Ky Libër madhështor ishte ndriçues, nëpërmjet të cilit gjenin udhën ata që e kërkonin atë dhe ndriçoheshin udhëtarët drejt kënaqësisë së Allahut. Nëpërmjet tij njiheshin ligjet e Zotit dhe bëheshin të qartë hallalli nga harami. Ai ishte dritë që largonte errësirën e injorancës dhe të shpikjeve devijuese në fenë e Zotit. Zoti e përshkruan Teuratin edhe si “këshillë për të devotshmit” Përmes leximit të tij, ata kujtonin se çfarë ishte e mirë për ta dhe nga se duhet të ruheshin. Kështu, ata arrinin të kuptonin të mirën dhe të keqen, duke i dalluar qartë nga njëra tjetra. Allahu i Madhëruar ka veçuar këtu

një kategori të caktuar njerëzish, duke thënë se ishin pikërisht ata dhe vetëm ata që përfitonin nga drita e këtij libri: ata ishin të devotshmit. Vetëm ata përfitonin duke marrë dituri të pastër dhe të sigurt nga njëra anë dhe, nga ana tjetër, duke e adhuruar Zotin ashtu siç kishte porositur dhe urdhëruar Ai. Duke përmendur cilësitë e të devotshmëve, i Madhëruari thotë:

- ... të cilët i frikësohen Zotit të tyre, edhe pse nuk e shohin,... - Ata i frikësohen Zotit edhe në vetmi, kur nuk shihen nga njerëzit. Sigurisht, edhe në publik janë po ashtu të nënshtruar dhe të bindur ndaj Zotit. Frika e tyre shprehet duke iu larguar çdo gjëje që Zoti e ka ndaluar, me shumë kujdes dhe përkushtim, dhe duke vepruar dhe përkryer çdo gjë për të cilën janë urdhëruar. E si mund të mos veprojnë kështu, kur Zoti thotë se janë:

- ... dhe që i druhen Orës (së gjykimit). - Ata i frikësohen qëndrimit para Zotit të tyre, të Cilin e njohin shumë mirë. Ata ia njohin Zotit pushtetin, emrat e atributet e Tij. Ata ia njohin veprat dhe lavdinë e Tij. Kështu, këta fatbardhë kanë dy cilësi:

1. *ihsan*-in, që është grada më e lartë e besimit, pra, ajo që të bën ta adhurosh Zotin sikur ta shihje haptazi;

2. frikën nga qëndrimi para Zotit, për të dhënë llogari para Tij. Më pas, i Madhëruari përkryer Kur'anin madhështor dhe thotë:

- Edhe ky Kur'an që Ne e shpallëm, është plot këshilla dhe bekime. Atëherë, si nuk po e pranoni? – Jepen dy cilësi madhështore të Kur'anit. Së pari, ai është *dhikrun*, pra, kujtues dhe kumtues, nëpërmjet të cilit arrihet njohuria dhe dituria e plotë për të gjitha çështjet më të larta dhe të mëdha. Disa nga njohuritë e shumta që ofron Kur'ani i madhërueshëm janë:

- Njohja e Allahut me emrat, cilësitë dhe veprat e Tij.

- Dituria rreth profetëve dhe të dashurve të Zotit (eulijave), duke mësuar rreth veprave e gradave të tyre të larta në adhurime dhe në marrëdhëniet me Zotin.

- Ligjet e Zotit, qoftë për ritet dhe adhurimet, qoftë për çështjet e marrëdhënieve ndërnjerëzore etj.

- Ligjet e shpërblimit dhe ndëshkimit si për këtë jetë, ashtu edhe për jetën tjetër.

- Përkryerimi i Xhenetit dhe Xhehenemit dhe cilësitë e banorëve të secilit, e shumë e shumë tema e çështje madhore, të cilat sillen të mbështetura me shumë argumente logjike e fetare. Gjithashtu, mund të themi se Zoti e quajti Kur'anin *Dhikrun Këshillë* e kujtim, sepse nëpërmjet tij njeriu sikur rikujton diçka që e ka të ngulitur thellë në shpirt dhe në natyrën e tij të pastër. Një logjikë e pastër i beson të vërtetat dhe të mirën e sheh të mirë, madje kjo logjikë e nxit njeriun që të punojë sipas të mirës. Por ajo edhe të keqen e sheh të keqe, madje e ndalon njeriun nga ajo. Për njeriun me natyrë të papërlyer, të gjitha mesazhet, por edhe ligjet, urdhëresat e ndalesat që gjenden në Kur'an, janë thjesht një rikujtim ose rizgjim i natyrës së tij të pastër. Me fjalë të tjera, asnjë mesazh ose ligj i Kur'anit nuk mund të bjerë ndesh me logjikën e pastër dhe natyrshmërinë e papërlyer. Cilësia tjetër me të cilën Zoti e përkryer Kur'anin është *Mubarekun*, pra, plot begati. Kjo do të thotë se Kur'ani ia shton të mirat dhe begatitë njeriut. Nuk ka ndonjë gjë më të mirë dhe më begatisjellës sesa Kur'ani. Për çdo mirësi e begati, për çdo shtim të mirësive fetare, të kësaj bote dhe të ahiretit, Kur'ani është shkaku dhe ato janë pasojat. Të gjitha ato mirësi janë fryte të të jetuarit me Kur'anin. Përfundimisht, ky libër që është *Dhikrun* dhe *Mubarekun*, duhet që të respektohet e të pranohet me mirënjohje të thellë e përkushtim. Ti duhet të nënshtrohesh të jetosh sipas tij dhe t'i shprehësh mirënjohjen Dhuruesit të tij, duke e adhuruar Atë përmes këtij Libri dhe sipas këtij Libri. Njeriu duhet të dijë si të përfitojë nga bekimet e Kur'anit, duke mësuar leximin e gërmave e fjalëve të tij dhe kuptimin e tyre korrekt, dhe pastaj të përkushtohet në zbatimin dhe përkthimin e tyre në jetën e vet. Nëse vepron të

kundërtën, duke i kthyer shpinën, duke e refuzuar dhe lënë në harresë, duke mos e besuar dhe mos adhuruar Zotin sipas tij, atëherë kjo tregon se zemrën e tij e ka bllokuar kufri i madh dhe injoranca e plotë. Kjo është një fatkeqësi shumë e madhe, që sytë e të humburve nuk mund ta shohin, prandaj i Madhëruari, duke vënë në dukje këtë verbëri të mohuesve, u drejton këtë pyetje atyre: “Atëherë, si nuk po e pranoni?”

Ajetet 51 – 73

51. Ne ia dhamë Ibrahimit udhëzimin e tij më herët dhe dinim gjithçka për të.

52. Kur ai i tha babait dhe popullit të vet: “Ç’janë këto statuja që adhuronit?”

53. Ata i thanë: “Kështu pamë të parët tanë, që i adhuronin ato.”

54. Atëherë, ai u tha: “Ju dhe të parët tuaj keni qenë të humbur”.

55. Ata ia kthyen: “Po flet seriozisht apo po tallësh?”

56. Atëherë, ai tha: “Zoti juaj është Zoti i qiejve e i Tokës; është Ai që i krijoi ato dhe unë dëshmoj për këtë.

57. Për Allah, sa të largoheni ju, unë kam për t’i dërrmuar këto statuja”!

58. Dhe i bëri ato copë e çikë, përveç idhullit të tyre më të madh, që ata t’i drejtoheshin atij.

59. “Kush e bëri këtë me zotat tanë?” – thanë ata. – “Ai qenka kriminel”!

60. Disa thanë: “Kemi dëgjuar për një djalë, që i përçmonte ato, i cili quhej Ibrahim.”.

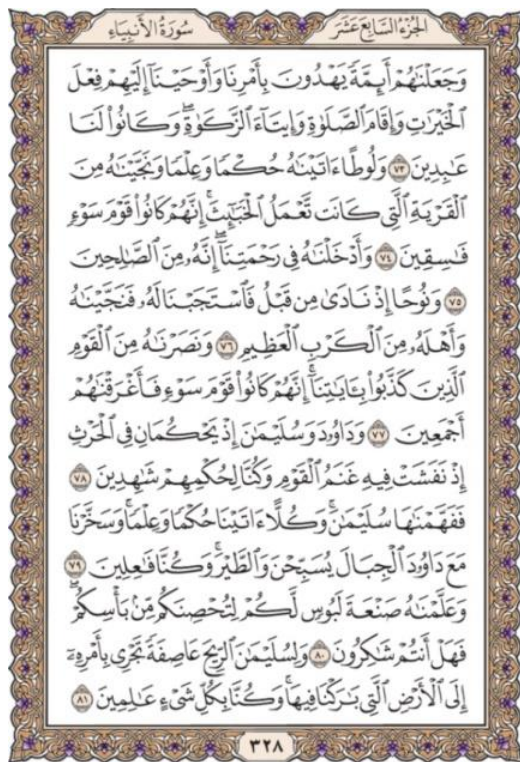
61. “Atëherë, - thanë ata, - silleni atë këtu në sy të njerëzve, që ta shohin të gjithë.”!

62. Ata e pyetën: “Ti e bërë këtë me zotat tanë, o Ibrahim?”

63. Ibrahim u përgjigj: “Atë e ka bërë i madhi i tyre. Pyesni vetë ata, nëse mund të flasin”!

64. Ata u ndalën pak dhe, pasi u menduan, i thanë njëri tjetrit: “Vërtet, keqbërësit jeni ju vetë.”.

65. Por pastaj iu kthyen sërish mosbesimit dhe i thanë atij: “Po ti e di shumë mirë se këta nuk flasin.”.

66. Ai u tha: “A po adhuronit në vend të Allahut ata që nuk ju sjellin asnjë dobi e as dëm”?

67. Mjerë për ju dhe për ata që ju adhuronit veç Allahut! A nuk e kuptoni”?

68. Atëherë, ata thanë: “Digjeni atë dhe ndihmoni zotat tuaj, nëse doni t’u bëheni krah”!

69. Ne urdhëruam: “O zjarr, bëhu i ftohtë dhe i rehatshëm për Ibrahimin”!

70. Ata thurën kurthe kundër tij, por Ne i bëmë ata të dështonin.

71. Ne e shpëtuan atë së bashku me Lutin, për t’i vënë në atë tokë, që e kemi bekuar për njerëzit.

72. Ne i falëm atij Is’hakun dhe më pas edhe Jakubin, si dhuratë. Që të gjithë i bëmë të mirë.

73. Ne i bëmë ata shembuj të mirë, që udhëzonin sipas urdhrit Tonë. Ne i orientuam në vepra të mira, në faljen e namazit dhe në dhënien e zekatit. Ata ishin adhures të sinqertë.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi Muhamedin (a.s) dhe Musain (a.s) dhe librat që u dha atyre, Allahu i Madhëruar kujton Ibrahimin (a.s):

- Ne ia dhamë Ibrahimit udhëzimin e tij më herët dhe dinim gjithçka për të. - Ne ia dhamë Ibrahimit udhëzimin më herët, para dërgimit të Musait dhe të Muhamedit dhe para shpalljes së librave të tyre. Allahu i Madhëruar i tregoi Ibrahimit mbretëritë e qiejve dhe të tokës dhe i dhuroi një udhëzim të plotë, përmes së cilit ai përsosi veten dhe ftoi të tjerët. Askujt në botë pas Ibrahimit nuk iu dha ky udhëzim i mrekullueshëm dhe kjo ndihmë e madhe, përveç Muhamedit. Vini re se si Allahu i Madhëruar thotë: “udhëzimin e tij”. Pra, sikur udhëzimi ishte nga Ibrahim, sepse ai ishte vërtet i drejtë dhe i pastër, i natyrshëm në besimin e pastër monoteist. Gjendja dhe gradat e tij e lartë ishte sipas besimit monoteist, me të cilin Zotit e pajisi dhe e urdhëroi që të nënshtrohej dhe të jetonte sipas tij. Në fakt, çdo besimtar është i udhëzuar. Shkalla e udhëzimit të tij është në varësi të imanit që ka në zemër, për të cilin kujdeset dhe punon për ta forcuar përmes veprave të mira. Pastaj Allahu i Madhëruar thotë: “...dhe dinim gjithçka për të.” Allahu i dhuroi Ibrahimit udhëzimin, e dalloi me profetësinë, me dashurinë më të madhe që Ai mund t’i falë ndonjë krijesë dhe me shumë veçori e shpërblime në të dyja jetët. Zotit e bëri këtë duke e ditur shumë mirë se Ibrahim ishte i duhuri për t’u vlerësuar kështu. Ai ishte i pastër, i çiltër, i mençur. I Madhëruari përmend më pas polemikat e Ibrahimit me popullin e tij, kur i ndalonte nga idhujtaria. Ai ua theu idhujt dhe i bëri të heshtnin me argumentim të mençur dhe të urtë:

- Kur ai i tha babait dhe popullit të vet: “Ç’janë këto statuja që adhuroni?” - Këta janë thjesht disa puta ose statuja, që ju i kenë gdhendur me duart tuaja në formën e disa krijesave dhe në mënyrë të pakuptimtë u dedikoni adhurime. Çfarë vlere apo merite kanë ata, që t’u përkushtohesh e përulesh me adhurime e lutje? Ku është logjika juaj?

Mos jeni çmendur vallë, që humbisni kohën me adhurime të kota, që ua përkushtoni këtyre sendeve pa jetë e të padobishme? I gdhendni me duart tuaja dhe pastaj u përgjeroneni t’ju ndihmojnë?! Kjo vërtet është e habitshme! Adhuroni sende që vetë i ndërtoni? Përgjigjja e tyre vjen pa asnjë argumentim dhe arsytim të logjikshëm, por si përgjigje e një të mangëti, që nuk di çfarë të thotë:

- Ata i thanë: “Kështu pamë të parët tanë, që i adhuroni ato.” - Kështu bënin të parët tanë, e kështu bëjmë edhe ne. Ne ndjekim rrugën e tyre dhe kryejmë ato adhurime që bënin ata. Dihet mirë se veprat e krijesave kurrë nuk mund të merren si argument mbrojtës, përveç veprave të profetëve. Askush nuk mund të arsyetohet duke marrë si shembull të parët e tij, sidomos në themelet e fesë dhe të besimit, siç është edhe çështja më e rëndësishme, teuhidi i Zotit të botëve. Ajo mbështetet veçse në shpallje dhe dritë nga vetë Zotit, e jo në pasimin e verbër të të parëve. Për këtë arsye, Ibrahim (a.s), duke u treguar se janë të gjithë në humbje, tha:

- Atëherë, ai u tha: “Ju dhe të parët tuaj keni qenë të humbur.” - Humbja ku jeni zhytur është e dukshme dhe fare e kuptueshme. E ku ka humbje më të qartë sesa idhujtaria dhe lënia e teuhidit? Kur thoni se ndiqni të parët tuaj, nuk vlen aspak si argument, sepse të gjithë së bashku, ju dhe ata që ju pasoni, jeni në humbje të qartë e të sigurt. Kjo është shumë e qartë për cilindo që shikon veprat dhe gjendjen tuaj. Por populli i Ibrahimit duke shprehur çudinë, por edhe revoltimin kundrejt fjalëve të tij fyese në adresë të tyre dhe të të parëve të tyre, tha:

- Ata ia kthyen: “Po flet seriozisht apo po talleh?!” - Ato fjalë që the kundër nesh, a i ke seriozisht apo thjesht do të talleh dhe nuk di çfarë thua? Qëllimi i tyre ishte që ta kthenin situatën në favor të tyre. Ata kështu sikur po tregonin se ishte e qartë për të gjithë se fjalët e Ibrahimit ishin të një mendjelehti, i cili nuk mendon se çfarë

thotë. Por Ibrahim (a.s) iu përgjigj qartë, duke nxjerrë në pah mendjemadhësinë dhe mangësinë e logjikës së tyre:

- Atëherë, ai tha: “Zoti juaj është Zoti i qiejve e i Tokës; është Ai që i krijoi ato dhe unë dëshmoj për këtë. – Kështu, Ibrahim u sollli atyre dy mënyra argumentimi: së pari, sollli argumentin logjik për t'i bërë të kuptonin kotësinë e adhurimit të një sendi që e kishin gdhendur vetë me duart e tyre. Së dyti, sollli argument tekstual nga Zoti, duke thënë: “Zoti juaj është Zot i qiejve e i Tokës. Është Ai që i krijoi ato dhe unë dëshmoj për këtë.” Është shumë e thjeshtë të kuptohet nga çdo njeri, madje edhe nga ata me të cilët polemizonte Ibrahim (a.s), se Allahu është i vetmi Krijues i të gjitha krijesave, nga bijtë e Ademit, melekët, xhindët, kafshët, qiejt, toka etj. Ai rregullon të gjitha çështjet e tyre dhe përkujdeset plotësisht për ta. Çdo krijesë është e dobët, e pafuqishme dhe nevojtarë për kujdesin e Allahut. Edhe ata idhuj të cilëve u luten të paditurit janë të dobët e nevojtarë për Zotin. Atëherë, a mund të pranohet që t'i përkushtosh adhurime një krijese të dobët, që është nën kujdesin e Allahut e ka nevojë për Të, që vetë nuk mund të bëjë dot asgjë, që nuk jep jetë dhe as nuk mund ta marrë atë, që nuk mund të ringjallë e të marrë në llogari? Si mund të bëhet kjo dhe të braktisësh adhurimin e Krijuesit, Furnizuesit, Rregulluesit të çështjeve të gjithësisë?! Ky është argumentimi logjik. Ndërsa argumenti tekstual është pikërisht kjo fjalë madhështore e thënë nga një Profet i Zotit, i cili kurrë nuk gënjen dhe as gabon. Ibrahim ishte profet dhe ai dëshmonte për këtë fjalë të vërtetë, që tha Zoti: “Zoti juaj është Zoti i qiejve e i Tokës. Është Ai që i krijoi ato dhe unë dëshmoj për këtë.” Ai dëshmoi se Allahu i Madhëruar është i vetmi i Adhuruar me meritë dhe se çdo adhurim tjetër është i kotë. E ku ka dëshmi më të madhe sesa dëshmia e të dashurit të Rahmanit, Ibrahim (a.s). Pasi u sqaroi me fjalë se idhujt e tyre nuk mund të bëjnë

asgjë, Ibrahim (a.s) ua ilustroi edhe me vepra pafuqinë e idhujve, të cilët nuk mund të bëjnë asgjë, madje as të mbrojnë vetveten. Ai bëri diçka që ata të kuptonin se fjalët e tij ishin të vërteta.

- Për Allah, sa të largoheni ju, unë kam për t'i dërrmuar këto statuja!” - Kështu vendosi Ibrahim të vepronte me idhujt, pasi njerëzit të shkonin në një nga festat e tyre. Kur ata u larguan të gjithë, ai shkoi fshehtas dhe i shkatërroi të gjithë idhujt e tyre, që i kishin mbledhur të gjitha në një vend, përveç njërit, që ishte më i madhi mes tyre. Atë e la për një qëllim, që do ta shpjegonte më pas.

- Dhe i bëri ato copë e çikë, përveç idhullit të tyre më të madh, që ata t'i drejtoheshin atij. – Vini re se si Allahu tha: “përveç idhullit të tyre më të madh”. Kjo është një përzgjedhje e kujdesshme fjalësh. Çdo gjë që është e urryer nga Zoti nuk përshkruhet me fjalë të bukura, prandaj këtu nuk thotë: “përveç idhullit të madh”, por “përveç idhullit të tyre më të madh.” Edhe Profeti (a.s), kur u drejtohej mbretërve të kohës, thoshte: “Të madhit të persianëve” ose “Të madhit të romakëve”. Kjo është një çështje delikate, që tregon se duhet të kesh shumë kujdes që të mos madhërosh atë që e ka poshtëruar Allahu, por të përzgjedhësh fjalët me kujdes e vëmendje të madhe. Pastaj Allahu i Madhëruar thotë: “...që ata t'i drejtoheshin atij.” Pra, Ibrahim e la atë idhull, që e quanin më të madhin, që ata ta pyesnin e t'i kërkonin ndihmë. Kështu, ata do të fillonin të arsyetonin drejt dhe të kuptonin mirë argumentet që Ibrahim u kishte dhënë. Prandaj, në një moment reflektimi, më pas ata do të thoshin: “Vërtet, keqbërësit jeni ju vetë”. Sidoqoftë, kur ata panë se çfarë u kishte ndodhur idhujve të tyre, thanë:

- “Kush e bëri këtë me zotat tanë? – thanë ata. – “Ai qenka kriminel.” - Edhe pse ata po bënë padrejtësinë më të madhe, filluan ta akuzonin Ibrahimin si kriminel. Nuk e dinin të mjerët se shkatërrimi i idhujve ishte nga veprat më të vjera të

Profetit, që buronte nga drejtësia dhe nga teuhidi i tij. Të padrejtë ishin ata që vazhdonin t'i adhuronin statujat, edhe pse e panë vetë se çfarë ndodhi me ato, të cilat ishin të pafuqishme të mbronin edhe veten e vet.

- **Disa thanë: “Kemi dëgjuar për një djalë, që i përçmonte ato, i cili quhej Ibrahim.”** - Kemi dëgjuar një djalë që i përçmon idhujt tanë. Atëherë, kuptohet se ai duhet të ketë qenë autori i këtij “krimi”. Mbase dikush mund ta kishte dëgjuar Ibrahimin kur tha: “Për Allah! Sa të largoheni ju, unë kam për t'i dërmuar statujat tuaja!”

- **“Atëherë, - thanë ata, - silleni atë këtu në sy të njerëzve, që ta shohin të gjithë!”** - Pasi u bindën se ishte Ibrahim ai që e kishte kryer atë vepër, vendosën ta nxirrin Ibrahimin para të gjithë popullit, që ta shihnin se si do të ndëshkohej ai dhe çdokush që do të guxonte të përdhoste e përçmonte idhujt e tyre. Por, në fakt, pikërisht këtë donte Ibrahim. Ai donte që të fliste hapur para të gjithë njerëzve, që t'ua qartësonte të vërtetën dhe ata të mos kishin më asnjë justifikim para Zotit. Kjo ishte një lloj siç veproi Musai kur i tha Faraonit në lidhje me magjistarët: “Koha e caktuar le të jetë dita e festës, kur njerëzit të mblidhen paradite.” [Ta Ha 59]. Kështu, kur u mblodhën të gjithë njerëzit, ata e nxorën Ibrahimin përpara dhe thanë:

- **Ata e pyetën: “Ti e bërë këtë me zotat tanë, o Ibrahim?”** - Kjo ishte një pyetje, që i dihej përgjigjja. Pra, sikur po e gjykonin dhe po i thoshin: “Si e more guximin ta bësh diçka të tillë?” Atëherë, kur të gjithë njerëzit po shihnin dhe dëgjonin me vëmendje, Ibrahim tha:

- **Ibrahimi u përgjigj: “Atë e ka bërë i madhi i tyre.** - I theu ky, që ju e quani të madh, sepse u zemërua me ta. U zemërua se nuk donte që edhe ata të adhuroheshin si ai. Ai donte që ju të adhuronit vetëm atë, si idhulli më i madh që është, e jo këta të vegjëlit. Me këto fjalë, Ibrahim donte që ta

bënte popullin të logjikonte dhe të kuptonte kotësinë e asaj që bënin, prandaj dhe u tha:

- **Pyesni vetë ata, nëse mund të flasin!** - Pyesni këto puta të thyera, përse i theu puta e tyre e madhe? Pastaj pyesni edhe putën tuaj të madhe, përse i theu të voglat? Pyetini ata, nëse mund të flasin dhe t'ju sqarojnë! Nëse mund të flasin, sigurisht që do t'ju sqarojnë. Por si unë, edhe ju e dini mirë se ata nuk mund të flasin, nuk mund të të bëjnë mirë dhe as të të ruajnë nga e keqja; madje ata, as veten e vet nuk mund të ndihmojnë e ta shpëtojnë, nëse dikush i dëmton.

- **Ata u ndalën pak dhe, pasi u menduan, i thanë njëri tjetrit: “Vërtet, keqbërësit jeni ju vetë.”** - Ata iu kthyen logjikës së pastër dhe e menduan mirë çështjen. Kështu, e kuptuan se adhurimi i statujave ishte diçka e kotë. Atëherë, e pranuan se kishin rënë në idhujtari dhe i thanë njëri tjetrit: “Vërtet, keqbërësit jeni ju vetë”. Në këtë mënyrë u arrit qëllimi i Ibrahimit (a.s) që t'i bënte ata ta kuptonin kotësinë e asaj që mbronin dhe se ajo vepër ishte mohim i Zotit dhe padrejtësi e madhe. Por ata të mjerë nuk vazhduan gjatë në këtë gjendje, sepse iu kthyen prapësisë dhe përsëri zgjodhën humbjen dhe devijimin:

- **Por pastaj iu kthyen sërish mosbesimit dhe i thanë atij (Ibrahimit): “Po ti e di shumë mirë se këta nuk flasin!”** - Ti e di mirë që këta nuk flasin, atëherë përse tallesh e na nënçmon? Përse na urdhëron që t'i pyesim, kur ti e di që ata nuk flasin? Atëherë Ibrahim, duke i qortuar dhe duke zbuluar para të gjithë njerëzve kotësinë e idhujtarisë së tyre, tha:

- **Ai u tha: “A po adhuronit në vend të Allahut ata që nuk ju sjellin asnjë dobi e as dëm?”** - Ata as ju ndihmojnë dhe as ju mbrojnë nga e keqja.

- **Mjerë për ju dhe për ata që ju adhuronit veç Allahut! A nuk e kuptoni?** - Sa të humbur dhe të dëshpëruar që qenkeni! Sa të poshtëruar dhe të pavlerë jeni ju dhe ajo që ju adhuronit! Nëse vërtet do të logjikoni, do ta kuptoni mirë gjendjen tuaj të mjerë. Por duke qenë se nuk keni mend në kokë dhe

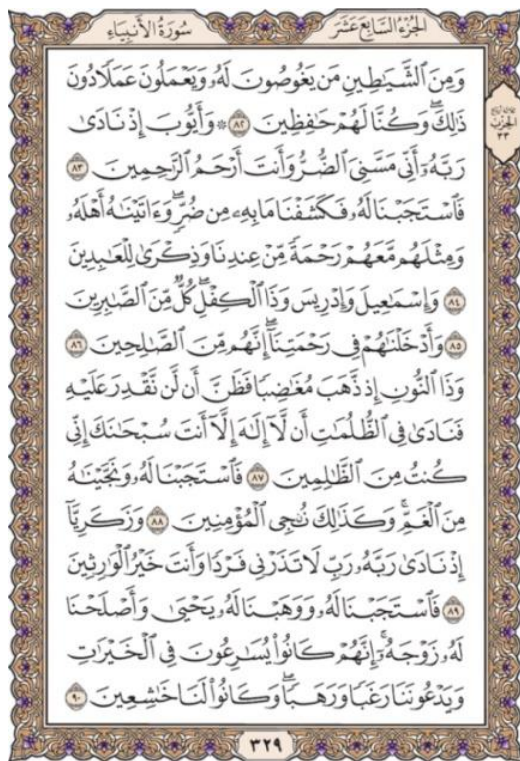
jeni zhytur në devijim dhe injorancë me vetëdije, atëherë dijeni se kafshët janë në gjendje më të mirë se ju. Kështu, pasi nuk gjetën asnjë mënyrë për të argumentuar kotësinë e tyre, u kthyen te gjuha e forcës dhe vendosën ta dënonin:

- **Atëherë, ata thanë: “Digjeni atë dhe ndihmoni zotat tuaj, nëse doni t’u bëheni krah!”** – Ekzekutojeni me mënyrën më të tmerrshme, me djegie në zjarr! Këtë do ta bënin në formë hakmarrjeje për idhujt e tyre. U poshtërofshin dhe u shkatërofshin! Si është e mundur të adhuronin diçka, që edhe vetë e pranonin që kishte nevojë për ndihmën e tyre?! Por Allahu e ndihmoi të dashurin e Tij, Ibrahimin, kur ata e hodhën në zjarr:

- **Ne urdhëruam: “O zjarr, bëhu i ftohtë dhe i rehatshëm për Ibrahimin!”** - Dhe zjarri përvëlues u bë freski dhe i rehatshëm për Ibrahimin. Ai nuk u dëmtua dhe nuk ndjeu asnjë dhimbje nga ai zjarr.

- **Ata thurën kurthe kundër tij, por Ne i bëmë ata të dështonin.** - Ata donin ta ndëshkonin dhe intriga e tyre ishte e madhe, por Allahu thotë: “...po Ne i bëmë ata të dështonin.” Ata do të jenë të poshtëruar e të ndëshkuar në këtë botë dhe në ahiret. Ndërsa i dashuri i Allahut, Ibrahim, dhe pasuesit e tij janë të fituarit në të dyja jetët.

- **Ne e shpëtuam atë së bashku me Lutin, për t’i vënë në atë tokë, që e kemi bekuar për njerëzit.** - Askush nuk e besoi Ibrahimin, përveç Lutit, i cili thuhet se ishte djali i të vëllait të Ibrahimit. Allahu i Madhëruar e shpëtoi dhe e bëri të emigronte në një vend, që Zoti thotë: “e kemi bekuar për njerëzit”, pra, në Sham. Luti u largua nga populli i tij, që ishte në Babiloni, për të shkuar në Sham. Prej bekimit dhe mirësisë së Shamit është fakti që shumë profetë kanë dalë në atë vend. Allahu i Madhëruar e zgjodhi Shamin si vendin e pëlqyer për të bërë hixhret i dashuri i Tij, Ibrahim (a.s). Në Sham ndodhet edhe njëra nga tre xhamitë e shenjta, xhamia Bejtul Mukaddes.

- **Ne i falëm atij Is’hakun dhe më pas edhe Jakubin, si dhuratë.** – Pasi Ibrahim u distancau nga populli i tij, Allahu i Madhëruar i dhuroi si fëmijë Is’hakun, i cili më vonë u bë babai i profetit Jakub. Këta ia dhuroi pasi Ibrahim ishte plakur, ndërsa gruaja e tij Sara ishte beronjë. Melekët e përgëzuan se Zoti do t’i dhuronte Is’hakun, dhe pas Is’hakut, do t’i dhurojë Jakubin (djali i Is’hakut). Jakubi është Israili, nga i cili do të rridhte një popull i madh (bijtë e Izraelit). Ndërsa nga Ismaili, që ishte djali i madh dhe i parë i Ibrahimit, do të rridhte populli i nderuar nga Zoti, populli arab, nga i cili do të dilte zotëria i gjithë bijve të Ademit, Muhamedi (a.s). Allahu thotë:

- **Që të gjithë i bëmë të mirë.** - Ibrahimin, Is’hakun dhe Jakubin i bëmë të mirë. Ata i zbatonin me përpikmëri porositë dhe detyrimet ndaj Zotit, por edhe detyrimet ndaj krijesave.

- **Ne i bëmë ata shembuj të mirë, që udhëzonin sipas urdhrimit Tonë.** - Ata u bënë udhëheqës, që, me urdhrin e Zotit, u treguan njerëzve udhën e drejtë. Kjo është

mirësia më e madhe që Zoti i jep një njeriu: ta bëjë atë udhëheqës, nëpërmjet të cilit, udhëtarët drejt Zotit të gjejnë rrugën e duhur. Allahu i Madhëruar ua dha këtë mirësi atyre, pasi ata ishin të durueshëm dhe, njëkohësisht, ishin të bindur plotësisht në shpalljen dhe diturinë e madhe që Zoti u dhuroi. Allahu i Lartësuar thotë që: “udhëzonin sipas urdhrit Tonë.” Pra, ata i udhëzonin njerëzit në fenë dhe besimin që Zoti shpalli, jo sipas mendjes së tyre. Ata ftonin veçse në fenë e Zotit, pa shtuar ose hequr asgjë prej saj. Ata ftonin veçse në ato vepra dhe adhurime që Zoti i pëlqen dhe të cilat i ka shtjelluar në shpalljet e Tij. Njeriu kurrë nuk mund të bëhet udhëheqës i drejtë, derisa të udhëheqë në fenë e Zotit dhe sipas fesë së Zotit.

- Ne i orientuam në vepra të mira, në faljen e namazit dhe në dhënien e zekatit. Ata ishin adhurues të sinqertë. - Ata i përkryejnë adhurimet dhe veprat e mira që e kënaqin Allahun, madje i ftojnë edhe njerëzit e tjerë për këtë gjë. Këtu përfshihen të gjitha llojet e mirësive, qofshin adhurime që kanë lidhje me të drejtën e Zotit, qoftë bamirësi apo detyrime që kanë lidhje me krijesat. Megjithatë, duke treguar rëndësinë e madhe të disa adhurimeve të caktuara, Allahu i thekson në mënyrë të veçantë ato, duke shtuar: “...në faljen e namazit dhe në dhënien e zekatit...”. Ai njeri që i përkryen këto dy adhurime ashtu siç është urdhëruar, konsiderohet si një nga ata që përpiqen për lartësimin e fesë. Ndërsa ata që dështojnë në këto dy adhurime, në çështjet e tjera të fesë janë akoma më të humbur. Namazi është adhurimi më i mirë në drejtim të plotësisht të hakut të Zotit, ndërsa zekati është adhurimi më i mirë në drejtim të plotësisht të hakut dhe bamirësisë ndaj krijesave. Pastaj Zoti i Lartësuar i përshkruan si: “adhurues të sinqertë”. Ata ishin të sinqertë dhe të pastër, sepse adhuronin vetëm Allahun si Një e të vetëm. Ata ishin të vazhdueshëm në adhurimet me zemrën, gjuhën dhe trupin e tyre në të shumtën e kohës. Adhurimi i Allahut me teuhid, për

hir të së cilit Ai i krijoi, por edhe i urdhëroi, ishte atributi kryesor i tyre.

Ajetet 74 – 75

74. Edhe Lutin e bëmë profet dhe të ditur. Ne e shpëtuam atë prej atij vendi që bënte vepra të ndyra. Ata ishin një popull i keq dhe i shfrenuar.

75. Atë e shpëtuam dhe e përfshimë në mëshirën Tonë. Ai ishte vërtet prej më të mirëve.

Shpjegimi i ajeteve

- Edhe Lutin e bëmë profet dhe të ditur. - Allahu i Madhëruar e lavdëron Profetin e Tij, Lutin (a.s), duke e përshkruar si dijetar të madh të fesë dhe gjykatës të drejtë për njerëzit. Allahu ia dhuroi diturinë dhe gjykueshmërinë e drejtë dhe Ai e dërgoi si profet në popullin e tij. Luti e ftoi popullin në adhurimin e Allahut dhe i paralajmëroi për ndëshkimin, për shkak të veprave të poshtra që kryenin. Ai i ftoi pandërprerë dhe pa u lodhur, por ata vazhduan në perversitetin e tyre.

- Ne e shpëtuam atë prej atij vendi që bënte vepra të ndyra. - Ata nuk iu përgjigjën ftesës së tij, prandaj Allahu ua ktheu përmbys vendbanimet dhe u zbriti një dënim shfarosës, që nuk la asnjë të gjallë mbi dhe. Ata u ndëshkuan kështu, sepse - siç thotë edhe Allahu - ata ishin një popull i keq, që shkelën çdo kufi.

- Ata ishin një popull i keq dhe i shfrenuar. - Ata e refuzuan njeriun që i ftonte në rrugën e Zotit, madje e kërcënuan se do ta dëbonin nga vendi. Por Allahu i Madhëruar e shpëtoi Lutin dhe familjen e tij, duke e urdhëruar që të iknin herët, pa çelur dita, që të largoheshin sa më shumë nga ai vend, i cili do të goditej nga zemërimi dhe ndëshkimi i Allahut. Kështu, ata u larguan dhe shpëtuan, me mirësinë dhe kujdesin e madh të Allahut.

- Atë e shpëtuam dhe e përfshimë në mëshirën Tonë. - Çdokush që hyn në mëshirën e Allahut është i siguruar nga e keqja, frika dhe ankthi dhe ka për të arritur lumturinë dhe emrin e mirë në botë.

- **Ai ishte vërtet prej më të mirëve.** – I tillë ishte Luti (a.s.), sepse ai bënte vepra të mira. Nuk ka dyshim se përmes veprave të mira, Allahu ndreq të metat që gjenden te njeriu. Veprat e mira janë shkaqe që të fusin në mëshirën e Allahut, ashtu sikundër gjynahet bëhen shkak që të privohesh nga mëshira e Allahut. Njerëzit që bëjnë më tepër vepra të mira janë profetët, prandaj Allahu i Madhëruar i përshkruan ata si punëmirë. Edhe Sulejmani (a.s) u lut që të ishte vepërmirë, kur tha: “Zoti im, më mundëso që të falënderoj për të mirat e Tua, që m’i ke dhuruar mua dhe prindërve të mi dhe që të bëj vepra të mira, që Ti i pëlqen! Me mëshirën Tënde, më fut në mesin e robve të Tu të mirë!”. [Neml 19].

Ajetet 76 – 77

76. (Kujto) Nuhun, kur na pati thirrur dikur e Ne iu përgjigjëm atij dhe e shpëtuam atë dhe familjen e tij nga tmerrri i madh (përmbytja).

77. Ne e mbrojtëm atë prej popullit që i përgënjeshtrohte argumentet Tona. Me të vërtetë ai ishte një popull i dhënë pas së keqes, prandaj Ne i përmbytëm që të gjithë.

Shpjegimi i ajeteve

Kujtoni robin, adhuruesin e sinqertë dhe Profetin Tonë të dashur Nuh (a.s). Kujtoje atë duke e lavdëruar dhe treguar cilësitë dhe virtytet e tij të larta. Allahu e dërgoi Nuhun si profet te populli i tij. Ai qëndroi mes tyre 950 vjet, duke i ftuar të adhuronin Allahun e Madhëruar si Një të vetëm dhe për t’u larguar nga idhujtaria. Ai i këshillonte në çdo gjendje e kohë, natë e ditë, haptazi dhe fshehtazi. Por kur e pa që tek ata nuk ndikonin aspak paralajmërimet, kërcënimet dhe këshillat, Nuhu iu lut Zotit të tij, duke thënë: “O Zoti im! Mos lër mbi Tokë asnjë nga jobesimtarët! Nëse Ti i lë, ata do t’i largojnë adhuruesit e Tu dhe prej tyre do të lindin veçse të shfrenuar dhe jobesimtarë. O Zoti im! Më fal mua, fali prindërit e mi, ata që hynë në shtëpinë time si besimtarë dhe të gjithë besimtarët e besimtare! Ndërsa jobesimtarëve shtoj veçse dëshpërim!”.

[Nuh 26 - 28]. Dhe Allahu iu përgjigj lutjes së tij, duke i përmbytur të gjithë dhe duke mos lënë asnjë prej tyre gjallë. Allahu shpëtoi vetëm Nuhun, familjen e Nuhut dhe pasuesit e tij besimtarë, duke i bartur në një anije të mbushur plot. Allahu bëri që vetëm pasardhësit e familjes së tij të mbetur të vazhdonin jetën e të shtoheshin. E gjithë bota janë pasardhës të Nuhut. Kështu e ndihmoi Allahu Nuhun kundër popullit që u tall me të.

Ajeti 78 – 82

78. (Kujto) Daudin e Sulejmanin, kur gjykonin për çështjen e tokës së mbjellë në të cilën kishin kullotur natën delet e disa njerëzve! Ne e dëshmuam gjykimin e tyre.

79. Ne ia mundësuam Sulejmanit të kuptonte (përgjigjen e saktë) për çështjen. Secilit (prej tyre) u patëm dhënë urtësi e dituri. Ne bëmë që malet dhe shpendët të Na madhërojnë (bëjnë tesbih) së bashku me Daudin. Ishim Ne që i bëmë (të gjitha këto).

80. Ne i mësuam atij (Daudit) punimin e parzmoreve (të hekurta) për ju, që t’ju mbrojnë në raste lufte. Atëherë a nuk do të jeni mirënjohës për këtë?

81. Për Sulejmanin bëmë që era e furishme të frynte sipas dëshirës së tij duke e shoqëruar atë, drejt tokës që Ne e kemi bekuar. Ne Dimë gjithçka.

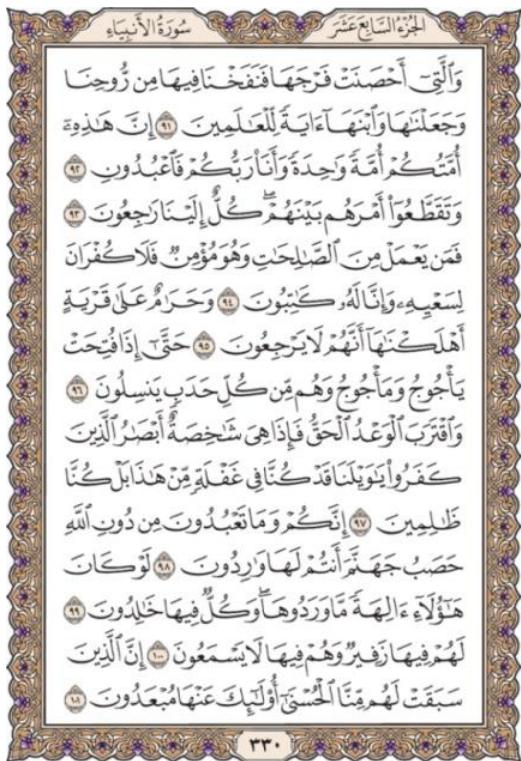
82. Disa nga shejtanët zhyteshin për të (në thellësi të ujërave) dhe bënë edhe punë të tjera për të. Dhe ishim Ne që i ruanim ata (të mos shmangeshin).

Shpjegimi i ajeteve

Kujtoju njerëzve edhe këta dy profetë të nderuar, Daudin dhe Sulejmanin, duke i lavdëruar dhe duke treguar gradën e tyre të lartë. Allahu i Madhëruar u dhuroi atyre dituri të gjerë dhe i bëri udhëheqës të mëdhenj e gjykatës të drejtë mes njerëzve:

- **(Kujto) Daudin e Sulejmanin, kur gjykonin për çështjen e tokës së mbjellë në të cilën kishin kullotur natën delet e disa njerëzve! Ne e dëshmuam gjykimin e tyre.** – Historia thotë se pronari i një are u

ankua tek Daudi se disa njerëz kishin kullotur bagëtitë në arën e tij, duke ia shkatërruar të mbjellat. Daudi (a.s) gjykoj që bagëtitë që kishin shkatërruar të mbjellat duhej t'i jepeshin të zotit të tokës, duke u nisur nga fakti se pronarët e bagëtive ishin treguar të pakujdesshëm. Kështu, ky vendim do të ishte një masë ndëshkimore për ta. Ndërsa Sulejmani gjykoj ndryshe. Ai sugjeroi që të zotët e bagëtive t'ia linin bagëtitë pronarit të tokës, që ai të përfitonte nga qumështi e leshi i tyre, ndërsa ata të punonin në arën e tij, derisa ta kthenin në gjendjen që ishte. Në fund, secili do të merrte pasurinë që kishte patur gjithmonë: ata do të merrnin bagëtitë mbrapsht dhe ai do të merrte arën në gjendjen që e kishte. Sigurisht që ky ishte një gjykim shumë i drejtë dhe i urtë, që dëshmonte për zgjuarsinë dhe mprehtësinë e Sulejmanit, siç thotë i Madhëruari:

- **Ne ia mundësuar Sulejmanit të kuptonte (përgjigjen e saktë) për çështjen.**
- Në këtë çështje, Allahu i mundësoi Sulejmanit të jepte një gjykim më të drejtë.

Kjo nuk do të thotë që Allahu nuk i kishte dhënë edhe Daudit urtësi për çështje të tjera, prandaj duke i lëvduar të dy, at e bir, thotë:

- **Secilit (prej tyre) u patëm dhënë urtësi e dituri.** - Kjo tregon, gjithashtu, se gjykatësi mund t'ia qëllojë së drejtës në gjykimin e tij, por mund edhe të gabojë. E rëndësishme është që ai të bëjë çdo gjë të mundshme për të vërtetën dhe drejtësinë. Më pas, Allahu i Madhëruar tregon edhe veçoritë e secilit prej tyre:

- **Ne bëmë që malet dhe shpendët të Na madhërojnë (bëjnë tesbih) së bashku me Daudin. Ishim Ne që i bëmë (të gjitha këto).** - Daudi ishte ndër më të përkushtuarit në adhurim, sidomos në drejtim të *tesbih*-ut, lavdërimit dhe madhërimit të Allahut, i Cili i kishte dhuruar një zë të mrekullueshëm. Zëri i tij ishte i pashembullt, aq sa kur ai i bënte *tesbih* Zotit, së bashku me të bënin *tesbih* malet e heshtura dhe zogjtë në qiell. Kjo ishte një dhunti e madhe nga Zoti, i Cili thotë: “Ne kemi mundësi dhe e bëmë”. Pra, ishte Allahu Ai që ia dhuroi dhe e bëri të ishte i tillë.

- **Ne i mësuam atij (Daudit) punimin e parzmoreve (të hekurta) për ju, që t'ju mbrojnë në raste lufte.** - Allahu i Madhëruar i mësoi Daudit (a.s) punimin e parzmoreve. Ai ishte i pari që i punoi ato, pastaj të tjerët e morën prej tij. Allahu i Madhëruar ia zbuti Daudit hekurin dhe e mësoi si ta punonte atë. Dobia e kësaj aftësie është shumë e madhe. Allahu thotë: “Ne i mësuam atij punimin e parzmoreve, që t'ju mbrojnë në raste lufte.” Parzmoret ju mbrojnë trupin gjatë betejave.

- **Atëherë a nuk do të jeni mirënjohës për këtë?** - Përse nuk i shprehni Allahut mirënjohje për këto bekime? Është Allahu Ai që ia mësoi robit të Tij, Daudit, këtë aftësi dhe ia mundësoi ta përkryente, siç thotë në këtë ajet kuranor: “Ai ju mundësoi të keni veshje që ju mbrojnë prej të nxehtit dhe veshje që ju mbrojnë në luftë. Kështu i plotëson Allahu të mirat e Tij ndaj jush, në mënyrë që të dorëzoheni.” [Nahl 81]. Ka mundësi që Allahu ta ketë mësuar Daudin të

bënte mburojat prej hekuri, duke ia zbutur mrekuillisht hekurin, që ai ta punonte me dorë, si të ishte baltë. Shumë shpjegues të Kur'anit thonë se Allahu i Madhëruar ia mundësoi Daudit që ta punonte hekurin si të ishte baltë argjile, pa qenë e nevojshme që ta shkrinte në zjarr. Ky është njëri mendim. Një shpjegim tjetër thotë se Allahu e mësoi Daudin që ta punonte hekurin me mënyrat që njohim sot, duke e shkrirë atë në fillim. Ky mendim duket më i qartë, sepse Allahu e tregon këtë si mirësi të Tij ndaj njerëzve, që duhet ta falënderojnë Atë. Nëse kjo aftësi nuk do të ishte e mundur për ta sot, Allahu nuk do ta përmendte si mirësi ndaj tyre. Ajeti nuk synon të përmendë vetëm parzmoret që bëri Daudi me duart e tij, por synon parzmoret në përgjithësi, si një mirësi që Zoti u dhuroi krijesave. Pastaj, mendimi i parë nuk mbështetet në ndonjë argument të veçantë, përveç fjalës së Allahut: “Ne i mësuam atij punimin e parzmoreve.” Por në këtë ajet nuk thuhet se ato bëheshin me mënyra të jashtëzakonshme.

- Për Sulejmanin bëmë që era e furishme të frynte sipas dëshirës së tij duke e shoqëruar atë, drejt tokës që Ne e kemi bekuar. - Allahu e vuri erën nën komandën e Sulejmanit. Ai udhëtonte nga lindja në perëndim, duke filluar nga Shami, që ishte atdheu i tij. Ai shkante ku shkante e kthehej përsëri në Shamin e bekuar.

- Ne Dimë gjithçka. - Dituria e Allahut ka përfshirë gjithçka. Allahu di për Daudin dhe Sulejmanin dhe për përkushtimin e tyre, prandaj i ngriti në grada të larta.

- Disa nga shejtanët zhyteshin për të (në thellësi të ujërave) dhe bënë edhe punë të tjera për të. - Edhe kjo ishte një nga veçoritë e Sulejmanit. Allahu i Madhëruar i vuri shejtanët dhe xhindët ifritë nën kontrollin e Sulejmanit. Ai i kishte detyruar shejtanët dhe xhindët që të bënin për të punë, që askush tjetër nuk mund t'i bënte. Disa prej tyre zhyteshin në det për të nxjerrë smeralde, korale, diamante dhe shumë thesare të tjera. Disa të tjerë bënin për Sulejmanin faltore, skulptura, vaska të

mëdha si oaze dhe kazanë të mëdhenj e të palëvizshëm.” [Sebe 13]. Një grup prej tyre, Sulejmani e detyroi për të ndërtuar faltoren në Palestinë, pra, xhaminë Aksa. Ata ia kishin aq shumë frikën, saqë edhe kur ai vdiq, ata vazhduan të punonin edhe një vit tjetër pas tij, derisa u siguruan se Sulejmani kishte vdekur.

- Dhe ishim Ne që i ruanim ata (të mos shmangeshin). - Ata nuk kishin mundësi që të refuzonin e të mos i bindeshin Sulejmanit. Ishte Allahu që i mbante ata të nënshtruar me forcën, pushtetin dhe sundimin e Tij.

Ajetet 83 – 84

83. (Kujto) Edhe Ejubin, kur iu drejtua Zotit të vet me lutje: “Mua më ka gjetur një e keqe dhe Ti je më Mëshiruesi ndër mëshiruesit.”

84. Ne iu përgjigjëm atij, ia larguam ato vuajtje dhe ia bëmë familjen e tij dyfish nga Mëshira Jonë. Ne e bëmë atë si kujtim për të gjithë adhuruesit (e devotshëm).

Shpjegimi i ajeteve

- (Kujto) Edhe Ejubin, kur iu drejtua Zotit të vet me lutje: “Mua më ka gjetur një e keqe dhe Ti je më Mëshiruesi ndër mëshiruesit.” - Tregoju atyre edhe për robin adhurues dhe Profetin Tonë, Ejubin duke nxjerë në pah virtytet e tij të larta dhe duke e lëvdur e nderuar kujtimin dhe gradat e tij! Allahu e sprovoi atë me një vështirësi shumë të madhe, por ai u tregua durimtar i pashembullt dhe i kënaqur me caktimin e Zotit. Përveç kësaj, edhe shejtani i mallkuar po e mundonte Ejubin në trup, si sprovë nga Allahu. Shejtani i mallkuar i fryu Ejubit në trup dhe atij iu hapën plagë të shumta, me të cilat ai lëngoi në shtrat për një kohë shumë të gjatë. Sprova u bë edhe më e dhimbshme me vdekjen e të gjithë familjes dhe me shkatërrimin e të gjithë pasurisë së tij. Por ky durimtar i pashembull përsëri i lutej Zotit me edukatë, duke thënë: “Mua më ka rënë një sprovë e madhe, kurse Ti je më Mëshiruesi ndër mëshiruesit.” Kështu, Ejubi kërkoi afrim me një mënyrë

shumë të dashur për Allahun: së pari, duke i treguar dobësinë dhe gjendjen e tij nevojtare, iu ankua Allahut për dhimbjet e tij. Së dyti, duke përmendur një nga emrat dhe cilësitë e Zotit, si më i Mëshirshmi i të mëshirshmeve, sepse për mëshirë kishte nevojë. Prandaj Allahu i Madhëruar iu përgjigj lutjes së tij:

- **Ne iu përgjigjëm atij, ia larguam ato vuajtje dhe ia bëmë familjen e tij dyfish nga Mëshira Jonë.** - Ejubi goditi tokën me këmbë dhe menjëherë prej saj buroi ujë i ftohtë, nga i cili ai u la dhe piu. Kështu Allahu i Madhëruar ia largoi të keqen, që e kishte zënë dhe munduar për një kohë të gjatë. Përveç kësaj, Allahu thotë: “ia dyfishuam familjen, nga mëshira Jonë.” Zoti i dhuroi familje e pasuri edhe më të madhe nga ajo që e kishte humbur. Ai i dhuroi më shumë pasardhës nga ata që iu larguan nga kjo botë. E gjitha kjo ishte, sikurse thotë Allahu i Madhëruar: “...nga mëshira Jonë.” Kështu e mëshiroi Zoti, sepse Ejubi bëri durim dhe u kënaq me caktimin e Tij. Zoti i dha një shpërblim të shpejtë që në këtë jetë, para shpërblimit të ahiretit, që sigurisht do të jetë shumë herë më i madh.

- **Ne e bëmë atë si kujtim për të gjithë adhuruesit (e devotshëm).** - Ky është shembulli që duhet të shohin adhuruesit e Allahut. Janë pikërisht adhuruesit, që mund të përfitojnë nga mësimet e Allahut. Kur ata shohin se si Allahu e sprovoi Ejubin (a.s.), dhe pastaj ia largoi të keqen dhe e shpërbleu me bujari, kuptojnë se shkak për këtë fund ishte durimi, ky virtyt kaq i lartë dhe i rëndësishëm për të qenë adhurues e rob i Rrahmanit. Allahu e lëvdon Ejubin pikërisht për këtë veti: “Ne e gjetëm atë të durueshëm. Sa rob i mirë ishte ai! Ai ishte i kthyer te Zoti.” [Sad 44]. Të gjithë adhuruesit e sinqertë e kanë Ejubin si shembull për durimin dhe nënshtrimin e tij plot për vuajtje e përlulësi para Allahut, sa herë që sprovohen me halle e vuajtje.

Ajetet 85 – 86

85. (Kujto) Edhe Ismailin, Idrisin dhe Dhulkiflin! Që të gjithë ishin durimtarë.

86. Ne i përfshimë ata në mëshirën Tonë, sepse ishin prej të mirëve.

Shpjegimi i ajeteve

Kujto robërit dhe adhuruesit Tanë të zgjedhur. Kujto të dërguarit Tanë me respekt e nderime. Kujto Ismailin, birin e Ibrahimit, kujto Idrisin dhe Dhulkiflin. Të gjithë këta ishin ishin të dërguar të nderuar të Zotit. Allahu i përshkruan ata si të durueshëm. Durimi është përmbajtja dhe frenimi i vetes nga ato gjëra të ndaluara që ajo i kërkon, me natyrën e saj gabimtare. Këtu bëhet fjalë për të tre lloje të durimit:

1. Durimi për të kryer urdhëresat në bindje ndaj Allahut.
2. Durim për t’iu larguar dhe përmbajtur veten ndaj ndalesave e mosbindjes ndaj Zotit.
3. Durimi në caktimin e Zotit, si dhe fatkeqësitë e dhimbshme. Kështu, nuk e meriton që të quhesh i durueshëm, derisa t’i plotësosh të treja këto lloje të durimit. Kjo tregon se profetët i arritën të gjitha llojet e durimit, sepse Allahu i përshkroi me këtë emër. Zoti i përshkruan ata edhe si të mirë. Ky cilësim është për të gjitha aspektet. Ata ishin të mirë dhe përmirësuan më shumë zemrat e tyre. Këtë e bënë duke njohur Zotin dhe duke marrë dituri për Të, duke e dashur Atë dhe duke u kthyer drejt Tij të nënshtruar e të penduar në çdo kohë. Ata ishin të mirë edhe në fjalët e tyre dhe përmirësuan më tepër gjuhën e tyre, sepse gjuha e tyre gjithmonë kujtonte Zotin dhe e lëvdonte Atë. Ata ishin të mirë dhe përmirësues në veprat e trupit. Ata e përdorën trupin e tyre për të bërë punë në bindje ndaj Allahut dhe e përmbajtën veten nga gjynahet dhe poshtërsitë. Kështu, prej durimit dhe mirësisë së tyre, Allahu i përfshiu në mëshirën e Tij dhe i tuboi së bashku me të gjithë vëllezërit e tyre profetë, për t’i shpërblyer në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Vetëm përmendja që Allahu u bën këtyre të zgjedhurve ndër shekuj e ndër

brezat e popujve, do të mjaftonte si nderim e shpërblim i madh për ta.

Ajetet 87 – 88

87. (Kujto) Edhe Dhen-nunin (Junusin) kur iku i zemëruar (prej popullit të tij) dhe mendoi se nuk do ta dënonim! Por, në thellësitë e errësirës ai tha: “Nuk ka Zot tjetër (të denjë për adhurim) përveç Teje. Qofsh i Lavdëruar! Unë i bëra vërtet, padrejtësi vetes sime.”

88. Ne iu përgjigjëm atij dhe e shpëtuan nga trishtimi. Kështu i shpëtojmë Ne besimtarët.

Shpjegimi i ajeteve

- (Kujto) **Edhe Dhen-nunin (Junusin)...** - Ky ishte profeti Junus, djaloshi i peshkut. Përmende me nderim dhe respekt historinë e tij. Allahu i Madhëruar e dërgoi te populli i tij, por ata nuk e besuan, prandaj ai i kërcënoi se do t'i godiste dënimi në një kohë të caktuar. Kur dënimi filloi të zbriste dhe ata po e shihnin me sytë e tyre, ata nisën të qanin dhe të shprehnin pendimin tek Zoti i tyre. Allahu dëshiroi që t'ua largonte dhe t'i shpëtonte nga dënimi i Tij. Ky është i vetmi popull që Allahu ua largoi dënimin pasi ai nisi të zbriste. I Madhëruari thotë: “Përse nuk pati ndonjë vend, banorët e të cilit të besonin dhe t'u bënte dobi besimi i tyre, përveç popullit të Junusit? Kur ata besuan, Ne ua larguam dënimin poshtërues në jetën e kësaj bote dhe i lejuam të jetojnë deri në një afat të caktuar.” [Junus 98]. Gjithashtu: “Ne e dërguam atë te njëqind mijë (njerëz) e më shumë, dhe ata i besuan. Ne i lamë të jetojnë, deri në kohën e caktuar.” [Safat 147, 148]. Ky popull i madh e besoi Zotin pasi ishte ftuar nga Junusi, dhe kjo është një nga mirësitë dhe vlerat më të mëdha të këtij Profeti. Tregohet se, për një moment, Junusi u largua i zemëruar nga populli i tij, që nuk po e besonte. Ai mendoi se Allahu nuk do të caktonte për të ndonjë masë, për këtë veprim të nxituar. Kështu, ai hipi në anije, së bashku me njerëz të tjerë. Gjatë lundrimit, njerëzit u detyruan të zvogëlonin peshën e anijes dhe ranë dakord që ta

hidhnin në short dhe, kujt t'i binte shorti, do të hidhej në det. Shorti i ra Junusit, prandaj ai u hodh në det, ku e gëlltiti një peshk i madh. Peshku me Junusin në bark u zhyt në thellësi të detit. Atëherë, Junusi filloi t'i lutej Zotit, duke thënë: “La ilahe il-la ente subhaneke in-ni kuntu minedh-dhalimin”. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Teje. Ti je i Pastër nga çdo mangësi. Unë vërtet, kam qenë i pa drejtë.” Me këto fjalë, ai dëshmoi njëshmërinë e Allahut në meritën e adhurimit dhe e dëlirësoi nga çdo mangësi e kotësi. Gjithashtu, Junusi pranonte që kishte gabuar dhe ishte nxituar. “Sikur ai të mos kishte qenë prej atyre që e përmenden shumë Zotin, ai do të mbetej në barkun e tij (peshkut) deri Ditën e Ringjalljes.” [Safat 143, 144]. “Ne iu përgjigjëm atij dhe e shpëtuan nga dëshpërimi.” Allahu e shpëtoi Junusin nga telashi ku kishte rënë. Pastaj i Madhëruari thotë: “Kështu i shpëtojmë Ne besimtarët.” Ky është një premtim dhe lajm i mirë për çdo besimtar që ka rënë në ngushti e dëshpërim, se Allahu ka për ta shpëtuar e lehtësuar për shkak të besimit të tij, ashtu siç bëri me Junusin (a.s).

Ajetet 89 – 91

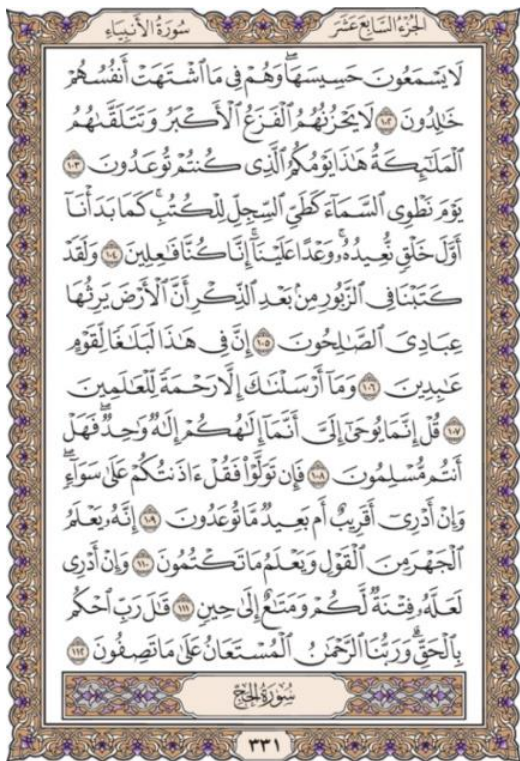
89. (Kujto) Edhe Zekirijan kur iu lut Zotit të vet: “O Zoti im! Mos më lër të vetëm (pa fëmijë)! Ti je trashëgimtari më i mirë.”.

90. Ne ia pranuan lutjen dhe i dhuruam Jahjanë. Ne e shëruam shterpësinë e bashkëshortes së tij për të. Ata përpiqeshin për punë të mira, Na luteshin duke shpresuar dhe duke u frikësuar dhe ishin respektues ndaj Nesh.

91. (Kujto) Edhe atë (Merjemen) që e ruajti nderin e saj! Ne frymuam brenda saj një shpirt (të krijuar) nga Ne dhe e bëmë atë dhe të birin Shenjë për të gjithë njerëzit.

Shpjegimi i ajeteve

- (Kujto) **Edhe Zekirijan kur iu lut Zotit të vet: “O Zoti im! Mos më lër të vetëm (pa fëmijë)!** - Kujtoje adhuruesin dhe profetin Zekeria, që të nxjerrësh në pah

vlerat e mëdha të tij! Një ndër cilësitë më të spikatura të tij ishte kujdesi i madh për popullin e tij, që mes tyre të kishte gjithmonë profetë e paralajmërues. Pikërisht me këtë qëllim, kur ishte në prag vdekjes, Zekeria u lut dhe tha: “O Zoti im! Vërtet, mua më janë dobësuar eshtrat e më është zbardhur koka nga thinjat. O Zoti im! Unë asnjëherë nuk kam qenë i dëshpëruar me lutjet e mia drejtuar Ty.”. Unë kam frikë për popullin tim (*se do të mbeten pa udhëheqës*) pas meje dhe gruaja ime është beronjë. Më dhuro nga mirësia Jote një trashëgimtar (*të denjë*) të jetë trashëgimtari im dhe i familjes së Jakubit dhe bëje atë, o Zoti im, të mirë!” [Merjem 4 – 6]. Nga këto ajete kuptojmë qëllimin e lutjes së Zekerias: “O Zoti im! Mos më lër të vetmuar!” Pra, kur pa se po i afrohej vdekja, u druajt se askush nuk do të vazhdonte t’i ftonte njerëzit në rrugën e Allahut, që t’u mësonte atyre fenë e vërtetë dhe ritet e adhurimeve.

- **Ti je trashëgimtari më i mirë.** – Ti, o Zot, je më i miri dhe më i dashuri që do të kujdeset për popullin tim, pasi unë të vdes.

Ti je më i mëshirshëm për njerëzit sesa unë, por unë dua të më qetësohet zemra e të më rehatohet shpirti. Unë dëshiroj që, nëpërmjet këtij fëmije, të më shtohet pesha e veprave të mia të mira.

- **Ne ia pranuar lutjen dhe i dhuruam Jahjanë...** - Allahu i dhuroi këtë djalë të dashur, që do të ishte një Profet shumë i nderuar. Askush para Jahjas nuk ishte quajtur ashtu.

-**Ne e shëruam shterpësinë e bashkëshortes së tij për të.** – Gruaja e tij, që më parë ishte beronjë dhe nuk bënte fëmijë, u rregullua. Zoti e bëri organizmin e saj të gatshëm për të bërë një fëmijë për Profetin e Tij të dashur. Kjo është dobja që të vjen nga shoku i mirë. Edhe ty të përfshin mirësia dhe bekimi, ashtu si shoku i mirë. Fryt i lidhjes martesore të Zekerias ishte Jahja, një fëmijë i dashur dhe plot cilësi të larta. Pasi i përmendi të gjithë këta profetë veç e veç, Allahu i Madhëruar i lëvdon ata së bashku, duke thënë:

- **Ata përpiqeshin për punë të mira,...** - Ata garonin për punë të mira e adhurime, në kohët më të mira. Ata i kryenin adhurimet në formën më të plotë dhe nuk linin asnjë mirësi pa e bërë, me sa mundësi që kishin. Ata i shfrytëzonin gjithashtu mundësitë që u jepeshin.

- **Na luteshin duke shpresuar dhe duke u frikësuar...** - Ata luteshin për mirësitë e kësaj bote dhe të ahiretit. Ata luteshin gjithashtu për mbrojtje nga të këqijat në të dyja jetët. Zemrat e tyre ishin të mbushura gjatë gjithë kohës me shpresë dhe me frikë. Ata nuk ishin asnjëherë të pavëmendshëm, mospërfillës e të përhumbur në kotësira e lojëra.

- **... dhe ishin respektues ndaj Nesh.** – Ata na respektuan duke qenë të nënshtruar, të përulur të përkushtuar në lutje e përgjërime. Ata ishin të tilë, sepse dituria e tyre për Zotin ishte e plotë dhe e thellë. E si mund të ishin ndryshe këta njohës të mirë të Zotit të Tokës dhe të qiejve?!

- (*Kujto*) **Edhe atë (Merjemen) që e ruajtji nderin e saj!** - Kujtoju në këtë libër

Merjemen, paqja e Zotit qoftë mbi të! Kujto vlerat dhe gradën e saj të lartë duke e lëvduar dhe nderuar kujtimin e saj! Allahu i Madhëruar thotë për të, që “ajo e ruajti nderin e saj”. Ajo e ruajti nderin dhe dëlirësinë e saj nga harami. Madje, ajo as u martua, sepse ishte e dhënë pas adhurimeve të shumta dhe shërbimeve ndaj Zotit të saj. Kur asaj i shkoi meleku Xhibril në formën e një burri të kompletuar e të hijshëm, ajo u lut dhe tha: “Unë i mbështetem të Gjithëmëshirshmit prej teje, nëse i frikësohesh Atij.” *Subhanallah!* Sa e ndershme dhe e ruajtur ishte! Sa adhuruese e pashembullt e Zotit të saj! Prandaj Zoti e shpërbleu sipas veprës së saj, duke i dhuruar një djalë, pa qenë nevoja e një babai njerëzor.

- **Ne frymuam brenda saj një shpirt (të krijuar) nga Ne dhe e bëmë atë dhe të birin Shenjë për të gjithë njerëzit.** - Xhibrili (a.s) fryu në rrobën e saj dhe, me lejen e Zotit, ajo ngeli shtatzënë me këtë fëmijë mrekulli, që do të ishte shenjë për botën. Zoti thotë: “...e bëmë atë dhe birin e saj shenjë për njerëzit.” Ajo ishte një shenjë e madhe e fuqisë së Zotit. Merjemja lindi një fëmijë, Isain (a.s.), pa u prekur nga askush. Më pas, ky fëmijë do të fliste dhe do të dëshmonte që në djep për pastërtinë e nënës së tij nga akuzat që i bënë. Ai dëshmoi se do të ishte profet dhe se Zoti do t'i jepte një libër shpalljeje. Me duart e këtij Profeti, Zoti do të shfaqte mrekulli dhe shenja të shumta, që bota do t'i dëshmonte edhe njëherë. Kështu, Merjemja dhe biri i saj do të ishin shenja të Zotit në këtë botë. Njerëzit do t'i kujtojnë brez pas brezi dhe të urtët do të përfitojnë prej tyre shumë mësimet e mirësi.

Ajetet 92 – 95

92. Kjo është féja juaj, e vetmja fé dhe Unë jam Zoti juaj. Pra, vetëm Mua më adhuroni!

93. Ata u përçanë në çështjen e fesë, por tek Ne do të kthehen të gjithë.

94. Kush bën një vepër të mirë dhe është besimtar, munda i tij nuk do të mohohet. Ne i shënojmë ato (vepra) për të.

95. Është e pamundur që banorët e një vendi, të cilët i kemi shkatërruar, të kthehen sërish në këtë botë.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi profetët (a.s), Allahu i Madhëruar u drejtohet njerëzve, duke u thënë:

- **Kjo është féja juaj, e vetmja fé...** - Të gjithë këta profetë që u përmendën janë udhëheqësit tuaj, pas të cilëve ju duhet të ecni dhe të ndriçoheni. Të gjithë ata kishin besim dhe fe të njëjtë. Ata ftuan në të njëjtën rrugë dhe në një Zot të vetëm.

- **... dhe Unë jam Zoti juaj.** - Allahu është Krijuesi ynë dhe Ai që kujdeset dhe rregullon çështjet tona të jetës, fesë dhe besimit. Le ta kujtojnë njerëzit këtë fakt. Zoti është Një i vetëm dhe rruga ku ftuan profetët është e njëjta: adhurimi i një Zoti të vetëm e të pashoq përmes të gjitha llojeve të adhurimeve të sjella përmes shpalljeve e profetëve të Tij. Atëherë, kuptojeni, o njerëz, se detyra juaj është që të përkuftoheni në adhurimin e Zotit tuaj!

- **Pra, vetëm Mua më adhuroni!** - Duke qenë se realiteti është siç u përmend më sipër, atëherë për ju është detyrë adhurimi i Zotit e nënshtrimi ndaj Tij. Pas kësaj porosie, njerëzit duhet të bashkoheshin rreth këtij urdhri dhe nuk duhet të përçaheshin, por armiqësia dhe kalimi i kufijve u bënëtribute të tyre. Kështu, ata u përçanë e u copëtuan në grupacione e fraksione:

- **Ata u përçanë në çështjen e fesë...** - Shumë nga ata që pretendonin se ndiqnin profetët u përçanë e ndanë në grupe dhe gjithësecili pretendonte se e vërteta ishte me ta, kurse të tjerët ishin të gjithë në humbje. Për këtë arsye, i Madhëruari thotë: “...mos u bëni si idhujtarët, të cilët e përçanë fenë e tyre dhe u ndanë në grupe, ku secili grup i gëzohet idesë së vet.” [Rum 31, 32]. Dihet se rrugë të drejtë është vetëm ai që ndjek fenë e drejtë dhe të vërtetë të të gjithë profetëve, Islamin. Rruga e drejtë është

dorëzimi i plotë vetëm ndaj një Zoti , duke adhuruar vetëm Atë. Por këtë do ta kuptojnë kur t'u hiqet perdja dhe çdo e fshehtë të bëhet e dukshme. Ditën kur Allahu t'i tubojë të gjithë njerëzit për të dhënë gjykimin e drejtë, do të dallohet i vërteti nga gënjeshtari.

- **...por tek Ne do të kthehen të gjithë.** - Të gjitha grupacionet që janë në kundërshti ose jo do të dalin para Zotit dhe Ai do t'i shpërblejë me atë që meritojnë. Allahu i Madhëruar sqaron më pas se si do të jepet shpërblimi i Tij, që njerëzit ta dëgjojnë dhe kuptojnë mirë:

- **Kush bën një veprë të mirë dhe është besimtar, mundi i tij nuk do të mohohet.**

- Është fjala për çdo njeri që bën vepra të mira, domethënë ato vepra që përcaktuan profetët dhe u qartësuan në shpalljet e Zotit, pasi plotësohet fillimisht kushti i domosdoshëm për pranimin e veprave, që është imani i vërtetë. Kështu, këta të zgjedhur fillimisht besojnë në Allahun, profetët dhe çdo gjë që ata urdhërojnë të besohet dhe, së dyti, bëjnë punë të mira sipas udhëzimeve të dhëna dhe me sinqeritetin për të kënaqur Allahun e Madhëruar. Ai që plotëson këto dy kushte ka premtimin e Allahut se: "...mundi i tij nuk do të hidhet poshtë". Përpjekjet e këtij njeriu nuk do të shkojnë kot, madje shpërblimi do t'i shumëfishohet, me bujarinë e Allahut të Madhëruar.

- **Ne i shënojmë ato (vepra) për të.** - Allahu i Madhëruar i ka shkruar të gjitha në Leuhi Mahfudh dhe në librat e veprave të robve, që i mbajnë melekët e Tij. Ai që nuk ka bërë vepra të mira, - ose që ka bërë shumë të tilla, por nuk është besimtar i rregullt sipas udhëzimeve të Zotit, - ai është i dështuar në fenë dhe në jetën e tij, duke mbetur i privuar nga shpërblimi dhe mirësitë e Zotit.

- **Është e pamundur që banorët e një vendi, të cilët i kemi shkatërruar, të kthehen sërish në këtë botë.** - Popujt që janë shkatërruar dhe zhdukur nga Zoti është e pamundur që të kthehen sërish në këtë

botë dhe të mund të ndreqin atë që e kanë prishur. Për këtë arsye, le të frikësohen mohuesit e kohës së sotme, të cilëve u drejtohet ky Kur'an, se, nëse bëjnë të njëjtat vepra si të shkuarit, do të ndëshkohen si ata dhe nuk do të mund ta largojnë atë ndëshkim. Le të pendohen dhe të kthejnë rrugë tani, sa janë ende në kohë.

Ajetet 96 – 102

96. Kur të hapet (penda e) Jexhuxhëve dhe Mexhuxhëve, ata do të vërshojnë me shpejtësi nga çdo bregore.

97. Kur të jetë shumë afër premtimi i vërtetë, sytë e jobesimtarëve do të ngrijnë: "Të mjerët ne! Ne vërtet kemi qenë të shkujdesur për këtë. Madje, është e vërtetë se ne ishim keqbërës të mëdhenj."

98. Pa dyshim ju dhe ato që ju i adhuronin veç Allahut, keni për të qenë lëndë djegëse e xhehenemit. Ju atje (pranë tij) do të kaloni."

99. Sikur këta të kishin qenë zota, nuk do të futeshin në të (në xhehenem). Por ata që të gjithë do të jenë aty përgjithmonë.

100. Atje ata do të gulçojnë dhe as nuk do të dëgjojnë.

101. Ndërsa ata të cilëve u priu e mbara nga ana Jonë, do të jenë larg tij (Xhehenemit).

102. Ata nuk do ta dëgjojnë as zhurmën më të vogël të tij, dhe do të jenë "të përjetshëm" atje ku ua dëshiron shpirti.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kur të hapet (penda e) Jexhuxhëve dhe Mexhuxhëve, ata do të vërshojnë me shpejtësi nga çdo bregore.** - Ky është një paralajmërim nga Allahu i Madhëruar drejtuar njerëzve, që të mos vazhdojnë në mosbesim dhe poshtërsi ndaj Tij, sepse është afuar koha kur në botë do të dalin jexhuxhët dhe maxhuxhët, dy fise të mëdhenj nga bijtë e Ademit, të cilët Dhulkarnejni i bllokoi me një pendë të madhe të hekurt. Një popull iu ankua Dhulkarnejnit se këto dy fise bënë shkatërime, prandaj ai i bllokoi pas një pende të madhe dhe të fuqishme. Kur të vijë

fundi i kësaj bote, ajo pendë do të çahet dhe ata do të dalin pikërisht ashtu siç thotë Allahu i Lartësuar: “do të vërshojnë me shpejtësi nga çdo bregore.” Nga çdo vend i ngritur do të zbresin me furi. Kjo tregon se ata do të jenë të shumtë në numër dhe do të përhapen në tokë me shpejtësi të madhe. Kjo do të ndodhë ose ngaqë do të jenë njerëz shumë të shpejtë, ose Zoti do t’u japë mjete shpejtësie. Ata do të nënshtrojnë botën dhe askush nuk do të mund të luftojë kundër tyre.

- Kur të jetë shumë afër premtimi i vërtetë, sytë e jobesimtarëve do të ngrijnë:... - Është afruar koha e plotësimit të premtimit për Kijametin. Ky është një premtim i vërtetë dhe i pakthyesëm. Atë ditë, sytë e mohuesve do të zgurdullohen nga tmerri i ngjarjeve që përjetojnë, si dhe nga poshtërsitë që kanë bërë, të cilat do të dalin para Allahut. Ata të mjerë do të luten që të shkatërrohen e zhduken, duke shfaqur pendimin dhe dëshpërimin e tyre të madh për atë që tashmë nuk kthehet më:

- “Të mjerët ne! Ne vërtet kemi qenë të shkujdesur për këtë. - Ne ishim të paimentuar për këtë ditë të madhe dhe ishim zhytur tërësisht në kënaqësitë e jetës, derisa vdekja na erdhi befas. Kurse tani po vuajmë tmerrin e kësaj dite. Nëse do të vdiste ndonjë nga dëshpërimi dhe pendimi, do të ishin ata.

- Madje, është e vërtetë se ne ishim keqbërës të mëdhenj.” - Ata do të pranojnë se kanë bërë padrejtësi dhe se Allahu është i drejtë me dënimin e tyre. Në atë kohë do të urdhërohet që ata të flaken në zjarr, së bashku me idhujt e tyre. Allahu i Madhëruar thotë:

- Pa dyshim ju dhe ato që ju i adhuroni veç Allahut, keni për të qenë lëndë djegëse e xhehenemit. Ju atje (pranë tij) do të kaloni. - Ju dhe çdo gjë që adhuruat veç Allahut do të jeni lënda djegëse e Xhehenemit. Ju së bashku me idhujt tuaj do të hyni në Zjarr. Në fakt, putat janë sende, që nuk kanë asnjë përgjegjësi, por megjithatë, Zoti do t’i fusë së bashku me

adhuruesit në Xhehenem. Kjo ka urtësi në vetvete. Së pari, ky veprim bëhet për ta kuptuar se adhurimi i tyre ishte një mashtrim i shejtanit. Së dyti, ai shërben si ndëshkim plus për ata që i kanë adhuruar këta idhuj dhe tashmë, kur më shumë se kurrë kanë nevojë për ndihmën e tyre, ata nuk mund t’i ndihmojnë aspak. I Madhëruari thotë:

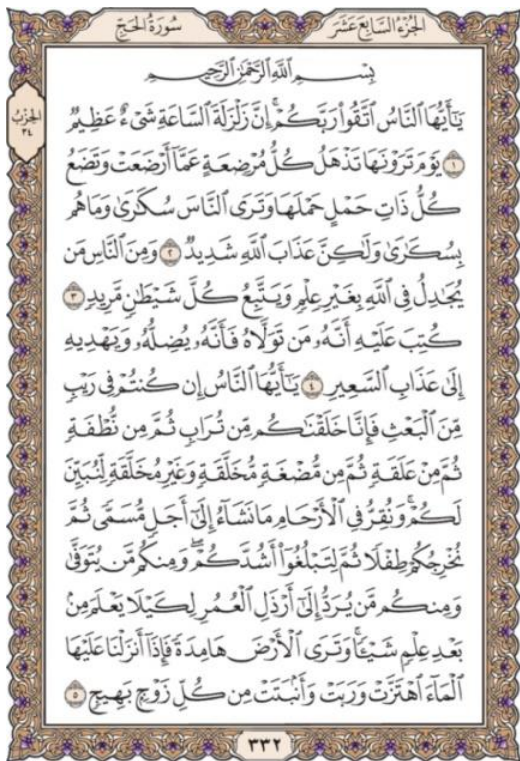
- Sikur këta të kishin qenë zota, nuk do të futeshin në të (në xhehenem). Por ata që të gjithë do të jenë aty përgjithmonë. - Ky ngjan me ajetin tjetër: “Ai do t’i ringjallë ata, për t’ua bërë të qartë të vërtetën e asaj rreth së cilës kishin kundërshtime dhe për ta ditur mirë jobesimtarët se ishin gënjeshtarë.” [Nahl 39]. Kështu, të gjithë bashkë, të adhuruar dhe adhurues, do të jenë të gjithë në Xhehenem të përjetshëm. Ata nuk kanë për të dalë kurrë prej andej dhe nuk do të kenë as lehtësim dënimi.

- Atje ata do të gulçojnë... - Nga ndëshkimi i rëndë, ata do të marrin frymë me vështirësi.

- ... dhe as nuk do të dëgjojnë. - Ata do të jenë të verbër, të shurdhër dhe memecë. Ata nuk dëgjojnë asnjë zë tjetër veç ushëtimites së xhehenemit nga që vlon fort dhe plot urrejtje për mohuesit. Duhet kuptuar se idhujt që do të hyjnë në zjarr së bashku me adhuruesit e tyre nuk janë vetëm putat, por edhe ata njerëz ose xhindë që kanë qenë të kënaqur me shirkun dhe adhurimet që këta idhujtarë u kanë bërë. Ndërsa Mesihu (a.s), Uzejri ose melekët e Zotit, që kanë qenë rob të mirë të Allahut, edhe pse janë adhuruar nga një pjesë idhujtarësh, do të jenë shumë larg zjarrit dhe të sigurt nga ndëshkimi i tij. Këta i përfshijn fjala e Allahut në vijim:

- Ndërsa ata të cilëve u priu e mbara nga ana Jonë, do të jenë larg tij (Xhehenemit). - Atyre iu prin mbarësia nga Zoti dhe do të jenë të lumtur. Ata kurrë nuk kanë për të hyrë në Zjarr, madje as do t’i afrohen atij. Ata nuk do t’ia dëgjojnë as zhurmën Xhehenemit dhe as do t’ia shohin pamjen e tij.

- **Ata nuk do ta dëgjojnë as zhurmën më të vogël të tij, dhe do të jenë “të përjetshëm” atje ku ua dëshiron shpirti.** – Ata do të jenë duke shijuar ushqimet, pijet dhe kënaqësitë e trupit dhe të shpirtit. Ata do të shijojnë atë që syri nuk e ka parë, veshi nuk e ka dëgjuar dhe as mendja nuk e ka vizatuar. Kjo do të jetë e vazhdueshme për ta, ndërsa bukuria e Xhenetit do të vijë duke u shtuar gjithmonë e më tepër.

Ajetet 103 – 105

103. Frika e Madhe nuk do t'i shqetësojë ata. Dhe melekët do t'i presin (duke i uruar): “Kjo është dita juaj që ju qe premtuar.”.

104. Atë Ditë, Ne e palosim qiellin, siç palosen fletët e një libri. Ashtu siç e filluam krijimin, ashtu e rikthejmë atë. Ky është premtimi Ynë dhe Ne do ta përmbushim atë.”

105. Ne e kemi shënuar në Zebur sipas shënimit (në Leuhi Mahfudh) se tokën do ta trashëgojnë robërit e Mi të mirë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Frika e Madhe nuk do t'i shqetësojë ata.** - Kur të gjithë njerëzit të jenë të tmerruar nga ngjarjet e asaj dite, ata nuk do të shqetësohen aspak. Kur zjarri të afrohet dhe të vlojë me urrejtje për qafirët dhe gjynahqarët, këta fatlumë do të jenë të qetë, sepse e dinë mirë se çfarë kanë bërë për këtë ditë dhe janë të sigurt se Zoti i ka ruajtur nga çdo gjë e frikshme.

- **Dhe melekët do t'i presin (duke i uruar): “Kjo është dita juaj që ju qe premtuar.”.**

- Kur të dalin nga varret e tyre, melekët do t'i presin si një delegacion i nderuar, duke u dhënë lajme të bukura: Kjo është dita që ju premtuohet. Kënaquni me mirësitë që Zoti ju premtoi! Kënaqësia juaj ka për të qenë e madhe dhe e ardhmja që ju pret tashmë para jush është e pashembullt në kënaqësitë dhe lumturinë që do të përjetoni. Gëzohuni e lumturohuni tani me sigurinë që Zoti ju fali!

- **Atë Ditë, Ne e palosim qiellin, siç palosen fletët e një libri.** - Allahu i Madhëruar na tregon se, Ditën e Kijametit, Ai do t'i shpalosë qiejt si fletët e një libri, edhe pse ata janë aq të mëdhenj dhe të gjerë. Atëherë do të shpërndahen yjet e qiellit, ndërsa dielli e hëna do të mbështillen, do të errësohen dhe do të lëvizin nga vendi i tyre.

- **Ashtu siç e filluam krijimin, ashtu e rikthejmë atë.** - Rikthimi i krijimit është i njëjtë për Ne, ashtu si fillimi i tij. Ne e filluam krijimin e tyre, kur ata nuk ishin gjë, dhe kështu do t'i rikthejmë ata të gjallë, për t'i marrë në llogari.

- **Ky është premtimi Ynë dhe Ne do ta përmbushim atë.”** - Ne do ta bëjmë atë që premtuam. Allahu është i Plotfuqishëm dhe asgjë nuk është e pamundur për Të.

- **Ne e kemi shënuar në Zebur sipas shënimit (në Leuhi Mahfudh) se tokën do ta trashëgojnë robërit e Mi të mirë.** - Allahu i Madhëruar na tregon për atë që ka shkruar në librat që u ka shpallur njerëzve. Ai ka shkruar në ata libra atë që është shkruar më parë në Leuhi Mahfudh, ku janë shënuar të gjitha përcaktimet dhe ngjarjet që ndodhin në botë. Allahu na tregon se në

Leuhi Mahfudh ka shkruar se Xhenetin do ta trashëgojnë robërit besimtarë, të cilët zbatojnë urdhëresat dhe largohen nga ndalesat e Tij. Në një ajet tjetër thuhet: “Ata (të Xhenetit) do të thonë: “Lavdëruar qoftë Allahu, i cili e përmbushi premtimin e Vet dhe na bëri trashëgimtarë të xhenetit. Ne mund vendosemi ku të duam në të. Sa i mirë është shpërblimi i atyre që bëjnë punë të mira!””. [Zumer 74]. Megjithatë, ka mundësi që kuptimi i ajetit të jetë se: Zoti do t'i bëjë besimtarët që të sundojnë në Tokë. Dhe, vërtet, besimtarëve të mirë dhe të devotshëm Zoti u bën vend në tokë dhe i bën sundimtarë të saj, siç thuhet në ajetin tjetër: “Allahu u premton atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira se do t'i bëjë sundues në tokë, ashtu siç bëri sundues edhe ata (besimtarë të mirë) që ishin para tyre. Ai do ta forcojë fenë, të cilën e pëlqeu për ta, dhe në vend të frikës, do t'u dhurojë siguri. Ata më adhurojnë Mua e nuk më shoqërojnë asgjë. Por kushdo që mohon pas kësaj është nga më të prishurit. Përkryejeni namazin, jepni zekatin dhe bindjuni të Dërguarit që të mëshiroheni!” [Nur 55, 56].

Ajetet 106 – 112

106. Në këtë (Kur'an) ka mjaft mësim për ata që adhurojnë Zotin.

107. Ne të dërguam ty (o Muhammed) vetëm si mëshirë për të gjitha botët.

108. Thuaj: “Mua më është shpallur se Zoti i juaj (që meriton adhurimin) është Një Zot i Vetëm. Atëherë a nuk po i dorëzoheni?”

109. Por, nëse ata refuzojnë (besimin e vërtetë), ti thuaju: “Unë jua kumtova (shpalljen e Zotit) të gjithëve njëllë; por unë nuk e di, a është afër apo larg ajo që ju premtohet.”

110. Ai (Allahu) e di atë që e thoni haptazi dhe atë që e mbani të fshehtë (në zemrat tuaja).

111. Unë nuk e di, nëse kjo (vonesa e dënimit) është sprovë për ju, apo kënaqësi e përkohshme.

112. Ai (Muhammedi) tha: “O Zoti im! Gjyko me të vërtetën! Zoti ynë, i

Gjithmëshirshmi, është Ai, prej të cilit duhet të kërkohet ndihma kundër asaj që ju trilloni.”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar e lëvdon Librin e Tij madhështor, duke theksuar se ai është plotësisht i mjaftueshëm për çdo çështje, madje i domosdoshëm:

- Në këtë (Kur'an) ka mjaft mësim për ata që adhurojnë Zotin. - Nëpërmjet Kur'anit, ata gjejnë rrugën që i çon drejt Zotit të tyre dhe në vendin e nderit. Kur'ani u mëson qëllimet më të larta dhe më të mira. Adhuresit janë krijesat më të nderuara. Për ta nuk ka synim më të madh dhe më të rëndësishëm sesa mësimi i thelluar i Kur'anit. Kjo u mundëson atyre që ta njohin Zotin e tyre me emrat, cilësitë dhe veprat e Tij. Në këtë libër, ata gjejnë rrëfimet e vërteta për ndodhitë e së shkuarës dhe të ardhmes. Në Kur'an, Zoti i fton ata që të njohin imanin e vërtetë dhe të saktë, për të cilin Ai ka urdhëruar. Kur'ani është i mbushur me argumente, që i sjellin njeriut sigurinë e plotë në besimin e tij dhe në çdo premtim të Zotit. Në Kur'an sillen të shtjelluara të gjitha urdhëresat e Zotit dhe të gjitha ndalesat e Tij. Ai u tregon njerëzve mangësitë e tyre në sjellje dhe në vepra. Në Kur'an janë rrugët e besimit, që robi duhet të ndjekë, si ato themeloret, ashtu edhe imtësitë. Në këtë libër, Zoti na paralajmëron që të ruhemi nga rrugët e shejtanit dhe na mëson se si t'ia mbyllim të mallkuarit portat nga të cilat na sulmon. Atij njeriu që nuk i ka mjaftuar Kur'ani, Allahu mos i dhëntë zgjidhje tjetër! Ai që nuk përfiton nga Kur'ani, nuk ka për të fituar gjë. Në vijim, Allahu i Madhëruar lëvdon Profetin e Tij, të cilit i dhuroi Kur'anin, duke thënë:

- Ne të dërguam ty (o Muhammed) vetëm si mëshirë për të gjitha botët. - Muhamedi (a.s) është mëshira e Allahut, e dhuruar për robërit e Tij. Besimtarët e pranuan dhe e respektuan këtë mëshirë, duke shprehur mirënjohjen për të dhe duke i dhënë hakun që i takon. Nga ana tjetër, jobesimtarët e

mohuan dhe u treguan mosmirënjohës. Ata e refuzuan mëshirën dhe mirësinë e Allahut.

- **Thuaj: “Mua më është shpallur se Zoti i juaj (që meriton adhurimin) është Një Zot i Vetëm.** - Thuaju atyre, o Muhamed: “Mua më shpallet se i vetmi i Adhuruar me meritë është Allahu! Askush përveç Tij nuk i meriton adhurimet.

- **Atëherë a nuk po i dorëzoheni?”** - A po nënshtroheni për ta adhuruar Allahun si Një të vetëm, përmes Shpalljes së Tij? Nëse pranojnë, atëherë le të falënderojnë Zotin e tyre për këtë mirësi, e cila është më e madhe se çdo mirësi tjetër.

- **Por, nëse ata refuzojnë (besimin e vërtetë), ti thuaju: “Unë jua kumtova (shpalljen e Zotit) të gjithëve njëlloj;...”** - Nëse refuzojnë të nënshtrohen për të adhuruar Zotin e tyre, atëherë paralajmëroji ata për ndëshkime të shumta, që do t'i godasin. Thuaju atyre të mjerëve: “Unë jua përcolla mesazhin e Zotit. Tashmë edhe ju, edhe unë jemi njëlloj, për sa i përket njohjes së kërcënimit të Zotit. Unë po ju paralajmëroj për ndëshkime, që edhe ju, ashtu si unë, të mos kenë asnjë dyshim se ky kërcënim është i vërtetë. Atëherë, kur t'ju godasë ndëshkimi i Zotit, të mos thoni: “Neve nuk na erdhi ndonjë lajmës, që të na përgëzonte apo të na tërhiqte vërejtjen”. Unë ju paralajmërova për fundin e dhembshëm të mohimit të Zotit, pa ju fshehur asgjë që dija”.

- **...por unë nuk e di, a është afër apo larg ajo që ju premtohet.**” - Unë nuk e di a është afër apo larg dënimi që ju kërcënohet. Këtë gjë e di veç Zoti. Është Ai që e ka në dorë atë, ndërsa unë nuk kam në dorë asgjë.

- **Ai (Allahu) e di atë që e thoni haptazi dhe atë që e mbani të fshehtë (në zemrat tuaja).** - Asgjë nuk mund t'i fshihet diturisë së Allahut, i Cili do t'ju shpërblejë për gjithçka që keni bërë haptas apo fshehtas.

- **Unë nuk e di, nëse kjo (vonesa e dënimit) është sprovë për ju, apo kënaqësi e përkohshme.** - Vonimi i ndëshkimit, që ju e kërkoni t'ju vijë më shpejt, mbase është në të keqen tuaj. Ndoshta kështu Zoti ju lë

të zhyteni edhe më thellë në gjynahe, duke u kënaqur e duke u harruar me bukuritë e kësaj bote, dhe në fund të merrni një dënim edhe më të dhembshëm.

- **Ai (Muhammedi) tha: “O Zoti im! Gjyko me të vërtetën!** - Gjyko me të vërtetën dhe drejtësinë Tënde mes nesh dhe popullit mohues! Allahu iu përgjigj kësaj lutjeje të Profetit dhe gjyko mes tyre që në jetën e kësaj bote, para ahiretit. Ai e zbriti ndëshkimin e Tij mbi mohuesit që në Betejën e Bedrit, duke vijuar më pas me luftërat e ndëshkimit e tjera.

- **Zoti ynë, i Gjithmëshirshmi, është Ai, prej të cilit duhet të kërkohet ndihma kundër asaj që ju trilloni.**” - Ne i lutemi dhe i mbështetemi Zotit tonë të Gjithmëshirshëm, që të na ruajë nga gjithçka që ju planifikoni kundër nesh. Ju na kërcënoni se do të na shfarosni dhe do të zhdukni fenë tonë. Megjithatë, ne nuk kënaqemi me gjendjen tonë dhe nuk mbështetemi në forcat tona as sa një pulitje sysh, por i mbështetemi e i kërkojmë mbrojtje vetëm Allahut, që është i Gjithmëshirshëm. Ne i lutemi dhe i kërkojmë mbrojtje vetëm Rrahmanit, në dorën e të Cilit është çdo krijesë. Ne shpresojmë që Ai t'i përgjigjet lutjes sonë, me mëshirën e Tij. Dhe Zoti e plotësoi vërtet këtë lutje. Vetëm Atij i takon lavdia, perlëvdimet dhe mirënjohja e plotë.

Surja 22: El haxh (medinase) 78 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 2

1. O njerëz! Frikësojuni Zotit tuaj! Me të vërtetë, dridhja e Orës (së Kijametit) do të jetë një ngjarje e tmerrshme.

2. Atë Ditë, kur ta shihni atë, çdo nënë do të braktisë foshnjën që ka për gjiri dhe çdo shtatzënë do ta nxjerrë para kohe barrën e vet. Ju do t'i shihni njerëzit që duken si turmë të dehurish, ndonëse nuk janë të dehur. Dhe shumë i ashpër do të jetë dënimi i Allahut.

Shpjegimi i ajeteve

- **O njerëz! Frikësojuni Zotit tuaj!** - Allahu i Madhëruar u drejton të gjithë njerëzve një urdhër të rëndësishëm. Ata duhet t'i frikësohen dhe të jenë të devotshëm ndaj Allahut, i cili është Zoti i tyre, që kujdeset për ta, duke u dhënë shumë mirësi, të shfaqura dhe të fshehta. Ai e meriton që t'i frikësohemi dhe të jemi të devotshëm ndaj Tij. Devotshmëria dhe frika ndaj Allahut kërkon që njerëzit t'i largohen shirkut, shkeljes së kufijve dhe mosbindjes ndaj Tij. Gjithashtu, ata duhet të zbatojnë të gjitha urdhëresat, sa të kenë mundësi. Pastaj, Allahu i Madhëruar bën diçka, që i ndihmon njerëzit për të kompletuar devotshmërinë dhe i paralajmëron që të kenë kujdes dhe të mos e cenojnë atë. Ai përshkruan skenat e Ditës së Gjykimit, duke thënë:

- **Me të vërtetë, dridhja e Orës (së Kijametit) do të jetë një ngjarje e tmerrshme.** - Askush veç Zotit nuk mund ta dijë madhësitinë dhe realitetin e asaj dite. Kur të ndodhë Kijameti, toka do të dridhet frikshëm. Malet do të përplasen me njëri tjetrin dhe do të bëhen pluhur nga goditjet e mëdha. Njerëzit do të ndahen në tri grupe. Ajo është dita kur qielli do të çahet e shpërbëhet, Dielli dhe Hëna do të mbështillen dhe errësohen. Yjet do të bien dhe shpërndahen. Tmerret e asaj dite do të mbushin çdo shpirt me frikë e ankth të papërshkrueshëm. Frika e asaj dite do t'i mbushte me thinja edhe fëmijët më të vegjël. Edhe më i forti do të shkrihet e zbutet.

- **Atë Ditë, kur ta shihni atë, çdo nënë do të braktisë foshnjën që ka për gjiri...** - Aq e madhe do të jetë frika, sa që edhe nëna që ka dashuri të papërshkrueshme për fëmijën e saj të sapolindur, do ta braktisë atë nga tmerri, edhe pse foshnja nuk mund të jetojë dot pa të.

- **dhe çdo shtatzënë do ta nxjerrë para kohe barrën e vet.** - Kjo ndodh nga frika e madhe dhe e papërballueshme.

- **Ju do t'i shihni njerëzit që duken si turmë të dehurish, ndonëse nuk janë të**

dehur. - Nëse i sheh njerëzit atë ditë, do të duken sikur janë të dehur nga pija, por në fakt nuk janë të dehur:

- **Dhe shumë i ashpër do të jetë dënimi i Allahut.** - Ndëshkimi ua ka dehur mendjen, ua ka tmerruar zemrën, aq sa ajo u arrin në fyt, ndërsa sytë u mbesin të hapur. Ajo është dita kur as prindi nuk e ndihmon dot fëmijën e vet dhe as fëmija nuk mund ta ndihmojë prindin, siç thotë Zoti: “Kur të vijë Ushtima, është dita kur njeriu ikën prej vëllait, nënës, babait, gruas dhe prej fëmijëve të vet. Atë ditë, çdo njeriu i mjafton çështja e vet.” [Abese 33 – 37]. Për atë ditë, Allahu thotë: “Për jobsimtarët, ajo do të jetë një ditë e vështirë. Atë ditë, zullumqari do të kafshojë duart e veta dhe do të thotë: “Oh, i mjeri unë, pse nuk ndoqa udhën e drejtë, së bashku me Profetin! Oh, i mjeri unë, të mos e kisha bërë filanin mik! Ai më largoi mua prej udhëzimit, pasi ai m'u paraqit. Shejtani është ai që e humb njeriun dhe e lë të vetmuar.” [Furkan 26 – 29]. Atë ditë do të nxihen fytyrat e keqbërësve dhe do të zbardhen fytyrat e besimtarëve. Do të vendosen peshoret, që peshojnë edhe grimcën më të vogël të veprave, të mira dhe të këqija. Atë ditë do të llogariten edhe qëllimet e njerëzve, të vogla a të mëdha. Mbi Xhehenem do të vendoset ura. Xheneti do t'u afrohet të devotshmëve, ndërsa zjarri do t'u afrohet keqbërësve, të devijuarve dhe të larguarve nga rruga e Zotit. Në përshkrimin e asaj dite, i Madhëruari thotë: “Ne kemi përgatitur zjarr të fortë për ata që nuk besojnë Ditën e Gjykimit. Kur ai (zjarri) t'i shohë prej së largu, ata do dëgjojnë prej tij zemërim dhe ulërimë. Kur të flaken në një vend të ngushtë të tij, të lidhur, do të kërkojnë të asgjësohen. “Mos e kërkonit asgjësimin vetëm një herë, por shumë herë! [Furkan 11 – 14]. Kur të thërrasin Zotin që t'i nxjerrë nga zjarri, Ai do t'u thotë: “Heshtni aty e mos më flisni!” [Mu'minun 108]. Ajo është dita kur Zoti Mëshirëplotë do të zemërohet dhe mbi ta do të zbresë dënimi i dhembshëm dhe i përjetshëm. Ata do do të

humbasin çdo shpresë për shpëtim. Të gjitha veprat e tyre do të dalin, pa asnjë përjashtim, sado të vogla qofshin. Ndërsa të devotshmit do të jenë në Xhenet, ku do të lumturohen mes mirësive e kënaqësive, në përjetësi, siç thotë i Madhëruari: “Ai (Xhehenemi) është më i mirë apo Xheneti i përjetshëm, i cili u është premtuar si shpërblim të devotshmëve? Ai është përgatitur si shpërblim dhe do të jetë vendqëndrimi i tyre. Ata do të kenë atje gjithçka që dëshirojnë dhe do të jenë të përjetshëm. Ky është një premtim i Zotit tënd, që Ai nuk e thyen.” Çdo njeri i logjikshëm që e di se kjo ditë do të vijë, duhet të përgatitet për të ashtu si i takon dhe kurrë nuk duhet të mashtrohet nga ëndrrat boshe dhe të lërë përpjekjen për ahiret. Devotshmëria ndaj Zotit duhet të jetë synimi, frika ndaj Tij duhet të jetë nxitësi, ndërsa dashuria për Zotin dhe përmendja e Tij të jenë shpirti dhe gjallëruesi i adhurimeve të tij.

Ajetet 3 – 4

3. Dhe megjithatë, ka prej njerëzve që diskutojnë (polemizojnë) për Allahun pa kurrfarë dije dhe ndjekin çdo shejtan kryeneç (në rebelimin e tij).

4. Është e shkruar se kushdo që i nënshtrohet atij (shejtanit), ai ka për ta çuar në humbje dhe në Dënimin e zjarrit (të ndezur fort).

Shpjegimi i ajeteve

- Dhe megjithatë, ka prej njerëzve që diskutojnë (polemizojnë) për Allahun pa kurrfarë dije dhe ndjekin çdo shejtan kryeneç (në rebelimin e tij). - Ka njerëz që ndjekin rrugën e devijuar të humbjes. Ata polemizojnë kundër të vërtetës dhe mbrojnë të kotën. Ata synojnë të përhapin të kotën dhe luftojnë kundër të vërtetës, ndërkohë që nuk kanë asnjë argument dhe dituri. E vetmja gjë që bëjnë është ndjekja e gjurmëve të udhëheqësve të tyre të humbur, shejtanë të rebeluar kundër Zotit dhe kundër profetëve të Tij. Ata janë të mbushur me urrejtje, armiqësi dhe inat kundër Allahut

dhe profetëve. Këta janë udhëheqës, që i ftojnë pasuesit e tyre për në Xhehenem.

- **Është e shkruar se kushdo që i nënshtrohet atij (shejtanit), ai ka për ta çuar në humbje dhe në Dënimin e zjarrit (të ndezur fort).** - Allahu i Madhëruar e ka përcaktuar që ky shejtan i rebeluar të ketë mundësi të devijojë këdo që e dëgjon dhe ndjek hapat e tij. Ai ka mundësi që t'i largojë nga rruga e drejtë ata që i binden, ata që e bëjnë mik dhe që ia besojnë atij punët e tyre. Allahu i Madhëruar thotë: “...ai ka për ta çuar në humbje dhe në vuajtjen e zjarrit të madh.” Sepse ai është mbështetësi dhe partneri i bindur i Iblisit të mallkuar. Allahu i Madhëruar ka thënë për Iblisin: “Shejtani është armiku juaj, prandaj edhe ju konsiderojeni si armik! Ai i thërret pasuesit e vet, për t'i bërë banorë të Xhehenemit.” [Fatir 6]. Ata që polemizojnë kundër të vërtetës nëpërmjet kotësive bëjnë njëherazi dy të liga. Ata humbin veten e tyre dhe kanë marrë përsipër të humbin edhe njerëzit e tjerë. Ata janë ndjekësit besnikë të shejtanit rebel. Këta të mjerë janë zhytur në errësira të thella e të shumta njëra mbi tjetrën. Kështu janë të gjitha grupacionet e kufrit dhe të bidateve. Ata janë pasues të verbër të të parëve të tyre dhe polemizojnë kundër të vërtetës me kotësi dhe me mashtrime.

Ajetet 5 – 7

5. O njerëz! Nëse ju dyshoni në Ringjalljen, atëherë (dijeni se) Ne ju krijuam prej dheu, pastaj prej një pike fare, pastaj prej një droçke gjaku, pastaj sa një copë mishi e përtypur, që mund të bëhet një krijesë e plotë ose e paplotë, për t'ju bërë të qartë (Fuqinë Tonë). Ne e bëjmë që të rrijë në mitër atë që dëshirojmë deri në kohën e caktuar (për lindje). Pastaj Ne ju nxjerrim si foshnja (pastaj ju japim jetë) në mënyrë që të arrini moshën e pjekurisë. Ka prej jush që vdesin herët, e disa të tjerë jetojnë deri në pleqëri të thellë, aq sa të mos dijnë asgjë nga dija që kanë pasur. Ti e sheh tokën të tharë e pa jetë. Por, kur Ne

i lëshojmë shiun ajo trazohet (nga bimët), mbufatet gjelbërohet dhe nxjerr gjithfarë çifte bimësh të këndshme.

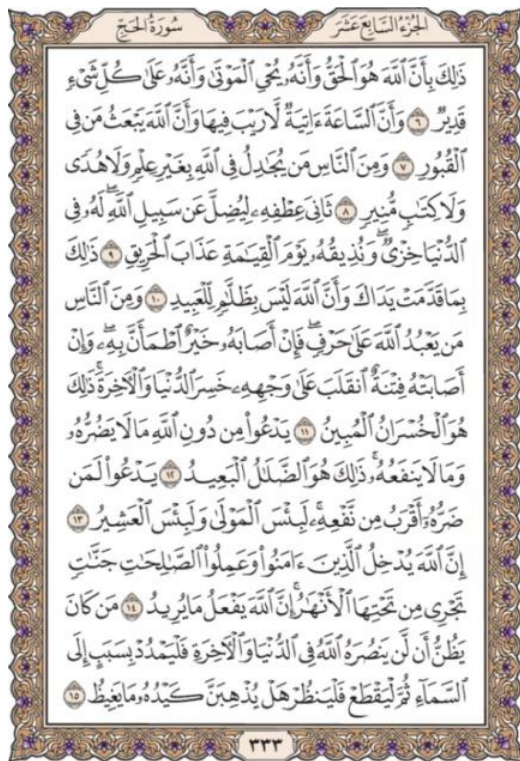
6. Kjo është kështu sepse Allahu është e Vërteta, se Ai i ringjall të vdekurit dhe se është Ai që ka Fuqi për gjithçka.

7. Nuk ka dyshim se Ora (*Kijameti*) do të vijë patjetër dhe Allahu do t'i ngjallë të gjithë ata që janë në varre (të vdekurit).

Shpjegimi i ajeteve

- O njerëz! Nëse ju dyshoni në Ringjalljen, atëherë (*dijeni se*) Ne ju krijuam prej dheu, pastaj prej një pike fare, pastaj prej një droçke gjaku, pastaj sa një copë mishi e përtypur, që mund të bëhet një krijesë e plotë ose e paplotë, për t'jua bërë të qartë (*Fuqinë Tonë*). - Nëse jeni në dyshim dhe të paqartë për ringjalljen, se si mund të ndodhë ajo, do t'ju tregojmë argumentet. Në fakt, është detyrë për ju që ta besoni Zotin dhe lajmet që ju sjellin profetët e Tij, por ju vazhdoni të keni dyshime. Po ju japim dy argumente logjike, që ju i dëshmoni vazhdimisht. Secili prej tyre tregon qartë vërtetësinë e asaj që ju e vini në dyshim. Këto argumente duhet të largojnë pikëpyetjet nga zemrat tuaja.

1. Fuqia e krijimit të njeriut për herë të parë. Ai që e krijoi njeriu në fillim është i plotfuqishëm që ta ribëjë atë. Për të na dhënë këtë mesazh, i Madhëruari thotë: “Ne ju krijuam prej dheu...”. Ky ishte fillimi i krijimit të njeriut. Pastaj vijoi shumimi i njerëzve përmes një mënyre tjetër të përcaktuar nga Zoti. Në vijim, Zoti i Lartësuar përmend fazat nëpër të cilat kalon kjo krijesë e re, kur del në botë: “...pastaj prej një pike fare, pastaj prej një droçke gjaku, pastaj prej një kafshate mishi, që mund të bëhet një krijesë e plotë ose e paplotë...” Lloji njerëzor shumohet prej një pikë fare, që depërton te vezoret e nënës. Ajo më pas, me lejen dhe rregullin e vendosur nga Krijuesi, kthehet në "një droçkë gjaku" të kuq. Pastaj ky gjak i kuq kthehet në një copë mishi, që ngjan si një kafshatë mishi e përtypur. Pastaj ajo “copë mishi” kalon në faza të ndryshme. Në fund,

Zoti thotë: “...që mund të bëhet një krijesë e plotë ose e paplotë...”. Pra, herë merr formën e plotë të një fetusit njeriu brenda barkut të nënës, dhe herë ndërpritet para se të kompletohet krijimi. Kështu, Allahu i Madhëruar na qartëson se çfarë fuqie dhe pushteti ka Ai. Ai thotë: “...për t'jua bërë të qartë.” Pra, për t'ju sqaruar originën e ekzistencës tuaj dhe pushtetin e plotë të Allahut të Lartësuar. Ai është i Plotfuqishëm që ta plotësojë krijimin tuaj në një çast të vetëm, por nëpërmjet këtyre fazave, Ai tregon urtësinë e Tij të plotë, pushtetin e tij të madh dhe mëshirën e Tij të gjerë.

- Ne e bëjmë që të rrijë në mitër atë që dëshirojmë deri në kohën e caktuar (*për lindje*). - Ne e bëjmë të vazhdojë zhvillimin në mitër atë që dëshirojmë të vazhdojë deri në një afat të caktuar, që është koha e shtatzanisë.

- Pastaj Ne ju nxjerrim si foshnja (*pastaj ju japim jetë*) në mënyrë që të arrini moshën e pjekurisë. - Nga barku i nënave tuaja, ju nxjerrim foshnja të dobëta, që nuk

dinë asgjë. Allahu vë në shërbimin tuaj nënat, që t'ju shërbejnë me dashuri e mëshirë. Ai ju ushqen përmes gjirit të tyre. Pastaj vazhdoni të kaloni nga një fazë në tjetrën, derisa arrini në moshën e pjekurisë të plotë në aspektin fizik dhe mendor.

- **Ka prej jush që vdesin herët,...** - Disa vdesin pa arritur moshën e pjekurisë dhe të tjerë e kalojnë këtë moshë e jetojnë derisa plaken dhe i harrojnë të gjitha. Allahu e quan këtë moshë “*erdhelul umr*” (mosha më e përçmuar), sepse ajo është periudha kur njeriu humbet mendjen dhe forcën trupore.

- **...e disa të tjerë jetojnë deri në pleqëri të thellë, aq sa të mos dijnë asgjë nga dija që kanë pasur.** - Në këtë moshë njeriu nuk mban mend asgjë nga ato që dinte më parë, sepse mendja e tij dobësohet. Kështu, njeriu preket dy herë nga dobësia dhe paaftësia: në kohën e fëmijërisë dhe në kohën e pleqërisë, siç thotë Allahu i Madhëruar: “Allahu ju krijon në një gjendje të dobët, pastaj pas asaj dobësie, ju jep fuqi, e pas fuqisë, jep dobësi e pleqëri. Ai krijon çfarë të dojë. Ai është i Gjithëdituri dhe i Plotpushtetshmi.” [Rum 54]. Argumenti i dytë është ngjallja e tokës, pasi është bërë e shkretë e pa jetë. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Ti e sheh tokën të tharë e pa jetë.** – E sheh të shkretë e të pluhurosur, pa asnjë bimësi e jetë.

- **Por, kur Ne i lëshojmë shiun ajo trazohet (nga bimët), mbufatet gjelbërohet dhe nxjerr gjithfarë çifte bimësh të këndshme.** – Me t'i hedhur ujin, ajo fillon të lëvizë dhe të gjallërohet, duke rritur bimësinë, që Zoti e përshkruan si *behixh*, pra, që i kënaq shikuesit dhe ata që meditojnë në atë pamje. Këto janë dy argumente të qarta dhe të prera, që tregojnë për vërtetësinë e çështjeve që do të përmenden në vijim. Krijimi i llojit njerëzor ashtu siç u përshkrua dhe ngjallja e tokës pas shkretimit të saj tregojnë se:

- **Kjo është kështu sepse Allahu është e Vërteta,...** – Allahu është i vetmi Krijues, Sundues, Furnizues e Rregullues i çështjeve të krijesave, dhe për këtë arsye është i

Vetmi që meriton adhurimin. Askush nuk meriton adhurimin veç Allahut. Vetëm adhurimet përkushtuar Atij janë të vërteta dhe të vlefshme, ndërsa adhurimi i gjithçkaje tjetër është i kotë dhe i pavlerë.

- **...se Ai i ringjall të vdekurit...** - Ai do t'i ringjallë të vdekurit e do t'i risjellë në jetë, ashtu sikurse e filloi krijimin nga hiçi dhe ashtu siç e ringjall tokën pasi është shkretuar.

- **... dhe se është Ai që ka Fuqi për gjithçka.** - Allahu ju tregon pushtetin e plotë në krijimin e Tij. Gjithashtu, ato shembuj tregojnë se:

- **Nuk ka dyshim se Ora (Kijameti) do të vijë patjetër...** – Ai nuk duket larg ose i pamundur me pushtetin absolut të Allahut.

- **... dhe Allahu do t'i ngjallë të gjithë ata që janë në varre (të vdekurit).** - Pastaj do t'i shpërblejë sipas veprave të tyre të mira ose të këqija.

Ajetet 8 – 10

8. E megjithatë ka prej njerëzve që polemizojnë rreth Allahut, pa kurrfarë ditorije, pa udhëzim dhe pa Libër të Ndritur.

9. Ata kthejnë kokën mënjanë (me mospërfillje), e përpiqen t'i largojnë njerëzit nga rruga e Allahut. Ata do të poshtërohen në këtë jetë, ndërsa në Ditën e Kijametit Ne do t'i bëjmë që të shijojnë dënimin e djegies (nga zjarri i ndezur fort).

10. (E do t'u thuhet) Këtë (e merituat), për shkak të asaj që bënë duart tuaja dhe Allahu nuk është i padrejtë ndaj robve.

Shpjegimi i ajeteve

- **E megjithatë ka prej njerëzve që polemizojnë rreth Allahut, pa kurrfarë ditorije, pa udhëzim dhe pa Libër të Ndritur.** - Këtu bëhet fjalë për polemikën e shejtanëve të mallkuar dhe të rebeluar kundër Zotit. Në ajete e mësipërme u fol për ata që janë pasues të shejtanëve, ndërsa në këto ajete flitet për shejtanët që polemizojnë kundër të vërtetës dhe ftojnë në devijime e bidate. Allahu i Madhëruar na tregon se: “Ka njerëz që polemizojnë rreth çështjes së Allahut, pa ditur asgjë, pa patur udhëzim

dhe libër të ndritur.” Ata polemizojnë nëpërmjet të kotës kundër profetëve të Zotit dhe pasuesve të tyre të denjë. Nëpërmjet të kotës, ata duan të mposhtin të vërtetën. Ata polemizojnë, siç thotë Zoti, pa patur dituri të saktë dhe pa pasur udhëzim dhe dritë nga Ai. Në polemikat e tyre nuk mbështeten në ndonjë udhëzues, as në logjikë të pastër dhe as në ndonjë njeri të udhëzuar, që ndjek Shpalljen e Zotit. Ata nuk kanë as “libër të ndritur”. Ata nuk kanë as argumente logjike dhe as fetare. Ata ndjekin veçse hamendësime e dyshime, që ua inspiron shejtani i mallkuar, siç thotë i Madhëruari: “Shejtanët i nxisin miqtë e tyre që të polemizojnë me ju. Nëse ju u bindeni atyre, atëherë do të jeni si ata.” [En’am 121].

- **Ata kthejnë kokën mënjanë** (*me mospërfillje*), **e përpiqen t’i largojnë njerëzit nga rruga e Allahut.** - Ata kthejnë shpinën, duke treguar mendjemadhësi ndaj të vërtetës dhe duke nënçmuar të tjerët. Ata janë kryeneçë, të fryrë me mendjemadhësi dhe të vetëkënaqur me ato njohuri të padobishme që zotërojnë. Ata nënçmojnë pasuesit e së vërtetës dhe atë që ata pasojnë. Kështu sillen këta fatzinj, për t’i humbur njerëzit nga rruga e Zotit. Ata ftues në të kotën. Të tillë janë të gjithë udhëheqësit e të kotës dhe të mohimit. Allahu i Madhëruar na tregon më pas për ndëshkimin e tyre në këtë botë dhe në botën tjetër, duke thënë:

- **Ata do të poshtërohen në këtë jetë,...** - Ata do të turpërohen që në këtë jetë, para jetës tjetër. Kjo është një nga shenjat më të habitshme, që Zoti na jep në këtë botë: çdokush që fton në kufër dhe humbje është shumë i urreyer nga njerëzit dhe mbulohet nga mallkimet dhe poshtërimet e tyre, që është mëse e meritueshme për të. Çdokujt i jepet ndëshkim sipas gjendjes së tij. Ndërsa për ahiretin, Allahu thotë:

- **... ndërsa në Ditën e Kijametit Ne do t’i bëjmë që të shijojnë dënimin e djegies** (*nga zjarri i ndezur fort*). – Të tillët do të vuajnë djegien më të madhe të padurueshme dhe përvëluese të Xhehenemit.

- (*E do t’u thuhet*) **Këtë** (*e merituat*), **për shkak të asaj që bënë duart tuaja dhe Allahu nuk është i padrejtë ndaj robve.** - Kjo është ajo që e meritove nga duart e tua, o njeri i padrejtë! Allahu është i Drejtë dhe do ta shpërblejë njeriun sipas veprave që ka bërë. Allahu nuk i bën padrejtësi askujt, as duke ia cenuar të mirat dhe shpërblimin për to dhe as duke ia shtuar të këqijat e ndëshkimin për to.

Ajetet 11 – 13

11. Ka prej njerëzve nga ata që e adhurojnë Allahun luhatshëm. Nëse u vjen ndonjë e mirë ata qetësohen me të. Por nëse u vjen ndonjë sprovë, ata kthehen në fytyrën e vet të vërtetë dhe e humbasin edhe dynjanë, edhe ahiretin. Kjo është humbja e qartë.

12. Në vend të Allahut, ata u luten atyre që nuk mund t’u bëjnë as dëm e as dobi. Kjo është humbja e qartë.

13. Ata i luten atij, dëmi i të cilit është më afër se dobia e tij. Një ndihmëtar dhe shok shumë i keq (*për ndihmë*).

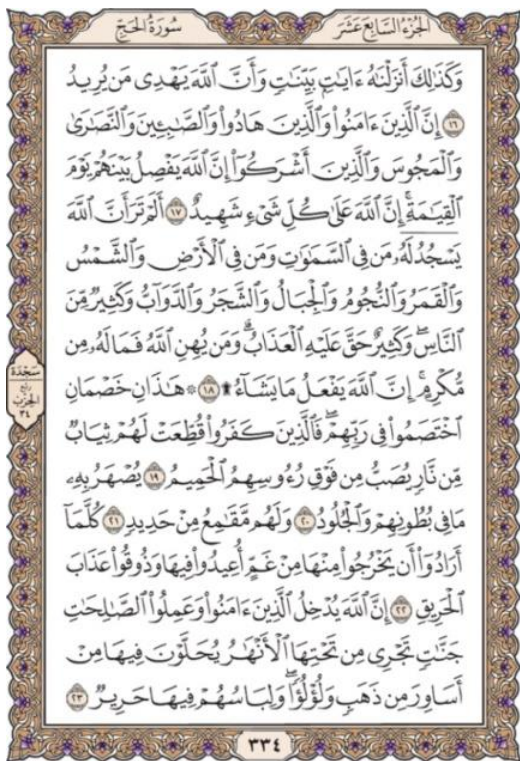
Shpjegimi i ajeteve

- **Ka prej njerëzve nga ata që e adhurojnë Allahun luhatshëm.** - Ka njerëz që kanë iman të dobët. Besimi ende nuk ka zenë vend në zemrat e tyre e të hyjë thellë në to. Mbase kanë njëfarë imani, që ka hyrë ose nga frika, ose në formë tradite e zakoni, por që nuk ka aspak qëndrueshmëri në kohë vështirësie e sprovash. Duke i përshkruar këta, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Nëse u vjen ndonjë e mirë ata qetësohen me të.** - Nëse gëzojnë mirësitë e Zotit dhe nuk u ndodh ndonjë e keqe, ata gjejnë kënaqësi e prehje. Kjo kënaqësi e prehje nuk është nga imani, por nga mirësitë e kësaj jete. Allahu i Madhëruar mbase i ruan nga të këqijat, që ata të mos largohen nga feja dhe besimi. Por kur i godasin sprovat, duke u ndodhur ndonjë fatkeqësi ose kur u largohet ndonjë mirësi, ata tjetërsohen. Thotë i Madhëruari:

- **Por nëse u vjen ndonjë sprovë, ata kthehen në fytyrën e vet të vërtetë dhe e humbasin edhe dynjanë, edhe ahiretin.** -

Në të tilla kushte, ata e braktisin fenë dhe besimin, dhe kështu shkatërrojnë dynjanë dhe ahiretin e tyre. Në këtë jetë nuk kanë për të arritur kurrë atë që shpresojnë të arrijnë përmes lënies së fesë. Të mjerët mendojnë se, duke lënë fenë, do të mund të arrijnë atë që kërkojnë nga dynjaja. Por çdo përpjekje e tyre do të dështojë dhe prej kësaj bote do të marrin veçse aq sa është paracaktuar për ta. Ndërsa në ahiret është e kuptueshme humbja e tyre. Ata do të privohen nga Xheneti, gjerësia e të cilit është sa hapësira mes qiejve dhe tokës. Ai meritonjë vetëm Zjarrin.

- **Kjo është humbja e qartë.** - Ky është shkatërrimi dhe humbja e qartë. Ata kanë humbur çdo të mirë dhe janë zhytur në ndëshkim.

- **Në vend të Allahut, ata u luten atyre që nuk mund t'u bëjnë as dëm e as dobi. Kjo është humbja e qartë.** - Ata të mjerët nuk i luten Zotit, por çdo gjëje tjetër që nuk mund t'u sjellë as dëm e as dobi. Ky është përshkrimi i çdo gjëje që të paditurit lusin dhe e adhurojnë veç Allahut. Idhujt nuk

bëjnë dot as mirë e as keq, as për veten e vet dhe as për të tjerët. Kjo është humbja më e thellë. Ata i kanë kthyer shpinën adhurimit të Allahut, që ka në dorë të bëjë mirë dhe keq. Ai është i Pasuri, që i dhuron të gjitha pasuritë. Të mjerët e lënë adhurimin e të Plotpushtetshmit dhe i kushtohen adhurimit të të dobtëve, që nuk kanë asgjë në dorë. Madje, shpresat dhe lutjet e tyre ua rëndojnë më shumë gjendjen, siç thotë Allahu i Lartësuar:

- **Ata i luten atij, dëmi i të cilit është më afër se dobia e tij.** - Dëmi i idhujtarisë në logjikë e trup, si në këtë jetë ashtu edhe në ahiret, është i njohur.

- **Një ndihmëtar dhe shok shumë i keq (për ndihmë).** - Sa i keq është ky i adhuruar dhe ata që i rrinë pas e shpresojnë më kot se do të ndihmohen. As të mira nuk u sjell dhe as nga të këqijat nuk i ruan. Kjo është një gjendje shumë e keqe dhe dëshpëruese.

Ajeti 14

14. Ata të cilët besuan dhe bënë vepra të mira, sigurisht Allahu do t'i çojë në xhenete, nëpër cilët rrjedhin lumenj. Allahu bën gjithçka që dëshiron.

Shpjegimi i ajetit

- **Ata të cilët besuan dhe bënë vepra të mira, sigurisht Allahu do t'i çojë në xhenete, nëpër cilët rrjedhin lumenj.** - Më lart, Allahu i Madhëruar tregoi se ata që polemizojnë kundër të vërtetës janë dy llojesh: pasues të verbër dhe udhëheqës që ftojnë në humbje. Pastaj tregoi se edhe ata që cilësohen me iman janë gjithashtu dy llojesh. Te njëri grup, imani ende nuk ka hyrë në zemrat e tyre, ashtu sikurse e përmendëm më parë. Grupi i dytë, të cilët përmenden në këtë ajet, janë besimtarët e vërtetë. Ata e vërtetojnë imanin në zemër me veprat e mira. Allahu i Madhëruar na tregon se këta do t'i fusë në kopshte të Xhenetit, nëpër të cilët rrjedhin lumenj. *El Xhenne* do të thotë diçka e fshehur nga shikimet. Xheneti është quajtur i tillë, sepse ka shumë kështjella, pemë e bimësi, të cilat mbajnë brenda banorët e lumtur.

- **Allahu bën gjithëcka që dëshiron.** - Nëse dëshiron diçka, Ai e bën dhe asgjë nuk mund ta pengojë, ta ndalojë ose ta kundërshtojë. Ndër ato gjëra që Zoti i dëshiron është futja e besimtarëve në Xhenetin e Tij. Allahu na bëftë prej tyre, me mirësinë dhe bujarinë e Tij!

Ajeti 15

15. Kush mendon se Allahu nuk do ta ndihmojë atë (Muhamedin) në këtë jetë dhe në jetën tjetër, le të ngjitet me ndonjë mjet deri në qiell dhe le ta këpusë atë (ndihmën)! Pastaj le të shikojë nëse intriga e tij po ia largon atë që po e mbush me mlllef?

Shpjegimi i ajetit

- **Kush mendon se Allahu nuk do ta ndihmojë atë (Muhamedin) në këtë jetë dhe në jetën tjetër, le të ngjitet me ndonjë mjet deri në qiell dhe le ta këpusë atë (ndihmën)! -** Ndihma për këtë fe vjen nga qielli. Nëse dikush mendon se Allahu nuk ka për ta ndihmuar Profetin e Tij dhe se feja e Tij do të mposhtet dhe zhduket, le të ngjitet në qiell dhe le të shohë, a do të mund ta shkëpusë dot ndihmën e Zotit që vjen nga qielli?!

- **Pastaj le të shikojë nëse intriga e tij po ia largon atë që po e mbush me mlllef?** - Le të shohë, a do t'i sjellin rezultatet e pritura intrigat dhe planet kundër Profetit, lufta kundër tij dhe përpjekjet për të shkatërruar fenë e Zotit? A do t'ia largojë, vallë, kjo përpjekje dëshpërimin që ia ka pushtuar shpirtin, kur të shohë përhapjen dhe lartësimin e kësaj feje në botë?! Jo, këto përpjekje kurrë nuk kanë për t'i sjellë atë që do dhe kjo kurrë nuk ka për të ndodhur. Ai i mjerë kurrë nuk do të mund t'ia largojë pikëllimin, edhe sikur të bëjë gjithëcka që mundet. Ky ajet përmban një mesazh, që i drejtohet çdokujt që ka armiqësi kundër Profetit dhe përpiqet për të shuar fenë e tij. Ky është një mesazh i qartë për të gjithë ata që, me injorancë, mendojnë se përpjekjet e tyre do t'u sjellin ndonjë dobi. Mësojeni dhe dijeni mirë se, çfarëdo që të bëni dhe çfarëdo mase që të merrni në luftën kundër

profetit Muhamed, ato nuk kanë për ta larguar dëshpërimin tuaj dhe kurrë nuk do të mund ta shkëpusni ndihmën e Zotit ndaj Profetit dhe fesë së tij. Allahu ju tregon një mënyrë, e cila, nëse do të ishte e mundur, është e vetmja rrugë për të arritur atë që kërkon. Atëherë, gjeni një litar të mirë dhe lidhjeni në qiell, e pastaj ngjituni e ngjituni, derisa të arrini te portat, nga të cilat zbrit ndihma për Profetin dhe fenë e tij, dhe mbyllini ato porta, që të ndërprisni ndihmën. Vetëm kështu do të mund ta shuani dëshpërimin dhe të realizoni qëllimin tuaj. Asnjë ndihmë tjetër nga krijesat nuk ka për t'ju sjellë zgjidhje. Por, sigurisht, kjo është e pamundur. Ky ajet është një sihariq i madh se Allahu do ta ndihmojë fenë dhe Profetin e Tij. Ai do t'i ndihmojë e dhurojë fitoren robve të Tij besimtarë dhe do t'u këpusë çdo shpresë mohuesve, që përpiqen të shuajnë dritën e Tij me frymën e tyre. Allahu ka për ta plotësuar dritën e Tij, edhe pse këtë e urrejnë mohuesit, të cilët luftojnë e përpiqen me çdo mënyrë për ta penguar.

Ajeti 16

16. Kështu Ne kemi zbritur argumente të qarta, dhe Allahu e udhëzon në rrugë të drejtë atë që Ai dëshiron.

Shpjegimi i ajetit

Allahu na sqaron çdo çështje në Kur'an dhe bën që ajetet e tij të jenë të qarta e shumë të kuptueshme. Ato i tregojnë njeriut të gjitha qëllimet më të larta dhe çështjet e dobishme. Por gjithmonë të kujtoni një fakt shumë të rëndësishëm: udhëzimi është në dorë të Zotit. Atë që Zoti dëshiron ta udhëzojë, ai do të mund ta gjejë udhëzimin nëpërmjet këtij Kur'ani dhe ky libër do të jetë udhërrëfyesi, ndihma dhe drita e tij me të cilën ai bën përpara. Kurse ai të cilin Allahu nuk do ta udhëzojë, ai nuk ka për të besuar, edhe sikur t'i vijë çdo shenjë e argument që e kërkon. Atij nuk i bën dobi Kur'ani, madje ky libër do të jetë argument kundër këtij personi.

Ajetet 17 – 24

17. Ditën e Kijametit, Allahu do të bëjë dallimin midis atyre që besuan (në Kur'an) dhe atyre që ishin jehudinj, sabejë, të krishterë, mexhusë dhe idhujtarë. Allahu di dhe sheh gjithçka.

18. A nuk e shikon ti se Allahut i nënshtrohet (i bën sexhde) gjithçka që është në qiej dhe gjithçka që është në Tokë. Dielli, Hëna, yjet, kodrat, drurët, kafshët dhe një numër i madh njerëzish. Por, janë shumë prej tyre që e meritojnë dënimin. Atë që e poshtëron Allahu askush nuk mund ta nderojë. Allahu bën atë që dëshiron.

19. Këta janë dy kundërshtarë (besimtarë dhe jobesimtarë) që polemizojnë rreth Zotit të tyre. Por, atyre që nuk besuan, do t'u qepen rroba prej zjarri dhe mbi kokat e tyre u hidhet ujë i valë.

20. Me atë do t'u digjet (e shkrihet) krejt ç'ka brenda trupit të tyre dhe lëkurat.

21. Për ata janë edhe topuzët e hekurt.

22. Sa herë që përpiqen të dalin prej tij nga vuajtjet e padurueshme, do të kthehen me dhunë në të dhe (do t'u thuhet): "Vuajeni Dënimin Përvëlues!"

23. Allahu i vendos në Xhenete, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ata që besuan dhe bënë vepra të mira. Aty do të stolisen me byzlykë të artë e me margaritarë dhe veshjet e tyre do të jenë të mëndafshta.

24. Ata u udhëzuan për (të folur) fjalët më të mira dhe u udhëzuan në rrugën e Atij që i meriton (të gjitha) lavdërimet.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ditën e Kijametit, Allahu do të bëjë dallimin midis atyre që besuan (në Kur'an) dhe atyre që ishin jehudinj, sabejë, të krishterë, mexhusë dhe idhujtarë. Allahu di dhe sheh gjithçka.** - Allahu i Madhëruar na tregon se, Ditën e Gjykimit, Ai do t'i tubojë të gjitha bashkësitë fetare: muslimanët, të krishterët, jehudët, sabiinët, zoroastrianët, idhujtarët etj. Të gjithë do të dalin para Zotit, i Cili do t'i gjykojë me drejtësi dhe do t'i shpërblejë sipas veprave të tyre, të cilat Ai i ka parë

dhe regjistruar, prandaj thotë: "Allahu di dhe sheh gjithçka."

- **A nuk e shikon ti se Allahut i nënshtrohet (i bën sexhde) gjithçka që është në qiej dhe gjithçka që është në Tokë. Dielli, Hëna, yjet, kodrat, drurët, kafshët dhe një numër i madh njerëzish. Por, janë shumë prej tyre që e meritojnë dënimin. Atë që e poshtëron Allahu askush nuk mund ta nderojë. Allahu bën atë që dëshiron.** - A nuk di, o Profet, se Allahut i bie në sexhde dhe i është nënshtrohet çdo gjë që është në qiell dhe në tokë? Melekët dhe krijesat më të mëdha, si dielli, hëna, yjet, malet, pemët dhe kafshët janë të përlulur dhe të nënshtrohet ndaj Tij. Ky lloj nënshttrimi është i përgjithshëm dhe asnjë krijesë nuk bën përjashtim në këtë aspekt. Por Allahut i përlulen me vullnet të lirë edhe shumë njerëz besimtarë. Nga ana tjetër, për shumë njerëz është bërë i meritueshëm ndëshkimi. Ata do të jenë të poshtëruar, dhe atë që Allahu e poshtëron, nuk ka për ta nderuar kush. Allahu bën çfarë dëshiron me krijesat, sipas urtësisë së Tij.¹²

- **Këta janë dy kundërshtarë (besimtarë dhe jobesimtarë) që polemizojnë rreth Zotit të tyre.** - Secili pretendon se është me të vërtetën, por Allahu bën ndarjen mes tyre duke thënë:

- **Por, atyre që nuk besuan, do t'u qepen rroba prej zjarri dhe mbi kokat e tyre u hidhet ujë i valë. Me atë do t'u digjet (e shkrihet) krejt ç'ka brenda trupit të tyre dhe lëkurat.** - Në fjalën "atyre që nuk besuan" përfshihen të gjithë ata që mohojnë të vërtetën, qofshin hebrej, të krishterë, zjarrputistë, sabiinë e idhujtarë. Pra, të gjithë këtyre do t'u qepen "rroba prej zjarri". Atyre do t'u vishen rroba prej katrani dhe do t'u ndizet trupi zjarr, që ta ndiejnë djegien nga të gjitha drejtimet. Përveç kësaj, do t'u hidhet ujë i valë mbi koka. Nga ky ujë u shkrihen të gjitha çfarë kanë në bark dhe lëkura. Atyre do t'u shkrihen zorrët, dhjami, mishi e çdo gjë tjetër, nga nxehtësia e madhe.

- **Për ata janë edhe topuzët e hekurt.** - Ata do të vuajnë ndëshkimin nga melekët, që janë të ashpër e të vrazhdë e që i godasin me kamzhikë e topuzë të hekurt, duke i torturuar.

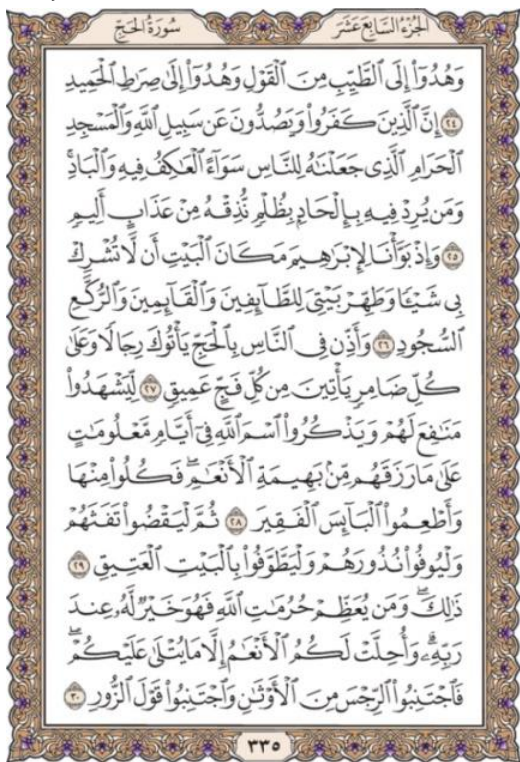
- **Sa herë që përpiqen të dalin prej tij nga vuajtjet e padurueshme, do të kthehen me dhunë në të dhe** (*do t'u thuhet*): **“Vuajeni Dënimin Përvëlues!”** - Atyre nuk do t'u lehtësohet dënimi dhe nuk do t'u jepet ndonjë pushim. Atyre do t'u thuhet fjalë poshtëruese, që i torturojnë edhe më shumë, si: “Vuajeni dënimin përvëlues!” Ky është një dënim që përvëlton zemrat dhe trupin.

- **Allahu i vendos në Xhenete, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ata që besuan dhe bënë vepra të mira.** - Është e ditur se ky përshkrim u shkon për shtat veçse muslimanëve dhe askujt tjetër. Vetëm muslimanët i kanë besuar të gjithë librat e shpallur nga Zoti dhe të gjithë profetët e dërguar nga Ai. Duke treguar kënaqësitë e tyre, Zoti thotë:

- **Aty do të stolisen me byzylykë të artë e me margaritarë dhe veshjet e tyre do të jenë të mëndafshta.** - Atyre u vendosen nëpër duar stoli e zbukurime. Zbukurimet e arta atje u vendosen edhe burrave edhe grave. Madje, Allahu i Lavdëruar thotë: “...dhe veshjet e tyre do të jenë të mëndafshta.”. Kënaqësitë e tyre do të jenë të plota dhe ata do të shijojnë çdo lloj ushqimi të mirë e të shijshëm që u vjen në lloje të shumta dhe të ndryshme. Për këtë tregon fjala ‘*xhenat*’, e cila është në numrin shumë. Edhe lumenjtë që rrjedhin atje janë me ujë të kulluar, me qumësht, me mjaltë dhe me pije të shijshme. Në fund përmenden edhe llojet e shumta të veshjeve dhe stolive të rralla dhe shumë të bukura. Të gjitha këto iu jepen sepse:

- **Ata u udhëzuan për** (*të folur*) **fjalët më të mira dhe u udhëzuan në rrugën e Atij që i meriton** (*të gjitha*) **lavdërimet.** - Këta të zgjedhur janë udhëzuar plotësisht në të gjitha drejtimit: në fjalët, veprat dhe qëllimet e tyre. Allahu thotë: “Ata janë

udhëzuar për fjalët më të mira...”. Nuk ka dyshim se fjala më e mirë dhe më e shpërblyeshme që ata thonë është fjala e teuhidit: “*La ilahe il-l'Allah!*” (Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Allahut). Pastaj vijnë sipas rëndësisë së tyre të gjitha fjalët e tjera, me të cilat kujtohet e lavdërohet Allahu ose që thuhet për bamirësi ndaj krijesave. Më pas, Allahu i Madhëruar thotë: “...dhe janë drejtuar në rrugën e veprave të lavdërueshme.” Pra, rruga e tyre ishte ajo e të lavdëruarve, një rrugë e lavdishme dhe e zgjedhur. Kjo është rruga e tyre, që simbolizon Sheriatin. E gjithë feja e Zotit është e ndërtuar mbi urtësinë dhe është e lavdëruar në të gjitha aspektet. Ajo urdhëron veçse për mirë dhe ndalon nga e keqja. Ajo është një ligj që është i ruajtur si nga teprimi, ashtu edhe nga mangësitë e cenimi. Kjo fe ndërtohet mbi dy baza të forta: dituria e dobishme, e saktë, e vërtetë dhe veprat e mira sipas kësaj diturie e me sinqeritet për Krijuesin. Ky ishte njëri nga kuptimet e ajetit. Pra, në këtë rast epiteti “e lavdishme” është për rrugën. Kështu: “janë drejtuar në rrugën e lavdishme”. Ndërsa kuptimi tjetër është: “janë drejtuar në rrugën e të Lavdëruarit”. Pra, *El Hamid* merret si cilësi e Allahut. Shpesh Allahu e quan rrugën e drejtë si “Rruga e Tij”, sepse kjo rrugë të çon drejt Allahut, nëse e ndjek me besnikëri e sinqeritet. Përdorimi i emrit të Allahut “*El Hamid*”, na jep të kuptojmë se këta të zgjedhur janë drejtuar në këtë rrugë nëpërmjet lavdërimit, përlëvdimit e falënderimit të Zotit, por, sigurisht, edhe nëpërmjet mëshirës e bamirësisë së Tij ndaj tyre. Për këtë arsye, këta të lumtur do të thonë në Xhenet: “I lavdëruar qoftë Allahu, i Cili na udhëzoi për këtë (lumturi). Ne kurrë nuk do të mund ta gjenim udhëzimin, sikur të mos na drejtonte Allahu! Vërtet, të dërguarit e Zotit na e sollën të vërtetën!” Dhe ata do të dëgjojnë thirrjen: “Ky është Xheneti, të cilin e trashëgoni si shpërblim për veprat tuaja (të mira)”. [A'raf 43]. Para se të tregonte shpërblimin e vepërmirëve,

Allahu i Madhëruar tha se Atij i nënshtrohet gjithçka në qiell dhe në tokë: “A nuk e di se Allahut i nënshtrohet çfarë është në qiej dhe çfarë është në tokë: dielli, hëna, malet, bimët, shtazët dhe shumë njerëz...”. Njerëzit janë besimtarët, që e besojnë, e adhurojnë dhe i nënshtrohen Allahut me vullnetin e tyre të lirë. Më pas thotë: “Por shumë prej tyre e kanë hak dënimin”. Për shkak të mohimit dhe refuzimit të të vërtetës dhe Shpalljes, Allahu nuk ua mundëson që të udhëzohen në imanin e pastër dhe të vërtetë. Kështu, ata e meritojnë që Zoti t’i poshtërojë, prandaj thuhet në vijim: “Atë që e poshtëron Allahu nuk ka kush ta nderojë”. Allahu bën atë që dëshiron. Askush nuk mund ta kthejë e pengojë atë që Zoti dëshiron të jetë dhe askush nuk mund ta refuzojë vullnetin dhe gjykimin e Tij. Është Ai që udhëzon në rrugë të drejtë me urtësinë dhe mëshirën e Tij. Në këto ajete, i Madhëruari na tregon se të gjitha krijesat janë të përlura para madhësisë së Tij, të nënshtuara para krenarisë dhe pushtetit të Tij. Kjo tregon se Ai është i vetmi Zot, që

meriton të adhurohet dhe Sundesi i Lavdëruar. Kush ndjek rrugën e Tij, do të jetë i lavdëruar dhe i nderuar, ndërsa ata që i largohen rrugës së Tij do të jenë të poshtëruar dhe të humbur.

Ajeti 25

25. E sa për ata që kanë mohuar (Allahun) dhe që pengojnë (njerëzit) prej rrugës së Allahut dhe prej xhamisë së shenjtë (Qabes), të cilën Ne e bëmë (vend adhurimi) për të gjithë njerëzit pa dallim, - qofshin vendës ose të ardhur dhe ata, qëllimi i të cilëve është të bëjnë ndonjë keqe e padrejtësi - , ata Ne kemi për t’i bërë të shijojnë një dënim të dhembshëm.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na tregon për gjendjen e tmerrshme dhe të shëmtuar në të cilën ndodhen idhujtarët dhe ata që refuzojnë ta besojnë Atë. Ata kanë dy të këqija: mohimin e Zotit, të profetëve dhe të shpalljeve të tyre dhe pengimin e njerëzve nga rruga e Zotit dhe imani i pastër. Idhujtarët i pengonin njerëzit nga Xhamia e Shenjtë, e cila nuk ishte pronë e tyre dhe as e etërve të tyre. Të gjithë njerëzit kanë të drejtë të barabartë në atë xhami, si ata që jetojnë pranë saj, si ata që vijnë prej së largu. Madje, ata penguan nga ajo xhami më të mirin e krijesave, Muhamedin (a.s) dhe shokët e tij. Krimi i tyre ishte edhe më i shëmtuar, nëse përmendim faktin se ajo xhami nuk është si çdo xhami tjetër. Qabeja është një xhami e shenjtë, ku ndalohej që të bëhen padrejtësi, prandaj ajo duhet respektuar. Allahu na tregon se çdokush që synon të keqen dhe përhapjen e mosbesimit në të, Ai ka për t’i dhënë një dënim të dhembshëm. Pra, thjesht me synimin e kësaj të keqeje në Xhaminë e Shenjtë, edhe pa e vënë në jetë atë, e meriton ndëshkimin. Në kushte të tjera, nëse dikush thjesht ka qëllimin të bëjë një të keqe, por nuk e vepron atë, nuk ndëshkohet. Nëse kjo është vlera e kësaj xhamie, si do të jetë dënimi i atij njeriu që bën në të më të madhin krim e padrejtësi: mosbesimin dhe idhujtarinë?! Po ai që, përveçse nuk beson vetë, pengon edhe

të tjerët, që duan ta vizitojnë atë? Si mendon se do të veprojë Zoti me ta? Në këtë ajet tregohet se është detyrë të nderohet dhe respektohet vendi i shenjtë, ashtu siç ka urdhëruar Zoti. Ne duhet të ruhem me shumë nga gjynahet në të tilla vende.

Ajetet 26 – 31

26. (Kujto) kur Ne ia treguam Ibrahimit vendin e Shtëpisë (dhe i thamë) "Mos adhuro askënd e asgjë tjetër veç Meje dhe pastroje shtëpinë Time për ata që e vizitojnë (bëjnë tauaf), ose që qëndrojnë në këmbë, që përkulen dhe që bëjnë sexhde (kur falen).

27. Thirr ndër njerëz për haxh: ata do të vijnë në këmbë e (hipur) në deve të rraskapitura ngaqë vijnë prej rrugëve të thella e vendeve të largëta,

28. për të parë të mirat që u janë falur atyre dhe për të madhëruar emrin e Allahut në ditë të caktuara për bagëtitë të cilat Ai ua ka dhënë (për kurban). Hani pra prej tyre (kurbaneve) dhe ushqeni të varfrin dhe nevojtarin.

29. Pastaj le të plotësojnë ritet e tyre, le t'i përmbushin premtimet e veta (ndaj Zotit) dhe le të sillen (bëjnë tauaf) rreth Shtëpisë së Lashtë.

30. Ja, kështu. Kush madhëron Shenjtëritë e Allahut, kjo është më e mirë për të te Zoti i vet. Juve ju janë lejuar kafshët (për ushqim), përveç atyre që ju janë thënë (në këtë Shpallje). Largohuni nga ndytësia e idhujve dhe largohuni nga shpifjet.

31. Jini të sigurtë në besimin tek Allahu, dhe mos i bëni Atij shok! Kush i bën shok Allahut, është sikur ai të ketë rënë nga qielli e ta kenë rrëmbyer shpendët (grabitqarë), ose sikur ta ketë rrëmbyer era e ta ketë hedhur në ndonjë vend të humbur.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon madhësitinë e kësaj xhamie të shenjtë dhe rëndësinë e saj të madhe. Ai na tregon gjithashtu, edhe rëndësinë e atij njeriu që e ndërtoi atë, pra,

të Ibrahim el Halilit (a.s). I Madhëruari thotë:

- *(Kujto) kur Ne ia treguam Ibrahimit vendin e Shtëpisë (dhe i thamë) "Mos adhuro askënd e asgjë tjetër veç Meje... - Është Allahu i Madhëruar Ai që bëri të mundur që ajo xhami të ndërtohej nga Ibrahim dhe që pranë saj të vendosej një pjesë e pasardhësve të tij. Allahu e urdhëroi Ibrahimin që të ndërtonte atë xhami, dhe ai e ndërtoi atë mbi bazat e devotshmërisë dhe bindjes ndaj Allahut. Ibrahim dhe ai e ndërtoi së bashku me djalin e vet, Ismailin. Ai e urdhëroi të birin, - dhe të gjithë pasardhësit, - që të mos i shoqëronin Zotit asgjë në adhurim, por të ishin të sigurtë vetëm ndaj Tij në çdo adhurim dhe në çdo vepër. Ata e ndërtuan Qaben duke përmendur emrin e Allahut. Pastaj Allahu e urdhëroi:*

- *...dhe pastroje shtëpinë Time për ata që e vizitojnë (bëjnë tauaf), ose që qëndrojnë në këmbë, që përkulen dhe që bëjnë sexhde (kur falen).* - Pastroje xhaminë Time nga idhujtaria dhe gjynahet, nga ligësitë e papastërtitë e çdo lloji! Allahu thotë: "Shtëpinë time." Pra, ia atribuoi Vetes atë xhami, për të treguar rëndësinë, nderimin dhe vlerën e saj. Ai e bëri që dashuria për Qaben të jetë shumë e madhe dhe që zemrat e besimtarëve të përmallohen për të nga çdo vend i largët i botës. Allahu e quan "Shtëpinë Time", në mënyrë që pastrimi dhe ruajtja e saj të bëhen me më tepër përkushtim. Ai ia shton edhe më shumë rëndësinë Qabes kur thotë se kjo shtëpi e Tij është vend adhurimi i atyre që bëjnë *tavaf* dhe *itikaf*, pra, mbyllen në të për të adhuruar Zotin. Ajo është shtëpia ku besimtarët kryejnë adhurime të shumta, si dhikri, leximi i Kur'anit, mësimi i diturisë e shumë vepra të mira që të afrojnë tek Zoti. Pastaj Allahu përmend një adhurim tjetër shumë të rëndësishëm, që është namazi, duke thënë: "...që qëndrojnë në këmbë duke u falur, që përkulen dhe që bëjnë sexhde." Pra, pastroje Qaben për këta të zgjedhur e të nderuar, të cilët i angazhon vetëm adhurimi i Allahut, të Dashurit të tyre, dhe përkushtimi për t'i

shërbyer Atij. Ata kanë ardhur në këtë vend veçse për t'iu afruar Allahut me adhurime që Ai ua ka mësuar dhe kërkuar. Këta e meritojnë plotësisht të nderohen dhe lëvdohen. Këtyre duhet t'u shërbehet me përkushtim. Një ndër shërbesat ndaj këtyre të nderuarve është edhe pastrimi i Shtëpisë për shkak të tyre. Pjesë e pastrimit dhe ruajtjes është edhe përkujdesja për të shmangur zërat e lartë dhe shqetësues, të cilët shpërqendrojnë adhuruesit që falin namaz e bëjnë tavaf. Allahu ka përmendur *tavafin* para itikafit dhe namazit, sepse tavafi është një adhurim i veçantë që bëhet veçse në Qabe e askund tjetër. Pastaj Allahu përmend itikafin, që kryhet veçse nëpër xhamia, dhe në fund namazin, që mund të kryhet kudo.

- **Thirr ndër njerëz për haxh:...** - Lajmëroi dhe ftoji njerëzit për të kryer haxhin! Mësoji të afërtit dhe të largëtit se haxhi është detyrë dhe tregoju atyre për vlerën dhe shpërblimin e tij të lartë. Nëse i fton, ata kanë për të ardhur në këmbë të kryejnë haxhin dhe umren, nga malli e dëshira e madhe për këtë adhurim.

- **... ata do të vijnë në këmbë e (hipur) në deve të rraskapitura ngaqë vijnë prej rrugëve të thella e vendeve të largëta,...** - Do të vijnë edhe nga vendet e largëta hipur mbi deve e kafshë të tjera, për në vendin më të nderuar në Tokë. Dhe, në fakt, Halili i Rahmanit (Ibrahimi) e kreu këtë detyrë që ia ngarkoi Zoti i tij. Këtë detyrë e vazhdoi dhe e përkreu edhe pasardhësi i tij, Muhamedi (a.s), i cili i ftoi njerëzit për kryerjen e haxhit në Qabe. Ata e kryen me besnikëri këtë detyrë, duke u bërë realitet ajo që Zoti lajmëroi. Njerëzit nisen drejt Qabes në këmbë dhe hipur nga viset e largëta të lindjes dhe të perëndimit. Më pas, Allahu i Madhëruar përmend dobitë e vizitës së Shtëpisë së Shenjtë, duke nxitur për këtë gjë:

- **... për të parë të mirat që u janë falur atyre...** - Ata e bëjnë këtë vizitë në Shtëpinë e Zotit, që të arrijnë atje mirësi të shumta fetare, përmes disa adhurimeve të

veçanta, që nuk mund të kryen në asnjë vend tjetër. Por ata përfitojnë edhe të mira të kësaj bote, përmes tregtisë e mundësive që ofron udhëtimi e njohja me njerëz nga e gjithë bota. Ky është një realitet që të gjithë e shohin.

- **... dhe për të madhëruar emrin e Allahut në ditë të caktuara për bagëtitë të cilat Ai ua ka dhënë (për kurban).** - Kjo është mirësi edhe fetare, edhe jofetare. Njerëzit duhet të përmendin emrin e Allahut gjatë therjes së kurbaneve, në shenjë mirënjohjeje për Allahun, që ua ka dhuruar ato begati dhe i ka lehtësuar për ta. Pasi t'i therin me emrin e Allahut, atëherë të ushqehen vetë me to dhe le të ushqejnë gjithashtu të varfërit:

- **Hani pra prej tyre (kurbaneve) dhe ushqeni të varfrin dhe nevojtarin.** - Kujdesuni dhe ndihmoni kategoritë në nevojë. Jini bamirës ndaj tyre, ashtu siç ka qenë Zoti me ju.

- **Pastaj le të plotësojnë ritet e tyre,...** - Pasi të përfundojnë adhurimet, mund të largojnë prej vetes papastërtitë dhe kufizimet, që i kishin gjatë ihramit.

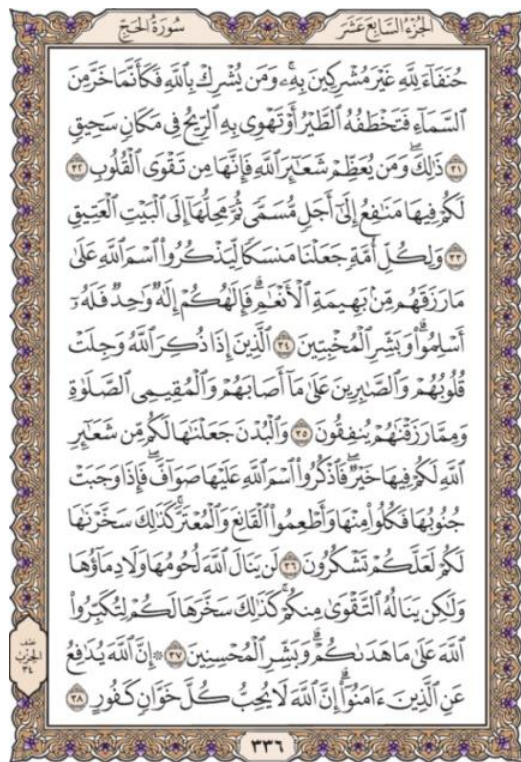
- **... le t'i përmbushin premtimet e veta (ndaj Zotit)...** - Të përmbushin zotimin për kryerjen e haxhit, umres dhe kurbaneve.

- **... dhe le të sillen (bëjnë tauaf) rreth Shtëpisë së Lashtë.** - Të bëjnë tavafin në këtë Shtëpi të Vjetër, e cila është absolutisht xhamia më e mirë. Ajo xhami është e mbrojtur nga e keqja e tiranëve. Ky është urdhër për të kryer tavafin në veçanti, pas urdhrit të përgjithshëm për të kryer adhurime. Kjo porosi e veçantë për tavafin bëhet për të treguar rëndësinë dhe vlerat e mëdha të këtij riti. Ai është riti kyç i haxhit dhe të gjitha adhurimet e tjera gjatë haxhit të çojnë drejt tij. Mbase, kjo porosi e veçantë është bërë edhe për një arsye tjetër: tavafi është ligjëruar të kryhet në çdo kohë të vitit, edhe pa qenë i lidhur me adhurimet e haxhit dhe të umres.

- **Ja, kështu. Kush madhëron Shenjtëritë e Allahut, kjo është më e mirë për të te Zoti i vet.** - Kështu, të gjitha këto dispozita

që ju mësuam përmbajnë madhërim e respekt të shenjtërive të Allahut, i Cili dëshiron prej besimtarëve që t'i respektojnë shenjtëritë e Tij. Ky lloj nderimi i tyre të afron tek Allahu. Kush i respekton shenjtëritë dhe ligjet e Zotit, Ai do t'i japë shpërblime të mëdha dhe shumë të mira në fe e në të dyja jetët. Shenjtëri të Allahut quhen të gjitha ato adhurime që Ai ka urdhëruar të kryhen e të respektohen, si dhe ato kohë e vende ku jemi urdhëruar për kryer këto adhurime. Të tilla konsiderohen të gjitha adhurimet, si: haxhi, ihrami, kurbanet etj. T'i nderosh këto shenjtëri do të thotë t'i respektosh ato me zemër, t'i duash dhe t'i përkryesh, e jo t'i nënvlerësosh dhe as t'i bësh me përtaci e rëndesë. Më pas i Lartësuar i përmend mirësinë dhe mëshirën e Tij që u lejoj njerëzve të përfitojnë nga kafshët dhe bagëtitë, si: devetë, lopët, delet etj. Ai mundësoi, gjithashtu, që nëpërmjet bërjes kurban të këtyre bagëtime, besimtarët t'i afrohen Atij. Pra, Ai u dhuroi dyfish mirësi:

- **Juve ju janë lejuar kafshët** (për ushqim), **përveç atyre që ju janë thënë** (në këtë Shpallje). - Përveç atyre që do t'ju lexohen në këtë Kur'an, siç është ajeti: "Haram janë për ju: të ngordhurat, gjaku, mishi i dërrit, ajo kafshë që theret jo në emrin e Allahut, ajo që është mbytur me lak në fyt, ajo që është vlarë me goditje, ajo që është rrëzuar nga lartësitë, ajo që është shpuar, ajo që është ngrënë nga egërsirat, përveç asaj që arrini ta therni, ajo që është therur për idhujt dhe që ta kërkoni fatin me short. Të gjitha këto janë gjynah (e të ndaluara nga Zoti). Sot u dëshpëruan ata që mohuan dhe humbën çdo shpresë që t'ju largojnë prej fesë suaj. Mos i kini frikë ata, por më kini frikë vetëm Mua! Sot e përsosa fenë tuaj për ju, e plotësova dhuntinë Time ndaj jush dhe zgjodha që Islami të jetë feja juaj. Kush detyrohet nga uria, duke mos e tepruar dhe duke mos pasur qëllim mëkatin, Allahu është Falës Mëshirëplotë." [Maide 3]. Nuk ka dyshim se është tregues i mëshirës së gjerë të Allahut fakti që Ai ua bëri njerëzve

të ndaluara këto gjëra dhe i porositi që të ruhen prej tyre. Ai dëshiron t'i pastrojë ata nga çdo ndyrësi, t'i shpëtojë nga shirkun, fjalët mashtruese dhe shpifja kundër Tij, prandaj thotë:

- **Largohuni nga ndytësia e idhujve...** - Ndyrësi (*er-rixhsu*) quhet çdo gjë e pështirë dhe e neveritshme. Të tillë janë idhujt e çdo gjë që ju, o idhujtarë, adhuroni përveç Allahut. Madje këto janë llojet më të pështira të ndyrësive. Ajeti na ndalon nga të gjitha llojet e poshtërsive e ndalesave dhe, ndër to, madje më të rëndësishmet, janë idhujt dhe idhujtaria. Kjo është arsyeja që Allahu e përmend ndalesën për idhujt në mënyrë të veçantë, edhe pse ajo përsihet te poshtërsitë e ndyrësitë në përgjithësi.

- **... dhe largohuni nga shpifjet!** - Ajeti urdhëron që t'u largohemi të gjitha fjalëve të ndyra e të ndaluara. Të gjitha ato konsiderohen si *kauluz-zur* - fjalë mashtruese. E tillë është edhe dëshmia e rreme. Pasi urdhëroi të largohemi nga çdo poshtërsi, ndyrësi dhe fjalët mashtruese, i

Madhëruari urdhëron që të jemi *hunefa*, duke thënë:

- **Jini të sinqertë në besimin tek Allahu,...**

- *Hunefae lil-lahi* domethënë: të sinqertë e të përkushtuar në besimin dhe adhurimin e Allahut si Një i Vetëm, duke u larguar nga adhurimi i gjithçkaje tjetër.

- **... dhe mos i bëni Atij shok!** - Urdhërohet për përkushtim në adhurimin e një Zoti të vetëm me sinqeritet, duke u larguar nga shirku.

- **Kush i bën shok Allahut, është sikur ai të ketë rënë nga qielli e ta kenë rrëmbyer shpendët (*grabitqarë*), ose sikur ta ketë rrëmbyer era e ta ketë hedhur në ndonjë vend të humbur.** - Kush i bën shok Zotit i ngjan atij që, duke rënë nga qielli, e rrëmbejnë zogjtë menjëherë, ose e hedh furtuna shumë larg. I tillë është idhujtari. Imani është si qielli i lartë dhe i ruajtur. Kush e braktis ose e refuzon imanin është si ai që bie nga ky qiell poshtë dhe iu dorëzohet dënimeve. Atë do ta rrëmbejnë zogjtë e ta bëjnë copa copa. Ky është mohuesi dhe idhujtari, i cili e braktis dhe e refuzon imanin e pastër. Atë e rrëmbejnë shejtanët nga çdo anë dhe e copëtojnë, duke ia shkatërruar fenë dhe jetën e tij.

Ajetet 32 – 33

32. Ja, kështu. Kush madhëron Simbolet e (*fesë së*) Allahut, kjo është shenjë e devotshmërisë së zemrave.

33. Ju përfitoni nga ato (*kafshët e shenjuara për kurban*) për një kohë të caktuar, e vendi i i kurbanit është afër shtëpisë së lashtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ja, kështu. Kush madhëron Simbolet e (*fesë së*) Allahut, kjo është shenjë e devotshmërisë së zemrave.** -Të gjitha këto që u përmendën duhen zbatuar, dhe kjo është prej madhërimit të shenjave të Allahut. Shenjtëri dhe shenja të Allahut janë simbolet e dukshme të fesë. Të tilla p.sh. janë të gjitha ritet e adhurimeve, sikurse thotë Allahu i Madhëruar: "Vërtet, Safa dhe Merua janë nga simbolet e Allahut." [Bekare 158]. Kështu konsiderohen edhe

kurbanet, që bëhen pranë Shtëpisë së Shenjtë, Qabes. E përmendëm edhe më parë se madhërimi i këtyre shenjave do të thotë: respektimi i tyre, përkushtimi në realizimin e tyre në mënyrën më të plotë, me aq sa ka mundësi njeriu. Kështu për shembull, në lidhje me kurbanët, respekti i këtij riti shprehet duke u kujdesur për ushqimin dhe shëndoshjen e kafshëve, që të jenë gati për kurban duke qenë të plota në çdo aspekt. Nuk ka dyshim se madhërimi i shenjtërive të Zotit është tregues i devotshmërisë së zemrës. Ai që i madhëron dhe respekton këto shenjtëri paraqet provë të qartë se në zemrën e tij ka devotshmëri dhe se imani i tij është i pastër, i saktë e korrekt, pasi respektimi i tyre tregon se njeriu e madhëron dhe i frikësohet Zotit.

- **Ju përfitoni nga ato (*kafshët e shenjuara për kurban*) për një kohë të caktuar, e vendi i i kurbanit është afër shtëpisë së lashtë.** - Nga kafshët që keni zgjedhur për kurban, qofshin ato deve apo dele, ju keni shumë dobi, sepse i shfrytëzoni e përfitoni prej tyre deri në kohën kur i bëni kurban. Ju mund t'i përdorni ato si kafshë shpine dhe për qumësht, pa i dëmtuar si kafshë kurban. Kur shkojnë në vendin e caktuar për kurban, ato theren. Vendi ku bëhet kurbanit është një vend i shenjtë, si Minaja etj. Pasi bëhen kurbanet, besimtarët hanë vetë prej mishit të tyre dhe dhurojnë ose ushqejnë me të nevojtarët dhe të varfërit.

Ajetet 34 – 35

34. Ne i kemi caktuar çdo popull vendin e kurbaneve, që ta përmendin emrin e Allahut, që i furnizoi me kafshë. Zoti juaj është një Zot i Vetëm (*që meriton të adhurohet*), ndaj vetëm Atij dorëzojuni! Dhe përgëzoji të bindurit!

35. Ata, të cilët, kur përmendet Allahu, u frikësohen zemrat, që janë durimtarë kur i gjen ndonjë e keqe, që e falin namazin rregullisht dhe japin (*për hir të Zotit*) nga ajo që u kemi dhënë Ne.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne i kemi caktuar çdo popull vendin e kurbaneve, që ta përmendin emrin e**

Allahut, që i furnizoi me kafshë. - Për të gjithë popujt e shkuar kemi bërë një vend adhurimi e kurbanesh, prandaj nxitoni dhe garoni në punë të mira! Allahu i Madhëruar i bëri këto vende adhurimi, me qëllim që besimtarët ta kujtojnë dhe ta adhurojnë Atë, si edhe që t'i shprehin Atij mirënjohjen. Ato u bënë që njerëzit të kujtojnë Zotin dhe që të nxisin tek ata mirënjohjen për Atë. Kjo është arsyeja që, duke përmendur urtësinë e caktimit të këtyre vendadhurimeve, Zoti thotë:

- **Zoti juaj është një Zot i Vetëm** (*që meriton të adhurohet*),... - Megjithëse ligjet ndryshojnë, thelbi i mesazhit të të gjitha shpalljeve ka qenë: “Zoti juaj është një Zot i Vetëm (që meriton të adhurohet)” Askush nuk e ka thyer këtë themel të pandryshueshëm. Allahu është i vetmi i adhuruar me meritë. Të gjitha adhurimet i duhen përkushtuar vetëm Allahut e askujt tjetër. Duhet hequr dorë nga çdo lloj idhujtarie, prandaj Allahu i Madhëruar thotë:

- **... ndaj vetëm Atij dorëzohuni!** - Vetëm Atij nënshtrohuni dhe vetëm Atij dorëzohuni, dhe askujt tjetër! Vetëm duke iu dorëzuar Atij, për të jetuar sipas Islamit, njeriu ka gjetur rrugën drejt vendit të paqes. Ata që e bëjnë këtë meritojnë përgëzimet dhe lajmin e mirë nga Zoti:

- **Dhe përgëzimi të bindurit!** - Përgëzimi "të bindurit" me të gjithë të mirat në të dyja jetët. *El muhbit* quhet ai që i është nënshtuar Zotit të tij, që i është dorëzuar urdhrave të Tij dhe është modest dhe i dashur me njerëzit dhe robërit e Zotit.

- **Ata, të cilët, kur përmendet Allahu, u frikësohen zemrat,...** - Kjo ndodh nga frikërespekti dhe madhërimi për Zotin e tyre. Pikërisht për këtë shkak, ata i kanë lënë haramet. E si mund të thyejnë urdhrin e Zotit të tyre dhe të bëjnë atë që Ai e ka ndaluar, kur ata janë të frikësuar dhe plot respekt e madhërim për Zotin e tyre?! Ata e njohin mirë Atë dhe, për këtë shkak, vetëm Atij i frikësohen dhe askujt tjetër.

- **... që janë durimtarë kur i gjen ndonjë e keqe,** - Vuajtjet, dhimbjet dhe telashet nuk mund t'i përkulin këta besimtarë të vendosur. Me çfarëdo lloj dhimbjeje e fatkeqësie që të përballen këta durimtarë, ata nuk përuhlen dhe nuk shprehin asnjë lloj pakënaqësie apo rebelimi kundër Zotit të tyre. Ata tregohen durimtarë me qëllimin e vetëm, që të kënaqin Allahun e Madhëruar dhe të arrijnë shpërblimin e tij bujar dhe mirësitë e Tij të pashembullta.

- **që e falin namazin rregullisht...** - Këta e përkryejnë namazin, duke e kompletuar atë me të gjitha shtyllat, detyrat dhe veprimet e pëlqyeshme. Ata e falin namazin duke adhuruar Zotin me të gjitha veprimet e fjalët e këtij riti, qofshin ato të jashtme apo të brendshme.

- **... dhe japin (për hir të Zotit) nga ajo që u kemi dhënë Ne.** - Kjo përfshin të gjitha llojet e shpenzimeve, si të detyrueshmet, ashtu edhe ato të pëlqyeshmet. Ndër shpenzimet e detyrueshme mund të përmendim zekatin, kompensimet pasurore të detyrueshme nga Sheriati, shpenzimet e detyrueshme për gratë fëmijët, të afërmit, vartësit, robërit, shërbëtorët etj. Ndër shpenzimet e pëlqyeshme mund të përmendim të gjitha llojet e sadakave. Vëreni me kujdes! Në ajet thuhet: “*min ma rezeknahu*” – “nga ajo që u kemi dhënë”, pra, një pjesë të saj. Nga kjo kuptojmë se sa të thjeshta janë porositë dhe detyrat që na ka caktuar Zoti. Këto shpenzime janë veçse një pjesë e vogël e pasurisë që na ka dhënë Zoti. Pastaj, në fund të fundit, po ta shohim me kujdes, të gjitha mirësitë dhe pasuritë që ne zotërojmë, në fakt, janë dhuratë e Allahut e jo merita jonë, sepse Allahu thotë: “japin nga ajo që u kemi dhënë Ne.” Nëse nuk do të na i dhuronte dhe mundësonte Allahu, ne nuk do t'i kishim aspak këto të mira. Atëherë, o ti njeri, që Zoti të ka dhuruar shumë mirësi e pasuri, jep prej tyre, për hir të Zotit! Jep, që Allahu të të japë edhe më shumë nga mirësia dhe bujaria e Tij!

36. Edhe devetë për kurban jua kemi bërë prej simboleve të (fesë së) Allahut e ju keni shumë dobi prej tyre. Prandaj përmendeni emrin e Allahut kur ato janë në këmbë (gati për kurban) dhe kur të shtrihen në tokë (pas therjes). Hani prej tyre dhe jepini nevojtarit dhe atij që lyp! Ja, kështu, jua vumë kafshët në shërbimin tuaj, që ju të jeni mirënjohës.

37. Tek Allahu nuk mbërrin as mishi e as gjaku i tyre (i kurbaneve); është devotshmëria juaj që mbërrin tek Ai. Ai jua nënshtroi ato (bagëtitë për kurban) që ta madhëroni Allahun, i Cili ju udhëzoi në Rrugën e Drejtë. Dhe përgëzoji besimtarët!

Shpjegimi i ajeteve

- **Edhe devetë për kurban jua kemi bërë prej simboleve të (fesë së) Allahut...** - Kjo tregon se fjala “*sheairullah*” – “simbolet e Allahut” është një term gjithëpërfshirës, që ngërthen të gjitha ato rite fetare që kryhen haptaz. I tillë është edhe kurbanit për hir të Allahut. Më lart u tha se madhërimi dhe respektimi i simboleve të Allahut është tregues i devotshmërisë e pastërtisë së zemrës. Në këtë ajet përmenden si pjesë e simboleve të Allahut devetë dhe gjedhët që veçohen për kurban, sipas një mendimi. Këto kafshë trajtohen me kujdes të veçantë dhe ushqehen mirë, për t’u majmur, si madhërim për Allahun, të cilit do t’i kushtohen si kurbane.

- **... e ju keni shumë dobi prej tyre.** - Të gjithë përfitojnë, si dhuruesi, ashtu edhe përfituesi i kurbanit. Ata përfitojnë nga sevapet e kënaqësia e Allahut, nga mishi që e hanë vetë, si dhe ngaqë kënaqin zemrat e njerëzve dhe të nevojtarëve.

- **Prandaj përmendeni emrin e Allahut kur ato janë në këmbë (gati për kurban)...** – Kur të thorni bagëtitë, thoni në momentin e therjes: *Bismillah!* Kur janë bagëti të mëdha (si devetë dhe lopët), ato fillimisht qëndrojnë në këmbë, pastaj u lidhet këmba e djathtë para, që të ulen poshtë, dhe pastaj theret sipas mënyrës islame.

- **... dhe kur të shtrihen në tokë (pas therjes).** – Pasi kafsha shtrihet përtokë dhe i ripet lëkura, atëherë mund të hahet.

- **Hani prej tyre...** - Kjo fjalë i drejtohet atij që e bën kurbanin. Pra, i lejohet pronarit të kurbanit që të hajë prej kurbanit të vet. Pastaj:

- **... dhe jepini nevojtarit dhe atij që lyp!** - Ushqeni të varfërin, i cili nuk lyp për shkak të turpit dhe vetëpërmbytjes, por ushqeni edhe të varfërit që lypin. Pra, të dy llojet e të varfërve kanë pjesën e tyre në kurban.

- **Ja, kështu, jua vumë kafshët në shërbimin tuaj, që ju të jeni mirënjohës.** - Është Allahu i Madhëruar Ai që jua mundësoi këtë begati për kurban, që ju të jeni mirënjohës. Allahu i nënshtroi ato kafshë për ju, për t’ju treguar mëshirën e bamirësinë e Tij ndaj jush. Atëherë, lavdërojeni dhe tregojini Atij mirënjohjen tuaj!

- **Tek Allahu nuk mbërrin as mishi e as gjaku i tyre (i kurbaneve); është devotshmëria juaj që mbërrin tek Ai.** - Qëllimi i kurbanit nuk është vetëm therja e bagëtisë e përfitimi nga mishi i saj. Tek Allahu i Madhëruar nuk arrin as gjaku dhe as mishi i kurbanit, sepse Ai është i Pasur, Jonevojtar për krijesat dhe i Vetëlavdëruar. Tek Ai arrin veçse sinqeriteti juaj në adhurimet dhe kurbanet që ju i dedikoni. Tek Ai arrijnë qëllimi i mirë, llogaritja e shpërblimit dhe devotshmëria juaj. Ky është një inkurajim për të qenë të sinqertë në adhurimin e therjes dhe të përkushtimit të kurbanëve. Allahu i Madhëruar na udhëzon që të jemi të motivuar veçse nga një qëllim: arritja e kënaqësisë së Tij. Qëllimi i kurbanit të mos jetë fama dhe lavdërimi prej njerëzve dhe as të mos bëhet thjesht sepse është një zakon i trashëguar. Kështu, sinqeriteti është i detyrueshëm në të gjitha llojet e adhurimeve. Nëse ato nuk kryen me sinqeritet dhe në emër të devotshmërisë për Allahun, të gjitha janë vepra sipërfaqësore, që u mungon thelbi e frutat. Ata i ngajnë një trupi që nuk ka shpirt.

- **Ai jua nënshtrori ato** (*bagëtitë për kurban*) **që ta madhëroni Allahun, i Cili ju udhëzoi në Rrugën e Drejtë.** - Që ta madhëroni dhe respektoni Allahun. Ta madhëroni, për shkak se Ai ju udhëzoi në rrugë të drejtë. Për këtë, Ai meriton përlëvdimet dhe mirënjohjen më të thellë, lavdërimet më të plota dhe madhërimin me përunjësinë më të thellë.

- **Dhe përgëzoi besimtarët!** - Ky përgëzim u jepet *muhsinin*-ëve, domethënë, atyre që kanë arritur gradën e *ihsan*-it. Ata e adhurojnë Allahun njëlloj sikurse ta shihnin Atë haptazi. Edhe pse nuk mund ta shohin në këtë jetë, ata e adhurojnë Zotin duke ndier mbikqyrjen e Tij në çdo çast. Në çdo çast adhurimi, ata e ndiejnë shikimin dhe mbikëqyrjen e Tij. Kjo është grada e ihsanit, në lidhje me adhurimet që i përkushtohen Zotit. Ndërsa për ihsanin ndaj krijesave mund të flasësh gjatë. Të tillë njerëz u bëjnë mirësi krijesave me të gjitha format e mënyrat: me anë të pasurisë, diturisë, pushtetit e miqësisë, këshillës së mirë, urdhërimit për punë të mira e ndalimit nga e keqja, fjalët e mira e të ngrohta etj. Këta bamirës kanë një premtim të madh e të mrekullueshëm nga Allahu i Madhëruar. Atyre u premtohet lumturi në dynja dhe në ahiret. Allahu do t'u dhurojë mirësi, ashtu sikurse ata u bënë bamirësi krijesave dhe ashtu siç e adhuruan Atë me përunjësi e përkushtim. I Madhëruari thotë: “Ata (*banorët e Xhenetit*) do të jenë të mbështetur në shtroje, mbulesat e brendshme të të cilave janë prej mëndafshi të stolisur, dhe frutat e pemëve të të dy Xheneteve janë shumë pranë. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! Aty janë ato (*Hyri*) që i përqendrojnë shikimet e tyre e të cilat nuk i ka prekur kush më parë, as njerëz, as xhinde. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! Ato janë si rubinët e koralet. Atëherë, cilën të mirë të Zotit tuaj po e mohoni?! A nuk është shpërblimi i veprës së mirë veçse e mira?!” [Rahman 54 – 60]. Ose: “Atyre, që bëjnë vepra të mira u takon e mira, madje edhe më shumë.

Fytyrat e tyre nuk i mbulon pluhuri i zi e as nënçmimi. Ata janë banorë të Xhenetit. Ata do të jenë atje përjetësisht.” [Junus 26].

Ajetet 38 – 41

38. Allahu i mbron (nga e keqja) ata që besuan. Me të vërtetë, Allahu nuk e do askënd që është tradhtar e mohues (i besimit të drejtë).

39. Atyre që po sulmohen me luftë, u është dhënë leje (të luftojnë), për shkak se u është bërë padrejtësi. Allahu ka fuqi për t'i ndihmuar ata (muslimanët),

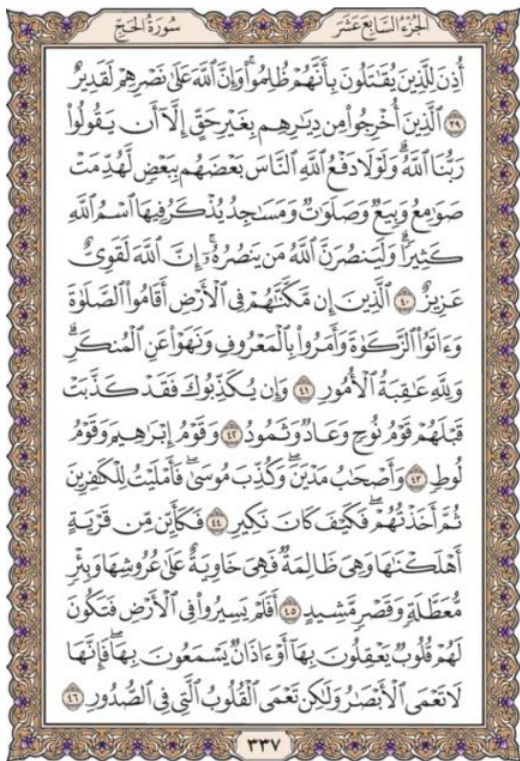
40. Ata, të cilët vetëm pse thanë “Allahu është Zoti ynë.” u dëbuan prej shtëpive të tyre pa kurrfarë të drejte. Sikur Allahu të mos i mbrapste disa me disa të tjerë, do të rrënoheshin manastiret, kishat, sinagogat dhe xhamitë ku përmendet shumë emri i Allahut. Allahu do t'i ndihmojë ata që ndihmojnë rrugën e Tij. Allahu është i Plotfuqishëm dhe Ngadhënjimtar.

41. (Ai ndihmon) ata, të cilët, kur Ne u mundësojmë të vendohen në një vend, e falin rregullisht namazin, japin zekatin, urdhërojnë për të mirë dhe ndalojnë të keqen. Allahut i takon përfundimi dhe vendimi për (të gjitha) çështjet.

Shpjegimi i ajeteve

- **Allahu i mbron (nga e keqja) ata që besuan.** - Ky është njëherazi një njoftim, premtim dhe përgëzim i mrekullueshëm nga Allahu për ata që e besojnë Atë. Allahu do të largojë prej tyre çdo të keqe dhe këtë do ta bëjë për shkak të imanit të tyre. Ai do t'i ruajë besimtarët e Tij nga e keqja e mohuesve, nga vesveset e shejtanit, nga e keqja e veteve të tyre, nga pasojat që sjellin veprat e tyre të këqija dhe çdo e keqe tjetër. Edhe gjatë fatkeqësive, Ai ua lehtëson barrën e rëndë. Çdo besimtari do t'i ofrohet kjo mbrojtje e ndihmë, në varësi të imanit të tij, pra, dikujt më shumë e dikujt më pak.

- **Me të vërtetë, Allahu nuk e do askënd që është tradhtar e mohues (i besimit të drejtë).** - Këta janë ata që tradhtojnë amanetin e Zotit, me të cilin Ai i ngarkoi. Ata shpërfillin të drejtat e Zotit dhe

adhurimin e Tij si Një të Vetëm. Ata shkelin edhe të drejtat e krijesave dhe përgjegjësitë ndaj tyre. Ata janë mohues të mirësive të Allahut e mosmirënjohës. Allahu i Madhëruar u jep me bujari nga mirësitë e Tij, ndërsa ata ia kthejnë me padrejtësi, mohim e mosbindje. Ata nuk i do Allahu, përkundrazi i urren dhe është i zemëruar me ta. Ai ka për t'i ndëshkuar ata për mosbesimin dhe shkeljen e amanetit të Tij. Nga ajeti kuptojmë se Allahu i do ata që janë besnikë ndaj amaneteve, që i plotësojnë ato me korrektësi dhe tregohen mirënjohës ndaj të dashurit të tyre Allahut Bujar dhe Mëshirëplotë.

- **Atyre që po sulmohen me luftë, u është dhënë leje (të luftojnë), për shkak se u është bërë padrejtësi.** - Në fillim të Islamit, muslimanët e kishin të ndaluar të luftonin kundër jobesimtarëve, madje ishin urdhëruar të tregonin durim. Kështu ishin urdhëruar nga urtësia e Allahut. Më pas, kur emigruan në Medinë dhe krijuan një shtet të fortë, iu dha leje që të luftonin. Allahu i Madhëruar thotë: “Atyre që po sulmohen

me luftë, u është dhënë leje të luftojnë, për shkak se u është bërë padrejtësi." Nga kjo kuptohet se, më parë, ishin të ndaluar të luftonin dhe tashmë, atyre që luftoheshin, po u lejohej të kundërpërgjigjeshin me të njëjtën mënyrë. Allahu ua lejoi luftën besimtarëve vetëm sepse atyre po u bëhej padrejtësi, duke u penguar nga feja, duke u torturuar për shkak të besimit dhe duke u dëbuar prej shtëpive të tyre.¹³

- **Allahu ka fuqi për t'i ndihmuar ata (muslimanët). Ata, të cilët vetëm pse thanë “Allahu është Zoti ynë.” u dëbuan prej shtëpive të tyre pa kurrfarë të drejte.** - Vetëm Atij le t'i kërkojnë ndihmë dhe Atij t'i mbështeten për arritjen e fitores. Allahu do t'i ndihmojë besimtarët: "...të cilët, vetëm pse thanë: “Allahu është Zoti ynë.” u dëbuan prej shtëpive të tyre pa asnjë të drejtë.” Ata u detyruan të largohen nga shtëpitë dhe atdheu i tyre, për shkak të vuajtjeve e mundimeve që u shkaktoheshin padrejtësisht. I vetmi "krim" i tyre, për të cilin qafirët i urrenin dhe torturonin, ishte fakti se ata thoshin: “Zoti ynë është Allahu”. I vetmi shkak për të gjitha ato përndjekje e mundime ishte se ata njësonin Allahun e Madhëruar dhe adhuronin vetëm Atë me sinqeritet. Nëse ky veprim mund të konsiderohet gjynah, atëherë ky ishte gjynahu i besimtarëve, sipas mohuesve dhe keqbërësve. Kjo ngjan me fjalën tjetër të Allahut të Madhëruar: “Mallkuar qofshin ata që hapën hendeqet me zjarr, të mbushur me lëndë djegëse! Ata rrinin ulur rreth tij dhe dëshmonin atë që bënin me besimtarët. Ata i keqtrajtonin (besimtarët), sepse ata besonin Allahun, Ngadhënjimtarin e të Lavdëruarin, të Cilit i takon sundimi i qiejve e i Tokës. Allahu është dëshmitar për çdo gjë!” [Buruxh 4 – 9]. Ky ajet tregon qartë urtësinë dhe qëllimin kryesor të ligjërimit të xhihadit. Synimi i tij është që të mundësohet përhapja e fesë dhe besimit të pastër në Allahun e Madhëruar dhe frenimi i agresionit kundër besimtarëve. Kështu mund të ndalen provokimet e vazhdueshme të jobesimtarëve, të cilët janë gjithmonë

parët që i nisin ato. U bë e ligjshme të luftohet kundër padrejtësisë dhe luftës së padrejtë të mohuesve, që gjithmonë ndezin konflikte. U ligjërua lufta, që njerëzve t'u mundësohet të adhurojnë Allahun hapur, duke shfaqur të gjitha shenjat e dukshme dhe simbolet e fesë së Tij, prandaj Allahu i Madhëruar thotë në vijim:

- Sikur Allahu të mos i mbrapste disa me disa të tjerë, do të rrënoheshin manastiret, kishat, sinagogat dhe xhamitë ku përmendet shumë emri i Allahut. – Kështu, nëpërmjet luftës së muxhahidinëve në rrugën e Tij, Allahu i Madhëruar largon armiqtësinë dhe agresionin e mohuesve ndaj besimtarëve dhe botës. Nëse kjo nuk do të ndodhte, atëherë: "...do të rrënoheshin manastiret, kishat, havrat dhe xhamitë, në të cilat përmendet shumë emri i Allahut.." Pra, do të shkatërroheshin të gjitha këto vendadurime të mëdha të bashkësive të ithtarëve të librit, të jehudive dhe krishterëve, por do të shkatërroheshin edhe xhamitë e muslimanëve, në të cilat përmendet shumë emri i Allahut. Në to falet namazi, kryhen ritet fetare, lexohet libri i Allahut dhe përmendet emri i Allahut. Për këtë arsye, sikur Allahu i Madhëruar të mos i mbronte njerëzit me njëri tjetrin, atëherë mohuesit e besimit do të sundonin mbi muslimanët, do t'i shkatërronin faltoret e tyre, do t'i torturonin dhe do t'i ndalonin nga feja dhe besimi i pastër. Kjo tregon se, në origjinë, xihadi është ligjëruar për të ndaluar agresionin dhe padrejtësinë e mohuesve. Në të gjitha ato vende ku është vendosur qetësia, paqja e stabiliteti, ku është përhapur adhurimi i Allahut dhe ku janë ndërtuar e mbushur xhamitë, duke shfaqur haptazi simbolet e Allahut, të gjitha këto janë fryt i luftës të besimtarëve dhe mirësi nga sinqeriteti i tyre. Nëpërmjet këtyre të zgjedhurve, Allahu i Madhëruar largon të keqen e mohuesve. I Madhëruari thotë: "Sikur Allahu të mos i mbronte njerëzit me anë të disave prej tyre, toka do të shkatërrohej. Por Allahu është Bamirës i

madh ndaj njerëzimit." [Bekare 251]. Dikush mund të thotë se, në kohën e sotme, ne shohim që xhamitë mbushen me besimtarë edhe në shtete të vogla islame, të cilat janë të pafuqishme përballë shteteve të tjera të mëdha dhe nuk mund të luftojnë kundër tyre për të mbrojtur veten. Madje, shohim që edhe në shtetet e mëdha të sunduara nga jomuslimanë, ka shumë xhami, në të cilat besimtarët falen qetësisht dhe në paqe, edhe pse qeveritarët e atyre vendeve e kanë plotësisht mundësinë që t'i shembin dhe shkatërrojnë ato. Atëherë, si të kuptojmë fjalën e Allahut të madhëruar që thotë: "Sikur Allahu të mos i mbronte njerëzit me anë të disave prej tyre, toka do të shkatërrohej", ndërkohë që nuk shohim ndonjë ushtri islame që ta pengojë agresionin e tyre?! Përgjigjja për këtë pyetje gjendet brenda të njëjtit ajet, në kuptimin e tij gjithëpërfshirës. Edhe kjo është një prej mënyrave të mbrojtjes së Zotit, që përmendet në ajet. Çdokush që njeh gjendjen e shteteve dhe sistemin mbi të cilin ato ngrihen e kupton qartë se ato shtete e trajtojnë çdo popull e bashkësi si pjesë përbërëse të vendit dhe qeverisjes, sipas asaj që çdo bashkësi ofron, qoftë në aspektin e forcës, pasurisë, përqindjes numerike, qoftë në atë të punës e shërbimeve. Kështu, këto shtete u ofrojnë bashkësive përbërëse të tyre të drejtat përkatëse, fetare ose jo fetare. Ata kanë frikë se, nëse nuk e bëjnë një gjë të tillë, kjo do të çonte në çrregullim të sistemit të tyre dhe humbje të një pjese të bashkësisë. Pikërisht për shkak të këtij sistemi të ngritur realizohen shumë mirësi fetare. Pjesë e këtyre mirësive që arrihen janë dhe ndërtimi e funksionimi i xhamive, të cilat, edhe në vendet më të spikatura të mohimit ngrihen e mbushen rregullisht, lavdëruar qoftë Zoti. Këto shtete të mëdha, - edhe pse fshehin urrejtje e mospranim të Islamit dhe muslimanëve, - tregojnë kujdes ndaj bashkësisë islame, për përmbushjen e të drejtave të tyre, edhe për shkak të mosmarrëveshjeve e përçarjeve të

vazhdueshme mes shteteve të krishtera, përçarje që do të vazhdojë mes tyre deri Ditën e Gjykimit. Edhe për ato vende të vogla islame, që nuk kanë fuqi të mbrohen vetë, Allahu i Madhëruar bën që të mbrohen nëpërmjet aleancave me të tjerët (jomuslimanë), të cilët janë vazhdimisht të përçarë mes njëri-tjetrit. Është i madhi Zot që e bën të mundur këtë lloj mbrojtjeje, edhe pse Ai është i Plotfuqishëm që t'u shfaqë besimtarëve fitore të Islamit dhe muslimanëve, ashtu siç edhe ka premtuar në Librin e Tij. Shenjat e kësaj ndihme të Allahut për Islamin dhe muslimanët po shfaqen qartë çdo ditë e më shumë, që kur muslimanët e ndien dhe kuptuan se sa e rëndësishme është kthimi në fenë e tyre me besim të pastër dhe me jetën sipas këtij besimi. Për të gjitha këto, lavdërimi dhe mirënjohja i takojnë vetëm Allahut të Madhëruar. E lusim të Lartësuarin që ta plotësojë mirësinë e Tij ndaj nesh! Prandaj, Allahu i Madhëruar duke na treguar realitetin, që është në përputhje të plotë me premtimin e Tij të sigurt, thotë:

- **Allahu do t'i ndihmojë ata që ndihmojnë rrugën e Tij.** - Allahu do ta ndihmojë këdo që pranon fenë e Tij, jeton sipas saj dhe e përhap atë ndër njerëz. Këta të zgjedhur luftojnë e sakrifikojnë për hapjen e fesë së Zotit, me sinqeritet e devocion. Ata japin gjithçka për luftën në rrugën e Zotit, për të lartësuar fjalën e Tij.

- **Allahu është i Plotfuqishëm dhe Ngadhënjimtar.** - Allahu është i plotë në fuqinë e Tij. Ai është Krenar dhe Ngadhënjimtar, që nuk mposhtet kurrë. Ai i ka nënshtuar të gjitha krijesat dhe i ka të gjitha nën pushtetin e Tij. Pra, gëzohuni, o muslimanë! Edhe nëse jeni të dobët në përgatitje ushtarake e nga ana numerike, dijeni se ju keni një Mbështetës të Fortë e të Pathyeshëm, të Fuqishëm e Ngadhënjimtar! Ju i mbështeteni Atij që ju krijoi ju dhe gjithçka që ju bëni. Kryejini ato gjëra që jeni urdhëruar nga Zoti, dhe pastaj kërkoni nga Ai që t'ju ndihmojë e t'ju dhurojë fitoren! Nëse e bëni këtë, Ai patjetër që ka

për t'ju dhënë fitoren. I Madhëruari thotë: "O ju që keni besuar! Nëse ju ndihmoni Allahun, Ai do t'ju ndihmojë dhe do t'ju forcojë këmbët tuaja!" [Muhamed 7]. Ngrihuni, o muslimanë, dhe jepini hakun besimit dhe punës sipas tij, se për ju është një premtim i mrekullueshëm. I Madhëruari thotë: "Allahu u premtoi atyre të cilët besojnë dhe bëjnë vepra të mira, se do t'i bëjë sundues në atë tokë, ashtu si bëri edhe ata që ishin para tyre. Ai do ta forcojë fenë, që e pëlqeu për ta dhe, në vend të frikës, do t'u dhurojë siguri. Ata më adhurojnë Mua e nuk më shoqërojnë asgjë. Por kushdo që mohon pas kësaj, ata janë më të prishurit (që kalojnë çdo kufi). Faleni me rregull namazin, jepni zekatin dhe bindjuni të Dërguarit, që të mëshiroheni!" [Nur 55, 56]. Më pas, Allahu përmend disa shkaqe e cilësi të atyre që vërtet ndihmojnë e luftojnë për fenë e Tij. Nëse dikush pretendon se e ndihmon fenë e Zotit dhe nuk i ka këto cilësi, atëherë kuptohet se ai është gënjeshtar. I Madhëruari thotë:

- **(Ai ndihmon) ata, të cilët, kur Ne u mundësojmë të vendohen në një vend, e falin rregullisht namazin, japin zekatin,...**

- Kur ua japim tokën nën sundimin e tyre, që ta mbretërojnë pa pasur asnjë armik, ata, së pari, e përkryejnë namazin, duke e falur në kohën e vet e duke i plotësuar shtyllat, detyrat, kushtet e saktësisë së tij. Ata janë të kujdesshëm sidomos për faljen e namazit të xhumasë dhe namazit me xhemat. Së dyti, japin zekatin. Qofshin udhëheqës, qofshin nga populli i thjeshtë, ata e japin zekatin e pasurisë, duke ua dhënë atyre që e meritojnë.

- **... urdhërojnë për të mirë dhe ndalojnë të keqen.** - Këtu përfshihet çdo fjalë dhe vepër e mirë që ligji i Zotit dhe logjika e pastër e konsiderojnë të tillë. Kështu, ata urdhërojnë për të përmbushur të drejtën e Zotit dhe të drejtën e krijesave. Nga ana tjetër, ata ndalojnë nga çdo e keqe që feja dhe natyra e pastër njerëzore e ndalon. Urdhri dhe ndalesa për diçka është urdhër e ndalim edhe për ato gjëra pa të cilat ajo gjë

nuk mund të realizohet. Kështu, nëse urdhrat dhe ndalesat mund të realizohen veçse duke i mësuar fillimisht vetë, dhe pastaj duke ua mësuar të tjerëve, atëherë njerëzit e kanë detyrë që të mësojnë këto çështje, ndërsa udhëheqësit duhet t'ua bëjnë detyrë që t'i mësojnë. Nëse është e nevojshme, udhëheqësi vendos edhe sanksione e dënime për ata që nuk janë të kujdesshëm me urdhëresat e ndalesat e Zotit. Këto dënime e sanksione mund të jenë të përcaktuara nga Sheriati, por mund t'i jenë lënë edhe udhëheqësit që t'i vendosë sipas nevojës, derisa urdhëresat e ndalesat të respektohen dhe ligji i Zotit të vendoset e zbatohet ndër njerëz. Nëse është e nevojshme që disa njerëz të specializohen veçse për këtë detyrë, pra, për urdhërimin për mirë e ndalimin nga të këqijat, atëherë udhëheqësi e krijon këtë mundësi. Pastaj i Madhëruari thotë:

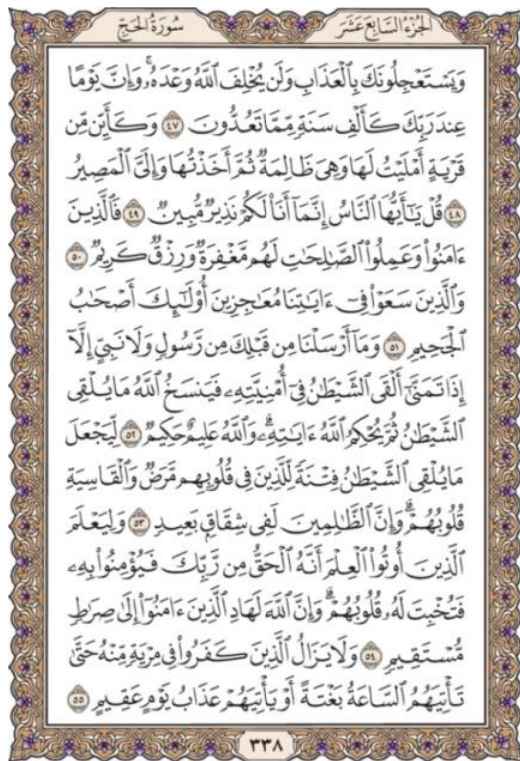
- **Allahut i takon përfundimi dhe vendimi për (të gjitha) çështjet.** - Të gjitha çështjet janë në dorë të Zotit. Ai na ka bërë të qartë se përfundimi i mirë i takon devotshmërisë. Atij mbreti e sundimtari që kujdeset për fenë me sinqeritet, Zoti ka për t'i dhënë përfundim të mirë dhe një udhëheqje të drejtë. Ndërsa ata sundues e mbretër që e marrin pushtetin me forcë dhe gjykojnë sipas epsheve të tyre, edhe pse mund të marrin një pushtet të përkohshëm, përfundimi i tyre nuk është i mirë. Sundimi e udhëheqja e tyre është fatkeqësi dhe përfundimi i tyre edhe më i keq.

Ajetet 42 – 46

42. Ata po të mohojnë ty, por edhe të tjerët para tyre mohuan, si populli i Nuhut, Adi dhe Themudi,

43. populli i Ibrahimit dhe populli i Lutit,
44. edhe banorët e Medjenit, gjithashtu. Kështu u mohua edhe Musai. Unë u pata dhënë afat jobesimtarëve dhe më pas i dënova. Por (a e di) si ishte dënim Im?

45. Sa e sa fshatra keqbërësish kemi goditur, që janë rrënuar tërësisht. Puset janë braktisur e pallatet e larta janë shkretuar.

46. A nuk udhëtojnë ata nëpër tokë, që zemrat e tyre të mund të mësojnë urtësinë dhe veshët e tyre të mund të dëgjojnë (të mirën)?! Vërtet, nuk verbohën sytë, por verbohën zemrat në kraharor.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata po të mohojnë ty, por edhe të tjerët para tyre mohuan, si populli i Nuhut, Adi dhe Themudi, populli i Ibrahimit dhe populli i Lutit, edhe banorët e Medjenit, gjithashtu. Kështu u mohua edhe Musai.**

- Allahu i Madhëruar i drejtohet Profetit të Tij dhe i thotë se, nëse e mohojnë ata idhujtarë, ta dijë se nuk është i vetmi profet që e kanë mohuar e luftuar! Po kështu, edhe ata nuk janë populli i parë që kanë mohuar profetin e tyre. Kështu mohuan edhe populli i Ibrahimit, Nuhut, Adit, Themudit, Lutit dhe populli i Shuajbit. Po kështu mohuan edhe populli i Musait (a.s.).

- **Unë u pata dhënë afat jobesimtarëve... -** Allahu i Madhëruar u dha afat mohuesve të së vërtetës dhe nuk u nxitua t'i ndëshkonte. Ai i afatizoi, por ata vazhduan në të kotën

dhe në shfrenimin e tyre në kalimin e kufijve të Zotit. Ata po zhyteshin edhe më thellë në mohimin e Zotit dhe në ligësitë e tyre.

- **...dhe më pas i dënova.** - Ai i ndëshkoi ata ashtu siç di të ndëshkojë Krenari, Ngadhënjimtari dhe i Plotpushtetshmi.

- **Por (a e di) si ishte dënim Im?** - A e di se si e ndëshkoi Zoti mohimin e tyre? Ai ishte ndëshkimi më i ashpër dhe i pashembullt. Disa i ndëshkoi duke i përmbytur, të tjerë i rrëmbeu një britmë e fuqishme. Disa u ndëshkuan me furtunë shkatërruese e për ca të tjerë u hap toka dhe i përpiu brenda. Disave u dërgoi dënimin e "ditës së hijes" ¹⁴ dhe i shkatërroi me rufe. Atëherë, le të marin masa këta mohues të së vërtetës, që të mos i godasë ndonjë nga këto ndëshkime. Le ta dinë se nuk janë më të mirë e më të fortë se ata popuj, dhe as u është dhënë ndonjë premtim në librat e Zotit se do të jenë të ruajtur! Sa e sa popuj që bënin punë të ngjashme me këta të mjerë janë shkatërruar?

- **Sa e sa fshatra keqbërësish kemi goditur,...** - Jaë të shumtë popujt që Ne i shkatërruam me ndëshkime të rënda e poshtërim që në jetën e dynjasë. Ata e merituan këtë, sepse ishin keqbërës dhe të zhytur në padrejtësi, që refuzonin besimin te Zoti dhe profetët e Tij. Ndëshkimi i Zotit nuk ishte aspak i padrejtë ndaj tyre. Pas këtij ndëshkimi të drejtë, vendbanimet e tyre u shkretuan, siç thotë Zoti:

- **... që janë rrënuar tërësisht.** - Ndërtesat, kështjellat e muret e tyre u shembën nga themelet. Ato që kishin qenë dikur aq të shndritshme e madhështore, me jetë plot kënaqësi e gjallëri, u shndërruan në gërmadha të frikshme e të braktisura.

- **Puset janë braktisur e pallatet e larta janë shkretuar.** – Ishin sa e sa burime e puse me ujë të freskët, ku njerëzit dhe kafshët e tyre shkonin për të pirë, ndërsa tashmë nuk ka kush shkon më atje, madje edhe burimet kanë shteruar. Ishin ndërtuar pallate e kështjella të bukura e madhështore, por kur erdhi ndëshkimi i Zotit, ato nuk u

vlejtën aspak, madje u shkatërruan e u shndërruan në gërmadha. Kjo u bë që të shërbejë si mësim për të mençurit, që meditojnë rreth tyre. Më pas, Allahu i Madhëruar i fton adhuruesit e Tij që të udhëtojnë nëpër tokë, që të shohin dhe të nxjerrin mësim. Ai thotë:

- **A nuk udhëtojnë ata nëpër tokë, që zemrat e tyre të mund të mësojnë urtësinë dhe veshët e tyre të mund të dëgjojnë (të mirën)?!** - Pse nuk udhëtojnë ata me zemrat dhe trupin e tyre? Allahu i nxit të udhëtojnë me zemrat e tyre, që të kuptojnë shenjat e Tij dhe të meditojnë, për të nxjerrë mësimet që do Ai. Le të dëgjojnë edhe historitë e popujve të shkuar të ndëshkuar nga Zoti. Udhëtimi vetëm me qëllimin për të parë me sy e dëgjuar me veshë dhe lodhja trupore pa vënë në përdorim meditim dhe pa përfituar mësim, është diçka e padobishme, që nuk sjell mirësitë e synuara.

- **Vërtet, nuk verbohen sytë, por verbohen zemrat në kraharor.** - Verbëria që dëmton e njeriun tek feja është verbëria e zemrës, që e pengon atë të shohë të vërtetën, ashtu si verbëria e syve nuk e lë njeriun që të shohë botën, por verbëria e syve është thjesht një sprovë e kësaj jete.

Ajetet 47 – 51

47. Megjithatë ata kërkojnë prej teje t'ua përshpejtosh Dënimin! Por Allahu nuk e thyen premtimin e Vet. Një ditë te Zoti yt është sa një mijë vjet sipas llogaritjes tuaj.

48. Sa e sa popuj që ishin në rrugë të gabuar, Unë ua pata shtyrë dënimin për një kohë. Por, në fund unë i dënova ato. Tek Unë është përfundimi (i të gjithëve).

49. Thuaj: "O ju njerëz! Unë jam veçse një paralajmërues i qartë."

50. Ata që besuan dhe bënë vepra të mira, do të kenë falje dhe rizik të begatshëm.

51. Ndërsa, ata që u përpoqën t'i hedhin poshtë Argumentet Tona, do të jenë banorë të Zjarrit të madh.

Shpjegimi i ajeteve

- **Megjithatë ata kërkojnë prej teje t'ua përshpejtosh Dënimin! Por Allahu nuk e thyen premtimin e Vet.** - Këta mohues të së vërtetës të kërkojnë ngutjen e ndëshkimit, a thua sikur sfidojnë Zotin dhe shprehin haptas mohimin e profetëve. Por harrojnë këta të mjerë se Allahu i Madhëruar nuk e thyen premtimin e Tij. Nëse Zoti ka kërcënuar se do të ndodhë diçka, asgjë nuk mund ta pengojë atë. Ndëshkimit të Zotit nuk mund t'i shmangët e shpëtojë askush. Ndërsa përshpejtimi i ndëshkimit nuk është në dorën tënde, o Muhamed! Këto tone sfiduese të përdorura nga mohuesit nuk duhet të të shqetësojnë dhe ndikojnë tek ti. Para atyre të mjerëve është Kijameti, kur do të tubohen të parët dhe të fundit dhe të gjithë do të shpërblehen për veprat e tyre. Mbi ata të mjerë do të bjerë ndëshkimi i dhembshëm dhe i përjetshëm.

- **Një ditë te Zoti yt është sa një mijë vjet sipas llogaritjes tuaj.** - Kështu do të duket ajo ditë, nga dhimbjet e mëdha që do të përjetojnë të ndëshkuarit gjatë saj. Vonohet ose jo dënimi i tyre në këtë jetë, kjo nuk ka shumë rëndësi, por Ditës së Gjykimit nuk kanë për t'i shpëtuar dhe shmangur kurrë. Ky është njëri nga kuptimet e ajetit. Ka mundësi, gjithashtu, që kuptimi i ajetit të jetë se Allahu i Madhëruar është *El Halim* - i Mëshirshëm, që nuk nxitohet të ndëshkojë, edhe pse është i Plotfuqishëm, edhe pse ata e kërkojnë përshpejtimin e ndëshkimit. Një ditë tek Zoti është si 1000 vjet, ashtu i si llogarisni ju. Edhe pse ju duket larg dënimi i Tij, dijeni se Allahu - edhe pse mund të të afatizojë për një kohë të gjatë - Ai kurrë nuk ka për t'i lënë në harresë e braktisë krijesat e Tij. Por kur dënimi i Tij godet mbi zullumqarët, ata nuk mund t'i shpëtojnë.

- **Sa e sa popuj që ishin në rrugë të gabuar, Unë ua pata shtyrë dënimin për një kohë.** - Edhe pse shumë popuj e teprojnë me poshtërsi e gjynahe, Allahu i Madhëruar nuk nxitohet në ndëshkimin e tyre, pa u lënë një afat. Por kur ata

përbushin afatin e tyre, Zoti i ndëshkon ashtu si e meritojnë.

- **Por, në fund unë i dënova ato. Tek Unë është përfundimi (i të gjithëve).** - Me gjithë ndëshkimin e tyre në këtë jetë, ata përsëri nuk do t'i shpëtojnë ndëshkimit të ahiretit. Tek Allahu do të kthehen të gjithë dhe Allahu do t'u japë atë që meritojnë. Prandaj le të marin mësim këta keqbërës, se edhe ata do t'i përfshijë ndëshkimi i Zotit. Gjithashtu, të mos mashtrohen nga afati që u lë Zoti i Gjithëmëshirshëm.

- **Thuaj: “O ju njerëz! Unë jam veçse një paralajmëruar i qartë.”.** - Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e tij që t'i drejtohet të gjithë botës dhe t'i thotë se Ai është Profet besnik i Allahut dhe t'i përgëzojë besimtarët me shpërblime të mëdha nga Ai. Ai e urdhëron, gjithashtu, që të paralajmërojë edhe mohuesit dhe keqbërësit që të ruhen nga ndëshkimi i Tij. Allahu e përshkruan profetin e Tij si “*mubin*” - i qartë. Ai është një profet që i ka të qarta paralajmërimet. Pra, ai jo vetëm ju paralajmëron dhe frikëson, por jua sqaron plotësisht ato vepra e fjalë nga të cilat duhet të ruheni dhe jua tregon qartësisht rrugën e shpëtimit. Gjithashtu, ai sjell argumente të qarta e të dukshme për vërtetësinë e paralajmërimeve të tij. Në vijim, Allahu i Madhëruar sjell hollësitë e këtyre përgëzimeve e paralajmërimeve, duke thënë:

- **Ata që besuan dhe bënë vepra të mira, do të kenë falje dhe rizik të begatshëm.** - Ata, së pari, besojnë me zemër, me korrektësi e sinqeritet. Së dyti, ata bëjnë vepra të mira. Ata veprojnë sipas besimit të sinqertë, me qëllimin që të kënaqin Zotin dhe ashtu si i mëson Ai. Këta kanë një premtim të mirë: se do të jenë në Xhenetin e mirësive. Atje do të kënaqen e gëzohen me mirësi të shumta: ushqime e pije të këndshme, marrëdhënie të mrekullueshme dhe pamje të bukura, si dhe zëra të papërshkrueshëm. Por mbi të gjitha, atje do të lumturohen duke parë Zotin Bujar dhe duke dëgjuar Fjalën e Tij.

- **Ndërsa, ata që u përpoqën t'i hedhin poshtë Argumentet Tona, do të jenë banorë të Zjarrit të madh.** - Ndërsa ata që mohojnë e tregohen mosmirënjohës ndaj mirësive të Zotit, duke refuzuar të besojnë profetët dhe shpalljet e Tij, ata do të jenë përgjithmonë banorë të Xhehenemit dhe kurrë nuk do të dalin nga ai. Atyre nuk do t'u lehtësohet dënimi dhe as do të gjejnë ndonjë çast qetësie prej tij.

Ajetet 52 – 54

52. Kurrë nuk dërguam Ne para teje asnjë të dërguar (resul) dhe asnjë lajmëtar (nebij) që shejtani të mos i ndërhynte në leximin e tij. Por, Allahu e zhduk atë që hedh shejtani dhe i forcon argumentet e Veta. Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.

53. Për ta bërë atë (ngatërresën) që hedh shejtani si sprovë për ata në zemrat e të cilëve kanë sëmundje (munafikët) dhe për ata që i kanë zemrat e ngurta. Vërtet, njerëzit e padrejtë janë në një përçarje të madhe.

54. Dhe ata, të cilëve u është dhënë dije, të mësojnë se ai (Kur'ani) është e vërteta e sigurt prej Zotit tënd dhe kështu të besojnë në të dhe zemrat e tyre të mund t'i nështrohen Atij. Allahu është Udhëheqësi i atyre që besojnë (në rrugën e drejtë).

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon rreth ertësisë në përzgjedhjen dhe dallimet që ka bërë mes robve të Tij. Ai krijon çfarë të dëshirojë dhe përzgjedh si të dojë. Ai edhe para Muhamedit ka dërguar profetë e lajmëtarë, që i urdhëronte t'u lexonin njerëzve shpalljet e Tij. Por shejtani i mallkuar, kur profetët u lexonin shpalljen njerëzve, fuste ngatërresa, që njerëzit të devijoheshin. Thotë i Madhëruari:

- **Kurrë nuk dërguam Ne para teje asnjë të dërguar (resul) dhe asnjë lajmëtar (nebij) që shejtani të mos i ndërhynte në leximin e tij.** - I mallkuari përpiket që, nëpërmjet kurtheve e ngatërresave të tij, të devijojë njerëzit, por Allahu i Madhëruar i

ka ruajtur profetët e Tij, prandaj ata janë të pagabueshëm në kumtimin e shpalljeve. Allahu e ruan shpalljen e Vet nga ngatërresat e shejtanit të mallkuar. Këto ngatërresa të shejtanit nuk janë të qëndrueshme dhe as të vazhdueshme. Ato thjesht hidhen nga shejtani në fillim, dhe pastaj largohen e zhduken. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Por, Allahu e zhduk atë që hedh shejtani...** - Ai i largon dhe i shkatërron ngatërresat e shejtanit dhe ua qartëson njerëzve se këto ngatërresa nuk janë prej Shpalljes hyjnore.

- **... dhe i forcon argumentet e Veta.** - Ai i përkryen ajetet e Tij, i shtjellon, i qartëson dhe i ruan të paprekshme nga ato që mundohet të hedhë shejtani i mallkuar.

- **Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.** - Allahu është i Plotë në forcën dhe pushtetin e Tij. Me forcën dhe pushtetin e Tij të plotë, i Lartësuar i ruan Shpalljen dhe e largon atë që hedh shejtani. Allahu është *Hakim* - i Urtë, që e vendos çdo gjë në vendin që i takon dhe, sigurisht që me urtësinë e Tij, i lejon shejtanët që të hedhin ngatërresat e tyre, për një qëllim të caktuar. Ai dëshiron që të ndodhë kjo gjë, me qëllimin që e shpjegon më pas:

- **Për ta bërë atë (ngatërresën) që hedh shejtani si sprovë për ata në zemrat e të cilëve kanë sëmundje (munafikët) dhe për ata që i kanë zemrat e ngurta.** - Allahu dëshiron që këto ngatërresa që hedh shejtani i mallkuar, t'i bëjë si sprovë për dy grupe njerëzish, për të cilët Ai nuk do t'ia dijë. Ai thotë se, së pari, këto ngatërresa janë "sprovë për ata që kanë zemër të sëmure (munafikët). Këta ose nuk kanë fare iman, ose e kanë imanin të dobët dhe u mungon siguria e plotë në fjalët e Zotit. Tek të tillë njerëz ndikon qoftë edhe një dyshim i vogël, që u del përpara. Këta, kur dëgjojnë diçka nga ato dyshime e ngatërresa të shejtanit, u futet pasiguria e dyshimi në zemër, dhe kjo bëhet sprovë për ta. Grupi i dytë janë "ata që i kanë zemrat e ngurta", pra, ata me zemër të ashpër. Atyre nuk u

sjell dobi asnjë lloj paralajmërimi ose qortimi. Për shkak të vrazhdësisë e ngurtësisë së tyre, ato zemra nuk janë në gjendje të kuptojnë asgjë nga Allahu dhe Profeti i Tij.

- Vërtet, njerëzit e padrejtë janë në një përçarje të madhe. - Ata janë në kundërshtim të hapur me Allahun dhe inatçorë e mendjemëdhenj kundrejt së vërtetës, në të cilën ftohen ta pasojnë. Gjithmonë e kundërshtojnë me forcë të vërtetën dhe shkojnë shumë larg të drejtës. Ngatërresat e shejtanit bëhen sprovë për këta dy lloje grupesh. Prej këtyre sprovave del në pah ajo që ata fshehin në zemër, duke u shfaqur ligësia që mbajnë brenda. Ndërsa për një grup të tretë është mëshirë dhe mirësi çdo sprovë që i kap dhe ngatërresat e të mallkuarit nuk i dëmtojnë aspak. Thotë i Madhëruari:

- Dhe ata, të cilëve u është dhënë dije, të mësojnë se ai (Kur'ani) është e vërteta e sigurt prej Zotit tënd... - Allahu i Madhëruar u ka dhuruar dituri të madhe, me të cilën mund të njohin dhe të dallojnë të vërtetën nga e kota, udhëzimin e drejtë nga devijimi. Ata dinë të dallojnë të vërtetën e pandryshueshme e të përjetshme, nga e kota e trilluar dhe e huaj për Shpalljen e Zotit. Ata i njohin ligjet e pandryshueshme nga ato ligje që Zoti i anulon duke sjellë argument për secilin prej tyre. Ata e dinë mirë se Allahu i Madhëruar është i Urtë dhe Ai përcakton dhe lejon të ndodhin disa lloje sprovash, që të nxjerrë haptas atë që fshihet brenda shpirtit të njeriut. Nëpërmjet këtyre sprovave, Ai nxjerr në pah sinqeritetin e besnikëve të së vërtetës dhe hipokrizinë e mashtruesve. Të zgjedhurit e Zotit, kur vërejnë këto shenja treguese të urtësisë së Zotit, u shtohet besimi, sidomos kur me argumente nga Zoti, ata largojnë nga zemra edhe ngatërresat e shejtanit.

- ... dhe kështu të besojnë në të dhe zemrat e tyre të mund t'i nështrohen Atij. - Zemra e tyre mbushet me frikërespekt e përunjësi, prandaj ata nështrohen para ligjeve dhe shpalljes së Zotit, që tregojnë

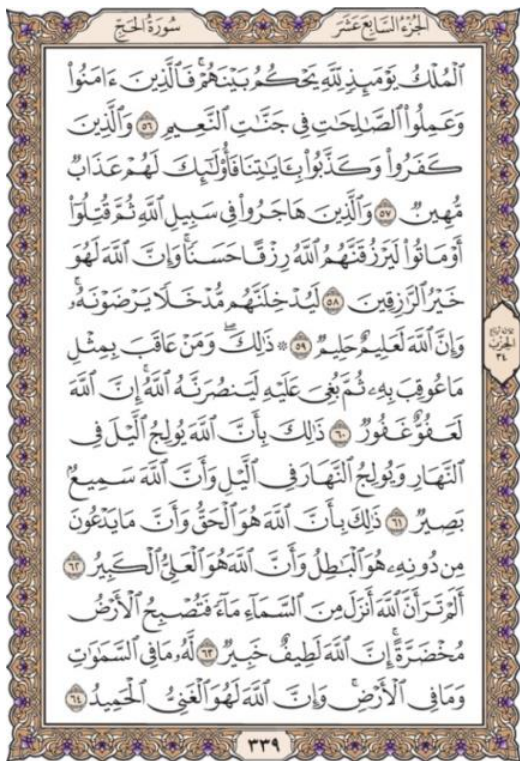
urtësinë e Tij. Por sigurisht, edhe kjo është pjesë e udhëzimit të plotë, që Zoti u ka dhuruar dhe ua ka mundësuar, prandaj Ai thotë:

- Allahu është Udhëzuesi i atyre që besojnë (në rrugën e drejtë). - Ai u fal udhëzim dhe dritë të plotë, për shkak të imanit të tyre. Ky është udhëzimi në rrugën e drejtë, të qartë dhe të gjerë të Zotit. Kjo rrugë mund të shihet veçse nëpërmjet diturisë së vërtetë e të saktë, si dhe adhurimit të Zotit me sinqeritet sipas asaj diturie. Allahu i Madhëruar ka për t'i forcuar ata që besojnë me fjalën e vërtetë dhe të sigurt të teuhidit si në jetën e këtushme, edhe në ahiret. Është vetëm Allahu Ai që e forcon njeriun dhe e kompletton atë me këtë besim e fjalë të vërtetë. Në këto ajete tregohet se edhe Profeti ishte si vëllezërit e tij besimtarë. Të gjithë duhet t'i mbështeten Allahut, për çdo ngatërresë që hedh shejtani në leximin e Kur'anit. Kur Profeti (a.s) po lexonte suren Nexhm, në ajetet: "Beto hem në yllin kur perëndon, se shoku juaj nuk ka humbur dhe nuk ka devijuar. Ai nuk flet sipas dëshirës, por ato janë veçse shpallje, që i vijnë atij..." deri në ajetin: "A i shihni Latin dhe Uzzanë? Dhe atë të tretin e të fundit, Menatin?" Pikërisht pas këtij ajeti, shejtani i mallkuar futi një ngatërresë, duke e bërë Profetin të thotë: "tilkel garanikul ula ue inne shefaatehunne le turxha" - "ato janë Garanikët e lartë, nga ndërmjetësimi i të cilëve shpresohet."¹⁵ Kjo i solli një trishtim të madh Profetit (a.s) dhe, nga ana tjetër, u bë sprovë e madhe për një kategori njerëzish.

Ajetet 55 - 57

55. Ata që nuk besojnë do të vijnë të jenë në dyshim për të (për Kur'anin), derisa t'u vijë befasi Ora (e Kjametit) ose Dënimi i një Dite shkatërrimtare.

56. Atë ditë i tërë sundimi i takon vetëm Allahut dhe Ai do të gjykojë mes tyre. Sa u përket atyre që besuan dhe bënë vepra të mira, ata do të jenë në xhenetet e kënaqësive.

57. Ndërsa, ata që nuk besuan dhe përgënjeshtroan Argumentet Tona, do të kenë një Dënim poshtëruës.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata që nuk besojnë do të vijojnë të jenë në dyshim për të** (për Kur'anin),... - Pastaj, Allahu i Madhëruar na tregon për gjendjen e mohuesve dhe për faktin se ata do të vazhdojnë të jenë në dyshim rreth mesazhit të Profetit (a.s.). Kjo ndodh për shkak të inatit, arrogancës dhe shpërfilljes së tyre. Ata do të vazhdojnë në këtë gjendje, derisa:

- ... **derisa t'u vijë befasi Ora (e Kijametit) ose Dënimi i një Dite shkatërrimtare.** - Do të vazhdojnë ashtu deri kur të vijë befasi Kijameti ose t'u vijë dënimi i një dite të zezë, kur nuk do të shohin asnjë të mirë. Kur t'u vijë kjo ditë, mohuesit e besimit të vërtetë do të pendohen, por nuk do t'u vlejë më ky pendim. Ata do të humbin çdo shpresë për të mirën dhe do të dëshironin shumë të kishin besuar Profetin e Zotit dhe të kishin marrë rrugën e tij. Ky ajet është një kërcënim për këta njerëz, që të mos

vazhdojnë me dyshimet dhe trillimet e tyre ndaj së vërtetës.

- **Atë ditë i tërë sundimi i takon vetëm Allahut dhe Ai do të gjykojë mes tyre.** - Ditën e Kijametit, i gjithë mbretërimi e sundimi është vetëm në dorë të Allahut. Ai do të gjykojë mes njerëzve me drejtësi dhe bamirësi.

- **Sa u përket atyre që besuan dhe bënë vepra të mira, ata do të jenë në xhenetet e kënaqësive.** - Ata të cilët besojnë në Allahun, profetët dhe shpalljet e Tij, dhe pastaj bëjnë punë të mira sipas besimit, duke e vërtetuar me vepra këtë besim, këtyre u jepet premtim Xheneti i mirësive. Në kopshtet e Xhenetit do të shijojnë mirësitë e zemrës, shpirtit dhe trupit, mirësi që askush nuk mund t'i përshkruajë, madje as nuk mund t'i konceptojë në këtë botë.

- **Ndërsa, ata që nuk besuan dhe përgënjeshtroan Argumentet Tona, do të kenë një Dënim poshtëruës.** - Këta janë njerëzit që refuzojnë të besojnë në Allahun, profetët dhe shpalljet e Tij, që të udhëzojnë tek e vërteta dhe e drejta. Këta i kthejnë shpinën të vërtetës dhe tregohen kryeneçë ndaj saj. Për këta, Allahu i Madhëruar thotë që: “do të kenë një dënim poshtëruës.” Ky dënim është poshtëruës dhe i dhembshëm. Ai do t'u depërtojë deri në zemra, në ato zemra që përçmuan Profetin dhe shpalljet e mrekullitë që ai solli prej Zotit. Kështu Allahu do t'i poshtërojë e përçmojë ata, duke i lënë të harruar në ndëshkimin e përjetshëm.

Ajetet 58 - 59

58. Ata që mërguan për hir të Allahut e më pas u vranë (duke luftuar) ose vdiqën (në shtrat), Allahu do t'i shpërblejë me shpërblimin më të mirë. Nuk ka dyshim se Allahu është më i Miri Shpërblyes.

59. Ai (Allahu) do t'i fusë në një vend (në xhenet) ku do të jenë të kënaqur. Allahu është i Gjithëditur dhe shumë i Mëshirshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata që mërguan për hir të Allahut e më pas u vranë (duke luftuar) ose vdiqën (në**

shtrat), **Allahu do t'i shpërblejë me shpërblimin më të mirë.** - Ky është një lajm i mirë për këdo që emigron për hir të Allahut. Këta besimtarë të mirë emigrojnë për hir të Allahut, duke lënë shtëpitë dhe dheun e tyre, pasuritë dhe njerëzit më të dashur. Ata kërkojnë thjesht të adhurojnë Allahun ashtu siç Ai kënaqet dhe e kërkon prej tyre. Ata dalin në rrugën e Zotit për të ndihmuar fenë e Tij dhe për të lartësuar fjalën e Tij. Këta e kanë të sigurt shpërblimin e tyre nga Allahu i Madhëruar, pavarësisht në vriten e vdesin në luftë, si luftëtarë në rrugën e Zotit apo në shtrat. Allahu i Madhëruar thotë: "Allahu do t'u japë shpërblimin më të mirë." Në jetën e varrit (*berzah*), Allahu i Madhëruar ka për t'u dhënë mirësi e kënaqësi të mrekullueshme. Ndërsa Ditën e Kijametit, Ai do t'i fusë në kopshte, ku janë mbledhur të gjitha bukuritë, mirësitë e lumturia. Atje do të shijojnë plotësisht kënaqësitë e shpirtit dhe trupit. Ajeti na jep edhe një kuptim: ai që emigron për hir të Allahut e ka të sigurt mirëqenien në këtë jetë, me një furnizim të gjerë dhe të bollshëm, pavarësisht se do të vdesë në shtrat apo do të vritet në luftë si dëshmor në rrugën e Zotit. Allahu e di mirë se si do të vdesin dhe ka siguruar mirëqenie për ta në këtë jetë.

- **Nuk ka dyshim se Allahu është më i Miri Shpërblyes.** - Askush të mos mendojë se, po të lërë vendin dhe pasurinë e vet për hir të Allahut, do të varfërohet e do të vuajë. Kurrsesi nuk ka për të qenë kështu, sepse Furnizuesi i tij është Allahu, dhe Ai është më i miri Furnizues. Kështu ka ndodhur dhe do të ndodhë gjithmonë. Kështu ndodhi me muhaxhirët e parë të Islamit. Ata lanë vendin, pasuritë dhe fëmijët e tyre, duke synuar të ndihmojnë fenë e Allahut. Por nuk kaloi shumë dhe Allahu u dha fuqi dhe kontroll në të gjitha vendet. Ai i bëri udhëheqës të botës, derisa filluan t'u vinin pasuritë dhe thesarët e tokës, duke u bërë kështu njerëzit më të pasur në faqen e dheut. Allahu i Madhëruar premtori gjithashtu:

- **Ai (Allahu) do t'i fusë në një vend (në xhenet) ku do të jenë të kënaqur.** - Allahu i Madhëruar do t'u japë një vend të mirë, duke ua çliruar tokat dhe vendet në këtë botë, e për më tepër çlirimin e Mekës, në të cilën ata do të hyjnë plot gëzim e kënaqësi, si triumfatorë. Sipas një shpjegimi tjetër, bëhet fjalë për mirësinë në ahiret, duke i futur në Xhenet. Në këtë mënyrë, ajeti përfshin të mirat e kësaj jete dhe të jetës tjetër. Ajeti i përfshin të dyja kuptimet dhe që të dyja janë të sakta, pasi nuk ka ndonjë pengesë për t'i pranuar të dyja.

- **Allahu është i Gjithëditur dhe shumë i Mëshirshëm.** - Allahu është i Gjithëditur, pasi di për të gjitha veprat, të dukshmet dhe të padukshmet, të shkuarat dhe të ardhshmet. Ai është Halim, - i Butë e Mëshirshëm. Krijesat nuk i binden dhe marrin guximin të shkelin kufijtë e tyre me krime të mëdha, ndërsa Ai nuk nxitohet që t'i ndëshkojë, edhe pse është i Plotfuqishëm. Madje, përkundrazi, vazhdon t'i furnizojë e përkujdeset për ta, duke u dhënë nga mirësitë e bujaria e Tij.

Ajetet 60 - 62

60. Ja, kështu (do të jetë). Dhe kush e kërkon shpagimin me të njëjtën masë, me të cilën është dëmtuar dhe pastaj përsëri i bëhet padrejtësi, Allahu patjetër do ta ndihmojë atë. Allahu është Mbulues i gjynaheve dhe Falës i Madh.

61. Ja, kështu (do të jetë), sepse Allahu është Ai që e fut natën te Dita dhe Ai që e fut Ditën te Nata (duke shkurtuar herë njëzën e herë tjetrën) dhe sepse Allahu është Ai që dëgjon dhe sheh gjithçka.

62. Ja, kështu (do të jetë), sepse Allahu, Ai është i Vërteti dhe se ata, të cilëve u luten përveç Tij janë veçse gënjeshtër e kotë. Allahu është Ai, i Lartësuari, i Madhëruari.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ja, kështu (do të jetë). Dhe kush e kërkon shpagimin me të njëjtën masë, me të cilën është dëmtuar dhe pastaj përsëri i bëhet padrejtësi, Allahu patjetër do ta ndihmojë atë.** - Kështu është ligji i drejtë.

Çdokush të cilit i është bërë padrejtësi dhe krim, ka të drejtën të kërkojë dënimin e agresorit me të njëjtën mënyrë dhe masë që e ka dëmtuar. Nëse do të drejtën, nuk i kërkohet llogari. Nëse i bëhet sërish padrejtësi, Allahu ka për ta ndihmuar, sepse atij i është bërë e padrejtë. Gjithashtu, është e palejueshme që të merret në përgjegjësi për shkak se e kërkon hakun e vet. Mendohu pak! Allahu i Madhëruar premton se do ta ndihmojë atë njeri që i bëhet padrejtësi pasi ka vënë në vend drejtësinë duke marrë hakun e vet. Kjo tregon se, nëse dikujt i është bërë padrejtësi dhe ai nuk e ka marrë hakun, Allahu ka për ta ndihmuar edhe më shumë se rasti i parë.

- Allahu është Mbulues i gjynaheve dhe Falës i Madh. - Allahu është Falës i madh ndaj atyre që janë gabimtarë dhe nuk nxitohet në ndëshkimin e tyre. Nëse shprehin pendimin e sinqertë e rregullohen, Ai ua fal dhe i mbulon gabimet e tyre, madje i fshin fare edhe gjurmët e ndikimin e tyre të keq tek njeriu. Ky është një atribut i përhershëm i Allahut. Mbi këtë falje janë ndërtuar edhe marrëdhëniet e Tij me njerëzit, në të gjitha kohët dhe gjendjet e tyre. Falja dhe mbulimi i gjynaheve është një portë e hapur për këdo që pendohet e do që të kthehet tek Zoti i tij i nënshtuar. Atëherë, edhe ju o njerëz që ju është bërë padrejtësi, duhet të shkoni drejt faljes e tolerancës, që Allahu t'ju falë e mëshirojë. Tregohuni falës ndaj njerëzve, ashtu siç dëshironi që Allahu t'ju falë ju!

- Ja, kështu (do të jetë), sepse Allahu është Ai që e fut natën te Dita dhe Ai që e fut Ditën te Nata (duke shkurtuar herë njërën e herë tjetrën)... – Ai që bëri për ju këto ligje e dispozita të drejta dhe të mrekullueshme, është po Ai që kujdeset për krijesat dhe rregullon çështjet e tyre me ligjet e krijimit dhe të përcaktimit të Tij. Ai e fut natën në ditë dhe e fut ditën në natë. Ai e sjell ditën pas natës dhe natën pas ditës. Herë e zgjat njërën dhe shkurton tjetrën, e herë të kundërtën. Si pasojë e kësaj, formohen stinët. Kështu u dhuroi i

Lartësuarit krijesave mirësitë e natës dhe të ditës, të diellit dhe të hënës. Pa dyshim, këto janë nga mirësitë më të bukura për krijesat, madje janë domosdoshmëri për jetën e tyre.

- ... dhe sepse Allahu është Ai që dëgjon dhe sheh gjithçka. - Ai i dëgjon të gjitha zërat, me gjithë ndryshimet e gjuhëve dhe larmishërinë e nevojave. Ai është *Basir* – Gjithëshikues. Ai i sheh hapat e asaj milingonës së zezë, që ecën poshtë një shkëmbi të zi, në një natë të errët. “Allahu e di çfarë bart çdo femër dhe çfarë pakëson e çfarë shton barku i tyre. Tek Ai çdo gjë është me masë të caktuar. Ai e di të padukshmen dhe të dukshmen. Ai është i Madhi dhe i Lartësuarit. Për Atë është njëlloj nëse dikush e fsheh fjalën, apo e shpreh atë haptazi, nëse vepron fshehtas natën, apo vepron haptazi ditën.” [Ra'd 8 – 10].

- Ja, kështu (do të jetë), sepse Allahu, Ai është i Vërteti ... - Ai që vendosi ligjet e fesë dhe ligjet e krijimit dhe të përcaktimit, Ai është i vetmi i Adhuruar me meritë. Ai është *El Hak* - i Vërteti, që kurrë nuk zhduket. Ai është i Pari, para të Cilit nuk ka gjë. Ai është i Fundmi, pas së Cilit nuk ka gjë. Ai është i Plotë, Absolut në emrat dhe atributet e Tij. Ai është i vërteti në premtimet e Tij. Premtimi i Tij është i vërtetë, takimi i ringjalljes për llogarinë e drejtë para Tij është i vërtetë, feja e Tij është e vërteta, dhe vetëm adhurimi i përkushtuar Atij është i vërtetë, i dobishëm dhe që do të mbetet përgjithmonë.

- ... dhe se ata, të cilëve u luten përveç Tij janë veçse gënjeshtër e kotë. - Çdo gjë tjetër që injorantët adhurojnë, si puta, idhuj, kafshë e sende, është e kotë në vetvete. Adhurimi i përkushtuar këtyre gjëave është gjithashtu i kotë dhe i dënueshëm. Ai nuk të sjell asnjë dobi, sepse u përkushtohet gjërave që janë të destinuara të shkatërrohen e të zhduken. Pra, i kotë është adhurimi i tyre dhe i keq është përfundimi ku ata të çojnë.

- Allahu është Ai, i Lartësuarit, i Madhëruarit. - Allahu është i Lartësuarit në

Veten e Tij. Ai është lart të gjitha krijesave. Ai është i Lartësuar, me cilësitë dhe atributet e Tij. Ai ka nënshtruar të gjitha krijesat e Tij. Ai është më i Madhëruari me emrat, cilësitë dhe veprat e tij madhështrore. Tregues i madhërsisë e ngadhënjimit të Allahut është edhe fakti që, Ditën e Gjykimit, Toka do të jetë në grushtin e Tij, ndërsa qiejt do të shpalosen në të djathtën e Tij. Tregues i krenarisë së Tij është fakti që Kursia e Tij ka përfshirë qiejt dhe Tokën. Ai është Ngadhënjimtari dhe i Madhëruari, sepse të gjitha krijesat janë në Dorën e Tij dhe të nënshtruar para pushtetit të tij. Asnjë nga krijesat nuk mund të veprojë pa lejen e Tij. Çdo gjë lëviz ose qëndron në prehje veçse me lejen dhe dëshirën e Allahut. Vërtetësinë dhe kuptimin e plotë të krenarisë dhe madhërsisë së Allahut nuk e di askush, as ndonjë melek i afërt me Të dhe as ndonjë profet. Allahu është i emërtuar e i cilësuar me çdo emër e cilësi të madhërsisë e krenarisë. Atij i takon grada më e lartë e të gjitha cilësive të plota. Pjesë treguese e krenarisë e madhërsisë së Allahut është edhe fakti se të gjitha adhurimet e banorëve të qiellit dhe të tokës bëhen veçse për shkak të madhërimit, lartësimit e lavdërimit të Tij. Për këtë arsye, tekbi "*Allahu Ekber*" është vendosur si simbol dallues i adhurimeve më të mëdha në Islam, siç janë namazi, haxhi etj.

Ajetet 63 – 64

63. A nuk e sheh ti se si e lëshon Allahu shiun prej qiellit dhe toka vishet me gjelbërim? Vërtet, Allahu është shumë i Mëshirshëm dhe i Gjithëditur.

64. Vetëm e Tij është çfarë ka në qiej dhe çfarë ka në Tokë. Allahu është Ai, i Pasuri (i Panevojë) i Lavdëruari.

Shpjegimi i ajeteve

- **A nuk e sheh ti se si e lëshon Allahu shiun prej qiellit dhe toka vishet me gjelbërim?** - Allahu i Madhëruar na nxit që të vështrijmë me kujdes në ajetet e Tij, që tregojnë se Ai është Absolut dhe i vetëm në meritën e adhurimit. Ai thotë: "A nuk e sheh me sytë e tu dhe me mendjen e zemrën

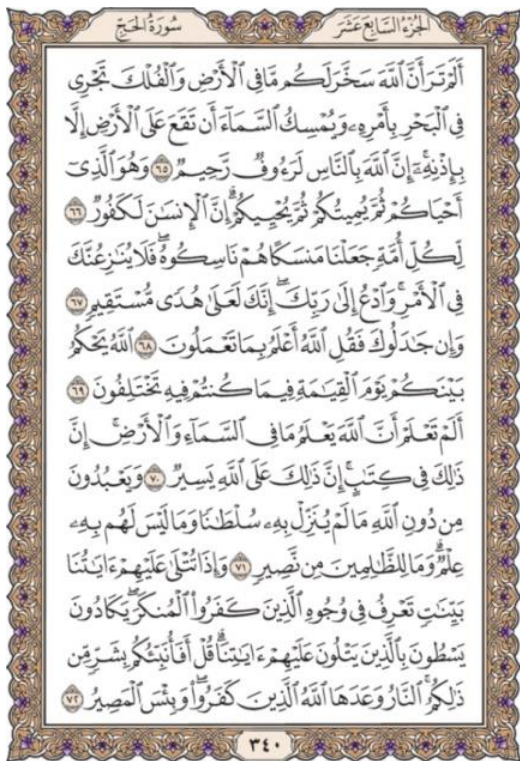
tënde, se si Allahu e lëshon shiun prej qiellit dhe se si toka gjelbëron? Ai e lëshon shiun nga qielli mbi tokën e thatë e të shkretuar, ku çdo bimë e pemë ka vdekur. Menjëherë sapo e lag shiu, ajo shndërrohet dhe gjallërohet me bimësi dhe jetë. Kjo pamje ka vërtet një bukuri të rrallë. Atëherë, Ai që e ngjall tokën, pasi ajo ka vdekur, Ai ka për t'i ngjallur krijesat pas vdekjes, edhe nëse janë shndërruar në dhé e në pluhur.

- **Vërtet, Allahu është shumë i Mëshirshëm dhe i Gjithëditur.** - *El Latif* është Ai që di edhe detajet më të fshehta të gjërave. Është Ai i cili ia mundëson mirësitë robit të Tij dhe ia largon të ligat përmes mënyrave shumë të fshehta, që njerëzit nuk i kuptojnë e as nuk i ndiejnë. Përkujdesja dhe butësia e Allahut me robin del në pah shumë qartë kur, nëpërmjet sprovave, Ai i tregon robit pushtetin dhe madhërshtinë e Tij. Pikërisht kur robi i afrohet vdekjes, Ai i tregon butësinë dhe përkujdesin e Tij, duke e ruajtur e shpëtuar, jashtë çdo parashikimi nga robi. Allahu e di se ku bie çdo pikë shiu në tokë. Ai e di edhe ku fshihet fara brenda dheut dhe ia çon ujin atje brenda, edhe pse krijesat nuk mund ta dinë. Allahu e nxjerr prej tokës bimësinë e bukur dhe të shumëllojshme. Ai është *Habir* - i Gjithëdituri, që i sheh në hollësi edhe çështjet më të fshehta. Ai e di atë që fshihet brenda në gjoks dhe di çdo çështje edhe në detajet më të fshehta e të padukshme.

- **Vetëm e Tij është çfarë ka në qiej dhe çfarë ka në Tokë.** - Të gjithë janë krijesa dhe robër të përlur para pushtetit dhe fuqisë së Krijuesit. Ai vepron ndër ta dhe rregullon çështjet e tyre me sundimin dhe mbretërimin e Tij. Allahu vepron sipas urtësisë së Tij dhe me pushtetin e plotë mbi çdo gjë. Askush tjetër nuk ka gjë në dorë, veç Allahut i Cili i ka të gjitha në dorë.

- **Allahu është Ai, i Pasuri (i Panevojë) i Lavdëruari.** - Allahu është i Pasur dhe i Vetëmjaftueshëm në të gjitha aspektet. Ai nuk ka nevojë për asgjë nga krijesat e Tij. Nëse e afron ndonjë prej tyre dhe i shpreh dashurinë, këtë nuk e bën se ka nevojë për

ta, e as se dëshiron që të shtojë pushtetin e madhështinë e Tij. Ai është *El Ganij* - i Pasuri, që nuk ka nevojë për asgjë. Ai nuk ka nevojë as për bashkëshorte apo fëmijë. Allahu është *Samedun* - i Ploti, që nuk ka nevojë të hajë e të ushqehet dhe nuk ka nevojë për asgjë për të cilën kanë nevojë krijesat, në asnjë aspekt. Ai ushqen të tjerët dhe nuk ka nevojë të ushqehet. Ai është i Lavdëruari, prandaj të gjitha krijesat kanë nevojë për Të. Ata kanë nevojë fillimisht që Ai t'i krijojë, pastaj t'i furnizojë, udhëzojë e përkujdeset për ta. Kanë nevojë për Zotin si për çështjet e dynjasë, ashtu edhe për ato të fesë dhe të besimit. Allahu është i Pasuri, dhe si i tillë, edhe sikur të mblidheshin të gjitha krijesat, të gjallët e të vdekurit, në një vend të përbashkët dhe të luteshin secili me çfarë të dëshironte dhe Ai t'u jepte edhe më shumë sesa të kërkonin, kjo nuk do të t'i pakësonte asgjë prej pasurisë e pushtetit të Tij. Ai është *El Ganij*, dhe si i tillë duart e Tij janë të mbushura me mirësi, bujari e begati. Allahu jep natën dhe ditën. Ai u jep të mira krijesave në çdo frymëmarrje të

tyre. Prej pasurisë së Allahut janë edhe gjithë ato mirësi që Ai ka vendosur në Vendin e Paqes dhe Shpërblimit të Tij. Në vendin e bujarisë së Tij, Allahu ka vendosur atë që syri nuk e ka parë, veshi nuk e ka dëgjuar dhe zemra e askujt nuk e ka ëndërruar. Ai është *El Hamid* - i Përlëvduari në Vetën dhe cilësitë e emrat e Tij. Të gjitha emrat dhe cilësitë e Allahut janë të bukura. Cilësitë e Tij janë të plota e absolute. Allahu është i lavdëruar për veprat e Tij, sepse ato qëndrojnë mes drejtësisë e bamirësisë së Tij, mëshirës dhe urtësisë. Ai është i Përlëvduar edhe për ligjet e Tij, sepse urdhëron veçse për atë që është e mirë dhe dobiprurëse, pa asnjë të keqe, ose që ka dobi më të madhe dhe më të qartë. Nëse ndalon nga diçka, Allahu e bën sepse është e keqe e dëmshme, që nuk ka asnjë dobi ose sepse dëmi i saj është më i madh se dobia. Allahu është i Lavdëruar dhe me lavdërimin për Të janë mbushur qiejt, Toka dhe gjithçka mes tyre e jashtë tyre. Askush nga krijesat nuk mund t'ia japë Atij lavdërim¹⁶ e përlëvdimet, ashtu si e meriton Ai. Por Ai është i Lavdëruar ashtu siç e ka lavdëruar Vetën e Vet. Ai është shumë më lart se lavdërimi që i thurin krijesat e Tij. Ai është i Lavdëruar për udhëzimin në rrugën e drejtë që u ka dhënë të udhëzuarve. Ai është i Pasur në lavdërimet e Tij dhe i Lavdëruar në pasurinë e Tij.

Ajetet 65 – 66

65. A nuk sheh se Allahu e ka nënshtruar çdo gjë që gjendet në tokë për të mirën tuaj dhe se anijet lundrojnë në det me urdhrin e Tij? Ai e mban qiellin të mos bjerë në Tokë, veç nëse dëshiron Ai. Sepse Allahu është i Butë e Mëshirëplotë me njerëzit.

66. Është Ai që jua dha jetën, pastaj do t'ju bëjë të vdisni dhe pastaj do t'ju japë përsëri jetë (do t'ju ringjallë). Vërtet, njeriu është mosmirënjohës i madh.

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk sheh se Allahu e ka nënshtruar çdo gjë që gjendet në tokë për të mirën tuaj... - A nuk i sheh me sytë dhe zemrën

tënde ato mirësi të shumta të Zotit tënd? A nuk e sheh ndihmën dhe dhuratat e Tij të panumërta? Shiko se si Allahu nënshtrroi çdo gjë që gjendet në tokë, për të mirën tuaj. Mirësitë e Zotit në tokë janë të shumta: kafshët, bimët, sendet etj., gjithçka që u bë në këtë tokë është në shërbim të njerëzve. Nga kafshët ata përfitojnë shërbimin e transportit, punë të ndryshme, ushqim etj. Frutat dhe bimësinë i magazinonjë dhe i përdorin si ushqim për vete dhe për kafshët e tyre. Allahu ua mësoi dhe ua mundësoi që t'i mbjellin e t'i kultivojnë bimët dhe t'i shfrytëzojnë me të gjitha mënyrat. Nga toka ata nxjerrin edhe mineralet, që kanë fitim të jashtëzakonshëm. Po kështu, Allahu ju mundësoi të përfitonin nga anijet, që lundrojnë:

- **dhe se anijet lundrojnë në det me urdhrin e Tij?** - Anijet ju mbajnë ju dhe mallrat tuaja të shumta. Ju udhëtoni me to në vende të largëta, për të bërë tregti e për qëllime të tjera. Po kështu, ju nxirrni nga deti smeralde e perla, për të bërë stoli. Nga mëshira e Tij e madhe Ai:

- **Ai e mban qiellin të mos bjerë në Tokë, veç nëse dëshiron Ai.** - Sikur të mos ishte mëshira dhe pushteti absolut i Zotit, qielli do të rrëzohej në tokë dhe do të shkatërronte gjithçka të saj, duke vdekur, gjithashtu, çdo gjallesë, siç thotë i Madhëruari: "Allahu i mban qiejt dhe tokën që të mos bien, pasi nëse bien, nuk ka kush tjetër që mund t'i mbajë. Ai është i Dashur dhe Falës i madh." [Fatir 41].

- **Sepse Allahu është i Butë e Mëshirëplotë me njerëzit.** - Allahu është më i mëshirshëm me ta sesa vetë prindërit e tyre, madje edhe se ata vetë për veten e tyre. Ai dëshiron të mirën për ta, edhe pse ata duan të keqen. Nga mëshira e Tij, Ai u mundëson shumë e shumë gjëra të dobishme.

- **Është Ai që jua dha jetën, pastaj do t'ju bëjë të vdisni dhe pastaj do t'ju japë përsëri jetë (do t'ju ringjallë).** - Allahu ju solli në ekzistencë nga hiçi. Pastaj, pasi të jetoni kohën e përcaktuar për ju, do t'ju bëjë

të vdisni. Pastaj Ai ka për t'ju ringjallur nga vdekja, që të shpërblejë me bujarinë e Tij çdo punëmirë dhe të dënojë me drejtësinë e Tij çdo keqberës.

- **Vërtet, njeriu është mosmirënjohës i madh.** - Njeriu është mosmirënjohës i madh dhe mohues i hapur, përveç atyre që Zoti i ruan dhe i shpëton. Njeriu nuk beson në Zotin dhe nuk tregon mirënjohje për mirësitë e Tij, por mohon edhe Ditën e Gjykimit, edhe fuqinë e Zotit për të ringjallur krijesat.

Ajetet 67 – 70

67. Çdo populli Ne i dhamë rite (e ligje) fetare të cilat ata duhet t'i zbatonin. Atëherë, të mos polemizojnë (popujt e tjerë) me ty për këtë çështje (sheriatin islam). Por ftoji (ata) te Zoti yt, sepse ti je në Rrugën e Drejtë!

68. E, nëse ata të kundërshtojnë ty, thuaju: "Allahu e di më së miri për gjithçka që bëni ju;

69. Allahu do të gjykojë mes jush Ditën e Kijametit për çdo gjë që kundërshtoheshit."

70. A nuk e ke ditur se Allahu di për gjithçka që është në qiell e në tokë? E gjithë kjo është e shënuar në Libër dhe kjo është shumë e lehtë për Allahun.

Shpjegimi i ajeteve

- **Çdo populli Ne i dhamë rite (e ligje) fetare të cilat ata duhet t'i zbatonin.** -

Allahu i Madhëruar na tregon se për çdo popull në histori ka përcaktuar vende adhurimi dhe rite të ndryshme, që mund të kenë edhe ndonjë dallime nga njëri tjetri. Megjithatë, një gjë është gjithmonë e përbashkët dhe pandryshueshme: të gjitha ligjet janë drejtësi dhe urtësi, siç thotë i Madhëruari: "Edhe ty (o Muhamed) Ne ta zbritëm Librin me të vërtetën e sigurt. Ai është vërtetues i librave të mëparshëm dhe garantues i tyre. Gjyko mes tyre me atë që ka shpallur Allahu dhe mos paso dëshirat e tyre të kota e të largohesh nga e vërteta që të erdhi! Për secilin prej jush, Ne caktuam Ligj e program. Sikur të kishte dashur Allahu, do t'ju kishte bërë një popull të

vetëm (*në fe*), por deshi t'ju sprovonte me atë që ju ka dhënë. Prandaj garoni për punë të mira! Tek Allahu është kthimi i ju të gjithëve dhe Ai do t'jua tregojë të vërtetën e çështjeve për të cilat ju kishit kundërshtime.” [Maide 48]. Çdo popull ka kryer adhurimet që Zoti u ka caktuar. Të gjitha ligjet dhe adhurimet që Zoti u shpalli njerëzve duheshin vënë në zbatim dhe nuk duhej të kundërshtoheshin apo të refuzoheshin nga njerëzit, sidomos nga ata popuj të paditur, që ishin zhytur në idhujtari, injorancë e padrejtësi të thellë. Për këtë arsye, nëse ju vjen shpallja nga një profet besnik, me argumente të qarta e të prera, është detyrë për të gjithë që t'i nënshtrohen e dorëzohen asaj. Nuk lejohet kurrsesi që t'i kthesh shpinën dhe ta mohosh ligjin e Zotit.

- **Atëherë, të mos polemizojnë (popujt e tjerë) me ty për këtë çështje (sheriatin islam).** - Ata që të mohojnë ty dhe nuk besojnë Shpalljen që të dha Zoti yt, nuk kanë të drejtë të kundërshtojnë dhe të polemizojnë rreth ligjeve që Zoti të dha. Ata nuk kanë asnjë të drejtë dhe asnjë argument, por mbështeten thjesht në pretendime boshe dhe arsyetime injorantësh. Kështu, për shembull, kur ata kundërshtonin Profetin në lidhje me rregullat për lejimin e ngrënies së mishit të kafshës të therur sipas rregullit dhe ndalimin e ngrënies së të ngordhurave, ata thoshin: “Vallë, ju lejoni të hani atë që e therni me duart tuaja dhe e bëni të ndaluar atë që e ka vrarë Zoti (pra, të ngordhurën)?!” Ose në rastin e ndalimit të fajdesë, ata thoshin se: “edhe shitblerja është si fajdeja”. Të tilla ishin arsyetimet dhe kundërshtimet e tyre, të cilat nuk meritonin që t'u jepej përgjigje individualisht. Nuk e meritonin, sepse ata mohonin themelet e Sheriatit dhe nuk kishte asnjë kuptim që të polemizojë me ta për çdo çështje që nxirrnin. Pastaj, në fund të fundit, çdokujt i jepet përgjigjja që meriton. Kështu, një kundërshtuesi dhe mohuesi të Shpalljes së Zotit, nëse pretendon se po polemizon për të gjetur dhe kuptuar të

vërtetën, fillimisht i thuhet: ‘Para së gjithash, ne duhet të diskutojmë rreth pranimit ose jo të Shpalljes së Zotit, pastaj mund të kalojmë tek shtjellimi i çështjeve të veçanta.’ Nëse ai këmbëngul që të polemizojë për çështje të veçanta, kjo është shenjë që ai kërkon veçse të kundërshtojë të vërtetën dhe të dalë fitimtar në polemikë, prandaj synon që të ta bëjë të pamundur për t'i dhënë përgjigje. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar e urdhëronte Profetin e Tij që të ftonte njerëzit me urtësi dhe këshilla të buta e të dobishme dhe të vazhdonte me këtë stil të bukur, pavarësisht se kundërshtonin apo jo mohuesit e së vërtetës. Kundërshtimet e tyre nuk duhet ta dobësonin dhe ta bënin të hiqte dorë nga ftesa e njerëzve, sepse:

- **Por ftoji (ata) te Zoti yt, sepse ti je në Rrugën e Drejtë!** - Rruga jote është e drejtë, që të çon te kënaqësia e Zotit. Kjo rrugë është e ndërtuar mbi dy themele bazë: dituria e vërtetë dhe e dobishme (Shpallja) dhe puna me sinqeritet sipas saj. Kështu, ti do të jesh i sigurt në çështjen tënde dhe për vërtetësinë e mesazhit të Zotit. Për këtë arsye, ti duhet të shprehësh qëndrueshmërinë në fenë e Zotit tënd dhe nënshtimin e plotë në zbatimin e kësaj feje. Duhet të jesh i vendosur në zbatimin e çdo gjëje që të urdhëron Zoti yt, sepse ti nuk po zbaton një ligj të dyshimtë e të paqartë, ose ndonjë ligj të shpikur nga mendja njerëzore, por vetë Shpalljen e Krijuesit. Kështu, nuk ke përse të qëndrosh me ata të mjerë e as nuk je i detyruar për të dëgjuar tekat dhe dëshirat e tyre. Kundërshtitë e tyre kurrë nuk duhet të të ndalojnë apo të të frenojnë nga rruga e Zotit! Kjo ngjan me ajetin tjetër: “Mbështetu tek Allahu, se ti je pa dyshim në të vërtetën e sigurt!” [Neml 79]. Po të vërejmë me kujdes, Allahu i Madhëruar i thotë Profetit (a.s): ‘...pa dyshim, ti je në rrugë të drejtë.’, pra në një rrugë që çdo natyrë e pastër dhe llogjikë e drejtë e pranon si të tillë. Kjo është një nxitje e qartë, që t'u japim përgjigje kundërshtarëve të ligjeve të fesë, duke i ftuar të vënë në përdorim logjikën e shëndoshë dhe natyrën e pastër,

të cilat gjithmonë do të jenë në përputhje të plotë me ligjin e Zotit. Termi “*el huda*” përmbledh gjithçka që iu dha Profetit (a.s) prej Shpalljes dhe nëpërmjet së cilës arrihet njohja e së vërtetës. Nëpërmjet udhëzimit të Zotit njihen të gjitha çështjet, si ato themeltare, ashtu edhe degëzimet dhe hollësitë e ligjeve të Sheriatit. Ajeti kuranor mëson se, nëse njeriu afrohet për të njohur ligjet e Sheriatit, ai do të shikojë bukurinë, drejtësinë dhe urtësitë e shumta që fshihen në to. Çdo mendje e shëndetshme, çdo natyrë e pastër dhe e papërlyer njerëzore arrin që ta shohë këtë pamje të mrekullueshme të ligjit të Zotit, sidomos nëse mediton për hollësitë e ligjeve të Tij, për urdhëresat dhe ndalesat e tij. Kurse mendjet dhe natyrat e përyera polemizojnë me qëllime jo të pastra, sepse nuk synojnë të kuptojnë udhëzimin e drejtë të Zotit, madje e refuzojnë atë me forcë. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar e urdhëroi Profetin e Tij që t'i largohej polemikës së pafrytshme me këta njerëz, duke thënë:

- E, nëse ata të kundërshtojnë ty, thuaju: “Allahu e di më së miri për gjithçka që bëni ju; Allahu do të gjykojë mes jush Ditën e Kijametit për çdo gjë që kundërshtoheshit.”” - Allahu di gjithçka rreth synimeve tuaja me këto polemika e kundërshtime. Dijeni dhe mbajeni mend faktin se Ai do t’ju shpërblejë sipas qëllimit tuaj Ditën e Kijametit. Atë ditë, Ai do të gjykojë me drejtësi për çdo gjë që ju polemizonit dhe kundërshtoheshit. Ata që kanë ecur në rrugën e drejtë do të jenë fatlumë, që do të hyjnë në mirësinë e përjetshme. Ndërsa ata që kanë mohuar dhe kundërshtuar do të jenë banorë të Zjarrit. Allahu i Madhëruar është i Urtë. Duke qenë se urtësia e Tij është e plotë, Ai gjykon veçse me dituri, madje me diturinë e Tij gjithëpërfshirëse dhe absolute. Kjo është arsyeja pse këtu përmendet fakti që dituria dhe shikimi i Allahut është absolut dhe përfshin gjithçka:

- A nuk e ke ditur se Allahu di për gjithçka që është në qiell e në tokë? E

gjithë kjo është e shënuar në Libër dhe kjo është shumë e lehtë për Allahun. - Atij nuk mund t’i fshihet asgjë prej kësaj gjithësie, qoftë çështje e dukshme dhe e shfaqur, qoftë e fshehur dhe e padukshme, qoftë e shkuara, qoftë edhe e ardhme. Këtë dituri absolute e gjithëpërfshirëse Allahu i Madhëruar e ka shkruar në librin *Leuhi Mahfudh*, që kur krijoi lapsin. Ai i tha lapsit: “Shkruaj!” Lapsi tha: “Çfarë të shkruaj?” - Zoti tha: “Shkruaj gjithçka që do të jetë (ndodhë) deri Ditën e Kijametit!” Edhe pse ju nuk e përfytyroni dot këtë lloj diturie, për Zotin është e thjeshtë që të përfshijë në diturinë e Tij gjithçka dhe ta shkruajë këtë në një libër, fiks ashtu siç ndodh në realitet.

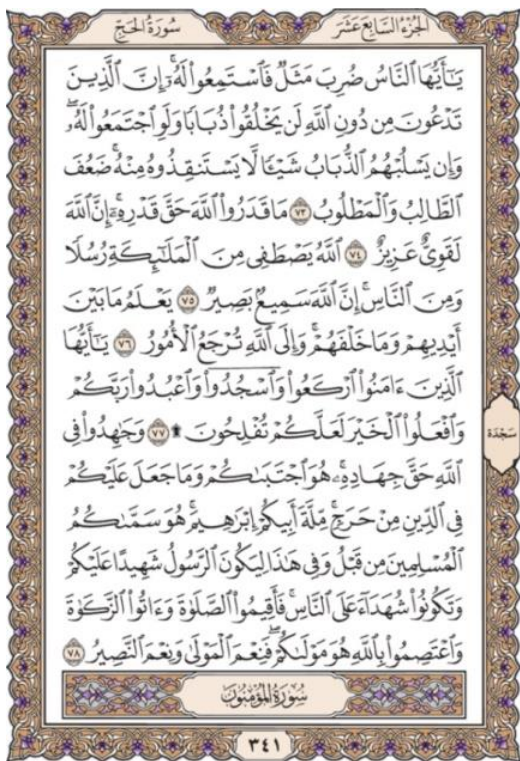
Ajetet 71 – 72

71. Ata (idhujtarët) adhurojnë përveç Allahut idhuj për të cilët nuk u ka ardhur kurrfarë fakti dhe për të cilët nuk kanë kurrfarë dijeje. Për ata që bëjnë padrejtësi nuk ka asnjë ndihmëtar.

72. Kur u lexohen ajetet tona të qarta, në fytyrat e jobesimtarëve do të vëresh mohim. Ata janë gati t’u vërsulen atyre që ua lexojnë ajetet tona. Thuaj: “A t’ju tregoj për diçka edhe më të keqe se kjo? Është Zjarri (i Xhehenemit), të cilin Allahu ua ka premtuar jobesimtarëve.”. Sa i keq është vendi ku do të shkojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- Ata (idhujtarët) adhurojnë përveç Allahut idhuj për të cilët nuk u ka ardhur kurrfarë fakti dhe për të cilët nuk kanë kurrfarë dijeje. - Allahu i Madhëruar përmend gjendjen e mjerë të idhujtarëve, të cilët adhurojnë putat. Ai na tregon se gjendja e tyre është më e shëmtuara e mundshme, sepse ata nuk kanë asnjë provë ku të mbështeten për ato që bëjnë. Ata nuk kanë asnjë lloj diturie, por është thjesht një pasim i verbër i të parëve të tyre, që ishin të humbur. Mund të ndodhë që njeriu të mos ketë dituri për diçka që bën, por në fakt mund të ketë prova për të, dhe ai nuk i di. Por, në këtë rast, Allahu i Madhëruar e mohon edhe këtë mundësi. Pra, këta të

mjerë nuk kanë asnjë argument nga Zoti që të tregojë se idhujtaria e tyre është e lejuar. Madje, Allahu i Madhëruar, në çdo shpallje që u ka sjellë njerëzve, ka zbritur argumente të prera që tregojnë për ndalimin dhe kotësinë e shirkut. Pastaj i Madhëruari kërcënon keqberësit, të cilin e refuzojnë me inat e kryeneçësi të vërtetën:

- **Për ata që bëjnë padrejtësi nuk ka asnjë ndihmëtar.** - Nuk ka asnjë që t'i ndihmojnë e t'i shpëtojë ata nga ndëshkimi i Allahut, kur të godasë dhembshëm mbi ta.

- **Kur u lexohen ajetet tona të qarta, në fytyrat e jobesimtarëve do të vëshohim mohim.** - Shenjat dhe shpalljet e Zotit janë të qarta dhe madhështore. Ato janë të mjaftueshme për të dalluar të vërtetën nga e kota. Por këta të mjerë as nuk ua hedhin sytë, prandaj nuk ngritën kokë me ta. Madje, në fytyrat e jobesimtarëve vëren urrejtje. Kjo ndodh për shkak të urrejtjes ndaj kësaj shpalljeje.

- **Ata janë gati t'u vërsulen atyre që ua lexojnë ajetet tona.** - Ata janë gati të ushtrojnë dhunë dhe madje t'i vrasin

njerëzit që u lexojnë atyre ajetet tona. Kjo është urrejtja dhe armiqësia e tyre ndaj të vërtetës dhe bartësve të saj. Nuk ka dyshim se kjo është një gjendje shumë e keqe, një gradë shumë e ulët, ku mund të zbresë një njeri. Por le ta dinë se ka një gjendje tjetër shumë më të keqe. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Thuaj: “A t’ju tregoj për diçka edhe më të keqe se kjo? Është Zjarri, të cilin Allahu ua ka premtuar jobesimtarëve.”. Sa i keq është vendi ku do të shkojnë.** - Kjo gjendje e ka të ligën dhe vuajtjen të pafundme. Madje, dhimbjet dhe vuajtjet kanë për t’iu shtuar në vazhdimësi e përjetësisht kësaj kategorie.

Ajetet 73 – 74

73. O njerëz! Ja një shembull! Dhe dëgjojeni me vëmendje! Ata të cilët ju i adhuron në vend të Allahut, nuk mund të krijojnë asnjë mizë, edhe nëse tubohen të gjithë për të. Dhe nëse miza ua rrëmben diçka, ata nuk do të mund ta rimarrin atë prej saj. Të dobët janë edhe lutësit edhe të luturit.

74. Ata nuk e kanë madhëruar Allahun me madhërinë e Tij të vërtetë, ashtu siç e meriton. Dhe Allahu është i Plotfuqishëm, Ngadhënjimtar.

Shpjegimi i ajeteve

- **O njerëz! Ja një shembull! Dhe dëgjojeni me vëmendje!** - Ky është një shembull, që Allahu i Madhëruar na sjell për të na treguar se sa i shëmtuar është adhurimi i idhujve dhe sa të mangëta janë mendjet e atyre që i adhurojnë ata. I Madhëruari na tregon se, që të dy, lutës dhe të lutur, janë të dobët e të varfër. Kjo fjalë u drejtohet të gjithë njerëzve, besimtarëve dhe jobesimtarëve. Besimtarëve u shtohet dituria dhe qetësia në çështjet e tyre, ndërsa mohuesit nuk do të kenë më justifikim para Krijuesit. Allahu i Madhëruar thotë: “Ja, ku po ju vjen një shembull, ndaj dëgjojeni me kujdes!” Dëgjojeni me kujdes dhe kuptojeni mesazhin e tij. Kujdes që ky ajet të mos i gjejë zemrat tuaja të shkujdesura dhe veshët

të shurdhër. Hapni veshët dhe zemrat tuaja për këtë mesazh.

- Ata të cilët ju i adhuroni në vend të Allahut, nuk mund të krijojnë asnjë mizë, edhe nëse tubohen të gjithë për të. –

Të gjithë ata që ju adhuroni veç Allahut nuk mund të krijojnë asnjë mushkonjë, edhe nëse mblidhen të gjithë bashkë për këtë qëllim. Mushkonja është nga krijesat më të vogla dhe të përçmuara ndër njerëz. Megjithatë, edhe një krijesë të tillë të dobët ju nuk mund ta krijoni. Sigurisht që, po të jetë fjala për krijesa më të mëdha, e keni më të pamundur t'i krijoni, edhe sikur të mblidheni të gjithë së bashku. Madje, për të treguar se sa të pafuqishëm janë njerëzit, Allahu i Madhëruar thotë:

- Dhe nëse miza ua rrëmben diçka, ata nuk do të mund ta rimarrin atë prej saj. -

Ky është tregues i pazotësisë e dobësisë së skajshme. **- Të dobët janë edhe lutësit edhe të luturit.** - Si idhujt, që ata adhurojnë, ashtu edhe mushkonja janë të dobët. Por, më të dobët se këta të dy janë ata që i konsiderojnë këto puta e idhujt si Zotin e botëve dhe u luten dhe u përulën atyre.

- Ata nuk e kanë madhëruar Allahun me madhërinë e Tij të vërtetë, ashtu siç e meriton. - Këta nuk e kanë lartësuar Zotin me madhërimin që i takon, sepse e kanë barazuar me krijesat e dobëta. Këta të mjerë e trajtuan njëllonj krijesën, që është e dobët, e varfër dhe e pafuqishme nga çdo aspekt, me Allahun e Madhëruar, i cili është i Pasur, Jonevojtar për asgjë dhe i Plotfuqishëm e absolut në çdo drejtim. Ata e trajtuan njëllonj si atë që nuk ka në dorë as për veten e vet e as për të tjerët të bëjë mirë apo keq, që nuk ka në dorë të japë jetë dhe të ringjallë, me Atë që, në fakt, është i Vetmi që ka në dorë të mirën dhe të keqen, që jep dhe privon dhe që ka në dorë të gjitha çështjet e krijesave dhe administrimin e tyre.

- Dhe Allahu është i Plotfuqishëm, Ngadhënjimtar. - Ai është i Plotë dhe Absolut në fuqinë e Tij, Ai është i Plotë në

krenarinë e Tij dhe Ngadhënjimtar. Një fakt që tregon se Ai është Fuqiplotë dhe Ngadhënjimtar, është se të gjitha krijesat janë në dorë të Tij. Askush dhe asgjë nuk lëviz ose të qëndrojë në prehje pa lejen e Tij, vetëm nëse Ai dëshiron dhe ashtu siç Ai e dëshiron dhe e vendos. Ajo që Allahu ka dashur të jetë është, dhe ajo që nuk ka dashur të jetë nuk është. Tregues i fuqisë së Tij të plotë është edhe se Ai i mban qiejt dhe tokën që të mos bien dhe të shkatërrohen. Ai është i Plotfuqishmi dhe, si i tillë, do t'i ringjallë të gjitha krijesat nga vdekja, nga i pari deri tek i fundit, me një të fryrë të bririt. Ai është i Plotfuqishmi, prandaj edhe i shkatërron tiranët - dhe të gjithë popujt arrogantë e të padrejtë - veçse me pjesë të vogël të fuqisë dhe të dënimit të Tij.

Ajetet 75 – 77

75. Allahu i zgjedh të dërguarit prej melekëve dhe prej njerëzve. Allahu dëgjon e sheh gjithçka.

76. Ai e di atë që e bënë më parë dhe atë që do të bëjnë më vonë dhe vetëm tek Allahu kthehen të gjitha çështjet.

77. O ju që keni besuar! Falni namazin me ruku e sexhde dhe vetëm Zotin tuaj adhurojeni! Bëni punë të mira se do të gjeni shpëtim!

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar na tregoi qartësisht se Ai është i Plotë e Absolut, ndërsa idhujt janë të dobët e të pafuqishëm. Ai na tregoi se është i Vetmi që meriton adhurimin, i Vetmi i adhuruar me meritë. Në vijim, Ai na tregon gjendjen e profetëve dhe veçoritë e tyre, me të cilat dallohen nga të gjitha krijesat. Ai thotë:

- Allahu i zgjedh të dërguarit prej melekëve dhe prej njerëzve. - Allahu i Madhëruar zgjedh për t'i bërë të dërguar të Tij vetëm ata që Ai do. Mes melekëve, ka zgjedhur për Shpalljen e Tij ata më të dalluarit. Edhe prej njerëzve ka zgjedhur më të dalluarit, për t'i bërë lajmëtarë e profetë të Tij. Këta janë më të dalluarit dhe më të pastërtit e llojit të tyre, ata që kanë cilësitë

më të plota dhe virtytet më të larta. Profetët janë krijesat më të zgjedhura dhe të dalluara. Ai që i zgjodhi për t'i bërë profetë është i Plotë e Absolut në diturinë e Tij, prandaj asgjë nuk i fshihet diturisë së Tij. Ai që i zgjodhi dëgjon e shikon gjithçka.

- **Allahu dëgjon e sheh gjithçka.** - Dituria, dëgjimi e shikimi i Allahut përfshijnë gjithçka. Kështu, Ai i zgjodhi ata me dituri të plotë se ata janë më të meritueshmit për atë mision. I Madhëruari thotë:

- **Ai e di atë që e bënë më parë dhe atë që do të bëjnë më vonë dhe vetëm tek Allahu kthehen të gjitha çështjet.** - Është Allahu që i dërgon dhe zgjedh të dërguarit, që ata të ftojnë njerëzinë në adhurimin e Tij. Por ashtu siç ka që e pranojnë ftesën e profetëve, ashtu ka edhe që e refuzojnë ftesën e tyre: disa jetojnë me besimin në Zot, kurse të tjerë i kthejnë shpinën fesë dhe besimit. Megjithatë, kaq është detyra dhe misioni i profetëve, kurse shpërblimi për veprat e njerëzve është në dorë të Allahut. Ata do të kthehen të gjithë tek Allahu i Madhëruar dhe nga Ai do të marrin ose bamirësinë, ose drejtësinë e Tij.

- **O ju që keni besuar! Falni namazin me ruku e sexhde dhe vetëm Zotin tuaj adhurojeni!** - Allahu i Madhëruar i urdhëron robërit e Tij besimtarë për të falur namazin. Ai ka përmendur në mënyrë të veçantë rukunë dhe sexhden, për ta theksuar rëndësinë dhe vlerën e tyre dhe për të treguar se ato janë shtylla të domosdoshme të këtij riti, që qetëson syrin dhe shpirtin e besimtarit. Namazi është ngushëllimi i zemrës së trishtuar e të dëshpëruar. Allahu i Madhëruar na tregon qartë se Ai është Zoti, Krijuesi, Sunduesi, që përkujdeset dhe na dhuron nga mirësitë e Tij dhe, si i tillë, vetëm Atij duhet t'ia përkushtojmë adhurimet me sinqeritetin e plotë. I Madhëruar është Zoti i botëve i Cili, duke u përkujdesur për robërit e Tij, i urdhëron për çdo të mirë dhe i mëson se çdo fitore, mirësi dhe shpëtim nga çdo e keqe e të dyja botëve është e lidhur ngushtë me çështjet që u përmendën më lart, prandaj:

- **Bëni punë të mira se do të gjeni shpëtim!** - Nëpërmjet besimit të pastër e korrekt, nëpërmjet namazit e njësimin të Zotit në adhurime, nëpërmjet veprave të mira, që kënaqin Zotin, arrihet lumturia dhe shpëtohet nga ndëshkimi. Nuk ka rrugë tjetër për të arritur fitoren, veç sinqeritetit në adhurimin e Krijuesit dhe përmes punës për të qenë i dobishëm për krijesat. Kujt i jepet kjo mirësi prej Zotit, i është dhuruar e gjithë lumturia, shpëtimi dhe mirësia.

Ajeti 78

78. Luftoni me një luftë të denjë për hir të Allahut! Ai ju zgjodhi ju dhe nuk ju obligoi me ndonjë vështirësi në fé, në fenë e babait tuaj, Ibrahimit. Ai ju quajti myslimanë edhe më parë (në Shkrimet e Shenjta), edhe në këtë (Kur'an), që i Dërguari të jetë dëshmitar mbi ju dhe që ju të jeni dëshmitarë mbi njerëzit. Pra faleni rregullisht namazin, jepeni zekatin dhe mbështetjuni Allahut se Ai është Mbrojtësi juaj – më i Madhi Mbrojtës dhe më i Miri Ndihmëtar.

Shpjegimi i ajetit

- **Luftoni me një luftë të denjë për hir të Allahut!** - *El Xhihad* quhet shfrytëzimi i të gjitha mundësive për të arritur qëllimin e caktuar. Të luftosh ose bësh *xhihad* në rrugën e Allahut, ashtu si e meriton Ai, do të thotë që të bësh plotësisht të gjitha përpjekjet për të përmbushur çështjen e Allahut dhe fenë e Tij, për të ftuar krijesat në rrugën e Tij me çdo mënyrë të lejueshme e të mundshme për këtë. Rrugët për këtë janë të shumta, si këshilla e mirë, përhapja e diturisë së dobishme, lufta në rrugën e Zotit, përhapja e moralit të mirë, paralajmërimi dhe këshilla e njerëzve me forma inkurajuese dhe kërcënuese, që nxisin shpresën për shpërblim dhe frikën nga ndëshkimi, etj.

- **Ai ju zgjodhi ju dhe nuk ju obligoi me ndonjë vështirësi në fé, në fenë e babait tuaj, Ibrahimit.** - Është Allahu i Madhëruar Ai që ju zgjodhi ju, o muslimanë, nga mesi i gjithë njerëzisë. Është Allahu Ai që e zgjodhi Islamin si fenë

tuaj dhe që kënaqet që ta adhuroni Atë përmes kësaj feje. Ai zgjodhi për ju më të mirin profet dhe më të zgjedhurin libër. Atëherë, tregoni mirënjohjen e duhur për këtë mirësi që ju dha. Mirënjohja për to tregohet duke u përkushtuar në xhihad në rrugën e Zotit, ashtu si Ai e meriton. Ai thotë: “Luftoni denjësisht për hir të Allahut!” Ndoshta dikush mund ta shohë këtë urdhër si të pamundur ose shumë të vështirë për t’u përmbushur. Për këtë arsye, sqarohet më pas se, të bësh xhihad të vërtetë për hir të Zotit nuk është as e pamundur dhe as e vështirë: “...dhe nuk ju ngarkoi me ndonjë vështirësi në fe”. Kjo fe nuk është as e vështirë dhe as e pamundur të zbatohet. Madje, ajo është në kufijtë më të skajshëm të lehtësisë e thjeshtësisë. Allahu i Madhëruar ka urdhëruar veçse atë që është e lehtë për shpirtin e njerëzve dhe nuk i rëndon dhe as i fut ata në vështirësi. Madje, edhe në rastet kur mund të ndihet ndonjë lloj vështirësie, Ai ka caktuar lehtësime ose duke e çliruar fare njeriun nga disa lloj detyrimesh, ose duke i reduktuar dhe thjeshtësuar ato. Nga ky ajet është nxjerrë edhe një parim ligjor, që thotë: “Vështirësitë bëjnë të ligjshme dispozitat lehtësuese.” Ose rregulli tjetër: “Domosdoshmëritë bëjnë të lejuar edhe atë që është e ndaluar.” Në bazë të këtyre dy rregullave ligjore lehtësohen shumë çështje, që janë sqaruar në librat e ligjeve dhe fikhut. Kjo fe e këto ligje të mrekullueshme dhe të lehta janë pjesë e moralit dhe fesë së atit tuaj, Ibrahimit (a.s), prandaj kapuni fort pas tyre:

- Ai ju quajti myslimanë edhe më parë (në Shkrimet e Shenjta), edhe në këtë (Kur'an),... - Kështu ju ka emërtuar Zoti në librat e parë dhe të njohur. Po kështu ju emërtoi edhe në këtë Kur'an madhështor dhe këtë fe të plotë. Ky është emri dhe atributi juaj i vjetër dhe i ri.

- ... që i Dërguari të jetë dëshmitar mbi ju... - Profeti do të dëshmojë për veprat tuaja të mira ose të këqija.

- ... dhe që ju të jeni dëshmitarë mbi njerëzit. – Ndërsa ju do të dëshmoni për të gjithë njerëzit, sepse jeni populli më i mirë që ka dalë për të mirën e njerëzimit. Ju jeni popull i drejtë, i mirë dhe i dobishëm. Ju do të dëshmoni se profetët e kryen amanetin e Zotit dhe ua kumtuuan popujve të tyre shpalljet dhe mesazhin e Tij, ashtu siç jeni njoftuar në Librin tuaj.

- Pra faleni rregullisht namazin,... - Faleni namazin duke i plotësuar shtyllat, detyrat, kushtet e elementët e pëlqyeshëm të tij dhe duke përmbushur gjithçka që nënkupton një namaz i mirë.

- ... jepeni zekatin... - Jepni zekatin e detyrueshëm, si mirënjohje për Allahun, për ato që ju ka falur! Jepjani zekatin pikërisht atij njeriu që e meriton!

- ... dhe mbështetjuni Allahut... - Vetëm tek Allahu kërkoni strehim e mbrojtje nga çdo e keqe dhe vetëm Atij mbështetjuni e kërkoni ndihmë, për të arritur të gjitha të mirat që kërkoni nga të dyja jetët! Kurrë mos u mbështesni në forcat tuaja dhe mundësitë tuaja!

- se Ai është Mbrojtësi juaj - Allahu është Mbrojtësi e Ndihmëtari, që kujdeset për të gjitha çështjet tuaja. Ai ju edukon dhe rregullon gjendjen tuaj, me përkujdesin e dashurinë e Tij për ju. Ai ju udhëzon në

rrugën më të mirë për ju, me vendimet dhe pushtetin e Tij.

- **më i Madhi Mrojtës dhe më i Miri Ndihmëtar.** - Sa Ndihmëtar dhe Kujdestar i mirë është Allahu, për ata që i ka futur nën kujdesin e Tij! Sa i lumtur është ai për të cilin kujdeset Zoti, sepse ai do të arrijë gjithçka që synon në të dyja jetët! Sa Mbrotjtës i mirë është Ai për këdo që kërkon ndihmën e mbrotjtjen e Tij, sepse ai njeri do të shpëtojë nga çdo e keqe që i kanoset!

Surja 23: El mu'minun (mekase)

118 ajete

Me emrin e Allahut,

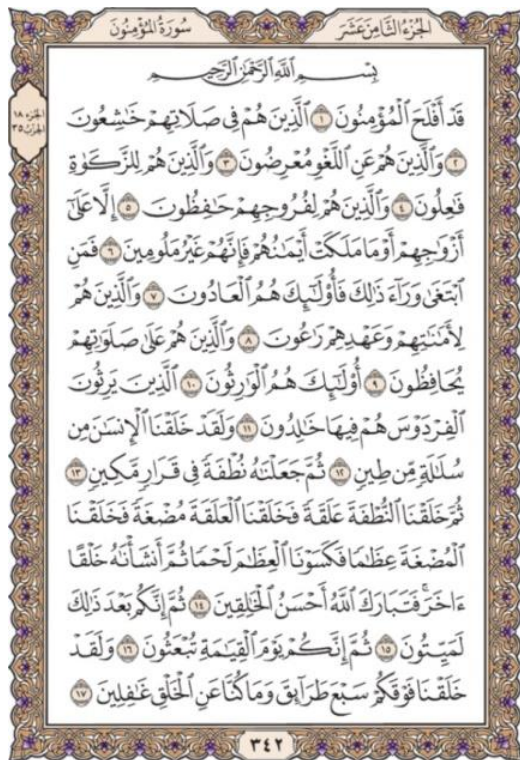
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 - 11

1. Është e sigurt se kanë fituar besimtarët
2. Ata, të cilët gjatë faljes së namazit janë të përlulur;
3. Ata, të cilët i shmangen së kotës (fjalë a punë),
4. Ata, të cilët janë të rregullt në dhënien e zekatit;
5. Ata, që e ruajnë ndershmërinë e vet
6. dhe shkojnë vetëm me gratë e veta ose me robëreshat, që kanë në zotërim, për të cilat nuk fajsohen.
7. Ndërsa ata që kërkojnë më tepër - ata janë të shfrenuarit.
8. Edhe ata, të cilët janë besnikë ndaj amanetit, që u është besuar dhe ndaj premtimit të dhënë.
9. Edhe ata që ndaj namazit të tyre janë të kujdesshëm -
10. Këta janë trashëgimtarët e vërtetë,
11. Që do ta trashëgojnë Xhenetin Firdeus dhe aty do të jenë përgjithmonë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar flet për robërit e Tij besimtarë e na tregon për lumturinë e tyre, pasi kanë arritur çdo të mirë dhe kanë shpëtuar nga çdo e keqe. Gjithashtu, Ai na tregon se si e arritën këtë mirësi. Ky ajet është nxitje për t'u pajisur me cilësi dhe virtyte të larta. Secili le të krahasojë veten e vet me këta të zgjedhur e veprat e tyre dhe të shohë deri ku është në lidhje me cilësitë e përmendura. Kështu do të vlerësosh si duhet

veten dhe të tjerët, në lidhje me plotësimin ose jo të gradave të imanit. I Madhëruari thotë:

- **Është e sigurt se kanë fituar besimtarët...** - Domethënë, kanë fituar, sepse gjetën lumturinë dhe shpëtimin. Ata arritën qëllimin që kanë patur të gjithë besimtarët që kanë pranuar profetët e Allahut. Cilësia e parë e tyre është besimi i vërtetë, i sinqertë dhe korrekt në çdo gjë që Zoti ka urdhëruar të besohet. Cilësia e tyre e dytë është:

- **Ata, të cilët gjatë faljes së namazit janë të përlulur;** - Ata i karakterizon frikërespekti, nënshtrimi dhe përunjësia në namaz. Kjo do të thotë që të jesh i pranishëm me gjithë zemrën në namaz, kur qëndron para Zotit, ta ndiesh praninë e Tij dhe të qetësohesh me afërsinë e Tij. Me këto ndjenja qetësohet zemra e shpirti, madje shfaqet edhe në çdo lëvizje të gjymtyrëve. Një njeri të tillë nuk e shihet kurrë që gjatë namazit të hedhë shikimin sa andej e këtej, por vështron plot edukatë e përunjësi në vendin e sexhdes. Ai është

thellësisht i përqendruar në gjithçka që thotë në namaz dhe në çdo lëvizje që bën gjatë tij, nga fillimi deri në fund. Nëpërmjet këtij përqendrimi e përkushtimi, si dhe duke medituar në fjalët që thotë, largohen vesveset e shejtanit dhe çdo mendim i ulët e shpërqendrim. Ky është shpirti i namazit. Në fakt, pikërisht kjo kërkohet nga namazi. Ky lloj namazi i shkruhet rob-it si sevap dhe nëpërmjet tij arrihen qëllimet e larta. Nga ana tjetër, falja e namazit pa “*hushu*” (frikërespekt) dhe pa qenë i pranishëm me zemrën tënde, - edhe pse merr njëfarë shpërblimi për të dhe të konsiderohet se e ke kryer si detyrë, ka vlerë veçse në varësi të përqendrim-it të zemrës në të. Ai që kujdeset për të përkryer namazin, ka për të rregulluar të gjitha çështjet e tjera, me ndihmën e Zotit. Cilësia e tretë është:

- ... **Ata, të cilët i shmangen së kotës** (*fjalë a punë*),... - *El-legu* janë të gjitha ato fjalë që nuk kanë hajër dhe nuk sjellin asnjë dobi. Kështu, të fituarit dhe të shpëtuarit janë larguar dhe i kanë kthyer shpinën të tilla fjalëve, sepse duan që të ruajnë veten nga gjërat e kota e të ulëta. Madje, edhe kur gjenden në vende ku ka fjalë të kota, ata largohen shpejt, duke respektuar veten. Kuptohet se, ata që u largohen gjërave të kota dhe të padobishme, kur bëhet fjalë për gjërat e ndaluara, janë më të kujdesshëm e më të ruajtur. Nëse njeriu është i aftë të ruajë gjuhën, nderin e dëlirësinë e tij, atëherë ai mund të jetë i ruajtur në të gjitha çështjet e tij. Kështu i ka thënë Profeti (a.s) Muadh ibn Xhebelit, kur i dha disa porosi: “A të tregoj atë gjë që ruan të gjitha punët e tua?” – “Po, o i Dërguari i Allahut!” – i tha Muadhi. Atëherë, Profeti (a.s) kapi me dorë gjuhën e tij dhe i tha: “Ruaje këtë!” Pra, ruaje gjuhën dhe kujdesu për çdo fjalë që thua. Kështu një prej cilësive më të lëndueshme të besimtarëve të vërtetë është ruajtja e gjuhës nga fjalët e kota dhe ato të ndaluara. Cilësia e katërt e tyre është:

- ... **Ata, të cilët janë të rregullt në dhënien e zekatit**;... - Ata e pastrojnë pasurinë e tyre nëpërmjet dhënies së zekatit,

për të gjitha llojet e pasurive të tyre. Kështu, ata jo vetëm pastrojnë dhe shtojnë pasurinë e tyre, por pastrojnë edhe veten e tyre nga ndonjë mangësi dhe e keqe, të cilat, nëse iu largohesh për hir të Zotit, vetëm lartësohesh e zbukurohesh. Këta fatlum janë bamirës në drejtim të adhurimit të Allahut dhe plotësim-it të hakut të Tij duke e kryer namazin me përkushtim, por janë edhe bamirës ndaj krijesave duke dhënë zekatin. Cilësia e pestë e tyre është:

- ... **Ata, që e ruajnë ndershmërinë e vet...**

- Ata ruajnë veten nga imoraliteti dhe marrëdhëniet intime të jashtëligjshme. Madje, që të jenë sa më të sigurt, ata largohen edhe nga çdo shkak apo rrugë që të afron pranë zinasë, si shikimi në harame, prekjet etj. Ata e ruajnë nderin nga çdo gjë e ndaluar, përveç:

- ... **dhe shkojnë vetëm me gratë e veta ose me robëreshat, që kanë në zotërim, për të cilat nuk fajsohen.** – Pra, përveç marrëdhëniet me gratë e tyre ose robinjat, që janë pronë e tyre.¹⁷ Allahu i Madhëruar i ka bërë të lejuara këto dy lloj marrëdhëniesh, prandaj njeriu nuk është i qortuar për to, nëse i bën sipas dispozitave të caktuara nga Zoti.

- **Ndërsa ata që kërkojnë më tepër - ata janë të shfrenuarit.** - Çdokush që kërkon të kënaqet me rrugë tjetër, - veç marrëdhënieve dhe kënaqësisë me gruan ose me robëreshat, - Allahu i Madhëruar e quan ‘*el adun*’, pra, njeri që e ka kaluar kufirin e caktuar nga Zoti. Të tillët si ai i kanë shkelur kufijtë e Zotit. Nga kuadri i përgjithshëm i këtij ajeti kuptojmë se martesë e ashtuquajtur ‘*el mut’atu*’ (me kontratë e kohë të përcaktuar) është haram. Kjo është një martesë e përkohshme me kontratë, ku përcaktohet edhe kohëzgjatja e saj. Për shembull, palët bien dakord që të martohen për dy ditë dhe pastaj të ndahen. Kjo është një martesë dhe marrëdhënie e parregullt dhe e ndaluar, sepse, në këtë rast, gruaja nuk është bashkëshorte e plotë dhe e vërtetë dhe as robinjë dhe, si e tillë, janë haram marrëdhëniet me të. Po ashtu, është e

ndaluar edhe martesë e ashtuquajtur “*Nikahul muhal-lil*”.¹⁸ Vëreni me kujdes! Allahu i Madhëruar thotë: “...ose me robëreshat që kanë në zotërim...”. Pra, që të lejohen marrëdhëniet me një skllave, ajo duhet të jetë pronë tërësisht e një burri dhe jo e ndarë mes atij dhe burrave të tjerë. Nëse një skllave është në pronësinë e dy zotërinjve, nuk lejohet që të kryhen marrëdhënie me të. Pra ashtu sikur nuk lejohet që një grua e lirë të ndahet mes dy burrave, ashtu edhe një robëreshë nuk lejohet të ndahet mes dy padronëve. Ajo duhet të jetë tërësisht nën pronën e njërit.¹⁹ Cilësia e tyre e gjashtë është:

- Edhe ata, të cilët janë besnikë ndaj amanetit, që u është besuar dhe ndaj premtimit të dhënë. - Ata janë të kujdesshëm dhe të përkushtuar në ruajtjen dhe plotësimin e premtimeve. Këtu bëhet fjalë për të gjitha premtimet, dhënë Zotit dhe krijesave. Allahu i Madhëruar thotë: “Ne ua ofruam amanetin qiejve, tokës dhe maleve, por ato nuk deshën ta marrin përsipër, madje u frikësuan prej tij. Ndërsa njeriu e mori përsipër atë amanet... Pa dyshim, ai është i padrejtë e i paditur.” [Ahzab 72]. Çdo detyrë që Zoti i ka dhënë njeriut është një amanet, që duhet respektuar dhe përmbushur. Po kështu duhet vepruar edhe me amanetet ndërnerëzore, si ato pasurore, sekretet e ndryshme etj. I Madhëruari thotë: “Allahu ju urdhëron që amanetet t’ua ktheni atyre që u përkasin dhe, kur të gjykoni midis njerëzve, të gjykoni me drejtësi. Vërtet, sa të mrekullueshëm janë urdhrat që ju jep Ai! Allahu dëgjon dhe sheh si veproni.” [Nisa 58]. Kështu duhet vepruar edhe me premtimet, qoftë ndaj Zotit, qoftë ndaj krijesave. Këto janë përgjegjësitë dhe marrëveshjet që njeriu ka marrë përsipër që t’i përmbushë, prandaj është detyrim përmbushja e tyre me besnikëri e korrektësi. Nga ana tjetër, është haram mospërfillja dhe ndryshimi i tyre. Cilësi tjetër e këtyre të shpëtuarve është:

- Edhe ata që ndaj namazit të tyre janë të kujdesshëm - Ata janë të rregullt me namazin, duke e falur atë në kohë të vet dhe duke i përmbushur kushtet, themelet dhe detyrat e tij. Allahu i Madhëruar i lavdëron këta fatlumë se e falin namazin me frikë, respekt e përunjësi dhe janë të kujdesshëm për rregullat e tij. Nga kjo kuptohet se namazi mund të kompletohet veçse me dy elementë: me frikërespekt dhe me kujdesin ndaj rregullave të tij. Nëse cenon një nga këta dy elementë, namazi është i mangët. Në fund, të gjithë ata që kanë këto cilësi:

- Këta janë trashëgimtarët e vërtetë, që do ta trashëgojnë Xhenetin Firdeus... - Firdeusi është Xheneti më i lartë, më i bukur dhe qëndron mu në mes të të gjithë xheneteve. Ky është shpërblimi për këta fatlumë, sepse ata kanë cilësitë më të larta e më të mira. Por emri Firdeus mund të tregojë të gjithë Xhenetin, dhe kështu ky është një premtim për të gjithë besimtarët, e të gjitha gradave qofshin. Secili do të jetë në nivelin dhe gradën që i takon, sipas veprave që ka bërë.

- ...dhe aty do të jenë përgjithmonë. - Ata kurrë nuk do të largohen nga ai dhe as nuk kanë për të kërkuar të largohen, sepse atje janë vendosur të gjitha llojet e kënaqësive e mirësive në formën më të plotë dhe të bukur. Gjithashtu, ato mirësi arrihen pa asnjë vështirësi e lodhje.

Ajetet 12 – 16

12. Ne e krijuam njeriun prej një balte të përzgjedhur (nga e gjithë toka).

13. Pastaj atë (njeriun) e bëmë (të shumohet) nga një pikë (fare), që vendoset në një vend të sigurt (në mitër).

14. Më pas, atë pikë (fare) e bëmë një droçkë gjaku dhe atë droçkë gjaku e bëmë copë mishi (fetus). Pastaj atë copë mishi e shndërruam në eshtra dhe më pas, eshtrat i veshëm me mish. Pastaj atë e bëmë një krijesë tjetër (me shpirt). I lartësuar qoftë Allahu, më i miri Krijues!

15. Pas kësaj, në fund ju do të vdisni

16. Dhe përsëri, në ditën e Kijametit ju do të ringjalleni.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne e krijuam njeriun prej një balte të përzgjedhur** (nga e gjithë toka). - Në këto ajete, Allahu i Madhëruar na tregon fazat e krijimit të njeriut, nga fillimet e tij deri kur të përfundojë. Në fillim përshkruhet krijimi i babait të llojit njerëzor, Ademit (a.s). Ai u krijua, siç thotë Zoti: "...prej një balte të përzgjedhur (nga e gjithë Toka)." Ajo baltë u mor nga të gjitha llojet e tokës, prandaj edhe njerëzit më vonë do të dilnin të ndryshëm, si llojet e tokës. Disa prej tyre janë të mirë, por ka edhe të këqij, ka miqësorë, por edhe të ashpër, ka të butë, por edhe të vrazhdë, ashtu siç ka edhe të tjerë që qëndrojnë mes tyre.

- **Pastaj atë (njeriun) e bëmë (të shumohet) nga një pikë (fare), që vendoset në një vend të sigurt (në mitër).** - Pastaj Zoti bëri që lloji njerëzor të përhapej dhe të vazhdonte jetën nga një pikë fare, si ka thënë: "Le të shikojë njeriu se prej çfarë është krijuar! Ai është krijuar prej një lëngu, që hidhet fuqishëm, që del nga mesi i shpinës dhe dërrasa e gjoksit." [Tarik 5-7]. Kjo pikë qëndron në një vend, që Zoti e quan: "...vend të sigurt", pra, në mitrën e nënës, ku është i ruajtur dhe i mbrojtur.

- **Më pas, atë pikë (fare) e bëmë një droçkë gjaku dhe atë droçkë gjaku e bëmë copë mishi (fetus).** - Pasi kalojnë 40 ditë në gjendjen e asaj pikë fare, Ne e kthejmë atë në një droçkë gjaku të kuq. Pastaj pas dyzet ditësh të tjera, Zoti e kthen atë në "*mudgatan*", pra, në një copë mishi të vogël, që duket si një kafshatë mishi e përtypur, sepse *mudga* do të thotë 'kafshatë e përtypur'. Pastaj, këtë copë mishi të butë e shndërron në strukturë kockore:

- **Pastaj atë copë mishi e shndërruam në eshtra dhe më pas, eshtrat i veshëm me mish.** - Pastaj ato kocka i veshim me mish. Në fillim, nga mishi i butë, formohet kocka e fortë, pastaj këto kocka Zoti i mbush ose i vesh me mish. Kjo ndodh në dyzetditëshin e tretë. Më pas, i Madhëruari thotë:

- **Pastaj atë e bëmë një krijesë tjetër** (*me shpirt*). - Kur i fryhet shpirti, ajo shndërron në një gjallesë me shpirt.

- **I lartësuar qoftë Allahu, më i miri Krijues!** - U lartësoftë, u madhëroftë dhe u shtofshin mirësitë që vijnë prej Allahut! Ai është më i miri Krijues, si thuhet në Kur'an: "Është Ai i cili e përsosi krijimin e çdo gjëje, Ai që krijimin e njeriut e filloi nga balta. Pastaj bëri që pasardhësit e tij të krijoheshin prej një pike uji të përbuzur. Ai e formëson atë plotësisht (në barkun e nënës) dhe i fryn prej shpirtit të (krijuar prej) Tij. Është Ai që ju pajis me dëgjim, me shikim dhe me zemër. Por ju, shumë pak falënderoni!" [Sexhde 7]. I gjithë krijimi i Allahut është i mirë, por nuk ka dyshim se njeriu është më i miri krijim i Tij, ashtu siç thotë i Madhëruari: "Vërtet, Ne e krijuam njeriun në formën më të bukur." [Tin 4]. Prandaj të zgjedhurit e Zotit (profetët dhe besimtarët) janë krijesat më të mira dhe më të plota që ekzistojnë.

- **Pas kësaj, në fund ju do të vdisni...** - Pasi të plotësohet krijimi juaj dhe t'ju fryhet shpirti, do të vijë çasti që ju do të vdisni. Vdekja është një nga fazat që do të kaloni të gjithë.

- **Dhe përsëri, në ditën e Kijametit ju do të ringjalleni.** - Atëherë do të shpërbleheni për veprat tuaja të mira ose të këqija. I Lartësuar thotë: "A mos mendon njeriu se do të lihet pa dhënë llogari?! A nuk vjen ai (njeriu) nga një pikë lëngu, që hidhet me forcë, e pastaj bëhet gjak i trashë, që Ai (Zoti) e krijon dhe e përsos, dhe, prej atij (lëngu), Ai krijon mashkullin dhe femrën?! A nuk është Ai i Plotfuqishëm për t'i ngjallur të vdekurit?!" [Kijame 36 – 40].

Ajetet 17 – 20

17. Dhe Ne kemi krijuar shtatë palë (qiej) mbi ju dhe Ne nuk jemi të pakujdesshëm ndaj asaj që krijuam.

18. Dhe Ne lëshojmë ujë nga qielli me masë të caktuar dhe Ne e bëjmë atë (ujin) të futet në Tokë për ju. Por Ne, sigurisht mund ta bëjmë atë (ujin) që të humbë (në thellësi të tokës).

19. Me anë të tij (*ujit*) Ne rrisim për ju kopshte hurmash e rrushi. Në ato kopshte ju keni fruta me mbushulli me të cilat ju ushqeheni.

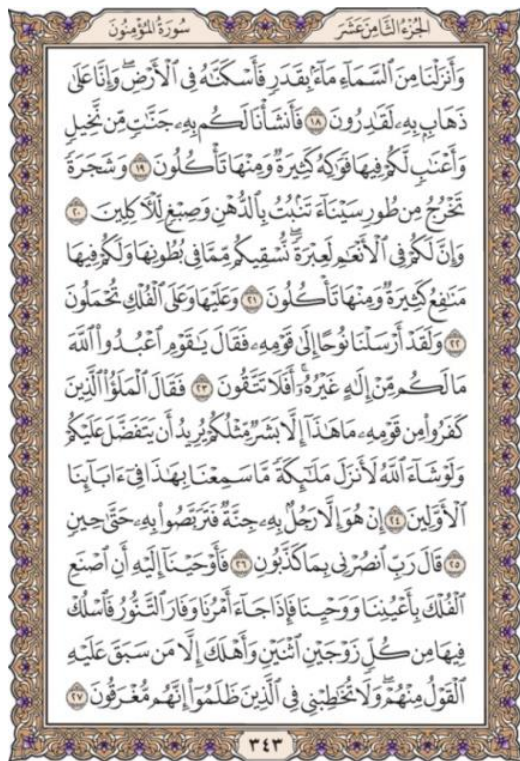
20. Dhe (*krijuam*) një dru (*ullirin*) që rritet në Turi Sina e që jep vaj dhe mëlmesa për ata që e përdorin për ushqim.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi krijimin e llojit njerëzor, Allahu i Madhëruar flet për vendin ku njeriu do të kalojë jetën e këtushme dhe mirësitë e shumta që i janë mundësuar në të. Ai thotë:

- **Dhe Ne kemi krijuar shtatë palë (*qiej*) mbi ju...** - I ka bërë si tavan mbrojtës për njerëzit dhe të mbushur plot me dobi jetike për ta. Ata janë shtatë qiej, që Zoti i ka vendosur njëri sipër tjetrit, me kate. Allahu i Madhëruar e ka zbukuruar qiellin me yje dhe ka vendosur në të Diellin dhe Hënën. Ai ka bërë që ky qiell të jetë i mbushur plot mirësi të domosdoshme për jetën e krijesave. I Gjithëmëshirshmi thotë:

- **... dhe Ne nuk jemi të pakujdesshëm ndaj asaj që krijuam.** - Asgjë nuk del jashtë krijimit të Zotit. Çdo gjë është krijim i Tij. Po kështu, asgjë nuk mund të dalë jashtë përkujdesit të Tij. Kurrë nuk mund të ndodhë që Zoti të jetë i shkujdesur për krijesat dhe as nuk mund të ndodhë që të harrojë ndonjë gjë të tyre. Nuk mund të ndodhë që Zoti të krijojë diçka dhe ta lërë në harresë atë. E si mund të jetë Zoti i shkujdesur ndaj qiejve e Tokës?! Nëse do të ndodhte kjo, ata do të rrëzoheshin e shkatërroheshin. Zoti është i Gjithëpushtetshmi dhe i Gjithëdituri, që kujdeset edhe për thërrmijën më të thellë në oqean dhe për grimcën më të fshehtë mes maleve e humnerave. Për çdo gjallesë, është Zoti Ai që ia lehtëson dhe ia jep rrizkun. Siç thotë i Madhëruari: "Nuk ka asnjë gjallesë në Tokë që të mos ushqehet nga Allahu. Ai e di vendbanimin dhe vendprehjen e tyre. Gjithçka gjendet në një Libër të qartë (Leuhi Mahfudh)." [Hud 6]. Në shumë ajete, Allahu i Madhëruar përmend se

bashku krijimin dhe diturinë e Tij absolute, siç për shembull: "I fshihni ose i thoni fjalët tuaja haptas, nuk ka dyshim se Ai e di çfarë fshihni në zemrat tuaja. A nuk e di Ai që ka krijuar, kur Ai di në imtësi çdo sekret." [Mulk 13, 14]. Ose: "A nuk është i fuqishëm Ai, që krijoi qiejt e tokën, që t'i rikrijojë ata (njerëzit)? Po, Ai është Krijuesi dhe i Gjithëdituri." [Ja sin 81]. Kjo bëhet për të treguar se krijimi i Zotit dhe çdo krijesë e Tij, është nga argumentet logjike më të forta dhe të qarta, që tregojnë për diturinë dhe urtësinë e Krijuesit të tyre.

- **Dhe Ne lëshojmë ujë nga qielli me masë të caktuar...** - Nga ky ujë sigurohet jetesa juaj dhe e kafshëve tuaja. Furnizimi është gjithmonë i mjaftueshëm për ju dhe është bërë që juve të mos ju mungojë asgjë. Shiu bie në masë të mjaftueshme për tokën dhe bimësinë, që të plotësohen nevojat e saj. Ai bie në formë aq të butë dhe të butë, që të mos jetë i dëmshëm e shkatërrues për të mbjellat dhe banesat tuaja.

- **... dhe Ne e bëjmë atë (*ujin*) të futet në Tokë për ju.** - E lëshojmë në tokë, e

grumbullojmë dhe ruajmë brenda saj. Pastaj, me pushtetin e të Gjithëmëshirshmit, dalin larmi bimësh në çift. Një pjesë të madhe të këtij uji, i Urti e mban nëpër burime e rezerva të mëdha ujore, që ju ta keni mundësinë për ta nxjerrë përsëri. Ai nuk është bërë të humbasë në thellësi të tokës dhe që ju të mos keni mundësi ta nxirrni:

- **Por Ne, sigurisht mund ta bëjmë atë (ujin) që të humbë (në thellësi të tokës).** – Mund ta zhdukim duke mos e lejuar të bjerë nga qielli ose dhe e bëjmë të zhduket në thellësi të tokës, që ju të mos mund ta nxirrni, ose mund të bjerë furishëm e të shkatërrojë gjithçka. Kjo është një ftesë dhe nxitje për krijesat, që t'i shprehin mirënjohjen Zotit për mirësitë që u ka dhënë. Ata duhet ta vlerësojnë dhe dinë mirë se si është të mos i kesh ato mirësi, siç thotë i Madhëruari: “Më tregoni, nëse uji juaj humbet në thellësi, kush do t’ju sjellë juve ujë në sipërfaqe?” [Mulk 30].

- **Me anë të tij (ujit) Ne rrisim për ju kopshte hurmash e rrushi.** - Nëpërmjet ujit, Ne bëjmë për ju kopshte me hurma e vreshta rrushi. Allahu i Madhëruar i përmend në mënyrë të veçantë këto dy lloje pemësh, - edhe pse bimësia që jeton me ujë është shumë e larmishme, - sepse ato janë shumë të dobishme dhe vlerat e tyre ua kalojnë shumë e shumë bimëve të tjera. Më pas, i Madhëruari thotë se në të gjitha llojet e bimësisë njerëzit kanë dobi e përfitime.

- **Në ato kopshte ju keni fruta me mbushulli me të cilat ju ushqeheni.** - Nga ato kopshte, ju nxirrni fruta të shumta të llojeve të ndryshme, si ullinj, qitro, shegë, mollë etj.

- **Dhe (krijiam) një dru (ullirin) që rritet në Turi Sina e që jep vaj dhe mëlmesa për ata që e përdorin për ushqim.** – Është fjala për pemën e ullirit. Ajo përmendet në mënyrë të veçantë, sepse është pemë shumë e dobishme. Gjithashtu, ulliri rritet shumë në rajonin e Shamit. Një nga mirësitë e mëdha të kësaj peme është vaji, i cili

përdoret për ushqim, por edhe si lëndë djegëse, ndriçim apo gjëra të tjera.

Ajetet 21 – 22

21. dhe te bagëtitë ka (gjithashtu) shenja për të medituuar. Nga barqet e tyre Ne ju japim të pini (qumësht). Ju keni edhe shumë dobi të tjera dhe prej mishit të tyre ju ushqeheni.

22. Dhe mbi to ashtu si edhe mbi anije ju (ngarkoni dhe) udhëtoni.

Shpjegimi i ajeteve

- **Dhe te bagëtitë ka (gjithashtu) shenja për të medituuar.** - Ndër mirësitë e tij të shumta janë edhe bagëtitë, të cilat Allahu i Madhëruar jua nënshtroi dhe i vuri në shërbimin tuaj. Në to ka mësim për ata që dinë të nxjerrin mësim dhe dobi të shumta për njerëzit.

- **Nga barqet e tyre Ne ju japim të pini (qumësht).** - Ju merrni prej tyre qumësht të këndshëm dhe shumë të vlefshëm, që del nga barku i tyre.

- **Ju keni edhe shumë dobi të tjera dhe prej mishit të tyre ju ushqeheni.** - Ju përfitoni edhe nga leshi apo puplat e gjësë së gjallë, siç thuhet në ajete të tjera: "Edhe kafshët Ai i krijoi për ju. Nëpërmjet tyre ju siguron mjete për ngrohje dhe dobi të tjera dhe prej tyre ushqeheni. Ju shihni pamje të bukura kur i ktheni ato në mbrëmje (nga kullota) dhe kur i lëshoni në mëngjes (për në kullotë). Ato bartin ngarkesat tuaja (të rënda) në vende të largëta, ku ju do të arrinit me shumë vështirësi. Vërtet, Zoti juaj është shumë Bamirës dhe Mëshirëplotë. Edhe kuajt, mushkat dhe gomarët i krijoi që ti përdorni si kafshë bare dhe si zbukurim. Ai krijon edhe gjëra që ju nuk i dini." [Nahl 5-8]. Ose: "Edhe në bagëtitë ju keni shembuj të shumtë (për të menduar). Ne, nga ajo që prodhohet nga barqet e tyre mes ushqimit të përtypur dhe gjakut, ju japim të pini qumësht të pastër e të shijshëm, për ata që e pinë." [Nahl 66]. Ndër ushqimet më të mira janë mishi dhe dhjami, që përfitohen prej kafshëve.

- **Dhe mbi to ashtu si edhe mbi anije ju (ngarkoni dhe) udhëtoni.** - Ju bëmë të

mundur mjete transporti tokësore, nëpërmjet të cilave lëvizni mallrat e gjërat tuaja të rënda në vende të largëta. Zoti jua mundësoi këto mjete e ju mësoi si të punoni. Ai ju mësoi të ndërtoni edhe anije e mjete lundrimi, për udhëtimet detare. Atëherë, Ai që begaton me të tilla mirësi dhe dhuron nga bujaria e Tij, Ai e meriton mirënjohjen e plotë dhe të gjitha lavdërimet. Njeriut duhet të përpiqet me gjithçka që ka për t'i përkryer adhurimet për Allahun e Lavdëruar dhe t'i përdorë të gjitha mirësitë që Ai i dhuron veçse për t'iu bindur Atij dhe asnjëherë për ta kundërshtuar e për gjynahe.

Ajetet 23 – 30

23. Ne e dërguam Nuhun te populli i tij dhe ai i tha: “O populli im! Adhuroni vetëm Allahun! Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) veç Tij. A nuk i frikësoheni (dënimit të Tij)?”

24. Paria e jobsimtarëve nga populli i tij thanë: “Ky nuk është gjë tjetër veçse një njeri, sikurse ju, që dëshiron të tregojë se është më lart se ju. Po të dëshironte, Allahu do të dërgonte melekë. Ne kurrë nuk e kemi dëgjuar një gjë të tillë nga të parët tanë.”

25. (Disa të tjerë thanë:) Ai nuk është gjë tjetër veçse një njeri i sëmurë mendërisht (i çmendur). Ndaj prisni (e kini durim) edhe për pak kohë (që vdekja ta marrë)!

26. Ai (Nuhu) tha: “O Zoti im! Më ndihmo kundër atyre që më përgënjeshtrojnë!”

27. Kështu, Ne i shpallëm Nuhut: “Ndërtoje anijen nën mbikëqyrjen Tonë dhe sipas urdhrit Tonë! Pastaj, kur të vijë urdhri Ynë dhe të shpërthejnë burrimet e Tokës, atëherë ngarko në të nga një çift prej secilit lloj – mashkull dhe femër. Le të hipë edhe familja jote, me përjashtim të atyre, për të cilët tashmë është marrë vendimi. Dhe mos kërko (falje) prej Meje për ata që janë keqbërës, sepse ata do të mbyten.

28. E, kur të hipësh në anije së bashku me ata që janë me ty, thuaj: “I lavdëruar

goftë Allahu, i Cili na shpëtoi prej popullit keqbërës (mohues)!”

29. Dhe thuaj: “O Zoti im! Më zbrit me bekimin tënd! Sepse Ti je më i miri i atyre që na zbresin.”

30. Sigurisht, në këto (ngjarje të popujve) ka Argumente (për njerëzit që kuptojnë). Kështu, Ne gjithmonë i kemi vënë ata (njerëzit) në provë.

Shpjegimi i ajeteve

- Ne e dërguam Nuhun te populli i tij dhe ai i tha: “O populli im! Adhuroni vetëm Allahun! - Allahu i Madhëruar na tregon për shpalljen që i dhuroi Profetit të Tij të durueshëm, Nuhut (a.s). Ai është i pari Profet që Zoti dërgoi ndër njerëz. Allahu e dërgoi Nuhun (a.s) në një popull që adhuronin idhujt, për t'i urdhëruar ata që të adhuronin vetëm Allahun si Një të vetëm dhe të Pashoq. Nuhu u tha atyre: “O populli im! Adhuroni vetëm Allahun! Bëhuni të sinqertë në të gjitha adhurimet që ia përkushtoni Zotit dhe pastrojini adhurimet tuaja nga shirku e syfaqësia. Nëse nuk jeni të sinqertë dhe nuk pastroheni nga shirku, asnjë adhurim nuk ju pranohet nga Zoti.”

- Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) veç Tij. - Merita e adhurimit i takon vetëm Allahut, prandaj nëse i dedikohet dikujt tjetër, është vepër e dënueshme, që nuk të sjell asnjë dobi. Allahu është i vetmi i Adhuruar me meritë, sepse Ai është i vetmi Krijues e Furnizues, i cili është i plotë dhe absolut në çdo aspekt, ndërsa çdo gjë tjetër është krijesë nevojtare e pafuqishme, e mangët në çdo drejtim.

- A nuk i frikësoheni (dënimit)? - A nuk keni frikë Zotin dhe dënimin e Tij, për faktin që ju po adhuroni idhuj e puta me pamjen e njerëzve të mirë dhe u dedikoni lutje e adhurime në vend të Allahut? Nuhu vazhdoi t'i ftonë ata fshehtas dhe haptas, natën dhe ditën, për 950 vjet, por ata e shtonin arrogancën dhe largimin nga e vërteta dhe ftesa e Zotit.

- Paria e jobsimtarëve nga populli i tij thanë: “Ky nuk është gjë tjetër veçse një njeri, sikurse ju, që dëshiron të tregojë se

është më lart se ju.” - Duke shprehur kundërshtimin dhe refuzimin me forcë, ata që e quanin veten paria e vendit, zotërinjtë dhe udhëheqësit, i thanë popullit të tyre duke dashur që t'i largonin nga Nuhu: “Ky nuk është gjë tjetër, veçse një njeri si ju, por që dëshiron të jetë më lart se ju. Qëllimi i tij kur pretendon se e ka dërguar Zoti është që thjesht të fitojë prestigj e gradë mbi ju, pra, të jetë udhëheqës. Në të kundërt, shihni, a ka ndonjë gjë që tregon se ai është më i mirë se ju?! Ai është si ju, një njeri i thjeshtë.” Kjo mënyrë këndvështrimi dhe arsyetimi vazhdon edhe sot ndër popuj dhe në të gjithë kundërshtuesit e profetëve. Por Allahu i Madhëruar u jep atyre një përgjigje shteruese nëpërmjet të gjithë të dërguarve të Tij: “E si mund të keni dyshim për Allahun, Krijuesin e qiejve dhe të Tokës?! Ai ju fton për t’ju falur gjynahet dhe ju jep afat deri në kohën e caktuar.” Ata ua kthenin: “Ju jeni veçse njerëz, ashtu siç jemi edhe ne. Ju dëshironi të na largoni nga ato (zotat) që adhuronin prindërit tanë. Atëherë, na sillni ndonjë fakt të qartë!” Të dërguarit u thoshin: “Ne jemi veçse njerëz, si edhe ju, por Allahu ia dhuron mirësinë kujt të dojë nga robërit e Vet. Nuk na takon ne t’ju sjellim ndonjë (*mrekulli*) argument, përveçse me dëshirën e Allahut. Vetëm Allahut le t’i mbështeten besimtarët.” [Ibrahim 10, 11]. Ky është një mesazh i qartë se kjo është mirësia dhe bujaria e Allahut, që Ai ia jep kujt të dëshirojë dhe juve nuk ju takon ta kundërshtoni Allahun për atë që u jep disa robve të Tij dhe as keni mundësi ta ndaloni Atë që ta realizojë atë që Ai dëshiron.

- Po të dëshironte, Allahu do të dërgonte melekë. - Kjo tregon një tjetër arsyetim të kotë të idhujtarëve dhe mohuesve, të cilët e kushtëzonin besimin e tyre me një kërkesë të kotë, pra, që Zoti të dërgonte melekë si profetë ndër njerëz në tokë. Edhe pse nuk ka dyshim që Allahu mund të dërgojë melekë, nëse e dëshiron diçka të tillë, nuk duhet të harrojmë se Ai është *Hakim* - i Urtë dhe *Rahim* - Mëshirëplotë. Si i tillë, urtësia

dhe mëshira e Tij presupozojnë që profetët të jenë nga lloji i njerëzve, sepse ndër të tjera, njerëzit nuk kanë fuqi të komunikojnë me një melek të Zotit. Pra, edhe sikur t’u vinte një melek, ai do t’u paraqitej me formën e një njeriu-burrë, dhe kështu do të ngatëroheshin sërish: “Ata thonë: “Përse të mos zbresë së bashku me atë një melek?” Nëse Ne do të zbrisnim një melek, çështja do të merrte fund dhe atyre nuk do t’u jepej afat. Sikur atë ta bënim melek, përsëri do ta sillnim te ju në formë njeriu, e kështu do t’ua ngatërronim atyre atë, që ata ia ngatërruan vetes së vet.” [Enam 8, 9]. Një tjetër arsyetim i mohuesve është edhe:

- Ne nuk kemi dëgjuar një gjë të tillë nga të parët tanë. - Ata pretenduan se nuk kishin dëgjuar ndonjëherë që Zoti të dërgonte profetë ndër njerëz. Po ata nuk kishin asnjë argument në këto fjalë, sepse ata nuk mund të pretendonin se dinin gjithçka nga ndodhitë e popujve të shkuar. Kështu, injoranca e tyre rreth diçkaje nuk mund të vrente si argument. Sidoqoftë, edhe sikur të ishte e vërtetë që më parë nuk ishte dërguar ndonjë profet, dy do të ishin mundësitë e arsyetimit të drejtë:

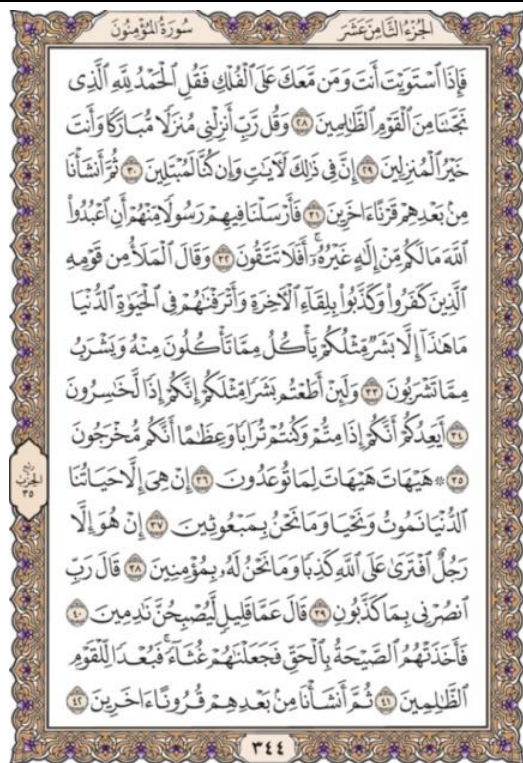
1. Ata do të ishin në rrugë të drejtë e të udhëzuar, dhe kështu nuk do të kishte nevojë që Zoti të dërgonte profetë.
2. Ata do të ishin të devijuar, prandaj dërgimi i një profeti nga Zoti për ta duhej parë si mirësi, për të cilën ata duhet ta falënderonin Zotin, që i kishte dalluar me diçka që nuk ua kishte dhënë të parëve të tyre, ose që ata nuk mbanin mend se ua kishte dhënë atyre. Rrjedhimisht, fakti që Zoti nuk u ka dërguar profetë të parëve nuk mund dhe nuk duhet të shërbejë si argument që të jesh mosmirënjohës për këtë mirësi që t’u dha ty. Një tjetër arsyetim dhe shpifje e tyre, për t’i penguar njerëzit që ta besonin Nuhun (a.s) ishte edhe ky:

- (Disa të tjerë thanë:) **Ai nuk është gjë tjetër veçse një njeri i sëmurë mendërisht (i çmendur). Ndaj prisni (e kini durim) edhe për pak kohë (që vdekja ta marrë)! -**

Ai është një i çmendur, por prisni që ta marrë vdekja. Me të tilla shpifje mundoheshin të hidhnin poshtë faktin e pamohueshëm që Nuhu ishte Profet i Zotit. Sigurisht, kjo tregonte së pari mohimin e tyre të fortë. Gjithashtu, tregonte se ata ishin zhytur në kufër dhe në një humbje të largët. Këto trillime nuk mund të shërbenin aspak si arsyttime për të mohuar Profetin e Zotit, madje ishin kaq kontradiktore dhe të kota. Kështu, ata, nga njëra anë, thoshin: “Ky është veçse një njeri si ju, por që dëshiron të jetë më lart se ju. Kjo do të thotë se ai ka një logjikë dhe mençuri aq të lartë, sa kërkon t’ju manipulojnë mendjet dhe të bëhet udhëheqësi juaj”. Pra, ata e praninin se Nuhu kishte logjikë e mençuri, por që sipas tyre, ata duhet të ruheshin se mos mashtroheshin. Por, nga ana tjetër, ata trillojnë diçka që është tërësisht kontradiktore me pretendimin e parë, kur thonë: “Ai është veçse një njeri i sëmurë mendërisht...”. Atëherë, a nuk tregojnë këto trillime se kemi të bëjmë me mashtrues e njerëz të humbur, që nuk dinë çfarë flasin dhe qëllimi i të cilëve është thjesht refuzimi i profetit të Zotit me çdo mënyrë që u del para? Por Allahu gjithmonë do t’i demaskojë e poshtërojë të gjithë ata që kundërshtojnë dhe shprehin armiqësi ndaj Tij dhe ndaj profetëve të Tij. Kur Nuhu (a.s) e pa që ata nuk do të praninin dhe se ftesa e Tij veçse u shtonte largimin e mosbesimin, tha:

- **Ai (Nuhu) tha: “O Zoti im! Më ndihmo kundër atyre që më përgënjeshtrojnë!”**. - Duke u zemëruar për cenimin e të drejtës së Zotit, kërkoi që Ai ta ndihmonte kundër tyre. Ai u zemërua sepse ata e shpërfillën hakun e Allahut dhe mohuan Profetin e Tij. Ai tha: “O Zoti im! Mos lër mbi Tokë asnjë nga jobesimtarët! Nëse Ti i lë, ata do t’i largojnë adhuruesit e Tu dhe prej tyre do të lindin veçse të shfrenuar dhe jobesimtarë. O

Zoti im! Më fal mua, fali prindërit e mi, ata që hynë në shtëpinë time si besimtarë dhe të gjithë besimtarët e besimtare! Ndërsa jobesimtarëve shtoju veçse dëshpërim!”. [Nuh 26, 27]. Dhe Zoti tregon që iu përgjigj atij: “Ne e shpëtuam atë dhe familjen e tij prej tmerrit të madh. Pasardhësit e tij i bëmë vazhdues të jetës. Ne e bëmë atë (*histori*) si kujtim për njerëzit e ardhshëm. Selami (*paqja*) qoftë me Nuhun në mbarë botën! Kështu i shpërblejmë të mirët. Ai ishte vërtet prej adhuruesve Tanë besimtarë.” [Safat 76 – 81].

- **Kështu, Ne i shpallëm Nuhut: “Ndërtoje anijen nën mbikëqyrjen Tonë dhe sipas urdhrit Tonë!** – Allahu i Madhëruar iu përgjigj Nuhut duke i dhuruar mjete dhe çdo gjë të nevojshme për shpëtimin nga ndëshkimi që do të zbriste. I Madhëruari e urdhëroi Nuhun: “Ndërtoje anijen nën mbikëqyrjen Tonë dhe sipas urdhrit Tonë!” Pra, fillo ndërtimin e anijes për udhëtimin tonë dhe me ndihmën tonë. Ti do të jesh nën mbrojtjen Tonë dhe përkujdesin e

vazhdueshëm, sepse Ne do të të shohim e dëgjojmë gjithmonë.

- Pastaj, kur të vijë urdhri Ynë dhe të shpërthejnë burrimet e Tokës, atëherë ngarko në të nga një çift prej secilit lloj – mashkull dhe femër. - Pra kur të vijë urdhri Ynë për tufanin me të cilin do të ndëshkohen, toka do të shpërthejë me burimet e saj, madje edhe nga guvat e zjarra vullkanike do të shpërthejë ujë. Kur kjo të ndodhë: "atëherë ngarko në anije nga një çift prej secilit lloj!" Pra, fut në anije nga çdo lloj kafshe në çift, që nga ata të vazhdojë jetën lloji i tyre e të shumohen në Tokë. Kështu do të vazhdojnë jetën në Tokë ata që Zoti do t'i lejojë me urtësinë e Tij.

- Le të hipë edhe familja jote, me përjashtim të atyre, për të cilët tashmë është marrë vendimi. - Hipe në anije edhe familjen tënde, përveç atij që u vendos të mbetet me të ndëshkuarit, - dhe ky ishte djali i Nuhut.

- Dhe mos kërko (falje) prej Meje për ata që janë keqbërës, sepse ata do të mbyten.

- Mos m'u lut mua për shpëtimin e tyre, sepse urdhri i Zotit tashmë është dhënë e ka marrë fund që ata do të jenë me të ndëshkuarit, të mbyturit.

- E, kur të hipësh në anije së bashku me ata që janë me ty, thuaj: "I lavdëruar qoftë Allahu, i Cili na shpëtoi prej popullit keqbërës (mohues)!" - Pasi të keni hipur në anije dhe të keni marrë rrugën përmes detit të dallgëzuar, lavdërojeni Allahun, që ju shpëtoi dhe thoni: *El hamdu lil-lahil-ledhi nexh-xhana minel kaumidh-dhalimin* - I gjithë lavdërimi i qoftë Allahut, i cili na shpëtoi nga populli keqbërës (mohues)!" Allahu e mësoi Profetin e Tij Nuh dhe ata që shpëtuan së bashku me të, që të thonë këto fjale në shenjë mirënjohje e lavdërimi për Të, që i mbrojti nga populli zullumqar, duke i larguar fillimisht nga veprat e tyre të këqija e mohimi, dhe pastaj duke i ruajtur nga ndëshkimi i merituar për atë mohim e shfrenim.

- Dhe thuaj: "O Zoti im! Më zbrit me bekimin tënd! Sepse Ti je më i miri i

atyre që na zbresin." - Për ju ka mbetur edhe një mirësi tjetër, për të cilën duhet të lusni Allahun e Madhëruar: që Ai t'ju bëjë të mundur të vendoseni në një vend të begatshëm. Kështu, Allahu i Madhëruar iu përgjigj lutjes së Nuhut (a.s.): "Pastaj erdhi urdhri: "O tokë, gëlltite ujin tënd, dhe ti, o qiell, ndale shiun tënd!" Uji u tërhoq, urdhri u zbatua dhe Anija u ndal në (*malin*) El Xhûdij. Pastaj erdhi fjala: "Mallkuar qoftë populli keqbërës!" [Hud 44]. Më pas, urdhri: "O Nuh! Zbarko me paqe nga Ne, me bekime të shumta për ty dhe për popujt që janë me ty (*në anije*). Por do të ketë popuj që do t'u japim kënaqësi (*për një farë kohe*), por pastaj do t'i godasim me një ndëshkim të dhembshëm". [Hud 48].

- Sigurisht, në këto (ngjarje të popujve) ka Argumente (për njerëzit që kuptojnë). - Në këtë histori ka shenja dhe argumente të qarta se Allahu është i vetmi i Adhruar me meritë dhe se Nuhu (a.s) ishte i dërguari i Tij besnik, kurse populli i tij ishte mashtrues e mosbesimtar. Në këtë histori gjejmë fakt të qartë se Allahu i Madhëruar është i Mëshirshëm për robërit e Tij, pasi gjatë kohës kur e përmbyti botën e banorët e saj, shpëtoi pasardhësit e njerëzimit, që do të vinin vetëm prej linjës së Nuhut. Edhe vetë anija e madhe ishte një nga shenjat e Allahut të Lartësuar, siç thotë: "Ndërsa atë e hipëm në një anije prej dërrasash dhe gozhdësh, që lundronte nën sytë Tanë. Kjo, si shpagim për atë që u mohua. Ne e lamë atë si shenjë, por a ka ndonjë që merr mësim?" [Kamer 13 – 15]. Ndërsa këtu i Madhëruari thotë:

- Ne gjithmonë i kemi vënë ata (njerëzit) në provë. - Kështu i tregon Zoti historitë e popujve dhe mënyrën se si i sprovoi ata, që njerëzit të marrin mësim dhe të gjejnë rrugën e drejtë. Edhe në këtë sure Ai sollti së bashku shumë shenja e argumente. Pasi përmendi Nuhun (a.s) dhe popullin e tij që u ndëshkua, i Lartësuari thotë:

Ajetet 31 – 41

31. Pas tyre Ne sollëm një popull tjetër.

32. Dhe u dërguam një profet nga mesi i tyre (që u tha): "Adhuroni vetëm Allahun! Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) veç Tij. A nuk i frikësoheni (dënimit)?"

33. Paria e atij populli që nuk besoi dhe e mohoi Takimin në Jetën tjetër dhe të cilëve Ne u patëm falur begati në jetën e kësaj bote, thanë: "Ky (Salihu) nuk është gjë tjetër, veçse një njeri, sikurse edhe ju. Ai ha (ushqim), ashtu siç hani ju dhe pi ashtu si pini ju.

34. Nëse i nështroheni (dhe i bindeni) një njeriu që është si ju, atëherë ju do të jeni të humbur.

35. Mos vallë ai po ju premtan se pasi të vdisni, të bëheni dhé e eshtra, do të nxirreni sërish (të gjallë)?"

36. Sa e largët (dhe e pamundur) është ajo që ju premtohet!

37. Nuk ka asgjë tjetër përveç jetës sonë në këtë botë. Në të do të vdesim e do të jetojmë (brez pas brezi) dhe kurrë nuk kemi për t'u ringjallur.

38. Ai (Salihu) nuk është tjetër veçse një njeri që trillon gënjeshtër për Allahun dhe ne nuk i besojmë atij.

39. Ai (Salihu) tha "O Zoti im! Më ndihmo kundër atyre që më përgënjeshtrojnë!"

40. Allahu tha: "Së shpejti ata do të dëshpërohen."

41. Atëherë ata i rrëmbeu oshëtima (dënimi) dhe Ne i bëmë ata sikur të ishin hedhurina gjethesh të thara. Larg mëshirës së Zotit qoftë populli keqbërës!

Shpjegimi i ajeteve

- "Pas tyre, Ne sollëm një popull tjetër." - Nga ajetet vijuese duket qartë se ai ishte populli i Themudit, në të cilin u dërgua profeti Salih (a.s), sepse ka shumë ngjashmëri me historinë e tyre. I Madhëruari thotë:

- **Dhe u dërguam një profet nga mesi i tyre (që u tha): "Adhuroni vetëm Allahun! Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) veç Tij. A nuk i frikësoheni (dënimit)?"** - Allahu dërgoi një profet nga

mesi i tyre, të cilit ata ia njihnin prejardhjen, besnikërinë dhe sinqeritetin, në mënyrë që ta pranonin e ta pasonin me kënaqësi e bindje. Meqë Profeti ishte nga mesi i tyre, ky duhet të ishte një shkak më tepër që ata ta pranonin dhe të mos e urrenin. Edhe ky profet i ftoi ata në të njëjtin besim, ashtu si të gjithë profetët e tjerë me popujt e tyre. Ai u tha: "Adhuroni vetëm Allahun! Nuk ka zot tjetër (që meriton adhurimin) veç Tij." Të gjithë profetët kanë qenë unanim në këtë ftesë madhështore. Kjo ishte gjëja e parë në të cilën ftuan popujt: ta adhuronin Allahun si Një e të vetëm, sepse Ai është i vetmi që meriton adhurimin. Ata i ndihmuan e paralajmëruan popujt që të largoheshin nga idhujtaria dhe idhujt dhe i njoftuan se adhurimi i çdo gjëje tjetër veç Zotit është i dënueshëm dhe jo i dobishëm. Prandaj ai tha: "Nuk keni frikë?" Pra, a nuk i frikësoheni Zotit tuaj dhe t'iu largoheni këtyre idhujve?

- **Paria e atij populli që nuk besoi dhe e mohoi Takimin në Jetën tjetër dhe të cilëve Ne u patëm falur begati në jetën e kësaj bote, thanë: "Ky (Salihu) nuk është gjë tjetër, veçse një njeri, sikurse edhe ju. Ai ha (ushqim), ashtu siç hani ju dhe pi ashtu si pini ju."** - Paria e atij populli, të cilët kishin në vete edhe mohimin, edhe armiqësinë, duke kaluar çdo kufi për shkak të luksit e shfrenimit, shprehën kundërshtimin për Profetin e Zotit dhe mohimin për mesazhin e Tij. Ata filluan të manipulonin popullin dhe t'i largonin nga ndjekja e Profetit, duke thënë: "Ky (Salihu) është veçse një njeri, si edhe ju. Atëherë, çfarë ka ai më shumë sesa ju? Mos, vallë, është melek, që nuk ha dhe nuk pi? Ai ha ashtu siç hani ju dhe pi ashtu si pini ju."

- **Nëse i nështroheni (dhe i bindeni) një njeriu që është si ju, atëherë ju do të jeni të humbur.** - Nëse e bëni atë prijësin tuaj dhe e pasoni, kur ai është thjesht një njeri si ju, atëherë ju jeni të mangët në logjikë dhe keni për t'u penduar për këtë. Kjo është shumë e çuditshme, sepse pikërisht ata që nuk i nështrohen dhe nuk pasojnë një

profet të Zotit, ata duhet të jenë të dëshpëruar dhe duhet të pendohen. Mendjelehtësia është tipar kryesor i atyre që nuk pasojnë një njeri që Zoti e ka shquar duke i dhënë Shpalljen e Tij dhe e ka pajisur me mrekulli e shenja të vërtetësisë, por ndjekin rrugën e atyre që janë poshtëruar e sprovuar duke adhuruar pemë e gurë. Kjo ngjan me ajetin tjetër kuranor që flet për këta të mjerë: "Ata thanë: "A të shkojmë pas një njeriu, që doli nga mesi ynë?! Atëherë, ne do të ishim vërtet të humbur dhe të marrë!" Vallë, vetëm atij iu dha Shpallja ndër ne? Jo, ai është një gënjeshtar mendjemadh." [Kamer 24, 25]. Pasi e mohuan dhe e refuzuan Shpalljen e Zotit, ata kundërshtuan paralajmërimin e Profetit për ringjalljen pas vdekjes dhe për llogarinë e shpërblimit me drejtësi për punët që bëjmë në këtë jetë. Ata thanë:

- **Mos vallë ai po ju premtonte se pasi të vdisni, të bëheni dhé e eshtra, do të nxirreni sërish (të gjallë)?" Sa e largët (dhe e pamundur) është ajo që ju premtohet!** - Është shumë e largët dhe e pabesueshme ajo që premtonte ai, pra, ringjallja. E si mund ta besoni që, pasi jeni tretur e bërë një me dheun e kockat t'ju jenë tharë, të risillen në jetë?! Por ata të mjerë e kishin shikimin të kufizuar, prandaj mendonin për Zotin ashtu si për veten e tyre, që e kishin të pamundur të bënin diçka të tillë. Ata të mjerë e krahasonin pushtetin absolut të Krijuesit me dobësinë dhe aftësitë e tyre të kufizuara. Ata e mohuan fuqinë e Allahut për të ringjallur të vdekurit duke shpifur e përshkruar Atë me diçka që nuk i shkon madhësisë së Tij. Ata e harruan faktin se Zoti i kishte krijuar herën e parë, duke i bërë të ekzistonin kur nuk ishin fare. Kështu, rikthimi i tyre pasi të jenë tretur në tokë është më i lehtë për Allahun, për të Cilin gjithçka është e lehtë. Përse nuk e mohonin faktin që Ai i kishte krijuar herën e parë nga hiçi dhe kështu të tregonin se si ishin në të vërtetë: mendjemëdhenj dhe refuzues edhe të fakteve të prekshme dhe të dukshme! Më mirë le ta bëjnë këtë, dhe

kështu diskutimi të bëhet fillimisht për ekzistencën e Zotit, Krijuesit të Madh dhe jo për ringjalljen. Për ringjalljen është përmendur edhe një argument tjetër, fakti që Ai e ringjall tokën pas vdekjes e shkretimit. Atëherë, është po Ai që do t'i ringjallë të vdekurit dhe Ai është i Plotpushtetshëm për gjithçka. Po kështu është edhe një argument tjetër që Zoti e ka sjellë si përgjigje ndaj mohuesve të ringjalljes, në ajetin kuranor: "Po. Ata u habitën që nga gjiri i tyre u erdhi një profet. Jobsimtarët thonë: "Kjo është, vërtet shumë e habitshme. Vallë, (do të ringjallemi) pasi të vdesim e të bëhemi dhé?! Ai kthim është larg." [Kaf 2 – 3]. Në përgjigje ndaj tyre, Allahu tha: "Ne dimë se ç'ha toka prej tyre. Ne kemi librin që ruan gjithçka. Ata e mohojnë të Vërtetën, kur ajo u vjen, dhe janë vazhdimisht të luhatur. [Kaf 4]. Në vijim ata thanë:

- **Nuk ka asgjë tjetër përveç jetës sonë në këtë botë. Në të do të vdesim e do të jetojmë (brez pas brezi) dhe kurrë nuk kemi për t'u ringjallur.** - Ky është realiteti: ca njerëz vdesin dhe të tjerë lindin, e kështu vazhdon jeta, kështu ka për të vazhduar përjetësisht dhe nuk ka për të ndodhur kurrë që ne të ringjallemi.

- **Ai (Salihu) nuk është tjetër veçse një njeri që trillon gënjeshtër për Allahun dhe ne nuk i besojmë atij.** - Ai është veçse një njeri i çmendur, i cili pretendon se është vetëm një Zot dhe se do të vijë një ditë që krijesat do të ringjallen dhe duhet të japin llogari para këtij Zoti. Kështu që, prisni sa të vdesë! Me këto fjalë, ata jepnin të kuptohej se nuk po e ndëshkonin ose vrisnin atë për shkak se e gzykonin si një të çmendur, e jo sepse e nderonin dhe respektonin. Ai, sipas tyre, ishte thjesht një i çmendur, që nuk i viheshin re fjalët dhe as nuk merrej në përgjegjësi për ato që thoshte. Me fjalë të tjera: tashmë nuk kishte më vend për polemika e diskutim rreth pranimit ose saktësisë së shpalljes dhe ftesës së tij, sepse ata qenkëshin të bindur për kotësinë e saj, por tani çështja ishte që a ta ndëshkonin për

ato që thoshte apo jo? Në fund, më mendjen e tyre, e panë të udhës që të mos e ndëshkonin, edhe pse “e kishte bërë hak një gjë të tillë”. *Subhanallah!* A ka arrogancë dhe padrejtësi më të madhe sesa kjo?! Ky është kulmi i fyerjes që mund t'i bësh një profeti të Zotit dhe shprehje e madhe e mosbesimit të Zotit. Kur mohimi i tyre u ashpërsua dhe nuk mbeti më mundësi që ata të dëgjonin e përfitonin nga paralajmërimet, Profeti u lut kundër tyre:

- **Ai (Salihu) tha “O Zoti im! Më ndihmo kundër atyre që më përgënjeshtrojnë!”** - Ndëshkoji dhe poshtëroji që në këtë jetë për mohimin e tyre, para dënimit të ahiretit, ku sigurisht që do të marrin atë që meritojnë.

- **Allahu tha: “Së shpejti ata do të dëshpërohen.”** - Kjo ishte përgjigjja ndaj lutjes së Profetit (a.s). I Madhëruari thotë:

- **Atëherë ata i rrëmbeu oshëtima (dënimi)...** - Ky ndëshkim ishte mëse i drejtë. Ai nuk ishte i pamerituar. Ai erdhi si drejtësi nga Zoti për zullumet e tyre. Kështu, ata i goditi një oshëtimë e madhe, e cila i vrau që të gjithë.

- **... dhe Ne i bëmë ata sikur të ishin hedhurina gjethesh të thara.** - Ata u shndërruan në mbeturina, si ato që nxjerr lumi në breg. Në një ajet tjetër thotë: "Ne lëshuam kundër tyre vetëm një ushtimë, dhe ata u bënë si shtrojë vathi." [Kamer 31].

- **Larg mëshirës së Zotit qoftë populli keqbërës!** - Pas ndëshkimit, ata i ndoqi mallkimi i Zotit dhe poshtërimi para gjithë botës. I Lartësuar thotë: "Për ta nuk vajtuan as qielli e as Toka dhe as nuk patën kohë (që ti shpëtonin ndëshkimit)." [Duhan 29].

Ajetet 42 – 44

42. Pas tyre Ne sollëm popuj të tjerë.

43. Asnjë popull nuk mundi ta shpejtojë e as ta vonojë afatin e vet.

44. Më pas, Ne i dërguam profetët Tanë njëri pas tjetrit. Por, çdoherë që një popull i vinte profeti i vet, ata e përgënjeshtrojnë atë. Prandaj, Ne i dënuam ata popuj njëri pas tjetrit dhe i bëmë që të përmenden në tregime. Larg

mëshirës së Zotit qoftë një popull që nuk beson!

Shpjegimi i ajeteve

- **Pas tyre, Ne sollëm popuj të tjerë.** - Pas këtyre njerëzve që mohuan profetët, Ne sollëm shumë popuj të tjerë.

- **Asnjë popull nuk mundi ta shpejtojë e as ta vonojë afatin e vet.** - Çdo popull ka afatin e vet, të cilin as nuk mund ta përshpejtojë e as nuk mund ta shtyjë për më vonë.

- **Më pas, Ne i dërguam profetët Tanë njëri pas tjetrit.** - Zoti dërgoi ndër popuj profetë të shumtë, që vinin njëri pas tjetrit, në mënyrë që njerëzit të pajiseshin me besimin e saktë dhe të ktheheshin tek Ai të bindur dhe të nënshtruar. Por gjithmonë popujt i kanë mohuar dhe nuk u janë bindur profetëve të Zotit. Ata u janë përgjigjur me mohim e teprim në padrejtësi.

- **Por, çdoherë që një populli i vinte profeti i vet, ata e përgënjeshtrojnë atë.** - Sa herë që një populli u vinte një profet, ata e quanin gënjeshtar dhe e kundërshtonin, edhe pse profetët u sillnin mrekulli të shumta e të mjaftueshme që njerëzit të bindeshin për besnikërinë e tyre dhe për vërtetësinë e Shpalljes së Zotit. Në fakt, thjesht duke vështruar me kujdes ftesën e profetëve dhe Ligjin e Zotit, do të ishte mëse e mjaftueshme për të gjykuar drejt dhe për të provuar besnikërinë e këtyre profetëve dhe faktin se ata u dërguan nga Zoti i botëve.

- **Prandaj, Ne i dënuam ata popuj njëri pas tjetrit...** - Pas mohimit të besimit dhe refuzimit të profetëve nga ana e tyre, Ne i shkatërruam dhe i shfarosëm ata njëri pas tjetrit dhe nuk lamë në këmbë asnjë prej tyre. Vendbanimet e tyre u shkretuan.

- **...dhe i bëmë që të përmenden në tregime.** – Historia e tyre mbeti si legjendë, që brezat e tregonin njëri pas tjetrit. Ata shërbyen si mësim e përgëzim për të devotshmit, por edhe si kërcënim për ata që nuk besojnë dhe refuzojnë profetët dhe shpalljet e Zotit. Si poshtërim dhe përçmim, ata i ndoqi një mallkim tjetër nga Zoti:

- Larg mëshirës së Zotit qoftë një popull që nuk beson! - Larg mëshirës së Zotit qofshin, sa të ulët e të padrejtë që ishin!

Ajetet 45 - 49

45. Më pas Ne dërguam Musanë dhe vëllanë e tij Harunin me mrekullitë dhe Argumentet tona të qarta,

46. te Faraoni dhe rrethi i tij. Por ata u treguan kryeneçë, sepse ishin popull arrogant.

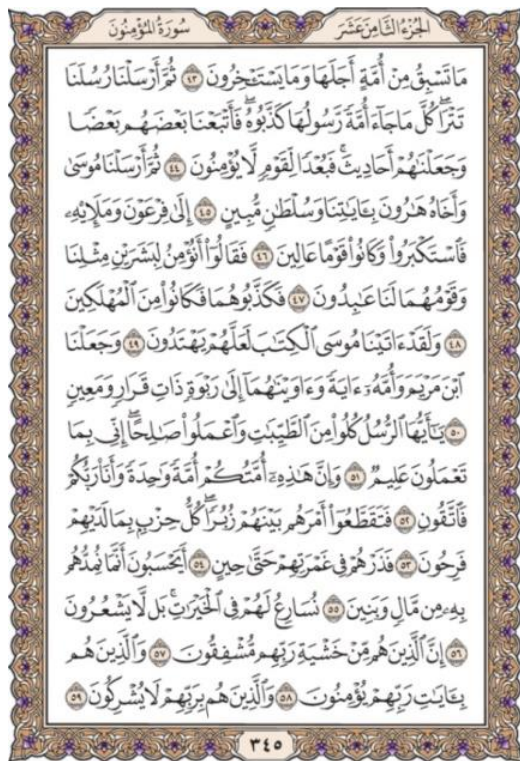
47. Ata thanë: "E, si t'u besojmë dy njerëzve që janë si ne, kur populli i tyre është në shërbimin tonë?!"

48. Ata i përgëneshruan që të dy (profetët) dhe u bënë nga ata që u shkatërruan.

49. Ne i dhamë Musait Librin në mënyrë që ata (populli i Israilit) të gjenin Krugën e Drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

Disa dijetarë janë shprehur se Allahu i Lartësuar, pasi dërgoi Musain dhe zbriti Teuratin në tokë, e ndaloi zbritjen e dënimeve shfarosëse në Tokë dhe ligjëroi luftën kundër mohuesve të profetëve. Nuk e di se ku është mbështetur ky opinion, por duke vërejtur me kujdes kontekstin e këtyre ajeteve dhe disa të tjerëve në suren Kasas, mbase jepet një kuptim i tillë. Nga konteksti i këtyre ajeteve kuptohet në njëfarë mënyre se, pas shkatërrimit të popujve me ndëshkime qiellore, Allahu dërgoi Musain me shenja e argumente të qarta, për të filluar kështu një kapitull të ri në trajtimin e popujve që do të mohonin. Nëse dikush mendon të kundërtën prej faktit se Zoti e ndëshkoi me shfarosje Faraonin dhe popullin e Tij, këtyre i përgjigjemi duke thënë se shkatërrimi i Faraonit ndodhi para zbritjes së Teuratit. Madje ajetet e sures Kasas janë të qarta në këtë fakt, kur Allahu i Madhëruar thotë: "Pasi i shkatërruam popujt e mëparshëm, Musait i dhamë Librin, që është dritë për njerëz dhe udhëzim e mëshirë, që të marrin mësim." [Kasas 43]. Ajete është shumë i qartë se Allahu ia dha Musait Librin pas shkatërrimit të Faraonit dhe pasi dënoi shumë popuj me ndëshkime

shfarosëse. Gjithashtu, Allahu thotë se Ai e zbriti këtë Libër si udhëzim të qartë për njerëzit, si mëshirë për ta dhe si dritë për të parë rrugën e drejtë. Për të njëjtin kuptim flasin edhe ajetet në suren Junus, ku Allahu i lartësuar thotë: "Pas tij, Ne u çuam të dërguar popujve të tyre. Ata sollën argumente të qarta, por ata nuk e besonin atë që më parë e kishin mohuar. Kështu, Ne ua vulosim zemrat atyre që i kalojnë kufijtë. Pastaj, pas tyre, Ne dërguam Musain dhe Harunin me argumentet Tona, te Faraoni dhe paria e rrethit të tij. Por ata treguan kryelartësi, sepse ishin popull keqbërës." Siç shihet, këtu flitet në njëfarë mënyre për dy epoka të ndryshme, nga Nuhu deri tek Musai dhe për epokën pas Musait. Allahu i Lartësuar këtu thotë:

- Më pas Ne dërguam Musanë dhe vëllanë e tij Harunin me mrekullitë dhe Argumentet tona të qarta, te Faraoni dhe rrethi i tij. Por ata u treguan kryeneçë, sepse ishin popull arrogant. – Musai, i biri i Imranit, është ai të cilit i foli vetë Rrahmani. Haruni ishte vëllai i Musait, të

cilin Zoti e bëri profet pas kërkesës së Musait dhe lutjes për këtë. Allahu i Madhëruar i dërgoi ata me mrekulli dhe argumente të qarta, që provonin vërtetësinë e tyre si profetë të dërguar nga Zoti dhe për vërtetësinë e mesazhit hyjnor që ata përcollën. Allahu i Madhëruar i pajisi ata me “*sultanun mubin*” – domethënë, me argument të qartë, të prerë e të pakundërshtueshëm. Ai lloj argumenti i nënshtrohte shpirtrat, nga fuqia e madhe ndikuese në to. Zemrat e besimtarëve nënshtroheshin për adhurimin e Zotit dhe zbatimin e Ligjit të Tij. Ndërsa mohuesit arrogantë nuk kishin justifikim para Zotit për refuzimin e tyre. Kjo i ngjan fjalës së Zotit, kur thotë: “Ne i dhamë Musait nëntë shenja (*mrekulli*) të qarta.” [Isra 101]. Për këtë arsye, kryemohuesi dhe kreu i të gjithë arogantëve, Faraoni, e njohu të vërtetën, por dhe e mohoi atë, edhe pse i sigurt për vërtetësinë e saj. I Lartësuarit thotë: “Pyeti (*o Muhamed*) bijtë e Izraelit, për ngjarjen kur ai (*Musai*) ishte mes tyre dhe Faraoni i tha: “O Musa, unë mendoj se ti je i magjepsur.” Por Musai i tha: “Ti e di me siguri të plotë se ato (*mrekullitë*) nuk i zbriti askush tjetër përveç Zotit të qiejve e të Tokës. Ai i zbriti ato të dukshme, e unë besoj, o Faraon, se ti je i shkatërruar!”. [Isra 101, 102]. Gjithashtu, thotë i Madhëruari: “Ata i mohuan ato (*argumentet*) në mënyrë të padrejtë e me mendjemadhësi, edhe pse ishin të bindur dhe të sigurt në to (*se ishin nga Zoti*). Shikoje atëherë, se cili ishte fundi i shkatërrimtarëve!” [Neml 14]. Ndërsa këtu thotë: “Ne dërguam Musain dhe vëllanë e tij Harunin me mrekullitë dhe argumentet tona të qarta, te Faraoni dhe rrethi i tij...”. Pra, e dërgoi tek Faraoni, Hamani e të tjerë krerë të mohimit. Por ata u treguan kryeneçë. Ata treguan mendjemadhësi dhe arrogancë, prandaj refuzuan besimin në Allahun dhe t’u bindeshin profetëve të Tij. Kështu i përshkruan ata Allahu i Madhëruar, kur thotë: “...por ata u treguan kryeneçë...” Ky ishte përshkrimi i vërtetë i tyre. Ata ishin

popull arrogant e kryeneç. Tirania e padrejtësia, shkatërimi i tokës, mizoria e shtypja e njerëzve ishte tipar i pandashëm i tyre, prandaj edhe u treguan kryeneçë ndaj së vërtetës. Ky përshkrim nuk është aspak i tepruar për ta, sepse në vijim Zoti thotë: “...ishin popull arrogant.” Me arrogancë dhe të dehur nga mendjemadhësia e pushteti i tyre, duke manipuluar mendjet e pasuesve të tyre injorantë e me logjikë të dobët, ata thanë:

- **“Ata thanë: “E, si t’u besojmë dy njerëzve që janë si ne, kur populli i tyre është në shërbimin tonë?!”**” – Të njëjtat fjalë kishin thënë edhe popujt e tjerë të mëhershëm, që u shfarosën para tyre. Të ngjashme ishin zemrat e tyre, të mbushura me mohim e padrejtësi, prandaj ishin të ngjashme fjalët dhe veprat e tyre. Ata refuzuan me mosmirënjohje mesazhin e Zotit, që, nëse do ta besonin, do të ishte mëshirë e mirësi për ta. Vini re se si nxisin tek pasuesit e tyre mendjelehtë krenarinë e shfrenuar dhe urrejtjen për popullin e Musait, pra për bijtë e Israelit. Ata thoshin: “Si mund t’u besojmë dy njerëzve që janë si ne, kur populli i tyre është në shërbimin tonë?!” Si mund të bëhemi pasues të këtyre njerëzve, kur ata janë skllëvërit tanë, të cilët i kemi nënshtroar për të bërë punë të ulta e të rënda për ne?! Siç thuhet në një ajet tjetër: “Kujtoni kur Ne ju shpëtuam prej njerëzve të Faraonit, të cilët ju torturonin me format më të këqija, ju therrnin bijtë tuaj (të porsalindur) dhe linin të gjalla bijat tuaja (e porsalindura). E gjithë kjo ishte një sprovë e madhe nga Zoti juaj.” [Bekare 49]. Pra, si mund të pranojmë që këta të bëhen udhëheqësit tanë?! Fjalë të njëjta thanë dhe populli i Nuhut: “E si të të besojmë ty, kur ty të besojnë më të ultit?” [Shuara 111]. Ose kur i thanë Nuhut (a.s.): “Ne po shohim se nuk po të pason askush tjetër përveç të pavlerëve, që të ndjekin pa u menduar fare.” [Hud 27]. Sigurisht, me fjalë e sllogane të tilla nuk mund të hidhet poshtë e vërteta. Ato janë thjesht mohim e shprehje e arrogancës dhe e mendjemadhësisë. Prandaj i Lartësuarit thotë:

- **Ata i përgënjeshruan që të dy (profetët) dhe u bënë nga ata që u shkatërruan.** - Allahu i mbyti në det, ndërkohë që bijtë e Izraelit shihnin këtë ndëshkim të ashpër.

- **Ne i dhamë Musait Librin në mënyrë që ata (populli i Israilit) të gjenin Rrugën e Drejtë.** - Pasi shkatërroi Faraonin dhe e shpëtoi popullin e Izraelit së bashku me Musain, Allahu i Madhëruar i dhuroi Musait Librin. Në këtë kohë do të bëhej e mundur që Musai të plotësonte urdhërin e Zotit dhe të zbatonte Ligjin e Tij ndër njerëz. Ai do të mund të shfaqte haptaz simbolet e fesë së Zotit. Kështu, Allahu i Madhëruar i premtoi Musait se, pas dyzet ditësh, do t'i shpallte e zbriste Teuratin. Kur u afrua koha, Musai u nis drejt vendit të takimit me Zotin. Allahu i Lartësuar thotë: "Ne i shkruam atij në pllaka urdhra të shumta, për të qenë këshillë dhe sqarim për çdo çështje. "Zbatoji këto me përkushtim dhe urdhëroje popullin tënd që të zbatojë më të mirat porosi! Unë do t'jua tregoj vendbanimet (rrënojat) e të pabindurve.". [A'raf 145]. Ndërsa këtu tha: "Ne i dhamë Musait librin, në mënyrë që ata (populli i Izraelit) të gjenin rrugën e drejtë." Pra, që ata të gjejnë udhën e drejtë dhe udhëzimin e plotë, duke njohur hollësisht urdhëresat dhe ndalesat, shpërblimin dhe dënimin dhe ta njohin Zotin e tyre me emrat, cilësitë dhe me veprat e Tij.

Ajeti 50

50. Ne i bëmë të birin e Merjemes dhe nënën e tij si Shenjë (mrekulli) dhe i venduam në një vend të lartë të qetë e të sigurt plot me burime uji.

Shpjegimi i ajetit

Ne i bëmë mirësi të shumta Isait, të birit të Merjemes, dhe të dy ata i bëmë si shenjë e mrekulli për njerëzit. Nëna e tij mbeti shtatzënë pa qenë nevoja për një marrëdhënie intime me burrë dhe e lindi atë fëmijë në kushte të vështira. Pastaj Zoti e bëri Isain që të fliste që në djep. Allahu i Madhëruar bëri që në duart e këtij profeti të shfaqeshin mrekulli të shumta. Duke shtjelluar këtë histori, Allahu i Madhëruar

thotë: "...dhe i vendosëm në një rrafshnaltë (të qetë) plot me burime uji." Ata u strehuan në një vend të lartë. Kjo ndodh gjatë kohës kur Merjemja po bëhej gati të lindte Isain. Ai ishte një vend i qetë, i rehatshëm, me një burim uji ose përrua të vogël afër. Në një ajet tjetër, Allahu i Madhëruar thotë: "Por një zë i thirri nga poshtë (hurmës): "Mos u brengos! Zoti yt bëri të rrjedhë pranë teje një përrua. Shkunde trungun e hurmës dhe do të bien hurma (të pjekura) të freskëta! Ha, pi dhe qetësohu!" [Merjem 24 - 26].

Ajetet 51 – 56

51. (Ne u patëm thënë): "O ju të dërguar (të Allahut)! Hani (të gjitha) gjërat që janë të mira dhe të pastra dhe bëni vepra të mira! Unë di gjithçka që ju bëni.

52. Kjo është feja juaj. Ajo është një fé e vetme (e pranuar tek Zoti) dhe (vetëm) Unë jam Zoti juaj. Prandaj më kini frikë Mua (e askënd tjetër)!

53. Por, më vonë njerëzit u përçanë në grupe rreth fesë së tyre dhe secili grup krenohet me atë të vetën.

54. Por, lëri ata edhe për pak kohë në vetëmashtrimin e tyre!

55. Mos vallë ata po mendojnë se meqë u kemi dhënë me mbushulli pasuri dhe fëmijë,

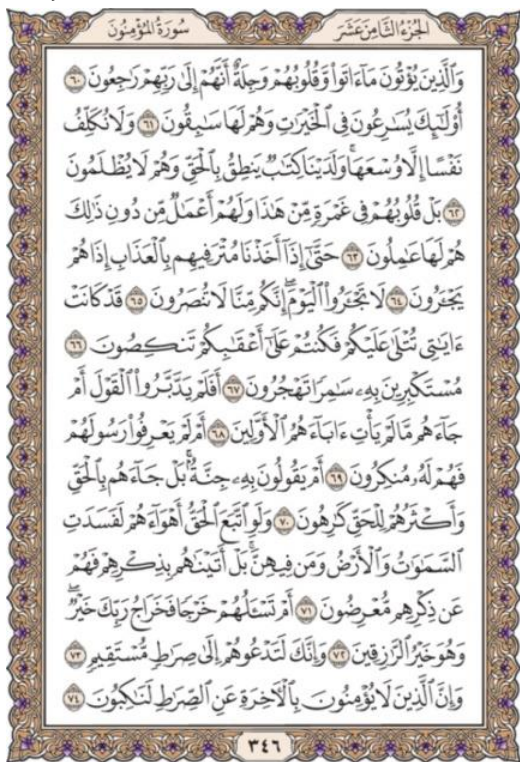
56. Ne do t'u ofronim të gjitha të mirat? Jo, kurrsesi! Por, ata nuk kuptojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- (Ne u patëm thënë): "O ju të dërguar (të Allahut)! Hani (të gjitha) gjërat që janë të mira dhe të pastra dhe bëni vepra të mira! - Ky është një urdhër që Allahu i Madhëruar ua ka drejtuar të gjithë profetëve të Tij: që të ushqehen me ushqime të këndshme, të mira, pra, me rizkun hallall, dhe ta falënderojnë e shprehin mirënjohjen Atij. Mirënjohja shprehet nëpërmjet punëve të mira, përmes të cilave rregullohen zemra dhe trupi, kjo jetë dhe ahireti. Pastaj u tregoi se Ai është i Gjithëditur për çdo përpjekje që bëjnë për hir të Tij.

- **Unë di gjithçka që ju bëni.** – Ai ka për t'ju dhënë shpërblimin më të mirë. Kjo tregon se të gjithë profetët kanë qenë

unanimë në lejueshmërinë e ushqimeve të pastra e të mira dhe i kanë pasur të ndaluar të pistat dhe të këqijat. Gjithashtu, ata kanë qenë unanimë në urdhërimin për vepra të mira, edhe pse në disa urdhëresa mund të kenë pasur ndryshime. Sidoqoftë, të gjitha veprimet e tyre kanë qenë të mira, por të gradave të ndryshme, sipas kohës dhe vendit. Kështu mund të themi me bindje se çdo vepër e mirë, e cila është e tillë në çdo kohë dhe vend, ka qenë gjithmonë ligj i pranuar unanimisht dhe i kryer nga të gjithë profetët. Nga të tilla baza të pandryshueshme të mirësisë mund të përmendet urdhri për teuhidin dhe largimin nga shirku, singeriteti në adhurim e përkushtimin vetëm ndaj Tij, dashuria për Zotin, frikërespekti për Të, shpresa ndaj Tij, bamirësia e të gjitha llojeve, vërtetësia, çiltërsia e largimi nga gënjeshtria, plotësimi i premtimeve, ruajtja e lidhjeve farefisnore, bamirësia ndaj prindërve, të varfërve e jetimëve, bamirësia ndaj të gjitha krijesave. Për këtë arsye, dijetarët dhe të urtët që kishin njohuri për librat e shkruar hyjnorë,

në kohën kur u dërgua Muhamedi (a.s) si profet, argumentonin për vërtetësinë e profetësisë së Tij duke parë natyrën e urdhëresave që Ai solli dhe të ndalesave që caktoi. Kështu veproi për shembull, Herakli. Kështu, duke qenë se ai përcillte të njëjtat urdhëresa si profetët para tij dhe ndalonte të njëjtat gjëra si edhe profetët para tij, kjo tregonte se edhe ai ishte njëlloj si ata. Ndryshe ndodh me profetët e rremë, të cilët ndalojnë nga të mirat dhe urdhërojnë për ligësi, nga të cilat profetët e shkuar i kanë ndaluar unanimisht popujt e tyre. Prandaj Allahu i Madhëruar u drejtohet profetëve dhe u thotë:

- **Kjo është feja juaj. Ajo është një fé e vetme (e pranuar tek Zoti) dhe (vetëm) Unë jam Zoti juaj. Prandaj më kini frikë Mua (e askënd tjetër)!** - Të gjithë ju, o profetë, jeni si një trup i vetëm, keni një fe të përbashkët dhe Zoti juaj është një i vetëm. Për këtë arsye, vetëm Atij frikësojuni duke kryer urdhëresat e Tij dhe duke iu larguar e ruajtur nga ndalesat e Tij. Duke urdhëruar profetët, Zoti në fakt ka urdhëruar të gjithë besimtarët, sepse ata janë pasues të profetëve dhe rrugës së tyre. Ai thotë: "O ju që keni besuar! Hani nga të mirat me të cilat ju kemi begatuar dhe falënderojeni Allahun, nëse jeni të sinqertë në adhurimin e Tij!" [Bekare 172]. Kështu, është detyrë për të gjithë ata që pretendojnë se pasojnë profetët, që të zbatojnë shpalljet e profetëve dhe urdhëresat e tyre dhe të ndërtojnë jetën sipas tyre. Por të padrejtët nuk dinin gjë tjetër, veç të përçaheshin dhe të mos i bindeshin Zotit, prandaj dhe tha:

- **Por, më vonë njerëzit u përçanë në grupe rreth fesë së tyre...** - Kështu edhe ata që pretendonin se pasonin profetët u përçanë dhe u ndanë në fraksione.

- **... dhe secili grup krenohej me atë të vetën.** - Secili fraksion i gëzohej asaj që kishte, duke pretenduar se vetëm ata ishin në të vërtetën dhe të drejtën, kurse të tjerët ishin të mashtruar dhe të devijuar. Por një gjë është e sigurt: të udhëzuarit në rrugën e drejtë kanë qenë ata që kanë ndjekur

besnikërisht rrugën e profetëve, të cilët të gjithë hanin hallallin dhe bënë vepra të mira, siç Zoti i urdhëronte në shpalljet e Tij. Ndërsa ata që ndoqën rrugë të cilat bien ndesh me shpalljet hyjnore, ata ishin të devijuarit dhe trillues gënjeshtresh për fenë e Zotit. Allahu i Madhëruar thotë për ta:

- Por, lëri ata edhe për pak kohë në vetëmashtrimin e tyre! - Lëri ata të sorollaten në injorancën e tyre rreth së vërtetës, lëri në vetëkënaqësinë e tyre dhe në pretendimin se ata janë në rrugë të drejtë. Allahu thotë: "...lëri ata edhe për pak kohë!" Pra, lëri derisa të zbresë mbi ta dënimi dhe zemërimi i Zotit. Për ata nuk vlen asnjë paralajmërim e këshillë. E si mund të përfitojë nga këshilla dikush që, pa dije, pretendon se është në të vërtetën dhe që çdo qëndrim tjetër e konsideron kotësi?! Ky mashtrim dhe vetëkënaqësi i lë ata në humbje të thellë, në pakujdesi e shpërfillje ndaj të vërtetës.

- Mos vallë ata po mendojnë se meqë u kemi dhënë me mbushulli pasuri dhe fëmijë, Ne do t'u ofronim të gjitha të mirat? - Edhe ky është një shkak që ua shton vetëkënaqësinë. Ata të mjerë mendojnë se pasuria e madhe dhe pasardhësit e shumtë që u jep Zoti në këtë jetë janë shenjë treguese se ata kanë të drejtë, se ata janë të mirët dhe ata që meritojnë lumturinë. Ata mendojnë se do t'u jepen mirësi si në dynja, ashtu edhe në ahiret. Por të mos mendojnë kështu të mjerët, sepse çështja nuk qëndron aspak siç e mendojnë në vetëkënaqësinë dhe ëndrrat e tyre boshe. Allahu i Madhëruar thotë:

- Jo, kurrsesi! Por, ata nuk kuptojnë. – Ne, thjesht po i afatizojmë ata dhe po u lëmë kohë që të kënaqen me stolitë e kësaj bote dhe të harrohen në to, që të shtohen më shumë gjynahet e tyre, në mënyrë që ndëshkimi në ahiret të jetë më i madh për ta. Kështu gëzohen ata të mjerë me atë që u jepet, prandaj e shpërfillin të vërtetën, siç thotë Zoti: "Por meqë ata i shpërfillën porositë, Ne u hapëm të gjitha dyert (*e kënaqësive*) dhe, kur ata po gëzonin për ato

që iu ishin dhënë, i ndëshkuam në befasi, e ata mbetën të pashpresë." [En'am 44].

Ajetet 57 – 62

57. Vërtet, ata të cilët nga frika prej Zotit të tyre, janë të përlulur,

58. Ata, të cilët i besojnë Argumentet e Zotit të tyre;

59. Ata, që nuk i përshkruajnë shok Zotit të tyre

60. Dhe ata, të cilët japin nga ajo që u është dhënë me zemrat plot frikë, ngaqë e dinë se do të kthehen te Zoti i tyre, -

61. Këta janë ata që nxitojnë drejt të mirave dhe që do t'i arrijnë ato të parët.

62. Ne nuk e detyrojmë askënd përtej mundësive të tij. Te Ne është libri që shënon gjithçka me saktësi dhe atyre nuk do t'u bëhet asnjë padrejtësi.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar na konfirmoi për ata të vetëmashtruar që bëjnë dy të liga: së pari, shpërfillin të vërtetën dhe Shpalljen e Zotit, duke mos denjuar ta njohin dhe të jetojnë sipas saj dhe, së dyti, janë të vetëkënaqur dhe pretendojnë se, meqë Allahu po u jep të mira në këtë jetë, ky është argument se ata janë të mirët dhe të zgjedhurit e Allahut. Në vijim, Allahu i Lartësuar përmend besimtarët e mirë dhe të zgjedhur, që janë krejtësisht ndryshe nga të vetëkënaqurit. Këta fatbardhë, edhe pse i binden Zotit dhe pasojnë profetët dhe shpalljet e Tij, përsëri janë të frikësuar dhe të mbushur me përunjësi ndaj Zotit. Ai thotë:

- Vërtet, ata të cilët nga frika prej Zotit të tyre, janë të përlulur,... – Ata janë të frikësuar e të përlulur para Zotit, sepse ata e njohin mirë Atë. Frika e tyre quhet '*el hashjeh*', pra, një frikë që buron nga dituria e thellë dhe e hollësishme për madhësitinë e Zotit, dituri e cila mund të përfitohet veçse nga shpallja dhe të medituarit gjatë në të.

Ata e dinë se Zoti është i Drejtë dhe e dinë po aq mirë se, nëse Ai i trajton ata me drejtësinë e Tij, do të jenë të shkatërruar dhe nuk do t'u mbetet asnjë e mirë që të mund të shpresojnë. Nga ana tjetër, ata e

njohin mirë vetveten, padrejtësinë dhe injorancën që i karakterizon si krijesa të brishta dhe e shohin se janë shumë të mangët në plotësimin e hakut të Zotit. Gjatë gjithë kohës ata janë të frikësuar se mos nga gjynahet dhe padrejtësia e tyre, nga dobësia dhe pafuqia e tyre para armikut, mund t'u largohet imani nga zemra. Ata e dinë mirë se çfarë meriton Zoti i tyre dhe kanë frikë nga mangësitë dhe gjynahet. Kjo frikë i bën që gjithmonë të jenë të kujdesshëm nga gjynahet dhe të përkushtuar që t'i zbatojnë sa më mirë urdhëresat e Zotit. Këta Zoti i përshkruan:

- Ata, të cilët i besojnë Argumentet e Zotit të tyre;... - Kur u lexohen ajetet e Zotit, u shtohet besimi dhe meditojnë gjatë në ajetet kuranore. Ata i kuptojnë qartë këto ajete dhe e shohin sa i mrekullueshëm është Kur'ani dhe sa në harmoni të plotë janë ajetet e tij. Në të nuk mund të gjesh kurrë asnjë kundërthënie. Aty gjen gjithçka që u duhet për të njohur e marrë dituri të plotë rreth Zotit, prandaj besimtarët mbushen me dashuri, shpresë dhe frikë nga Ai. Atje mësojnë gjithçka që kanë nevojë të dinë rreth Ditës së Gjykimit dhe Llogarisë dhe të tilla njohuri e mbushin zemrën e tyre me hollësitë më të fshehta të imanit dhe ndjenjave që ai kultivon në zemër. Është e pamundur që të shprehësh me fjalë ato ndjenja të fuqishme që e transformojnë njeriun dhe e ngrenë në grada të larta të bamirësisë. Gjithashtu, këta të zgjedhur meditojnë edhe në shenjat e Zotit në krijimin e Tij, siç ka thënë i Madhëruari: "Në krijimin e qiejve dhe të tokës dhe në ndryshimin e natës e të ditës ka argumente të qarta për ata që kanë mend. Janë ata që e përmendin Allahun, kur janë në këmbë, kur janë ulur dhe kur janë shtrirë. Ata thellohen në mendime rreth krijimit të qiejve dhe të Tokës (*duke thënë*): "Zoti ynë! Këtë nuk e ke krijuar kot. Ti je pastër nga çdo të metë. Na ruaj prej dënimit të Zjarrit! Zoti ynë! Atë që Ti e fut në Zjarr, e ke mbuluar me turp. Për keqbërësit nuk ka asnjë ndihmëtar. Zoti ynë, ne dëgjuam një thirrës që ftonte

për Besim (*e që thoshte*): "Besoni në Zotin!" e ne besuam. Zoti ynë, nai fal gjynahet tona, nai mbulo të metat, ndërsa pas vdekjes na bashko me të mirët! Zoti ynë, na e dhuro atë që na e ke premtuar nëpërmjet të Dërguarve të Tu dhe mos na turpëro Ditën e Kijametit! Vërtet Ti nuk e shkel premtimin!" [Al Imran 190 – 194].

- Ata, që nuk i përshkruajnë shok Zotit të tyre... - Ata i largohen si shirkut të madh, ashtu edhe shirkut të vogël. Ata kurrë nuk adhurojnë ndonjë zot tjetër veç Allahut, duke iu lutur, shpresuar dhe nënshtuar, sepse janë distancuar e ruajtur nga ky shirk i madh dhe ruajnë teuhidin e tyre. Ata ruhen edhe nga syfaqësia, mendjemadhësia dhe cilësitë e hipokrizisë. Ata gjithmonë kujdesen të jenë të sinqertë me Allahun në fjalët, veprat dhe të gjitha gjendjet e tyre.

- Dhe ata, të cilët japin nga ajo që u është dhënë... - Ata shpenzojnë të gjitha energjitë e tyre, që ta plotësojnë atë me të cilën janë urdhëruar dhe bëjnë çdo gjë që kanë mundësi për të plotësuar e përkryer namazin, zekatin, haxhin, sadakanë e punët e tjera të mira që Zoti u ka kërkuar. Dhe me gjithë këto përpjekje të tyre të sinqerta, Allahu thotë për ta:

- ... me zemrat plot frikë, ngaqë e dinë se do të kthehen te Zoti i tyre,... - Ata janë të frikësuar për ditën kur do të takohen me Zotin dhe veprat e tyre të dalin para Tij. Ata i frikësohen qëndrimit para Tij dhe druhen se veprat e tyre nuk do t'i shpëtojnë nga ndëshkimi i Zotit. Çdo punë e mirë dhe e mbarë për të cilën dëgjojnë dhe u jepet mundësia për ta bërë, ata nxitojnë ta kryejnë në formën më të plotë e të përkryer. Ata shohin se si eulijatë dhe të zgjedhurit e Zotit garojnë e nxitojnë të mbushen me sevape e mirësi për t'u afruar Zotit, prandaj edhe këta garojnë. Edhe nëse mund të ndodhë që, për shkak te dobësisë së tyre, nuk i arrijnë dot eulijatë e Zotit dhe veprat e tyre të mira, përsëri Zoti i njofton këta fatlumë se ato të mira që i synojnë kanë për t'i arritur:

- Këta janë ata që nxitojnë drejt të mirave dhe që do t'i arrijnë ato të parët. -

Ata kanë për t'i arritur mirësitë që synojnë dhe për të cilat punojnë. Si këta, edhe të parët, Allahu i dalloj dhe ua parapriu të mirën, prandaj ata do të jenë të lumtur dhe do të arrijnë çdo të mirë. Pas përmendjes së garimit të tyre në punë të mira dhe përpjekjet e mëdha në plotësimin e tyre, mbase dikush mund të mendojë gabimisht se ajo që kërkohet prej tyre është diçka e pamundur ose shumë e vështirë, prandaj Allahu i Lartësuar thotë më pas:

- **Ne nuk e detyrojmë askënd përtej mundësive të tij.** - Allahu e ngarkon njeriun veçse në masën që ka mundësi ta realizojë. Madje, Ai nuk kërkon të gjithë forcën dhe mundësitë e robit, por më pak se kaq. Kjo është shenjë e mëshirës dhe urtësisë së Zotit. Me mëshirën dhe urtësinë e Tij, Ai ua lehtëson robve rrugën drejt Tij dhe bën që kjo rrugë të jetë e mbushur plot me udhëtarë që synojnë të shkojnë tek Ai, në çdo kohë e vend.

- **Te Ne është libri që shënon gjithçka me saktësi...** - Ky është regjistri i parë, në të cilin është shkruar gjithçka dhe çdo gjë që ndodh është fiks sipas asaj që është shkruar në të. Allahu thotë gjithmonë të vërtetën.

- **... dhe atyre nuk do t'u bëhet asnjë padrejtësi.** - Nuk do t'u cenohen apo pakësohen të mirat që kanë bërë dhe as nuk do t'u shtohen të këqijat.

Ajetet 63 - 71

63. Por zemrat e tyre (e mohuesve) janë të verbuara dhe ata do të vazhdojnë të bëjnë vepra të këqija.

64. Kur Ne t'i dënojmë ata që kanë qenë të shfrenuar, ata do të ngrënë zërat me lutje (për ndihmë).

65. (do t'u thuhet) Mos e ngrëni zërin sot, sepse ju nuk keni për t'u ndihmuar nga Ne!

66. Sepse, kur ju lexoheshin ajetet e Mia, ju u kthenit shpinën dhe iknit.

67. Tregoheshit arrogantë ndaj tij e me fyerje kundër tij natën bisedonit.

68. A nuk mendojnë ata thellë mbi fjalën e Allahut (Kur'anin), apo mos u ka

ardhur diçka (e re), që të parëve të tyre të lashtë nuk u pati ardhur?

69. Apo mos nuk e njohin të Dërguarin e tyre (Muhamedin), prandaj edhe e refuzojnë atë?

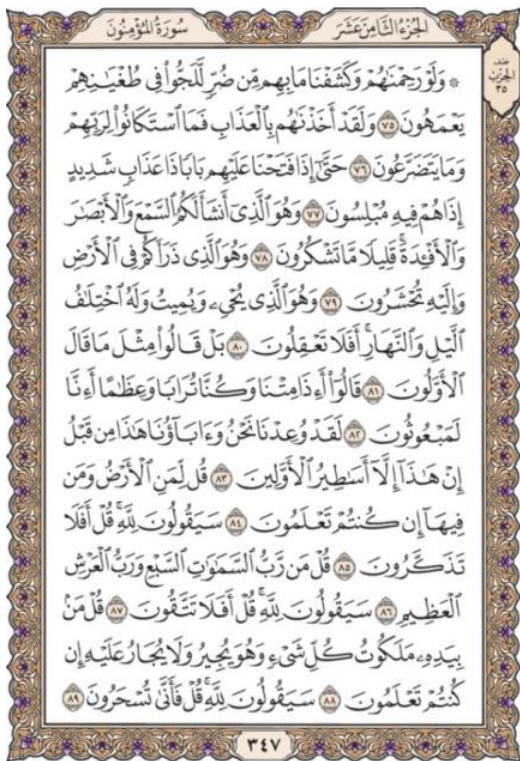
70. Apo mos thonë për të se "është i çmendur"? Jo, kurrësesi! Ai u ka sjellë atyre të Vërtetën, por e shumica e tyre e urrejnë të Vërtetën.

71. Sikur e vërteta të kishte qenë sipas dëshirave të tyre, sigurisht do të ishin shkatërruar qiejt e Toka dhe çdo gjë që gjendet në to. Ne u sollëm atyre Këshillën (Kur'anin), por ata i kthyen shpinën.

Shpjegimi i ajeteve

- **Por zemrat e tyre (mohuesve) janë të verbuara...** - Allahu i Madhëruar na përshkruan zemrat e atyre që mohojnë profetët dhe shpalljet e Tij, duke thënë se ato janë të zhytura në padituri e padrejtësi, harame e shkujdesje ndaj së vërtetës. Ata i kanë kthyer shpinën asaj dhe kjo i pengon ata nga Kur'ani. Atyre nuk u bëhet mbarë që të arrijnë te Kur'ani dhe asgjë prej tij nuk arrin në zemrat e tyre, siç thotë Zoti i Madhëruar: "Kur ti e lexon Kur'anin, në mes teje dhe atyre që nuk e besojnë Botën Tjetër, Ne vëmë një perde të padukshme. Në zemrat e tyre kemi vënë mbulesë, që të mos e kuptojnë atë (Kur'anin) dhe në veshët e tyre ka shurdhim të thellë. E, kur ti (O Muhamed) e përmend në Kur'an Zotin tënd, si Një të Vetëm, ata kthejnë shpinën dhe largohen." [Isra 45, 46]. Kështu, duke qenë se zemrat e tyre janë të zhytura në padituri e mohimin e së vërtetës, ata vazhdojnë të bëjnë vepra të ulëta kufri dhe në kundërshtim me Sheriatin e Zotit, gjë që e bën të detyruar ndëshkimin e tyre.

- **... dhe ata do të vazhdojnë të bëjnë vepra të këqija.** - Ata do të vazhdojnë të bëjnë punë të ulëta kufri e poshtërsie, por ti mos u çudit nga afatizimi i Zotit për ta dhe mosndëshkimi i tyre. Allahu i Urtë dhe i Plotpushtetshëm i afatizon ata, që të mund t'i kryejnë ato vepra që është shkruar se do t'i bëjnë. Por kur ata t'i bëjnë dhe t'i plotësojnë ato, atëherë do të tmerrohen kur

t'i godasë zemërimi dhe ndëshkimi i Allahut.

- **Kur Ne t'i dënojmë ata që kanë qenë të shfrenuar,...** - Bëhet fjalë për ata që janë mësuar me luksin e stolitë e shumta të kësaj bote dhe asnjëherë nuk janë prekur nga ndonjë bela e vështirësi. Pikërisht këta njerëz të padrejtë e keqbërës, kur t'i prekë dënimi i Zotit:

- **... ata do të ngrenë zërat me lutje (për ndihmë).** - Do të ulërasin nga dhimbjet, të cilat duken shumë më të forta për shkak se nuk janë mësuar me to. Ata kërkojnë ndihmë me përgjërime, por do t'u thuhet:

- **Mos e ngreni zërin sot, sepse ju nuk keni për t'u ndihmuar nga Ne!** - Duke qenë se nga Allahu nuk do t'u vijë asnjë ndihmë, ata do të dëshpërohen. As veten e vet nuk mund ta ndihmojnë dhe askush nuk do të vijë për t'i shpëtuar. Nëse dikush pyet: Po përse erdhën ata në këtë pikë? Përgjigjja është:

- **Sepse, kur ju lexoheshin ajetet e Mia, ju u kthenit shpinën dhe iknit.** - Ajetet e Zotit ju lexoheshin që ju t'i besonit ato dhe

të përkushtoheshit për të adhuruar Zotin dhe për të jetuar sipas ligjit të Tij, por ju refuzuat ta bënit diçka të tillë. Përkundrazi:

- **Tregoheshit arrogantë ndaj tij e me fyerje kundër tij natën bisedonit.** - Ju tërhiqeshit dhe e lëshonit veten tërësisht drejt ligësisë. Me fjalë të tjera, nëse do të punonit e të besonit Kur'anin, ju do të përparonit drejt së mirës, por duke qenë se e refuzuat atë, u tërhoqët pas ligësisë, e kështu do të bini në gradën më të ulët. Jo vetëm kaq, por: “e fyenit në bisedat tuaja të natës.” Kjo u drejtohet fillimisht arabëve, të cilëve u foli ky Kur'an dhe u thotë: “Ju lavdëroheshit dikur me Shtëpinë e Shenjtë, Qaben, dhe pretendonit se ishit më të mirë se njerëzit e tjerë, sepse ishit kujdesatarë të Qabes. Por kur ju erdhi e vërteta, ju shpifët fjalë të ulta për Kur'anin në bisedimet tuaja të përbashkëta të natës. Kjo ishte rruga dhe sjellja e mohuesve në lidhje me Kur'anin. Jo vetëm që e refuzonin, por edhe flisnin me njeri tjetrin e shpifnin kundër tij, siç thotë Zoti për ta: "Ata që nuk besojnë thonë: “Mos e dëgjoni këtë Kuran dhe, kur të lexohet, lllomotitni, se ndoshta ia dilni mbanë!” [Fusilet 26]. Gjithashtu: "Vallë, prej këtyre fjalëve po habiteni dhe po qeshni, e nuk po qani?! Madje, zhyteni me thellë në shkujdesje?! Bini në sexhde për Allahun dhe adhurojeni Atë! [Nexhm 59 – 61]. Ose thotë: "Në fakt, ata thonë: “Ai e trilloi atë (Kuranin).” Jo, kurrsesi nuk është ashtu, por ata nuk besojnë. Le ta sjellin një libër si ai, nëse është e vërtetë ajo që thonë!” [Tur 33, 34]. Duke qenë të bashkuar në të tilla poshtërsi, nuk ka dyshim se mbi ta do të zbrësë ndëshkimi i Zotit. Dhe kur mbi ta të bjerë ndëshkimi, askush nuk ka për t'i ndihmuar. Nuk do të gjejnë asnjë që t'i luten për ndihmë dhe që mund t'ua ofrojë atë. Ata do të poshtërohen edhe më shumë me fjalë therëse, për shkak të veprave të tyre të këqija:

- **A nuk mendojnë ata thellë mbi fjalën e Allahut (Kur'anin),...** – Pse nuk meditojnë rreth këtij Kur'ani? Kjo do të sillte imanin në zemrat e tyre, do t'i shëronte dhe do t'i

shpëtonte nga kufri. Por ata i goditi një bela e madhe, për shkak të refuzimit dhe shpërfilljes së këtij Kur'ani. Kjo tregon se të medituarit në Kur'an sjell vetëm të mira dhe të mbron nga të këqijat. Ajo që i pengoi ata nga meditimi në Kur'an ishte fakti se zemrat e tyre ishin të kyçura.

- ... **apo mos u ka ardhur diçka (e re), që të parëve të tyre të lashtë nuk u pati ardhur?** - Apo mohuan sepse Kur'ani solli diçka që binte ndesh me rrugën e të parëve të tyre? Ata e refuzuan Kur'anin dhe Profetin, sepse ndoqën rrugën e të parëve të tyre, që ishin të humbur. Ata kundërshtonin çdo rrugë që binte ndesh me rrugën e të parëve të tyre. Allahu na tregon fjalët e tyre, kur thotë: "Ne nuk kemi dërguar para teje profet në ndonjë vendbanim, që paria e shfrenuar e tij të mos i ketë thënë: "Ne i kemi gjetur të parët tanë në këtë fé, prandaj do t'i ndjekim gjurmët e tyre me këmbëngulje". Ai (*Profeti*) u thoshte: "Vallë, edhe pse ju kam sjellë një udhëzim më të mirë nga ai që ju keni gjetur tek të parët tuaj?" Ata thoshin: "Ne e mohojmë atë gjë, për të cilën ju jeni dërguar." [Zuhruf 23, 24]. Nëse do të kishit synim të ndiqnit të vërtetën, ju do ta bënit. Megjithatë, përgjigjja e tyre ishte: "Ne e mohojmë atë gjë, për të cilën ju jeni dërguar."

- **Apo mos, vallë, nuk e njohin të dërguarin e tyre (Muhamedin), prandaj dhe e refuzojnë atë?!** – Vallë, e mohuan Shpalljen sepse Muhamedi ishte i panjohur mes tyre? Vallë, e refuzuan të vërtetën se nuk dinin sa duhej për Profetin e tyre, Muhamedin? Mos, vallë, thoshin: "Nuk e dimë kush është ai, nuk e njohim sinqeritetin e tij, prandaj kemi nevojë për njëfarë kohe, që ta njohin besnikërinë e tij?" Mos, vallë, thonë: "Prisni, sa të pyesim rreth tij ata që kanë përvojë!?" Por çështja nuk qëndronte aspak kështu. Ata e njihnin profetin Muhamed plotësisht. Të vegjlit dhe të mëdhenjtë ia njihnin Muhamedit virtytet e larta. Ata e njihnin shumë mirë sinqeritetin dhe besnikërinë e tij. Edhe para se të bëhej profet, e thërrisnin *Emin* -

Besniku. Atëherë, përse nuk e praninin besnikërinë dhe vërtetësinë e tij në Shpallje? Përse e refuzuan kur ai u solli nga Zoti të vërtetën e qartë, me besnikërinë më të madhe?

- **Apo mos thonë për të se "është i çmendur"?** - Ata e konsideruan të çmendur. Për këtë arsye, thanë që të çmendurit nuk i merren për bazë fjalët dhe as që duhet dëgjuar. I çmenduri thotë përçartje të kota dhe fjalë pa lidhje e të ulëta. Por Allahu i Madhëruar u përgjigjet dhe ua hedh poshtë atyre këtë pretendim, kur thotë:

- **Jo, kurrësesi! Ai u ka sjellë atyre të Vërtetën, por e shumica e tyre e urrejnë të Vërtetën.** - Përkundrazi! Ai ju solli një çështje shumë të rëndësishme. Shpallja që ju solli Muhamedi është e gjitha drejtësi dhe vërtetësi, pa asnjë dyshim në të. Në të, askush nuk ka për të gjetur kundërthënie e kundërshti. Atëherë, si mund ta quani të çmendur atë që e solli këtë shpallje madhështore nga Zoti?! Ky profet është besnik dhe në gradën më të lartë të përsosmërisë, në drejtim të diturisë, logjikës së plotë, dhe moralit të lartë. Madje, përkundrazi, ajo që ju pengoi që të besoni këtë njeri, i cili ju solli të vërtetën nga Zoti është fakti që ju e urreni të vërtetën. E vërteta më e madhe që ky njeri ju solli nga Zoti është urdhri për sinqeritet të plotë në përkushtimin e të gjitha adhurimeve veçse për Atë dhe për braktisjen e çdo adhurimi për ndonjë tjetër. Dihet mirë se sa shumë e urreni ju këtë. Ky profet e solli këtë të vërtetë të madhe nga Zoti, por ju e mohuat atë, sepse urreni mesazhin e vërtetë, e jo sepse keni dyshime në Profetin që u dërgua ndër ju: "Ata, në të vërtetë, nuk të mohojnë ty, por ata keqbërës mohojnë me forcë argumentet e Allahut." [En'am 33]. Nëse dikush thotë: përse të mos ishte e vërteta në përputhje me shijet dhe dëshirat e popullit, dhe kështu ata do të nënshtroheshin dhe do ta besonin atë profet? Allahu i Madhëruar i përgjigjet:

- **Sikur e vërteta të kishte qenë sipas dëshirave të tyre, sigurisht do të ishin shkatërruar qiejt e Toka dhe çdo gjë që gjendet në to.** - Kjo do të ndodhte, sepse dëshirat e tyre janë të lidhura ngushtë dhe të ndërtuara mbi padrejtësinë, mohimin dhe cilësitë më të këqija e të ulëta. Nëse e vërteta do të shkonte pas dëshirave të atyre të humburve, do të shkatërroheshin qiejt e toka, sepse ato dëshira do të prishnin rregullin e funksionimit të gjërave. Nëse rregullimi dhe funksionimi i çështjeve ndërtohen mbi padrejtësinë e ligësinë, qiejt dhe toka do të shkatërroheshin, pasi ato qëndrojnë vetëm sepse janë të ndërtuara mbi drejtësinë e mirësinë e Zotit.

- **Ne u sollëm atyre Këshillën (Kur'anin),...** - Ne u dhamë këtë Kur'an, që i kujton dhe i nxit ata për çdo të mirë. Përmes mirësive dhe Kur'anit, do të lartësohet fama dhe krenaria e tyre ndër njerëz. Nëse do të zbatojnë këtë Kur'an dhe do ta ndërtojnë jetën e tyre sipas tij, ata do të jenë udhëheqës të botës.

- **... por ata i kthyen shpinën.** - Kjo është fatkeqësia më e madhe për ta. Nëse Zoti të privon nga kjo mirësi, atëherë je zhytur në fatkeqësinë më të madhe. Kjo ndodh nëse shpërfill ftesën bujare të Zotit, siç thotë i Madhëruari: "Ata e kanë harruar Allahun, prandaj Ai i ka harruar ata." [Teube 67]. Ose: "Mos u bëni si ata që e harruan Allahun e prandaj Allahu i bëri që të harrojnë vetveten! Ata janë të shfrenuarit." [Hashr 19]. Kur'ani, ashtu si edhe Profeti të cilit iu shpall ky libër, është mirësia më e madhe që ju dha këtij populli, por ata iu kundërvunë me mohim. A ka privim më të madh sesa ky? Fundi i këtij privimi është humbja dhe dëshpërimi më i madh.

Ajeti 72

72. Mos, vallë po u kërkon atyre ndonjë shpërblim? Por shpërblimi i Zotit tënd është më i miri dhe Ai është Furnizuesi më i Mirë.

Shpjegimi i ajetit

- **Mos, vallë po u kërkon atyre ndonjë shpërblim?** – Mos, vallë, ata nuk vijnë pas

teje sepse ti po u kërkon shpërblim ose pjesë prej pasurisë së tyre? "A mos po u kërkon atyre shpërblim, që i rëndon ata nga shpenzimet?" Nëse vërtet do t'u kërkoje diçka të tillë, kjo do t'ua bënte të vështirë pasimin e rrugës tënde. Por, sigurisht, çështja nuk qëndron aspak kështu:

- **Por shpërblimi i Zotit tënd është më i miri dhe Ai është Furnizuesi më i Mirë.** - Kjo i ngjan shumë fjalës që çdo profet i ka thënë popullit të vet: "O populli im! Unë nuk ju kërkoj ndonjë pasuri për këtë. Shpërblimi im është vetëm nga Allahu." [Hud 29]. Të tillë kanë qenë të gjithë profetët. Ata nuk i kanë ftuar popujt e tyre tek e vërteta duke patur ndonjë interes. Ata synonin të mirën për njerëzit më shumë sesa ata e donin për veten e tyre. Allahu u dhëntë profetëve shpërblimin më të mirë për atë që bëjnë për popujt e tyre dhe na bëftë ne që t'i marim si shembull, në të gjitha gjendjet e çështjet tona!

Ajetet 73 - 74

73. Me të vërtetë, ti po i fton ata në Rrugë të Drejtë.

74. Por, ata që nuk besojnë në Botën Tjetër, i shmangen Rrugës së Drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Me të vërtetë, ti po i fton ata në Rrugë të Drejtë.** - Në këto ajete të mrekullueshme, Allahu i Madhëruar na tregon të gjitha ato rrugë e shkaqe që sjellin imanin në zemër dhe ato gjëra të cilat e pengojnë imanin të hyjë në zemër. Ai na tregon, gjithashtu, dëmin e madh që ato i sjellin zemrës së njeriut. I Lartësuar i shtjellon ato njëra pas tjetrës. Një pengesë që i Lartësuar përmend është fakti që zemrat e tyre janë të zhytura në padituri e padrejtësi. Së dyti, ata nuk meditojnë mbi Fjalën (Kur'anin) që po u shpallet. Së treti, ata pasojnë verbërisht rrugën e të parëve të tyre. Së katërti, ata i quajtën profetët e tyre të çmendur, siç u përmend më parë. Ndërsa ndër ato vepra që sjellin dhe bëjnë të mundur imanin e pastër, i Madhëruari përmend:

1. Të medituarit rreth Kur'anit.
2. Mirënjohja për mirësitë e Allahut.

3. Njohja e Profetit (a.s) dhe gradës së tij të lartë, e sinqeritetit dhe besnikërisë së tij të plotë, dhe faktit se ai nuk kërkoi asnjë shpërblim për profetësinë dhe sjelljen e Shpalljes te njerëzit.

4. Bindja se të gjitha përpjekjet e Profetit synonin mirësinë për njerëzit dhe dobinë e tyre.

5. Bindja në faktin se ajo ku na fton ky Profet është e vetmja rrugë e drejtë, që na ofron lumturi në të dyja jetët. Kjo rrugë është e thjeshtë për t'u ndjekur, e kuptueshme për të gjithë që ta ndjekin. Ajo është e vetmja rrugë që të mundëson arritjen e synimeve. Rruga e Muhamedit është e njëjtë me rrugën e Ibrahimit (a.s) dhe feja e tij është *hanifijetun semhatun*. *Hanifijetun* d.m.th: rruga e teuhidit të sinqertë për Zotin; ndërsa 'semhatun' është tolerante në veprat që kultivon dhe sendërton tek robërit. Vetëm duke meditar me kujdes në rrugën e drejtë që të fton Muhamedi, do të ishte mëse e mjaftueshme për të krijuar bindjen e plotë në zemër se ajo është rruga e drejtë që duhet ndjekur. Ajo të jep vullnetin e mjaftueshëm për t'u nënshtruar dhe për ta ndjekur atë. Kjo rrugë është në sinkron të plotë me natyrën e pastër dhe të papërlyer të njeriut dhe me logjikën e ftohtë dhe objektive. Çdo mendje e drejtë dhe natyrë e pastër gjykon për bukurinë dhe vërtetësinë e rrugës së Muhamedit (a.s). Ajo i ofron njerëzimit çdo të mirë në formën më të plotë dhe e ruan nga çdo e keqe. Atëherë, ku shkojnë këta të mjerë, nëse nuk të pasojnë dhe nuk të ndjekin ty në rrugën tënde të drejtë? Ata nuk kanë asnjë mundësi për të gjetur rrugën e drejtë, nëse heqin dorë nga rruga jote. Kurrë nuk kanë për të gjetur mirësinë, sepse:

- Por, ata që nuk besojnë në Botën Tjetër, i shmangen Rrugës së Drejtë. - Ata e kanë braktisur rrugën që të çon tek Zoti dhe në vendin e bujarisë dhe shpërblimit të Tij. Ata kanë veçse kotësi, që të largojnë nga rruga e Zotit, sepse janë të ndërhuara mbi paditurinë. I tillë është çdokush që kundërshton të vërtetën. Ai është i devijuar

dhe i çoroditur në të gjitha çështjet e tij, siç thotë i Madhëruari: "E nëse ata nuk të përgjigjen, atëherë dije se ata thjesht ndjekin dëshirat e veta. E kush është më i humbur se ai që ndjek epshin e vet pa asnjë argument prej Allahut? S'ka dyshim se Allahu nuk i udhëzon njerëzit e padrejtë." [Kasas 50].

Ajetet 75 - 77

75. Sikur Ne t'i mëshironim ata dhe t'ua largonim fatkeqësinë që u ka rënë, ata do të ngulmonin me kryeneçësi në shfrenimin e tyre.

76. Ne i sprovuam ata me Dënim, po ata nuk iu përulën Zotit të tyre e as nuk iu drejtuan Atij me lutje.

77. (kështu do të vazhdojnë) Derisa t'ua hapim portën që të çon te dënimi i ashpër - atëherë ata do të mbesin aty me shpresa të humbura.

Shpjegimi i ajeteve

- Sikur Ne t'i mëshironim ata dhe t'ua largonim fatkeqësinë që u ka rënë, ata do të ngulmonin me kryeneçësi në shfrenimin e tyre. - Në këto ajete jepet qartë inati, rebelimi i madh dhe mosmirënjohja e tyre ndaj Zotit. Kur u bie ndonjë bela, ata i luten Zotit dhe i premtojnë se nëse Ai do t'ua largojë fatkeqësinë dhe vuajtjet, do ta besojnë dhe do t'i nënshtrohen Atij. Ndonjëherë, Allahu i Madhëruar i sprovon ata që t'i kthehen dhe t'i nënshtrohen. Por kur Ai ua largon vështirësinë, ata zhyten më thellë në shfrenim e poshtërsi. Ata harrohen në mohimin e tyre dhe janë tërësisht të humbur e të devijuar. Allahu përshkruan gjendjen e tyre kur janë në anije, në mes të dallgëve: "Ai jua bëri të mundur udhëtimin në tokë e në det. Kur janë në anije, të cilat i lëviz era e lehtë, ata janë të lumtur me këtë; por, kur vjen ndonjë erë e fortë dhe ata përfshihen nga valët nga të gjitha anët, ata binden se janë të shkatërruar; prandaj e lusin Allahun me sinqeritet, duke iu përkushtuar vetëm Atij në fenë e Tij (*duke thënë*): "Nëse na shpëton nga kjo gjendje, ne do të të jemi gjithnjë falënderues." Por, kur Ai i shpëton,

ata përsëri i kalojnë kufijtë në tokë, pa asnjë të drejtë. O ju njerëz! Padrejtësia juaj është veçse kundër vetes suaj. Ky është veçse një përjetim i jetës së kësaj bote, pastaj kthimi juaj është te Ne. Ne do t'ju tregojmë gjithçka që keni bërë." [Junus 22, 23].

- **Ne i sprovuam ata me Dënim,...** – Shpjeguesit e Kur'anit thonë se këtu bëhet fjalë për urinë e madhe që i kaploi ata për 7 vjet rresht. Allahu i sprovoi ata me këtë krizë, që ata të ktheheshin duke iu dorëzuar dhe nënshtruar tërësisht vetëm Atij. Megjithatë, kjo nuk pati efekt tek ata, prandaj askush prej tyre nuk shpëtoi. I Lartësuarit thotë:

- **... po ata nuk iu përlulën Zotit të tyre...** - Ata nuk u nënshtruan para Zotit.

- **... e as nuk iu drejtuan Atij me lutje.** – Ata i treguan Atij nevojën dhe varfërinë e tyre, por për ta ajo ishte thjesht një vështirësi kalimtare, thua se nuk kishte ndodhur kurrë. Kështu, ata vazhduan përsëri me mashtrimin e vetes dhe mohimin e Zotit. Por në fund, ata i pret një dënim që nuk mund të shmanget më dhe që kurrë nuk do të përfundojë e as do të largohet prej tyre. I Madhëruari thotë:

- **(kështu do të vazhdojnë) Derisa t'ua hapim portën që të çon te dënimi i ashpër - atëherë ata do të mbesin aty me shpresa të humbura.** – Kështu, ata u ndëshkuan në luftën e Bedrit dhe në vitet në vazhdim. Ndëshkimet i goditën njëra pas tjetrës dhe ata mbetën të pashpresë dhe të pamundur për të arritur ndonjë të mirë. Ata i gllabëroi e keqja me të gjitha llojet e saj. Le të ruhen këta të mjerë nga ligësitë dhe rrugët e tyre, para se t'u vijë ai dënim, që do të jetë shumë i ashpër, dhe jo si këto vështirësi të kësaj jete, të cilat ndoshta largohen. Vështirësitë e kësaj bote vijnë që njerëzit t'i kthehen Zotit, i Cili thotë: "Për shkak të veprave (të këqija) të njerëzve, janë shfaqur në tokë e në det katastrofa, që ata të shijojnë një pjesë të ndëshkimit që meritojnë dhe me shpresë që të kthehen (nga të këqijat)." [Rum 41]. Por dënimi i

ahiretit është i pafundmë dhe i padurueshëm dhe atëherë nuk të bën më dobi besimi.

Ajetet 78 – 80

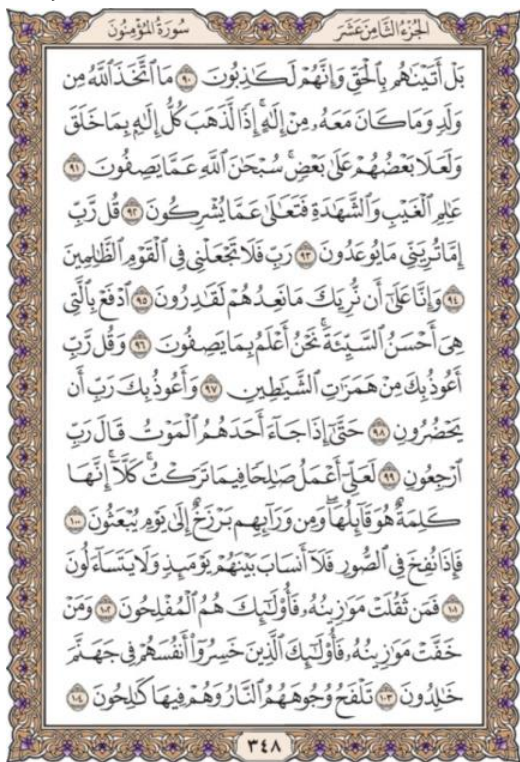
78. Është Allahu, Ai që ju dhuroi të dëgjuarit, të parët dhe aftësinë e të menduarit, por shumë pak mirënjohje po tregoni ndaj Tij.

79. Dhe është Ai, që ju krijoi e ju shumoi në Tokë dhe vetëm tek Ai do të tuboheni.

80. Dhe është Ai, që jep jetën dhe vdekjen dhe bën ndërrimin e natës dhe të ditës. A nuk do të kuptoni?

Shpjegimi i ajeteve

- **Është Allahu, Ai që ju dhuroi të dëgjuarit, të parët dhe aftësinë e të menduarit, por shumë pak mirënjohje po tregoni ndaj Tij.** - Allahu i Madhëruar u kujton robve mirësitë e shumta që u ka dhuruar, të cilat duhet të nxisin tek ata mirënjohjen dhe përmbushjen e detyrave e porosive të Tij. Ai thotë: Është Allahu, Ai që jua dhuroi të dëgjuarit, shikimin dhe aftësinë e të menduarit. Ju dëgjoni dhe arrini të përfitoni për fenë dhe dynjanë tuaj. Ai ju dhuroi edhe shikimin, që të mund të shihni gjithçka që ju sjell dobi. Ai ju dhuroi edhe aftësinë e të menduarit dhe të logjikuarit të gjërave. Me këto aftësi ju dalloheni nga kafshët. Nëse nuk do të kishit dëgjimin, shikimin dhe të logjikuarit, si do të ishte gjendja juaj? A mund të imagjinoni se sa domosdoshmëri do t'ju mungonin dhe sa të mangët do të ishit? A nuk po e falënderoni Allahun, që jua dhuroi këto mirësi? Mirënjohja shprehet duke u përkushtuar me bindje dhe me adhurimin e Tij si një të vetëm. Por edhe pse mirësitë e Zotit për ju janë të shumta, mosmirënjohja juaj është e madhe: "... shumë pak mirënjohje tregoni ndaj Tij."

- Dhe është Ai, që ju krijoi e ju shumoi në Tokë dhe vetëm tek Ai do të tuboheni. - Ai ju krijoi dhe ju shpërndau në sipërfaqen e tokës dhe ju bëri të aftë që të nxirni prej saj gjithçka të dobishme. Ai ju mundësoi në tokë gjithçka për jetën dhe vendbanimet tuaja. Pas vdekjes, Ai do t'ju ringjallë për t'ju marrë në llogari për veprat tuaja dhe toka do të tregojë me saktësi ngjarjet dhe historitë e saj.

- Dhe është Ai, që jep jetën dhe vdekjen... - Allahu i Madhëruar është i Vetmi që ka në dorë jetën dhe vdekjen.

- ... dhe bën ndërrimin e natës dhe të ditës. - Allahu i bën ato të ndërrohen me njëra tjetrën, siç thotë në një ajet tjetër në Kur'an: "Sikur Allahu ta bënte natën e përhershme deri në Ditën e Kijametit, cili zot përveç Allahut do t'ju sillte juve dritë? A nuk dëgjoni? Thuaj: "Më tregoni, nëse Allahu jua bën ditën të vazhdueshme deri në Ditën e Kijametit, cili zot përveç Allahut do t'ju sillte natën, që të pushonit? A nuk shihni?" Prej mëshirës së Tij, ju bëri natën dhe ditën, për të pushuar dhe për të përfutur

nga begatitë e Tij, prandaj jini mirënjohës!" [Kasas 71 – 73]. Ndërsa këtu thotë:

- **A nuk do të kuptoni?** - Pse nuk mendoni dhe logjikoni drejt për këto fakte? Allahu është Ai që ju dhuroi mirësinë e dëgjimit, shikimit dhe mendjes. Allahu është Ai që ju krijoi dhe ju shpërndau në tokë. Ai është i vetmi që ka në dorë jetën dhe vdekjen dhe Ai bën që të ndërrohet nata në ditë e dita në natë. A nuk ju bëjnë këto fakte të mendoni me kujdes dhe të kuptoni se Atij i duhen dedikuar të gjitha adhurimet me sinqeritet të plotë?! I logjikshmi i përkushtohet tërësisht Zotit të botëve dhe i largohet adhurimit dhe përkushtimit ndaj kotësirave, që as nuk sjellin dëm e as dobi dhe që nuk kanë asgjë në dorë. Ato janë të varfra e të pafuqishme nga çdo aspekt. Ai që ka logjikë nuk e bën diçka të tillë.

Ajetet 81 – 83

81. Edhe këta flasin (kotësira), ashtu siç flisnin ata para tyre.

82. Ata thonë: "Mos vallë, pasi të vdesim e të bëhemi dhé e eshtra, do të ringjallemi?"

83. Të tilla gjëra na janë premtuar neve dhe prindërve tanë më parë! Ato nuk janë gjë tjetër, veçse tregime të lashta.

Shpjegimi i ajeteve

- Edhe këta flasin (kotësira), ashtu siç flisnin ata para tyre. - Ashtu si mohuesit e popujve të shkuar, të cilët e mohuan ringjalljen, duke e parë si diçka shumë të largët e të pamundur, ata thanë:

- **Ata thonë:** "Mos vallë, pasi të vdesim e të bëhemi dhé e eshtra, do të ringjallemi?"

- Sipas mendjes së tyre, këtë nuk e pranon logjika dhe është e papërfytyrueshme.

- **Të tilla gjëra na janë premtuar neve dhe prindërve tanë më parë!** - Si ne, edhe të parët tanë, gjithmonë jemi njoftuar se do të ketë ringjallje, por nuk po e shohim të ndodhë. Prandaj ne themi se:

- **Ato nuk janë gjë tjetër, veçse tregime të lashta.** - Janë thjesht histori e legjenda të të parëve, që i tregonin për t'u argëtuar, por që nuk kanë asgjë të vërtetë. Allahu i shëmtoftë! Ata ishin mashtrues të poshtër,

sepse Allahu i Madhëruar u tregoi shenja shumë më të mëdha sesa thjesht ringjallja e njerëzve, siç thotë Ai: "S'ka dyshim se krijimi i qiejve dhe i Tokës është çështje më e madhe se krijimi i njerëzve, por shumica e njerëzve nuk e dinë." [Gafir 57]. Ose: "Ai na solli Neve një shembull, por harroi krijimin e vet. Ai tha: "Kush i ngjall eshtrat, pasi të jenë kalbur? " Thuaj: "I ngjall Ai që i krijoi për herë të parë. Ai, për çdo krijim, është i Gjithëditur. Prej pemëve të gjelbra, Ai nxjerr për ju zjarrin, dhe ju ndizni prej tij". A nuk është i fuqishëm Ai, që krijoi qiejt e tokën, që t'i rikrijojë ata (njerëzit)? Po, Ai është Krijuesi, i Gjithëdituri. Kur Ai dëshiron diçka, mjafton vetëm t'i thotë: "Bëhu!", e ajo menjëherë bëhet. I lartë është Ai në dorën e të cilit është pushteti mbi gjithçka dhe vetëm tek Ai ktheheni (*për tu gjykuar dhe shpërblyer me drejtësi*)." [Ja sin 78 – 83]. Gjithashtu, thotë: "O njerëz! Nëse ju dyshoni për ringjalljen, atëherë dijeni se Ne ju krijuam prej dheu, pastaj prej një pike fare, pastaj prej një droçke gjaku, pastaj prej një kafshate mishi, që bëhet një krijesë e plotë ose e paplotë, për t'jua bërë të qartë. Ne e mbajmë në mitër atë që dëshirojmë deri në kohën e caktuar. Pastaj ju nxjerrim si foshnjë, derisa arrini moshën e pjekurisë. Disa prej jush vdesin të rinj e ndonjë jeton pleqëri të thellë, aq sa nuk mban mend asgjë nga dija që ka pasur. Ti sheh që toka është e tharë, por kur Ne i hedhim ujin, ajo gjallërohet, gjelbërohet dhe prej saj dalin gjithfarë çifte bimësh të këndshme. Kjo ndodh, sepse Allahu është e Vërteta, se Ai i ringjall të vdekurit dhe se Ai është i Fuqishëm për gjithçka." [Haxh 5, 6].

Ajetet 84 – 89

84. Thuaj: "E kujt është Toka dhe çdo gjë në të? (Thuajeni) nëse e dini!"

85. Ata do të thonë: "Të Allahut.". Atëherë, thuaju: "Dhe megjithatë, nuk po mendoni?"

86. Thuaj: "Kush është Zoti i shtatë qiejve dhe Zot i Arshit të Madh?"

87. Ata do të thonë: "Allahu.". Thuaju: "Atëherë, a nuk po frikësoheni (e t'i ruheni dënimit të Tij)?"

88. Thuaj: "Në dorën e kujt është pushteti për gjithçka? Dhe kush është Ai që i mbron (të gjithë), e prej të cilit askush nuk mund të të mbrojë dot? Thuajeni nëse e dini!"

89. Ata do të thonë: "Në dorë të Allahut.". Thuaj: "Atëherë, si po mashtroheni (nga e kota)?"

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që t'u lexojë këto ajete mohuesve të ringjalljes, atyre të cilët kanë parapëlqyer idhujt kundrejt Zotit të gjithësisë. Nëpërmjet këtyre ajeteve, u thërret mendjes së atyre të mjerëve që të kujtojnë ato gjëra që i besojnë edhe vetë dhe të meditojnë me kujdes në to. Ata e besojnë se Allahu është Krijuesi, Furnizuesi dhe Rregulluesi i gjithësisë. Pra, ata e njësojnë Allahun në aspektin *rububije*. Atëherë, ajeti i nxit ata që, duke u nisur nga fakti se Allahu është Një i vetëm në aspektin *rububije*, të pranojnë se Ai është Një dhe i vetëm edhe në aspektin *uluhije*, pra, në meritën e adhurimit, përkushtimit dhe nënshtrimit ndaj Tij. Gjithashtu, ata e besojnë se është Allahu i Madhëruar Ai që i krijoi qiejt dhe tokën dhe çdo gjë tjetër mes tyre. Atëherë, le të meditojnë në këtë fakt që e pranojnë, për të pranuar edhe faktin që Allahu mund t'i ringjallë të vdekurit, sepse kjo është edhe më e lehtë se krijimi i gjithë atyre krijesave madhështore. Duke i nxitur që të mendojnë e të vënë në përdorim logjikën, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Thuaj: "E kujt është Toka dhe çdo gjë në të? (Thuajeni) nëse e dini!"** - Kush është Ai që e krijoi tokën dhe gjithë çka në të: kafshët, bimët, sendet, oqeanet, lumenjtë, malet? Pronë e kujt janë ato dhe në sundim të kujt? Kush është Ai që rregullon çdo çështje në këtë botë? Nëse i pyet, ata me siguri do të thonë se i krijoi Allahu, që është Një i vetëm e i Pashoq. E

nëse ata e pohojnë diçka të tillë, atëherë thuaju:

- **Ata do të thonë: “Të Allahut.”. Atëherë, thuaju: “Dhe megjithatë, nuk po mendoni?”** - Pse nuk e kujtoni këtë fakt, që Zoti jua përmend dhe që ju e pranoni në logjikën tuaj? Ndoshta ky fakt mund të flejë në mendjet tuaja, për shkak të largimit tuaj nga rruga e Zotit, por nëse ju i ktheheni kujtesës suaj dhe meditonit pak me kujdes, do të dëshmoni me bindje se Ai që i sundon dhe ka në pronësi gjithçka, pikërisht dhe vetëm Ai duhet të jetë i Adhuruari i vetëm në zemrat tuaja. Adhurimi i krijesave, që janë pronë e dikujt tjetër, është gjëja më e kotë dhe e pamend që mund të bëjë dikush. Pastaj Allahu i Madhëruar përmend diçka më të madhe se toka:

- **Thuaj: “Kush është Zoti i shtatë qiejve dhe Zot i Arshit të Madh?”** - Kush është Krijuesi e Zoti i qiejve të gjerë, plot rrugë yjesh që lëvizin dhe që qëndrojnë në prehje? Kush është Zoti i Fronit të madh? Froni është krijesa më e lartë, më e gjerë dhe më madhështore e Zotit. Kush, pra, është Ai që krijoi të gjitha këto dhe kujdeset për to?

- **Ata do të thonë: “Allahu.”.** - Ata do të pohojnë se është Zoti Ai që e bën gjithë këtë. Nëse ata e pohojnë këtë gjë, atëherë thuaju:

- **Thuaju: “Atëherë, a nuk po frikësoheni (e t'i ruheni dënimit të Tij)?”** - Pse nuk frikësoheni dhe t'i largoheni adhurimit të kotë që ia përkushtoni krijesave të dobta dhe të pafuqishme?! Pse nuk po i frikësoheni Zotit të botëve dhe t'i ruheni dënimit dhe zemërimit të Tij?! Ai ka pushtet, madhësi dhe sundim absolut. Vini re se sa me dashuri dhe butësi Zoti u drejtohet njerëzve, kur thotë: “Pse nuk po mendoni? Pse nuk po frikësoheni?” Kjo mënyrë i tërheq zemrat drejt asaj që u sjell dobi dhe i ruan. Pastaj i Madhëruari u përmend diçka që është edhe më gjithëpërfshirëse:

- **Thuaj: “Në dorën e kujt është pushteti për gjithçka?”** - Në dorën e kujt është

pushteti e sundimi i çdo gjëje, i botës së sipërme dhe asaj të poshtme, i asaj që e shohim dhe asaj që nuk e shohim?

- **Dhe kush është Ai që i mbron (të gjithë),...** - Ai i strehon dhe i mbron krijesat nga e liga dhe nga çdo gjë që i dëmton.

- **... e prej të Cilit askush nuk mund të të mbrojë dot? Thuajeni nëse e dini!”** - Askush nuk mund të të strehojë e të të mbrojë nga Allahu, nëse Ai dëshiron të të dënojë. Atë gjë që Zoti e ka caktuar të të godasë, askush nuk mund ta kthejë pas apo ta pengojë të realizohet. Madje, edhe në lidhje me ndërmjetësimin, askush nuk mund të ndërmjetësojë pa lejen e Allahut. Edhe në lidhje me këtë pyetje, do të thonë:

- **Ata do të thonë: “Në dorë të Allahut.”** - Ata do të pohojnë se nën sundimin dhe pushtetin e Allahut është gjithçka dhe se Ai është Mbrojtësi i vetëm, nga i cili nuk të mbron dot askush. E nëse ata e pohojnë këtë fakt, atëherë thuaju:

- **Thuaj: “Atëherë, si po mashtroheni (nga e kota)?”** - Pra ku shkojnë dhe sorollaten mendja dhe logjika juaj?! Si mundet që të adhuroni diçka për të cilën jeni të sigurt se nuk ka asnjë thërmijë pushteti dhe janë të dobët e të pafuqishëm në çdo aspekt? Si është e mundur të zhyteni në këtë llum dhe të braktisni adhurimin e Krijuesit madhështor, Sunduesit të Plotpushtetshmët në dorën e të Cilit është rregullimi i çdo gjëje? E pra një mendje që të udhëzon në një kotësi të tillë, nuk mund të jetë veçse e magjepsur dhe e sunduar nga ligësia. Nuk ka dyshim se të tilla mendje i ka zaptuar me magji shejtani i mallkuar nëpërmjet, zbukurimit e stolisjes, nëpërmjet përmbysjes së realitetit. Ja kështu shejtani i mallkuar ua ka magjepsur mendjet, ashtu siç i magjepsin magjistarët sytë e njerëzve.

Ajetet 90 – 92

90. Ne u kemi sjellë atyre të Vërtetën (të qartë). Por, ata (që mohojnë ringjalljen) janë, me të vërtetë gënjeshtarë.

91. Allahu nuk ka lindur kurrfarë biri (as nga melekët, e as nga njerëzit) dhe përveç Tij nuk ka ndonjë zot tjetër (që

meriton adhurimin). (Po të kishte shumë zota) **secili zot do të kishte marrë atë që kishte krijuar, dhe disa do të kishin mbisunduar mbi të tjerët. I lartë dhe i Dëllirë është Allahu nga shpifjet e tyre.**

92. Ai e di të fshehtë e të dukshmen. Ai është shumë lart nga ajo që ata i atribuojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne u kemi sjellë atyre të Vërtetën (të qartë). Por, ata (që mohojnë ringjalljen) janë, me të vërtetë gënjeshtarë.** - Ne u sollëm këtyre mohuesve të vërtetën e sigurt. Kjo shpallje përmban lajmet e sigurta dhe të vërteta për të shkuarën dhe të ardhmen. Ajo përmban drejtësinë në urdhëresat, ndalesat dhe çdo ligj e kufij i vendosur. Atëherë ç'është me ta që nuk e pranojnë këtë shpallje kur dihet se ajo është mëse e meritueshme që ta besosh e ti nënshtrohesh për të jetuar sipas saj? Për më tepër që ata nuk kanë ndonjë udhëzim që t'ia venë kundër kësaj shpalljeje, përveç mashtrimeve e padrejtësisë. Prandaj dhe i Madhëruari tha: "Ata (që mohojnë ringjalljen) janë me të vërtetë gënjeshtarë." Pastaj tha:

- **Allahu nuk ka lindur kurrfarë biri (as nga melekët, e as nga njerëzit) dhe përveç Tij nuk ka ndonjë zot tjetër (që meriton adhurimin)....** - Ajo që është gënjeshtër duket qartë nëpërmjet shpalljes së Zotit dhe të vërtetës së saj. Por gënjeshtera dallohet edhe nëpërmjet logjikës dhe natyrës së pastër dhe të shëndetshme e të papërlyer. Prandaj Allahu i Madhëruar vijon të sjellë një argument logjik për të treguar kotësinë dhe pavërtetësinë e shpifjeve të mohuesve. Ai thotë:

- **... (Po të kishte shumë zota) secili zot do të kishte marrë atë që kishte krijuar,...** - Pra secili Zot do të veçohet me krijesat e veta dhe do të pengonte Zotin tjetër që të përzihej në çështjet e tij, madje do të synonte ta mposhtë dhe të mund të merrte çdo pushtet e të triumfonte mbi të.

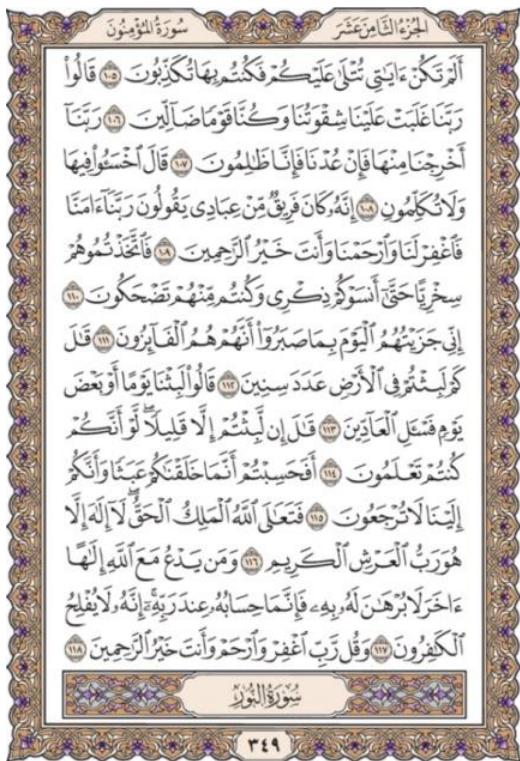
- **... dhe disa do të kishin mbisunduar mbi të tjerët.** - Ai që do të ngadhënjente, Ai mund të jetë Zoti. Në të kundërt, edhe bota

nuk do të ekzistonte e aq më pak të ekzistonte me këtë rregullsi që i habit e mahnit mendjet. Mendohu dhe medito pak në diellin dhe hënën, në yjet dhe kostilacionet e tyre, si ato të lëvizshmet ashtu edhe ato të palëvizshmet. Që kur Zoti i krijoi, ato funksionojnë sipas një rregulli mahnitës në të njëjtin rregull e sistem, në renditjen që Zoti i vendosi. Të gjitha janë të nënshtuara sipas kaderit e masës së Zotit. Të gjitha janë të nënshtuara nga Zoti, të gjitha në dobi të krijesave, pa përjashtuar askënd nga kujdesi i Zotit. Kurrë nuk ke për të gjetur në të difekt, kontradiktë dhe as parregullsi në çdo aspekt që ta shohësh. E si mund të mendohet se kjo rregullsi të jetë rezultat i dy Zotave të ndryshëm?

- **I lartë dhe i Dëllirë është Allahu nga shpifjet e tyre.** - Ky krijim madhështor flet me gjuhën e vet dhe të bën të kuptosh këtë mesazh me gjendjen dhe me bukurinë e vet. Ato forma të larmishme dhe ajo rregullsi mahnitëse tregon se Krijuesi dhe Rregulluesi i saj është një dhe i vetëm, i Plotë dhe absolut në emrat dhe cilësitë e Tij. Të gjitha krijesat janë të varfra tek Ai. Ato kanë nevojë për Rububijen e Tij mbi ta dhe janë nevojtarë edhe për uluhijen e Tij. Pra ashtu si ata nuk mund të ekzistojnë veçse me krijimin dhe përkujdesjen e tij për ta, po ashtu ata nuk mund të regullohen dhe të qëndrojnë në mirësi veçse duke e adhuruar Zotin si një të vetëm dhe duke iu bindur dhe iu nënshtuar Atij si një i vetëm dhe i Pashoq. Duke na kujtuar një shembull për madhësinë e cilësive të Tij, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Ai e di të fshehtë e të dukshmen.** - Ai e di për të fshehtë që ne nuk mund ta shohim qofshin këto nga ato gjëra që është domosdoshmëri që të ekzistojnë, ose është e pamundur të ekzistojnë sipas asyes sonë, ose është e mundur që të ekzistojnë. Ai është i Gjithëditur edhe për të dukshmen që ne shohim dhe e dëshmojmë.

- **Ai është shumë lart nga ajo që ata i atribuojnë.** - E pra u lartësoftë dhe u madhëroftë mbi gjithçka që i shoqërojnë ata

që nuk kanë asnjë dituri, veç asaj diturie që Ai u mundësoi të dinë!

Ajetet 93 - 95

93. Thuaj: “O Zoti im! Nëse Ti do të ma tregosh (sa jam gjallë) atë (dënim) për të cilën ata janë paralajmëruar,

94. Atëherë, o Zoti im, mos më përfshi mua (në ndëshkim) me atë popull keqbërës!”

95. Dhe sigurisht, Ne kemi fuqi të ta tregojmë ty atë (dënim), që ua kemi premtuar atyre.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar ua sqaroi argumentet e Tij mohuesve, që ata as që ua hodhën sytë dhe as u nënshtruan për t'i zbatuar ato. Prandaj u bë i meritueshëm dënimi mbi ta. Ai i kërcënon me këtë ndëshkim duke e udhëzuar profetin e Tij që të thotë:

- Thuaj: “O Zoti im! Nëse Ti do të ma tregosh (sa jam gjallë) atë (dënim) për të cilën ata janë paralajmëruar,... - Pra në kohën kur dëshiron që të ndëshkosh këtë popull dhe të ma tregosh mua atë ndëshkim,

- Atëherë, o Zoti im, mos më përfshi mua (në ndëshkim) me atë popull keqbërës!” - Pra më ruaj dhe më mbro mua nga ajo me të cilën do t'i godasësh ata. Më ruaj nga ato gjynahe dhe padrejtësi me të cilat i ke sprovuar ata dhe që e bëjnë të meritueshëm ndëshkimin. Ndëshkimi nëse godet në një vend, i përfshin të gjithë, keqbërësit dhe të tjerët, nëse ligësia është përhapur shumë. Pastaj, Allahu i Madhëruar duke treguar se dënimi i tyre është shumë afër thotë:

- Dhe sigurisht, Ne kemi fuqi të ta tregojmë ty atë (dënim), që ua kemi premtuar atyre. - Nëse e vonon, këtë e bën për urtësi. Në të kundërt, Ai është i Plotpushtetshëm që ta zbrësë tani.

Ajetet 96 - 98

96. Ktheje të keqen me atë që është më e mira! Ne e dimë më së miri atë që shpifin ata.

97. Dhe thuaj: “O Zot i im! Unë kërkoj mbrojtje tek Ti prej cytjeve të shejtanëve.”

98. Dhe mbështetem tek Ti, o Zoti im, që ata të mos më afrohen.”

Shpjegimi i ajeteve

Këto ajete flasin për disa virtyte të larta, që Zoti e urdhëron Profetin e Tij t'i ketë. Ai thotë:

- Ktheje të keqen me atë që është më e mira! - Nëse armiqtë e tu të rëndojnë e sillen keq kundër teje me fjalë ose me vepra, ti mos ua kthe po me të keq. Edhe pse dënimi me barazi i keqbërësit është i lejuar dhe drejtësi, morali i lartë kërkon që ligësisë së tyre t'i kundërpërgjigjesh me mirësi. Kjo është një lloj bamirësie ndaj keqbërësit. Ndër të mirat që sjell kjo sjellje është edhe reduktimi e zbutja e ligësisë së tjetrit mbi ty. Ai do të zbutet që në atë moment, madje edhe më shumë më pas. Kjo mirësjellje e afron keqbërësin më afër të mirës dhe drejtësisë dhe e bën më të gatshëm për të pranuar prej teje. Kjo do të bëjë, gjithashtu, që ai të ndiejë më shumë keqardhje dhe pendesë për sjelljen e padrejtë të tij. Nëse bamirësi pajiset me durim e mirësjellje, me falje e moral të

mirë, ka për ta mposhtur shejtanin e mallkuar dhe ka për të marrë shpërblim të madh nga Zoti i tij, siç thotë i Lartësuar: "Ndëshkimi i së keqes (*lejohet të*) bëhet me një të keqe në të njëjtën masë; por kush fal e përmirëson, shpërblimin e ka tek Allahu. Vërtet, Ai nuk i do të padrejtët." [Shura 40]. Gjithashtu: "E mira nuk mund të jetë e barabartë me të keqen. Largoje atë (*të keqen*) me çfarë është më e mirë, sepse atëherë, edhe ai, me të cilin ke njëfarë armiqësie, do të të bëhet mik i afërt. Mirëpo këtë nuk mund ta arrijë askush, përveç atyre që janë durimtarë; dhe askush, përveç atyre që kanë fat të madh. E, nëse ndonjëherë ty të bëhet ndonjë ngacmim prej Shejtanit, kërko mbrojtje prej Allahut, sepse Ai është Gjithëdëgjuesi e i Gjithëdituri." [Fusilet 34 – 36].

- **Ne e dimë më së miri atë që shpifin ata.**

- Allahu i Madhëruar i di mirë të gjitha ato fjalë kufri të mohuesve. Por Ai është *Halim* - Falës i dashur dhe i mëshirshëm, që nuk nxiton në ndëshkimin e tyre. Allahu është i duruar dhe i afatizon ata. Ata mohojnë të vërtetën që Zoti e sollti, dhe kështu janë duke refuzuar dhe mohuar vetë Zotin, por Ai bën durim. Pra, o Muhamed, edhe ti duhet të bësh durim për ç'thonë ata, madje t'u kundërpërgjigjesh me bamirësi e moral të lartë. Ky është detyrimi kundrejt mundimeve që të japin njerëzit keqbërës. Ndërsa për sa i përket keqbërësve xhindë, me ta nuk vlen morali i mirë, mirësjellja dhe bamirësia. Shejtani e fton palën e vet për të qenë banorë të Zjarrit. Me ta, e vetmja mënyrë që sjell dobi është ajo që Zoti e porositi Profetin e Tij kur thotë:

- **Dhe thuaj: "O Zot i im! Unë kërkoj mbrojtje tek Ti prej cytjeve të shejtanëve."** - Kërkoj strehim e mbrojtje tek Ti, duke u larguar tërësisht nga forcat e mia, që të më ruash nga ngacmimet e shejtanëve!

- **Dhe mbështetem tek Ti, o Zoti im, që ata të mos më afrohen."** - Unë të kërkoj të më mbrosh nga ligësia e tyre e drejtpërdrejtë, fizike e mendore, por edhe

nga e liga që vjen nga prania, vesveset dhe intrigat e tyre ndaj meje. Kjo është një dua e plotë, që të ruan nga të gjitha ligësitë, të mëdha e të vogla. Ajo të ruan nga të gjitha ngacmimet e shejtanit, nga prekja e tij, nga vesveset dhe intrigat e Tij. Nëse Allahu i përgjigjet kësaj lutjeje, atëherë njeriu do të jetë i ruajtur nga çdo e keqe dhe do të arrijë çdo të mirë.

Ajetet 99 – 100

99. E kur ndonjërit prej tyre i vjen vdekja, ai thotë: "O Zoti im! Më kthe (*në jetë*),

100. që të bëj vepra të mira e ta kompensoj atë që shpërfilla!" Jo, kurrsesi (*nuk ka kthim pas*). Këto janë vetëm fjalë që ai (*jobsimtari*) i thotë (*me dëshpërim*). Ata i pret jeta e varrit (*Berzahu*) deri në ditën kur do të ringjallen.

Shpjegimi i ajeteve

- **E kur ndonjërit prej tyre i vjen vdekja, ai thotë: "O Zoti im! Më kthe (*në jetë*),...** -

Allahu i Madhëruar na tregon për momentet e agonisë së vdekjes së keqbërësve që i kanë kaluar kufijtë dhe kanë shpërfillur besimin në Zot. Ata pendohen dhe dëshpërohen shumë në momentet e agonisë, kur të shohin se ku do të shkojnë, nga njëra anë, dhe veprat e tyre të shëmtuara, nga ana tjetër. Ata do të kërkojnë rikthim në këtë botë, jo për t'u kënaqur me stolitë dhe kënaqësitë e saj, por për diçka tjetër, siç thonë:

- **... që të bëj vepra të mira e ta kompensoj atë që shpërfilla!"** - Dua të bëj adhurime e vepra të mira dhe të rregulloj marrëdhëniet me Zotin tim, të cilat i shpërfilla dhe nënçmova kur isha në atë jetë. Por Allahu thotë: Jo, kurrsesi! Tashmë nuk ka më kthim prapa dhe as afat të ri. Allahu ka vendosur se kush vdes, nuk ka për t'u kthyer më në këtë botë. Kjo dëshirë për t'u kthyer sërish në këtë botë është thjesht një fjalë goje, që nuk sjell asgjë më shumë sesa dëshpërim e dhimbje. Sidoqoftë, edhe në këtë fjalë e pretendim, ata nuk janë të sinqertë, sepse edhe nëse

vijnë sërish në dynja, ata do të kthehet përsëri në ato gjëra që Zoti ka ndaluar. Allahu i Lartësuar thotë:

- **Jo, kurrësi** (*nuk ka kthim pas*). **Këto janë vetëm fjalë që ai** (*jobesimtari*) **i thotë** (*me dëshpërim*). - Në një ajet tjetër, Ai thotë: "Eh, sikur t'i shihje ata, kur të ndalen përpara Zjarrit! Ata do të thonë: "Ah, sikur të ktheheshim (*në dynja*)! Atëherë nuk do t'i mohonim Argumentat e Zotit tonë por do të bëheshim besimtarë." Por, atyre u del në shesh ajo që më parë e mbanin fshehur. Por, edhe sikur të ktheheshin, ata do ta kryenin sërish atë që u ishte ndaluar. Me të vërtetë, ata janë gënjeshtarë." [En'am 27, 28].

- **Ata i pret jeta e varrit** (*Berzahu*) **deri në ditën kur do të ringjallen**. - Tashmë, ata gjenden në një periudhë të ndërmytme, që qëndron mes dy botëve, dynjasë dhe ahiretit. Gjatë kësaj jete në varr, punëmirët që i janë bindur Zotit do të kënaqen dhe shpërblehen, ndërsa të pabindurit do të dënohen. Kështu do të ndodhë që nga momenti i vdekjes deri në ditën e ringjalljes. Ky është një paralajmërim, që njerëzit të përgatiten dhe të marrin furnizimin e nevojshëm për ditën e premtuar.

Ajetet 101 – 114

101. Pastaj kur t'i fryhet Surit (*herën e dytë*), **atë Ditë nuk do të ketë më lidhje familjare mes tyre e as që do të pyesin më për njëri-tjetrin**.

102. Atëherë, ata të cilëve u rëndojnë peshojat (*e veprave të mira*) - **ata janë të shpëtuarit**.

103. Ndërsa, ata peshojat e të cilëve janë të lehta - ata e kanë humbur vetveten dhe janë në Xhehenem përgjithmonë.

104. Zjarri do t'ua djegë atyre fytyrat dhe ata do të duken (*të shëmtuar*) **pa buzë e me dhëmbë jashtë**.

105. (atyre do t'u thuhet): A nuk u janë lexuar juve Ajetet e Mia; e ju veçse i përgënjeshtuar?

106. "Ata do të thonë: "O Zoti ynë! Ne na mundën të këqijat, prandaj u bëmë njerëz të humbur.

107. O Zoti ynë! Na nxirr prej këtu! E, nëse gabojmë përsëri, atëherë, vërtet jemi të padrejtë."

108. Ai do t'u thotë: "Heshtni aty e mos më flisni!

109. Disa prej robve të Mi thanë: "O Zoti ynë, ne besojmë. Prandaj na fal dhe na mëshiro, sepse Ti je më i miri i mëshiruesve!"

110. Por ju i tallët ata, saqë ajo tallje ju bëri të harronit Mesazhin Tim. Ju qeshnit me ta.

111. Unë do t'i shpërblej ata sot, sepse u treguan të durueshëm. Ata janë, vërtet fitimtarët."

112. Atyre do t'u thuhet: "E sa vjet keni qendruar në tokë?"

113. Ata do të thonë: "Kemi qëndruar një ditë ose një pjesë të ditës. Por pyeti ata që dinë mbajnë llogari!"

114. Pastaj do t'u thuhet: "Me të vërtetë keni qëndruar pak, veç sikur ta dinit!"

Shpjegimi i ajeteve

- **Pastaj kur t'i fryhet Surit** (*herën e dytë*), **atë Ditë nuk do të ketë më lidhje familjare mes tyre e as që do të pyesin më për njëri-tjetrin**. - Allahu i Madhëruar na njofton për tmerret dhe ndodhitë e frikshme që do të përfshijnë gjithësinë atë ditë. Surit do t'i fryhet për ringjalljen e krijesave dhe atëherë të gjithë do të ngrihen nga varret, për t'u takuar në ditën e përcaktuar. Frika dhe tmerri i ka përfshirë thellë, aq sa harrojnë edhe prejardhjen dhe lidhjet e tyre farefisnore, të cilat në dynja ishin lidhjet më të forta. Mendo për lidhjet e tjera që janë më të dobta se ato! Askush nuk do të pyesë për gjë tjetër veç vetes. Çdokujt i mjafton vetja e vet, sepse nuk e di a do të shpëtojë dhe do të lumturohet përjetësisht, apo do të dëshpërohet përjetësisht për të mos parë më kurrë lumturi e mirësi? I Madhëruari thotë: "Por, kur të vijë ushima, Ajo është dita kur njeriu ikën prej vëllait të vet, prej nënës dhe prej babait të vet, prej gruas dhe prej fëmijëve të vet. Atë ditë, çdo njeriu i mjafton çështja e vet." [Abese 33 – 37]. Ditën e Kijametit do të ketë momente kur

do të shtohet shumë vuajtja dhe dëshpërimi, frika nga ndëshkimi. Një nga këto momente është peshimi i veprave. Atë ditë, njeriu do të jetë i mbushur plot frikë kur të shohë të shfaqen hapur e me drejtësi veprat që janë pro tij dhe ato që janë kundër tij. Në peshore do të vendoset edhe grimca më e vogël, e mirë ose e keqe qoftë.

- **Atëherë, ata të cilëve u rëndojnë peshojat (e veprave të mira) - ata janë të shpëtuarit.** - Atyre që u peshojnë më shumë veprat e mira se ato të këqijat, ata do të jenë fitimtarët, që do të shpëtojnë nga Zjarri dhe do të hyjnë në Xhenet. Ata do të nderohen me lëvdata të shumta përpara krijesave dhe me grada të larta.

- **Ndërsa, ata peshojat e të cilëve janë të lehta - ata e kanë humbur vetveten dhe janë në Xhehenem përgjithmonë.** - Është fjala për ata të cilët kanë më shumë vepra të këqija se të mira. Për ata, Zoti thotë: "...ata e humbin vetveten...". Humbja e tyre është shumë e madhe, që kurrë nuk mund të kompensohet dhe të rregullohet. Ata humbin përjetësinë dhe e zhysin veten në dënimin dhe dëshpërimin e pafund. Ata e kanë patur mundësinë që të arrinin lumturinë e përjetshme pranë Zotit të botëve, por e humbin dhe e nënçmojnë veten, duke e lënë atë në dëshpërim e vuajtje të përjetshme. Allahu i Madhëruar thotë për ata që janë mbuluar tërësisht nga gjynahet se: "...janë në Xhehenem përgjithmonë." Kurrë nuk kanë për të dalë prej tij. Ky kërcënim, ashtu siç e theksuam, është për ata që janë mbuluar nga gjynahet e tyre, dhe të tillë mund të jenë veçse mohuesit. Këta lloj njerëzish nuk do ta kenë llogarinë si të tjerët, të cilëve u peshohen veprat e mira dhe të këqija, sepse këta nuk kanë ndonjë të mirë që t'u peshohet e t'u sjellë dobi, për shkak të kufrit të tyre. Por pasi të llogariten dhe përmbledhen veprat e tyre, ato do t'u paraqiten para syve të tyre dhe ata do t'i pranojnë se i kanë bërë dhe do të ndihen të poshtëruar. Ndërsa ata që e kanë themelin e imanit, teuhidin e Zotit, por kanë bërë shumë punë të këqija e gjynahe,

aq sa ato peshojnë më shumë se veprat e mira të tyre, këta, edhe pse mund të hyjnë në zjarr, - nuk do të rrinë përjetësisht në të, ashtu siç tregojnë tekstet e Kur'anit dhe të Sunetit. Në vijim, Allahu i Madhëruar tregon përfundimin e keq të mohuesve:

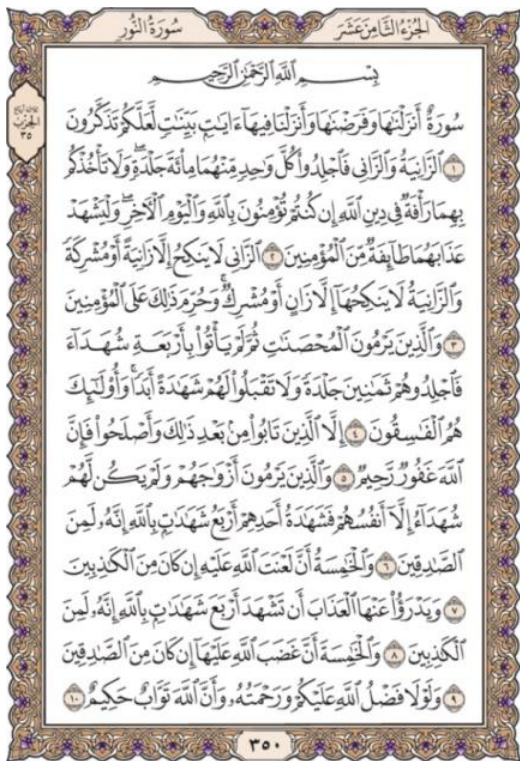
- **Zjarri do t'ua djegë atyre fytyrat...** - Zjarri i rrethon nga të gjitha anët, derisa u mbulon edhe fytyrën, që është pjesa më fisnike e trupit. Flakët e zjarrit do t'ua përpijnë fytyrat atyre.

- **... dhe ata do të duken (të shëmtuar) pa buzë e me dhëmbë jashtë.** - Fytyrat e tyre do të jenë të shëmtuara, të mbledhura nga zjarri, ndërsa buzët janë të prera nga dhimbja e madhe. Duke ua shtuar dhimbjen dhe poshtërimin, atyre u thuhet:

- (atyre do t'u thuhet): **A nuk u janë lexuar juve Ajetet e Mia;...** - A nuk ju erdhën ajetet e Mia, që të merrnit mësim dhe të besonit Zotin dhe Shpalljen e tij?

- **... e ju veçse i përgënjeshtruat?** - Ju i mohuat ato padrejtësisht, me inat e arrogancë. Në fakt, nuk kishit asnjë të drejtë t'i mohonit, sepse ato ishin ajete të qarta dhe shumë mirë të shtjelluara. Ato jua bënë shumë të qartë të vërtetën nga e kota, të sinqertët nga gënjeshtarët. Atë ditë, ata do të pranojnë se ishin të padrejtë dhe keqbërës, por ky pendim e keqardhje tashmë nuk u vlen:

- **"Ata do të thonë: "O Zoti ynë! Ne na mundën të këqijat, prandaj u bëmë njerëz të humbur.** - Ata i mposhti padrejtësia dhe refuzimi i së vërtetës, prandaj gjithmonë i ndoqi e liga dhe poshtërimi. Ata u bënë fatzinj, për shkak të refuzimit dhe mosbindjes ndaj së drejtës. Ata u bënë të pafuqishëm për t'iu shmangur rrugës së humbjes, sepse vetë e zgjodhën atë që u sillte dëm dhe i largonte nga e mira. Ata do të thonë: "O Zoti ynë, ne na mundën të këqijat, prandaj u bëmë njerëz të humbur." Ata e pranojnë se ishin të humbur e injorantë. Ata kishin njohuri për të vërtetën, por ishin të humbur sepse nuk kanë punuar sipas saj dhe nuk janë nënshtruar të adhurojnë Zotin sipas

Shpalljes. Ata e pranojnë se vepronin si mendjelehtë e të humbur, që nuk arrijnë të dallojnë të mirën e vetes dhe dëmin e saj, si tregon Allahu në një tjetër ajet: "Ata do të thonë: "Sikur të kishim dëgjuar dhe pasur mend, ne nuk do të ishim tani ndër banorët e Zjarrit." Pra, kështu i pranojnë ata gjynahet e veta. Larg mëshirës qofshin banorët e Zjarrit!" [Mulk 10, 11].

- **O Zot! Na nxirr prej këtu! E, nëse gabojmë përsëri, atëherë, vërtet jemi të padrejtë.**" – Ata gënjejnë, në fakt, sepse Allahu i Madhëruar thotë: "Eh, sikur t'i shihje ata, kur të ndalen përpara Zjarrit! Ata do të thonë: "Ah, sikur të ktheheshim (*në dynja*)! Atëherë nuk do t'i mohojmë Argumentat e Zotit tonë por do të bëheshim besimtarë." Por, atyre u del në shesh ajo që më parë e mbanin fshehur. Por, edhe sikur të ktheheshin, ata do ta kryenin sërish atë që u ishte ndaluar. Me të vërtetë, ata janë gënjeshtarë." [En'am 27, 28]. Kështu, Allahu i Madhëruar nuk u lë atyre asnjë shteg justifikimi, sepse Ai u ka dhënë kohë të mjaftueshme në jetën e kësaj bote, aq sa

ai që dëshiron të kuptojë dhe të ndjekë të mirën, e ka mundësinë ta bëjë. Kjo është kohë mëse e mjaftueshme që i padrejti të pendohet dhe të kthejë rrugë. Prandaj, në përgjigje të lutjeve të tyre në Zjarr, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Ai do t'u thotë: "Heshtni aty e mos më flisni!** - Zoti na ruajt nga zemërimi i Tij! Kjo është absolutisht fjala më tmerruese, më e dhimbshme dhe më poshtëruese, që u thuhet atyre të mjerëve. Ajo u këput çdo shpresë për ndonjë çlirim e të mirë dhe është paralajmëruese e vuajtjeve pa fund. Kjo fjalë dhe zemërimi i Zotit Mëshirëplotë do t'u duket shumë më e dhimbshme sesa frika nga dënimi i Zjarrit, që do të përjetojnë përjetësisht. Pastaj Allahu na tregon se çfarë i çon ata në Zjarr dhe ua këput shpresat për mëshirë e shpëtim:

- **Disa prej robve të Mi thanë: "O Zot! Unë, ne besojmë. Prandaj na fal dhe na mëshiro, sepse Ti je më i miri i mëshiruesve!"** – Ata patën besim të sinqertë, i cili i nxiti të bëjnë punë të mira. Ata iu lutën Zotit për falje dhe mëshirë dhe kërkuan të afroheshin tek Ai duke dëshmuar aspektin *rububije* dhe faktin se ishte Ai që u dhuroi imanin. Ata kërkuan ndërmjetësim dhe afrim me Allahun duke e lëvdur dhe lutur me emrat dhe cilësitë e Tij, duke iu lutur me mëshirën e Tij dhe bamirësinë e Tij të përgjithshme. Të gjitha këto tregojnë se ata janë të nënshtruar e të mbushur me përunjësi e frikërespekt për Zotin. Ata e adhurojnë Zotin me përunjësi e frikë nga ndëshkimi i Tij dhe shpresë për shpërblimin e Tij.

- **Por ju i tallët ata, saqë ajo tallje ju bëri të harronit Mesazhin Tim. Ju qeshnit me ta.** - Në fakt, ata ishin zotërinjtë e vërtetë dhe më të zgjedhurit e njerëzve, po ju: "...i tallët ata." Ju, mohues të besimit, keqberës, mendjelehtë e faqezinj, guxuat që të talleshit me njerëzit më të zgjedhur e më të lartë. Ju i përçmuat dhe u tallët me ta. Kjo vepër e ulët ju angazhoi aq shumë, saqë: "...ju bëri të harronit të më kujtonit Mua." Kjo vepër e keqe u bë shkak që ata të

harronin të përmendnin Zotin. Mospërmendja e Zotit i nxiste dhe ua bënte të thjeshtë talljen me besimtarët, vepër e cila i bëri të meritonin që zemrat e tyre çdo ditë e më shumë të largoheshin nga përmendja e Zotit. Këto janë të lidhura me njëra tjetrën. Kjo është humbja e sigurt.

- **Unë do t'i shpërblej ata sot, sepse u treguan të durueshëm.** – Sot, Unë po i shpërblej ata për bindjen ndaj Meje dhe për durimin kundrejt mundimeve që ju u jepnit me talljet tuaja. Me punë të mira dhe me durimin e plotë, arritën gradën e lartë, që Zoti thotë:

- **Ata janë, vërtet fitimtarët.**” - Ata fituan mirësitë e përjetshme dhe shpëtimin nga Zjarri i ndezur fort, ashtu siç thuhet në një ajet tjetër: “Por sot janë besimtarët që do të tallen me jobesimtarët. Duke qëndruar mbështetur në kolltukë, ata do të vështrojnë. A u shpërblyen plotësisht jobesimtarët për atë që kanë bërë?” [Mutaffifin 34 – 36]. Duke i qortuar, Allahu i Madhëruar u drejtohet atyre fatzinjve dhe, duke i bërë të shohin mendjehhtësinë e tyre, u thotë:

- **Atyre do t'u thuhet: “E sa vjet keni qëndruar në tokë?”** - Edhe pse koha ka qenë shumë e shkurtër, ata kanë bërë aq shumë të këqija sa meritojnë zemërimin dhe ndëshkimin e Allahut. Ata janë treguar mendjehhtë, sepse nuk e kanë shfrytëzuar këtë kohë të shkurtër për të bërë vepra të mira dhe për të fituar përjetësinë, ashtu siç veprojnë besimtarët, të cilëve Zoti u dhuroi urtësi e mençuri dhe ata fituan lumturinë e përjetshme dhe kënaqësinë e Zotit të tyre.

- **Ata do të thonë: “Kemi qëndruar një ditë ose një pjesë të ditës.** - Kjo fjalë tregon opinionin e tyre në lidhje me kohën e qëndrimit në dynja dhe për faktin se ata e shihnin si një kohë shumë të shkurtër. Por ky nuk ishte përcaktim i saktë, prandaj do të thonë:

- **Por pyeti ata që dinë mbajnë llogari!”** – Pyesni ata që e dinë me saktësi kohën e qëndrimit. Thonë kështu sepse ata të mjerë janë të zhytur në një dënim që ta heq mendjen nga gjithçka.

- **Pastaj do t'u thuhet: “Me të vërtetë keni qëndruar pak, veç sikur ta dinit!”** - Sido që të jetë, e përcaktuat apo jo saktësisht kohën e qëndrimit në dynja, ju keni qëndruar shumë pak, sikur ta dinit.

Ajetet 115 - 116

115. A menduat atëherë, ju se Ne ju patëm krijuar kot dhe se ju nuk do të ktheheshit te Ne (për llogari)?

116. I lartësuar qoftë Allahu, Sunduesi, i Vërteti! Nuk ka zot tjetër (të denjë për adhurim) përveç Tij. Ai është Zoti i Arshit të Nderuar.

Shpjegimi i ajeteve

- **A menduat atëherë, ju se Ne ju patëm krijuar kot dhe se ju nuk do të ktheheshit te Ne (për llogari)?** - Mos ju krijuam që të hani e të pini dhe të argëtoheni me stolitë e kësaj dynjaje? Mos, vallë, do t'ju linim pa urdhëruar dhe ndaluar, pa ju shpërblyer e ndëshkuar sipas veprave tuaja?!

- **I lartësuar qoftë Allahu, Sunduesi, i Vërteti! Nuk ka zot tjetër (të denjë për adhurim) përveç Tij. Ai është Zoti i Arshit të Nderuar.** - U madhëroftë e u lartësoftë Zoti mbi të gjitha ato shpifje që cenojnë dhe hedhin dyshim mbi urtësinë e Tij. Ai është Sunduesi i vërtetë dhe, si i tillë, Ai është i vërteti në premtimet dhe kërcënimet e Tij. Allahu është i vetmi i Adhuruar, sepse Ai është i Plotë dhe Absolut. Ai është gjithashtu: Zoti i Fronit madhështor dhe Zoti i gjithçkaje poshtë Fronit. Atëherë, është e pamundur që Ai t'i krijonte këto krijesa madhështore pa ndonjë qëllim.

Ajetet 117 – 118

117. Kush adhuron përveç Allahut ndonjë zot tjetër, për të cilin nuk ka kurrfarë fakti, do të përgjigjet vetëm para Zotit të vet. Dhe mohuesit nuk do të shpëtojnë kurrë.

118. Prandaj thuaj: “O Zoti im! Më fal e më mëshiro! Sepse Ti je më i Miri i mëshiruesve.”

Shpjegimi i ajeteve

- **Kush adhuron përveç Allahut ndonjë zot tjetër, për të cilin nuk ka kurrfarë fakti, do të përgjigjet vetëm para Zotit të vet. Dhe mohuesit nuk do të shpëtojnë kurrë.** - Çdokush që i lutet dikujt tjetër veç Allahut, pa patur asnjë argument, ai merr dënimin e merituar. Dhe dihet se nuk ka asnjë argument që të justifikojë idhujtarinë.

Madje, të gjitha shpalljet e të gjithë profetët sollën argumente të prera që idhujtaria është e dënueshme. Por ata që bien në idhujtari, i kthejnë shpinën padrejtësisht dhe me arrogancë këtyre fakteve. Për këta njerëz do të vijë dita që do të dalin para Zotit dhe Ai do t'u japë atë që meritojnë për veprat e tyre. Ata nuk do të arrijnë asnjë mirësi dhe nuk do të shpëtojnë nga ndëshkimi, sepse ai që mohon Zotin ose bie në idhujtari nuk ka pjesë në faljen dhe shpërblyimin e Zotit.

- **Prandaj thuaj: “O Zoti im! Më fal e më mëshiro! Sepse Ti je më i Miri i mëshiruesve.”** – Thuaj duke u lutur: "O Zoti im, më fal e më mëshiro, se Ti je më Mëshiruesi i mëshiruesve! M'i mbulo gjynahet, që të më largosh prej ndëshkimit tënd dhe më mëshiro, që të më dhurosh me mëshirën Tënde çdo të mirë që synoj!" Pastaj thuaj: "Ti je më Mëshiruesi i mëshiruesve." Askush nuk e mëshiron njeriun më shumë se Allahu. Zoti është më i mëshirshëm sesa prindi për fëmijën e tij, madje më i mëshirshëm për njeriun sesa vetë njeriu për veten e vet.

Këtu përfundon tefsiri i sures Muminunë.

Falënderimi i takon vetëm Allahut të Madhëruar!

**Surja 24: En-nur (medinase) 64 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajete 1**

1. Kjo është një Sure, të cilën Ne e zbritëm dhe e bëmë detyrë (zbatimin e dispozitave të saj). Në të kemi zbritur Argumente të Qarta, me qëllim që të nxirrni mësim.

Shpjegimi i ajetit

- **Kjo është një Sure, të cilën Ne e zbritëm...** - Kjo është një sure shumë e rëndësishme, të cilën Ne e shpallëm si mëshirë nga ana Jonë për njerëzit. Ne e kemi ruajtur këtë sure, ashtu si të gjithë Kur'anin, nga shejtani i mallkuar.

- **... dhe e bëmë detyrë (zbatimin e dispozitave të saj)...** - Kemi përcaktuar dhe bërë detyrë në këtë sure, dispozita të shumta

për çështje të ndryshme, si për masat ndëshkimore, për dhënien e dëshmisë etj.

- ... **Në të kemi zbritur Argumente të Qarta**,... - Kemi përfshirë në të ligje shumë të rëndësishme dhe të mrekullueshme, urdhëresa e ndalesa, si dhe urtësi të mëdha.

- ... **me qëllim që të nxirrni mësim**. - Të kujtoni këto ligje që Ne po jua qartësojmë dhe të mësoni gjërat që nuk i dini. Pastaj Allahu i Madhëruar vijon të shtjellojë këto ligje e dispozita:

Ajetet 2 – 3

2. (*Është ligj që*) Laviren dhe lavirin t'i rrihni, secilin prej tyre me nga njëqind kamxhikë, dhe mos u tregoni zemërbutë ndaj tyre, kur zbatoni dispozitat e Allahut, nëse, vërtet besoni në Allahun dhe në Botën Tjetër! E gjatë zbatimit të ndëshkimit të tyre, le të jenë të pranishëm një numër besimtarësh.

3. Laviri nuk mund të martohet veçse me një lavire ose idhujtare. Dhe me laviren nuk mund të martohet kush, veçse një lavir ose idhujtar. Ajo (*imoraliteti ose martesë me ta*) është e ndaluar për besimtarët.

Shpjegimi i ajeteve

- (*Është ligj që*) Laviren dhe lavirin t'i rrihni, secilin prej tyre me nga njëqind kamxhikë,... - Ky është gjykimi për imoralët, që nuk janë martuar asnjëherë dhe që kryejnë marrëdhënie intime jashtëmartesore. Secili prej tyre, burri dhe gruaja, goditet me njëqind kamxhikë. Ndërsa po të kenë qenë të martuar, dënimi është me vdekje, duke u goditur me gurë, ashtu siç tregojnë për këtë argumentet dhe tekstet e sakta të traditës profetike.

- ... **dhe mos u tregoni zemërbutë ndaj tyre, kur zbatoni dispozitat e Allahut**,... - Në këtë ajet, Allahu i Madhëruar na ndalon që të tregojmë keqardhje kur zbatojmë ligjin e Tij, qoftë kjo keqardhje e natyrshme apo për hir të afërsisë me të dënuarin.

- ... **nëse, vërtet besoni në Allahun dhe në Botën Tjetër**. – Madje, imani i vërtetë duhet të bëjë që të mos ndiejmë mëshirë të tillë që të na pengojë nga ekzekutimi i

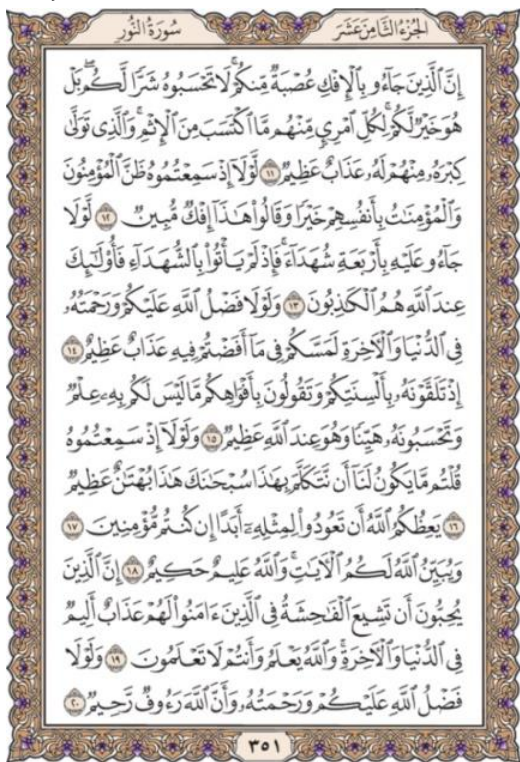
dënimit të caktuar nga Zoti. Përkundrazi, mëshira e vërtetë tregohet duke kryer me përpikmëri dispozitat e Zotit. Nëse na vjen keq për çka i ndodh tjetrit, kjo është e natyrshme, por keqardhja jonë nuk duhet të na bëjë që të mos ekzekutojmë dënimin e ligjëruar nga Zoti, që është më Mëshiruesi i mëshiruesve. Në ajet, gjithashtu Allahu i Madhëruar na ka urdhëruar që gjatë këtij ndëshkimi të jenë të pranishëm një grup besimtarësh dhe besimtaresh. Ai thotë:

- **E gjatë zbatimit të ndëshkimit të tyre, le të jenë të pranishëm një numër besimtarësh**. - ...Kështu, njerëzit do të marrin mësim dhe ky dënim do t'u shërbejë më shumë. Nga ana tjetër, duke parë konkretisht ekzekutimin e ligjeve të Sheriatit, ato mësohen, kuptohen e konsolidohen më mirë në popull. Kështu, askush nuk shton dhe as nuk pakëson gjë në ligjin e Zotit. Allahu është më i dituri.

- **Laviri nuk mund të martohet veçse me një lavire ose idhujtare. Dhe me laviren nuk mund të martohet kush, veçse një lavir ose idhujtar**. - Ky ajet na tregon poshtërsinë e imoralitetit. Ajo është një vepër që e poshtëron vepruesin dhe atë që përzihet me të, më shumë se çdo lloj gjynahu tjetër. Kështu, imoralit mund t'i afrohet për grua veçse ndonjë imorale si ai, ose ndonjë idhujtare e mohuese e Zotit, që nuk beson në ringjallje e as në shpërblimin me drejtësi, dhe që nuk do t'ia dijë fare për ligjet e fenë e Zotit. Edhe për gruan imorale është e njëjta gjë.

- **Ajo (imoraliteti ose martesë me ta) është e ndaluar për besimtarët**. - Zoti ua ka bërë të ndaluar besimtarëve që të martohen me imorale ose me imoralë. Ajeti është shumë i qartë. Nëse dikush dëshiron të martohet me një imoral që nuk është penduar, atëherë të vetmet mundësi janë:

1. Ai është idhujtar ose mohues i Zotit, që nuk do t'ia dijë fare për rregullat dhe ligjet e Zotit, prandaj edhe martohet me imorale duke dashur të përmbushë veçse dëshirat e nefsit.

2. Ai është musliman, beson ligjet dhe dispozitat e Zotit, por gjithsesi martohet me një imorale, edhe pse e di që është e tillë. Atëherë, kjo lloj martesë është një lloj si zinaja, ndërsa ai që e bën atë është imoral dhe i përdalë. Nëse do të ishte besimtar i vërtetë në Allahun, nuk do të bënte këtë veprim, pra, të martohej me një imorale që nuk është penduar për imoralitetin. Ajeti është argument i qartë që tregon se martesë me imoralët është e ndaluar, derisa të ata pendohen (mashkull apo femër qoftë). Bashkimi në martesë me ta është shumë i dëmshëm dhe i dënueshëm, sepse lidhja bashkëshortore është nga lidhjet më të forta, për të cilën njeriu mban shumë përgjegjësi. Njeriu do të jetë me atë që e ka dashur dhe shoqëruar në dynja, siç thotë Zoti: "Kjo është dita e ndasisë, që ju e konsideruat gënjeshtër. Tubojini së bashku (në zjarr) ata që ishin keqbërës, (bashkëshortet dhe) shoqërinë e tyre dhe ata (idhujt) që i adhuruan përveç Allahut dhe shpjerini drejt rrugës së Xhehimit! Ndalini ata! Tani do të merren në përgjegjësi." Zoti e ndaloi një

bashkim të tillë, sepse ka shumë të liga. Kjo lloj martesë është shkatërruese e xhelozisë, sjell ngatërrim gjaku dhe përkatësisht farefisnore, sepse fëmijët nuk kanë të sigurt atësinë. Gjithashtu, kjo lloj lidhjeje nuk e ruan nderin, sepse imoralët synojnë vetëm ngopjen e dëshirave dhe instikteve. Vetëm njëra prej këtyre ligësive do të mjaftonte që martesë me ta të ishte e ndaluar. Në këtë ajet tregohet se imorali nuk është besimtar me iman të plotë, sikurse ka thënë Profeti (a.s): "Kur vjedh hajduti, nuk është besimtar gjatë vjedhjes. Kur bëjnë imoralitet lavirët, nuk janë besimtarë gjatë imoralitetit." Këto vepra e cenojnë shumë imanin.

Ajetet 4 – 5

4. Edhe ata të cilët bëjnë shpifje për gratë e ndershme dhe nuk sjellin katër dëshmitarë, t'i rrihi me nga tetëdhjetë kamxhikë dhe atyre mos ua pranoni kurrë dëshminë! Sepse ata janë keqbërës (e nuk u pranohet dëshmia).

5. Me përjashtim të atyre që më pas pendohen dhe përmirësohen. Me të vërtetë, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar tregoi rëndësinë e madhe të ekzekutimit të ligjit për imoralin, pra, ose goditjen me 100 kamxhikë për ata që kanë qenë të pamartuar, ose vrasjen me gurë për imoralin që ka qenë i martuar. Ai na tregoi se nuk lejohet martesë me të tillë njerëz, derisa të pendohen, sepse kjo do të sillte sherr të madh. Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon diçka tjetër, që është shumë e rëndë dhe e rrezikshme. Ai na ndalon nga shpifja për gratë (dhe burrat) e ndershme dhe na njofton se kjo vepër është shumë e dënueshme dhe e ulët.

- **Edhe ata të cilët bëjnë shpifje për gratë e ndershme...** - Bëhet fjalë për ata që shpifin për gratë e lira dhe të ndershme, por përfshihen edhe burrat e ndershëm, sepse nuk ka dallim mes dy rasteve. Sigurisht, këtu bëhet fjalë për shpifjen për imoralitet, sepse vetë konteksti e tregon këtë.

- **...dhe nuk sjellin katër dëshmitarë...** - Nuk sjellin si dëshmitarë katër burra të drejtë e të besueshëm, që dëshmojnë qartë se është kryer imoraliteti.

- **... t'i rrihni me nga tetëdhjetë kamxhikë...** – Goditen me 80 shkopinj me trashësi mesatare, që ta ndiejnë dhimbjen. Nuk teprohet aq as të shkaktojë vdekjen ose të sjellë dëmtime të rënda, sepse qëllimi është edukimi e jo shkatërrimi e dëmtimi i rëndë i njeriut. Ky është dënimi për krimin e përbaltjes së nderit të besimtarit. Megjithatë, ky dënim ekzekutohet veçse në rastin kur i prekuri nga shpifja plotëson dy kriteret: 1) është besimtar dhe 2) është i martuar. Nëse nuk i plotëson këto kriteret, shpifja ndëshkohet me mënyra të tjera, që i përcakton gjykata islame, si burgosje etj. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar thotë:

- **...dhe atyre mos ua pranoni kurrë dëshminë!**... - Ky është një dënim tjetër: lëshohet një vendim nga gjykata, që dëshmia e këtij njeriu nuk pranohet dhe është e pavlefshme, derisa ai të shfaqë pendim të dukshëm dhe të pastrojë figurën e tij. Pra, ky krim ka dy dënime: rrahja me 80 shkopinj dhe mospranimi i dëshmisë. Për këtë, Allahu i Madhëruar thotë:

- **...Sepse ata janë keqbërës (e nuk u pranohet dëshmia).** – Ata e kanë thyer bindjen ndaj Allahut. Ligësia e tyre është shumë e madhe, sepse ata i kanë shkelur kufijtë e Zotit dhe kanë shkuar te ndalesat e Tij. Veç kësaj, ata kanë shkelur mbi nderin e vëllait, duke përhapur thashetheme, duke rënduar kështu edhe vëllezërit e tjerë, për të cilët mbase është bërë shkaktar që ata të flasin, të përgojojnë e të përhapin thashethemet. Ai është bërë shkaktar për shkatërrimin e vëllazërisë së imanit, që Zoti ka urdhëruar të lidhet fort mes besimtarëve. Kjo tregon qartë se shpifja është gjynah i madh.

- **Me përjashtim të atyre që më pas pendohen dhe përmirësohen.** - Pendimi në të tilla raste shfaqet duke folur të vërtetën dhe duke përgënjeshtuar shpifjet e veta. Ai detyrimisht duhet ta pranojë se ka

shpifur. Përderisa nuk sjell katër dëshmitarë, ai duhet të përgënjeshtrojë veten para njerëzve, edhe nëse është i sigurt se ka ndodhur imoraliteti. Kështu, nëse shpifësi pendohet dhe rregullon punët e tij, duke zëvendësuar çdo punë të keqe me të mira, hiqet prej tij vula e “fiskut”, pra, vendimi për mospranimin e dëshmisë, dhe kështu atij i pranohet dëshmia, sipas mendimit më të saktë të dijetarëve.

- **Me të vërtetë, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.** - Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë dhe i fal të gjitha gjynahet e atyre që pendohen.

Ajetet 6 – 10

6. Sa për ata që shpifin për gratë të veta dhe nuk kanë dëshmitar tjetër përveç vetvetes, ata duhet të betohen katër herë në Allahun se po thonë solemnisht të vërtetën.

7. Dhe për herë të pestë ai duhet të thotë: "Mallkimi i Allahut qoftë mbi mua nëse po them gënjeshtër!"

8. Ndërsa gruaja e akuzuar mund ta largojë dënimin nga vetja e saj, duke u betuar katër herë në Allahun se ai (i shoqi) gënjen.

9. Për herë të pestë duhet të thotë: "Zemërimi i Allahut qoftë mbi mua nëse ai (im shoq) ka thënë të vërtetën!"

10. Dhe, sikur të mos ishin mirësia dhe mëshira e Allahut për ju, (ju do të shkatërroheshit). Pa dyshim, Allahu e pranon pendimin dhe është i Urtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Sa për ata që shpifin për gratë të veta ...** - Edhe në këtë rast kemi të bëjmë me një akuzë për imoralitet, së cilës i mungojnë katër dëshmitarë. Por në këtë rast nuk ndëshkohet pala akuzuese, që është bashkëshorti. Pse? Burri nuk do të bënte kurrë një akuzë të tillë për gruan e tij, pasi ky do të ishte cenim edhe i nderit të tij, gjithashtu. Normalisht, burri nuk do ta akuzonte kurrë bashkëshorten e tij, sepse kjo do të cenonte jo vetëm gruan, por edhe atë vetë. Prandaj, kjo është një lloj shenje që burri edhe mund të jetë i vërtetë në atë që

thotë. Në fakt, ai ka të drejtë të mbrojë të drejtat e tij, që i sheh se janë të rrezikuara, të drejta që nuk i kanë akuzuesit e tjerë. Allahu i Madhëruar thotë: "...ata që shpifin për gratë të veta..." Domethënë, ata që akuzojnë për imoralitet gratë tyre. Bëhet fjalë për bashkëshortet e tyre të lira, e jo për skllavet.

- **...dhe nuk kanë dëshmitar tjetër përveç vetvetes...** - Nëse akuzojnë gratë e tyre për imoralitet dhe për këtë nuk kanë asnjë dëshmitar okular, përveç vetes së tyre, atëherë:

- **...ata duhet të betohen katër herë në Allahun se po thonë solemnisht të vërtetën.** – Burri duhet të deklarojë katër herë se thotë të vërtetën në dëshminë e tij, pra, se gruaja e vet ka bërë imoralitet (marrëdhënie intime jashtëmartesore). Ai duhet të thotë katër herë: “Dëshmoj para Zotit se them të vërtetën në akuzën time kundër saj për imoralitet!”

- **Dhe për herë të pestë ai duhet të thotë: "Mallkimi i Allahut qoftë mbi mua nëse po them gënjeshtër!"** - Në herën e pestë, përveç asaj që thuhet në katër herët e para, shton mallkimin mbi veten, nëse gënjen. Pasi përfundon këtë lutje për mallkim, atëherë ai nuk ndëshkohet si shpifës. Kjo kuptohet nga ajetet. Nëse ai e tregon edhe burrin me të cilin gruaja ka bërë zina, edhe ai do të gjykohet në varësi të dëshmisë ose jo të gruas. Nëse gruaja nuk e pranon akuzën ndaj saj, atëherë ajo nuk dënohet (e po kështu edhe dënimi i atij burrit që akuzohet se bëri imoralitet). Por nëse gruaja nuk pranon të bëjë dëshmitë njëllor si bashkëshorti i saj, a dënohet ajo me gurë, duke marrë për bazë betimet e burrit dhe mosbetimin e saj, apo dënohet me burgosje të përjetshme? Dy janë mendimet e dijetarëve. Por faktet tregojnë se ajo duhet të dënohet me masën e përcaktuar për imoralitetin nga Sheriati e jo me burgosje të përjetshme. Këtë e mbështet edhe fjala e Allahut të Madhëruar:

- **Ndërsa gruaja e akuzuar mund ta largojë dënimin nga vetja e saj, duke u**

betuar katër herë në Allahun se ai (i shoqi) gënjen. - Nga ajetet kuptohet se dënimi, të cilin gruaja e largon nga vetja, është pikërisht dënimi për imoralitetin. Kjo mund të bëhet: "...duke u betuar katër herë në Allahun se ai (i shoqi) gënjen." Pra, kjo është e vetmja rrugë për të larguar dënimin nga vetja e saj. Edhe ajo duhet të deklarojë katër herë se burri gënjen.

- **Për herë të pestë duhet të thotë: "Zemërimi i Allahut qoftë mbi mua nëse ai (im shoq) ka thënë të vërtetën!"** - Në të pestën shton dhe thotë: "Zemërimi i Allahut qoftë mbi mua nëse ai (im shoq) ka thënë të vërtetën!". Pasi plotësohen procedurat, gjykohet dhe vendoset që ata të dy të ndahen për të mos u lejuar më të bashkohen në këtë jetë. Nëse gruaja është shtatzënë, pas këtij gjykimi ai fëmijë nuk i njihet bashkëshortit. Ajetet tregojnë se për saktësinë e këtij procesi gjykimi është kusht që të thuhet saktësisht formula e dëshmisë dhe mallkimit, me fjalët e sjella në Kur'an, qoftë nga burri, qoftë nga gruaja, dhe është kusht, gjithashtu, të bëhet betimi me radhë, në fillim burri, pastaj gruaja. Betimi duhet bërë pa hequr apo shtuar fjalët e formulës së përcaktuar në Kur'an. Mallkimi bie mbi burrin, nëse akuzon gruan e tij padrejtësisht, ashtu si zemërimi i Allahut bie mbi gruan nëse burri i saj thotë të vërtetën. Pasi realizohet procesi i betimit dhe mallkimit, burrit i hiqet e drejta për atësinë e fëmijës, edhe nëse mund të ketë ngjashmëri. Ngjashmëria nuk merret për bazë në këtë rast gjykimi, sepse ajo është nuk është fakt i prerë, që mund të shërbejë për të hedhur poshtë gjykimin. E drejta e atësisë mund të përfitohet veçse me argumente bindëse.²⁰

- **Dhe, sikur të mos ishin mirësia dhe mëshira e Allahut për ju, (ju do të shkatërroheshit). Pa dyshim, Allahu e pranon pendimin dhe është i Urtë.** - Nisur nga konteksti, ajeti jep një mesazh të qartë se sa e dënueshme është kjo vepër, pra, shpifja ndaj të ndershmëve. Sikur të mos ishte mëshira e Allahut, mbi mashtruesit do të godiste menjëherë zemërimi i Allahut dhe

mallkimin i Tij, siç bëhet lutja. Nga mëshira e mirësia e Tij, Zoti e bëri dispozitën e mallkimit vetëm në rastin kur ndodh mes bashkëshortëve, sepse në këtë rast nevoja për të është më e madhe. Gjithashtu, shprehja e mëshirës së Tij është edhe në faktin që nëpërmjet këtyre ligjeve e dispozitave, ju tregon dhe paralajmëron se sa e keqe dhe e dënueshme është zinaja, dhe po kështu edhe shpifja për diçka të tillë. I Gjithëmëshirshmi e ka lënë hapur portën e pendimit për të gjitha gjynahet, qofshin ato të mëdha apo të vogla. Sikur të mos ishte mëshira e mirësia e Zotit, ju nuk do të kishit gjetur këto mirësi e hapësira pendimi.

Ajetet 11 – 26

11. Ata që e trilluan shpifjen, janë një grup brenda jush. Ju, kurrësesi mos e mendoni (këtë) se është një e keqe për ju! Përkundrazi, ajo është për të mirën tuaj. Secili prej tyre do të dënohet sipas pjesëmarrjes në këtë gjynah. Dhe ai që i priu (shpifjes), do të ketë një dënim të madh.

12. Përse vallë, kur besimtarët dhe besimtare e dëgjuan atë (shpifje), të mos mendonin të mirën si për vete dhe të thoshin: “Kjo është një shpifje e qartë?”

13. Përse nuk sollën katër dëshmitarë për ta provuar këtë? Përderisa nuk sollën dëshmitarë, atëherë ata janë gënjeshtarë para Allahut.

14. Dhe, sikur të mos ishin mirësia dhe mëshira e Allahut për ju në këtë botë dhe në Botën Tjetër, ju do t’ju kapte një dënim shumë i madh për shkak të asaj (shpifjeje) në të cilën u përfshitë si pa të keq.

15. Dhe ju e përcillnit atë (shpifjen) me gjuhën tuaj dhe flisnit për diçka për të cilën nuk kishit kurrfarë dijeje. Dhe ju e mendonit atë si diçka të vogël, por tek Allahu ajo është e madhe.

16. E përse vallë, kur e dëgjuat atë (shpifjen), nuk thatë: “Nuk është mirë të flasim për këtë. I Dëlrë je Ti (o Zot). Kjo është një shpifje, vërtet e madhe.”

17. Allahu ju këshillon që një sjellje e tillë të mos përsëritet kurrë, nëse jeni besimtarë (të vërtetë).

18. Dhe Allahu i sqaron për ju Argumentet dhe Ai është i Gjithëditur dhe i Urtë.

19. Ata, të cilët dëshirojnë që mes besimtarëve të përhapet imoraliteti, i pret dënimi i dhembshëm në këtë botë dhe në Botën Tjetër. Allahu i di (të fshehtat) e ju nuk i dini.

20. Dhe, sikur të mos ishin mirësia dhe mëshira e Allahut për ju, (do t’ju kapte një dënim i madh). Por Allahu është shumë i Butë dhe Mëshirëplotë.

21. O ju që keni besuar! Mos shkoni pas gjurmëve të shejtanit! Kush ndjek gjurmët e shejtanit ai do ta urdhërojë veç për të punë shëmtuara e të këqia. Dhe, sikur të mos ishin mirësia dhe mëshira e Allahut për ju, askush prej jush nuk do të pastrohej ndonjëherë (prej gjynaheve). Por Allahu pastron atë që do Ai. Allahu Dëgjon e Di gjithçka.

22. Bamirësit dhe të pasurit të mos betohen se nuk do t’u japin të afërmeve, të varfërve dhe atyre që i lanë shtëpitë e tyre për hir të Allahut, por le t’ua falin (gabimin) dhe të mos ua vënë re. A nuk dëshironi që Allahu t’ju falë ju? Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.

23. Vërtet, ata që shpifin për gratë e ndershme, për ato besimtare të pafajshme, janë të mallkuar në këtë botë dhe në Botën Tjetër dhe ata i pret një Dënim shumë i madh,

24. Ditën, kur kundër tyre do të dëshmojnë gjuhët e tyre, duart e tyre dhe këmbët e tyre për atë që kanë bërë.

25. Atë ditë Allahu do t’ua japë të plotë (gjithë) shpërblimin e merituar. Dhe ata e dinë mirë se Allahu është e vetë e Vërteta.

26. Gratë e këqija janë për burra të këqij dhe burrat e këqij janë për grate e këqija, ndërsa të ndershmet janë për të ndershmit dhe të ndershmit janë për të ndershmet. Këta janë të pastër nga

vendosën dispozita të domosdoshme, që besimtarët duhet t'i dinë, t'i mësojnë dhe të punojnë me to deri në Ditën e Gjykimit. Të gjitha këto mirësi të shumta, nuk do të dilnin në pah sikur të mos ndodhte kjo histori shpifjeje. Kur Allahu dëshiron diçka, Ai i krijon kushtet për të. Vini re! Në këtë histori Allahu u drejtohet besimtarëve në numrin shumë, duke u dhënë kështu një mesazh të rëndësishëm: shpifja ndaj njëri-tjetrit është cenim për të gjithë bashkësinë. Të mirat dhe të këqijat ju i përjetoni së bashku. Gjithashtu, është edhe mesazhi tjetër: besimtarët, për sa i përket dashurisë, mëshirës e butësisë së ndërsjelltë dhe përkujdesit për çdo të mirë, janë si një trup i vetëm. Besimtarët dhe besimtare janë si një ndërtesë, ku secili prej tyre mban tjetrin. Ata forcojnë njëri tjetrin. Kështu, nëse dikush e urren që të përbaltet vetë me shpifje, po ashtu le të urrejë cenimin e nderit të vëllait të tij besimtar. Le ta trajtojë atë njëlloj si veten e vet. Nëse besimtari nuk e ka arritur në këtë gradë të imanit, kjo tregon se imani i tij është ende i mangët dhe po e mangët është dhe vëllazëria islame, e cila kërkon që muslimanët të këshillojnë e të përmirësojnë njëri-tjetrin. Megjithatë, edhe pse kjo histori pati mirësitë e saj në këto aspekte që u përmendën, Allahu thotë:

- **Secili prej tyre do të dënohet sipas pjesëmarrjes në këtë gjynah.** - Ky është një kërcënim për të gjithë ata që e nisën këtë histori shpifjeje. Ai fatzi ishte munafiku i pështrirë me emrin Abdullah Ibn Ubej Ibn Seluli, Allahu e mallkoftë! Për të, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Dhe ai që i priu (shpifjes), do të ketë një dënim të madh.** - Ky dënim është përjetësia në gradën më të thellë të zjarrit të Xhehenemit. Në vijim, Allahu i Madhëruar i udhëzon besimtarët si të sillen në situata të ngjashme dhe u jep një porosi të vyer. Ai thotë:

- **Përse vallë, kur besimtarët dhe besimtare e dëgjuan atë (shpifje), të mos mendonin të mirën si për vete dhe të thoshin: “Kjo është një shpifje e qartë”?**

- Domethënë, është detyrë për besimtarët që të mendojnë mirë për njëri tjetrin. Ata duhet të mendojnë gjithmonë se besimtarët janë të pastër nga shpifjet, pasi imani e largon besimtarin dhe besimtare nga ato vepra të ulëta. Madje, besimtarët për të tilla shpifje thonë: *“I Pastër dhe i Dëlirë je, o Zot, nga mendimi i gabuar se Ti mund t'i lësh besimtarët e mirë që të bien në të tilla poshtërsi!”* Kështu, nëse do t'i pranoni si të vërteta të tilla shpifje për besimtarët e mirë, kjo do të ishte një shpifje për vetë Zotin, i cili kurrë nuk do t'i linte besimtarët dhe besimtare e Tij të dashur që të bien në të tilla poshtërsi, sepse është i pastër nga të tilla gjëra, që bien ndesh me urtësinë dhe dashurinë e Tij për besimtarët. Ky duhet të jetë mendimi që duhet të mbizotërojë në mendjen dhe zemrat e besimtarëve për njëri tjetrin dhe që është detyrë e domosdoshme dhe e ndërsjelltë për ta. Është detyrë që, së pari, të tilla fjalë të përgënjeshtrohen në zemër e të mos përhapen më tutje dhe, nga ana tjetër, të përgënjeshtrohen ata që i thonë, madje të mbahet qëndrim ndaj tyre.

- **Përse nuk sollën katër dëshmitarë për ta provuar këtë?** - Ata që shpifin duhet të sjellin katër dëshmitarë të drejtë e të besueshëm. Nëse nuk e bëjnë, atëherë ata janë gënjeshtarë tek Allahu:

- **Përderisa nuk sollën dëshmitarë, atëherë ata janë gënjeshtarë para Allahut.** – Domethënë, edhe sikur të jenë të sigurt për atë që dëshmojnë, ata janë gënjeshtarë në gjykimin e ligjet e Zotit nëse nuk sjellin katër dëshmitarë. Nëse nuk kanë katër dëshmitarë, nuk duhet të flasin fare. Pra, në këtë rast Zoti ua ka bërë haram që të flasin. Vini re se si Allahu thotë: “ata janë gënjeshtarë para Allahut.” dhe nuk thotë thjesht “janë gënjeshtarë”, për të treguar se sa e rëndësishme është ruajtja e nderit të besimtarit dhe sa e dënueshme është shpifja. Nuk lejohet të flasësh kurrë për nderin e besimtarit nëse nuk ke katër dëshmitarë të besueshëm. Edhe sikur imoraliteti të ketë ndodhur, nuk lejohet të flasësh.

- **Dhe, sikur të mos ishin mirësia dhe mëshira e Allahut për ju në këtë botë dhe në Botën Tjetër, ju do t'ju kapte një dënim shumë i madh për shkak të asaj (shpifjeje) në të cilën u përfshitë si pa të keq.** - Është mëshira dhe mirësia e Zotit që ju ruan në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Ai i përfshin besimtarët me mirësinë e dhe mëshirën e Tij në dynja dhe në ahiret, prandaj ata i ndjek e mira dhe janë të ruajtur nga të këqijat. Në të kundërt: "...ju do t'ju kapte një dënim shumë i madh për shkak të asaj (shpifjeje) në të cilën u përfshitë si pa të keq." Për shkak të asaj shpifjeje, do t'ju godiste një dënim i madh. Këtë dënim e meritoni për ato fjalë të rënda që thatë. Nga mëshira dhe mirësia e madhe e Zotit, Ai jua bëri të mundur pendimin. Madje, edhe nëse sjell ndonjë ndëshkim mbi ju, me këtë ju pastron nga gjynahet dhe ju jep mundësinë që të ruani dhe të shpëtoni imanin tuaj.

- **Dhe ju e përcillnit atë (shpifjen) me gjuhën tuaj dhe flisnit për diçka për të cilën nuk kishit kurrfarë dijeje.** - Ky është shkak që edhe disa besimtarë u përfshinë në këtë thashethem të madh. Ata e menduan si diçka të vogël të folurit në këtë çështje. Megjithatë, Allahu i Madhëruar ua mundësoi të pendoheshin për këtë.

- **Dhe ju e mendonit atë si diçka të vogël, por tek Allahu ajo është e madhe.** - Ky është një kërcënim i madh dhe një ndalesë shumë e fortë nga ky lloj gjynahu, që shumë njerëz nuk i kushtojnë rëndësi. Çdokush duhet të dijë se nënvlerësimi i një gjynahu dhe të menduarit e tij si diçka e vogël nuk sjell ndonjë lehtësim dhe as nuk e zvogëlon atë gjynah, madje përkundrazi, e zmadhon edhe më shumë gjynahun. Njeriu ndoshta mund ta shohë si të lehtë, prandaj i kthehet disa herë atij gjynahu.

- **E përse vallë, kur e dëgjuat atë (shpifjen), nuk thatë: "Nuk është mirë të flasim për këtë.** - Kur të dëgjonit këtë shpifje të madhe, ju duhet ta refuzonit prerë e të thoshit: "Nuk është mirë të flasim për këtë." Nuk është aspak e denjë për ne që të flasim për një gjë kaq të ulët. Është e qartë

që kjo është shpifje, sepse imani e ndalon besimtarin të bëjë poshtërsi të tilla.

- **I Dëlirë je Ti (o Zot). Kjo është një shpifje, vërtet e madhe.**" - Është e qartë që kjo është një shpifje, prandaj ne nuk bëhemi kurrësesi pjesë e saj.

- **Allahu ju këshillon që një sjellje e tillë të mos përsëritet kurrë,...** - Allahu i Lartësuar ju urdhëron dhe porosit që kurrë të mos i ktheheni një gjynahu të tillë, kurrë të mos akuzoni e shpifni kundër besimtarëve dhe nderit të tyre! Sa të mrekullueshme janë porositë e Zotit tonë! Ne duhet t'i pranojmë ato me zemër të hapur e të kënaqur dhe me përunjësi t'i zbatojmë! Ne duhet të dorëzohemi e të jemi mirënjohës për të tilla ligje e qartësime nga Zoti ynë: "Vërtet, sa të mrekullueshëm janë urdhrat që ju jep Ai! Allahu dëgjon dhe sheh si veproni." [Nisa 58]. Pastaj thotë Zoti:

- **...nëse jeni besimtarë (të vërtetë).** - Kjo tregon se imani i sinqertë e ndalon besimtarin që të bëjë harame e t'u bëjë bisht detyrave të Zotit të tij.

- **Dhe Allahu i sqaron për ju Argumentet...** - Ajetet e Allahut të Madhëruar janë të mbushura me dobi të shumta. Në to ka këshilla, ligje e dispozita, qortime e kërcënime, inkurajime e nxitje për punë të mira. Të gjitha këto Allahu i Madhëruar na i sqaron në formën më të plotë dhe të kuptueshme.

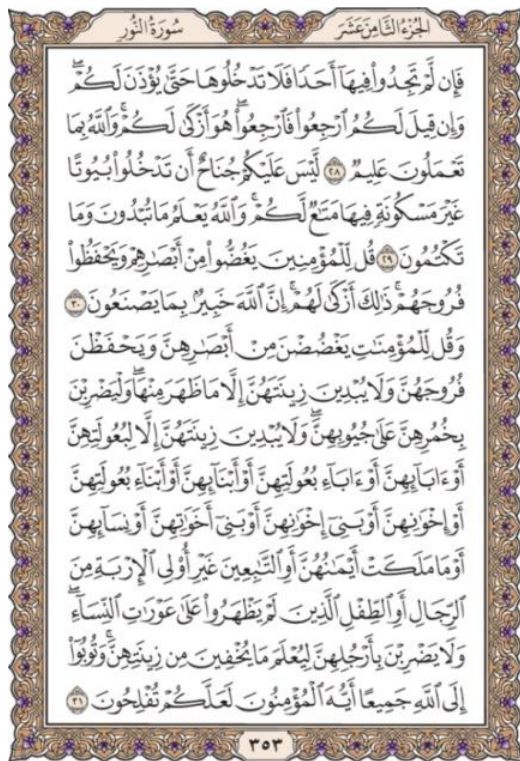
- **...dhe Ai është i Gjithëditur dhe i Urtë.** - Allahu është absolut dhe i plotë në diturinë e Tij dhe i paanë në urtësinë e Tij. Prej diturisë dhe urtësisë së Tij janë edhe këto njohuri që u dhuroi dhe u shpalli adhuresve të Tij. Këto njohuri dhe ligje kanë për t'ju sjellë dobi në çdo kohë e vend. Madje, nuk mund të arrihet lumturia dhe rregullimi i njerëzve ndryshe, por veçse përmes këtyre porosive e ligjeve të sjella përmes Shpalljes. Askush nuk e di dhe gjykon të mirën për krijesat më mirë se Krijuesi i tyre i Gjithëditur dhe i Urtë.

- **Ata, të cilët dëshirojnë që mes besimtarëve të përhapet imoraliteti, i**

pret dënimi i dhembshëm në këtë botë dhe në Botën Tjetër. Allahu i di (të fshehtat) e ju nuk i dini. - Ata që dëshirojnë që mes besimtarëve të përhapin gjëra të shëmtuara dhe të ndaluara nga Zoti, që të përhapet imoraliteti e largimi nga feja, ata i pret një dënim i dhembshëm. Ai dënim do të torturojë zemrat dhe trupat e tyre. Kështu dënohen ata që bëjnë padrejtësi ndaj besimtarëve dhe përhapin sherrin mes tyre. Mendohu pak me kujdes! Nëse një dënim i tillë është për ata që thjesht dëshirojnë që të përhapet poshtërsia dhe imoraliteti, atëherë si mendon se do të jetë dënimi për ata të cilët marrin pjesë aktive duke folur dhe e përhapur ndër njerëz shpifjet për imoralitet? Sigurisht, pjesëmarrja aktive në të tilla fitne e vepra të këqija është shumë më e keqe dhe e rëndë sesa thjesht të dëshirosh dhe të kënaqesh me këtë. Nuk ka rëndësi në këtë mes, a ka ndodhur vërtet imoraliteti apo jo. Ajo që ka rëndësi është përfshirja në hapjen e shpifjes dhe imoralitetit ndër besimtarë. E gjitha kjo është tregues i mëshirës së Allahut të Lartësuar për besimtarët, për kujdesin e Tij të veçantë për ta dhe për mbrojtjen e nderit të tyre, ashtu siç kujdeset për të mbrojtur gjakun dhe pasurinë e tyre. Tregues i kësaj mëshire dhe përkujdesi të veçantë janë edhe këto urdhra, që u drejtohen atyre për dashuri dhe solidaritet vëllazëror. Çdokush duhet të dojë për vëllanë e tij atë që e dëshiron edhe për veten e vet dhe duhet të urrejë për vëllanë e vet atë që e urren për veten e vet.

- **Dhe, sikur të mos ishin mirësia dhe mëshira e Allahut për ju, (do t'ju kapte një dënim i madh).** ... - Prandaj ju mësoi ato ligje e porosi që nuk i dini.

- **Por Allahu është shumë i Butë dhe Mëshirëplotë.** - Mirësitë e Allahut ju rrethojnë nga çdo anë. Ai ju mbulon vazhdimisht me mëshirën, butësinë si dhe përkujdesin e Tij. Pikërisht nga kjo mirësi e përkujdesje, që Ai ju mësoi këto ligje e dispozita dhe ju dhuroi këshilla të mrekullueshme dhe urtësi të vyera. Allahu është Mëshirëplotë dhe i Butë, prandaj edhe

i afatizon jobesimtarët që kundërshtojnë fenë e ligjet e Tij. Mëshira dhe bamirësia janë attribute të Allahut dhe janë ato që ju sjellin mirësitë e dynjasë e të ahiretit, të cilat kurrë nuk mund t'i numëroni e t'i llogaritni. Pasi na ndaloi në mënyrë të veçantë nga ky lloj gjynahu e poshtërsie, Allahu i Madhëruar vijon të ndalojë nga gjynahet në përgjithësi, duke thënë:

- **O ju që keni besuar! Mos shkoni pas gjurmëve të shejtanit!...** - Largojuni rrugëve dhe joshjeve të shejtanit. Te "hapat e shejtanit" hyjnë të gjitha llojet e gjynaheve që kanë të bëjnë me zemrën, gjuhën dhe gjymtyrët. Allahu i Madhëruar, me urtësinë e Tij, na urdhëron dhe na qartëson se e kemi të ndaluar të ndjekim hapat e shejtanit. Ai na sqaron urtësinë e kësaj ndalesë dhe çfarë synohet me ndalimin e ndjekjes së hapave të shejtanit, duke thënë:

- ... **Kush ndjek gjurmët e shejtanit ai do ta urdhërojë veç për të punë shëmtuara e të këqija.** - Kjo ndalesë synon të na ruajë nga përfundimi i keq dhe shkatërrimi, ku të

çon ndjekja e hapave të shejtanit. Ai i mallkuar urdhëron veçse për poshtërsi e gjëra që janë të shëmtuara jo vetëm sipas gjykimit të Sheriatit, por edhe sipas mendjes së shëndoshë e natyrës së pastër së njerëzve, edhe pse disave të transformuar në shijet dhe natyrën e tyre mund t'ju duket e bukur dhe e kënaqshme. Shejtani i josh njerëzit në poshtërsi që natyra dhe mendjet e shëndetshme nuk i pranojnë, prandaj për ta janë të huaja, të panjohura dhe të refuzuara. Kështu janë poshtërsitë për të cilat nxit shejtani i mallkuar pa asnjë përjashtim. Prandaj Allahu na ndaloi nga të gjitha ato. Të gjitha këto porosi dhe ligje janë mirësi, për të cilat duhet t'i shprehim mirënjohjen dhe ta kujtojmë vazhdimisht Allahun. Kjo mirënjohje dhe ky kujtim i vazhdueshëm i mirësive të Allahut do t'i bëjë njerëzit që të ruhen nga poshtërsitë, turpet dhe çdo vepër e shëmtuar në të cilën i fton shejtani i mallkuar. Është Zoti që, me mirësinë e përkujdesin e Tij, ju ndalon nga të gjitha ato vepra, që janë si helmi vrasës për besimin dhe moralin e njeriut.

- **Dhe, sikur të mos ishin mirësia dhe mëshira e Allahut për ju, askush prej jush nuk do të pastrohej ndonjëherë** (*prej gjynaheve*). - Ai nuk do të ruante e pastronte asnjë nga ndjekja e hapave të shejtanit, sepse shejtani i mallkuar punon pareshtur, së bashku me ushtrinë e tij, për t'i joshur dhe tunduar njerëzit dhe për t'ua zbukuruar të kotën dhe paturpësinë. Shpeshherë nefsi i njeriut anon në të tilla shfrenime dhe gjithashtu nxit fort në to. Pastaj mangësia është një karakteristikë e pandashme e njeriut, për të mos lënë mënjane edhe imanin e dobët. Duke parë këtë gjendje të njeriut, nëse Zoti do të hiqte dorë prej Tij dhe të mos e ruante, ndihmonte dhe pastronte, ai do të mbetej i pashpresë. Askush nuk do të pastrohej nga gjynahet dhe të këqijat dhe as do të mund të bënte vepra të mira, që e lehtësojnë dhe e kthejnë në rrugën drejt kënaqësisë së Zotit dhe Xhenetit të Tij. Kshtu kujdeset Zoti, duke e pastruar robin nga gjynahet dhe duke

e përmirësuar gjendjen e tij me vepra të mira, që e afrojnë tek Ai. Por duhet të dihet mirë se vetëm duke kërkuar mëshirën dhe mirësinë e Tij mund të pastrohet ai që pastrohet. Një nga lutjet më të zgjedhura të Profetit (a.s) ishte: "Allahume ati nefsi takuaha ue zek-kiha ente hajru men zek-kaha ente uelijuha ue meulaha", O Allah! Jepi shpirtit tim devotshmërinë dhe pastroje atë! Ti je më i Miri që e pastron atë. Tije Mbrojtësi dhe i Dashuri i shpirtit tim.", prandaj edhe tha:

- **Por Allahu pastron atë që do Ai.** - Allahu e pastron dhe lartëson atë që e di mirë se pastrohet dhe lartësohet. Ai është më i Dituri se kush e meriton dhe kush është për t'u pastruar, prandaj thotë:

- **Allahu dëgjon e di gjithçka.** - Ndër ata që morën pjesë në këtë shpifje e thashethem ishte edhe Mistah ibnu Uthathe, një i afërm i Ebu Bekrit. Mistahu ishte i varfër dhe muhaxhir. Duke qenë se u bë pjesë e kësaj fitneje, Ebu Bekri u betua se nuk do ta ndihmonte më me shpenzimet që i mbulonte, për shkak të fjalëve që fliste dhe pjesëmarrjen në thashetheme. Por Allahu i Madhëruar zbriti këtë ajet ku i ndalonte besimtarët nga betimi që të mos shpenzonin për të varfërin, dhe i nxit për të qenë falës e tolerantë. Madje, Ai u premton falje e mëshirë atyre që tregohen falës e tolerantë. prandaj edhe thotë:

- **Bamirësit dhe të pasurit të mos betohen se nuk do t'u japin të afërmeve, të varfërve dhe atyre që i lanë shtëpitë e tyre për hir të Allahut, por le t'ua falin (gabimin) dhe të mos ua vënë re. A nuk dëshironi që Allahu t'ju falë ju? Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.** - Nëse i trajtoni njerëzit me falje e tolerancë, edhe Ai do t'ju trajtojë me falje e tolerancë. Ebu Bekri, kur dëgjoi këtë ftesë bujare të Allahut të Madhëruar, tha: "Po, vallahi! Unë dua që Allahu të më falë mua!" Pas kësaj, ai vazhdoi ndihmën financiare për Mistahun. Në këtë ajet gjejmë argument që nxit për ndihmën e të afërmeve dhe se ndihma nuk duhet lënë për shkak të

gjynahut të njeriut. Ajeti na nxit për falje e tolerim, pavarësisht nga gjynahet e tjetrit. Falja e tolerimi janë zgjedhja më e mirë, nëse e kërkon urtësia dhe dobia. Pastaj Allahu i Madhëruar tregon për dënimin e madh që i pret ata që shpifën për gratë e ndershme e të pastra nga imoraliteti.

- **Vërtet, ata që shpifin për gratë e ndershme, për ato besimtare të pafajshme, janë të mallkuar në këtë botë dhe në Botën Tjetër dhe ata i pret një Dënim shumë i madh,...** - Allahu i quan ato gra të pastra "*el gafilat*", pra, ato janë të tilla që as u shkon ndër mend kurrë një vepër e tillë e ulët. Kështu, ata që i akuzojnë për këto gra: "...janë të mallkuar në këtë botë dhe në botën tjetër." Sigurisht që mallkimi jepet veçse për një gjynah të madh. Madje, Allahu i Madhëruar e përforcon këtë mallkim për ata, duke përmendur se do të vazhdojë në të dyja jetët: "... ata i pret një dënim shumë i madh." Kjo është shtesë mbi mallkimin. Allahu i largoi nga mëshira e Tij dhe i mbuloi me ndëshkimin dhe zemërimin e Tij.

- **Ditën, kur kundër tyre do të dëshmojnë gjuhët e tyre, duart e tyre dhe këmbët e tyre për atë që kanë bërë.** - Ky ndëshkim do të jetë Ditën e Gjykimit. Çdo gjymtyrë dhe pjesë e trupit do të dëshmojë për çfarë ka bërë. Atë ditë Allahu do t'i japë mundësinë çdo gjëje që të flasë dhe të dëshmojë. Askush nuk do të mund të refuzojë apo mohojë gjë prej veprave të veta, sepse Allahu do të bëjë drejtësi absolute. Madje, dëshmitë do të vijnë nga vetë ata dhe gjymtyrët e tyre.

- **Atë ditë Allahu do t'ua japë të plotë (gjithë) shpërblimin e merituar.** - Do t'ua japë me drejtësi, barazi dhe të plotë shpërblimin për veprat e tyre.

- **Dhe ata e dinë mirë se Allahu është e vetë e Vërteta.** - Në atë ditë të vështirë dhe të madhe, ata do ta mësojnë mirë se Allahu është e vërteta e qartë, Ai është i vetmi Zot i adhuruar me meritë, cilësitë e Tij madhështore janë të vërteta, veprat e Tij të drejta janë të vërteta, adhurimi i dedikuar

Atij është i vërtetë, takimi me Të është i vërtetë, premtimet dhe kërcënimet e Tij janë të vërteta, ligji i tij i Sheriatit dhe ligji i shpërblimit e ndëshkimit janë të vërtetë. Domethënë, e vërteta është e kufizuar veçse tek Allahu dhe në atë që ka ardhur prej Tij.

- **këqij dhe burrat e këqij janë për grate e këqija, ndërsa të ndershmet janë për të ndershmit dhe të ndershmit janë për të ndershmet.** - Çdo i poshtër, në fjalë dhe vepra, i përshtatet një të poshtri, që është i ngjashëm me të. Ata pohojnë, miratojnë dhe shoqërojnë njëri tjetrin. Nga ana tjetër, i miri në fjalë dhe në vepra i përshtatet një të miri të ngjashëm me të. Ata meritojnë dhe shoqërojnë njëri-tjetrin. Ata i ngajnë njëri-tjetrit në fjalë e vepra. Ky është një përkufizim i përgjithshëm, nga e cili nuk përjashtohet asgjë. Ndër subjektet më të rëndësishme që bëjnë pjesë në këtë gjykim janë profetët dhe, mbi të gjithë, janë *Ulul Azmi* (pesë profetët më të zgjedhur Nuhu, Ibrahim, Musa Isa, dhe Muhamedi) dhe më i miri mes gjithë profetëve është Profeti i Fundit, Muhamedi (a.s.). Ai është më i miri dhe i pastërti i krijesave të Zotit, prandaj atij i takon të ketë më të mirat e mirësive. Cenimi i nderit të Aishes është cenim i nderit të Muhamedit. Dhe, në fakt, ky ishte qëllimi i munafikëve në të gjithë këtë histori.

- **Këta janë të pastër nga shpifjet që thuhet për ta.** - Mjafton fakti që ajo ishte gruaja e Profetit (a.s), për të gjykuar për pastërtinë e dëlirësinë e saj. Ajo nuk mund të ishte ndryshe, përveçse e pastër, e mirë dhe larg atyre shpifjeve të neveritshme. E si mund të flisnin për Aishen që, përveç faktit të mësipërm, ajo ishte e sinqerta, e bija e të Sinqertit, e rritur në shtëpinë e të sinqertëve. Ajo ishte më e sinqerta e grave, më e mira, më e ditura dhe më e këndshme mes tyre. Ajo ishte më e dashura e Profetit të Zotit të botëve. Ajo ishte gruaja e vetme në shtëpinë e së cilës iu zbrit Shpallja Profetit (a.s). Ndër gratë e Profetit (a.s.), vetëm në shtëpinë e Aishes ka zbritur Shpallja. Në

fund të këtyre ajeteve, Allahu i Madhëruar e tregon qartë pastërtinë e Aishes:

- **Për ta ka falje dhe shpërblim të begatshëm.** - Në mënyrë të drejtpërdrejtë, fjala është për Aishen, ndërsa në mënyrë të përgjithshme është për të gjitha besimtarët e pastra e të ndershme. Për ta, Allahu i Madhëruar thotë: “ka falje dhe shpërblim të begatshëm.” Pra, atyre Zoti ua ka falur të gjitha gjynahet dhe në Xhenetin e Tij do të kenë shpërblim e mirësi të shumta, si dhuratë nga Zoti i botëve.

Ajetet 27 – 29

27. O ju që keni besuar! Mos hyni në shtëpi të huaja pa kërkuar leje dhe pa u përshëndetur me njerëzit në to! Kjo është më e mira për ju, në mënyrë që të kujtoni (atë që ju sjell mirësi).

28. Por, nëse nuk gjeni aty asnjë, atëherë mos hyni derisa t’u jepet leje! E, nëse ju thuhet të ktheheni, kthehuni! Kjo është më e ndershme për ju. Dhe Allahu e di mirë gjithçka që bëni ju.

29. Nuk është gjynah për ju, nëse hyni në shtëpi të pabanuara, nëse keni ndonjë përfitim në to. Dhe Allahu e di atë që e shfaqni haptas dhe atë që e mbani të fshehtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **O ju që keni besuar! Mos hyni në shtëpi të huaja pa kërkuar leje dhe pa u përshëndetur me njerëzit në to!** - Allahu i Madhëruar i udhëzon besimtarët që të pajisen me këtë edukatë në marrëdhëniet e tyre të përditshme. Ai i porosit që kurrë të mos hyjnë në ndonjë shtëpi të huaj pa kërkuar në fillim leje. Hyrja pa leje sjell shumë të këqija. Një nga ato të këqija e shpjegon edhe Profeti (a.s.) kur thotë: “Është bërë detyrë kërkimi i lejes para hyrjes, për shkak të shikimit (në haram) e ruajtjes së tij.” Nëse hyn pa t’u dhënë leje, mund të kapë syri pamje brenda shtëpisë që nuk duhet t’i shohësh. Shtëpia është vendi ku njeriu fshihet nga shikimet e njerëzve jashtë saj. Ajo i ngjan rrobës, që mbulon vendet e turpshme të njeriut. Gjithashtu, hyrja pa leje e ekspozon njeriun ndaj

keqkuptimeve, akuzave dhe problemeve të ndryshme, si akuza për vjedhje etj. Madje, edhe hyrja vjedhurazi tregon në vetvete ligësi e keqdashje. Kështu, Allahu i ndalon besimtarët që të hyjnë në ndonjë shtëpi të huaj, pa kërkuar fillimisht leje dhe pa iu dhënë ajo leje. Madje, duke na mësuar se si të kërkojmë leje për të hyrë në një shtëpi të huaj, Allahu na porosit duke përdorur fjalën "*hat-ta jeste'nisu*", pra: mos hyni derisa të siguroheni mirë dhe të qetësoheni se ju është dhënë leje. Me kërkimin dhe dhënien e lejes janë të qetë dhe të sigurt si banorët e shtëpisë, ashtu edhe ai që hyn në të. Ndërsa pa leje ndodh e kundërta, domethënë, pasiguria e frika nga e keqja e ndërsjelltë. Pastaj Allahu i Lartësuar na urdhëron që t’i përshëndesim banorët e shtëpisë. Mënyra e selamit është ajo e treguar në hadithin e Profetit: “Es-selamu alejkum! A mund të hyj brenda?”

- **Kjo është më e mira për ju, në mënyrë që të kujtoni (atë që ju sjell mirësi).** - Marrja e lejes dhe përshëndetja është shumë më e mirë për ju, për shumë e shumë arsye dhe mirësi që përmban. Ndër të tjera, ajo është prej virtyteve të larta, të cilat i keni detyrë t’i përvetësoni. Nëse ju jepet leje, hyni, e nëse jo:

- **Por, nëse nuk gjeni aty asnjë, atëherë mos hyni derisa t’u jepet leje! E, nëse ju thuhet të ktheheni, kthehuni!...** - Mos ngurrtoni të ktheheni e të largoheni dhe as të mos zemëroheni që nuk ju jepet leje për të hyrë. Nuk keni arsye të zemëroheni, sepse në fund të fundit, i zoti i shtëpisë nuk ju ka privuar nga ndonjë e drejtë e juaja. Nëse ju lejon të hyni, kjo është në dëshirën e tij. Askush nuk ka të drejtë që të zemërohet e të ndizet nga mendjemadhësia në një gjendje të tillë. Madje, Zoti thotë:

- **Kjo është më e ndershme për ju.** - Pra kjo është më afër pastrimit tuaj nga të këqijat dhe ndryshimit dhe animet tuaj drejt të mirës.

- **Dhe Allahu e di mirë gjithçka që bëni ju.** - Ai do të shpërblejë çdo njeri sipas punës së tij, shumë apo pak, mirë apo keq.

Ky është gjykimi për të hyrë në shtëpitë e banuara. Ndërsa në lidhje me shtëpitë e pabanuara, Allahu i Lartësuar thotë:

- **Nuk është gjynah për ju, nëse hyni në shtëpi të pabanuara, nëse keni ndonjë përfitim në to.** - Ky ajet tregon se hyrja në shtëpitë e banuara ndalohet, derisa të jepet leje për të hyrë nga banorët e shtëpisë. Edhe nëse është shtëpi e pabanuar dhe nuk ka ndonjë interes për të hyrë në to, nuk lejohet të hyhet. Ndërsa në rastin kur është shtëpi e pabanuar dhe njeriu kërkon diçka aty dhe përfiton nga hyrja në të, nuk ka gjynah nëse hyn. Vini re! Në fillim, Allahu thotë: “Mos hyni në shtëpi të huaja (veç shtëpive tuaja),.....” dhe ky është një gjykim gjithëpërfshirës që na ndalon nga hyrja në çdo shtëpi tjetër, veç shtëpive tona. Pastaj përjashtoi nga ky gjykim gjithëpërfshirës ato shtëpi që, vërtet nuk janë pronë e jona, por ato janë të pabanuara dhe hyrja në to na shërben për diçka. Në të tilla raste, Ai e lejoi hyrjen në to dhe përfitimin prej tyre.

- **Dhe Allahu e di atë që e shfaqni haptas dhe atë që e mbani të fshehtë.** - Ai i di mirë gjendjet tuaja të dukshme dhe të fshehura. Ai e di mirë atë që ju shërben juve dhe jua lejoi atë për të cilën keni nevojë, prandaj i vendosi këto ligje.

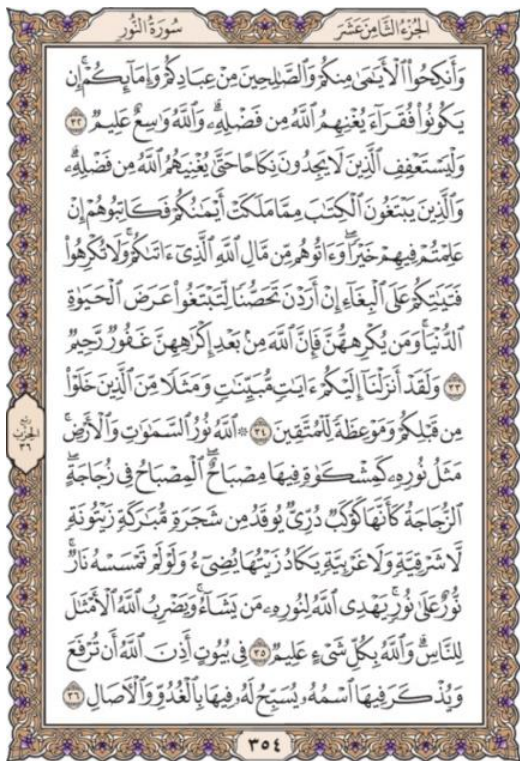
Ajeti 30

30. Thuaju besimtarëve të të ulin sytë (para asaj që është e ndaluar) dhe të ruajnë nderin e tyre, sepse kjo është më e pastër për ta! Allahu Di çdo gjë që bëjnë ata.

Shpjegimi i ajetit

- **Thuaju besimtarëve të të ulin sytë (para asaj që është e ndaluar) dhe të ruajnë nderin e tyre, sepse kjo është më e pastër për ta!** - Ai udhëzoi dhe porositi me këto këshilla ata që kanë në zemër iman të tillë që i bën të dëgjojnë e t'i binden. Le ta dinë se këto porosi do t'i ndihmojnë ata për të ruajtur imanin e tyre. Këta janë njerëz që ruhen nga çdo vepër që cenon imanin e tyre. Kështu, Allahu i këshilloi që të ndalin frenojnë dhe ruajnë ruajnë sytë nga paturpësitë dhe gratë e huaja, shikimi i të

cilave është i ndaluar. Ai e ndalon shikimin e çdo gjëje që të çon dhe nxit fitne dhe imoralitet. Gjithashtu, ndalohet edhe shikimi i stolive të kësaj dynjaje, që të shtyjnë në gjëra të ndaluara. Pastaj "...dhe të ruajnë nderin e tyre,...". Pra, të ruhen nga marrëdhëniet intime jo të lejuara, si marrëdhëniet jashtëmartesore ose marrëdhëniet anale. Madje mos lejo që dikush, që nuk i lejohet, t'i shohë apo prejë vendturpin tënd. Allahu i njofton besimtarët se "...kjo është më e pastër për ta." Kështu, ruajtja e shikimit dhe vendturpit është më e pastër për ne, se na pastron nga gjynahet dhe na mundëson shumë të mira e begati. Ai që ruan shikimin dhe organin e tij është i pastër nga poshtërsitë me të cilat ndoten ata që bëjnë paturpësi. Nga ana tjetër, punët e tij do të jenë të begatshme dhe të dobishme, sepse ai e ka ruajtur veten nga haramet. Nefsi dhe dëshirat e shfrenuara e tundojnë robin, por kur ai e frenon veten nga paturpësitë, kjo bën që punët e tij të pastrohen dhe ai të lartësohet e rregullohet. Nëse ai lë diçka për hir të Allahut, Allahu do t'ia zëvendësojë me diçka edhe më të mirë se ajo. Ai që e lë shikimin në haram, Allahu ka për t'ia ndriçuar shikimin dhe mendjen e tij. Nëse robi arrin të ruajë shikimin dhe nderin e tij nga harami dhe rrugët që të çojnë në të, me gjithë animin e fortë të nefsit drejt tij, atëherë për çështje të tjera do të jetë, sigurisht, më i aftë për t'i përballuar. Vini re! Kur Allahu i Madhëruar na ka këshilluar për të ruajtur nderin dhe dëlirësinë (seksuale) ka përdorur fjalën ‘jahfedhu furuxhehum’ - të ruajnë me kujdes vendturpin. *El hifdhu* është ruajtja në mënyrë të vazhdueshme dhe me shumë kujdes, sepse në asnjë rast nuk lejohet ta shkelësh ligjin në këtë drejtim. Kështu, nëse robi nuk kujdeset në mënyrë të vazhdueshme e vigjilente për ruajtjen e ndershmërisë dhe dëlirësisë, dhe nëse nuk merr të gjitha masat mbrojtëse, nuk mund të arrihet ruajtja e saj. Madje, një pakujdesi në këtë drejtim do të çonte në sprova të forta. Ndërsa kur porositi për ruajtjen e shikimit,

tha: “jegud-du min ebsarihim” - **të ulin sytë** (para asaj që është e ndaluar) pra le të ulin sytë nga disa lloj vështrimesh, jo nga të gjitha”. Të tërheq vëmendjen shprehja *min ebsarihim* që fjalë për fjalë do të thotë “disa lloj vështrimesh”, e cila tregon pjesë të së tërës. Kjo është bërë për të treguar që jo të gjitha shikimet janë të ndaluara. Në disa raste e kur e lyp nevoja, është lejuar të shohësh diçka, që në kushte të tjera nuk do të lejohej, si për shembull, shikimi i dëshmitarit për identifikim në gjyq, ose për rast martesë, kur sheh vajzën para se të vendosësh për martesë etj. Pastaj Allahu i Madhëruar i kujton ata për diturinë e Tij gjithëpërfshirëse rreth veprimeve të tyre.

- **Allahu Di çdo gjë që bëjnë ata.** - Ai ua përmend këtë që ata të përpiqen më shumë për të ruajtur veten nga haramet.

Ajeti 31

31. Thuaju besimtarëve të të ulin sytë (para asaj që është e ndaluar) dhe të ruajnë nderin e tyre, të mos i zbulojnë stolitë e tyre, përveç atyre që janë të dukshme! Le të hedhin shamitë mbi

kraharorin e tyre dhe të mos ua tregojnë bukuritë e tyre askujt, përveçse burrave të vet, etërve të vet ose etërve të burrave të vet, djemve të vet ose djemve të burrave të vet, vëllezërve të vet ose djemve të vëllezërve të vet, djemve të motrave të veta, ose grave të tyre dhe robërshave, të cilat i kanë në zotërimin e tyre, ose shërbëtorëve që nuk ndiejnë nevojë për femrat, ose fëmijët që nuk e kanë arritur pjekurinë për gra. Dhe të mos përplasim këmbët për të tërhequr vëmendjen e të tjerëve për stolitë e tyre të fshehta. O ju që keni besuar! Pendohuni të gjithë tek Allahu, që të gjeni shpëtim!

Shpjegimi i ajetit

- **Thuaju besimtarëve të ulin sytë** (para asaj që është e ndaluar)... - Pasi i urdhëroi besimtarët që të ulin shikimet dhe të ruajnë dëlirësinë, Allahu i Madhëruar porositi për këtë edhe besimtarët: "Thuaju edhe besimtarëve të frenojnë disa lloj vështrimesh". Pra, edhe ato ndalohen që të shohin vendturpin e burrave të huaj dhe t'i shohin ata me epsh apo me vështrime të palejueshme.

- ... **dhe të ruajnë nderin e tyre,**... – T'i ruajnë me kujdes, që të mos kryejnë marrëdhënie haram, por as të mos preken apo të shihen nga ata që nuk lejohet.

- ... **të mos i zbulojnë stolitë e tyre, përveç atyre që janë të dukshme!** - Të mos lejojnë që të shikohen zbukurimet e tyre, siç janë rrobat e bukura dhe stolitë. Në fakt, i gjithë trupi i gruas është një ‘stoli’, që duhet mbajtur fshehur dhe mbuluar. Por duke qenë se rrobat që e mbulojnë do të duken patjetër, atëherë Allahu tha: "përveç atyre që janë të dukshme!" Pra, bëhet fjalë për rrobat e jashtme, që mbulojnë të gjitha stolitë e rrobat e bukura të brendshme. Rrobat e jashtme nuk duhet të tërheqin vëmendjen, por të jenë sa më normale dhe të mbulojnë mirë trupin.

- **Le të hedhin shamitë mbi kraharorin e tyre...** - Kjo bëhet që të arrihet një mbulim sa më i plotë. Kjo tregon se “bukuritë” që duhen mbuluar dhe nuk duhen shfaqur

përfshijnë të gjithë trupin, sikurse përmendëm më lart. Pastaj përsëritet edhe njëherë ndalimi për shfaqjen e bukurive e zbukurimeve, duke përjashtuar disa raste, si më poshtë:

- ... **dhe të mos ua tregojnë bukuritë e tyre askujt, përveçse burrave të vet, etërve të vet ose etërve të burrave të vet, djemve të vet ose djemve të burrave të vet,**... - Kategoritë e përjashtuara janë:

- Bashkëshortët, baballarët e tyre ose baballarët e burrave të tyre, e po kështu edhe gjyshërit e çka sipër tyre.

- Fëmijët, djemtë e tyre dhe djemtë e burrave të tyre, e çka poshtë tyre, nipër e stërnipër.

- ....**vëllezërve të vet ose djemve të vëllezërve të vet,**... - Vëllezërit e tyre ose bijtë e vëllezërve të tyre, qofshin nga babai e nëna bashkë, qofshin vetëm nga njëra anë.

- ... **djemve të motrave të veta,** - Bijtë e motrave të tyre.

- **ose grave të tyre**... – Pra, gratë mund të shohin njëra tjetrën. Këtu mund të jetë qëllimi të gjitha gratë, qofshin besimtare ose jo. Por ka mundësi që të jetë për gratë besimtare, gjë që kuptohet nga përkatësia e thënë në ajet "gratë e tyre". Pra, gratë që janë nga lloji juaj. Kështu argumentojnë ata që thonë se një grua muslimane nuk duhet të shihet nga një jomuslimane (dhim-mijeh) që jeton në shtetin islam.

- ... **dhe robëreshave, të cilat i kanë në zotërimin e tyre,**... – Domethënë, edhe skllavi lejohet të shohë zonjën e tij, nëse ai është tërësisht nën pronësinë e saj. Por nëse ai nuk është më pronë e saj ose pjesërisht bëhet pronë e dikujt tjetër, atëherë nuk lejohet më që ta shohë atë.

- ... **ose shërbëtorëve që nuk ndiejnë nevojë për femrat,**... - Bëhet fjalë për ata burra që ju shërbejnë juve dhe të cilët nuk janë të dhënë pas epsheve, ose sepse janë të mangët në mendje dhe nuk dinë ç'bëhet, ose e kanë humbur këtë ndjesi, ose nuk kanë epsh ndaj femrave as në trupin e tyre e as në zemër. Edhe këta nuk ndalohen që të shohin.

- ... **ose fëmijët që nuk e kanë arritur pjekurinë për gra.** - Fëmijët që janë nën moshën e pjekurisë e të dallimit. Edhe këtyre u lejohet të shohin gratë e huaja. Allahu i Madhëruar e justifikon lejimin duke thënë: "nuk e kanë arritur pjekurinë për gra." Ata nuk kanë arritur të dallojnë me epsh bukurinë e femrave. Ata nuk dinë gjë në këtë aspekt e nuk mendojnë për të, sepse ata nuk kanë epsh. Kjo tregon se, nëse fëmija ka arritur moshën e pjekurisë, gruaja duhet të ruhet nga shikimi i tij, sepse ai arrin të dallojë me epsh bukurinë e femrës.

- **Dhe të mos përplasnin këmbët për të tërhequr vëmendjen e të tjerëve për stolitë e tyre të fshehta.** - Femrat të mos përplasnin këmbët e tyre për tokë gjatë ecjes, që të ndihen stolitë që veshin nëpër gjymtyrë, si ato që lëshojnë zë kur ecën me nxitim. Në këtë rast, të tjerët i kuptojnë zbukurimet e fshehura dhe tek ta nxitet epshi. Në këto ajete e të tjera, flitet për atë që quhet "*sed el dheria*", pra, marrja e masave për mbylljen e rrugëve të së keqes, ose ligjet parandaluese të së keqes. Nëse një çështje të çon në haram, ajo bëhet vetë haram, edhe nëse në origjinë është e lejuar. Kështu, përplasia e këmbëve në tokë është e lejuar në vetvete, por duke qenë se nga kjo zbulohen stolitë që ka veshur gruaja dhe shkakton provokim e fitne tek të tjerët, bëhet e ndaluar. Allahu i Madhëruar u ka dhënë besimtarëve e besimtareve urdhëresa të bukura dhe të vyera. Por, sigurisht, besimtarët do të kenë mangësira në zbatimin e tyre, prandaj Allahu i Madhëruar urdhëroi për pendim dhe tha:

- **O ju që keni besuar! Pendohuni të gjithë tek Allahu, që të gjeni shpëtim!** - Ky është besimtari i vërtetë. Ai gjithmonë shkon drejt pendimit. Aq më tepër që Zoti e lidhi ngushtë fitoren e shpëtimit me këtë adhurim të veçantë - pendimin e sinqertë. Ai tha: "... Pendohuni të gjithë tek Allahu, që të gjeni shpëtim." Pra, nuk ka asnjë mundësi tjetër shpëtimi, veçse duke u penduar, duke hequr dorë nga gjithçka që Zoti nuk e do, qofshin ato të dukshme apo

të fshehura, dhe të kthehesh tek Ai me vepra të mira që Ai i do, qofshin këto vepra të mira, të dukshme apo të fshehura. Kjo tregon se çdo besimtar ka nevojë për pendim, sepse Allahu i Lartësuar iu drejtua të gjithë besimtarëve pa përjashtim. Ajeti është nxitje për të qenë të sinqertë në pendimin tonë, sepse Allahu thotë: “Pendohuni të gjithë tek Allahu”. Pra, pendohuni vetëm për hir të Tij e jo për ndonjë qëllim tjetër veç kënaqësisë së Tij. Shpeshherë, njeriu pendohet që thjesht të shpëtojë nga vështirësitë që i krijohen në të për shkak të gjynaheve, ose pendohet që të rregullojë famën dhe figurën e tij ndër njerëz. Kështu synimet dhe qëllimet mund të jenë të shumta, por ajo që kërkohet është që pendimi të bëhet vetëm që të kënaqet Zoti me ty. Besimtari duhet ta kuptojë që kjo është më e mira, sepse nëse Allahu kënaqet me të, atëherë çdo e mirë e dynjasë dhe e ahiretit do t’i afrohet dhe ai do të shpëtojë nga çdo e keqe në të dyja jetët.

Ajetet 32 – 33

32. Dhe martojini të pamartuarit e të pamartuarat, robërit tuaj të ndershëm e robëreshat tuaja të ndershme! Nëse janë të varfër, Allahu i begaton nga mirësitë e Tij. Allahu është Bujar i Madh dhe i Gjithëditur.

33. Ata që nuk kanë mundësi për martesë, le të përmbahen derisa Allahu t’i begatojë me të mirat e veta! Dhe nëse ndonjë nga ata që i keni në zotërimin tuaj kërkon prej jush ta lironi kundrejt një kompensimi të caktuar, atëherë ia jepni këtë mundësi me marrëveshje mes jush, nëse e dini se është i besueshëm dhe jepini nga pasuria që ju ka dhënë Allahu! Mos i detyroni robëreshat tuaja të bëjnë imoralitet, kur duan ndershmërinë, me qëllim që të fitoni nga të mirat e kësaj bote! E kush i detyron ato (për imoralitet), Allahu i fal ato për shkak të atij detyrimi. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

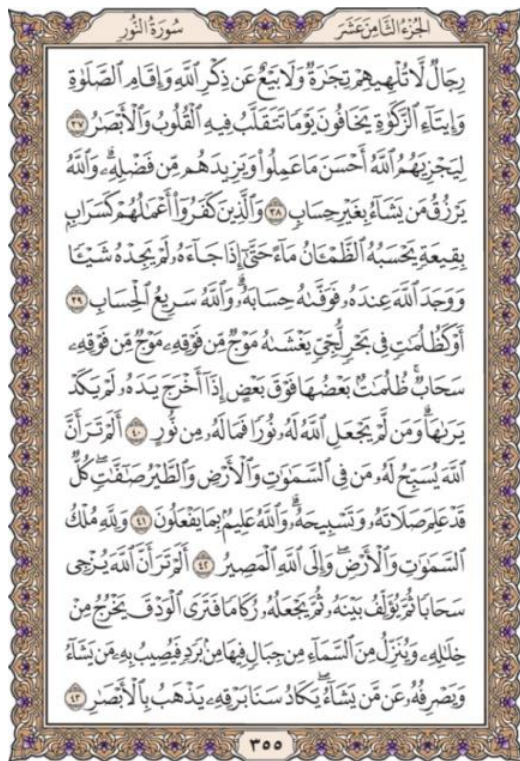
- **Dhe martojini të pamartuarit e të pamartuarat,...** - Allahu i Madhëruar i urdhëron kujdestarët ligjorë dhe zotërinjtë që u dëgjohej fjala në fis, që të martojnë ose të bëjnë të mundur martesën e atyre që quhen "*el ejama*" - beqarë. Këtu përfshihen burrat, gratë e virgjëra apo ato të mbetura pa burra. Është detyrë për të afërmit dhe kujdestarët e jetimëve që të bëjnë të mundur martesën e beqarëve, për të cilët kanë detyrë përkujdesjen financiare. Kur ata janë urdhëruar të martojnë këtë kategori njerëzish, atëherë, sigurisht që urdhri për t’u martuar vetë është edhe më parësor për t’u përmbushur.

- ... **robërit tuaj të ndershëm e robëreshat tuaja të ndershme!** - Ata robër e robëresha që janë të mirë, të ndershëm e të rregullt në besimin dhe moralin e tyre, është detyrë për zotërinjtë e tyre që t’i martojnë, si shpërblim për ndershmërinë dhe mirësinë e tyre, dhe për t’i nxitur edhe më shumë në këtë rrugë të mirësisë dhe besimit. Në fakt, ashtu siç u përmend në fillim të sures, me të përlyerit me imoralitet është e ndaluar martesë, derisa të pendohen. Duke marrë parasysh këtë, atëherë posaçërimi i këtij urdhri të Allahut për të martuar vetëm ata robër dhe robëresha që janë të mirë, merr një kuptim të veçantë. Ai është një përshkrim kufizues vetëm kur bëhet fjalë për martesën e skllëvërve dhe skllaveve, e jo për martesën e atyre që janë të lirë, sepse zakonisht imoraliteti shfaqet tek skllëverit. Allahu i Lartësuar ka nxitur që padronët t’i martojnë skllëverit dhe skllavet, nëse janë të ruajtur nga ndyrësia e imoralitetit. Por ka mundësi që epiteti "të mirë" të ketë një kuptim tjetër: ata skllëvër që janë ‘të mirë, të denjë për martesë dhe që kanë nevojë të madhe për martesë’. Këtë kuptim e mbështet edhe fakti që zotëria nuk e ka për detyrë që të martojë skllavin e tij para se ai ta ketë të nevojshme martesën. Sidoqoftë, nuk është e pamundur që të dyja kuptimet të jenë të sakta, pasi ajeti i përmban ato. Allahu është më i ditur.

- Nëse janë të varfër, Allahu i begaton nga mirësitë e Tij. - Edhe nëse të sapomartuarit janë të varfër, Allahu ka për t'i pasuruar e furnizuar nga pasuria e Tij. Kurrë mos mendoni se, po të martoheni, atëherë do të varfërohëni dhe nuk do të keni mundësi ta përballoni jetesën, për shkak të fëmijëve. Ky ajet është një nxitje për martesë dhe një premtim nga Allahu se do ta pasurojë robin pas martesë.

- Allahu është Bujar i Madh dhe i Gjithëditur. - Mirësitë e Allahut janë të shumta dhe bujaria e Tij është e paanë. Ai është gjithashtu *Alim* - i Gjithëdituri. Ai e di mirë se kush i meriton mirësitë e Tij fetare dhe të kësaj dynjaje, ose ata që mund të meritojnë vetëm njërën prej tyre. Çdokujt Ai i jep atë që e di mirë dhe e gjykon të drejtë, sipas urtësisë së Tij.

- Ata që nuk kanë mundësi për martesë, le të përmbahen... - Ky është gjykimi dhe porosia për ata që nuk mund të përballojnë financiarisht martesën. Allahu i Madhëruar i urdhëron që të bëjnë durim dhe të ruajnë dëlirësinë, duke iu shmangur haramëve. Këta duhet të marrin masat që të mbrojnë nga haramet. Ata duhet të ruhen nga çdo shkak i mendimeve e shkëndijave joshëse, që nxisin epshet e zbukurimin e haramit. Gjithashtu, për ta dobësuar forcën e epshit duhet të përdorin këshillën profetike, që thotë: "O ju të rinj! Kush ka mundësi që të martohet, le të martohet, e kush nuk ka mundësi, le të agjërojë! Kjo do t'ju ndihmojë (në përballimin e epsheve)". Ata të cilët nuk kanë mundësi për martesë janë të llojeve të ndryshme dhe janë privuar për shkaqe të ndryshme: ose për shkak të varfërisë së tyre, ose të varfërisë së padronëve të tyre (kur bëhet fjalë për martesën e skllëvërve). Por mund të jetë edhe për shkak të refuzimit të martesës nga vetë ana e tyre, kështu që nuk kanë mundësi që t'i detyrojnë për martesë. Disa janë të mendimit se ajeti ka kuptimin: "Ata që nuk kanë mundësi për mëhër." Pra, në ajet nënkuptohet mehri (dhurata martesore që i jepet gruas nga burri). Megjithatë,

shpjegimi i parë është më i pranueshëm, sepse është gjithëpërfshirës dhe nuk është nevoja që të nënkuptojmë gjë. Dhe dihet mirë që kuptimi i drejtpërdrejtë, pa qenë nevoja që të nënkuptojmë diçka tjetër, është më parësor të pranohet. Kuptimi i parë është më gjithëpërfshirës dhe ngërthen edhe rastin e martesës së robërve e robëreshave, përveç rastit të varfërisë e pamundësisë për martesë.

- ...derisa Allahu t'i begatojë me të mirat e Veta! - Allahu i Madhëruar u premtim durimtarëve që kujdesen për të ruajtur nderin, se do t'u lehtësojë çështjet. Allahu i porositi që të presin lehtësimin nga Ai dhe të mos nxitohen, sepse kjo t'u sillte vështirësi mbi vështirësi. Me durim e vetëpërmbajtje, ata do ta kalojnë më lehtë gjendjen e vështirë.

- Dhe nëse ndonjë nga ata që i keni në zotërimin tuaj kërkon prej jush ta lironi kundrejt një kompensimi të caktuar, atëherë ia jepni këtë mundësi me marrëveshje mes jush,... - Nëse skllëvërit

kërkojnë prej jush që të blejnë vetë lirinë e tyre, jepuani këtë mundësi.

- ... **nëse e dini se është i besueshëm...** - Nëse tek ata që kërkojnë të blejnë lirinë e tyre shihni “hajran” – mirësi, pra, nëse janë të aftë që të fitojnë e jetojnë jetën ndershmerisht, janë të mirë dhe përpiqen në ruajtjen e besimit të tyre. Me këtë procedurë arrihen dy mirësi:

1. Mirësia e fitimit të lirisë për skllëverit.
2. Mirësia e pasurisë që fiton padroni nga puna e robit për fitimin e lirisë. Madje në liri, ai mund të punojë e përpiqet më shumë për t'i sjellë dobi e pasuri zotërisë së tij, se sa po të ishte në robëri. Kështu, padroni jo vetëm që nuk dëmtohet nga liria që i jep robit të vet, por edhe përfiton më mirë dhe më shumë. Nga ana tjetër, rob i gjithashtu përfiton dhe gëzon lirinë e tij. Nga ky ajët kuptohet se Allahu ka urdhëruar që zotërinjtë t'ua mundësojnë robëve të tyre këtë procedurë lirimi kundrejt pagesës. Disa mendojnë se ky urdhër është jo i detyrueshëm, por i pëlqyeshëm që të zbatohet nga zotërinjtë. Allahu ka urdhëruar gjithashtu që ata të ndihmohen financiarisht për të arritur lirinë. Madje, ata konsiderohen si njëra nga kategoritë që përfitojnë nga zekati e sadakatë e njerëzve. Allahu i Madhëruar thotë:

- ... **dhe jepini nga pasuria që ju ka dhënë Allahu!** – Ky urdhër i drejtohet padronit, i cili mund t'ia lehtësojë e ulë detyrimin financiar që skllavi ka për të paguar. Ai u drejtohet gjithashtu edhe gjithë njerëzve të tjerë që të ndihmojnë skllavin *el mukatib* që të paguajë detyrimin financiar kundrejt zotërisë së tij, për të blerë lirinë e vet. *El mukatib* është një ndër kategoritë që përfitojnë nga zekati i njerëzve. Allahu i Madhëruar, po të vërejmë me kujdes, thotë: "jepjini nga pasuria që ju ka dhënë Allahu!" Pra, ashtu sikurse kjo pasuri që keni është pasuri e Allahut, që e ka lënë në duart tuaja, po ashtu edhe ju duhet të jepni prej saj dhe të tregoheni bamirës me njerëzit nevojtarë. Tregohuni bamirës e të mëshirshëm, ashtu sikurse u tregua Zoti bamirës dhe i

mëshirshëm me ju! Nga ajeti kuptohet se nëse rob i nuk kërkon nga zotëria i tij blerjen e lirisë, nuk është detyrë për zotërinë që ta fillojë ose propozojë diçka e tillë. Gjithashtu, kuptohet se, nëse nuk ka hajr në lirinë e robit dhe ai nuk është i aftë që të ndërtojë jetën e vet ndershmerisht, atëherë nuk duhet bërë kjo procedurë lirimi, sepse kështu ai do të kthehet barrë për njerëzit, i humbur e i pandihmuar. Edhe kur nuk ka fe dhe besim të mirë dhe, nëse lirohet, mund të shkaktojë probleme për shoqërinë, nuk i jepet kjo mundësi. Madje është e ndaluar që në të tilla raste të jepet liria, sepse është e dëmshme për të gjithë.

- **Mos i detyroni robëreshat tuaja të bëjnë imoralitet, kur duan ndershmërinë, me qëllim që të fitoni nga të mirat e kësaj bote!** - Ai ndaloj nga ajo praktikë në kohën e injorancës paraislamike, kur zotëria e detyronte skllaven e tij për prostitucion, për të fituar diçka nga kjo. Nuk lejohet që zotëria ta detyrojë skllaven për të bërë marrëdhënie intime që asaj nuk i lejohet, kur ajo do që të jetë e pastër. Madje, edhe nëse ajo është e përdalë, zotëria e ndalon dhe e ruan atë. Në kohën e injorancës ishte e përhapur praktika e përdorimit të skllaveve si prostituta, për të fituar nga ato.

- ... **kur duan ndershmërinë** - Nuk lejohet që të bëni diçka të tillë. Si është e mundur që ato të jenë të pastra e të ndershme dhe ju të synoni imoralitetin dhe shfrytëzimin e tyre për qëllime fitimi të kësaj bote të përkohshme? Ju duhet të ruani veten dhe ato nga marrëdhëniet e paligjshme dhe imoraliteti? Mos u joshni nga fitimi i pakët, që shumë shpejt do të zhduket. Fitimi i dëlirësisë e pastërtisë dhe personaliteti i panjollësor, është një pasuri shumë më e mirë se ai. Kjo do të mjaftonte që ju t'i largoheshit asaj veprë të ulët, pa përmendur këtu shpërblimin e madh në ahiret ose dënimin për atë që nuk bindet. Pastaj Allahu i Madhëruar i fton në pendim të gjithë ata që e kanë bërë këtë punë:

- **E kush i detyron ato (për imoralitet), Allahu i fal ato për shkak të atij detyrimi.**

– Le të pendohen tek Allahu i Lartësuar dhe le t'i japin fund kësaj vepre që e zemëron Atë. Nëse pendohen singërisht e ndalen, Allahu është Falës i madh dhe Mëshirëplotë.

- **Allahu Falës i Madh e Mëshirëplotë.** - Ai ia mbulon gjynahet dhe e mëshiron atë rob që e mëshiron vetveten duke u larguar nga rruga e ndëshkimit. Allahu i mëshiron edhe ata që i mëshirojnë skllavet e tyre dhe i ruajnë nga vepra të tilla të ulëta.

Ajeti 34

34. Ne ju kemi zbritur argumente të qarta, shembuj nga historia e atyre që ishin para jush dhe këshilla për ata që e kanë frikë Allahun.

Shpjegimi i ajetit

- **Ne ju kemi shpallur argumente të qarta...** - Ky është tregues i rëndësisë shumë të madhe të këtyre ajeteve, që njerëzit të njohin mirë vlerën e tyre dhe të përkushtohen tërësisht për t'i vënë në zbatim. Allahu i Madhëruar i quan këto ajete: *ajat bejnat*, pra, ajete të qarta në kumtin dhe në mësimet që përcjellin. Ato qartësojnë çdo urdhër që njerëzit kanë nevojë të dinë, qoftë prej themeleve apo degëzimeve të fesë. Këto ajete janë aq të qarta, sa nuk të lënë asnjë dyshim. Allahu i Lartësuar na njofton se në këtë libër ka sjellë edhe diçka tjetër:

- **...shembuj nga historia e atyre që ishin para jush...** – Rrëfime për popujt që shkuan para jush, të mirët dhe të këqijtë. Ai flet për cilësitë e veprat e tyre. Ai tregon se çfarë u ndodhi dhe çfarë veptoi Zotit me ta, që ju t'i keni shembuj të dobishëm dhe mësimet të vyera për jetën tuaj. Mesazhi është i qartë: çdokush që bën vepra të njëjta me ta do të marrë shpërblimin ose ndëshkimin e njëjtë. Gjithashtu, këto ajete dhe të tëra ajetet e Kur'anit do të shërbejnë përherë si:

- **...dhe këshilla për ata që e kanë frikë Allahun.** - Si këshillë e dobishme për ata që janë të devotshëm. Ata që i frikësohen dhe i ruhen dënimit të Zotit duke kryer urdhëresat e duke u ruajtur nga ndalesat e Tij, në këto ajete gjejnë premtime të bukura nga Zoti i

tyre, por shohin edhe kërcënime e paralajmërime të dobishme. Allahu i inkurajon për punë të mira, por edhe i qorton dhe kërcënon, që të ruhen. Ai u mundëson që zemrat e tyre të mbushen gjithmonë me shpresë për shpërblimin e Tij dhe me frikë për dënimin dhe zemërimin e Tij. Por këto mrekulli mund t'i shohin veçse të devotshmit. Kështu ata ruhen nga ato gjëra që nuk i do Zoti dhe përkushtohen për t'i kryer ato që Ai i do dhe i ka porositur t'i kryejnë.

Ajeti 35

35. Allahu është Drita e qiejve dhe e tokës. Shembulli i Dritës së Tij i ngjason një kandili të vendosur në një zgavër të errët. Kandili është brenda një qelqi e qelqi, si të ishte yll i shndritshëm. Ai (kandili) ndizet prej (vajit të) një Druri të bekuar, - prej ullirit, që nuk mund të quhet as i Lidjes e as i Perëndimit e vaji i të cilit gati ndriçon edhe pa e prekur zjarri. Dritë mbi dritë. Allahu udhëzon drejt Dritës së Vet atë që do Ai. Ja kështu, Allahu sjell shembuj për njerëzit dhe Allahu Di gjithçka për çdo gjë.

Shpjegimi i ajetit

- **Allahu është Drita e qiejve dhe e tokës.** - Ai është dritë fizike, konceptuale e shpirtërore. Allahu është Nur në veten e Tij. Sikur të mos ishte butësia e mëshira ndaj krijesave, rrezatimi i dritës së fytyrës së Tij do të digjte çdo gjë ku shkon shikimi i Tij, pra, të gjitha krijesat. Ai është Dritë dhe me të është ndriçuar e shkëlqen Froni i Tij, Kursija, Dielli, Hëna. Ai është Dritë, me të cilën vezullon dhe shkëlqen përjetësisht Xheneti. Po kështu edhe drita shpirtërore, për të cilën ka nevojë njerëzimi, e ka burimin nga drita e Zotit. Librat e shpalljet e Tij janë dritë, edhe Sheriati i Tij është dritë. Imani dhe dituria e thellë që gjendet në zemrat e profetëve dhe adhuruesve të Tij besimtarë është dritë. Sikur të mos ishte kjo dritë nga Zoti, errësitat do të mbulonin gjithçka, duke u dendësuar njëra mbi tjetrën. Çdo gjë që është e privuar nga Nuri i Tij, është në errësi të thellë, e ngushtuar

e në mangësi të plotë. Allahu i Lartësuar thotë:

- **Shembulli i Dritës së Tij i ngjason një kandili...** - Allahu i Lartësuar jep një shembull për dritën e Tij, pra, dritën e imanit e të Kur'anit në zemrat e besimtarëve. Shembulli i dritës së Tij i ngjason kandilit

- **...të vendosur në një zgavër të errët.** - Zgavra e mbledh dhe nuk e lë të humbasë e të largohet drita. Ai kandil ndodhet brenda një kristali, i cili, ngaqë është shumë i kthjellët e i pastër, duket sikur vezullon e shndrit. Allahu thotë:

- **Kandili është brenda një qelqi e qelqi, si të ishte yll i shndritshëm. Ai (kandili) ndizet prej (vajit të) një Druri të bekuar, - prej ullirit, që nuk mund të quhet as i Lidjes e as i Perëndimit e vaji i të cilit gati ndriçon edhe pa e prekur zjarri.** - Pra, shndërrohet në një smerald vezullues. Ky kandil brenda llampës së kristal të ndizet e ndriçon "...prej një druri të bekuar", pra, nga vaji i ullirit, i cili jep zjarrin me ndriçim. Allahu e përshkruan këtë pemë të begatshme duke thënë: "... nuk mund të quhet as i lindjes e as i perëndimit." Pra, atë e kap dielli jo vetëm në fillim të ditës, por edhe në fund të saj. Të tillë janë ullinj të Shamit. Ata janë shumë të këndshëm dhe vaji që del prej tyre është shumë i kulluar: "...e vaji i të cilit gati ndriçon edhe pa e prekur zjarri", ngaqë është shumë i kulluar. Kur digjet, ai lëshon shumë dritë.

- **Dritë mbi dritë!** – Pra, ndriçimi i vajit dhe ai i zjarrit. Ky është një shembull që Allahu që jep për të treguar gjendjen e zemrës së besimtarit dhe dritës së Tij në këtë zemër. Kështu, natyrshmëria e pastër, në të cilën e krijoi Zoti njeriun është si ai vaji i kulluar e i pastër. E tillë është natyra në të cilën Zoti i krijoi njerëzit. Kur është e pastër dhe e kulluar, ajo është e gatshme që të mësojë udhëzimet hyjnore, të pranojë ligjin e Zotit e të jetojë sipas tij. Kur i vjen dituria dhe imani i pastër, asaj i ndizet drita, që e ndriçon fort. Kjo i ngjan ndezjes së fitilit të kandilit, që është i lagur me vaj të

pastër e të kulluar. Zemra e robit është e kulluar dhe e pastër nga synimet e këqija. Nëse zemra është e pastër dhe e papërlyer, ajo i kupton qartë mesazhet e Zotit. Kur në këtë zemër të kulluar ndizet zjarri i imanit, ajo lëshon një dritë të fortë, që ndriçon edhe ata rreth e rrotull saj. Kjo i ngjan llambës, që shpërndan dritën që vezullon brenda saj. Tek ky njeri bashkohet drita e natyrshmërisë së pastër, drita e imanit, drita e diturisë së Shpalljes, drita e njohurisë së Zotit dhe pastërtia që ajo i sjell shpirtit. Dritë mbi dritë. Por duke qenë se të gjitha këto lloje dritash janë prej dritës së Zotit, që jo çdokush e meriton ta ketë, Allahu i Madhëruar dhe i Urtë thotë:

- **Allahu udhëzon drejt Dritës së Vet atë që do Ai.** - Ai udhëzon në këtë Nur ata, pastërtinë dhe vlerat e të cilëve i di mirë. Ai u jep dritë, që të pastrohen dhe të rregullohen veprat e gjendja e tyre.

- **Ja kështu, Allahu sjell shembuj për njerëzit** - Në mënyrë që njerëzit të logjikojnë e të kuptojnë mesazhet e Tij. Kjo është mëshira e butësia e Zotit me robërit, bamirësia e Tij ndaj tyre. Kështu ua sqaron Ai të vërtetën nga e kota, të drejtën nga e gabuara. Shembujt e sjellin njeriun më pranë kuptimit të gjërave. Përmes shembujve, çështjet konceptohen e bëhen të qarta, njëlloj si ato të prekshmet nga shqisat, dhe njeriu qetësohet plotësisht rreth tyre.

- **dhe Allahu Di gjithçka për çdo gjë.** - Dituria e Allahut ka përfshirë gjithçka dhe shembujt që Ai sjell i di me hollësi. Ai e di mirë se shembujt janë të dobishëm për krijesat, të cilët duhet të përpiqen që të logjikojnë dhe meditojnë me kujdes rreth tyre e jo t'u kthejnë shpinën, t'i lënë në harresë ose t'i kundërshtojnë. Allahu e di dhe ata nuk e dinë.

Ajetet 36 - 38

36. (Ajo dritë) Është në shtëpitë (xhamitë), që Allahu i lejoi të ngrihen, e të përmendet emri i Tij. Në to lavdërohet emri i Tij mëngjes e mbrëmje.

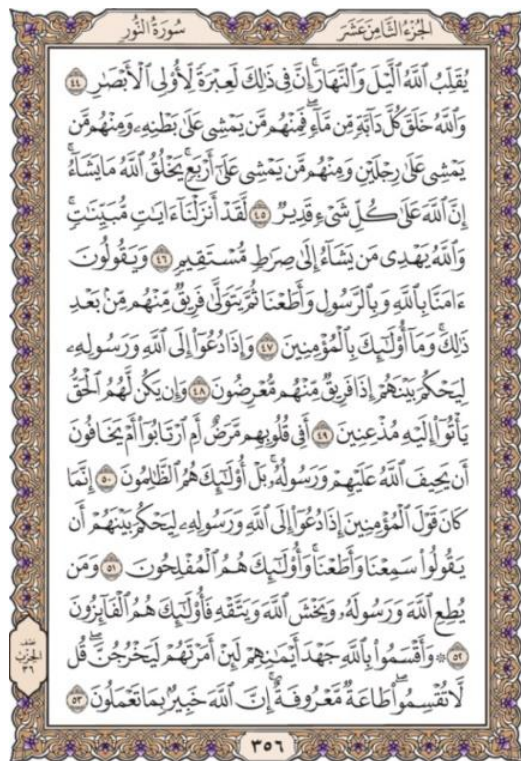

37. Ata janë njerëz që nuk i pengon as tregtia e largët e as shitblerja në vend, për ta përmendur Allahun, për ta falur rregullisht namazin dhe për ta dhënë zekatin. Ata i frikësohen një Dite kur do të tronditen zemrat dhe sytë.

38. (Ata luten) që Allahu t'i shpërblejë më së miri për veprat e tyre dhe për t'ua shtuar të mirat prej (bujarisë së) Tij. Allahu i dhuron pa masë atij që do.

Shpjegimi i ajeteve

- (Ajo dritë) Është në shtëpitë (xhamitë), që Allahu i lejoj të ngrihen, e të përmendet emri i Tij. Në to lavdërohet emri i Tij mëngjes e mbrëmje. - Allahu adhurohet në këto shtëpi madhështore e të nderuara, që janë vendet më të dashura për Të. Ato janë xhamitë, që Allahu ka urdhëruar të ngrihen, me qëllim që në to: "...të përmendet emri i Tij dhe t'i bëhet tesbih Atij mëngjes e mbrëmje." Këtu përmbledhen disa norma për xhamitë: si ndërtimi i tyre, pastrimi dhe përkujdesi për to, ruajtja e tyre nga papastërtitë e gjërat e ndaluara, ruajtja nga të marrët dhe fëmijët që nuk janë të ndërgjegjshëm për pastërtinë, mbrojtja nga jobesimtarët, shmangia e kotësive brenda xhamive, ngritja e zërit etj., përveç rastit kur bëhet dhikër, kur falen namazet, qofshin farze, synete a nafile, kur bëhet lexim Kur'ani, *tesbih, tehليل* etj., kur ka mësim, itikaf e shumë adhurime të tjera që kryhen në xhami. Kështu, ngritja e xhamive nënkupton dy forma: ngritje fizike, duke i ndërtuar dhe duke u kujdesur për to, dhe ngritja e tyre me përmendjen e Zotit, përmes namazeve e adhurimeve në to. Forma e dytë është më e rëndësishmja dhe më e mira, prandaj edhe u ligjëruea namazi me xhemat dhe falja e xhumave. Madje, për shumë dijetarë, namazi me xhemat është detyrë, ndërsa për disa të tjerë është i pëlqyeshëm. Në vijim, Allahu i Madhëruar i lëvdon ata që i ndërtojnë këto xhami me adhurime e: "...që të përmendet emri i Tij dhe t'i bëhet *tesbih* Atij mëngjes e mbrëmje." Ata e dëlirësojnë Zotin dhe i shprehin adhurimet e tyre me sinqeritet të

plotë në fillim të ditës e në fund të saj. Allahu i Madhëruar i veçon këto dy kohë për vetë vlerën e lartë dhe rëndësinë e veçantë të adhurimeve në këtë kohë, por edhe për një shkak tjetër. Në këto kohë mundësohet më mirë afrimi tek Zoti përmes adhurimeve. Ato janë kohët më të përshtatshme e më të lehta për adhurim. Po këtu futet tesbihu i namazeve e jashtë tyre. Gjithashtu, në këto kohë janë caktuar edhe dhikri i mëngjesit dhe i mbrëmjes.

- **Ata janë njerëz që nuk i pengon as tregtia e largët e as shitblerja në vend, për ta përmendur Allahun, për ta falur rregullisht namazin dhe për ta dhënë zekatin.** - Në këto xhami i përkushtohen Zotit me adhurime e tesbih ata burra që nuk i mashtron dynjaja, që t'i japin përparësi asaj kundrejt Zotit. As stolitë e kënaqësitë e dynjasë, as shitblerja e pasuria nuk i bëjnë të shkujdesen nga adhurimi i Zotit. Në fakt, Allahu i Lartësuar thotë për këta se merren me tregti, por edhe pse merren me të tilla aktivitete njerëzore, kjo nuk i bën që të harrojnë adhurimin dhe përmendjen e Tij.

Kështu, marrja me tregti e aktivitete të tjera nuk është e ndaluar, nëse ato nuk bëhen shkak për cenimin e detyrave të Zotit. Me gjithë angazhimet e tyre, ata e falin namazin e pëmendin shumë Allahun dhe e japin zekatin. Madje, bindja ndaj Allahut dhe adhurimi i Tij është qëllimi final dhe themelor i tyre. Çdo gjë që ndërhyr mes tyre dhe këtij qëllimi ata nuk ngurrojnë ta largojnë. Natyrisht që lënia e dynjasë dhe e atyre gjërave të saj aq të dashura për shpirtin, mund të jetë shumë e vështirë dhe, shpeshherë, dhënia përparësi hakut të Zotit mund të bjerë ndesh me këtë kënaqësi. Prandaj Allahu i Madhëruar na përmend një fakt që i ndihmon ata fatlumë që ta kenë të thjeshtë këtë përballje, që për të tjerët është e vështirë:

- **Ata i frikësohen një Dite kur do të tronditen zemrat dhe sytë.** - Kjo është ajo që ua lehtëson lënien e dynjasë e stolive të saj, kur ato bien ndesh me besimin dhe adhurimin e Zotit dhe të pengojnë prej tij. Ata i frikësohen asaj dite të tmerrshme. Ajo është dita kur do të tmerrohen zemrat dhe trupat do të dridhen nga frika. Duke kujtuar vazhdimisht atë ditë, atyre u bëhet e thjeshtë përgatitja për të. Kjo është një këshillë e vyer që Zoti u jep njerëzve për t'i bërë më të përkushtuar në adhurimin e Tij dhe për t'ua lehtësuar shkëputjen nga stolitë e kësaj dynjaje, nëse ato të largojnë nga diçka që është më e mirë, pra, nga adhurimi i Zotit e përgatitja për ditën e vështirë të llogarisë. Pas këtij kërcënimi vjen edhe inkurajimi e shpresa:

- **(Ata luten) që Allahu t'i shpërblejë më së miri për veprat e tyre...** - Këtu bëhet fjalë për veprat e mira, pra, për adhurimet që të afrojnë me Zotin dhe e kënaqin Atë. Njeriu bën edhe gjëra të lejuara, siç janë premtimet e ndryshme në këtë botë, por ai do të shpërblehet veçse për ato që janë të mira, dhe të tilla janë ato që i janë dedikuar vetëm Zotit, për ta kënaqur Atë, dhe që janë kryer sipas porosive të Tij, sikurse thotë Zoti: "Allahu do t'ua falë më të keqen e atyre (gjynaheve) që bënë dhe do t'u japë

shpërblimet më të mira për ato (vepra të mira) që bënë." [Zumer 35].

- ... **dhe për t'ua shtuar të mirat prej (bujarisë së) Tij.** - Allahu do t'ua shtojë më shumë shpërblimin, në krahasim me atë që kanë bërë.

- **Allahu i dhuron pa masë atij që do.** - Ai i jep më shumë shpërblim sesa njeriu mund të arrijë përmes veprave të tij, madje shumë herë më tepër nga sa mund ta imagjinojë. Allahu i jep shpërblim pa masë, pra, ky është tregues se do të jetë më i madh sesa mendohet.

Ajetet 39 – 40

39. Kurse ata që nuk besuan, - veprat e tyre janë si mirazhi në një rrafshinë të cilin i eturi e merr për ujë, derisa kur i afrohet e sheh se është asgjë. Por ai e ka Allahun (gjithnjë) pranë tij dhe Ai do t'ia bëjë të plotë llogarinë. Allahu është i shpejtë në bërjen e llogarisë (së robve).

40. Dhe (gjendja e tyre) është si errësirat në një det të thellë, të cilin e mbulojnë dallgët mbi dallgë dhe mbi ato janë retë e zeza - Errësira të thella njëra përmbi tjetrën, sa që njeriu nuk mund ta shohë as dorën e vet. Atij të cilit Allahu nuk i jep dritë, nuk ka për të pasur dritë.

Shpjegimi i ajeteve

Këto janë dy shembuj që Zoti i sjell për të na treguar e përshkruar veprat e mohuesve dhe faktin se ato do të shkojnë kot dhe nuk do të kenë asnjë dobi për ata që i kanë bërë, madje do të jenë dëshpërim për ata. Ai thotë:

- **Kurse ata që nuk besuan, - veprat e tyre janë si mirazhi në një rrafshinë të cilin i eturi e merr për ujë, derisa kur i afrohet e sheh se është asgjë. Por ai e ka Allahun (gjithnjë) pranë tij dhe Ai do t'ia bëjë të plotë llogarinë. Allahu është i shpejtë në bërjen e llogarisë (së robve).** - Ata refuzojnë të besojnë Zotin dhe i mohojnë të dërguarit e Tij. Veprat e kësaj kategorie njerëzish janë: "...si mirazhi në shkretëtirë..." Ato janë si një vegim në një tokë të shkretë, ku nuk ka pemë e as bimësi "...të cilin i eturi e mendon se është ujë."

Kështu e sheh ai që është tharë nga etja e madhe. Njeriu i zhuritur për ujë sheh vegime që askush tjetër nuk i sheh. Këtë ia shkakton etja e madhe. Por sigurisht këto janë thjesht haluçinacione, të cilat ai i përjeton për të përballuar dhe larguar në njëfarë mënyre etjen. Ai ecën drejt atij vegimi me shpresën e kotë se do të gjejë ujë, por: "...kur i afrohet e sheh se është asgjë..." Kështu, ai dëshpërohet jashtë mase dhe i shtohet edhe më shumë etja, për shkak të shpresës që sapo iu këput. Të tilla janë veprat e jobesimtarit. Ato janë si vegimet, të cilat ai - për shkak të injorancës dhe mangësisë së tij për të peshuar drejt çështjet, - i sheh si punë të dobishme. Atë e mashtrojnë hijeshia e rreme e atyre veprave dhe hamendësia e pabazuar në dituri e dritë nga Zoti. Ai mendon se ato do t'i sjellin ndonjë dobi dhe, në të njëjtën kohë, do t'i përmbushin dëshirat e tij pa fre. Në fakt ai ka një nevojë të madhe, madje të domosdoshme për to, ashtu si nevoja e të eturit për ujë. Ditën e Gjykimit, njeriut do t'i bëjnë dobi veçse veprat e tij. Atë ditë njeriu do të ketë nevojë më të madhe për veprat e tij sesa i eturi për ujë. Por atë ditë, kur ai të kërkojë ndonjë punë të mirë dhe sheh te veprat e veta, do t'i shikojë ato të bëra pluhur e hi. Nuk mbetet për të asgjë që do t'i sillte dobi. Jo vetëm kaq, por ai do të gjejë atje Allahun, që do t'i japë atë që meriton: "Por ai e ka Allahun (*gjithnjë*) pranë tij dhe Ai do t'ia bëjë të plotë llogarinë." Allahut nuk i fshihet asnjë vepër, as e vogël e as e madhe, e fshehur apo e shfaqur. Asnjë punë e madhe ose e vogël nuk do të lihet pa shpërblim ose ndëshkim, sipas meritës.

- **Allahu është i shpejtë në bërjen e llogarisë** (*së robve*). - Të mos u duket e largët mohuesve ky kërcënim. Ai do të vijë patjetër. Këto lloj punësh Allahu i Madhëruar i ka krahasuar me vegimin në shkretëtirë, ku nuk ka as pemë e as bimësi. Si kjo tokë e shkretë janë edhe zemrat e tyre, se ato nuk kanë hajër dhe mirësi. Në to nuk kultivohen veprat e mira e të dobishme,

se ato janë të shkretuara nga mohimi i Zotit dhe i profetëve.

- **Dhe** (*gjendja e tyre*) **është si errësitat në një det të thellë, të cilin e mbulojnë dallgët mbi dallgë dhe mbi ato janë retë e zeza** - Ky është shembulli i dytë për të treguar kotësinë e veprave të mohuesve. Ato janë si: "... është si errësitat në një det të thellë, të cilin e mbulojnë dallgët mbi dallgë dhe mbi ato janë retë e zeza "

- **Errësira të thella njëra përmbi tjetrën, ...** - Gjithë këto errësira njëra mbi tjetrën. Fillimisht është errësira e detit plot dallgë në thellësitë e tij më të mëdha. Pastaj sipër tij janë errësitat e dallgëve, që përplasen sipër njëra tjetrës. Pastaj sipër tyre, errësira që krijojnë retë e dendura e të zeza. Pastaj sipër kësaj, errësira e natës pa hënë. Aq e thellë është kjo errësi e krijuar, saqë:

- ... **sa që njeriu nuk mund ta shohë as dorën e vet.** - Edhe pse dorën e ka pranë, nuk mund ta shohë. Atëherë, çfarë mund të shohë më larg?! Kështu janë mohuesit e Zotit, të shpalljeve e profetëve të Tij. Zemrat e tyre janë mbuluar nga shtresa të shumta e të dendura errësire njëra mbi tjetrën. Fillimisht është natyra e tyre e përlyer dhe e devijuar. Nga ajo natyrë nuk vjen gjë e mirë. Mbi të është errësira e mohimit të Zotit. Sipër saj, errësira e injorancës. Mbi këto janë errësitat e shumta të veprave të këqija, që shkaktohen nga ato që u përmendën më sipër. Ata përumben mes këtyre errësirave. Ata janë të dehur e të përumbur dhe nuk e gjejnë dot rrugën. Ata ikin larg e më larg udhës së drejtë, të luhatur e të pasigurt. Kështu ndodh kur Zoti të braktis dhe të privon nga drita e Tij:

- **Atij të cilit Allahu nuk i jep dritë, nuk ka për të pasur dritë.** - E si mund t'ia japë dritën këtyre shpirtave të errët, të padrejtë dhe kryeneçë, me injorancën e tyre. Në këta shpirta nuk ka mirësi dhe dritë dhe as pranim të dritës dhe mirësisë. Nuk ekziston asnjë dritë dhe mirësi tjetër përveç atyre që Allahu ia fal robtit. Ai ua jep dritën dhe mirësinë e Tij vetëm atyre që dëshiron. Këta ishin dy shembuj për veprat e mohuesve. Ka

mundësi që këta dy shembuj të jenë sjellë për të treguar se veprat e tyre janë të ngjashme me këta dy shembuj. Por ka mundësi që shembulli i parë të jetë për veprat e prijësve dhe i dyti për veprat e ndjekësve e pasuesve. Allahu është më i ditur.

Ajetet 41 – 42

41. A nuk e sheh ti se Allahun e lartësojnë të gjitha qeniet në qiej e në Tokë edhe shpendët krahapur? Secila (qenie) e di mënyrën si t'i lutet dhe si ta lartësojë Atë. Dhe Allahu Di gjithçka që bëjnë ata.

42. Po. Vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve dhe i Tokës dhe te Allahu do të kthehen të gjithë.

Shpjegimi i ajeteve

- **A nuk e sheh ti se Allahun e lartësojnë të gjitha qeniet në qiej e në Tokë edhe shpendët krahapur?** - Allahu i Madhëruar u kujton njerëzve madhësinë dhe pushtetin e Tij të plotë mbi gjithçka. Ata janë të varfër e nevojtarë për *rububije*-n dhe *uluhije*-n e Tij. Ata kanë nevojë për Zotin e tyre, që i krijon i furnizon, përkujdeset dhe rregullon çështjet e tyre. Ata kanë nevojë që t'i përkushtohen vetëm Atij me adhurime e përunjësi. Ata nuk mund të bëjnë dot pa këto dy gjëra. Prandaj i Lartësuar i thotë: "Allahun e lartësojnë të gjitha qeniet në qiej e në Tokë edhe shpendët krahapur?" Kafshët, sendet edhe shpendët që i hapin krahët në qiell, i bëjnë *tesbih* Zotit.

- **Secila (qenie) e di mënyrën si t'i lutet dhe si ta lartësojë Atë.** - Secili i përkushtohet Zotit me namaz e adhurime, sipas mënyrës së vet, siç i ka mësuar Ai. Është Allahu, Ai që ua ka inspiruar këtë lloj namazi e tesbihi, ose nëpërmjet profetëve, siç është rasti i melekëve, njerëzve dhe xhindëve, ose me inspirim e mësim nga vetë Ai, siç ka bërë me të gjitha krijesat që ka krijuar, përveç tre kategorive të përmendura më lart. Në këtë rast, kuptimi i ajetit është:

çdo krijesë e di mirë namazin e tesbihun që duhet të bëjë. Pra, kjo dituri u vjen nga Zoti me dy mënyrat që u përmendën më sipër.

- **Dhe Allahu Di gjithçka që bëjnë ata.** - Ai i di të gjitha veprat e krijesave dhe Atij nuk i fshihet asgjë prej tyre. Të përgjegjshmëve ligjërish, pra, njerëzve dhe xhindëve, ai do t'u japë atë që meritojnë. Sipas këtij kuptimi, ajeti na tregon se Allahu i di të gjitha veprat e adhurimet e të gjitha krijesave, të përgjegjshëm ligjërish ose jo të tillë, dituri e cila përmban edhe mesazhin se do t'i shpërblejë sipas veprave të tyre. Pra, ka mundësi që ajeti të jetë me kuptimin: Allahu e di mirë namazin dhe tesbihun e tyre. Ai i di mirë adhurimet e tyre, edhe pse ju nuk i dini (o ju njerëz). Ju dini dhe mund të dalloni veçse aq sa ju ka zbuluar Allahu të dini. Kështu, ky ajeti i ngjan ajetit tjetër kuranor: "Atë e madhërojnë (*me tesbih*) shtatë qiej, Toka dhe gjithçka në to. Nuk ka gjë që nuk e madhëron Atë (*me tesbih*), duke e lavdëruar, por ju nuk e kuptoni madhërimin (*tesbihun*) e tyre. Ai është i Butë dhe Falës i madh." [Isra 44]. Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar tregoi nevojën e domosdoshme të krijesave për ta adhuruar Atë dhe për teuhidin e Tij. Ata kanë nevojë ta njohin dhe besojnë Atë si një të vetëm dhe nuk mund të bëjnë dot pa adhurimin ndaj Tij. Në vijim, Allahu tregon se ata janë të varfër përkundrejt pushtetit dhe sundimit të Tij, për përkujdesin që Ai tregon për ta dhe rregullimin e veprave të tyre. Ai thotë:

- **Po. Vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve dhe i Tokës...** - Ai është Krijuesi dhe Furnizuesi i Vetëm. Ai rregullon të gjitha çështjet në to. Allahu rregullon çdo çështje në këtë botë me ligjin e Tij të krijimit e të përcaktimit të çdo gjëje. Po kështu, rregullon çështjet e njerëzve me ligjin e Tij të Sheriatit, që ua ka bërë detyrë të jetojnë sipas tij. Ndërsa në ahiret mbi të gjitha do të zbatohet ligji i Tij i shpërblimit dhe ndëshkimit, për të cilin njoftoi botën përmes shpalljeve dhe profetëve. Prandaj edhe në fund u kujton njerëzve kthimin tek Ai:

- ... dhe te Allahu do të kthehen të gjithë.
- Tek Ai do të kthehen dhe grumbullohen të gjitha krijesat. Atë ditë, Allahu do t'i shpërblejë sipas veprave e pasimit të ligjit të Sheriatit të Tij.

Ajetet 43 – 44

43. A nuk e shikon ti se si Allahu i bën rete të lëvizin me të butë, pastaj i bashkon dhe i bën grumbull? Pastaj do të shohësh shiun se si pikon prej tyre. Ai lëshon breshër prej së larti nga retë e mëdha si male dhe me të godet atë që do dhe ia largon atij që do. Shkëlqimi i dritës së vetëtimës së Tij gati sa s't'i merr sytë.

44. Është Allahu Ai që bën ndërrimin e Natës dhe të Ditës. Në të gjitha këto ka fakte për ata që shohin qartë (Shenjat e Allahut).

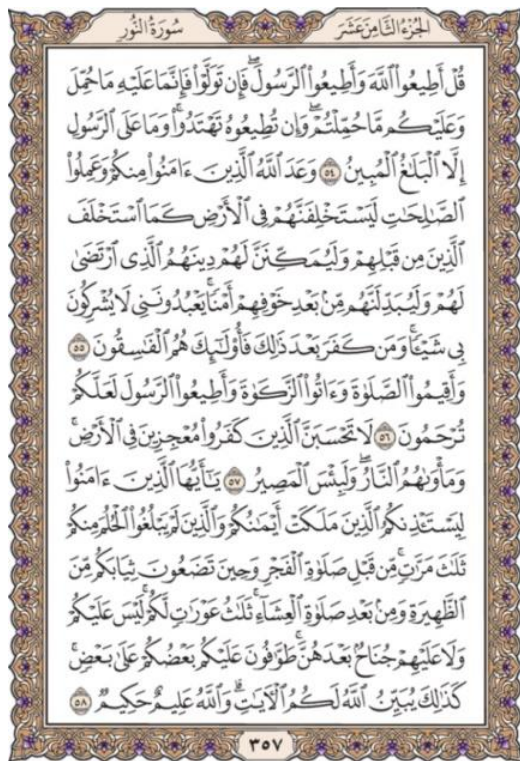
Shpjegimi i ajeteve

- A nuk e shikon ti se si Allahu i bën rete të lëvizin me të butë, pastaj i bashkon dhe i bën grumbull?... - A nuk e ke vështruar me sytë e tu madhështinë e pushtetit të Allahut? A nuk e ke parë si i mbledh Ai retë e vogla e të shpërndara, dhe pastaj i bashkon dhe i bën të mëdha, si male, njëra mbi tjetrën?

- **Pastaj do të shohësh shiun se si pikon prej tyre.** - Pastaj sheh se si fillojnë pikat e shiut të bien prej atyre reve, për të qenë të dobishme. Kështu fillojmë t'i mbushim burimet, liqenet, lumenjtë e përrenjtë, dhe krijesat përfitojnë prej tyre. Me këtë ujë, toka lulëzon e çelin çifte bimësh të bukura e të dobishme. Por, ndonjëherë, Zoti lëshon edhe breshër, me të cilin shkatërron çfarë të dojë:

- **Ai lëshon breshër prej së larti nga retë e mëdha si male dhe me të godet atë që do dhe ia largon atij që do.** - Të gjitha bëhen sipas ligjit të Tij të përcaktimit për njerëzit dhe sipas urtësisë, për të cilën Ai meriton të gjitha lavdërimet.

- **Shkëlqimi i dritës së vetëtimës së Tij gati sa s't'i merr sytë.** - Ajo dritë që shkrepnin nga mesi i reve gati të verbon, sepse është shumë e fortë. Është Allahu Ai

që i krijon retë dhe shiun, që krijesat nevojtare të përfitojnë. Ai e zbret shiun që të jetë i dobishëm dhe jo i dëmshëm. A nuk tregojnë këto se Allahu është i Plotë, Absolut në Pushtetin e Tij, i gjerë në mëshirën e Tij? Vetëm ajo që do Ai zbatohet në këtë gjithësi.

- **Është Allahu Ai që bën ndërrimin e Natës dhe të Ditës.** - Zoti e ndërron natën e errët dhe të ftohtë me ditën e shndritshme e të ngrohtë, e pastaj e kundërta. Është Ai që i ndërron ditët mes njerëzve, herë duke ngritur disa e herë duke i ulur, herë me mirësi e herë me bela e sprova.

- **Në të gjitha këto ka fakte për ata që shohin qartë (Shenjat e Allahut).** - Ka mësim për ata që kanë vështrim të mprehtë për çështjet që kërkohen prej tyre. Ata dinë të depërtojnë dhe të kuptojnë hollësisht çështjet, ashtu siç sheh qartë syri gjërat e dukshme. Sytë e tyre shohin në krijimin madhështor të Zotit me një mënyrë që synon të mësojë e të kuptojë mirë se çfarë është synuar me krijimin e tyre dhe çfarë kërkon Zoti prej tyre. Ndërsa të shkujdesurit

shohin në këto krijesa me një mënyrë të padobishme, ashtu si bagëtitë.

Ajeti 45

45. Dhe Allahu ka krijuar çdo gjallesë prej ujit. Ka prej tyre që ecin duke u zvarritur me bark, disa që ecin me dy këmbë dhe disa që ecin me katër këmbë. Allahu krijon çfarë të dojë. Allahu ka Fuqi për çdo gjë.

Shpjegimi i ajetit

- **Dhe Allahu ka krijuar çdo gjallesë prej ujit.** - Allahu u kujton robve të Tij të meditojnë në ato krijesa që i shohin në jetën e tyre dhe faktin se është Ai që i krijoi të gjitha ato krijesa e gjallesa që ndodhen në botë. Lënda bazë e të gjitha atyre është uji, sikurse thotë i Madhëruari: "... ujin e bëmë bazë të jetës së çdo sendi." [Enbija 30]. Shumë nga gjallesat që shumohen nëpërmjet lindjes pasi femra mbarset nga mashkulli, e kanë fillësën prej uji. Por edhe gjallesat e tokës formohen nga lagështira që gjendet në të. Nuk ka gjë që të mos lindë e formohet nga uji. Edhe pse lënda bazë e ekzistencës është uji, krijesat dhe gjallesat janë të ndryshme e të larmishme. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Ka prej tyre që ecin duke u zvarritur me bark,...** - Siç janë gjarpërinjtë e familja e tyre.

- **...disa ecin me dy këmbë...** - Siç janë njerëzit e shumë shpendë.

- **... dhe disa që ecin me katër këmbë.** - Si bagëtitë e kafshët e tjera. Shumëllojshmëria e këtyre gjallesave, edhe pse uji është baza e përbashëkt e tyre, tregon se në këtë botë zbatohet ligji dhe dëshira e Zotit, me pushtetin e sundimin e Tij gjithëpërfshirës.

- **Allahu krijon çfarë të dojë.** - Ai krijon çfarë krijese të dëshirojë, bashkë me karakteristikat e tyre.

- **Allahu ka Fuqi për çdo gjë.** - Nga i njëjti ujë dhe e njëjta tokë, Ai nxjerr larmishmëri krijesash e bimësie. Ai thotë: "Në Tokë ka hapësira që qëndrojnë pranë njëra-tjetrës, ka vreshta dhe fusha të mbjella, ka palma që janë me shumë degë, por edhe pa të tilla. Të gjitha ujiten me të njëjtin ujë, por Ne i kemi

bërë me shije të veçanta e të dallueshme nga njëra-tjetra. Vërtet, në të gjitha këto ka argumente për njerëzit që kuptojnë." [Ra'd 4].

Ajeti 46

46. Ne kemi shpallur Argumente të Qarta dhe Allahu e udhëzon në Rrugën e Drejtë atë që do.

Shpjegimi i ajetit

- **Ne kemi shpallur argumente të qarta.** - Kështu i kemi mëshiruar robërit Tanë, duke u zbritur atyre ajete të qarta. Ato tregojnë e argumentojnë qartë të gjitha çështjet dhe synimet bazë të Sheriatit, të gjitha virtytet e lavdërueshme, njohuritë e dobishme dhe udhëzuese në mirësi. Përmes këtyre ajeteve u ndriçua udha e mirësive, u bë e qartë rruga e drejtë nga devijimet e shejtanit. Asnjë i humbur që lidhet pas devijimeve të shejtanit nuk ka pse të ketë më paqartësi pas kësaj Shpalljeje, e cila sqaron gjithçka. Edhe ai që kërkon të drejtën nuk ka për të gjetur asnjë dyshim e paqartësi. Kështu do të jetë, sepse kjo shpallje i përket Allahut, që është i Plotë e Absolut në diturinë dhe mëshirën e Tij. Ai është i plotë në qartësimin e ajeteve të Tij. Pas qartësimit të Allahut nuk mund të ketë qartësim e udhëzim tjetër më të mirë: "... me qëllim që jobsimtarët të mund ta dinin se kanë mohuar pasi e vërteta iu bë e qartë, ndërsa besimtarët të mund të vazhdonin të besojnë pasi e vërteta u bë e qartë. Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka." [Enfal 42]. Të gjithë do të jetojnë dhe do të vdesin të qartë në atë që kanë zgjedhur.

- **...dhe Allahu e udhëzon në Rrugën e Drejtë atë që do.** - Allahu udhëzon kë të dojë dhe udhëzimin e Tij ua jep atyre që u paraprin e mira dhe bëjnë vepra të mira në bindje e nënshtrim ndaj Tij. Ata e respektuan ftesën e Tij dhe me mirënjohje jetojnë sipas saj, prandaj u paraprin e mira dhe udhëzimi i plotë i Zotit. Këta, Ai i udhëzon në rrugë të drejtë. Allahu e përshkruan rrugën e tij si *siratul mustekim*, pra, rruga e qartë dhe më e shkurtra drejt destinacionit. Ajo është rruga që të çon me

siguri drejt destinacionit, pra, në Xhenet, ku Allahu do t'i nderojë e mbulojë besimtarët me mirësitë e Tij. Kjo rrugë është e ndërtuar mbi diturinë e saktë rreth së vërtetës dhe parapëlqimin e saj kundrejt çdo diturie tjetër, si dhe mbi punën sipas kësaj diturie me sinqeritet vetëm për Zotin. Vini re! Allahu i Madhëruar na tregon se këto ajete janë të qarta e udhëzuese drejt rrugës së drejtë për të gjitha krijesat, dhe ky është udhëzimi i përgjithshëm. Ndërsa kur flet për udhëzimin në "*siratul mustekim*" - rrugën e drejtë që të çon në Xhenet, atë e veçon për ata që Ai dëshiron dhe i ka përzgjedhur. Ky është udhëzimi i posaçëm për të zgjedhurit e Tij. Këtë lloj udhëzimi, që përmban diturinë e saktë për të vërtetën dhe punën sipas saj me sinqeritet, Ai e ka dhuruar me bujarinë dhe mirësinë e Tij, e cila është e pakufishme, për ata që e njohin dhe i nënshtrohen me mirënjohje. Ndërsa udhëzimi i përgjithshëm dhe qartësimi i Shpalljes për të gjithë krijesat është tregues i drejtësisë së Allahut. Ai është i Drejtë dhe ua sqaron Shpalljen të gjithëve, që askush të mos ketë më justifikim para Tij. Allahu e di mirë se kujt ia jep udhëzimin e plotë me bujarinë dhe mirësinë e Vet.

Ajetet 47 – 50

47. Ata (hipokritët) thonë: “Ne besojmë në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij dhe u bindemi.” Por më pas, një grup prej tyre mbrapsen. Këta nuk janë (vërtet) besimtarë.

48. E, kur thirren që ndërmjet tyre të gjykojë Allahu dhe i Dërguari i Tij, një grup prej tyre nuk i përgjigjen ftesës.

49. Por, nëse (në atë gjykim) e drejta u takon atyre, ata i shkojnë atij krejt të bindur e me respekt.

50. A thua kanë sëmundje në zemrat e tyre? Apo mos dyshojnë (në të dërguarin)?! Apo mos kanë frikë se Allahu dhe i dërguari i Tij do të gjykojnë padrejtësisht kundër tyre?! Por jo. Ata dhe pikërisht ata janë vetë të padrejtët.

Shpjegimi i ajeteve

Ata (hipokritët) thonë: “Ne besojmë në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij dhe u bindemi.” - Allahu i Madhëruar na njofton rreth gjendjes së keqbërësve, atyre që në zemra kanë sëmundje dhe iman të dobët ose kanë paqartësi, dyshime e mungesë diturie. Me gjuhët e tyre deklarojnë se kanë iman në Allahun dhe se i binden Atij, por pastaj nuk e zbatojnë atë që thonë me gojën e tyre.

- Por më pas, një grup prej tyre mbrapsen. - Një pjesë prej tyre i kthejnë shpinën bindjes ndaj Zotit dhe i kalojnë kufijtë e Tij. Madje bëjnë shkelje të rëndë, sepse këtë tregon fjala e Zotit, kur i përshkruan ata:

- Këta nuk janë (vërtet) besimtarë. - Ai që i kthen shpinën dhe e shpërfill bindjen ndaj Zotit, shpesh mund ta bëjë këtë me nijetin për t'iu kthyer përsëri rrugës së drejtë. Por ai që i kthen shpinën sepse është *mu'rid* - rrefuzues, ai e braktis rrugën për të mos u kthyer më kurrë. Ai as që ia hedh më sytë rrugës që braktis dhe i kthen shpinën. Kjo gjendje u shkon shumë për shtat disave që pretendojnë se e besojnë dhe i binden Allahut. Por, në fakt, këta janë me iman të dobët dhe i sheh që nuk kryejnë shumë adhurime, sidomos ato lloj adhurimesh që janë të vështira për nefsën, si dhënia e zekatit, shpenzimet e detyrueshme ose të pëlqyeshme, xihadi në rrugën e Zotit etj.

- E, kur thirren që ndërmjet tyre të gjykojë Allahu dhe i Dërguari i Tij, një grup prej tyre nuk i përgjigjen ftesës. - Kur ndodh që mes tyre e dikujt të kërkohet zbatimi i ligjit të Zotit, "...një grup prej tyre nuk i përgjigjen ftesës." Ata e refuzojnë me forcë dhe kërkojnë që të gjykojnë me ligjet e injorancës paraislamike. Ata preferojnë ligje e gjykime të tjera e jo Sheriatin e Zotit, sepse janë të bindur se e drejta është në anën e tyre dhe, sipas tyre, Sheriati duhet të përputhet me këtë “të drejtë”.

- Por, nëse (në atë gjykim) e drejta u takon atyre, ata i shkojnë atij krejt të bindur e me respekt. - Kur e drejta është në anën e tyre e gjykimi i Sheriatit i përkon dëshirës së tyre, ata kërkojnë me forcë Sheriatin.

Por, në fakt ata e zgjedhin këtë jo se është gjykimi i Sheriatit, por sepse u shkon sipas dëshirave të tyre. Në këtë rast, ata nuk janë të lëvdueshëm për këtë gjykim, edhe pse pranojnë ta zbatojnë, sepse robi i drejtë dhe besimtar është ai që e ndjek dhe i nënshtrohet së vërtetës dhe të drejtës sido që ajo të jetë, pro edhe kundër tij, edhe kur e gëzon edhe kur e trishton. Ndërsa ata që e ndjekin Sheriatin veçse kur u shkon e përkon dëshirave të tyre dhe e refuzojnë kur nuk u shkon pas tyre, dhe atëherë parapëlqejnë dëshirën kundrejt Sheriatit të Zotit, këta nuk janë adhurues të vërtetë të Zotit. Duke i qortuar ata për refuzimin e gjykimit të Sheriatit të Tij, Allahu i Madhëruar thotë:

- **A thua kanë sëmundje në zemrat e tyre...** - Kjo sëmundje ua çrregullon zemrat, duke ua larguar ndjesitë e mira, ashtu si i sëmuri humbet aftësitë e tij. Ato zemra nuk kanë ndjeshmërinë për të pasuar dhe vlerësuar atë që u bën dobi, madje përkushtohen pas asaj që i bën dëm.

- **Apo mos dyshojnë (në të dërguarin)?!** - A po kanë dyshime, e kështu zemrat e tyre ngurrojnë të pranojnë gjykimin e Allahut dhe të Profetit të Tij, pasi mëtojnë se ky nuk është gjykim me drejtësi?

- **Apo mos kanë frikë se Allahu dhe i dërguari i Tij do të gjykojnë padrejtësisht kundër tyre?!** - Mos, vallë, kanë druhen se Allahu e Profeti i Tij do të japin një gjykim të padrejtë dhe të pamerituar? Atëherë, ata janë vërtet ashtu siç i përshkruan Zoti.

- **Por jo. Ata dhe pikërisht ata janë vetë të padrejtët.** - Në të gjitha këto hamendësime, ata janë të padrejtë e keqbërës. Gjikimi i Allahut dhe Profetit të Tij është në kufijtë me të lartë të drejtësisë e barazisë. Ai është plotësisht sipas urtësisë, siç thotë i Madhëruari: "Vallë, mos po kërkojnë gjykimin e kohës së Padijes? Por a ka gjykim më të mirë se ai i Allahut, për një popull që beson bindshëm?" [Maide 50]. Ky ajet dëshmon se *imani* nuk është thjesht fjalë që thuhet, por duhet të shoqërohet me

vepra të mira sipas tij. Allahu i Madhëruar e ka mohuar imanin për ata që nuk i binden Atij. Ajeti tregon se është detyrë t'i bindesh gjykimit të Zotit dhe të nënshtrohesh ta zbatosh atë në çdo rast e gjendje. Ai që nuk nënshtrohet tregon se ka sëmundje në zemrën e tij, ka dyshim e luhatje në iman. Kjo vepër është e ndaluar njëlloj siç ndalohet të kesh mendim të keq për gjykimin e Sheriatit dhe të mendosh se Sheriati është kundër drejtësisë dhe urtësisë.

Ajetet 51 – 52

51. Kur besimtarët ftohen, që ndërmjet tyre të gjykojë Allahu dhe i dërguari i Tij, e vetmja fjalë që thonë, është: "Dëgjuam dhe bindemi." Ata janë të shpëtuarit.

52. Kush i bindet Allahun dhe të dërguarit të Tij dhe kush ka frikë Allahun dhe i përmbahet udhëzimit të Tij, - ata do të jenë fitimtarët (që do të arrijnë çdo të mirë).

Shpjegimi i ajeteve

- **Kur besimtarët ftohen, që ndërmjet tyre të gjykojë Allahu dhe i dërguari i Tij, e vetmja fjalë që thonë, është: "Dëgjuam dhe bindemi."** - Besimtarët e vërtetë janë ata të cilët e shprehin imanin nëpërmjet veprave të tyre. Një nga cilësitë e tyre është edhe bindja dhe nënshtrimi i plotë e pa rezerva ndaj ligjit dhe gjykimit të Zotit dhe Profetit të tij, në çdo rast, qoftë kur është pro dëshirave të tyre, qoftë kur është kundër. Kur ata ftohen që mes tyre të gjykojë Allahu e Profeti i Tij, "...e vetmja fjalë që thonë, është: "Dëgjuam dhe bindemi." Domethënë, e dëgjuam me respekt ligjin dhe gjykimin e Zotit dhe të Profetit dhe iu përgjigjëm e iu bindëm atij që na fton në zbatimin e tij. Ne i bindemi tërësisht e pa asnjë rezervë këtij gjykimi. Për këta, Allahu i Madhëruar thotë:

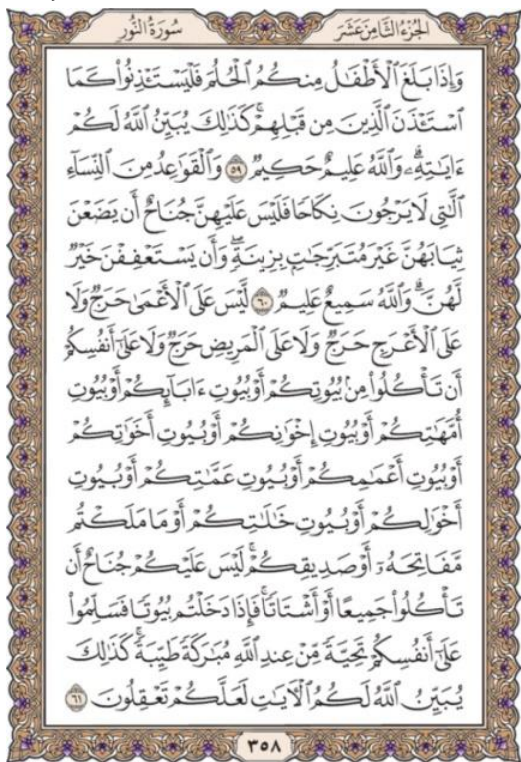
- **Ata janë të shpëtuarit.** - Allahun e përkufizon *el felahu*-n vetëm tek ata. *El felahu* është fitorja dhe realizimi i gjithçkaje të mirë që njeriu e synon dhe shpëtimi nga çdo gjë së cilës i druhet në të dyja botët. Askush nuk mund ta arrijë këtë mirësi,

veçse atyre që gjykohen përmes ligjit të Allahut dhe Profetit, duke qenë të bindur dhe të kënaqur me të. Pasi përmendi vlerën dhe shpërblimin e madh të atyre që i binden dhe nënshtrohen ligjit dhe gjykimit të Zotit dhe Profetit në rastet që kërkojnë gjykim, i Lartësuarit tregon shpërblimin e madh të atyre që i binden Atij dhe Profetit përgjithësisht, në të gjitha gjendjet dhe veprat. Ai thotë:

- Kush i bindet Allahun dhe të dërguarit të Tij dhe kush ka frikë Allahun dhe i përmbahet udhëzimit të Tij, - ata do të jenë fitimtarët (që do të arrijnë çdo të mirë). - Këta i besojnë mesazhet dhe kumtet e Zotit dhe Profetit si të vërteta dhe u përmbahen me korrektësi dhe sinqeritet urdhëresave dhe ndalesave të tyre. Ata gjithashtu ia kanë frikën Allahut. Ata i frikësohen Zotit me një frikërespekt që buron nga njohuria e thellë për Të dhe madhështinë e Tij, me emrat, cilësitë dhe veprat e Tij. Kjo frikë dhe njohuri e plotë i bën që gjithmonë të jenë të kujdesshëm në çdo ndalesë të Zotit dhe ta frenojnë veten, prandaj Allahu thotë: "...dhe i përmbahet udhëzimit të Tij." Ata i ruhen dhe i druhen zemërimit dhe dënimit të Zotit të tyre, që e njohin mirë, duke lënë çdo gjë të ndaluar. Termi "*takua*" (devotshmëri), kur përmendet i vetëm në një tekst Sheriati, nënkupton kryerjen e urdhëresave dhe lënien e ndalesave. Ndërsa kur përmenden së bashku me terma të tjerë, si *birru* (bamirësi) dhe *ta'atu* (bindje), atëherë *takua* nënkupton lënien e poshtërsive e ndalesave të Zotit, ndërsa bamirësia e bindja nënkuptojnë kryerjen e urdhëresave. Ata fatlumë të cilët i kanë të dyja këto cilësi, bindjen ndaj Zotit e Profetit (kryerjen e urdhëresave) dhe frikën ndaj Tij, dituri dhe *takua*, ata janë *el faizunë* - të shpëtuarit. *El feuzu* është shpëtimi nga ndëshkimi. Ata janë të shpëtuar nga ndëshkimi, sepse bëjnë atë që konsiderohet si mburojë nga ndëshkimi, pra: 1. "*El hashije*", që është frika nga Zoti, e cila ndërtohet nga njohuria e plotë për Të dhe 2. *El takua*, që është

ruajtja nga gjynahet e ndalesat. Ata arrijnë gjithashtu edhe shpërblimin, sepse bëjnë atë që është shkak për të, pra, realizojnë bindjen ndaj Zotit e Profetit, duke kryer urdhëresat e tyre me sinqeritet vetëm për të kënaqur Zotin dhe korrektësisht siç janë urdhëruar. Prandaj *el feuzu* është i kufizuar veç për ta. Ndërsa ata që nuk janë përshkruar me cilësitë e këtyre të zgjedhurve, nuk e arrijnë kurrë '*el feuzi*'-n, për shkak të neglizhimit dhe cenimit të atyre cilësive të lavdërueshme (*el hashije, el takua*). Në këtë ajet përmendet një e drejtë që njerëzit duhet ta plotësojnë, në lidhje me Zotin dhe Profetin, dhe një e drejtë të veçantë vetëm ndaj Zotit. E drejta e përbashkët ndaj Zotit dhe Profetit është bindja e plotë në atë që ata urdhërojnë e ndalojnë dhe të gjykuarit sipas ligjeve të Sheriatit. Në varësi të kësaj bindjeje është edhe grada e imanit, sepse imani e presupozon bindjen ndaj Zotit dhe Profetit. Ndërsa haku i veçantë vetëm për Zotin është *el hashijetu*, - pra, frika ndaj Zotit, si pasojë e ditorisë për madhështinë e Tij, dhe *el takua* - pra ruajtja nga zemërimi dhe dënimi i Tij. Ndërsa për sa i përket të drejtës që ka Profeti në mënyrë të veçantë, ai është respektimi dhe nderimi i figurës së tij. Të trija këto lloje të drejtash Allahu i Madhëruar i ka përmendur në suren Fet'h (ajetet 8, 9), kur thotë: "Ne të dërguam ty si dëshmitar, si përgëzues dhe paralajmërues. Që ju (*o njerëz*) ta besoni Allahun dhe të Dërguarin e Tij, të cilin ta përkrahni e ta respektoni, dhe që ta lartësoni (*Allahun*) mëngjes e mbrëmje.". Pra, e drejta e Zotit dhe Profetit është besimi në Zotin dhe Profetin me iman korrekt e të plotë, që presupozon gjithashtu edhe bindjen e nënshtrimin. E drejta e Profetit në mënyrë të veçantë është të ndihmojmë, t'i qëndrojmë në krah dhe ta respektojmë figurën e tij. E drejta e Zotit në mënyrë të veçantë është: t'i bëjmë lavde mëngjes e mbrëmje, ta lavdërojmë përmes emrave, cilësive e veprave të tij dhe ta dëlirësojmë e të

dëshmojmë se është i pastër nga çdo mangësi dhe e metë.

Ajetet 53 – 54

53. Ata (*hipokritët*) betohen me betime të forta në Allahun se nëse do t'i urdhëroje ti, ata do të dilnin në luftë. Thuaj: “Mos u betoni! Dihet bindja juaj. Nuk ka dyshim se Allahu e di mirë atë që bëni ju.”

54. Thuaj: “Bindjuni Allahut dhe bindjuni të dërguarit!” Por, nëse ju refuzojnë, atëherë ai (*i dërguari*) është përgjegjës vetëm për atë që është i ngarkuar dhe ju jeni përgjegjës për atë që ju është ngarkuar. Nëse ju i bindeni atij, atëherë e keni gjetur të Vërtetën. I dërguari ka për detyrë vetëm ta kumtojë qartë (*Mesazhin*).

Shpjegimi i ajeteve

- Ata (*hipokritët*) betohen me betime të forta në Allahun se nëse do t'i urdhëroje ti, ata do të dilnin në luftë. – Allahu na njofton për sjelljen e kundërshtarëve të Profetit (a.s) përkundrejt xhihadit. Ata janë ose munafikë, ose njerëz që kanë iman të

dobët dhe zemër frikacake. Këto grupe shtiren para Profetit dhe besimtarëve se janë luftëtarë trima dhe sypatrembur. Ata hiqen sikur janë të bindur ndaj Profetit në çdo çështje që ai urdhëron. Ata thonë: "... nëse do t'i urdhëroje ti, ata do të dilnin në luftë." Pra, nëse do t'i urdhërosh, kanë për t'u bindur. Nëse i urdhëron për të dalë në luftë, ata do të të përgjigjen menjëherë. Me këtë kuptimin e dytë, ata sikur justifikoheshin për mospjesëmarrje për shkak se nuk u kishte ardhur urdhri i qartë. Por kuptimi i parë është më i qartë, pra: në të ardhmen, nëse na urdhëron, do të na shohësh se si do të të ndjekim e luftojmë së bashku me ty. Por Allahu i Madhëruar ua kthen atyre dhe thotë:

- Thuaj: “Mos u betoni! Dihet bindja juaj. - Allahu nuk ka nevojë për betimet dhe justifikimet tuaja dhe as Profeti e besimtarët. Allahu i Lartësuar na ka njoftuar rreth jush dhe për çdo imtësi të gjendjes suaj. Sjellja dhe “bindja” që ofroni ju është e qartë për ne. Ne e kemi parë dembelizmin e mosbindjen tuaj të pajustificueshme edhe më herët, prandaj nuk ka asnjë kuptim ky betim i juaji. Ai mund t'i vlejë dikujt tjetër, që vërtet mund të ketë ndonjë lloj justifikimi dhe që më parë e ka treguar veten dhe trimërinë e tij. Mbase këtij lloji mund t'i vlejë justifikimi, ndërsa juve nuk ju vlen aspak. Mbi ju pritet veçse të godasë zemërimi dhe dënimi i Zotit. Prandaj Zoti i kërcënon më pas:

- Nuk ka dyshim se Allahu e di mirë atë që bëni ju.” - Ai do t'ju japë për këtë dënimin e merituar.

- Thuaj: “Bindjuni Allahut dhe bindjuni të dërguarit!” - Në fakt, kjo është detyra e tyre, ndërsa detyra e Profetit (a.s) është që thjesht t'ju urdhërojë e t'ju ndalojë. Prandaj: “Bindjuni Allahut dhe bindjuni të Dërguarit!” Nëse bindeni dhe plotësoni urdhëresat, ky është fati juaj dhe fillimi i lumturisë suaj.

- Por, nëse ju refuzojnë, atëherë ai (*i dërguari*) është përgjegjës vetëm për atë që është i ngarkuar dhe ju jeni përgjegjës

për atë që ju është ngarkuar. - Detyra e Profetit është kumtimi i qartë i Shpalljes dhe ai e plotësoi atë. Ndërsa pjesa juaj është: bindja dhe nënshtrimi sipas Shpalljes. Por tashmë duket qartë gjendja juaj. Tashmë doli qartë humbja dhe devijimi juaj, braktisja e rrugës së drejtë dhe merita e dënimit tuaj.

- **Nëse ju i bindeni atij, atëherë e keni gjetur të Vërtetën.** - Nëse i bindeni Profetit, atëherë do të gjeni plotësisht rrugën e drejtë në fjalët dhe veprat tuaja. Nuk ka asnjë mundësi që të gjeni udhëzimin e drejtë tjetërkund, përveçse nëpërmjet bindjes ndaj Allahut dhe Profetit. Pa bindje dhe nënshtrim është e pamundur që të udhëzoheni.

- **I dërguari ka për detyrë vetëm ta kumtojë qartë** (*Mesazhin*). - Ai ka si detyrë kumtimin e qartë, që nuk lë asnjë dyshim tek askush. Dhe, vërtet, Profeti (a.s) e bëri këtë. Ai e kumtoi qartësisht Shpalljen e Zotit. Por Ai që do t'ju llogarisë e shpërblejë për veprat tuaja, është veçse Allahu i Lartësuar. Profeti nuk ka asgjë në dorë në këtë drejtim, pavarësisht se detyrën e tij e kreu plotësisht.

Ajeti 55

55. Allahu u ka premtuar atyre që besuan dhe bënë vepra të mira se do t'i bëjë sundues në tokë, ashtu si i pati bërë sundues ata (*besimtarë të mirë*) **që ishin para tyre. Ai do ta forcojë fenë - atë që Ai e ka zgjedhur për ta dhe në vend të frikës do t'u dhurojë siguri dhe paqe. Ata më adhurojnë vetëm Mua e nuk më shoqërojnë askënd e asgjë. Por, kushdo që mohon pas kësaj, - ata janë të prishur** (*që kalojnë çdo kufi*).

Shpjegimi i ajetit

- **Allahu u ka premtuar atyre që besuan dhe bënë vepra të mira se do t'i bëjë sundues në tokë, ashtu si i pati bërë sundues ata** (*besimtarë të mirë*) **që ishin para tyre. Ai do ta forcojë fenë - atë që Ai e ka zgjedhur për ta - , dhe në vend të frikës do t'u dhurojë siguri dhe paqe. Ata më adhurojnë vetëm Mua e nuk më**

shoqërojnë askënd e asgjë. - Ky është një nga premtimet e Zotit, që është sigurisht i vërtetë dhe që Ai e ka përmbushur. Ai është realizuar dhe dëshmuar shumë herë në këtë botë. Ai u ka premtuar atyre që e plotësojnë imanin dhe veprat e mira sipas tij, se do t'i bëjë sundimtarë në tokë, që të jenë ata udhëheqësit që do të vijnë njëri pas tjetrit e brez pas brezi. Ai u ka premtuar që do të jenë ata që do të kenë në dorë të mirat dhe begatitë e tokës. Ai do t'ua mundësojë zbatimin e fesë që ka pëlqyer për ta, pra, të fesë islame, e cila ka triumfuar mbi të gjitha fetë. Allahu e zgjodhi Islamin si fenë e Tij për këtë umet të veçantë për vetë vlerat, mirësitë dhe gradën e lartë të kësaj feje, si dhe për ta plotësuar e përkryer mirësinë e Tij ndaj këtij umeti. Ai do t'ua mundësojë atyre që besojnë sinqerisht dhe saktë dhe që bëjnë vepra të mira, që ta zbatojnë lirisht këtë fe madhështore. Allahu do t'ua mundësojë që t'i plotësojnë dispozitat e saj. Ai do t'ua mundësojë që t'i plotësojnë detyrimet fetare, qoftë ato të fshehurat, qoftë ato të shfaqurat, qoftë për veten e tyre, qoftë për të ftuar të tjerët. Pasuesit e çdo besimi tjetër ose mohuesit do të jenë të mposhtur e të nënshtruar para muslimanëve. Allahu i Madhëruar u premtonte besimtarëve të mirë se do t'ua zëvendësojë frikën me siguri e paqe. Nëse besimtarët e mirë jetojnë në kohëra frike e terrori, ndonjë prej tyre nuk mund ta shfaqë haptas besimin e vet, sepse vuan dhe heq mundime të shumta nga jobesimtarët. Gjithashtu, ndodh që xhemati i muslimanëve të jetë i vogël, në krahasim me të tjerët. Madje ndodh që e gjithë bota të mbledhen kundër tyre për t'i luftuar, duke kaluar çdo kufi në mizori e padrejtësi. Kështu, Allahu u premtonte besimtarëve të Tij të sinqertë se, nëse besojnë drejt e punojnë sinqerisht sipas këtij besimi, Ai do t'ua largojë këtë frikë që i rrethon dhe do ta largojë padrejtësinë e botës kundër tyre. Mendohu pak me kujdes! Kur Allahu i Lartësuar bëri këto premtime në këtë ajet, në atë kohë asgjë nga këto nuk ishte realizuar dhe muslimanët akoma nuk ishin

bërë udhëheqës, madje as nuk mund ta shfaqnin fenë e tyre haptasi. *El temkin* është kompletimi e shfaqja e fesë islame me të gjitha shenjat e simbolet e saj, në siguri të plotë dhe paqe. Domethënë, kjo është mundësia për ta adhuruar Allahun si Një të vetëm e të Pashoq, duke mos iu frikësuar askujt tjetër. Brezi i parë i këtij umeti punoi për kompletimin e imanit dhe me punë të sigjerta sipas tij, duke u ngritur shumë lart mbi të gjithë popujt e tjerë, prandaj Allahu i lartësoi mbi të gjithë popujt dhe i bëri sundues dhe mbretërues të tyre. Ata çliruan lindjen dhe perëndimin e botës. Ata përhapën paqen e qetësinë nëpërmjet teuhidit dhe adhurimit të Zotit, duke ngritur lart simbolet e shenjtëritë e Tij. Kjo ishte një përmbushje e plotë e premtimit të Allahut dhe një shenjë e jashtëzakonshme që Ai i dha njerëzimit. Ky premtim do të vazhdojë deri në Kijamet dhe do të përmbushet sa herë që muslimanët e jetësojnë fenë dhe e përkryejnë imanin dhe veprat e mira. Nëse ata besojnë dhe punojnë me këtë besim, premtimi i Allahut është i pakthyeshem. Nëse ndodh që në ndonjë kohë të marrin forcë dhe terren munafikët dhe mohuesit e Zotit, kjo ndodh për shkak se besimtarët kanë cenuar imanin dhe veprat e mira.

- **Por, kushdo që mohon pas kësaj, - ata janë të prishur** (*që kalojnë çdo kufi*). - Ata që mohojnë edhe pas këtij lartësimi dhe force që Zoti u jep muslimanëve, ata janë më të prishurit, janë keqbërës që kanë dalë nga kufijtë e bindjes ndaj Allahut. Ata janë të padenjë për mirësinë e Allahut dhe nuk e meritojnë atë, sepse nëse e braktis Islamin kur je i lirë e krenar dhe askush nuk të ngushton apo mundon, kjo tregon për qëllime të pështira dhe të sëmura, për ligësi të fshehur. Ajeti tregon se Allahu ka ngritur e krenuar edhe popuj para nesh, sikurse i tha Musai popullit të tij: "Mundet që Allahu ta shkatërrojë armikun tuaj dhe t'ju bëjë ta zëvendësoni në këtë vend, e pastaj do t'ju vështrojë se si do të veproni". Ose: "Ne duam t'i lartësojmë ata që u shtypën në

tokë, t'i bëjmë udhëheqës dhe t'i bëjmë trashëgues. Atyre do t'u japim pushtet në tokë." [Kasas 5, 6]. Pra, ky është një rregull i pandryshueshëm i Zotit.

Ajetet 56 – 57

56. Atëherë faleni rregullisht namazin dhe jepeni zekatin dhe bindjuni të Dërguarit që të mëshiroheni!

57. Kurrsesi mos mendo ti se ata, që nuk besuan, do të shpëtojnë në këtë botë. Vendi i tyre është zjarri. Eh sa përfundim i keq është ai!

Shpjegimi i ajeteve

- **Atëherë faleni rregullisht namazin dhe jepeni zekatin** - Allahu i Lartësuar urdhëron për ta përkryer namazin duke plotësuar në mënyrën më të mirë shtyllat, kushtet, detyrat e synetet e tij, si dhe edukatën e shpirtin e namazit, qoftë në lidhje me fjalët dhe veprat e shfaqura, qoftë me ato të brendshme e të fshehta. Ai na urdhëron edhe për të dhënë zekatin prej pasurisë që Zoti na bëri kujdestarë dhe na i la në dorën tonë. Duhet të shpenzojmë nga mirësitë që na ka dhënë Zoti e t'ua japim të varfërve dhe çdo kategorie në nevojë, ashtu siç na udhëzon i Gjithëmëshirshmi. Këto dy punë, namazi dhe zekati, janë dy adhurimet më të mëdha, që i përkushtohen Zotit në shenjë bindjeje ndaj Tij. Madje, ato janë treguesit më të mëdhenj të bindjes ndaj Allahut, sepse janë plotësim i hakut të Allahut dhe i hakut të krijesave. Ato tregojnë sinqeritetin ndaj të Adhuruarit të vetëm me meritë, Allahut të Madhëruar, dhe tregojnë bamirësinë ndaj krijesave. Pastaj Allahu i Madhëruar na jep një urdhër të përgjithshëm:

- **...dhe bindjuni të Dërguarit që të mëshiroheni!** – Bindjuni urdhëresave të tij dhe largojuni ndalesave të tij. Allahu i Madhëruar thotë: "Kush i bindet Profetit, i është bindur Allahut. Por kush e refuzon, (*dije se*) Ne nuk të kemi dërguar ty si mbikqyrës të (*punëve të*) tyre." [Nisa 80]. Nëse e bëjmë këtë, atëherë Ai premtton: "...që të mëshiroheni." Atëherë, ai që dëshiron mëshirën, le ta dijë se kjo është

rruga e arritjes së saj. Nga ana tjetër, ai që kërkon ta arrijë mëshirën e Zotit dhe shpreson që Ai ta përfshijë në të, pa falur namazin, pa dhënë zekatin e pa iu bindur Profetit, ai është mashtrues dhe ëndërron me sy hapur. Ai vetëmashtrohet nga ëndrra të kota dhe të paqena.

- **Kurrresi mos mendo ti se ata, që nuk besuan, do të shpëtojnë në këtë botë.** -

Mos u mashtro nga kënaqësitë e shumta që ata përfshijnë në tokë në këtë botë. Edhe nëse Zoti i afatizon, dijeni mirë se nuk ka për t'i lënë në harresë e të shpëtojnë. I Lartësuar thotë: "Ne u japim të jetojnë pak (në këtë botë), e pastaj do t'i ndëshkojmë ata me një dënim të rëndë." [Lukman 24]. Ndërsa këtu thotë:

- **Vendi i tyre është zjarri. Eh sa përfundim i keq është ai!** - Sa përfundim i i keq është ai i mohuesve! Ai është një përfundim i dëshpëruar, me ndëshkim të përjetshëm.

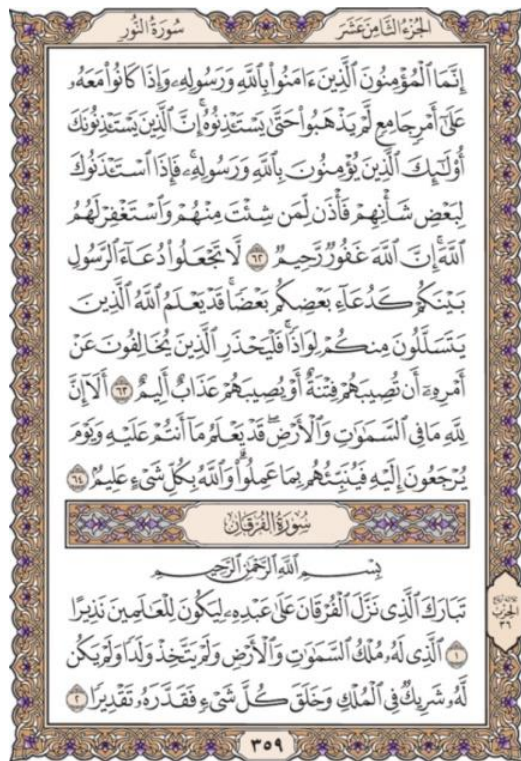
Ajeti 58

58. O ju që keni besuar! Ata të cilët i keni në zotërimin tuaj (shërbëtorët) dhe ata (fëmijët) që nuk kanë arritur moshën e pjekurisë, duhet të kërkojnë leje prej jush në tri raste: para namazit të sabahut, në drekëhere kur hiqni rrobat (për të pushuar) dhe pas namazit të jacistë. Këto janë tri kohë, kur ju nuk jeni të veshur. Përveç këtyre tri kohëve, nuk është gjunah as për ju e as për ata, që të vizitoni njëri-tjerin. Kështu jua qartëson Allahu Argumentat e Tij. Allahu është i Gjithëditur, i Urtë.

Shpjegimi i ajetit

- **O ju që keni besuar! Ata të cilët i keni në zotërimin tuaj (shërbëtorët) dhe ata (fëmijët) që nuk kanë arritur moshën e pjekurisë, duhet të kërkojnë leje prej jush në tri raste: para namazit të sabahut, në drekëhere kur hiqni rrobat (për të pushuar) dhe pas namazit të jacistë.**

- Allahu i Madhëruar urdhëroi besimtarët që t'i mësojnë skllëverit dhe ata të cilët ende nuk kanë mbushur moshën e përgjegjësise ligjore që të pajisen me këtë edukatë të

mrekullueshme. Ata duhet të kërkojnë leje para se të futen nëpër ambientet dhe dhomat e shtëpisë, në disa kohë të caktuara, duke na qartësuar urtësinë e këtij urdhri. Allahu i Madhëruar përmend tri kohë: së pari, koha kur njerëzit bien në gjumë pas namazit të jacistë. Së dyti, është koha e zgjimit para namazit të sabahut. Në këto dy kohë kryesisht njerëzit i heqin rrobat e zakonshme dhe përgatiten për gjumë jo me veshjen e zakonshme. Ndërsa koha e tretë është koha e gjumit të drekës. Duke qenë se në këtë kohë jo gjithmonë njerëzit i heqin rrobat e zakonshme për të veshur roba të tjera, Allahu i Madhëruar e thekson dhe thotë: "...në drekëhere kur hiqni rrobat (për të pushuar)" Kjo është koha kur bëhet gjumi i drekës, i ashtuquajtura *kajlule*. Në këto kohë, edhe skllëverit apo shërbëtorët, edhe fëmijët janë njëlloj si të tjerët, domethënë nuk u lejohet të hyjnë nëpër dhoma pa kërkuar leje. Ndërsa jashtë këtyre tri kohëve ata janë të lirë të lëvizin. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Këto janë tri kohë, kur ju nuk jeni të veshur. Përveç këtyre tri kohëve, nuk është gjunah as për ju e as për ata, që të vizitoni njëri-tjerin.** - Ata vërtiten mes jush për t'ju shërbyer në kërkesat tuaja.

- **Kështu jua qartëson Allahu Argumentat e Tij.** - Kështu ju qartëson Allahu i Madhëruar ajetet e Tij, duke ju treguar edhe urtësitë që fshihen pas tyre, në mënyrë që të sigurohen plotësisht, të njohin mirë mëshirën dhe urtësinë e Atij që i vendos këto norma.

- **Allahu është i Gjithëditur, i Urtë.** - Dituria e Allahut përfshin çdo gjë: ato që patjetër ekzistojnë, ato që është e pamundur të ekzistojnë dhe ato që është e mundur që të ekzistojnë. Ai është i Urtë dhe me urtësinë e Tij çdo gjë e vendos në vendin e vet. Kështu, çdo krijese Ai i ka dhënë krijimin e përshtatshëm dhe çdo ligji të Sheriatit i ka vendosur dispozitën që i përshtatet. Të tilla janë edhe këto rregulla, që Ai na i sqaroi, na e shpjegoi urtësinë që fshihet pas tyre, si dhe na tregoi dobinë e madhe fetare dhe morale që arrihet me to.

Ajeti 59

59. Dhe kur fëmijët tuaj të arrijnë moshën e pjekurisë, le të kërkojnë leje (për të hyrë te ju) ashtu siç kërkojnë ata që janë më të mëdhenj (në moshë se ata). Kështu jua qartëson Allahu Argumentat e Tij. Allahu është i Gjithëditur, i Urtë.

Shpjegimi i ajetit

- **Dhe kur fëmijët tuaj të arrijnë moshën e pjekurisë, le të kërkojnë leje (për të hyrë te ju) ashtu siç kërkojnë ata që janë më të mëdhenj (në moshë se ata).** - Pasi fëmijët arrijnë moshën e pjekurisë dhe të përgjegjësisë ligjore, që ndodh kur ata fillojnë të ejakulojnë qoftë në gjumë apo zgjuar, duhet të zbatojë ligjet e vendosura për të rriturit. Ata duhet të kërkojnë leje në të gjitha kohët, siç u shpjegua në fjalën e Allahut: "O ju që keni besuar! Mos hyni në shtëpi të huaja pa kërkuar leje dhe pa u përshëndetur me njerëzit në to! Kjo është më e mira për ju, në mënyrë që të kujtoni (atë që ju sjell mirësi). Por, nëse nuk gjeni

aty asnjë, atëherë mos hyni derisa t'u jepet leje! E, nëse ju thuhet të ktheheni, kthehuni! Kjo është më e ndershme për ju. Dhe Allahu e di mirë gjithçka që bëni ju. Nuk është gjynah për ju, nëse hyni në shtëpi të pabanuara, nëse keni ndonjë përfitim në to. Dhe Allahu e di atë që e shfaqni haptas dhe atë që e mbani të fshehtë." [Nur 27 – 29].

- **Kështu jua qartëson Allahu Argumentat e Tij.** - Ai i qartëson këto ligje dhe rregulla të mrekullueshme dhe të dobishme.

- **Allahu është i Gjithëditur, i Urtë.** – Është i tillë për gjithçka që ka ligjëruar dhe i ka porositur krijesat. Në këto dy ajete ka shumë dobi, si për shembull:

- Padronët e robërve apo prindërit dhe kujdestarët e fëmijëve e kanë detyrë që t'u mësojnë atyre që kanë nën përgjegjësi diturinë e dobishme fetare dhe edukatën islame, sepse Allahu i Madhëruar në ajet u drejtohet atyre për ta zbatuar këtë dispozitë kur thotë: "O ju që keni besuar! Ata të cilët i keni në zotërimin tuaj (*shërbëtorët*) dhe ata (*fëmijët*) që nuk kanë arritur moshën e pjekurisë, duhet të kërkojnë leje prej jush në tri raste: ..." Dhe kjo është e mundur veçse duke ua mësuar këtë normë dhe duke i edukuar ata. Kjo kuptohet edhe nga fjala e Allahut: "Përveç këtyre tri kohëve, nuk është gjunah as për ju e as për ata, që të vizitoni njëri-tjerin." Pra, nëse nuk e zbatojnë këtë normë, ka gjynah dhe përgjegjësi për ata.

- Rëndësia e madhe që Sheriati i jep ruajtjes së nderit dhe dëlirësisë së muslimanit, si edhe marrjes së çdo mase të mundshme për këtë. Sipas këtij këndvështrimi, në çdo vend ku rrezikohet dhe ekziston mundësia që të shihet e zbulohet auret i njerëzve, është e ndaluar që njeriu të lahet, të zhvishet ose të kryejë nevojat. Pra, me fjalë të tjera, muslimani e muslimania marrin masat e kujdesen shumë që të mos zbulohet auret i tyre.

- Lejimi i zbulimit të aurretit në rast nevoje, si në rast gjumi, në kryerjen e nevojave e raste të ngjashme.

- Muslimanët e kishin bërë zakon që të bënin gjumin e drekës, ashtu siç flinin natën, sepse Allahu i Lartësuar u foli duke marrë për bazë gjendjen e tyre normale, me të cilën ishin mësuar.

- Edhe të vegjëlit që janë nën moshë nuk duhen lejuar dhe duhen ruajtur që të mos shohin aurretin e të tjerëve dhe as të tjerët të shohin aurretin e tyre, sepse Allahu na urdhëroi që të marrim leje pikërisht për diçka që nuk lejohet.

- Po kështu edhe skllavi nuk lejohet të shohë aurretin e zotërisë së tij dhe zotëria nuk lejohet të shohë aurretin e skllavit, njëlloj siç thamë me rastin e minorenit.

- Këshilluesit, mësuesit dhe edukatorët, të cilët flasin dhe u mësojnë njerëzve njohuritë dhe dispozitat fetare është mirë që, bashkë me këtë, t'u qartësojnë atyre urtësitë dhe logjikën e këtyre ligjeve. Ata nuk duhet të mjaftohen duke dhënë ligje, por duhet t'i argumentojnë ato dhe, bashkë me këtë, të tregojnë urtësinë, arsyetimin logjik dhe atë çfarë synojnë ato ligje. Kur Allahu i Madhëruar solli urdhrin e mësipërm, na tregoi edhe urtësinë dhe çfarë synon ky urdhër, kur tha: "Këto janë tri kohë, kur ju nuk jeni të veshur."

- Në të tilla raste, edhe këto dy kategori, domethënë, fëmijët dhe skllëverit, janë të ngjashëm dhe mbajnë përgjegjësi për veprimet e tyre, ashtu sikurse dhe zotërinjtë, prindërit ose përgjegjësit ligjorë, sepse Allahu thotë: "Përveç këtyre tri kohëve, nuk është gjunah as për ju e as për ata, që të vizitoni njëri-tjerin."

- Jargët e fëmijëve nën moshë janë të pastra, edhe nëse dalin pas të vjellave të tyre, të cilat janë *nexhise*. Ky gjykim kuptohet nga fjala e Allahut: "*tau-uafune alejkum* - që të vizitoni njëri-tjerin", ose fjalë për fjalë "të vërtiten mes jush". Gjithashtu, kuptohet edhe nga hadithi i Profetit kur u pyet për jargët e maces, i cili, për të treguar se janë të pastra, ai tha: "Ato nuk janë të papastra. Ato janë "*tau-uafune alejkum*", pra, që vërtiten mes jush". Duke qenë se të dyja rastet janë përshkruar si të tilla që:

"vërtiten mes jush", themi që jargët e tyre janë të pastra.

- Ajeti tregon se është e lejueshme që njeriu t'i përdorë fëmijët ose të vegjëlit që i ka nën kujdesin e tij për gjëra të zakonshme e shërbime të ndryshme, sepse Allahu i Madhëruar thotë: "...nuk është gjunah as për ju e as për ata, që të vizitoni njëri-tjerin.", pra, "të vërtiten mes jush" në shërbimin tuaj.

- Gjykimi dhe dispozita e mësipërme ka lidhje me fëmijët që janë nën moshën e përgjegjësive, ndërsa pas mbushjes së moshës, për ta hyjnë në fuqi ligjet e përgjithshme sikurse u përmend.

- Moshë e përgjegjësive arrihet kur ndodh ejakulimi. Me këtë lidhet çdo gjykim që ka lidhje me moshën e përgjegjësive ligjore. Kjo është konsensuale mes dijetarëve. Të gjithë janë unanimë se, nëse i ndodh ejakulimi, atëherë fëmija ka arritur moshën e përgjegjësive ligjore. Por dijetarët kanë mendime të ndryshme për sa i përket çështjes a gjykohet për moshën e pjekurisë ligjore duke marrë për bazë ndonjë moshë të caktuar, daljen e qimeve pubike apo kritere të tjera. Allahu e di më mirë.

Ajeti 60

60. Dhe për gratë e moshuara, të cilat nuk dëshirojnë më martesë, nuk është gjunah që ta heqin petkun e tyre (të jashtëm), por pa i zbuluar stolitë. Dhe do të ishte më mirë për to që të jenë të përmbajtura. Dhe Allahu Dëgjon dhe Di gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

- Dhe për gratë e moshuara, të cilat nuk dëshirojnë më martesë, nuk është gjunah që ta heqin petkun e tyre (të jashtëm), por pa i zbuluar stolitë. - Bëhet fjalë për gratë e shtyra në moshë, që nuk kanë më prirje e dëshira seksuale, për shkak të moshës së thyer. Allahu i përshkruan: "...të cilat nuk dëshirojnë më martesë". Ato nuk shpresojnë e as nuk dëshirojnë marrëdhënie dhe askush nuk i synon ato për diçka të tillë, sepse ato janë të moshuara, që askush nuk i preferon për të tilla dëshira, se ato janë të

papërshtatshme. Ato nuk kanë të tilla dëshira dhe askush nuk i synon për të tilla dëshira. Pikërisht, për të tilla kategori Allahu thotë: "...nuk është gjynah që ta heqin mbulesën e tyre, por pa i zbuluar stolitë." Pra, ato nuk marrin gjynah nëse e heqin mbulesën e jashtme, siç është *himari* (mbulesa e fytyrës që hidhet sipër kokës dhe mbulon edhe kraharorin), ajo rrobë për të cilën Zoti i ka urdhëruar gratë që ta veshin, kur thotë: "Le të hedhin shamitë mbi kraharorin e tyre!" Kështu, këto gra e kanë të lejuar që të zbulojnë fytyrën e tyre, sepse nuk ka rrezik për fitne për të tjerët dhe për to. Ndoshta ky lejim për këtë kategori që të zbulohen deri në njëfarë mase të caktuar, mund të keqkuptohet dhe të tejkalojë masën, prandaj Allahu thotë: "...por pa i zbuluar stolitë." Pra, gjithsesi ato nuk duhet t'u shfaqin njerëzve ndonjë zbukurim që sjell joshje e fitne, si p.sh. zbukurimi i rrobave të jashtme ose pjesa e poshtme e fytyrës, duke shfaqur vetëm atë pjesë që mund të shkaktojë fitne e joshje. Po kështu, përsëri nuk u lejohet ecja duke goditur tokën fort me këmbët e tyre, që të kuptohen stolitë e tyre të fshehura që, edhe pse ato mund të jenë gra të tilla që askush nuk i dëshiron, dëgjimi i atyre stolive mund të sjellë njëfarë përfytyrimi të ndaluar, që bëhet sprovë për të tjerët. Zbukurimi e stolisja e femrës edhe pse mund të jetë e fshehur nën mbulesën e saj, mund të bëhet sprovë e fitne, edhe pse mund të mos jenë nga ajo kategori grash që nuk synohen për të tilla gjëra. Thjesht tërheqja e shikimit drejt saj mund të shkaktojë gjynah tek ai që i vështron ato, prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **Dhe do të ishte më mirë për to që të jenë të përmbajtura.** - *El isti'faf* është ruajtja e ndershmërisë dhe dëlirësisë, duke bërë të gjithë veprat që e mundësojnë diçka të tillë, si për shembull martesën, uljen e shikimit, etj.
- **Dhe Allahu Dëgjon dhe di gjithçka.** - Ai dëgjon të gjitha zërat dhe i di mirë të gjitha qëllimet e njerëzve. Çdokush duhet të jetë i kujdesshëm për çdo fjalë që flet dhe çdo

synim të keq që fsheh në zemër. Le ta dinë gratë, se Allahu do t'i shpërblejë për gjithçka që bëjnë.

Ajeti 61

61. Nuk është gjynah për të verbrin, as për të çalin, as për të sëmurin dhe as për ju vetë, që të hani në shtëpitë tuaja, ose në shtëpitë e etërve tuaj, në shtëpitë e nënave tuaja, në shtëpitë e vëllezërve tuaj dhe të motrave tuaja, në shtëpitë e xhaxhallarëve, të hallave, të dajave tuaj, në shtëpitë e tezeve tuaja ose të atyre që jua kanë besuar çelësat e tyre, ose në shtëpitë e miqve tuaj. Nuk është gjynah të hani bashkërisht ose veças. Kur të hyni në ndonjë shtëpi përshëndetini (ata që janë në to) me një përshëndetje të caktuar nga Allahu (*Es-selamu alejkum!*) që është e bekuar dhe e bukur. Kështu jua qartëson Allahu urdhëresat e Tij që ju t'i kuptoni.

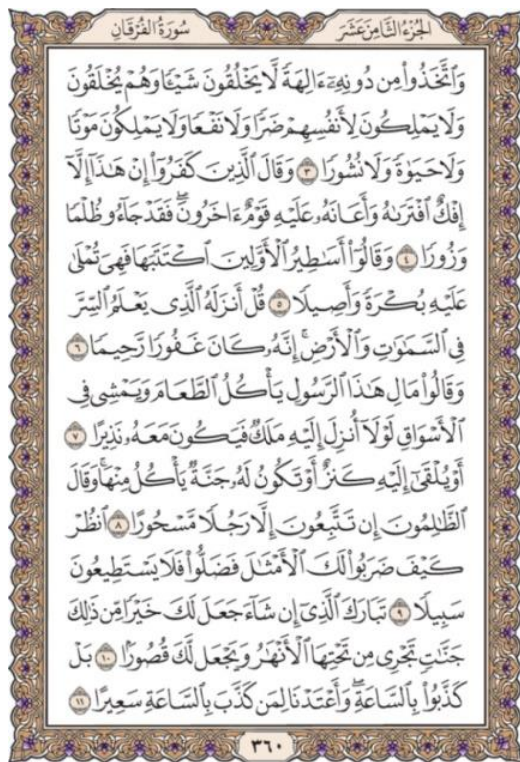
Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na njofton për mirësinë që bën ndaj nesh dhe për faktin se nuk ka bërë ndonjë vështirësi në fenë e Tij, përkundrazi, na ka dhënë lehtësimet më të mëdha. Ai thotë:

- **Nuk është gjynah për të verbrin, as për të çalin, as për të sëmurin dhe as për ju vetë, që të hani në shtëpitë tuaja, ose në shtëpitë e etërve tuaj, në shtëpitë e nënave tuaja, në shtëpitë e vëllezërve tuaj dhe të motrave tuaja, në shtëpitë e xhaxhallarëve, të hallave, të dajave tuaj, në shtëpitë e tezeve tuaja ose të atyre që jua kanë besuar çelësat e tyre, ose në shtëpitë e miqve tuaj.** - Nuk ka asnjë gjynah dhe përgjegjësi për këto kategori njerëzish në vështirësi, nëse lënë ndonjë detyrë të Zotit, si xhihadi etj., që nuk mund të përmbushet për shkak të mangësisë dhe pamundësisë së tyre. Çdo lloj detyre e cila nuk mund të realizohet për shkak të paaftësisë të të shikuarit, paaftësisë për të ecur dhe sëmundjes, hiqet si detyrim nga këto kategori, për shkak të paftësisë së tyre për të plotësuar urdhëresën e Zotit. Të trija këto raste i bashkon i njëjti përshkrim:

pamundësia për të përmbushur detyrimet nga Zoti. Ajeti fjalë për fjalë vjen kështu: “Nuk është gjynah për të verbërin, nuk është gjynah as për të çalin, nuk është gjynah as për të sëmurin dhe as për ju vetë,…” Pra, për kategorinë e katërt të përmendur në ajet, Zoti nuk thotë se “nuk është gjynah”, por e kufizon atë, duke thënë: “dhe as për ju vetë, që të hani në shtëpitë tuaja,…” Për tri kategoritë e para nuk e përkufizon gjykimin se në ç’rast nuk kanë gjynah, ndërsa për kategorinë e fundit thotë se nuk kanë gjynah veçse për rastet e përmendura në vijim, pra: “dhe as për ju vetë, që të hani në shtëpitë tuaja, ose në shtëpitë e etërve tuaj…”. Pra, nuk ka gjynah që të hahet nga shtëpitë e fëmijëve tuaj. Kjo përkon me hadithin e Profetit (a.s), kur thotë: “Ti dhe pasuria jote jeni të babait tënd”. Ose në hadithin tjetër, kur thotë: “Me të vërtetë, ndër më të mirat ushqime që keni ngrënë ndonjëherë është ai që e keni fituar me punën tuaj dhe nga fëmijët tuaj, që janë nga fryti i punës suaj.” Në fakt, në ajet thuhet: “nga shtëpitë tuaja” dhe, sigurisht, që nuk e ka fjalën për shtëpinë e vetë personit, sepse është normale që kjo të jetë e lejuar, ndërkohë që në fjalën e Allahut nuk mund të gjesh asgjë që është e panevojshme. Kështu, është fjala për shtëpitë e fëmijëve tanë, në të cilat mund të mendohet se mund të jetë gjynah nëse hamë në to. Pastaj Allahu i Madhëruar thotë: “...që të hani në shtëpitë tuaja, ose në shtëpitë e etërve tuaj, në shtëpitë e nënave tuaja, në shtëpitë e vëllezërve dhe të motrave tuaja, në shtëpitë e xhaxhallarëve, të hallave, të dajave tuaj, në shtëpitë e tezeve tuaja ose të atyre që ju kanë besuar çelësat e tyre, ose në shtëpitë e miqve tuaj.” Të gjitha këto kategori janë të njohura. Ajo që ka nevojë për sqarim është fjala e Tij: “...ose të atyre që ju kanë besuar çelësat e tyre”. Bëhet fjalë për shtëpitë që janë nën ruajtjen tonë, me cilësinë e kujdestarit. Disa janë të mendimit se është fjala për shtëpitë e skllëverve, por mendimi i parë është më i saktë, sepse për rastin e pronarëve nuk

thuhet "...ose të atyre që ju kanë besuar çelësat e tyre", por thuhet "të atyre që i keni në pronësinë tuaj". Pastaj shtëpia e skllavrit dhe ai vetë i përkasin zotërisë së tij. Pra, është e panevojshme të thuhet se nuk është gjynah që njeriu të hajë nga shtëpia e vet, siç e sqaruam më sipër. Kur Allahu i Madhëruar thotë se nuk është gjynah që të hamë nga këto kategori, është për qëllim ngrënia pa leje, gjë e cila kuptohet nga konteksti. Kështu, është mëse e zakonshme dhe e pranueshme që muslimanët të hanë e të pinë nga ushqimi i njëri tjetrit, për shkak të afërsisë mes tyre dhe tolerancës së ndërsjelltë, që të përfitojnë nga njëri-tjetri përmes afërsisë fafëfisnore, administrimit të përbashkët ose sadakasë. Nëse supozohet se dikush nuk e lejon këtë lloj përfitimi për shkak të kopracisë së tij, atëherë nuk lejohet të hash dhe është gjynah nëse e bën duke marrë parasysh urtësinë e këtij lejimi dhe kuptimin e tij.

- **Nuk është gjynah të hani bashkërisht ose veças.** - Të gjitha këto janë të lejuara. Kështu, lejohet që pjesëtarët e një familjeje

të hanë të gjithë së bashku dhe lejohet që secili të hajë më vete. Me fjalë të tjera, nuk ka gjynah në një rast të tillë, por bashkimi është më i mirë dhe më i dobishëm, sesa ngrënia më vete.

- **Kur të hyni në ndonjë shtëpi përshëndetini (ata që janë në to) me një përshëndetje të caktuar nga Allahu (Es-selamu alejkum!) që është e bekuar dhe e bukur.** - Ky lloj formulimi është përgjithësuar dhe përfshin të gjitha shtëpitë, si shtëpinë e vetë personit, ashtu edhe shtëpitë e tjera, qoftë në rastin kur ka njerëz në atë shtëpi, qoftë kur nuk ka njerëz në të. Domethënë, kur hyjmë në një shtëpi, urdhri është: "...përshëndetini (ata që janë në to) me një përshëndetje të caktuar nga Allahu (Es-selamu alejkum), që është e bekuar dhe e bukur." Pra, jepini selam njëri-tjetrit. Allahu i Madhëruar ka thënë "përshëndetni me selam "veten tuaj", sepse të gjithë muslimanët janë si një trup i vetëm. Gjithashtu, muslimani e trajton muslimanin si veten e vet, në lidhje me mëshirën që tregon e ndien për të, në dashurinë e dëshirën për të mirë dhe dhembshurinë për njëri tjetrin. Kështu, përshëndetja me selam është e ligjëruar kur hyn në çdo shtëpi, pa asnjë ndryshim. Sigurisht që, përpara hyrjes, është detyrë marrja e lejes, sipas shpjegimit dhe hollësive të sqaruara nga Zoti. Allahu i Madhëruar e lavdëron përshëndetjen me selam, kur thotë: "...përshëndetini (ata që janë në to) me një përshëndetje të caktuar nga Allahu (Es-selamu alejkum), që është e bekuar dhe e bukur!" Kjo përshëndetje është në formën: "*Es-selamu alejkum ue rahmetullahi ue berekatuhu* - Paqja, mëshira dhe bekimet e Allahut qofshin mbi ju". Ose "*Es-selamu alejna ue ala ibadil-lahis-salihin* - Paqja qoftë mbi ne dhe mbi gjithë robërit e mirë të Allahut!" Allahu e ligjëroi atë për ju dhe e bëri të jetë përshëndetja juaj e përvetshme. Ajo është *mubareke* - e bekuar dhe begatisjellëse, sepse ajo përmban *selamin*, që është ruajtja nga çdo mangësi e cenim, përmban mëshirë, begati, shtim të të mirave

dhe rritje në mirësi. Ajo është gjithashtu, *tajjibeh* - e mirë dhe e këndshme, sepse është e dashur për Allahun. Si e tillë, ajo e lumturon atë që përshëndetet, si dhe sjell dashurinë e afrimitetin mes të përshëndeturve. Pasi na sqaroi këto norma të mrekullueshme, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Kështu jua qartëson Allahu urdhëresat e Tij që ju t'i kuptoni.** - Këto ajete jo vetëm tregojnë dispozitat e Sheriatit, por shpjegojnë edhe urtësitë dhe dobitë që ato na sjellin. Këta ajete janë me qëllimin që: "...ju t'i kuptoni", që të kuptoni mirë mesazhet e Tij dhe të nxirrni dobi prej tyre, me logjikën dhe mendjen tuaj, kur të meditoni dhe t'i analizoni ato. Kështu, ju do të ndriçoheni gjithmonë e më shumë dhe do të bëheni më të mençur e më të urtë. Ju do të ndriçoheni, sepse njohja e saktë e ligjeve të Zotit e bën njeriun më të mençur dhe të urtë dhe ia shton aftësinë e të menduarit dhe të logjikuarit drejt. Ligjet e Sheriatit dhe analiza e Shpalljes për të nxjerrë këto ligje janë nga llojet më të larta të të medituarit dhe të analizimit të çështjeve, sepse kjo është Shpallje e Zotit dhe, si e tillë, nuk ka fjalë më të madhe se ajo. Ato ftojnë në virtytet më të larta dhe ligjet më të përkryera. Shkak për këtë ndriçim dhe forcim të aftësisë së të menduarit është edhe fakti se shpërblimi i Zotit jepet sipas llojit të punës. Duke qenë se besimtari e vë në përdorim logjikën për të analizuar dhe kuptuar drejt Shpalljen e Tij dhe për të përnxjerrë ligjet e porositë në të cilat Ai i fton njerëzit, Allahu e shpërbleu duke i ndriçuar mendjen. Në këto ajete gjejmë mbështetje për rregullin e përgjithshëm të Sheriatit, që thotë se zakonet dhe doket e njerëzve shërbejnë si posaçëruese ose reduktuese të teksteve të përgjithshme e përgjithësuese të Sheriatit, ashtu siç posaçërohen ose reduktohen ato nëpërmjet teksteve të tjera. Kështu, origjina e teksteve tregon se është e ndaluar që muslimani të hajë ushqimin e dikujt tjetër pa leje, por Allahu i Lartësuar i njoftoi se nuk kanë

gjynah nëse e bëjnë diçka të tillë nëse është diçka e pranuar sipas zakoneve të njerëzve, të pranuar gjerësisht mes tyre. Për çdo çështje përfitimi, lejimin e së cilës Sheriati e ka lidhur ngushtë me lejen e dhënë nga pronari, nëse dihet leja e tij me fjalë ose sipas zakonit të përhapur ndër njerëz, atëherë ajo është e lejuar. Nga ajeti kuptohet, gjithashtu, se babait i lejohet të përfitojë nga pasuria e fëmijës së tij, pa e dëmtuar atë, sepse Allahu e konsideroi shtëpinë e fëmijëve si familjen e vetë prindit. Ajeti tregon se ata që administrojnë punët në shtëpi, siç është gruaja, motra etj., sigurisht e kanë detyrim që t'u japin të hanë vizitorëve që zakonisht vizitojnë shtëpinë e tyre. Lejohet bashkimi i kontributeve për ushqim qoftë kur hanë të gjithë bashkë, ose kur hanë veç e veç, edhe nëse kjo mund të bëjë që dikush të hajë më shumë se pjesëmarrësit e tjerë.

Ajetet 62 – 64

62. Besimtarë (të vërtetë) janë vetëm ata që besojnë në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij dhe, kur janë me të (të dërguarin) për ndonjë çështje të përbashkët (të rëndësishme), nuk largohen pa i kërkuar leje atij. S'ka dyshim se ata që kërkojnë leje nga ti, besojnë në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij. E kur të kërkojnë leje për ndonjë punë të tyre, lejo kë të duash, e kërkoji falje Allahut për ta! Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.

63. Mos iu drejtoni të Dërguarit, sikurse i drejtoheni njëri-tjetrit! Allahu i di ata që largohen tinëz. Prandaj le të ruhen ata që kundërshtojnë rrugën e tij (të të dërguarit) sepse do t'i përfshijë ndonjë sprovë, ose do t'i godasë një dënim i dhembshëm.

64. Nën pushtetin e Allahut është gjithçka në qiej dhe në Tokë. Ai e di gjendjen tuaj dhe ditën kur të ktheheni te Ai, do t'u njoftojë për atë që vepruat. Allahu Di gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- **Besimtarë (të vërtetë) janë vetëm ata që besojnë në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij dhe, kur janë me të (të dërguarin) për ndonjë çështje të përbashkët (të rëndësishme), nuk largohen pa i kërkuar leje atij.** - Kjo është një porosi e mrekullueshme nga Zoti për mënyrën se si duhet të sillen besimtarët për të analizuar çështje të rëndësishme, kur interesi e kërkon një pjesëmarrje sa më të gjerë, si për shembull diskutimet për xhihadin. Në të tilla raste, besimtari duhet të respektojë interesin e përgjithshëm dhe të qëndrojë me durim në të tilla kuvende të gjera. Besimtarët e vërtetë në Allahun dhe Profetin, kurrë nuk u bëjnë bisht të tilla përgjegjësive për shkak të interesave personale, veçse kur e kanë të domosdoshme dhe pasi kanë marrë leje nga Profeti (a.s) ose nga ai që udhëheq të tilla kuvende, pas Profetit (a.s). Allahu i Lartësuar e ka konsideruar si një nga veprat treguese të imanit moslargimin pa kërkuar leje nga të tilla kuvende, madje i ka lavdëruar besimtarët që pajisen me këtë edukatë ndaj Profetit ose udhëheqësve të tyre. Ai thotë:

- **S'ka dyshim se ata që kërkojnë leje nga ti, besojnë në Allahun dhe në të Dërguarin e Tij. E kur të kërkojnë leje për ndonjë punë të tyre, lejo kë të duash, e kërkoji falje Allahut për ta!** – Pra, a duhet që udhëheqësi t'u japë leje të largohen apo jo? Kjo është një pyetje, përgjigjja e së cilës vjen pozitive, por me dy kushte:

1. Nëse e kanë shumë të domosdoshme. Në të kundërt, atyre nuk u jepet leje.
2. Nëse udhëheqësi e sheh të arsyeshme që t'u japë leje dhe gjykon si jo të dëmshëm largimin e tyre. Allahu i Lartësuar thotë: "E kur të kërkojnë leje për ndonjë punë të tyre, lejo kë të duash e kërkoji falje Allahut për ata!" Kështu, nëse dikush ka arsye dhe kërkon leje, por udhëheqësi e gjykon se qëndrimi i tij është i nevojshëm, ndoshta për urtësinë ose guximin e tij, atëherë udhëheqësi e ka të drejtën që të mos i japë

leje. Megjithatë, edhe kur dikush i kërkonte leje, duke plotësuar të dyja kushtet, dhe Profeti (a.s) i jepte leje, përsëri Allahu e urdhëroi Profetin (a.s) që të kërkonte falje për atë që kërkonte leje, se ndoshta po tregohej neglizhent dhe jo i drejtë me atë veprim:

- **Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë.** - Ai jua fali gjynahet e mangësitë dhe ju mëshiroi kur ju lejoi largimin me leje për shkaqe të pranueshme.

- **Mos iu drejtoni të Dërguarit, sikurse i drejtoheni njëri-tjetrit!** - Mos e konsideroni komunikimin mes jush dhe Profetit të Zotit si komunikimin tuaj mes njëri tjetrit. Kur Profeti komunikon me ju dhe ju thërret për diçka, ju e kenë detyrë që t'i përgjigjeni. Madje, edhe nëse jeni duke falur namaz, është detyrë që t'i përgjigjeni Profetit kur ju thërret. Fjala e tij është detyrë që të pranohet dhe të zbatohet. Nuk ekziston asnjë njeri tjetër, urdhrat e të cilit të jenë detyrueshme të zbatohen, përveç Profetit të Zotit, sepse vetëm ai është i ruajtur nga gabimet që kanë lidhje me ligjin e Zotit dhe sepse ne jemi urdhëruar që ta pasojmë atë. Allahu i Madhëruar thotë: "O ju që keni besuar! Përgjigjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij, kur Ai ju fton tek ajo që ju jep jetë dhe dijeni se Allahu ndërhyndërmjet njeriut dhe zemrës së tij, dhe se është Ai tek i cili ju do të tuboheni (të gjithë)." [Enfal 24]. Ndërsa për çdo njeri tjetër, fjalët dhe urdhrat e tij pranohen ose refuzohen, në varësi të përputhshmërisë me udhëzimin e Profetit e diturinë e tij. Gjithashtu, në lidhje me etikën tonë kur i drejtohem Profetit (a.s), gjithashtu, jemi urdhëruar të jemi të kujdesshëm dhe të mos i drejtohem atij siç kemi zakon t'i drejtohem njëri tjetrit. Pra, nuk lejohet p.sh. t'i themi "Muhamed!" kur i drejtohem atij, ose "O Muhamed, i biri i Abdullahit!", siç e kemi zakon të thërrasim dhe t'i drejtohem njëri tjetrit. Përkundrazi, duke e nderuar dhe respektuar e madhëruar figurën e Tij, duhet të themi: "O i Dërguari i Allahut!" ose "O Profeti i Zotit!"

- **Allahu i di ata që largohen tinëz.** - Allahu i Lartësuar, pasi lëvdoi ata besimtarë të mirë të cilët, kur janë në ndonjë kuvend me Profetin, nuk largohen derisa ai t'u japë leje, vijon të qortojë ata të cilët largohen pa leje, madje u jep një kërcënim të frikshëm: Edhe nëse ata fshihen nga sytë e njerëzve, kur ikin vjedhurazi, që të mos vihen re, kjo nuk i fshihet Allahut. Allahu i di mirë dhe sheh gjithçka dhe Ai do t'i shpërblejë ata me drejtësi. Allahu i kërcënon ata duke thënë:

- **Prandaj le të ruhen ata që kundërshtojnë rrugën e tij (të të dërguarit) sepse do t'i përfshijë ndonjë sprovë, ose do t'i godasë një dënim i dhembshëm.** - Mendohu pak! Ky ishte një kërcënim që u drejtohej atyre që mbase largoheshin fshehtas për shkak të ndonjë punë të tyre, që edhe mund të ishin të justifikuar dhe Profeti mund t'u jepte leje, por ata përsëri largoheshin pa marrë leje, duke treguar në këtë mënyrë mosvlerësim të çështjeve të mëdha që duhen trajtuar. Mendo çfarë kërcënimi i pret ata që largohen dhe i lënë çështjet e rëndësishme pa asnjë shkak e arsye. Le të kenë frikë këta njerëz se: "...do t'i përfshijë ndonjë bela, ose do t'i godasë një dënim i dhembshëm." Ata do t'i godasë shirku ose ndonjë ligësi e madhe, por mund t'i godasë edhe ndonjë dënim i dhembshëm.

- **Nën pushtetin e Allahut është gjithçka në qiej dhe në Tokë.** - Të gjithë dhe gjithçka janë pronë dhe nën sundimin e Zotit, të nënshtuar para Tij. Ai vepron mbi ta me ligjin e sundimin e Tij të krijimit e përcaktimit të çdo ligji të ekzistencës. Është Ai që u vendos atyre edhe ligjin e Sheriatit, sipas të cilit duhet të jetojnë dhe të adhurojnë Zotin.

- **Ai e di gjendjen tuaj...** - Dituria e Allahut përfshin gjithçka rreth gjendjes tuaj, qoftë mirësitë, qoftë ligësitë. Ai i di mirë të gjitha veprat tuaja. Dituria e Tij absolute i ka përfshirë pa përjashtim dhe lapsi i Tij i ka shkruar me korrektësi. Shkruesit e Tij besnikë i kanë shkruar me përpikmëri ato.

- ... dhe ditën kur të ktheheni te Ai, do t'u njoftojë për atë që vepruat. - Ditën e Kijametit, Ai ka për t'u treguar të gjitha veprat e tyre, të vogla e të mëdha, fiks ashtu siç janë bërë në realitet. Kundër tyre do të dëshmojnë vetë gjymtyrët e tyre. Nga Zoti ata do të gjejnë ose drejtësinë, ose bamirësinë e Tij. Për të treguar se dituria e Tij përfshin jo vetëm veprat e tyre, por edhe gjithçka tjetër, Allahu thotë:

- **Allahu Di gjithçka.** – Kështu, Ai përmend diturinë e Tij gjithëpërfshirëse, pasi përmendi në mënyrë të veçantë diturinë për veprat e tyre.

Këtu përfundon tefsiri i sures En-nur dhe të gjitha lavdërimet i takojnë vetëm Allahut të madhëruar.

**Surja 25: El furkan (mekase) 77 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 2**

1. I Madhëruar qoftë Ai, që ia zbriti Dalluesin (Kur'ânin) robit të vet (Muhamedit), që të jetë paralajmërues për të gjithë botën!

2. Ai, të Cilit i takon sundimi i qiejve dhe i tokës. Asnjë bir nuk ka lindur Ai e asnjë ortak nuk ka në sundimin e Tij. Ai krijoi çdo gjë, duke e përcaktuar në mënyrë të qartë e me urtësi.

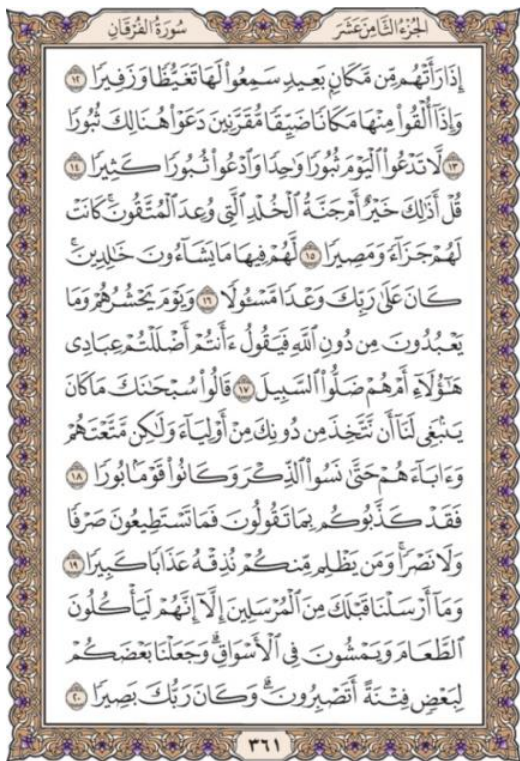
Shpjegimi i ajeteve

- **I Madhëruar qoftë Ai, që ia zbriti Dalluesin (Kur'ânin) robit të vet (Muhamedit), që të jetë paralajmërues për të gjithë botën!** - Ky ajet tregon qartë madhështinë e plotë të Allahut të Lartësuar, për njëshmërinë e Tij dhe se Ai është absolutisht një dhe i vetëm në çdo aspekt. Ai tregon, gjithashtu, për bujarinë dhe mirësitë e Tij të shumta, prandaj thuhet: 'Tebareke' - U madhëroftë dhe u lartësoftë me cilësitë e Tij të plota! Të shumta janë mirësitë e Tij. I lavdëruar qoftë Ai që dhuron çdo mirësi dhe më e madhja mirësi është shpallja e këtij Libri, të cilin Allahu i Lartësuar e quajti *El Furkan*. Kështu quhet ai që bën dallimin e qartë të hallallit prej haramit, udhën e drejtë prej devijimit dhe

humbjes, fatbardhët dhe të lumturit prej të dëshpëruarve e të dënuarve. Allahu i Lartësuar ia shpalli Kur'anin me këto cilësi të mrekullueshme profetit të Tij të dashur, Muhamedit (a.s), të cilin e cilëson me një titull të lartë, duke thënë 'abdihi' - Robi dhe adhuresi i Tij i sinqertë. Profeti (a.s) u quajt kështu, sepse ai i plotësoi dhe përbushi të gjitha gradat dhe nivelet e adhurimit ndaj Zotit, duke i kaluar kështu gradat e të gjithë profetëve. Allahu i Madhëruar na njofton se ia shpalli këtë libër plot begati dhe dituri të madhe Profetit të Tij të dashur, këtij adhuresi të sinqertë dhe të paarritshëm, për një qëllim shumë të lartë: siç thotë: "... që të jetë paralajmërues për të gjithë botën!". Pra, Muhamedi (a.) do të jetë qortuesi dhe paralajmëruesi për të gjithë botën. Ai do t'i paralajmërojë dhe kërcënojë ata me ndëshkimin dhe zemërimin e Zotit dhe do t'u tregojë atyre qartësisht mënyrat dhe veprat që e kënaqin Zotin, duke i nxitur për të punuar, si dhe ato vepra që e zemërojnë Zotin, duke i këshilluar për t'u ruajtur dhe larguar prej tyre. Zoti na tregoi se çdokush që e pranoi këshillën e këtij Profeti dhe Shpalljen që ai solli, duke punuar me të, ka për të qenë prej të shpëtuarve në këtë botë dhe në tjetrën, duke u gëzuar me lumturinë e përgjeshme dhe mirësitë e pafundme. A ka mirësi dhe dhuratë më të madhe sesa këto që na dhuroi Allahu Bujar dhe Mëshirëplotë? I lartësuar dhe i madhëruar qoftë Ai që na dhuroi mirësi të pafundme!

- **Ai, të Cilit i takon sundimi i qiejve dhe i Tokës...** - Allahu i Lartësuar është i Vetmi që administron të gjitha çështjet në qiell dhe në Tokë. Gjithçka në to është pronë e Allahut dhe të gjithë janë robër të Tij, të nënshtruar përpara madhësisë së Tij, të përlulur përpara Rububijes së Tij, të varfër dhe nevojtarë për mëshirën e Tij. Allahu i Madhëruar dhe i Lavdëruar e përshkruan Vetën e Tij, duke thënë:

- **Asnjë bir nuk ka lindur Ai e asnjë ortak nuk ka në sundimin e Tij.** - E si të ketë Ai djalë ose partner, që të marrë pjesë në

pushtetin e Tij, kur dihet se Ai është Pronari i gjithçkaje dhe çdo gjë tjetër është pronë dhe krijesë e Tij?! Ai është Sunduesi, kurse çdo gjë tjetër është e sunduar dhe e nënshtruar ndaj Tij. Ai është i Pasuri në veten e Tij, që nuk ka nevojë për të tjerët dhe është i Pasur në çdo aspekt, ndërsa gjithë të tjerët janë të krijuar, të varfër dhe nevojtarë tek Ai. Varfëria e tyre është pjesë e pandashme e qenies së tyre në çdo aspekt. E si mund të mendohet që Ai të ketë partner dhe shokë në pushtetin dhe mbretërimin e Tij, kur të gjitha çështjet e të gjitha krijesave janë në dorën e Tij?! Asgjë nuk mund të lëvizë ose qëndrojë në prehje dhe asgjë nuk mund të funksionojë ndryshe, por veçse me dëshirën dhe vullnetin e Tij?! I madhëruar dhe larg çdo të mete është Allahu i Lartësuar. Ata që e përshkruan Allahun me të tilla cilësi të ulta nuk e madhëruan Atë ashtu siç i takon Atij dhe nuk e respektuan madhështinë e Tij. Prandaj i Madhëruari thotë:

- Ai krijoi çdo gjë, duke e përcaktuar në mënyrë të qartë e me urtësi. - Kjo

përfshin botën e sipërme dhe botën e poshtme, botën e kafshëve, bimëve dhe sendeve, pra, gjithçka. Pastaj Ai thotë: "... duke e përcaktuar në mënyrë të qartë e me urtësi." Pra, çdo krijesë i dha gjithçka që i përshtatet krijimit të saj, ashtu sikurse e kërkon urtësia e Tij. Çdo mendje e shëndetshme nuk mund ta përfytyrojë krijesën e Zotit ndryshe nga ajo si e ka përcaktuar Zoti të jetë. Madje çdo pjesë dhe gjymtyrë e një krijesë është në vendin ku duhet të jetë, me masën formën dhe funksionin e saj, sikurse ka thënë Allahu i Lartësuar në një ajet tjetër: "Madhëroje Zotin tënd, më të Lartësuarin, i Cili krijoi dhe përsosi, i Cili përcaktoi e orientoi..." A'la 1 - 3. Ose në një ajet tjetër: "Zoti ynë është Ai që çdo gjëje i ka dhënë formën e vet (të krijimit), dhe pastaj e ka udhëzuar?" [Ta ha 50]. Pasi përmendi madhështinë e Tij, cilësitë e Tij të plota dhe mirësitë e Tij të shumta, Allahu i Madhëruar na tregon se të gjitha këto janë argument i padiskutueshëm që Ai duhet të jetë i vetmi i Adhuruar, të Cilin duhet ta duash me gjithë shpirt, ta madhërosh dhe përulesh para Tij me gjithë qenien tënde. Vetëm Atij duhet t'ia përkushtosh sinqeritetin e plotë në adhurim, si Një dhe i Vetëm. Prandaj dhe në ajetet në vijim është shumë me vend që Allahu i Madhëruar të na përmendë kotësinë dhe pavlefshmërinë e adhurimit të çdo gjëje tjetër.

Ajeti 3

3. Megjithatë ata (idhujtarët) adhuruan në vend të Tij zota të tjerë, të cilët nuk mund të krijojnë asgjë, sepse edhe vetë janë të krijuar. Ata nuk kanë në dorë për veten as dëm e as dobi; nuk kanë në dorë as vdekje as jetë e as ringjallje.

Shpjegimi i ajetit

- Megjithatë ata (idhujtarët) adhuruan në vend të Tij zota të tjerë, të cilët nuk mund të krijojnë asgjë, sepse edhe vetë janë të krijuar. - Nga gjërat më të çuditshme dhe argumentet më të qarta që tregojnë mendjelehtësinë dhe mangësinë e logjikës së tyre, madje për padrejtësinë e

madhe dhe paturpësinë e tyre, është kur morën guximin të adhurojnë zota të tjerë, me të tilla përshkrime. Si është e mundur që dikush që ka sadopak logjikë e mend në kokë të adhurojë krijesa të tilla, tërësisht të dobëta dhe të pafuqishme, që nuk kanë mundësi dhe fuqi për të krijuar ndonjë gjë, sepse dhe vetë janë të krijuara. Madje disa prej këtyre zotave, këta të mjerë i kanë prodhuar dhe punuar me duart e tyre. Një cilësi tjetër e këtyre idhujve është dhe fakti se:

- **Ata nuk kanë në dorë për veten as dëm e as dobi;** - Domethënë, as për veten e tyre nuk mund të bëjnë ndonjë të mirë apo ta mbrojnë nga ndonjë e keqe, as të vogël e as të madhe. Gjithashtu, ata:

- **... nuk kanë në dorë as vdekje as jetë e as ringjallje.** – Ata nuk kanë mundësi të kenë nën kontroll veten e tyre, as vdekjen e as jetën, ashtu si nuk kanë zotësinë për të ringjallur pas vdekjes. Çdo mendje e shëndetshme gjykon në mënyrë të prerë për kotësinë e adhurimit të këtyre idhujve dhe për mangësinë e logjikës së atyre që i konsiderojnë ata si zota dhe partnerë të Allahut të Madhëruar, i Cili është Krijuesi i të gjitha krijesave. Ai është i Vetëm dhe pa shok në këtë atribut. E si mund të ketë partner Ai, në dorën e të Cilit është dobia dhe dëmi, dhënia dhe privimi, i Cili jep jetën dhe ka pushtetin mbi vdekjen; Ai që do të ringjallë krijesat pasi të vdesin dhe do t'i tubojë të gjithë para Tij Ditën e Ringjalljes! I Madhëruari dhe i Lavdëruari vendosi që për krijesat të jenë dy vende të përjetshme: njëri është vend i dëshpërimit, poshtërimit dhe ndëshkimit për të gjithë ata që adhurojnë zota të tjerë veç Tij, ndërsa tjetri është vendi i shpëtimit, lumturisë dhe mirësive të përjetshme për të gjithë ata që e adhurojnë Atë si një të vetëm dhe të pashoq.

Ajetet 4 – 6

4. Ata që nuk besojnë, thonë: “Ky (Kur’ani) është veçse një gënjeshtër, që ai (Muhamedi) e trilloi dhe për këtë e kanë ndihmuar edhe njerëz të tjerë.”. Në të

vërtetë janë ata bënë një padrejtësi të madhe dhe një shpifje (të ulët).

5. Dhe ata thonë (për Kur’anin): “Këto janë legjenda të popujve të lashtë, të cilat ai (Muhamedi) kërkoi që t’i shkruhen dhe i lexohen atij mëngjes e mbrëmje”.

6. Thuaj: “Kur’ani është zbritur nga Ai, që e di të fshehtë në qiej e në Tokë. Ai është Falës i Madh e Mëshirëplotë.”.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata që nuk besojnë, thonë: “Ky (Kur’ani) është veçse një gënjeshtër, që ai (Muhamedi) e trilloi dhe për këtë e kanë ndihmuar edhe njerëz të tjerë.”.** - Allahu i Lartësuar na tregon për fjalët e mohuesve në lidhje me Kur’anin dhe Profetin, fjalë të cilat tregojnë mohimin e tyre. Duke gënjyer, ata thonë se Kur’ani është një mashtrim, të cilin e trilloi Muhamedi (a.s), duke pretenduar se e ka shpallur Allahu. Gjithashtu, ata pretendojnë se, për këtë çështje, Muhamedin (a.s) e kanë ndihmuar edhe njerëz të tjerë. Por Allahu i Lartësuar ua hedh poshtë këtë pretendim, duke ua bërë të qartë se kjo është veç shprehje e mendjemadhësisë, një trillim dhe padrejtësi e madhe. Madje është një trillim që asnjë mendje nuk mund ta pranojë, e aq më tepër ata njerëz të cilët ishin mëse të informuar rreth gjendjes së Profetit (as.), sinqeritetit dhe çiltërsisë së tij të plotë. Ata e njihnin shumë mirë që ky Profet ishte një besnik i pashembullt dhe bamirës i pashoq. Pastaj është e pamundur që ai dhe ndonjë krijesë tjetër të mund të sjellë ndonjë Kur’an të tillë, i cili pa dyshim është fjala më e zgjedhur dhe më e lartë. Dihet mirë, gjithashtu, se Profeti (a.s) kurrë nuk është bashkuar me njëri që ta ndihmojë për një gjë të tillë. Këto janë thjesht fjalë të gënjeshtërta dhe të thëna padrejtësisht.

- **Në të vërtetë janë ata bënë një padrejtësi të madhe dhe një shpifje (të ulët).** - Ndër fjalët dhe trillimet e shumta rreth Kur’anit është edhe ajo që ata thanë:

- **Dhe ata thonë (për Kur’anin): “Këto janë legjenda të popujve të lashtë, të cilat ai (Muhamedi) kërkoi që t’i shkruhen dhe**

i lexohen atij mëngjes e mbrëmje”.. - Të gjitha këto janë histori të të parëve dhe legjenda, që vërtiten në gojë të njerëzve dhe që ata i transmetojnë ndër njëri-tjetrin, ndërsa Muhamedi (a.s) i ka kopjuar ato dhe: "kërkoj të shkruhen dhe të cilat i lexohen atij mëngjes e mbrëmje". Në këtë trillim të tyre ka disa krime shumë të mëdha.

1. Akuza ndaj Profetit, i cili ishte njeriu më bamirës dhe besnik dhe më i sinqertë, se ai ishte mashtrues dhe kishte guxuar të trillonte kundër Zotit.

2. Pretendimi i tyre se ky Kur'an, i cili është fjala më e madhe më e mrekullueshme dhe e vërtetë, është thjesht një gënjeshtër dhe trillim i mendjes njerëzore.

3. Sipas pretendimeve të mësipërme ose rrjedhojë logjike e tyre është se edhe ata e kanë plotësisht të mundur të sjellin një fjalë të ngjashme si ai Kur'an. Me fjalë të tjera, ata supozojnë se një krijesë e mangët dhe nevojtare në çdo aspekt mund të sjellë një fjalë të ngjashme me fjalën e Krijuesit, që është i Plotë dhe Absolut në çdo aspekt. Madje, sipas tyre, edhe një krijesë mund të ketë cilësitë e Tij.

4. Pretendimi i tyre se Profeti shkruante dhe lexonte, edhe pse e dinë shumë mirë se Profeti (a.s) nuk dinte shkrim dhe lexim dhe as nuk kërkoi nga kush që t'i mësonte Kur'anin. Prandaj Allahu i Lartësuar ua hedh poshtë këto pretendime, duke thënë:

- Thuaj: “Kur'ani është zbritur nga Ai, që e di të fshehtë në qiej e në Tokë. – Kur'anin e ka shpallur Ai i cili ka përfshirë me diturinë e Tij gjithçka që gjendet në qiej dhe në tokë, të fshehtë dhe të dukshmen, atë që thuhet haptazi dhe atë që mbahet në gjoks. Allahu i Lartësuar thotë në një ajet tjetër: “Pa dyshim, ai (*Kur'ani*) është shpallje e Zotit të botëve. Atë e sollti Shpirti besnik (*Xhibrili*) në zemrën tënde, për t'u bërë paralajmërues, me gjuhë të kulluar arabe. Me të vërtetë, ai është i përmendur edhe në librat e mëparshëm.” [Shuara 192 – 195]. Ndërsa këtu thotë: "Kur'ani është zbritur nga Ai, që e di të fshehtë në qiej e në Tokë.". Kështu, Allahu i Lartësuar, për të

hedhur poshtë pretendimet e tyre, argumenton me faktin se Ai ka dituri të plotë për gjithçka që ndodh në qiell dhe në Tokë, apo për atë që e flasin dhe pretendojnë krijesat. Duke qenë i Tillë, është e pamundur që ndonjë krijesë të shpifte dhe pretendonte që ky libër është fjalë e Zotit, nëse nuk do të ishte i tillë. Si është e mundur që në emër të këtij pretendimi, një mashtrues të luftonte dhe të derdhte gjakun e kundërshtarëve të tij, të lejonte marrjen e pasurisë së tyre dhe të pretendonte se Allahu e kishte urdhëruar për një gjë të tillë dhe, nga ana tjetër, Allahu i Lartësuar, i Cili di gjithçka dhe është i Plotpushtetshëm për gjithçka, ta mbështesë një njeri të tillë, t'i japë mundësinë të triumfojë mbi armiq të këtij njeriu dhe t'ia mundësojë që ai t'i marrë nën sundim pasuritë, vendet dhe jetët e tyre?! Allahu i Lartësuar kurrë nuk mund të mbështesë një të padrejtë dhe trillues të këtyre përmasave, sepse Ai është Zoti i botërave, i Gjithëditur dhe i Gjithëpushtetshëm, i Drejtë dhe Ngadhënjimtar, dhe askush nuk mund të dalë mbi vullnetin e Tij. Askush nuk mund ta mohojë këtë Kur'an, vetëm nëse do të mohonte të besonte diturinë absolute të Zotit. Nga ana tjetër, kur Allahu i Lartësuar na kujton diturinë e Tij absolute për gjithçka, në fakt, na ka nxitur që të meditojmë rreth këtij Kur'ani. Nëse bëjmë diçka të tillë, do të shohim brenda tij diturinë e madhe të Zotit dhe do të mësojmë shumë ligje dhe dispozita, të cilat na tregojnë në mënyrë shumë të qartë dhe të prerë se ky Libër mund të vinte veçse nga Ai që është i Gjithëdituri rreth të fshehtës dhe asaj që shfaqet, që është i Urtë dhe i Mëshirshëm.

- Ai është Falës i Madh, e Mëshirëplotë”.

- Edhe pse ata njerëz të padrejtë dhe keqbërës refuzojnë ta njohin Zotin dhe të pranojnë shpalljen e Tij, i Lartësuar përsëri tregohet i Dashur dhe i Mëshirshëm me ta. Kjo ftesë duket qartë në ajet, sepse Allahu i Madhëruar nuk i braktis dhe nuk i lë në padrejtësi, por i fton të pendohen dhe të

kthehen tek Ai të nënshtruar, për ta adhuruar si një të vetëm, dhe u premtan atyre falje gjynahesh dhe mëshirë, nëse pendohen. Allahu thotë: "Ai është Falës i Madh e Mëshirëplotë". Zoti është Falës i Madh për të gjithë ata që bëjnë padrejtësi dhe gjynahe, nëse plotësojnë kushtet për faljen e Tij. Kushte për faljen nga Zoti janë lënia e gjynaheve dhe pendimi i sinqertë për to. Allahu i Lartësuar është gjithashtu i Mëshirshëm me ata, dhe mëshira e Tij duket qartë në faktin që nuk ua përshpejton ndëshkimin, edhe pse e kanë bërë plotësisht të meritueshëm. Gjithashtu, mëshira e Allahut duket edhe në faktin që Ai ua pranon pendimin pas gjithë atyre poshtërsive dhe ua fshin të këqijat që kanë kaluar. Ai ua pranon veprat e mira, edhe pse të mangëta dhe shumë të pakta. Allahu është Mëshirëplotë, sepse ai e kthen në rrugë të drejtë atë që është harruar dhe larguar shumë prej saj, derisa e bën të përkushtuar në adhurim edhe atë që dikur i pati kthyer shpinën. Ai i jep mundësinë edhe gjynahqarit më të madh që të bëhet i bindur, nëse kthehet i penduar dhe kryen atë që është e nevojshme për këtë.

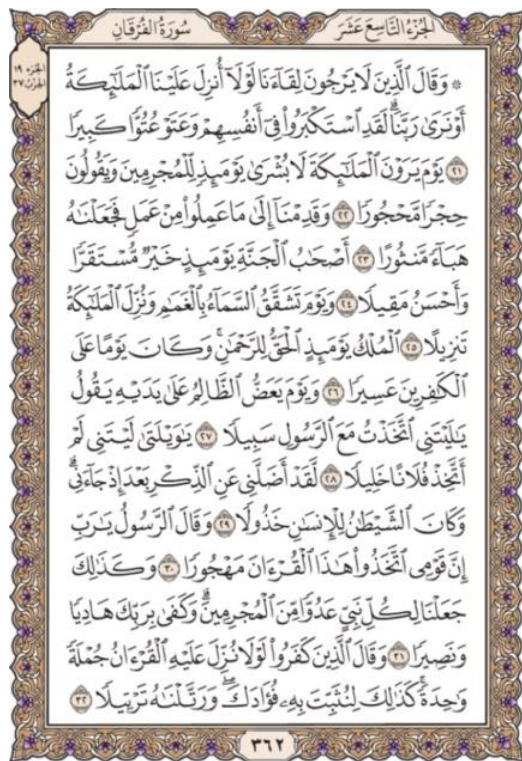
Ajetet 7 – 16

7. Ata thonë, gjithashtu: “Ç’është ky i dërguar, i cili ha ushqim dhe ecën nëpër tregje?! Përse nuk i është dërguar atij një melek dhe të bëhet me të paralajmërues?!

8. Ose, përse nuk i është zbritur një thesar, ose përse nuk ka një kopësht për t’u kënaqur me të?! Të ligjtë thonë: “Ju, vërtet po pasoni një njeri të magjepsur.

9. Shiko çfarë shembujsh sjellin për ty! Por (me këtë) ata humbën (shumë larg) dhe ata kurrë nuk mund ta gjejnë rrugën e drejtë.

10. I lartësuar qoftë Ai, i cili po të dëshironte mund të të jepte ty mirësi më të mëdha nga ç’thonë ata - kopshte në të cilat rrjedhin lumenj; Ai mund të të dhuronte edhe kështjella të shumta (e madhështore).

11. Jo. Ata nuk e besojnë Ditën e Gjykimit. Dhe Ne kemi përgatitur zjarr flakërues, për ata që nuk e besojnë Ditën e Gjykimit.

12. Kur ai (Xhehenemi) t'i shohë ata (mohuesit e Zotit) prej një vendi të largët, ata do të dëgjojnë furinë (e xhehenemit) dhe zërin e tij (të tmershëm).

13. E kur të flaken në të, në një vend të ngushtë të lidhur në pranga (zjarri), aty do të luten për shkatërrimin e tyre (do luten për t'u asgjësuar).

14. Këtë Ditë, mos u lutni për shkatërrimin vetëm një herë, por lutuni shumë herë!

15. Thuaj: “A është më i mirë zjarri i xhehenemit apo Xheneti i përjetshëm, i cili u është premtuar si shpërblim të devotshmëve?! Ai është përgatitur si shpërblim dhe ai do të jetë vendqëndrimi i tyre (i përjetshëm).

16. Ata do të kenë në të gjithëcka që dëshirojnë, e aty do të banojnë përjetë. Ky është, për Zotit tënd, një premtim (i rëndësishëm) që nuk e thyen.

Shpjegimi i ajeteve

- Ata thonë, gjithashtu: “Ç’është ky i dërguar, i cili ha ushqim dhe ecën nëpër tregje?! – Ky është një nga arsyetimet më

boshe që përdornin mohuesit e Profetit, nëpërmjet të cilit kërkonin të justifikonin mohimin e tyre dhe mospranimin e Shpalljes së tij. Pra, sikur ata thoshin: Përse të mos ishte ky profet një melek, ose të ishte mbret, ose të dërgohej së bashku me ndonjë melek, që ta ndihmonte dhe ne ta shihnim haptas?!” Kështu, ata thonë: “Ç’është ky i dërguar, i cili ha ushqim dhe ecën nëpër tregje?!” Duke u tallur, thonë: “Ç’është me këtë njeri që pretendon se është profet dhe pastaj ha ushqim?! Kjo është veçori e njerëzve, prandaj pse të mos ishte melek, që nuk ha ushqim dhe të mos ketë nevojë për ato gjëra që njerëzit kanë nevojë?! Ky, gjithashtu, ecën nëpër tregje, shet dhe ble!” Kjo, sipas tyre, është diçka që bie ndesh me të qenurit profet. Por Allahu i Lartësuar ka thënë: "Ne edhe para teje çuam të dërguar, por edhe ata ishin njerëz që hanin ushqim dhe ecnin nëpër tregje. Ne ju bëmë të jeni sprovë për njëri-tjetrin: A do të jeni të durueshëm? Allahu është Ai që sheh çdo gjë." [Furkan 20]. Ndërsa këtu thonë:

- Përse nuk i është dërguar atij një melek dhe të bëhet me të paralajmërues?! - Përse të mos zbriste së bashku me të një melek, që ta ndihmonte dhe t'i qëndronte në krah? Sipas tyre, Profeti (a.s.) ishte i paaftë për të përballuar peshën e Shpalljes dhe nuk kishte mundësi që, i vetëm, të kryente misionin e vet. Një tjetër kërkesë e tyre e pakuptimtë si kusht për të qenë profet, është edhe kjo:

- Ose, përse nuk i është zbritur një thesar... - Përse të mos i jepej atij një thesar. Këtu thesari nënkupton pasurinë e mbledhur pa lodhje.

- ose përse nuk ka një kopësht për t'u kënaqur me të?! - T'i jepej ndonjë kopsht ose pronë, dhe kështu të mos kishte nevojë të ecte nëpër tregje për të kërkuar rrizkun? Por Allahu i Lartësuar i hedh poshtë të

gjitha këto kërkesa dhe kushtëzime të padrejta dhe thotë:

- Të ligjtë thonë: “Ju, vërtet po pasoni një njeri të magjepsur. - Pra, të tilla fjalë ata i thonë nga padrejtësia e tyre dhe jo se ishin të paqartë apo me qëllim për të gjetur të vërtetën dhe të drejtën. Ata trillojnë kur thonë se Muhamedi (a.s) ishte një njeri nën efektin e magjisë, edhe pse janë tërësisht të sigurt dhe të bindur për faktin se ai kishte logjikë të saktë, ishte fjalëmbël dhe i pastër nga të gjitha shpifjet dhe cilësitë e ulëta.

- Shiko çfarë shembujsh sjellin për ty. - Këto janë modelet e tyre. Përse të mos ishte melek? Më mirë të mos kishte cilësi njerëzore! Përse, të paktën, të mos shoqërohej nga ndonjë melek, sepse i vetëm ai është i pafuqishëm për këtë detyrë që pretendon (profetësinë)?! Përse të mos i jepej atij ndonjë thesar, ose t'i jepej ndonjë kopsht plot begati, që të ishte i pasur dhe të mos kishte nevojë të dilte nëpër tregje si njerëzit e tjerë?! Ai është një njeri i magjepsur dhe i çmendur. Këto ishin disa nga trillimet e tyre, për të justifikuar mosbesimin në këtë Profet dhe në Shpalljen e tij.

- Shiko çfarë shembujsh sjellin për ty! Por (me këtë) ata humbën (shumë larg) dhe ata kurrë nuk mund ta gjejnë rrugën e drejtë. - Të gjitha këto janë fjalë e pretendime kontradiktore, që tregojnë për injorancën e tyre të thellë, mendjelehtësinë e pashembullt dhe devijimin e largët nga e vërteta. Në të gjitha këto pretendime e trillime nuk duket asnjë fije udhëzimi dhe dëshirë për të gjetur rrugën e drejtë dhe për të pranuar të vërtetën. Madje, ato nuk vlejné as si dyshime që mund të merren për bazë nga mendja e shëndoshë. E si mund të cenosh profetësinë e këtij njeriu të zgjedhur me të tilla pretekste boshe e qesharake? Mjafton t'i shohësh me një shikim të shpejtë për të kuptuar se sa të kota dhe të pavlera janë ato pretekste, për t'i refuzuar ato. Prandaj i Madhëruari i solli në Kur'an këto pretekste të mohuesve dhe na urdhëroi që të meditojmë në to dhe të gjykojmë me

qetësi: a tregojnë ato cenim të profetësisë e besnikërisë së Profetit dhe a e cenojnë vërtetësinë e Shpalljes? A mund të përdoren si pretekst për të mos besuar Shpalljen dhe për të mos ndjekur Profetin Besnik? Sidoqoftë, përveç kësaj, i Lartësuarit na njofton se Ai është i Plotpushtetshëm që t'i japë Profetit të Tij mirësi të shumta në këtë botë. Ai thotë:

- I lartësuar qoftë Ai, i cili po të dëshironte mund të të jepte ty mirësi më të mëdha nga ç'thonë ata - Ai mund të të japë edhe më mirë e më shumë mirësi sesa thonë ata. Pastaj e shtjelloi këtë duke thënë:

- .... - kopshte në të cilat rrjedhin lumenj; Ai mund të të dhuronte edhe kështjella të shumta (e madhështore). - Ai mund t'i bëjë edhe kështjella të larta dhe të stolisura. Pushteti i Allahut është shumë më i madh se këto mirësi, por kjo botë dhe gjithë stolitë e saj janë shumë të pavlera tek Zoti, prandaj Ai u jep profetëve dhe të dashurve të Tij aq sa Ai e gjykon të drejtë, me urtësinë e Tij. Kështu, kërkesa dhe pretendimi i të paditurve se Zoti duhet t'u japë profetëve pasuri të madhe është i padrejtë dhe një cenim i urtësisë së Zotit, në përcaktimet e Tij. Fjalët e tyre dihet që janë të kota dhe të padrejta dhe Allahu i Madhëruar na njofton se ato nuk thuhet me qëllimin për të gjetur të vërtetën, por thuhet nga inati, mendjemadhësia dhe kur janë padrejtësisht të nxitur nga urrejtja për të vërtetën. Kështu, ata shprehin atë mohim që fshihet në zemrat e tyre. Prandaj i Lartësuarit thotë për ta, duke ua nxjerë në pah dhe haptaz atë që e fshehin në zemra dhe e shprehin me fjalë e kërkesa të pakuptimta dhe kontradiktore.

- Jo. Ata nuk e besojnë Ditën e Gjykimit. - Arroganti, i padrejti dhe ai që nuk ka asnjë qëllim që të gjejë të vërtetën, është i privuar nga udhëzimi në rrugën e drejtë. Ai nuk mund të shpëtojë nëpërmjet polemikave boshe. Asnjë rrugë nuk hapet para tyre, përveç rrugës së dënimit. Prandaj Allahu i Madhëruar thotë:

- Dhe Ne kemi përgatitur zjarr flakërues, për ata që nuk e besojnë Ditën e

Gjykimit. - Ai është një zjarr i madh, i ndezur fort dhe që është i mbushur plot urrejtje dhe zemërim për ata që do të hidhen brenda tij.

- Kur ai (Xhehenemi) t'i shohë ata (mohuesit e Zotit) prej një vendi të largët, ata do të dëgjojnë furinë (e xhehenemit) dhe zërin e tij (të tmershëm). - Që para se të hyjnë në të dhe para se Xhehenemi t'i gllabërojë, ata do t'ia dëgjojnë zhurmën, që shpërthen si zemërim kundër tyre. Nga ajo zhurmë do t'u dridhen zemrat dhe mbushen me tmerr shpirtrat. Ata do të vdisnin nga tmerrri që i pushton, por nuk ka më vdekje. Zjarri është zemëruar për shkak të zemërimit të Allahut. Flakërimi i tij shtohet për shkak të mohimit dhe ligësisë së tyre.

- E kur të flaken në të, në një vend të ngushtë të lidhur në pranga (zjarri), aty do të luten për shkatërrimin e tyre (do luten për t'u asgjësuar). - Gjatë kohës kur ata të jenë duke u ndëshkuar, në mes të zjarrit do të përjetojnë me një dhimbje mbytëse ngushtinë e vendit, të ndëshkimit të ashpër dhe prangave e zinxhirëve, që do t'ua marrë frymën. Kur të arrijnë në atë vend të ngushtë dhe torturues, pikërisht atje: "... do të luten për shkatërrimin e tyre." Do të luten e mallkojnë veten për poshtërim e shkatërrim përfundimtar, se tashmë e dinë mirë se kanë qenë të padrejtë dhe urryes të së vërtetës. Ky është një ndëshkim mëse i drejtë nga Krijuesi i tyre. Ai i vendos në atë vend ndëshkimi që e meritojnë me veprat e tyre. Megjithatë, lutjet e përgjërimit nuk kanë për t'i ndihmuar aspak që t'i shpëtojnë nga ndëshkimi i Allahut:

- Këtë Ditë, mos u lutni për shkatërrimin vetëm një herë, por lutuni shumë herë! – Edhe sikur t'i shtoni e shumëfishoni lutjet e përgjërimit tuaja, nuk kanë për t'ju sjellë ndonjë ndryshim dhe nuk kanë për t'ju shpëtuar nga dëshpërimi e frika, nga ndëshkimi e vuajtja.

- Thuaj: "A është më i mirë zjarri i xhehenemit apo Xheneti i përjetshëm, i cili u është premtuar si shpërblim të devotshmëve?!" – Thuaju atyre, o

Muhamed, duke u vënë në dukje zgjedhjen e tyre të keqe, kur preferuan të dëmshmen kundrejt të dobishmes: “Ai është më i mirë...” Pra, ky ndëshkim që u përshkrua është më i mirë apo Xheneti i përjetshëm, i cili u është premtuar si shpërblim të devotshmëve?! Furnizimi për rrugën drejt këtij vendi të mrekullueshëm është devotshmëria e frika nga Zoti. Ai që i ruhet zemërimit dhe ndëshkimit të Tij, duke zbatuar urdhëresat e qëndruar brenda kufijve të Tij, ai ka këtë premtim të mrekullueshëm.

- Ai është përgatitur si shpërblim dhe ai do të jetë vendqëndrimi i tyre (i përjetshëm). - Ky është shpërblimi i devotshmërisë, Xheneti i përjetësisë, ku do të qëndrojnë pafundësisht mes mirësive të pashembullta.

- Ata do të kenë në të gjithçka që dëshirojnë, e aty do të banojnë përjetë. - Atje do të kenë gjithçka që dëshirojnë dhe ëndërrojnë ta shijojnë, si ushqime të shijshme e pije të këndshme, veshje të bukura, bashkëshorte të hijshme, kështjella të larta, kopshte e pyje të lulëzuara, fruta të cilat të kënaqin me pamjen dhe me shijen e tyre nga bukuria dhe larmishmëria e tyre, lumenj që rrjedhin përmes pyjeve dhe kopshteve, ku dhe kur ata të dëshirojnë. Ata janë lumenj prej uji që nuk priset e as merr erë të keqe, lumenj prej qumështi, që nuk i ndryshon shija ose të priset, lumenj prej pijesh shumë të këndshme për ata që i pijnë, dhe lumenj prej mjalti të kulluar. Ata do të jenë mes aromash të papërshkrueshme dhe të pashembullta dhe mes vendbanimeve të zbukuruar. Gjatë gjithë kohës dhe kur të dëshirojnë, ata do të dëgjojnë tingujt e zërave të bukur, që këndojnë në Xhenet, që nga bukuria e tyre, do t'ua rrëmbejnë zemrat. Atje ata do të vizitojnë vëllezërit dhe të dashurit e tyre, dhe do të kënaqen me këto takime. Por mbi të gjitha këto kënaqësi qëndron kënaqësia e shikimit në fytyrën e Zotit Mëshirëplotë dhe dëgjimit të Fjalës së Tij drejtuar me dashuri banorëve të Xhenetit. Ata fatlumë do të hedhin hapat

pranë Zotit të botëve në afërsi të Tij, do të kenë një lumturi të papërshkrueshme kur Ai të njoftojë se është i kënaqur prej tyre dhe se kurrë nuk ka për t'u zemëruar më nga ata. Të gjitha këto mirësi do të jenë të vazhdueshme dhe gjithmonë në shtim e zbukurim të përjetshëm, me kalimin e kohës në përjetësi. Mbërritja dhe hyrja në këto kopshte dhe mirësi është një premtim që Zoti nuk e thyen.

- Ky është, për Zotit tënd, një premtim (i rëndësishëm) që nuk e thyen. - Është një përjetim i sigurt dhe për të cilin duhet të lutesh e të përgjeroresh shumë. Për të i janë lutur Allahut robërit e Tij të devotshëm me të dyja mënyrat e lutjes, me gjuhën e gjendjes dhe veprave të tyre dhe me gjuhën e fjalëve dhe lutjeve të sinqerta. Mendohuni, o njerëz, cili prej këtyre dy vendeve duhet të preferohet? Punëtorët e cilës botë janë më të logjikshëm dhe të nderuar? Gjykoni, ju të urtë e të mençur! Tashmë është qartësuar e vërteta dhe është ndriçuar rruga, kurse mospërfillësit e saj nuk kanë më asnjë justifikim, nëse nuk pyesin më argumentet dhe Shpalljen e Zotit dhe nuk respektojnë ftesën e Tij bujare. Të lutemi dhe vetëm tek Ti shpresojmë, o Zot. Ti i ke gjykuar me drejtësinë Tënde shumë popuj për të qenë të humbur dhe, me Mëshirën e bamirësinë Tënde, shumë të tjerë i ke bërë të lumtur, duke u dhënë Xhenetin, dhe, më shumë se kaq, shikimin në fytyrën Tënde dhe kënaqësinë ndaj tyre! O Zoti ynë! Ty të përgjerohem i të na ruash nga gjendja e fatzinjve të humbur dhe të lutemi të na shpëtosh nga zemërimi yt e të na dhurosh mëshirën dhe Xhenetin Tënd!

Ajetet 17 – 20

17. Ditën kur Ai do t'i tubojë ata dhe idhujt, që ata adhuroan veç Allahut, do t'u thotë (idhujve): “A ju qetë ata që i udhëzuat robërit e Mi që t’ju adhurojnë, apo ata vetë e braktisën rrugën (e drejtë)?”

18. Ata do të përgjigjen: “Lavdia qoftë për ty! Kurrë nuk do të parapëlqenim që përveç Teje të kemi ndonjë mbrojtës

tjetër, por Ti i begatove me të mira ata dhe të parët e tyre dhe ata i harruan paralajmërimet e tua dhe u bënë popull i shkatërruar.”

19. (idhujtarëve do t'u thuhet) Këta e përgënjeshtroan atë që thatë ju, dhe tashmë ju as nuk keni mundësi të shpëtoni as do të ndihmoheni. Dhe cilido prej jush që bën padrejtësi, Ne do t'i japim një dënim të madh.

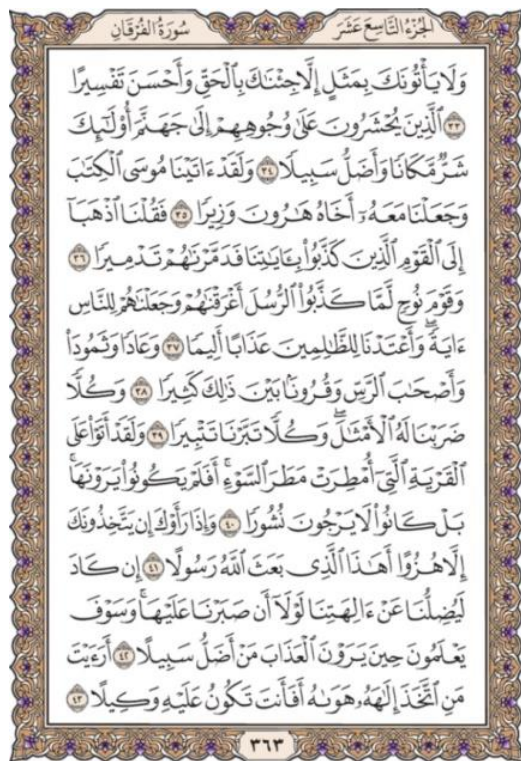
20. Ne edhe para teje çuam të dërguar, por edhe ata ishin njerëz që hanin ushqim dhe ecnin nëpër tregje. Ne ju bëmë të jeni sprovë për njëri-tjetrin: A do të jeni të durueshëm? Allahu është Ai që sheh çdo gjë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na njofton rreth gjendjes së idhujtarëve dhe idhujve të tyre në Ditën e Kijametit. Idhujt do të distancohen prej idhujtarëve, ndërsa këta të fundit do të shohin kotësinë e idhujtarisë së tyre. I Lartësuari thotë:

- Ditën kur Ai do t'i tubojë ata dhe idhujt, që ata adhuroan veç Allahut, do t'u thotë (idhujve): “A ju qetë ata që i udhëzuat robërit e Mi që t’ju adhurojnë, apo ata vetë e braktisën rrugën (e drejtë)?” - Ajo është dita kur Zoti do t'i tubojë së bashku idhujtarët, të cilët kanë mohuar shpalljet dhe nuk kanë pranuar t'u binden profetëve të Tij. Por atë ditë, Ai do të tubojë së bashku me idhujtarët, edhe idhujt që ata kanë adhuroar. Allahu do t'u drejtohet me disa fjalë idhujve, por që në fakt janë fjalë trishtuese që u drejtohen idhujtarëve: “A ju qetë ata që i udhëzuat robërit e Mi që t’ju adhurojnë, apo ata vetë e braktisën rrugën (e drejtë)?” Pra, mos, vallë, i urdhëruat ju ata që t’ju adhuronin? Ju i nxitët apo ata e bënë vetë, me dëshirën e tyre? Atëherë, ata që adhuroheshin do të distancohen nga kjo padrejtësi e madhe dhe do të thonë:

- Ata do të përgjigjen: “Lavdia qoftë për ty! – Ata e lavdërojnë dhe e dëlirësojnë Allahun kundër shirkut që kanë bërë

idhujtarët dhe distancohen nga një vepër e tillë.

- Kurrë nuk do të parapëlqenim që përveç Teje të kemi ndonjë mbrojtës tjetër,... - Kurrë nuk do t'ia lejonim vetes të merrnim mbrojtës, mik e ndihmëtar tjetër, veç Teje, o Zot! Ne nuk njohim zot tjetër që të meritojë ta adhurojmë, t'i mbështetemi dhe t'i lutemi, përveç Teje! Duke qenë se ne nuk adhurojmë asnjë dhe asgjë veç Teje dhe përderisa nuk i mbështetemi e as i lutemi e kërkojmë ndihmë askujt tjetër veç Teje, atëherë si mund të urdhërojmë të tjerët për një padrejtësi të tillë?! Kjo kurrë nuk mund të ndodhë dhe Ti je shumë i madhëruar dhe i dëlirë që të mund të zgjedhim ndonjë tjetër si të adhuroarin e kujdestarin tonë. Ky i ngjan ajetit tjetër: “Allahu do të thotë: “O Isa, biri i Merjemes! Ti, vallë, u the njerëzve: “Më besoni mua dhe nënën time si dy zota veç Allahut!?” Ai do të thotë: “Qofsh i lartësuar (o Zoti im)! Kurrë nuk mund ta thosha unë atë për të cilën nuk kam asnjë të drejtë. Po ta kisha thënë atë, Ti do ta kishe ditur. Ti e di çfarë ka në shpirtin

tim, ndërsa unë nuk e di atë që është tek Ty. Ti i di të gjitha të fshehtat. Unë nuk u kam thënë atyre asgjë tjetër, veç asaj që Ti më urdhërove: “Adhuronit Allahun, Zotin tim dhe Zotin tuaj!” Unë isha dëshmitar i tyre, sa isha ndër ta. Por pasi Ti më more mua, ishe Ti mbikëqyrësi i tyre. Ti je Dëshmitar për gjithçka.” Nëse Ti i ndëshkon ata, ata janë robt e Tu. E nëse i fal ata, Ti je i Plotfuqishmi e i Urti. Allahu thotë: “Kjo është dita kur të sinqertëve u sjell dobi sinqeriteti i tyre. Atyre u takojnë kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Allahu është i kënaqur me ta dhe ata janë të kënaqur me Të. Ky është shpëtimi i madh.” Vetëm Allahut i takon sundimi i qiejve dhe i tokës dhe gjithçka që është ndërmjet tyre. Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka.” [Maide 116 – 120]. Ose: “Ditën kur Ai do ti tubojë ata të gjithë do t’u thotë melekëve: “Këta janë ata që ju adhuronin juve?” Ata (*melekët*) thonë: “I delirë je o i Madhëruar! Ti je Zoti ynë, dhe je i pastër nga ajo që ata thonë! Por ata adhuronin xhindet dhe shumica e tyre besonin në ta”. Sot nuk keni gjë në dorë t’i bëni dobi e as dëm njëritjetrit. Atyre që ishin zullumqarë do t’u themi: “Shijoni dënimin e zjarrit, të cilin e konsideruat gënjeshtër!” [Sebe’e 40 – 42]. Pasi rrëfehen se janë të pastër nga idhujtaria dhe që nuk kanë lidhje me ftesën e njerëzve në këtë padrejtësi, ata përmendin shkakun e vërtetë të idhujtarisë së atyre të mjerëve:

- **... por Ti i begatove me të mira ata dhe të parët e tyre...** – Ata u zhytën në kënaqësitë e kësaj bote, të shfrenuar në përmbushjen e epsheve dhe kënaqësive të tyre tokësore. Aq shumë u përhumbën në këto kënaqësi saqë:

- **dhe ata i harruan paralajmërimet e tua...** - Ata ishin tërësisht të përhumbur në kërkimin e kënaqësive të kësaj dynjaje, ishin dehur me përmbushjen e epsheve, saqë e harruan ahiretin dhe e shitën atë për të blerë dynjanë. Ata u bënë, ashtu siç thotë Zoti:

- **... dhe u bënë popull i shkatërruar.**” - Ata u bënë "*kaumen bura*" - njerëz të këqinj, në të cilët nuk ka asnjë grimë mirësie dhe të cilët nuk meritojnë dhe as janë të denjë për ndonjë të mirë. Ata vlejnë dhe meritojnë veçse shkatërrimin e dëshpërimin. Në këto ajete përmendet shkakun që i pengon ata nga pasimi i udhëzimit të Zotit, e që është kënaqësia e tepruar me stolitë e kësaj bote. Është përmendur edhe një pengesë tjetër për mospërqaftimin e udhëzimit të Zotit: fakti që ata janë njerëz që nuk kanë mirësi në shpirt. Ata pranojnë veçse ligësinë dhe e refuzojnë me forcë mirësinë. Kështu, me këto dy shkaqe, çdo lloj sherri e shkatërrimi që të të vijë ndër mend, ke për ta gjetur tek ata të mjerë. Më pas, Allahu i Madhëruar u drejtohet idhujtarëve dhe u thotë:

- **“Këta e përgënjeshtroan atë që thatë ju,** – Ata u distancuan nga pretendimi juaj se ata ju kishin urdhëruar që t’i adhuronit apo se ata ishin të kënaqur me idhujtarinë tuaj. Ata dëshmuar se ju gënjeni kur pretendoni se ata ishin ndërmjetësit tuaj tek Zoti. Ata i mohojnë të gjitha këto gënjeshtra tuaja dhe tashmë janë armiq të tuaj më të ashpër, ndërsa për ju është bërë i meritueshëm dënimi i Zotit.

- **...dhe tashmë ju as nuk keni mundësi të shpëtoni as do të ndihmoheni.**” - Vetë nuk mund të gjejnë shpëtim duke ofruar kompensim, por nuk do të gjejnë as ndonjë ndihmë, që t’i shpëtojë nga ndëshkimi i Zotit. Ky është dënimi për pasuesit e verbër të së kotës, të zhytur në injorancë, që refuzojnë shpalljet dhe dritën e Zotit. Ai është dënimi më i keq dhe përfundimi më i dhembshëm. Atëherë, çfarë mund të mendohet për atë kategori që jo vetëm ndjekin verbërisht të kotën, por refuzojnë me arrogancë të vërtetën, edhe pasi e kanë njohur atë, madje edhe pengojnë të tjerët nga kjo e vërtetë?! Për këta, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Dhe cilido prej jush që bën padrejtësi, Ne do t’i japim një dënim të madh.** – Atij që e braktis të vërtetën me inat dhe

arrogancë: "Ne do t'i japim një dënim të madh." Askush nuk mund ta përshkruajë dhe tregojë deri ku shkojnë dhimbjet e dëshpërimit. Duke u dhënë përgjigje mohuesve të Shpalljes, Allahu i Madhëruar thotë:

- Ne edhe para teje çuam të dërguar, por edhe ata ishin njerëz që hanin ushqim dhe ecnin nëpër tregje. – Ata më përpara thoshin: "Ç'është ky i dërguar, i cili ha ushqim dhe shëtit nëpër tregje?! Përse nuk i është dërguar atij një melek dhe të bëhet me të paralajmërues?! Ose, përse nuk i është zbritur një thesar apo të kishte një kopsht, nga i cili të hante?! Të padrejtët thonë: "Ju, vërtet po pasoni një njeri të magjepsur." [Furkan 7, 8]. I Madhëruari nuk i ka bërë profetët të tillë që të mos hanë ushqim dhe nuk i ka bërë ata melekë. Edhe ti, o Muhamed, je si të gjithë profetët para teje. Ndërsa për sa i përket varfërisë dhe pasurisë, ata janë sprovë për njerëzit dhe është urtësia e Zotit që vendos për të, siç thotë i Madhëruari:

- Ne ju bëmë të jeni sprovë për njëritjetrin:... – Kështu, profetët ishin sprovë për ata ku dërgoheshin. Ata nxirrnin në pah të bindurit nga të pabindurit. Nga ana tjetër, profetët vetë, Zoti i sprovoi duke i urdhëruar që të ftojnë krijesat në rrugën e drejtë. I pasuri është sprovë për të varfërin dhe i varfëri është sprovë për të pasurin. Në këtë mënyrë, sprovohen të gjitha krijesat me njëra tjetrën. Kjo botë është vendi i sprovës dhe belave. Qëllimi i të gjitha këtyre sprovave është që të duket shkalla e durimit. Ai thotë:

- ... A do të jeni të durueshëm? – A do të jeni të durueshëm e këmbëngulës dhe të plotësoni me përkushtim e përpikmëri detyrat tuaja, që Zoti ju ka ngarkuar, dhe kështu Ai t'ju shpërblejë? Apo nuk do të bëni durim, dhe kështu të meritoni ndëshkimin?

- Allahu është Ai që sheh çdo gjë. – Ai i di mirë çdo gjendje tuajën, prandaj dhe Ai zgjedh dhe i dallon ata të cilët e meritojnë dhe janë të duhurit për të mbartur Shpalljen

e Tij. Ai i di mirë edhe veprat tuaja dhe ka për t'ju shpërblyer për to. Nëse keni bërë vepra të mira, do t'ju shpërblejë me të mira, e nëse keni bërë të liga, ato do të merrni si dënim.

Ajetet 21 – 23

21. Ata që nuk shpresojnë takimin me Ne, thanë: "Përse të mos na dërgohen melekë (si profetë në vend të njerëzve), ose përse të mos e shohim Zotin tonë?" Vërtet, ata e tejçmuan shumë lart veten e tyre dhe e tejkaluan me arrogancën e tyre të madhe.

22. Ditën kur të shohin melekët (kur tu meret shpirti, ose në varr, ose në ringjallje), nuk do të ketë gëzim për keqbërësit. Ata (melekët) do t'u thonë: "Ju është ndaluar gjithçka e mirë."

23. E Ne do t'i kthehemi ndonjë veprë që ata e bënë (në këtë botë) dhe do ta bëjmë atë hi e pluhur.

Shpjegimi i ajeteve

- Ata që nuk shpresojnë takimin me Ne, thanë: "Përse të mos na dërgohen melekë (si profetë në vend të njerëzve), ose përse të mos e shohim Zotin tonë?" - Ata që mohojnë Profetin dhe premtimet e Allahut, ata nuk kanë në zemrat e tyre frikë nga kërcënimet e Zotit dhe as shpresë për shpërblimet e Tij dhe për takimin me Të. Këta thonë: "Përse të mos na dërgohen melekë (si profetë në vend të njerëzve), ose përse të mos e shohim Zotin tonë?" Pra, i thoshin Profetit (a.s.): "Përse nuk zbresin melekë, që të dëshmojnë për Shpalljen që sjell nga Zoti dhe të jenë krah për ty, ose të vijnë vetë melekët si profetë?! Ose të vijë vetë Zoti, që ne ta shohim dhe Ai të na thotë drejtpërdrejt: 'Ky është Profeti Im, prandaj pasojeni e binduni atij!'" Kjo është një shprehje e arrogancës, mendjemadhësisë dhe refuzimit pa të drejtë të Profetit (a.s). Prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

- Vërtet, ata e tejçmuan shumë lart veten e tyre dhe e tejkaluan me arrogancën e tyre të madhe. – Si guxuan të bëjnë të tilla propozime?! E kush jeni ju, o të varfër e të mjerë, që të kërkoni të shihni Allahun,

madje ta kërkoni këtë edhe si kusht për pranimin ose jo të profetësisë dhe Shpalljes që solli Muhamedi (a.s)?! E çfarë mendjemadhësie mund të jetë më e madhe se kjo e tyre? Allahu thotë për ta: "...ata e tejçmuan shumë lart veten e tyre dhe e tejkaluan me arrogancën e tyre të madhe." Zemrat e tyre u ngurtësuan dhe u vrazhdësuan, prandaj nuk e pranuan të vërtetën. Zemrat e tyre ishin më të forta se guri dhe hekuri. Ato kurrë nuk u zbutën për të pranuar të vërtetën. Ata as nuk ua vënë veshin këshilluesve, prandaj dhe këshilla e qortimi nuk gjeti rrugë në zemrat e tyre. Ata ishin mopërfillës e mëndjemëdhenj, që nuk e pasonin të vërtetën edhe pse u vinte e qartë nga Zoti. Ata refuzuan të pasonin njeriun më të mirë dhe dashamirës ndaj krijesave dhe refuzuan të besonin ajetet e qarta të Zotit. Ata mohuan Profetin dhe kundërshtuan Shpalljen e sjellë nga ai. A nuk ishte ky tregues i ngurtësisë dhe vrazhdësisë së zemrave të tyre? Për shkak të këtij mohimi e ngurtësie të zemrave të tyre, veprat e tyre u asgjësuan dhe u zhvlerësuan. Kështu, ata dështuan dhe u zhytën në dëshpërimin më të thellë. Ata u privuan nga çdo e mirë.

- **Ditën kur të shohin melekët** (*kur t'u meret shpirti, ose në varr, ose në ringjallje*), **nuk do të ketë gëzim për keqbërësit. Ata (melekët) do t'u thonë: "Ju është ndaluar gjithçka e mirë."** - Ata kërkuan të shihnin melekët, që t'u zbrisnin para tyre, që të besonin, por Allahu na tregon se ditën kur ata të shohin melekët, ajo do të jetë një ditë e vështirë për keqbërësit zemërgurë. Kështu do të ndodhë, sepse duke vazhduar në mohimin, vrazhdësinë dhe inatin e tyre, ata kanë për t'i parë melekët në momentet kur t'u shfaqet dënimi i Zotit. Takimi i parë i tyre me melekët e Zotit do të jetë në momentin e vdekjes, siç thotë Zoti: "Eh, sikur t'i shihje mizorët kur janë në agoni të vdekjes, ndërsa melekët kanë shtrirë duart e veta e u thonë: "Jepeni shpirtin! Tani do të vuani dënimin poshtërues sepse ju thoshit të pavërteta për Allahun dhe ndaj shenjave të

Tij tregoheshit kryeneçë. Tashmë ju na vini të vetmuar, ashtu si ju krijuam së pari, duke lënë pas vetes gjithçka që ju patëm dhënë. Nuk po shohim të jenë me ju ndërmjetësit tuaj, për të cilët mëtonit se ishin ortakët e Allahut. Pa dyshim, sot është këputur çdo lidhje mes jush dhe ka humbur gjithçka që ju shpresonit." [En'am 93, 94]. Pastaj do të përballen me melekët në varr, me Munkerin dhe Nekirin, kur ata do t'i pyesin: "Kush është Zoti yt? Kush është Profeti yt? Cila është feja jote?" Dhe ata të mjerë nuk do të jenë në gjendje të japin përgjigjet që do t'i shpëtonin nga ndëshkimi. Atje do të përfshihen e mbulohen nga zemërimi i Zotit dhe nuk do të shohin mëshirë prej Tij. Pastaj do të shohin melekët në Ditën e Gjykimit, kur ata t'i shtyjnë me forcë si turmë, për t'i hedhur në zjarr. Pastaj ata do t'i dorëzojnë këta keqbërës në duart e zebanive të Xhehenemit, të cilët do të merren me ndëshkimin dhe torturimin e tyre. Kështu, ajo që kërkuan, pra, shikimi i melekëve, do t'u jepet në këtë formë, nëse vazhdojnë t'i kthejnë shpinën së vërtetës. Atë ditë nuk do të duan të shohin melekët, por do të kërkojnë mbrojtje dhe do të tmerrohen prej tyre. Ata do të kërkojnë të fshihen prej tyre, por nuk kanë ku të fshihen e të shpëtojnë. Allahu i Lartësuar thotë: "O turma e xhindeve dhe e njerëzve, nëse keni mundësi të dilni përtej kufijve të qiejve e të Tokës, dilni! Por ju nuk mund ta bëni këtë, veçse me ndonjë fuqi të madhe." [Rahman 33].

- **E Ne do t'i kthehemi ndonjë veprë që ata e bënë (në këtë botë) dhe do ta bëjmë atë hi e pluhur.** - Për ndonjë veprë, që i ka munduar në këtë botë, e që ata shpresojnë se do t'u sjellë ndonjë të mirë, Allahu thotë: "... dhe do ta bëjmë atë hi e pluhur." Zoti do t'i zhvlerësojë e fshijë ato vepra, prandaj ata do të jenë të privuar nga shpërblimet. Ata madje do të ndëshkohen për ato punë të cilave u mungon kushti bazë, imani. Ato janë vepra të kryera nga mohuesit e Zotit dhe Profetit të Tij. Veprat që Zoti i pranon dhe i shpërblen janë ato që bëhen nga

besimtari i sinqertë, që i beson profetët dhe i pason ata në shpalljet që sollën nga Zoti.

Ajetet 24 – 29

24. Banorët e Xhenetit do të jenë mirë atë Ditë në banesën e tyre dhe do të kenë vendin më të mirë për pushim.

25. “Ditën kur qielli do të çahet nga rete dhe melekët do të zbresin rradhë-rradhë

26. Atë Ditë, sundimi i vërtetë i takon krejtësisht të Gjithëmëshirshmit. Për jobesimtarët ajo do të jetë një ditë e vështirë.

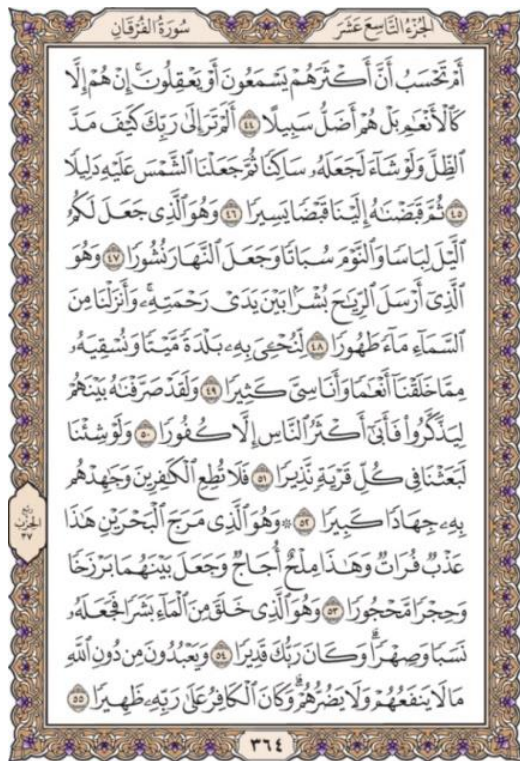
27. Atë ditë, keqbërësi do të kafshojë duart e veta dhe do të thotë: “Oh, i mjeri unë! Sikur të kisha ndjekur udhën e drejtë së bashku me Profetin!”

28. Ah! I mjeri unë! Sikur të mos e kisha bërë mik aksh njeri!

29. Në të vërtetë, ai më largoi mua prej udhës së drejtë (të Zotit) pasi më pati ardhur (qartësisht dhe plotësisht). Shejtani është veçse tradhëtar për njeriun.

Shpjegimi i ajeteve

- **Banorët e Xhenetit do të jenë mirë atë Ditë në banesën e tyre dhe do të kenë vendin më të mirë për pushim.** - Atë ditë të tmerrshme, me llahtari të paparë, banorët e Xhenetit do të jenë në një vend të qetë dhe të mirë. Janë pikërisht ata të cilët besojnë në Allahun, bëjnë punë të mira dhe i ruhen zemërimit dhe ndëshkimit të Zotit të tyre. E si mund të jenë këta të trishtuar dhe të dëshpëruar, ashtu si banorët e Zjarrit? Vendi dhe qetësimi i tyre është në Xhenet, atje ku do të rehatohen plotësisht mes mirësive të shumta, që nuk prishen nga asnjë ligësi. Banorët e Xhehenemit, ndërkohë, do të jenë në zjarr e ndëshkim, në vuajtje e torturë. Sigurisht, kur Zoti thotë se banorët e Xhenetit janë në vend më të mirë se banorët e zjarrit, nuk do të thotë se këta të fundit kanë ndonjë vend të mirë në të, por për ta bërë sa më të dukshëm mirësinë e xhenetlinjve dhe dëshpërimin e xhehenemlinjve. Kjo i ngjan fjalës së Allahut: "A është më i mirë Allahu, apo ata që ia bëjnë shok?" [Neml 59]. Në vijim, Allahu i Lartësuar na njofton për

madhësitinë e Ditës së Gjykimit dhe për tmerrret që do të mbartë ajo. Ai thotë:

- **“Ditën kur qielli do të çahet nga rete dhe melekët do të zbresin rradhë-rradhë**

- Ajo është reja sipër së cilës do të jetë Allahu. Ajo re zbret nga lart, nga sipër qiejve dhe para saj çahen të gjitha qiejt. Të gjithë melekët e çdo qielli do të zbresin dhe do të rreshtohen në vija të drejta, ose do të vihen të gjithë në një rresht, ose çdo qiell do të rreshtohet, dhe kështu ata do të rrethojnë krijesat. Pra, atë ditë gjithë melekët e Zotit, me forcën dhe madhësitinë e tyre, do të zbresin në Tokë dhe do t'i rrethojnë krijesat. Ata do t'i nënshtrohen urdhrit të Zotit të tyre. Askush nuk do të flasë pa i dhënë leje Zoti.

- **Atë Ditë, sundimi i vërtetë i takon krejtësisht të Gjithëmëshirshmit.** – Si mendon për njerëzit, këto krijesa kaq të dobëta? Po për ata të mjerë, që në dynja kanë patur guximin të kundërshtojnë të Plotpushtetshmin duke bërë gjynahe të mëdha dhe padrejtësi dhe nuk janë penduar për ato?! Si do ta përballojnë, kur Mbreti i

Plotpushtetshëm të gjykojë për ta, Ai që kurrë nuk bën as padrejtësinë më të vogël?! - **Për jobesimtarët ajo do të jetë një ditë e vështirë.** - Vështirësia e asaj dite është torturuese dhe e dhimbshme për jobesimtarët. Ndërsa për besimtarët, ajo ditë do të jetë e lehtë, sikurse thotë i Lartësuar: "Ditën, kur Ne do t'i tubojmë të devotshmit te i Gjithëmëshirshmi si mysafirë të nderuar dhe keqbërësit do t'i shtyjme drejt Xhehenemit si tufë e etur për ujë, askush nuk do të ketë të drejtë ndërmjetësimi, përveç atij që e ka lejuar i Gjithëmëshirshmi." [Merjem 85 - 87]. Allahu i Madhëruar thotë: "Atë Ditë, sundimi i vërtetë i takon krejtësisht të Gjithëmëshirshmit." Pra, Ditën e Kijametit i gjithë pushteti sundimi e mbretërimi është në dorë të Zotit. Krijesave nuk u mbetet asnjë lloj mbretërimi, qoftë edhe me emër, siç ndodh në dynja. Tashmë janë njëlloj mbretërit dhe skllëverit, të lirët dhe robërit, të fismit dhe jo të fismit. Në këtë ajet është një detaj që ta qetëson shpirtin, ta rehaton zemrën dhe të zgjeron gjoksin: fakti që pushteti dhe mbretërimi është në dorën e Rahmanit - të Gjithëmëshirshmit, në dorën e Atij, mëshira e të Cilit ka përfshirë çdo gjë, të gjitha krijesat. Me këtë mëshirë u ngrit dhe u ndërtua dynjaja dhe ahireti. Kjo mëshirë plotëson çdo mangësi dhe largon çdo të metë. Emrat e Allahut që tregojnë për mëshirën e Tij janë më shumë se emrat që tregojnë për zemërimin e Tij. Mëshira e Tij është më e madhe se zemërimi i Tij. I Gjithëmëshirshmi e krijoi këtë krijesë të dobët e të varfër, që quhet njeri dhe më pas e nderoi, me qëllimin që ta plotësonte mirësinë e Tij mbi të dhe për ta mbuluar me mëshirën e Tij të gjerë. Nevoja për këtë mëshirë del shumë e qartë, sidomos atë ditë të madhe, kur njeriu ka dalë para Zotit, i vetmuar, i poshtëruar, i përlulur, i frikësuar, i pafuqishëm dhe nevojtar për mëshirën dhe faljen e Tij. Krijesat presin me zemër të ngrirë se si do të gjykojë Mbreti për ta dhe çfarë do të ndodhë me ta. Por Ai është më i mëshirshëm me ta sesa ata janë me veten e

vet apo sesa prindërit e tyre me ta. Atëherë, si mendon se do të veprojë i Gjithëmëshirshmi me ta? Me një Zot të tillë, shkatërrohet dhe humbet veçse i shkatërruari dhe i mbushuri me ligësi. Nga mëshira e Tij përjashtohet veçse ai që është zhytur në mohim, mbi të cilin bëhet i pakthyeshëm vendimi i Zotit për ndëshkim.

- **Atë ditë, keqbërësi do të kafshojë duart e veta dhe do të thotë: "Oh, i mjeri unë! Sikur të kisha ndjekur udhën e drejtë së bashku me Profetin!"** – Për shkak të kufrit të tij, të shirkut dhe mohimit të profetëve, ai do të kafshojë duart nga dëshpërimi, trishtimi dhe keqardhja për humbjen e tij të pazëvendësueshme. Ai do të thotë: "Oh, i mjeri unë! Sikur të kisha ndjekur udhën e drejtë së bashku me Profetin! Ah, sikur të kisha besuar Profetin dhe të pasoja rrugën e tij!"

- **Ah! I mjeri unë! Sikur të mos e kisha bërë mik aksh njeri!** – Këta janë shejtanët njerëz dhe xhindë. Atë ditë robi do të dëshironte të mos i kishte bërë ata keqbërës për miq. Këta të mjerë u armiqësuan me Profetin e Zotit, që ishte njeriu më i dashur, me i mëshirshëm e më i dhembshuri, dhe u miqësuan me më të ashprin armik, miqësia me të cilin u solli veçse fatkeqësi e dëshpërim, dënim e poshtërim.

- **Në të vërtetë, ai më largoi mua prej udhës së drejtë (të Zotit) pasi më pati ardhur (qartësisht dhe plotësisht).** – Shejtani ia zbukuroi gjendjen e humbjes dhe mosbesimit, duke e mashtruar dhe nxitur për poshtërsi.

- **Shejtani është veçse tradhëtar për njeriun.** - Ai ia zbukuron njeriut të kotën dhe ia shëmton të drejtën dhe të vërtetën. Ai mbush njeriun me ëndrra të kota dhe pastaj e braktis në momentet më të vështira. Madje, kur çdo gjë të ketë marë fund, ai u thotë pasuesve të vet: "Kur gjithçka të jetë vendosur, Shejtani do të thotë: "Qe Allahu që ju kishte bërë premtimin e vërtetë. Edhe unë ju premtova, por unë nuk e mbajta premtimin. Unë nuk pata fuqi imponuese ndaj jush, përveçse t'ju bëja thirrje, por ju

më dëgjonit. Për këtë arsye, mos më qortoni mua, por qortoni veten! Unë nuk mund të jem shpëtimtari juaj e as ju nuk mund të jeni shpëtimtarët e mi. Unë distancohem nga shirkju juaj në të shkuarën.” Nuk ka dyshim, jobesimtarët kanë një dënim të dhembshëm.” [Ibrahim 22]. Atëherë, le të shohë robi me vëmendje veten e vet sa është në kohë dhe le të rregullojë lidhjen me Zotin, para se të vijë koha kur nuk do të ketë më mundësi. Le të miqësohet dhe t’ia besojë çështjet e veta Allahut, sepse miqësia me Të dhe futja nën kujdesin e Tij është vetë lumturia e dynjasë dhe ahiretit. Le ta quajë shejtanin armik dhe ta urrejë atë, sepse kjo do t’i sjellë dobi të madhe. Le ta dijë, gjithashtu, se miqësimi dhe ndjekja e hapave të shejtanit do ta dëmtojë dhe dëshpërojë pafundësisht, nëse nuk kthehet dhe pendohet tek Zoti. Allahu i jep mirësi dhe sukses atij që dëshiron.

Ajetet 30 – 31

30. I Dërguari tha: “O Zot im! Vërtet, populli im e braktisi këtë Kur’an.”

31. Ja kështu, Ne lejuam që, çdo profet të ketë një armik prej keqbërësve. Por majfton që Zoti yt të jetë Udhërrëfyesi dhe Ndihmëtari yt.

Shpjegimi i ajeteve

- **I Dërguari tha: “O Zot im! Vërtet, populli im e braktisi këtë Kur’an.”** - Profeti (a.s) i drejtohet Zotit të tij dhe i ankohet për mospërfilljen e popullit të tij dhe largimin e tyre nga Shpallja. Profeti, duke shprehur keqardhjen për popullin e tij, thotë: “O Zot im! Vërtet, populli im e braktisi këtë Kur’an.” Populli tek i cili më dërgove që të udhëzoheshin përmes Shpalljes e shpërfilli këtë Kur’an. Ata i kthyen shpinën dhe e braktisën Profetin. Ata e lanë pas shpine, ndërkohë që ishte detyrë për ta që t’i nënshtroheshin gjykimit të tij dhe të përkushtoheshin të jetonin sipas ligjeve të tij. Ata duhej të ecnin pas dritës së këtij libri. Por Allahu i Lavdëruar, duke e ngushëlluar Profetin e Tij, i tregon se kishte edhe popuj të tjerë që kishin vepruar njëllëj. Ai thotë:

- Ja kështu, Ne lejuam që, çdo profet të ketë një armik prej keqbërësve. – Ne

lejuam që të ketë armik prej atyre që nuk e meritojnë të mirën dhe nuk pastrohen e të bëhen të denjë për ta pasur atë. Ata i kundërshtonin profetët, i refuzonin shpalljet e Zotit dhe polemizonin me kotësira, për ta hedhur poshtë të vërtetën. Ndër dobitë e këtyre kundërshtimeve dhe mohuesve është edhe fakti që, nëpërmjet tyre, del në pah e vërteta dhe lartësohet mbi kotësinë. Duke u vënë përballë të kotës dhe mashtrimeve, e vërteta qartësohet më shumë dhe shtjellohet më hollësisht. Kështu ndodh, sepse nëpërmjet argumenteve, Zoti sqaron çdo dyshim e mashtrim që hedhin mohuesit. Të gjithë e mësojnë qartësisht çfarë bën Zoti me pasuesit e së vërtetës, duke i nderuar dhe lartësuar ata. Qartësohet, gjithashtu, edhe çfarë bën Zoti me mashtruesit dhe kundërshtarët e profetëve, pra, se si i dënon ata. Kështu, nuk ka arsye për dëshpërim dhe shqetësim pse ata e refuzojnë mirësinë. Mos u dëshpëro për mohimin e tyre, por kujto gjithmonë një fakt shumë të rëndësishëm:

- Por majfton që Zoti yt të jetë Udhërrëfyesi dhe Ndihmëtari yt. – Ai të udhëzon në çdo rrugë të mirë dhe të ndihmon që të përmbushësh qëllimet e tua dhe t’i kompletosh mirësitë e fesë dhe të jetës tënde. Ai është, gjithashtu, Ndihmëtari që të përkrah dhe të jep fitoren kundër armiqve të tu. Ai largon prej teje çdo rrezik dhe të shpëton nga çdo ligësi, që cenon fenë dhe jetën tënde. Atëherë, majftohu me Të dhe vetëm tek Ai mbështetu dhe gjej forcë!

Ajetet 32 – 33

32. “Ata që nuk besojnë thonë: “Përse të mos i zbriste Kur’ani atij (Muhamedit) i gjithi përnjëherë?” Ne e shpallëm ashtu (pjesë-pjesë), në mënyrë që të forcojmë zemrën tënde nëpërmjet tij. Ne ta sollëm atë ca nga ca, ajet pas ajeti.

33. Dhe ata nuk të bëjnë ndonjë pyetje që Ne të mos ta zbresim të vërtetën dhe shpjegimin më të mirë.”

Shpjegimi i ajeteve

- **“Ata që nuk besojnë thonë: “Përse të mos i zbriste Kur'ani atij (Muhamedit) i gjithi përnjëherë?”**” - Ky ishte një nga propozimet e mohuesve, të nxitura nga mendjet e tyre të mbrapshta. Ata thoshin: “Përse të mos i zbriste Kur'ani atij (Muhamedit) i gjithi përnjëherë?” Pra, ashtu siç zbritën librat para tij, edhe Kur'ani të zbritej njëherësh. Po, atyre u thuhet: Përse nuk duhet të zbriste pjesë-pjesë dhe kohë pas kohe?! Madje, zbritja e tij në këtë mënyrë është më e dobishme dhe më e mirë. Duke treguar këtë, Zoti thotë:

- **Ne e shpallëm ashtu (pjesë-pjesë), në mënyrë që të forcojmë zemrën tënde nëpërmjet tij.** - Ja përse Zoti e shpall Kuranin pjesë-pjesë e kohë pas kohe: që të përforconte me të zemrën tënde. Sa herë që Profetit (a.s.) i shpallej një pjesë Kur'ani, atij i shtohet qartësia dhe përforcohet në rrugën e Zotit. Ky përforcim ndihet edhe më shumë sidomos kur zbriste gjatë kohëve të vështira dhe ngjarjeve që provokonin shqetësime e vështirësi. Kur shpallej Kur'ani në kohë të vështirë, ai kishte shumë efekt në jetën e Profetit dhe të muslimanëve. Ai bëhej qetësim dhe përforcim për zemrat e tyre. Ky ndikim nuk do të ishte i tillë nëse Kur'ani do të zbriste njëherësh dhe të kujtohej në çastet kur nevojitej.

- **Ne ta sollëm atë ca nga ca, ajet pas ajeti.**

- Ai ta mësoi Kur'anin gradualisht. Të gjitha këto tregojnë për kujdesin e madh të Allahut të Lartësuar për Librin e Tij, Kur'anin dhe për Profetin e Tij të dashur, Muhamedin (a.s). Ky përkujdes duket në faktin që Allahu i Madhëruar e vendosi që ta shpallë Kur'anin në varësi të ngjarjeve e situatave në të cilat kalonte Profeti dhe në ndihmë të tij e të fesë.

- **Dhe ata nuk të bëjnë ndonjë pyetje që Ne të mos ta zbresim të vërtetën dhe shpjegimin më të mirë.”** - Sa herë që sjellin ndonjë shembull, nëpërmjet të cilit kundërshtojnë të vërtetën dhe refuzojnë Shpalljen, Allahu i Madhëruar shpall të vërtetën, duke të ofruar shpjegimin më të

qartë e më të plotë. Ai zbret ajete kuranore, në të cilat përmblihet e gjithë e vërteta, me kuptimet e saj të qarta dhe të shtjelluara plotësisht. Teksti i këtyre ajeteve është i qartë, dhe po kështu janë dhe kumtet e tyre, të cilat të gjitha janë drejtësi dhe vërtetësi. Në to nuk ka asnjë kotësi e paqartësi dhe as dyshime e pasiguri. Ato ajete sjellin ligje e norma të qarta dhe me terma shumë të kuptueshme e të thjeshta, të mirëshpjeguara, në mënyrë që kumti i tyre të jetë plotësisht i qartë dhe i kuptueshëm. Nga këto ajete kuptohet qartë përkujdesi i madh i Zotit për Profetin dhe për botën mbarë. Nga ky fakt duhet të mësojë e përfitojë çdokush që përcjell një dituri të caktuar, siç janë mësuesit, dijetarët apo vaizët. Ata duhet të kujdesen për ata të cilëve u japin diturinë. Ata duhet t'ua japin diturinë në formën më të dobishme dhe duke shfrytëzuar çdo sezon e periudhë në jetën e njerëzve dhe nxënësve të tyre. Ata duhet të japin atë pjesë të diturisë që është më e përshtatshme dhe më dobiprurëse, më e thjeshta dhe më lehtësuesja. Kështu janë ftuesit dhe mësuesit e urtë të besimit dhe mirësisë. Sa herë që për njerëzit vjen koha kur ata kanë nevojë për dritën e Shpalljes, këta dijetarë edukatorë sjellin ajetet dhe hadithet e përshtatshme, bashkë me këshillat e duhura. Ky është kuptimi i saktë i ajetit: "Dhe ata nuk të bëjnë ndonjë pyetje që Ne të mos ta zbresim të vërtetën dhe shpjegimin më të mirë.” Pra, shpjegimi më i qartë dhe më i plotë vjen nga Allahu, i Cili i sjell ajetet krejtësisht të qarta, në dobi të çdo situatë dhe në përgjigje të çdo kundërshtimi të mohuesve. Disa nga ata që e teprojnë dhe keqinterpretojnë tekstet e Sheriatit, pretendojnë se ajetet dhe tekstet e Sheriatit shpeshherë duhet të interpretohen ndryshe nga çfarë tregojnë drejtpërdrejt, që të mund të kuptohen qartë. Ato nuk janë të qarta e të plota për krijesat, prandaj mund të kuptohen saktë veçse sipas kriterëve filozofike që i vendosin këta “mendjendritur”. Ky është shpjegimi më i mirë dhe më i plotë, sipas

tyre. Por, sigurisht ky është një mendim tejet i gabuar dhe i papranueshëm.

Ajeti 34

34. Ata që do të tubohen me fytyrat e tyre përmbys në Xhehenem, pikërisht atyre u përket vendi më i keq, dhe mu ata janë më të humburit nga Rruga e Drejtë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na njofton rreth gjendjes së idhujtarëve, të cilët mohuan Profetin. Gjendja dhe përfundimi i tyre do të jetë shumë e keqe.

- Ata që do të tubohen me fytyrat e tyre përmbys në Xhehenem,... - Kjo është pamja më e tmerrshme dhe e shëmtuar. Është shumë e frikshme kur të shohësh melekët që t'i tërheqin zvarë për fytyre dhe t'i flakin në Xhehenem, ku janë mbledhur të gjitha llojet e dënimeve dhe vuajtjeve.

- ... pikërisht atyre u përket vendi më i keq, dhe mu ata janë më të humburit nga Rruga e Drejtë. - Këta do të jenë në gjendje shumë të keqe, ndryshe nga ata të cilët besojnë Allahun dhe i pranojnë profetët e Tij. Ata kanë humbur rrugën, ndryshe nga besimtarët, të cilët do të jenë në një vend të mirë, ku do të qetësohen dhe kënaqen me shpërblimin e Zotit. Besimtarët e mirë udhëzohen në rrugën e drejtë në jetën e dynjasë, ndërsa në ahiret Zoti do t'i udhëzojë drejt Xhenetit të përjetësisë dhe mirësisë.

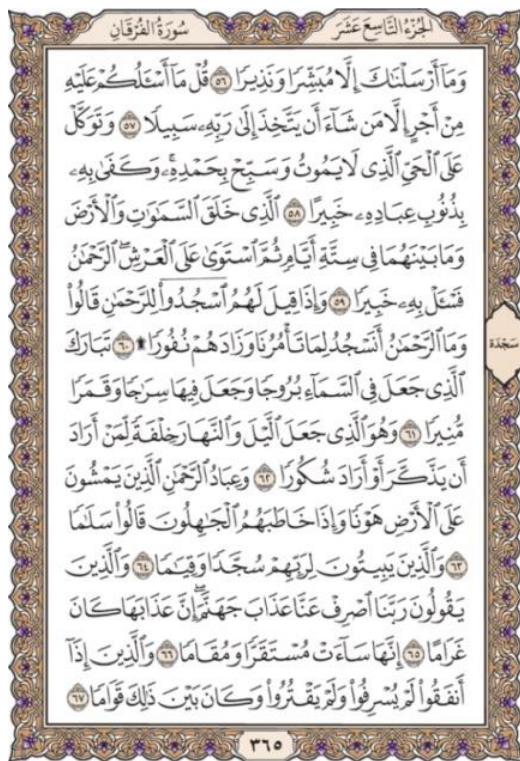
Ajetet 35 – 40

35. (Përpara këtij) Ne i patëm dhënë Musait librin dhe i caktuam vëllanë e vet, Harunin, si ndihmëtar.

36. U thamë: “Shkoni të dy te populli që ka mohuar Argumentet Tona!” Ne, vërtet i shkatërruam ata krejtësisht.

37. Edhe popullin e Nuhut (e shkatërruam ashpër) kur i mohuan të dërguarit. Ne i përmbytëm ata dhe i bëmë argument për njerëzimin. Për keqbërësit Ne kemi përgatitur dënim shumë të dhembshëm.

38. Edhe Adët, Themudët, banorët e Res-it e shumë e shumë breza ndërmjet tyre (i shkatërruam).

39. Secilit prej tyre u patëm sjellë Argumente për të marrë mësim dhe secilin prej tyre i shkatërruam krejtësisht.

40. Dhe ata (idhujtarët) me siguri kanë kaluar pranë vendbanimit, i cili u shkatërrua me atë shiun e tmerrshëm. Atëherë, a nuk e vështrojnë ata (me sytë e vet) atë (ndëshkim të madh)? Jo, porse ata nuk e kanë frikë ringjalljen.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na sjell në kujtesë shkurtimisht këto histori, që i ka shtjelluar më gjerë në ajete të tjera. Ai i sjell këto ngjarje, që njerëzit të cilëve u drejtohet ky Kur'an të kenë kujdes dhe të ruhen që të mos kundërshtojnë profetët e tyre, sepse mbi ta do të zbrësë dënimi që goditi edhe popujt e shkuar, që kanë qenë shumë pranë tyre. Në fakt, njerëzit i njohin këto histori, që janë të përhapura ndër ta. Ka popuj të shkatërruar, gërmadhat e të cilëve shihen ende me sy, siç është populli i Salihut në Hixhër, ose si ai vendbanim që u godit nga një shi gurësh të zjarrtë. Njerëzit kalojnë pranë këtyre vendbanimeve të dënuara nga

Zoti mëngjes e mbrëmje, gjatë udhëtimeve të tyre. Kështu, mos mendoni se ata popuj që u shkatërruan ishin më të këqij se ju. Edhe profetët e dërguar ndër ta nuk janë më të mirë se Profeti që u dërgua ndër ju, siç thotë Zoti: "Vallë, jobesimtarët tuaj janë më të vlefshëm se ata që u përmendën, apo keni ndonjë premtim shpëtimi në librat e qiellit?" [Kamer 43]. Dijeni se ajo që i pengoi ata popuj nga besimi, edhe pse panë aq shumë shenja e mrekulli, ishte fakti se ata nuk shpresonin takimin me Allahun. Ata nuk e besonin ringjalljen dhe llogarinë pas vdekjes. Ata nuk i frikësoheshin zemërimit dhe ndëshkimit të Allahut të Madhëruar, prandaj dhe vazhduan në inatin dhe kokëfortësinë e tyre. Atyre u erdhën shenja dhe mrekulli, të cilat nuk linin asnjë dyshim e paqartësi rreth së vërtetës. Ato mrekulli e shenja duhet të sillnin siguri e qetësi tek njerëzit, por a përfitojnë të verbërit nga drita?!

Ajetet 41 – 44

41. E kur të shohin ty, të marin vetëm për tallje: "A ky është ai që Allahu e dërgoi si profet?"

42. Ai gati do të na kishte zbrapsur prej zotave tanë sikur të mos kishim qenë qëndrestarë e besnikë ndaj tyre." (*Të mjerët!*) **Shpejt do ta mësojnë, kur ta shohin qartazi dënimin, se kush ishte më larg së vërtetës.**

43. A e ke parë ti atë, që si të adhuruarin e tij ka zgjedhur pasionin e vet? Mos vallë, ti do të bëhesh mbrojtës për të?!

44. A mendon ti se shumica e tyre dëgjojnë ose kuptojnë? Ata janë si bagëti. Madje ata janë edhe më të humbur nga Udhë e Drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

- **E kur të shohin ty, të marin vetëm për tallje: "A ky është ai që Allahu e dërgoi si profet?"** - Kur mohuesit e së vërtetës dhe armiqtë e shpalljeve të Allahut, të cilët sillen me arrogancë dhe mendjemadhësi në tokë, të shohin ty, ata fillojnë të tallen dhe të nënçmojnë, duke thënë: "A ky është ai që Allahu e dërgoi si profet?" Pra, sikur

thoshin: është e papërshtatshme dhe jo e gjetur që Zoti të dërgojë profet një njeri si Muhamedi (a.s.). Por ky ishte produkt i padrejtësisë dhe inatit të madh që kishte mbushur zemrat e tyre, sa që çdo gjë e shihnin mbrapsht. Sipas mendimit të tyre, - Allahu i poshtëroftë! - Profeti ishte shumë i përçmuar dhe i pavlerë, prandaj dhënia e profetësisë dikujt tjetër do të ishte më e përshtatshme. Në një ajet tjetër thuhet: "Pastaj (*mohuesit kurejshë*) thanë: "Përse të mos i zbriste ky Kur'an një njeriu të madh (*me famë*) në këto dy qytete (*Meke dhe Taif*)?!" Mos, vallë, janë ata që përcaktojnë mëshirën e Zotit tënd?! Ne kemi përcaktuar për ta se si do të jetojnë në këtë botë. Ne i kemi ngritur disa më lart se të tjerët, që të përfitojnë me shërbimet ndaj njëri-tjetrit. Mëshira e Zotit tënd është shumë më e vlefshme sesa çfarë grumbullojnë ata." [Zuhruf 31]. Sigurisht, këto lloj fjalësh burojnë nga njerëzit më injorantë dhe të padrejtë, ose nga ata që janë të mbushur me inat dhe shpërfillin të drejtën, duke pasur si synim të vetëm cenimin e së vërtetës dhe mbizotërimin e kotësisë. Nëse do të mendonin pak për cilësitë dhe sjelljen e Muhamed ibn Abdullahit (a.s), do ta shihnin qartë se ai ishte një burrë i madh plot vlera dhe virtyte të larta, i pakrahasueshëm në logjikë, në arsyen e shëndoshë e mendjen e mprehtë, i pashembullt dhe i paarritshëm në moralin e lartë dhe shijen e hollë, i rrallë në ndershmërinë, trimërinë dhe bujarinë e tij. Ai i kishte të gjitha cilësitë e vyera. Atë mund ta urrente dhe përçmonte veçse një injorant dhe dështak i pashembullt, një mendjelehtë e kontradiktor, një i padrejtë dhe armiqësor. Mjafton si tregues i injorancës së dikujt fakti që ai cenon dhe nënçmon figurën e këtij Profeti madhështor, të urtë, të nderuar dhe fisnik. Në fakt, qëllimi i tyre me talljen dhe përçmimin e Profetit ishte këmbëngulja dhe ngurtësia në kotësinë e tyre dhe mashtrimi i mendjelehtëve, për t'i larguar nga rruga e tij (a.s).

- **Ai gati do të na kishte zbrapsur prej zotave tanë sikur të mos kishim qenë qëndrestarë e besnikë ndaj tyre.**" - Kuptimi: Po të mos bënim durim, ky njeri do të na devijonte nga zotat tanë. Allahu i shëmtoftë! Ftesën e Profetit për të njësuar Zotin si një të vetëm dhe të pashoq e konsideronin si devijim nga rruga e mirë. Sipas tyre, idhujtaria ishte rruga e drejtë, nga e cila nuk duhej të largoheshin për asnjë arsye, ndërsa teuhidi i Zotit ishte devijim dhe largim nga rruga e drejtë, gjë e cila kërkonte durim e këmbëngulje që të mos ndodhte, prandaj dhe këshillonin njëri tjetrin për durim, siç thuhet në këtë ajet: "Paria nga mesi i tyre vijuan duke i thënë njëri-tjetrit: "Vazhdoni të jeni të qëndrueshëm në adhurimin e zotave tuaj, sepse kjo është një gjë e kurdisur." [Sad 6]. Ndërsa këtu thuhet: "Ai gati do të na kishte zbrapsur prej zotave tanë sikur të mos kishim qenë qëndrestarë e besnikë ndaj tyre." Në fakt, durimi është i lavdërueshëm në çdo rast tjetër, përveç këtij, sepse ky është durim në kotësi dhe në punë që sjellin zemërimin e Allahut dhe shkak për t'u bërë lëndë djegëse e Xhehenemit. Ndërsa besimtarët bëjnë durim në përhapjen e së vërtetës, sikurse thotë i Lartësuari: "Përveç atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, këshillojnë njëri-tjetrin për të vërtetën dhe këshillojnë njëri-tjetrin për durim." [Asr 3]. Me këto fjalë, idhujtarët mëtonin se ata ishin në rrugë të drejtë, kurse Profeti ishte në të kotën. Duke qenë se ata e refuzonin besimin e drejtë, Allahu i Lartësuar i kërcënoi me ndëshkim dhe njoftoi se kur ai ndëshkim të vijë, ata do ta kuptojnë se kush ishte më larg të vërtetës:

- **(Të mjerët!) Shpejt do ta mësojnë, kur ta shohin qartazi dënimin, se kush ishte më larg së vërtetës.** - Ata do ta mësojnë me siguri të plotë: "... se kush ishte më larg së vërtetës." Allahu i përshkruan ata kështu: "Atë ditë, keqbërësi do të kafshojë duart e veta dhe do të thotë: "Oh, i mjeri unë! Sikur të kisha ndjekur udhën e drejtë së bashku me Profetin!" Ah! I mjeri unë! Sikur të mos

e kisha bërë mik aksh njeri! Në të vërtetë, ai më largoi mua prej udhës së drejtë (të Zotit) pasi më pati ardhur (qartësisht dhe plotësisht). Shejtani është veçse tradhëtar për njeriun." [Furkan 27 – 29]. E ku ka më të humbur sesa ai që, si zot të vetin, që e adhuron dhe i nënshtrohet, ka epshin, që e çon vetëm në shkatërrim! Prandaj i Lartësuar i thotë:

- **A e ke parë ti atë, që si të adhuroarin e tij ka zgjedhur pasionin e vet?** - A nuk çuditësh nga gjendja dhe humbja ku ai është zhytur? Por ajo që është më e çuditshme është fakti se një i tillë e gjykon veten sikur është në gradat më të larta.

- **Mos vallë, ti do të bëhesh mbrojtës për të?!** - Pra, ti nuk mund të jesh imponues dhe përgjegjës për ta. Detyra jote është vetëm qortimi e këshillimi i qartë. Në fakt, ti e ke kryer detyrën tënde dhe tashmë llogaria e tij është tek Zoti.

- **A mendon ti se shumica e tyre dëgjojnë ose kuptojnë? Ata janë si bagëti. Madje ata janë edhe më të humbur nga Udha e Drejtë.** - Allahu i Madhëruar na tregon edhe një aspekt tjetër të humbjes së tyre: faktin që Ai i ka privuar nga aftësia për të dëgjuar dhe logjikuar të mirën. Ai i përgjason ata, në aspektin e humbjes dhe devijimit të tyre, me bagëtitë, të cilat dëgjojnë veçsen zëra dhe thirrje. Ata janë shurdhë, memecë e të verbër, që nuk logjikojnë aspak. Madje ata janë edhe më të humbur se bagëtitë, sepse ato të paktën i drejton bariu dhe ato marrin udhën që ai u tregon, duke u ruajtur nga rreziqet. Gjithashtu, përfundimi i tyre është më i paqtë sesa i këtyre të mjerëve. Nga të gjitha këto kuptohet qartë se ai që shpif dhe nënçmon Profetin e Zotit e meriton vërtet për t'u përçmuar dhe përshkruar me të tilla cilësi të ulta. Madje çdo bagëti është në gjendje më të mirë sesa të tilë njerëz të humbur.

Ajetet 45 – 46

45. A nuk e sheh ti se si Zoti yt e përzgjat hijen?! Sikur të kishte dashur do ta bënte

atë të palëvizshme. Dhe Ne, e bëjmë diellin drejtues të saj (të hijes),
46. Pastaj Ne e tërheqim atë (hijen) pranë vetes pak nga pak.

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk e sheh ti se si Zoti yt e përzgjat hijen?! Sikur të kishte dashur do ta bënte atë të palëvizshme. Dhe Ne, e bëjmë diellin drejtues të saj (të hijes), - A nuk e ke parë me sytë e ballit dhe të mendjes pushtetin e plotë të Allahut dhe mëshirën e Tij të gjerë?! Ai e shtrin errësirën mbi krijesat para lindjes së diellit. Pastaj, pasi dielli lind, Ai e bën diellin si drejtues të hijes. Nëse nuk do të ishte dielli, nuk do të dilte hija. Kështu, gjërat njihen me të kundërtat e tyre.

- Pastaj Ne e tërheqim atë (hijen) pranë vetes pak nga pak. - Sa më shumë të ngrihet dielli lart në qiell, aq më shumë shkurtohet hija, dalëngadalë, derisa zhduket plotësisht. Ndryshimi i hijes dhe diellit, që krijesat e shohin vazhdimisht dhe ajo që ndodh çdo ditë, si ndryshimi i natës dhe ditës apo ndryshimi i stinëve, sjellin shumë dobi për krijesat. Të gjitha këto janë argumenti më i fortë që tregon për pushtetin, madhësitinë, mëshirën dhe përkujdesin e Allahut për krijesat. Kjo tregon se Ai është i vetmi i Adhurar i merituar. Ai është i Dashuri, Madhi dhe i Ploti në madhësitinë dhe bujarinë e Tij.

Ajeti 47

47. Dhe është Ai që Natën jua bën si mbulesë dhe Gjumin si pushim, ndërsa Ditën e bën si ringjallje (për kërkimin e mirësive).

Shpjegimi i ajetit

Nga mëshira dhe përkujdesi i Tij për ju, Ai e bëri natën ashtu si ajo veshja që ju mbulon, në mënyrë që ju të qetësoheni nga aktivitetet e ditës dhe të flini gjumë. Gjatë gjumit, qetësohen gjymtyrët tuaja. Nëse Zoti nuk do të kishte bërë natën, krijesat nuk do të qetësoheshin, por do të vazhdonin aktivitetin e tyre dhe, si rrjedhojë, do të dëmtoheshin shumë. Por edhe nëse do të vazhdonte errësira, ata do të dëmtoheshin

shumë në nevojat e tyre. Por Zoti e bëri ditën si kohë për të punuar dhe kërkim të mirësive të Tij, përmes tregtisë, udhëtimeve dhe punëve të shumta. Kështu arrihen shumë mirësi.

Ajetet 48 – 50

48. Dhe është Ai, që i lëshon Erërat si lajmëtare për gëzim përpara se të vijë mëshira e Tij (shiu). Dhe Ne lëshojmë ujë të pastër prej qiellit,

49. Me të cilin Ne i japim jetë një toke të vdekur dhe ua shuajmë etjen atyre që kemi krijuar, - kafshë e njerëz të shumtë.
50. Ne e shpërndajmë atë (shiu) që ata të mendojnë, por shumica e njerëzve nuk deshën gjë tjetër veç refuzimit.

Shpjegimi i ajeteve

- Dhe është Ai, që i lëshon Erërat si lajmëtare për gëzim përpara se të vijë mëshira e Tij (shiu). - Allahu është i vetmi që mëshiron krijesat e Tij. Ai u dërgon erërat si paralajmërim për ardhjen e mëshirës së Tij. Njëpërmjet erërave, mbliidhen retë dhe bashkohen, e kështu fillojnë të zbresin pikat e shiut, me urdhrin e Atij që kujdeset për gjithçka dhe rregullon çdo çështje. Atyre u vjen paralajmërimi për shiu me aq butësi dhe bukuri.

- Dhe Ne lëshojmë ujë të pastër prej qiellit,... - Ky ujë pastron prej papastërtisë rituale dhe asaj fizike, pra, i pastron njerëzit prej papastërtive e ligësive. Allahu i Lartësuar e lëshon shiu, gjithashtu, që të ngjallë tokën pas vdekjes së saj. Kur bie shiu, toka merr jetë, sepse mbi të dalin bimët e pemët plot fruta, nga të cilat hanë njerëzit dhe kafshët.

- ... Me të cilin Ne i japim jetë një toke të vdekur dhe ua shuajmë etjen atyre që kemi krijuar, - kafshë e njerëz të shumtë.

- Nga ky ujë, Ne ju japim të pini juve dhe kafshëve tuaja. Kështu, është Allahu i Vetmi Ai që i dërgon erërat si paralajmëruese dhe i bën të kenë funksione nga më të ndryshmet. Ai lëshon nga qielli ujin e bekuar e pastrues, njëpërmjet të cilit u siguron krijeave ushqimin për vete dhe për kafshët e tyre. A nuk e meriton që të

adhurohet vetëm Allahu, pa i shoqëruar asgjë në adhurim?!

- Ne e shpërndajmë atë (shiun) që ata të mendojnë, por shumica e njerëzve nuk deshën gjë tjetër veç refuzimit. - Edhe pse Allahu i Lartësuar u sjell krijesave këto shenja, që mund t'i shohin me shqisat e tyre dhe që mund t'i njohin ato hollësisht, edhe pse u ka bërë të mundur t'i shprehin Atij mirënjohjen dhe ta kujtojnë me adhurime, megjithatë shumica e krijesave nuk dinë gjë tjetër veç mohimit. Kjo ndodh për shak të moralit dhe natyrës së tyre të prishur dhe të përlyer.

Ajetet 51 – 52

51. Sikur të kishim dashur Ne, do të kishim dërguar në çdo vendbanim qortues (profetë).

52. Prandaj, ti mos i dëgjo jobesimtarët e lufto kundër tyre me përpjekjet më të mëdha me të (me Kur'an).

Shpjegimi i ajeteve

- Sikur të kishim dashur Ne, do të kishim dërguar në çdo vendbanim qortues (profetë). - Allahu i Lartësuar na njofton se është dëshira e Tij ajo që sundon. Ai na tregon se, po të dëshironte, do të dërgonte në çdo vendbanim paralajmërues, pra, profetë që të paralajmëronin e qortonin njerëzit. Kështu, Atij nuk i mungon kjo dëshirë dhe askush nuk mund ta pengojë Atë nga realizimi i saj. Por urtësia dhe mëshira e Tij për ty dhe për të gjithë krijesat bëri që të dërgonte ty, o Muhamed, si profet për të gjithë botën, për të kuqtë e të zinjët, për arabët dhe të huajt, për njerëzit dhe për xhindët.

- Prandaj, ti mos i dëgjo jobesimtarët... - Kurrë mos iu bind mohuesve dhe të braktisësh atë që të është shpallur nga Zoti, por bëj çdo gjë për ta kuptuar qartë atë.

- ... e lufto kundër tyre me përpjekjet më të mëdha me të (me Kur'an). - Zhvillo me këtë Kur'an një xhihad të madh kundër tyre. Pra, të gjitha energjitë që ke hidhi në mbështetje të së vërtetës dhe për shkatërrimin e të kotës! Mos kurse asgjë në

këtë drejtim, edhe sikur të të kundërvihen të gjithë! Mos e humb asnjëherë shpresën për udhëzimin e tyre. Asnjëherë mos e braktis ftesën dhe kumtimin e së vërtetës për asnjë shkak, e aq më pak për shkak të ftesave dhe tekave të të humburve!

Ajeti 53

53. Është Ai që lejoi të bashkohen dy dete, njëri i pijshëm e i shijshëm, e tjetri i njelmët e i idhët dhe bëri pengesë mes tyre dhe një ndarje që të mos përzihen.

Shpjegimi i ajetit

- Është Ai që lejoi të bashkohen dy dete, njëri i pijshëm e i shijshëm, e tjetri i njelmët e i idhët, - Është vetëm Allahu Ai që i lejon dy ujëra të takohen, njëri ujë i ëmbël, siç janë lumenjtë, dhe tjetri ujë i kripur. Secilin prej tyre është bërë në dobi dhe në të mirë të krijesave.

- dhe bëri pengesë mes tyre... - Ai ka vendosur mes tyre një pengesë, që të mos përzihen me njëri-tjetrin, sepse kështu do të cenohej dobia e secilit prej tyre dhe qëllimi përse janë bërë të tillë.

- dhe një ndarje që të mos përzihen. - Pra, është një pengesë të pakalueshme.

Ajetet 54 – 55

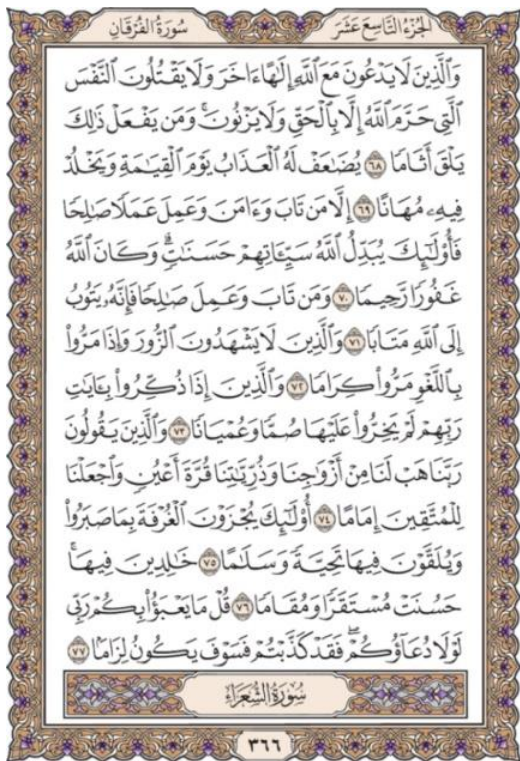
54. Është Ai që e krijoi njeriun nga uji (fara), dhe e vuri në lidhje gjaku dhe gjini. Zoti yt është i Gjithëfuqishëm.

55. E megjithatë ata adhurojnë në vend të Allahut gjëra që nuk u sjellin as dobi, as dëm atyre. Me të vërtetë, jobesimtari bëhet palë (me shejtanin) kundër Zotit të vet.

Shpjegimi i ajeteve

- Është Ai që e krijoi njeriun nga uji (fara), dhe e vuri në lidhje gjaku dhe gjini. - Allahu është i vetmi Krijues. Ai e krijoi njeriun prej një lëngu të nënçmuar, pastaj i bëri të shumohen dhe të lënë pasardhës, të bashkuar në fise e popuj, por edhe të ndarë në vende të ndryshme. Por, origjina e të gjithëve është nga lëngu i nënçmuar. Kjo tregon për pushtetin e Tij të plotë, sepse Allahu thotë:

- Zoti yt është i Gjithëfuqishëm. - E gjitha kjo tregon se vetëm adhurimi i Tij është i

merituar, ndërsa adhurimi i gjithçkaje tjetër është i kotë dhe i pavlerë.

- **E megjithatë ata adhurojnë në vend të Allahut gjëra që nuk u sjellin as dobi, as dëm atyre.** - Ata adhurojnë idhuj e të vdekur, që as nuk sjellin dobi e as dëm. Ata ia shoqërojnë këto idhuj Atij, që është Pronari i vetëm i dobisë dhe dëmit. Ai e ka në dorë të japë dhe të privojë. Ata e kanë detyrë të nënshtrohen për të përmbushur udhëzimet e Zotit të tyre dhe të zbatojnë fenë e Tij, por ata e përmbysin realitetin.

- **Me të vërtetë, jobsimtari bëhet palë (me shejtanin) kundër Zotit të vet.** - Të gjitha kotësitë siç janë putat, idhujt, janë armiq të Allahut. Ndërsa mohuesit bëhen palë me ta dhe qëndrojnë në krahun e tyre, për t'i ndihmuar kundër Zotit. Kështu, ata kthehen në kundërshtarë që luftojnë kundër fesë së Zotit, ndërkohë që është Zoti Ai që i ka krijuar, furnizuar dhe u ka dhuruar mirësi të dukshme dhe të fshehta. Por këta të mjerë nuk kanë mundësi të dalin jashtë mbikëqyrjes dhe pushtetit të Zotit. Me gjithë mohimin dhe mosmirënjohjen e tyre,

Allahu nuk ua ndërpret mirësitë dhe përkujdesin, sepse është Zoti i botëve.

Ajetet 56 – 60

56. Por Ne nuk të dërguam ty për qëllim tjetër, përveçse si përgëzues dhe si qortues.

57. Thuaj: “Unë nuk kërkoj kurrëfarë shpërblimi prej jush për këtë. Por (vetëm) kush të dëshirojë, të marrë rrugën (që e shpie) drejt Zotit të tij”.

58. Dhe mbështetju të përjetshmit që Jeton e nuk vdes kurrë dhe madhëroje me lavdinë që i takon! Dhe mjafton Ai, që t'i njohë gjynahet e robve të vet.

59. Ai krijoi qiejt, tokën dhe gjithçka që gjendet ndërmjet tyre brenda gjashtë ditësh, e pastaj u ngrit (e qëndroi) mbi Arsh. Ai është i Gjithëmëshirshmi. Atëherë, pyete për Të ndonjë të ditur!

60. Kur u thuhet atyre: “Bëjini sexhde të Gjithëmëshirshmit!”, ata thonë: “E kush është Rrahmani – i Gjithëmëshirshmi? A t'i bëjmë sexhde sepse na urdhëron ti?!” dhe kjo ua shtoi edhe më shumë largimin (nga besimi i drejtë).

Shpjegimi i ajeteve

- **Por Ne nuk të dërguam ty për qëllim tjetër, përveçse si përgëzues dhe si qortues.** - Allahu i Lartësuar na njofton se Ai nuk e dërgoi Profetin e Tij, Muhamedin, për të qenë përgjegjës për njerëzit. Ai nuk e bëri atë melek dhe as nuk i dha në dorë depot e pasurive, por e dërgoi për të qenë përgëzues dhe qortues. Profeti është përgëzues i atyre që iu binden Allahut, se Ai do t'u japë një shpërblim të madh që në këtë botë dhe në botën tjetër. Ai është qortues dhe paralajmërues për të gjithë ata që nuk i binden Allahut, por ndëshkohen që në këtë botë dhe në botën tjetër. Ai do t'u sqarojë njerëzve gjithçka që është e nevojshme.

- **Thuaj: “Unë nuk kërkoj kurrëfarë shpërblimi prej jush për këtë.”** - Ti, o Muhamed, nuk po u kërkon atyre ndonjë shpërblim për kumtimin e Shpalljes tek ata dhe për ofrimin e udhëzimit të Zotit. Kështu, ata nuk kanë asnjë arsye për të mos

të pasuar dhe që të nxjerrin pretekste për këtë.

- **Por (vetëm) kush të dëshirojë, të marrë rrugën (që e shpie) drejt Zotit të tij**". - Pra, përveç atyre që dëshirojnë të shpenzojnë nga pasuria e tyre për të kënaqur Allahun dhe për të ndihmuar fenë dhe rrugën e Tij. Nëse dëshironi të bëni diçka të tillë, bëjeni, sepse unë nuk ju detyroj. Ky shpenzim, në fund të fundit, nuk është një shpërblim që më jepet mua, por është në të mirën dhe dobinë tuaj. Ai ju ndihmon në rrugën tuaj drejt Zotit. Pastaj Allahu e urdhëron Profetin e Tij që t'i mbështetëj Atij dhe të kërkonte ndihmë duke thënë:

- **Dhe mbështetju të Përrjetshmit...** - Allahu është i Gjalli, i përrjetshmi, që ka jetë pa mangësi.

- **... që Jeton e nuk vdes kurrë...** - Këtë jetë nuk e cenon asgjë, as kotja e gjumi e as vdekja, sigurisht.

- **... dhe madhëroje me lavdinë që i takon!** - Adhuroje Atë dhe vetëm tek Ai mbështetu, në të gjitha çështjet e tua që kanë të bëjnë me detyrimet ndaj krijesave dhe marrëdhëniet me ta.

- **Dhe mjafton Ai, që t'i dijë gjynahet e robve të vet.** - Ai i di mirë të gjitha veprat tuaja dhe ka për t'ju shpërblyer për to. Kështu, ti, o Profet, nuk ke gjë në dorë për udhëzimin e tyre dhe nuk është detyra jote që të ruash veprat e tyre dhe t'i regjistros ato. Të gjitha këto janë në dorë të Allahut.

- **Ai krijoi qiejt, tokën dhe gjithçka që gjendet ndërmjet tyre brenda gjashtë ditësh, e pastaj u ngrit (e qëndroi) mbi Arsh.** - Froni i Zotit është çatia e të gjitha krijesave. Ai është më i larti, më i gjeri, më i bukuri dhe nga krijesat më madhështore të Allahut.

- **Ai është i Gjithëmëshirshmi.** - I Gjithëmëshirshmi u ngrit e qëndroi mbi Fron. Ai i ka përfshirë të gjitha krijesat me emrin e Tij i Gjithëmëshirshëm. Mëshira e Allahut ka përfshirë gjithçka. Në këtë ajet, Allahu na tregon se u lartësua e qëndroi mbi Arsh, i cili ka përfshirë të gjitha krijesat. Ai

na tregoi gjithashtu, se e bëri këtë duke na përmendur emrin që tregon më të gjerën e cilësive të Tij, pra, mëshirën. Kjo tregon se Ai përkujdeset për krijesat e Tij me mëshirën e Tij gjithëpërfshirëse. Me këtë ajet, Allahu i Madhëruar tregon se Ai krijoi të gjitha krijesat, se Ai di dhe shikon çdo gjë që fshihet ose shfaqet haptazi nga ata, se Ai u lartësua mbi të gjitha krijesat sipër Fronit të Tij dhe se Ai është i ndarë nga krijesat.

- **Atëherë, pyete për Të ndonjë të ditur!** - I Madhëruari ka për qëllim këtu Vetën e Vet. Ai është më i Dituri rreth madhësisë dhe cilësive të Tij dhe na ka njoftuar rreth tyre me saktësi dhe imtësi në Shpalljen e Tij. Ata që marrin diturinë dhe dritën e Shpalljes, e njohin mirë Atë dhe nënshtrohen me përunjësi para madhësisë së Tij. Ndërsa mohuesit, që nuk e njohin përmes Shpalljes, e mohojnë dhe refuzojnë që ta adhurojnë Atë.

- **Kur u thuhet atyre: "Bëjini sexhde të Gjithëmëshirshmit!", ata thonë: "E kush është Rrahmani – i Gjithëmëshirshmi?"** - Kur ftohen që ta adhurojnë dhe t'i bien në sexhde Rahmanit, i cili i begaton me gjithë ato mirësi dhe i ruan nga të gjitha ligësitë, ata thonë: "E kush është Rrahmani - i Gjithëmëshirshmi?", duke e refuzuar kështu adhurimin e Tij. Ata i thonë këto fjalë duke sjellë një pretendim të kotë se gjoja nuk e njohin Rahmanin. Madje këtë e përdorin si pretekst për të cenuar Profetin (a.s). Idhujtarët thoshin: Ai na ndalon që t'i lutemi zotave të tjerë, kurse për vete lutet dhe thotë: "O Rahman!" A thua se po i ftonte të adhuronin ndonjë zot tjetër! Prandaj Allahu i Madhëruar thotë në ajete të tjera: "Thuaj: "Lutuni (*me emrin*) Allah ose lutuni (*me emrin*) Er Rrahman - me cilindo (*prej emrave*) që t'i luteni, emrat e Tij janë më të bukurit." [Isra 110]. Kështu, emrat e Allahut janë shumë, e po kështu edhe cilësitë dhe atributet e Tij. Çdo cilësi e Tij është treguese e madhësisë së Tij dhe faktit që Ai është i Plotë dhe Absolut në të gjithë emrat dhe cilësitë e Tij. Allahu është i

Pashoq dhe i Pashembullt. Por mohuesit që refuzojnë ta njohin Atë, gjithmonë do të gjejnë arsye time për të refuzuar adhurimin dhe nënshtrimin ndaj Tij. Ata thonë gjithashtu:

- **A t'i bëjmë sexhde sepse na urdhëron ti?!**" - Vallë, do t'i përulemi në sexhde veçse për shkak se po na urdhëron ti?! Ky qëndrim i tyre ishte sepse ata e mohonin Muhamedin si profet të Zotit dhe për shkak të mendjemadhësisë së tyre ndaj Zotit. Këtyre të mjerëve ftesa në të mirë veçse ua shton largimin nga e vërteta, siç thotë i Lartësuar:

- **...dhe kjo ua shtoi edhe më shumë largimin (nga besimi i drejtë).** - Ftesa për t'i rënë në sexhde Rahmanit ua shtoi edhe më shumë largimin nga e vërteta dhe e drejta, ua shtoi mohimin dhe dëshpërimin.

Ajetet 61 – 62

61. I madhëruar është Ai i cili vendosi në qiell yje dhe vendosi në të Diell (që ndriçon dhe ngroh) e Hënë të shndritshme.

62. Është Ai që krijoi Natën dhe Ditën që ndjekin njëra-tjetrën për këdo që dëshiron të mendojë (në madhërinë e Tij) a dëshiron të jetë mirënjohës.

Shpjegimi i ajeteve

- **I madhëruar është Ai i cili vendosi në qiell yje...** - Allahu i Lartësuar e përmend tri herë fjalën *tebareke* në këtë sure, sepse kuptimi i saj tregon për madhësinë e Krijuesit dhe cilësitë e Tij të lavdëruara, si dhe për mirësitë e Tij të shumta. Në këtë sure ka argumente që tregojnë për shumë çështje: për pushtetin dhe sundimin e gjerë të Allahut, për dijen e Tij gjithëpërfshirëse dhe për faktin se dëshira e Tij është ajo që realizohet dhe askush nuk mund ta ndalë apo ta pengojë atë. Pushteti i Allahut është i paanë, ashtu sikurse dituria e Tij. Ai është Mbreti, që vendosi ligjet e Sheriatit dhe po Ai vendosi ligjet e shpërblimit dhe të ndëshkimit. Ai është Absolut në urtësinë e Tij. Në të ka argumente që tregojnë për mëshirën e Tij të gjerë dhe bujarinë e Tij të paanë. Mirësitë e Allahut janë të panumërta,

qoftë mirësitë e kësaj bote qoftë mirësitë e besimit, të fesë dhe ahiretit. Kjo është arsyeja që Ai e ka përdorur disa herë fjalën *tebarek*, pra: u lavdëroftë, u madhëroftë dhe u shtofshin edhe më shumë të mirat dhe begatitë e Tij! Këtu thotë: "I madhërisëm është Ai që vendosi në qiell yje...". *Buruxh* quhen yjet në përgjithësi, ose pozicionet dhe rruga e diellit dhe hënës, të cilat kalojnë nga një pozicion në tjetër, duke formuar një mur, ashtu si ato muret që ndërtohen rreth e rrotull kështjellave për t'i ruajtur. Kështu i ka bërë Zoti edhe yjet, me qëllim që të gjuajnë shejtanët në qiell.

- **dhe vendosi në të Diell (që ndriçon dhe ngroh)** - Vendosi një trup qiellor që lëshon dritë dhe nxehtësi, pra, diellin.

- **e Hënë të shndritshme.** – *Munir* d.m.th një trup që ndriçon, por nuk ka nxehtësi. Ky është nga argumentet tregues të madhësisë dhe të mirësive të shumta të Allahut. Vështro me kujdes dhe medito pak, se çfarë krijesash ka bërë Zoti, se si i ka vendosur në një sistem perfekt dhe si i rregullon çështjet në të. Pastaj shiko bukurinë e krijimit madhështor e të pashembullt të këtij sistemi preciz. Të gjitha këto tregojnë për madhësinë e Krijuesit në të gjitha emrat, cilësitë dhe atributet e Tij. Pastaj shiko në mirësitë e shumta dhe të domosdoshme që Allahu vendosi në këto krijime të Tij, për të kuptuar se sa të mëdha janë mirësitë që vijnë nga Ai.

- **Është Ai që krijoi Natën dhe Ditën që ndjekin njëra-tjetrën...** - Pasi largohet njëra, vjen tjetra. Kështu vazhdon gjithmonë dhe asnjëherë nuk mund të bashkohen ose të largohen që të dyja.

- **... për këdo që dëshiron të mendojë (në madhërinë e Tij) a dëshiron të jetë mirënjohës.** - Këto janë shenja dhe argumente shumë të forta për të gjithë ata që dëshirojnë të nxjerrin mësim, që duan të kujtojnë qëllimet hyjnore dhe të jenë mirënjohës ndaj Zotit. Ato janë argumente edhe për ata që duan të përmendin shumë Allahun dhe t'i shprehin mirënjohjen përmes adhurimeve të përcaktuara gjatë

natës dhe ditës. Kështu, atij që i ikën një adhurim që bëhet në njëren nga këto kohë, e bën në kohën tjetër që vjen pas. Po kështu, edhe zërat ndryshojnë gjatë netëve dhe ditëve: njëherë janë plot gjallëri e vrull, pastaj janë të lodhur e të mekur, njëherë janë të gjallë dhe e përmendin shumë Zotin dhe më pas janë të pakujdesshëm. Kështu ndryshojnë edhe zemrat gjatë ditëve dhe netëve në përkushtimin dhe largimin nga Zoti. Zoti i bëri që ditët dhe netët të vërtiten dhe njeriu të sprovohet me këto ndryshime, që ta kuptojë mirë dhe të bindet se sa nevojë ka për Zotin e tij që ta forcojë dhe ndihmojë në të gjitha gjendjet. Nëse rrëzohet e dobësohet në një kohë, Ai ua mundëson që të forcohen, të përmendin Zotin dhe t'i jenë mirënjohës Atij në një kohë tjetër. Edhe kohët e adhurimeve përsëriten çdo ditë e natë, që njeriu të ketë mundësi të marrë forca për adhurimin e Zotit. Ashtu siç përsëriten kohët, dita dhe nata, edhe robët i përsëriten kohët e dobësisë, por edhe të gjallërisë e vullnetit. Kështu, njeriu duhet të shfrytëzojë kohën e fuqisë e gjallërisë për t'i shërbyer atij në kohë dobësie. Të gjitha veprat në bindjen ndaj Zotit janë si vadiçe për pemën e imanit në zemrën e robët. Nëse njeriu nuk kujdeset ta vadisë pemën e imanit në zemrën e tij përmes adhurimeve, ajo do të thahet dhe do të vdesë. I lavdëruar qoftë Zoti me më të plotat dhe të sinqertat lavdërime, për të gjitha këto mirësi dhe mundësi që u jep krijesave! Pastaj i Madhëruari përmend mes gjithë këtyre mirësive edhe atë që është më e madhja mirësi dhe përkujdesje e Tij: forca për të bërë punë të mira, nëpërmjet të cilave njerëzit do të arrijnë gradat e larta, që janë dhomat e zbukuruara në Xhenetin e Tij. Më poshtë jepen cilësitë e adhuresve të Rahmanit, që do të jenë në Xhenet.

Ajetet 63 – 77

63. Adhuresit e të Gjithmëshirshmit janë ata që ecin nëpër Tokë të qetë, e kur injorantët u drejtohen atyre me fjalë (fyese), ata thonë: “Paqe (selâm)!”

64. Janë ata, që për hir të Zotit të tyre, natën e kalojnë duke bërë sexhde dhe duke qëndruar në këmbë (duke falur namaz).

65. Janë ata që thonë: “O Zoti ynë! Largoje prej nesh vuajtjen e Xhehenemit sepse vuajtja në të është, vërtet gjëja më e rëndë!”.

66. Shumë i keq është, vërtet ai (Xhehenemi), si vendbanim dhe vendqëndrim.

67. (Adhuresit e të Gjithmëshirshmit) Janë ata që kur shpenzojnë nuk e teprojnë e as nuk janë dorështrënguar, por mbajnë mesataren e janë të matur.

68. Janë ata që veç Allahut, nuk i luten asnjë zoti tjetër dhe nuk e vrasin atë, të cilin Allahu e ka ndaluar të vritet, veçse kur e meriton në bazë të drejtësisë dhe nuk bëjnë imoralitet. Kush i bën këto, e pret ndëshkimi.

69. Atij i dyfishohet dënimi Ditën e Kjametit dhe aty mbetet përgjithmonë i poshtëruar.

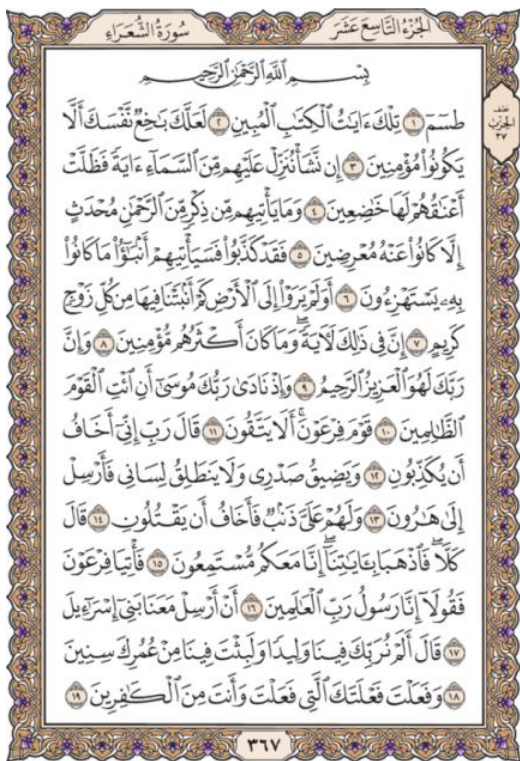
70. Përveçse nëse pendohet, beson (me besimin e drejtë) dhe bën vepra të mira. Këtyre Allahu ua shndërron të këqijat në të mira. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

71. Dhe kushdo që pendohet dhe bën vepra të mira, , ai është kthyer, me të vërtetë tek Allahu me një pendim të sinqertë.

72. (Adhuresit e të Gjithmëshirshmit janë) Edhe ata që nuk dëshmojnë duke gënjyer dhe, kur (rastësisht) kalojnë pranë të keqes, kalojnë duke e shmangur me dinjitet.

73. Edhe ata që, kur këshillohen me Ajetet e Kur'anit të Zotit të tyre, nuk u kthejnë shpinën sikur të ishin të shurdhër e të verbër.

74. Edhe ata që thonë: “O Zoti ynë! Na dhuro kënaqësinë që gratë tona dhe pasardhësit tanë të jenë kënaqësia e syve tanë, e na bëj udhëheqës të të devotshmëve!”.

75. Këta janë ata që do të shpërblehen me vendin më të lartë në qiell për shkak se ishin durimtarë dhe aty do të priten me përshëndetje dhe selam.

76. Aty (në kënaqësitë e përjetshme) do të jenë përgjithmonë. Eh sa vendbanim dhe vendqëndrim i mirë është ai!

77. Thuaju (mohuesve): “E si të kujdeset për ju Zoti im, nëse ju nuk i luteni Atij?! Por ju e keni mohuar Atë, prandaj dënimi do të jetë i pashmangshëm.”.

Shpjegimi i ajeteve

- Adhuresit e të Gjithmëshirshmit janë ata që ecin nëpër Tokë të qetë,... - Nënshtrimi ndaj Zotit është dy llojesh:

1. Nënshtrim ndaj rububijes së Tij. Këtë lloj nënshtrimi e kanë të gjitha krijesat, si muslimanët, ashtu edhe mohuesit, të mirët dhe të këqijtë. Pra, të gjithë janë rob dhe të nënshtruar ndaj Allahut, nën kujdesin dhe sundimin e Tij. Zoti thotë: “Çdo qenie në qiej e në Tokë ka për t’iu paraqitur Të Gjithmëshirshmit si rob.” [Merjem 93].

2. Nënshtrim ndaj uluhijes, pra, të qenurit rob dhe i nënshtruar për të adhuruar Zotin

dhe për të kërkuar mëshirën e Tij. Ky lloj nënshtrimi dhe adhurimi është nënshtrimi i profetëve dhe evlijave të Zotit. Është pikërisht ky lloj nënshtrimi dhe përunjësie që përmendet në këto ajete. Allahu i Madhëruar i quan ata ‘rob e të nënshtruar në adhurimin ndaj Rahmanit’, pra, rob të Rahmanit, për të treguar se ata arritën në këtë gradë nëpërmjet mëshirës së Tij. Ai thotë se cilësitë e tyre janë më të mirat. Ja si i përshkruan Ai robërit e Tij në një ajet tjetër: "... janë ata të cilët ecin nëpër tokë të qetë." Janë të qetë, modestë, të përlulur ndaj Allahut dhe të sjellshëm dhe të mirë me krijesat e Tij. Ky është përshkrimi dhe pamja e tyre: ata janë plot fisnikëri, qetësi e modesti si në sjellen me Zotin, ashtu edhe në sjelljen me krijesat.

- ... e kur injorantët u drejtohen atyre me fjalë (fyese), ata thonë: “Paqe (selâm)!” - Kur njerëzit u drejtohen me fjalë injorantësh dhe të padrejtësh, ata thonë: ‘Selam’. Pra, u thonë fjalë që nuk të ngarkojnë me gjynah dhe fjalë që nuk janë të njëjta me fjalët e injorantëve. Kjo është një lëvdatë për ta, sepse i përshkruan si të dhembës, të mëshirshëm e të butë. Janë aq të butë e tolerantë, saqë edhe keqbërësve u përgjigjen me bamirësi dhe falje. Ata i karakterizon një logjikë e shumë ekuilibruar dhe maturi e pashembullt. Janë pikërisht matura dhe mençuria e tyre që i bën të sillen në këtë mënyrë të vetëpërmbajtur.

- Janë ata, që për hir të Zotit të tyre, natën e kalojnë duke bërë sexhde dhe duke qëndruar në këmbë (duke falur namaz). - Ata falin shumë namaze gjatë natës, me përunjësi dhe sinqeritet për Zotin e tyre. Allahu i latërsuar thotë: "Trupat e tyre largohen prej dyshekëve, duke e lutur Zotin e tyre me frikërrespekt dhe me shpresë dhe nga ajo me të cilën i kemi begatuar, ata japin." [Sexhde 16].

- Janë ata që thonë: “O Zoti ynë! Largoje prej nesh vuajtjen e Xhehenemit...” - Largoje atë prej nesh, duke na ruajtur nga çdo vepër që të afron pranë tij dhe duke na i

falur dhe mbuluar ato gjëra që i kemi bërë dhe për të cilat meritojmë dënimin.

- **... sepse vuajtja në të është, vërtet gjëja më e rëndë!**" - Ndëshkimi është i pandashëm nga banorët e Zjarrit, ashtu siç nuk i ndahet borxhdhënësi borxhliut, sepse kërkon hakun e vet.

- **Shumë i keq është, vërtet ai (Xhehenemi), si vendbanim dhe vendqëndrim.** - Kjo është shprehje përunjësie dhe lutje me përgjërime, që ia drejtojnë Zotit. Ata i qahen Atij dhe i thonë se nuk mund të përballojnë atë ndëshkim. Por e thonë edhe për të kujtuar mirësitë e Allahut ndaj tyre, sepse mirësia e largimit të së keqes është në varësi të asaj të keqeje dhe përmasave të saj. Sa më e madhe të jetë e keqja që është larguar, aq më i madh është gëzimi dhe lumturia për të.

- **(Adhuruesit e të Gjithmëshirshmit) Janë ata që kur shpenzojnë nuk e teprojnë e as nuk janë dorështrënguar,...** - Këtu përfshihen shpenzimet e detyrueshme dhe ato të pëlqyeshme. Pra, edhe në drejtim të shpenzimeve ata janë të ekuilibruar. Ata nuk e teprojnë duke shpenzuar vend e pa vend, duke hyrë në sërën e shpërdoruesve dhe të atyre që cenojnë detyrimet. Gjithashtu, ata "...nuk janë dorështrënguar...", pra, nuk bëhen kopracë, që të mos plotësojnë detyrimet financiare. Ata gjejnë një të mesme të artë.

- **...por mbajnë mesataren e janë të matur.** - Ata nuk e teprojnë dhe nuk i përflasin shpenzimet e tyre. Allahu i përshkruan si **kauama - të matur**. Pra, ata shpenzojnë për plotësimin e detyrimeve, duke dhënë zekatin, duke kryer kompensimet dhe detyrimet financiare në formën e duhur dhe korrekte, pa shkaktuar dëme dhe pa neglizhenca. Kjo tregon për drejtësinë dhe për mirëmenaxhimin e pasurisë nga ana e tyre.

- **Janë ata që veç Allahut, nuk i luten asnjë zoti tjetër...** - Ata e adhurojnë Alahun si një e të vetëm, me sinqeritet e korrektësi, duke zbatuar fenë e drejtë e të vërtetë. Ata i përkushtohen dhe dedikohen tërësisht Atij

dhe heqin dorë nga gjithçka tjetër që të paditurit adhurojnë.

- **... dhe nuk e vrasin atë, të cilin Allahu e ka ndaluar të vritet, veçse kur e meriton në bazë të drejtësisë,** - Atë që Zoti e ka ndaluar të vritet është muslimani, ose edhe jomuslimani që ka marrëveshje paqeje me muslimanët. Vrasja e tyre lejohet veçse në raste të veçanta, të përcaktuara nga ligji i Zotit, si p.sh. në rastin e dënimit për krimin e vrasjes, ose të imoralitetit të atij që është i martuar ose kur e ka lejuar Zoti në ligjin e Tij.

- **... dhe nuk bëjnë imoralitet.** - Ata e ruajnë vendturpin, nderin dhe dëlirësinë e tyre, siç thotë i Madhëruari: "...edhe ata që e ruajnë ndershmërinë e vet dhe shkojnë veç me gratë e veta ose me robërshat që kanë në zotërim, për të cilat nuk fajësohen. Ndërsa ata që kërkojnë më tepër, ata janë të shfrenuarit." [Mu'minin 5 -7].

- **Kush i bën këto, e pret ndëshkimi.** - Ai që bën këto krime, si idhujtaria, vrasja e padrejtë dhe imoraliteti, "e pret ndëshkimi" Atë e presin dënime të shumta. Më pas, Allahu e përforcon këtë, duke thënë:

- **Atij i dyfishohet dënimi Ditën e Kjametit dhe aty mbetet përgjithmonë i poshtëruar.** - Ata do të marrin ndëshkim poshtëruar të përjetshëm. Ky ajet duhet kuptuar mirë. Ndëshkimi i përjetshëm në Xhehenem është i padiskutueshëm dhe i sigurt për atë që i bën të gjitha këto krime, si shirkun, vrasjen etj. Po kështu, ka ndëshkim të përjetshëm edhe ai që bën shirk edhe sikur të mos bëjë asnjë nga gjynahet e tjera të përmendura në ajet. Allahu ka kërcënuar me këtë ndëshkim të ashpër çdo njeri që bën një nga këto krime, ose për shkak të shirkut, ose për shkak se bën një nga gjynahet e mëdha që e bëjnë të meritueshëm këtë kërcënim. Por a e përjetësohet në Xhehenem vrasësi dhe imorali (nëse nuk bëjnë shirk)? Përgjigjja është jo. Ata nuk i përfshin përjetësimi në Xhehenem, sepse këtë e tregojnë shumë tekste të sakta nga Kur'ani dhe Suneti. Ato tregojnë se asnjë besimtar nuk do të

përjetësohet në zjarrin e Xhehenemit, edhe sikur të bëjë shumë gjynahe. Allahu i Lartësuar ka përmendur në mënyrë të veçantë këto tri gjynahe, sepse ato janë gjynahet më të mëdha. Shirku shkatërron fenë dhe besimin, prandaj të përjetëson në Xhehenem, ndërsa vrasja dhe imoraliteti janë përkatësisht cenimi i jetës dhe i nderit të njerëzve.

- **Përveçse nëse pendohet, beson (me besimin e drejtë) dhe bën vepra të mira....**

- Ata që pendohen nga këto gjynahe e të tjera dhe heqin dorë menjëherë nga ato, duke shprehur pendesë për atë që ka shkuar dhe kanë vendosur që të mos u kthehen më atyre gjynaheve. Së dyti, "...besojnë". Pra, ata besojnë Allahun me një besim korrekt dhe të saktë, gjë që nënkupton largimin nga gjynahet dhe përmbushjen e urdhrave të Zotit. Së treti: "... bëjnë vepra të mira...". Të tilla janë veçse ato punë që i ka urdhëruar Sheriati të kryhen, duke synuar veçse kënaqësinë e Zotit. Këtyre njerëzve, Allahu i Lartësuar u premtonte diçka të mrekullueshme:

- **Këtyre Allahu ua shndërron të këqijat në të mira.** - Veprat dhe fjalët e tyre, që ishin gjynahe, tashmë shndërrohen në fjalë dhe vepra të mira, që sjellin sevape dhe bindje ndaj Zotit. Kështu, shirku i tyre shndërrohet në iman të pastër e korrekt, veprat e këqija e mosbindja shndërrohen në mirësi dhe bindje ndaj Zotit. Gjithashtu, të gjitha punët e këqija u shndërrohen në të mira, nëse për çdo punë të keqe që robi ka bërë është penduar dhe ka bërë punë të tjera të mira, të cilat i fshijnë të këqijat. Kjo kuptohet qartë nga ajeti. Në këtë lloj kuptimi është sjellë edhe një hadith, ku flitet për një burrë, të cilin Zoti e mori në llogari për disa nga gjynahet e Tij dhe ia numëroi ato. Pastaj ia zëvendësoi çdo punë të keqe me një punë të mirë. Atëherë njeriu i thotë: "O Zoti im! Unë kam bërë të këqija, të cilat nuk i shoh këtu!" Allahu është më i ditur për gjithçka.

- **Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.** - Ai është *Gafuran* - Falësi

më i Madh. Allahu i fal të gjitha gjynahet, edhe ato më të mëdhatë, nëse robi pendohet e nënshtrohet të kthehet tek Ai. Allahu është *Rrahim* - Mëshirëplotë, për robërit e Tij adhures, sepse i fton ata që të pendohen, edhe pse ata e kanë tepruar me gjynahe të mëdha, pastaj u jep sukses që të pendohen, dhe pastaj e pranon pendimin e tyre.

- **Dhe kushdo që pendohet dhe bën vepra të mira, , ai është kthyer, me të vërtetë tek Allahu me një pendim të sinqertë.** -

- Le ta dinë këta fatlumë se pendimi i tyre është tërësisht i plotë, pasi është tregues i kthimit në një rrugë që të çon tek Allahu. Kjo është vetë lumturia, sepse është arritje e çdo të mire dhe shpëtim nga çdo e keqe. Prandaj, le të pendohet gjithmonë njeriu dhe të bëjë vepra të mira, duke patur të pastër qëllimin dhe sinqeritetin e tij. Qëllimi këtu është nxitja për ta bërë pendesën në formën më të plotë, sepse ajo do t'i paraqitet Allahut, i Cili do të shpërblejë në varësi të shkallës së kësaj pendese.

- (*Adhuresit e të Gjithëmëshirshmit janë*)

Edhe ata që nuk dëshmojnë duke gënjer dhe, kur (rastësisht) kalojnë pranë të keqes, kalojnë duke e shmangur me dinjitet. - Këta nuk i afrohen fjalëve dhe veprave të ndaluara. Ata i largohen të gjitha vendeve dhe përzierjeve me fjalë dhe vepra të ndaluara. Të tilla janë p.sh., tallja me ajetet e Allahut, polemika me kotësi kundër të vërtetës, përgojimi, përçarja mes muslimanëve, fyerja dhe shpifjet, tallja e përqeshja, muzika, pijet dehëse, shtrojet e mëndafshta, etj. Kur ata as që u afrohen këtyre gjynaheve, sigurisht që edhe nuk i flasin apo bëjnë.

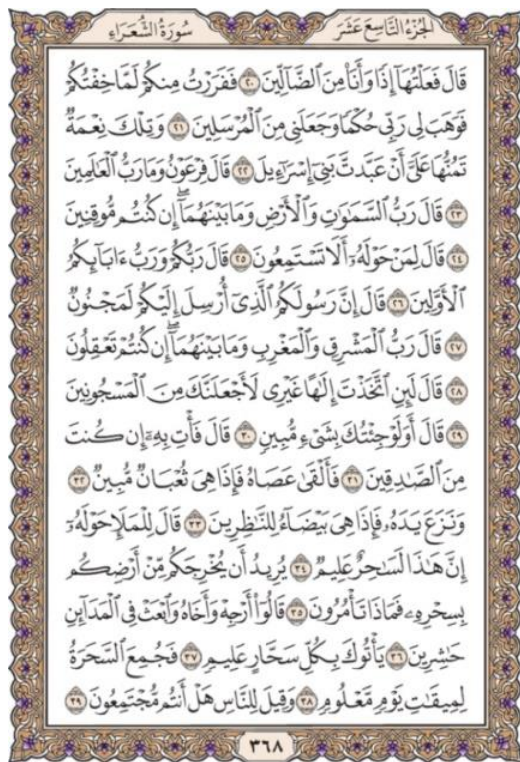
- **Edhe ata që, kur këshillohen me Ajetet e Kur'anit të Zotit të tyre, nuk u kthejnë shpinën sikur të ishin të shurdhër e të verbër.** - Kur Ai i urdhëron që të dëgjojnë urdhëresat dhe të marrin udhëzim prej tyre, ata: "...nuk u kthejnë shpinën si të shurdhër e të verbër." Pra, nuk ua kthejnë shpinën ose të mbyllin veshët. I Lartësuar i thotë: "Argumentet Tona i besojnë veç ata të cilët, kur këshillohen me to, bien me fytyrë në

tokë (*bëjnë sexhde*), e madhërojnë dhe lëvdojnë Zotin e tyre me *tesbih* dhe ata kurrë nuk bëjnë kryelartësi." [Sexhde 15]. Pra, ata i pranojnë me respekt dhe mirënjohje porositë dhe urdhëresat e Zotit të tyre, duke treguar varfërinë dhe nevojën e tyre të madhe për to, përkushtimin dhe impenjimin për t'i zbatuar, dorëzimin e plotë për të jetuar sipas tyre. Ata i dëgjojnë me vëmendje të plotë dhe zemrat e tyre i kuptojnë kumtet e Allahut, prandaj atyre u shtohet imani dhe u forcohet siguria. Atyre u shtohet vullneti dhe forca për punë të mira dhe ndiejnë kënaqësi dhe lumturi me gjallërinë që fitojnë në besimin e tyre.

- **Edhe ata që thonë: "O Zoti ynë! Na dhuro kënaqësinë që gratë tona dhe pasardhësit tanë të jenë kënaqësia e syve tanë,..."** - Na jep shoqëri, miqësi dhe bashkëshorte të mira! Na jep edhe pasardhës të mirë, që të na kënaqin sytë dhe shpirtin tonë! Nëse lexojmë mirë gjendjen e këtyre fatlumëve, i kuptojmë mirë ambiciet dhe vullnetin e tyre të lartë. Me këtë gradë të lartë të besimit, ata nuk qetësohen, derisa t'i shohin qartë miqtë dhe fëmijët e pasardhësit e tyre të bindur ndaj Zotit dhe adhurues të mirë. Ata duan t'i shohin të ditur dhe punëtorë të palodhur me diturinë e tyre. Në fakt, duke u lutur për miqtë, gratë dhe pasardhësit e tyre, ata luten edhe për veten e vet, sepse dobia e gjithë kësaj kthehet tek ata vetë. Prandaj po të vëresh me kujdes, kur u lutën për këtë, ata e konsideruan si dhuratë për vetë ata, prandaj thonë *heb lena* - Na dhuro kënaqësinë që gratë tona dhe pasardhësit tanë të jenë kënaqësia e syve tanë. Kjo dua është në dobi të të gjithë muslimanëve, sepse rregullimi i këtyre që u përmendën, është shkak që sjell rregullim edhe për të tjerët.

- **... e na bëj udhëheqës të të devotshmëve!** - Na ngrij, o Zoti ynë, në këtë gradë të lartë, në gradën e siddikinëve të sinqertëve dhe atyre adhuruesve që janë të kompletuar. Kjo është grada e imamit në fenë e Zotit dhe grada e të qenurit shembull për të devotshmit, në fjalë dhe vepra.

Njerëzit marrin shembull nga veprat e tyre dhe gjejnë qetësi me fjalët e tyre. Njerëzit e mirë ecin pas tyre, gjejnë udhëzimin e drejtë dhe bëhen udhëzues të të tjerëve. Sigurisht që lutja për diçka është dhe lutja për gjithçka, pa të cilën ajo nuk mund të arrihet. Dhe kjo gradë, pra, grada e udhëheqësit në fenë e Zotit mund të arrihet veçse me sabër dhe jakin, siç thotë Zoti: "Prej tyre Ne bëmë prijës që, me urdhrin Tonë, udhëzojnë (*në udhën e drejtë*), pasi ata ishin të durueshëm dhe ndaj argumenteve Tona ishin të sigurt. [Sexhde 24]. Pra, kjo është lutja që Zoti të të bëjë ty durimtar në bindjen ndaj Tij, durimtar që të ruhesh nga gjynahet dhe mosbindja, durimtar gjatë fatkeqësive dhe belave të caktuara nga Zoti. Është dua që Zoti të të japë diturinë e plotë që e çon robin në gradën e jakinit sigurisë së plotë. Këto cilësi dhe punët e mira i sjellin robit mirësi të shumta dhe dhurata të mëdha nga Zoti. Ata do të jenë në gradat më të larta që mund të arrijnë krijesat pas profetëve. Duke qenë se synimet dhe ambiciet e tyre ishin të larta,

Allahu i shpërbleu sipas punës së tyre me grada të larta në xhenet. Ai thotë:

- Këta janë ata që do të shpërblehen me vendin më të lartë në qiell për shkak se ishin durimtarë... - Ato janë grada shumë të larta dhe vendbanime të bukura, në të cilat është mbledhur çdo kënaqësi që të kënaq sytë dhe shpirtin. Të gjitha këto shpërblime janë produkt i durimit të tyre, siç thotë i Lartësuar: "*(Për ta janë përgatitur)* Xhenetet e Adnit, ku do të hyjnë ata dhe prindërit, gratë dhe fëmijët e tyre, të cilët kanë qenë vepërmirë. Melekët do t'i vizitojnë ata, duke u hyrë nga çdo portë: "*Selamun alejkum!* Me durimin tuaj gjetët shpëtimin. Sa e mirë është Shtëpia e tyre e përjetshme!" [Ra'd 23, 24]. Prandaj këtu thotë:

- dhe aty do të priten me përshëndetje dhe selam. - Selami u vjen prej Zotit, prej melekëve dhe prej njëri-tjetrit. Gjithashtu, ata janë në paqe dhe të sigurt për çdo gjë që i shqetëson nga lodhja e pakënaqësia. Janë në lumturi dhe prehje. Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar i ka përshkruar adhuruesit e Tij të dashur me disa cilësi. Ata ecin të mbuluar nga qetësia dhe prehja, janë shumë me moral të lartë dhe edukatë të pashembullt, mëshirë e butësi, falje e tolerancë. Janë falës ndaj atyre që u bëjnë padrejtësi dhe që i fyejnë me fjalë, largohen plot finesë dhe mirësjellje nga ata injorantë, ata falen shumë gjatë natës me sinqeritet e pastërti për Zotin, janë të frikësuar nga zjarri i Xhehenemit, prandaj luten me përunjësi dhe përgjërime që të shpëtojnë nga ky ndëshkim. Ata japin nga pasuria e tyre, për shpenzime të detyrueshme ose të pëlqyeshme, por duke qenë të matur: ata nuk e teprojnë as duke dhënë e as duke mos dhënë. Atëherë, duke qenë të matur në këtë aspekt, - që zakonisht njerëzit e kanë të vështirë të jenë të matur, - në çështje të tjera janë edhe më të matur: ata janë të ruajtur nga gjynahet e mëdha dhe janë të kujdesshëm me sinqeritetin ndaj Zotit në të gjitha adhurimet. Ata ruhen nga derdhja e gjakut të pafajshëm dhe cenimi i nderit të ndokujt. Edhe nëse ndodh që të

gabojnë, ata me të shpejtë pendohen dhe kthehen. Ata e ruajnë veten dhe nuk marrin pjesë në ato vende ku bëhen gjynahe qoftë me fjalë, qoftë me vepra, sepse ruhen që të mos i bëjnë vetë. Ata nuk thonë fjalë të ulta dhe nuk bëjnë vepra të shëmtuara ose të kota, në të cilat nuk ka mirësi. Kjo tregon për personalitetin, dinjitetin dhe humanizmin e tyre të plotë. Ata respektojnë dhe nderojnë veten duke u larguar nga çdo gjë e ulët, me fjalë apo me vepra. Ata i dëgjojnë me vëmendje dhe respekt ajetet e Allahut dhe përpiqen të kuptojnë drejt kumtet e tyre e t'i zbatojnë ato. Ata përpiqen me të gjitha mundësitë për të përmbushur ligjet që Zoti u ka ngarkuar. Ata dinë t'i drejtohen Zotit me lutjet më të përkryera dhe më të dobishme, lutje të cilat jo vetëm u sjellin dobi atyre, por edhe të tjerëve që janë të lidhur me ta. Nga këto lutje kanë dobi të gjithë muslimanët, sepse ato synojnë rregullimin e grave, miqve, fëmijëve e pasardhësve në përgjithësi. Këto lutje tregojnë, veç të tjerave, se ata përpiqen shumë për edukatën dhe mësimin e diturisë së dobishme fetare për gratë e pasardhësit e tyre. Gjithashtu, ata janë të vëmendshëm në këshillimin dhe përmirësimin e tyre. Në këtë mënyrë, kush kërkon të arrijë të mirën, duhet patjetër të përpiqet për atë dhe t'i lutet Allahut për t'ia mundësuar dhe ndihmuar, se kështu ka për t'ia arritur qëllimit. Edhe ata e lusin Allahun që t'i ngrejë në gradat më të larta të mundshme për ta, pra, që t'i bëjë imamë të të devotshmëve dhe në gradën e të sinqertëve. *Subhanallah!* Sa të larta janë këto cilësi! Sa të larta janë ambiciet dhe vullneti i këtyre njerëzve! Ata kanë, gjithashtu, qëllime të mira dhe shpirt të pastër. Ata janë më të zgjedhurit dhe më të dalluarit tek Zoti i tyre.

- Aty (në kënaqësitë e përjetshme) do të jenë përgjithmonë. Eh sa vendbanim dhe vendqëndrim i mirë është ai! - *Subhanallah!* Sa e madhe është mirësia e Zotit për ta! Me bujarinë dhe mëshirën e Zotit, ata lartësohen. Me butësinë dhe përkujdesin e Tij, ata arrijnë gradat më të

larta. *Subhanallah!* Sa e madhe është mirësia e Zotit për të gjithë krijesat, kur u sqaron atyre ato cilësi me më të qartat fjalë. Ai tregon ambiciet dhe vullnetin e tyre të paepur për arritjen e qëllimeve të larta. Allahu na tregon shpërblimin për ta, që të përmllohem dhe të përpiqemi t'i bëjmë tonat ato cilësi dhe të shpenzojmë çdo gjë të vyer për arritjen e tyre. Ai na udhëzon që edhe ne t'i lutemi Atij që i nderon dhe i lartëson këta të zgjedhur. Mirësia më e madhe në çdo kohë dhe vend është që të na udhëzojë ashtu siç udhëzoi ata dhe të përkujdeset në mënyrë të veçantë për ne, ashtu siç u përkujdes për ta. O Zoti ynë, Ty të takojnë të gjitha lavdërimet tek Ty ankohemi për dobësinë tonë! Vetëm Ty kërkujmë ndihmë dhe mbrojtje. Nuk ka fuqi dhe ndryshim të gjendjes pa forcën Tënde. O Zoti ynë! Ne nuk kemi në dorë as vetet tona, për të gjetur ndonjë dobi ose për të shpëtuar nga të këqijat. Ne nuk mund të arrijmë asnjë të mirë, nëse nuk na e lehtëson dhe nuk na e bën mbarë Ti. Ne jemi të dobët dhe të pafuqishëm në çdo drejtim. Ne dëshmojmë dhe jemi të bindur se, nëse na le të mbështetemi në forcat tona, na ke lënë të mbështetemi tek më i dobëti, prandaj do të biem në gabime. Nuk kemi besim në asgjë tjetër, por veçse në mëshirën Tënde, me të cilën na krijove e na furnizon dhe me të cilën na ke bekuar me mirësitë e dukshme dhe të fshehura. Me mëshirën Tënde, Ti ke larguar prej nesh çdo ligësi. Na mëshiro, o Zot, na fut në mëshirën Tënde, që të mos kemi nevojë për mëshirën e askujt tjetër veç Teje! Askush nuk u dëshpërua nga ata që t'u lutën dhe shpresuan tek Ti. Ata përshkruhen si rob adhures të Rrahmanit, pra, rob të mëshirës së Tij. Allahu i dallon ata duke i ngritur në gradat më të larta të adhuresve të sinqertë, për vetë vlerat dhe veçoritë e tyre. Në këtë kontekst, ndoshta dikush mund të hamendësojë dhe të pyesë: Po të tjerët, përse nuk quhen adhures dhe rob të Zotit? Allahu i Lartësuar njofton se Ai nuk pyet për të tjerë, veç këtyre të zgjedhurve. Ai tregon se, sikur të mos ishte

lutja e tyre me të dyja mënyrat, lutjet e adhuresve dhe lutjet e kërkesës, as nuk do të kujdesej për krijesat dhe nuk do t'i donte ata. Ai thotë:

- **Thuaju (mohuesve): “E si të kujdeset për ju Zoti im, nëse ju nuk i luteni Atij?! Por ju e keni mohuar Atë, prandaj dënimi do të jetë i pashmangshëm.”.** - Do t'ju vijë një ndëshkim, që nuk do t'ju ndahet kurrë. Allahu do të bëjë ndarjen me drejtësi mes adhuresve të Tij të sinqertë dhe të tjerëve.

*Këtu përfundon tefsiri i sures Furkan.
Vetëm Allahut i takon lavdërimi,
përlëvdimet dhe mirënjohja!*

**Surja 26: El shuara (mekase) 227 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 9**

1. **Ta, Sin, Mim.**
2. **Këto janë ajete të Librit (Kur'anit) të qartë.**
3. **Mos, vallë, do ta shkatërrosh veten (o Muhamed), pse ata nuk bëhen besimtarë?**
4. **Sikur të donim Ne, do të zbrisnim mbi ata një shenjë (mrekulli) nga qielli dhe qafat e tyre do të përuleshin para saj.**
5. **Sa herë që atyre u vjen ndonjë Mesazh i ri nga i Gjithëmëshirshmi, ata ia kthejnë shpinën.**
6. **Vërtet, ata e mohuan Mesazhin, por së shpejti do t'u vijë e vërteta e asaj me të cilën talleshin.**
7. **A nuk e shohin ata tokën, se sa shumë lloje bimësh të dobishme kemi bërë që të mbijnë në të?**
8. **Sigurisht, në këtë ka argumente, por shumica e tyre nuk besojnë.**
9. **Dhe, sigurisht, Zoti yt, Ai është Ngadhënjimtari, Mëshirëploti.**

Shpjegimi i ajeteve

- **Ta, Sin, Mim. Këto janë ajete të Librit (Kur'anit) të qartë.** - Allahu i Lartësuar jep shenja që tregojnë madhësinë dhe vlerën e lartë të këtij libri të qartë dhe qartësues të gjithçkaje, i cili përmbledh brenda tij synimet e larta hyjnore dhe qëllimet kryesore e madhore të Sheriatit. Te çdokush

që e lexon atë nuk mbetet asnjë dyshim për lajmet e sjella në këtë libër dhe asnjë pasiguri për ligjet e shkruara në të. Lajmet dhe dispozitat e tij janë shumë të qarta dhe sjellin kuptimet dhe kumtet më të bukura dhe plot vlera. Madje, gjykimet sillen të lidhura ngushtë me shkaqet dhe urtësitë pse janë ligjëruar. Profeti (a.s) i paralajmëronte njerëzit përmes këtij Kur'ani dhe i udhëzonte ata në rrugën e drejtë, sipas së cilës të adhuronin Zotin. Nga ky udhëzim përfitonin të devotshmit, që e respektonin ftesën dhe nënshtroheshin të punonin e jetonin sipas saj. Ndërsa ata që ishin shkruar si të dëshpëruar i kthenin shpinën ftesës dhe nuk denjonin as ta shihnin e kuptonin. Kur kjo ndodhte, Profeti (a.s) trishtohej shumë. Ai trishtohej që ata nuk besonin Allahun, sepse dëshironin të mirën dhe rregullimin për ta. Prandaj Allahu i Lartësuar thotë:

- **Mos, vallë, do ta shkatërrosh veten (o Muhamed) pse ata nuk bëhen besimtarë?**

- Pse po e mundon dhe shkatërron veten (o Muhamed), që ata nuk bëhen besimtarë? Mos e bëj këtë, pra, mos e dëmto veten për ta, sepse udhëzimi është në dorën e Zotit dhe ti e ke kryer detyrën tënde, pra, kumtimin e qartë të Shpalljes. Dije mirë se nuk ka shenjë e mrekulli më të madhe sesa ky Kur'an i qartë dhe qartësues i gjithçkaje që njerëzit të mund të besojnë. Ai është i mjaftueshëm e shterues për këdo që dëshiron udhëzimin.

- **Sikur të donim Ne, do të zbrisnim mbi ata një shenjë (mrekulli) nga qielli dhe qafat e tyre do të përuleshin para saj.** - Allahu mund t'u sillte atyre ndonjë shenjë e mrekulli nga ato që ata vetë propozojnë, dhe kështu qafat e atyre që mohojnë të vërtetën të mbeteshin të përlurura. Por kjo do të ishte diçka e panevojshme, sepse atëherë imani i tyre do të ishte jo i dobishëm. Iman i dobishëm është veçse besimi në të fshehtën, sikurse ka thënë Allahu i Madhëruar: "Vallë, a mos po presin tani t'u vijnë melekët ose Vetë Zoti yt ose të vijnë disa nga Shenjat e Zotit tënd?! Ditën kur të vijnë shenja të caktuara të Zotit tënd, askujt nuk

do t'i vlejë besimi, nëse nuk ka besuar më parë ose nëse nuk ka bërë asnjë të mirë prej besimit të tij. Thuaj: "Prisni, sepse edhe ne jemi duke pritur!" [En'am 158].

- **Sa herë që atyre u vjen ndonjë Mesazh i ri nga i Gjithmëshirshmi, ata ia kthejnë shpinën.** - Atyre vazhdimisht u vijnë mesazhe e kumte prej Allahut, me urdhëra e ndalesa, që u mësojnë atyre se çfarë u bën dobi dhe si të ruhen nga ato që i dëmtojnë. Por ata: "...ia kthejnë shpinën." Ata i kthejnë shpinën qoftë me zemër, qoftë me trup. Edhe pse mesazhet e Zotit janë të shumta dhe të përsëritura, të tilla që normalisht do të duhet të zinin vend të rëndësishëm në zemrat e tyre, ata përsëri i kthejnë shpinën Allahut. Atëherë, si mendon se sillen ata me ato mesazhe që nuk përsëriten shpesh? Kështu ndodh, sepse nuk ka mirësi tek ata. Për ata nuk bëjnë punë qortimet e këshillat.

- **Vërtet, ata e mohuan Mesazhin...** - Ata e quajtën gënjeshtër Shpalljen e vërtetë të Zotit, dhe ky mohim u bë cilësi e pandashme e tyre, që nuk ndryshon dhe as zbutet.

- **...por së shpejti do t'u vijë e vërteta e asaj me të cilën talleshin.** - Pra, do të zbresë mbi ta dënimi i Zotit dhe do t'i befasojë ajo të cilën e mohuan dhe nuk e besonin. Mbi ta është bërë hak të zbatohet urdhri i Zotit për ndëshkim. Në vijim, duke treguar për atë lloj kujtimi e meditimi që i sjell dobi njeriut, Allahu i Lartësuar thotë:

- **A nuk e shohin ata tokën, se sa shumë lloje bimësh të dobishme kemi bërë që të mbijnë në të?** - Ne kemi bërë të mbijnë nga të gjitha llojet e bimësisë, me pamje të bukur dhe shumë të dobishme në atë që ofrojnë.

- **Vërtet, në këtë (ngjarje) ka argumente.** - Ka argumente në ringjalljen që do t'u bëjë Allahu njerëzve pas vdekjes së tyre, ashtu siç e ngjall tokën pasi është tharë e shkretuar.

- **Por shumica e tyre (e njerëzve) nuk besojnë.** - Ashtu siç ka thënë i Lartësuar: "Shumica e njerëzve nuk do të jenë

besimtarë, sado të ngulësh këmbë ti." [Jusuf 103].

- **Nuk ka dyshim se Zoti yt, Ai është Ngadhënjimtari, Mëshirëploti.** - Ai është *El Aziz* - Krenari e Ngadhënjimtari, që ka nënshtuar çdo krijesë. Atij i përulet e nënshtrohet bota qiellore dhe ajo tokësore. Ai është *Er-Rahim* - Mëshirëploti, mëshira e të cilit ka përfshirë çdo gjë dhe mirësia e Tij ka mbuluar çdo gjallesë. Ai është Krenari e Ngadhënjimtari, që i shkatërroi keqbërësit me atë lloj ndëshkimi. Ai është Mëshirëploti, që i mëshiron fatlumët, duke i shpëtuar nga çdo sherr dhe bela.

Ajetet 10 – 68

10. (*Kujto*) **Kur Zoti yt e thirri Musain: "Shko tek ai popull i padrejtë -**

11. **tek Populli i Faraonit!" A nuk e kanë frikë Allahun ata?**

12. **Musai tha: "O Zoti im! Unë kam frikë se do të më trajtojnë si gënjeshtar,**

13. **se do të më shtrëngohet kraharori dhe mund të më lidhet gjuha** (*e të mos flas rrjedhshëm*). **Prandaj, dërgoma Harunin si ndihmëtar** (*e profet*)!

14. **Ata më akuzojnë mua për vrasje, prandaj kam frikë se do të më vrasin** (*për hakmarrje*)."

15. **Allahu tha: "Kurrsesi! Vazhdoni, atëherë që të dy me argumentet Tona! Ne jemi me ju dhe dëgjojmë gjithçka.**

16. **Prandaj, shkoni te Faraoni të dy dhe i thoni: 'Ne jemi të dërguarit e Zotit të botëve.'**

17. **Lëri Bijtë e Izraelit të vijnë me ne!"**

18. **Faraoni tha: "A nuk të rritëm si fëmijë në mesin tonë për shumë vite të jetës tënde?**

19. **Kurse ti bëre atë veprën që ti e di. E, pra, edhe ti je një mohues** (*i të mirave që të kemi bërë*)."

20. **Musai tha: "Unë e bëra atë, atëherë kur isha i paditur,**

21. **prandaj edhe ika, kur u frikësova nga ju. Por, Zoti im më dhuroi urtësi dhe më bëri Profet.**

22. **E çfarë të mire më përmend, kur ti i robërove Bijtë e Izraelit?"**

23. **Faraoni tha: "E cili është Zoti i botëve** (*që ju dërgoi*)?"

24. **Musai i tha: "Ai është Zoti i qiejve dhe i Tokës dhe ç'ka ndërmjet tyre, nëse doni të jeni të sigurt."**

25. **Faraoni u tha atyre që ishin përreth: "A nuk po e dëgjoni çfarë thotë?"**

26. **Musai tha: "Ai është Zoti juaj dhe Zoti i të parëve tuaj."**

27. **Faraoni tha: "Profeti që është dërguar ndër ju është vërtet i çmendur."**

28. **Musai tha: "Ai është Zoti i Lindjes dhe i Perëndimit dhe ç'ka ndërmjet tyre, nëse kuptoni."**

29. **Faraoni tha: "Nëse ti beson zot tjetër përveç meje, do të të fut në burg!"**

30. **Musai tha: "Po nëse të sjell ndonjë argument të qartë?"**

31. **Faraoni tha: "Sille pra, nëse thua të vërtetën!"**

32. **Atëherë, ai** (*Musai*) **e hodhi shkopin e vet, i cili u shndërrua në një gjarpër të vërtetë.**

33. **Pastaj e nxori dorën prej xhepit, dhe ajo ndriste nga bardhësia në sytë e shikuesve.**

34. **Faraoni i tha parisë që e rrethonin: "Vërtet, ky qenka magjistar shumë i aftë**

35. **dhe me magjinë e vet dëshiron t'ju dëbojë nga toka juaj. Atëherë, çfarë më këshilloni?"**

36. **Ata i thanë: "Lëre atë dhe vëllanë e tij për më vonë dhe dërgo lajmëtarë nëpër qytete,**

37. **që t'i sjellin të gjithë magjistarët e ditur këtu!"**

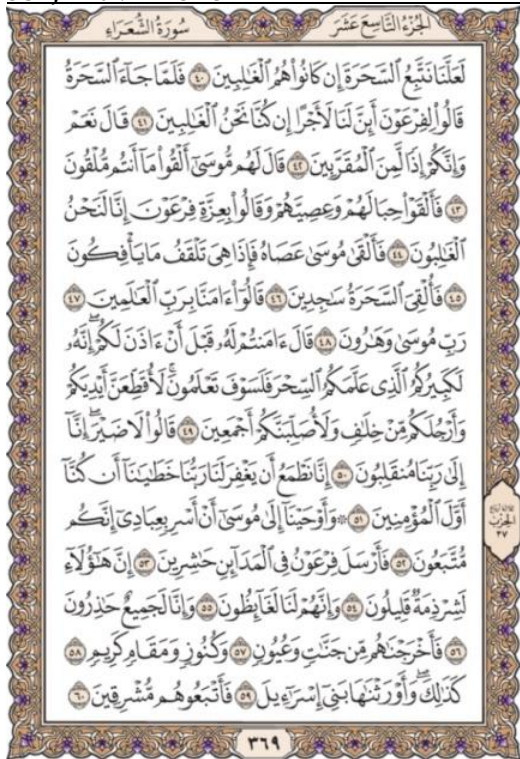
38. **Dhe magjistarët u tubuan ditën e caktuar.**

39. **Popullit iu tha: "A do të mblidheni, 40. që t'u shkojmë pas magjistarëve, nëse ata do të dalin fitimtarë?"**

41. **Kështu, kur erdhën magjistarët, i thanë Faraonit: "A do të ketë shpërblim për ne, nëse dalim ngadhënjimtarë?"**

42. **Ai tha: "Po, madje ju atëherë do të jeni prej më të afërmeve të mi."**

43. **Musai u tha atyre** (*magjistarëve*): **"Hidhni çfarë keni për të hedhur!"**

44. Dhe ata i hodhën litarët dhe shkopinjtë e tyre dhe thanë: “Për hir të madhërisë së Faraonit, do të jemi ne që me siguri do të fitojmë.”

45. Atëherë, edhe Musai e hodhi shkopin e vet, i cili menjëherë gëlltiti gjithçka që kishin hedhur ata.

46. Atëherë, magjistarët ranë në sexhde.

47. Ata thanë: “Ne besojmë në Zotin e botëve,

48. në Zotin e Musait dhe të Harunit.”

49. Faraoni tha: “A i besuat atij (Musait), para se t’ju lejoja unë?!” S’ka dyshim se ai (Musai) është prijësi juaj, që ju ka mësuar magjinë. Por keni për ta marrë vesh shpejt. Unë do t’jua këpus duart dhe këmbët në anët e kundërta dhe do t’ju kryqëzoj që të gjithëve!”

50. Ata (magjistarët) thanë: “Asgjë (nga këto kërcënime) nuk ka rëndësi! Ne do të kthehemi veçse te Zoti ynë.

51. Ne shpresojmë se Zoti ynë do të na i falë gjynahet, sepse ne ishim të parët besimtarë (nga populli ynë).”

52. Ne e urdhëruam Musain: “Nise udhëtimin me robërit e Mi natën herët dhe dijeni se do t’ju ndjekin!”.

53. Faraoni dërgoi lajmëtarë nëpër qytete për të tubuar njerëz:

54. “Këta (Izraelitët) janë veçse një grup i vogël,

55. që kanë ndezur zemërimin tonë.

56. Por ne kemi shumica e gjithnjë të gatshëm.”

57. Kështu (-thotë Zoti -), Ne i nxorëm ata prej kopshteve e burimeve,

58. prej thesareve dhe vendbanimeve të bukura.

59. Kështu, Ne ua lamë ato bijve të Izraelit.

60. Ata (ushtria e Faraonit) i arritën (bijtë e Izraelit) në agim.

61. Kur dy grupet e panë njëri-tjetrin, njerëzit e Musait thanë: “Ata na zunë, me të vërtetë.”

62. Musai tha: “Kurrresi! Zoti im është me mua dhe Ai do të më udhëzojë.”.

63. Pastaj Ne i shpallëm Musait: “Bjери detit me shkopin tënd!”. Deti u nda dhe çdo pjesë e tij u bë si mal i madh.

64. Ne e afruam palën tjetër (ata të Faraonit) atje.

65. Ne i shpëtuam Musain dhe të gjithë ata që ishin me të.

66. Ndërsa të tjerët i përmbytëm në ujë.

67. Vërtet, në këtë (ngjarje) ka argumente, por shumica e tyre (e njerëzve) nuk besojnë.

68. Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.

Shpjegimi i ajeteve

- (Kujto) Kur Zoti yt e thirri Musain: “Shko tek ai popull i padrejtë... - Allahu i Madhëruar e ka përsëritur historinë e Musait shumë herë në Kur’an, më shumë se çdo histori tjetër, sepse në të janë sjellë urtësi të shumta e madhështore dhe mësimë të vyera për njerëzit. Në të jepen shumë qartë veprimet e Zotit me keqbërësit dhe mosbesimtarët. Musai është Profeti që iu dha ai sheriat i jashtëzakonshëm dhe Teurati, që është libri më madhështor pas

Kur'anit. Allahu thotë: “Kujtoji ato çaste të zgjedhura dhe atë gjendje të mrekullueshme të Musait në momentet kur Zoti i foli atij për t'i dhënë lajmin e mirë dhe profetësinë. Ai tha: “Shko tek ai popull keqbërës (*i padrejtë*)!” Ata janë treguar kryeneçë dhe arrogantë në tokë. Ata janë tiranë të pamëshirshëm për njerëzit dhe i pari i tyre pretendoi se ishte Zot. Shko tek populli i Faraonit dhe këshilloji:

- **... tek Populli i Faraonit!" A nuk e kanë frikë Allahun?** - Folu atyre me fjalë të buta dhe të zgjedhura. Thuaju: “A nuk po i frikësoheni Allahut, i cili ju krijoi dhe ju furnizoi, dhe të largoheni nga mohimi dhe mosbindja ndaj Tij?”

- **Musai tha: “O Zoti im! Unë kam frikë se do të më trajtojnë si gënjeshtar. Do të më shtrëngohet kraharori dhe mund të më lidhet gjuha** (*e të mos flas rrjedhshëm*).

- Duke u ankuar tek Zoti i vet dhe duke kërkuar ndihmën për të mbajtur këtë premtim, Musai tha: “O Zoti im! Unë kam frikë se do të më trajtojnë si gënjeshtar, se do të më shtrëngohet kraharori dhe nuk do të më lëshohet gjuha (*e të mos flas rrjedhshëm*).” Ashtu siç thuhet edhe në suren Ta Ha, ajetet 25 - 35: “Ai (*Musai*) tha: “Musai tha: “O Zoti im! Zgjeroma gjoksin, lehtësoma këtë punë dhe zgjidhna nyjën e gjuhës (*pengesën që kam kur flas*), që ta kuptojnë fjalën time! Më jep një ndihmëtar nga familja ime, Harunin, timvëlla! Ma shto fuqinë me të dhe bëma shok në punën time, që të të lavdërojmë Ty shumë e më shumë dhe të të kujtojmë Ty shumë e më shumë! Vërtet, Ti je Ai që i sheh gjithmonë punët tona.””.

- **Prandaj dërgoma Harunin si ndihmëtar** (*e profet*)! - Allahu iu përgjigj lutjes dhe kërkesës së tij, duke e bërë edhe Harunin profet. Kështu, Allahu ia bëri atë krah e mbështetje në çështjen e tij, që pranimit të besimit të ishte më i lehtë për ta.

- **Ata më akuzojnë mua për vrasje, prandaj kam frikë se do të më vrasin** (*për hakmarrje*).” - Është fjala për vrasjen e një kopti.

- **Allahu tha: “Kursesi!** - Jo, nuk do të mund t'ju vrasin. Ne do t'ju japim pushtet dhe argument të fortë, prandaj ata nuk kanë për t'ju kapur. Me ajetet e mrekullitë Tona, ju të dy dhe të gjithë ata që ju pasojnë do të jeni fitimtarë. Faraoni nuk mund ta vrasë Musain, me gjithë përçmimin dhe refuzimin e fortë për të dhe popullin e tij.

- **Vazhdoni, atëherë që të dy me argumentet Tona!** - Vazhdoni me provat, të cilat tregojnë për vërtetësinë tuaj dhe të shenjave që sillni nga Zoti

- **Ne jemi me ju dhe dëgjojmë gjithçka.** - Unë ju ruaj dhe kujdesem për ju.

- **Prandaj, shkoni te Faraoni të dy dhe i thoni: 'Ne jemi të dërguarit e Zotit të botëve.'** - Na dërgoi tek ty, që të besosh në Të dhe të besosh tek ne si profetë ë Tij. Na dërgoi që të nënshtrohesh për ta adhuruar Atë dhe të pranosh teuhidin e Tij.

- **Lëri bijtë e Izraelit të vijnë me ne!”** - Dhe ndale persekutimin dhe dënimet e tua mbi ta. Largoji duart nga ata dhe lëri të adhurojnë Zotin e tyre dhe të plotësojnë çështjet e fesë së tyre. Kur ata shkuan tek Faraoni dhe i thanë atë që Allahu i urdhëroi për t'i thënë, ai nuk besoi dhe as u zbut, por e kundërshtoi Musain dhe tha:

- **Faraoni tha: “A nuk të rritëm si fëmijë në mesin tonë për shumë vite të jetës tënde?** - A nuk të kemi bërë mirësi dhe jemi kujdesur për ty qysh në vogëli? A nuk qëndrove i nderuar ndër ne për shumë vite?

- **... dhe ti bërë atë veprën që ti e di.** - Është fjala për vrasjen e një kopti, kur Musait i kërkoi ndihmë një izraelit. Siç thuhet në një ajet: "Musai hyri në qytet pa u hetuar prej banorëve të tij dhe gjeti dy veta që po përlesheshin. Njëri ishte prej popullit të tij (*izraelit*) dhe tjetri ishte prej armiqve të tij. Kur izraeliti i kërkoi ndihmë kundër armikut të tij, Musai e shtyu me forcë atë dhe ai vdiq. Ai (*Musai*) tha: “Kjo është prej veprave të shejtanit. Nuk ka dyshim se ai është armik i betuar, që të çon në humbje.”. [Kasas 15]. Pastaj Faraoni i tha:

- **E, pra, edhe ti je një mohues** (*i të mirave që të kemi bërë*). - Në atë kohë, edhe ti ishte

në rrugën tonë të mohimit. Faraoni, si pa e kuptuar, e pranoi se rruga e tij është rruga e mohimit.

- **Musai tha: “Unë e bëra atë atëherë kur isha i paditur.** - Unë kam vepruar ashtu, sepse nuk kam ditur, jo sepse kam pëlqyer kufirin. Megjithatë, unë i kërkova falje Zotit tim dhe Ai më fali.

- **Prandaj edhe ika kur u frikësova nga ju** - Kur ju m'u vutë pas për të më vrarë, unë u largova për në Medjen, ku qëndrova për disa vite, e u ktheva përsëri tek ju.

- **Por, Zoti im më dhuroi urtësi dhe më bëri Profet.** - Zoti më dhuroi urtësinë e gjykimin dhe më bëri prej të dërguarve profetë. Me fjalë të tjera, ky kundërshtim i Faraonit ose ishte kundërshtim i një të padituri, ose i dikujt që hiqej si i paditur. Ai me këto fjalë mëtonte se një vrasës nuk mund të bëhej profet. Por Musai ia sqaroi se ajo ishte një vrasje aksidentale dhe jo e qëllimtare. Ai i sqaroi se nga mirësia e Allahut nuk mund të privohet askush. Atëherë, - tha Musai, - pse e mohoni mirësinë që Ai më ka dhënë mua, duke më dhuruar urtësinë dhe profetësinë? Nëse mbrohesh pas fjalës: “A nuk të rritëm si fëmijë në mesin tonë për disa vjet të jetës tënde?”, dije se në të vërtetë nuk ke asnjë meritë në këtë.

- **E çfarë të mire më përmend, kur ti i robërove Bijtë e Izraelit?”** - E çfarë të mire më tregon, kur ishe ti që i skllavërove bijtë e Izraelit? Apo e quan mirësi që nuk më skllavërove edhe mua me ta? Në të vërtetë, kur e mendon, e kupton si ti i ke bërë padrejtësi këtij popullit e kombi të zgjedhur dhe të mirë dhe i ke tërhequr dhe skllavëruar në shërbimin tënd. Ndërsa mua më shpëtoi Zoti nga tirania jote, pikërisht gjatë tiranisë gjakatare ndaj popullit tim. Atëherë, çfarë mirësie po më tregon se ke bërë kundrejt meje?

- **Faraoni tha: “E cili është Zoti i botëve (që ju dërgoi)?”** - Ky është një mohim i hapur i Zotit, padrejtësisht dhe me arrogancë, edhe pse ishte i sigurt për vërtetësinë e asaj që i thoshte Musai.

- **Musai i tha: “Ai është Zoti i qiejve dhe i Tokës dhe ç’ka ndërmjet tyre, nëse doni të jeni të sigurt.”** - Ai është Zoti i qiejve i tokës dhe i gjithçkaje mes tyre. Është Ai që krijoi botën qiellore dhe atë tokësore dhe përkujdeset për to me të gjitha mënyrat. Ai rregullon çdo çështje në të. Mes kësaj bote të krijuar nga Ai, jeni dhe ju, o njerëz. Atëherë, si e mohoni krijimin e këtyre krijesave dhe Atë që i shpiku ato? Pas këtyre fjalëve, Faraoni i drejtohet popullit dhe, duke dashur të nënçmojë dhe të fusë edhe në popull përçmimin për Musain, tha:

- **Faraoni u tha atyre që ishin përreth: “A nuk po e dëgjoni çfarë thotë?”** - A nuk e dëgjoni çfarë thotë ky?! Atëherë Musai i thotë:

- **Musai tha: “Ai është Zoti juaj dhe Zoti i të parëve tuaj.”** - Ai është Zoti juaj dhe i etërve tuaj. U çuditët apo jo, u nënshtruat apo u treguat mendjemëdhenj, ky është realiteti! Duke refuzuar me mendjemadhësi të vërtetën dhe duke cënuar atë që solli Musai, Faraoni tha:

- **Faraoni tha: “Profeti që është dërguar ndër ju është, vërtet i çmendur.”** - Ai po thotë diçka që bie në kundërshtim me atë që pranojmë ne. Ai na kundërshton në rrugën tonë. Sipas Faraonit, ishin ata të logjikshmit dhe të mençurit, e jo Musai. Sipas Faraonit, të diturit janë ata që pretendojnë se nuk janë të krijuar dhe se qiejt dhe Toka kanë ekzistuar dhe do të vazhdojnë të ekzistojnë pa qenë nevoja e një krijuesi, që t'i bëjë të ekzistojnë. Sipas tyre, edhe ata vetë janë krijuar pa qenë nevoja e një Krijuesi. Sipas mendjes së mohuesit, një krijesë që është e dobët dhe e mangët nga çdo aspekt duhet të adhurohet. Sipas tij, është çmenduri dhe e pakuptimtë që të besosh se ka një Krijues të botës qiellore dhe tokësore, që kujdeset dhe u dhuron robve mirësitë e Tij të dukshme e të fshehura. Është e palogjikshme që ky Zot t'i ftojë krijesat që ta adhurojnë. Kështu, ai vazhdoi të fliste dhe manipulonte mendjet e njerëzve dhe t'ua zbukuronte këtë mashtrim. Në fakt, edhe ata ishin një popull mendjelehtë dhe me logjikë të dobët,

prandaj iu bindën. Ata i tejkaluan të gjithë kufijtë. Duke hedhur poshtë mohimin e Faraonit për Zotin e botëve, Musai tha:

- **Musai tha: “Ai është Zoti i Lindjes dhe i Perëndimit dhe ç’ka ndërmjet tyre, nëse kuptoni.”** - Nëse vërtet logjikoni me drejtësi e saktësi, atëherë të gjitha këto janë shenja dhe fakte të qarta, që ju bëjmë të kuptoni të vërtetën lehtësisht. Këto ajete do t’i kuptonte edhe më e thjeshta logjikë. Atëherë, ç’është me ju që refuzoni këtë që po ju them dhe sqaroj?! Këtu ka një mesazh që u drejtohet mohuesve: Ju e akuzuat Musain se është i çmendur, por në fakt jeni ju të çmendur, në momentin që mohuat më të qartën çështje që ekziston, çështjen e Zotit të qiejve dhe të Tokës dhe ç’ka mes tyre. Nëse e mohoni Atë, çfarë mbetet që të besoni? Nëse jeni të paditur rreth Tij dhe nuk mund ta kuptoni ekzistencën e Tij, atëherë çfarë mbetet që të mund ta kuptoni? Nëse nuk besoni Zotin dhe ajetet e Tij, atëherë çfarë besoni ju? Për Zotin! Edhe të çmendurit, që janë si bagëtitë, janë më të mirë dhe më të logjikshëm se ju. Edhe bishat dhe kafshët e egra janë më të udhëzuara se ju. Kështu, pasi Faraoni u bllokua nga faktet e Musait dhe nuk mund të vazhdonte të arsyetonte më mosbesimin dhe qëndrimin e Tij, duke kërcënuar Musain me forcën dhe pushtetin e tij, tha:

- **Faraoni tha: “Nëse ti beson zot tjetër përveç meje, do të të fus në burg.”** - Allahu e poshtëroftë dhe e shëmtoftë! Me këto fjalë, ai mëtoi se mund të bindte edhe Musain që ta adhuronte atë si zot, madje të mos pranonte zot tjetër veç tij. Kështu mund të kuptohet kjo fjalë e çmendur, sepse për Faraonin dhe rrethin e tij ishte e qartë se si qëndronte e vërteta dhe ishin të sigurt për vërtetësinë e Musait. Atëherë, Musai i tha:

- **Musai tha: “Po nëse të sjell ndonjë argument të qartë?”** - Po sikur t’ju sjell një shenjë të qartë, që tregon për saktësinë e atyre shenjave që solla nga Zoti, që janë, në fakt, gjëra të jashtëzakonshme?

- **Faraoni tha: “Sille, pra, nëse thua të vërtetën!”** Atëherë, ai (*Musai*) e hodhi

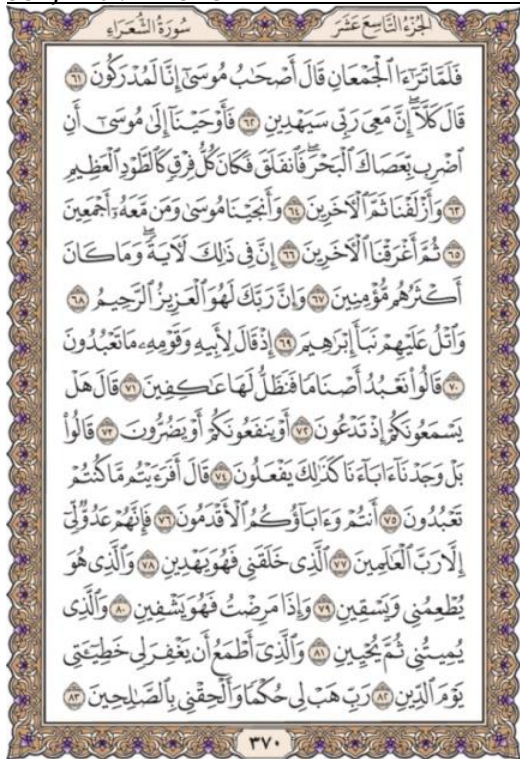
shkopin e vet, i cili u shndërrua në një gjarpër të vërtetë. - Kështu, Musai e hodhi shkopin e tij, që u shndërrua në një gjarpër të frikshëm mashkull, që mund ta shihte çdokush. Pra, nuk ishte një iluzion ose truk magjistarësh.

- **Pastaj e nxori dorën prej xhepit, dhe ja, ajo flakëronte nga bardhësia në sytë e shikuesve.** - Kur e nxori dorën nga sjetulla, ajo shkëlqente e bardhë për të gjithë ata që shikonin. Ajo bardhësi tregonte përsosmëri, pra, që nuk kishte asnjë mangësi ose sëmundje.

- **Ai (Faraoni) u tha parisë që e rrethonin: “Vërtet, ky qenka magjistar shumë i aftë dhe me magjinë e vet dëshiron t’ju dëbojë nga toka juaj.** - Faraoni po u fliste parisë rreth e rrotull tij, që të kundërshtonin të vërtetën dhe shenjat që Musai solli. Ai tha: "...me magjinë e vet dëshiron t’ju dëbojë nga toka juaj. Atëherë, çfarë më këshilloni? Ai synon që t’ju nxjerrë nga toka dhe zotërimet tuaja.” Kështu u hidhte hi syve dhe i manipulonte ata, sepse e dinte mirë nivelin dhe mendjet e tyre të dobta. Ai po u thoshte se të gjitha ato veprime ishin njëloj si magjitë. Ata e dinin se magjistarët bënin gjëra të çuditshme, që njerëzit e thjeshtë nuk i bënin dot. Pasi u futi këtë mendim për Musain dhe veprat e tij të jashtëzakonshme, ai filloi t’i bindte për qëllimet që gjoja fshilte ky ‘magjistar’, duke u thënë se Musai kërkonte t’i dëbonte ata nga pronat dhe pushteti i tyre, prandaj ata duhet të luftonin kundër këtij armiku, për të mbrojtur vlerat dhe jetën e tyre.

- **Atëherë çfarë më këshilloni?”** - Ju duhet të mendoni për luftën dhe qëndrimin kundër këtij armiku, që kërkon t’ju dëbojë me gjithë familjet e pasuritë tuaja. Pra, çfarë propozoni të bëjmë me të?

- **Ata i thanë: "Lëre atë dhe vëllanë e tij për më vonë dhe dërgo lajmëtarë nëpër qytete, që t’i sjellin të gjithë magjistarët e ditur këtu!** - Largoji tani për tani dhe kërko prej tyre një afat. Dërgo nëpër qytete lajmëtarë, që të mbledhin njerëz dhe të gjejnë magjistarët më të zotë dhe të ditur.

Ata i propozuan që të mblidhte magjistarët më të zotë dhe më të ditur, se kështu do të gjykonin drejt dhe do të përballeshin më mirë me ata të dy. Meqë ata të dy konsideroheshin magjistarë, atëherë kundër tyre duhet të vendoseshin magjistarë të ditur, duke i luftuar në të njëjtën lëmi. Allahu e bëri të mundur një takim të tillë si mëshirë dhe butësi për njerëzit, që ata të shihnin qartë dinakërinë e Faraonit dhe faktin se akuzat dhe trillimet e këtij injoranti dhe të humburi ishin të padrejta dhe devijuese nga e vërteta. Ai i solli kushtet në mënyrë të tillë që të mblidheshin më të famshmit magjistarë dhe sa më shumë njerëz. Kështu, e vërteta do të shfaqej më e qartë për njerëzit dhe do të zhdukej e kota. Me këtë përballje të hapur, edhe ekspertët e fushës do të gjykonin dhe do të praninin se ajo që solli Musai nuk ishte magji dhe se pretendimet e Faraonit ishin thjesht mashtrime. Të diturit dhe të urtët do të pranojnë se ajo që solli Musai ishte e vërteta. Kështu, Faraoni e pranoi propozimin e tyre dhe nxori ndër qytete

njerëz për të mbledhur magjistarët. Ai investoi dhe u përpoq shumë në këtë çështje.

- **Dhe magjistarët u tubuan ditën e caktuar.** - Ata u mblodhën pikërisht në kohën dhe vendin që u propozoi Musai. Takimi do të ishte ditën e festës, që njerëzit të mos kishin asnjë angazhim tjetër, veç atij takimi të madh.

- **Edhe popullit iu tha:** “A do të mblidheni, që t’u shkojmë pas magjistarëve, nëse ata do të dalin fitimtarë?” - U bë një ftesë për të gjithë njerëzit, që të merrnin pjesë në këtë tubim. Ata u thoshin njerëzve të mblidheshin, që t’i përkrahnin magjistarët, në mënyrë që të fitonin. Ata u thoshin: “Ejani të tubohemi dhe të shohim fitoren e magjistarëve mbi Musain, sepse ata janë shumë të zotë në magji! Mblidhuni të dëshmoni aftësitë e tyre të mëdha dhe dhe t’i nderoni ata, si vlerësim të magjisë!” Nëse ata do të synonin të vërtetën, do të thoshin: “Ejani në tubim dhe të shohim kush do të fitojë, dhe kështu të pasojmë të vërtetën!” Por, që në fillim të përbaljes, ata e kishin përcaktuar se çfarë synonin, pra, donin thjesht refuzimin e Musait. Por ata të mjerë nuk e kuptonin se tashmë nuk do të kishte për ta asnjë justifikim për mospranimin e së vërtetës.

- **Kështu, kur erdhën magjistarët i thanë Faraonit:** “A do të ketë shpërblim për ne, nëse dalim ngadhënjimtarë?” - Kur magjistarët takuan Faraonin, i kërkuan favore në rast fitoreje, dhe Faraoni i përgjigj pozitivisht asaj kërkesë.

- **Ai tha:** “Po, madje ju atëherë do të jeni prej më të afërmve të mi.” - Ju do të merni shpërblim dhe favore të shumta në rast fitoreje. Faraoni u premtoi shpërblim dhe e poste pranë tij, me qëllim që ata të përballeshin me më shumë përkushtim dhe të shfrytëzonin çdo mundësi në këtë përballje me Musain. Kur u tubuan në vendin dhe kohën e premtuar, Musai i këshilloi: “Mjerë ju! Mos trilloni gënjeshtër kundër Allahut dhe t’ju shkatërrojë me

dënim. Nuk ka dyshim, se ai që trillon (gënjeshtër kundër Allahut), ka për të dështuar.”. [Ta Ha 61]. Pas kësaj këshille, ata filluan të diskutonin mes tyre, por Faraoni ndërhyri, duke i nxitur që të ishin të bashkuar kundër Musait. Kështu, ata filluan të nxisnin njëri tjetrin. Atëherë vendosën që të fillonte përbalja.

- **Musai u tha atyre (magjistarëve): “Hidhni çfarë keni për të hedhur!”** - Hidhni dhe paraqesni të gjitha magjitë. Mos lini asgjë pa provuar dhe përdorur! Këto ishin fjalët e Musait, sepse ai ishte i sigurt për kotësinë e tyre dhe të magjive të tyre. Ai e dinte mirë se ata nuk mund të mposhtnin dot të vërtetën.

- **Dhe ata i hodhën litarët dhe shkopinjtë e tyre...** - Litarët dhe shkopinjtë dukeshin si gjarprinjtë, që i magjepsën shikimet e njerëzve. Gjatë kësaj shfaqjeje, ata thanë:

- **“Për hir të madhërisë së Faraonit, do të jemi ne ata që me siguri do të fitojnë.”** - Ata u mbështetën në forcën dhe krenarinë e një robi të dobët e të pafuqishëm në çdo aspekt, por që ishte treguar tiran dhe i pashpirt me ta. Ai kishte krijuar një mbretëri dhe ushtri, që të dukej një mbret i fuqishëm, prandaj njerëzit u mashtruan nga kjo pamje. Shikimet e tyre nuk depërtonin më thellë, për të parë realitetin e gjërave. - Gjithashtu, ka mundësi që kjo fjalë e thënë prej tyre ishte një lloj betimi. Pra, u betuan në krenarinë e Faraonit se ata do të fitonin.

- **Atëherë, edhe Musai e hodhi shkopin e vet, i cili menjëherë gëlltiti gjithçka që kishin hedhur ata.** - Ai shkop gëlltiti dhe përpiu të gjitha magjitë që kishin bërë ata. Kështu u zhdukën të gjithë shkopinjtë dhe litarët që hodhën magjistarët, sepse ato ishin mashtrime dhe iluzione. Të gjitha ato ishin kotësira, që kurrsesi nuk mund t'i kundërviheshin të vërtetës, e aq më pak ta mposhtnin atë. Kur magjistarët panë këtë shenjë shumë të qartë nga Zoti, që tregonte se Musai ishte profet dhe se çdo shenjë ishte e vërtetë nga Zoti...

- **Atëherë, magjistarët ranë në sexhde.** - Ata nuk e përmbajtën dot veten dhe shfaqën besimin, duke i rënë në sexhde Allahut.

- **Dhe thanë: “Ne besojmë në Zotin e botëve, Në Zotin e Musait dhe të Harunit.”** - Kështu u shkatërrua dhe u mposht e pavërteta në atë tubim dhe përbalje të madhe. Vetë mjeshtrat më të mëdhenj të magjisë e pranuan kotësinë e magjisë dhe e vërteta doli qartë. I gjithë populli e pa qartë të vërtetën. Megjithatë, Faraoni këmbënguli në arogancën dhe mohimin e tij, duke e shtuar edhe më shumë tiraninë dhe shprehjen e refuzimit. Ai u tha magjistarëve:

- **“A i besuat atij (Musait), para se t’ju lejoja unë?!”** S’ka dyshim se ai (Musai) është prijësi juaj, që ju ka mësuar magjinë. Por keni për ta marrë vesh shpejt! - Ai shprehu habinë e vet dhe këtë habi filloi ta nxiste edhe në popull. Si është e mundur që të besoni pa marrë fillimisht miratimin tim?! Sigurisht që kjo është një marrëveshje mes jush, ndërsa Musai është i pari juaj. Është ai që jua mësoi magjinë. Por ishte pikërisht Faraoni dhe paria rreth tij që e dhanë mendimin e mbledhjes së magjistarëve. Të gjithë e dinin se magjistarët nuk ishin takuar kurrë me Musain para çastit të përbaljes. Madje, ata shfaqën një magji shumë të madhe dhe të paparë për njerëzit. Sidoqoftë, kjo tezë me sa duket u pranua nga ai popull injorant dhe mendjehultë. Edhe pse e dinin mirë se ky pretendim ishte gënjeshtër, ata e pranuan. Sigurisht, nuk është aspak çudi që të tilla mendje boshe që të mos besonin të vërtetën e qartë dhe ato shenja madhështore. Ata kishin arritur në atë pikë saqë, nëse Faraoni do t’u thoshte të besonin të kundërtën e realitetit, do ta besonin dhe mbështesnin atë. Pastaj Faraoni kërcënoi magjistarët dhe u tha:

- **Do t’jua këpus duart dhe këmbët në anët e kundërta ....** - Pra, dorën e djathtë me këmbën e majtë. (Kështu veprohej atëherë me keqbërësit dhe kriminelët.) Pastaj do t’ju mbërthej në trungjet e

palrave, që të poshtërohemi dhe nënçmoheni.

- **... dhe do t'ju kryqëzoj që të gjithëve."** - Por magjistarët, kur e ndjenë ëmbëlsinë e imanit dhe shijuan kënaqësinë që të falte ai, thanë:

- **"Asgjë (nga këto kërcënime) nuk ka rëndësi. Ne do të kthehemi veçse te Zoti ynë.** - Ne nuk shqetësohemi aspak për atë që na kërcënon, sepse tek Zoti e kemi kthimin të gjithë. Tjetër gjë na shqetëson dhe ne synojmë diçka shumë të madhe:

- **Ne shpresojmë se Zoti ynë do të na i falë gjynahet tona...** - Ne shpresojmë që Zoti të na falë mohimin, magjinë dhe të gjitha gjynahet. Ne shpresojmë se Zoti do të na falë, sepse:

- **...sepse ne ishim të parët besimtarë (nga populli ynë)."** - Ishim të parët që besuan Musain, mes gjithë atyre ushtarëve. Prandaj dhe Allahu i forcoi dhe u dha durim atyre. Ka mundësi që Faraoni ta ketë bërë atë që i kërcënoi, sepse ai kishte pushtetin dhe forcën për ta bërë. Por ka mundësi, gjithashtu, edhe që Allahu i Lartësuar t'i ketë mbrojtur dhe shpëtuar nga ai dënim. Më pas, Faraoni dhe populli i tij vazhduan në kufrin e tyre dhe Musai vazhdonte t'u sillte shenja të mëdha. Sa herë që u vinte ndonjë shenjë dhe vuajtja arrinte kulmin, ata i premtonin Musait se, nëse ua largonte belanë, do ta besonin dhe do t'i lejonin bijtë e Izraelit të shkonin me të, dhe kështu Allahu ua largonte sprovën. Kështu vazhdoi për njëfarë kohe dhe ata përsëri s'e mbanin fjalën. Atëherë, kur Musai e humbi shpresën se do të besonin dhe ata po e bënin hak ndëshkimit e pakthyesëm, erdhi koha që bijtë e Izraelit të shpëtonin nga robëria. Allahu kishte vendosur që t'u mundësonte të kishin në dorë fatet e tyre në tokë. Atëherë Allahu i Lartësuar i shpalli Musait:

- **Ne e urdhëruam Musain: "Nise udhëtimin me robërit e Mi natën herët...** - Nisu së bashku me bijtë e Izraelit në fillim të natës, që të mund të largoheni sa më shumë nga Faraoni, sepse:

- **dijeni se do t'ju ndjekin!"**. - Faraoni do t'ju vihet pas, me gjithë ushtrinë e tij. Dhe ashtu ndodhi. Kur erdhi agimi, bijtë e Izraelit ishin larguar së bashku me Musain.

- **Faraoni dërgoi lajmëtarë nëpër qytete, për të tubuar njerëz...** - Ai filloi të mbledhte një ushtri të madhe për t'iu vënë pas bijve të Izraelit. Duke i nxitur pasuesit e vet për këtë ndjekje, u thoshte:

- **"Këta (Izraelitët) janë veçse një grup i vogël, që e kanë ndezur me të vërtetë zemërimin tonë.** - Tani ka ardhur koha për të shfryrë dufin tonë mbi këta skllëvër, që marrin guximin të largohen pa marrë leje nga ne.

- **Por ne jemi shumica e gjithnjë të gatshëm."** - Të gjithë ata janë armiq të tanë të përbashkët dhe synimi ynë duhet të jetë vetëm shkatërrimi i tyre. Kështu, Faraoni u nis në krye të një ushtrie të madhe, ku merrnin pjesë të gjithë, si në një kushtim të përgjithshëm. Askush nuk mbeti pas, përveç të justifikuarve. Thotë Allahu i Lartësuar:

- **Kështu (-thotë Zoti -), Ne i nxorëm ata prej kopshteve e burimeve...** - Ne i nxorëm nga kopshtet e lulëzuara të Egjiptit dhe nga ato burime e lumenj të bollshëm. Ai ishte një vend i begatë, me bimësi të dendur, që mbulonte gjithë tokat e tyre, si qytetet, ashtu edhe rrethinat. Allahu e përshkruan atë vend si:

- **Prej thesareve dhe vendbanimeve të bukura.** - Ai i mrekullonte shikuesit dhe i çudiste ata që e kundronin. Ata u kënaqën shumë në atë vend, duke përmbushur dëshirat dhe e shpët e tyre, të zhytur në kufrin e tyre. Ata ishin të zhytur në tirani dhe mizori kundër njerëzve dhe të larguar shumë nga e vërteta.

- **Kështu, Ne ua lamë ato bijve të Izraelit.** - Të gjitha këto kopshte, lumenj e burime dhe vende të mrekullueshme ua lamë bijve të Izraelit, të cilët më parë ishin skllëvër të Faraonit, që i detyronte të kryenin punë të rënda. I lavdëruar qoftë Ai, që ia jep pasurinë dhe pushtetin kujt të dëshirojë dhe ia heq nga dora kujt të dëshirojë! Allahu ia jep krenarinë kujt të dëshirojë dhe

poshtëron kë do Ai, duke e lënë të zhytet në poshtërsi dhe mosbindje ndaj Tij.

- **Ata** (*ushtria e Faraonit*) i **arritën** (*bijtë e Izraelit*) në **agim**. - Kështu filloi ndjekja herët në agim. Ushtria e Faraonit i ndiqte me shpejtësi dhe të mbushur me urrejtje e zemërim, që mezi prisnin ta shkarkonin mbi bijtë e Izraelit.

- **Kur dy grupet e panë njëri-tjetrin, njerëzit e Musait thanë: “Ata na zunë, me të vërtetë!”** - Kur u panë dy grupet me njëra tjetrën, shokët e Musait thanë me trishtim dhe frikë: “Ata na zunë, me të vërtetë!” Por Musai duke i forcuar zemrat e tyre dhe duke u kujtuar premtimin e Zotit, që është i vërtetë dhe kurrë nuk kthehet pas, tha:

- **Musai tha: “Kursesi!”** - Nuk është ashtu si thoni ju!

- **Zoti im është me mua dhe Ai do të më udhëzojë.** - Ai do të më udhëzojë në atë që është jeta ime dhe shpëtimi im dhe i juaji.

- **Pastaj Ne i shpallëm Musait: “Bjeri detit me shkopin tënd!”** - Atëherë, Musai e goditi me shkopin e tij dhe në det u hapën dymbëdhjetë rrugë.

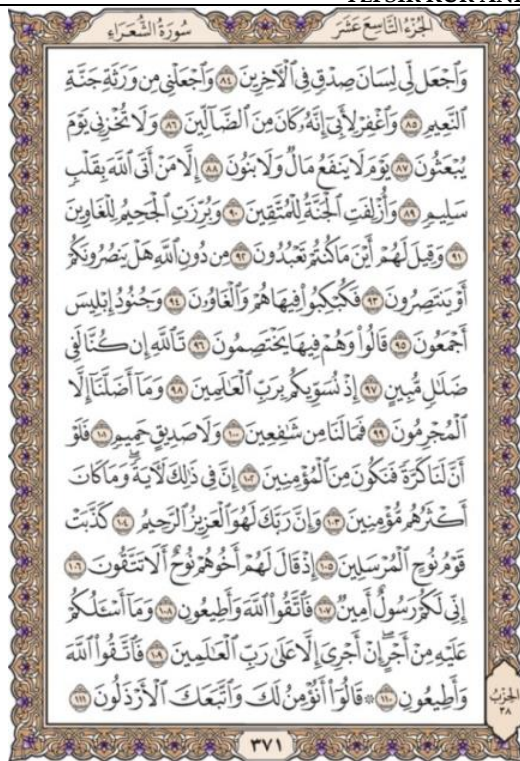
- **Dhe deti u nda dhe çdo pjesë e tij u bë si mal i madh.** - Mes rrugëve u formuan ndarje uji aq të larta, sa që dukeshin si male. Pas kësaj, Musai dhe populli i tij hynë në shtigjet e hapura brenda detit.

- **Ne e afuam palën tjetër (ata të Faraonit) atje.** - Zoti e bëri të mundur që edhe Faraoni me ushtrinë e tij të afroreshin dhe të hynin në të njëjtën rrugë që u fut populli i Musait.

- **Ne e shpëtuam Musain dhe të gjithë ata që ishin me të.** - Ata dolën të gjithë nga deti dhe askush nuk mbeti pas.

- **Ndërsa të tjerët i përmytëm në ujë.** - Ndërsa të tjerët u mbytën të gjithë dhe askush nuk shpëtoi.

- **Vërtet, në këtë (ngjarje) ka argumente.** - Kjo është një shenjë e madhe dhe mrekulli e paparë, që tregon besnikërinë e Musait dhe për vërtetësinë e mesazhit që solli prej Zotit.

Kjo tregon, gjithashtu, për humbjen dhe devijimin e Faraonit dhe pasuesve të tij.

- **Por shumica e tyre (e njerëzve) nuk besojnë.** - Me gjithë këto shenja dhe mrekulli, që të bëjnë të besosh me bindje, ata nuk besuan sepse zemrat e tyre ishin të prishura.

- **Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.** - Allahu është Krenari dhe Ngadhënjimtari, që, me krenarinë dhe fuqinë e Tij, shkatërroi mohuesit e profetëve dhe mohuesit e së vërtetës, ndërsa me mëshirën e Tij shpëtoi Musain dhe ata që ishin së bashku me të.

Ajetet 69 – 104

69. Dhe tregoju atyre diçka nga historia e Ibrahimit.

70. Kur i tha babait dhe popullit të vet: “Çfarë jeni duke adhuruar?”

71. Ata i thanë: “Ne adhurojmë idhuj dhe u jemi gjithmonë besnikë atyre.”

72. Ai (Ibrahimi) tha: “A ju dëgjojnë ata kur u luteni?!”

73. Dhe: “A ju sjellin juve ndonjë dobi apo dëm?!”

74. Ata thanë: “Jo, por kështu vepronin edhe prindërit tanë.”

75. Ai tha: “A po shihni se çfarë po adhuronit,

76. ju dhe etërit tuaj të hershëm?

77. Në të vërtetë, ata (*që adhuronit ju*) - që të gjithë janë armiqtë e mi, por jo Zoti i botëve,

78. i Cili më krijoi mua dhe Ai më udhëzon;

79. i Cili më jep ushqim dhe më jep të pi.

80. Kur sëmurem, është Ai që më shëron;

81. Ai do të më bëjë të vdes, e pastaj do të më ringjallë.

82. Ai është i Vetmi, tek i Cili kam shpresë se do të m'i falë gjynahet e mia në Ditën e Gjykimit.

83. O Zoti im! Më dhuro urtësi dhe më bashko me të mirët!

84. Bëj që të më përmendin për mirë ata që do të vijnë pas!

85. Më bëj prej trashëgimtarëve të Xhenetit të mirësive!

86. Fale babain tim, se ai është vërtet nga të humburit!

87. E mos më turpëro ditën kur (*njerëzit*) do të ringjallen,

88. ditën kur nuk bën dobi as pasuria dhe as fëmijët,

89. ditën kur do të shpëtojë vetëm ai që i paraqitet Zotit me zemër të shëndoshë!”

90. Xheneti do t'u afrohet atyre që kanë qenë të devotshëm.

91. Xhehenemi do t'u dëftohet plotësisht atyre që kanë qenë të humbur.

92. Dhe atyre do t'u thuhet: “Ku janë ata (*zotat*) që ju i adhuronit,

93. veç Allahut? A mund t'ju ndihmojnë ata ju, ose a mund të ndihmojnë veten e vet?”

94. Pastaj ata do të hidhen në të (*në Xhehenem*) njëri mbi tjetrin - ata (*idhujt*) dhe adhuresit e tyre,

95. dhe e tërë ushtria e Iblisit (*shejtanit*), të gjithë së bashku.

96. Aty brenda (*në Xhehenem*), ata do të grinden mes tyre, e do të thonë:

97. “Betohemi në Allah! Ne kemi qenë krejtësisht të humbur,

98. kur ju barazuam me Zotin e botëve.

99. Ne nuk na mashtroi nga e vërteta askush tjetër përveç të ligje.

100. Tani, për ne nuk ka asnjë ndërmjetësues për tek Allahu

101. dhe asnjë mik të singertë.

102. Ah, sikur të mund të ktheheshim (*në dynja*) edhe një herë, që të bëhemi besimtarë!”

103. Vërtet, këto janë fakte, por shumica e tyre (*e njerëzve*) nuk besojnë.

104. Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.

Shpjegimi i ajeteve

- Dhe tregoj atyre diçka nga historia e Ibrahimit. - Këndoju dhe tregoj njerëzve historinë e Ibrahimit, të dashurit të Rahmanit. Tregoj historinë e tij madhështore dhe plot urtësi. Në mënyrë të veçantë, tregoj këtë pjesë të rëndësishme dhe kulmore të historisë së tij:

- Kur i tha babait dhe popullit të vet: “Çfarë jeni duke adhuruar?” - Sigurisht që ndodhitë dhe tregimet për Ibrahimin janë të shumta, por pjesa më e bukur dhe e rëndësishme ishte pikërisht ajo kur ai, si një profet i zgjedhur nga Zoti i botëve, i drejtohet të atit dhe popullit për t'i ftuar te Zoti i botëve. Polemikë e tij me ta janë të njohura dhe të mbushura plot urtësi dhe mësimë. Përmes argumentesh të shumta, ai ua hodhi poshtë idhujtarinë, në të cilën ishin zhytur. Por ata i thanë:

- Ata i thanë: “Ne adhurojmë idhuj dhe u jemi gjithmonë besnikë atyre.” - Duke ju lëvdur dhe të dehur nga vetëkënaqësia, ata i thanë: “Ne adhurojmë idhuj dhe u jemi gjithmonë besnikë atyre. Këtyre idhujve dhe putave, që i gdhendim vetë me duart tona, ne u përulemi dhe i përkushtohemi me adhurime, duke u dedikuar shumë kohë prej jetës sonë.” Atëherë, Ibrahim (a.s) duke u treguar se ata nuk e meritojnë adhurimin, u thotë:

- Ibrahim i tha: “A ju dëgjojnë ata kur u luteni?!” - A i dëgjojnë lutjet, që t’ju përgjigjen atyre?

- “A ju sjellin juve ndonjë dobi apo dëm?!” - A jua largojnë vështirësitë tuaja? A ju shpëtojnë nga fatkeqësitë dhe belatë?

- Ata thanë: “Jo, por kështu vepronin edhe prindërit tanë.” - Ata e pohuan se asgjë nga këto nuk ndodhte. Idhujt nuk e dëgjojnë lutjen, as mund të ndihmojnë dhe as mund të të dëmtojnë. Prandaj dhe kur Ibrahim i theu të gjithë idhujt, u tha: “Atë e ka bërë i madhi i tyre. Pyesni vetë ata, nëse mund të flasin”! [Enbija 63]. Ata më pas i thanë: “Po ti e di shumë mirë se këta nuk flasin.” [Enbija 65]. Pra, fakti që ata idhujt nuk flasin ishte një çështje që dihej dhe pranohej nga ata pa ngurrim. Pastaj ata nxorën tezen tjetër: pasimin e paraardhësve dhe etërve të tyre: “Jo, por kështu vepronin edhe prindërit tanë.” Pra, ne pasojmë rrugën dhe traditën e të parëve tanë. Ne u qëndrojmë besnikë zakoneve të tyre. Atëherë, Ibrahim i tha: “Ju dhe etërit tuaj jeni të humbur”, dhe i bëri me dije se ftesa po u drejtohej të gjithëve pa përjashtim, etërve dhe bijve.

- Ai tha: “A e shihni se çfarë po adhuroni ju dhe etërit tuaj të hershëm? Në të vërtetë, ata (që adhuroni ju) - që të gjithë janë armiq të mi, por jo Zoti i botëve... - Le të mblidhen të gjithë dhe të më dëmtojnë, po mundën! Le të planifikojnë çfarë të duan, dhe do ta shohin se nuk do të mund të bëjnë asgjë. Dijeni se të gjithë ju jeni armiq të mi, por jo Zoti i botëve...”

- ...i Cili më krijoi mua dhe Ai më udhëzon... - Ai është i vetmi që u bën mirësi krijesave. Ai i udhëzon ata në mirësitë e besimit dhe të dynjasë, të kësaj jete dhe të jetës së përtejme. Pastaj Allahu i Lartësuar përmend disa lloje të veçanta mirësie:

- ...i Cili më jep ushqim dhe më jep të pi. Kur sëmurem, është Ai që më shëron. Është Ai që do të më bëjë të vdes, e pastaj do të më ringjallë. Ai është i Vetmi, tek i Cili kam shpresë se do të m’i falë

gjynahet e mia në Ditën e Gjykimit. - Ai është Një i vetëm dhe i Pashoq në të gjitha këto mirësi që u dhuron krijesave, prandaj dhe duhet të adhurohet si Një dhe i Vetëm. Vetëm Atij i duhen dedikuar të gjitha adhurimet dhe vetëm Atij duhet t’i nënshtrohesh me bindje e përunjësi, duke hequr dorë nga të gjithë idhujt, të cilët as nuk mund të krijojnë, nuk mund të udhëzojnë në rrugë të drejtë, nuk mund të të sëmurin e as të të shërojnë, nuk mund të të ushqejnë ose të të japin të pish, nuk marrin jetë ose të ta japin atë dhe as nuk mund të të ringjallin pas vdekjes. Ata nuk mund t’u sjellin asnjë dobi adhuruesve të tyre ose t’i shpëtojnë nga ligësitë. Ata nuk mund të falin gjynahet a t’i mbulojnë ato. Ky është një argument i prerë dhe i jashtëzakonshëm, që as ju dhe as etërit tuaj më të vjetër nuk mund ta kundërshtoni. Ajo tregon se të gjithë ju jeni në humbje të thellë, etër e bij. Të gjithë ju e keni braktisur rrugën e Zotit. I Lartësuar thotë: “Kur populli i tij polemizoi me të, ai tha: “Polemizoni me mua rreth Allahut, pasi Ai më udhëzoi?!” Unë nuk u frikësohem idhujve tuaj, por vetëm Zotit tim, nëse ai dëshiron diçka. Zoti im ka përfshirë me dijen e Tij çdo gjë. A nuk mendoni? E si t’u frikësohem unë idhujve tuaj, kur ju nuk frikësoheni për atë që adhuroni veç Allahut, pa pasur kurrfarë argumenti?! Cilës palë i takon të jetë e sigurt, nëse vërtet e dini?” Atyre që besuan dhe besimin e tyre nuk e ngatërruan me padrejtësi - atyre u takon të jenë të sigurt dhe ata janë në rrugë të drejtë.” [En'am 80 – 82]. Atyre që besuan dhe besimin e tyre nuk e ngatërruan me padrejtësi - atyre u takon të jenë të sigurt dhe ata janë në rrugë të drejtë.” [En'am 80 – 82]. Pastaj Ibrahim (a.s) u lut dhe tha:

- O Zoti im! Më dhuro urtësi ... - Më jep dituri të madhe, që të njoh ligjet e Tua, hallallin dhe haramin, dhe të gjykoj me drejtësi mes njerëzve.

- ... dhe më bashko me të mirët! - Më bashko me vëllezërit e mi profetë dhe të dërguar!

- **Bëj që të më përmendin për mirë ata që do të vijnë pas!** - Bëj të jem i lëvduar dhe nderuar ndër njerëz, deri në kohën e fundit. Allahu i Madhëruar iu përgjigj lutjes së tij. Ai dhuroi Ibrahimit dituri të thellë e gjykim të drejtë. Ai u bë njëri ndër më të nderuarit dhe të dalluarit e profetëve dhe u bashkua me vëllezërit e tij profetë. Allahu e bëri atë të dashur për zemrat e njerëzve dhe të nderuar e të lavdëruar mes tyre. Të gjithë popujt e lëvdojnë figurën e tij dhe e respektojnë në çdo epokë dhe vend. I Lartësuarit thotë: "Ne lamë një kujtim të mirë për të ndër popujt e ardhshëm. Selam (*shpëtim e paqe*) pastë Ibrahimit! Kështu i shpërblejmë Ne bamirësit. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë besimtarë." [Saffat 108 – 111].

- **Më bëj prej trashëgimtarëve të Xhenetit të mirësive!** - Më bëj nga banorët e Xhenetit, që Zoti do t'ua dhurojë dhe do t'ua lërë si trashëgim! Allahu iu përgjigj lutjes së tij dhe e bëri prej banorëve të Xhenetit të mirësive.

- **Fale babain tim, se ai është, vërtet nga të humburit!** - Kjo lutje u bë për të përmbushur një premtim që ia dha të atit, kur i tha: "...Unë do t'i lutem Zotit tim të të falë ty. Ai (*Allahu*) kujdeset gjithmonë për mua." [Merjem 47]. Sikur ka thënë Zoti në një ajet tjetër: "Edhe lutja e Ibrahimit për babain e vet u bë veçse për shkak të një premtimi, që ai kishte bërë më parë. Por kur iu bë e qartë se ai ishte armik i Allahut, ai u largua prej tij. Me të vërtetë, Ibrahimit ishte shumë i ndjeshëm dhe i butë." [Teube 114]. Pastaj vazhdoi me lutje:

- **E mos më turpëro ditën kur (njerëzit) do të ringjallen...** - Mos më poshtëro me ndëshkim e duke më shfaqur gjynahet e mia, por më lumturo duke më falur atë ditë:

- **Ditën, kur nuk bën dobi as pasuria dhe as fëmijët; Ditën kur do të shpëtojë vetëm ai që i paraqitet Zotit me zemër të shëndoshë!** - Kjo është ajo që sjell dobi tek Ti. Kjo është mënyra e vetme për të shpëtuar nga ndëshkimi yt dhe për të fituar

shpërblimin: *el kalbu es-selim*, pra, zemra e pastër e shëndoshë, domethënë, ajo zemër që është e pastër nga shirku, dyshimet dhe pasiguria në besim dhe nga dashuria për ligësinë. Ajo është e mbushur me sinqeritet, dituri, siguri dhe me dashuri për të mirën. Ajo zbukurohet me ndjenjat e adhurimit. Dashuria e saj është e lidhur ngushtë me dashurinë e Zotit dhe me ato gjëra që Zoti i do. Dëshirat dhe prirjet e saj janë ndjekëse të Shpalljes që vjen nga Zoti. Pastaj Allahu i Madhëruar përmend disa ngjarje të asaj dite të madhe, si dhe shpërblimet dhe ndëshkimet që do të jepen atë ditë:

- **Xheneti do t'ua afrohet atyre që kanë qenë të devotshëm.** - Xheneti u afrohet shumë të devotshmëve, që janë ruajtur përmes zbatimit të urdhëresave. Ata janë ruajtur nga çdo gjë që sjell zemërimin e ndëshkimin e Zotit.

- **Xhehenemi do t'ua dëftohet plotësisht atyre që kanë qenë të humbur.** - Xhehenemi është bërë gati dhe qëndron në pritë për gjithë *gazin*-ët, domethënë ata të cilët janë zhytur në gjynahe dhe kanë patur guximin dhe paturpësinë të mohojnë profetët dhe shpalljet që ata sollën prej Zotit.

- **Atyre do t'ua thuhet: "Ku janë ata (zotat) që ju i adhuroni, veç Allahut? A mund t'ju ndihmojnë ata ju ose a mund të ndihmojnë veten e vet?"** - Asgjë nga këto nuk ndodh atë ditë. Atëherë do t'ua dalë në shesh mashtrimi dhe ajo do të jetë dita e poshtërimit të tyre. Pendimi dhe keqardhja e tyre vetëm do t'ua shtohet. Të gjitha veprat e tyre do të shkojnë kot dhe do të asgjësohen.

- **Pastaj ata do të hidhen në të (në Xhehenem) njëri mbi tjetrin - ata (idhujt) dhe adhuruesit e tyre, dhe e tërë ushtria e Iblisit (shejtanit), të gjithë së bashku.** - Do të hidhen në zjarr ata dhe idhujt që ata adhurojnë. Adhurues dhe të adhuruar në zjarr së bashku me ushtrinë e Iblisit prej njerëzve dhe xhindëve, të cilët i nxisin dhe tundojnë për poshtërsi dhe gjynahe. Ata kanë forcë mbi këta të mjerë, sepse ata vetë ia kanë hapur portat e zemrës nëpërmjet

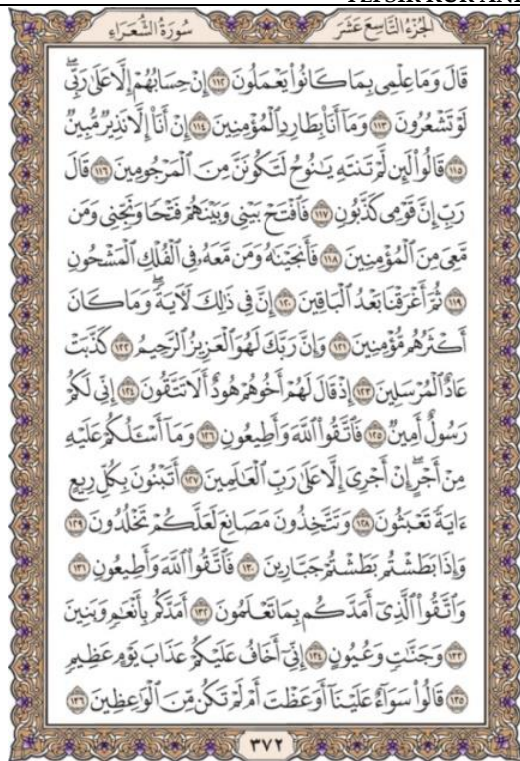
gjynaheve të shumta dhe mohimit të besimit të pastër dhe të vërtetë. Madje, ata janë shndërruar në punëtorë që ftojnë në rrugën e shejtanit, që punojnë për çdo kënaqësi të shejtanit. Do t'i gjesh ata ose prej atyre që ftojnë në rrugën e shejtanit dhe në bindjen ndaj tij, ose prej atyre njerëzve që i përgjigjen ftesës së tij, ose prej atyre që pasojnë gjurmët e të humburve, për të shkuar në shkatërrim. Të mashtruarit e Iblisit u drejtohen idhujve të tyre:

- **Aty brenda (në Xhehenem), ata do të grinden mes tyre, e do të thonë: "Betohemi në Allah! Ne vërtet kemi qenë krejtësisht të humbur, kur ju barazuam me Zotin e botëve.** - Ne ishim në humbje të qartë kur ju bënim si të barabartë me Zotin e botës, në drejtim të përkushtimit të adhurimeve, dashurisë, frikës e shpresës. Ne ju luteshim ashtu si Zotit të botëve. Atëherë, atyre do t'u bëhet e qartë rruga e humbjes dhe do ta pranojnë drejtësinë e Allahut për ta. Ai do të jetë dënimi i merituar. Në fakt, ata i bëjnë shok Zotit në aspektin e adhurimeve, jo në aspektin e rububijes. Argument për këtë është fjala e tyre: "Ne vërtet kemi qenë krejtësisht të humbur, kur ju barazuam me Zotin e botëve." Pra, e pranojnë se Ai është Zoti i të gjithë botëve, dhe pjesë e kësaj bote janë edhe idhujt.

- **Ne nuk na mashtroi nga e vërteta askush tjetër përveç të ligjve.** - Ata të cilët na devijuan nga rruga e udhëzimit dhe e punëve të mira e të mbara, për të na çuar drejt rrugës së shfrenimit dhe mosbindjes ndaj Zotit, janë keqbërësit, pra, udhëheqësit e rrugës për në zjarr.

- **Tani për ne nuk ka asnjë ndërmjetësues për tek Allahu...** - Atë ditë nuk do të ketë ndërmjetësues që të mund të ndërhyjnë për ata e t'i shpëtojnë nga ndëshkimi i Allahut.

- **...dhe asnjë mik të sinqertë.** - Nuk kemi asnjë mik, që të na ndihmojë, siç ndodhte rëndom në dynja. Kështu, ata e humbin shpresën për çdo mirësi, për shkak të veprave të veta. Atë ditë do të dëshirojnë që të kthehen në dynja dhe të bëjnë ndonjë punë të mirë:

- **Ah, sikur të mund të ktheheshim (në dynja) edhe një herë, që të bëhemi besimtarë!"** - Sikur të na mundësohej të ktheheshim në dynja, që të bëhemi besimtarë e të shpëtojmë nga ndëshkimi i kësaj dite dhe të marrim shpërblimin e Zotit. Ajo që shpresojnë është shumë e largët dhe e pamundur. Tashmë është bërë ndarja e përjetshme mes tyre dhe asaj që e dëshirojnë dhe nuk ka asnjë mundësi kompensimi.

- **Vërtet, këto janë argumente, por shumica e tyre (e njerëzve) nuk besojnë.** - Në gjithë këtë histori që ju treguam ka argumente dhe mësim të mrekullueshme për ju. Por me gjithë këto shenja e mrekulli që Zoti u dha profetëve, shumica e njerëzve nuk besojnë.

- **Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.**

Ajetet 105 – 122

105. Edhe populli i Nuhut i mohoi të dërguarit.

106. Vëllai i tyre, Nuhu, u tha: "A nuk e keni frikë (Allahun)?"

107. Unë jam një Profet i besuar, i dërguar (veç) për ju.

108. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!

109. Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve.

110. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe mu bindni mua!"

111. Ata i thanë: "E si të të besojmë ty, kur ty të pasojnë më të ulëtit?"

112. Nuhu tha: "Unë nuk e di se çfarë kanë bërë ata (që ju i quani të ulët)".

113. Përgjegjësia e tyre është vetëm para Zotit tim, nëse kuptoni (këto që po ju them).

114. Unë nuk kam për t'i përzënë kurrë ata që besojnë.

115. Unë jam dërguar vetëm si një paralajmërues i qartë."

116. Ata thanë: "O Nuh! Nëse nuk heq dorë (nga kjo që po bën), do të të vrasim me gurë."

117. Nuhu tha: "O Zoti im! Populli im më ka mohuar.

118. Gjyko, atëherë me drejtësinë Tënde ndërmjet meje dhe atyre dhe më shpëto mua dhe besimtarët që vijnë pas meje!"

119. Dhe Ne i shpëtuam atë dhe të gjithë ata që ishin me të në anijen e mbushur plot.

120. Dhe i mbytëm në ujë ata që mbetën pas.

121. Vërtet, këtu ka fakte, por shumica e tyre (e njerëzve) nuk besojnë.

122. Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon për ata që mohuan profetin Nuh dhe për mënyrën si i përgjigjën ftesës së tij dhe se si i ftoi ai në rrugën e drejtë. Ai na tregon më pas për përfundimin e të gjithëve:

- Edhe populli i Nuhut mohoi të dërguarit. - Vëreni me kujdes! Ai tha: "...mohoi të dërguarit". Pra, në numrin shumë. Kështu, mohimin e Nuhut e konsideroi si mohim të të gjithë profetëve,

sepse ata kanë qenë të gjithë unanimë në mesazhin e tyre. Kështu mohimi i çdo njërit prej tyre konsiderohet si mohimi i të gjithëve dhe i asaj që ata sollën prej Zotit.

- Vëllai i tyre, Nuhu, u tha: "A nuk e keni frikë (Allahun)?" - Nuhu ishte vëllai i tyre nga gjaku dhe farefisnia. Zoti i zgjedh profetët nga mesi i popullit ku ata dërgohen, që bindja ndaj tyre të jetë më e thjeshtë. Ata, duke qenë se e njohin mirë prejardhjen e Profetit, nuk kanë nevojë të kërkojnë për të. Nuhu iu drejtua atyre me më të butat dhe të zgjedhurat fjalë, siç është zakoni i të gjithë profetëve (paqja e Zotit qoftë mbi ta): "A nuk po i frikësoheni Allahut të Lartësuar dhe t'i largoheni adhurimit të idhujve? A nuk po i përkushtoheni Allahut me sinqeritet dhe të jeni me të shpëtuarit?"

- Unë jam një Profet i besuar, i dërguar (veç) për ju. - Dërgimi i tij posaçërisht tek ju është shkak i mjaftueshëm që ju të respektoni dhe pranoni mesazhin e tij, të besoni në të dhe ta falenderoni Allahun, që ju dalloi duke ju dërguar këtë profet të nderuar. Përshkrimi i tij si 'i besuar' tregon e jep siguri se ai kurrë nuk flet të pavërteta për Zotin dhe as nuk shton dhe as nuk pakëson gjë në Shpalljen e Tij. Kjo duhet të bëjë që ju të besoni çdo lajm të sjellë prej tij dhe t'i bindeni çdo urdhërese të tij.

- Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua! - Frikësojuni Zotit dhe m'u bindni në urdhëresat që ju jap dhe në largimin nga ndalesat. Këto janë të detyrueshme, nëse e besoni se unë jam profet i dërguar tek ju. Duke qenë se unë jam profet i dërguar ndër ju dhe besnik i Shpalljes së Zotit, ju duhet t'i frikësoheni Zotit dhe të më bindeni në mesazhin tim prej Zotit. Pastaj, duke përmendur se nuk ka asnjë shkak ndalues për realizimin e urdhërimit të mësipërm, Allahu i Lartësuar thotë:

- Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. - Nëse do t'ju kërkoja ndonjë taksë e shpërblim për veten time, kjo do të shërbente si shkak që të thoshit se po rëndoheni nga taksat.

- **Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të Botëve.** - Me detyrën si profet, që sjell mesazhin e Zotit ndër ju, unë shpresoj që të afrohem tek Zoti i botëve dhe shpresoj në shpërblimin e madh të Tij. Ndërsa në lidhje me ju, ajo që kam është thjesht këshilla për të rregulluar gjendjen dhe lidhjet tuaja me Zotin. Unë dëshiroj për ju thjesht që të merrni rrugën e drejtë të Zotit tuaj.

- **Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!** - Nuhu e përsërit këtë frazë, gjë që tregon se ai qëndroi gjatë në popullin e vet për t'i ftuar, sikurse tregon Zoti: "Ne e dërguam Nuhun te populli i vet dhe ai qëndroi ndër ata një mijë vjet pa pesëdhjetë vjet; por ata i përfshiu përmbytja sepse ishin keqbërës." [Ankebut 14]. Ai tha: "Ai tha: "O Zoti im! Unë e ftova popullin tim natën dhe ditën, Por ftesa ime vetëm sa ia shtoi largimin. Sa herë që unë i ftoja ata tek Ti, për t'ua falur gjynahet, ata i fusnin gishtat në veshë dhe mbulonin kokat me teshat e tyre, për të vazhduar në të tyren me një kryeneqësi të madhe. Unë i ftova ata haptazi. Ua drejtova thirrjen sheshazi e shumë herë edhe fshehurazi". Unë u thashë: "Kërkojini falje Zotit tuaj! Ai vërtet është Falës i Madh...." [Nuh 5 – 10]. Siç shihet, ai gjithmonë i urdhëronte për këtë çështje të rëndësishme dhe të domosdoshme. Duke refuzuar ftesën e tij, ata u justifikuan me diçka që nuk vlen si arsye për të refuzuar ftesën e një profeti.

- **Ata i thanë: "E si të të besojmë ty, kur ty të pasojnë më të ulëtit?"** - Si të të pranojmë, kur ne shohim se pasuesit e tu janë veçse njerëzit e rëndomtë dhe të parëndësishëm, madje më të përbuzurit e të varfërit?! Kjo tregon se ata thjesht synonin të refuzonin ftesën dhe të vërtetën. Ajo tregonte, gjithashtu, injorancën e tyre të thellë rreth realitetit të gjërave. Nëse ata vërtet do të kishin si synim njohjen e të vërtetës dhe sigurinë rreth saj dhe nëse do të kishin ndonjë paqartësi e dyshim në ftesën e profetit, do të thoshin: "Na e trego dhe vërteto saktësinë e asaj në të cilën na fton

me forma të drejta të argumentimit dhe arsyetimit!" Nëse do ta mendonin mirë çështjen, ata do të dilnin në përfundimin se pasuesit e Nuhut ishin vërtet më të zgjedhurit, më të mirët, më të dalluarit, më të mençurit, më të edukuarit dhe me moralin më të lartë. Nga ana tjetër, ata do të kuptonin se më të përcmuarit janë ata që u është hequr aftësia e të logjikuarit drejt dhe që u duket i bukur adhurimi i idhujve e gurëve; janë pikërisht ata të mjerë që adhurojnë, u përlulen dhe lusin sende pa jetë e pa fuqi; janë ata që refuzojnë ftesën e njerëzve të përkryer, pra, të profetëve të Zotit. Vetëm një shikim i shpejtë në ftesën e profetëve do të mjaftonte për të gjykuar se kush mbron të vërtetën dhe kush flet e mbron të kotën, pa pasur nevojë për fakte shtesë. Kështu, kur populli refuzoi ftesën e Nuhut me fjalët: "E si të të besojmë ty, kur ty të besojnë më të ultit?", ne arrijmë të kuptojmë se ata ishin të humbur dhe e refuzonin Shpalljen e Zotit pa asnjë të drejtë. Logjika e tyre ishte tërësisht e gabuar dhe e pamjaftueshme për të hedhur poshtë ftesën e një profeti të Zotit. Fjalët e tyre janë mëse të mjaftueshme për ne që të gjykojmë drejt, edhe sikur të mos njihnim asnjë mrekulli të Nuhut dhe asnjë informacion rreth ftesës së tij madhështore dhe këmbëngulëse, të cilat forcojnë sigurinë për vërtetësinë e tij si profet dhe të mesazhit që ai solli prej Zotit.

- **Nuhu tha: "Unë nuk e di se çfarë kanë bërë ata (që ju i quani të ulët)".** - Unë nuk di asgjë prej punëve të atyre njerëzve, që ju i quani të ultët dhe të përcmuar. Punët e tyre i di vetëm Zoti dhe është Ai që do t'i marrë në llogari.

- **Përgjegjësia e tyre është vetëm para Zotit tim, nëse kuptoni (këto që po ju them).** - I dërguari ka detyrë vetëm kumtimi i qartë për të gjithë. Pra, ju mendoni vetëm për ftesën time. Nëse ajo është e vërtetë, atëherë nuk kemi punë me njerëzit e tjerë. Detyra juaj është e thjeshtë t'i nënshtrohni të vërtetës. Secili do të përgjigjet i vetëm përpara Zotit:

- **Unë nuk kam për t'i përzënë kurrë ata që besojnë.** - Me sa duket ata mohues, - Allahu i shëmtoftë! - i kërkuan Nuhut që t'i dëbonte të varfërit dhe "njerëzit e rëndomtë", siç i quanin. Me mendjemadhësi e arrogancë, ia vunë si kusht për të pranuar besimin, që ai të largonte të varfërit, por Nuhu u tha: "Unë nuk kam për t'i përzënë kurrë besimtarët." Ata nuk meritojnë dëbimin dhe poshtërimin, por meritojnë nderimin dhe vlerësimin me fjalë dhe me vepra, ashtu siç thotë Zoti: "Kur të vijnë tek ti ata që i besojnë ajetet Tona, thuaju: "Selamun alejkum! Zoti juaj ia bëri detyrë Vetes së Vet mëshirën. Nëse ndonjëri prej jush bën ndonjë të keqe pa e ditur, e pastaj pendohet dhe përmirësohet, s'ka dyshim se Allahu është Falës i Madh dhe Mëshirëplotë." [En'am 54].

- **Unë jam dërguar vetëm si një paralajmërues i qartë.** - Unë jam thjesht një paralajmërues dhe kumtues besnik i Shpalljes nga Zoti. Unë përpiqem me çdo mundësi të këshilloj njerëzit dhe të rregulloj gjendjen e tyre. Unë nuk kam në dorë asnjë pushtet. E gjithë çështja është në dorë të Allahut. Kështu vazhdoi Nuhu me ftesën e tij natën e ditën, fshehtaz dhe haptazi, por ajo nuk u shtoi atyre gjë tjetër, veç largimit dhe armiqtësisë dhe thanë:

- **Ata thanë: "O Nuh! Nëse nuk heq dorë (nga kjo që po bën), do të të vrasim me gurë."**

Nëse nuk ndalesh nga ftesa jote për të adhuruar një Zot të Vetëm, "...do të të vrasim me gurë." Do të të vrasim me mënyrën më të keqen, me gurë, ashtu siç vrasim qentë. Allahu i mallkoftë, sa e shëmtuar ishte kjo përgjigje! Këshilluesit të mirë e besnik, që ishte më i dhembshuri për ta sesa ata për veten e tyre, i dhanë me të keqen përgjigje që mund të mendohet. Atëherë, nuk është çudi që, pas forcimit të kufrit dhe teprimit me padrejtësitë e tyre, Nuhu të bënte një mallkim, që do t'i përfshinte ata nga çdo anë. Ai tha: "Nuhu tha: "O Zoti im! Mos lër mbi Tokë asnjë nga jobesimtarët! Nëse Ti i lë, ata do t'i

largojnë adhuresit e Tu (nga rruga e drejtë) dhe prej tyre do të lindin veçse të shfrenuar dhe jobesimtarë. O Zoti im! Më fal mua, fali prindërit e mi, ata që hynë në shtëpinë time si besimtarë dhe të gjithë besimtarët e besimtare! Ndërsa jobesimtarëve shtoj veçse dëshpërim!". [Nuh 26 – 28]. Ndërsa këtu tha:

- **"O Zoti im! Populli im më ka mohuar. Gjyko, atëherë, me drejtësinë Tënde ndërmjet meje dhe atyre dhe më shpëto mua dhe besimtarët që vijnë pas meje!"** - Shkatërroji ata që i kanë kaluar kufijtë. Nuhu e dinte mirë se ishin ata mohues që i kishin kaluar kufijtë, prandaj dhe tha: "Gjyko me drejtësinë tënde ndërmjet meje dhe atyre dhe më shpëto mua dhe besimtarët që vijnë pas meje!"

- **Dhe Ne i shpëtuan atë dhe të gjithë ata që ishin me të në anijen e mbushur plot.** - U shpëtuan Nuhun dhe ata që besimtarë të pakët që ishin me të, duke i mbartur në anijen e mbushur plot me krijesa të ndryshme, sipas urdhrat të Zotit.

- **Dhe i mbytëm në ujë ata që mbetën pas.** - Pas Nuhut dhe besimtarëve që ishin me të, Zoti i përmbysi të gjithë të tjerët.

- **Vërtet, këtu ka fakte, por shumica e tyre nuk besojnë.** - Në këtë histori, ku Zoti shpëtoi Nuhun dhe përmbysi mohuesit, ka shenja të qarta për vërtetësinë e profetëve Tanë dhe për saktësinë e mesazhit që ata sollën. Nga ana tjetër, ajo tregon edhe për kotësinë dhe përfundimin e keq të idhujtarisë dhe të atyre që mohojnë profetët e Zotit dhe shpalljet e tyre.

- **Nuk ka dyshim se Zoti yt, Ai është Ngadhënjimtari, Mëshirëploti.** - Me krenarinë dhe forcën e tij, Allahu i poshtëroi e i mposhti mohuesit, duke i mbytur që të gjithë me atë tufan të pashembullt. Allahu është Mëshirëplotë për të dashurit e Tij, që i ka zgjedhur të kujdeset për ta. Ai e shpëtoi Nuhun dhe ata që besuan së bashku me të.

Ajetet 123 – 140

123. Edhe populli Ad nuk i besoi të dërguarit.

124. Vëllai i tyre, Hudi u tha: “A nuk e keni frikë (Allahun)?”

125. Unë jam një Profet i besuar, i dërguar (veç) për ju.

126. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!

127. Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve.

128. A po ndërtoni në çdo kodër përmendore sa për lojë?

129. A po ndërtoni pallate të fortifikuara, me shpresë se do të jetoni përgjithmonë?

130. E kur ndëshkoni, ndëshkoni mizorisht?

131. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!

132. Po. Kijeni frikë Atë që ju dhuroi bujarisht të gjitha ato që i dini mirë.

133. Ai ju dhuroi bujarisht begati dhe djem,

134. kopshte e burime uji.

135. Vërtet, unë i frikësohem dënimit tuaj në një ditë të madhe.”

136. Ata thanë: “Për ne është njëlloj, na këshillon apo nuk na këshillon.

137. Kjo nuk është gjë tjetër, vetëm se një traditë e popujve të lashtë.

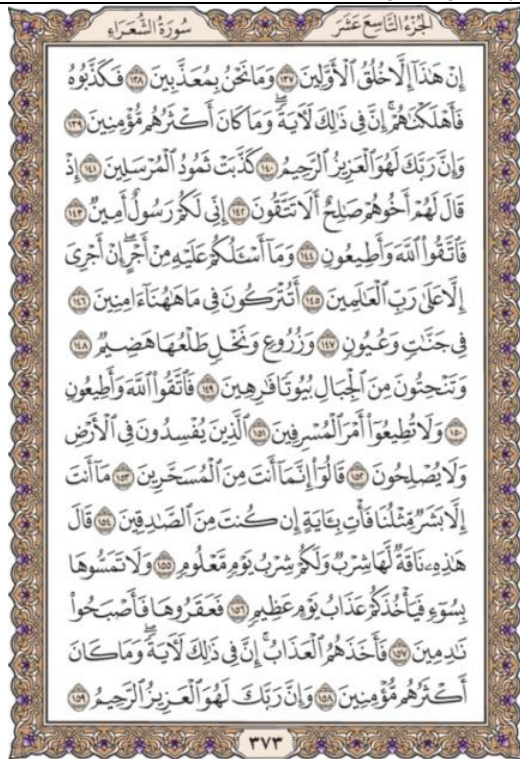
138. Dhe ne, kurrë nuk kemi për t'u dënuar!”

139. Kështu, ata e mohuan atë (Hudin) dhe Ne i shkatërruam ata. Vërtet, këtu ka fakte, por shumica e tyre (e njerëzve) nuk besojnë.

140. Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.

Shpjegimi i ajeteve

- Edhe populli Ad nuk i besoi të dërguarit. Vëllai i tyre, Hudi, u tha: “A nuk e keni frikë (Allahun)?” - Edhe ky popull i quajtur Ad mohoi profetët e Zotit. Edhe pse mohuan vetëm profetin e tyre Hud, kjo u konsiderua si mohim i të gjithë profetëve të Zotit, sepse mesazhi dhe ftesa e të gjithëve ishte e njëjtë. Vëllai i tyre nga gjaku dhe farefisnia u tha plot urtësi dhe butësi: “A nuk e keni frikë (Allahun)? A

nuk po i frikësoheni Zotit dhe të braktisni adhurimin e idhujve?

- **Unë jam një Profet i besuar i dërguar (veç) për ju.** - Mua më dërgoi Zoti posaçërisht tek ju dhe për t'u kujdesur për ju. Unë jam besnik i Shpalljes së Tij, dhe ju e dini mirë këtë fakt për mua.

- **Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!** - Përbushni hakun e Zotit të Lartësuar, që është devotshmëria ndaj Tij. Kryeni detyrën edhe ndaj meje, pra, bindjen në atë që ju urdhëroj dhe largohuni nga ajo që ju ndaloj. Nuk ka asgjë që t'ju pengojë të bëni një gjë të tillë.

- **Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë.** - Për ftesën dhe kumtimin e së vërtetës ndër ju, unë nuk po ju kërkoj ndonjë shpërblim. Unë thjesht dëshiroj të përmirësoj gjendjen tuaj dhe t'ju këshilloj. Nuk po ju rëndoj me asnjë kërkesë.

- **Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve.** - Ai është edhe Zoti juaj, që kujdeset për ju me mirësitë e Tij. Ai ju mbulon me mirësitë dhe bujarinë e Tij.

Përkujdesi i Allahut për të dashurit e Tij, që e adhurojnë, është shumë më i madh, dhe pikërisht këtë duhet të synoni.

- **A po ndërtoni në çdo kodër përmendore sa për lojë?** - Ju ngrini në lugina, kodra e male ndërtesa të kota dhe pa asnjë funksion dhe dobi për dynjanë ose fenë tuaj.

- **A po ndërtoni pallate të fortifikuara, me shpresë se do të jetoni përgjithmonë.** - Ju ndërtoni pallate të fortifikuara, sikur do të jeni të përjetshëm, kur dihet që askush nuk mund të jetë i përjetshëm në këtë botë.

- **E kur ndëshkoni, ndëshkoni mizorisht?** - Kur ndëshkoni njerëzit, ju tregoheni të ashpër dhe të pamëshirshëm. Ju i torturoni, i vrisni dhe u grabisni pasurinë. Allahu i Lartësuar u pati dhënë atyre shumë fuqi trupore. Atë forcë ata duhet të përdornin në bindje ndaj Zotit, por ata u treguan kryeneçë e mëndjemëdhenj dhe thanë: "Kush është më i fortë se ne?" [Fusilet 15]. Ata e përdorën fuqinë e tyre në poshtërsi dhe mosbindje ndaj Zotit, në kotësira dhe gjëra të padobishme. Profeti i tyre i ndaloi nga diçka e tillë, pastaj i këshilloi për devotshmëri:

- **Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!** - Frikësojuni Allahut dhe largojuni shirkut, padrejtësive dhe tiranisë. Tashmë ju e dini se unë jam profeti i Allahut, i dërguar ndër ju, dhe unë jam besnik dhe mirëdashës për ju!

- **Po. Kijeni frikë Atë që ju dhuroi bujarisht të gjitha ato që i dini mirë. Ju dhuroi bujarisht begati dhe djem, kopshte e burime uji.** - Allahu ju ka begatuar me mirësi të shumta, si bagëtitë, delet, lopët dhe devetë. Ai ju ka dhuruar fëmijë, pasardhës e pasuri të shumta. Ai ju fal edhe djemtë. Allahu i Lartësuar u kujton njerëzve mirësitë që u ka dhuruar atyre. Pastaj Profeti i kërcënon ata për ndëshkimin e Allahut, duke thënë:

- **Vërtet, unë i frikësohem dënimit tuaj në një ditë të madhe.** - Nga dhembshuria, mëshira dhe bamirësia për ju, frikësohen se do t'ju godasë zemërimi i Zotit. Unë kam

frikë nga dënimi i një dite të madhe. Nëse ky ndëshkim fillon të zbresë, askush nuk mund të largojë ose ndalojë, nëse ju vazhdoni në kufirin dhe kalimin e kufijve.

- **Ata thanë: "Për ne është njëllor, na këshillon apo nuk na këshillon."** - Këto ishin fjalët e mohuesve të së vërtetës dhe refuzuesve të profetëve: "Për ne është njëllor, na këshillon apo jo." Të dyja rastet për ta ishin tërësisht njëllor. Kjo ishte një shprehje e arrogancës së tyre të madhe. Këshillat dhe porositë e Zotit janë të fuqishme dhe ndikuese të forta në zemër. Madje, edhe malet do të çaheshin nga frika për Zotin, me gjithë fortësinë dhe ngurtësinë e tyre. Ato këshilla prekin edhe shpirtrat e njerëzve të mençur. Por ngurtësia dhe injoranca e këtyre njerëzve kishte arritur në atë masë, saqë asgjë nuk u bënte efekt. Kështu ndodh me zemrat që janë të mbushura me padrejtësi dhe janë të zhytura në errësi. Për to nuk ka shpresë për udhëzim.

- **Kjo nuk është gjë tjetër vetëm se një traditë e popujve të lashtë.** - Kuptimi: Të gjitha këto mirësi i kanë pasur edhe brezat e shkuar. Njerëzit herë pasurohen e herë varfërohen. Kështu është jeta. Domethënë, ata nuk e pranin faktin që të gjitha këto gjendje janë sprova dhe mirësi të përcaktuara nga Allahu.

- **Dhe ne, kurrë nuk kemi për t'u dënuar.** - Ky është mohim i ringjalljes. Ata sikur talleshin me Profetin dhe kërcënimin e tij se do të ringjalleshin. Ata thoshin: Edhe nëse e pranojmë atë që Profeti na thotë, ne nuk do të ndëshkohemi. Pra, ashtu sikurse në këtë dynja ne kemi pasur mirësi dhe kënaqësi, edhe në ahiret, nëse të ringjallemi, do të kemi të mira.

- **Kështu, ata e mohuan atë (Hudin) dhe Ne i shkatërruam ata.** - Kështu, mohimi i ftesës u bë një cilësi e tyre, që nuk ndryshonte për asnjë shkak, prandaj Allahu i Madhëruar i shkatërroi të gjithë sikurse thotë në ajetin tjetër: "Ndërsa Adi u shkatërrua me një stuhi të fuqishme e të zhurmshme, që Ai e lëshoi kundër tyre

shtatë net e tetë ditë rresht. Sikur t'i shihje njerëzit që shembeshin përdhé, si të ishin trunje hurmash të zgavruara. A e gjen ndonjë që ka mbetur prej tyre? [Hakka 6 – 8]. Pastaj tha:

- **Vërtet, këtu ka fakte...** - Këtu ka argumente që tregojnë për sinqeritetin dhe besnikërinë e Profetit (a.s) dhe për vërtetësinë e asaj që ai solli nga Zoti. Ato tregojnë, gjithashtu, për kotësinë e asaj që ndiqnin këta njerëz të humbur, të zhytur në shirkun, tiraninë dhe padrejtësinë e tyre.

- **...por shumica e tyre (e njerëzve) nuk besojnë.** - Ata nuk besojnë, edhe pse faktet e kësaj të vërtete ishin të shumta.

- **Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.** - Allahu është *El Aziz* - Krenari e Ngadhënjimtari, që me madhështinë dhe krenarinë e Tij shkatërroi popullin e Hudit. Atyre nuk u vleu para Zotit fuqia e tyre e madhe dhe as tirania. Allahu është *Er-Rahim* - Mëshirëplotë me Profetin dhe me besimtarët e Tij, duke i shpëtuar nga ndëshkimi.

Ajetet 141 - 159

141. Edhe popull Themud nuk u besoi të dërguarve.

142. Vëllai i tyre, Salihu, u tha: “A nuk keni frikë (Allahun)?”

143. Unë jam një profet i besuar, i dërguar (veç) për ju.

144. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!

145. Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve.

146. A jeni të sigurt se do të mbeteni (përgjithmonë) të sigurt në gjithçka keni këtu (në këtë botë)?

147. Këtu, mes kopshteve dhe burimeve,

148. mes të mbjellave dhe hurmave, me frutat e tyre të freskëta?

149. Ju gdhendni me mjeshtëri shtëpi nëpër male shkëmbore.

150. Kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!

151. Mos shkoni pas atyre që janë të shfrenuar (kalojnë çdo kufi),

152. që bëjnë shkatërrime në tokë dhe nuk përmirësojnë!”

153. Ata i thanë: “Ti je veçse një i magjepsur!

154. Ti je veçse një njeri, sikurse edhe ne. Sill një argument, nëse thua të vërtetën!”

155. Ai tha: “Ja, ku është një deve. Ajo do të pijë (ujë) një ditë të caktuar, kurse ju ditën tjetër.

156. Mos e prekni për ta dëmtuar, se do t'ju godasë dënimi i Ditës së Madhe!”

157. Ata e therën atë, por u penduan shumë (për atë që bënë).

158. Ata i përfshiu dënimi i premtuar. Vërtet, këtu ka fakte, por shumica e tyre (e njerëzve) nuk besojnë.

159. Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.

Shpjegimi i ajeteve

- **Edhe popull Themud nuk u besoi të dërguarve.** - Themudi ishte një popull i njohur, i përhapur në shumë vendbanime të Hixhrit. Ata e mohuan profetin Salih, por ishte një lloj si të kishin mohuar të gjithë profetët, sepse ai i ftoi ata në teuhid ashtu si të gjithë profetët e Zotit.

- **Vëllai i tyre, Salihu, u tha: “A nuk keni frikë (Allahun)?”** - Vëllai i tyre nga gjaku u foli atyre me dashuri dhe me butësi: “A nuk e keni frikë (Allahun)?” Pra, kini frikë Zotin dhe largohuni nga idhujtaria dhe poshtërsitë!

- **Unë jam një Profet i besuar, i dërguar (veç) për ju.** - Unë jam një profet i dërguar nga Zoti e Krijuesi juaj. Ai më dërgoi tek ju, që t'ju ftoj me butësi dhe dashuri, si mëshirë e përkujdesje për ju. Atëherë, respektojeni dhe jini mirënjohës për këtë mëshirë. Pranojeni përkujdesin dhe mëshirën e Tij, duke u nënshtuar që ta adhuronit e ta jetoni jetën siç Ai kënaqet. Unë jam një profet besnik dhe ju e njihni mirë besnikërinë dhe sinqeritetin, dhembshurinë dhe dëshirën time të mirë për ju. Kjo duhet të shërbejë që ju të më besoni

dhe të besoni atë që unë ju kam sjellë nga Zoti.

- **Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!** - Ruajuni nga zemërimi dhe ndëshkimi i Zotit dhe bindmuni mua në rrugën e Zotit.

- **Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve.** - Kjo nuk përbën pengesë për ju, që të më ndiqni dhe pasoni. Kështu, nuk keni pse të mendoni se unë dua që të grabis pasuritë tuaja. Shpërblimi im është nga Allahu, Zoti i botëve, prandaj vetëm prej Tij e kërkoj shpërblimin.

- **A jeni të sigurt se do të mbeteni të sigurt në gjithçka keni këtu (në këtë botë)? Këtu, mes kopshteve dhe burimeve, mes të mbjellave dhe hurmave, me frutat e tyre të freskëta?** - A mendoni se do të liheni në këto mirësi dhe begati të shumta dhe nuk do të sprovoheni?! Mos, vallë, do të liheni pa u urdhëruar dhe ndaluar?! E si mund të kërkonti dhe përdorni këto mirësi në poshtërsi ndaj Allahut dhe mosbindje ndaj Tij?!

- **Ju gdhendni me mjeshtëri shtëpi nëpër male shkëmbore.** - Aq shumë u përkushtuat dhe u dhatë pas zbukurimeve e stolive, saqë edhe malet i shndërruat në kështjella dhe shtëpi.

- **Kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua! Mos shkoni pas atyre që janë të shfrenuar...** - Frikësojuni Zotit dhe m'u bindni në rrugën që ju afron tek Ai. Mos ju bindni atyre që kanë kaluar çdo kufi.

- **...që bëjnë shkatërrime në tokë dhe nuk përmirësojnë.** - Shkatërrimi i tokës me poshtërsi dhe nxitja e njerëzve për to ishte cilësia e tyre e pandashme dhe dalluese. Ata dinin vetëm të shkatërronin dhe nuk sillnin asnjë përmirësim. Ata ishin mbartës së ligësisë. Ata ishin të përkushtuar në kundërshtimin e Profetit dhe ftonin në rrugët e humbjes, prandaj Salihu i paralajmëroi që të mos mashtroheshin prej tyre. Mbase këta janë ata për të cilët Allahu

ka thënë: "Në qytet ishin nëntë veta që bënë shkatërrime në tokë dhe nuk përmirësonin." [Neml 48]. Sidoqoftë, këshilla e Profetit nuk u bëri dobi atyre dhe nuk e përfillën fare atë. Madje ata i thanë Salihut:

- **"Ti je veçse një i magjepsur!"** - Ti je i magjepsur dhe flet gjëra të pakuptimta.

- **Ti je veçse një njeri sikurse edhe ne.** - Ti je veçse një njeri, sikurse edhe ne. Atëherë, çfarë ke ti më tepër, që të na ftosh të të pasojmë?

- **Sill një argument, nëse thua të vërtetën!**

- Edhe pse gjendja dhe besnikëria e këtij profeti dhe ajo në të cilën ai i ftonte njerëzit ishte mëse e mjaftueshme për besuar në vërtetësinë e Shpalljes, atyre u dukej e pamjaftueshme. Për shkak të ngurtësisë së zemrave, ata kërkuar prova të tjera, sipas dëshirës së tyre. Zakonisht ata që kërkojnë të tilla prova nuk shpëtojnë, sepse ata i kërkojnë ato me qëllim për të mos besuar dhe të shtyrë nga urrejtja kundër të vërtetës.

- **Ai tha: "Ja, ku është një deve."** - Shihni një deve që del nga shkëmbi i lëmuar! Ju do ta shihni me sytë tuaj këtë shenjë të pashembullt.

- **Ajo do të pijë (ujë) një ditë të caktuar, kurse ju ditën tjetër.** - Një ditë do të pijë vetëm ajo nga pusi dhe ditën tjetër ju.

- **Mos e prekni për ta dëmtuar, se do t'ju godasë dënimi i Ditës së Madhe!"** - Ai kërcënoi që të mos e dëmtonin devenë. Kështu vazhdoi për njëfarë kohe, por përsëri ata nuk besuan dhe nuk u nënshtruan.

- **Ata e therën atë, por u penduan shumë, prandaj i përfshiu dënimi i premtuar.** - Ishte veçse një britmë e madhe, që i shkatërroi të gjithë.

- **Vërtet, këtu ka fakte, por shumica e tyre nuk besojnë.** - Këtu ka argumente për vërtetësinë e asaj që solli Profeti ynë dhe për kotësinë e kundërshtarëve dhe armiqve të tij.

- **Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.**

Ajetet 160 – 175

160. Populli i Lutit nuk i besoi të dërguarit.

161. Vëllai i tyre, Luti, i tha: “A nuk keni frikë (Allahun)?”

162. Unë jam një profet i besuar, i dërguar (veç) për ju.

163. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m’u bindni mua!

164. Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve.

165. Nga të gjitha krijesat e kësaj bote, ju po shkoni pas meshkujve

166. dhe lini mënjanë ato, të cilat Zoti juaj i krijoi si bashkëshorte për ju?! Ju jeni vërtet një popull që kalon çdo kufi (të së keqes).”

167. Ata thanë: “O Lut! Nëse nuk ndalesh (nga këto që na thua), me siguri do të të dëbojmë.”

168. Ai (Luti) tha: “Unë e urrej atë që bëni ju.

169. O Zoti im! Më shpëto mua dhe familjen time nga ajo që bëjnë ata!”

170. Kështu, Ne e shpëtuan atë dhe tërë familjen e tij.

171. Përveç një plake (gruas së tij), që mbeti me ata (në dënim).

172. Më pas i shkatërruam të tjerët,

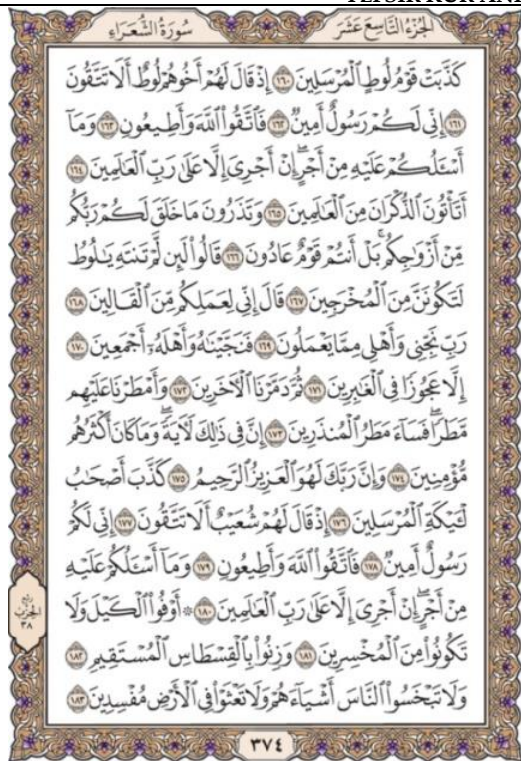
173. duke u lëshuar një breshëri (gurësh nga qielli). Eh, sa i keq ishte ai rrebesh për ata që u paralajmëruan (por nuk ia vunë veshin).

174. Vërtet, këtu ka fakte, por shumica e tyre nuk besojnë.

175. Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.

Shpjegimi i ajeteve

- Populli i Lutit nuk i besoi të dërguarit. Vëllai i tyre, Luti, i tha: “A nuk keni frikë (Allahun)?” Unë jam një profet i besuar, i dërguar (veç) për ju. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m’u bindni mua! Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve. - Profeti i ftoi në mirësi dhe besim, por ata iu përgjigjën njëloj si popujt e shkuar, që

refuzuan profetët e tyre. Të ngjashme ishin zemrat e tyre në kufër, prandaj ishin të ngjashme edhe fjalët e tyre në refuzimin e profetëve dhe mohimin e të vërtetës. Por këta të poshtër, përveç idhujtarisë, bënin edhe një poshtërsi që askush para tyre nuk e kishte bërë.

- Nga të gjitha krijesat e kësaj bote, ju po shkoni pas meshkujve dhe lini mënjanë ato, të cilat Zoti juaj i krijoi si bashkëshorte për ju?! Ju jeni vërtet një popull që kalon çdo kufi (të së keqes).” - Ata parapëlqenin marrëdhëniet homoseksuale, aq të ulët, të poshtër dhe të pisët. Ata nuk pëlqenin gratë e pastra dhe të mira, që Zoti kishte krijuar për ta, sepse ishin një popull që kishte kaluar çdo kufi në armiqësi e padrejtësi. Profeti i tyre vazhdoi t’i ndalonte nga këto poshtërsi, por ata thanë:

- “O Lut! Nëse nuk ndalesh (nga këto që na thua), me siguri do të të dëbojmë.” - Kuptimi: Ne do të të dëbojmë nga vendi ynë.

Kur Luti pa këmbënguljen e tyre në poshtërsi, u tha:

- Unë e urrej atë që bëni ju. - Kuptimi: Unë e urrej këtë punë që bëni ju dhe ju ndaloj nga ajo me forcë, duke ju kërcënuar me ndëshkimin e Zotit. Pastaj u lut për vete dhe për besimtarët.

- O Zoti im! Më shpëto mua dhe familjen time nga ajo që bëjnë ata!" - Na ruaj nga veprat dhe ndikimi i tyre, si dhe ndëshkimi që ai sjell me vete. Dhe Allahu iu përgjigj lutjes së tij:

- Kështu, Ne e shpëtuam atë dhe tërë familjen e tij. Përveç një plake (*gruas së tij*), që mbeti me ata (*në dënim*). - Pra, përveç gruas së tij, e cila mbeti së bashku me ta në ndëshkim.

- Më pas i shkatërruam të tjerët, duke u lëshuar një breshëri (*gurësh nga qielli*). Eh, sa i keq ishte ai rrebesh për ata që u paralajmëruan (*por nuk ia vunë veshin*)! - Mbi ta u hodhën gurë të ndezur. Eh, sa i dhembshëm ishte ai shi gurësh për atë popull që iu tërhoq vërejtje nga Profeti i Zotit! Allahu i shkatërroi nga i pari, deri tek i fundit.

- Vërtet, këtu ka faakte, por shumica e tyre nuk besojnë. Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti. - Kështu i shkatërroi Zoti me krenarinë e Tij mohuesit dhe shpëtoi me mëshirën e Tij besimtarët e ruajtur.

Ajetet 176 – 191

176. Edhe populli i Ejkes mohoi të dërguarit.

177. Shuajbi u tha atyre: "A nu keni frikë (*Allahun*)?"

178. Unë jam një profet i besuar, i dërguar (*veç*) për ju.

179. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua!

180. Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve.

181. Plotësojeni masën (*kur matni*) e mos u bëni prej atyre që u hyjnë në hak të tjerëve!

182. Peshoni me peshore të saktë!

183. Kurrë mos ua hani hakun njerëzve dhe mos bëni shkatërrime në tokë!

184. Frikësojuni Atij që ju krijoi ju dhe brezat e mëparshëm!"

185. Ata thanë: "Ti je nga ata të magjepsurit!"

186. Ti je veçse një njeri (*vdekatar*), ashtu si edhe ne. Ne mendojmë se ti je një gënjeshtar!

187. Nëse je i vërtetë, atëherë bëj që të bjerë mbi ne një copë qielli!"

188. Shuajbi tha: "Zoti im e di më së miri atë që bëni ju."

189. Por ata e mohuan atë. Atëherë, ata i goditi dënimi i Ditës së Hijes (*së reve plot ndëshkim*). Vërtet, ai ishte dënimi i Ditës së Madhe.

190. Vërtet, këtu ka fakte, por shumica e tyre nuk besojnë.

191. Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.

Shpjegimi i ajeteve

- Edhe populli i Ejkes mohoi të dërguarit.

- Këta ishin banorët e Medjenit, në të cilin kishte kopshte me bimë e pemë të dendura, të gërshtuara me njëra tjetrën. Ata e kundërshtuan dhe e mohuan profetin e tyre Shuajbin, i cili u sollti atë mesazh që sollën të gjithë profetët e tjerë të Zotit.

- Shuajbi u tha atyre: "A nuk keni frikë (*Allahun*)?" - A nuk po i frikësoheni Zotit dhe ta lini atë që sjell zemërimin e Tij? Ai e urren mohimin dhe poshtërsitë. Ai zemërohet kur nuk iu bindeni urdhëresave të Tij.

- Unë jam një profet i besuar, i dërguar (*veç*) për ju. Prandaj, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua! - Duke qenë se unë jam i dërguari i Tij besnik ndër ju, atëherë duhet të më bindeni kur ju ftoj në atë që ju shpëton nga dënimi i Zotit dhe ju mundëson çdo të mirë.

- Unë nuk kërkoj prej jush asnjë shpërblim për këtë. - Unë nuk ju kërkoj asgjë për ftesën dhe udhëzimet që ju sjell nga Zoti.

- Shpërblimi për mua është vetëm prej Zotit të botëve. - Përveç idhujtarisë që

bënin, ata ishin njerëz që hanin në peshë dhe cenonin hakun e njerëzve, prandaj Profeti i tyre u tha:

- **Plotësojeni masën (kur matni) e mos u bëni prej atyre që u hyjnë në hak të tjerëve!** - Mos u bëni nga ata që cenojnë hakun e njerëzve dhe hanë pasuritë e tyre pa të drejtë, në peshë dhe matje.

- **Peshoni me peshore të saktë! Kurrë mos ua hani hakun njerëzve dhe mos bëni shkatërrime në tokë!** - Peshoni me peshore të drejtë, që nuk gabon dhe nuk cenon hakun e njerëzve.

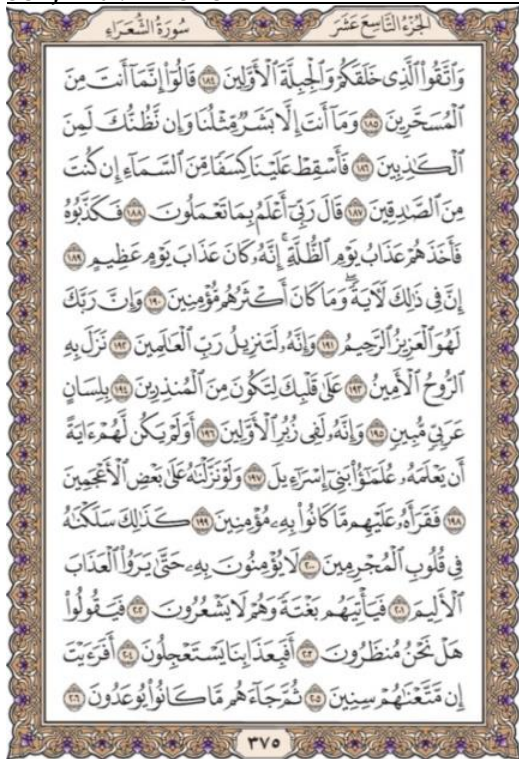
- **Frikësojuni Atij që ju krijoi ju dhe brezat e mëparshëm!** - Ai ju krijoi herën e parë. Ashtu siç ishte i Vetëm në krijimin tuaj dhe të etërve tuaj të hershëm, ashtu duhet ta njësoni Atë me adhurim dhe teuhid. Ashtu sikurse është Allahu i Vetmi që ju bëri të ekzistoni dhe ju dhuroi mirësi të shumta, pranojeni ftesën e Tij dhe tregohuni mirënjohës. Por ata që e e mohuan Shpalljen thanë:

- **Ata thanë: “Ti je nga ata të magjepsurit!”** - Ti je duke folur si një i magjepsur. E shumta që mund të thuhet për një njeri të tillë është se fjalët e tij nuk merren për bazë.

- **Ti je veçse një njeri (vdekatar), ashtu si edhe ne. Ne mendojmë se ti je një gënjeshtar!** - Ti nuk ke asnjë veçori dhe vlerë shtesë mbi ne, që të na ftosh për të pasuar rrugën tënde. Kjo është një fjalë e ngjashme me fjalët e popujve para dhe pas tyre, të cilët mohuan profetët e Zotit me dyshimet e tyre. Mohuesit vazhdimisht do të hedhin të tilla dyshime, a thua se kanë rënë dakord mes tyre. Duke qenë të ngjashëm në kufër dhe në zemra, ishin të ngjashëm edhe në dyshimet dhe kotësitë që paraqisnin. Profetët gjithmonë u përgjigjeshin: “Ne jemi veçse njerëz, sikurse edhe ju, por Allahu ia dhuron mirësinë kujt të dojë nga robërit e Vet. Nuk na takon ne t’ju sjellim ndonjë argument, përveçse me dëshirën e Allahut. Vetëm Allahut le t’i mbështeten besimtarët.” [Ibrahim 11].

- **Nëse je i vërtetë, atëherë bëj që të bjerë mbi ne një copë qielli!** - Sigurisht kjo ishte një paturpësi e madhe dhe padrejtësi nga ana e tyre. Kjo ishte shpifje e pastër, edhe pse ishin tërësisht të bindur për të kundërtën. Çdo profet që është dërguar për të ftuar popullin e vet është përballur me refuzimin e tyre dhe gjithmonë ka polemizuar me ta. Atëherë, Zoti u ka sjellë profetëve shenja madhështore, të shfaqura në duart e tyre dhe të mjaftueshme që njerëzit të bindeshin për vërtetësinë e tyre dhe të shpalljeve të Zotit që sollën. Në mënyrë të veçantë, Shuajbit iu dha një shenjë dhe aftësi e mrekullueshme në komunikim me popullin e tij. Ai u quajt edhe *Hatibul Enbija* - Hatibi i Profetëve, pikërisht për aftësinë dhe urtësinë e tij të veçantë në këshillimin dhe kujdesin për popullin e tij. Ai i ftonde ata me mënyrën më të bukur dhe të zgjedhur me shumë kujdes. Populli i tij ishte tërësisht i sigurt për sinqeritetin e këtij Profeti të dalluar dhe për faktin se ajo që solli nga Zoti ishte e vërtetë dhe e drejtë. Kështu, pretendimi i tyre se ai ishte gënjeshtar, ishte i kotë. Ata thanë: "... bëj që të bjerë mbi ne një copë qielli!", pra, copa ndëshkimi shfarosëse mbi ne. Nëse je i vërtetë në këtë pretendim, atëherë le të bjerë mbi ne dënimi shkatërrues dhe shfarosës. Kjo i ngjante fjalës së mohuesve të hershëm: "Kujto si thanë ata: “O Allah! Nëse ky (*Kuran*) është vërtet prej Teje, lësho mbi ne rrebesh gurësh nga qielli, ose na jep ndonjë dënim të rëndë!”" [Enfal 32]. Por ajeti mund të ketë kuptimin se ata kërkuan që të zbriste ndonjë nga shenjat dhe mrekullitë që ata propozojnë si kusht për të besuar. Atëherë, Shuajbi u tha:

- **Shuajbi tha: “Zoti im e di më së miri atë që bëni ju.”** - Allahu e di më mirë se kur e zbrat ndëshkimin dhe a do t'i zbrat shenjat dhe mrekullitë e kërkua. Nuk jam unë ai që i sjell këto gjëra. Unë kam detyrë veçse t’ju këshilloj dhe ta kumtoj qartë Shpalljen e Zotit, detyrë të cilën e bëra. Ai që ka pushtetin në dorë është Zoti im, i cili

është i Gjithëditur për punët dhe gjendjen tuaj dhe Ai do t'ju shpërblejë për atë që ju keni pasur si synim. Ai do të llogarisë me drejtësi dhe kështu do t'ju shpërblejë.

- **Por ata e mohuan atë.** - Kështu, mohimi u bë refreni i tyre dhe refuzimi i së vërtetës u bë cilësi e tyre e pandashme, aq sa shenjat dhe argumentet nuk u sillnin më asnjë dobi. Për ta mbetë vetëm dënimi.

- **Atëherë, ata i goditi dënimi i Ditës së Hijes.** - Allahu i Lartësuar u solli një ré në qiell në ato ditë të nxehta dhe përvëluese, pikërisht kur ata po kërkonin një hije që të gjenin pak freski. Kështu, ata u mblodhën të gjithë nën atë hije, që nuk do të ishte aspak freskuese për ta. Pikërisht atje ku prisnin të gjenin freski, Zoti i përvëloi me një ndëshkim të dhembshëm, e kështu mbetën në të si kufoma të ftohta, duke i lënë shtëpitë e tyre të shkreta. Ashtu nisën rrugën drejt vendit të ndëshkimit dhe dëshpërimit të përjetshëm.

- **Vërtet, ai ishte dënimi i Ditës së Madhe.** - Ata të mjerë nuk mund të kthehen në këtë dynja, që të bëjnë punë të mira. Edhe

ndëshkimi ku u zhytën kurrë nuk do t'u zbutet ndonjë çast dhe as nuk u jepet mundësia që të kthehen.

- **Vërtet, këtu ka fakte...** - Në të gjitha këto ka shenja, që tregojnë sinqeritetin dhe besnikërinë e Shuajbit dhe të asaj në të cilën ai i ftoi, ka shenja që tregojnë për kotësinë e asaj që mbronte populli i tij.

- **...por shumica e tyre nuk besojnë.** - Edhe pse panë shumë mrekulli, shumica e tyre nuk besuan, sepse nuk e kishin pastërtinë për të pranuar imanin dhe sepse nuk kishte mirësi në ata, siç thotë Zoti në një ajet tjetër: "Shumica e njerëzve nuk do të jenë besimtarë, sado të ngulësh këmbë ti." [Jusuf 103].

- **Nuk ka dyshim se Zoti yt është Ngadhënjimtari e Mëshirëploti.** - Allahu është Ngadhënjimtari, Krenari e Madhështori, që askush nuk mund ta përfshijë me diturinë e tij si krijesë. Dituria e krijesave është e vogël dhe e ngushtë për ta përfshirë Atë. Me krenarinë e pushtetin e Tij ka nënshtruar çdo krijesë. Ai është Mëshirëploti, që mëshirën e ka përshtetur të pandashëm. Prej gjurmëve të kësaj mëshire janë të gjitha mirësitë e dynjasë dhe të ahiretit, që kur Zoti e bëri të ekzistojë kjo botë, e deri në pafundësi. Treguesi i krenarisë dhe pushtetit të Tij është edhe fakti që Ai i shkatërroi të gjithë ata që mohuan profetët dhe treguan armiqësi ndaj tyre. Pjesë e mëshirës së Tij është fakti që Ai i shpëtoi të dashurit e Tij profetë dhe besimtarët që e pasuan. Më parë, Allahu përmendi historitë e profetëve dhe ndodhitë e tyre me popujt përkatës, si dhe ftesën e vazhdueshme dhe me durim që ata bënë. Ai tregoi, gjithashtu, edhe se si reaguan ata popuj ndaj shpalljeve dhe refuzimin e tyre të padrejtë. Në fund, Ai përmendi se si i shkatërroi armiqtë e besimit dhe të besimtarëve dhe bëri që profetët dhe besimtarët të jenë të fituarit. Në vijim, Allahu i Madhëruar flet për profetin Muhamed, të nderuarin dhe fisnikun, si dhe për Shpalljen që iu dha atij. Ai na tregon se

në këtë libër ka udhëzim të plotë për ata që janë të mençur dhe të urtë:

Ajetet 192 – 203

192. Pa dyshim, ky (Kur'ani) është shpallje e Zotit të botëve.

193. Atë e solli Shpirti Besnik (Xhibrili)

194. në zemrën tënde (o Muhamed), për t'u bërë paralajmërues (i gjithë botës),

195. me një me gjuhë të kulluar arabe.

196. Pa dyshim, ai (Kur'ani) është i përmendur edhe në librat e mëparshëm.”

197. A nuk ishte provë për ata (për jobesimtarët mekas), se atë (Kur'anin) e dinin edhe dijetarët e bijve të Izraelit?

198. Sikur Ne t'ia kishim shpallur atë (Kur'anin) ndonjë joarabi

199. dhe ai t'ua lexonte atyre, ata nuk do t'i besonin atij.

200. Kështu e futim atë (mohimin e Kur'anit) në zemrat e keqbërësve,

201. prandaj ata nuk do të besojnë në të (Kur'an), derisa ta shohin dënimin e dhembshëm,

202. që do t'u vijë befaz dhe pa e ndier.

203. Atëherë, ata do të thonë: “A do të na jepet afat?”

Shpjegimi i ajeteve

- **Pa dyshim, ky (Kur'ani) është shpallje e Zotit të botëve.** - Ai që e zbriti këtë Libër është Shpikësi e Krijuesi i qiejve dhe i Tokës. Është Ai që kujdeset për të gjithë botën, si atë qiellore, ashtu edhe atë tokësore. Ashtu siç kujdeset për ta duke u dhënë mirësitë e dynjasë dhe trupit të tyre, po ashtu kujdeset që t'u japë atyre udhëzimin, që të rregullojnë ahiretin e tyre. Pa dyshim që mirësia më e madhe që tregon përkujdesin e Tij madhështor është zbritja e këtij libri të mrekullueshëm. Në Kur'an ka mirësi e begati të pamata. Ai është një udhëzim i plotë dhe i qartë për të arritur mirësitë e të dy botëve dhe për të arritur gradën më të lartë të moralit më të mirë dhe të zgjedhur. Udhëzimet dhe dituria që gjenden në këtë Libër nuk mund të gjenden diku tjetër. Vërej me kujdes! Allahu thotë: “Pa dyshim, ai (Kur'ani) është shpallje e Zotit të botëve.” Kjo tregon për

madhësinë e këtij Libri dhe është gjithashtu një nxitje e madhe për ta respektuar dhe nderuar këtë Shpallje, sepse është vetë Zoti i botëve që e ka folur dhe shpallur Atë. Është vetë Krijuesi që e shpalli këtë Libër e jo dikush tjetër, me qëllimin që të na udhëzojë drejt mirësive dhe të na begatojë me çdo të mirë në të dyja botët.

- **Atë e solli Shpirti Besnik (Xhibrili) në zemrën tënde (o Muhamed), për t'u bërë paralajmërues (i gjithë botës)...** - Ai është Xhibrili (a.s). Ai është absolutisht më i miri i melekëve, më i fuqishmi dhe madhështori. Allahu i Lartësuar e ka përshkruar atë si *El Emin* - Besnik. Pra, ky melek kurrë nuk mund të shtojë ose pakësojë gjë prej Shpalljes. Është ky melek i nderuar që e zbriti këtë libër "...në zemrën tënde, o Muhamed, për t'u bërë paralajmërues (i gjithë botës), që nëpërmjet këtij libri-mrekulli të udhëzosh në rrugën e drejtë dhe të mirësisë e drejtësisë, si dhe të largosh e paralajmërosh njerëzit që të largohen nga rruga e humbjes dhe dëshpërimit.

- **...me një me gjuhë të kulluar arabe.** - Arabishtja është më e mira e gjuhëve të botës. Ai e zbriti në këtë gjuhë, që të kuptohet mirë nga populli mes të cilëve u zgjodh, që ata ta kuptonin ftesën e tij përmes kësaj gjuhe të qartë. Mendohu pak se si janë mbledhur gjithë këto veçori dhe mirësi në këtë Libër mrekulli.

1. Ai është më i miri i librave.

2. Atë e solli nga Zoti tek Muhamedi (a.s) më i miri i melekëve, Xhibrili (a.s).

3. Ky Libër ju dhurua më të mirit të krijesave, Muhamedit (a.s).

4. Ky libër u zbrit drejt e në pjesën më të pastër dhe të zgjedhur të këtij Profeti madhështor, në zemrën e tij.

5. Ky Libër iu la në trashëgim popullit më të mirë të nxjerrë ndonjëherë për njerëzit, muslimanëve.

6. Ky Libër u zbrit në gjuhën arabe, më të mirën dhe më të kuptueshme gjuhë të botës, më të gjerën dhe më të pasurën. Pastaj Allahu i Madhëruar thotë:

- **Pa dyshim, ai (Kur'ani) është i përmendur edhe në librat e mëparshëm.** - Shpalljet e mëparshme kanë paralajmëruar dhe përgëzuar për ardhjen e tij, si dhe kanë dëshmuar për vërtetësinë dhe rëndësinë e madhe të tij. Kur u shpall ky Libër, ishte plotësisht ashtu siç kishin paralajmëruar shpallje të hershme. Nga ana tjetër, edhe Kur'ani vërtetoi lajmet e vërteta që gjendeshin në shpalljet e mëparshme, si edhe besnikërinë e profetëve të Zotit.

- **A nuk ishte provë për ata (për jobesimtarët mekas), se atë (Kur'anin) e dinin edhe dijetarët e bijve të Izraelit?** - A nuk u mjafton atyre si shenja dhe argument për të treguar saktësinë e kësaj shpalljeje dhe se është prej Zotit, fakti që: "...atë (Kur'anin) e dinin edhe dijetarët e bijve të Izraelit?" Ata ishin njerëzit më të ditur në atë kohë rreth këtyre çështjeve. Në çdo çështje që ka paqartësira e dyshime, njerëzit duhet të kthehen në njerëzit e specializuar në njohuritë përkatëse, dhe fjala e tyre merret për bazë. Kështu, edhe në kohën e Musait, magjistarët që ishin të specializuar në njohurinë e magjisë, dëshmuuan se ajo që solli Musai nuk ishte magji, por mrekulli nga Zoti. Ata ishin ekspertë dhe dhanë atë dëshmi, që ishte e pranueshme, ndërsa fjalët e të tjerëve ishin të kota dhe nuk merreshin për bazë.

- **Sikur Ne t'ia kishim shpallur atë (Kur'anin) ndonjë joarabi dhe ai t'ua lexonte atyre, ata nuk do t'i besonin atij.** - Sikur Ne t'ia kishim shpallur Kur'anin ndonjë joarabi dhe ai t'ua lexonte atyre të cilët nuk e kuptonin dhe nuk e flisnin gjuhën e tij, "...ata nuk do t'i besonin atij." Ata nuk do të besonin dhe do të thoshin: "Ne nuk e kuptojmë çfarë thotë dhe nuk e dimë se në çfarë po na fton." Atëherë, le ta falenderojnë dhe lavdërojnë Zotin e tyre që ua solli këtë shpallje të mrekullueshme në gjuhën më të qartë dhe të gjerë, profetit më elokuent dhe më oratorit të krijesave, Muhamedit (a.s.). Ai ju qartëson qëllimet e larta të fesë, me shprehjet dhe artikulet më të pastra. Ai është dashmirësi, që synon

rregullimin e çështjeve tuaja dhe ju fton në mirësi me shprehjet më të zgjedhura, dhe kjo duhet t'ju bëjë që ju të nxitoni për ta pranuar dhe besuar atë, për t'u nënshtruar dhe dorëzuar në fenë e tij. Ndërsa mohimi dhe refuzimi i tij pa asnjë shkak e me paqartësi, nuk është gjë tjetër veçse tregues i kufrit dhe inatit, një cilësi që mohuesit e kanë trashëguar brez pas brezi nga njëri tjetri.

- **Kështu e futim atë (mohimin e Kur'anit) në zemrat e keqbërësve...** - Kështu e fusim mohimin, që të mos u ndahet zemrave të keqbërësve. Mohimi hyri në zemrat e tyre si fija e perit në vrimën e gjilpërës dhe ato zemra u mësuan me të. E gjitha kjo ndodhi për shkak të padrejtësisë së tyre dhe shfrenimit të tyre në ligësi e prapësi.

- **...prandaj ata nuk do të besojnë në të (Kuran), derisa ta shohin dënimin e dhembshëm...** - Ata nuk kanë për të ndryshuar, por do të mbeten të zhytur e të harruar në kufër, derisa ta shohin dënimin e dhembshëm.

- **...që do t'u vijë befasi dhe pa e ndier.** - Ai do t'u vijë kur ata të jenë të shkujdesur dhe të pavëmendshëm, pa e ndier fare, kështu që do të jetë një ndëshkim më i ashpër dhe i më dhembshëm.

- **Atëherë, ata do të thonë: "A do të na jepet afat?"** - Ata do të kërkojnë që t'u jepet leje e të afatizohen, por tashmë ka kaluar koha e afatizimit. Mbi ta ka rënë ndëshkimi, që kurrë nuk ka për t'u larguar dhe as ka për t'u pakësuar.

Ajetet 204 – 207

204. A mos po kërkojnë, vallë, shpejtimin e dënimit Tonë?!

205. Por edhe nëse Ne i lëmë të jetojnë (këtë jetë) për pak vjet,

206. prapë do t'u vijë në fund dënimi që u është premtuar.

207. Dhe për çfarë do t'u vlejë ajo jetë që gëzuan?!

Shpjegimi i ajeteve

- **A mos po kërkojnë, vallë, shpejtimin e dënimit Tonë?!** - Mos kërkojnë që t'u shpejtohet dënimi? Ai është një dënim i

dhembshëm, që nuk mund të shpërfilllet dhe të përçmohet. Po çfarë i mashtroi këta të mjerë? Mos vallë kanë fuqi dhe energji për ta përballuar dhe duruar atë?! Apo kanë forcë e pushtet për ta larguar prej vetes, kur të zbresë, ose për ta ndaluar që të zbresë? Apo mendojnë se Ne nuk kemi forcë e pushtet për të bërë diçka të tillë?

- Por edhe nëse Ne i lëmë të jetojnë (këtë jetë) për pak vjet, prapë do t'u vijë në fund dënimi që u është premtuar. Dhe për çfarë do t'u vlejë ajo jetë që gëzuan?!

- Por edhe nëse nuk ua zbresim shpejt atë dënim dhe u japim shumë vite që të jetojnë në këtë jetë, duke u kënaqur me stolitë e kësaj dynjaje, mos vallë do të shpëtojnë nga ndëshkimi dhe do t'i shmangen atij?! Kjo nuk ka për të ndodhur. Edhe sikur t'i afatizojmë, kjo nuk do t'i shpëtojë ata nga ndëshkimi. Madje ata do të ngarkohen edhe më shumë me gjynahe. Atyre nuk do t'u sjellë asnjë dobi e as do t'i ndihmojë ajo jetë, sepse tashmë ato kënaqësi janë zhdukur e fanitur dhe kanë lënë pas dënimin e merituar. Me kalimin e kohës, atyre do t'u dyfishohet ndëshkimi. Mësojeni se ai që e ka bërë hak ndëshkimit nuk mund t'i shmanget e të shpëtojë, çfarëdo mase që të marrë, përveç rrugës që ka vendosur Zoti. Ndërsa shpejtimi ose vonimi i dënimit është një çështje që nuk ka rëndësi dhe nuk sjell ndonjë dobi për ta.

Ajetet 208 – 212

208. Ne kurrë nuk e kemi ndëshkuar ndonjë popull pa i dërguar më parë paralajmërues,

209. që t'u kumtojnë të Vërtetën. Ne nuk bëjmë kurrë padrejtësi.

210. Atë (Kur'anin) nuk e kanë zbritur shejtanët.

211. Atyre as nuk u takon (kjo mirësi) e as nuk kanë mundësi ta bëjnë këtë.

212. Madje, ata janë penguar edhe për ta dëgjuar atë.

Shpjegimi i ajeteve

- Ne kurrë nuk e kemi ndëshkuar ndonjë popull pa i dërguar më parë paralajmërues, që t'u kumtojnë të

Vërtetën. - Allahu i Lartësuar na njofton për drejtësinë e Tij të plotë, në lidhje me ndëshkimin e mohuesve. Ai asnjëherë nuk ka ndëshkuar ndonjë popull dhe ta shkatërrojë pa dërguar fillimisht ndër ta paralajmërues e qortues, që të mos kenë më asnjë justifikim në Ditën e Llogarisë. Ai u dërgoi atyre qortues me ajete të qarta, për t'i ftuar në udhën e drejtë dhe për t'i ndaluar ata nga poshtërsia e mosbesimi. Të dërguarit u kujtojnë njerëzve shpalljet dhe mesazhet e Zotit dhe i kujtojnë se është Zoti Ai që zbret mirësitë dhe ndëshkimet ndër njerëz, me bamirësinë dhe drejtësinë e Tij. Ai ka ligje dhe rregulla në zbritjen e ndëshkimit dhe shpërblimit, që nuk thyhen. Ai i dërgon profetët ndër popuj "...që t'u kumtojnë të Vërtetën." Të gjitha këto janë argumente, që ata të mos kenë asnjë arsyetim para Zotit.

- Ne nuk bëjmë kurrë padrejtësi. - Kurrë nuk do të ndëshkonim dikë pa i dërguar paralajmërues. Allahu nuk ndëshkon asnjë pa i tërhequr më parë vërejtjen, sikurse thuhet në këtë ajet: "(Ne dërguam) Profetë që të ishin përgëzues dhe paralajmërues, në mënyrë që njerëzit të mos kishin justifikim para Allahut, pas ardhjes së të dërguarve. Allahu është Ngadhënjimtar dhe i Urtë." [Nisa 165]. Pasi përmendi madhështinë dhe rëndësinë e madhe të Kur'anit, Allahu i Lartësuar vijon të tregojë se ky Libër është i pastër nga çdo e mangësi dhe është i ruajtur nga duart dhe ndërhyrjet e shejtanëve, qoftë gjatë kohës së shpalljes, qoftë pas shpalljes. Ai thotë:

- Atë (Kur'anin) nuk e sollën shejtanët. - Ai është i ruajtur nga ndërhyrja e shejtanëve njerëz dhe xhindë.

- Atyre nuk u takon (kjo mirësi) e as që kanë mundësi për këtë. - Madhështia e këtij Kur'ani është shumë larg gjendjes së ulët të këtyre shejtanëve, prandaj nuk është e mundur dhe as u përshtatet natyrës së tyre që të sjellin një Libër të tillë.

- Madje, ata janë të penguar edhe për ta dëgjuar! - Ata nuk mund as të përballojnë dot dëgjimin e tij, prandaj dhe i rrinë larg.

Për ta ruajtur këtë Kur'an, Zoti lëshon kundër tyre shkëndija të zjarra. Pjesë e ruajtjes së Kur'anit është edhe fakti se ai që e solli nga Zoti tek Muhamedi ishte meleku Xhibril. Ai është më i forti i melekëve, që shejtani nuk mund as t'i afrohet ose të vërtitet pranë sinorit ku gjendet ai. Kjo i ngjan ajetit: "Ne e shpallëm Mesazhin (*Kuranin*) dhe, sigurisht, Ne do të jemi mbrojtës të tij." [Hixhr 9].

Ajetet 213 – 216

213. Prandaj, mos iu lut asnjë zoti tjetër përveç Allahut! Ndryshe, do të jesh prej të dënuarve!

214. Paralajmëroje farefisn tënd më të afërt!

215. Ji i butë me besimtarët që të pasojnë ty!

216. Nëse ata nuk të binden, ti thuaj: "Unë distancohem nga ajo që bëni ju."

Shpjegimi i ajeteve

- **Prandaj, mos iu lut asnjë zoti tjetër përveç Allahut! Ndryshe, do të jesh prej të dënuarve!** - Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij - dhe umeti duhet të marrë shembull nga Profeti, - që të mos i luten askujt tjetër përveç Allahut. Asnjë krijese nuk lejohet t'i drejtohesh me lutje siç i drejtohesh Allahut. Allahu i Lartësuar na tregon se kjo e bën të merituar ndëshkimin e rëndë dhe të përhershëm, sepse ajo është vepër shirku. Allahu ka thënë: "Kushdo që adhuron zota të tjerë përveç Allahut, Allahu do t'ia ndalojë Xhenetin dhe Zjarri do të jetë vendbanimi i tij. Për keqbërësit nuk ka asnjë ndihmëtar." [Maide 72]. Dihet mirë rregulli që thotë: Ndalesa nga diçka konsiderohet edhe si urdhër për të kundërtën e saj. Pra, ndalimi nga shirku është njëkohësisht urdhër i prerë për sinqeritet në adhurimin e Allahut si një dhe të vetëm. Është urdhër që Allahu të jetë i vetmi të cilin adhurojmë me dashuri të plotë, frikërespekt dhe shpresë, duke iu nënshtruar dhe duke u penduar e kthyer tek Ai në çdo kohë dhe gjendje. Pasi e urdhëroi për të kompletuar dhe rregulluar vetveten, Allahu e urdhëroi për të rregulluar të tjerët:

- **Paralajmëroje farefisn tënd më të afërt!** - Ata të cilët janë njerëzit më të afërt meritojnë më së shumti bamirësinë tënde, qoftë me mirësitë e dynjasë, qoftë në lidhje me çështjet fetare. Kjo nuk do të thotë që të mos këshillosh dhe rregullosh njerëzit e tjerë, sepse Allahu ka urdhëruar për t'u bërë mirë të gjithë njerëzve, por Ai ka porositur në mënyrë të veçantë për farefisn e afërt. Profeti (a.s) e përmbushi këtë urdhër të Zotit dhe filloi të ftonte në Islam të gjitha fiset e e kurejshëve. Ai i paralajmëroi e këshilloi përgjithësisht dhe në mënyrë të veçantë. Ai u kujtoi detyrimet ndaj Zotit dhe u tërhoqi vërejtjen për ndëshkimin e Tij. Profeti nuk la asnjë mundësi për t'i ftuar në Islam, pa e plotësuar. Atëherë, besoi kush deshi dhe mohoi kush deshi.

- **Ji i butë me besimtarët që të pasojnë ty!**

- Ji i sjellshëm me ata dhe folu me butësi dhe dhembshuri. Tregohu i dashur me ta dhe trajtoi me mëshirë. Trego me ta moralin më të lartë dhe bëju mirësi me çdo rrugë dhe mundësi. Dhe, vërtet, Profeti (a.s) e bëri këtë ashtu siç e urdhëroi Zoti i Lartësuar: "Në sajë të mëshirës së Allahut, ti u solle me butësi me ta. Sikur të ishte i ashpër dhe i vrazhdë, ata do largoheshin prej teje. Fali dhe kërko falje (*nga Allahu*) për ta! Këshillohu me ta për të gjitha çështjet, e kur të vendosësh, atëherë mbështetju Allahut! Allahu i do ata që i mbështeten Atij." [Al Imran 159]. Ky ishte morali i Profetit (a.s): më i ploti dhe i përkryeri moral, përmes të cilit arrihen mirësi dhe dobi të shumta për krijesat dhe largohen shumë fatkeqësi. Atëherë, a ka mundësi që dikush që beson në Allahun dhe Profetin dhe që pretendon se e pason dhe e merr për shembull rrugën e tij, që të jetë barrë për muslimanët dhe të sillt me mënyrën më të ulët me ta?! Si mundet që një besimtar të jetë i vrazhdë e zemërgur, i ashpër dhe i ngrysur me vëllezërit e tij muslimanë?! Një i tillë, nëse sheh ndonjë gabim e gjynah te vëllezërit e tij, menjëherë nxitohet dhe i braktis, i bojkoton me urrejtje dhe përbuzje, pa treguar edukatën më minimale. Kjo tregon

se atij nuk i është dhënë sukses nga Zoti për ta kompletuar imanin. Kjo lloj sjelljeje dhe komunikimi sjell dëme dhe fatkeqësi të shumta dhe largon mirësi të pamata. Njerëz të tillë të mangët i sheh që të nënçmojnë ata që janë sjellshëm dhe të butë, që kanë moralin e Profetit, madje i akuzojnë për hipokrizi dhe përshtatje me gjynahqarët. Ndërsa veten e mendojnë si besimtarë të mëdhenj, plot vetëkënaqësi e vetëpëlqim. A nuk e kuptojnë këta të mjerë se të gjitha këto vijnë nga injoranca dhe si pasojë e zbukurimit dhe mashtrimit të shejtanit të mallkuar?!

- Nëse ata nuk të binden, ti thuaj: “Unë distancohem nga ajo që bëni ju.” - Nëse ata nuk të binden për ndonjë çështje, mos i braktis dhe mos i këput marrëdhëniet dhe komunikimin me ta. Përkundrazi, sillu me butësi, dhembshuri e tolerancë. Largohu nga punët e tyre dhe qortoji, por jo të heqësh dorë prej tyre. Përpiqu me të gjitha mënyrat për t'i larguar nga e keqja dhe për t'i kthyer në të mirën. Ndihejmi që të pendohen. Kur Allahu i Lartësuar tha: "Ji i i butë me besimtarët që të pasojnë ty!", dikush mund të keqkuptonte këtë, duke menduar se duhet të jesh i kënaqur me besimtarët çfarëdo që të bëjnë ata, përderisa janë besimtarë. Por çështja nuk është kështu, prandaj Allahu tha: "Nëse ata nuk të binden, ti thuaj: “Unë distancohem nga ajo që bëni ju.”. Kështu jepet një sqarim më i plotë për mënyrën e sjelljes me besimtarët, qoftë në rastin kur janë të bindur dhe bamirës, qoftë në rastin kur janë gjynahqarë. Allahu është më i ditur.

Ajetet 217 - 220

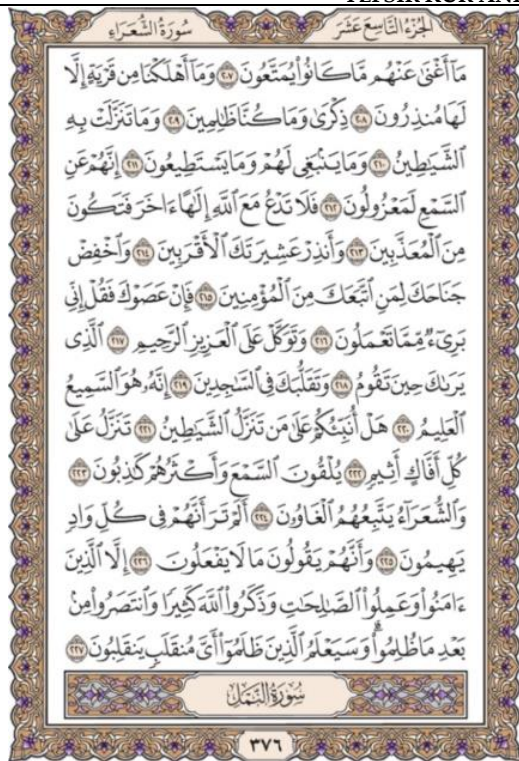
217. Mbështetu tek i Plotfuqishmi e Mëshirëploti,

218. i Cili të sheh kur qëndron në këmbë (për namaz)

219. dhe lëvizjet e tua në mesin e atyre që bien në sexhde.

220. Sepse është Ai që dëgjon dhe di gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- **Mbështetu tek i Plotfuqishmi e Mëshirëploti,** - Ndihejmi më e fortë dhe e madhe për robin, që të plotësojë urdhëresat e Zotit, është mbështetja tek Zoti i tij dhe kërkimi i ndihmës nga Ai, që është Kujdestari dhe Mbrojtësi më i dashur. Allahu është më i Mëshirshmi dhe i Dashuri, që e ndihmon robin për të përmbushur urdhëresat. Allahu i Lartësuar urdhëron që vetëm Atij t'i mbështeten. *Et-teuekul* është mbështetja e plotë e zemrës tek Allahu i Lartësuar për të përmbushur të mirat dhe për t'u ruajtur nga të këqijat, me besimin e plotë se do t'ia arrish dhe me mendimin e mirë për Allahun se Ai do të të ndihmojë. Allahu është Krenari e Ngadhënimtari. Me krenarinë dhe pushtetin e Tij, ka vendosur që ta afrojë të mirën dhe ta largojë të keqen nga robi i Tij. Allahu është Mëshirëplotë, që me mëshirën e Tij e ndihmon robin të arrijë të mirat dhe të shpëtojë nga të këqijat. Pastaj Allahu i Madhëruar na kujton që të sjellim gjithmonë ndër mend afërsinë e Tij, që të mund të përmbushim në mënyrën më të

mirë *el istiane*-n, pra, kërkimin e ndihmës nga Ai. Allahu na nxit që të ngrihemi në gradën e *ihsan*-it, duke e ndier mbikëqyrjen dhe afërsinë e Tij:

- i Cili të sheh kur qëndron në këmbë (për namaz) dhe lëvizjet e tua në mesin e atyre që bien në sexhde. - Allahu të sheh gjatë këtij adhurimi të mrekullueshëm. Ai të sheh kur je në këmbë dhe kur bie në ruku dhe në sexhde. Këta i përmendi në mënyrë të veçantë për vetë rëndësinë dhe vlerën e tyre të lartë. Kur kujton afërsinë e Zotit gjatë sexhdes, rukusë dhe qëndrimit në këmbë, sjell edhe më shumë përunjësi e frikërespekt. Këto veprime kryesore, që konsiderohen si shtylla të namazit, duhet të kompletohen dhe përkryhen. Kush përkryen namazin, ka për t'i përkryer edhe punët e tjera. Gjithashtu, me një namaz të përkryer, çdokush mund të kërkojë ndihmën më të mirë për çdo gjë tjetër.

- Sepse është Ai që dëgjon dhe di gjithçka. - Allahu dëgjon të gjitha zërat, me gjithë ndryshimet dhe kërkesat e larmishme të krijesave. Allahu është *El Alim* - i Gjithëditur. Ai di ato që shfaqen dhe ato që fshihen, të fshehtat dhe të dukshmet. Nëse robi sjell në mend vazhdimisht shikimin e Zotit mbi të në çdo çast, dëgjimim e Tij të çdo fjale që flet dhe diturinë e Tij për gjithçka që ai fsheh prej shqetësimeve, planeve, qëllimeve e motiveve, të gjitha këto e ndihmojnë për të përmbushur gradën e ihsanit.

Ajetet 221 – 227

221. A t'ju tregoj (o njerëz) se kujt i vijnë shejtanët?

222. Ata i vijnë çdo gënjeshtari e çdo të mbushuri me gjynahe.

223. Bëhen sy e veshë (për çdo gjë) dhe shumica e tyre janë gënjeshtarë.

224. Poetët (gënjeshtarë) pasohen nga ata që janë të humbur.

225. A nuk e sheh ti se ata hidhen në çdo anë (herë lavdërojnë, e herë përqeshin)

226. Dhe thonë atë që nuk e bëjnë?

227. Përveç atyre që besojnë, që bëjnë vepra të mira, që e përmendin shumë

Allahun dhe që mbrohen kur u bëhet padrejtësi. Ata që bëjnë padrejtësi, do ta kuptojnë shpejt fundin që i pret.

Shpjegimi i ajeteve

- A t'ju tregoj (o njerëz) se kujt i vijnë shejtanët? - Kjo vjen si përgjigje ndaj atyre që, duke dashur të mohojnë dhe refuzojnë Profetin (a.s), thanë se atij i vijnë shejtanët, që ia sjellin Kur'anin. Ata thonë se ai është poet, por Allahu thotë: "A t'ju tregoj se kujt i vijnë shejtanët?" A t'ju njoftoj me këtë lajm të sigurt të vërtetë dhe të padyshimtë? A doni t'ju tregoj cilësitë e veçanta të atyre që u zbresin shejtanët?

- Ata i vijnë çdo gënjeshtari e çdo të mbushuri me gjynahe. - Pra, cilësia e tyre bazë është mashtrimi dhe shpifja. Këtyre u zbresin shejtanët, sepse gjendja e tyre është e ngjashme me gjendjen e shejtanëve.

- Bëhen sy e veshë (për çdo gjë)... - Hapin veshët për të dëgjuar ndonjë lajm nga qielli.

- ... dhe shumica e tyre janë gënjeshtarë. - Shumica e lajmeve që sjellin shejtanët janë gënjeshtrore dhe ndonjë në të rrallë është e vërtetë. Një të vërtetë në 100 gënjeshtrore, kështu e përziejnë të vërtetën me të kotën. Ajo e vërtetë zhduket në kotësinë e madhe, sepse është e pakët dhe e rrallë. Këto janë cilësitë e atyre që u zbresin shejtanët dhe i tillë është frymëzimi që shejtanët u ofrojnë atyre. Ndërsa Muhamedi (a.s) ndyshon shumë nga gjendja e këtyre mashtruesve. Ai njihej nga të gjithë si i Sinqerti e Besniku. Ai ishte njeri bamirës, i urtë dhe i mençur. Ai kishte një zemër bamirëse dhe një gjuhë e pastër, larg gënjeshtres. Gjymtyrët e tij ishin larg haramit dhe ligësisë. Shpallja i vinte prej Allahut me mbrojtje të përforcuar. Shpallja sillte të vërtetën e sigurt dhe madhështore, që nuk të linte asnjë dyshim. Mendoni, atëherë, o njerëz të mençur dhe të urtë, a janë njëllor këto dy raste? Ato mund të ngatërrohen veçse nga një i humbur, që nuk di të dallojë mes gjërave. Pasi e deklaroi Profetin e Tij si të ruajtur nga shejtanët, Allahu i Madhëruar pastron figurën e tij nga akuzat se ishte poet mashtrues e hipokrit. Ai thotë:

- **Poetët (gënjeshhtarë) pasohen nga ata që janë të humbur.** - A t'ju tregoj për gjendjen dhe cilësitë e poetëve hipokritë e gënjeshhtarë? Ata lloj njerëzish pasohen veçse nga të humburit, që kanë devijuar nga rruga e drejtë. Ata vetë janë të humbur prandaj edhe pasuesit e tyre janë të humbur, të prishur e keqbërës.

- **A nuk e sheh ti se ata hidhen në çdo anë (herë lavdërojnë, e herë përqeshin)** - Nga humbja dhe devijimi i tyre, hallakaten sa në një anë, në tjetrën. Herë lavdërojnë si hipokritë, e herë të tjera shajnë dhe fyejnë. Herë mbështesin të vërtetën, dhe herë gënjeshtrën dhe kotësinë. Herë thurin himne e lëvdata, dhe herë të tjera tallen e përqeshin. Këtu i sheh të gëzuar, më pas të dëshpëruar. Ata nuk mbajnë një qëndrim të vetëm parimor e të drejtë.

- **....dhe flasin atë që nuk e bëjnë?** - Ky është përshkrimi i poetëve hipokritë. Fjalët e tyre janë ndryshe nga veprat e tyre. Kur i dëgjon të këndojnë vargje prekëse, të duket sikur ata janë njerëzit më të përvuajtur, por në të vërtetë ata veçse shtiren. Kur i dëgjon që lavdërojnë ose shajnë, mendon se fjalët e tyre janë të vërteta dhe të besueshme, por në fakt është thjesht mashtrim. Ata vetëlëvdohen, sikur kanë bërë vepra që, në fakt, nuk i kanë bërë, ose kanë lënë vepra që, në fakt, nuk i kanë lënë, ose sikur janë treguar bujarë, ose guximtarë e trima, por, në fakt, janë frikacakët më të pashembullt. Të tillë janë ata. Shih me kujdes! A i afrohet ky përshkrim Muhamedit (a.s), atij burri bamirës dhe bujar, të udhëzuar dhe të urtë, të cilin e pasojnë të gjithë njerëzit e urtë dhe të mençur? Ai ishte i udhëzuar në rrugën e drejtë dhe larg nga çdo ligësi e paudhësi. Veprat e tij nuk ishin kontradiktore me fjalët e tij, por vërtetuese të njëra tjetrës. Ai udhëzonte veçse për mirësi dhe ndalonte veçse nga paudhësia dhe ligësitë. Çdo lajm që ka sjellë është i vërtetë. Çdo urdhër që ka dhënë, e ka zbatuar vetë i pari dhe çdo ndalesë që ka ligjëruar, është larguar vetë i pari nga ajo. Atëherë, si mund të krahasohet gjendja e tij me atë të poetëve hipokritë të

fjalëve boshe?! Gjendja e tij ishte krejtësisht ndryshe nga gjendja e këtyre të mjerëve. Paqja dhe përshëndetjet më të përzemërta qofshin për këtë Profet të kompletuar dhe punëtor bamirës, përjetësisht e pa fund! I pastër është ai nga shpifjet e mohuesve! Ai nuk ishte as poet, as magjistar e as i çmendur, por ishte njeriu më i plotë, me virtytet më të larta. Allahu i Madhëruar, pasi i përshkroi poetët me ato cilësi, vijon duke përjashtuar një kategori të caktuar, duke thënë:

- **Përveç atyre që besojnë, që bëjnë vepra të mira, që e përmendin shumë Allahun dhe që mbrohen kur u bëhet padrejtësi.** - Është fjala për ata që besojnë Allahun dhe në Profetin e Tij, bëjnë punë të mira dhe e kujtojnë shumë Allahun. Gjithashtu, ata e marrin të drejtën e tyre kur u shkelet dhe kur u bëhet padrejtësi. Këta janë njerëz të mirë, madje edhe poezitë e tyre konsiderohen si gjë e mirë dhe në mbrojtje të mirësisë. Ato poezi dhe fjalë të zgjedhura janë gjurmë dhe fryte të imanit të tyre, sepse ata lavdërojnë besimtarët dhe luftojnë për të mbrojtur të drejtën kundër idhujtarëve dhe mohuesve. Ata mbrojnë përmes fjalës fenë e Zotit dhe qartësojnë me kujdes njohuritë e dobishme. Ata nxisin për moral të lartë.

- **Ata që bëjnë padrejtësi, do ta kuptojnë shpejt fundin që i pret.** - Ai që i pret është qëndrimi para Zotit për llogarinë me drejtësi. Atë ditë do të dalë në shesh çdo vepër e vogël apo e madhe dhe e drejta do të shkojë në vend. Të gjitha lavdërimet i qofshin Allahut, Zotit të botëve!

Surja 27: En-neml (mekase) 93 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 6

1. Ta, Sin. Këto janë ajete të Kur'anit, Librit të qartë.

2. Janë udhërrëfyes dhe lajm i mirë për besimtarët -

3. për ata që e falin rregullisht namazin dhe japin zekatin dhe që janë të bindur për botën tjetër.

4. Sa për ata që nuk besojnë botën tjetër, Ne ua kemi hijeshuar veprat (e këqija) në sytë e tyre dhe ata janë të hutuar.

5. Këta janë ata që do të dënohen me dënimin e rëndë dhe do të jenë më të humburit në botën tjetër.

6. Nuk ka dyshim se ti (o Muhamed) po e merr Kuranin nga Ai që është i Urtë dhe i Gjithëditur.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i njofton robërit e Tij për madhësitinë e këtij Kur'ani, duke iu referuar me përemër dëftor që përdoret për larg, një stil ky që në gjuhën arabe shërben për të treguar madhësitinë dhe rëndësinë e diçkaje. Ai tha:

- Ta, Sin. Këto janë ajete të Kur'anit, Librit të qartë. - Ato janë shenjat më të larta dhe më të qarta, që të udhëzojnë drejt synimeve më të larta dhe qëllimeve më të rëndësishme dhe të pastra. Ky Kur'an na udhëzon drejt punëve me të mira dhe që të stolisemi me moralet më të pastra dhe të bukura. Ajetet e këtij libri tregojnë dhe përshkruajnë qartësisht imanin e pastër dhe korrekt që Zoti e do prej nesh dhe që të mundëson që të arrish gradën e *jakinit*, pra, të sigurisë dhe të bindjes së plotë. Në këtë Libër gjejmë lajmet dhe historitë e popujve të shkuar dhe të atyre që do të vijnë, korrektësisht siç kanë ndodhur dhe do të ndodhin në realitet. Ajetet e këtij libri na ftojnë dhe na mundësojnë që të njohim Zotin e Madhëruar me të gjithë emrat e Tij të bukur, cilësitë e Tij të larta dhe veprat e Tij të plota në çdo drejtim. Ato na prezantojnë profetët dhe evlijatë e Zotit, me një përshkrim aq të qartë, sa duket sikur i shohim me sytë tanë. Megjithatë, shumë njerëz dhe xhindë nuk përfitojnë udhëzimin e plotë dhe nuk mund të gjejnë e të shohin rrugën e drejtë. Të gjithë inatçorët arrogantë e mendjemëdhenj nuk mund të përfitojnë udhëzimin e plotë nga ky Libër, sepse Allahu i Madhëruar e ka ruajtur dhe lartësuar atë nga ata që nuk kanë hajër, nuk e meritojnë të udhëzohen dhe zemrat e të cilëve nuk janë pastruar për t'u ardhur

udhëzimi dhe drita e tij. Ata që udhëzohen dhe ndriçohen janë vetëm ata që Allahu i dallon dhe veçon për t'i stolitur me iman. Nëpërmjet Kur'anit ndriçohen zemrat dhe pastrohen shpirtat. Duke na treguar ndikimin e mrekullueshëm të Kur'anit në zemrat e këtyre fatlumëve, Ai thotë:

- Janë udhërrëfyes dhe lajm i mirë për besimtarët - I udhëzon dhe forcon ata që të ndjekin rrugën e drejtë. Kjo shpallje u tregon, mëson dhe qartëson atyre rrugën ku duhet të ecin dhe atë nga e cila duhet të ruhen dhe të largohen. Kur'ani i përgëzon ata për shpërblimin e madh të Zotit dhe i mëson se ky shpërblim do t'u jepet në bazë të udhëzimit dhe nënshtrimit ndaj këtij Libri dhe të jetuarit sipas tij. Nëse dikush pyet: Ata që pretendojnë se kanë iman janë shumë. A pranohet ky pretendim nga çdokush? A ka ndonjë mënyrë për t'i vërtetuar pretendime të tilla të rëndësishme? Këto janë pyetje me vend dhe shumë të rëndësishme, për të cilat të gjithë duhet të mendojnë. Prandaj Allahu i Lartësuar i përshkruan besimtarët e vërtetë duke thënë:

- për ata që e falin rregullisht namazin - Falin namazet e detyrueshme, të pëlqyeshme e vullnetare. Ata i përkryejnë veprat dhe fjalët e namazit, si ato të jashtmet, ashtu edhe ato të brendshmet. Ata përpiqen vazhdimisht që të plotësojnë shtyllat e namazit, kushtet e saktësisë së tij, veprimet e domosdoshme madje edhe ato të pëlqyeshmet gjatë namazit. Ata kujdesen edhe për punët e brendshme e të fshehta të namazit, për atë që quhet *El Hushu'u* - frika dhe ndjenja e mbikëqyrjes së Zotit. Pikërisht ky është shpirti dhe thelbi i namazit. Ndjenja e afërsisë dhe pranisë së Zotit është thelbi dhe synimi i namazit. Kjo kërkon, ndër të tjera, që adhuruesi të meditojë me qartësi dhe kujdes në atë që thotë dhe bën gjatë namazit.

- dhe japin zekatin - Ata japin nga pasuria dhe mirësitë që u ka dhënë Zoti. Ata bëjnë si shpenzimet e detyrueshme, ashtu edhe ato të pëlqyeshme.

- dhe janë të bindur për botën tjetër. - Imani arrin deri në atë pikë sa zemrat e tyre mbushen me *jakin*, me siguri të plotë dhe pa asnjë dyshim në të. *El Jakin* është rezultat i diturisë së plotë që Zoti vendos në zemrën e robit. Ai të nënshtron për të punuar sipas imanit të pastër. Siguria e tyre e plotë për ahiretin i bën që të përpiqen shumë, për të dalë faqebardhë dhe për të fituar atje. Për këtë arsye, ata janë të kujdesshëm dhe të ruhen nga çdo fjalë, punë e vepër që shkakton ndëshkimin. Kjo siguri në zemër për ditën e llogarisë para Zotit është themeli i çdo mirësie, prandaj duhet shumë punë për ta arritur dhe ruajtur në zemër. Nëse ajo cenohet dhe largohet, fatkeqësia është shumë e madhe. I Lartësuar thotë:

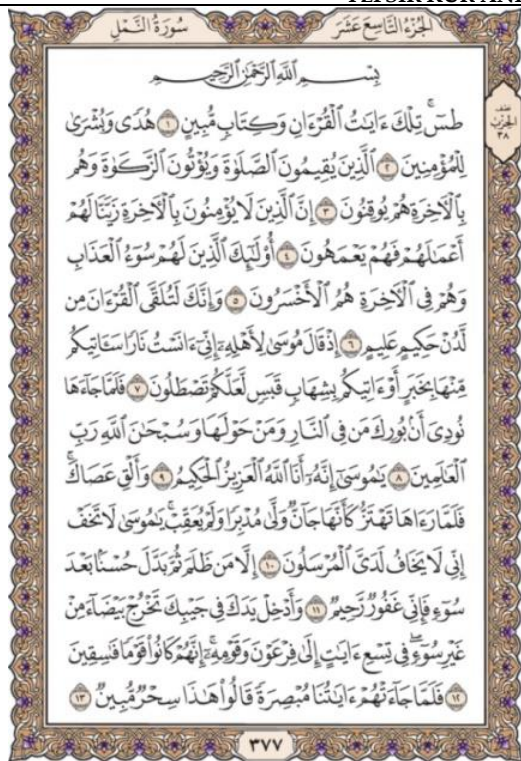
- **Sa për ata që nuk besojnë botën tjetër, Ne ua kemi hijeshuar veprat (e këqija) në sytë e tyre** - Këta janë ata që e mohojnë ringjalljen dhe jetën e përjetshme dhe e konsiderojnë gënjeshtar çdo njeri që e pranon dhe e beson atë. Për këta, Allahu i Madhëruar thotë:

- **dhe ata janë të hutuar.** - Këta janë të çoroditur, të hallakatur e të pasigurt. Ata i japin përparësi dhe parapëlqejnë zemërimin e Zotit kundrejt kënaqësisë së Tij. Në sytë e tyre janë transformuar dhe përmbysur realiteti dhe vërtetësia e gjërave. Ata të vërtetën e shohin të gënjeshtërt dhe kotësinë e shohin si mirësi dhe drejtësi.

- **Këta janë ata që do të dënohen me dënimin e rëndë...** - Ai është dënimi më i madh, më poshtërues dhe më i dhembshëm.

- **dhe do të jenë më të humburit në botën tjetër.** - Shiko se si përshkruhet dështimi i tyre, sepse ata humbin veten dhe familjen e tyre Ditën e Kijametit. Ata nuk kanë imanin, në të cilin ftuan profetët, që është kushti i domosdoshëm për çdo mirësi dhe shpëtimi nga çdo ligësi e fatkeqësi.

- **Nuk ka dyshim se ti (o Muhamed) po e merr Kur'anin nga Ai që është i Urtë dhe i Gjithëditur.** - Këtë Kur'an që po të zbrit dhe po të shpallet, dije se po e mer nga Ai që është *El Hakim* - i Urtë, që i vendos gjërat në vendin e vet dhe u jep hakun që i

takon. Ai është gjithashtu *El Alim* - i Gjithëditur, që i di të gjitha gjërat, madje edhe fshehtësitë më të mëdha të tyre. E fshehta dhe e dukshmjia janë njëlloj për Të. Atëherë, duke qenë se ky libër po të jepet nga Ai që është i Urtë dhe i Gjithëditur, kuptohet se ai është tërësisht urtësi dhe udhëzues për të arritur çdo mirësi për njerëzit, sepse Allahu e di më mirë se cilat janë mirësi për njerëzit dhe nevojat e tyre.

Ajetet 7 – 14

7. Kujto kur Musai i tha familjes së vet: “Unë po shoh një zjarr, prandaj shpresoj t’ju sjell nga ai ndonjë lajm ose t’ju sjell një dru të ndezur, që të ngrohni.”

8. Kur arriti te zjarri, u dëgjua një zë: “I bekuar është Ai pranë zjarrit dhe ata përreth Tij. I lavdëruar qoftë Allahu, Zot i botëve!

9. O Musa! Unë jam Allahu, i Plotfuqishmi, i Urti!

10. Dhe ti hidhe shkopin tënd! Por, kur e pa atë që lëvizte si të ishte gjarpër, (nga frika) ai u kthye prapa duke mos vështruar pas. (I'u tha) O Musa! Mos u

frikëso, se të dërguarit nuk frikësohen pranë Meje!

11. Por në qoftë se ndonjë ka bërë gjynah e pastaj e zëvendëson të keqen me të mirën, atëherë s'ka dyshim se Unë jam Falës i Madh e Mëshirëplotë.

12. Fute dorën nën gjoksin tënd dhe ajo do të dalë e bardhë, pa asnjë njollë! Këto janë dy nga nëntë shenjat për Faraonin dhe popullin e tij, sepse ata janë popull keqbërës."

13. Kur u erdhën argumentet Tona të qarta, ata thanë: "Këto janë sigurisht magji."

14. Ata i mohuan ato në mënyrë të padrejtë e me mendjemadhësi, edhe pse shpirtrat e tyre ishin të bindur për to (se ishin nga Zoti). Dhe shikoje se si qe fundi i shkatërrimtarëve!

Shpjegimi i ajeteve

- **Kujto kur Musai i tha familjes së vet:** - Kujto këtë pjesë të bukur dhe madhështore të historisë së Musait, të birit të Imranit. Në këtë pjesë të historisë flitet për filllesat e shpalljes dhe për faktin se Zoti e përzgjedhi dhe e dalloi Musain mbi të tjerët, duke i shpallur dhe duke i folur drejtpërdrejt. Musai qëndroi në Medjen për disa vite dhe më pas u nis së bashku me familjen e vet për t'u kthyer në Egjipt. Gjatë këtij udhëtimit, ai humbi rrugën në një natë të errët dhe të ftohtë. Në këtë gjendje, ai i thotë familjes së tij.

- **"Unë po shoh një zjarr, prandaj shpresoj t'ju sjell nga ai ndonjë lajm ose t'ju sjell një dru të ndezur, që të ngrohemi."** - Unë pashë një zjarr për së largu dhe shpresoj t'ju sjell nga ai ndonjë lajm ose t'ju sjell një dru të ndezur që të ngrohemi. Pra, shpresoj që atje të gjej ndonjë udhërrëfyes, që të gjejmë rrugën dhe të marr ndonjë dru të ndezur, që edhe ne të ngrohemi. Kjo tregon se ai nuk po e gjente dot rrugën dhe gjithashtu po ndiente ftohtë, e po ashtu edhe familja e tij.

- **Kur arriti te zjarri, u dëgjua një zë:** - Atë e thirri Allahu i Lartësuar, që e njoftoi se ai ishte një vend i pastër, i shenjtë dhe i

bekuar. Do të mjaftonte si bekim fakti që Allahu i Lartësuar e zgjedhi për t'i folur Musait (a.s) dhe për ta bërë atë Profet.

- **"I bekuar është Ai pranë zjarrit dhe ata përreth Tij. I lavdëruar qoftë Allahu, Zot i botëve!** - I Dëlirë dhe i Pastër është Zoti nga çdo mendim i keq ose mangësi në përshkrimin dhe veprat e Tij.

- **O Musa! Unë jam Allahu, i Plotfuqishmi, i Urti!** - Allahu i Madhëruar e njofton atë se Ai është i vetmi që meriton të adhurohet. Ashtu siç ka ardhur në një ajet tjetër: "Jam Unë Allahu. Nuk ka zot tjetër (të denjë për adhurim) përveç Meje. Pra, vetëm Mua më adhuro dhe fale namazin rregullisht për të më kujtuar Mua!" [Ta Ha 14]. Ai është *El Aziz* - i Plotfuqishmi, Krenari, Ngadhënjimtari, i cili i ka nënshtruar të gjitha gjërat dhe çdo krijesë është nën pushtetin e Tij. Allahu është *El Hakim* - i Urtë. Ai është i urtë në çdo gjë që ka krijuar. Prej urtësisë së Allahut është edhe fakti se Ai e dërgoi si Profet Musain, birin e Imranit. Allahu e dinte mirë se Ai vlente dhe ishte i duhuri për të mbajtur peshën e profetësisë dhe për t'i folur drejtpërdrejt. Allahu është Krenari e Ngadhënjimtari, dhe për këtë tregon edhe fakti se zemra e robit anon tek Ai dhe ndien qetësi e siguri pranë Tij edhe kur robi është i vetmuar e kundër armiqve të shumtë, të ashpër, tiranë dhe të pamëshirshëm. Edhe sikur kundër teje të jetë e gjithë bota, je i qetë dhe në prehje pranë Allahut, që është *Aziz*, Krenar Ngadhënjimtar, sepse të gjitha krijesat janë në dorë të Allahut dhe nën pushtetin e Tij. Asgjë nuk lëviz ose të qëndrojë në prehje pa lejen e Zotit të Plotpushtetshëm.

- **Dhe ti hidhe shkopin tënd! Por, kur e pa atë që lëvizte si të ishte gjarpër, (nga frika) ai u kthye prapa duke mos vështruar pas.** - Kur e hodhi shkopin, ai u shndërrua në një gjarpër të madh mashkull, që lëvizte shumë shpejt. Atëherë Musai u kthye të largohej me vrap pa i hedhur sytë pas, nga frika, ashtu siç është natyra njerëzore. Por Allahu i Lartësuar i thotë:

“Mos u frikëso!“ . Në një ajet tjetër thotë: "Kthehu ku ishe e mos u frikëso se ti je nga ata që janë të sigurt (nga çdo e keqe)." [Kasas 31].

- *(I'u tha)* **O Musa! Mos u frikëso, se të dërguarit nuk frikësohen pranë Meje!** - Sepse të gjitha gjërat e rrezikshme që e frikësojnë robin janë nën caktimin dhe ligjin e Zotit, që vendos për gjithçka. Kështu, ata që Zoti i ka zgjedhur për t'u dhënë shpalljen dhe i ka dalluar mbi të tjerët nuk duhet të kenë frikë nga asgjë, përveç Zotit, e sidomos kur janë pranë Madhërisë së Tij dhe po përjetojnë kënaqësinë dhe privilegjin e madh që Ai po u flet.

- **Por në qoftë se ndonjë ka bërë gjynah e pastaj e zëvendëson të keqen me të mirën, atëherë s'ka dyshim se Unë jam Falës i Madh e Mëshirëplotë.** - Këta janë ata që frikësohen dhe duhet të frikësohen për shkak të gjynaheve dhe padrejtësive të shkruara. Ndërsa të dërguarit nuk kanë pse të kenë frikë vetminë dhe asgjë tjetër. Megjithatë, edhe ata të cilët kanë bërë padrejtësi e gjynahe, por pastaj janë penduar dhe i kanë zëvendësuar gjynahet me sevape e punë të mira, mosbindjen ndaj Zotit me bindjen ndaj Tij dhe nënshtrim, le ta dinë se Allahu është Falësi i Madh e Mëshirëplotë. Për këtë arsye, askush nuk duhet t'i humbë shpresat nga mëshira dhe falja e Zotit. Allahu i fal dhe mbulon të gjitha gabimet. Ai është më i mëshirshëm me robërit e Tij sesa një nënë me fëmijën e saj.

- **Fute dorën nën gjoksin tënd dhe ajo do të dalë e bardhë, pa asnjë njollë!** - Pra, pa ndonjë të keqe e sëmundje, si lebra etj. Madje, ajo do të ketë një bardhësi vezulluese, që mrekullon shikuesit nga rrezatimi i saj.

- **Këto janë dy nga nëntë shenjat për Faraonin dhe popullin e tij...** - Këto shenja, shkopi që shndërrohet në gjarpër të shpejtë dhe dorës e bardhë vezulluese, ishin dy nga nëntë shenjat që Zoti i dha Musait për të shkuar tek Faraoni dhe populli i tij e për t'i ftuar në rrugën e drejtë.

- **...sepse ata janë popull keqbërës.** - Ata i kanë kaluar të gjitha kufijtë me shirkun dhe kufrin e tyre, me arrogancën dhe tiraninë ndaj robve të Zotit. Ata tregohen kryeneçë dhe tiranë në tokë, pa asnjë arsye. Kështu, Musai (a.s) shkoi tek Faraoni dhe rrethi i tij për t'i ftuar të nënshtrohen në Allahun dhe për t'i treguar shenjat e mëdha të Zotit.

- **Kur u erdhën argumentet Tona të qarta, ata thanë: “Këto janë sigurisht magji.”** - Ato ajete ishin ndriçuese dhe tregonin për të vërtetën. Ato i jepnin dritë njeriut që të shohë të vërtetën, ashtu si dielli që i jep dritë shikimit. Por ata të mjerë thanë: “Kjo është magji e qartë.” Nuk u mjaftoi të thoshin se është magji, por shtuan dhe fjalën “*mubin*” – pra, e qartë dhe e dukshme lehtësisht për çdo kënd. Kjo është vërtet çudia më e madhe! Ato shenja të mëdha që të hapin sytë dhe që të ndriçojnë shpirtin e zemrën, t'i krahasosh me magjinë dhe punët e shëmtuara?! A nuk tregon kjo për më të madhen poshtërsi dhe më të shëmtuarin mohim e përmbysje të realitetit?! - **Ata i mohuan ato në mënyrë të padrejtë e me mendjemadhësi...** - Ata i mohuan ajetet e Allahut, duke e ditur që nuk kishin të drejtë.

- **...edhe pse shpirtat e tyre ishin të bindur për to (se ishin nga Zoti).** - Mohimi dhe refuzimi i tyre nuk ishte për shkak të ndonjë dyshimi e paqartësie nga ata, sepse ata kishin dije të plotë dhe siguri se ato shenja ishin të vërteta nga Zoti dhe se Musai ishte i sinqertë. Kështu, ata me vetëdije po tregoheshin të padrejtë, duke shkelur mbi hakun e Zotit dhe të padrejtë në vetveten, duke zgjedhur me vetëdije ndëshkimin. Ata ishin të padrejtë edhe me robërit e Zotit, duke i penguar nga e vërteta. Gjithashtu, ishin të padrejtë edhe me Profetin e Zotit, prej hakut të të cilit është pasimi e bindja ndaj ftesës së tyre.

- **Dhe shikoje se si qe fundi i shkatërrimtarëve!** - Ky ishte ndëshkimi i atyre që shkatërrojnë. Ai ishte më i keqi përfundim. Allahu i shkatërroi dhe i mbyti në det. Ai i poshtëroi dhe pasurinë dhe

mbretërimin e tyre ua la popullit të përvuajtur, që ishin adhures të Tij.

Ajetet 15 – 44

15. Ne u dhamë Daudit dhe Sulejmanit dituri dhe ata të dy thanë: “Të gjitha lavdërimet qofshin vetëm për Allahun, që na dalloi mbi shumë rob të Tij besimtarë!”.

16. Sulejmani qe trashëgimtari i Daudit. Ai tha: “O njerëz! Neve na ka mësuar Allahu gjuhën e shpendëve e na ka dhuruar nga çdo mirësi. Vërtet kjo është një mirësi e madhe (nga Allahu)”.

17. Sulejmanit i ishin rreshtuar ushtritë e veta, - xhindët, njerëzit dhe shpendët, - dhe të gjitha mbanin rregull dhe disiplinë.

18. Më në fund, kur mbërritën në Luginën e Milingonave, një milingonë tha: “O ju milingona, hyni në foletë tuaja, që të mos ju shtypin Sulejmani dhe ushtria e tij pa dashje!”.

19. Sulejmani buzëqeshi me fjalët e saj dhe tha: “O Zoti im! më jep forcë, që të të falënderoj për të mirat e Tua që m’i ke dhuruar mua dhe prindërve të mi dhe që të bëj vepra të mira, që Ti i pëlqen! Gjithashtu, me mëshirën Tënde, më fut në mesin e robve të Tu të mirë!”

20. Ai bëri shikimin rreshtor të shpendëve e tha: “Përse nuk po e shoh pupëzën? Apo, vallë, mungon?”

21. Unë do ta dënoj atë ashpër ose do ta ther, në qoftë se nuk më sjell arsye të fortë (për mungesën!)”

22. Por nuk zgjati shumë dhe ajo (pupëza) erdhi dhe tha: “Unë isha në vende që ti nuk ke qenë dhe vij nga Sebei me lajme të vërteta.

23. Atje pashë se ata i sundonte një grua. Asaj i ishte dhënë nga çdo gjë dhe kishte një fron madhështor.

24. Gjithashtu, pashë që ajo dhe populli i saj adhuronin Diellin e jo Allahun. Shejtani ua kishte hijeshuar veprat në sytë e tyre dhe i kishte larguar nga rruga, kështu që ata nuk e kishin gjetur udhën e drejtë.

25. (Shejtani i kishte mashtruar) Që të mos i përuleshin Allahut, i Cili zbulon çdo të fshehtë në qiej e në Tokë dhe që e di atë që fshihni dhe atë që e shfaqni haptazi.

26. Është Allahu! Nuk ka zot tjetër (që e meriton të adhurohet) përveç Tij! Ai është Zoti i Fronit të Madh.

27. Ai (Sulejmani) tha: “Do të shohim shpejt, nëse ke thënë të vërtetën apo ke gënjyer!”

28. Shko me këtë letrën time dhe jepua tyre! Pastaj largohu (pak) nga ata dhe përgjo se çfarë do të thonë!”

29. Ajo (mbretëresha) tha: “O fisnikë! Mua më ka ardhur një mesazh i rëndësishëm.”

30. Ai është prej Sulejmanit dhe (thotë): “Me emrin e Allahut, të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit.” (Bismil-lahir-Rahmanir-Rahim.)

31. Mos ngrini krye kundër meje, por ejani të bindur në fenë e vërtetë!”

32. Ajo tha: “O fisnikë! Më këshilloni për këtë çështje! Për asnjë çështje nuk kam vendosur pa ju (pa pëlqimin tuaj!)”

33. Ata (paria) i thanë: “Ne jemi të fuqishëm dhe jemi luftëtarë të rreptë, por vendimi të takon ty. Prandaj vendos se çfarë urdhri do të na japësh!”

34. Ajo tha: “Mbretërit – kur e pushtojnë një vend, e shkatërrojnë atë dhe i poshtërojnë fisnikët e atij vendi. Kështu veprojnë ata.

35. Po unë do t’i dërgoj atij një dhuratë të madhe dhe do të shoh se çfarë (përgjigje) do të më sjellin të dërguarit (e mi).”

36. Kur (të dërguarit) shkuan te Sulejmani, ai tha: “Vallë, me pasuri do të më joshni mua?! Ajo që ma ka dhënë Allahu mua, është shumë më e mirë se ajo që ju ka dhënë juve. Jeni ju ata që gëzoheni me dhurata!

37. Kthehuni atje, - u tha të dërguarve - dhe të jeni të sigurt se ne do t’u shkojmë me ushtri të papërballueshme nga ata dhe do t’i dëbojmë prej andej të poshtëruar e të përlulur!”

38. Pastaj Sulejmani tha: “O fisnikë! Cili prej jush do të ma sjellë fronin e saj (*Belkisës*), para se ata të më vijnë të dorëzuar?”

39. Ifriti, - një prej xhindëve - tha: “Unë do të ta sjell atë para se të ngrihesh nga vendi ku je ulur. Unë kam fuqi të plotë për këtë (*detyrë*) dhe jam besnik (*i sprovuar*).”

40. Ndërsa një që kishte dituri nga Libri tha: “Unë ta sjell atë ty sa hap e mbyll sytë.” Kur Sulejmani e pa atë (*fron*) para vetes, tha: “Kjo është mirësia e Zotit tim, që të më sprovovë mua a do të jem mirënjohës apo mosmirënjohës. Kush është mirënjohës, është për të mirën e vet dhe kush është mosmirënjohës (*ta dijse*), Zoti im është i Pasur e Bujar!”

41. Pastaj tha: “Ndryshojeni fronin, që ta shohim a do ta dallojë atë, apo është njeri që nuk kupton.”

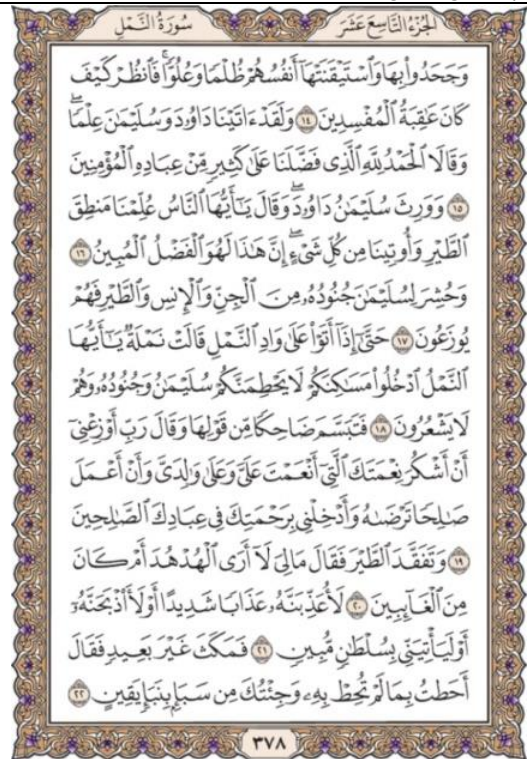
42. Kur ajo (*Belkisa*) erdhi, e pyetën: “I tillë është froni yt?” Ajo tha: “Si të ishte vetë ai?!” (*Sulejmani tha:*) - “Neve na është dhënë dituria përpara kësaj dhe jemi besimtarë të nënshtruar (*ndaj Zotit*).”

43. Atë (*Belkisën*) e kishte penguar (*nga besimi i drejtë*) ajo që adhuronte përveç Allahut. Ajo ishte nga një popull jobesimtar.

44. Pastaj i thanë: “Hyr në pallat!”. Kur e pa atë (*dysshemenë e kristaltë*), mendoi se ishte ujë (*që dallgëzonte*), prandaj i zbuloi kërcinjtë e saj (*duke ngritur fustanin*). Ai (*Sulejmani*) tha: “Ky është pallat i shtruar me pllaka xhami të lëmuara.” Ajo tha: “O Zoti im! Unë kam qenë vërtet e padrejtë ndaj vetes sime dhe tani, së bashku me Sulejmanin, po i dorëzohem Allahut, Zotit të Botëve!”

Shpjegimi i ajeteve

- Ne u dhamë Daudit dhe Sulejmanit dituri - Allahu i Madhëruar na tregon në Kur'an rreth Daudit dhe birit të tij, Sulejmanit. Allahu u pati dhënë atyre dituri të madhe dhe të gjerë. Thotë i Lartësuar: “Daudi e Sulejmani gjykonin për çështjen e

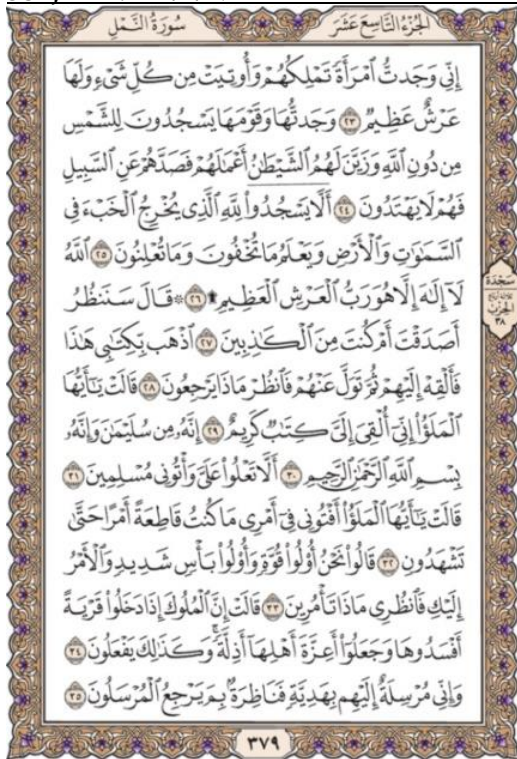

tokës së mbjellë, në të cilën kishin kullotur natën delet e disa njerëzve! Ne e dëshmuam gjykimin e tyre. Ne ia mundësuam Sulejmanit të kuptonte (*përgjigjen e saktë*) për çështjen. Secilit (*prej tyre*) u patëm dhënë urtësi e dituri." [Enbija 78, 79]. Ata u treguan mirënjohës dhe falënderues për mirësitë e Zotit të tyre dhe thanë:

...dhe ata të dy thanë: “Të gjitha lavdërimet qofshin vetëm për Allahun, që na dalloj mbi shumë rob të Tij besimtarë!”. - Ata e falënderuan dhe e lavdëruan Zotin, sepse, së pari, i bëri besimtarë dhe, së dyti, i bëri besimtarë nga më të zgjedhurit. Allahu i dalloj me shumë veçori mes besimtarëve të mirë e të lumtur. Nuk ka dyshim se besimtarët ndahen në katër grada:

1. *Salihun* - punëmirë.
2. *Shuheda* - dëshmorët.
3. *Sidikinët* - të sinqertët.
4. *Profetët*.

Daudi dhe Sulejmani ishin nga profetët më të zgjedhur, edhe pse pak më poshtë se *Ulul Azmi* (5 profetët më të dalluar). Nuk ka

dyshim se ata ishin nga profetët më të dalluar, që Zoti i ka përmendur dhe lavdëruar shpesh në Librin e Tij. Kështu, ata e lavdëruan Allahun, që i ngriti në këtë gradë. Kjo është shenja e lumturisë së robit: që ai të tregojë mirënjohje ndaj Allahut për të gjitha mirësitë, të fesë e besimit dhe ato të dynjasë, dhe të shohë dhe besojë se të gjitha mirësitë vijnë prej Allahut; të mos lëvdohet e vetëkënaqet, por përkundrazi, të shohë mangësitë e veta dhe të besojë se ato mirësi meritojnë shumë e më shumë mirënjohje e lavdërim të Allahut. Pasi i lëvdoi të dy, Allahu i Madhëruar vijoi të lëvdojë në mënyrë të veçantë Sulejmanin (a.s.), për vetë faktin se i kishte dhuruar një pushtet dhe mbretërim të madh, veçori që nuk ia kishte dhënë të atit. Ai thotë:

- Sulejmani qe trashëgimtari i Daudit. - Ai trashëgoi profetësinë dhe diturinë nga i ati, por Zoti i shtoi edhe dituri tjetër. Sulejmani përfitoi nga dituria e të atit, por Zoti e dalloi duke i mësuar diçka tjetër, sikurse tregon për këtë ajeti në vijim:

- Ai tha: "O njerëz! Neve na ka mësuar Allahu gjuhën e shpendëve - Duke lavdëruar Allahun dhe i gëzuar për këtë mirësi që Ai i kishte dhënë, Sulejmani u drejtohet njerëzve dhe u thotë: "O njerëz! Neve na ka mësuar Allahu gjuhën e shpendëve...". Sulejmani (a.s.) e kuptonte çfarë flisnin shpendët dhe e fliste gjuhën e tyre, siç foli me pupëzën, ose siç kuptoi fjalët e milingonës, që do të tregohet më pas. Kjo mirësi nuk i ishte dhënë askujt, përveç Sulejmanit (a.s.).

- ...e na ka dhuruar nga çdo mirësi. - Allahu na dhuroi nga çdo mirësi dhe të gjitha mjetet e kushtet për një pushtet dhe mbretërim, që askush nuk e ka pasur. Në fakt, Sulejmani ishte lutur për diçka të tillë, kur tha: "O Zoti im! Më fal (*gabimin*) dhe më dhuro një pushtet të tillë, që askush pas meje nuk do ta ketë! Vërtet, Ti je dhuruesi më i madh!" [Sad 35]. Kështu, ndër të tjera, Allahu i Lavdëruar ia nënshtroi atij shejtanët (xhindët), që bënin për të çdo gjë që ai dëshironte dhe punë që askush tjetër nuk mund t'i kryente. Allahu i Lartësuar i nënshtroi gjithashtu erën, me të cilën udhëtimin e një muaji e bënte brenda paradites dhe kthimin e bënte brenda një pasditeje.

- Vërtet kjo është një mirësi e madhe (nga Allahu)!" - Kjo mirësi që na dhuroi Zoti dhe na dalloi mbi shumë e shumë të tjerë është një bekim i madh. Kështu, Sulejmani e pranoi me përunjësi e mirënjohje se të gjitha këto ishin mirësi prej Allahut të Lartësuar.

- Sulejmanit i ishin rreshtuar ushtritë e veta, - xhindët, njerëzit dhe shpendët, - dhe të gjitha mbanin rregull dhe disiplinë. - U grumbulluan përpara tij ushtritë e përbëra nga lloje të ndryshme krijesash, - njerëz, xhindë, shejtanë dhe zogj. Ata rreshtoheshin me një rregull të jashtëzakonshëm, kur lëviznin dhe kur qëndronin. Të gjithë ishin gati për luftë në çdo moment kur u kërkohesh. Të gjithë merrnin urdhër direkt nga Sulejmani dhe askush nuk mund të dilte jashtë rregullave

të vendosura nga komandanti apo të rebeloheshin. I Lavdëruari thotë: "Kjo është dhurata Jonë (për ty). Dhe ti jep (prej pasurisë) ose mos jep (prej saj), se për këtë nuk do të merresh në përgjegjësi." [Sad 39]. Pra, ishte ai që vendoste në çdo çështje. Kështu, Sulejmani (a.s) u nis në një nga udhëtimet e tij ushtarake me disa prej këtyre ushtrive të mëdha.

- **Më në fund, kur mbërritën në Luginën e Milingonave, një milingonë tha: "O ju milingona, hyni në foletë tuaja, që të mos ju shtypin Sulejmani dhe ushtria e tij pa dashje!"**. - Milingona paralajmëroi llojin e saj, që kishin mbushur atë luginë, që të ruheshin nga ushtria e Sulejmanit, se mos i shkelte. Kjo ka mundësi të ketë ndodhur ose me një mrekulli nga Zoti, që fjalët e asaj milingone të dëgjoheshin për të gjitha milingonat e luginës, ose milingona njoftoi ato rreth saj dhe lajmi u përhap mes tyre me shpejtësi. Mënyra e ruajtjes nga ushtria e Sulejmanit do të ishte duke u fshehur në vendbanimet e tyre. Milingona e dinte mirë madhështinë e Sulejmanit dhe të ushtrive të tij, por e dinte edhe drejtësinë e tij, prandaj edhe e justifikoi Sulejmanin duke thënë se ai mund t'i dëmtonte pa dashje. Sulejmani (a.s) dëgjoi fjalët e saj dhe i kuptoi.

- **Sulejmani buzëqeshi me fjalët e saj dhe tha: "O Zoti im! më jep forcë, që të të falënderoj për të mirat e Tua që m'i ke dhuruar mua dhe prindërve të mi dhe që të bëj vepra të mira, që Ti i pëlqen! Gjithashtu, me mëshirën Tënde, më fut në mesin e robve të Tu të mirë!"** - Atij i pëlqyen shumë fjalët e milingonës dhe kujdesi i saj për popullin e vet. *Subhanallah!* Sa të mirë dhe me moral kanë qenë profetët e Zotit! Çuditëshin kur duhej dhe gëzimi i tyre ishte me masë. Asnjëherë nuk e kalonin masën e buzëqeshjes. I tillë ishte edhe Profeti ynë (a.s), që buzëqeshte dhe gjithmonë e shihje buzagaz. Të qeshurit me të madhe dhe me zë të lartë tregon mendjelehtësi dhe mangësi, si dhe një edukatë të ulët. Nga ana tjetër, të qëndruarit i vrenjtur dhe pa buzëqeshur kurrë është

shumë e çuditshme dhe jo e këndshme. Ai tregon gjithashtu vrazhdësi morali dhe natyrë të ashpër. Profetët kanë qenë të ruajtur nga të tilla mangësi. Pastaj Sulejmani e falënderon Allahun për këtë mirësi që i pati dhuruar dhe tha: "O Zoti im! më jep forcë..." Pra, më frymëzo dhe më jep forcë e udhëzim që: "...të të falënderoj për të mirat e Tua, që m'i ke dhuruar mua dhe prindërve të mi..." Sigurisht që mirësitë ndaj prindërve janë mirësi edhe për fëmijën, për të cilat fëmija duhet të falënderojë Zotin. Kështu, Sulejmani u lut që Zoti t'i jepte frymëzim e forcë, që të mund të tregohej mirënjohës për mirësitë e besimit dhe mirësitë e dynjasë, që i kishte dhënë atij dhe prindërve të tij. Ai u lut gjithashtu dhe tha: "...dhe që të bëj vepra të mira, që Ti i pëlqen!" Pra, më jep forcë e sukses, më bëj të aftë që të bëj punë të mira, që Ti i do dhe je i kënaqur! Dhe dihet se Zoti kënaqet me ato punë që plotësojnë dy kushte: së pari, ato punë janë në përputhje me porositë e Tij dhe, së dyti, kryhen me sinqeritet dhe janë të pastra nga mangësitë dhe gjërat që i prishin ato. Pastaj u lut për mëshirë nga Zoti dhe për ta bërë prej besimtarëve të mirë, duke thënë: "Me mëshirën Tënde, më fut në mesin e robve të Tu të mirë!". Mëshira e posaçme është bërë për të mirët, me gjithë gradat dhe nivelet e tyre. Ky ishte një shembull që na tregon reagimin e Sulejmanit, kur dëgjoi milingonën. Në vijim, Allahu i Lavdëruar na tregon një tjetër shembull dhe sjellje të Sulejmanit gjatë bisedës me zogjtë.

- **Ai bëri shikimin rreshtor të shpendëve e tha: "Përse nuk po e shoh pupëzën? Apo, vallë, mungon?!"** - Kjo tregon për rigorozitetin e Sulejmanit në ndjekjen me përkushtim të çështjeve të ushtrisë, qofshin ato të vogla në dukje, qofshin të mëdha. Atij nuk i shpëtonte asgjë nga lëvizjet e ushtarëve të tij. Aq i vëmendshëm ishte, sa që nuk la pas dore edhe çështjen e kësaj pjesëtareje të vogël të ushtrisë, pupëzës. Ai tha: "Përse nuk po e shoh pupëzën? Apo mungon?" Pra, shikoni a është prezent dhe

në vendin e caktuar? A është e gjithë ushtria prezent apo mungon dikush? Ky është kuptimi i ajetit dhe jo siç thonë disa që nuk kanë asnjë argument dhe pretendojnë se Sulejmani pyeti për pupëzën sepse kishte nevojë që ajo t'i tregonte ku ishin burimet e ujit. Sipas tyre, pupëza mund të shohë ujin edhe nën tokën e ngjeshur dhe të fortë. Por ky mendim nuk ka asnjë argument ku të mbështetet. Madje argumentet logjike tregojnë për pavërtetësinë e saj. Sa për argumentin logjik, është e ditur nga përvoja dhe njohuritë e njerëzve se nuk ka ndonjë gjallesë që të arrijë të shohë poshtë shtresave të tokës. Nëse do të ishte kështu, do ta përmende Zoti, sepse kjo do të ishte nga shenjat më të mëdha dhe të veçanta. Ndërsa nga ajeti mund të themi se, nëse do të ishte e vërtetë ai pretendim, do të thuhej shprehimisht se Sulejmani kërkoi pupëzën që t'i tregonte për vendndodhjen e ujit. Por e vërteta është se Sulejmani kërkoi për pupëzën thjesht për të parë e kontrolluar ushtrinë e tij. Pastaj Sulejmani (a.s) nuk kishte nevojë që të pyeste dhe të priste ndihmën e një zogu për të gjetur ujë. Ai kishte në shërbimin e tij ifritë e shejtanë që mund t'i gërmonin e gjenin ujë, edhe sikur të ishte shumë thellë në tokë, mjaft që ai t'i urdhëronte. Gjithashtu, Allahu i kishte vënë në shërbim erën, që ishte shumë e shpejtë. Atëherë, si mund të kishte nevojë për pupëzën?! Në shumë tefsirë sillen të tilla shpjegime, që, në fakt, i marrin nga gojëdhënat e çifutëve, të ashtuquajtura israilijate, duke harruar dhe duke u treguar të pavëmendshëm që mund të bien ndesh me kuptimin e saktë të ajeteve. Kjo është shumë e keqe, sepse brezat i transmetojnë fjalët nga njëri tjetri, dhe kështu brezat pasardhës i mendojnë si të vërteta. Kështu mbushen tefsiret me fjalë të tilla të pabazuara. I dituri e di mirë se ky është një libër madhështor, që Zoti e ka sjellë në gjuhë arabe të pastër, nëpërmjet të cilit Zoti u foli të gjithë njerëzisë, si të diturve, ashtu edhe të paditurve dhe i urdhëroi që të meditojnë në kuptimet dhe kumtet e tij dhe

t'i kuptojnë ato sipas rregullave dhe kuptimeve të sakta të arabishtes, që e kuptojnë arabët. Nëse dikush gjen fjalë nga popuj të tjerë, atëherë i kthen këto kuptime dhe i sheh nën dritën e kuptimeve të qarta të arabishtes. Nëse u përputhen atyre kuptimeve dhe nuk bien ndesh me to, pranohen. Por nëse bien ndesh me termat dhe kuptimet që ato sjellin, ose me njërin nga dy drejtimet, atëherë refuzohet, madje mund të dëshkohet për papranueshmërinë e tyre, sepse kemi një themel që e dëshmon këtë, që është gjuha arabe dhe kuptimet e saj. E rëndësishme, shkakun që Sulejmani e kërkoi pupëzën ishte përkushtimi dhe rregullsia e tij në kontrollin mbi ushtrinë e tij. Ai ishte aq i kujdesshëm sa që kontrollonte edhe një zog si pupëza kur thotë: "Përse nuk po e shoh pupëzën? Apo mungon? Mos, vallë, unë jam i pakujdesshëm dhe më shpëtoi, apo unë kam të drejtë dhe ajo ende nuk është rreshtuar, duke thyer urdhrin tim dhe duke vepruar pa lejen time?" Prandaj shprehu zemërim dhe e kërcënoi më pas për dënim, duke thënë:

- **Unë do ta dënoj atë ashpër ose do ta ther, në qoftë se nuk më sjell arsye të fortë (për mungesën)!**" - Pra, ose do ta dënoj rëndë, ose do ta vras fare, në qoftë se nuk më sjell arsye të fortë për mungesën. Pra, ose do të më sjellë argument të qartë dhe të justifikueshëm për moskryerjen e urdhrit, ose e pret ky dënim. Kjo tregon ndër të tjera për drejtësinë dhe mosnxitimimin e Sulejmanit. Ai nuk nxitohet që të kërcënojë me ndëshkim ata që thyejnë urdhrin e tij, por tregon se u jep mundësi që të arsyetohen.

- **Por nuk zgjati shumë dhe ajo (pupëza) erdhi.** - Kjo tregon për respektin e madh të ushtarëve dhe se sa të kujdesshëm ishin ata për përmbushjen e urdhrave të Sulejmanit. Madje edhe pupëza, që ishte e justifikuar për vonesën e saj, nuk ia lejoi vetes të vonohej shumë, por erdhi me të shpejtë dhe i tha:

- **Unë isha në vende që ti nuk ke qenë...** - Unë kam një informacion që ti nuk e di, me

gjithë diturinë e gjerë dhe gradën tënde të lartë.

- **...dhe vij nga Sebei me lajme të vërteta.**

- Po të sjell një lajm të sigurt nga Sebei, një mbretëri e njohur ne Jemen. Pastaj filloi t'i shtjellonte këtë lajm:

- **Atje pashë se ata i sundonte një grua.** - Një grua ishte në krye të popullit të saj. Ajo ishte një grua e mençur që:

- **Asaj i ishte dhënë nga çdo gjë dhe kishte një fron madhështor.** - Asaj i ishte dhënë gjithçka që mund të kishte një mbret, si pasuri, armë, ushtri, kështjella etj. Mes të tjerash, asaj i ishte dhënë: "...një fron madhështor." Froni i mbretërisë së saj ishte i jashtëzakonshëm. Madhështia e fronit tregonte madhësinë e mbretërimit dhe këshilltarët e shumtë.

- **Gjithashtu, pashë që ajo dhe populli i saj adhuronin Diellin e jo Allahun.** - Ata ishin popull idhujtar, që adhuronin diellin.

- **Shejtani ua kishte hijeshuar veprat në sytë e tyre dhe i kishte larguar nga rruga...** - Ata pandehnin se ishin në të drejtën.

- **... kështu që ata nuk e kishin gjetur udhën e drejtë.** - Sepse ai që mendon se është në të drejtën nuk ia hedh sytë asnjë ftese tjetër dhe nuk ka shpresë në udhëzimin e tij, derisa të mendojë seriozisht dhe me objektivitet.

- **(Shejtani i kishte mashtruar) Që të mos i përuleshin Allahut, i Cili zbulon çdo të fshehtë në qiej e në Tokë dhe që e di atë që fshihni dhe atë që e shfaqni haptazi.** - Allahu i di të gjitha fshehtësitë në lartësitë e qiejve dhe thellësitë e tokës, edhe krijesat më të vogla, farat e bimëve dhe fshehtësitë e gjokseve e shpirtrave. Ai e nxjerr atë që fshihet në qiell dhe në tokë, duke lëshuar shiun dhe duke bërë farat e fshehura të mbijnë dhe të rriten. Allahu do të nxjerrë ato që fshihen në tokë kur t'i fryhet Surit Ditën e Ringjalljes dhe kur të vdekurit të dalin të gjithë dhe të llogariten e të shpërblehen sipas punëve të tyre. Ai e di mirë atë që e fshehin dhe atë që e shfaqin haptazi.

- **Është Allahu! Nuk ka zot tjetër (që e meriton të adhurohet) përveç Tij! Ai është Zoti i Fronit të Madh.** - Vetëm Atij i duhet dedikuar adhurimi, dashuria e plotë, pendimi i sinqertë dhe dorëzimi. Ai është i Vetmi i Adhuroar për vetë cilësitë dhe përshkrimet e Tij të plota dhe absolute dhe për mirësitë e Tij të shumta, që e bëjnë detyrë mirënjohjen ndaj Tij dhe dashurinë e plotë për Të. Ai është Zoti i Fronit të madh, i cili është mbulesa e të gjithë krijimit të Zotit dhe ka përfshirë qiejt dhe Tokën. Ai është Mbreti dhe Sunduesi me pushtetin madhështor, i Lartësuar dhe i Lavdëruari. Ai është Zoti i Vetëm, para të Cilit duhet të përulesh, t'i biesh në ruku dhe në sexhde. Kështu pupëza shpëtoi nga ndëshkimi duke i sjellë këtë lajm të madh. Sulejmani u çudit si nuk kishte patur informacion për këtë lajm. Duke treguar maturinë dhe kujdesin që të mos pranonte çdo lajm pa e vërtetuar, ai tha:

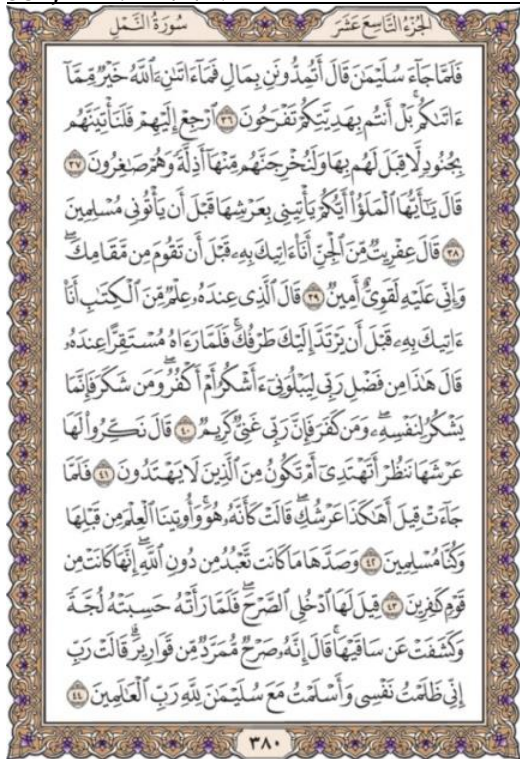
- **“Do të shohim shpejt, nëse ke thënë të vërtetën apo ke gënjyer! Shko me këtë letrën time dhe jepua tyre! Pastaj largohu (pak) nga ata dhe përgjo se çfarë do të thonë!”** - Pra, e ngarkoi me misionin e ri që të dërgonte atje letrën e tij dhe të shihte se si do të vepronin. Dhe ashtu veproi Pupëza. Atëherë, mbretëresha Belkisë i thotë rrethit të saj të ngushtë:

- **Ajo (mbretëresha) tha: “O fisnikë! Mua më ka ardhur një mesazh i rëndësishëm.”**

- Sapo më ra në dorë një mesazh i rëndësishëm dhe shumë i vlefshëm nga mbreti më i madh dhe më i njohur në botë.

- **Ai është prej Sulejmanit dhe (thotë): “Me emrin e Allahut, të Gjithmëshirshmit, Mëshirëplotit.” (Bismil-lahir-Rahmanir-Rahim.)** - Pastaj sqaroi përmbajtjen e këtij mesazhi:

- **Mos ngrini krye kundër meje, por ejani të bindur në fenë e vërtetë!”** - Mos ngrini krye kundër meje, por duhet të pranoni të jeni nën pushtetin Tim. Nënshtrohuni nën urdhrat e mi dhe të më vini si muslimanë. Një mesazh i shkurtër dhe i qartë në përmbajtjen e tij. I ndaloi nga arroganca dhe

rebelimi, i ndaloi që të vazhdonin në gjendjen që ishin, i urdhëroi që të nënshtroheshin nën sundimin dhe urdhrat e Tij dhe të pranonin ftesën e tij në Islam. Nga kjo kuptohet se është e pëlqyeshme që letrat të fillohen me “Bismilah” dhe të vendoset emri i autorit në fillim të mesazhit.

- **Ajo tha: “O fisnikë! Më këshilloni për këtë çështje!”** - Ngaqë ishte një grua e mençur dhe e urtë, ajo mblodhi të mëdhenjtë e mbretërisë së saj dhe tha: “O fisnikë! Më këshilloni për këtë çështje!” Pra, më këshilloni çfarë përgjigje t’i japim këtij mesazhi? A të hyjmë nën mbretërimin e tij dhe të nënshtrohemi, apo si të veprojmë?

- **“Për asnjë çështje nuk kam vendosur pa ju (pa pëlqimin tuaj)”** - Kurrë nuk kam vendosur vetëm, pa marrë fillimisht mendimin, këshillimin dhe arsyetimin tuaj.

- **Ata (paria) i thanë: “Ne jemi të fuqishëm dhe jemi luftëtarë të rreptë, por vendimi të takon ty.”** - Nëse vendos ta refuzosh urdhrin e tij, dije se ne jemi luftëtarë të sprovarur dhe të fortë. Me sa

duket, ata anonin më shumë në këtë mendim që, nëse do të merrej për bazë do të shënonte fundin e tyre. Sidoqoftë, nuk e dhanë si një version përfundimtar, por e lanë të hapur mundësinë, duke thënë:

- **“Prandaj vendos se çfarë urdhri do të na japësh!”** - Je ti ajo që vendos. - E thanë këtë, sepse ishin të bindur për urtësinë dhe mençurinë e Belkisës në vendimet që merrte. Pra mendohu dhe vendos me urtësi dhe qetësi se çfarë do të veprojmë. Kështu, ajo filloi t’u fliste dhe t’i bindte për saktësinë e mendimit dhe vendimit të saj, si dhe për rrezikshmërinë e mendimit të tyre. Ajo tha:

- **“Mbretërit – kur e pushtojnë një vend, e shkatërrojnë atë dhe i poshtërojnë fisnikët e atij vendi. Kështu veprojnë ata.”** - Kështu veprojnë mbretërit kur hyjnë me luftë: ata vrasin, skllavërojnë dhe marrin pasuritë e njerëzve. Ata shkatërrojnë vendin dhe i shndërrojnë udhëheqësit në robër e të poshtëruar, prandaj vendimi për luftë nuk është shumë i urtë dhe i dobishëm. Gjithashtu, nuk kam për t’iu bindur atij menjëherë, derisa të zbuloj qëllimet e tij. Do të bëjmë edhe një lëvizje të fundit, që pastaj të jemi të qartë në çdo gjë që do të vendosim. Më pas. Belkisa zbuloi planin e saj të veprimt:

- **Po unë do t’i dërgoj atij një dhuratë të madhe dhe do të shoh se çfarë (përgjigje) do të më sjellin të dërguarit (e mi)."** - Do të shoh, a do të vazhdojë me qëndrimin e tij të mëparshëm apo do të ndryshojë? Pastaj do të shohim edhe reagimin e ushtrisë së tij. Kështu, ajo i dërgoi Sulejmanit shumë dhurata, nëpërmjet një delegacioni me burra të mençur dhe të urtë nga rrethi i saj.

- **Kur (të dërguarit) shkuan te Sulejmani, ai tha: “Vallë, me pasuri do të më joshni mua?!”** - Kur të dërguarit e mbretëreshës shkuan tek Sulejmani me dhuratat e saj Sulejmani e refuzoi i zemëruar, sepse ata nuk i qenë përgjigjur ftesës. Ai u tha:

- **Ajo që ma ka dhënë Allahu mua, është shumë më e mirë se ajo që jua ka dhënë juve.** - Këto dhurata nuk më bëjnë asnjë

përshtypje, sepse ato që më ka dhuruar Allahu janë shumë më të mira se ajo që keni ju.

- Jeni ju ata që gëzoheni me dhurata! - Ju gëzoheni e mashtroheni me dhurata, sepse ju e doni këtë dynja. Ato që keni në duart tuaja janë shumë më të pakta se ato që Zoti më ka dhënë me bujarinë e Tij. Pastaj i dha korrierit këtë mesazh gojarisht, pa e shkruar, duke vërejtur se ishte i mençur dhe do ta përcillte me saktësi:

- Kthehuni atje, - u tha të dërguarve - dhe të jeni të sigurt se ne do t'u shkojmë me ushtri të papërbalueshme nga ata dhe do t'i dëbojmë prej andej të poshtëruar e të përlulur! - Shko tek ata dhe jepu mesazhin e Sulejmanit. Ai i urdhëroi që të niseshin me në krye mbretëreshën e të vinin tek Sulejmani. Ai e dinte se atyre nuk u mbetej gjë tjetër veçse të vinin tek ai të dorëzuar.

- Pastaj Sulejmani tha: “O fisnikë! Cili prej jush do të ma sjellë fronin e saj (Belkisës), para se ata të më vijnë të dorëzuar?” - Ai u tha xhindëve dhe njerëzve që uleshin pranë tij: “O fisnikë! Cili prej jush do të ma sjellë fronin e saj (Belkisës), para se ata të më vijnë të dorëzuar? Pra, të bëjmë diçka me pasurinë e tyre, para se të vijnë, sepse kur të bëhen muslimanë, pasuria e tyre do të jetë e paprekshme.

- Ifriti, - një prej xhindëve - tha: “Unë do të ta sjell atë para se të ngrihesh nga vendi ku je ulur. Unë kam fuqi të plotë për këtë (detyrë) dhe jam besnik (i sprovuar).” - *El-Ifrit* është një xhind shumë i fortë dhe i shkathët. Ai tha: “Unë do të ta sjell atë para se të ngrihesh nga vendi ku je ulur. Unë kam fuqi të plotë për këtë (detyrë) dhe jam besnik (i sprovuar).” Në atë kohë Sulejmani ishte në Sham dhe për të shkuar në Jemen do t'i duhej dy muaj që të shkonte e dy muaj që të kthehej. Megjithatë, ky Ifrit jep fjalën që, megjithëse ishte një fron i madh dhe i rëndë: “unë do të ta sjell para se të ngrihesh nga ky vend në të cilin je ulur”. Zakonisht kuvendet mund të

zgjasin 3-5 orë. Mendo pak për këtë mbret madhështor, që kishte në popullin e tij dikë me një forcë dhe aftësi të tilla të pashembullta!

- Ndërsa një që kishte dituri nga Libri tha: “Unë ta sjell atë ty sa hap e mbyll sytë.” - Mufesirët kanë thënë se ai ishte një burrë besimtar dhe i ditur pranë Sulejmanit, që quhej Asif ibn Burhije. Thuhej se ai dinte emrin më të madh të Allahut, atë emër që, nëse e lusje Allahun me të, Ai të përgjigjej dhe nuk ta kthente duanë. Ky i tha: “Unë ta sjell atë ty sa hap e mbyll sytë.” Pra, ai do ta luste Allahun me emrin e Tij më të madh dhe Ai do t'i përgjigjej. Si përfundim, ai e luti Zotin dhe e kreu atë detyrë. Allahu e di më mirë se si ndodhi. A ndodhi sepse dinte emrin e Allahut dhe iu realizua menjëherë ajo që kërkoi, apo ai kishte një lloj njohurie nga Libri nëpërmjet së cilës mund të transportonte pesha të rënda? E rëndësishme është që Sulejmani e pa atë fron madhështor para syve të vet.

- Kur Sulejmani e pa atë (fron) para vetes, tha: “Kjo është mirësia e Zotit tim, që të më sprovovë mua a do të jem mirënjohës apo mosmirënjohës.” - Allahu dëshiron të më sprovovë, a do jem një besimtar i mirë e mirënjohës për dhuntitë e dhuruara nga Ai, apo një mohues, mosmirënjohës dhe arrogant, siç janë mbretërit tiranë të kësaj bote? Sigurisht, Sulejmani nuk ishte i vetëmashtruar nga pushteti dhe forca e madhe që i ishte dhuruar, por e kuptoi mirë dhe e lexoi si duhet gjendjen ku ndodhej. Ai ishte në sprovë nga Zoti dhe u frikësua se a do t'i jepte Atij hakun e falënderimit, mirënjohjes dhe lavdërimit Allahut? Pastaj ai qartësoi faktin se kjo lloj mirënjohjeje nuk i sjell asnjë dobi Allahut, por vetë njeriut që e ka:

- Kush është mirënjohës, është për të mirën e vet dhe kush është mosmirënjohës (ta dijë se), Zoti im është i Pasur e Bujar! - Ai është *El Ganij* - i Pasuri, Jonevojtar i krijesat dhe punët e tyre. Ai nuk ka nevojë për asgjë dhe gjithçka ka nevojë për Të. Ai është *El*

Kerim - Bujari me mirësi të shumta, mirësi që përfshijnë mohuesin dhe besimtarin, mirënjohësin dhe mosmirënjohësin. Pra, pa dyshim që mirënjohja për mirësitë e Tij sjell shtim të të mirave dhe mohimi i tyre sjell largimin e mirësive.

- **Pastaj tha: “Ndryshojeni fronin, që ta shohim a do ta dallojë atë, apo është njeri që nuk kupton.”** - I tha rrethit të tij që ta ndryshonin pamjen e fronit, duke shtuar ose hequr ndonjë gjë prej tij: "...që ta shohim a do (do të ketë mprehtësinë) ta dallojë atë, apo është njeri që nuk kupton. A është vërtet një mbretëreshë e urtë dhe e mprehtë apo është e pavëmendshme dhe jo në nivelin që thonë se është?

- **Kur ajo (Belkisa) erdhi, e pyetën: “I tillë është froni yt?” Ajo tha: “Si të ishte vetë ai?!”** - Kjo përgjigje tregonte për mprehtësinë dhe urtësinë e Belkisës. Ajo nuk tha është “Ai është”, sepse atij i ishin bëra disa ndryshime. Por edhe nuk tha që nuk ishte ai, sepse e njëjtte mirë fronin e saj. Kështu dha një përgjigje që i përmbante të dyja mundësitë. Sulejmanit i pëlqeu përgjigjia e kujdesshme e mbretëreshës dhe mençuria e saj në analizën e çështjeve. Më pas, duke shprehur edhe mirënjohjen për begatitë e mëdha që i kishte dhuruar Zoti, tha:

- **Neve na është dhënë dituria përpara kësaj...** - Ne na është dhuruar udhëzimi, mençuria dhe strategjia për çdo çështje, para kësaj mbretëreshë.

- **...dhe jemi besimtarë të nënshtuar (ndaj Zotit).** - Mbi të gjitha, na është dhuruar udhëzimi në besimin e pastër, që është baza e çdo mirësie. Por ka mundësi që këto fjalë të jenë të mbretëreshës Belkisë. Pra ajo tha: "Neve na është dhënë dija dhe informacioni për mbretërimin dhe pushtetin e Sulejmanit dhe aftësive të tij të jashtëzakonshme që para këtij rasti që e pamë me sytë tanë, kur ai e sollti fronin tonë nga ajo distancë e largët, prandaj dhe kemi ardhur si muslimanë të nënshtuar dhe të bindur. Ne pranojmë të jemi nën

mbretërimin dhe pushtetin e Sulejmanit." Allahu i Madhëruar thotë:

- **Atë (Belkisën) e kishte penguar (nga besimi i drejtë) ajo që adhuronte përveç Allahut.** - Ajo ishte vërtet një grua e zgjuar e urtë dhe e mençur, por e kishin penguar nga pranimit i Islamit ato besime të kota, që e largojnë dritën nga zemra për të dalluar. Me mendjen e saj ishte e aftë të dallonte të mirën nga e keqja, të drejtën nga kotësia, por kur besimet e kota të verbojnë zemrën, njeriu vazhdon në të kotën, derisa t'i vijë drita e të ndriçohet.

- **Ajo ishte nga një popull jobesimtar.** - Prandaj edhe ajo kishte fenë e humbjes. Është shumë e vështirë për një njeri që të kundërshtojë gjithë popullin e vet që janë në humbje dhe kotësi, prandaj nuk është e çuditshme që ajo kishte fenë e tyre, sidomos kur nuk kishte shtytje nga e mira dhe ftesë të qartë drejt saj. Sulejmani (a.s) deshi që t'i tregonte Belkisës diçka prej pushtetit të tij, që ajo të kuptonte më mirë mbretërimin dhe pasuritë e mëdha që ai zotëronte. Ai e ftoi atë në sallonin madhështor të pritjes, i cili ishte shumë i gjerë dhe i lartë. DysHEMEJA e tij ishte prej xhami dhe poshtë xhamit kishte ujë që lëvizte, prandaj të jepte përshtypjen se po shkelje mbi ujë.

- **Pastaj i thanë: “Hyr në pallat!” Kur e pa atë (dyshemën e kristaltë), mendoi se ishte ujë (që dallgëzonte), prandaj i zbuloi kërcinjtë e saj (duke ngritur fustanin).** - Kur u fut brenda, Belkisa pandehi se po ecte mbi ujë, sepse dysHEMEJA ishte xham i kristaltë dhe mund të shihje ujin poshtë saj, që rridhte. Për këtë shkak, ajo ngriti rrobën, aq sazbuloi kërcinjtë e saj, për t'u ruajtur nga uji. Edhe kjo tregon për edukatën dhe maturinë e saj. Belkisa nuk refuzoi të hynte në pallat kur pa këtë gjendje, por me kujdes vijoi të ecte, sepse ajo e dinte mirë se ishte ftuar për ta nderuar. Ajo e dinte mirë se ky mbret madhështor kishte rregulluar çdo aspekt të pritjes së saj dhe asgjë e keqe nuk do të ndodhte. Kur ajo u fut në sallon, ai i tha:

- “Ky është pallat i shtruar me pllaka xhami të lëmuara.” - Është dysHEME prej xhami të lëmuar, prandaj nuk ka nevojë që të ngresh rrobën dhe të zbulosh këmbët. Kështu, kur pa ato çudira dhe mësoi rreth profetësisë së Sulejmanit, Belkisa u pendua dhe u kthye nga kufri, në besimin e pastër dhe të natyrshëm. Ajo tha:

- “O Zoti im! Unë kam qenë vërtet e padrejtë ndaj vetes sime dhe tani, së bashku me Sulejmanin, po i dorëzohem Allahut, Zotit të Botëve!”. - Kjo është ajo që na ka treguar Allahu i Lartësuar rreth mbretëreshës së Sebeit dhe asaj çfarë ndodhi mes asaj dhe Sulejmanit. Ndërsa çdo zgjatim e hollësi tjetër rreth kësaj historie, që na vjen nga historitë e bijve të Izraelit, nuk ka lidhje me tefsirin e Fjalës së Allahut. Ato informacione pranohen veçse nëse shoqërohen me argumente të sakta nga Sheriati i Zotit. Në fakt, të gjitha ato histori, ose shumica e tyre, nuk janë të bazuara në argumente të sakta. Këshilloj që të bëjmë shumë kujdes që të mos fusim këto histori të pasigurta në tefsirin e Librit të Allahut të Lartësuar. Në fund, Allahu e di më mirë.

Ajetet 45 – 53

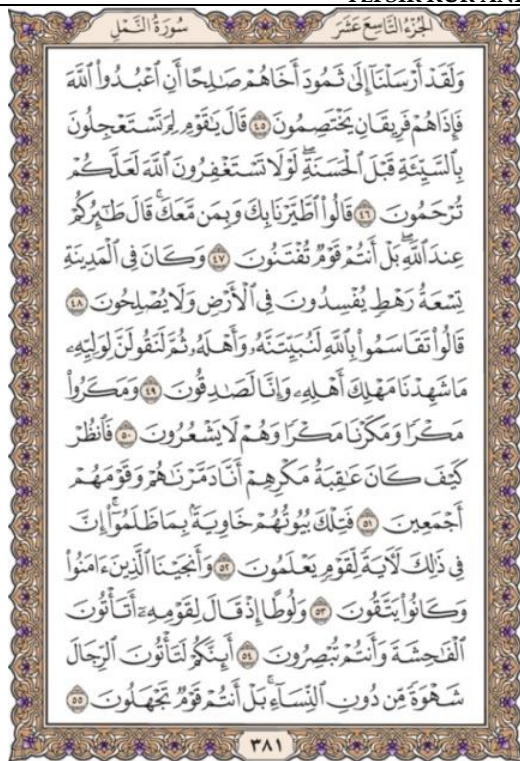
45. Ne dërguam te populli i Themudit vëllanë e tyre (nga gjaku), Salihun (që u tha): “Adhuron Allahun!”. Por ata u përçanë në dy grupe kundërshtarë.

46. Ai (Salihu) tha: “O populli im, përse nguteni e kërkoni të keqen (dënimin) përpara së mirës? Përse nuk i kërkoni falje Allahut, që të mund të mëshiroheni?”

47. Ata thanë: “Ne parandiejmë ogur të keq prej teje dhe prej atyre që janë me ty.” Ai tha: “E mira dhe e keqja është prej Allahut (me drejtësi prej Tij), por ju jeni popull që jeni vënë në provë.”

48. Në qytet ishin nëntë veta që bënin shkatërrime në tokë dhe nuk donin të përmirësonin.

49. Ata thanë: “Të betohemi në Allahun, se do ta vrasim atë dhe familjen e tij gjatë natës dhe pastaj do t’u themi të afërmeve të tij: “Nuk morëm pjesë në

vrasjen e familjes së tij dhe ne themi të vërtetën.”

50. Ata përgatitën një kurth, por edhe Ne u bëmë një kurth, dhe ata nuk e dinin.

51. Shiko se si qe përfundimi i dredhisë së tyre! Ne i shkatërruam të gjithë ata dhe popullin e tyre.

52. Këto janë gërmadhat e shtëpive të tyre. Ata u shkretnuan për shkak të padrejtësive të tyre. Nuk ka dyshim se në gjithë këtë (ndodhi) ka argument për njerëzit që kuptojnë.

53. Ne i shpëtuam ata që besuan dhe që ishin të devotshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- Ne dërguam te populli i Themudit vëllanë e tyre (nga gjaku), Salihun (që u tha): “Adhuron Allahun!”. - Allahu i Madhëruar na njofton se ai dërgoi në popullin e njohur të Themudit vëllanë e tyre nga gjaku, Salihun. Ai i urdhëroi ata që të adhuronin Allahun si një dhe të vetëm dhe të largoheshin nga putat.

- Por ja, ata u përçanë në dy grupe kundërshtarë. - Pati prej tyre që besuan,

por pati edhe që nuk besuan, që ishin shumica.

- **Ai (Salihu) tha: “O populli im, përse nguteni e kërkoni të keqen (dënimin) përpara së mirës?** - Përse nxitoni të bëni punë të këqija, para se të mendoheni dhe të bëni punë të mira? A nuk mendoni pak se, përmes punëve të mira, rregullohet gjendja juaj e fesë dhe e dynjasë? Asgjë nuk ju detyron juve që të bëni poshtërsi, por jeni të lirë dhe vendosni vetë çfarë bëni e çfarë jo.

- **Përse nuk i kërkoni falje Allahut që të mund të mëshiroheni?”** - A nuk po i kërkoni falje Allahut dhe të pendoheni dhe të ktheheni nga shirku juaj dhe mosbindja? A nuk po i luteni që t'ju falë e me shpresë që t'ju mëshirojë? A nuk e dini se mëshira e Zotit është pranë punëmireve dhe të penduarve? Edhe të penduarit nga gjynahet konsiderohen punëmire, pranë të cilëve është mëshira e Zotit. Por duke mohuar e refuzuar Profetin e tyre, ata thanë:

- **Ata thanë: “Ne parandiejmë ogur të keq prej teje dhe prej atyre që janë me ty.”** - Allahu i shëmtoftë! Pretenduan se nuk shihnin në ftesën e Salihut ndonjë të mirë, madje pretenduan se Salihu dhe besimtarët që e pasuan ishin bërë shkak për shumë privime në çështjet e dynjasë. Atëherë, Salihu u tha:

- **E mira dhe e keqja janë prej Allahut (me drejtësi prej Tij)...** - Gjithçka ju ka ndodhur për shkak të gjynaheve tuaja.

- **...por ju jeni popull që jeni vënë në provë.”** - Edhe ju jeni të sprovuar si të gjithë, me të mira dhe të këqija, me kënaqësi e fatkeqësi, në mënyrë që të dalë në pah a do të logjikoni dhe të pendoheni, apo jo?

- **Në qytet ishin nëntë veta që bënin shkatërrime në tokë dhe nuk donin të përmirësonin.** - Në qytetin ku ishte Salihu, ishin nëntë veta që Zoti thotë se synonin dhe përhapin veçse shkatërrime në tokë dhe nuk sillnin asnjë përmirësim. Ata ishin përgatitur që të luftonin kundër Salihut dhe për të shpifur kundër besimit dhe fesë, ku i ftonte njerëzit. Ata punonin me të gjitha

mënyrat për të bërë sa më shumë për vete, në rrugën e tyre, sikurse thotë i Madhëruari: "Pra, kijeni frikë Allahun dhe m'u bindni mua! Mos shkoni pas atyre që janë të shfrenuar (*kalojnë çdo kufi*), që bëjnë shkatërrime në tokë dhe nuk përmirësojnë." [Shuara 150 – 152]. Kështu vazhduan në atë gjendje dhe me ato punë të shëmtuara, aq sa nga urrejtja dhe armiqtësia e madhe që ushqenin në zemrat e tyre, ata u betuan mes njëri tjetrit për të kryer një vepër të tmerrshme:

- **Ata thanë: “Të betohemi në Allahun, se do ta vrasim atë dhe familjen e tij gjatë natës...”** - Do t'i vrasim natën dhe, kur të na akuzojnë në mëngjes, do ta mohojmë të gjithë bashkë këtë, duke u betuar. Kështu ranë dakord dhe i dhanë fjalën njëri tjetrit.

- **...dhe pastaj do t'u themi të afërmeve të tij: "Ne nuk morëm pjesë në vrasjen e familjes së tij dhe ne po themi të vërtetën.”** - Ata thurën një plan për vrasjen e Salihut dhe të familjes e pasuesve të tij fshehtas. Ata do ta mbanin të fshehtë edhe nga populli i tyre, sepse i friksoheshin fisit të Salihut. Por Allahu i Lartësuar thotë:

- **Ata përgatitën një kurth por edhe Ne u bëmë një kurth dhe ata nuk e dinin.** - Edhe Allahu bëri planin për të ndihmuar profetin e tij Salih. Ai ia lehtësoi Salihut çështjet dhe e shkatërroi popullin mohues. Ai i shkatërroi ata pa e kuptuar fare.

- **Dhe shiko se si qe përfundimi i dredhisë së tyre!** - A e arritën, vallë, atë që planifikuan dhe synuan, apo iu kthyen kundër vetes? Prandaj i Lartësuari thotë:

- **Ne i shkatërruam të gjithë ata dhe popullin e tyre.** - Ne i shkatërruam dhe i shfarosëm të gjithë. Atyre u erdhi britma e ndëshkimit dhe u shkatërruan nga i pari, tek i fundit.

- **Këto janë gërmadhat e shtëpive të tyre.** - Shtëpitë u rrënuan dhe mbetën të shkreta, pa banorë dhe pa vizitorë. Askush nuk shkeli më në atë vend, sepse:

- **Ata u shkretuan për shkak të padrejtësive të tyre.** - Ky ishte përfundimi

i padrejtësisë dhe i idhujtarisë së tyre në tokë.

- Nuk ka dyshim se në gjithë këtë (ndodhi) ka argument për njerëzit që kuptojnë. - Ka për ata njerëz që e njohin mirë realitetin dhe meditojnë gjatë në ndodhitë e historitë, që Zoti na ka lënë. Ata dinë të nxjerrin mësim nga veprat e Zotit me të dashurit e Tij dhe ndëshkimin mbi armiqtë e Tij. Ata dinë të marrin mësim nga të gjitha këto dhe e dinë se përfundimi i padrejtësisë është gjithmonë shkatërrimi dhe përfundimi i imanit dhe drejtësisë është shpëtimi dhe arritja e lumturisë. **Dhe Ne i shpëtuam ata që besuan dhe që ishin të devotshëm.** - Ky është premtimi për ata që besojnë në Allahun, në melekët e Tij, Librat, profetët, Ditën e Gjykimit dhe në caktimit e të mirës dhe të keqes prej Zotit, dhe që pasi besuan, ata u ruajtën dhe u bënë të devotshëm. Ata u ruajtën nga shirku dhe gjynahet dhe punuan në bindje ndaj Allahut dhe ndaj Profetit (a.s).

Ajetet 54 – 58

54. (Kujto) Kur Luti i tha popullit të vet: “Si e bëni atë punë të shëmtuar, që edhe vetë ju e kuptoni (se është e keqe)?!”

55. Ju, për shkak të epshit, kontaktoni me meshkujt dhe braktisni gratë tuaja. Ju jeni popull shumë injorant!”

56. Por përgjigjja e popullit të tij ishte kjo: “Dëbojeni familjen e Lutit nga vendi, sepse ata janë njerëz që ruajnë pastërtinë!”

57. Ne e shpëtuam atë dhe familjen e tij, përveç gruas së tij. E kishim përcaktuar që ajo të mbetej me të dënuarit.

58. Atyre u lëshuam një rrebesh (gurësh). Sa i keq ishte ai shi (si dënim) për ata, të cilëve u erdhi paralajmërimi (dhe nuk ia vunë veshin).

Shpjegimi i ajeteve

- (Kujto) Kur Luti i tha popullit të vet: “Si e bëni atë punë të shëmtuar, që edhe vetë ju e kuptoni (se është e keqe)?!” - Kujto adhuresin dhe profetin Tonë të sinqertë, me përpjekjet e tij të lëvdueshme në ftesën e popullit të tij. Duke i ftuar në

besimin e drejtë dhe largimin nga poshtërsitë, ai u tha: “Si e bëni atë punë të shëmtuar, që edhe vetë ju e kuptoni se është e keqe?! Ajo është një poshtërsi e madhe, të cilën e urren çdo natyrë e pastër dhe çdo mendje e shëndoshë. Në çdo ligj që ka zbritur Zoti, ajo është e ndaluar. Edhe pse e shihni dhe e dini mirë sa e shëmtuar dhe e poshtër është kjo vepër, ju tregoheni inatçorë e të shfrenuar dhe e bëni atë gjë. Kjo është një padrejtësi dhe paturpësi ndaj Zotit të Madhëruar! Pastaj e shtjelloi, duke e treguar qartë atë poshtërsi që e bënin:

- Ju, për shkak të epshit, kontaktoni me meshkujt dhe braktisni gratë tuaja! - Si është e mundur që arrihet në këtë gjendje dhe epshet tuaja tjetërsuan e u bënë për burrat?! Ajo është një gjë e pështirë e jo e natyrshme. Ju bëni këtë gjë të pështirë dhe lini gratë, që Zoti i krijoi për ju, me atë trup e konstrukt të bukur dhe të hijshëm, që çdokush është i prirur dhe është krijuar t’i dëshirojë?! Ju i kini kthyer përmbys gjërat, prandaj shihni të bukur diçka të shëmtuar dhe shihni të shëmtuar diçka të bukur.

- Ju jeni popull shumë injorant. - Ju i kaloni të gjitha kufijtë e Zotit dhe keni guxim të bëni haramet e Tij.

- Por përgjigjja e popullit të tij ishte veçse kjo: “Dëbojeni familjen e Lutit nga vendi...” - Ata nuk morën mësim dhe nuk treguan pendim, përkundrazi refuzuan me forcë dhe filluan të kërcënonin profetin Lut, atë profet besnik që dëshironte të mirën dhe rregullimin për ta. Ata e kërcënuan se do ta dëbonin dhe largonin nga vendi i tij.

- ...sepse ata janë njerëz që ruajnë pastërtinë! - Duket sikur u kanë thënë: “Çfarë gabimi kanë bërë, që të meritojnë dëbimin nga vendi?” Atëherë thanë: “...sepse ata janë njerëz që ruajnë pastërtinë!” Pra, ata e quanin gabim atë vepër nga e cila duhet të ruhesh dhe ta mbash veten të pastër. Allahu i shëmtoftë! Atë vepër që konsiderohet pastërti dhe dëlirësi e konsideronin si gabimin më të madh. Nuk mjaftoi që e mohuan dhe refuzuan besimin në të cilin i ftoi profeti i

tyre, por arritën deri aty sa ta dëbonin nga vendi. Mendoni se deri ku kishte arritur e keqja që kishte kapluar mendjet dhe zemrat e tyre. Ata thanë: “Dëbojeni familjen e Lutit nga vendi juaj, sepse ata janë njerëz që ruajnë pastërtinë!” Duke qenë se ata ishin të zhytur në mohim e poshtërsi, atëherë përfundimi i kësaj vepre ishte i ditur. Të gjithë ata që do mbeteshin brenda do të shkatëroheshin dhe të gjithë ata që do të dilnin do të shpëtonin. Prandaj Zoti thotë:

- Ne e shpëtuam atë dhe familjen e tij, përveç gruas së tij. E kishim përcaktuar që ajo të mbetej me të dënuarit. - Kur dy melekët shkuan tek Luti në formën e dy djemve të bukur, si miq tek ai, këtë lajm e mori vesh edhe ai popull i mbrapshtë. Kështu, ata shkuan tek shtëpia e Lutit me synim të keq. Atëherë, Luti e mbylli portën nga brenda dhe gjendja e tij u rëndua shumë nga pamundësia për të mbrojtur miqtë. Megjithatë, melekët e njoftuan se kush ishin dhe e përgëzuan se kishin ardhur për ta shpëtuar dhe për ta nxjerrë atë nga ai vend i poshtëruar dhe i mbushur me gjynahe. Ata njoftuan se ata ishin dërguar për ta shkatërruar dhe dënuar atë popull. Koha e dënimit të tyre do të ishte agimi. Ata e urdhëruan dhe porositën Lutin që të nisej që në pjesën e parë të natës pa u ndier, përveç gruas së tij, e cila do të mbetej pas dhe do të dënohej së bashku me atë popull të ulët. Kështu, ata u nisën që në fillim të natës dhe shpëtuan, ndërsa atë popull të mjerë e kapi agimi me ndëshkimin e pashembullt. Allahu i Lartësuar e ktheu përmbys atë qytet të poshtër dhe i gjuajti prej së larti me gurë të ndezur, siç tha: "Kur erdhi caktimi Ynë, Ne e kthyem çdo gjë përmbys dhe lëshuam mbi ta një rrebesh të pandërprerë gurësh balte të forcuar. Të shenjuar nga Zoti yt. Një dënim i tillë nuk është larg për të padrejtët." [Hud 82, 83]. Ndërsa këtu thotë:

- Atyre u lëshuam një rrebesh (gurësh). Sa i keq ishte ai shi (si dënim) për ata, të cilëve u erdhi paralajmërimi (dhe nuk ia vunë veshin)! - Sa i keq dhe i dhembshëm ishte ndëshkimi i tyre dhe sa i keq ishte ai

shi, që i rrënoi. Ky ishte ndëshkimi, sepse atyre iu tërhoq vërejtja dhe u kërcënuan, por nuk morën mësim e as u penduan. Ky është ndëshkimi i Zotit për të tilla poshtërsi.

Ajeti 59

59. Thuaj (o i Dërguar): “Lavdërimi i goftë Allahut dhe shpëtimi goftë me robërit e Tij, që Ai i ka zgjedhur (për mesazhin e tij)! Kush është më i mirë, Allahu, apo zotat e rremë që ia bëjnë shok Atij?”

Shpjegimi i ajetit

- Thuaj (o i Dërguar): “Lavdërimi i goftë Allahut dhe shpëtimi goftë me robërit e Tij, që Ai i ka zgjedhur (për mesazhin e tij)! - Të gjitha lavdet, të gjitha përlëvdimet dhe madhërimet i meriton veçse Allahu, sepse Ai është i Plotë dhe Absolut në emrat, cilësitë dhe përshkrimet e Tij. Ai është i Vetmi dhe i Pashoq në mirësitë dhe begatitë që dhuron, në drejtësinë, urtësinë dhe bujarinë e Tij. Ai është i Drejtë dhe i Urtë edhe në ndëshkimet dhe dënimin që zbrit mbi mohuesit e besimit të drejtë dhe keqbërësit e zhytur në padrejtësi. Pasi të lëvdosh Allahun, lutu edhe për paqen dhe begatinë për robërit e zgjedhur dhe të dalluar të Zotit. Lutu e ço selam profetëve e lajmëtarëve të Zotit, të cilët janë më të zgjedhurit e të gjithë botës. Kjo bëhet duke lartësuar kujtimin e tyre, duke respektuar figurën dhe mesazhin e tyre, duke pastruar figurën e tyre nga çdo shpifje dhe e paqenë për ta, duke pastruar mesazhin dhe kumtet që përcollën nga Zoti i tyre nga çdo shpifje e trillim që u është mveshur e ngjitur padrejtësisht.

- Kush është më i mirë, Allahu, apo zotat e rremë që ia bëjnë shok Atij? - Kjo është një pyetje që i dihet mirë përgjigjja. Allahu është Zoti, Krijuesi, Sunduesi i Plotpushtetshëm. Ai është i plotë në pushtetin e Tij, madhështor në veprat dhe kujdesin ndaj krijesave të Tij. A është më i mirë Allahu apo ato idhuj e puta që të paditurit adhurojnë?! Ato janë të mangëta nga çdo aspekt. Ato nuk sjellin asnjë dobi e as dëm. Ato nuk kanë në dorë t'u bëjnë

asnjë thërmijë mirësie as për veten e as për ata që u përkushtohen me adhurime. Allahu është më i miri dhe i vetmi i Adhuruar. Pastaj Allahu vijon të përmendë hollësitë dhe njohuritë, përmes të cilave kuptohet dhe mësohet se Ai është i vetmi që meriton të adhurohet dhe faktin që vetëm adhurimi i Tij është i drejtë dhe i vërtetë, ndërsa adhurimi i çdo gjëje tjetër është i kotë. Ai thotë:

Ajeti 60

60. Është Ai që ka krijuar qiejt e Tokën dhe që lëshon për ju shi nga qielli. Ne bëjmë që me të (ujin) të lulëzojnë kopshte të bukura. Për ju do të ishte e pamundur që ta bënit bimësinë që të mbijë (e të rritet). A ka ndonjë zot tjetër (që meriton adhurimet) përveç Allahut? Jo. Por ata janë një popull që dredhon (nga e vërteta).

61. Është Ai që e ka bërë tokën vendqëndrim për ju e që nëpër të bëri të rrjedhin lumenj. Ai vuri në të (tokë) male të palëvizshme, ndërsa mes dy deteve vuri një ndarje. A ka ndonjë zot tjetër (që meriton të adhurohet) përveç Allahut? Jo. Por shumica e tyre nuk e dinë.

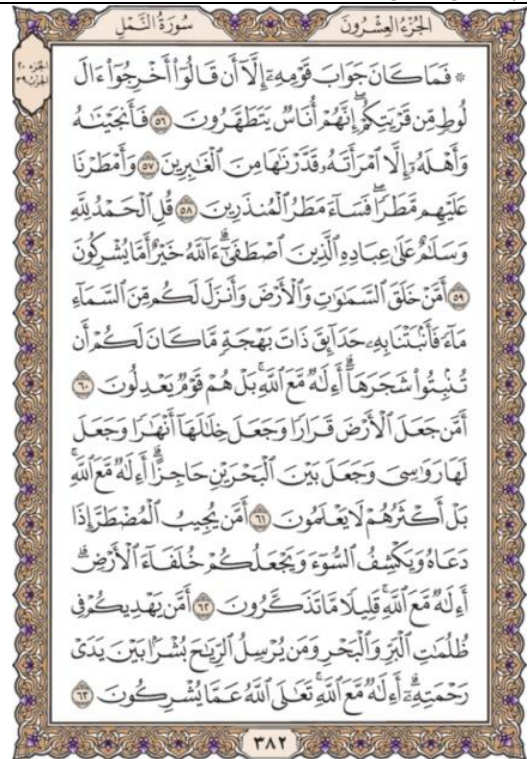
Shpjegimi i ajetit

- Është Ai që ka krijuar qiejt e Tokën dhe që lëshon për ju shi nga qielli. - Kush i krijoi qiejt, Tokën dhe ç'ka mes tyre, si Diellin, Hënën, yjet, melekët? Po tokën, malet, detet e oqeanet, lumenjtë, pemët e çdo krijesë në të?

- Ne bëjmë që me të (ujin) të lulëzojnë kopshte të bukura. - Për ju dhe për të mirën tuaj, Ai zbriti nga qielli ujin, nëpërmjet të cilit dalin kopshte të bukura me pamje të mrekullueshme e të mbushura me pemë të ndryshme, plot fruta të larmishme.

- Për ju do të ishte e pamundur që ta bënit bimësinë që të mbijë (e të rritet). - Sikur mos të ishte mëshira dhe mirësia e Allahut nëpërmjet shiut që ju lëshon, ju nuk do të mund ta kishit këtë mirësi.

- A ka ndonjë zot tjetër (që meriton adhurimet) përveç Allahut? - A ka

mundësi që, pas gjithë këtyre veprave madhështore të Zotit, ju përsëri të adhuronit dikë tjetër veç Allahut?!

- Jo. Por ata janë një popull që dredhon (nga e vërteta). - Ata devijojnë dhe marrin të barabartë me Zotin idhuj të krijuar, edhe pse e dinë mirë se Allahu është i vetmi Krijues i botës të sipërme dhe të poshtme dhe Ai që e zbret furnizimin e krijesave. Mos, vallë, këta idhuj që janë të mangët e të varfër e nevojtarë nga çdo aspekt dhe as nuk mund të sjellin ndonjë dobi apo të furnizojnë janë më të mirë, apo është Allahu i Lartësuar?

- Është Ai që e ka bërë tokën vendqëndrim për ju e që nëpër të bëri të rrjedhin lumenj. - Ai e bëri Tokën të qëndrueshme e të përshtatshme, që krijesat të mund të banojnë, të mbjellin, të punojnë, të ndërtojnë sipër saj dhe të udhëtojnë përmes rrugëve, që i ndërtojnë dhe shtrojnë nëpër të. Ai : "... nëpër të, bëri të rrjedhin lumenj." Nëpërmjet këtyre lumenjve, që Zoti i bëri të rrjedhin nëpër tokë, robërit përfitojnë ujë për të mbjellat, për kafshët e

për veten e tyre. Nëpërmjet tyre gëlon jeta në tokë.

- **Ai vuri në të (tokë) male të palëvizshme...** - Ai vendosi malet si shtylla e pyka për tokën, që të mos lëkundet dhe që të mos jetë e paqëndrueshme.

- **...dhe mes dy deteve vuri një ndarje.** - Mes ujërave të kripur dhe ujërave të ëmbël bëri ndarje, që i pengon të përzihen me njëri-tjetrin, sepse kështu të dëmtohet roli i secilit me cilësitë përkatëse të veçanta. Ndër këto pengesa është edhe toka. Kështu, Ai i bëri lumenjtë e liqenet me ujë të pijshëm të ëmbël, që të jenë të ndarë nga deti dhe që njerëzit të mund të përfitojnë prej tyre.

- **A ka ndonjë zot tjetër (që meriton të adhurohet) përveç Allahut?** - E si mund të adhurosh zot tjetër veç Allahut, i cili e bëri të mundur diçka të tillë?!

- **Jo. Por shumica e tyre nuk e dinë.** - Ata i bëjnë shok Allahut duke ndjekur verbërisht të parët e tyre. Nëse do të mendoheshin pak në diturinë e vërtetë, kurrë nuk do t'i bënin shok Zotit.

Ajeti 62

62. Është Allahu Ai që i përgjigjet nevojtarit kur ai i lutet dhe Ai që ia largon të keqen dhe ju bën ju sundues në tokë. A ka ndonjë zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Allahut? Jo. Por ju shumë pak po kujtoni (mesazhin e Tij).

Shpjegimi i ajetit

- **Është Allahu Ai që i përgjigjet nevojtarit kur ai i lutet dhe Ai që ia largon të keqen** - *El mudtar* quhet ai i cili është mbuluar nga hallet dhe dëshpërimi, i janë mbyllur rrugët dhe i janë lidhur duart, dhe pret zgjidhje e çlirim. Vetëm Allahu është Ai që i përgjigjet këtij njeriu në nevojë. Askush veç Allahut nuk ka në dorë që ta largojë të keqen dhe vështirësitë.

- **dhe ju bën ju sundues në tokë.** - Kush është Ai që ju bën sundimtarë në tokë duke ju bërë trashëgimtarë të njëri tjetrit dhe pushtetit, duke ju dhënë forcë e begati të shumta? A nuk është Ai që ju bëri udhëheqës pas brezave të mëparshëm? Po

njëlloj ju do të vdisni e Ai do të sjellë të tjerë pas jush.

- **A ka ndonjë zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Allahut?** - A ka ndonjë zot tjetër, veç Allahut, që të bëjë të tilla gjëra? Edhe ju vetë, o idhujtarë, e pohoni se askush veç Zotit nuk ka pushtetin të bëjë të tilla gjëra. Prandaj edhe idhujtarët, kur i godiste ndonjë fatkeqësi, i luteshin me sinqeritet veçse Allahut, sepse e dinin se Ai ishte i vetmi që e largon fatkeqësinë dhe të shpëton nga belaja.

- **Jo. Por, ju shumë pak po kujtoni (mesazhin e Tij).** - Është shumë i pakët reflektimi dhe të menduarit tuaj rreth fakteve, të cilat, nëse do t'i kujtonit dhe mendonit me kujdes, do të mernit mësim të mrekullueshme dhe do të ktheheshit në udhën e drejtë. Por pakujdesia juaj është e thellë dhe refuzimi juaj është gjithëpërfshirës, prandaj as merrni mësim dhe as nuk gjeni udhëzim.

Ajeti 63

63. Është Ai që ju orienton në errësitat e tokës e të detit dhe Ai që dërgon erërat si përgëzim përpara mëshirës së Tij (shiut). A ka ndonjë zot tjetër (që meriton adhurimin) përveç Allahut? I dëlirë dhe i lartësuar qoftë Ai nga çfarë i përshkruajnë si shok!

Shpjegimi i ajetit

- **Është Ai që ju orienton në errësitat e tokës e të detit...** - Kush është ai që ju tregon rrugën, kur gjendeni mes errësirave të tokës dhe të detit dhe nuk keni asnjë udhërrëfyes dhe asnjë mjet për të gjetur shpëtim? I vetmi udhëzim është ai ju jep Allahu dhe i vetmi lehtësim ju vjen nga Ai. Ai ju lehtëson dhe ju jep mundësinë që të gjeni rrugën.

- **... dhe Ai që dërgon erërat si përgëzim përpara mëshirës së Tij (shiut).** - Përpara shiut, Allahu lëshon erëra, të cilat grumbullojnë retë, dhe i bën që të ngarkohen dhe pastaj lëshojnë shiun. Kështu, njerëzit gëzohen dhe lumturohen që kur shohin këto re të bashkohen, para se të zbresë shiu.

- **A ka ndonjë zot tjetër** (që meriton *adhurimin*), **përveç Allahut?** - A ka kush mund ta bëj këtë veç Zotit? Apo Ai është i Vetmi që mund ta bëjë këtë? Atëherë, përse ju i shoqëroni shokë Atij dhe adhuroni zota të tjerë veç Tij?

- **I dëlirë dhe i lartësuar qoftë Ai nga çfarë i përshkruajnë si shok!** - U madhëroftë, u dëlirësiftë dhe u lartësiftë mbi gjithçka që ata i shoqërojnë, si idhuj e gjithçka që ata adhurojnë përveç Tij.

Ajeti 64

64. Është Ai që e fillon krijimin (e *njeriut*), e **pastaj e përsërit atë** (pas *vdekjes*), dhe **Ai që ju furnizon nga qielli dhe nga toka. A ka ndonjë zot tjetër** (që meriton *adhurimin*) **përveç Allahut?** **Thuaj: “Sillni argumentin tuaj, nëse thoni të vërtetën!”**

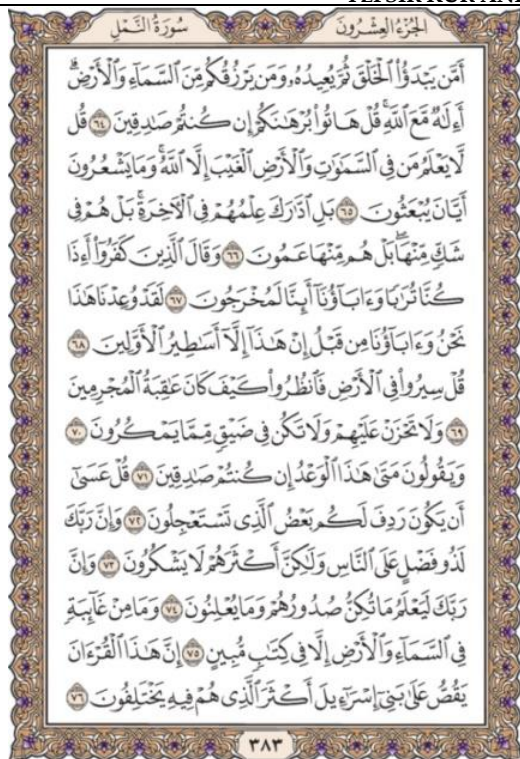
Shpjegimi i ajetit

- **Është Ai që e fillon krijimin** (e *njeriut*), e **pastaj e përsërit atë** (pas *vdekjes*), dhe **Ai që ju furnizon nga qielli dhe nga toka.** - Kush është ai që e filloi krijimin nga hiçi, duke i shpikur krijesat, pa asnjë shembull të mëparshëm, dhe pastaj e rifillon dhe e rikthen krijimin në ditën e ringjalljes dhe të llogarisë me drejtësi? Kush është Ai që ju zbret riskun nga qielli dhe nga toka nëpërmjet shiut dhe gjithçkaje që merr jetë nëpërmjet tij?

- **A ka ndonjë zot tjetër** (që meriton *adhurimin*) **përveç Allahut?** - A ka ndonjë zot që ka fuqinë për diçka të tillë, përveç Allahut?

- **Thuaj: “Sillni argumentin tuaj... - Sillini argumentet dhe faktet tuaja për këtë që thoni.**

- **...nëse thoni të vërtetën!”** - Ju pretendoni se idhujt janë partnerë të Zotit në këtë çështje, por kjo nuk mbështetet në asnjë fakt e argument. Mësojeni, o të mjerë, se ju jeni thjesht ndjekës të kotësisë, të pa mbështetur në asnjë argument. Ftesa për ju është që të ktheheni në argumentet e sigurta logjike dhe faktet fetare dhe të Shpalljes, që tregojnë në mënyrë të prerë dhe të sigurt se Allahu i Lartësuar është i vetmi që ka në dorë të

gjitha çështjet e krijesave dhe Ai është i vetmi, drejt të cilit duhet të kthehen dhe përkushtohen të gjitha llojet e adhurimeve.

Ajetet 65 – 69

65. Thuaj: “Askush në qiej dhe në tokë nuk e di të fshehtë, përveç Allahut dhe as nuk e dinë se kur do të ringjallen (për *gjykim*)!”

66. Madje, më e pakët është dija e tyre për botën tjetër, prandaj janë në dyshim (e në *pasiguri*) për atë. Madje, ata janë të verbër ndaj saj.

67. Ndërsa ata të cilët nuk besojnë, thonë: “Vallë, pasi ne dhe prindërit tanë të bëhemi dhé e pluhur, (a thua) do të ringjallemi?

68. Kjo na është premtuar neve dhe prindërve tanë para nesh. Por këto nuk janë gjë tjetër, veçse përralla të të parëve.”

69. Thuaj: “Udhëtoni nëpër tokë dhe shikoni se si ishte përfundimi i mohuesve (të *besimit të vërtetë*)!”

Shpjegimi i ajeteve

- **Thuaj: "Askush në qiej dhe në tokë nuk e di të fshehtë, përveç Allahut...** - Allahu i Lartësuar na njofton se Ai është i vetmi që di të fshehtat e qiejve dhe të tokës, siç thotë edhe në këtë ajet: "Vetëm tek Ai janë çelësat e fshehtësive dhe ato nuk i di askush tjetër veç Tij. Ai di çfarë ka në tokë dhe në det. As edhe një gjethe nuk bie pa dijeninë e Tij. Nuk ka kokërr në thellësi të Tokës, s'ka të njomë dhe s'ka të thatë, që nuk është në Librin e qartë." [En'am 59]. Ose kur thotë: "Vetëm Allahu e di se kur do të ndodhë Kجامeti dhe është Ai që e zbret shiun. Ai e di se ç'ka në mitra (*të nënave*). Askush nuk e di se çfarë do të fitojë nesër dhe askush nuk e di se në ç'vend do të vdesë. Allahu është i Gjthëdituri që e di mirë çdo fshehtësi." [Lukman 34]. Të tilla fshehtësi, Allahu i Madhëruar i ka veçuar për Vetën e tij, prandaj ato nuk i di askush veç tij, as melek i afërt, as profet i dërguar. Duke qënë se Ai është i vetmi që i di të fshehtat dhe dituria e Tij ka përfshirë gjithçka të dukshme apo të fshehur, atëherë Ai duhet të jetë i vetmi që duhet adhuruar. Pastaj Allahu i Lartësuar na tregon për paditurinë e mohuesve rreth ahiretit. Pasi tregoi se ata nuk kanë dituri rreth të fshehtave të qiejve dhe të Tokës, vijon të tregojë se ata janë edhe më të paditur se kaq, ata nuk dinë asgjë edhe për ditën kur do të ringjallen dhe as që do ta ndiejnë atë.

- **...dhe as nuk e dinë se kur do të ringjallen (*për gjykim*)!** - Ata nuk e dinë ditën kur do të rringjallen, kur do të tubohen dhe të qëndrojnë në këmbë pasi të dalin nga varret, prandaj dhe as që përgatiten për atë ditë.

- **Madje, më e pakët është dija e tyre për botën tjetër...** - Kjo lloj njohurie është shumë e dobët dhe për këtë arsye ata janë të pasigurt. Madje shumë prej tyre nuk kanë asnjë njohuri rreth saj.

- **...prandaj janë në dyshim (*e në pasiguri*) për atë.** - Ata kanë dyshime rreth ahiretit. Thjesht dyshimi për diçka tregon se nuk ke asnjë lloj diturie rreth saj, sepse sado e vogël dhe e pakët të jetë dituria, ajo nuk

bashkohet në një zemër me dyshimin, mëdyshjen e pasigurinë.

- **Madje, ata janë të verbër ndaj saj.** - Ata janë tërësisht të verbër. Zemrat e tyre nuk shohin asnjë mundësi se ajo do të ndodhë. Zemrat e tyre as nuk e shohin fare mundësinë e ndodhisë së ringjalljes, për shkak të verbërisë që kanë.

- **Ndërsa ata të cilët nuk besojnë, thonë: "Vallë, pasi ne dhe prindërit tanë të bëhemi dhé e pluhur, (*a thua*) do të ringjallemi?"** - Kjo është diçka shumë e largët për t'u besuar se mund të ndodhë. Ata krahasojnë pushtetin e Allahut, që është i Plotë e Absolut në çdo aspekt, me mundësitë dhe forcën e krijesave, që janë të dobëta në çdo drejtim.

- **Kjo na është premtuar neve dhe prindërve tanë para nesh.** - Ringjallja na është thënë si neve, ashtu edhe etërve tanë të parë të hershëm, por asgjë nuk ka ndodhur. Prandaj ne themi se:

- **Por këto nuk janë gjë tjetër veçse përralla të të parëve.** - Janë thjesht histori e legjenda, që tregohen sa për të kaluar kohën dhe për argëtim dhe nuk ka asgjë të vërtetë në to. Vërej me kujdes! Fillimisht, Allahu na tregoi gjendjen e atyre që refuzojnë besimin dhe shpalljet, pastaj rreth faktit se ata nuk e dinë kohën kur do të ndodhë Dita e Gjykimit, pastaj rreth dobësisë së kësaj diturie në zemrat e tyre, pastaj rreth dyshimit që ka zënë vend në ato zemra, pastaj rreth verbërisë së atyre zemrave. Ndërsa në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon se ata e mohojnë kategorikisht se kjo do të ndodhë dhe e konsiderojnë si diçka të largët për t'u besuar e ndodhur. Të gjitha këto na tregojnë gjendjen e tyre të pashpresë dhe bindjet që kanë zemër. Pikërisht për këtë shkak, frika për ahiretin largohet nga ato zemra dhe ata harrohen tërësisht në poshtërsitë ndaj Zotit. Të tillë njerëzve u duket i thjeshtë refuzimi i të vërtetës dhe pranimi i të kotës. Ata i lejojnë vetes çdo lloj poshtërsie e përmbushje të epsheve dhe braktisin çdo adhurim me të cilin Zoti i ka ngarkuar,

prandaj humbin dynjanë dhe ahiretin e tyre. Në vijim, Allahu i Lartësuar u kujton atyre që të mendojnë rreth ngjarjeve të profetëve dhe fakteve që shohin në dynja dhe që vërtetojnë fjalët e tyre. Ai thotë:

- Thuaj: “Udhëtoni nëpër tokë dhe shikoni se si ishte përfundimi i mohuesve (të besimit të vërtetë)!” - Asnjë keqberës nuk ka vazhduar gjatë në poshtërsinë e tij, sepse Allahu i Madhëruar e ka ndëshkuar me formën më të ashpër. Çdokujt i jepet dënimi që meriton, sipas të keqes që ka bërë.

Ajetet 70 – 72

70. Po ti (o Muhamed) mos u trishto për ta dhe as mos u ngushto nga komplotet që ata bëjnë!

71. Ata thonë, gjithashtu: “E kur do të përmbushet ky premtim? Thuajeni, nëse jeni në të vërtetën?”

72. Thuaju: “Tanimë ju është afruar një pjesë e atij premtimi që ju kërkonit t’ju vijë shpejt.”

Shpjegimi i ajeteve

- Po ti (o Muhamed) mos u trishto për ta dhe as mos u ngushto nga komplotet që ata bëjnë! - Mos u trishto, o Muhamed, për mosbesimin e këtyre njerëzve, që të refuzojnë dhe të mohojnë. Nëse do të dije ligësinë që fshehin brenda vetes dhe faktin se ata nuk e meritojnë të mirën dhe besimin, nuk do të trishtohesh dhe nuk do të ndiejë aspak atë keqardhje për ata. Zemra jote nuk do të ngushtohej dhe shpirti nuk do të shqetësohej aspak nga intrigat dhe kurthet e tyre, sepse të gjitha ato do t’u kthehen kundër: "Ata bënin kurthe, por edhe Allahu u ngrinte kurthe. Allahu është më i miri planifikues." [Enfal 30]. Mohuesit e profetëve që nuk i besojnë shpalljet e Zotit, duke kërkuar në formë sfide përsheptimin e ndëshkimit, thonë:

- Ata thonë, gjithashtu: “E kur do të përmbushet ky premtim? Thuajeni, nëse jeni në të vërtetën?” - Kjo tregon për mendjelehtësinë dhe logjikën e tyre të dobët, sepse dihet mirë se Allahu i Lartësuar ka përcaktuar një afat dhe kohë të

caktuar se kur do të ndodhë Kijameti ose ndëshkimi i tyre. Pra, fakti që Ai nuk po ua përshepton nuk tregon vërtetësinë e pretendimeve të tyre. Megjithatë, duke i paralajmëruar se realizimi i kërcënimit mund të jetë afër, Allahu i Lartësuar thotë:

- Thuaju: “Tanimë ju është afruar një pjesë e atij premtimi që ju kërkonit t’ju vijë shpejt.” - Ai mund të jetë shumë afër jush dhe gati që t’ju godasë. Pra, një pjesë e atij ndëshkimi që ju e kërkonit shpejt, tashmë mund t’ju jetë afruar dhe është gati t’ju godasë.

Ajetet 73 – 75

73. Me të vërtetë, Zoti yt është shumë bamirës ndaj njerëzve. Megjithatë, shumica e tyre nuk janë mirënjohës.

74. Nuk ka dyshim se Zoti yt e di mirë çfarë fshehin zemrat e tyre dhe çfarë shfaqin haptazi.

75. Nuk ka asgjë të fshehur në qiell e as në Tokë që të mos jetë e shënuar në Librin e saktë.

Shpjegimi i ajeteve

- Me të vërtetë, Zoti yt është shumë bamirës ndaj njerëzve. Megjithatë, shumica e tyre nuk janë mirënjohës. - Allahu i Lartësuar i kujton njerëzve për gjerësinë e bujarisë dhe për mirësitë e Tij të paana dhe i nxit ata për të qenë mirënjohës. Megjithatë, shumica e njerëzve i kanë kthyer shpinën dhe hutohen pas të mirave, në vend që të falënderojnë Allahun dhe të përkushtohen me adhurimin e Atij që ua dhuroi.

- Nuk ka dyshim se Zoti yt e di mirë çfarë fshehin zemrat e tyre dhe çfarë shfaqin haptazi. - Ai e di gjithë atë që fshihet brenda gjoksit dhe atë që shfaqet haptazi, ndaj le të kenë frikë nga shikimi i Atij që di gjithçka dhe e di të dukshmen dhe të padukshmen.

- Nuk ka asgjë të fshehur në qiell e as në Tokë që të mos jetë e shënuar në Librin e saktë. - Ky libër ka përfshirë brenda tij, çdo gjë e fshehtë në qiell dhe në të tokë dhe çdo gjë që ndodh në botën e sipërme dhe të poshtme, gjithçka që ka qenë dhe do të jetë

dhe motivet e tyre të fshehta. Ai do t'i japë çdokujt shpërblimin e merituar për atë që ka bërë dhe ka synuar.

Ajetet 79 – 81

79. Prandaj, mbështetu tërësisht dhe vetëm tek Allahu, sepse ti je në të vërtetën e sigurt!

80. Ti nuk mund t'i bësh të vdekurit të dëgjojnë, e as nuk mund ta bësh të shurdhëtin ta dëgjojë thirrjen, (sidomos) kur ata të kthejnë shpinën.

81. E as që mund të jesh udhërrëfyes për të verbërit e t'i largosh nga humbja e tyre. Ti nuk mund ta bësh të dëgjojë asnjë tjetër, përveç atyre që besojnë në argumentet Tona dhe që janë muslimanë.

Shpjegimi i ajeteve

- Prandaj, mbështetu tërësisht dhe vetëm tek Allahu... - Mbështetju Zotit tënd në arritjen e çdo të mire dhe në shpëtimin nga çdo e keqe. Atij mbështetju dhe tek Ai gjej forcën për të kumtuar Shpalljen, për të përmbushur dhe plotësuar detyrimet fetare, për të luftuar në rrugën e Zotit dhe për të lartësuar fjalën e Tij. Vetëm te Zoti gjeje forcën për të luftuar dhe qëndruar kundër armiqve të Tij, të fesë së Tij dhe të besimtarëve.

- ...sepse ti je në të vërtetën e sigurt! - Ti je pasues i të vërtetës së qartë dhe të sigurt dhe nuk ka dyshim se ai që është pasues i së vërtetës së sigurt i fton njerëzit në të dhe lufton e përpiket që ta ndihmojë atë rrugë. Ai njeri është shumë nevojtar për ndihmën dhe mbështetjen e Zotit dhe, nga ana tjetër, është më i përkushtuari në kërkimin e kësaj ndihme, sepse është më i dituri për rëndësinë e saj. Ky njeri e di mirë se po ndihmon një çështje të sigurt dhe të vërtetë, që nuk ka asnjë mëdyshje, prandaj ka nevojë më shumë se çdokush tjetër për ndihmën dhe mbështetjen e Zotit, që ta përmbushë sa më mirë misionin e tij. Ajeti na jep dhe një mesazh tjetër: dije se ajo me të cilën i fton njerëzit është e vërteta e sigurt dhe e qartë, që nuk lë asnjë paqartësi a dyshim, dhe nëse ti e përmbush atë për të cilën je ngarkuar dhe i mbështetesh Zotit në

këtë mision, ty nuk të dëmton aspak devijimi i atyre dhe nuk është në dorën tënde udhëzimi e rregullimi i tyre.

- Ti nuk mund t'i bësh të vdekurit të dëgjojnë, e as nuk mund ta bësh të shurdhëtin ta dëgjojë thirrjen, (sidomos) kur ata të kthejnë shpinën. - Kur ti përpiqesh për udhëzimin e tyre dhe i thërret në rrugën e Zotit, ata nuk të dëgjojnë, ashtu siç nuk dëgjojnë të vdekurit dhe, aq më tepër: "...(*sidomos*) kur ata të kthejnë shpinën"

- E as që mund të jesh udhërrëfyes për të verbërit e t'i largosh nga humbja e tyre. - Kjo tregon se sa e pa mundur është që ata të dëgjojnë dhe të gjejnë udhën e drejtë, ashtu siç ka thënë i Madhëruari në një tjetër ajet: "Ti nuk mund ta udhëzosh atë që do, por është Allahu Ai që udhëzon kë të dojë dhe Ai është më i Dituri për të udhëzuarit." [Kasas 56].

- Ti nuk mund ta bësh të dëgjojë asnjë tjetër, përveç atyre që besojnë në argumentet Tona dhe që janë muslimanë.

- Pra, vetëm ata të cilët nënshtrohen dhe të pasojnë ty. Këta besojnë në shenjat dhe shpalljet e Zotit, nënshtrohen të jetojnë sipas tyre dhe bëjnë vepra të mira sipas tyre. Ata i janë dorëzuar tërësisht Allahut të Lartësuar dhe e adhurojnë Atë ashtu si i ka urdhëruar dhe mësuar Ai. I Madhëruari thotë: "Vetëm ata që dëgjojnë, i përgjigjen ftesës. Allahu do t'i ringjallë të vdekurit dhe të gjithë do të kthehen tek Ai." [En'am 36].

Ajeti 82

82. Kur të realizohet dënimi kundër tyre, Ne do të nxjerrim një shtazë nga toka, që do t'u flasë (ballas), sepse njerëzit nuk besojnë në argumentet Tona.

Shpjegimi i ajetit

Kur të vijë koha që Zoti e ka caktuar që të dalë kjo shenjë për njerëzit, do të dalë një kafshë prej tokës, pra, jo nga qielli. Kjo kafshë do t'u flasë njerëzve haptazi, sepse atyre do t'u jetë dobësuar dituria e siguria për shenjat e Zotit. Allahu ua nxjerr njerëzve këtë kafshë si një nga shenjat e Tij të çuditshme, që t'u tregojë atyre atë që e

vinin në dyshim. Kjo është Kafsha e Madhe, që pritet të dalë në fundin e kohës dhe do të jetë nga shenjat e Kijametit, siç është shpjeguar hollësisht në hadithet e Profetit (a.s). Por nuk ka ardhur asnjë tekst që të tregojë për llojin e asaj kafshe dhe se si do t'u shfaqet njerëzve. Ajeti thjesht na tregon se Allahu i Lartësuar do ta nxjerrë atë, që njerëzit ta shohin dhe e folura e saj është diçka e jashtëzakonshme dhe e panjohur ndër njerëz. Ajo do të shërbejë si argument për saktësinë dhe vërtetësinë e asaj që ka lajmëruar Zoti në Librin e Tij. Allahu është më i ditur për gjithçka.

Ajetet 83 – 85

83. Një ditë, Ne do të tubojmë prej secilit popull grupe nga ata që i kanë mohuar argumentet Tona dhe do t'i bashkojmë të gjithë, duke i vënë në rresht.

84. Derisa kur të vijë (para Gjykimit), Allahu do t'u thotë: “A i mohuat argumentet e Mia pa pasur asnjë dije për to? Çfarë bëtë ju ashtu (në dynja)?”

85. Dhe kundër tyre do të zbatohet vendimi (i dënimit), për shkak të padrejtësive të tyre dhe ata nuk do të mund të flasin.

Shpjegimi i ajeteve

- **Një ditë, Ne do të tubojmë prej secilit popull grupe...** - Allahu i Lartësuar na tregon për gjendjen e mohuesve, që refuzojnë shpalljet dhe profetët, kur të qëndrojnë dhe të tubohen para Zotit në Ditën e Kijametit. Ai na njofton se nga çdo popull do të nxjerrë grupe...

- **...nga ata që i kanë mohuar argumentet Tona dhe do t'i bashkojmë të gjithë, duke i vënë në rresht.** - I grumbullon nga i pari, deri tek i fundit, në mënyrë që të gjithë së bashku të merren në pyetje dhe të poshtërohen.

- **Derisa kur të vijë (para Gjykimit)...** - Kur të mblidhen dhe grumbullohen të gjithë bashkë, do t'u thotë atyre me fjalë torturuese dhe dëshpëruese:

- **Allahu do t'u thotë: “A i mohuat argumentet e Mia pa pasur asnjë dije për to? - Ishte detyrë për ju të mendoheshit**

mirë, derisa të zbulohet dhe shfaqet e vërteta. Ju duhet të mos flisnit asnjë fjalë pa informacion të sigurt. Atëherë, si mundet që e mohuat të vërtetën, ndërkohë që nuk kishit aspak dituri për të?!

- **Çfarë bëtë ju ashtu (në dynja)?”** - Allahu i pyet ata për diturinë dhe veprat që bënin në dynja. Në fillim del në pah se ata e kanë mohuar të vërtetën pasi nuk denjonin ta njihnin atë. Ndërsa veprat e tyre ishin jo për Zotin e jo sipas porosive të Profetit të Zotit.

- **Dhe kundër tyre do të zbatohet vendimi (i dënimit), për shkak të padrejtësive të tyre dhe ata nuk do të mund të flasin.** - Për shkak të padrejtësisë së tyre, e merituan dënimin. Ata vazhduan në padrejtësi dhe tashmë nuk kanë asnjë argument që të mund ta paraqesin, prandaj: "...ata nuk do të mund të flasin."

Ajeti 86

86. A nuk e shohin ata se Ne ua bëmë Natën që të pushojnë, kurse Ditën të ndritshme? Në këtë ka argument për njerëzit që besojnë.

Shpjegimi i ajetit

- **A nuk e shohin ata se Ne ua bëmë Natën që të pushojnë, kurse Ditën të ndritshme?** - A nuk e shohin këtë shenjë madhështore dhe mirësi të pashembullt? A nuk e dinë se është Allahu, Ai që ua lehtësoi dhe e bëri në shërbim të tyre natën dhe ditën. Natën e bëri të errët, që robërit të pushojnë e qetësohen dhe të jenë gati për punët e së nesërme. Ndërsa ditën e bëri të shndritshme, plot jetë e gjallëri, që njerëzit të shpërndahen në kërkimin e të mirave dhe ndërtimin e jetës së tyre.

- **Në këtë ka argument për njerëzit që besojnë.** - Ka fakte për ata që besojnë në njëshmërinë e Allahut dhe për mirësitë e Tij të shumta dhe të mrekullueshme.

Ajetet 87 – 90

87. Ditën kur t'i fryhet Bririt, do t'u hyjë lemeria atyre që janë në qiej dhe atyre që janë në tokë, përveç atyre që do Allahu, dhe të gjithë do të vijë para Atij të përlulur.

88. I sheh malet dhe mendon se ato janë të palëvizshme, por ato lëvizin, siç lëvizin retë. Ky është krijimi i Allahut, që ka përkryer çdo gjë. Ai e di mirë gjithçka që bëni ju.

89. Kush ka bërë mirë, atij do t'i takojë një shpërblim edhe më i mirë se ajo që ka bërë dhe do të jetë i sigurt (*e të ruajtur*) prej tmerit të asaj dite.

90. Kush ka bërë keq, do të hidhet përmbys me fytyrë nga Zjarri. (*Atyre do t'u thuhet:*) **Ju do të shpërbleheni veçse me atë që keni fituar me veprat që keni bërë.**

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i frikëson robërit me atë që i pret në Ditën e Gjykimit, duke përmendur tmeret dhe gjendjet nëpër të cilat do të kalojnë e do të përballen.

- Ditën kur t'i fryhet Bririt, do t'u hyjë lemeria atyre që janë në qiej dhe atyre që janë në tokë... - Nga zëri i Bririt, do të tmerrohen, prandaj do të hipin mbi njëri tjetrin, si valët e detit të trazuar. Kjo është frika prej llogarisë e qëndrimit para Zotit.

- ...përveç atyre që do Allahu... - Këta janë ata që Zoti i ka zgjedhur për t'i nderuar, forcuar dhe ruajtur nga frika e asaj dite.

- ...dhe të gjithë do të vijnë para Atij të përlulur. - Kur t'i fryhet Bririt, të gjitha krijesat do të vijnë të nënshtruar, të përlulur e nevojtarë për faljen dhe mëshirën e Allahut, siç thotë Ai në një ajet tjetër: "Çdo qenie në qiej e në Tokë ka për t'iu paraqitur Të Gjithëmëshirshmit si rob." [Merjem 93]. Atë ditë të gjithë do të jenë njëlloj dhe të barabartë, udhëheqësit dhe populli i thjeshtë. Të gjithë janë të nënshtruar dhe nevojtarë, syulur para Atij, në dorën e të Cilit është i gjithë sundimi e mbretërimi.

- I sheh malet dhe mendon se ato janë të palëvizshme... - Nga tmerret e Ditës së Kijametit është edhe kjo pamje. Kur sheh malet, mendon se ato do të mbeten siç janë, nga madhështia e tyre, por tronditja e asaj dite është aq e madhe, saqë ato malet do të thërrmohen e bëhen pluhur, sa do të

mjaftonte një erë e lehtë që t'i shpërndante në ajër.

- ...por ato lëvizin, siç lëvizin retë. - nga tmerri dhe tronditja e asaj dite.

- Ky është krijimi i Allahut, që ka përkryer çdo gjë. Ai e di mirë gjithçka që bëni ju. - Ai do t'ju shpërblejë me drejtësi për punët tuaja. Pastaj i Madhëruari përmend mënyrën se si do t'i shpërblejë:

- Kush ka bërë mirë, atij do t'i takojë një shpërblim edhe më i mirë se ajo që ka bërë... - Kjo përfshin çdo fjalë e punë të mirë ose edhe ndjenja të mira. Pra, për çdo të mirë, ai do të marrë një shpërblim edhe më të mirë. Kjo është grada më e vogël e shpërblimit të Zotit.

- ..dhe do të jetë i sigurt (*e të ruajtur*) **prej tmerit të asaj dite.** - Ata janë të sigurt kur të tjerët do të tmerrohen. Edhe ata do t'i përfshijë frika e përgjithshme, por Zoti premtan se këta të zgjedhur do të jenë të shpëtuar dhe do të dalin faqebardhë.

- Kush ka bërë keq, do të hidhet përmbys me fytyrë nga Zjarri. - Kush ka bërë çdo lloj të keqeje.

- (Atyre do t'u thuhet:) Ju do të shpërbleheni veçse me atë që keni fituar me veprat që keni bërë. - Këta do të flaken në zjarr me fytyrat e tyre dhe u thuhet:

Ajetet 91 – 93

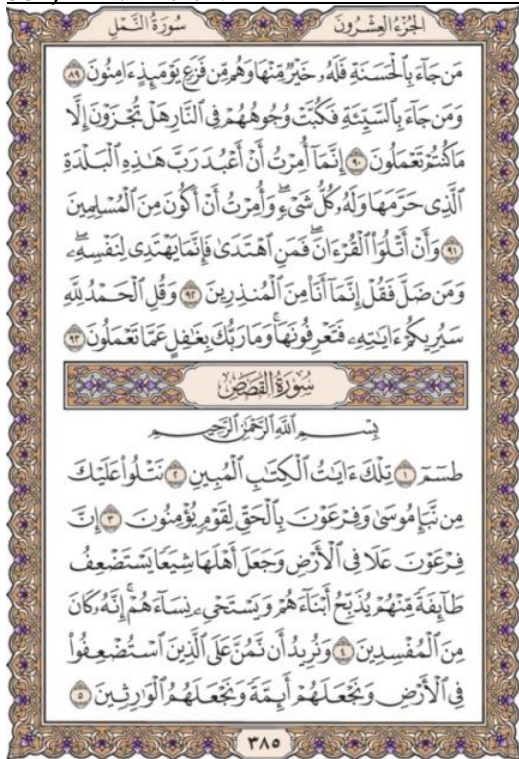
91. “Unë jam urdhëruar që të adhuroj vetëm Zotin e këtij qyteti (*Mekës*), **të cilin Ai e bëri të shenjtë. Atij i takon gjithçka dhe unë jam urdhëruar të jem prej atyre që i përlulen vetëm Allahut.**

92. Unë jam urdhëruar të këndoja Kur'anin. Kush e pranon udhëzimin e tij, ka gjetur udhëzimin për veten e vet.” Kush e ka humbur rrugën, ti thuaj: “Unë jam veçse një paralajmërues.”

93. Dhe thuaj: “Të gjitha lavdërimet i qofshin Allahut! Ai do t'jua tregojë (*së shpejti*) **argumentet e Veta dhe ju do t'i kuptoni mirë ato. Zoti yt nuk është i pavëmendshëm ndaj atyre veprave që bëni ju.”**

Shpjegimi i ajeteve

Thuaju atyre, o Muhamed:

- Unë jam urdhëruar që të adhuroj vetëm Zotin e këtij qyteti (Mekës), të cilin Ai e bëri të shenjtë. - Zotin e Mekës së nderuar dhe të bekuar, që vetë Ai e bëri një vend të shenjtë dhe begatoi banorët dhe besimtarët e Tij që e adhurojnë në atë vend. Për këtë arsye, ata duhet të jenë mirënjohës për këtë.

- Atij i takon gjithçka ... - Gjithçka e botës së sipërme dhe asaj të poshtme. I Lartësuarit e tha këtë që të mos mendojë kush se Ai është vetëm Zoti i Qabes dhe i Mekës.

- ...dhe unë jam urdhëruar të jem prej atyre që i përulen vetëm Allahut. - Ai më urdhëroi të jem prej atyre që nxitojnë për në Islam dhe e përkryejnë atë. Dhe, me të vërtetë, Profeti (a.s.) dhe sahabët e tij e përkryen Islamin dhe ishin njerëzit më të përkushtuar në dorëzimin ndaj Zotit.

- Unë jam urdhëruar të këndoj Kur'anin. - Jam urdhëruar, gjithashtu, që ta këndoj këtë Kur'an dhe ta kumtoj atë ndër njerëz. Unë jua këndoj dhe transmetoj atë juve, që të udhëhiqeni prej tij, të mësoni tekstin e tij e të kuptoni mesazhin e tij. Kjo është detyra ime dhe unë e përbusha atë.

- Kush e pranon udhëzimin e tij, ka gjetur udhëzimin për veten e vet. - Dobija i kthehet atij dhe, sepse frytet e punës do t'i shijojë vetë ai.

- Kush e ka humbur rrugën, ti thuaj: "Unë jam veçse një paralajmëruar." - Unë nuk kam në dorë udhëzimin tuaj dhe as mund të bëj që ju të nënshtrohëni dhe ta adhuronit Zotin.

- Dhe thuaj: "Të gjitha lavdërimet i qofshin Allahut! - Allahut i takojnë të gjitha lavdërimet në dynja dhe në ahiret. Ai meriton të gjitha lavdërimet e të gjitha krijesave, e në mënyrë të veçantë nga të zgjedhurit e të dalluarit, më të mirët e të kulluarit prej adhuruesve të Tij. Lavdërimet dhe përlëvdimet që duhet t'i përkushtojnë ata ndaj Zotit duhet të jenë shumë më të mëdha se ato të njerëzve të thjeshtë, sepse grada e tyre është shumë më e lartë dhe afërsia me Zotin e tyre shumë më e madhe. Gjithashtu, edhe mirësia e Zotit ndaj tyre është shumë e madhe.

- Ai do t'jua tregojë (së shpejti) argumentet e Veta dhe ju do t'i kuptoni mirë ato. - Ai do t'ju mundësojë dituri, që të mund të dalloni të vërtetën nga e kota. Kështu, patjetër Zoti do t'ju japë të shikoni shenjat e Tij, që të ndriçoheni e të shihni rrugën e Tij e të ecni mes errësirave të mëdha. Pas këtyre shenjave dhe dritës do të bëhet e mundur: "...që jobesimtarët të mund ta dinë se kanë mohuar pasi e vërteta iu bë e qartë, ndërsa besimtarët të mund të vazhdojnë të besojnë pasi e vërteta u bë e qartë. Allahu dëgjon dhe di gjithçka." [Enfal 42].

- Zoti yt nuk është i pavëmendshëm ndaj atyre veprave që bëni ju." - Përkundrazi, Ai e di mirë gjendjen dhe punët tuaja dhe e di mirë masën e shpërblimit që meritoni për to. Ai do të gjykojë ndër ju me një mënyrë që ju do ta lavdëroni për të dhe askush nuk do të ketë ndonjë argument për të kundërshtuar gjykimin e Tij. Këtu përfundoi tefsiri i sures Neml, me mirësinë, lehtësinë dhe ndihmën e Allahut. E lus Allahun e Lartësuar që butësia dhe ndihma e Tij të

jenë të vazhdueshme dhe të pandërprera për ne! Ai është më Bujari i bamirësve, më i miri Mëshirues. Ai e vazhdon mëshirën dhe përkujdesin edhe për ata që janë larguar dhe kanë lënë pas lidhjen me Të. Ai u përgjigjet dhe plotëson kërkesat e lutësve. Ai i lehtëson çështjet e vështira. Ai iu hap portat e bekimeve dhe begative të Tij. Të shumta janë dhuratat që Ai jep në çdo çast e gjendje. Ai e lehtëson Kur'anin për ata që meditojnë dhe kërkojnë mirësinë në të. Ai ua lehtëson rrugën atyre që përkushtohen t'i hapin portat e bukura të njohurive të këtij Kur'ani madhështor. Ai ka për t'i mbushur plot me mirësi dhe urtësi zemrat e atyre që shtrohen në tryezën e këtij libri dhe thellohen në meditime rreth ajeteve të tij. Të gjitha lavdërimet i qofshin Allahut, Zotit të botëve the paqja e bekimet e Allahut qofshin mbi Muhamedin, familjen dhe shokët e tij! Ky tefsir u përpilua nga Abdurahman ibn Nasir ibn Abdurahman el Sadi. Allahu e faltë atë, prindërit e tij dhe të gjithë muslimanët! Ky vëllim përfundoi së shkruari nga autori në 22 Ramadan të vitit 1343 hixhri (ose në prill të vitit 1925 – red.).

Surja 28: El kasas (mekase) 88 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 6

1. **Ta, Sin, Mim.**
2. **Këto janë ajetet e Librit (Kur'anit) të qartë.**
3. **Ne po të tregojmë ty pjesë nga historia e Musait dhe e Faraonit, që është e vërtetë për njerëzit që besojnë.**
4. **Faraoni mbahej me të madh në tokë. Ai e ndau popullin në grupe. Një grup prej tyre i shtypte: djemtë ua vriste, kurse vajzat ua linte gjallë. Ai qe shkatërrues i madh.**
5. **Por Ne donim që ata që shtypeshin në tokë, t'i lartësonim, t'i bënim udhëheqës dhe trashëgimtarë,**
6. **dhe t'u jepnim pushtet në tokë. Ndërsa Faraonit, Hamanit dhe ushtrive të tyre t'u tregonim atë që ata kishin frikë.**

Shpjegimi i ajeteve

- **Ta, Sin, Mim.** - Rreth këtyre germave është folur më parë.

- **Këto janë ajetet e Librit (Kur'anit) të qartë.** - Këto ajete meritojnë të respektohen dhe të nderohen për vetë madhësinë e tyre, sepse ato janë: “ajetet e Librit të qartë.” Ky libër qartëson çdo çështje për të cilën kanë nevojë krijesat. Dhe ata kanë nevojë të madhe të njohin mirë Zotin e tyre dhe ç'kërkon Ai. Ata kanë nevojë të njohin kush janë miqtë e të dashurit e Allahut dhe kush janë armiqtë e Tij. Njerëzit duhet të dinë edhe rreth historive e veprave të Zotit ndër shekuj e popuj; të njohin shpërblimet e Tij dhe veprat për të cilat Ai shpërblen. Kur'ani i shpjegoi të gjitha këto më së miri. Ai ua tregoi robve hollësisht dhe shumë kuptueshëm këto mësimë. Mes shumë historive që Ai sqaroi është edhe historia e Musait (a.s). Ai e tregoi atë hollësisht dhe e përsëriti në shumë pjesë të Kur'anit. Në këtë sure përshkruhen shumë hollësi të kësaj historie.

- **Ne po të tregojmë ty pjesë nga historia e Musait dhe e Faraonit, që është e vërtetë për njerëzit që besojnë.** - Kjo histori është nga më të çuditshmet dhe është sjellë me vërtetësi: “...e vërtetë për njerëzit që besojnë.” Pra, kjo histori po u sillet besimtarëve në mënyrë të veçantë, sepse ata kanë imanin në zemër, që i bën të meditojnë dhe ta pranojnë mesazhin e Zotit, për të gjetur udhëzimin. Ata dinë të nxjerrin mësimë nga ajetet e këtij libri. Atyre u shtohet besimi dhe siguria në premtimin e Zotit. Vetëm atyre ua shton Kur'ani mirësinë. Ndërsa të tjerët nuk përfitojnë asgjë nga kjo Shpallje, përveçse nuk do të kenë më asnjë arsytim e justifikim përpara Zotit. Madje, Allahu i Madhëruar e ruan dhe nderon Shpalljen e Tij që të jetë në duart e njerëzve të këtillë. Ai ka vendosur perde mes Shpalljes së nderuar dhe këtyre të mjerëve, prandaj nuk mund të kuptojnë e të përfitojnë prej saj. Fillimi i kësaj historie nis kështu:

- **Faraoni mbahej me të madh në tokë. Ai e ndau popullin në grupe. Njërin grup e shtypte: djemtë ua vriste, kurse vajzat ua linte gjallë. Ai qe shkatërrues i madh** - I tillë ishte ky tiran në mbretërimin e tij. Ai ndihej i pamposhtur mes ushtrisë dhe në pushtetin e tij, prandaj u bë arrogant, e jo i nderuar.

- **Ai e ndau popullin në grupe.** - Ai e ndau në grupe dhe me secilin vepronte siç i donte qejfi. Ai ushtronte pushtetin mbi ta autoritetin dhe tiraninë e tij. Kështu:

- **Njërin grup e shtypte...** - Kjo pjesë ishin bijtë e Izraelit, që Allahu i kishte dalluar mbi të gjithë, e të cilët ai duhet t'i nderonte e respektonte. Përkundrazi, ai i dobësoi si popull dhe e uli shumë pozitën e tyre në shoqëri. Ai u tregoi se nuk kishte asnjë vlerësim për shërbimin dhe pozitën e tyre, prandaj asgjë nuk e ndalonte të bënte çfarë të donte me ta (ndryshe nga koha kur Jusufi shërbente në shtëpinë e Faraonit në Egjipt). Kështu, ai as nuk interesohej për gjendjen e tyre dhe as nuk pyeste për të drejtën e tyre, madje duke parë rrezikshmërinë e tyre, ai bëri një vepër të tmerrshme kundër kësaj popullsie.

- **...djemtë ua vriste, kurse vajzat ua linte gjallë.** - Këtë e bëri nga frika se ata do të shumoheshin e do të fuqizoheshin. Ai kishte frikë se mos ata i merrnin pushtetin.

- **Ai qe shkatërrues i madh.** - Ai nuk kishte asnjë synim përmirësimi e rregullimi, as për çështjet e besimit e fesë dhe as për çështjet e dynjasë. Ky ishte shkatërrimi i tij.

- **Por Ne donim që ata që shtypeshin në tokë, t'i lartësonim...** - Këtë Zoti do ta bënte duke larguar prej tyre shkaqet e dobësisë dhe fatkeqësisë dhe duke shkatërruar ata që i kundërviheshin të mirës dhe bartësve të saj, duke prishur planet e armiqve të tyre.

- **t'i bënim udhëheqës dhe trashëgimtarë...** - Do t'i bënim prijës në fenë dhe besimin e pastër, dhe kjo nuk mund të ndodhte dhe të ecte bashkë me dobësinë. Përkundrazi, kjo do të ndodhte

paralelisht me fuqizimin në tokë, që Zoti do t'u jepte.

- **...dhe t'u jepnim atyre pushtet në tokë.** - Pra, atyre do t'u takojë përfundimi i mirë në tokë dhe sundimi i saj, para se Zoti t'u dhurojë mirësitë e përjetshme të ahiretit. Kështu, të gjitha këto premtime janë çështje që Zoti i ka dëshiruar dhe vullneti i Tij gjithmonë do të plotësohet. Gjithashtu, Ai na njofton se dëshironte që:

- **Ndërsa Faraonit, Hamanit dhe ushtrive të tyre t'u tregonim atë që ata kishin frikë.** - Ai është Allahu i Plotpushtetshëm dhe Ngadhënjimtar, që përmes një grupimi të vogël, të pafuqishëm e të varfër, ka për t'i treguar vendin edhe asaj fuqie me ushtri të mëdha dhe udhëheqës tiranë, që e shihnin veten të pamposhtur. Prej këtij grupi të vogël do të vinte makthi i tyre, - që ishte dëbimi nga vendi. Pikërisht nga kjo frikë e madhe, ata i shtypnin dhe i mbanin nën kontroll, duke thyer çdo rizgjim e ndërgjegjësim të tyre. Për t'i pakësuar dhe dobësuar, ata u vrisnin fëmijët djem, tek të cilët ishte forca. Por sidoqoftë, të gjitha këto ndodhnin me dëshirën dhe caktimin e Zotit. Është Ai që përcakton të gjitha rrugët dhe mjetet për të realizuar atë që dëshiron. Është Ai që i përmbush të gjitha shkaqet dhe pasojat, pa e hetuar as të dashurit e Tij dhe as armiqtë e tyre. Secili do të bëjë atë për të cilën do të japë llogari para Zotit të vet. Fillimi i këtij ndryshimi të madh ishte me lindjen e Musait, që do të ishte një profet i madh i Tij. Në duart e këtij profeti do të vinte shpëtimi dhe lartësimi i popullit të izraelitëve.

Ajetet 7 - 13

7. Kështu, Ne e frymëzuam nënën e Musait: "Jepi gjì atij! Kur të ndiesh rrezikun për të, atëherë hidhe në lumë dhe mos u frikëso e as mos u pikëllo, sepse Ne do ta kthejmë atë tek ti dhe do ta bëjmë nga të dërguarit Tanë!"

8. Atë (Musain) e nxori nga lumi familja e Faraonit, që në fund ai të bëhej armik e dëshpërim për të. Vërtet, Faraoni,

Hamani dhe ushtritë e tyre ishin keqbërës.

9. Gruaja e Faraonit tha: “Ky është gëzimi i syve tanë për mua dhe për ty. Mos e vrisni atë! Ndoshta na bën dobi ose edhe mund ta birësojmë.” Dhe ata nuk e dinin çfarë po bënin.

10. Zemra e nënës së Musait ndjeu një zbrazëtitirë (kur kuptoi se djali kishte rënë në duar të Faraonit) dhe gati sa nuk e zbuloi atë (fëmijën), sikur Ne të mos ia kishim forcuar zemrën (me besim) dhe të mbetej (një besimtare) e palëkundur.

11. Ajo i tha motrës së Musait: “Shkoji pas!” Kështu ajo (e motra) e vrojtonte atë prej së largu dhe ata nuk e diktonin.

12. Ne patëm bërë që ai të mos pranonte asnjë gjidhënëse (përveç nënës së vet) dhe ajo (motra e Musait) tha: “A doni t’ju tregoj për një familje që do të kujdesen për të dhe që do të jenë të përkushtuar ndaj tij?”

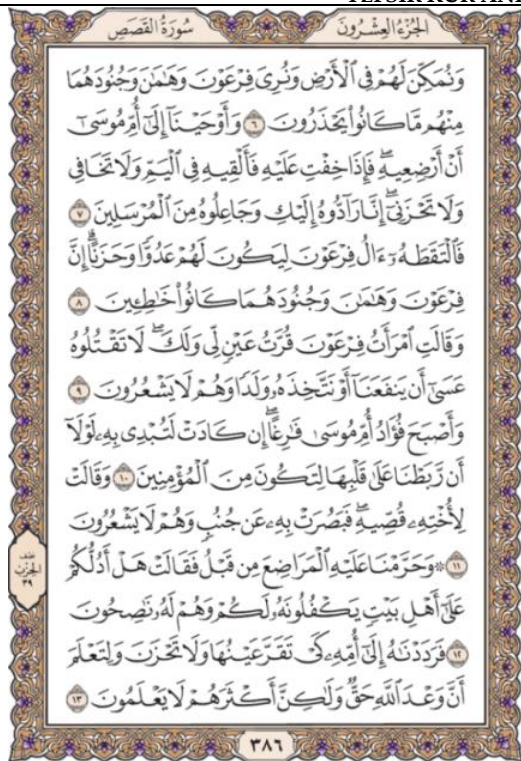
13. Kështu, Ne e kthyem atë tek e ëma, që t’i kënaqej syri e të mos pikëllohej dhe që ta kuptonte se premtimi i Allahut është i vërtetë. Por, shumica e tyre nuk e dinë.

Shpjegimi i ajeteve

- Kështu, Ne e frymëzuam nënën e Musait: "Jepi gjë atij! - Ajo ishte periudha e frikshme kur vriteshin të gjithë fëmijët meshkuj. Allahu e frymëzoi nënën e Musait që t’i jepte gjë fëmijës së saj dhe ta mbante pranë.

- Kur të ndiesh rrezikun për të, atëherë hidhe në lumë dhe mos u frikëso e as mos u pikëllo... - Pra, kur ta ndiesh se kanë rënë në gjurmë të tij dhe kur të vijnë për ta therur, atëherë: "...hidhe në lumë dhe mos u frikëso e as mos u pikëllo..." Pra, hidhe në lumin Nil, në një sënduk të mbyllur.

- ...sepse Ne do ta kthejmë atë tek ti dhe do ta bëjmë nga të dërguarit Tanë. - Kështu ia mbushi zemrën Allahu i Lartësuar asaj nëne me këtë lajm të mirë. Ai përgëzoi se do t’ia kthente djalin në gjirin e saj, do ta ruante nga çdo e keqe dhe kurth i Faraonit dhe do ta bënte një profet të madh dhe të zgjedhur. Këto ishin përgëzimet më të

mëdha. Allahu i Madhëruar dhe i Gjithëmëshirshëm i hodhi këto përgëzime në zemrën e nënës, që ajo të forcohej dhe të bëhej e qëndrueshme, që të qetësohej dhe t’i largohej frika që e kishte pushtuar. Ajo ishte shumë e frikësuar për të birin e saj dhe veproi ashtu si u inspirua dhe u urdhërua nga Zoti. Ajo e hodhi fëmijën në lumë dhe Zoti u kujdes për të.

- Atë (Musain) e nxori nga lumi familja e Faraonit... - Pra, ishte familja e Faraonit që e gjeti këtë fëmijë, kur lumi e solli në portën e tyre. Por Zoti dëshironte diçka:

- ...që në fund ai të bëhej armik e dëshpërim për të. - Pikërisht nga dora e këtij fëmije, që ata gjetën, do të vinte fundi dhe mjerimi i tyre. Ai do të bëhej armiku dhe shkatërrimi i tyre, që ta kuptonin se asnjë forcë njerëzore dhe masë e marrë nga ata nuk mund të thyente kaderin dhe vullnetin e Zotit. Pikërisht ai, nga i cili ruheshin, do të bëhej shkaktari i fundit të tyre. Do të ishin ata vetë që do të kujdeseshin për të, do ta rrisnin dhe edukonin. Po ta mendosh me kujdes, do të

shohësh se, me Musain në pallat, bijtë e Izraelit përfituan shumë të mira. Shpeshherë ligësia ndaj izraelitëve zbutej, sepse ai ishte në pallat dhe me pozitë në oborin mbretëror. Si i tillë, ai mund të mbronte shumë nga të drejtat e popullit të tij, duke mos harruar këtu përkushtimin dhe xhelozinë e madhe të tij për popullin e vet, si edhe natyrën e tij ambicioze dhe këmbëngulëse në arritjen e të mirës. Pas përpjekjeve të tij, gjendja dhe prestigji i bijve të Izraelit kishte ndryshuar në atë shoqëri. Nga një popull i dobët, i shtypur dhe pa asnjë fuqi në shoqëri, tashmë ishte shndërruar në një popull që kërkonte të drejtat e veta dhe konfliktohej me grupet e tjera të popullsisë së Egjiptit, ashtu siç do të sqarohet më pas. Këto janë hapat e parë të fuqizimit në vend. Allahu i Lartësuar e ka bërë si ligj që çështjet të realizohen pak e nga pak e hap pas hapi. Ato nuk realizohen menjëherë.

- Vërtet, Faraoni, Hamani dhe ushtritë e tyre ishin keqbërës. - Pra, prandaj vendosi që t'i ndëshkojë e t'i dënojë si shpagim për padrejtësitë e tyre e tiraninë në tokë.

- Gruaja e Faraonit tha: "Ky është gëzimi i syve tanë për mua dhe për ty. - Në momentin kur familja e Faraonit mori fëmijën nga lumi, Allahu i Madhëruar futi në zemrën e gruas së Faraonit dhembshuri dhe mëshirë për Musain. Ajo ishte Asija, e bija e Mizahimit, një grua e mirë dhe besimtare. Ajo tha: "Ky është gëzimi i syve tanë për mua dhe për ty." Pra, lëre tek ne, që të na kënaqë sytë dhe ta bëjmë pjesë të jetës sonë në pallat.

- Mos e vrisni atë! Ndoshta do të na sjellë dobi ose mund ta birësojmë." - Pra ai ose mund të na bëhet shërbëtor që të na shërbejë dhe kryejë punët tona në pallat ose ta ngrejmë në një gradë më lart e ta trajtojmë si fëmijën tonë e ta adobtojmë. Ishte caktimi i Zotit të Lartësuar, që të ndodhte kjo dhe të ishte dobiprurëse për gruan e Faraonit, që e tha atë fjalë dhe ndërmyetsoi për Musain e vogël në djep. Musai me të vërtetë u bë qetësimi i syve të saj dhe ajo e deshi shumë

fort atë fëmijë. Ajo e trajtoi Musain tamam si një nënë e dhemsur derisa ai u rit dhe Zoti e bëri profet. Ajo ishte nga të parat që nxitoi të pranojë imanin e pastër, Allahu qoftë i kënaqur prej saj dhe e kënaqtë në xhenetet e tij të larta!

- Dhe ata nuk e dinin çfarë po bënin. - Allahu i Madhëruar na i tregon të gjitha këto fjalë e qëndrime në lidhjen me Musain, ndërkohë që familja dhe obori i Faraonit as nuk e dinin dhe hetonin atë që lapsi i Zotit kishte shkruar të ndodhte. Nuk e dinin kaderin e Zotit dhe se ku do ti çonte kjo zgjedhje. Kjo tregon për kujdesin e madh të Zotit sepse nëse ata do të analizonin situatën dhe do të mendonin me kujdes rreth saj, do të ndodhte tjetër ndodhi.

- Zemra e nënës së Musait ndjeu një zbrazëtimë (kur kuptoi se djali kishte rënë në duar të Faraonit) - Kur Musai i vogël në atë sunduk u largua nga sytë e nënës, ajo u dëshpërua dhe zemrën e saj e kaploi një frikë e madhe. Allahu e tregon këtë frikë kur tha e përshekroi se zemra e saj u boshua nga frika dhe merak u për foshnjën e saj. Kjo është natyra e dobët njerëzore, edhe pse Zoti e ndaloi nga frika dhe trishtimi dhe i premtoi se do t'ia kthente në gjirin e saj të sigurt.

- dhe gati sa nuk e zbuloi atë (fëmijën), - Pra, gati e shfaqti atë që fshihet në zemrën e saj.

- ...sikur Ne të mos ia kishim forcuar zemrën (me besim) - Por Allahu e forcoi dhe e bëri të duronte fort, që të mos e shfaqte.

- dhe të mbetej (një besimtare) e palëkundur. - Allahu e ndihmoi të bënte durim dhe të bëhej besimtare e sinqertë. Nëse robin e godet një fatkeqësi dhe bën durim duke i qëndruar bazave të besimit, kjo do të bëhet shkak që besimi i tij të shtohet e të forcohet. Nga ana tjetër, kur robi vazhdon të ankohet dhe nuk bën durim, kjo tregon për dobësinë e besimit të tij.

- **Ajo i tha motrës së Musait:** “Shkoji pas!” - Nëna e Musait dërgoi motrën e tij, që ta ndiqte nga pas dhe të shihnte ç’do të ndodhte me të, por këtë duhet ta bënte fshehtas dhe të mos e shihnte askush. Dhe ashtu veproi:

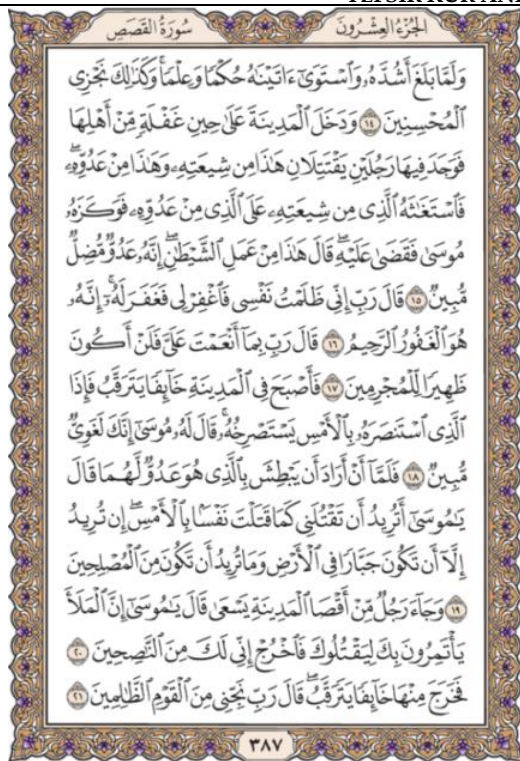
- **Kështu ajo (e motra) e vrojtonte atë prej së largu dhe ata nuk e diktonin.** - Ajo ecte në rrugën ku ai kalonte, në brigjet e lumit, duke e parë tinëz. Allahu na njofton se ata nuk e diktonin që ajo vrojtonte. Ajo e kreu këtë punë me shumë kujdes, sepse nëse do ta vërenin, do të mendonin se ishte ajo që e kishte hedhur, dhe ndoshta mund ta vrisnin si të gjithë fëmijët meshkuj të bijve të Izraelit ose si ndëshkim për familjen e tij, që nuk iu bindën ligjit të Faraonit.

- **Ne patëm bërë që ai të mos pranonte asnjë gjidhënese (përveç nënës së vet) dhe ajo (motra e Musait) tha:** “A doni t’ju tregoj për një familje që do të kujdesen për të dhe që do të jenë të përkushtuar ndaj tij?” - Kjo qe një tjetër shenjë e përkujdesit të madh dhe mëshirës së Allahut për Musain dhe të ëmën. Ai bëri që Musai të mos pranonte asnjë gjidhënese, përveç të ëmës. Për këtë arsye, ata nxorën njerëz për të kërkuar gjidhënese, se ndryshe do të vdiste. Atëherë, kur motra e Musait u tha ato fjalë, ata e pranuan sugjerimin e saj. Kështu, ajo i drejtoi tek shtëpia e nënës, që me ankth po priste foshnjën e saj.

- **Kështu, Ne e kthyem atë tek e ëma...** - Kështu, Allahu e ktheu atë tek e ëma, ashtu siç premtoi.

- **...që t'i kënaqej syri e të mos pikëllohej...** - Ai do të rritej në gjirin e nënës së vet dhe ajo do të kënaqej me të, e qetë dhe e sigurt për birin e saj. Jo vetëm që do të gëzohej dhe kënaqej me të birin, por do të merrte edhe shpërblime e furnizim të bollshëm nga obori i Faraonit për djalin. Ky është përkujdesi i Allahut të Madhëruar.

- **dhe që ta kuptonte se premtimi i Allahut është i vërtetë.** - Prandaj Zoti i tregoi asaj përbushjen e disa premtimeve që i dha, që zemra e saj të qetësohej, imani t’i shtohej e forcohej dhe për të qenë e qetë

me premtimet e tjera të Allahut, se edhe ato do të përbusheshin. Allahu i Madhëruar do ta ruante Musain (a.s.) dhe do ta bënte një profet të madh.

- **Por, shumica e tyre nuk e dinë.** - Shumë njerëz, kur shohin kushte jo të favorshme dhe të pashpresa, dobësohen në imanin e tyre. Kjo ndodh sepse dituria e tyre është e mangët dhe nuk e dinë se Allahu i Madhëruar, para se të plotësojë e përbushë çështjet e mëdha, sjell e vendos sprova e pengesa të mëdha, vështirësi dhe sfida, në dukje të pakalueshme. Kështu vazhdoi Musai të jetonte në familjen e pallatin e Faraonit, të edukohej në mbretërinë e tij dhe të merrte pjesë në rrethin e tyre. Ai vishej si ata dhe kishte trajtimin dhe mirësitë që gëzonin ata. Në këtë gjendje, nëna e Musait ishte e qetë dhe e sigurt. Tashmë të gjithë e shihnin atë si nënën e Musait nga gjiri dhe askush nuk e shihnte me dyshim përkujdesin dhe dhembshurinë e dashurinë e saj për Musain. Mendo pak për butësinë dhe përkujdesjen e mëshirshme të Zotit për Musain deri në atë

masë saqë e ruajti edhe nga gënjeshtër. Ai ia lehtësoi çështjet, pasi edhe pse të tjerët mendonin se lidhja mes tij dhe nënës së vet ishte për shkak të gjidhënies, kur ai i thërriste asaj "nënë" dhe mes tyre kishte dashuri dhe afrimetet të madh, gjithçka ishte e vërtetë e jo gënjeshtër. Pra, Zoti bëri që situata të krijohej në atë mënyrë që të mos detyroheshin të gënjenin dhe të mos takoheshin dhe kujdeseshin për njëri tjetrin fshehtëazi.

Ajetet 14 - 22

14. Kur (Musai) arriti moshën madhore dhe u bë i pjekur, Ne i dhamë urtësi dhe dituri. Kështu i shpërblejmë Ne bamirësit.

15. Musai hyri në qytet në një kohë kur banorët e tij nuk shikonin. Atje gjeti dy veta që po ziheshin. Njëri ishte prej popullit të tij (izraelit) dhe tjetri ishte prej armiqve të tij. Izraeliti i kërkoi ndihmë kundër armikut të tij, prandaj Musai e shtyu atë tjetrin me forcë dhe ai vdiq. Ai (Musai) tha: "Kjo është vepër e shejtanit. Nuk ka dyshim se ai është armik i betuar, që të çon në humbje."

16. Ai (Musai) u lut: "O Zoti im! Unë e ngarkova veten me padrejtësi. Atëherë, më fal!" Dhe Allahu e fali atë, sepse Ai është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

17. Ai (Musai) tha: "O Zoti im! Beto hem në Ty, se për të gjitha ato të mira që m'i ke dhuruar mua, unë kurrë nuk do të jem në ndihmë të keqbërësve."

18. Musai u gdhi në qytet i frikësuar dhe duke u ruajtur. Kur, përsëri, ai i cili i kishte kërkuar ndihmë një ditë përpara, e thirri (sërish për ndihmë). Musai i tha: "Ti qenke ngatërrestar i madh!"

19. Pastaj, kur vendosi ta sulmonte atë që ishte armik i të dyve, ai burri i tha (Musait): "O Musa! A do të më vrasësh edhe mua, siç vrave atë të djeshmin?! Ti kërkon të tregohesh arrogant në tokë dhe nuk dëshiron të jesh nga ata që rregullojnë punët."

20. Nga ana më e largët e qytetit erdhi me nxitim një njeri dhe tha: "O Musa!

Paria është duke vendosur për vrasjen tënde. Largohu nga qyteti! Unë të këshilloj çiltërsisht dhe të dua të mirën."

21. Dhe ai u largua prej andej i frikësuar dhe duke u ruajtur. Ndërkohë, u lut: "O Zoti im! Më shpëto prej popullit keqbërës!"

22. Ndërsa kur u drejtua për nga Medjeni, tha: "Shpresoj që Zoti im do të më udhëzojë në rrugën e drejtë."

Shpjegimi i ajeteve

- Kur (Musai) arriti moshën madhore dhe u bë i pjekur... - Kur arriti në kulmin e fuqisë trupore e mendore, pra, rreth të dyzetave, dhe kur u maturua.

- ...Ne i dhamë urtësi dhe dituri. - Ne i mundësuam që të njihje dispozitat dhe ligjet e Zotit dhe të gjykonte mes njerëzve me ato ligje. Ai i dhuroi Musait dituri të madhe edhe në shumë drejtime të tjera.

- Kështu i shpërblejmë Ne bamirësit. - Kështu i shpërblejmë ata të cilët janë bamirës si në lidhje me adhurimin e Zotit, ashtu edhe në lidhje me krijesat. Ata që arrijnë gradën e ihsanit në të dyja këto aspekte, Allahu i Madhëruar u dhuron dituri, urtësi dhe gjykim të drejtë. E gjithë kjo është në varësi të bamirësisë së tyre. Kjo tregon edhe njëherë për gradën e lartë të ihsanit të Musait (a.s).

- Musai hyri në qytet në një kohë kur banorët e tij nuk shikonin. Atygjeti dy veta që po ziheshin. Njëri ishte prej popullit të tij (izraelit) dhe tjetri ishte prej armiqve të tij. - Hyri ose në kohën e drekës, kur njerëzit flenë e qetësohen, ose në një kohë tjetër, kur pushojnë dhe nuk dalin nëpër qytet. Pra, gjeti dy njerëz që po përballeshin fizikisht. Njëri ishte nga populli i Musait (Izraelit) dhe tjetri ishte një kopt i Egjiptit.

- Izraeliti i kërkoi ndihmë kundër armikut të tij - Kjo tregon se njerëzit e dinin se Musai ishte izraelit. Nga ana tjetër, fakti që izraeliti i kërkoi ndihmë Musait tregon se Musai kishte fituar një emër, nga i cili të tjerët kishin frikë. Ai kishte prestigj në oborin e Faraonit.

- **...prandaj Musai e shtyu atë me forcë dhe ai vdiq.** - Duke iu përgjigjur kërkesës për ndihmë nga izraeliti, Musai e shtyu me forcë koptin, shtyrje e cila i shkaktoi vdekjen, sepse Musai ishte shumë i fortë fizikisht. Por Musai (a.s) u pendua për këtë që ndodhi dhe tha:

- **“Kjo është vepër e shejtanit...”** - Kjo ndodhi për shkak të nxitjes dhe zbukurimit që shejtani i bën ligësisë.

- **Nuk ka dyshim se ai është armik i betuar, që të çon në humbje.** - Ajo që ndodhi erdhi nga nxitja e armiqësisë dhe e përpjekjes së tij për të devijuar dhe humbur njeriun. Pastaj i këkoi falje Zotit, duke thënë:

- **Ai u lut: “O Zoti im! Unë e ngarkova, vërtet vetveten me padrejtësi. Atëherë, më fal!”** Dhe Allahu e fali atë, sepse Ai është Falës i Madh e Mëshirëplotë. - Në mënyrë të veçantë për ata që pendohen e kthehen tek Ai të nënshtruar, gati për t'u bindur dhe ndryshuar. Kështu ndodhi me Musain. Ai u kthye tek Zoti i tij dhe i dha fjalën Atij për diçka, që tregonte pendimin e sigurtë dhe vendosmërinë për të qenë gjithmonë në anën e së mirës:

- **Ai tha: “O Zoti im! Betohe me në Ty, se për të gjitha ato të mira që m'i ke dhuruar, unë kurrë nuk do të jem në ndihmë të keqbërësve.”** - Për gjithë ato mirësi që më ke dhuruar, për mundësinë e pendimit dhe faljes së gjynahut, unë të jap fjalën o Zot se: "...unë kurrë nuk do të jem në ndihmë të keqbërësve.”. Pra, kurrë nuk kam për t'u bërë palë me zullumqarët. Unë kurrë nuk kam për të ndihmuar njeri në poshtërsi dhe gjynahe. Kështu, Musai i premtoi Zotit që, në shenjë mirënjaje për Të dhe për të mirat që i kishte dhuruar, nuk do t'i ndihmonte kurrë keqbërësit, ashtu siç veptoi kur pa dashje vrau egjiptianin. Kjo tregon se mirësitë e shumta që Zoti i dhuron duhet ta shtyjnë robin që të bëjë vepra të mira dhe ta braktisë të keqen.

- **Musai u gdhi në qytet i frikësuar dhe duke u ruajtur.** - Pas asaj vrasjeje, Musai u gdhi në qytet i frikësuar dhe duke u fshehur.

Ai ruhej nga familja dhe populli i Faraonit. Ai pati frikë sepse kjo ishte ngjarja e parë e këtij lloji ku ai përfshihej drejtpërdrejt. Asnjë izraelit nuk kishte guxuar më parë të bënte një vepër të tillë, përveç Musait, dhe ajo që pritej nuk ishte e mirë. Në këtë gjendje pritej...

- **...përsëri, ai i cili i kishte kërkuar ndihmë një ditë përpara, e thirri.** - Pra, i njëjti person, - izraeliti që i kishte kërkuar ndihmë një ditë më parë - i kërkoi ndihmë kundër një egjiptiani tjetër. Atëherë, Musai i tha atij duke e qortuar:

- **“Ti qenke ngatërrestar i madh!”** - Qenke ngatërrestar dhe keqbërës i papërmbajtur.

- **Pastaj, kur vendosi ta sulmonte atë që ishte armik i të dyve, ai burri i tha (Musait): “O Musa! Vallë, do të më vrasësh edhe mua siç vrave atë të djeshmin?”** - Pra, kur izraeliti vazhdoi të grindej me egjiptasin dhe i kërkonte ndihmë Musait, ai u bë gati që të kapej me egjiptasin, por ky i fundit iu drejtua Musait dhe i tha: "A do të më vrasësh edhe mua siç vrave atë të djeshmin?!"

- **Ti kërkon të tregohesh arrogant në tokë** - Të tillë janë tiranët. Ata vrasin dhe marrin jetën e të pafajshmëve pa të drejtë.

- **dhe nuk dëshiron të jesh nga ata që rregullojnë punët.** - Nëse do të doje të ishe rregullues, do të ndërhyje mes ne të dyve duke u përpjekur për të nxjerrë të drejtën, pa qenë nevoja të më vrisje. Atëherë Musai u përmbajt dhe i vuri veshin këshillës. Lajmi për ato që ndodhën në këto dy raste u përhap nëpër qytet, derisa Faraoni dhe oborri i tij vendosën të merrnin një vendim për ekzekutimin e Musait. Megjithatë, Allahu i Madhëruar bëri të mundur që dikush ta paralajmëronte Musain për vendimin, që tashmë ishte marrë kundër tij.

- **Nga ana më e largët e qytetit erdhi me nxitim një njeri...** - Nga dashuria për Musain, ky burrë i mirë vrapoi këmbëzbathur për të paralajmëruar Musain, para se ta kapnin në befasi.

- ...dhe tha: “O Musa! Paria është duke vendosur për vrasjen tënde. - Ata janë duke marrë një vendim në lidhje me ty.

- Largohu nga qyteti! Unë të këshilloj çiltërsisht dhe të dua të mirën.”. - Dhe Musai ashtu veproi. Ai u largua nga qyteti me të shpejtë e fshehtas.

- Dhe ai u largua prej andej i frikësuar e duke u ruajtur... - I frikësuar nga hakmarrja dhe vrasja, ai filloi t'i lutej Zotit.

- Ndërkohë, u lut:: “O Zoti im! Më shpëto prej popullit keqbërës!”. - Ai u pendua për atë që ndodhi, e cila, në fakt, ishte e paqëllimtë e ndodhi pa dashje, gjatë shpërthimit të zemërimit. Kështu, kërcënimi i tyre për vrasjen e Musait ishte i padrejtë dhe i tepruar.

- Ndërsa kur u drejtua për nga Medjeni, tha: “Shpresoj që Zoti im do të më udhëzojë Rrugës së drejtë.”. - Duke u drejtuar për në Medjen, - një qytet në jug të Palestinës, ku Faraoni nuk kishte pushtet, - ai tha: “Shpresoj që Zoti im do të më udhëzojë në rrugë të drejtë, të lehtë, pa vështirësi e sprova. Dhe Allahu e udhëzoi dhe e ndihmoi të arrinte në destinacion, në Medjen.

Ajetet 23 – 28

23. Kur arriti në burimet e Medjenit, gjeti një grumbull njerëzish që po i jepnin ujë bagëtisë. Pak më larg vërejti dy vajza, që po përpiqeshin të ndalnin tufën e tyre dhe u tha: “Si e keni punën ju të dyja?” Ato i thanë: “Ne nuk mund t'u japim ujë (bagëtime tona) derisa të largohen barinjtë, ndërkohë që babai ynë është shumë i vjetër (për të ardhur vetë).”

24. Atëherë, ai u dha ujë bagëtime të tyre, pastaj u largua, që të ulej nën një hije. Atje tha: “O Zoti im! Unë kam nevojë për gjithçka që do të më japësh Ti.”

25. Njëra prej tyre shkoi tek ai e ndrojtur dhe i tha: “Babai im të thërret, me qëllim që të të shpërblejë që u dha ujë bagëtime tona.” Kur (Musai) shkoi tek ai dhe i tregoi atë që i kishte ndodhur (në Egjipt), ai tha: “Mos ki frikë! Tashmë ke shpëtuar nga populli keqbërës.”

26. Njëra prej vajzave tha: “O baba, merre në punë me pagesë! Punëtori më i mirë duhet të jetë i fuqishëm dhe i besuar.”

27. Ai i tha Musait: “Unë dëshiroj të të martoj me njëren prej vajzave të mia, me kusht që të më shërbesh për tetë vjet. Por nëse i plotëson dhjetë, atëherë është vullneti yt. Unë nuk dua të të rëndoj ty. Sidoqoftë, ti do të gjesh tek unë një njeri të mirë, në dashtë Allahu.”

28. Ai tha: “Le të jetë ky një pakt mes meje e teje. Cilindo afat që të plotësoj, të mos ketë keqdashje ndaj meje. Allahu le të jetë garant për këtë që po themi.”.

Shpjegimi i ajeteve

- Kur arriti në burimet e Medjenit, gjeti një grumbull njerëzish që po i jepnin ujë bagëtisë. - Ata kishin çuar bagëtitë për ujë. Ai ishte një vend me shumë bagëti.

- Pak më larg vërejti dy vajza, që po përpiqeshin të ndalnin tufën e tyre. - Atje gjeti dy vajza, të cilat qëndronin veçmas dhe mundoheshin të largonin bagëtitë e veta, sepse nuk donin të përziheshin me burrat dhe sepse askush nuk po u linte radhë. Atëherë, Musai i tha:

- dhe u tha: “Si e keni punën ju të dyja?” - Pse po qëndroni mënjandë dhe pse po i ndaloni bagëtitë tuaja?

- Ato i thanë: “Ne nuk mund t'u japim ujë (bagëtime tona), derisa të largohen barinjtë... - Ne e kemi zakon që nuk duhet t'i fusim bagëtitë tona, derisa të mbarojnë punë të gjithë barinjtë. Kur ata largohen, atëherë vazhdojmë ne. Duke treguar shkakun, thanë:

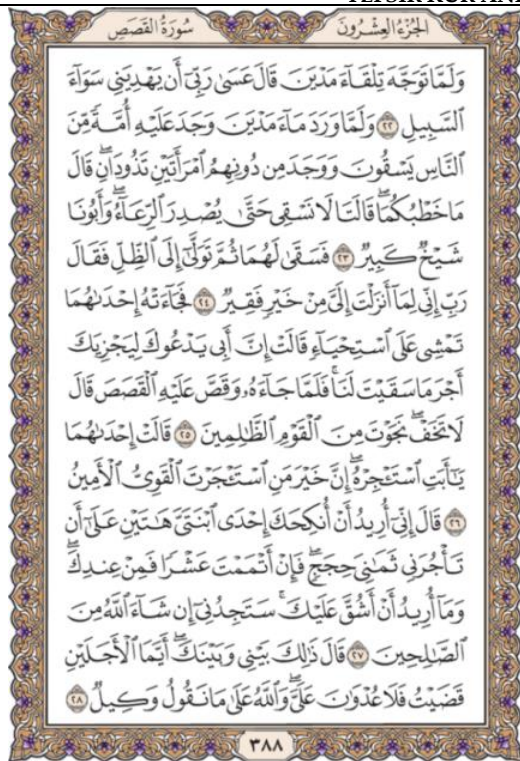
- Ndërkohë që babai ynë është shumë i vjetër (për të ardhur vetë).” - Ai nuk ka fuqi tani, që të vijë e t'u japë ujë bagëtime bashkë me barinjtë e tjerë. Atëherë Musai, duke shprehur keqardhjen e tij për këtë gjendje, shkoi e u dha ujë bagëtime të tyre, pa kërkuar asnjë shpërblim, sepse ai nuk kishte asnjë qëllim tjetër veç kenaqësisë së Allahut të Lartësuar. Kur mbaroi së dhëni ujë bagëtime, ishte piku i vapës, sepse Allahu thotë:

- Atëherë, ai u dha ujë bagëtive të tyre, pastaj u largua, që të ulej nën një hije. Atje tha: “O Zoti im! Unë kam (shumë) nevojë për gjithçka që do të më japësh Ti.” - Ai u ul që të çlodhej nën hije, pasi ishte lodhur shumë. Në atë gjendje, duke i kërkuar Zotit që ta furnizonte dhe të kujdesej për të, tha: “O Zoti im! Unë kam nevojë për gjithçka që do të më japësh Ti. Unë jam nevojtar dhe i varfër për çdo mirësi që të më japësh dhe ta lehtësosh për mua.” Kjo ishte një lutje duke paraqitur gjendjen nevojtare, dhe jo thjesht një kërkesë. Lutja duke i parashtruar Zotit gjendjen e dobët dhe nevojën e madhe është shumë më e fuqishme dhe e vlefshme sesa thjesht një kërkesë. Kështu vazhdoi Musai të lutej, duke i shprehur Zotit varfërinë, përunjësinë e nevojën e vet, ndërkohë që dy vajzat u larguan në drejtim të shtëpisë së tyre dhe babait plak, për ta njoftuar për atë që ndodhi. Më pas, babai i tyre dërgoi tek Musai njërën nga dy vajzat e tij. Allahu e përshkruan këtë skenë duke thënë:

- **Njëra prej tyre shkoi tek ai (Musai) e ndrojtur...** - Kjo tregon për fisnikërinë dhe moralin e lartë të saj. Nuk ka dyshim se turpi është nga virtytet më të larta, sidomos për vajzat. Kjo qasje nga kjo vajzë e moralshme tregonte edhe për diçka tjetër: Musai u shërbeu atyre vajzave jo si një qiraxhi ose si një shërbëtor, me të cilin mund të flasësh si të duash. Jo, ai ishte krenar dhe fisnik në shpirt, njeri nga i cili duhet të kesh turp dhe t'i flasësh me kujdes. Mirësjellja e morali i tij e bënte Musain një fisnik, i cili ta impononte respektin, prandaj ajo vajzë po i afrohej me ndrojtje.

- ...dhe i tha: “Babai im të thërret, me qëllim që të të shpërblejë që u dhe ujë bagëtive tona.” - Babai ynë dëshiron të të falënderojë dhe nderojë për shërbimin e vyer që na bëtë. Ishit ju që na nderuat fillimisht, prandaj babai dëshiron veçse t'i përgjigjet bamirësisë suaj, sado pak qoftë. Dhe Musai e pranoi ftesën:

- **Kur shkoi tek ai dhe i tregoi atë që i kishte ndodhur (në Egjipt), ai tha:** “Mos

ki frikë! Tashmë ke shpëtuar nga populli keqbërës.” - Ai i tregoi historinë e tij, që nga shkaku i arratisjes nga Egjipti e deri sa mbërriti në Medjen. Atëherë, babai i vajzave, duke u përpjekur të qetësonte zemrën e Musait, i tha: “Mos ki frikë! Tashmë ke shpëtuar nga populli keqbërës.” Pra, qetësohu, sepse Allahu tashmë të ka shpëtuar prej tyre që kur të solli në këtë vend, ku Faraoni nuk ka pushtet.

- **Njëra prej vajzave tha: “O baba, merre në punë me pagesë!** - Njëra prej vajzave i tha të atit: “O baba, merre në punë me pagë!” Pra, merre Musain si punëtor me mëditje, që të ruajë bagëtitë tona dhe t'u japë ujë atyre.

- **Punëtori më i mirë është i fuqishëm dhe i besuar.** - Musai është më i miri që mund të marrësh në punë. Ai ka dy cilësi: "...i fuqishëm dhe i besuar.” Forca dhe besnikëria janë cilësi të mrekullueshme, dhe më i miri punëtor me mëditje është ai që i ka këto dy cilësi: i fortë për atë punë që ngarkohet dhe besnik, që nuk të mashton dhe gënjen. Këto dy cilësi duhet të

plotësohen nga çdo njeri që merr një detyrë, çfarëdo qoftë ajo. Nëse mungojnë të dyja, ose edhe njëra prej tyre, atëherë cenohet puna. Vajza e bëri këtë vlerësim për Musain, sepse e pa gjatë punës që ishte i shkathët, i fortë dhe i zgjuar. Ndërsa besnikërinë dhe fisnikërinë e pa te respekti dhe përkujdesi i tij për ato të dyja, edhe pse nuk priste ndonjë shpërblim prej tyre. Qëllimi i vetëm ishte kënaqësia e Allahut dhe bamirësia ndaj të dobtëve e nevojtarëve. Atëherë, babai i vajzave i tha:

- **"Unë dëshiroj të të martoj me njërin prej vajzave të mia, me kusht që të më shërbesh për tetë vjet..."** - Dëshiroj të punosh tek unë për tetë vjet.

- **"Por nëse i plotëson dhjetë, atëherë është vullneti yt. Unë nuk dua të të rëndoj ty."** - Kjo është në dorën tënde, pra, nuk je i detyruar. Nuk po t'i bëj të detyrueshme dhjetë vjet, se nuk dua të të rëndoj me punë. Ajo që kërkoj prej teje është pak dhe e lehtë për ty. Ke për të parë që:

- **Por (sido që të vendosësh), ti do të gjesh tek unë një njeri të mirë, në dashtë Allahu."** - Ai i parashtrroi Musait një punë të lehtë, ndaj ky bashkëpunim do të ishte i mirë dhe i drejtë. Kjo, nga njëra anë, tregon se ai ishte një burrë i mirë dhe i drejtë. Nga ana tjetër, ajo tregon se me një njeri të ndershëm e fisnik duhet të sillesh mirë, ashtu siç u soll ky burrë me Musain. Mirësjellja me sa të kesh mundësi është detyrë. Atij i duhet treguar se po trajtohet ndryshe nga të tjerët, pra, me më shumë respekt dhe vlerësim.

- **Ai tha: "Le të jetë ky një pakt mes meje e teje."** - Ky kusht është i pranueshëm dhe tashmë kemi një marrëveshje, sipas së cilës:

- **Cilindo afat që të plotësoj, të mos ketë keqdashje ndaj meje.** - Pra, edhe nëse qëndroj tetë vjet, që janë të detyrueshme, edhe nëse qëndroj dhjetë vjet, që janë në dëshirën time, nuk është gjynah për mua dhe nuk ka asnjë masë ndëshkuese.

- **Allahu le të jetë garant për këtë që po themi.** - Ai na mbikëqyr dhe dhe ti e di

mirë që ne ramë dakord. Babai i këtyre dy vajzave nuk është Shuajbi, profeti i njohur, siç është përhapur ndër shumë njerëz. Ky është një pretendim që nuk bazohet në tekste autentike. E shumta që mund të thuhet është se Shuajbi ka qenë në Medjen dhe se kjo ngjarje ndodhi në Medjen. Po ku është argumenti se ka ndodhur në kohën e profetit Shuajb? Nuk ka asnjë argument që të vërtetojë këtë. Askush nuk ka argument që tregon se Musai jetoi në kohën e Shuajbit dhe as që e ka takuar atë. Nëse do të ishte profeti Shuajb, Zoti do ta përmendte emrin e tij, e po ashtu dy vajzat. Gjithashtu, mund të themi se Allahu e shkatërroi popullin e Shuajbit dhe në Medjen kishin mbetur veçse ata që e besonin. Dhe, sipas kësaj logjike, ishte e papranueshme që besimtarët të mos kujdeseshin për vajzat e Profetit të tyre, duke i penguar tek uji, por do të ndodhte e kundërta. Kurrë nuk do të ndodhte që ata të shpërfillnin punët e Profetit të tyre dhe të prisnin që të vinte një burrë i huaj e t'u tregonte mirësjelljen para detyrimit për Profetin. Pastaj, si do të lejonte profeti Shuajb që Musai, profeti i Zotit, të ishte punëtor në shtëpinë e tij, kur dihet se ai ishte më i miri dhe më lart se Shuajbi si profet. Por Allahu është më i ditur për gjithçka. Vetëm nëse dikush mund të thotë se kjo ishte para se Musai të bëhej profet. Sidoqoftë, është e papranueshme që të pretendohet se bëhet fjalë për Shuajbin profet, pa pasur ndonjë argument të posaçëm për këtë nga Profeti ynë (a.s).

Ajetet 29 – 35

29. Kur Musai e plotësoi afatin, u nis në udhëtim me familjen e vet, vërejtj anash (malit të) Turi Sinasë një zjarr. Atëherë i tha familjes së vet: "Rrini këtu, se unë po shoh një zjarr. Shpresoj t'ju sjell nga ai ndonjë lajm (për rrugëtimin tonë) ose ndonjë dru të ndezur, që të ngrohni."

30. Por kur arriti atje (tek zjarri), u dëgjua një zë nga një pemë, nga ana e djathtë e luginës së atij vendi të bekuar: "O Musa! Unë jam Allahu, Zoti i botëve.

31. Hidhe shkopin tënd!” Kur Musai e pa se po lëvizte si një gjarpër i shpejtë, u kthye të ikte e nuk vështroi prapa. “O Musa! Kthehu ku ishe e mos u frikëso, se ti je i siguruar!

32. Fute dorën në gjoks, se ajo do të dalë e bardhë pa ndonjë të metë! Dhe shtrëngoje krahun pas trupit, që të mos frikësohesh. Këto janë dy mrekulli nga Zoti yt për te Faraoni dhe hordhia tij, sepse ata janë vërtet njerëz të ligj.”

33. Ai tha: “O Zoti im! Unë kam vrarë një njeri të tyre, prandaj kam frikë se mos më vrasin.”

34. Vëllai im, Haruni, është më gojëtar se unë, prandaj dërgoje atë me mua si ndihmës, që t’i vërtetojë fjalët e mia. Unë kam frikë se nuk do të më besojnë.

35. Ai i tha: “Ne do të ta përforcojmë krahun me vëllanë tënd dhe të dyve do t’ju japim fuqi, që ata të mos ju afrohen. Me shenjat Tona, ju të dy dhe ata që ju pasojnë, do të jeni ngadhënjimtarë”.

Shpjegimi i ajeteve

- Kur Musai e plotësoi afatin, u nis në udhëtim me familjen e vet, vërejtji anash (*malit të*) Turi Sinasë një zjarr. Atëherë i tha familjes së vet: “Rrini këtu, se unë po shoh një zjarr. Shpresoj t’ju sjell nga ai ndonjë lajm (*për rrugëtimin tonë*) ose ndonjë dru të ndezur, që të ngrohemi.” - Mendohet që Musai të ketë punuar dhjetë vjet, sepse dihet që Musai ishte bamirës. Pasi mbaroi marrëveshja, Musai u përmallua për familjen, nënën, fisin dhe vendin e tij, ndaj mendoj që, pas gjithë asaj kohe të gjatë, tashmë e kishin harruar çështjen e tij. Kështu, u nis në udhëtim për në Egjipt me familjen e vet. Rrugës vërejtji anash (*malit të*) Turi Sinasë një zjarr. Kjo ndodhi pikërisht atëherë kur kishin humbur rrugën dhe po ndienin ftohtë. Kur u afrua pranë atij vendi, Musai u thirr prej atje:

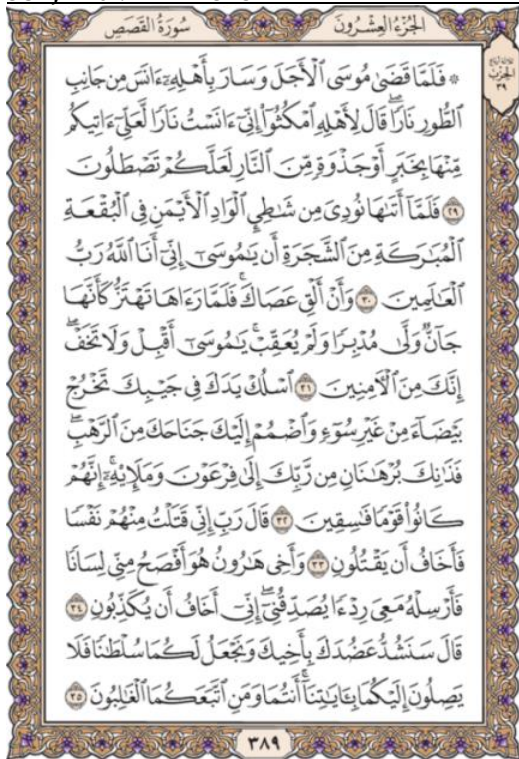
- Por kur arriti atje (*tek zjarri*), u dëgjua një zë nga një pemë, nga ana e djathtë e luginës së atij vendi të bekuar: “O Musa! Unë jam Allahu, Zoti i botëve.... - Pra, e njoftoi Musain për rububijen dhe për

uluhijen e Tij. Nga kjo kuptohet se e urdhëroi që Musai t’i përkushtohej me adhurime e nënshttrim, sikurse e ka thënë qartë në ajetin tjetër: "Jam Unë, Allahu. Nuk ka zot tjetër (*të denjë për adhurim*), përveç Meje. Pra, vetëm Mua më adhuro dhe fale namazin rregullisht për të më kujtuar Mua!" [Ta Ha 14]. Pastaj i tha:

- **Hidhe shkopin tënd!” Kur Musai e pa se po lëvizte si një gjarpër i shpejtë, u kthye të ikte e nuk vështroi prapa.** - Pasi e hodhi shkopin, "...Musai e pa se po lëvizte si një gjarpër i shpejtë...". Ai po lëvizte me shpejtësi dhe kishte një pamje të tmerrshme. Ai u shndërrua në formën e një gjarpri mashkull e të madh. Kur pa këtë pamje të frikshme, Musai "... u kthye të ikte e nuk vështroi prapa." Pra, u largua pa kthyer kokën pas, sepse frika kishte zaptuar zemrën e tij. Allahu i Madhëruar i tha:

- **O Musa! Kthehu ku ishe e mos u frikëso ...** - Kjo është një fjalë qetësuese, për të larguar frikën. Së pari, Allahu i tha: ‘Kthehu!’ Dhe ky ishte një urdhër që ai duhej t’i përgjigjej. Por mund të ndodhte që ai të përmbushte urdhrin për t’u kthyer, por frika i vazhdonte, sepse shkaku i saj vazhdonte të ishte. Prandaj dhe i tha: "...mos u frikëso...". Kështu, i dha dy urdhra "Kthehu!" Dhe “Mos u frikëso”! Me këto dy urdhra, ai duhej të kthehej dhe të mos kishte frikë në zemër. Por mbetej edhe një mundësi tjetër. Ai mund të kthehej dhe të mos kishte frikë, por mund të shqetësohej dhe të ndihej i pasigurt, prandaj në fund i tha:

- **... se ti je i siguruar.** - Kështu, ai u siguroi edhe nga ky drejtim, dhe frikës iu pre rruga nga të gjithë drejtimet. Musai u kthye i qetë dhe i sigurt në premtimin e Zotit dhe me iman të shtuar. Këto shenja Allahu ia tregoi Musait para se ta dërgonte atë tek Faraoni dhe rrethi i tij, në mënyrë që të ishte më i qetë dhe në siguri të plotë, që kjo t’i jepte qëndrueshmëri e forcë në përballjen me Faraonin. Pastaj i tregoi një shenjë tjetër dhe i tha:

- Fute dorën në gjoks, se ajo do të dalë e bardhë pa ndonjë të metë! Dhe shtrëngoje krahun pas trupit, që të mos frikësohesh! - E futi dorën në gjoks dhe pasi e nxori, ndodhi ajo që tha Zoti. Pastaj tha: "... shtrëngoje krahun pas trupit, që të mos frikësohesh. Pra, shtrëngoje krahun pas trupit, që të largohet frika nga zemra jote.

- Këto janë dy mrekulli nga Zoti yt për te Faraoni dhe hordhia tij... - Këto dy shenja, shkopi i kthyer në gjarpër dhe dora që vezullonte e bardhë, Zoti do t'i japë për të shkuar te Faraoni dhe hordhia e tij.

- ....sepse ata janë vërtet njerëz të ligj. - Atyre nuk iu mjafton paralajmërimi dhe urdhri nga një profet i Zotit, por duhen edhe shenja e mrekulli, që mbase u bëjnë dobi.

- Ai tha: "O Zoti im! Unë kam vrarë një njeri të tyre, prandaj kam frikë se mos më vrasin." - Kështu, duke i kërkuar ndihmë Allahut, Musai i tregoi për këtë çështje të pazgjithur mes tij dhe Faraonit. Ai i kërkoi ndihmë Zotit që t'i largonte këtë pengesë në kryerjen e misionit. Prandaj tha: "O Zoti im! Unë kam vrarë një njeri të tyre

e kam frikë se mos më vrasin. Pra, kam frikë se do të më ekzekutojnë para se të mund të kryej misionin, për të cilin po dërgohem ndër ta."

- Vëllai im, Haruni, është më gojëtar se unë, prandaj dërgoje atë me mua si ndihmës... - Pra, dërgoje atë së bashku me mua, si ndihmësin tim.

- .... që t'i vërtetojë fjalët e mia. Unë kam frikë se nuk do të më besojnë. - Për arsye se, sa më shumë mbështetës të ketë e vërteta, aq më e besueshme dhe e pranueshme bëhet ndër njerëz. Allahu i Madhëruar iu përgjigj lutjes së tij:

- "Ne do të ta përforcojmë krahun me vëllanë tënd dhe të dyve do t'ju japim fuqi, që ata të mos ju afrohen..." - Pra, do të të mbështesim nëpërmjet tij. Pastaj Allahu e qetësoi Musain edhe në lidhje me çështjen e pambyllur të vrasjes, duke i thënë: "Ne do të ta përforcojmë krahun me vëllanë tënd dhe të dyve do t'ju japim fuqi, që ata të mos ju afrohen (e t'ju lëndojnë). Pra, do t'ju japim fuqi e autoritet gjatë komunikimit me Faraonin. Kështu, armiku nuk do të guxojë t'ju afrohet.

- "Me shenjat Tona, ju të dy dhe ata që ju pasojnë, do të jeni ngadhënjimtarë." - Kjo do të ndodhë për shkak të shenjave madhështore që Zoti do t'u japë. Ato shenja tregojnë qartë të vërtetën dhe lënë gjurmë të forta në zemrat e atyre që i dëshmojnë. Nëpërmjet këtyre shenjave, Zoti do të largojë prej jush kurthet e armikut. Ato do të jenë për ju mbrojtëse dhe mbështetje më e madhe sesa një ushtri e armatosur rëndë: "Me shenjat Tona, ju të dy dhe ata që ju pasojnë, do të jeni ngadhënjimtarë". Ky premtim i jepej Musait në një kohë që ishte fill i vetëm e pa asnjë mbështetje në dukje, e pikërisht kur kthehej në vendin e tij, pas një largimi të gjatë. Por ngjarjet ndryshuan hap pas hapi, derisa Allahu e realizoi atë që i premtoi Musait. Ai i bëri vend Musait mes njerëzve, ndërsa në fund, atij e popullit të tij të dobët, ju dha pushtet në tokë. Kështu, Musai shkoi tek Faraoni me mesazhin e Zotit të tij.

Ajetet 36 – 43

36. Kur Musai shkoi tek ata me argumentet Tona të qarta, ata thanë: “Kjo nuk është asgjë është tjetër, veçse një magji e trilluar dhe kurrë nuk kemi dëgjuar gjë për këtë nga etërit tanë të hershëm.”

37. Musai tha: “Zoti im e di më së miri kush është ai që vjen me udhëzim të qartë prej Tij dhe se kujt do t’i takojë përfundimi i mirë. Keqbërësit me siguri nuk do të kenë shpëtim.”.

38. Faraoni tha: “O fisnikë! Unë nuk di për ju ndonjë zot tjetër përveç meje! O Haman! Më ndiz një zjarr (për të pjekur tulla) e më ndërto një kullë të lartë, se ndoshta do të arrij ta shoh Zotin e Musait. Unë mendoj se ai është gënjeshtar.”.

39. Kështu, ai dhe ushtria e tij u treguan kryeneçë në tokë pa asnjë të drejtë dhe menduan se nuk do të kthehen te Ne.

40. Prandaj Ne e kapëm atë dhe ushtrinë e tij dhe e hodhëm në det. Tani shiko se si qe përfundimi i keqbërësve!

41. Ne i bëmë ata prijës që ftojnë për në Zjarr dhe Ditën e Kijametit ata nuk do të ndihmohen.

42. Ne i bëmë që, edhe në këtë botë t’i ndjekë mallkimi, kurse Ditën e Kijametit ata do të jenë të përbuzur.

43. Pasi i shkatërruam popujt e mëparshëm, Ne i dhamë Musait Librin, që është dritë për njerëzit dhe udhëzim e mëshirë, që ata të mund të marrin mësim.

Shpjegimi i ajeteve

- Kur Musai shkoi tek ata me argumentet Tona të qarta, ata thanë: “Kjo nuk është asgjë është tjetër, veçse një magji e trilluar...” - Ato ishin argumente të qarta në atë që tregonin dhe në vërtetësinë e asaj që Musai po u kumtonte. Ato ishin argumente pa asnjë mangësi, por duke bërë padrejtësi dhe me inat e armiçësi ndaj të vërtetës, ata thanë: “Kjo nuk është asgjë është tjetër veçse një magji e trilluar dhe kurrë nuk kemi dëgjuar gjë për këtë nga etërit tanë të

hershëm.” Këto ishin fjalët e Faraonit në momentet kur u shfaq qartazi e vërteta dhe triumfoi mbi të kotën, duke e shkatërruar fare atë. Ai tiran i poshtër i refuzoi shenjat e Musait, edhe pse ekspertët dhe më të diturit njerëz rreth magjisë e besuan Musain dhe Zotin e tij. Ndërsa ai i mjeri tha: “...Ai (Musai) është prijësi juaj, që ju mësoi magjinë!” [Ta Ha 71]. Kështu u përgjigj ai duke e tepruar me intriga, mashtrim dhe padrejtësi, për të cilat Zoti na ka treguar në Kur’an. Allahu na tregon se ai mohoi Musain dhe shenjat e tij, edhe pse: “Ai (Musai) tha: “Ti e di me siguri të plotë se ato (mrekullitë) nuk i zbriti askush tjetër përveç Zotit të qiejve e të Tokës. Ai i zbriti ato të dukshme, e unë besoj, o Faraon, se ti je i shkatërruar.” [Isra 102]. Por ja që ligësia e kishte pushtuar dhe mbizotëruar atë.

- ...dhe kurrë nuk kemi dëgjuar gjë për këtë nga etërit tanë të hershëm.” - Në fakt ata gënjenin, sepse Allahu i Madhëruar kishte dërguar Jusufin përpara Musait, sikurse ka thënë: “Më parë, ju erdhi Jusufi me argumente të qarta, por ju nuk rreshtët së dyshuari për mesazhin që ju solli ai. Më në fund, kur vdiq ai, ju thatë: “Allahu nuk do të dërgojë pas tij asnjë profet.” Kështu, Allahu e lë në humbje këdo që e tepron dhe jeton me dyshime.” [Gafir 34].

- Musai tha: “Zoti im e di më së miri kush është ai që vjen me udhëzim të qartë prej Tij dhe se kujt do t’i takojë përfundimi i mirë.” - Tha kështu pasi ata pretenduan se ai ishte magjisttar dhe vepra e tij ishte magji, ndërsa ata ishin të mençurit dhe të udhëzuarit tek e mira. Musai u tha: “Zoti im e di më së miri kush është ai që vjen me udhëzim të qartë prej Tij dhe se kujt do t’i takojë fundi më i mirë. Nëse nuk ju bën dobi ftesa dhe këshilla, shenjat e qarta madhështore dhe ju refuzoni çdo udhëzim, duke dashur veç humbjen dhe kufrin tuaj, atëherë dijeni dhe kujtoni faktin se Allahu i Lartësuar e di mirë për ata që janë në udhë të drejtë dhe për ata që do të kenë përfundimin e mirë. Gjithashtu, dijeni mirë se:

- **Keqbërësit me siguri nuk do të kenë shpëtim.** - Ndërsa përfundimi i mirë ishte për Musain dhe pasuesit e tij. Fitimi i çdo mirësie dhe shpëtimi nga çdo e keqe ishte për ta. Kurse për Faraonin ishte përfundimi i keq dhe ndëshkimi i ashpër.

- **Faraoni tha: “O fisnikë! Unë nuk di për ju ndonjë zot tjetër përveç meje!”** - Kjo ishte paturpësi e Faraonit ndaj Zotit. Ai, duke mashtruar dhe manipuluar mendjet e popullit dhe pasuesve të tij, atyre mendjehetëve dhe kokëboshëve, tha: “O fisnikë! Unë nuk di për ju ndonjë zot tjetër përveç meje. Pra unë dhe vetëm unë jam zoti dha ai që duhet ta adhuroni, t'i trembeni dhe nënshtroheni. Nëse do të kishte ndonjë zot tjetër, unë do ta dija.” Shikojini këto fjalë të thata që u drejton tirani këtyre njerëzve pa mend në kokë, për t'u treguar se ai ishte një dijetar shumë i mençur, i cili çdo gjë që thotë e ka të vërtetë. Për çdo gjë që urdhëron ai, duhet që t'i bindesh dhe nënshtrohesh. Madje, ai i përzgjedh fjalët, që të mos thotë diçka të gabuar. Ai nuk tha: “... nuk ka ndonjë zot tjetër veç meje”, por tha: “Unë nuk di për ju ndonjë zot tjetër, përveç meje”, që nënkuptonte se edhe mund të ketë ndonjë zot tjetër. Kështu, ai deshi që ta përforconte edhe më shumë mohimin e ekzistencës së një zoti tjetër, siç thoshte e mëtonte Musai. Ai urdhëroi për diçka, sikur donte të tregonte se çdo vendim e fjalë e thoshte vetëm pasi sigurohej, se ai ishte një i ditur dhe i mençur. Ai tha:

- **O Haman! Më ndiz një zjarr (për të pjekur tulla) e më ndërto një kullë të lartë, se ndoshta do të arrij ta shoh Zotin e Musait.** - Më ndërto një kullë të madhe prej tullash të pjekura.

- **Unë mendoj se ai është gënjeshtar.** - Unë mendoj se ai është mashtrues dhe do ta vërtetojmë këtë mendim. Shiko se çfarë paturpësie dhe padrejtësie të madhe bëri ky i poshtër dhe i shëmtuar! Askush nuk kishte bërë një krim të tillë. E quajti Musain gënjeshtar dhe pretendoi për vete se ishte zot. Mohoi se kishte ndonjë njohuri rreth një Zoti të vërtetë dhe pretendoi se, për të

gjetur të vërtetën, kishte marrë të gjitha masat e nevojshme. Të gjitha këto ishin thjesht për të manipuluar mendjet e popullit dhe pasuesve të tij. Megjithatë, çudia më e madhe ishte me oborin dhe rrethin e tij, të cilët pretendonin të ishin paria e mbretërisë dhe njerëzit që udhëhiqnin çështjet e njerëzve: Si ishte e mundur që ai burrë të luante me mendjet e tyre dhe të verbonte logjikën e tyre deri në atë masë sa ata t'i nënshtroheshin dhe ta pasonin në këtë çmenduri?! Sigurisht shkak për këtë ishte kalimi i kufijve në poshtërsi e tirani, që ishte bërë cilësi e pandashme për ta. Besimi dhe punët e tyre të prishura solli shkatërrimin e mendjes dhe aftësisë së tyre të arsytimit. Të lutemi, o Zot, të na forcosh dhe ruash imanin tonë! “Zoti ynë, mos lejo që zemrat tona të devijojnë, pasi na drejtove! Na dhuro mëshirën Tënde! Pa dyshim, Ti je Dhuruesi i madh.”. [Al Imran 8].

- **Kështu, ai dhe ushtria e tij u treguan kryeneçë në tokë pa asnjë të drejtë** - Ai u tregua arrogant e tiran me njerëzit, duke i bërë të vuajnë. Ai u tregua arrogant e mendjemadh me profetët e Zotit dhe refuzues i mrekullive të tyre. Ai së bashku me ndjekësit e tij i mohuan mesazhet dhe shenjat e Zotit dhe pretenduan se ajo që besonin ishte më e lartë dhe më e mirë.

- **...dhe menduan se nuk do të kthehen te Ne.** - Ky ishte shkak që i bëri të merrnin guximin për këto padrejtësi. Nëse do të dinin ose të besonin me bindje se do të ktheheshin tek Zoti, kurrë nuk do të guxonin të bënin atë që bënë. Ata vazhduan në inatin e shfrenimit e tyre në kalimin e kufijve.

- **Prandaj Ne e kapëm atë dhe ushtrinë e tij dhe e hodhëm në det. Tani shiko se si qe përfundimi i keqbërësve!** - Ai ishte përfundimi më i keq dhe më i dëshpëruar. Për ata filloi një ndëshkim që nuk do t'u ndërpritet dhe do të jetë i vazhdueshëm deri në në ahiret.

- **Ne i bëmë ata (veçse)prijës që ftojnjë për në zjarr** - E bëmë Faraonin dhe rrethin e tij shembull për ata që ecin drejt vendit të poshtërimit dhe dëshpërimit.

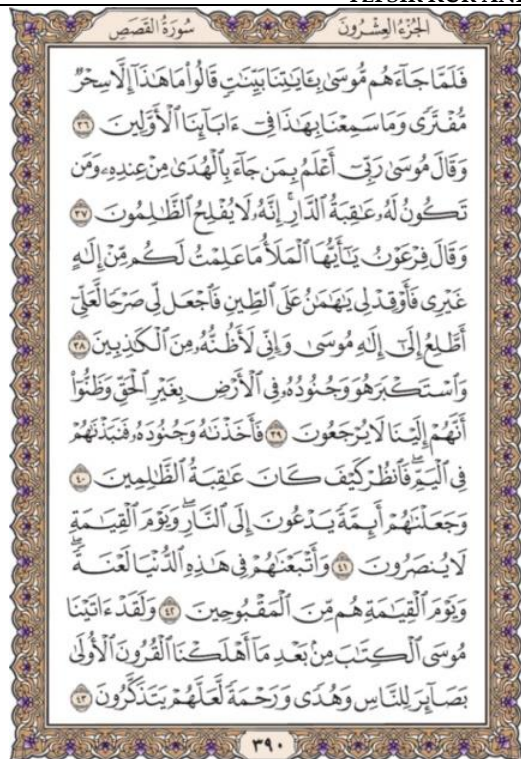
- **dhe Ditën e Kijametit ata nuk do të ndihmohen.** - Askush nuk do t'i ndihmojë të shpëtojnë nga ndëshkimi i Allahut. Ata janë shumë të dobët e të pafuqishëm që ta largojnë dënimin e Zotit nga vetja dhe nuk kanë për të gjetur ndonjë mik e ndihmëtar që do të mund t'i shpëtonte nga ai ndëshkim. Vetëm Allahu i ruan dhe shpëton ata që Ai dëshiron.

- **Edhe në këtë botë Ne i bëmë që t'i ndjekë mallkimi,** - Kjo do t'i ndjekë e shoqërojë gjithmonë për t'ua shtuar edhe më shumë ndëshkimin dhe poshtërimin, që në këtë dynja. Ata janë të mallkuar dhe mallkohen nga të gjitha kirjesat. Ata përmenden për keq dhe plot urrejtje ndër njerëz, dhe kjo është diçka e dëshmuar për ta. Ata do të jenë në krye të të gjithë të mallkuarve në këtë dynja:

- **... kurse Ditën e Kijametit ata do të jenë të përbuzur.** - Të larguar, të dëbuar nga mëshira e Zotit, të shëmtuar dhe vepërkëqij. Aq të shëmtuara e të poshtra janë veprat e tyre, saqë mbi ta janë bashkuar urrejtja e Zotit, urrejtja e krijesave dhe urrejtja e vetë atyre për vetveten.

- **Pasi i shkatërruam popujt e mëparshëm, Ne i dhamë Musait Librin,** - Ne i dhamë Musait Teuratin pas shkatërrimit të popujve, në fund të të cilëve ishte shkatërrimi i Faraonit dhe rrethit të ushtrisë së tij. Ky është argument që tregon se pas Shpalljes së Teuratis u ndërpre ndëshkimi shfarosës i përgjithshëm dhe u ligjëruea xihadi me shpatë kundër mohuesve.

- **... që është dritë për njerëzit dhe Udhëzim e Mëshirë që ata të mund të marrin mësim.** - Në librin që Zoti i shpalli Musait kishte fakte e argumente që njerëzit të shihnin të vërtetën e qartë. Ata kishin në Shpallje çdo gjë që u sjell dobi. Ata mësonin si të ruhehin nga çdo gjë që i dëmtonte. Në libër kishte argumente të

mjaftueshme që asnjë gjynahqar të mos kishte justifikim tek Zoti. Besimtarët përfitonin nga drita e tij dhe ai ishte mëshirë për ta. Nëpërmjet tij, ata gjenin udhëzimin në rrugën e drejtë.

Ajetet 44 – 51

44. Ti nuk ishe në anën perëndimore, kur Ne i besuam Musait Shpalljen. Ti nuk ishe dëshmitar në atë ngjarje.

45. Ne krijuam shumë breza ndërmjet dhe ajo kohë është shumë e largët. Ti nuk ishe banor i Medjenit, që të mund t'u tregoje këtyre argumentet Tona. Por jemi Ne, që të dërguam ty si profet.

46. Ti nuk ke qenë as pranë malit Tur, kur Ne thirrëm atë (Musain). Por ti je si mëshirë nga Zoti yt, për t'i tërhequr vërejtjen një populli, tek i cili nuk ka ardhur ndonjë profet para teje, që ata të marrin mësim.

47. Dhe kur t'i godasë ndonjë e keqe e papritur, të cilën e meritojnë vetë, të mos thonë: “O Zoti ynë! Përse nuk na dërgove ndonjë profet, që të pasonim

argumentet e Tua e të bëheshim besimtarë?"

48. Por kur atyre u erdhi e vërteta nga ana Jonë, ata thanë: "Përse nuk i jepen mrekulli atij (*Muhamedit*) sikurse iu dhanë Musait!" Por, a nuk po i mohojnë ata mrekullitë që iu dhanë Musait më parë? Ata thonë (*për Kuranin dhe Teuratin*): "Këto janë dy magji që mbështesin njëra-tjetrën." Ata thonë: "Ne i mohojmë që të dyja."

49. Thuaj: "Atëherë, nëse është e vërtetë ajo që pretendoni, sillni një libër prej Allahut që është udhëzues më i mirë se këta të dy (*Teurati e Kurani*), që t'i përmbahem edhe unë atij!"

50. E nëse ata nuk të përgjigjen, atëherë dije se ata ndjekin vetëm epshet e veta. E kush është më i humbur se ai që ndjek epshin e vet, pa asnjë argument prej Allahut?! S'ka dyshim se Allahu nuk i udhëzon njerëzit keqbërës.

51. Ndërsa Ne u dërgojmë atyre Shpalljen në mënyrë të vazhdueshme, që të mendojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi Allahu i Lartësuar tregoi këtë histori, u kujton njerëzve se këto janë lajme që i vijnë Profetit nga Shpallja dhe se Profeti nuk ka asnjë mundësi tjetër informimi përveç Shpalljes:

- **Ti nuk ishe në anën perëndimore, kur Ne i besuam Musait Shpalljen.** - Ti nuk ishte në perëndim të malit Turi Sina, kur Ne përcaktuam urdhrat për Musain.

- **Ti nuk ishe dëshmitar në atë ngjarje.** - Ti nuk ishe dëshmitar në atë që ndodhi, që të mund ta tregoje.

- **Ne krijuam shumë breza ndërmjet dhe ajo kohë është shumë e largët.** - Shumë shekuj kaluan, aq sa dituria e Shpalljes u zhduk. Dhe pikërisht kur nevoja për Shpallje ishte e madhe, Ne të dërguam ty me atë që ta mësuam dhe me Kur'anin, që ta shpallëm.

- **Ti nuk ishe banor i Medjenit, që të mund t'u tregoje këtyre argumentet Tona.** - Ti nuk jetoje e qëndroje mes

banorëve të Medjenit, që të mësoje këtë histori dhe ajetet Tona, që të mund të tregoje kaq saktë e imtësisht historinë e Musait.

- **Por jemi Ne, që të dërguam ty si profet.**

- Të gjitha këto lajme të Musait erdhën nga Shpallja që të dhuruam. Ti nuk kishe asnjë mënyrë tjetër për t'i mësuar, përveç Shpalljes.

- **Ti nuk ke qenë as pranë malit Tur, kur Ne thirrëm atë (*Musain*).** - Nuk ishe kur e thirrëm Musain për ta ngarkuar me detyrën që të shkonte tek të padrejtët, për t'u kumtuar atyre mesazhin Tonë dhe për t'u treguar shenjat dhe mrekullitë që të kemi treguar në këtë Shpallje. Duke qenë se ti i tregove ato histori ekzaktesisht ashtu siç kanë ndodhur, pa shtuar e as pakësuar gjë, atëherë ka dy mundësi:

1. Ose të kesh qenë dëshmitar në kohën kur ndodhën;

2. ose ta kesh mësuar këtë histori nga të tjerët, për ta treguar më pas.

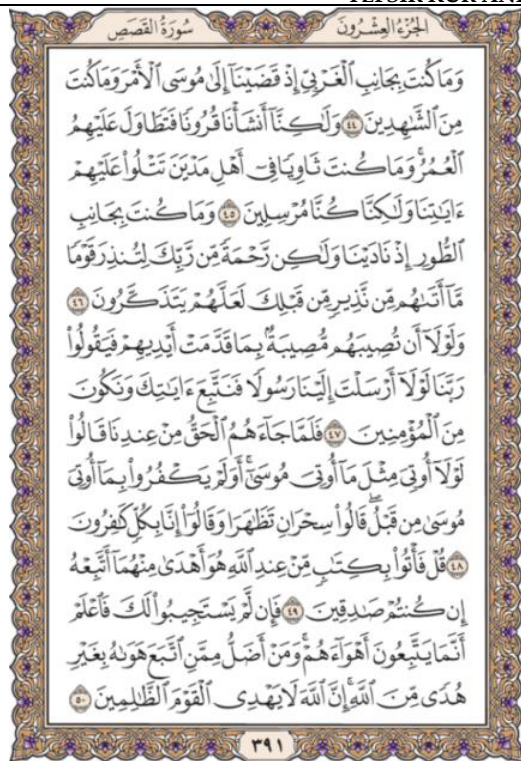
Vetëm këto dy mundësi mund të hedhin poshtë marrjen e informacionit nga Shpallja. Por dihet mirë se asnjëra prej tyre nuk ka ndodhur. Si miqtë, ashtu dhe armiqtë e tu e pranojnë se ato janë të pamundura për ty. Atëherë mbetet vetëm mundësia që të jenë sjellë prej Shpalljes së Zotit. Pra, ishte Zoti që të zgjodhi për të të bërë profet dhe që të dha Shpalljen, që shtjellon gjithçka. Ky është një argument i prerë se ti je i dërguari i Allahut dhe se Allahu i mëshiroi njerëzit me dërgimin tënd si profet:

- **Por ti je si mëshirë nga Zoti yt, për t'i tërhequr vërejtjen një populli, tek i cili nuk ka ardhur ndonjë profet para teje, që ata të marrin mësim.** - Arabët dhe kurejshët nuk kishin kontakt me Shpalljen që prej një kohe të largët (nga koha e Ismailit). Kjo Shpallje iu është dhënë atyre me qëllim që: "... ata të marrin mësim." Pra, që të njohin hollësitë e Shpalljes dhe të rrugës së mirësisë, si dhe që të bëjnë punë të mira e të jetojnë sipas saj. Gjithashtu, Shpallja iu është dhënë edhe për t'u treguar rrugët e ligësive që të mund të largohen e të

ruhen prej tyre. Atëherë, duke qenë se gjendja dhe nevoja e tyre për ty si profet dhe për Shpalljen është shumë e madhe, atëherë ata duhet të nxitonin dhe të përkushtoheshin në besimin që ti i fton dhe të ishin mirënjohës për këto mirësi të mëdha, që, në fakt, askush nuk mund t'i vlerësojë sa duhet. Fakti që Profeti (a.s.) ishte paralajmërues i arabëve nuk hedh poshtë faktin se ishte i dërguar edhe për njerëzit e tjerë. Ai ishte arab dhe Kur'ani u shpall në gjuhën arabe. Të parët që ai i ftoi në Islam ishin arabët dhe mesazhi i parë dhe themelor ishte për arabët dhe për të gjithë botën më pas, siç ka thënë Allahu i Lartësuar: "Vallë, pse është çudi për njerëzit, që Ne i shpallëm një burri nga mesi i tyre: "Tërhiq vërejtjen njerëzve dhe përgëzoji ata që besojnë se ata do të kenë shpërblime të mëdha (*premtim i sigurt*) nga Zoti i tyre!". [Junus 2]. Ose: "Thuaj: "O njerëz! Unë jam i dërguari i Allahut për të gjithë ju. Jam i dërguari i Allahut, në dorën e të Cilit është sundimi i qiejve e i tokës." [El ea'raf 158].

- **Dhe kur t'i godasë ndonjë e keqe e papritur, të cilën e meritojnë vetë, të mos thonë: "O Zoti ynë! Përse nuk na dërgove ndonjë profet, që të pasonim argumentet e Tua e të bëheshim besimtarë?"** - Prandaj të dërguam tek ata, o Muhamed, që sa herë të goditen nga belaja, që vetë me duart e tyre e fitojnë, të mos nxjerrin të tilla pretendime e justifikime. Pas dërgimit të Muhamedit, askush të mos ketë të tilla pretendime për të shpëtuar nga dënimi i Zotit për punët e këqija.

- **Por kur atyre u erdhi e vërteta nga ana Jonë, ata thanë: "Përse nuk i jepen mrekulli atij (Muhamedit) sikurse iu dhanë Musait!"** - Kur atyre u erdhi e vërteta e sigurt, pra, ky Kur'an madhështor i shpallur nga Ne, duke e mohuar thanë: "Përse nuk i jepen mrekulli atij (Muhamedit) sikurse iu dhanë Musait!" Duke mohuar diçka që kursesi nuk mund të mohohet, sollën këto pretendime boshe. Ata thanë: Përse nuk zbret Libri nga qielli

njëherësh i gjithi? Kështu, sikur po thoshin: "Duke qenë se po zbret pjesë-pjesë, atëherë nuk është prej Zotit." E çfarë argumenti është ky?! Përse duhet të mendohet se nuk është prej Zotit, meqë po shpallet pjesë-pjesë?! Ku është lidhja dhe logjika këtu?! Madje, është pikërisht e kundërta që mund të kuptohet nga shpallja e Tij pjesë-pjesë. Ajo tregon përkujdesin e madh të Allahut për ata të cilëve u shpalli këtë Kuran. Ai e zbriti atë pjesë-pjesë dhe gradualisht, që të forconte zemrën e Profetit dhe që imani i besimtarëve të shtohet e fuqizohet. Gjithashtu, edhe për të qenë një udhëzim dhe sqarim për çdo çështje që u dilte përpara, siç thotë i Madhëruari: "Ata që nuk besojnë thonë: "Përse të mos i zbriste Kur'ani atij (Muhamedit) gjithi përnjëherë?" Ne e shpallëm ashtu (*pjesë-pjesë*), në mënyrë që të forcojmë zemrën tënde nëpërmjet tij. Ne ta sollëm atë ca nga ca, ajet pas ajeti. Dhe ata nuk të bëjnë ndonjë pyetje që Ne të mos ta zbesim të vërtetën dhe shpjegimin më të mirë." [Furkan 32, 33]. Pastaj, edhe pse ata bënë

krahasim me librin që iu dha Musait, prapë nuk kishin asnjë të drejtë, sepse edhe Musain nuk e besuan. Pra, si mund të kërkojnë dhe krahasojnë me një libër që ata nuk e besojnë dhe e mohojnë? Prandaj thotë Allahu i Madhëruar:

- Por, a nuk po i mohojnë ata mrekullitë që iu dhanë Musait më parë? Ata thonë (për Kur'anin dhe Teuratit): “Këto janë dy magji që mbështesin njëra-tjetrën.” - Sipas tyre, Kur'ani dhe Teurati janë dy magji që ndërveprojnë me njëra tjetrën për të nënshtruar njerëzit.

- Ata thonë: "Ne i mohojmë që të dyja." - Nga kjo kuptohet se ata ishin njerëz që donin të hidhnin poshtë të vërtetën me diçka të kotë e të pavlerë. Ata thjesht lllomotitin fjalë kontradiktore. E tillë është sjellja e çdo mohuesi, prandaj dhe Zoti thotë se ata janë mohues të të dy librave dhe të dy profetëve. Mos, vallë, ky mohim ishte për shkak se ata kërkonin të vërtetën, apo thjesht pasim i dëshirave të tyre? Në vijim, Allahu u drejton atyre një sfidë, për të vërtetuar pretendimet dhe mosbesimin e tyre.

- Thuaj: “Atëherë, nëse është e vërtetë ajo që pretendoni, sillni një libër prej Allahut që është udhëzues më i mirë se këta të dy (Teurati e Kur'ani), që t'i përmbahem edhe unë atij!” - Sillni një libër prej Allahut që ofron udhëzim më të drejtë se Kur'ani dhe Teurati, që t'i përmbahem edhe unë atij! Askush nuk mund të gjejë libër të tillë. Bota nuk ka pasur kurrë si këta dy libra që ditën që Zoti krijoi botën, në aspektin e diturisë, të udhëzimit që përmbajnë, qartësimit për çdo çështje që të ofrojnë, si dhe mëshirës për krijesat. Kjo ftesë është mëse e drejtë dhe e mrekullueshme. Muhamedi i fton njerëzit në udhëzim dhe në të vërtetën, dhe ky ishte qëllimi i tij: Unë ju kam sjellë një libër me mirësi, ashtu si edhe libri që ju dha Musait, prandaj është detyrë për të gjithë ne që t'i ndjekim dhe të nënshtrohemi të jetojmë sipas mësimëve të tij, sepse ata janë plot udhëzime e drejtësi. Nëse mund të më sillni një libër të shpallur nga Zoti, që është më

udhëzues se ata të dy, edhe unë kam për ta ndjekur. Në të kundërt, kurrë nuk kam për ta lënë të vërtetën dhe udhëzimin për diçka që nuk është e tillë.

- E nëse ata nuk të përgjigjen, atëherë dije se ata ndjekin vetëm epshet e veta. - Duke qenë se nuk mund të sjellin ndonjë libër më të plotë në udhëzimin dhe diturinë që ofron atëherë: "...dije se ata ndjekin vetëm epshet e veta." Pra, mospasimi yt nuk është për shkak se ata po ecin sipas ndonjë rruge të vërtetë që ata njohin, por është thjesht pasim i epseve e dëshirave të tyre. Por:

- ...kush është më i humbur se ai që ndjek epshin e vet, pa asnjë argument prej Allahut?! - Ata janë njerëzit më të humbur, të cilëve edhe pse iu paraqitet e vërteta, udhëzimi i qartë dhe i drejtë, që të çon tek Zoti dhe në Xhenetet e bujarisë së Tij, ata nuk ia hedhin sytë dhe nuk përkushtohen të jetojnë sipas saj. Këta të mjerë, kur epshet dhe dëshirat e tyre i ftojnë për t'i hyrë rrugëve të shkatërrimit dhe dëshpërimit, ata iu përgjigjen menjëherë, duke braktisur udhëzimin e Zotit dhe ftesën e Tij bujare. A di ndonjë që të jetë më i humbur se ata që kanë të tilla cilësi? Sigurisht, ajo që i çoi në atë përfundim të hidhur ishte padrejtësia, armiqësia ndaj së vërtetës dhe urrejtja ndaj saj. Ata nuk e duan të vërtetën. Të gjitha këto bëjnë që ata të mbeten në humbje dhe të mos udhëzohen:

- S'ka dyshim se Allahu nuk i udhëzon njerëzit keqbërës. - Ata që kanë si cilësi të përhershme padrejtësinë, inatin e kokëfortësinë. Atyre u vjen udhëzimi dhe ata e refuzojnë. Ata i josh epshi dhe dëshirat e shfrenuara. Ata ia mbyllin vetes rrugën e udhëzimit dhe portat e së mirës. Vëreni me kujdes! Allahu i Lartësuar thotë: "E nëse ata nuk të përgjigjen, atëherë dije se ata ndjekin vetëm epshet e veta." Kjo tregon se ata që nuk pranojnë fjalën e Profetit, në mënyrë të pashmangshme kanë për të ndjekur një rrugë tjetër, që bie ndesh me fjalën e tij. Këta lloj njerëzish nuk ndjekin udhëzimin, por dëshirat e veta.

- **Ndërsa Ne u dërgojmë atyre Shpalljen në mënyrë të vazhdueshme, që të mendojnë.** - Kështu, Allahu i Madhëruar vijoi gradualisht që t'i shpallte njerëzisë mesazhin e Tij, dhe këtë e bëri si mëshirë për ta dhe me qëllimin që ata të mendojnë. Pra, që ata gjithmonë të nxjerrin mësim, sa herë që përsëritet zbritja e ajeteve të Tij, sa herë që ata kanë nevojë. Kështu, Shpallja e Kur'anit pjesë-pjesë dhe kohë pas kohe ishte mëshirë për njerëzimin. Atëherë, përse ata e kundërshtonin dhe e quanin këtë si arsye për të mos besuar, kur ajo ishte në dobinë e tyre?!

Disa dobi dhe mësim të nxjerra nga kjo histori e mrekullueshme

1. Të vetmit që përfitojnë dhe ndriçohen nga ajetet dhe mësimet e Allahut dhe nga historitë e popujve të shkuar, janë besimtarët e vërtetë. Në varësi të imanit që ka robi, po ashtu do të ndriçohet dhe do të marrë mësim. Allahu i Lartësuar i sjell këto histori e mësim pikërisht për këta të zgjedhur. Ndërsa të tjerët nuk marrin as dritë dhe as udhëzim.

2. Allahu i Madhëruar kur dëshiron diçka, i lehtëtëson rrugët e kushtet për arritjen e saj, duke i sjellë ato pak e nga pak e gradualisht, jo njëherë të vetme.

3. Një popull i dobët dhe i pafuqishëm kurrë nuk duhet t'i dorëzohet dobësisë e pafuqisë. Ai duhet të shfrytëzojë të gjithë kapacitetet që ka për të kërkuar të drejtën e vet. Ai kurrë nuk duhet ta humbasë shpresën për t'u ngritur në lartësinë e duhur, sidomos kur i bëhet padrejtësi nga të tjerët. Le të marrin mësim e ngushëllim popujt në mënyrën se si i shpëtoi Zoti bijtë e Izraelit, atë popull të dobët, të përvuajtur e të shtypur nga Faraoni dhe rrethi i tij. Madje, Zoti i bëri ata sundues në tokë, duke iu dhënë pasuritë e të padrejtëve dhe tiranëve.

4. Nëse një popull do të vazhdojë të rrijë i shtypur dhe i përvulur, duke mos kërkuar hakun e vet e duke mos folur rreth tij, ata do të vazhdojnë të mbeten ashtu dhe nuk kanë për të ngritur kokë, si në fe, edhe dhe në

dynjanë e tyre, e aq më pak të jenë udhëheqës.

5. Mëshira dhe kujdesi i madh i Allahut të Lartësuar për nënën e Musait, kur i premtoi se do t'ia kthente të birin dhe se do ta bënte atë një profet të zgjedhur.

6. Allahu i Lartësuar dhe i Urtë bën që robin e Tij ta kapin disa vështirësi dhe vuajtje në fillim, që më pas gëzimi i tij me çlirimin dhe mirësinë e Allahut të jetë edhe më i madh. Mendo pak se si në fillim nëna e Musait u dëshpërua aq shumë, sa që zemra iu mblodh nga frika për djalin e saj, dhe përfytyro gëzimin dhe qetësinë që ajo provoi e përjetoi kur e mori sërish në duar djalin e dashur, për t'i dhënë gj. Ishte pikërisht hedhja e tij në lumë me senduk, si mjet për ta shpëtuar, ajo që e dëshpëroi dhe e frikësoi aq shumë. Dhe pikërisht nëpërmjet kësaj zgjidhjeje të frikshme asaj iu mundësua që zemra t'i qetësohej dhe sytë t'i qeshnin dhe të gëzoheshin përsëri. Madje, jo vetëm kaq, po iu mundësuan edhe të mira materiale. E kush e mendonte se ai fëmijë i hedhur në lumë do të shpëtonte dhe ajo frikë e madhe do të shndërrohej në lumturi?

7. Frika e natyrshme, që shpesh e pushton njeriun, nuk bie ndesh me imanin ose të tregojë se zemra ka pak ose aspak iman. Nëna e Musait, e po kështu më vonë edhe Musai, provuan diçka nga kjo frikë, por zemrat e tyre ishin plot me iman. Ajo është thjesht frikë e natyrës njerëzore.

8. Imani shtohet dhe pakësohet. Nga gjërat që më së shumti e shtojnë dhe e forcojnë imanin dhe i sjellin zemrës siguri të plotë është durimi gjatë sprovave dhe forca e dhënë nga Zoti gjatë këtyre sprovave. Zoti thotë: "Zemra e nënës së Musait ndjeu një zbrazëti (kur kuptoi se djali kishte rënë në duar të Faraonit) dhe gati sa nuk e zbuloi atë (fëmijën), sikur Ne të mos ia kishim forcuar zemrën (me besim), që të mbetej (një besimtare) e palëkundur." Pra, është pikërisht forca dhe ndihma që të sjell Allahu gjatë sprovës ajo që bën të mundur imanin dhe forcimin e tij. Pikërisht kjo

forcë ia qetësoi zemrën dhe e forcoi imanin e nënës së Musait.

9. Nga mirësitë më të mëdha dhe ndihma më e fortë që Zoti i jep robit në çështjet e tij, është pikërisht qëndrueshmëria, durimi e maturia në momentet e frikës dhe ngarkesës shumë të lartë emocionale. Përmes kësaj force dhe ndihme, robi arrin të artikulojë të drejtën dhe ta mbrojë atë. Edhe veprat e tij janë të matura e të kujdesshme. Ndryshe ndodh me atë të cilin e vënë poshtë frika e tronditja: ai e humb mendjen fare dhe nuk arrin të logjikojë. Kështu nuk arrin ndonjë të mirë për veten e vet në atë gjendje.

10. Edhe pse muslimani e di mirë që kaderi dhe premtimi i Allahut është i sigurt dhe ka për t'u përmbushur, nuk duhet që të heqë dorë nga kryerja e sebepeve dhe çdo gjëje për të cilën është urdhëruar. Përmbushja e urdhëresave dhe veprat e njeriut në marrjen e masave nuk tregojnë se ai nuk i beson fjalët dhe premtimet e Allahut. Edhe pse Allahu i pati premtuar nënës së Musait se do t'ia kthente djalin e saj, kjo nuk e pengoi atë që të merte masat për këtë, duke dërguar të motrën e Musait ta ndiqte nga pas dhe të kujdesej për të, por pa rënë në sy.

11. Lejohet që gruaja të dalë nga shtëpia e saj nëse e lyp nevoja dhe të flasë me burrat e huaj. Kështu veproi motra e Musait dhe dy vajzat pranë burimit të Medjenit.

12. Lejohet marrja e pagesës për gjidhënie dhe për kujdesin ndaj fëmijës, si edhe t'ia lësh kujdestarinë e fëmijës dikujt tjetër, që ka mundësi ta bëjë diçka të tillë, siç bëri motra e Musait. Familja e Faraonit e paguante nënën e Musait për gjidhënie dhe kujdesin ndaj Musait, pasi nuk e dinin se ajo ishte nëna e vërtetë e Musait.

13. Kur Allahu Mëshirëplotë dëshiron ta mëshirojë e ta ndryshojë robin e Vet, fillon t'i tregojë atij shenja të qarta për këtë, në mënyrë që robit t'i shtohet imani. Kështu bëri Zoti me nënën e Musait kur ia ktheu djalin, që ajo ta dinte mirë dhe të kishte siguri të plotë se premtimi i Allahut është i vërtetë.

14. Është e ndaluar të vrasësh një mohues të Zotit me të cilin ka një pakt ose sipas zakonit dhe rregullave ndërnjerëzore. Musai e konsideroi vrasjen e Egjiptasit si një gjynah, nga i cili i kërkoi falje Allahut, edhe pse Ai ishte qafir.

15. Çdokush që vret dikë pa të drejtë konsiderohet si kryeneç apo tiran, që përhap shkatërrimin në tokë.

16. Ai që vret njerëzit pa të drejtë, duke pretenduar se kështu dëshiron të vendosë rregull në tokë, duke i frikësuar ata që bëjnë gjynahe, le ta dijë se ai është gënjeshtar në atë që pretendon. Madje, ai është i padrejtë dhe përhapës i shkatërrimit në tokë, sikurse na tregon Allahu fjalën e Egjiptasit drejtuar Musait: "O Musa! A do të më vrasësh edhe mua, siç vrave atë të djeshmin? Ti kërkon të tregohesh arrogant në tokë dhe nuk dëshiron të jesh nga ata që rregullojnë punët." Këto fjalë u thanë në një kontekst pohimi nga Zoti dhe nuk u hodhën poshtë. Pra, është shumë e vërtetë se ai që vret pa të drejtë është arrogant dhe nuk dëshiron të rregullojë gjërat.

17. Nëse dikush njofton dikë rreth fjalëve që thuhet për të, me qëllimin për ta ruajtur nga ndonjë e keqe që i kanoset, nuk quhet përgojim apo spiunim (që konsiderohet gjynah). Madje mund të jetë vaxhib, siç veproi ai burrë besimtar kur e njoftoi Musain duke e këshilluar dhe paralajmëruar për t'u ruajtur nga ajo që po flitej dhe përgatitej për të.

18. Nëse dikush mëson se nëse qëndron në një vend ka për të humbur jetën dhe do ta vrasin, ai nuk duhet t'ia lejojë vetes dhe të qëndrojë. Ai nuk duhet të dorëzohet por duhet të largohet, ashtu siç veproi Musai ²².

19. Kur ndodhesh përpara dy dëmeve dhe të këqijave, kur është e pashmangshme që të kryesh njërën prej tyre, atëherë kryen atë që është e keqja më e vogël dhe ajo që ka më pak dëme, se kështu veproi edhe Musai. Ai u detyrua të zgjidhte mes dy mundësive: 1. Të qëndronte në Egjipt, por kjo do të sillte vrasjen e tij. 2. Të shkonte në ndonjë vend të panjohur, pa pasur furnizime e as udhërrëfytes (përveç Zotit). Kjo e dyta ishte më e sigurt, prandaj Musai zgjodhi atë.

20. Çdokush që gjendet përballë një situatë që duhet të zgjedhë dhe nuk di si të vendosë, atëherë le t'i drejtohet Zotit dhe t'i lutet Atij që ta udhëzojë në zgjedhjen më të mirë, por vetëm pasi të ketë bërë çdo gjë që ka në dorë dhe të synojë vetëm të vërtetën dhe të mirën. Allahu i Lartësuar kurrë nuk e zhgënjën dhe braktis dikë në një gjendje të tillë, siç ishte Musai kur u nis për në Medjen. Ai tha: "Shpresoj që Zoti im do të më udhëzojë në rrugën e drejtë."

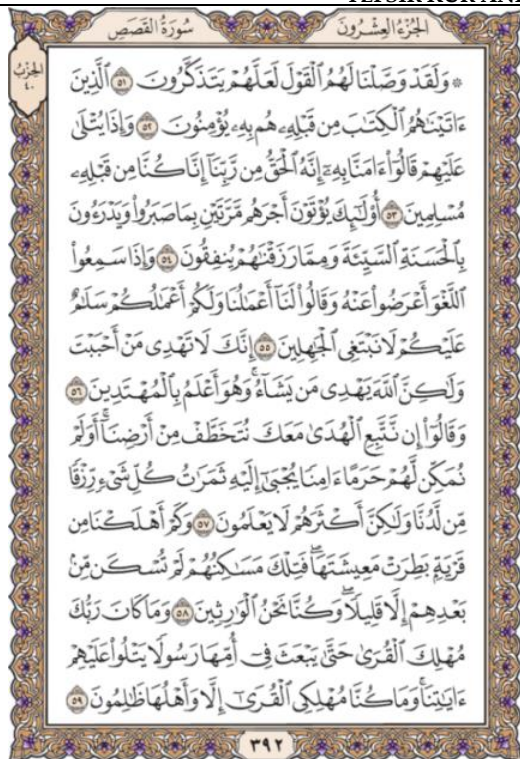
21. Mëshira dhe mirësjellja me njerëzit që i njeh ose nuk i njeh dhe bamirësia ndaj tyre është virtyt i profetëve. Bamirësi konsiderohet edhe dhënia ujë kafshëve apo ndihma për dikë që është në nevojë.

22. Lutja drejtuar Zotit duke i shprehur Atij gjendjen tënde të vështirë dhe nevojën tënde të madhe është diçka e pëlqyeshme, edhe pse Zoti e di mirë gjendjen tënde. Allahu e pëlqen që rob i tregojë nevojën e varfërinë e madhe dhe t'i qahet Atij. Kështu veproi Musai, kur tha: "O Zoti im! Unë kam (*shumë*) nevojë për gjithçka që do të më japësh Ti!"

23. Turpi dhe ndroja, sidomos nga njerëzit fisnikë e të nderuar është nga moralët dhe cilësitë më të rralla e të lëndueshme.

24. Shpërblimi dhe kundërpërgjigjia e bamirësisë me bamirësi ka qenë dhe është edukatë e mirë ndër popuj.

25. Nëse dikush bën një punë të mirë për hir të Zotit dhe pastaj prej kësaj pune i vjen një shpërblim e mirësi, pa e patur atë si pikësynim të parë, ai nuk është i qortuar, siç ndodhi me Musain (a.s). Ai e pranoi shpërblimin e babait të dy vajzave për

ndihmën që u ofroi atyre, edhe pse kur i ndihmoi nuk pati për qëllim të merrte ndonjë shpërblim, përveçse bamirësisë për hir të Zotit.

26. Shërbimet kundrejt pagesës janë të lejueshme, siç është ruajtja dhe kullotja e deleve, lopëve etj. Nuk përcaktohet lloji i punës, sepse kjo varet nga zakonet apo tradita e popujve.

27. Lejohet që pagesa kundrejt punës së bërë të mos jetë monetare, por të jetë ndonjë shërbim i ofruar ose martesë. Musai u martua me vajzën e atij burri kundrejt punës tek ai për tetë vjet.

28. Nëse babai e marton vajzën e vet me një burrë që e zgjedh ai, kjo nuk është e qortueshme.

29. Ndër cilësitë më të mira që mund të synohen tek ai që e merr në punë apo në shërbimin tënd është të jetë i fortë fizikisht dhe besnik.

30. Ndër cilësitë e mira është që të mos ia vështirësosh dhe rëndosh punën punëtorit që ke marrë, por të sillesh me të me moralin më të mirë. Burri i tha Musait: "Unë

dëshiroj të të martoj ty me njëren prej dy vajzave të mia, me kusht që të më shërbesh për tetë vjet. Por nëse i plotëson dhjetë, ai është vullneti yt e unë nuk dua të të rëndo ty. Sidoqoftë, ti do të gjesh tek unë një njeri të mirë, në dashtë Allahu.”

31. Lejohet lidhja e marrëveshjeve pa qenë nevoja për dëshmitarë, pasi edhe Musai, kur lidhi marrëveshjen me babain e dy vajzave, tha: "Allahu le të jetë garant për këtë që po themi.”.

32. Në këto ajete jepen shumë shenja e mrekulli të mëdha, që Allahu i Lartësuar i dhuroi Musait (a.s). Në të përmendet shkopi që shndërrohej në gjarpër, dora që dilte e bardhë e vezulluese, mbrojtja që Allahu i ofroi Musait dhe Harunit nga Faraoni, mbytja e këtij të fundit etj.

33. Një nga ligësitë më të mëdha është të jesh udhëheqës i të keqes. Kjo ndodh në varësi të mohimit e kundërshtimit të shenjave të qarta të Allahut. Nga ana tjetër, është nga mirësitë më të mëdha që Allahu të të bëjë imam në mirësi dhe udhëzues të njerëzve.

34. Në këto ajete del qartë besnikëria dhe vërtetësia e Muhamedit si profet i vërtetë i Zotit. Kjo duket në faktin se ai na e solli këtë histori me imtësi dhe korrektësi, ashtu siç i kanë sjellë të gjithë të dërguarit e tjerë. Ai vërtetoi atë që sollën profetët dhe u bë mbështetës i së vërtetës së qartë, edhe pse nuk ishte i pranishëm në kohën kur ato ngjarje ndodhën. Ai as nuk pati qenë në ato vende për të cilat tregoi. Ai nuk pati lexuar apo studiuar këto histori nga ndonjë burim tjetër apo të takohej me ndonjë njeri që t'ia mësonte. I gjithë ai informacion ishte Shpallje nga i Gjithëmëshirshmi, Mëshirëploti. Atë ia shpalli Bujari Bamirës, që të paralajmëronte një popull të humbur dhe të paditur, të cilët nuk dinin gjë rreth profetëve dhe kërcënimeve të Zotit. Salavatet e Allahut dhe selami i Tij qofshin mbi Muhamedin. Lajmet e sakta dhe të vërteta të sjella prej tij janë tregues të besnikërisë dhe vërtetësisë së tij si profet i Zotit. Mjafton të shohësh urdhëresat e

ndalesat dhe ligjin që ai solli ndër njerëz dhe do të bindesh se ato vinin prej Zotit. Këto janë fakte të mjaftueshme për ata që kanë mendje të ndriçuar. Atëherë, çfarë mund të themi, ndërkohë që përmendim edhe dëshminë e të parëve dhe të fundit për vërtetësinë e lajmeve dhe Shpalljes të sjellë prej Tij, për madhështinë e ligjet që ai solli nga Zoti i botëve? Po t'i shtojmë këtyre edhe moralin e pashembullt dhe virtytet e larta me të cilat ai u stolis?! Çdo ditë që kalon i nxjerr më të qarta shenjat dhe mrekullitë që ai la pas. Çdo ditë që kalon nxjerr në pah shenja madhështore, që tregojnë vërtetësinë e tij, që shfaqet në Shpalljen që ai la pas dhe në ligjin që solli ndër njerëz. Populli i tij çliroi vendet dhe zemrat e njerëzve me luftë dhe me dituri. Ai i hapi zemrat dhe sytë e njerëzve me iman dhe me diturinë e Shpalljes së Zotit. Popujt kryeneçë dhe jobsimtarë dhe mbretërit arrogantë e kokëfortë vazhdojnë ta sulmojnë figurën dhe fenë e tij dhe të ngrejnë kurthe dhe intriga të përbashkëta, për të shuar dritën e sjellë prej tij ose për ta fshehur e mbuluar atë nga njerëzit. Por kjo dritë do të vazhdojë ta shtojë shkëlqimin dhe rritjen; shenjat dhe argumentet e tij do të vazhdojnë të dalin më të qarta dhe të dukshme. Zoti i botëve do t'i tregojë njerëzve dhe të gjithë botës provat e vërtetësisë së fesë së Muhamedit (a.s), aq sa të mund të marrin mësim dhe të gjejnë udhëzimin të gjithë ata që kanë sy dhe zemër të hapur. Shpallja e Tij do të jetë dritë për të mençurit. Të gjitha lavdërimet i qofshin Allahut, Zotit të botëve!

Ajetet 52 – 55

52. Ata të cilëve Ne u dhamë Librin përpara këtij, besojnë edhe këtë (Kur'anin).

53. Kur u këndohet ai (Kur'ani), ata thonë: “Ne e besojmë atë, sepse ai është e vërteta prej Zotit tonë. Ne edhe para tij kemi qenë muslimanë (të dorëzuar një Zoti të vetëm).”

54. Atyre do t'u jepet shpërblim i dyfishtë, sepse kanë qenë të durueshëm.

Ata e largojnë të keqen me të mirë dhe japin nga ajo që Ne u kemi dhënë.

55. Kur ata dëgjojnë ndonjë bisedë të kotë, i kthejnë shpinën dhe thonë: “Ne kemi veprat tona e ju tuajat. Paqe keni prej nesh! Ne nuk e duam paditurinë (e kotësinë).”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na tregon për madhështinë e Kur'anit, vërtetësinë dhe të drejtën që gjendet në të. Ai na tregon se dijetarët që e njohin mirë, e njohin edhe madhështinë e këtij libri dhe e besojnë atë. Ata e pohojnë se ai është i vërtetë.

- Ata të cilëve Ne u dhamë Librin përpara këtij, besojnë edhe këtë (Kur'an).

- Është fjala për dijetarë që njohin Teuratin, Ungjillin dhe nuk e patën tjetërsuar dhe ndryshuar të vërtetën e Zotit. Kjo kategori njerëzish e beson edhe Kur'anin. Ata e besojnë Kur'anin dhe njeriun që e sollti atë prej Zotit, pra, e besojnë Muhamedin si profetin e Zotit.

- Kur u këndohet ai (Kur'ani), ata thonë: “Ne e besojmë atë, sepse ai është e vërteta prej Zotit tonë. - Kur u këndohet ai (Kur'ani), ata e dëgjojnë me vëmendje e nënshtrim dhe thonë: “Ne e besojmë atë, sepse ai është e vërteta prej Zotit tonë. Ne e besojmë, sepse ai përputhet me mesazhin që sollën të gjithë profetët dhe atë që sollën librat e shenjtë. Ai ka sjellë lajme të vërteta dhe urdhëresat e ndalesat e tij janë të drejta dhe të urta. Ato janë në përputhje me urtësinë e Zotit. Këtyre lloj njerëzish u pranohet dëshmia, sepse flasin e dëshmojnë atë që e dinë mirë. Ata janë njerëz që kanë libra dhe kanë dituri të thellë rreth shpalljeve të Zotit. Ndërsa mohimi i të tjerëve është tërësisht i pavlefshëm, sepse bëhet i ndërtuar mbi dyshime e pasiguri. Ata ose janë injorantë që nuk dinë aspak rreth së vërtetës, ose bëjnë sikur nuk dinë dhe janë mohues kokëfortë e arrogantë. I Madhëruari thotë: "Thuaj: “Besoni në atë (Kur'anin) apo jo, atyre që u është dhënë dituri (nga librat e parë) para tij, kur u lexohet (Kur'ani) lëshohen me fytyrë

përdhe, duke bërë sexhde.”. Ata thonë: “I lartësuar qoftë Zoti ynë! Premtimi i Zotit tonë është përmbushur. Ata lëshohen me fytyrë në tokë duke qarë dhe ai (Kur'ani) ua shton edhe më shumë përluljen.” [Isra 107 – 109]. Ndërsa këtu thotë:

- Ne edhe para tij kemi qenë muslimanë (të dorëzuar një Zoti të vetëm). - Ne qëndruam në bazat e imanit, që na i dhuroi Zoti. Për këtë arsye ne e pranuan dhe e besuam Kur'anin. Ne i besuam të gjitha shpalljet e Zotit, si të parat, ashtu edhe të fundit. Ndërsa ai që mohon Kur'anin nuk ka iman as për shpalljet e para.

- Atyre do t'u jepet shpërblim i dyfishtë...

- Ata të cilët besojnë të gjitha shpalljet, atyre do t'u jepet shpërblim i dyfishtë: një shpërblim për besimin e mëparshëm në librin e Zotit, para Shpalljes së Kur'anit, dhe një shpërblim për besimin e Kur'anit. **...sepse kanë qenë të durueshëm.** - Ata tregohen të durueshëm në iman dhe të qëndrueshëm në veprat e mira, pa u luhatur nga dyshimet. Ata nuk i pengon nga imani i vërtetë dhe korrekt, dëshirat e tyre dhe ofiqet e kësaj dynjaje. Ndër veçoritë e tyre të mrekullueshme, që në fakt janë gjurmë të imanit të tyre të saktë, është edhe kjo cilësi e bukur.

- Ata e largojnë të keqen me të mirë dhe japin nga ajo që Ne u kemi dhënë. - Kjo është norma e tyre e palëkundur në sjelljen me njerëzit: mirësjellja me krijesat, madje edhe me ata që sillen keq me ta, me fjalë dhe me vepra, ata dinë t'i kundërpërgjigjen me mënyrën më të mirë, pra, me vepra të lëvdueshme dhe fjalë të bukura dhe të zgjedhura. Ata e bëjnë këtë sepse e dinë mirë se sa i shpërblyeshëm dhe i lartë është ky moral i mirë dhe se kjo mirësi i dhurohet veç dikujt me fat dhe mirësi të madhe.

- Kur dëgjojnë ndonjë bisedë të kotë, i kthejnë shpinën dhe thonë: “Ne kemi veprat tona e ju tuajat. - Kur dëgjojnë të tilla fjalë të kota dhe të padobishme, që u thonë të paditurit, ata i përgjigjen ashtu siç dinë të përgjigjen robërit e Rahmanit, të Urtit e të Mençurit: “Ne kemi veprat tona e

ju tuajat." Secili do të shpërblehet sipas punëve që ka bërë vetë. Askush nuk ka për të marrë nga pesha e të tjerëve. Kjo tregon që këta njerëz i shohin fjalët e injorantëve si të kota dhe të padobishme. Gjendja dhe fjalët e injorantëve janë jo vetëm të kota e të padobishme, por janë madje të dëmshme.

- Paqe keni prej nesh. - Nga ne do të dëgjoni veçse mirësi. Ne nuk do t'jua kthejmë me të njëjtën monedhë që e kërkon injoranca juaj. Edhe pse ju e dëshironi dhe ju pëlqen kjo mënyrë komunikimi, ne nuk bëhemi pjesë e saj. Ne nuk mund të bëhemi pjesë e kotësive dhe poshtërsive të kullotës tuaj.

- Ne nuk e duam paditurinë (*e kotësinë*).
- Ne distancohemi nga çdo lidhje me injorancën dhe injorantët.

Ajeti 56

56. Ti nuk mund ta udhëzosh atë që ti do, por është Allahu Ai që udhëzon kë të dojë dhe Ai i di më së miri atë që e pranojnë (*dhe e meritojnë*) **udhëzimin.**

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar i drejtohet profetit të Tij, Muhamedit (a.s), dhe të tjerëve: Ti nuk mund të udhëzosh kë dëshiron, edhe sikur të jetë njeriu më i dashur për ty. Kjo është diçka e pamundur për krijesën. Asnjë krijesë nuk mund të japë udhëzimin e plotë të dhënies sukses pra që të krijojë imanin në zemrën e robit. Kjo është në dorën e Zotit të Lartësuar dhe ai e krijon imanin në zemrën e kujt dëshiron nga robërit e Tij. Ai ia jep udhëzimin e plotë atij që dëshiron dhe Ai e di më së miri se kush është i përshtatshëm për udhëzimin e Tij të plotë. Ai i di edhe ata që nuk e meritojnë udhëzimin e Tij dhe i lë në humbjen ku janë zhytur dhe të cilën e kanë preferuar për veten e vet. Në një ajet tjetër, Allahu i Madhëruar thotë: "Pa dyshim, edhe ti udhëzon në rrugën e drejtë..." [Shura 53]. Pra, pohon se edhe Profeti udhëzonte në rrugë të drejtë. Por këtu është fjala për një tjetër lloj udhëzimi: për qartësimin e së vërtetës. Dhe nuk ka dyshim se Profeti (a.s) qartësonte të vërtetën e Zotit. Profeti u qartësoi krijesave

rrugën e drejtë dhe i nxit ata për ta pasuar. Ai shpenzoi çdo forcë e mundësi që kishte që njerëzit të ndiqnin dhe pranonin këtë rrugë të drejtë. Megjithatë, Profeti nuk kishte në dorë të krijonte iman në zemrat e njerëzve dhe t'u jepte forcë që të bënin punë të mira sipas imanit të tyre, sepse kjo është në duart e Krijuesit, që, me urtësinë, diturinë dhe butësinë e Tij, ia jep kujt të dëshirojë. Në vijim, Allahu i Lartësuar na tregon për fjalët që i thoshin Profetit mohuesit dhe idhujtarët kurejshë:

Ajetet 57- 59

57. Ata thonë: "Nëse do të ndiqnim udhëzimet e tua, do të na dëbonin prej vendit tonë." Po a nuk u siguruam Ne atyre një vend të shenjtë, të sigurt, ku sillen fruta të të gjitha llojeve, si furnizim prej Nesh?! Por shumica e tyre nuk e dinë.

58. Sa e sa popuj kemi ndëshkuar më parë, të cilët u shkatërruan në jetën e tyre (*me padrejtësi e gjynahe*)? **Tani ato vendbanime banohen shumë pak. Jemi Ne që trashëgojmë gjithçka.**

59. Zoti yt kurrë nuk do ta shkatërronte një popull pa dërguar ndër ta profet, që t'u lexonte atyre argumentet Tona. Gjithashtu, Ne kurrë nuk e shkatërrojmë një vend, përveçse kur ata bëjnë padrejtësi.

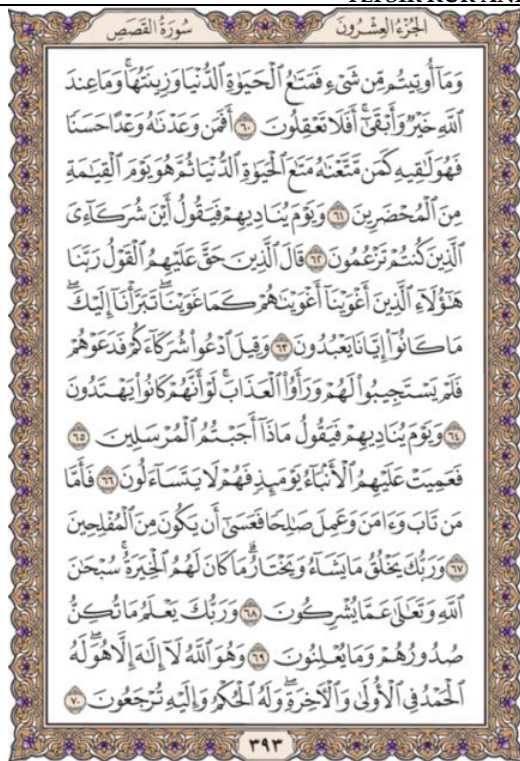
Shpjegimi i ajeteve

- Ata thonë: "Nëse do të ndiqnim udhëzimet e tua, do të na dëbonin prej vendit tonë." - Nëse do të të pasonim në udhën tënde, do të rrezikoheshim edhe ne nga vrasja, lufta, robërimi, humbja e pasurive, sepse njerëzit ju refuzojnë dhe janë armiqësuar me ju. Nëse do t'ju pasonim, atëherë edhe ne do të bëheshim pre e kësaj armiqësi dhe lufte mes jush. Ne nuk mund të armiqësohemi dhe të dalim kundër të gjithë botës. Këto fjalë tregonin mendimin e keq që ata kishin për Zotin e Lartësuar dhe se Ai nuk do të ndihmonte fenë e Tij dhe nuk do ta lartësonte fjalën e Tij. Ata mendonin se Zoti do t'i lejonte njerëzinë që të kishin dorë të lirë për t'i

luftuar dhe shfarosur pasuesit e denjë së fesë së Tij. Ata të mjerët menduan se e kota do të triumfojë mbi të vërtetën dhe mbrojtësit e saj. Por Allahu i Madhëruar u qartëson atyre një fakt, që duhet ta dinë e ta kuptojnë mirë:

- Po a nuk u siguruam Ne atyre një vend të shenjtë, të sigurt, ku sillen fruta të të gjitha llojeve, si furnizim prej Nesh?! Por shumica e tyre nuk e dinë. - Kriminelët dhe keqbërësit, që gjithmonë e kanë rrethuar këtë vend të shenjtë, kanë qenë gjithmonë shumë, por ai vend ka qenë gjithmonë i pastër dhe i ruajtur, dhe të tillë kanë qenë edhe vizitorët e tij. A nuk mendoni në këtë fakt, se si ju ka mbrojtur dhe ruajtur Zoti nga belatë e armiqtë që ju kanë rrethuar?! Askush që merrte rrugën drejt atij vendi të shenjtë nuk cenohej dhe prekej, sepse ishte mbrojtja e Zotit. E tillë ishte gjendja e këtij vendi, ndërkohë që çdo vend tjetër ishte i rrethuar dhe mbuluar me frikë dhe banorët e atyre vendeve nuk ishin të qetë e as të lumtur. Lavdëroni dhe i shprehni mirënjohjen Zotit tuaj për këtë mirësi dhe paqe, që ju ka dhuruar e që askush nuk e ka provuar. Falënderojeni atë për të mirat që ju ka mundësuar me mbushulli nga çdo anë e botës. Le ta ndjekin këtë profet të nderuar, që lumturia, paqja dhe siguria e tyre të jetë e plotë dhe e përhershme. Le të ruhen dhe të mos marrin guxim që ta mohojnë atë! Mos të tregohen kryeneçë dhe mosmirënjohës ndaj Allahut! Nëse e bëjnë këtë, atëherë mirësitë dhe paqja ku jetojnë do t'u shndërrohet në fatkeqësi dhe frikë, krenaria do t'u kthehet në poshtërim e nënshtrim, ndërsa pasuria e bollëku në varfëri e skamje. Kjo është arsyeja që Allahu i kërcënoi me atë ndëshkim që dënoi popujt e shkuar dhe tha:

- Sa e sa popuj kemi ndëshkuar më parë, të cilët u shkatërruan në jetën e tyre (me padrejtësi e gjynahe)? - Ata u vetëmashturuan me lëvdata dhe mburrje për stolitë e kësaj dynjaje. Ajo i mashtroi dhe shpërqendroi nga imani, prandaj Allahu i

Lartësuar i shkatërroi, ua largoi mirësitë dhe i mbuloi me fatkeqësi. Ai thotë:

- Tani ato vendbanime banohen shumë pak. - Kjo ndodhi për shkak të përsëritjes së rënies të dënimeve mbi ta, si edhe për shkak të frikës dhe pasigurisë që mbuluan atë vend.

- Jemi Ne që trashëgojmë gjithçka. - Ne do t'ua lëmë në trashëgim robve Tanë. Në fund, gjithçka do t'i mbetet Zotit. Të gjitha mirësitë që kanë njerëzit në këtë dynja do t'i lënë pas, dhe pastaj do të kthehen tek Zoti, që do t'i shpërblejë sipas punëve të tyre. Nga mëshira dhe urtësia e Tij kurrë nuk do t'i ndëshkonte popujt thjesht duke u nisur nga mohimi i tyre, pa u dërguar fillimisht argumente dhe qortues. Këtë Ai e ka bërë duke dërguar profetë ndër ta. Ai thotë:

- Zoti yt kurrë nuk do ta shkatërronte një popull pa dërguar ndër ta profet, që t'u lexonte atyre argumentet Tona. - Ai gjithmonë ka dërguar profetë në qytetet dhe vendbanimet kryesore të njerëzve, në mënyrë që njerëzit të dëgjojnë për të vërtetën. Zoti ka dërguar profetë, që t'u

lexojnë njerëzve argumentet e Tij. Ai i ka mbështetur profetët me shenja të mëdha e mrekulli, të cilat tregojnë për vërtetësinë e Shpalljes dhe besnikërinë e profetëve. Fjala e tyre shkonte dhe përhapej tek të afërtit dhe të largët. Nëse Zoti do t'i dërgonte profetët në ndonjë fshat të humbur e të largët për njerëzit, do të ishte e vështirë të merrej vesh e vërteta dhe të përhapej ndër njerëz. Vendet e largëta janë të fshehura dhe banorët e tyre janë zakonisht të vrazhdë dhe jo miqësorë. Kurse në qytetet dhe qendrat e mëdha është më e lehtë përhapja e informacionit dhe banorët e tyre janë më pak të ashpër.

- Gjithashtu, Ne kurrë nuk e shkatërrojmë një vend, përveçse kur ata bëjnë padrejtësi. - Vetëm kur janë të zhytur në kufër dhe poshtërsi, që e meritojnë tërësisht ndëshkimin. Pra, Allahu i Madhëruar nuk ndëshkon asnjë pa e paralajmëruar dhe pa shkak, por i ndëshkon veçse për shkak të padrejtësisë dhe mosbesimit.

Ajetet 60 – 61

60. Çdo gjë që ju është dhënë është veçse kënaqësi e jetës së kësaj bote dhe stoli e saj; kurse ajo që ju pret tek Allahu është shumë më e mirë dhe e përhershme. A nuk e mendoni, atëherë?

61. E si mund të jetë ai, të cilit Ne i kemi dhënë një premtim të mirë (për Xhenet), njëlloj si ai të cilit i kemi dhënë kënaqësi të kësaj jete, por që Ditën e Kijametit do të jetë me të dënuarit?

Shpjegimi i ajeteve

- Çdo gjë që ju është dhënë është veçse kënaqësi e jetës së kësaj bote dhe stoli e saj; - Allahu i Lartësuar i nxit robërit e Tij për të qenë asketë në jetën e kësaj bote dhe i porosit që të mos mashtrohen nga ajo dhe të jenë shumë të kujdesshëm. Ai inkurajon ata që të lidhen fort me ahiretin dhe ta bëjnë atë qëllimin parësor. Për t'i përforcuar këto porosi, Ai i njofton krijesat se të gjitha stolitë e kënaqësitë e kësaj bote si, ari e argjendi, gratë e fëmijët, ushqimet e pijet e këndshme, kafshët, bagëtitë e bujqësia janë

të përkohshme, shumë të mangëta dhe të rrethuara me vështirësi, sfida e pengesa të vazhdueshme. Njeriu mund t'i ketë ato mirësi një kohë të shkurtër, duke synuar të duket dhe të lëvdohet ndër njerëz, por shumë shpejt ato largohen dhe faniten. Ato përfundojnë dhe zotëruesi i tyre nuk përfiton asgjë, përveçse dëshpërimin, trishtimin dhe privimin.

- ...kurse ajo që ju pret tek Allahu është shumë më e mirë dhe e përhershme. - Mirësitë e përjetshme dhe jeta në paqe e kënaqësi tek Zoti janë shumë më të mira, si në masë, ashtu edhe në cilësi. Gjithashtu, ato do të vazhdojnë përgjithmonë dhe në përmirësim të vazhdueshëm.

- A nuk e mendoni, atëherë? - A nuk keni logjikë, që të peshoni çështjet ashtu siç duhet? Cila nga dy botët është më e meritueshme për t'i dhënë përparësi? Cila botë meriton më së shumti për të punuar për të dhe për të fituar lumturinë? Në varësi të logjikës së robit do të jetë edhe gjykimi i drejtë në këtë çështje. Kush i ka dhënë përparësi dynjasë e ka bërë veçse për shkak të mangësisë në logjikën e tij dhe mendjelehtësisë. Vëreni me kujdes se si në fund Zoti na bën të mendojmë për fundin e secilit grup, atyre që preferojnë dynjanë dhe atyre që preferojnë ahiretin. Ai thotë:

- E si mund të jetë ai, të cilit Ne i kemi dhënë një premtim të mirë (për Xhenet), njëlloj si ai të cilit i kemi dhënë kënaqësi të kësaj jete... - Mendoni për këto dy raste! Nga njëra anë është një besimtar i cili punon për ahiretin, duke menduar gjithmonë për premtimin që Zoti i ka dhënë. Ai mendon për shpërblimet e shumta dhe për Xhenetin e mirësive të pafundme dhe jetës së përtejshme në kënaqësi dhe mirësi nga Zoti. Ai është i bindur se do ta arrijë këtë kënaqësi dhe është i sigurt që Zoti nuk e thyen premtimin. E si të ketë dyshim për premtimin e Atij që është Bujar dhe që e mban premtimin? Ai kurrë nuk e thyen fjalën e dhënë për ata besimtarë të bindur e të nënshtruar, të cilët jetojnë ashtu siç Ai ka urdhëruar e porositur përmes shpalljeve e

profetëve. Ata i druhen zemërimit dhe dënimit të Tij duke përmbushur devotshmërinë. Nga ana tjetër është ai njeri që merr dhe jep nga kjo dynja, ha, pi dhe dëfrehet pa fre, ashtu si kafshët. Ai është dhënë tërësisht pas dynjasë duke harruar ahiretin. Udhëzimet e ftesat e Zotit nuk kanë gjetur vend në zemrën e Tij, prandaj ai nuk ecën me to. Ai nuk nënshtrohet të pasojë profetët. Ai vazhdon në këtë gjendje dhe në çdo ditë që kalon nuk merr asgjë për ahiretin, veç dëshpërimit dhe ndëshkimit të merituar, që e pret në jetën tjetër.

- ...por që Ditën e Kijametit do të jetë me të dënuarit? - Ai nuk ka për t'iu shmangur Ditës së Tubimit për llogarinë me drejtësi para Zotit. Është e sigurt që ky i mjerë nuk paraqit asnjë punë për veten e vet. Madje, ka bërë çdo punë të keqe e dëmtuese të vetes. Në këtë gjendje do ta nisë ai udhëtimin, i vetmuar në jetën e përjetshme për t'iu llogaritur e shpërblyer sipas veprave. Si mendoni se do të jetë përfundimi i këtij të mjeri? Si do të bëhet me të? Le të zgjedhë çdo i logjikshëm për veten e vet atë që e meriton të zgjidhet.

Ajetet 62 – 66

62. Atë ditë, Ai (Allahu) do t'i thërrasë ata dhe do t'u thotë: “Ku janë ortakët, të cilët m'i shoqëronit?”

63. Ata të cilët e merituan dënimin, do të thonë (për ata që i çuan në humbje): “O Zoti ynë! Këta janë ata që ne i devijuam (nga e vërteta). Ne i devijuam ata siç devijuam edhe veten tonë. Ne tashmë distancohemi para Teje (e dëshmojmë) se ata nuk na adhuronin ne.”

64. Atyre do t'u thuhet: “Lutjuni zotave tuaj!”. Ata do t'u luten atyre, por ata nuk do t'u përgjigjen dhe do të shohin dënimin. Ah, sa do të dëshirojnë të kishin genë në Rrugën e Drejtë!

65. Atë ditë, Ai (Allahu) do t'u thërrasë atyre e do t'u thotë: “Ç'përgjigje u keni dhënë të dërguarve të Mi?”

66. Atë ditë, ata nuk do të mund të gjejnë përgjigje dhe as të pyesin njëri-tjetrin.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na njofton se për çfarë do t'i pyesë njerëzit në Ditën e Gjykimit. Ai do t'i pyesë ata për gjërat themelore dhe bazat e besimit. Do të pyeten për besimin dhe adhurimin e Allahut dhe se si iu përgjigjen profetëve. Ai thotë:

- Atë ditë, Ai (Allahu) do t'i thërrasë ata dhe do t'u thotë: “Ku janë ortakët, të cilët m'i shoqëronit?” - Allahu i Lartësuar nuk ka shokë në adhurim dhe as në pushtetin e Tij, por kështu shpifën e trilluan idhujtarët në dynja. Prandaj Zoti u thotë atë ditë: “Ku janë ortakët, të cilët m'i shoqëronit? Ku janë ata idhuj dhe ku është dobia dhe ndihma që shpresonit prej tyre?” Është e ditur se atë ditë atyre do t'u bëhet e qartë se ajo që e adhuruan dhe e shpresuan në dynja është e kotë dhe nuk u sjell asgjë që e shpresonin. Ata do të pohojnë me gojën e vet se ishin në humbje e vetëmashtrim:

- Ata të cilët e merituan dënimin, do të thonë (për pasuesit e tyre në humbje): “O Zoti ynë!...” - Udhëheqësit dhe prijësit në kufër dhe sherr, për të cilët ka marë fund vendimi për dënim, duke pranuar se ishin të humbur dhe devijues të të tjerëve, thonë:

- Këta janë ata që ne i devijuam (nga e vërteta). - Këta na pasuan ne.

- Ne i devijuam ata siç devijuam edhe veten tonë. - Që të gjithë ne ishim fajtorë për devijimin dhe humbjen ku ishim zhytur. Prandaj vendimi për dënim ka përfunduar për të gjithë.

- Ne tashmë distancohemi para Teje... - Pra ne distancohemi tek Ti nga adhurimi që ata na përkushtonin. Ne distancohemi nga idhujtaria dhe punët e tyre të liga.

-...(e dëshmojmë) se ata nuk na adhuronin ne.” - Në të vërtetë, ata adhuronin shejtanët.

- Atyre do t'u thuhet: “Lutjuni zotave tuaj!”. - Lutjuni atyre që shpresonit se do t'ju sillnin ndonjë të mirë. Atyre u thuhet që t'u luten idhujve në atë kohë të vështirë dhe kur janë në nevojë të madhe; në atë kohë kur adhuresi i lutet të adhurarit të tij për shpëtim.

- **Ata do t'u luten atyre, por ata nuk do t'u përgjigjen dhe do të shohin dënimin.** - Ata do t'u luten për t'u sjellë ndonjë të mirë ose për të larguar dënimin, që i ka mbuluar, por: "...ata nuk do t'u përgjigjen dhe do të shohin dënimin." Atëherë do ta mësojnë e do të binden se ata ishin mashtrues dhe trillues, që e meritojnë ndëshkimin. Ata do ta shohin me sy dënimin që u afrohet e që do t'i përpijë. Do ta shohin me sytë e ballit atë që kanë mohuar se do të ndodhte.

- **Ah, sa do të dëshirojnë të kishin qenë në Rrugën e Drejtë! Atë ditë, Ai (Allahu) do t'u thërrasë atyre e do t'u thotë: "Ç'përgjigje u keni dhënë të dërguarve të Mi?"** - A i pranuat dhe besuat mesazhin e tyre, apo i quajtët gënjeshtarë dhe e refuzuat rrugën dhe mesazhin e tyre?

- **Atë ditë, ata nuk do të mund të gjejnë përgjigje dhe as të pyesin njëri-tjetrin.** - Ata të mjerë nuk e kanë menduar përgjigjen për këte pyetje dhe nuk mund të gjejnë të vërtetën në atë pyetje. Dhe dihet mirë se, në atë çast të shpëton veçse përgjigjja e saktë, që është sipas punëve dhe gjendjes së tyre. Përgjigjja e saktë është e mundur nga dikush që i është përgjigjur ftesës së profetëve me iman të saktë dhe vepra të mira, duke u nënshtuar të adhurojë Zotin sipas Shpalljes së Tij. Por ata të mjerë, që i kanë mohuar profetët dhe ishin kundërshtarë dhe armiq të ftesës së tyre, nuk mund të thonë asnjë fjalë. Në atë kohë është e pamundur që të pyesin njëri tjetrin për të mësuar se si mund të përgjigjen për këtë çështje, edhe nëse do të mundoheshin të mashtronin.

Ajeti 67

67. Për sa i përket atij që është penduar (në këtë jetë), që ka besuar dhe ka bërë vepra të mira, ai le të shpresojë se është nga të shpëtuarit.

Shpjegimi i ajetit

- **Për sa i përket atij që është penduar (në këtë jetë), që ka besuar dhe ka bërë vepra të mira...** - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Lartësuar na tregoi se do t'i pyesë krijesat për të adhurarit e tyre në dynja dhe rreth

profetëve që dërgoi ndër ta. Ndërsa në këto ajete na tregon rrugën përmes së cilës robi mund të shpëtojë nga ndëshkimi i Allahut dhe të arrijë fitoren. Ai na tregon se nuk ka shpëtim tjetër, veçse përmes pendimit nga shirku dhe gjynahet. I shpëtuar është vetëm ai që beson Allahun korrektësisht dhe e adhuron Atë me sinqeritet, që beson profetët dhe mesazhet e tyre, si edhe bën punë të mira, sipas këshillave dhe rrugës së profetëve.

- **...ai le të shpresojë se është nga të shpëtuarit.** - Ai që i ka këto cilësi shpresohet që të jetë nga *muflihun*-ët, pra, të fituarit, që arrijnë të përmbushin synimet e tyre dhe të shpëtojnë nga çdo gjë që i druheshin. Askush nuk mund të arrijë këtë pa cilësitë e lartpërmendura.

Ajetet 68 – 70

68. Zoti yt krijon dhe zgjedh çfarë të dojë. Nuk u takon atyre të zgjedhin. I pastër dhe i lartësuar qoftë Allahu nga çfarë i përshkruajnë për shok!

69. Zoti yt e di mirë gjithçka që fshehin zemrat e tyre dhe gjithçka që e shfaqin haptazi.

70. Ai është Allahu, veç të Cilit nuk ka të adhurar tjetër me të drejtë. Vetëm Atij i takon i gjithë lavdërimi në këtë botë dhe në botën tjetër. Vetëm Atij i takon gjykimi dhe tek Ai do të ktheheni të gjithë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Zoti yt krijon dhe zgjedh çfarë të dojë. Nuk u takon atyre të zgjedhin. I pastër dhe i Lartësuar qoftë Allahu nga çfarë i përshkruajnë për shok!** - Në këto ajete na tregohet se Allahu është Krijuesi i të gjitha krijesave dhe mbi ta zbatohet veçse vullneti dhe ligji i Tij. Ai tregon se është i vetmi Ai që ka në dorë gjithçka dhe të drejtën për të përzgjedhur dhe dalluar kë të dojë dhe çfarë të dojë, me cilësitë përkatëse. Ai vendos urdhëresat, përcakton kohët dhe vendin për gjithçka. Askush veç Tij nuk ka në dorë ndonjë gjë prej çështjeve të krijimit dhe përcaktimit. Ai është i Lartësuari, i Madhëruar dhe i Lavdëruar, prandaj askush

nuk mund të përzihet në çështjet e Tij. Ai nuk ka partnerë, shokë, ndihmës e mbështetës, as fëmijë e grua. Ai nuk ka nevojë për asgjë që i shoqërojnë idhujtarët dhe injorantët.

- Zoti yt e di mirë gjithçka që fshehin zemrat e tyre dhe gjithçka që e shfaqin haptazi. - Atij nuk mund t'i fshihet asgjë në qiell dhe as në tokë. Ai i di si ato gjëra që njerëzit i shfaqin haptazi ashtu edhe ato që i fshehin në gjokset e tyre. Ai është i Vetmi i adhuruar me meritë në dynja dhe në ahiret, sepse Ai është i plotë dhe Absolut në cilësitë e madhësisë dhe bukurisë dhe Ai është i vetmi që, me bujarinë e Tij, u ka dhuruar krijesave mirësitë e panumërta dhe çdo gjë që ata zotërojnë.

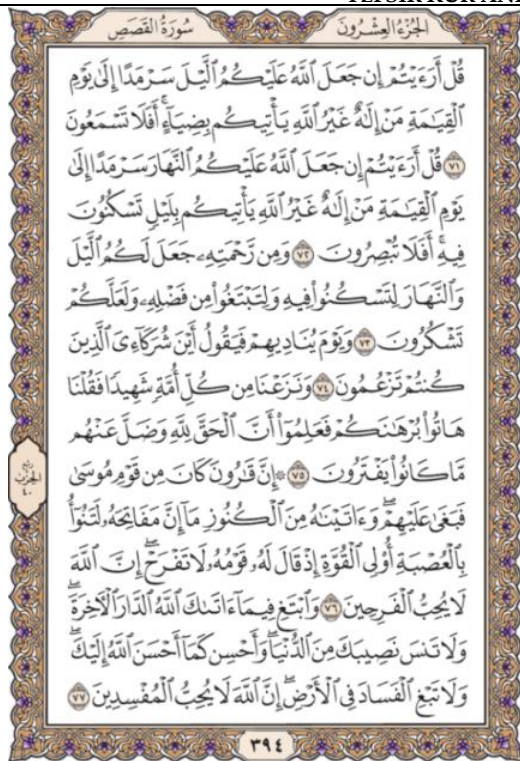
- Ai është Allahu, veç të Cilit nuk ka të adhuruar tjetër me të drejtë. Vetëm Atij i takon i gjithë lavdërimi në këtë botë dhe në botën tjetër. - Ai është i vetmi Gjykues dhe Ligjvënës në dynja dhe në ahiret. Në dynja është Ai që ka vendosur ligjin e krijimit dhe kaderit. Sipas këtij ligji u krijuan të gjitha krijesat. Gjithashtu, është Ai që zbriti në këtë dynja ligjin e Sheriatit, të fesë dhe besimit. Këtë e bëri përmes shpalljeve, ligjeve, urdhëresave dhe ndalesave, që solli nëpërmjet profetëve të Tij. Ndërsa në ahiret është Ai që do të gjykojë me drejtësi absolute me ligin e Tij të shpërblimit dhe shpagimit. Prandaj dhe tha:

- Vetëm Atij i takon gjykimi dhe tek Ai do të ktheheni të gjithë. - Secilin prej jush do ta shpërblejë sipas punëve të tij të mira ose të këqija.

Ajetet 71 – 73

71. Thuaj: “Sikur Allahu t’jua bënte natën të përhershme deri në Ditën e Kijametit, cili zot përveç Allahut do t’ju sillte juve dritë?! A nuk po dëgjoni?!”

72. Thuaj: “Pa mendoni, po ta bënte Allahu ditën të vazhdueshme deri në Ditën e Kijametit, cili zot përveç Allahut mund t’ju sillte natën, që të pushoni? A nuk shihni?!”

73. Prej mëshirës së Tij, jua bëri natën dhe ditën për të pushuar dhe për të përfutur nga begatitë e Tij dhe që të jeni mirënjohës.

Shpjegimi i ajeteve

- Thuaj: “Sikur Allahu t’jua bënte natën të përhershme deri në Ditën e Kijametit, cili zot përveç Allahut do t’ju sillte juve dritë?!” - Allahu i Lartësuar u tregon njerëzve mirësitë e Tij. Ai i fton që të jenë mirënjohës dhe të përmbushin adhurimin dhe hakun e Tij. Ai u tregon se e bëri ditën të shndritshme e plot gjallëri, që ata të kërkojnë nga mirësitë e Tij dhe të shpërndahen në tokë për të kërkuar rizkun dhe jetesën e tyre. Ndërsa natën e bëri që të qetësohen në heshtje dhe prehje, që qetësohen trupat dhe shpirtat nga lodhja gjatë ditës. Kjo është prej mirësisë dhe mëshirës së Allahut për robërit e Tij. A ka ndonjë forcën e mundësinë për të bërë diçka të tillë?

- A nuk po dëgjoni?” - A nuk po i dëgjoni paralajmërimet e Allahut dhe shenjat e Tij,

duke pranuar të vërtetën, e të nënshtroheni për ta zbatuar e jetuar sipas saj?

- **Thuj:** “**Pa mendoni, po ta bënte Allahu ditën të vazhdueshme deri në Ditën e Kijametit, cili zot përveç Allahut mund t’ju sjillte natën që të pushoni? A nuk shihni?”** - A nuk e shihni ditën, që ju sjell dobi duke ju mësuar shumë gjëra dhe duke ju ndriçuar, që të ndiqni rrugën e drejtë. Vërej me kujdes! Kur foli për natën, Allahu thotë: “A nuk po dëgjoni?” Ndërsa për ditën thotë: “A nuk shikoni?” Arsyeja është se gjatë natës, forca e dëgjimit është më e rëndësishme e dobiprurëse sesa forca e shikimit dhe e kundërta është gjatë ditës. Në këto ajete kemi një nxitje që robi të meditojë në mirësitë e Allahut dhe të përpiqet të shohë se çfarë dobish i sjellin këto mirësi. Le të mendojë se si do të ishte gjendja e tij nëse nuk do t’i kishte ato mirësi. Nëse robi do të krahasojë dy gjendjet, do të kuptojë më qartë mirësinë që Zoti i ka dhënë. Ndryshe ndodh me dikë që vazhdon të shijojë e kënaqet me mirësitë e Allahut dhe zemra e tij vazhdon të jetë e verbër dhe të mos i shohë ato mirësi dhe të mos e përlëvdojë Zotin e tij, që ia dhuroi. Ajo zemër nuk e njeh varfërinë, përunjësinë dhe nevojën e madhe ndaj Zotit në çdo gjendje. Ai nuk arrin që, nëpërmjet meditimit, të ngjallë në zemër mirënjohjen ndaj Zotit.

- **Prej mëshirës së Tij, jua bëri natën dhe ditën për të pushuar dhe për të përfituar nga begatitë e Tij dhe që të jeni mirënjohës.** - Meditoni në këto mirësi dhe forconi mirënjohjen për Dhuruesin!

Ajetet 74 – 75

74. Ditën kur Ai do t’i thërrasë ata, do t’u thotë: “Ku janë ortakët, të cilët m’i shoqëronit?”

75. Prej çdo populli Ne do të nxjerrim një dëshmitar e do t’u themi: “Sillni argumentin tuaj!” Atëherë do ta kuptojnë se e vërteta i takon (*vetëm*) Allahut dhe çdo trillim i tyre do të dështojë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ditën kur Ai do t’i thërrasë ata, do t’u thotë: “Ku janë ortakët, të cilët m’i shoqëronit?”** - Në Ditën e Gjykimit, Allahu i Lartësuar do të thërrasë ata që i shoqërojnë Atij shokë dhe adhurorin idhujt. Këta të mjerë trillojnë se Allahu ka ortakë në pushtetin dhe lavdinë e Tij. Ata mendojnë se Ai ka partnerë e shokë që meritojnë të adhurohen dhe të cilët mund të sjellin ndonjë dobi ose të largojnë ndonjë dëm. Ditën e Kijametit, Allahu dëshiron ta nxjerrë haptazi pakënaqësinë e tyre në mohimin e së vërtetës. Tashmë ata të mjerë do të dëshmojnë kundër vetes se ishin mashtrues e trillues. Ai thotë: “Ku janë ortakët, të cilët m’i shoqëronit?” Pra, të gjithë këta idhuj që ata ia shoqërojnë Zotit janë prej trillimeve të tyre e jo realitet, siç thotë Allahu: “Ata të cilët adhurojnë idhuj në vend të Allahut, shkojnë pas hamendësimeve, dhe nuk bëjnë gjë tjetër, por veçse gënjejnë.” [Junus 66].

- **Prej çdo populli Ne do të nxjerrim një dëshmitar e do t’u themi: “Sillni argumentin tuaj!”** - Ditën kur të tubohen të gjithë para Allahut, do të nxirret nga çdo popull që mohuan të vërtetën nga një dëshmitar për atë që ndodhi në dynja dhe për shirkun dhe besimet e tyre të kota. Këta do të jenë përfaqësues që do të zgjidhen nga mesi i parisë dhe udhëheqësve që ishin në humbje e devijim. Këta do të përpiqen të mbrojnë ata të cilët përfaqësojnë në këtë përballje me drejtësinë. Por kur ata të fillojnë polemikën për të mbrojtur kotësinë në të cilën ishin zhytur në dynja, atëherë do t’u thuhet: “Sillni argumentin tuaj! Sillni faktet që tregojnë për saktësinë e idhujtarisë dhe mos vallë ju patën urdhëruar për këtë profetët e mi? Mos vallë e gjetët këtë në një nga librat e Mi? Ku është treguar në to se dikush tjetër meriton të adhurohet? Cili nga idhujt mund t’ju sjellë ndonjë dobi ose t’ju shpëtojë nga ndëshkimi i Allahut? Cili do t’ju mbështesë tani në nevojat e tuaja? Sillni prova, nëse keni!”

- **Atëherë do ta kuptojnë se e vërteta i takon (*vetëm*) Allahut...** - Atëherë do të

binden për kotësinë dhe padrejtësinë e fjalëve dhe besimeve të tyre dhe se: "...e vërteta i takon (vetëm) Allahut." Atëherë del në pah padrejtësia e tyre dhe drejtësia e Allahut.

- ...dhe çdo trillim i tyre do të dështojë. - Atëherë dalin në pah edhe gënjeshttrat, që do të zhduken pa lënë asnjë gjurmë. Atëherë do ta kuptojnë se Allahu gjykon me drejtësi dhe dënon atë që e meriton.

Ajetet 76 – 82

76. Karuni ishte nga populli i Musait, por ai i kaloi kufijtë (në padrejtësi) me ta. Ne i patëm dhënë aq shumë pasuri, saqë çelësat e tij mezi i bartnin edhe njerëzit më të fuqishëm. Populli i vet i tha atij: “Mos u gëzo tej mase, sepse Allahu nuk i do ata që e teprojnë në gëzim!

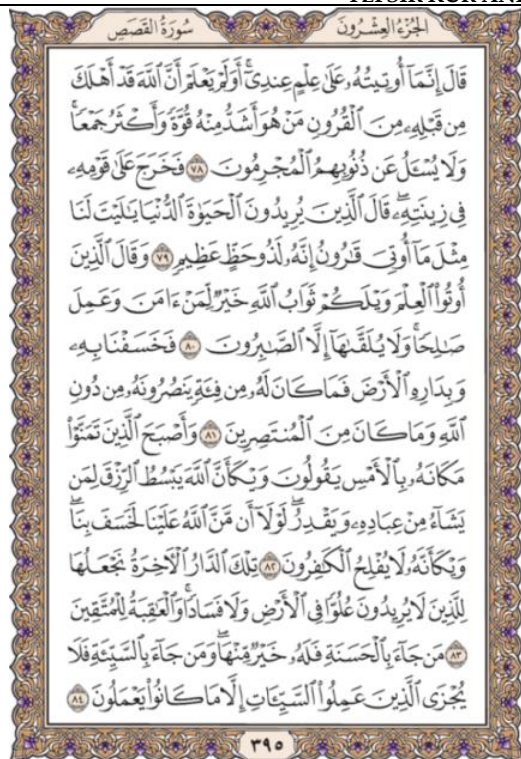
77. Por me atë (pasurinë) që të ka dhënë Allahu, kërko (të fitosh) botën tjetër dhe mos e harro atë që të takon në këtë botë! Bëj mirë, ashtu siç të ka bërë mirë Allahu ty dhe mos bëj të këqija në tokë, sepse Allahu nuk i do keqbërësit!

78. Ai (Karuni) tha: “Kjo (pasuri) më është dhënë vetëm në sajë të dijes sime.” Po a nuk e dinte ai se Allahu ka shkatërruar para tij breza të tërë, që ishin edhe më të fuqishëm se ai dhe që kishin bërë pasuri më shumë se ai? Por keqbërësit as që do të pyeten për gjynahet e tyre.

79. Ai (Karuni) doli para popullit të tij me gjithë pasuritë e tij. Ata që kishin synim jetën e kësaj bote, thanë: “Ah, të kishim pasur edhe ne si ajo (pasuri) që ka Karuni! Ai është vërtet me fat të madh!”

80. Por ata të cilëve u ishte dhuruar dituri e vërtetë thanë: “Të mjerët ju! Shpërblimi i Allahut është shumë më i mirë për ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira; por këtë nuk mund ta arrijë askush, përveç durimtarëve.”

81. Pastaj Ne bëmë që t'i përpinte dheu atë dhe pallatin e tij. Ai nuk pati asnjë që ta mbronte nga Allahu dhe as veten nuk mundi ta mbronte.

82. Ata që deri dje patën lakmuar të ishin në vendin e tij, filluan të thoshin: “A nuk shihni se Allahu i jep me bollëk atij që do nga robërit e Vet dhe ia pakëson atë atij që do? Sikur Allahu të mos tregonte mëshirë për ne, do ta bënte dhéun të na përpinte edhe ne. Ata që mohojnë Allahun kurrë nuk gjejnë shpëtim.”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na njofton rreth gjendjes së Karunit për atë që ai bëri dhe për paralajmërimet dhe këshillat e shumta që iu dhanë atij. Ai thotë:

- **Karuni ishte nga populli i Musait, por ai i kaloi kufijtë (në padrejtësi) me ta. -** Ai ishte nga bijtë e Izraelit, nga ata që Zoti i dalloj mbi njerëzit e asaj kohe dhe u bëri mirësi të shumta. Këto mirësi dhe veçori me të cilat Zoti i dalloj duhet të ishin shkak e nxitje që të ishin të udhëzuar dhe punëmirë. Por nuk ndodhi kështu me Karunin. Ai, përkundrazi, bëri padrejtësi dhe e teproi kundër popullit të tij. Ai i kaloi kufijtë me pasurinë e madhe që i dha Zoti. Ajo pasuri u

bë shkak për shfrenimin dhe padrejtësitë e tij. Zoti thotë:

- **Ne i patëm dhënë aq shumë pasuri, saqë çelësat e tij mezi i bartnin edhe njerëzit më të fuqishëm.** - Allahu i dha pasuri aq të madhe saqë: "...çelësat e tij mezi i bartnin edhe njerëzit më të fuqishëm." Edhe 9 burra mezi i mbanin çelësat e depove të tij. Përfytyro tani pasuritë brenda atyre depove!

- **Populli i vet i tha atij: "Mos u gëzo tej mase, sepse Allahu nuk i do ata që e teprojnë në gëzim!"** - Duke e këshilluar që të hiqte dorë nga padrejtësitë e kalimi i kufijve, populli i tha: "Mos u gëzo tej mase, sepse Allahu nuk i ata që e teprojnë!" Pra, mos u gëzo me këtë pasuri të madhe të kësaj dynjaje dhe të lëvdohesh me të, duke harruar ahiretin. Allahu i Lartësuar nuk i do atë që gëzohen dhe lëvdohen me pasuri, duke u dhënë tërësisht asaj dhe duke harruar ahiretin.

- **Por me atë (pasurinë) që të ka dhënë Allahu, kërko (të fitosh) botën tjetër...** - Në dorën tënde janë vendosur mjete, me të cilat mund të kërkosh dhe fitosh ahiretin më shumë sesa u është dhënë të tjerëve. Puno, atëherë, me këtë pasuri, që të fitosh ahiretin, duke dhënë e shpenzuar për hir të Allahut dhe mos e prish atë thjesht për përmbushjen e kënaqësive personale.

- **...dhe mos e harro atë që të takon në këtë botë!** - Nuk je urdhëruar që të shpenzosh të gjithë pasurinë tënde dhe të mbetesh duarthatë, por shpenzo për ahiretin tënd dhe kënaqu gjithashtu me dynjanë, me kënaqësi që nuk cenojnë fenë, besimin dhe ahiretin tënd.

- **Bëj mirë, ashtu siç të ka bërë mirë Allahu ty...** - Tregohu bamirës ndaj robve të Zotit, ashtu siç të bëri Zoti mirësi kur të dhuroi këto pasuri.

- **...dhe mos bëj të këqija në tokë...** - Shkatërrimi i tokës bëhet duke u treguar kryeneç, duke bërë poshtërsi dhe duke u angazhuar me stolitë dhe kënaqësitë, në vend që të angazhohesh për të kënaqur dhe adhuruar Allahun, Dhuruesin e këtyre mirësive.

- **...sepse Allahu nuk i do keqbërësit!** - Madje, Ai ka për t'i ndëshkuar ata ashpër. Por Karuni, duke refuzuar këshillën e tyre dhe duke mohuar mirësitë e Allahut, tha:

- **"Kjo më është dhënë vetëm në sajë të dijes sime."** - Këtë pasuri e kam arritur në sajë të aftësisë dhe gjenialitetit, prej shkathtësisë dhe mprehtësisë së mendjes sime. Edhe Allahu e di gjendjen time dhe e di që unë e meritoj këtë pasuri. Atëherë, përse po më qortoni për këtë pasuri që ma ka dhënë Allahu? Duke qartësuar se pasja e pasurisë nuk tregon mirësinë dhe drejtësinë e personit që e zotëron, Allahu i Lartësuar thotë:

- **Po a nuk e dinte ai se Allahu ka shkatërruar para tij breza të tërë, që ishin edhe më të fuqishëm se ai dhe që kishin bërë pasuri më shumë se ai?** - Atëherë, çfarë e pengon atë që të mos e shkatërrojë edhe Karunin, nëse ai përmbush të gjitha kushtet për t'u ndëshkuar, sipas ligjit të pandryshueshëm të Zotit për tiranët dhe kryeneçët mosmirënjohës? Çdokush që bën të meritueshëm dënimin, asgjë nuk mund ta mbrojë më atë.

- **Por keqbërësit as që do të pyeten për gjynahet e tyre.** - Allahu ka për t'i ndëshkuar sipas asaj që Ai di për ta dhe për padrejtësitë e tyre. Edhe nëse keqbërësit pretendojnë se janë bamirës dhe se do të shpëtojnë, fjala e tyre nuk vlen dhe nuk ka për t'ua larguar dënimin e Zotit. Gjynahet e tyre nuk mund t'i fshihen Zotit, edhe pse ata mund t'i mohojnë apo fshehin ato. Kështu vazhdoi Faraoni me inatin, kokëfortësinë, kalimin e kufijve dhe mospranimin e këshillave. Ai vazhdoi të lëvdohej e vetëkënaqej me pasuritë që zotëronte.

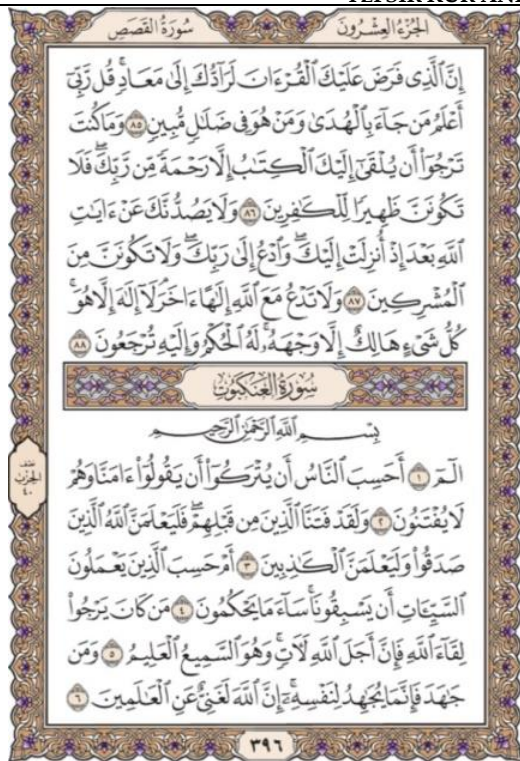
- **Ai (Karuni) doli para popullit të tij me gjithë stolinë e tij.** - Një ditë, ai doli përpara popullit me gjithë stolitë e tij të mëdha, të papara ndonjëherë nga njerëzit. Të gjithë kishin ngulur shikimet të mahnitur nga ajo pasuri përrallore. Në varësi të synimeve të tyre, pati dy grupe njerëzish:

- **Ata që kishin synim jetën e kësaj bote, thanë:** “Ah, të kishim pasur edhe ne si ajo (*pasuri*) që ka Karuni!” - Këto ishin fjalët e atyre që i kishin zemrat të lidhura me dynjanë, që ishte motivi i vetëm për të cilin mendonin dhe punonin. Ata thanë: “Ah, të kishim edhe ne si ajo (*pasuri*) që ka Karuni! Ai është me shumë fat! Ah, sikur edhe ne të kishim pasuritë e dynjasë, kënaqësitë dhe stolitë e saj!”

- **Ai është vërtet me fat të madh!** - Nisur nga motivet dhe besimi i tyre se pas kësaj jete nuk ka jetë tjetër, me të vërtetë Karuni dukej se kishte shumë fat. Atij i ishte dhënë pasuri shumë e madhe dhe shumë kënaqësi, sepse përmbushte të gjitha synimet e tij. Kështu e shihnin ata njerëz të vegjël, me ambicie të vogla pasurinë e Karunit. Ata shihnin si fatin më të madh që mund të kishte dikush. Por ajo mendje që sheh pasuritë e kësaj dynjaje si fatin më të madh është mendje e dobët. Ata njerëz nuk kanë qëllime të larta. Ata janë shumë larg mirësive të përjetshme të Xhenetit dhe besimit në Zot.

- **Por ata të cilëve u ishte dhuruar dituri e vërtetë thanë:** “Të mjerët ju! - Këta fatlumë arritën të njihnin realitetin e çështjeve dhe të gjërave. Ata arritën të shihnin qartë në brendësi të kësaj dynjaje, kur të tjerët shihnin vetëm anën e jashtme të saj. Ata u thanë të mashtruarve: “Të mjerët ju!” Kjo ishte një fjalë me tone qortuese e këshilluese për ata që po lakmonin atë që kishte Karuni.

- **Shpërblimi i Allahut është shumë më i mirë për ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira...** - Shpërblimet e Zotit janë më të mira dhe ato jepen në dynja dhe në ahiret. Në këtë jetë nuk ka si kënaqësia që të sjell adhurimi i Zotit, dashuria për Të, kthimi tek Ai dhe përkushtimi për të kënaqur Atë. Ndërsa në ahiret është Xheneti dhe gjithçka e tij. Atje janë kënaqësi që i dëshirojnë zemrat dhe që kënaqin sytë. Kështu, këto shpërblime janë shumë më të mira nga ajo që ju dëshironi për veten tuaj. Ky është realiteti që duhet t’ju qëndrojë vazhdimisht

para syve dhe në zemrat tuaja. Megjithatë, jo çdokush që e di këtë gjen forcën që t’i japë përparësi më të lartës, kundrejt më të ultës. Kjo zgjidhje i jepet veçse një kategorie të caktuar, të cilët Zoti i përshkruan:

- **...por këtë nuk mund ta arrijë askush, përveç durimtarëve.** - Ata që gjetën forcë dhe e nënshtruan veten në durim, për t’ju bindur Zotit dhe përmbushur urdhëresat e Tij; gjetën durimin për t’iu larguar ndalesave të Tij; gjetën durimin për të përballuar me kënaqësi e durim caktimet dhe sprovat e Zotit për ta. Ata bëjnë durim që të mos mashtrohen nga fitoret dhe joshjet e kësaj dynjaje. Asgjë nuk mund t’i shmangë dhe largojë ata nga adhurimi i Zotit të tyre. Ata nuk lejojnë që stolitë e pasuritë e kësaj dynjaje të ndërhyjnë mes tyre dhe qëllimit përse Zotit i krijoi në këtë dynja - adhurimi i Tij si një i vetëm. Ata i japin përparësi shpërblimit të Allahut, kundrejt kësaj dynjaje të përkohshme, e cila shumë shpejt do të zhduket.

- **Pastaj Ne bëmë që t'i përpinte dheu atë dhe pallatin e tij.** - Karuni arriti në një gjendje vetëkënaqësie dhe padrejtësie shumë të madhe. Ai ishte tërësisht i dehur me pasuritë e tij. Pikërisht kur kishte arritur kulmin e vetëkënaqësisë, atë e befasoi ndëshkimi i hidhur. Allahu thotë: "Ne bëmë që t'i përpinte dheu atë dhe pallatin e tij." Ky ishte një shpërblim sipas veprës së tij. Ai e ngriti dhe e lartësoi veten mbi robërit e Allahut, prandaj Allahu i Lartësuar e zhyti poshtë. Allahu e zhyti atë dhe të gjithë atë pasuri që e mashtroi dhe e çoi në humbje. Allahu propozoi Karunin dhe pasurinë e tij, madje edhe kështjellat.

- **Ai nuk pati asnjë që ta mbronte nga Allahu dhe as veten nuk mundi ta mbronte.** - Askush nuk i erdhi atij në ndihmë, as rrethi i ngushtë, ushtria, shërbëtorët e punëtorët e tij, dhe as mundi ta përballonte vetë dënimin.

- **Ata që deri dje patën lakmuar të ishin në vendin e tij, filluan të thoshin: "A nuk shihni se Allahu i jep me bollëk atij që do nga robërit e Vet dhe ia pakëson atë atij që do?"** - Ata që deri dje thoshin: "Ah, të kishim pasur edhe ne si ajo (*pasuri*) që ka Karuni! Ai është, vërtet me fat të madh!", tashmë thoshin: "A nuk shihni se Allahu i jep me mbushulli atij që Ai do dhe ia pakëson atij që do? Këto fjalë i thanë të frikësuar se mos i përfshinte edhe ata dënimi. Pra, është Allahu Ai që ia shton pasurinë atij që Ai dëshiron dhe ia ngushton atij që do. Ata e kuptuan mirë që shtimi i pasurisë së Karunit nuk ishte provë se ai ishte njeri i mirë. Ata e pranuan që gabuan kur thanë: "Ai është vërtet me shumë fat!"

- **Sikur Allahu të mos tregonte mëshirë për ne, do ta bënte dhéun të na përpinte edhe ne.** - Allahu i Lartësuar na mëshiroi që nuk na dënoi për ato fjalë që thamë. Po të mos ishte mirësia dhe bujaria e Tij, do ta bënte dhéun të na përpinte edhe ne. Kështu, dënimi i Karunit u bë për të marrë mësim edhe të tjerët. Edhe ata që deri dje shprehnin se e kishnin zili atë dhe pasurinë e tij, tashmë ndryshuan qëndrim.

- **Ata që mohojnë Allahun kurrë nuk gjejnë shpëtim?"** - Ata nuk shpëtojnë as në dynja dhe as në ahiret.

Ajetet 83

83. Botën tjetër (*Xhenetin*), Ne do t'ua japim atyre që nuk e duan mendjemadhësinë e as të këqijat në tokë. Fundi i mirë u takon atyre që i frikësohen Allahut.

Shpjegimi i ajetit

Në ajetet e mësipërme, Allahu i Lartësuar na tregoi për Karunin dhe pasuritë e shumta që i ishin dhënë dhe na tregoi përfundimin e hidhur ku e çoi vetëkënaqësia dhe mosmirënjohja. Ai na tregoi se dijetarët dhe të urtët, në lidhje me Karunin dhe pasurinë e tij, thanë: "Shpërblimi i Allahut është shumë më i mirë për ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira...". Në vijim, Allahu i Lartësuar na inkurajon që të punojmë për ahiretin dhe na mëson rrugët se si arrihet shpërblimi i ahiretit. Ai thotë:

- **Botën tjetër (*Xhenetin*) Ne do t'ua japim atyre që nuk e duan mendjemadhësinë e as të këqijat në tokë.** - Ahireti është bota tjetër dhe shpërblimi i madh që Zoti ka premtuar në të dhe për të cilin na ka njoftuar mes profetëve dhe shpalljeve. Ai na ka njoftuar se në ahiret ka mbledhur çdo mirësi e bukuri dhe ka larguar prej atje çdo ligësi e lodhje. Ai na njofton se atë vend të bukur do ta bëjë vendqëndrim të përhershëm për një kategori njerëzish: "Ne do t'ua japim atyre që nuk e duan mendjemadhësinë e të këqijat në tokë." Vëreni me kujdes! Allahu i Madhëruar thotë se ata as që nuk e dëshirojnë padrejtësinë e mendjemadhësinë, e jo më ta kryejnë. Dëshirat, synimet, qëllimet dhe planet e tyre janë të lidhura ngushtë me Allahun, me drejtësinë e bamirësinë. Jo vetëm që nuk e duan padrejtësinë, arrogancën e tiraninë ndër njerëz, por synojnë mirësinë, modestinë, rregullimin dhe mirësinë për robërit e Zotit. Ata duan të vërtetën dhe janë të nënshtruar të punojnë sipas saj dhe për të. Ata synojnë ahiretin dhe i sheh gjithmonë të sillen me modesti e mirësjellje me robërit e

Zotit. Ata i janë nënshtruar të vërtetës dhe bëjnë vetëm punë të mira. Këta janë të devotshmit, të cilëve do t'u takojë përfundimi më i mirë:

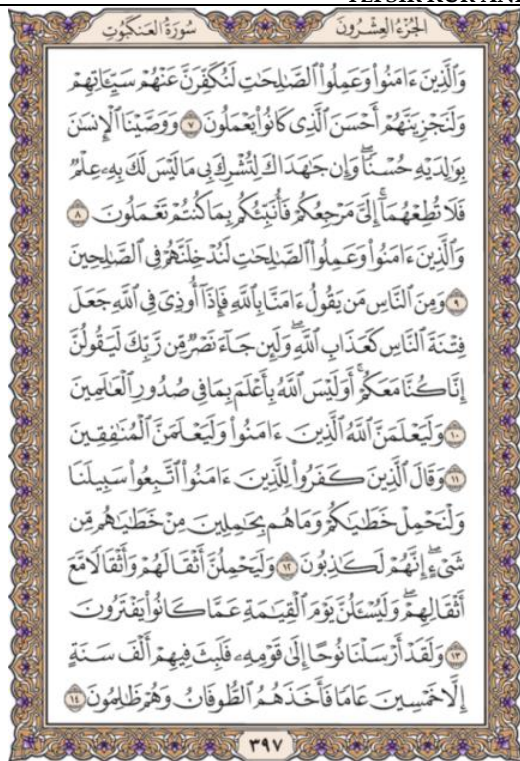
- Fundi i mirë u takon atyre që i frikësohen Allahut. - Këta të zgjedhur do të fitojnë çdo mirësi e do të shpëtojnë nga çdo e keqe, dhe kjo do të vazhdojë t'i shoqërojë gjithmonë ata, sepse ata iu frikësuan zemërimit dhe dënimit të Zotit, duke përbushur mirësitë e Tij. Ndërsa të tjerët, edhe pse mund të ndodhë që të arrijnë ndonjë prestigj dhe rehati, ato i kanë përkohshme dhe nuk zgjasin shumë. Nga ajeti kuptohet se ata që duan arrogancën dhe shkatërrimin në tokë nuk kanë për të pasur pjesë të mirash në jetën tjetër. Në ajetet në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon për shumëfishimin e mirësive nga ana e Tij dhe për drejtësinë e Tij absolute. Ai thotë:

Ajetet 84

84. Kush vjen (para Nesh) me punë të mira, atij do t'i jepet shpërblim edhe më i madh se puna që ka bërë, dhe kush vjen (para Nesh) me punë të këqija, do t'i jepet dënimi vetëm për aq sa e ka merituar.

Shpjegimi i ajetit

- Kush vjen (para Nesh) me punë të mira, atij do t'i jepet shpërblim edhe më i madh se puna që ka bërë... - Është kusht që vepra e mirë të jetë e pastër dhe e pacenuar. Puna e mirë është çdo gjë që ka urdhëruar Zoti dhe Profeti i Tij, qofshin ato fjalë ose vepra, të dukshme apo të fshehta, qofshin adhurime që i përkushtohen dhe përbushin hakun e Zotit, qofshin bamirësi në drejtim të krijesave. Për atë që i bën të tilla punë, Allahu thotë: "...atij do t'i jepet shpërblim edhe më i madh se puna që ka bërë". Ndërsa në një ajet tjetër thotë se e dhjetëfishon shpërblimin e saj: "Kush bën një të mirë, ai do të shpërblehet dhjetëfish..." [En'am 160]. Shumëfishimi i shpërblimit është diçka e sigurt, që Allahu ka premtuar se do ta bëjë, dhe kjo do të ndodhë. Ndonjëherë, për shkaqe të ndryshme, shtimi e shumëfishimi mund të jetë më i madh, dhe Allahu e di më mirë se

kujt dhe pse ia shumëfishon shpërblimet. Ai thotë: "Pasuria e atyre që e shpenzojnë atë në rrugë të Allahut përngjan me një farë, prej së cilës mbijnë shtatë kallinj, ku në secilin kallji ka njëqind kokrra. Allahu ia shumëfishon atij që Ai dëshiron. Allahu është Bujar i madh e i Gjithëditur." [Bekare 261]. Kjo bëhet në varësi të vepruesit, në varësi të punës së mirë që ai ka bërë, në varësi të dobisë që arrihet, në varësi të kohës e të vendit ku kryhet.

- ...dhe kush vjen (para Nesh) me punë të këqija, do t'i jepet dënimi vetëm për aq sa e ka merituar. - E keqe quhet çdo gjë për të cilën na ka ndaluar Sheriati kategorikisht, pra, që e ka bërë haram. Atyre që bëjnë ndonjë të keqe do t'i jepet dënimi vetëm për aq sa e meritojnë, jo më tepër. Kjo i ngjan fjalës së Allahut të Madhëruar kur thotë: "Kush bën një të mirë, ai do të shpërblehet dhjetëfish, e kush bën një të keqe, ai do të ndëshkohet vetëm për të. Askujt nuk do t'i bëhet asnjë padrejtësi." [En'am 160]. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

Ajetet 85 – 88

85. S'ka dyshim se Ai që ta urdhëroi Kur'anin ty, Ai do të të kthejë ty në Vendin e Premtuar. Thuaj: “Zoti im e di më së miri kush është ai që sjell udhëzimin e vërtetë dhe kush është në humbje të sigurt”.

86. Ti nuk ke shpresuar (ndonjëherë) se do të të shpallej Libri (Kur'ani), por kjo është mëshirë e Zotit tënd. Prandaj mos u bëj kurrë ndihmëtar i jobesimtarëve!

87. Kurrë mos të të shmangin ata (mohuesit) nga ajetet e Allahut pasi ato të janë shpallur ty! Fto (njerëzit) për te Zoti yt dhe kurrë mos ndiq dëshirat e idhujtarëve!

88. Veç Allahut mos adhuro asnjë zot tjetër! Nuk ka të adhuroar tjetër (të merituar) veç Tij. Çdo gjë, përveç Atij, do të zhduket. Vetëm Atij i takon i gjithë gjykimi dhe tek Ai do të ktheheni të gjithë!

Shpjegimi i ajeteve

- S'ka dyshim se Ai që ta urdhëroi Kur'anin ty, Ai do të të kthejë ty në Vendin e Premtuar. - Është Allahu i Lartësuar Ai që ta shpalli këtë Kur'an dhe ligjëroi në të dispozitat dhe ligjet e jetës dhe adhurimeve. Ai sqaroi hallallin dhe haramin dhe të urdhëroi që ta përcjellësh e përhapësh këtë të vërtetë ndër njerëz. Ai të urdhëroi t'i ftosh ata që të nënshtrohen për të jetuar sipas ligjeve e sistemit që Ai ka vendosur për të përgjegjshmit ligjërisht (njerëz e xhindë). Allahu është i Urtë dhe i Gjithëditur dhe urtësia e Tij nuk mund të lejonte që njerëzit të jetonin vetëm jetën e kësaj dynjaje dhe pastaj të vdisnin, dhe kështu të përfundonte çështja e tyre. Ai kurrë nuk do të lejonte që njerëzit të mbeteshin pa u shpërblyer ose dënuar për veprat e tyre dhe mënyrës si jetojnë në këtë botë. Ai vendosi me urtësinë e Tij që të jetë një ditë e premtuar, kur njerëzit e xhindët do të ringjallen e tubohen për t'u marrë në llogari për jetën këtu. Atë ditë bamirësit do të shpërblehen me mirësitë e Tij të pafundme dhe punëkëqijtë do të

ndëshkohen me drejtësinë e Tij të plotë. Atyrë u është qartësuar udha e drejtë, ligjet dhe shpalljet nga Zoti i gjithësisë. Nëse ata e pasojnë këtë, kjo është vetë lumturia e tyre. Por nëse zgjedhin të mos binden, të mohojnë të vërtetën dhe të trillojnë gënjeshtër për Shpalljen e Zotit, atëherë nuk ka vend më për polemikë. Nëse ata i japin përparësi kotësive dhe kënaqësive e tyre në këtë dynja, kundrejt të vërtetës dhe përjetësisë në ahiret, atëherë mbetet veçse që të presim shpagimin për punët e tyre nga Ai që është i Gjithëdituri për të fshehtën dhe të dukshmen, për të vërtetën dhe të kotën:

- **Thuaj: “Zoti im e di më së miri kush është ai që sjell udhëzimin e vërtetë dhe kush është në humbje të sigurt”.** - Dihet mirë se Profeti i Tij ishte i udhëzuar që orientonte në udhën e drejtë, ndërsa kundërshtarët dhe armiqtë e tij ishin të humburit dhe devijuesit e njerëzve nga rruga e drejtë.

- **Ti nuk ke shpresuar (ndonjëherë) se do të të shpallej Libri (Kurani)...** - Ti as që prisje të të jepej kjo Shpallje dhe as po përgatiteshe për diçka të tillë.

- **...por kjo është mëshirë e Zotit tënd.** - Kjo ishte si mëshirë e Zotit për ty dhe për gjithë njerëzimin, prandaj Ai të dërgoi me këtë libër. Ai mëshiroi botën me këtë libër dhe u mësoi atyre atë që nuk e dinin. Ai do që t'i pastrojë ata. Allahu u mësoi Librin dhe Urtësinë, dhe pse më parë ata ishin në humbje të qartë dhe të thellë. Nëse e mëson dhe bindesh se Shpallja ishte mëshirë për ty dhe për të gjithë njerëzit, atëherë të jesh i bindur se çdo urdhëresë e ndalesë e ligjëruar në të është mëshirë e mirësi shumë e madhe e dhuruar nga Allahu. Në zemrën tënde nuk duhet të ketë asnjë lloj ngushtie nga urdhëresat dhe ndalesat e sjella në të. Kurrë nuk duhet të mendosh se diçka tjetër mund të jetë më e mirë, më e përshtatshme dhe më e dobishme për njerëzimin, sesa kjo Shpallje, prandaj:

- **Prandaj ti mos u bëj kurrë ndihmëtar i jobesimtarëve!** - Kurrë mos i ndihmo ata në kufrin e tyre! Kurrë mos u bëj pjesë e

tyre! Kështu, është gabim shumë i rëndë që dikush të thotë për ndonjë nga ligjet e Zotit se është në kundërshtim me urtësinë, dobinë dhe mirësinë, sepse ky është mendim i mohuesve të Zotit dhe të shpalljeve të Tij.

-Kurrë mos të të shmangin ata (mohuesit) nga ajetet e Allahut, pasi ato të janë shpallur ty! - Profeti ﷺ i përcolli plotësisht dhe qartësisht ajetet. Gjithashtu, ai i zbatoi rigorozisht dhe me besnikëri ato. Allahu i Madhëruar i tha: “Mos u shqetëso për kurthet dhe intrigat e mohuesve! Kujdes dhe mos lejo të të mashtrojnë dhe të të tërheqin që të ndjekësh dëshirat e shfrenuara të tyre!”

- Fto (njerëzit) për te Zoti yt... - Le të jetë qëllimi yt final ftesa e njerëzve në fenë dhe ligjin e Zotit! Çdo gjë që bie ndesh me këtë, refuzoje! Kujdes nga shtirja, syfaqësia ose miratimi i pasuesve të së kotës, sepse ata të çojnë në shkrimet me ata, duke u bërë urë e ndihmë për qëllimet e tyre.

- ...dhe kurrë mos ndiq dëshirat e idhujtarëve! - Mos u bëj si ata, as në idhujtari dhe as në pjesët e saj, pra, në çdo lloj poshtërsie e gjynahu, por përkushtohu në adhurimet e sinqerta vetëm për Allahun!

- Veç Allahut mos adhuro asnjë zot tjetër! Nuk ka të adhuroar tjetër (të merituar) veç Tij. - Askush përveç Allahut nuk meriton që ta adhurosh, ta duash me gjithë shpirt dhe ta madhërosh e t'i nënshtrohesh! Allahu është i plotë e absolut në emrat e cilësitë e Tij. Ai është i Përvetshmi, për të Cilin të gjithë kanë

nevojë. Ndërsa çdo gjë tjetër do të zhduket dhe ka një fund në këtë dynja:

- Çdo gjë, përveç Atij do të zhduket. - Duke qenë se çdo gjë veç Tij është e kotë dhe e ka një fund, edhe adhurimi i asaj që do të zhduket e përfundojë është i kotë dhe i gabuar. Allahu është i Vetmi e i Përjetshmi. Nuk ka të adhuruar tjetër me meritë veç Tij. Atij i takon gjykimi e vendosja e ligjit në dynja dhe në ahiret.

- Vetëm Atij i takon i gjithë Gjykimi dhe tek Ai do të ktheheni të gjithë! - Duke qenë se Allahu është i Vetmi i Përjetshëm, Ai në dorë të të cilit është ligji i dynjasë dhe ahiretit, dhe meqenëse tek Ai do të kthehen të gjithë për t'u shpërblyer, atëherë çdokush që ka sado pak logjikë e kupton dhe nënshtrohet që të adhurojë veçse Allahun si një dhe të pashoq. Ai përkushtohet që të bëjë çdo punë që e afron pranë Tij dhe kujdeset shumë që të mos bëjë ato gjëra që zemërojnë Allahun dhe sjellin ndëshkimin e Tij. Ai përpiqet që, kur të kthehet tek Allahu, të jetë i penduar dhe i vendosur për të lënë gjynahet e gabimet e tij.

Këtu përfundon edhe tefsiri i sures Kasas.

*Allahut i takojnë lavdërimet dhe
madhërimin për gjithmonë.*

Surja 29: El ankebut (mekase) 69 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 3

1. Elif, Lâm, Mîm.

2. Vërtet mendojnë njerëzit se do të lihen vetëm të thonë: “Ne besojmë”, pa u vënë në provë?!

3. Ne i kemi sprovuar ata që kanë qenë para tyre. Allahu do t'i nxjerrë në pah ata që thonë të vërtetën dhe ata që gënjejnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na njofton rreth urtësisë së Tij të madhe dhe faktit se kjo urtësi kërkon që Ai t'i verë në provë të gjithë ata që thonë: “Ne besojmë” dhe pretendojnë se janë besimtarë. Ai kurrë nuk do t'i linte pa i provuar me fitne e vështirësi. Ata gjithmonë do të përballen me dyshime e provokime, që

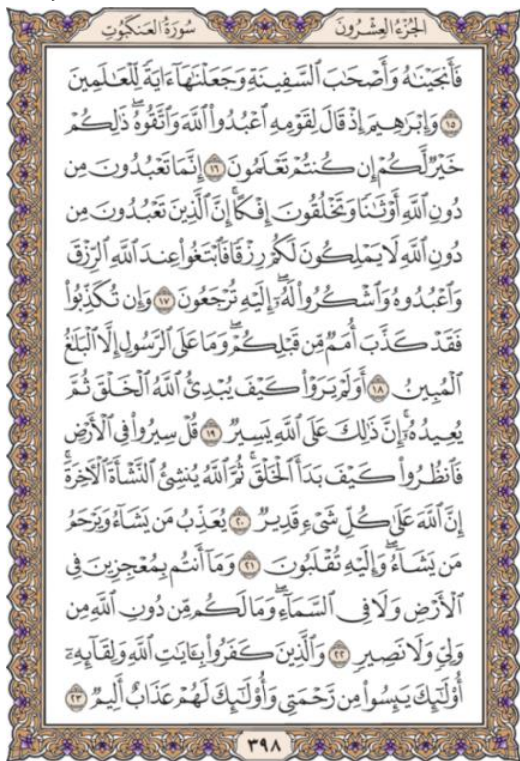
do të venë në pikëpyetje imantin e tyre dhe veprat sipas tij. Nëse Zoti nuk do t'i vinte në provë, nuk do të dilnin në pah besimtarët e sinqertë dhe as nuk do të dalloheshin të vërtetët nga gënjeshtarët, atë që mbështesin të vërtetën nga ata që bëhen palë me të kotën. Ky është një rregull që Ai e ka vendosur ndër të parët dhe të fundit, dhe po kështu edhe në këtë popull. Ai do t'i vërë në provë ata me të mira dhe të këqija, më vështirësi e lehtësi, kur janë plot gjallëri e vullnet dhe kur janë të dobët e të plogësht, kur janë të pasur dhe kur janë të varfër. Ndonjëherë do të lejojë që armiqtë e tyre të kenë forcë dhe epërsi kundër tyre. Ai do t'i shohë si do të luftojnë kundër armiqve me fjalë dhe me vepra, e do t'i vërë të kalojnë shumë e shumë sprova të tjera. Por të gjitha këto sprova mund t'i përmbledhim në dy kryesore:

1. Sprovat e dyshimeve, që rrezikojnë bazat e besimit të njeriut.

2. Epsheet, të cilat dëmtojnë qëllimet dhe forcën vepruese të robit për të arritur të mirat. Kështu, njeriu ka nevojë që, gjatë këtyre dy llojeve të fitneve, të ketë dy forca:

1. Forcën e diturisë rreth së vërtetës, me të cilën mban të palëkundur imantin kundër dyshimeve.

2. Forcën e vullnetit, për të qenë i përmbajtur dhe durimtar kundrejt epsheve e poshtërsive, të cilat e largojnë dhe e pengojnë robin nga zbatimi i urdhëresave të Zotit dhe Profetit të Tij, si edhe e pengojnë që të punojë sipas imanit. Kjo forcë e ndihmon atë që të luftojë kundër epsheve të tij. Kjo forcë shtohet me shtimin e adhurimeve dhe ushtrimin e shpirtit dhe trupit me punë të mira dhe adhurime për Zotin. Nëse robi i zotëron dhe kultivon këto dy forca, kjo tregon për imantin e tij të saktë dhe korrekt dhe për çiltërsinë në marrëdhëniet me Zotin. Kurse ai që, gjatë furtunës së dyshimeve dhe epsheve, iu dorëzohet atyre, kjo tregon se imani i tij është jo i saktë dhe i mungon sinqeriteti, prandaj duhet të kontrollojë çiltërsinë në marrëdhëniet me Zotin. Në lidhje me këto

çështje, njerëzit janë të niveleve nga më të ndryshmet dhe aq të shumta, saqë vetëm Zoti i di. E lusim Allahun e Madhëruar që të na forcojë me shahadetin në dynja dhe në ahiret dhe të na forcojë këmbët e zemrat tona në fenë e Tij. Sprovat janë për njerëzit, ashtu si testi që i bëhet floririt duke e shkrirë, për të nxjerrë skorjet e mbeturinat prej tij.

Ajeti 4

4. A mos mendojnë ata që bëjnë vepra të këqija se do t'i shpëtojnë dënimit Tonë?! Sa keq që gjykojnë ata!

Shpjegimi i ajetit

- **A mos mendojnë ata që bëjnë vepra të këqija se do t'i shpëtojnë dënimit Tonë?!**
 - A mos pandehin ata të cilët nuk mendojnë për gjë tjetër, veç poshtërsive dhe ligësive, se veprat e tyre do të lihen pa u llogaritur, dhe se Allahu do t'i lërë pa i marrë në përgjegjësi? A mos pandehin se do t'i shpëtojnë dënimit të Tij? Mos vallë, prandaj edhe u duket e thjeshtë dhe e parëndësishme bërja e këtyre veprave?

- **Sa keq që gjykojnë ata!** - Sa i keq është gjykimi i tyre! Ai është një gjykim i keq dhe i padrejtë, sepse mëton mangësi e cenim të pushtetit dhe urtësisë së Zotit. Ai mëton, gjithashtu, se ata kanë fuqi të mbrohen dhe t'i shmangen dënimit të Allahut, teksa ata janë krijesat më të dobëta dhe më të pafuqishme.

Ajetet 5 – 6

5. Kush shpreson takimin me Allahun (në botën tjetër), ta dijë se dita e caktuar nga Ai do të vijë. Ai dëgjon dhe di gjithçka.

6. Kush përpiqet, përpiqet vetëm për të mirën e vetvetes, sepse Allahu nuk ka nevojë për asgjë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kush shpreson takimin me Allahun (në botën tjetër), ta dijë se dita e caktuar nga Ai do të vijë. Ai dëgjon dhe di gjithçka.** -

Ky ajet u drejtohet atyre që e duan fort Zotin e tyre, që janë të përmalluar për afrimin dhe për takimin me Të dhe që nxitojnë e garojnë për të bërë vepra që kënaqin Zotin. O ju fatbardhë, që i keni këto cilësi! Gëzohuni, se takimi me të Dashurin është shumë afër! Ai do të vijë dhe çdo gjë që pritet të vijë është afër! Prandaj, përgatituni dhe merrni furnizim për takimin me Të! Ecni me vullnet dhe gjallëri drejt Tij dhe në rrugën e Tij! Le t'ju shoqërojë në këtë udhëtim shpresa për Allahun dhe besimi i palëkundur se do ta takoni Atë! Por dije, gjithashtu, se jo çdokush që pretendon diçka ka për t'iu dhënë ajo që pretendon me fjalët e tij dhe jo çdokush që ëndërron diçka kanë për t'iu përmbushur ëndrrat. Dije se Allahu i dëgjon mirë të gjitha zërat dhe i di mirë të gjitha qëllimet e njerëzve. Ai që është i sinqertë në atë që kërkon ka për ta arritur atë. Por ai që është mashtrues e jo i sinqertë, atij nuk kanë për t'i sjellë asnjë dobi pretendimet e tij. Allahu është i gjithëditur për të gjithë ata që vlejnë për ta merituar dashurinë e Tij dhe ata që nuk e meritojnë këtë gradë.

- **Kush përpiqet, përpiqet vetëm për të mirën e vetvetes...** - Por ai që lufton dhe përpiqet e bën këtë për të mirën e vetvetes.

Ai, në fakt, po lufton për t'u mbrojtur nga ligësia e vetvetes, e shejtanit dhe e mohuesve armiqësorë.

- **sepse Allahu nuk ka nevojë për asgjë.** - Pasi dobia e kësaj lufte kthehet pikërisht tek ai dhe ai do t'i marrë frytet e kësaj lufte. Allahu është i Pasur dhe Jonevojtar për botën. Urdhëresat që i ka ligjëruar nuk i ka dhënë për të përfutuar ndonjë gjë për vete dhe ndalesat që ka ligjëruar për ta nuk i ka bërë si koprraci ndaj tyre. Dihet mirë se, për të përmbushur urdhëresat dhe ndalesat, njeriu duhet të përpiqet dhe të luftojë shumë, sepse në natyrën e tij ai vetëm qahet e tregohet i dobët e i ngadaltë. Ai shpesh tregohet i plogësht në arritjen e mirësive, aq më tepër kur shejtanët ia rëndojnë dhe ia vështirësojnë diçka të tillë. Po kështu, edhe armiqtë mohues e pengojnë atë që ta përmbushë besimin e tij, si dhe ta shfaqë haptazi dhe me krenari fenë dhe besimin e tij, ashtu siç duhet dhe siç është urdhëruar nga Zoti. Të gjitha këto pengesa e armiq kërkojnë përpjekje të forta dhe luftë të pareshtur për t'ia dalë mbanë.

Ajeti 7

7. Atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, me siguri që do t'ua shlyejmë të këqijat dhe do t'u japim shpërblim të madh për veprat më të mira që kanë bërë.

Shpjegimi i ajetit

- **Atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, me siguri që do t'ua shlyejmë të këqijat...** - Atyre që Allahu u bëri mirësi duke iu dhënë imanin e pastër dhe forcë të bëjnë punë të mira sipas imanit të tyre, Ai ka për t'ua mbuluar dhe fshirë të metat, sepse veprat e mira i fshijnë veprat e këqija.

- **dhe do t'u japim shpërblim të madh për veprat më të mira që kanë bërë.** - Ai do t'i shpërblejë për veprat e mira, qoftë ato të detyrueshme, qoftë ato të pëlqyeshme. Këto dy kategori veprash, pra, të urdhëruarat dhe të pëlqyeshmet, janë veprat më të mira që bën rob i Zoti na tregon se për ato do të japë shpërblim të mirë, madje edhe më të mirë sesa meriton vetë vepra. Zoti na thotë

se do ta shpërblejë për veprat më të mira, sepse përveç tyre njeriu bën edhe vepra që janë thjesht të lejuara, ose vepra të tjera që janë jo të tilla.

Ajeti 8

8. Ne e kemi urdhëruar njeriun që të sillet mirë me prindërit e vet. Por nëse ata përpiqen të të detyrojnë ty që të më shoqërosh Mua (në adhurim) dikë për të cilin ti nuk di asgjë, atëherë mos i dëgjo ata! Tek Unë do të ktheheni të gjithë e do t'jua them gjithçka që keni bërë.

Shpjegimi i ajetit

- **Ne e kemi urdhëruar njeriun që të sillet mirë me prindërit e vet.** - Ne e kemi porositur njeriun që të jetë bamirës me dy prindërit e tij, me fjalë dhe punë të mira për ta. Ai duhet të jetë i vazhdueshëm në këtë punë dhe të jetë shumë i kujdesshëm që kurrë të mos jetë i vrazhdë në fjalë dhe në sjelljen me ta. Por:

- **Por nëse ata përpiqen të të detyrojnë ty që të më shoqërosh Mua (në adhurim) dikë për të cilin ti nuk di asgjë, atëherë mos i dëgjo ata!** - Sepse askush nuk mund të sjellë argument dhe ndonjë dituri në lidhje me shirkun. Kjo tregon ligësinë dhe dënimin e madh të shirkut. Nëse ata të shtyjnë e të urdhërojnë për shirk, atëherë mos i dëgjo ata!

- **Tek Unë do të ktheheni të gjithë e do t'jua them gjithçka që keni bërë.** - Unë do t'ju shpërblej për veprat tuaja. Prandaj jini bamirës me prindërit tuaj dhe bindjuni atyre mbi çdo fjalë e urdhër tjetër, përveç urdhrit të Zotit dhe fjalës së Tij dhe të Profetit të Tij. Bindja ndaj prindërve ka përparësi mbi çdo bindje tjetër.

Ajeti 9

9. Ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, Ne do t'i radhisim në mesin e të mirëve.

Shpjegimi i ajetit

- **Ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, Ne do t'i radhisim në mesin e të mirëve.** - Ata që kanë besim korrekt dhe të sinqertë dhe veprojnë sinqerisht sipas këtij besimi, Allahu i Lartësuar u premton se do t'i fusë

në Xhenet së bashku me robërit besimtarë e të mirë, pas profetëve, të sinqertëve, dëshmorëve e punëmirëve. Secilit do t'i japë shpërblim në varësi të gradës dhe nivelit të veprave të tij. Kështu imani i saktë e korrekt dhe veprat e mira e të jetuarit sipas tij janë faktorët e lumturisë së njeriut. Ai që i ka ato tregon se është prej të zgjedhurve të Rrahmanit dhe robve të Tij punëmirë.

Ajetet 10 – 11

10. Ka disa njerëz që thonë: “Ne besojmë në Allahun”. Por, kur vuajnë për çështjen e Allahut, e quajnë shtypjen e njeriut sikur të ishte dënim nga Allahu. Ndërsa kur u vjen ndihma prej Zotit tënd, ata thonë: “Ne kemi qenë gjithmonë me ju”. Vallë, a nuk e di Allahu më së miri se ç'ka në zemrat e çdokujt?

11. Sigurisht, Allahu i di mirë ata që kanë besuar dhe i di mirë hipokritët.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ka disa njerëz, që thonë: “Ne besojmë në Allahun”.** - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Lartësuar na qartëson se Ai ka për ta sprovuar këdo që pretendon se ka iman, për të dalluar të sinqertin nga gënjeshtari. Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon se ka njerëz që nuk tregojnë durim përballë sprovave dhe janë të paqëndrueshëm ndaj tronditjeve. Ai thotë:

- **Por, kur vuajnë për çështjen e Allahut...**

- Domethënë, nëse për shkak të besimit vuajnë rrahje, marrje pasurie, shpifje e intriga për t'i kthyer nga feja dhe për të përqaftuar të kotën...

- **...e quajnë shtypjen e njeriut sikur të ishte dënim nga Allahu.** - Për shkak të këtyre, pra, e braktisin imanin dhe bazat e tij.

- **Ndërsa kur u vjen ndihma prej Zotit tënd, ata thonë: “Ne kemi qenë gjithmonë me ju”.** - Sepse kjo u shkon sipas dëshirave. Këta lloj njerëzish janë ata për të cilët Allahu i Madhëruar ka thënë: "Ka njerëz nga ata që e adhurojnë Allahun luhatshëm. Nëse u vjen ndonjë e mirë, ata

qetësohen me të. Por nëse u vjen ndonjë sprovë, ata kthehen në fytyrën e vet të vërtetë dhe kështu humbasin edhe dynjanë, edhe ahiretin. Kjo është humbja e qartë.” [Haxh 11]. Ndërsa këtu thotë:

- **Vallë, a nuk e di Allahu më së miri se ç'ka në zemrat e çdokujt?** - Ai ju njoftoi për këtë grup me këto cilësi, që ta dini mirë se sa e plotë dhe absolute është dija e Zotit dhe sa e gjerë është urtësia e Tij.

- **Sigurisht, Allahu i di mirë ata që kanë besuar dhe i di mirë hipokritët.** - Ai përcaktoi sprovat të shumta për robërit e Tij, që t'i shpërblejë dhe ndëshkojë njerëzit, sipas asaj që do të shfaqin me veprat e tyre, e jo thjesht me diturinë e Tij, sepse ata mund të arsyetohen dhe të thonë se, nëse do të sprovoheshin, do të bënim durim.

Ajetet 12 – 13

12. Ata që nuk besojnë u thonë atyre që besojnë: “Ejani në rrugën (në fenë) tonë, se gjynahet tuaja do t'i bartim ne!” Por ata kurrë nuk do të bartin gjë nga mëkatet e tyre. Ata janë gënjeshtarë.

13. Ata do të bartin veç barrën e vet, e bashkë me të vetën, edhe barrë të tjera, ndërsa Ditën e Kijametit do të japin llogari për ato që kanë trilluar.”

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon për trillimet dhe intrigat që jobesimtarët përdornin për t'i kthyer besimtarët nga feja dhe i këshillon besimtarët që të mos mashtrohen dhe të bien pre e intrigave të tyre. Ai thotë:

- **Ata që nuk besojnë u thonë atyre që besojnë: “Ejani në rrugën (në fenë) tonë, se gjynahet tuaja do t'i bartim ne!”** - Braktiseni fenë tuaj ose një pjesë të saj dhe na pasoni në fenë tonë, sepse ne ju sigurojmë se: "...gjynahet tuaja do t'i bartim ne!" Por kjo çështje nuk ishte në dorën e tyre, prandaj i Lartësuarit tha:

- **Por ata kurrë nuk do të bartin gjë nga mëkatet e tyre.** - Kjo lloj marrëveshje, edhe nëse bien dakord palët në këtë dynja, nuk ka për t'u sjellë ndonjë përfitim. E gjithë çështja është në dorën e Allahut dhe robi nuk mund të veprojë e administrojë

asgjë pa lejen dhe vullnetin e Allahut. Rregulli dhe ligji i Zotit thotë: “Askush nuk do të bartë barrën e tjetrit dhe njeriu meriton vetëm atë që ka bërë vetë. ” [Nexhm 38]. Allahu i Lartësuar thotë:

- **Ata janë gënjeshtarë.** - Nga kjo fjalë dikush mund të kuptojë gabimisht se mohuesit që ftojnë njerëzit në kufër nuk do të merren në përgjegjësi për këtë veprë dhe për faktin se ata bëhen shkak për gjynahe e poshtërsi. Por Allahu i Lartësuar na e bën të qartë se çdokush që bëhet shkak në devijimin e njerëzve dhe për punë të këqija do të ngarkohet edhe me gjynahet e atyre që devijon, pa iu pakësuar asgjë nga përgjegjësia e vet. Ai thotë:

- **Ata do të bartin veç barrën e vet...** - Ata do të mbartin në shpinë peshën e gjynaheve të tyre, por do të mbartin edhe:

- **...e bashkë me të vetën, edhe barrë të tjera...** - Domethënë, edhe gjynahet e të tjerëve, për të cilët ata janë bërë shkak që të shkojnë në humbje. Si udhëheqësit, ashtu edhe pasuesit, kanë për të marrë secili peshën e gjynaheve që kanë bërë. Pasuesi e merr sepse ka bërë ligësi dhe ka ndjekur humbjen, ndërsa udhëheqësi do të marrë të njëjtën peshë me pasuesin, sepse e ka udhëzuar në ligësi dhe është bërë shkak për devijimin e tij. Po kështu është edhe për rastin e bamirësive. Ai që vepron një punë të mirë merr sevapin për këtë. Po kështu edhe ai që ia mësoi këtij dhe u bë shkak që ai të bëjë vepra të mira, ka për të marrë njëllë shpërblim si i pari, pa iu pakësuar të parit asgjë nga sevapet e tij.

- **ndërsa Ditën e Kijametit do të japin llogari për ato që kanë trilluar.** - Ata do japin llogari për këto shpifje dhe për devijimin e njerëzve.

Ajetet 14 – 15

14. Ne e dërguam Nuhun te populli i vet dhe ai qëndroi ndër ata një mijë vjet pa pesëdhjetë; por ata i përfshiu përmbytja, sepse ishin keqbërës.

15. Ne i shpëtuam atë dhe të tjerët që ishin në anije së bashku me të. Ne e bëmë atë (anijen) argument për tërë botën.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne e dërguam Nuhun te populli i vet...** - Allahu i Lartësuar na tregon rreth rregullit dhe ligjit të Tij të urtë në dënimin e popujve që mohojnë të vërtetën. Ai na tregon se e dërgoi profetin Nuh (a.s) te populli i tij, që t'i ftonte ata në teuhid, pra, në adhurimin e Zotit si një të vetëm dhe t'i ndalonte nga idhujt dhe idhujtaria. Ai qëndroi mes tyre si profet e ftues në rrugën e drejtë për 950 vjet:

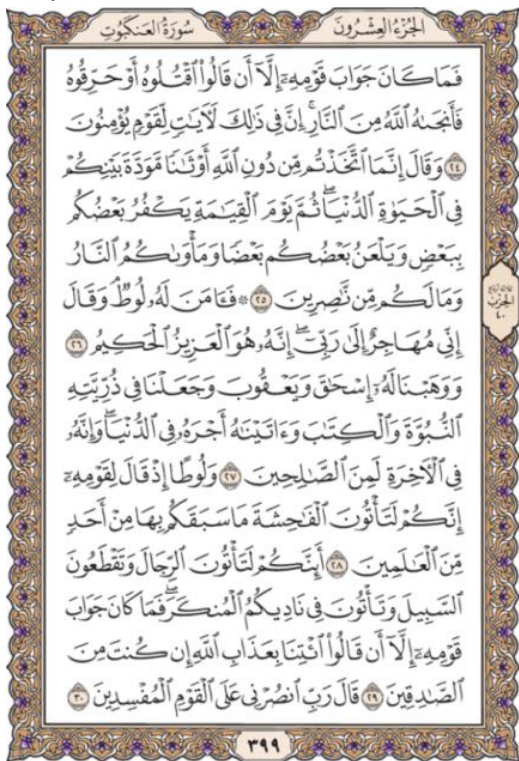
- **dhe ai qëndroi ndër ata një mijë vjet pa pesëdhjetë...** - Gjatë gjithë kësaj kohe, ai nuk rreshti së ftuari dhe asnjëherë nuk u plogështua gjatë këshillimit të tyre dhe përpjekjeve për t'i rregulluar. Ai vazhdoi t'i ftonte ata natën dhe ditën, fshehtazi dhe haptazi, por ata nuk e gjetën udhën e drejtë dhe nuk punuan të hapnin sytë. Ata vazhduan në kufrin dhe shfrenimin e tyre. Atëherë, Nuhu (a.s) u lut kundër tyre, me gjithë durimin e tij të pashembullt dhe dhembshurinë e tij të rrallë. Ai tha: “O Zoti im! Mos lër mbi Tokë asnjë nga jobesimtarët! Nëse Ti i lë, ata do t'i largojnë adhuruesit e Tu dhe prej tyre do të lindin veçse të shfrenuar dhe jobesimtarë. O Zoti im! Më fal mua, fali prindërit e mi, ata që hynë në shtëpinë time si besimtarë dhe të gjithë besimtarët e besimtare! Ndërsa jobesimtarëve shtoj veçse dëshpërim!”. [Nuh 26 – 28].

- **...por ata i përfshiu përmbytja, sepse ishin keqbërës.** - Ajo ishte një përmbytje e pashembullt, gjatë së cilës uji zbriti nga qielli dhe buroi nga toka me furi. Allahu thotë se ata ishin keqbërës, prandaj e merituan ndëshkimin.

- **Ne i shpëtuam atë dhe të tjerët që ishin në anije së bashku me të.** - Këta ishin besimtarët, që kishin hipur në anije së bashku me Nuhun dhe atë pjesë të familjes së tij që e besoi atë.

- **Ne e bëmë atë (anijen) argument për tërë botën.** - Allahu e bëri këtë anije ose historinë e Nuhut një shenjë të madhe për njerëzit, që ata të marrin mësim se, kushdo që mohon profetët, fundi i tyre do të jetë

shkatërimi, ndërsa besimtarëve Allahu do t'u sjellë çlirim në çdo ngushti dhe sprovë. Gjithashtu, Allahu i Lartësuar e bëri anijen tregues të mëshirës së madhe të Tij, që u mësoi njerëzve si ta ndërtojnë e të përfitojnë prej saj. Ai u mundësoi njerëzve gjithçka që kanë nevojë për të ndërtuar dhe përdorur anijet e mjetet transportuese të ndryshme. Njëpër një tyre, ata mund mbartin mallrat e tyre dhe të udhëtojnë në det e tokë.

Ajetet 16 – 22

16. (Kujto) Edhe Ibrahimin, kur i tha popullit të vet: “Adhuroni Allahun dhe kijeni frikë Atë! Kjo është më e mira për ju, nëse e kuptoni.

17. Përveç Allahut ju jeni duke adhuruar idhuj dhe trilloni gënjeshtër. Nuk ka dyshim se ata që ju i adhuroni përveç Allahut, nuk kanë asgjë në dorë për furnizimin tuaj, prandaj vetëm tek Allahu kërkojeni furnizimin, vetëm Atë adhuroni dhe vetëm Atë falënderoni! Tek Ai do të ktheheni të gjithë.”

18. E nëse ju mohoni, dijeni se edhe popuj para jush kanë mohuar, kurse të

Dërguarit nuk i takon gjë tjetër, përveç kumtimit të qartë.

19. A nuk shohin ata se si e nis Allahu krijimin, e pastaj e përsërit atë? Pa dyshim, kjo është e lehtë për Allahun.

20. Thuaj: “Udhëtoni nëpër tokë e shikoni se si filloi krijimi! Kështu do ta bëjë Allahu krijimin tjetër (Ditën e Ringjalljes). Allahu ka fuqi për çdo gjë.

21. Ai ndëshkon atë që do dhe mëshiron atë që do dhe tek Ai do të ktheheni të gjithë.

22. Ju nuk mund t'i shpëtoni Atij (Allahut) as në tokë e as në qiell dhe, përveç Allahut, nuk keni për të gjetur asnjë mbrojtës apo ndihmës”.

Shpjegimi i ajeteve

- (Kujto) Edhe Ibrahimin, kur i tha popullit të vet: “Adhuroni Allahun...” - Allahu i Lartësuar na tregon se Ai e dërgoi të dashurin e Tij Ibrahimin tek populli i tij që t'i ftonte ata ta adhuronin si një të vetëm. Ai u tha atyre: “Adhurojeni Allahun dhe kijeni frikë Atë! Adhurojeni Allahun si një të vetëm dhe jini të sinqertë në adhurimin e Tij! Zbatojini ato që ju urdhëron Zoti.

- dhe kijeni frikë Atë! - Kijeni frikë Allahun dhe ruajuni nga zemërimi dhe ndëshkimi i Tij, duke iu larguar ndalesave të Tij.

- Kjo është më e mira për ju... - Adhurimi, devotshmëria dhe frika nga Ai është më e mirë për ju. Sigurisht, kjo nuk do të thotë se në lënie e adhurimit mund të ketë ndonjë të mirë. Allahu na tregon se adhurimi dhe devotshmëria ndaj Tij është më e mirë për njerëzit, sepse mirësia në dynja dhe në ahiret mund të arrihen veçse përmes kësaj rruge. Madje mund të themi se çdo mirësi që gjendet në këtë dynja dhe në ahiret është rezultat i adhurimeve ndaj Allahut dhe devotshmërisë së treguar ndaj Tij.

- nëse e kuptoni. - Nëse e dini dhe e kuptoni këtë fakt, atëherë vendosni me urtësi dhe maturi se çfarë do të zgjidhni për veten tuaj.

Pasi i urdhëroi për ta adhuruar Atë si një të vetëm dhe për devotshmëri, Allahu vijon t'i

ndalojë nga adhurimi i idhujve duke u qartësuar mangësinë e tyre dhe faktin që ata nuk i meritojnë adhurimet. Ai thotë:

- Përveç Allahut ju jeni duke adhuruar idhuj dhe trilloni gënjeshtër. - Jeni ju që i gdhendni e krijoni ata idhuj me duart tuaja, u vendosni emra, i kurorëzoni si zota e hyjni, dhe pastaj trilloni urdhëresa për t'i adhuruar ata.

- Nuk ka dyshim se ata që ju i adhuronin përveç Allahut, nuk kanë asgjë në dorë për furnizimin tuaj... - Ata nuk zotërojnë asnjë lloj cilësie që t'ju bëjë që ti adhuronin e të meritojnë adhurimin tuaj. Ata: "...nuk kanë asgjë në dorë për furnizimin tuaj. "Me sa duket dikush mund të ketë thënë: Ne e dimë mirë se këta idhuj janë të mangët, të krijuar, që nuk kanë në dorë as dobi e as dëm; as jetë e as vdekje dhe as ringjallje. Ne e dimë mirë dhe e kemi të qartë se askush me të tilla cilësi nuk meriton asnjë grimë madhërimi. Por ja që zemrat kanë nevojë që të kenë dhe të zgjedhin diçka për ta adhuruar e për ta lidhur zemrën me të, t'i luten për nevojat dhe të bashkëbisedojë me të, në rast nevojë e vështirësie. Atëherë, Allahu i Madhëruar u jep një porosi për t'i udhëzuar drejt, atje ku duhet të drejtohen për adhurime, i drejton atje ku adhurimi është i meritueshëm.

- ...prandaj vetëm tek Allahu kërkoheni furnizimin... - Dijeni se Allahu e meriton ta lidhni zemrën me Të dhe e lehtëson rizkun. Ai përcakton gjithçka në këtë gjithësi. Ai u përgjigjet lutjeve të atyre që i luten për fenë, besimin dhe për dynjanë e tyre.

- ...vetëm Atë adhuronin... - Vetëm Allahun adhurojeni si një dhe të vetëm, sepse Ai është i Vetmi i Plotë e Absolut, në cilësinë e të adhurarit, se Ai ka në dorë të gjithë dobinë dhe dëmin. Vetëm në dorën e Tij është administrimi dhe rregullimi i çështjeve të krijesave.

- dhe vetëm Atë falënderoni! - Vetëm Atij i takon mirënjohja dhe lavdërimet si një dhe i vetmi, sepse të gjitha të mirat që u janë dhënë krijesave, janë prej Tij. Çdo ligësi e

largim nga ato është largim prej Tij, ndërkohë që Allahu është mbrojtësi i tyre.

- Tek Ai do të ktheheni të gjithë. - Atë ditë, Ai do t'ju shpërblejë sipas veprave tuaja. Ai do t'ju njoftojë e keni nxjerrë haptazi atë që e shfaqët dhe atë që e mbajtët fshehur në dynja. Ruajuni dhe kijeni frikë Zotin që, kur të dilni para Tij, të mos dilni të përlyer me idhujtarinë tuaj. Punoni e nxitoni të bëni ato punë e adhurime që ju afrojnë tek Ai dhe ju mbushin me shpërblime, që do t'ju vlejné për ditën kur do të ktheheni tek Ai.

- Por, nëse ju mohoni, dijeni se edhe popuj para jush kanë mohuar, ndërsa të Dërguarit nuk i takon gjë tjetër, përveç kumtimit të qartë. - Nëse ju e mohoni dhe refuzoni ta besoni të dërguarin tonë Muhamedin (a.s) në atë që ju fton, atëherë dijeni se shumë popuj të tjerë para jush i mohuan profetët që u dërguan ndër ta dhe po kështu e refuzuan ftesën e tyre për të pasuar të vërtetën. Por mbi ta goditi dënimi i Allahut dhe zemërimi i Tij. Profeti ynë ka detyrë vetëm t'ju kumtojë qartë Shpalljen e Zotit, dhe ai e bëri këtë.²³

- A nuk shohin ata se si e nis Allahu krijimin, e pastaj e përsërit atë? - Ai do ta rikthejë këtë në Ditën e Kijametit.

- Pa dyshim, kjo është e lehtë për Allahun. - Sikurse ka thënë i Lartësuar: "Është Ai që e fillon krijimin, dhe pastaj e përsërit atë, e kjo (*përsëritja*) është edhe më e lehtë për Të. " [Rum 27]. Nëse ata tregojné e shprehin ndonjë dyshim rreth krijimit të Zotit dhe fillimit të këtij krijimi, atëherë:

- Thuaj: "Udhëtoni nëpër tokë e shikoni se si filloi krijimi! - Udhëtoni me trup dhe me shpirt. Dhe shikoni se si filloi krijimi. Ju do të zbuloni se kështu është jeta. Popullata njerëzish e kafshësh, që vijnë e ikin nga kjo botë; ata dalin në këtë jetë, rriten dalë ngadalë, dhe pastaj zhduken. Shiko se si edhe bimët dalin e zhduken e kjo përsëritet e përsëritet. Po kështu formohen retë, fryjnë erërat e ndodh çdo gjë në këtë dynja; ndodhin dhe rindodhin në mënyrë të

vazhdueshme. Çdo gjë fillon jetën, vazhdon, vdes dhe rifillon nga e para. Madje, mjafton të shohësh gjumin ose “vdekjen e vogël”. Nata i mbulon të gjithë, në errësirën e saj dhe ata bien në qetësi, reshtin lëvizjet, shuhen zërat dhe i sheh në strehët dhe shtretërit e tyre si të vdekur. Kështu vazhdojnë për gjithë natën, derisa çel agimi, kur ata përmenden nga ajo qetësi dhe ringjallen nga vdekja e tyre (e vogël), duke thënë: “*El hamdu lil-lahil-ledhi ahjana ba'de ma ematena ue ilejhin-nushur!* - I gjithë lavdërimi i qoftë Allahut, i Cili na ngjalli pasi na bëri të vdisnim, dhe vetëm tek ai do të tubohemi”. Duke na udhëzuar të shohim rifillimin e krijimit në këtë dynja kohë pas kohe, Allahu na sjell argument për pushtetin e Tij për të ringjallur krijesat Ditën e Gjykimit, prandaj thotë:

- **Kështu do ta bëjë Allahu krijimin tjetër** (*Ditën e Ringjalljes*). - Atë ditë, Ai do të na ringjallë për herë të fundit, se nuk ka më vdekje ose gjumë më pas, por do të ketë përjetësi në Xhenet ose në Xhehenem.

- **Allahu ka fuqi për çdo gjë.** - Asgjë nuk mund t'i shpëtojë dhe fshihet pushtetit të Tij. Ashtu siç është i Plotpushtetshëm që e filloi krijimin, po ashtu edhe rikthimi është nën pushtetin e Tij, madje kjo është edhe më e thjeshtë.

- **Ai ndëshkon atë që do dhe mëshiron atë që do** - Ai është i Vetmi që ka në dorë ligjin e ndëshkimit. Sipas këtij ligji, Ai do t'i shpërblejë dhe do t'i mëshirojë të bindurit dhe, nga ana tjetër, do t'i ndëshkojë dhe lërë në dëshpërim të pabindurit.

- **dhe tek Ai do të ktheheni të gjithë.** - Do të ktheheni në jetën tjetër, kur do të zbatohen ligjet e ndëshkimit ose të mëshirës së Tij. Bëni, atëherë, punë në bindje ndaj Tij, bëni ato që Zoti i ka caktuar si shkak për arritjen e mëshirës së Tij dhe largohuni nga poshtërsitë dhe mosbindja ndaj Tij, që ai i ka bërë shkaqe për ndëshkimin!

- **Ju nuk mund t'i shpëtoni Atij** (*Allahut*) **as në tokë e as në qiell** - O ju që e keni mohuar të vërtetën! Kurrë mos mendoni se

Allahu është i pavëmendshëm ndaj jush dhe poshtërsive tuaja dhe dijeni se kurrë nuk keni për t'i shpëtuar Allahut, as në Tokë dhe as në qiell! Mos ju mashtrojnë hilet, që ju janë zbukuruar në sytë tuaj, dhe forca juaj në këtë dynja! Asgjë nuk mund t'ju shpëtojë nga dënimi i Allahut dhe nuk keni për të gjetur vend për t'iu fshehur dënimit të Tij.

- **Dhe, përveç Allahut, nuk keni për të gjetur asnjë mbrojtës apo ndihmëtar.** - Përveç Allahut, askush nuk do të mund t'ju bëhet ndihmëtar, që t'ju mundësojë ndonjë të mirë dynjaje ose fetare dhe as mbrojtës, që t'ju shpëtojë e ruajë nga ndonjë e keqe.

Ajeti 23

23. Ata që nuk besojnë në argumentet e Allahut dhe në takimin me Të (*në botën tjetër*), **e kanë humbur shpresën për mëshirën Time dhe i pret një dënim i dhembshëm.**

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na tregon se cilët janë ata që u privuan nga çdo e mirë dhe u zhytën në çdo sherr e ligësi. Ai na tregon se këta janë ata që nuk e besuan Atë dhe profetët e Tij. Ata nuk i besuan shpalljet e Tij dhe e quajtën gënjeshtër takimin me Allahun. Ata ishin të dhënë tërësisht dhe vetëm pas dynjasë. Kjo i bëri të zhyteshin në atë llum shirku e poshtërsish. Në zemrat e tyre nuk kishte frikë nga ndëshkimi dhe përfundimi i keq i rrugës së tyre. Prandaj Allahu i Lartësuar thotë: “...e kanë humbur shpresën për mëshirën Time...”. Ata nuk bënë as edhe një punë të vetme që t'i afronte pranë mëshirës së Allahut. Nëse do të synonin dhe kishin ndonjë qëllim për të arritur e fituar mëshirën e Tij, do të bënin për këtë çdo punë me të cilën fitohet mëshira e Tij. Të humbësh shpresën nga mëshira e Allahut është nga veprat më të këqija. Por kjo shfaqet në dy forma:

1. Shpresëhumbja e mohuesve, e cila i bën ata që të lënë çdo punë të mirë që i afron afër mëshirës së Zotit.

2. Shpresëhumbja e gjynahqarëve. Për shkak të veprave të shumta të këqija, zemrat e tyre pushtohen kjo ndjenjë e rrezikshme.

Allahu i Madhëruar thotë pastaj: "...dhe i pret një dënim i dhembshëm." Ata do të kenë një dënim të dhembshëm dhe të hidhur. Me sa duket, këto ajete trajtojnë një subjekt tjetër, që është ndërfutur mes fjalëve të Ibrahimit drejtuar popullit të tij dhe përgjigjes që ai u dha atyre. Allahu është më i Ditur për gjithçka.

Ajetet 24 – 25

24. Përgjigjja e popullit (të Ibrahimit) nuk qe gjë tjetër, përveçse: "Vriteni (Ibrahimin) ose digjeni atë!" Por Allahu e shpëtoi atë prej zjarrit. Këtu ka vërtet argumente për njerëzit që besojnë.

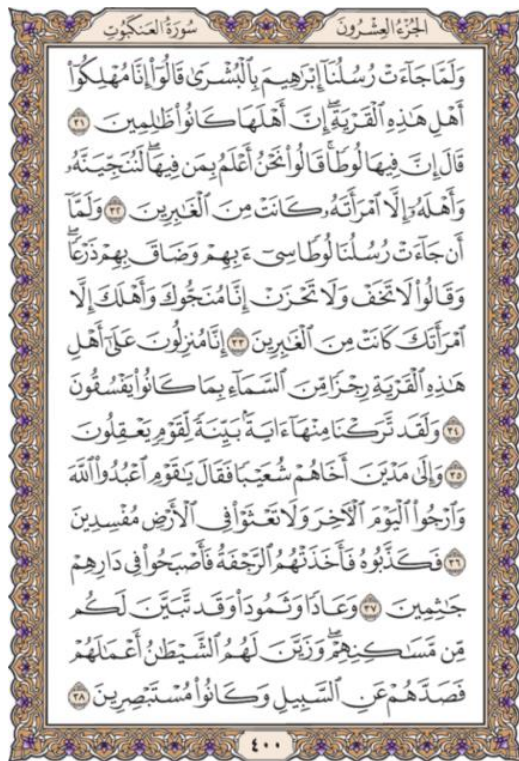
25. Ai (Ibrahimi) tha: "Ju adhuron, përveç Allahut, edhe idhujt, vetëm për të kënaqur njëri-tjetrin në jetën e kësaj bote, por Ditën e Kijametit ju do të mohoni dhe mallkoni njëri-tjetrin. Fundi juaj do të jetë Zjarri dhe për ju nuk do të ketë asnjë ndihmës."

Shpjegimi i ajeteve

- Përgjigjja e popullit (të Ibrahimit) nuk qe gjë tjetër, përveçse: "Vriteni (Ibrahimin) ose digjeni atë!" - Ibrahimi (a.s) e ftoi popullin që ta pranonte ftesën e tij dhe të përfitonin nga udhëzimi që ai kishte sjellë prej Zotit dhe këshillat e Tij. Ai i këshilloi të shihnin mirësitë e Allahut dhe, mbi të gjitha, mirësinë e dërgimit të tij tek ata si profet. Por ata nuk iu përgjigjën atij, madje reagan me përgjigjen më të keqe, duke thënë: "Vriteni (Ibrahimin) ose digjeni atë!" Ata vendosën ta vrisnin me mënyën më të tmerrshme. Ata kishin pushtet që ta zbatonin vendimin e tyre, prandaj e hodhën në zjarr Ibrahimin a.s.:

- Por Allahu e shpëtoi atë prej zjarrit. - Allahu e shpëtoi nga zjarri, siç i shpëton Ai të dashurit e Tij, që e adhurojnë Atë me sinqeritet. Çdo gjë është në dorën e Allahut të Lartësuar dhe vepron veçse me lejen e Tij.

- Këtu ka vërtet argumente për njerëzit që besojnë. - Ata janë besimtarë, prandaj e

dinë mirë dhe janë të bindur për vërtetësinë e asaj që sollën profetët, për bamirësinë dhe dëshirën e tyre të madhe për të këshilluar, rregulluar e udhëzuar njerëzit. Ata janë të bindur se çdo fjalë e udhëzim tjetër, veç atij të profetëve, është i kotë dhe i devijuar. Të gjithë kundërshtarët e profetëve duket sikur janë në një fjalë për të kundërshtuar dhe mohuar profetët. Ndër këshillat e shumta që u dha Ibrahimi ishte edhe fjala:

- Ai (Ibrahimi) tha: "Ju adhuron, përveç Allahut, edhe idhujt, vetëm për të kënaqur njëri-tjetrin në jetën e kësaj bote..." - E gjithë kjo nuk është asgjë më shumë sesa thjesht një lloj afrimiteti dhe kënaqësie, që e përjetoni në këtë jetë, që shumë shpejt do të përfundojë.

- ...por Ditën e Kijametit ju do të mohoni dhe mallkoni njëri-tjetrin. Fundi juaj do të jetë Zjarri dhe për ju nuk do të ketë asnjë ndihmës. - Atëherë, si lidheni dhe e doni dikë që e dini mirë se do të distancohet prej jush dhe do t'ju mallkojë?! Edhe adhuresit, edhe të adhuruarit do të distancohen nga njëri tjetri e do të

mallkojnë njëri tjetrin. Si lidheni me këta idhuj, kur të gjithë do të jenë në zjarr dhe askush nuk do të mund t'ju ndihmojë e shpëtojë nga ai?

Ajetet 26 – 27

26. Luti e besoi atë (Ibrahimin), që tha: “Unë do të mërgoj për atje ku më udhëzoi Zoti im. Ai është i Gjithëfuqishmi e i Urti”.

27. Ne i dhuruam Ibrahimit Is'hakun dhe Jakubin dhe ndër pasardhësit e tij zgjodhëm profetët dhe shpallëm Librat e Shenjtë. Ne i dhamë atij shpërblimin në këtë botë, ndërsa në botën tjetër ai do të jetë ndër më të mirët.

Shpjegimi i ajeteve

- **Luti e besoi atë (Ibrahimin), që tha: “Unë do të mërgoj për atje ku më udhëzoi Zoti im.** - Ibrahim i vazhdoi të ftonte popullin e tij, por ata vazhduan me inatin dhe mosbesimin e tyre. Ftesës së tij iu përgjigj Luti (a.s), të cilin Allahu e zgjodhi për ta bërë profet dhe e dërgoi te populli i vet. Ibrahim (a.s), kur vërejti se ftesa e tij nuk po sillte ndonjë dobi te populli i vet, tha: "Unë do të mërgoj për atje ku më udhëzoi Zoti im." Ai u largua nga ai vend i keq, për të shkuar në tokën e bekuar, në tokën e Shamit.

- **Ai është i Gjithëfuqishmi e i Urti”.** - Ai është Ngadhënjimëtar dhe e ka gjithë pushtetin që t'ju udhëzojë ju. Por Ai është edhe *Hakim* - i Urtë, dhe prej urtësisë së Tij nuk deshë që t'ju udhëzojë. Pasi Ibrahim u largua prej atij populli, Allahu i Lartësuar nuk përmend se i shkatërroi ata. Këtu përmendet veçse largimi i Ibrahimit (a.s). Për sa i përket izraeliteve, që tregojnë se Zoti u hapi atyre një portë dënimi me mushkonja, të cilat u pinin gjakun dhe i hanin mishin, duke u shfarosur nga i pari tek i fundit, këto nuk mund t'i themi, derisa të kemi argument nga Sheriati të besueshëm, por që faktikisht nuk ka. Nëse Allahu i Lartësuar do ta kishte shfarosur me ndonjë dënim, do ta kishte përmendur diçka të tillë, ashtu siç ka përmendur shkatërrimin e popujve të shkuar. Mbase shkak për këtë

mund të jetë fakti që Ibrahim ishte i dashuri më i afërt i Allahut dhe, si i tillë, ishte njeriu më i mëshirshëm, më i miri, më i zgjedhuri dhe i dhembshuri, prandaj edhe ai nuk u lut kundër tyre, ashtu siç u lutën profetët e tjerë. Rrjedhimisht, Allahu i Lartësuar nuk zbriti ndëshkim gjithëpërfshirës në këtë rast. Për diçka të tillë tregon edhe fakti që ai filloi të fliste me melekët edhe rreth mundësisë për të mos e dënuar popullin e Lutit. Megjithatë, Allahu është më i ditur për atë që ndodhi.

- **Ne i dhuruam Ibrahimit Is'hakun dhe Jakubin** - Pasi u shpërngul dhe emigroi për në Sham.

- **dhe ndër pasardhësit e tij zgjodhëm profetët dhe shpallëm Librat e Shenjtë.** - Pas Ibrahimit, të gjithë profetët ishin pasardhës të tij. Zinxhiri i profetëve u mbyll me profetin e fundit, Muhamedin (a.s). Kjo është nga mirësitë më të mëdha e prestigj, pra, që Allahu i Lartësuar të kufizojë mbartësit e udhëzimit, mëshirës, lumturisë e shpëtimit të njerëzve në pasardhësit e tu. Në duart e tyre u udhëzuan njerëzit, besuan besimtarët dhe bënë punë të mira bamirësit.

- **Ne i dhamë atij shpërblimin në këtë botë, ndërsa në botën tjetër ai do të jetë ndër më të mirët.** - Allahu i dhuroi një grua shumë të bukur, furnizim të bollshëm dhe gradë të lartë. Madje, ai dhe Muhamedi (a.s) ishin më të mirët adhurues të Zotit dhe në gradat më të larta. Kështu, Allahu i Madhëruar bashkoi tek ai lumturinë e dynjasë dhe të ahiretit. Ai i dhuroi fëmijë, që t'ia kënaqte sytë dhe zemrën. I mundësoi të njihje Allahun dhe ta donte atë, të kthehej tek Ai me adhurime e përkushtime e të ishte i bindur ndaj Tij.

Ajetet 28 – 35

28. Kujtoni gjithashtu Lutin! Ai i tha popullit të vet: “Ju bëni një punë shumë të shëmtuar, që askush para jush nuk e ka bërë në tërë botën.

29. Ju kontaktoni me meshkujt, sulmoni njerëzit në rrugë dhe në vendtubimet tuaja bëni punë të liga. Por përgjigja e

popullit të tij ishte: “Na sill dënimin nga Allahu, nëse thua të vërtetën!”

30. Ai tha: “O Zoti im! Më ndihmo kundër këtij populli, që ka kaluar çdo kufi (në gjynahe)!”

31. Kur të dërguarit Tanë (*melekët*) i çuan Ibrahimit lajmin e mirë, i thanë: “Ne kemi për t'i shkatërruar banorët e këtij qyteti, sepse ata janë keqbërës.”

32. Ibrahim i tha: “Por aty është Luti!” Ata i thanë: “Ne e dimë më mirë se kush është aty. Ne do ta shpëtojmë atë dhe familjen e tij, përveç gruas së tij, që do të mbetet me të zhdukurit”.

33. Kur të dërguarit Tanë shkuan te Luti, ai u shqetësua dhe e ndjeu veten të pafuqishëm (*për t'i mbrojtur ata*). Por ata i thanë: “Mos ki frikë, as mos u trishto! Ne do të të shpëtojmë ty dhe familjen tënde, përveç gruas sate, që do të mbetet me të dënuarit.”

34. Ne do të lëshojmë mbi banorët e këtij qyteti një dënim nga qielli, për shkak se ata bëjnë punë të liga.

35. Ne kemi lënë një argument të qartë nga ai vend, për çdo popull që mendon.

Shpjegimi i ajeteve

Më parë u përmend se Luti (a.s) e besoi Ibrahimit (a.s) dhe u bë nga pasuesit e tij. Është përmendur se ai nuk ka qenë nga pasardhësit e Ibrahimit (a.s), por ishte djali i vëllait të Ibrahimit. Por si ta kuptojmë fjalën e Allahut kur tha: “...dhe ndër pasardhësit e tij i zgjodhëm profetët dhe shpallëm Librat e Shenjtë”? Ky ajet, edhe pse është i përgjithshëm e që përfshin të gjithë profetët pas Ibrahimit (a.s), ai nuk bie ndesh me faktin se Luti ishte profet, sepse ajeti është sjellë në një kontekst lavdërimi për Ibrahimit. Nga ana tjetër, Allahu na përmendi se Luti ishte nga ata që u udhëzuan në duart e Ibrahimit dhe, sigurisht, ai që u udhëzua në duart e Ibrahimit është më i plotë se ata që u udhëzuan në duart e pasardhësve të tij, në aspektin e gradës dhe rëndësisë së mësuesit e udhëzuesit të tyre.²⁴ Allahu është më i ditur!

- Kujtoni gjithashtu Lutin! Ai i tha popullit të vet: “Ju bëni një punë shumë të shëmtuar, që askush para jush nuk e ka bërë në tërë botën....” - Kështu, Allahu i Madhëruar e dërgoi Lutin tek populli i tij.

Përveç shirkut, ndër ta ishte përhapur poshtërsia e homoseksualitetit, grabitja, plaçkitja e pirateria. Në tubimet e tyre, ata bënin shumë turpe. Kështu, Luti (a.s) i këshilloi për këto turpe e poshtërsi që bënin.

- Ju kontaktoni me meshkujt, sulmoni njerëzit në rrugë dhe në vendtubimet tuaja bëni punë të liga. - Ai u foli për të logjikuar, për të parë se sa të shëmtuara ishin ato punë që bënin dhe se dënimi ku po e zhysnin veten ishte shumë i dhembshëm, por ata nuk e dëgjuan dhe nuk morën mësim.

- Por përgjigjja e popullit të tij ishte: “Na sill dënimin nga Allahu, nëse thua të vërtetën!” - Atëherë, kur Luti (a.s) e humbi shpresën se mund të udhëzoheshin dhe e kuptoi se ata e meritonin dënimin, duke u dëshpëruar për mohimin e tyre, u lut dhe tha:

- Ai tha: “O Zoti im! Më ndihmo kundër këtij populli, që ka kaluar çdo kufi (në gjynahe)!” - Dhe Allahu i Lartësuar iu përgjigj lutjes së tij.

- Kur të Dërguarit Tanë (*melekët*) i çuan Ibrahimit lajmin e mirë, i thanë: “Ne kemi për t'i shkatërruar banorët e këtij qyteti, sepse ata janë keqbërës.” - Kështu, Allahu i Lartësuar dërgoi melekët për të shkatërruar popullin e Lutit. Para se të përmbushnin misionin, ata kaluan nga Ibrahimit (a.s) dhe e përgëzuan për lindjen e Is'hakut dhe më pas për lindjen e Jakubit (birit të Is'hakut). Ibrahimit i pyeti për ku ishin nisur, dhe ata i treguan se ishin nisur për të shkatërruar popullin e Lutit. Atëherë, Ibrahimit filloi të fliste me ta për ta larguar dënimin dhe u tha:

- Ibrahimit i tha: “Por aty është Luti!” Ata i thanë: “Ne e dimë më mirë se kush është aty. Ne do ta shpëtojmë atë dhe familjen e tij, përveç gruas së tij, që do të mbetet me të zhdukurit”. - Melekët i

thanë: “Ne e dimë më mirë se kush është aty. Ne do ta shpëtojmë atë dhe familjen e tij, përveç gruas së tij, që do të mbetet me të zhdukurit”. Pastaj ata vazhduan, derisa shkuan tek Luti, i cili u ndie ngushtë dhe i frikësuar për mbërritjen e tyre, sepse nuk i njihje ata.

- **Kur të dërguarit Tanë shkuan te Luti, ai u shqetësua dhe e ndjeu veten të pafuqishëm (për t'i mbrojtur ata). Por ata i thanë: “Mos ki frikë, as mos u trishto! Ne do të të shpëtojmë ty dhe familjen tënde, përveç gruas sate, që do të mbetet me të dënuarit.”** - Ai mendoi se ishin udhëtarë dhe pati frikë për ta nga sherri i popullit të tij. Por ata i thanë: “Mos ki frikë, as mos u trishto! Ne do të të shpëtojmë ty dhe familjen tënde, përveç gruas sate, që do të mbetet me të dënuarit.” Pastaj e njoftuan se ata ishin të dërguarit e Zotit dhe i thanë:

- **Ne do të lëshojmë mbi banorët e këtij qyteti një dënim nga qielli, për shkak se ata bëjnë punë të liga.** - Prandaj e urdhëruan Lutin që të nisej që herët në udhëtim së bashku me familjen e tij. Kur agoi dita, Allahu i Madhëruar e përmbysi atë vend dhe lëshoi mbi ta një shi të pandërprerë gurësh të ndezur, derisa i shfarosi. Ashtu mbetën si një histori për t'u treguar ndër njerëz dhe si mësim për ata që marrin mësim.

- **Ne kemi lënë një argument të qartë nga ai vend, për çdo popull që mendon.** - Lamë gjurmë nga gjermadhat e vendbanimet e popullit të Lutit, gjurmë të qarta për njerëz që kuptojnë me zemrat e tyre dhe përfitojnë nga shenjat e Zotit. Siç thotë Allahu i Madhëruar në një ajet tjetër: “Edhe ju (*o banorë të Mekës*), me siguri kaloni aty pranë gjatë mëngjesit dhe në mbrëmje. A nuk po logjikoni, atëherë? [Safat 137, 138].

Ajetet 36 – 37

36. Edhe në Medjen Ne dërguam vëllanë e tyre, Shuajbin, i cili u tha: “O populli im! Adhuroni Allahun! Kini frikë Ditën e Fundit dhe mos përhapni shkatërrim në tokë!”

37. Por ata e mohuan. Atëherë i përfshiu tërmeti i madh, dhe kështu aguan në shtëpitë e tyre kufoma të shtrira.

Shpjegimi i ajeteve

- Edhe në Medjen Ne dërguam vëllanë e tyre, Shuajbin, i cili u tha: “O populli im! Adhuroni Allahun! Kini frikë Ditën e Fundit e mos përhapni shkatërrim në tokë!” - Medjeni ishte një fis i njohur dhe i përhapur. Allahu i Madhëruar dërgoi Shuajbin ndër ta. Ai i urdhëroi për ta adhuruar Allahun e Lartësuar si një të vetëm e të pashoq. Ai i urdhëroi të besonin në ringjallje dhe të shpresonin në premtimet e Zotit. Ai i urdhëroi të besonin, të përgatiteshin për Ditën e Takimit dhe të largoheshin nga veprat e këqija, që sjellin shkatërrimin e tokës. Ata hanin në peshë dhe cenonin të drejtat e njerëzve. Ata, gjithashtu, ishin kusarë rrugësh, që grabisnin njerëzit dhe karvanet e tyre. Por ata e mohuan Shuajbin, prandaj i kapi dënimi i Allahut:

- **Por ata e mohuan. Atëherë i përfshiu tërmeti i madh, dhe kështu aguan në shtëpitë e tyre kufoma të shtrira.**

Ajetet 38 – 40

38. Ne i shkatërruam edhe Adët e Themudët, vendbanimet e të cilëve ju i dini. Shejtani ua zbukuroi veprat e tyre dhe i shmangu nga e vërteta, edhe pse arritën ta shihnin (e kuptonin) qartë atë.

39. (Kujtoni) Edhe Karunin, Faronin dhe Hamanin. Musai u solli atyre argumente të qarta, por ata u treguan kryeneçë, prandaj nuk mundën t'i shpëtonin dënimet.

40. Secilin prej tyre e dënuam për krimin e vet. Disa prej tyre, Ne i dënuam me furtunë të fuqishme (me rrebeshe gurësh), disa i shkatërruam me krisma (të forta) nga qielli, kurse disa të tjerë i fundosëm në tokë dhe disa i mbytëm në ujë. Nuk qe Allahu Ai që u bëri atyre padrejtësi, por ata i bënë padrejtësi vetvetes.

Shpjegimi i ajeteve

- Ne i shkatërruam edhe Adët e Themudët, vendbanimet e të cilëve ju i

dini. - Po kështu vepruam me Adin dhe Themudin, dhe ju e dini atë histori. Tashmë ju i keni parë dhe dëshmuar me sytë tuaj disa nga vendbanimet dhe rrënojat e vendit ku ata jetuan. Profetët u erdhën atyre me shenja të qarta e shumë të dobishme, që të hapnin sytë dhe të arsyetonin drejt, por ata i mohuan ato dhe polemizuan padrejtësisht kundër të vërtetës.

- **Shejtani ua zbukuroi veprat e tyre dhe i shmangu nga e vërteta, edhe pse arritën ta shihnin (e kuptonin) qartë atë.** - Shejtani ua zbukuroi veprat e tyre, prandaj dhe menduan se prirjet dhe kotësitë e tyre ishin më të mira se ajo që u sollën profetët.

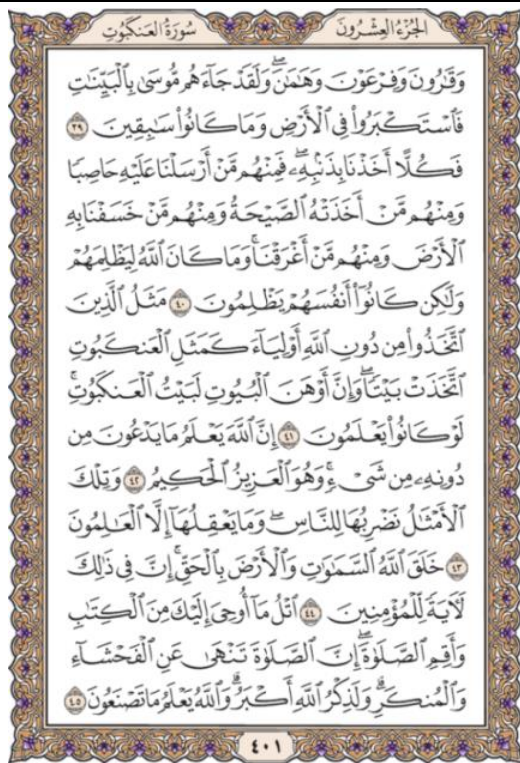
- **(Kujtoni) Edhe Karunin, Faronin dhe Hamanin.** - Po kështu vepruan Karuni, Firauni dhe Hamani, kur Allahu i Madhëruar dërgoi ndër ta Musain, birin e Imranit, me shenja të qarta dhe fakte të pamohueshme. Por ata nuk iu nënshtruan të vërtetës. Ata u treguan kryeneçë dhe të padrejtë me njerëzit. Ata u bënë armiq të së vërtetës duke e refuzuar atë, prandaj nuk i shpëtuan ndëshkimit.

- **Musai u solli atyre argumente të qarta, por ata u treguan kryeneçë, prandaj nuk mundën t'i shpëtonin dënimit.** - Kurrë nuk mund t'i shpëtonin dhe shmangeshin dënimit të Allahut, prandaj nuk u mbeti gjë tjetër veçse të dorëzoheshin dhe të poshtëroheshin.

- **Secilin prej tyre e dënuam për krimin e vet.** - Secilin nga këta popuj mohues e dënuam sipas asaj që merituan dhe me një ndëshkim që u shkonte për shtat. Kështu:

- **Disa prej tyre, Ne i dënuam me furtunë të fuqishme (me rrebesh gurësh),** - Disave u dërgoi furtunë shkatërrimtare, siç veproi me popullin e Adit: "Ndërsa Adi u shkatërrua me një stuhi të fuqishme e të zhurmshme, që Ai e lëshoi kundër tyre shtatë net e tetë ditë rresht. Sikur t'i shihje njerëzit që shembeshin përdhe, si të ishin trunje hurmash të zgavruara." [Hakka 6, 7].

- **...disa i shkatërruam me krisma (të forta) nga qielli...** - Kështu bëri me popullin

e profetit Salih, siç thotë i Lartësuar: "Sa i përket Themudit, ata u shkatërruan me një ushtim të tmerrshme." [Hakka 5].

- **...kurse disa të tjerë i fundosëm në tokë...** - Siç bëri me Karunin.

- **...dhe disa i mbytëm në ujë.** - Siç bëri me Firaunin, Hamanin dhe ushtrinë e tyre:

- **Nuk qe Allahu Ai që u bëri atyre padrejtësi...** - Është e pavërtetë dhe nuk i shkon urtësisë dhe drejtësisë së Allahut që t'u bënte padrejtësi atyre. Allahu është i Plotë dhe Absolut në drejtësinë e Tij dhe është i Pasur dhe Jonevojtar për krijesat e Tij.

- **por ata i bënë padrejtësi vetvetes.** - Ata e privuan vetveten nga e vërteta që iu ofrua. Ata u krijuan që të adhurojnë Allahun si një e të vetëm, porse e poshtëruan vetveten duke u marrë jo me atë për të cilën u krijuan. Ata u zhytën në përmbushjen e epsheve dhe gjynaheve, duke i shkaktuar vetes një dëm shumë të madh, madje duke menduar se ishte në të mirën e tyre.

Ajetet 41 – 43

41. Shembulli i atyre që marrin idhujt për mbrojtës veç Allahut është ajo merimanga, që thur (për vete) një shtëpi. Por më e dobëta shtëpi është ajo e merimangës, nëse do ta dinin.

42. Allahu e di çfarë (kotësirash) adhurojnë ata veç Tij. Ai është Ngadhënjimtari e i Urti.

43. Këta janë shëmbuj që Ne i sjellim për njerëzit, por vetëm ata që kanë dije i kuptojnë ato.

Shpjegimi i ajeteve

- Shembulli i atyre që marrin idhujt për mbrojtës veç Allahut, është ajo merimanga, që thur (për vete) një shtëpi.

- Ky është një shembull rreth atyre që adhurojnë idhujt veç Allahut të Lartësuar, për të gjetur krenari, mbështetje dhe dobi. Ai na tregon se çështja është tërësisht ndryshe. Ai i shëmbëlleu ata me një merimangë që ndërton shtëpinë prej rrjete. Por a mund të të shërbejë një shtëpi e tillë për t'u ruajtur nga e nxehta, e ftohta dhe rreziqet? Dihet se:

- Por më e dobëta shtëpi është ajo e merimangës, nëse do ta dinin.

- Merimanga është nga krijesat më të dobëta dhe shtëpia që ajo thur është nga më të dobëtat. Ajo veçse ia shton asaj dobësinë. Të tillë janë ata që zgjedhin për veten mbrojtës e të adhuruar të tjerë veç Allahut. Ata vetë, dhe po kështu edhe idhujt e tyre, janë të varfër, të dobët e të pafuqishëm në të gjitha aspektet. Duke qenë se ata zgjedhin të dobët për mbështetës dhe mbrojtës, kjo ka për t'u shtuar veçse dobësinë dhe poshtërimin. Këta të mjerë mbështeten dhe i varin shpresat tek ato krijesa të dobëta në shumë çështje, që i duan dhe synojnë që t'i arrijnë. Ata ua lënë tërësisht në dorë çështjet atyre krijesave të dobëta e të varfra, duke menduar se ata do t'i ndihmojnë dhe do t'i përbushin ato, por befasohen kur ata i tradhtojnë dhe i lënë në baltë. Kështu nuk arrijnë të përbushin asgjë nga ato që synojnë dhe nuk marrin asnjë ndihmë që shpresonin. Sikur të shihnin me dije e urtësi gjendjen dhe dobësinë e vetvetes dhe të

atyre që i marrin si mbështetës dhe ndihmës, kurrë nuk do të mbështeteshin tek ata. Përkundrazi, do të rrinin sa më larg tyre dhe do t'i mbështeteshin vetëm Zotit të Plotfuqishëm dhe Mëshirëplotë, i Cili, nëse robi e zgjedh si mbështetësin dhe mbrojtësin e tij dhe i mbështet plotësisht Atij, Ai ka për t'i mjaftuar për çështjet e dynjasë dhe të fesë. Allahu ka për t'ia shtuar fuqinë, mbi fuqinë që i ka dhënë. Do t'ia shtojë fuqinë trupore e shpirtërore dhe do t'ia bekojë veprat të tij. Më pas, i Lartësuar na tregon se idhujt e idhujtarët janë shumë më të dobët sesa u përmend më sipër, madje tregon se ata janë një hiç.

- Allahu e di çfarë (kotësirash) adhurojnë ata veç Tij. - Ata idhujt janë thjesht emra të vendosura nga ata vetë dhe iluzione, që ata i krijojnë me mendje. Por nëse robi mendohet me kujdes, del në pah kotësia dhe fakti se ata janë të pavërtetë. Allahu i Lartësuar është Ai që di të fshehtë dhe atë që shfaqet dhe Ai e di mirë se ata janë duke iu lutur diçkaje që nuk ekziston, siç thotë në një ajet tjetër: "Ata (*idhujt*) nuk janë gjë tjetër, vetëm se emra, që ju dhe prindërit tuaj i keni caktuar. Allahu nuk zbriti për ta ndonjë fakt. Por ata ndjekin vetëm hamendësimet dhe dëshirat e veta, megjithëse u ka ardhur udhëzimi i qartë prej Zotit të tyre." [Nexhm 23].

- Ai është Ngadhënjimtari e i Urti. - Atij i takon i gjithë pushteti dhe fuqia dhe me pushtetin e Tij Ai ka ngadhënjyer mbi të gjitha krijesat. Ai është i Urti, i cili i vendos gjërat në vendin e vet. Ai e ka përkryer krijimin e vet dhe e ka bërë në formën më të bukur. Çdo urdhër e ligj i Tij është drejtësi e mirësi.

- Këta janë shëmbuj që Ne i sjellim për njerëzit, por vetëm ata që kanë dije i kuptojnë ato. - Shëmbuj për të mirën e njohuritë. Ato i sjellin çështjet konceptuale më pranë shqisave dhe i bëjnë më të dukshme dhe të kuptueshme ato. Nëpërmjet tyre merret kuptimi i synuar. Ato janë nga rrugët më të dobishme të kuptimit të saktë të njohurive për të gjithë njerëzit. Sjellja e

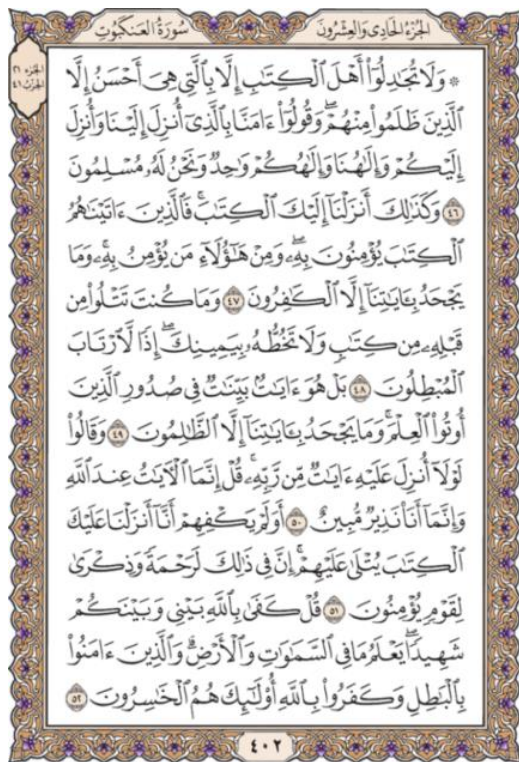
shembujve është mënyra më e mirë e të kuptuarit. Por ata që i kuptojnë vërtet me zemër janë vetëm ata që Zoti i quan: “*alimun*”, të diturit, që dituria iu ka hyrë thellë në zemra. Ky ajet është një tregues i rëndësisë dhe dobisë së madhe të këtyre shembujve që Allahu i Madhëruar sjell në Kur'an dhe një nxitës për të medituar rreth tyre. Gjithashtu, ajeti është edhe një lëvdatë për ata që meditojnë dhe i logjikojnë drejt këta shembuj. Të medituarit dhe nxjerrja e mësimëve nga këto shembuj është tregues se ata janë dijetarë. Po ashtu, nga kjo kuptohet se ata që nuk i kuptojnë e nuk logjikojnë rreth tyre nuk janë dijetarë. Shkak për këtë konstatim është fakti që Allahu i Lartësuar i ka sjellë këto shembuj në Kur'an, për të treguar çështje madhore dhe shumë të rëndësishme prej qëllimeve të larta. Dhe ata që janë të ditur e kuptojnë se të tilla çështje janë më të rëndësishme se çështjet e tjera, për të cilat nuk janë sjellë shembuj. Rëndësia duket në faktin që Allahu i Madhëruar i ka dhënë më shumë shpjegim e trajtim se të tjerat dhe ka nxitur që ato të meditohen dhe logjikohen me kujdes. Madje ka urdhëruar që robërit të shpenzojnë çdo kapacitet mendor për të mësuar mesazhin e kumtuar. Kështu, ata që nuk logjikojnë dhe as meditojnë rreth këtyre shembujve, me gjithë këtë rëndësi të madhe, tregojnë me neglizhencën e tyre se ata nuk janë dijetarë. Nëse ata nuk njohin çështjet më të rëndësishme, atëherë për çështjet e tjera do të jenë më të paditur. Po të meditosh me kujdes, e kupton se shumica e çështjeve për të cilat Zoti ka sjellë shembuj në Kur'an janë rreth bazave më të rëndësishme të fesë dhe besimit.

Ajeti 44

44. Allahu i krijoi qiejt dhe tokën me një (qëllim) urtësi të madhe. Në këtë (krijim) ka argumente për ata që besojnë.

Shpjegimi i ajeti

- Allahu i krijoi qiejt dhe tokën me një (qëllim) urtësi të madhe. - Allahu i Lartësuar është i vetëm në krijimin e qiejve dhe të Tokës, me gjithë lartësinë, gjerësinë

e thellësinë e tyre, me gjithë bukurinë dhe ato që ndodhen brenda dhe mes tyre, si Dielli, Hëna, yjet, melekët etj. Ai e krijoi edhe Tokën me gjithçka në të, malet, oqeanet, shkretëtirat, humnerat, pyjet e çdo gjallesë brenda saj. Të gjitha këto i krijoi me një qëllim dhe urtësi të madhe. Ai nuk i krijoi kot, pa ndonjë qëllim e pa ndonjë dobi, por i krijoi që në to të zbatohet ligji i krijimit dhe ligji i Sheriatit të Tij. Ai krijoi çdo gjë në funksion të mirësisë dhe kompletimit të saj për njerëzit. Ai e krijoi këtë madhështi që njerëzit të mund të shohin urtësinë, pushtetin dhe administrimin e Tij të çdo gjëje që ekziston dhe kështu të binden dhe të jenë të sigurt që Ai është i vetmi që meriton dashurinë e plotë dhe të gjitha adhurimet e përkushtimet e tyre. Vetëm Ai duhet të jetë i Adhuruari, të Cilit duhet t'i përuken dhe ta madhërojnë dhe sipas vullnetit dhe ligjit të Tij të jetojnë.

- Në këtë (krijim) ka argumente për ata që besojnë. - Në të gjenden argumente të shumta për qëllimet e larta dhe çështjet e rëndësishme të imanit. Nëse robi mediton

për to, ka për t'u bindur plotësisht në çështjet e besimit të pastër dhe njësimi të Zotit.

Ajeti 45

45. Kumtoje (e pasoje me përpikmëri) **atë që po të shpallet nga libri (Kur'ani) dhe fale (rregullisht) namazin! Me të vërtetë, namazi të largon nga gjynahet (e mëdha) dhe ligësitë. Përmendja e Allahut është më e madhja (e adhurimeve). Allahu i di të gjitha veprat që bëni ju.**

Shpjegimi i ajetit

- **Kumtoje** (e pasoje me përpikmëri) **atë që po të shpallet nga libri (Kur'ani) dhe fale (rregullisht) namazin!** - Allahu i Madhëruar na urdhëron për të lexuar e pasuar Shpalljen e Tij, këtë libër madhështor. Ai porositi që të përmbushim urdhëresat e Tij dhe të largohemi nga ndalesat e Tij. Na urdhëron që të ndjekim udhëzimet e Tij dhe të shohim rrugën përmes dritës së Tij. Ne duhet t'i besojmë ato që janë thënë në të, t'i lexojmë me kujdes fjalët e Tij dhe të meditojmë thellë në kumtet e Tij. Ne jemi urdhëruar të lexojmë librin e Tij dhe të jetojmë sipas kumteve e urdhëresave të Tij. Në vijim, Allahu i Lartësuar përmend konkretisht disa nga urdhëresat e Tij, duke treguar kështu rëndësinë dhe vlerën e madhe të tyre dhe për përfundimin e mirë që ato sjellin tek robi. Ai thotë:

- **Me të vërtetë, namazi të largon nga gjynahet (e mëdha) dhe ligësitë. Përmendja e Allahut është më e madhja (e adhurimeve).** - Namazi sjell shumë dobi e mirësi për robin. Ai të ndalon nga dy gjëra:

1. *El-fahshau*, pra, nga gjynahet e mëdha dhe dëshirat e shfrenuara, që shpirti i dëshiron t'i kryejë.

2. *El-munker* - të këqijat ose të gjitha ato gjynahe që konsiderohen të tilla nga natyra e pastër dhe mendja e shëndoshë. Por si është e mundur që namazi të ndalojë dhe ta ruajë robin nga këto të dyja? Nëse robi e përkryen namazin duke kompletuar shtyllat, kushtet e saktësisë së tij, si dhe

frikërespektin për Zotin gjatë kryerjes së tij, atëherë zemra i ndriçohet dhe shpirti i pastrohet e delirësohet. Kështu, atij i shtohet imani dhe i shtohet dëshira, ambicia dhe vullneti për të bërë edhe më shumë mirësi. Nga ana tjetër, pakësohet ose zhduket dëshira për ligësinë. Në këtë mënyrë, ai që e përkryhen vazhdimisht namazin në këtë formë, atëherë ai namaz do ta ndalojë nga veprat e shfrenuara dhe ligësitë. Dhe pikërisht ky është nga qëllimet kryesore të namazit. Këto janë fryte të pashmangshme të një namazi të përkryer e të plotësuar. Por në namaz gjendet një qëllim, i cili është shumë më i madh dhe më i rëndësishëm se të gjitha këto: përmendja e Allahut gjatë tij. Gjatë namazit përmendet Zoti me zemër, me gjuhë, dhe me gjymtyrë. Allahu i Lartësuar i krijoi krijesat veçse që ta adhurojnë Atë dhe adhurimi më i përkryer dhe më madhështor që i përkushtohet Atij është pikërisht namazi. Në këtë lloj adhurimi janë bashkuar të gjitha gjymtyrët e robit për të shprehur adhurimin, përlulësinë ndaj Allahut të Lartësuar dhe madhërimin e Tij. Për këtë arsye, Allahu thotë: "Përmendja e Allahut është më e madhja (e adhurimeve)." Sipas një mendimi tjetër, ka mundësi që me këto fjalë të jetë pasur për qëllim përmendja e Allahut jashtë namazit. Sipas këtij mendimi, pasi Allahu i Madhëruar përmendi urdhrin për namazin dhe na tregoi rëndësinë e tij, vijoi të përmendë dhikrin pas namazit dhe na tregoi se ai është më i rëndësishëm dhe më i dobishëm sesa thjesht namazi. Shumë mufesirë e kanë parapëlqyer këtë qëndrim, por mendimi i parë është më i pranueshëm dhe i saktë, sepse nuk ka asnjë dyshim që falja e namazit është më e mirë dhe e rëndësishme sesa dhikri jashtë namazit. Arsye tjetër është se vetë namazi është mënyra më madhështore e përmendjes, adhurimit dhe madhërimit të Allahut.

- **Allahu i di të gjitha veprat që bëni ju.**

Ai i di të gjitha gjërat që i bëni ju, si të mirat, ashtu edhe të këqijat dhe ka për t'ju

dhënë shpërblimin më të plotë për gjithçka që keni bërë.

Ajeti 46

46. Polemizoni me ithtarët e Librit (*kur i ftoni në fenë tuaj*) **veçse ashtu si është më e mira, përveç atyre që janë të padrejtë, dhe thuajuni: “Ne i besojmë Shpalljes që na u zbrit neve dhe Shpalljes që ju zbriti juve. Zoti ynë dhe Zoti juaj është Një dhe ne vetëm Atij i jemi dorëzuar.**

Shpjegimi i ajetit

- **Polemizoni me ithtarët e Librit,** (*kur i ftoni në fenë tuaj*) **veçse ashtu si është më e mira, përveç atyre që janë të padrejtë...** - Allahu i Lartësuar i ndalon polemikat me ithtarët e Librit (të krishterë e jehudë), nëse muslimani nuk zotëron dituri të mjaftueshme dhe qetësi dhe nëse bëhet jo mbi baza dhe rregulla të qarta e të kënaqshme, për një polemikë të rregullt e korrekte. Ai na urdhëron që polemika me ta të bëhet në mënyrën më të mirë, me dituri, me edukatë, butësi dhe me fjalë të zgjedhura e të kujdesshme, duke i ftuar në të vërtetën dhe duke u shfaqur bukurinë e saj, duke e refuzuar të kotën dhe duke e nxjerrë në pah pavërtetësinë dhe kotësinë e saj, me fakte e argumenta të kuptueshme dhe me rrugët më të shkurtra. Qëllimi në të tilla polemika, nuk duhet të jetë kundërshtimi, fitorja mbi kundërshtarit dhe dëshira për t'u dukur, por duhet të jetë qartësimi i të vërtetës dhe udhëzimi i njerëzve. Megjithatë, nëse ndonjë nga ithtarët e Librit dëshiron të polemizojë me qëllimin që të sjellë dyshime e të tregojë veten fitimtar, ky lloj njeriu duhet larguar sepse polemika me të nuk ka asnjë vlerë. Kjo lloj polemike nuk sjell realizimin e qëllimit të saj.

- **dhe thuajuni: “Ne i besojmë Shpalljes që na u zbrit neve dhe Shpalljes që ju zbriti juve.** - Polemika me ithtarët e Librit le të jetë e bazuar mbi faktin se ju besoni në të gjitha shpalljet e Zotit, si ato që ju zbritën juve, ashtu edhe ato që u zbritën më parë dhe se ju besoni Profetin tuaj dhe profetët e tyre, si dhe në faktin se ju besoni në një Zot

të vetëm, që meriton të adhurohet. Këto janë disa baza, mbi të cilat duhet të zhvillohet dialogu juaj. Dialogu nuk duhet të zhvillohet mbi cënimin e ndonjërit prej librave të Zotit ose mbi cënimin dhe mohimin e ndonjërit prej profetëve të Zotit. Kështu veprojnë veçse injorantët, të cilët mohojnë çdo gjë që ka kundëstari i tyre, e vërtetë apo e kotë qoftë ajo. Kjo është padrejtësi dhe shkelje e edukatës së detyrueshme të dialogut dhe polemikës. Është detyrë që të pranosh të vërtetën që është në dorën e kundëstharit dhe të mos pohosh të kotën dhe të gabuarën. E vërteta nuk mund të refuzohet për shkak të atij që e thotë, edhe sikur të jetë qafir.

Ndërtimi i dialogut me ithtarët e Librit mbi bazat e përmendura më sipër është i dobishëm, sepse mund të sjellë pranimin nga ana e tyre të Kur'anit dhe të Profetit, që e solli këtë Kur'an nga Zoti. Ata do të jenë të detyruar ta pranojnë këtë, sepse Kur'ani sjell ato të vërteta fetare për të cilat kanë rënë dakord të gjithë profetët dhe librat e Zotit, të vërteta të cilat dialoguesit duhet t'i pranojnë që në fillim si të padiskutueshme. Nëse Kur'ani dhe Muhamedi (a.s), ashtu si dhe librat e shkruar, i kanë mbrojtur këto principe bazë dhe i kanë qartësuar dhe kumtuar me forcë ndër njerëz, atëherë ato duhen besuar, dhe po kështu duhen besuar të gjitha shpalljet dhe profetët që kumtojnë ato të vërteta. Në fakt, besimi në të gjitha shpalljet dhe në të gjithë profetët është prej veçorive të Islamit dhe muslimanëve. Ndërsa të thuash se besojmë këtë libër dhe nuk besojmë librin tjetër, edhe pse ai është i vërtetë dhe në përputhje me të gjithë librat e tjerë, kjo është padrejtësi dhe pabarazi. Madje kjo tregon se po mohon edhe librin dhe profetin që pretendon se e beson. Ai që mohon Kur'anin, i cili është pohues dhe garantues i mesazheve të librave të mëparshëm, në fakt është mohues i ligjeve e librave të shkruar, edhe pse pretendon se i beson ato. Pastaj le të mendojnë me kujdes! Çdo argument nëpërmjet të cilit plotësohet profecia e çdo profeti dhe shërben si shenjë

e vërtetësisë së tij, është përmbushur edhe për Muhamedin, madje në formën më të plotë. Gjithashtu, çdo dyshim që ngrejnë për profecinë e Muhamedit (a.s), të njëjta dyshime janë të detyruar të pranojnë edhe për profetët që i besojnë, madje edhe më shumë. E nëse i refuzojnë ato dyshime për profetët e tyre, atëherë janë të detyruar t'i refuzojnë edhe për Muhamedin (a.s), madje për të drejtën e tij kjo është më e dukshme dhe e detyrueshme.

- Zoti ynë dhe Zoti juaj është Një dhe ne vetëm Atij i jemi dorëzuar. - Ne i jemi nënshtuar dhe dorëzuar tërësisht Atij dhe jetojmë sipas urdhëresave të Tij. Dhe dihet mirë se ai që beson Allahun, duke e adhuruar si një e të vetëm, beson në të gjitha librat dhe profetët e tij, i nënshtrohet Zotit dhe pason profetët e Tij, pikërisht ai është i lumtur. Çdokush që devijon nga kjo rrugë është i humbur dhe po e çon veten drejt dëshpërimit dhe dënimit të Zotit.

Ajetet 47 – 49

47. Po kështu (siç i zbritëm librat e mëparshëm), Ne të zbritëm edhe ty Librin. Ata të cilëve Ne ua kemi dhënë librin më parë, e besojnë këtë Kur'an. Edhe nga këta (fiset arabe) ka të tillë që e besojnë këtë Kur'an. Argumentet Tona i refuzojnë veçse jobesimtarët.

48. Ti (Muhamed) nuk pate mundësi të lexoje ndonjë Libër para këtij (Kur'anit), e as nuk pate mundësi të shkruaje ndonjëherë me dorën tënde të djathtë. Po ta kishe bërë këtë, atëherë ata që e refuzojnë të vërtetën, do të kishin ngritur dyshime.

49. Por ja! Ai (Kur'ani) është plot me argumente të qarta, që ruhen në zemrat e atyre të cilëve u është dhënë dituria. Argumentet Tona nuk i mohon kush, përveç të padrejtëve.

Shpjegimi i ajeteve

- Po kështu (siç i zbritëm librat e mëparshëm), Ne të zbritëm edhe ty Librin. - Kështu ta zbritëm ty këtë libër madhështor, që përmban lajme të mëdha dhe fton në virtyte të larta dhe urdhëresa të

mrekullueshme e të urta. Ky libër vërteton Shpalljen e mëparshme dhe për këtë libër kanë njoftuar të gjithë profetët e shkuar.

- Ata të cilëve Ne ua kemi dhënë librin më parë, e besojnë këtë Kur'an. - Ata të cilët u patëm dhënë Libër dhe kanë njohuri të plotë rreth tij, dhe të cilët nuk u prekën nga smira dhe as nuk ndjekin dëshirat e tyre, ata besojnë këtë Kur'an. Ata e besojnë atë, sepse janë të sigurt për vërtetësinë e tij, nga vetë ngjashmëria e ligjeve e porosive që gjenden në to, si dhe nga përgëzimet e profetëve të parë për këtë shpallje madhështore dhe këtë Profet të fundit të kohës. Ata e dallojnë se ai është i vërtetë, sepse ata janë dijetarë të dalluar në fushën e njohjes dhe dallimit të së mirës dhe të keqes, të vërtetës dhe gënjeshtres.

- Edhe nga këta (fiset arabe) ka të tillë që e besojnë këtë Kur'an. - Ata kanë iman të vërtetë të nxitur nga dituria dhe siguria e plotë për të vërtetën, pra, jo të frikësuar ose për ndonjë interes dynjaje.

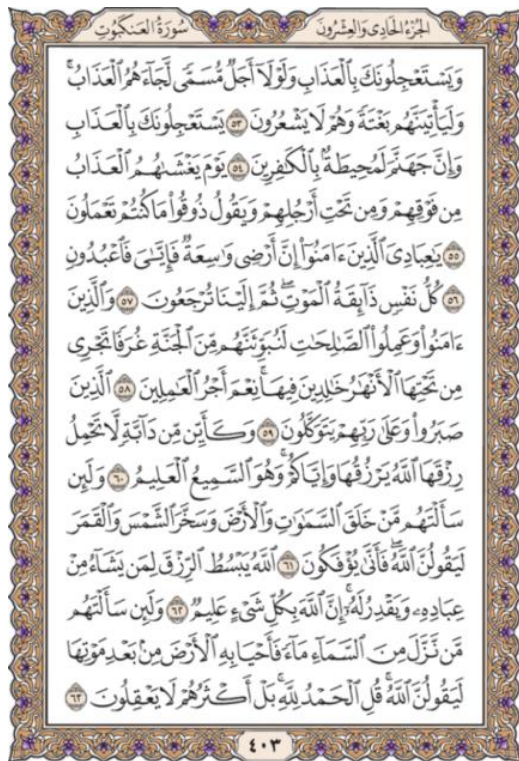
- Argumentet Tona i refuzojnë veçse jobesimtarët. - Domethënë, vetëm ata që e kanë zakon ta refuzojnë padrejtësisht të vërtetën dhe të tregohen kryeneçë ndaj saj. Kjo ndodh veçse nga ata që janë të mbushur me mohim dhe nuk kanë asnjë grimë qëllimi për të gjetur të vërtetën dhe për ta pasuar atë. Atëherë, është e sigurt se, çdokush që ka një qëllim të mirë dhe synon vërtetë që të gjejë udhëzimin, ka për ta gjetur atë udhëzim dhe ka për ta besuar këtë Kur'an. E si të mos besojë në këtë libër, i cili ka përmbledhur brenda tij argumente shumë të qarta, për çdo njeri që ka logjikë, që dëgjon me vëmendje dhe dëshmon vetëm të vërtetën. Ndër faktet që tregojnë për vërtetësinë e Kur'anit është edhe fakti që atë e solli prej Zotit një profet besnik, sinqeritetin dhe besnikërinë e të cilit populli i tij e dinin dhe e njihnin shumë mirë. Ata e njihnin mirë atë njeri dhe e shihnin në të gjitha gjendjet dhe në jetën e tyre të përditshme. Për dyzet vjet, që ai kishte jetuar mes tyre, ata e kishin parë dhe e dinin që ai nuk dinte të shkruante dhe as të

lexonte ndonjë libër të shkruar. Kësisoj, sjellja prej tij e një libri të tillë është nga më të qartat dhe të prerat argumente, që nuk pranojnë asnjë dyshim, se ai është prej Zotit, që është Ngadhjnjimtar dhe i Lavdëruar:

- **Ti (Muhamed) nuk pate mundësi të lexoje ndonjë Libër para këtij (Kur'anit), e as nuk pate mundësi të shkruaje ndonjëherë me dorën tënde të djathtë. Po ta kishe bërë këtë, atëherë ata që e refuzojnë të vërtetën, do të kishin ngritur dyshime.** - Nëse do të ishte e kundërta, pra, nëse ti do të dije të lexoje dhe të shkruaje, atëherë do të dyshonin dhe ngjallnin pasiguri ata që gjithmonë refuzojnë të vërtetën. Ata do të thoshin që “e mësoi nga ndonjë libër tjetër ose e kopjoi prej tyre”. Por nuk është aspak kështu. Ky libër u zbrit në zemrën tënde nga Zoti i botëve, i Cili i sfidoi të gjithë oratorët dhe elokuentët, për të sjellë qoftë edhe një sure si ai, dhe ata mbetën të gjithë të paafët që t'i përgjigjen sfidës, edhe pse ishin të mbushur me një urrejtje e armiqësi të papërshkrueshme, që i nxiste për të kundërtën. Madje nuk guxuan as ta mendojnë se mund të përballeshin me Kur'anin, për vetë gradën e lartë dhe të paaritshme të tij. E si mundet që fjala e një njeriu të mund t'i afrohet fjalës së Zotit të botëve apo edhe t'i përngjajë asaj?!

- **Por, ja! Ai (Kur'ani) është plot me argumente të qarta, që ruhen në zemrat e atyre të cilëve u është dhënë dituria.** - Kur'ani është një libër me ajete të qarta dhe jo të mistershme për zemrat e dijetarëve, të cilët janë me të mirët e krijesave, me të mençurit dhe më të urtët. Ata janë më të kompletuarit mes njerëzve. Nëse në sytë dhe në zemrat e këtyre të zgjedhurve ky libër është argument i qartë dhe dukshëm i vërtetë, atëherë ai duhet të jetë i pranuar si i tillë edhe nga të tjerët. Mohimi i të tjerëve nuk e dëmton aspak madhësinë dhe vërtetësinë e tij. Madje, ky mohim është një padrejtësi dhe paudhësi e qartë.

- **Argumentet Tona nuk i mohon kush, përveç të padrejtëve.** - Sepse këtë libër e

mohon veçse një i mjerë, që flet për të pa dituri dhe nuk ndjek rrugën e dijetarëve, që dinë si të njohin të vërtetën dhe shenjat e saj. Ose e mohon ndonjë që bën sikur nuk di, e në fakt, e di mirë se ai është i vërtetë, po me kokëfortësi e refuzon atë.

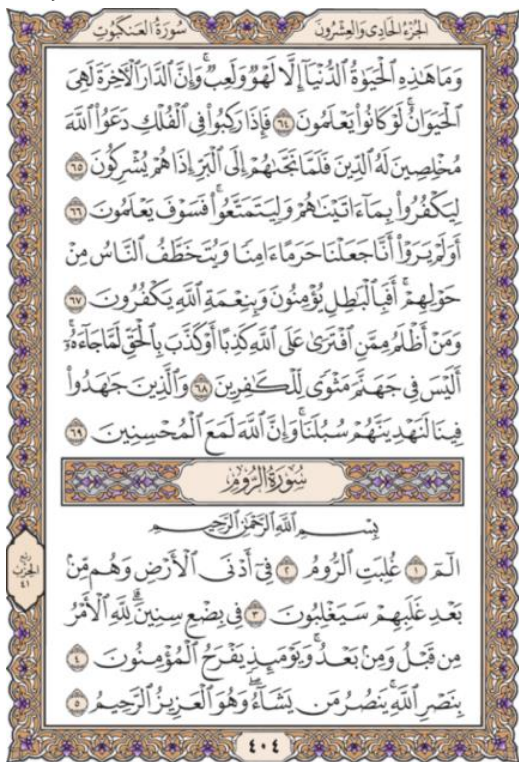
Ajetet 50 – 52

50. Ata thonë: “Përse nuk i zbret atij ndonjë shenjë (mrekulli) nga Zoti i tij?” Thuaj: “Çështja e shenjave (mrekullive) është vetëm në dorë të Allahut, dhe unë nuk jam tjetër, përveçse paralajmërues i qartë. ”

51. Po a nuk u mjaftoi atyre që Ne të shpallëm ty një libër, që u këndohet atyre (besnikërisht)? Nuk ka dyshim se kjo është mëshirë e këshillë për njerëzit që besojnë.

52. Thuaj: “Mjafton që Allahu është dëshmitar ndërmjet meje dhe jush. ” Ai e di ç’ka në qiej e në tokë. Ata që besojnë të kotën e nuk besojnë Allahun, pikërisht ata janë të humburit.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata thonë:** “Përse nuk i zbrat atij ndonjë shenjë (mrekulli) nga Zoti i tij?” - Edhe këta mohues të padrejtë, që mohuan profetët dhe shpalljet që ata sollën prej Zotit, kërkojnë shenja dhe mrekulli, me mendjet e qëllimet e tyre të prishura. Kjo i ngjan fjalës së Allahut, kur tregon për ata që thonë: “Ne nuk do të të besojmë ty, derisa të na nxjerrësh burime prej tokës; ose të kesh kopshte me hurma e me rrush, e të bësh që mes e tyre të rrjedhin vazhdimisht lumenj; ose, ashtu sikurse mëton ti (se do të na dënojë Zoti), le të bjerë mbi ne qielli copa-copa; ose derisa të na sjellësh Allahun dhe melekët pranë nesh (t’i shohim haptazi); ose të kesh një shtëpi prej ari, ose të ngjitesh lart në qiell. Madje, edhe sikur të ngjitesh lart në qiell, ne nuk do të të besojmë, derisa të na sjellësh një libër që ta lexojmë.” Thuaj: “I madhëruar qoftë Allahu!” A mos, vallë, jam gjë tjetër unë, përveçse një njeri profet?!” [Isra 90 – 93]. Kështu, përcaktimi i shenjave dhe mrekullive nuk është në dorën e tyre dhe as të profetëve. Kjo kërkesë ishte ndërhyrje në kompetencat e

Zotit. Duke qenë e tillë, atëherë kërkesa e tyre ishte e kotë dhe një shmangie nga e vërteta:

- **Thuaj:** “Çështja e shenjave (mrekullive) është vetëm në dorë të Allahut...” - Nëse dëshiron, Ai i zbrat ato e nëse nuk dëshiron, nuk i zbrat.

- ...dhe unë nuk jam tjetër, përveçse paralajmërues i qartë. - Unë nuk pretendoj të jem sipër kësaj grade. Nëse unë kam për qëllim dhe detyrë që të dalë në pah e vërteta dhe të dallohet nga e kota, atëherë kjo është realizuar me dërgimin tim dhe Shpalljen, që Zoti solli nëpërmjet meje. Me fjalë të tjera, nëse ajo që synohet është qartësimi i të vërtetës nga e kota, me çfarëdo mënyre që të bëhet ajo, atëherë kërkimi i shenjave e mrekullive të caktuara është një padrejtësi e dukshme dhe shprehje e mendjemadhësisë para Zotit dhe refuzim i padrejtë i së vërtetës. Por edhe sikur të vendoste Zoti që t’i zbriste ato shenja që ju i kërkoni dhe propozoni, ky nuk do të ishte një iman i vërtetë dhe i pranueshëm, që në momentin që ju e kushtëzoni besimin tuaj me to. Ky nuk është iman i vërtetë dhe i saktë, por është thjesht ndjekje e epshit dhe dëshirës tuaj, pra, jo sepse ai është i vërtetë dhe sepse e meriton. Kështu, edhe sikur të supozohej që ju do të besonit pas zbritjes së shenjave, ai do të ishte një iman jo korrekt dhe solid, sepse nuk do të ishte i ndërtuar mbi njohjen dhe pranimin me bindje të së vërtetës, por për shkak të shenjave të dukshme. Duke qenë se qëllimi me dërgimin e profetëve është qartësimi i së vërtetës, Allahu i Madhëruar vijon që të na tregojë rrugën e saktë të arritjes së këtij qëllimi të madh. Ai thotë:

- **Po a nuk u mjaftoi atyre që Ne të shpallëm ty një libër, që u këndohet atyre (besnikërisht)?** - A nuk u mjafton atyre për të gjykuar drejt për besnikërinë tënde dhe vërtetësinë e Shpalljes që t’u dha ty, fakti që ne u kemi zbritur një libër madhështor, që u lexohet atyre me besnikëri nga ana jote? Ky ajet është shumë i gjerë, me kuptime e kumte shumë të rëndësishme, edhe pse i

shkurtër. Në të ka argumente madhështore dhe një mesazh të mrekullueshëm. Sikurse e thamë më sipër, thjesht fakti që Profeti (a.s.) ishte *umij* (nuk dinte shkrim e lexim) dhe solli një libër të tillë, kjo do të ishte shenja më e madhe që tregon për sinjeritetin e tij. Pastaj, ata u treguan të pafuqishëm për t'iu kundërpërgjigjur sfidës për të sjellë një Kur'an ose qoftë një sure si ai. Pastaj le të mendojnë se si Profeti a.s. e shfaqti haptazi këtë Kur'an ndër njerëz, që ta dëgjonin të gjithë, edhe pse mbështetësit e tij ishin të pakët. Profeti (a.s.) kurrë nuk u thye dhe as nuk u spraps, me gjithë armiqtë e shumtë që e luftonin. Ai e ngriti zërin duke ua lexuar këtë Kur'an haptazi, duke deklaruar se “ky është Libri dhe Fjala e Zotit tim”. Ai i sfidoi të gjithë duke thënë: A ka ndonjë që ka mundësi që ta kundërshtojë e të sjellë një fjalë të ngjashme me të, apo ta hedhë poshtë? Pastaj mendo pak për historitë e shumta të popujve të shkuar dhe të fshehtat e shumta të së shkuarës dhe së ardhmes, që ky Kur'an përmend dhe që janë tërësisht në përputhje me realitetin. Gjithashtu, mendo për saktësimin që ai u bën librave dhe shpalljeve të shkuara, duke pohuar atë që është e saktë e ka mbetur e tillë ndër ta dhe duke qartësuar atë që është ndryshuar dhe tjetërsuar nga duart e njerëzve. Shiko udhëzimin e drejtë që ai ofron në çdo fushë e drejtim! Kur ai urdhëron për diçka, është e pamundur që mendja të thotë “Ah, sikur të mos urdhëronte për këtë!” Edhe kur ndalon nga diçka, është e pamundur që mendja e shëndoshë dhe natyra e pastër dhe e papërllyer të thotë: “Ah, sikur të mos kishte ndaluar nga kjo!” Çdo ligj e dispozitë e vendosur nga Ai është me drejtësi e barazi, është në përputhje të plotë me urtësinë, që arrijnë ta logjikojnë dhe pranojnë mendjet e pastra, të cilat shohin dhe gjykojnë drejt. Mendja e shëndetshme dhe natyra e pastër gjykon me bindje se ligjet dhe udhëzimet e ofruara nga Kur'ani janë të vetme ligje e udhëzime që rregullojnë çështjet e krijesave në çdo vend e kohë. Çështjet e tyre rregullohen veçse nëpërmjet tyre. Të gjitha

këto janë mëse të mjaftueshme për atë që dëshiron dhe synon të gjejë, të pranojë e të besojë të vërtetën, si dhe do sinjerisht për ta zbuluar dhe kuptuar atë. Allahu mos e kënaqtë kurrë atë që nuk i mjafton Kur'ani dhe mos e shëroftë atë që nuk e shëron Kur'ani, dalluesi i së vërtetës nga e kota! Ai që udhëzohet me këtë Kur'an, ka për t'i mjaftuar ai, sepse ai është më i mirë se çdo gjë tjetër.

- Nuk ka dyshim se kjo është mëshirë e këshillë për njerëzit që besojnë. - Kjo do të ndodhë për shkak se në të do të gjejnë dituri e mirësi të mëdha, pastrim për zemrat dhe shpirtrat, pastrim e rregullim të besimit, plotësim të moralit të lartë dhe frymëzim të madh nga vetë Zoti, që do t'u japë dritë të kuptojnë shumë të fshehta dhe udhëzime, që të tjerët nuk arrijnë t'i kuptojnë.

- Thuaj: “Mjafton që Allahu është dëshmitar ndërmjet meje dhe jush.” - Unë kam sjellë Zotin si dëshmitar dhe gjykues mes nesh, prandaj nëse unë do të isha gënjeshtar, atëherë mbi mua do të godiste dënimi i Tij. Por duke qenë se Ai më ndihmon e më mbështet mua, duke më bërë të triumfoj mbi armiqtë e mij dhe m'i lehtëson të gjitha çështjet e mia, a nuk mjafton kjo si dëshmi nga vetë Zoti, të cilën Ai e tregon me mënyrën se si më trajton? Nëse pretendoni se ju nuk e keni dëgjuar e as e keni parë dëshminë e Zotit, dijeni se kjo nuk ju mjafton si argument për qëndrimin tuaj mohues, sepse:

- Ai e di ç'ka në qiej e në tokë. - Nuk ka dyshim se Atij nuk i fshihet gjendja ime dhe gjendja juaj, si dhe kjo që po ju them rreth mbështetjes dhe ndihmës që Ai më ofron. Nëse Ai dëgjon që unë them diçka të tillë padrejtësisht, Ai kurrë nuk do të më linte pa ndëshkuar, sepse Ai është i Plotpushtetshëm dhe lënia e ndëshkimit të një mashtruesi do të ishte cenim i ditorisë, pushtetit dhe urtësisë së Tij. I Madhëruari thotë në një ajet tjetër: “Sikur ai të trillonte për Ne ndonjë fjalë, Ne do ta kapnim atë me fuqinë Tonë, pastaj do t'ia këputnim arterien e zemrës, e askush prej jush nuk do të mund

të ndërhynte për mbrojtjen e tij. " [Haka 44 – 47].

- Ata që besojnë të kotën e nuk besojnë në Allahun, pikërisht ata janë të humburit. - Sepse ata nuk kanë iman të saktë për Allahun, melekët, librat, profetët e Tij dhe Ditën e Fundit. Kështu atyre iu ikën përfundimisht mirësitë e përjetshme të Xhenetit. Ata janë të humbur se për çdo të vërtetë të mohuar ata sprovohen me kotësinë, që i mbulon me shëmtinë e saj. Për çdo mirësi që iu ikën prej duarsh, i pret një dënim i dhembshëm, e kështu shkatërrojnë dhe humbin veten dhe familjen e tyre në Ditën e Gjykimit.

Ajetet 53 – 55

53. Ata kërkojnë prej teje përshpejtimin e dënimit (për ta). Sikur të mos ishte afati i caktuar (nga Allahu), dënimi do t'u vinte menjëherë. Por ai sigurisht do t'u vijë, por do t'u vijë befaz, atëherë kur ata nuk e presin.

54. Ata kërkojnë shpejtimin e dënimit (dhe ai do t'u vijë). Sigurisht, Xhehenemi ka për t'i rrethuar jobesimtarët nga të gjitha anët.

55. Ditën kur ata do t'i mbulojë dënimi (i Zjarrit) prej së larti dhe prej së poshtmi nën këmbët e tyre, do t'u thuhet: "Shijojeni dënimin për atë që keni bërë!"

Shpjegimi i ajeteve

- Ata kërkojnë prej teje përshpejtimin e dënimit (për ta). - Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na tregon rreth injorancës së atyre që mohojnë Profetin dhe refuzojnë të besojnë Shpalljen që ai solli prej Zotit. Ata të mjerë thanë: "Na i përshpejto dënimin!" Duke treguar se nuk e besojnë diçka të tillë, ata thanë: "Kur do të realizohet ky premtim, nëse thoni të vërtetën?" [Junus 48]. Por Allahu i Madhëruar u thotë:

- Sikur të mos ishte afati i caktuar (nga Allahu), dënimi do t'u vinte menjëherë. - Allahu i Lartësuar ka vendosur një afat për dënimin e tyre dhe ai afat akoma nuk ka ardhur. Po të mos ishte ky afat i vendosur nga Zoti: "dënimi do t'u vinte menjëherë", për shkak të mohimit të së vërtetës dhe

kësaj sfide të paturpshme që i bëjnë Zotit. Sikur Zoti t'i ndëshkonte, sipas injorancës së tyre, ai do të sillte një ndëshkim të shpejtë dhe të ashpër. Megjithatë, të mos nxitohen duke kërkuar përshpejtimin e ndëshkimit, se ai ka për t'u ardhur, siç thotë Allahu:

- Por ai sigurisht do t'u vijë, por do t'u vijë befaz, atëherë kur ata nuk e presin. - Dhe ndodhi vërtetë ashtu siç njoftoi Zoti i Madhëruar, kur ata shkuan me këmbët e veta në luftën e Bedrit, duke u lëvdur para njerëzve dhe të bindur plotësisht se do t'ia arrinin qëllimit. Allahu i Madhëruar i poshtëroi në atë luftë, kur u vranë krerët e tyre dhe u goditën të gjithë armiqtë e Profetit. Nuk mbeti shtëpi nga idhujtarët pa u goditur nga ajo fatkeqësi. Atyre u erdhi dënimi atëherë kur nuk e prisnin.

- Ata kërkojnë shpejtimin e dënimit (dhe ai do t'u vijë). - Edhe sikur ata të shpëtojnë dhe të mos i kapë dënimi në këtë dynja, ata i pret dënimi në ahiret nga i cili nuk ka për të shpëtuar askush prej tyre, pavarësisht nëse në dynja iu jepet menjëherë apo iu shtyhet dënimi.

- Sigurisht, Xhehenemi ka për t'i rrethuar jobesimtarët nga të gjitha anët.

- Ata nuk mund të gjejnë rrugëdalje e shpëtim prej Zjarrit. Ai ka për t'i përfshirë në flakë nga të gjitha anët, ashtu sikurse në këtë dynja ata u pushtuan dhe u zhytën në gjynahet e tyre, në poshtërsitë dhe mohimin e Zotit. Ai është një dënim i ashpër.

- Ditën kur ata do t'i mbulojë dënimi (i Zjarrit) prej së larti dhe prej së poshtmi nën këmbët e tyre, do t'u thuhet: "Shijojeni dënimin për atë që keni bërë!" - Punët tuaja të këqija ju janë kthyer në dënim, që ju mbulon pikërisht ashtu siç u mbuluan nga mohimi i Zotit dhe gjynahet ndaj Tij.

Ajetet 56 – 59

56. O robërit e Mi, që keni besuar! Toka Ime është e gjerë, prandaj vetëm Mua më adhuroni!

57. Çdo njeri do ta shijojë vdekjen dhe në fund te Ne do të ktheheni të gjithë.

58. Por, atyre që besuan dhe bënë vepra të mira, Ne do t'u japim në Xhenet banesa (të larta), poshtë të cilave rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë – një shpërblim i shkëlqyer për ata që bëjnë punë të mira –

59. Për ata të cilët bëjnë durim dhe vetëm Zotit të tyre i mbështeten.

Shpjegimi i ajeteve

- **O robërit e Mi, që keni besuar!** - Allahu iu drejtohet adhuruesve të Tij, që besojnë Atë dhe të gjithë profetët e Tij, dhe thotë:

- **Toka Ime është e gjerë, prandaj vetëm Mua më adhuroni!** - Nëse ju ndalohej adhurimi i Zotit në një vend, largohuni prej tij, për të shkuar në një vend tjetër, atje ku i gjithë adhurimi i kushtohet Allahut një dhe të vetëm. Vendet ku mund të adhurohet Zoti janë të shumta dhe të gjera dhe i vetmi që meriton adhurimet tuaja është Allahu.

- **Çdo njeri do ta shijojë vdekjen dhe, në fund, te Ne do të ktheheni të gjithë.** - Vdekja do t'ju vijë dhe askush nga ju nuk mund ta shmangë atë. Pastaj të gjithë ju do të ktheheni tek Zoti, që do t'ju shpërblejë sipas veprave tuaja. Zoti vijon dhe na tregon se si do t'i shpërblejë ata:

- **Por atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, Ne do t'u japim në Xhenet banesa (të larta), poshtë të cilave rrjedhin lumenj, ku do të jenë përgjithmonë; një shpërblim ky i shkëlqyer për ata që bëjnë punë të mira...** - Ata të cilët kanë besim të saktë dhe e vërtetojnë këtë besim me veprat e mira dhe adhurimet e sinqerta vetëm për Zotin dhe sipas kënaqësisë së Tij, Ai do t'i shpërblejë me banesat më të larta dhe të bukura, ku do të gjejnë çdo gjë që ua dëshiron shpirti dhe u kënaq sytë. Ai i tregon se ata do të jetojnë dhe kënaqen përjetësisht. Sa të mira janë ato shpërblime në Xhenetet e larta për ata që punojnë për hir të Allahut dhe i përkushtohen Atij me adhurime! Por cilat janë cilësitë e këtyre fatlumëve? Allahu i Lartësuar thotë:

- **...për ata të cilët bëjnë durim dhe vetëm Zotit të tyre i mbështeten.** - Janë të durueshmit në përmbushjen e adhurimeve për Allahun e Madhëruar, që forcën për këtë e gjetën vetëm duke iu mbështetur Allahut të Madhëruar. Kur thuhet se ata bëjnë durim për të përmbushur dhe plotësuar adhurimin dhe bindjen ndaj Tij, kjo tregon se ata shpenzojnë çdo energji dhe mundësi të tyre në këtë çështje dhe bëjnë një luftë shumë të madhe me shejtanin e mallkuar, që gjithmonë synon të cënojë diçka prej adhurimeve dhe ta zbehë e dobësojë përkushtimin e robit ndaj Zotit. Ndërsa këtu Allahu thotë: "...dhe vetëm Zotit të tyre i mbështeten." Kjo tregon se sa të përkushtuar janë ata në mbështetjen tek Allahu dhe në lënien e çështjeve tërësisht në dorën e Tij. Kjo tregon se ata kanë mendim të mirë për Zotin, mendim ky që buron nga njohja dhe dituria e thellë për Të. Ata janë thellësisht të përlulur ndaj Tij dhe plot besim se Ai do t'i përmbushë të gjitha veprat që ata ia dedikojnë Atij dhe do t'i pranojë ato, me gjithë mangësitë e shumta. Mbështetja e plotë te Zoti është pjesë përbërëse dhe shoqëruese e durimit. Megjithatë, edhe pse durimi u përmend më parë, mbështetja (*teuekul*) u përmend në mënyrë të veçantë, sepse *teuekul*-i është ai që i jep jetë durimit dhe e ushqen atë. Me fjalë të tjera, pa ndihmën e Zotit dhe forcën që jep Ai, nuk mund të realizohet durimi për të përmbushur detyrimet, urdhëresat e për të lënë ndalesat. Mbështetja në Zotin është sekret i forcës së adhuruesit, nëse jep sinqerisht gjithë sa ka mundësi të japë.

Ajeti 60

60. Sa e sa gjallesa nuk kanë mundësi ta gjejnë rizkun. Është Allahu Ai që i ushqen edhe ato edhe ju. Ai dëgjon dhe di gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar është Krijuesi dhe Furnizuesi i krijesave. Ai ka në dorë rizkun e krijesave, qoftë atyre të forta, qoftë atyre që janë të dobëta. Ai thotë:

- **Sa e sa gjallesa nuk kanë mundësi ta gjejnë rizkun.** - Sa e sa gjallesa që janë të dobëta e nuk kanë forcë e aftësi të gjejnë rizkun për veten e vet, por është Allahu i Gjithëmëshirshëm që i ushqen e kujdeset për to në çdo çast.

- **Është Allahu Ai që i ushqen edhe ato edhe ju.** - Të gjithë ju jeni krijesa nevojtare, që Zoti jua siguron ushqimin. Është Ai që jua mundëson rizkun tuaj, siç është i Vetmi Ai që ju krijoi dhe administron të gjitha çështjet tuaja e përkujdeset për ju.

- **Ai dëgjon dhe di gjithçka.** - Atij nuk mund t'i fshihet asgjë. Asnjë gjallesë nuk shkatërrohet nga mungesa e rizkut dhe shkak për këtë të jetë se Zoti nuk e di. Zoti di gjithçka dhe çdo gjë ndodh me lejen dhe diturinë e Tij të plotë, siç thotë i Madhëruari: "Nuk ka asnjë gjallesë në Tokë që të mos ushqehet nga Allahu. Ai e di vendbanimin dhe vendprehjen e tyre. Gjithçka gjendet në një Libër të qartë (*Leuhi mahfudh*). " [Hud 6].

Ajetet 61 – 63

61. Nëse i pyet ata se, kush i krijoi qiejt e Tokën dhe kush i nënshtroi Diellin dhe Hënën, ata do të thonë sigurisht: "Allahu. " Atëherë, pse u shkoni pas trillimeve?

62. Allahu ia shton rizkun atij që do nga robërit e Vet dhe ia pakëson atij që Ai do, sepse Allahu di gjithçka.

63. Nëse i pyet ata se, kush e lëshon shiun nga qielli dhe me të ngjall tokën, pasi ishte shkretuar, ata do të thonë: "Allahu." Thuaj: "I gjithë lavdërimi i qoftë Allahut!" Megjithatë, shumica e tyre nuk logjikojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Në vijim, Allahu i Lartësuar sjell këto ajete si një argumentim për ata që refuzojnë të pranojnë njësimin e Tij në *uluhije* (meritën e adhurimit), duke i ftuar ata të meditojnë në diçka, që edhe vetë e pranojnë: në faktin se Allahu është i vetmi në *rububije*. Kështu, nëse i pyet ata se kush i krijoi qiejt e Tokën kush i nënshtroi Diellin dhe Hënën, kush e lëshon shiun nga

qielli dhe me të e ngjall tokën pasi është e shkretuar dhe në dorën e kujt është çdo çështje, Ata do të thonë: "Allahu! Një dhe i vetëm është Ai që i ka në dorë të gjitha këto! Ne dëshmojmë të bindur se idhujt nuk kanë në dorë asgjë nga këto!" Sa e çuditshme është gjendja e tyre e mjerë! Trillojnë e shpifin, duke adhuruar dikë që edhe vetë e besojnë se është i pafuqishëm dhe nuk ka asgjë në dorë. Dije, pra, se janë pa mend në kokë këta të mjerë, që adhurojnë veç Allahut gjëra që nuk kanë asnjë gjë në dorë. Ata janë mendjelehtë dhe pa logjikë. A mund të gjesh më truthtarë se ai njeri që i afrohet një guri, varri etj., që e di mirë që nuk ka asgjë në dorë, as dobi e as dëm, nuk mund të krijojë as të japë rizk, dhe sërish i përkushtohet atij me sinqeritet e përunjësi, me adhurime e dedikime të kulluara, duke e bërë kështu shok e partner me Zotin, që është i vetmi Krijues e Furnizues, i vetmi që ka në dorë dobinë dhe dëmin?! Kur të shohësh të tillë kokëboshë e truthtarë, thuaj: "I lavdëruar qoftë Allahu, i Cili e qartësoi udhëzimin nga devijimi dhe humbja! I lavdëruar dhe i lartësuar qoftë Ai, që e qartësoi kotësinë e rrugës së idhujtarisë, për t'i paralajmëruar dhe ndriçuar rrugën e besimtarëve të mirë, që i zgjodhi për veten e Tij. I lavdëruar qoftë Allahu, i Cili krijoi botën e sipërme dhe atë të poshtme dhe kujdeset vetë për rizkun e krijesave dhe për çdo çështje të tyre!" Allahu ia shton rizkun atij që Ai do dhe ia ngushton atij që Ai do, dhe këtë e bën me urtësinë e Tij, sepse Ai e di mirë se çfarë është e mirë dhe i rregullon robërit e Tij. Ai e di mirë për çfarë kanë nevojë ata.

Ajetet 64 – 66

64. Jeta e kësaj bote është veçse dëfrim e lojë, kurse jetë e vërtetë është vetëm ajo e botës tjetër (ahireti), sikur ta dinin!

65. Kur ata hipin në anije, i lutën sinqerisht Allahut. Por kur Ai i nxjerr ata në tokë (shëndoshë e mirë), ata përsëri i bëjnë shok Atij!

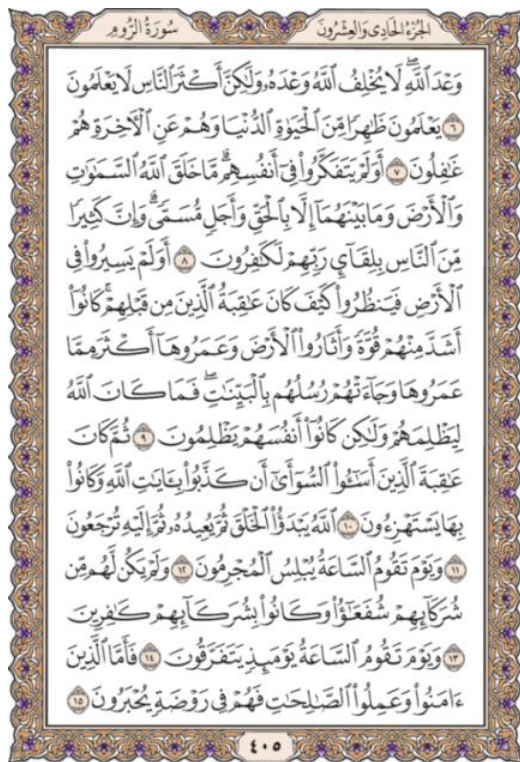
66. Kështu ata i mohojnë ato të mira që u kemi dhënë dhe vazhdojnë të kënaqen me to, por shpejt do ta kuptojnë!

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na tregon rreth gjendjes së dynjasë dhe ahiretit, duke na paralajmëruar që të ruhemi nga dynjaja dhe duke na inkurajuar të jemi asketë dhe të nxisim mallin e dashurinë për ahiretin. Ai thotë:

- Jeta e kësaj bote është veçse dëfrim e lojë... - Kjo është e vërteta e kësaj jete. Ajo i trazon zemrat me stolitë e bukuritë e saj dhe angazhon trupin për të luajtur me të. Kështu ndikon dynjaja në zemrën dhe trupin e njerëzve, sepse Allahu ka vendosur në këtë dynja stoli e zbukurime, kënaqësi e joshje të shumta. Epshtet e dëshirat e shfrenuara që kjo dynja e zbukuruar ofron arrijnë të pushtojnë ato zemra që i kanë kthyer shpinën besimit në Zot. Ajo arrin të verbojë me shkëlqimin dhe bukuritë e saj, sytë e atyre që janë të pavëmendshëm për ahiretin dhe as që e kujtojnë atë. Ajo arrin të nënshtrorë shpirtat e të humburve dhe të mashtruarve, por shumë shpejt ajo do të fanitet dhe do të zhduket tërësisht. Atëherë, ai që është i dashuruar pas saj ka për të provuar veçse pendesë, dëshpërim dhe trishtim. Ndërsa jeta tjetër është e plotë dhe pa të meta. Si e tillë, ajo jetë kërkon që trupat e atyre të lumturve të jenë në kulmin e fuqisë dhe gjallërisë, sepse ata do të krijohen për të jetuar përjetësisht. Si të tillë, ata kanë çdo gjë që e bën jetën të plotë dhe pa asnjë mangësi, në mënyrë që të shijojnë e përjetojnë të gjitha llojet e kënaqësive, si ato shpirtërore e të zemrës, ashtu edhe ato trupore, si ushqimi, pija, marrëdhëniet e kënaqësisë etj. Të gjitha këto lloje të kënaqësisë janë të atilla që as syri nuk i ka parë, as veshi nuk i ka dëgjuar dhe as mendja e robit nuk i ka përfytëruar dhe fantazuar kurrë.

- .... kurse jetë e vërtetë është vetëm jeta e botës tjetër (ahireti), sikur ta dinin! - Nëse do ta dinin dhe kuptonin, kurrë nuk do t'i jepnin përparësi dynjasë kundrejt ahiretit.

Nëse do të kishin mend, kurrë nuk do të braktisnin jetën e plotë dhe të përjetshme, me kënaqësi të plota e të pashembullta, për të jetuar këtë jetë të shkurtër të mangët, që është thjesht një lojë e dëfrim i përkohshëm. Kjo tregon se ata që dinë dhe kanë logjikë i japin përparësi ahiretit kundrejt dynjasë, sepse kanë dituri të plotë rreth të dyja llojeve të jetës, si për dynjanë, ashtu edhe për ahiretin.

- Kur ata hipin në anije, i luten singërisht Allahut. Por kur Ai i nxjerr ata në tokë (shëndoshë e mirë), ata përsëri i bëjnë shok Atij! - Allahu i Lartësuar u kujton idhujtarëve këtë gjendje, nëpër të cilën ata kalojnë dhe me të cilën shpesh përballen. Kur janë në vështirësi të madhe, kur janë mes dallgëve në oqeanin e frikshëm dhe frikësohen seriozisht nga vdekja, ata i harrojnë të gjithë idhujt, të cilëve u luten gjithmonë dhe fillojnë t'i luten vetëm Allahut, që t'i shpëtojë. Por kur Ai ua largon këtë rrezik dhe i shpëton, ata vijnë përsëri t'i shoqërojnë idhujt, ata idhuj që nuk i shpëtuan nga vështirësia dhe as nuk u

dhanë shpresë. Allahu i Madhëruar ua kujton këtyre të mjerëve që të mendojnë pak në këtë fakt dhe që të vendosin që të jenë të sigurtë me Allahun dhe ta lusin dhe adhurojnë Atë si një dhe të vetëm, qoftë në kohë vështirësie, qoftë edhe në kohë mirësie e qetësie. Kështu ata do të jenë besimtarë të mirë, që meritojnë shpërblimin e Tij dhe do të jenë të ruajtur e të shpëtuar nga dënimi i Tij.

- Kështu ata i mohojnë ato të mira që u kemi dhënë dhe vazhdojnë të kënaqen me to... - Me këtë idhujtari, edhe pas mirësisë që u kemi bërë duke i shpëtuar nga vdekja, ata tregojnë mosmirënjohjen për ato që u dhuruam dhe i kundërpërgjigjen të mirës me ligësi. Por, a nuk e kuptojnë të mjerët se ata thjesht janë afatizuar që të plotësojnë jetën dhe pjesën e kënaqësive të tyre në këtë dynja? Nëse nuk pendohen, le ta dinë se ata thjesht janë lënë të vazhdojnë jetën dhe dëfrimet e tyre si kafshët, që nuk synojnë gjë tjetër, veç kënaqësive të barkut dhe të mishit të tyre.

- ...por shpejt do ta kuptojnë! - Kur të vijë koha që të largohen nga dynjaja, - gjë që do të ndodhë patjetër, edhe sikur të vonohet, - ata do të shohin ndëshkimin e dhembshëm dhe dëshpërimin, që kurrë nuk do t'u ndahet më.

Ajetet 67 – 69

67. A nuk e shohin ata se Ne e kemi bërë atë (Mekën) një vend të shenjtë e të sigurt, kurse përreth saj, njerëzit rrëmbehen (plaçkiten dhe vriten)? Atëherë, a po besojnë atë që është e kotë, ndërsa të mirat e Allahut po i mohojnë?!

68. E kush është më i padrejtë se ai që shpif kundër Allahut dhe mohon të vërtetën, pasi ajo ka ardhur (e qartë)? Atëherë, a nuk është Xhehenemi vendi i jobesimtarëve?!

69. Ndërsa ata të cilët luftojnë për lartësimin e Fjalës Sonë, Ne do t'i drejtojmë patjetër në rrugët Tona, sepse, sigurisht, Allahu është me bimirësit.

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk e shohin ata se Ne e kemi bërë atë (Mekën) një vend të shenjtë e të sigurt, kurse përreth saj, njerëzit rrëmbehen (plaçkiten dhe vriten)? - Në këto ajete, Allahu i Lartësuar u tregon atyre mirësinë e madhe që ai u ka bërë në këtë vend të sigurt dhe të ruajtur. Ai i ka bërë ata që të jenë prijësit në këtë vend, ku mbizotëron siguria dhe rizku i bollshëm, ndërkohë që njerëzit dhe vendet rreth e rrotull janë të mbushur me frikë e pasiguri, sepse vriten nga luftërat e pasiguria. Pse nuk përkushtohen, që ta adhurojnë Allahun si një dhe të vetëm, Atë që i siguron e ruan nga çdo frikë, nga uria dhe pasiguria?

- Atëherë, a po besojnë atë që është e kotë dhe të mirat e Allahut po i mohojnë?! - Si është e mundur që të vazhdojnë me kotësinë e shirkut dhe të fjalëve e veprave të tyre të kota dhe të braktisin dhe mohojnë mirësinë e Allahut?! Ku shkuan mendja dhe logjika e tyre? Si ndodh që të parapëlqejnë humbjen, kundrejt udhës së drejtë dhe të sigurt të Zotit?! Përse parapëlqejnë kotësinë e të palogjikshmen, kundrejt të vërtetës dhe urtësisë? Përse zgjedhin dëshpërimin dhe fatkeqësinë dhe nuk zgjedhin lumturinë e mirësinë në të dyja jetët? Me këtë, ata tregojnë se janë krijesat më të padrejta dhe keqbërëse, siç thotë i Madhëruari:

- E kush është më i padrejtë se ai që shpif kundër Allahut - Këta të mjerë trillojnë gënjeshtër për Allahun dhe i atribuojnë Atij kotësi. Këta të mjerë, edhe pse janë vetë të zhytur në humbje e kotësi, pretendojnë se e kota dhe humbja është ajo që thotë Zoti dhe nuk e pranojnë të vërtetën që vjen prej Tij.

- ...dhe mohon të vërtetën, pasi ajo ka ardhur (e qartë)? - Ata refuzojnë Shpalljen, që Zoti ia dhuroi Profetit të Tij. Por le ta dinë këta të mjerë se ata po i pret Xhehenemi:

- Atëherë, a nuk është Xhehenemi vendi i jobesimtarëve? - Atje do të marrin atë që meritojnë, për shpifjet dhe refuzimin e së vërtetës; atje do të poshtërohen dhe ai do të

jetë vendqëndrimi i tyre i përhershëm, nga i cili nuk do të dalin kurrë.

- **Ndërsa ata të cilët luftojnë për lartësimin e Fjalës Sonë...** - Këta janë ata që emigrojnë për hir të Allahut dhe luftojnë armiqtë e besimit. Ata shpenzojnë çdo forcë e mundësi për kënaqësinë e Allahut dhe për lartësimin e fesë së Tij. Ata që luftojnë dhe përipiqen në këtë rrugë:

- **Ne do t'i drejtojmë patjetër në rrugët Tona...** - Në ato rrugë që i sjellin tek Ne, sepse ata janë bamirës.

- **...sepse, sigurisht, Allahu është me bamirësit.** - Zoti është me ata me ndihmën, fitoren dhe udhëzimin e Tij. Kjo tregon se njerëzit më të meritueshëm për t'ia qëlluar të vërtetës janë ata që përipiqen dhe përmbushin gradat e xhihadit. Atij që përipiqet të përmbushë me besnikëri urdhëresat e Zotit, Ai ka për t'ia lehtësuar rrugët e udhëzimit të plotë. Gjithashtu, ai që përipiqet dhe lodhet në kërkimin e diturisë fetare, atij do t'i mundësohet një udhëzim dhe ndihmë shumë e madhe për t'i arritur synimet e larta dhe diturinë rreth Zotit, shumë e shumë më tepër sesa do t'ia arrinte me lodhjen dhe mundimin e tij. Atij do t'i lehtësohen rrugët e marrjes dhe nxënies së diturisë fetare. Nuk ka dyshim se kërkimi i diturisë fetare konsiderohet si xhihad në rrugën e Zotit, madje ai është një nga dy llojet e xhihadit, që e realizojnë veçse më të dalluarit dhe më të zgjedhurit e krijesave. Ky është xhihadi me dituri dhe fjalë kundër mohuesve dhe munafikëve. Ky është xhihadi për t'u mësuar njerëzve çështjet e fesë së tyre dhe për t'i treguar vendin dhe hedhur poshtë me fakte dyshimet dhe kundërshtitë e armiqve të së vërtetës, edhe sikur ata të jenë nga mesi i vetë muslimanëve.

Këtu përfundon tefsiri i sures Ankebut, me ndihmën e Allahut të Lartësuar!

Surja 30: Er rum (mekase) 60 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 6

1. Elif, Lam, Mim.

2. Romakët u mundën,

3. në tokën më të afërt (me arabët); por pas disfatës së tyre, ata do të ngadhënjejnë,

4. brenda pak viteve. Çështja është në dorë të Allahut, fillim e mbarim. Atë ditë, besimtarët do të gëzohen

5. për ndihmën e Allahut. Ai ndihmon atë që do dhe Ai është i Gjithëfuqishëm e Mëshirëplotë.

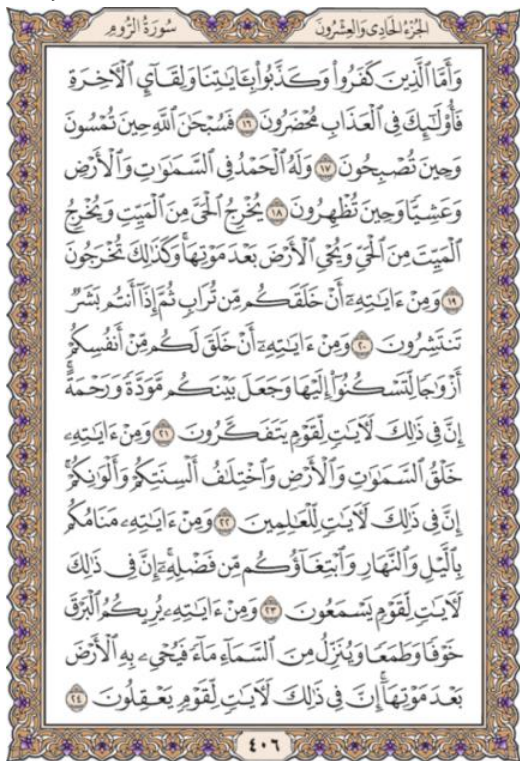
6. Ky është premtimi i Allahut dhe Allahu nuk e thyen premtimin e Vet, por shumica e njerëzve nuk e dinë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Elif, Lam, Mim. Romakët u mundën, në tokën më të afërt (me arabët)...** - Rreth gërmave të përmendura në fillim të sureve është folur dhe qartësuar më parë se cili është qëndrimi ynë. Persia dhe Roma, në atë kohë, ishin fuqitë më të mëdha në botë dhe mes tyre zhvilloheshin shpesh luftëra e përplasje, ashtu siç ndodh zakonisht mes fuqive të barabarta. Persianët ishin idhujtarë dhe adhuronin zjarrin, ndërsa romakët besonin Teuratin dhe Ungjillin, gjë që i bënte ata të ishin më afër besimtarëve sesa persët. Për këtë arsye, muslimanët shpresonin dhe e dëshironin fitoren e romakëve kundër persëve. Ndërsa idhujtarët kurejshë, duke qenë të ngjashëm në idhujtari me persët, dëshironin fitoren e persëve. Ndodhi që persët fituan kundër romakëve në një luftë të zhvilluar mes tyre në pjesën më të afërt të Tokës, që e kishin nën sundim persianët. Kjo solli gëzimin e idhujtarëve kurejshë të Mekës dhe trishtimin e muslimanëve, por në ajetin vijues Allahu i Lartësuar i njofton muslimanët se romakët do të fitojnë në një përballje tjetër të tyre me persët.

- **...por pas disfatës së tyre, ata do të ngadhënjejnë, brenda pak viteve.** - Domethënë, brenda një afati 3 - 9 vjet. Ai na njofton, gjithashtu, se si fitorja e persëve, ashtu edhe ajo e romakëve ndodhën me dëshirën e përcaktimit të Allahut:

- **Çështja është në dorë të Allahut, fillim e mbarim.** - Fitorja nuk është produkt vetëm

i marrjes së masave njerëzore dhe përgatitjes, por ajo është e lidhur ngushtë dhe nuk mund të dalë jashtë përcaktimit dhe vullnetit të Zotit.

- **Atë ditë, besimtarët do të gëzohen për ndihmën e Allahut.** - Ditën kur romakët do t'i mundin persianët do të gëzohen besimtarët muslimanë. Ata do të gëzoheshin me fitoren e romakëve mbi persët, edhe pse të dyja palët ishin mohues të besimit të drejtë, por një e keqe mund të jetë më e vogël se një e keqe tjetër. Ndërsa idhujtarët do të trishtoheshin.

- **Ai ndihmon atë që do dhe Ai është i Gjithëfuqishëm e Mëshirëplotë.** - Ai është Ngadhënjimtari e Krenari, që me pushtetin dhe krenarinë e Tij ka ngadhënjyer mbi të gjitha krijesat dhe i ka nënshtuar ata. Allahu ia jep pushtetin dhe mbretërimin atij që Ai do dhe ia heq prej duarsh atij që Ai do. Ai krenon dhe lartëson atë që Ai do edhe e poshtëron dhe e përul atë që dëshiron. Allahu është edhe mëshirëplotë me robërit e Tij besimtarë. Me mëshirën e Tij të plotë, Ai u mundëson atyre çdo gjë që

bën të mundur lumturinë dhe triumfin e tyre. Me mëshirën e Tij, Ai u sjell atyre mirësi dhe ndihmë përmes rrugëve që ata as nuk i mendojnë e llogarisin.

- **Ky është premtimi i Allahut, dhe Allahu nuk e thyen premtimin e Vet...** - Të jeni të sigurt në këtë premtim dhe kini bindje të plotë se kjo do të ndodhë patjetër. Kur zbritën ajetet me këtë premtim, besimtarët u gëzuan dhe e pritën plot shpresë e gëzim atë, ndërsa idhujtarët Mekas e mohuan dhe i vunë në dyshim këto premtime. Madje, disa besimtarë diskutonin me idhujtarët, duke shprehur sigurinë e plotë se ajo ngjarje do të ndodhte brenda një periudhe jo më shumë se 10-vjeçare, duke vënë bast për këtë çështje. Allahu i Lartësuar bëri që të fitonin romakët dhe t'i dëbonin persët nga ajo tokë që ua patën marrë më parë, dhe kështu u plotësua premtimi i Allahut të Madhëruar. Kjo ishte një profeci rreth çështjeve të fshehta, që u vërtetuan e u dëshmuuan nga muslimanët dhe idhujtarët e asaj kohe.

- **...por shumica e njerëzve nuk e dinë.** - Ata nuk e dinë se premtimi i Allahut është i vërtetë. Ka shumë njerëz, të cilët nuk i besojnë premtimet e Allahut dhe i mohojnë shenjat dhe shpalljet e Tij.

Ajeti 7

7. Ata njohin anën e jashtme nga jeta e kësaj bote, por për jetën tjetër janë plotësisht të pavëmendshëm.

Shpjegimi i ajetit

- **Ata njohin anën e jashtme nga jeta e kësaj bote...** - Këta janë ata të cilët nuk dinë, pra, nuk dinë realitetin e gjërave dhe as gjejnë drejt për përfundimin e çështjeve. Allahu i Lartësuar na tregon se ata njohin anën e jashtme nga jeta e kësaj bote. Vështrimi i tyre është i kufizuar vetëm në lidhjen shkak-pasojë. Për ta ka rëndësi vetëm përmbushja e kushteve për të ardhur pasoja. Nëse kushtet janë plotësuar, atëherë - sipas tyre - pasoja duhet të realizohet patjetër dhe është e pamundur që të mos ndodhë. Gjithashtu, nëse shkaqet nuk janë plotësuar, është e pamundur që të ndodhin pasojat dhe përfundimet. Ata i kanë zemrat

të lidhura veçse me shkaqet dhe nuk shohin aspak tek Ai që sjell shkaqet dhe bën të mundur pasojat; tek Ai që i ka në dorë shkakun, pasojën dhe forcën ndikuese të çdo gjëje.

- ...por ndaj jetës tjetër janë plotësisht të pavëmendshëm. - Zemrat, prirjet, motivet dhe dëshirat e tyre janë lidhur ngushtë dhe kufizuar veçse me stolitë dhe kënaqësitë mashtruese të kësaj dynjajeje. Ata punojnë vetëm për këtë botë dhe përkushtohen tërësisht e plotësisht pas saj, duke i kthyer shpinën tërësisht ahiretit dhe duke e lënë tërësisht në harresë ditën e takimit me Zotin. Për ta nuk ka Xhenet, që të përmllohen për të hyrë në të dhe nuk ka Zjarr, nga i cili të frikësohen dhe të ruhen. Ata nuk besojnë që një ditë do të dalin para Allahut për t'u marrë në llogari, që t'i shqetësojë në çdo çast dhe të ruhen nga padrejtësitë dhe mosbesimi. Kjo është shenjë për fatkeqësinë e robit dhe faktin që ai është tërësisht i pavëmendshëm për ahiretin. I çuditshëm është fakti se shumë nga ky lloj njerësisht kanë arritur në çështjet e dynjasë nivel të jashtëzakonshëm të inteligjencës dhe diturisë. Ata kanë arritur të prodhojnë e shpikin gjëra të habitshme në fusha nga më të ndryshmet të shkencës. Kanë ndërtuar mjete tokësore, detare, ajrore, elektrike. Ata kanë çuditur botën me këto arritje dhe i shohin të tjerët shumë të dobët. Madje, i shohin të tjerët me nënçmim e përbuzje, ndërkohë që, nga ana tjetër, janë njerëzit më të lehtë e më të paditur në çështjet e fesë dhe besimit të Zotit. Ata janë më të pavëmendshmit e më të shkujdesurit për ahiretin. Ata nuk dinë asgjë rreth përfundimit të çështjeve. Vetëm të urtët dhe të mençurit që shohin me dritën e Zotit dinë të dallojnë injorancën e këtyre të mjerëve, që koten në mosbesimin dhe humbjen e tyre, që enden të pasigurt nëpër skutat e kësaj dynjaje, pa iman dhe pa qëllim për jetën e tyre. Ata kanë harruar Allahun, ndaj Allahu i bën të harrojnë vetveten dhe të mirën e saj. Pikërisht këta janë njerëzit më të prishur, që kalojnë çdo kufi të Zotit.

Njerëzit e urtë dhe të ditur, kur shohin aftësitë e mëdha dhe mprehtësinë e këtyre në çështjet e dynjasë dhe që, nga ana tjetër, janë të privuar nga logjika dhe urtësia për të gjykuar drejt rreth besimit në Zot dhe qëllimit të jetës, ata e kuptojnë mirë dhe binden se çdo çështje dhe gjykim për njerëzit është në dorën e Zotit. Ai udhëzon ata që Ai do dhe lë në humbje atë që Ai do; udhëzimi dhe ndriçimi i mendjes është në dorën e Zotit. Kjo ua shton edhe më shumë frikën ndaj Zotit. Ne e lusim Allahun që të na e plotësojë dhe vazhdojë atë që ne i kërkojmë, pra, dritën e urtësisë, mençurisë dhe imanit të pastër, derisa ta takojmë Atë dhe të dalim para Tij! Në fakt, nëse njohurive dhe mprehtësisë në çështjet e dynjasë do t'i shtohet edhe imani i pastër, atëherë kjo do të sillte një mirësi të madhe dhe një jetë të këndshme që në këtë dynja. Por duke qenë se shumë nga njohuritë e kësaj dynjaje janë ndërtuar mbi mosbesimin dhe për t'i shërbyer mosbesimit e mohimit të Zotit, atëherë ato prodhuan veçse shkatërrimin e moralit dhe u bënë shkak për poshtërsi e ligësi.

Ajetet 8 - 10

8. A nuk meditojnë ata për veten e tyre? Allahu i krijoi qiejt dhe Tokën dhe çdo gjë që gjendet ndërmjet tyre me një qëllim të madh dhe për një kohë të përcaktuar, por shumë njerëz e mohojnë takimin me Zotin e tyre (Ditën e Ringjalljes).

9. A nuk udhëtojnë ata nëpër tokë e të shohin se si qe përfundimi i atyre që ishin më parë? Ata ishin edhe më të fortë se këta dhe e punuan dhe e ndërtuan tokën më shumë sesa këta. Atyre u erdhën të dërguarit me fakte të qarta. Allahu nuk u bëri asnjë padrejtësi atyre, por ata i bënë padrejtësi vetvetes.

10. Në fund, përfundimi i atyre që bënë punë të këqija ishte më i keqi, për shkak se ata i mohonin argumentet e Allahut dhe talleshin me to.

Shpjegimi i ajeteve

- **A nuk meditojnë ata për veten e tyre?** - Këta mohues të profetëve të Zotit dhe të takimit me të, a nuk meditojnë pak në veten e tyre? Pa dyshim, mjafton të meditojnë në veten e tyre, për të gjetur shenja të mëdha, që tregojnë se Ai që i bëri të ekzistojnë nga hiçi e ka pushtetin për t'i rikthyer sërish pas vdekjes; Ai që i bëri të kalojnë nëpër faza të ndryshme: nga një pikë uji, në droçkë gjaku, pastaj në një kafshatë mishi si e përtypur, pastaj i jep shpirt dhe e bën një krijesë të gjallë një njeri, që do të dalë në këtë botë si fëmijë i dobët, pastaj rritet dhe bëhet një i ri, pastaj rritet, piqet dhe më pas, nëse Zoti e lë në këtë jetë, plaket deri në pleqëri të thellë; pra, është e pamundur që Ai t'i lerë të shpërfillur e pa u vendosur rregulla e ligje për jetën në këtë botë, pa i urdhëruar dhe pa i ndaluar, pa i shpërblyer e pa i ndëshkuar.

- **Allahu i krijoi qiejt dhe Tokën dhe çdo gjë që gjendet ndërmjet tyre me një qëllim të madh...** - Dhe ky qëllim i vërtetë dhe i rëndësishëm është që t'ju sprovtojë se cili nga ju është më vepër mirë:

- **...dhe për një kohë të përcaktuar,** - Allahu vendosi një afat për jetën tuaj në këtë dynja. Kjo dynja e ka një afat dhe, kur të mbarojë ajo, atëherë ka ardhur koha e ahiretit. Atë ditë, Toka do të shndërrohet në tjetër Tokë dhe qiejt do të shndërrohen në të tjerë qiej.

- **...por shumë njerëz e mohojnë takimin me Zotin e tyre (Ditën e Ringjalljes).** - Për këtë arsye edhe nuk përgatiten për takimin me Të. Ata të mjerë nuk i besojnë profetët e Zotit, që njoftuan për Ditën e Gjykimit, dhe ky ishte tregues i mohimit të tyre pa asnjë argument dhe fakt ku të mbështeteshin. Madje, argumente të shumta dhe të prera tregojnë se ringjallja dhe llogaria me drejtësi është e vërtetë që nuk mund të mohohet dhe të hidhet poshtë.

- **A nuk udhëtojnë ata nëpër tokë e të shohin se si qe përfundimi i atyre që ishin më parë? Ata ishin edhe më të fortë se këta dhe e punuan dhe e ndërjuan tokën më shumë sesa këta. Atyre u erdhën të**

dërguarit me fakte të qarta. Allahu nuk u bëri asnjë padrejtësi atyre, por ata i bënë të padrejtësi vetvetes. - Allahu i Madhëruar na nxit që të udhëtojmë në tokë dhe të shohim e mësojmë se si që përfundimi i atyre që i mohuan profetët dhe kundërshtuan rrugën dhe porositë e tyre. Ata popuj të zhdukur ishin më të fortë se këta të sotmit dhe lanë në tokë më shumë gjurmë, si kështjella apo vepra të çuditshme. Ata jetuan mes pemëve të shumta, me bimësi të dendur e ujë të bollshëm. Por atyre nuk u bënë dobi këto gjëra kur mohuan profetët, që u sollën argumente e shenja të qarta, që tregonin për të vërtetën dhe saktësinë e kumteve që sollën prej Zotit. - Kur të udhëtoni nëpër tokë, në vendbanimet e popujve të zhdukur do të shihni që ato kanë mbetur si gërmadha të frikshme, pa jetë e pa banorë në to; përveç kësaj, ata i ndjek nga pas edhe nami i keq e përbuzja e krijesave për ta. Ky, në fakt, është një nga ndëshkimet e tyre në këtë dynja, i cili është edhe fillimi i dënimit në ahiret. Të gjithë ata popuj të shkatërruar ishin të padrejtë e keqbërës. Allahu nuk u bëri asnjë padrejtësi, por ishin ata që i bënë padrejtësi vetvetes, duke u bërë shkaktarë të dënimit.

- **Në fund, përfundimi i atyre që bënë punë të këqija ishte më i keqi...** - I tillë ishte përfundimi i atyre që bënë ligësi. Ai qe një përfundim i shëmtuar dhe i tmerrshëm. Shkak për këtë përfundim ishte fakti se:

- **...për shkak se ata i mohonin argumentet e Allahut dhe talleshin me to.**

- Ky ishte ndëshkimi për ligësitë dhe gjynahet e tyre. Për talljet dhe mohimin e tyre, ata do të marrin ndëshkimin më të madh dhe të dhembshëm.

Ajetet 11 - 16

11. Allahu e fillon krijimin, pastaj e rikthen atë dhe, në fund, tek Ai do të ktheheni të gjithë.

12. Ditën kur të vijë Ora, keqbërësit do të humbin çdo shpresë.

13. Ata nuk do të gjejnë ndonjë ndërmjetësues prej idhujve të tyre dhe kanë për t'i mohuar ata.

14. Dita kur vjen Ora është Dita e Ndarjes (*së njerëzve*).

15. Sa u përket atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, ata do të jenë të gëzuar nëpër kopshte (*të Xhenetit*).

16. Për sa u përket atyre që nuk besojnë dhe i mohuan argumentet Tona dhe takimin në botën tjetër, ata do të kenë ndëshkim të pandërprerë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Allahu e fillon krijimin, pastaj e rikthen atë dhe, në fund, tek Ai do të ktheheni të gjithë.** - Allahu i Madhëruar na njofton se Ai është i Vetmi që e fillon krijimin e çdo gjëje dhe e rikthen atë dhe tek Ai do të kthehen të gjithë. Kur Ai t'i ringjallë, ka për t'i shpërblyer për veprat e tyre në këtë dynja. Më pas përmendet ndëshkimi i punëkëqijve dhe shpërblimi i punëmirëve. Ai thotë:

- **Ditën kur të vijë Ora, keqbërësit do të humbin çdo shpresë.** - Kur të vijë ora e Kijametit, atë ditë do të ngrihen njerëzit për të dalë para Zotit të botëve dhe kanë për ta parë Kijametin me sy e do ta përjetojnë vetë. Atë ditë, keqbërësit do të humbin çdo shpresë, sepse ata nuk kanë bërë për atë ditë asgjë, veç mosbesimit, idhujtarisë dhe gjynaheve. Ata nuk bëjnë në këtë dynja ndonjë të mirë, që të mund të shpresonin atë ditë. Atyre do t'u zhduket gjithçka që ata besonin, si ajo që idhujt e putat do t'i ndihmojnë ose ndërmjetësojnë për ta.

- **Ata nuk do të gjejnë ndonjë ndërmjetësues prej idhujve të tyre dhe kanë për t'i mohuar ata.** - Mes gjithë atyre idhujve që ata i adhurojnë përveç Allahut në këtë dynja, ata nuk mund të gjejnë asnjë mik që të ndërmjetësojë për ta. Madje qoftë idhujtarë, qoftë idhujt do të distancohen nga njëri tjetri. Kështu, idhujt do të thonë: "...Ne tashmë distancohemi para Teje (*e dëshmojmë*), se ata nuk na adhuronin ne." [Kasas 63]. Ata do të mallkojnë njëri tjetrin dhe do të largohen nga njëri tjetri. Atë ditë,

të mirët do të ndahen nga të ligjtë, ashtu siç edhe në këtë dynja veprat e tyre dallohen dhe ndahen nga njëri tjetri:

- **Dita kur vjen Ora është Dita e Ndarjes.**

- Edhe shpërblimi që do të marrin atë ditë do të jetë i ndryshëm.

- **Sa u përket atyre që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, ata do të jenë të gëzuar nëpër kopshte.** - Këta besojnë në Allahun me një besim të pastër, korrekt dhe të sigurtë, që e vërtetojnë edhe me veprat e tyre të mira e korrekte. Pikërisht këta fatlumë: "...do të jenë të gëzuar nëpër kopshte (*të Xhenetit*)." Atje ka nga të gjitha llojet e bimësisë dhe kënaqësive të shumta, prandaj edhe ata lumturohen dhe kënaqen me ushqimet e shijshme, pijet e këndshme dhe hyritë mahnitëse. Atyre u shërbejnë të rinj dhe shërbëtorë të hijshëm e të shkathët. Atje do të kënaqen me zërat e mrekullueshëm, që këndojnë me fjalë aq të bukura dhe do të shijojnë pamje të pashembullta. Aromat në të do të jenë të këndshme dhe të gjitha këto do t'u sjellin një gëzim, lumturi e kënaqësi, që askush nuk ka forcë e mundësi që t'ua shpjegojë e përshkruajë në këtë dynja.

- **Për sa u përket atyre që nuk besojnë dhe i mohojnë argumentet Tona dhe takimin në botën tjetër, ata do të kenë ndëshkim të pandërprerë.** - Këta tregojnë mosmirënjohje për mirësitë e Allahut, duke refuzuar besimin e drejtë dhe duke mos u nënshtruar të jetojnë sipas Shpalljes së Zotit. Ata refuzojnë t'i besojnë shenjat dhe shpalljet e Zotit, që sollën profetët e Tij. Për këtë arsye, këta lloj njerëzish do të jenë në ndëshkim të pandërprerë. Xhehenemi i përfshin ata nga të gjitha drejtimet. Dhimbja u depërton thellë në shpirt. Zjarri u pjek fytyrën dhe u copëton zemrën e organet e barkut. Ky është dallimi që Zoti do të bëjë mes dy grupeve: mes të lumturve me kënaqësitë e përjetshme dhe të ndëshkuarve në dhimbjet e përjetshme.

Ajetet 17 – 19

17. I madhëruar qoftë Allahu, kur vjen mbrëmja dhe kur agon mëngjesi!

18. I lavdëruar qoftë Ai në qiej dhe në tokë, gjatë natës dhe në drekë.

19. Ai e nxjerr të gjallin prej të vdekurit dhe të vdekurin prej të gjallit. Ai e ngjall tokën pasi është shkretuar dhe po ashtu do të nxirreni të gjallë edhe ju.

Shpjegimi i ajeteve

- **I madhëruar qoftë Allahu** (*dhe madhërojeni Atë*), kur vjen mbrëmja dhe kur agon mëngjesi! **I lavdëruar qoftë Ai në qiej dhe në tokë** (*dhe lavdërojeni Atë*), **gjatë natës dhe në drekë.** - Allahu i Lartësuar na njofton se Ai është i Pastër nga çdo e metë dhe mangësi. Ai është i Lartësuar dhe i Madhëruar, prandaj asnjë krijesë nuk mund të jetë e ngjashme me të. Ky ajet është një urdhër që krijesat ta lartësojnë dhe madhërojnë atë mëngjes e mbrëmje, në kohën e mbrëmjes dhe të paradites. Këto janë vaktet e 5 namazeve të ditës, kur Allahu i urdhëron robërit e Tij që t'i bëjnë Atij *tesbih* (subhanall-llah) dhe t'i thurin *hamde* (el hamdu lil-lah). Në këtë urdhër hyn dhikri i detyrueshëm, domethënë, falja e 5 kohëve të namazit të detyrueshëm; por edhe dhikri i pëlqyeshëm, siç janë namazet e pëlqyeshme, dhikri pas namazeve dhe dhikri i mëngjesit dhe i mbrëmjes. Fakti që Allahu i Lartësuar i ka përmendur këto kohë në mënyrë të veçantë tregon se dhikri dhe adhurimi gjatë këtyre kohëve (5 vaktet e namazit dhe koha para lindjes së djellit dhe para perëndimit të tij) është më i mirë dhe i dobishëm sesa dhikri në kohë të tjera. Kështu, edhe tesbihi dhe tahmidi është shumë më i vyer dhe i shpërblyeshëm se në kohë të tjera. Madje, çdo adhurim, edhe nëse në të nuk përmenden fjalët '*subhanallah*' (tesbihi) dhe '*elhamdulilah* (tahmidi) konsiderohet *tesbih* për Allahun, nëse bëhet me sinqeritet dhe përkushtim vetëm për Të. Madje, ky është tesbih dhe tahmid me vepra, duke treguar me adhurimet e tua se Allahu është i Pastër dhe shumë i Lartësuar, që të ketë shokë dhe të barabartë në meritën e adhurimit. Me veprat dhe adhurimet e tua, ti tregon se askush prej krijesave nuk meriton

sinqeritetin dhe kthimin me përunjësi, por është vetëm Zoti që e meriton atë.

- **Ai e nxjerr të gjallin prej të vdekurit...**
- Ashtu siç e nxjerr bimën e gjallë nga toka e vdekur, e nxjerr sythin nga kokrra e pajetë, e nxjerr pemën e madhe nga një farë, e nxjerr zogun e vogël nga veza, e nxjerr besimtarin nga mohuesi që është i vdekur etj.

- **dhe të vdekurin prej të gjallit.** - E kundërta e asaj që u përmend më sipër.

- **Ai e ngjall tokën pasi është shkretuar..**
- Kështu, Ai ia lëshon asaj shiun kur ajo është e thatë, e shkretë dhe pastaj e sheh se si ajo bymehet dhe fillon të gëlojë nga bimësia e larmishme dhe e bukur.

- **...dhe po ashtu do të nxirrenitë gjallë edhe ju** (*prej varrezave*). - Kështu do të nxirreni të gjallë nga varret tuaja. Ky është një argument shumë i qartë, i prerë dhe shumë lehtë i kuptueshëm se Ai që e ngjall dhe i jep jetë tokës, pasi ajo është e shkretë, e thatë, e pajetë në të, Ai ka për t'i ringjallur edhe të vdekurit nga varret e tyre. Nga ana logjike, nuk ka asnjë dallim në të dyja rastet dhe nuk ka kuptim mohimi dhe mospranimi i njërit, kur tjetrin e dëshmon dhe e sheh në realitet.

Ajetet 20 - 25

20. Nga argumentet e Tij është edhe se Ai ju krijoi prej dheu, dhe ju u bëtë njerëz (të shumtë), që shpërndaheni nëpër Tokë.

21. Nga argumentet e Tij është që, Ai krijoi për ju bashkëshorte nga lloji juaj, që të gjeni prehje tek ato dhe bëri që mes jush të ketë dashuri dhe mëshirë. Në këtë ka argumente për njerëzit që mendojnë.

22. Nga argumentet e Tij është krijimi i qiejve e i Tokës, ndryshimi i gjuhëve dhe i ngjyrave tuaja. Edhe në këtë ka argumente për njerëzit e ditur.

23. Nga argumentet e Tij është edhe gjumi juaj gjatë natës dhe ditës, edhe përpjekja juaj për të fituar nga të mirat e Tij. Në këtë ka argumente për njerëz që dëgjojnë.

24. Nga argumentet e Tij është edhe vetëtimja, që Ai jua tregon për t'ju

frikësuar dhe për të shpresuar dhe nga qielli lëshon shi, me të cilin e ngjall tokën pasi ka vdekur. Në këtë ka argumente për një popull që mendon.

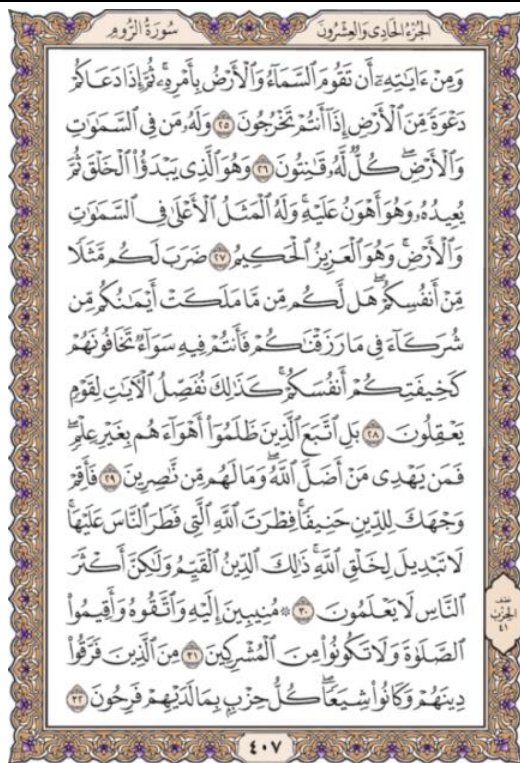
25. Nga argumentet e Tij është edhe se Ai i bën të qëndrojnë qielli dhe Toka, me urdhrin e Tij. Pastaj, kur Ai t'ju bëjë thirrjen e Tij, ju menjëherë do të dilni prej tokës.

Shpjegimi i ajeteve

- **Nga argumentete Tij është edhe se Ai ju krijoi prej dheu...** - Në këtë ajet, i Allahu i Lartësuar na tregon shenjat dhe argumentet që tregojnë se Ai është i Vetmi që meriton adhurimet e njerëzve dhe na tregon madhështinë e Tij të plotë dhe absolute; na tregon se ajo që ndodh në gjithësi është vullneti i Tij dhe nën pushtetin dhe mbretërimin e Tij të plotë. Ai na tregon sa i bukur është krijimi dhe përkujdesja e Tij, sa e gjerë është mëshira, bamirësia dhe bujaria e Tij. Ai thotë: "Ai ju krijoi prej dheu..." Kështu ishte krijimi i njeriut të parë, Ademit (a.s), nga i cili do të dilte i gjithë lloji njerëzor.

- **...dhe ju u bëtë njerëz (të shumtë), që shpërndaheni nëpër Tokë.** - Ai i cili ju krijoi nga dheu, pra, nga një origjinë e vetme, dhe pastaj ju bëri të shumoheni e të shpërndaheni në skajet e tokës, Ai e meriton që të jetë i vetmi i Adhuruari me meritë në zemrat tuaja; sepse Ai është Zoti, Krijuesi, Furnizuesi, Mbretëruesi, i Lavdëruari, i përshkruar me çdo cilësi të lartë të bukur dhe absolute. Ai është Mëshirëploti i Dashur, i cili ka për t'ju ringjallur pas vdekjes tuaj.

- **Nga argumentet e Tij është që, Ai krijoi për ju bashkëshorte nga lloji juaj, që të gjeni prehje tek ato dhe bëri që mes jush të ketë dashuri dhe mëshirë.** - Nga shenjat madhështore që i dëshmojmë në këtë jetë dhe që tregojnë mëshirën e Tij, përkujdesin e madh për krijesat, urtësinë e Tij gjithëpërfshirëse dhe diturinë e Tij madhështore është edhe fakti që Ai: "...krijoi për ju bashkëshorte nga lloji juaj...", të tilla që ju përshtaten juve dhe ju u

përshtateni atyre. Ai ju ka bërë për njëri tjetrin dhe vendosi ngjashmëri mes jush në aspekte të shumta. Me diturinë, urtësinë e mëshirën e Tij, Ai i bëri këto gjëra që: "... të gjeni prehje tek ato dhe bëri që mes jush të ketë dashuri dhe mëshirë." Ai bëri të mundur që ju të gjeni prehje, qetësi, dashuri e mëshirë tek njëri tjetri, që përmbushen gjatë martesës suaj. Ai ju dhuron kënaqësi trupore e shpirtërore, por edhe shumë dobi e përjetime të mrekullueshme kur ju dhuron fëmijë. Në këtë mënyrë, mes jush forcohet dashuria e mëshira dhe ju merrni përsipër përgjegjësitë e familjes. Shtëpia juaj bashkëshortore është vendi i qetësisë dhe prehjes suaj mes gruas dhe fëmijëve, që i doni dhe ju duan. Njeriu nuk e gjen diku tjetër dashurinë, prehjen e mëshirën që gjen në familjen e tij.

- **Në këtë ka argumente për njerëzit që mendojnë.** - Ata vënë në përdorim mendjen e tyre, për të medituar në shenjat e argumentet e Allahut në krijimin e Tij. Nëse meditojnë në çdo fazë të jetës së njeriut, e

shih përkujdesin e vazhdueshëm të Zotit në çdo çast të jetës.

- Nga argumentet e Tij është krijimi i qiejve e i Tokës... - Dijetarë janë ata njerëz që e kërkojnë diturinë, të cilët arrijnë të kuptojnë mesazhet dhe mësimet e nxjerra nga ato, duke medituuar në ajetet e Zotit. Ajetet që na tregojnë për këtë janë të shumta. Prej shenjave madhështore të Zotit është edhe krijimi i qiellit dhe i Tokës dhe i gjithçkaje mes tyre. Kjo tregon për madhështinë e pushtetit dhe mbretërimit të Allahut të Lartësuar, për fuqinë e Tij absolute për gjithçka, nëpërmjet së cilës i bëri të ekzistojnë të gjitha këto krijesa madhështore. Nëse do të shohim përpikmërinë dhe rregullsinë e këtij krijimi, do të bindemi se Ai që i përkreu dhe vuri atë rregull të përpiktë në të është i Urtë dhe me dituri të gjerë dhe të pakufishme; sepse Krijuesi duhet të dijë mirë gjithçka që ka lidhje me ata që krijojnë. Allahu thotë: "I fshihni ose i thoni fjalët tuaja haptas, nuk ka dyshim se Ai e di çfarë fshihni në zemrat tuaja. A nuk e di Ai që ka krijuar, kur Ai di në imtësi çdo sekret." [Mulk 13, 14]. Nëse do të shohim dobitë e mëdha që ka vendosur në to dhe gjërat e domosdoshme për jetën dhe gjallesat, atëherë do të bindemi se Allahu është i Gjithëmëshirshëm, që kujdeset për krijesat me bujarinë dhe mirësitë e Tij të panumërta. Nga ky krijim madhështor kuptojmë, gjithashtu, se Allahu vepron gjithçka që Ai e dëshiron dhe zgjedh e vendos çfarë të dëshirojë për çdo çështje, me urtësinë e Tij të pashembullt. Për këtë arsye, Ai e meriton që të jetë i Vetmi që meriton adhurimet e krijesave, si një dhe i pashoq. Të gjitha këto janë argumente logjike, për të cilat Allahu i Lartësuar i nxit njerëzit që të meditojnë dhe nxjerrin mësimet prej tyre. Gjithashtu, ndër argumentet e Tij janë edhe:

- ...ndryshimi i gjuhëve dhe i ngjyrave tuaja. Edhe në këtë ka argumente për njerëzit e ditur. - Mendoni sa të shumta dhe të ndryshme janë gjuhët tuaja, edhe pse origjina juaj është e njëjtë dhe aparati i

nxjerrjes së gërmave është i njëjtë tek të gjithë. Megjithatë, nuk mund të gjesh dy zëra plotësisht të njëjtë. Çdo zëri e gjuhe, Allahu i ka dhënë karakteristika të veçanta, që të dallohen nga njëri tjetri. Të gjitha këto tregojnë për fuqinë dhe pushtetin e Tij të plotë dhe për faktin se çdo gjë që përmbushet dhe ndodh është veçse dëshira dhe ajo që Ai ka vendosur të jetë. Gjithashtu, kjo tregon se Allahu kujdeset shumë për njerëzit, duke bërë që larmishmëria e gjuhëve, zërave, e ngjyrave të tyre e pamjeve të tyre të shërbejë si lehtësim për marrëdhëniet mes tyre. Mendo pak si do të ishte, nëse këto do të ishin të njëjta dhe sa dobi do të mungonin.

- Nga argumentet e Tij është edhe gjumi juaj gjatë natës dhe ditës, edhe përpjekja juaj për të fituar nga të mirat e Tij. Në këtë ka argumente për njerëz që dëgjojnë. - Për ata që dëgjojnë me një mënyrë të tillë që bën të mundur të kuptohen mesazhet e urta të ajeteve të Zotit. Kjo tregon për mëshirën e madhe të Allahut, siç ka thënë: "Prej mëshirës së Tij, jua bëri natën dhe ditën - për të pushuar dhe për të përfituar nga begatitë e Tij dhe që të jeni mirënjohës." [Kasas 73]. Gjithashtu, kjo tregon edhe për urtësinë e Tij të madhe. Kjo urtësi e kërkon që njerëzit të qetësohen në një kohë të caktuar dhe të çlodhen e rigjejnë forcat, që pastaj të ngrihen e të shpërndahen në një kohë tjetër, që t'i mundësojnë vetes të mirat e dynjasë dhe të ahiretit. E gjitha kjo nuk mund të ndodhë aq bukur dhe natyrshëm, nëse nuk ka natë dhe ditë, që zëvendësojnë njëra tjetrën. Pra, Allahu, që është i Vetmi që i ka krijuar këto mirësi, Ai meriton që ta adhurosh si një dhe të vetëm.

- Nga argumentet e Tij është edhe vetëtima që Ai jua tregon për t'ju frikësuar dhe për të shpresuar dhe nga qielli lëshon shi, me të cilin e ngjall tokën pasi ka vdekur. - Nga shenjat e Tij është edhe zbritja e shiut nga qielli, nëpërmjet të cilit marrin jetë vendet dhe gjallesat. Përpara se të zbresë shiun, Ai ju nxjerr disa

shenja, rrufenë dhe bubullimën, nga e cila njerëzit frikësohen, por edhe u ngjall shpresë për shiun që pritet më pas.

- **Në këtë ka argumente për një popull që mendon.** - Të gjitha këto tregojnë për bamirësinë gjithëpërfshirëse, diturinë e gjerë të Allahut dhe perfeksionin në të cilën Ai krijoi çdo gjë. Ato tregojnë, gjithashtu, edhe për urtësinë e Tij dhe se Ai do t'i ngjallë të vdekurit, ashtu siç e ngjall tokën pasi është shkretuar dhe ka vdekur. Por kush i sheh këto ajete dhe përfiton prej tyre? Allahu i Lartësuar thotë: "Në këtë ka argumente për një popull që mendon." Pra, vetëm ata që kanë logjikë e mend në kokë, që të kuptojnë e përfitojnë nga ato që dëgjojnë e shohin. Këta arrijnë që t'i fiksojnë këto ajete, dhe pastaj të argumentojnë nëpërmjet tyre.

- **Nga argumentet e Tij është edhe se Ai i bën të qëndrojnë qielli dhe Toka, me urdhrin e Tij. Pastaj, kur Ai t'ju bëjë thirrjen e Tij (për ringjallje), ju menjëherë do të dilni prej tokës.** - Me urdhrin e Tij qëndrojnë qiejt dhe Toka dhe nuk bien e të shkatërrohen. Me pushtetin dhe fuqinë e Tij, Allahu i bën ato të qëndrojnë dhe, kur Ai të dëshirojë, do t'i bëjë që, me një thirrje, ato të dalin nga toka për llogarinë para Tij. Kështu, Ai që i mban qiejt dhe Tokën, Ai e ka pushtetin për ringjalljen dhe llogarinë, siç thotë i Lartësuar: "S'ka dyshim se, krijimi i qiejve dhe i Tokës është çështje më e madhe se krijimi i njerëzve, por shumica e njerëzve nuk e dinë." [Gafir 57].

Ajetet 26 - 28

26. Pronë e Tij është gjithçka që ndodhet në qiej e në Tokë dhe vetëm Atij i janë nënshtruar të gjithë.

27. Është Ai që e fillon krijimin dhe pastaj e përsërit atë, dhe kjo (përsëritja) është edhe më e lehtë për Të. Atij i takon përshkrimi më i lartë në qiej e në Tokë; Ai është Ngadhënjimtari, i Urti.

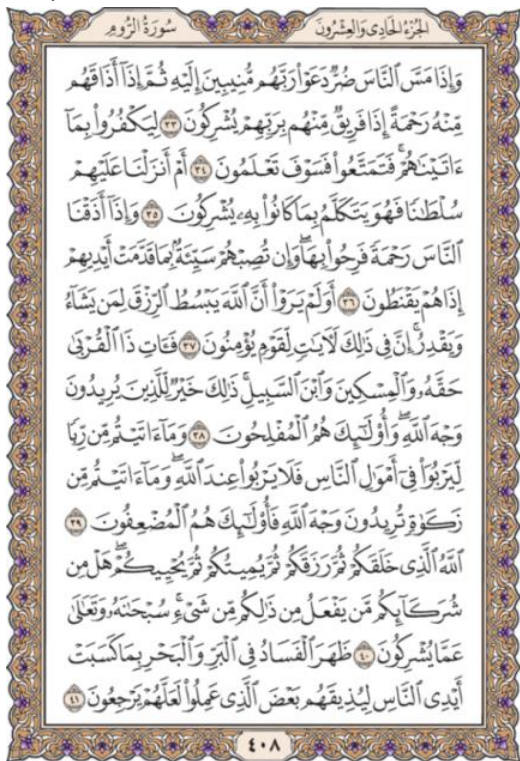
28. Ai (Zoti) ju jep një shembull nga vetë ju. Mos vallë, ju i konsideroni si shokë (ortakë) ata që i keni në zotërimin tuaj, në

atë që Ne jua dhamë juve (në pronësi), dhe kështu të jeni të barabartë në të? Ju frikësoheni prej tyre (prej robërve), ashtu siç frikësoheni nga njëri tjetri (atëherë si më përshkruani Mua ortak?). Kështu ua sqarojmë faktet njerëzve që mendojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Pronë e Tij është gjithçka që ndodhet në qiej e në Tokë dhe vetëm Atij i janë nënshtruar të gjithë. Është Ai që e fillon krijimin dhe pastaj e përsërit atë, dhe kjo (përsëritja) është edhe më e lehtë për Të.** - Rikrijimi e risjellja në jetë e krijesave pas vdekjes është më e lehtë për Të, sesa fillimi i krijimit. Duhet thënë se kjo vlen sipas logjikës dhe arsytimit tonë, sepse për Allahun çdo gjë është e lehtë. Atëherë, sipas logjikës sonë, nëse Ai është i Plotfuqishëm që të fillojë krijimin nga hiçi, dhe kjo është diçka që e pranojmë dhe e pohojmë, rikthimi i këtyre krijesave në jetë pas vdekjes së tyre është më i thjeshtë dhe më i pranueshëm logjikisht. Në ajetet e mësipërme, Ai përmendi shenja madhështore, nëpërmjet të cilave mund të nxjerrin mësimë ata që dinë të marin mësim, mund të marrin këshillë besimtarët dhe të shohin e të ndriçohen të udhëzuarit. Në vijim, Ai përmend një çështje shumë të rëndësishme dhe madhështore, në të cilën kërkohet që të meditojmë thellë dhe të pohojmë me bindje e forcë:

- **Atij i takon përshkrimi më i lartë në qiej e në Tokë...** - Allahut i takon përshkrimi me cilësitë më të larta, të plota dhe absolute. Nga çdo cilësi e plotë dhe e bukur, Atij i takon më e plota dhe absolutja. Atij i takon dashuria e plotë, pendimi i sinqertë e kthimi me përunjësi nënshtrim e bindje nga adhuruesit e Tij të dashur, besimtarët e sinqertë. Vetëm Ai meriton ta lavdërojë, ta përlëvdojë, ta kujtojë dhe adhurojë robërit e Tij. Ky është kuptimi i "shembullit dhe përshkrimit më të lartë" të përmendur në ajet. Prandaj dhe dijetarët, kur flasin për cilësitë e Allahut, thonë: për çdo cilësi të plotë dhe të bukur, me të cilën përshkruhen krijesat, Krijuesi i tyre është

më parësor dhe i merituar që të përshkruhet me to, por në formën më të plotë e absolute, të tillë që askush nuk mund të krahasohet e t'i përafërsohet Atij në ato cilësi. Nga ana tjetër, për çdo cilësi të mangët, që krijesat e konsiderojnë si mangësi, ndaj i urrejnë ato, Allahu e meriton më tepër që të jetë i pastër prej tyre dhe të mos përshkruhet me to.

- **Ai është Ngadhënjimtarie i Urti.** - Allahut i takon krenaria, fuqia e pushteti i plotë dhe urtësia e gjerë. Me pushtetin, forcën e ngadhënjimin e Tij, Ai krijoi krijesat dhe vendosi për to urdhëresat dhe ligjet. Ndërsa me urtësinë e Tij, Ai e përkreu gjithçka që e bëri të ekzistonte dhe çdo ligj, që e vendosi ndër krijesat dhe sipas të cilit duhet ta adhurojmë Atë e të jetojmë.

- **Ai (Zoti) ju jep një shembull nga vetë ju.** - Ky është një shembull, që Allahu i Lartësuar e sjell për të treguar se sa i shëmtuar është shirku, shembull të cilin nuk ke nevojë të mundohesh shumë për ta kuptuar.

- **Mos vallë, ju i konsideroni si shokë (ortakë) ata që i keni në zotërimin tuaj, në**

atë që Ne jua dhamë juve (në pronësi), dhe kështu të jeni të barabartë në të? - A ka ndonjë nga skllëverit e skllavet, që ju zotëroni, që të pretendojë se ka pjesë dhe të drejtë të barabartë në pasurinë tuaj, sikurse edhe ju? A e pranoni që ata dhe ju të keni të drejta të barabarta në pasurinë tuaj? Përgjigjja është: sigurisht që jo. Madje:

- **Ju frikësoheni prej tyre, ashtu siç frikësoheni nga njëri tjetri.** - Ju frikësoheni prej tyre ashtu siç frikësoheni nga të lirët, nga të cilët druheni se mund të pretendojnë (edhe me të drejtë) ndonjë pjesë nga pasuria juaj. Me fjalë të tjera, ju kurrë nuk do të dëshironi që dikush prej atyre që i keni nën zotërimin tuaj të ketë pjesë në pasurinë dhe pushtetin tuaj. Dhe të mendosh se, nuk jeni ju ata që i keni krijuar ata dhe as e keni ju në dorë rizkun e tyre. Madje, si ju, ashtu edhe ata, jeni të gjithë krijesa të barabarta para Zotit. Atëherë, pyetja që ju shtrohet: Si është e mundur që të pretendoni se Zoti ka shok e partner në krijimin e Tij dhe i konsideroni ata si të barabartë, të njëjtë e të ngjashëm me Të në meritën e adhurimit, ndërkohë që ju për veten tuaj nuk e pranoni një gjë të tillë?! Kjo është nga gjërat më të çuditshme dhe të papranueshme. Gjithashtu, është tregues i mendjelehtësisë së atyre që i shoqërojnë Zotit shok në pushtetin e Tij dhe në meritën e adhurimit të Tij si një të vetëm. Ajo që ata trillojnë është e kotë dhe e gabuar dhe kurrsesi nuk mund të jetë e ngjashme me Zotin dhe as të meritojë ndopak adhurim.

- **Kështu ua sqarojmë faktet njerëzve që mendojnë.** - Kështu i qartëson Zoti argumentet e Tij, duke sjellë shembuj të qartë e të kuptueshëm. Por këto i kuptojnë veçse njerëzit që mendojnë, ata që e logjikojnë realitetin e gjërave dhe arsyetojnë të vërtetën. Ndërsa ata që nuk logjikojnë, edhe nëse ua shtjellon e qartëson argumentet dhe u sjell çdo shembull për të kuptuar, ata nuk kanë logjikë që të mund të shohin mesazhin, të qetësohen dhe të gjejnë rrugën. Ajetet dhe shembujt u jepen të mençurve, që ata t'i kuptojnë dhe të

logjikojnë rreth tyre. Nga ky shembull kuptohet qartë se ai që i shoqëron Zotit shokë e të barabartë dhe i adhuron ata, u mbështetet e u kërkon ndihmë atyre për çështjet e tij, ai nuk ka asnjë argument për këtë që bën. Atëherë, shtrohet pyetja: Çfarë i bën ata që t'i përkushtohen kësaj kotësie, e cila është shumë e qartë dhe e dukshme? Përgjigjja: pasimi i epsheve të tyre dhe parapëlqimi i tyre mbi të vërtetën dhe Zotin e Madhëruar.

Ajeti 29

29. Por ata që e ngarkuan veten me padrejtësi, shkuan pas dëshirave të tyre, pa patur aspak dituri. E kush mund ta sjellë në rrugë të drejtë atë që Allahu e ka lënë të humbur?! Ata nuk do të kenë asnjë ndihmëtar.

Shpjegimi i ajetit

- **Por ata që e ngarkuan veten me padrejtësi, shkuan pas dëshirave të tyre, pa patur aspak dituri.** - Ata janë shpirtra të mangët, dhe kjo mangësi duket qartë në atë se me çfarë janë të lidhura dhe çfarë dëshirojnë e synojnë. Si të tillë, ata lidhen me diçka që çdo logjikë e pastër dëshmon se është jo e drejtë dhe çdo natyrë e papërlyer e refuzon dhe nuk e pranon. Ata pasojnë kotësitë pa pasur asnjë lloj njohurie dhe asnjë fakt që do t'i udhëzonte drejt tyre.

- **E kush mund ta sjellë në rrugë të drejtë atë që Allahu e ka lënë të humbur?** - Mos u çudit aspak në mosudhëzimin e tyre, sepse Allahu i ka lënë në humbje për shkak të padrejtësisë dhe ligësive të tyre. Dhe atë që Allahu e ka lënë në humbje, askush nuk mund ta udhëzojë. Askush nuk mund të kundërshtojë Zotin dhe ta ndalojë vullnetin e Tij, sepse Ai është i vetmi dhe absolut në pushtetin dhe sundimin e Tij. Ai nuk e ndan pushtetin e Tij me asnjë.

- **Ata nuk do të kenë asnjë ndihmëtar.** - Askush nuk ka për t'i ndihmuar kur mbi ta të përmbushet urdhri për dënim. Atëherë, ata nuk do të kenë asnjë forcë e mundësi për të shpëtuar nga ky dënim.

Ajeti 30

30. Përkushtohu me gjithë qënien tënde në fenë e drejtë monoteiste, - natyrën e pastër fillestare, në të cilën Allahu i krijoi njerëzit. Askush nuk mund ta tjetërsojë atë që ka krijuar Allahu. Ajo është feja e drejtë, por shumica e njerëzve nuk e dinë.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na urdhëron për të patur sinqeritet me Të në çdo gjendje dhe për t'u përkushtuar në zbatimin e fesë dhe urdhësesave të saj. Ai thotë:

- **Përkushtohu me gjithë qënien tënde në fenë e drejtë monoteiste, - natyrën e pastër fillestare, në të cilën Allahu i krijoi njerëzit.** - Përkushtohu dhe drejtohu tërësisht në fenë e Tij, pra, në islam, iman dhe ihsan. Përkushtohu, o njeri, me gjithë zemrën, trupin dhe synimet e tua, për të përmbushur me përpikmëri urdhësesat e kësaj feje, qoftë ato të dukshmet e të shfaqurat, qoftë ato të fshehurat e të padukshmet. Ndër adhurimet e shfaqura janë namazi, zekati, agjërimi, haxhi etj. Nga adhurimet e fshehta e të padukshme janë dashuria për Zotin dhe fenë e Tij, frika prej Tij, shpresa për mëshirën e shpërblimin e Tij, kthimi, pendimi e nënshtimi ndaj Tij. Grada më e lartë në të gjitha këto lloj adhurimesh është grada e *ihsanit*, që do të thotë ta adhurosh Zotin ashtu siç do të bëje po ta shihje haptazi, sepse edhe nëse nuk mund të shohësh haptazi në këtë dynja, Ai të sheh ty. Kjo kërkohet: të gjitha adhurimet t'i bësh me këtë përkushtim. Po të vësh me kujdes, Allahu i Lartësuar ka urdhëruar që "të kthejmë fytyrën", sepse kjo shprehje përmban edhe kthimin e zemrës dhe trupit. Ndërsa "*hanifen*" domethënë: duke u drejtuar me gjithë zemër drejt Allahut dhe duke iu larguar çdo gjëje tjetër veç Tij. Pastaj i Lartësuar tregon se ky urdhër që po na jep është në përputhje të plotë me natyrën e pastër që Ai na ka krijuar. Ai thotë: "...në fenë e drejtë monoteiste, në natyrën e pastër fillestare, në të cilën Allahu i krijoi njerëzit". Ai e ka bërë që kjo fe të jetë e pranuar dhe e bukur në mendjet e

njerëzve, ndërsa çdo devijim e largim nga ajo të jetë i shëmtuar dhe i papranuar. Allahu i Lartësuar ka bërë që të gjitha dispozitat e ligjet e Tij, si ato që rregullojnë punët e jashtme e të dukshme ashtu edhe ato që rregullojnë punët e brendshme e të fshehura, të jenë mëse të logjikshme, të pranueshme për zemrat e të gjithë njerëzve. Madje, Ai ka bërë që ata të anojnë drejt tyre. Allahu ka bërë që krijesat ta duan të vërtetën dhe të drejtën. Kjo është natyra e pastër, për të cilën Zoti na tregon. Ai që del nga kjo origjinë, e bën këtë për shkak të ndonjë faktori, që e ka trazuar dhe dëmtuar natyrën e tij, siç thotë Profeti (a.s): “Çdo njeri lind në natyrën e pastër islame, pastaj prindërit e tij e kthejnë në jehud, në të krishterë ose në zjarrputist.”

- **Askush nuk mund ta tjetërsojë atë që ka krijuar Allahu.** - Askush nuk mund të transformojë krijimin e Allahut dhe të bëjë që krijesat të kenë formë dhe natyrë tjetër fillestare nga ajo që u ka dhënë Zoti.

- **Ajo është feja e drejtë** - Kjo që ne po ju urdhërojmë është: "...feja e drejtë", feja dhe rruga e drejtë që të çon drejt Zotit dhe shpërblimit e bujarisë së Tij. Ai që drejtohet me fytyrën, zemrën dhe gjithë qenien e vet drejt Zotit si “*hanif*”, pra, duke njësuar Zotin dhe duke u larguar nga adhurimi i çdo gjëje tjetër veç Tij, ky njeri përpiqet e lufton që të ndjekë rrugën e drejtë në të gjitha ligjet e porositë e Zotit.

- **...por shumica e njerëzve nuk e dinë.** - Nuk e njohin fenë dhe rrugën e vërtetë, por edhe nëse e njohin, nuk e pasojnë atë.

Ajetet 31 - 32

31. Kthehuni tek Ai (me pendim e bindje), kijeni frikë Atë, faleni rregullisht namazin e mos u bëni si idhujtarët,

32. të cilët e përçanë fenë e tyre dhe u ndanë në grupe, ku secili grup i gëzohet idesë së vet.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kthehuni tek Ai (me pendim e bindje), kijeni frikë Atë, faleni rregullisht namazin...** - Ky është një shpjegim më i hollësishëm për mënyrën se si ta kthejmë

fytyrën drejt Zotit. Kjo bëhet me kthim te Zoti i penduar, i nënshtruar ndaj Tij, duke drejtuar të gjithë forcat për të kënaqur Atë. Kjo presupozon që trupi t'i bindet asaj që gjendet në zemër. Me fjalë të tjera, duhet përkushtim për të përmbushur të gjitha adhurimet, qofshin ato që shfaqen haptaz, qoftë ato që bëhen fshehtaz dhe brenda në zemër. Gjithashtu, kthimi tek Zoti nuk mund të realizohet veçse duke iu larguar edhe gjynaheve, si atyre të dukshme e të shfaqura, ashtu edhe atyre të fshehura. Prandaj i Lartësuar thotë: "...kijeni frikë Atë dhe faleni rregullisht namazin...". Kështu, kthimi i fytyrës drejt fesë së Zotit bëhet përmes kryerjes së urdhëresave dhe largimit nga ndalesat. Allahu i Lartësuar përmend në mënyrë të veçantë faljen e namazit, sepse falja e namazit të mundëson një kthim të sinqertë tek Zoti me nënshtrim e përunjësi, si dhe të mundëson arritjen e devotshmërisë, sikurse ka thënë Allahu i Lartësuar: "...fale (*rregullisht*) namazin! Me të vërtetë, namazi të largon nga veprat e këqija dhe padrejtësitë.". Kjo do të thotë se falja rregullisht e namazit të mundëson devotshmërinë. Pastaj thotë: "Përmendja e Allahut është më e madhja (*e adhurimeve*). Allahu i di të gjitha veprat që bëni ju." [Ankebut 45]. Kjo është një nxitje për kthim të vazhdueshëm tek Zoti, duke e përmendur Atë në çdo gjendje. Në vijim, i Lartësuar thotë:

- **...e mos u bëni si idhujtarët...** - Mes ndalesave, Ai përmendi ndalesën më të rëndësishme që, nëse robi nuk i largohet atij, nuk i pranohet asnjë punë, pra, shirkun. Ai tha: "...e mos u bëni si idhujtarët..." Shirku bie ndesh tërësisht me kthimin tek Allahu, në bazë të së cilës është sinqeriteti me Allahun në çdo drejtim. Në vijim, duke folur për gjendjen e shëmtuar të idhujtarëve, Allahu i Madhëruar thotë:

- **...të cilët e përçanë fenë e tyre...** - Feja e Zotit është një e vetme, - sinqeritet i plotë në adhurimin e Allahut si një i vetëm, - por këta idhujtarë u përçanë dhe u ndanë në grupacione. Prej tyre ka që adhurojnë idhujt

dhe putat, e të tjerë adhurojnë Hënën dhe Diellin. Ka të tjerë që adhurojnë evlijatë dhe njerëzit e mirë. Prej tyre ka që janë jehudë e të tjerë janë krishterë.

- **...dhe u ndanë në grupe...** - Çdo grup i shirkut i qëndron besnik vetëm doktrinës së vet, duke hedhur poshtë çdo grup tjetër, madje duke i luftuar ata.

- **..ku secili grup i gëzohet idesë së vet.** - Secili grup gëzohet me njohuritë që ka, edhe pse janë në kundërshti me diturinë e profetëve. Thjesht u gëzohen ideologjisë së tyre dhe mendojnë se ajo është e vërteta dhe çdo gjë tjetër është e kotë. Kjo është një këshillë e qartë për muslimanët, që të mos përçahen dhe të largohen nga e vërteta. Ata nuk duhet të përçahen për çështje jo të qarta. Nuk duhet që, për kundërshtime të justifikueshme, ata të gjykojnë njëri tjetrin si të humbur dhe të largohen nga njëri tjetri. Ata duhet të kuptojnë se përçarja mes muslimanëve është një nga veprat më të synuara të shejtanit dhe një nga kurthet e tij, me të cilat ai i lufton muslimanët. Nga ana tjetër, puna për bashkimin e muslimanëve është një nga veprat më të mira, madje nga llojet më të pëlqyera të xhihadit në rrugën e Zotit dhe një nga veprat që të afrojnë më shumë tek Allahu i Lartësuar. Në ajetet më sipër, Allahu i Lartësuar përmendi kthimin tek Ai me pendim përlulje e nënshtrim, ose atë që quhet “*el inabeh*”. Kjo është e lëvdueshme kur bëhet me zgjedhje si në kohë vështirësish, ashtu edhe në kohë qetësie, si në kohë sprove, ashtu edhe në kohë mirësie e begatie. Ndërsa në ajetet në vijim ai përmend atë që quhet *el-inabeh idtirarije*, pra, kthim i detyruar, që ndodh veçse në rast vështirësie e ngushtësie. Në këtë rast, kur vështirësia mbaron, me të përfundon edhe kthimi tek Zoti. Sigurisht ky lloj kthimi është i padobishëm. I Lartësuarit thotë:

Ajeti 33 – 34

33. Kur njerëzit i prek ndonjë e keqe, ata me përlulje i luten Zotit të tyre, duke iu drejtuar vetëm Atij. Por kur Allahu u jep

atyre nga të mirat e Tij, disa prej tyre i përshkruajnë shok Atij.

34. Le të mohojnë atë që Ne u kemi dhënë dhe le të kënaqen, se më vonë do ta kuptojnë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kur njerëzit i prek ndonjë e keqe, ata me përlulje i luten Zotit të tyre, duke iu drejtuar vetëm Atij.** - Kur ata i kap ndonjë sëmundje, frikë, humbje pasurie etj., ata me përlulje i luten Zotit të tyre, duke iu drejtuar vetëm Atij. Ata i harrojnë idhujt e tyre, sepse e dinë mirë se fatkeqësitë i largon veçse Allahu.

- **Por kur Allahu u jep atyre nga të mirat e Tij, disa prej tyre i përshkruajnë shok Atij.** - Pasi Ai i shëron nga sëmundja, ia largon frikën e fatkeqësinë, atëherë disa prej tyre i përshkruajnë shok Allahut. Kështu e shikojnë ata kthimin te Zoti. Ata i kthehen përsëri shirkut dhe i përkushtohen atyre lidhjeve që nuk kanë në dorë asgjë, as të largojnë fatkeqësi e as të sjellin mirësi, as të shpëtojnë nga varfëria apo të dhurojnë pasuri.

- **Le të mohojnë atë që Ne u kemi dhënë dhe le të kënaqen, se më vonë do ta kuptojnë.** - Kjo është mosmirënjohje për atë që u dha Allahu, duke i shpëtuar nga vështirësitë. Përse nuk i pranojnë këto mirësi të mëdha, duke shprehur mirënjohjen dhe sinqeritetin e vazhdueshëm për Allahun në të gjitha gjendjet.

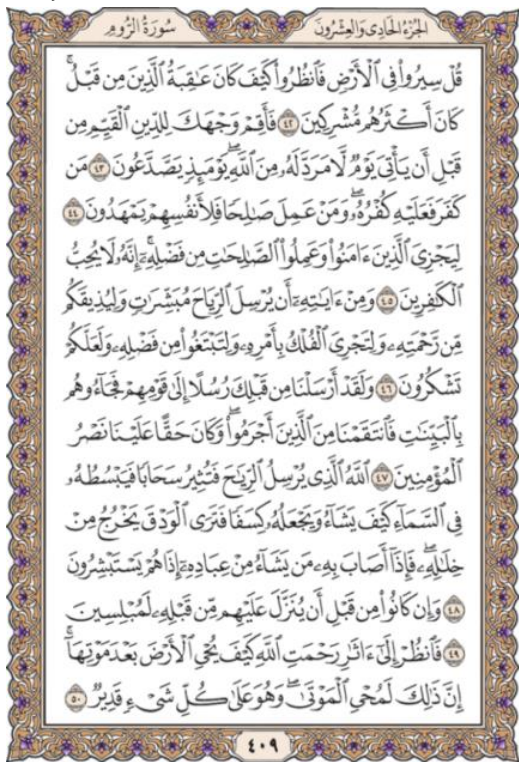
Ajetet 35 - 36

35. A mos, vallë, u kemi shpallur atyre ndonjë argument, që u flet për atë (idhujt) që ata më përshkruajnë Mua?

36. Kur Ne u japim njerëzve (begati e të mira) nga mëshira Jonë, ata gëzohen me to. Por nëse ata i godet ndonjë e keqe për shkak të veprave të tyre, atëherë ata humbin çdo shpresë.

Shpjegimi i ajeteve

- **A mos, vallë, u kemi shpallur atyre ndonjë argument, që u flet për atë (idhujt) që ata më përshkruajnë Mua?** - Mos, vallë, iu kemi zbritur atyre ndonjë argument për saktësinë e idhujtarisë së tyre, apo që i

bën të këmbëngulin në rrugën e idhujtarisë, apo që u mëson se rruga e profetëve është rrugë e kotë dhe rruga e tyre është e vërteta e sigurt?! Ku është ky argument që i bëjnë të kapen fort pas idhujtarisë së tyre dhe refuzimit të rrugës së profetëve? Argumentet logjike dhe ato të Shpalljes, librat e qiellit, profetët dhe më të zgjedhurit e krijesave kanë ndaluar rreptësisht nga shirku dhe nga ndjekja e çdo rruge që të çon tek ai. Të gjithë kanë gjykuar se çdo mendje dhe fe që urdhëron për shirk është e kotë dhe e shkatërruar dhe kjo rrugë është veçse një trillim dhe mashtrim i dënueshëm dhe i pafashëm nga Zoti. Kështu, shirku i këtyre nuk bazohet në asnjë argument, por është thjesht prej devijimit të shejtanit të mallkuar dhe ndjekje e pasioneve të ndaluara e të shfrenuara.

- **Kur Ne u japim njerëzve (begati e të mira) nga mëshira Jonë, ata gëzohen me to.** - Allahu i Lartësuar na tregon për gjendjen e shumicës së njerëzve gjatë sprovave, qoftë gjatë vështirësive, qoftë gjatë mirësive dhe bollëkut. Kështu ata, kur

Allahu i Lartësuar u jep të kënaqen nga mëshira e Tij pasuri, fitime të shumta, ndihmë etj., ata gëzohen në atë mënyrë që i çon në mendjemadhësi e vetëkënaqësi. Ata nuk gëzohen në mënyrë të tillë që t'i nxisë për mirënjohje ndaj Zotit dhe përunjësi për begatitë e dhuruara nga Ai.

- **Por nëse ata i godet ndonjë e keqe për shkak të veprave të tyre, atëherë ata humbin çdo shpresë.** - Për shkak të gjynaheve të tyre, Allahu i Lartësuar u lëshon ndonjë fatkeqësi e sprovë, dhe "...atëherë ata humbin çdo shpresë." Ata humbin çdo shpresë, duke menduar se varfëria kurrë nuk do t'u largohet, se sëmundja kurrë nuk do të shërohet etj. Kjo tregon injorancën e tyre të thellë dhe se sa të paditur janë ata rreth Zotit dhe veprave të Tij të urta dhe të mëshirshme.

Ajeti 37

37. Po, a nuk e shohin ata se Allahu ia shton rizkun atij që do dhe ia pakëson atij që do? Në gjithë këtë ka argumente për njerëzit që besojnë.

Shpjegimi i ajetit

- **Po, a nuk e shohin ata se Allahu ia shton rizkun atij që do dhe ia pakëson atij që do?** - E gjithë e mira dhe e keqja është në dorë të Allahut të Lartësuar. Është Allahu Ai që e shton, e pakëson dhe e përcakton për robërit. Nëse robi e di dhe është i bindur për këtë fakt, atëherë është tërësisht e pavend dhe e pakuptueshme që të dëshpërohet. Kështu, o ti njeri i logjikshëm, mos e kufizo shikimin veçse në shkaqet dhe të mendosh se pasojat vijnë ose mungojnë vetëm nëse krijohen ose jo shkaqet, por lidhe zemrën tënde me Atë që krijon si shkaqet, ashtu edhe pasojat. Është Allahu Ai që ka në dorë shkaqet dhe pasojat, dhe vetëm me lejen e Tij funksionon ky ligj. Besimtari e di mirë këtë fakt dhe është i qetë, prandaj i Lartësuar i thotë:

- **Në gjithë këtë ka argumente për njerëzit që besojnë.** - Këta janë ata që dinë të kuptojnë dhe të lexojnë drejt shtimin dhe ngushtimin e rizkut që Zoti u bën njerëzve. Ata e kuptojnë dhe e shohin qartë urtësinë,

mëshirën, bamirësinë dhe bujarinë e Allahut. Të gjitha këto janë të mjaftueshme që zemrat e tyre të përkushtohen në lutjet drejtuar Zotit për shtimin e rizkut dhe për çdo çështje tjetër.

Ajeti 38

38. Prandaj, jepi të afërmit atë që i takon, edhe të varfërit, edhe udhëtarit! Kjo është shumë më e mirë për ata që synojnë kënaqësinë e Allahut. Ata janë të shpëtuarit.

Shpjegimi i ajetit

- **Prandaj, jepi të afërmit atë që i takon, edhe të varfërit, edhe udhëtarit!** - Jepi nga pasuria jote të afëmve të tu, në varësi të afërsisë dhe të nevojës së tyre. Jepu atyre hakun ashtu siç ka nxitur sheriatit i Zotit, përmes shpenzimeve të detyrueshme, zekatit, sadakave, dhuratave, bamirësisë, selamit e nderimit, gjithashtu, duke toleruar gabimet e tyre, me mirësjellje e durim ndaj vrazhdësisë së tyre. Kështu iu jepet haku të afërmeve. Po kështu jepi edhe *misikin-it*, që e ka rënduar varfëria e skamja, atë që ka nevojë për të plotësuar nevojat dhe për të përmbushur domosdoshmëritë e jetës së tij, me ushqime, pije, veshmbathje e strehim. *Ibnu sebil* quhet ai udhëtar që ka mbetur larg vendit të tij dhe supozohet që të jetë në nevojë të madhe, sepse ai nuk ka pasuri dhe as nuk mund të punojë e të fitojë gjatë udhëtimit të tij; ndryshe nga ai që është në vendin e vet, i cili, edhe nëse nuk ka ndonjë pasuri të madhe, në të shumtën e rasteve mund të ketë ndonjë zanat dhe aftësi, që të punojë në vendin e vet dhe të përmbushë nevojat. Kjo është arsyeja që i Lartësuarit i ka bërë të varfërin dhe udhëtarin e mbetur në mes të rrugës prej kategorive që përfitojnë nga zekati.

- **Kjo është shumë më e mirë për ata që synojnë kënaqësinë e Allahut.** - Dhënia prej pasurisë për të afërmit, të varfërit dhe udhëtarit është: "...shumë më e mirë për ata që synojnë kënaqësinë e Allahut", domethënë, për ata që me këtë punë synojnë kënaqësinë e Allahut. Kjo është një mirësi shumë e madhe dhe sjell shpërblime të

pamata. Ajo është nga veprat më të mira dhe të shpërbljeshme tek Zoti, që u sjell dobi edhe të tjerëve, përveç atyre që punojnë. Megjithatë, nëse ajo nuk bëhet me sinqeritet për kënaqësinë e Allahut, atëherë kjo nuk i sjell mirësi dhënësit, edhe pse mund të përfitojë marrësi. Allahu i Madhëruar thotë: "Në shumë biseda të tyre të fshehta nuk ka asnjë të mirë, përveç atyre që këshillojnë për sadaka, për ndonjë të mirë ose për pajtim mes njerëzve. E kush i bën këto duke pasur për qëllim vetëm kënaqësinë e Allahut, Ne do t'i japim shpërblim të madh." [Nisa 114]. Nga ajeti kuptohet se këto vepra të përmendura kanë mirësi, sepse përfitojnë edhe të tjerët, por ai që i bën ato duke synuar të kënaqë Allahun, ai do të marrë shpërblime edhe më të mëdha nga Allahu.

- **Ata janë të shpëtuarit.** - Ata që i bëjnë këto punë të mira me qëllimin e pastër për të kënaqur Allahun, pikërisht ata janë: "*muflihun*, që fitojnë shpërblimin e Allahut dhe shpëtojnë nga ndëshkimi i Tij.

Ajeti 39

39. Ajo pasuri që e jepni për ta shtuar (me kamatë) nga pasuritë e njerëzve, nuk ka për t'u shtuar tek Allahu. Ndërsa ata që japin pasuri si zekat, me qëllim që të kënaqin Allahun, atyre do t'u shumëfishohet (shpërblimi).

Shpjegimi i ajetit

Në ajetet më sipër, Allahu na tregoi për veprat me të cilat arrihet kënaqësia e Tij. Ndërsa në vijim Allahu na tregon për ato punë me të cilat arrihet përfitimi në këtë botë. Ai thotë:

- **Ajo pasuri që e jepni për ta shtuar (me kamatë), nga pasuritë e njerëzve, nuk ka për t'u shtuar tek Allahu.** - Nëse pasurinë shtesë, për të cilën nuk keni nevojë, ua jepni njerëzve, me qëllim që të fitoni më shumë prej tyre, kjo lloj pune nuk ju sjell ndonjë fitim tek Zoti, sepse asaj i mungon kushti kryesor për pranimin e një vepre: sinqeriteti për të kënaqur Zotin. Po kështu është e padobishme edhe ajo vepër me të cilën synohen fama dhe dukje te njerëzit. Ajo

është e pavlefshme tek Allahu dhe nuk e shton pasurinë e njeriut.

- Ndërsa ata që japin pasuri si zekat, me qëllim që të kënaqin Allahun, atyre do t'u shumëfishohet (shpërblimi). - Pasurinë që jepet për hir të Tij, Allahu e quan “zekat”, domethënë, pastrues, që ju pastron nga cilësitë e këqija (si koprracia e zemërngurtësia); si dhe pastrues i pasurisë suaj nga mosdhënia. Ajo është një vepër e mrekullueshme, që përmbush nevojat e të varfërve. Por, edhe njëherë, është kusht i domosdoshëm që me këtë vepër të synohet kënaqësia e Allahut, sepse Ai thotë: “...ata që japin pasuri si zekat, me qëllim që të kënaqin Allahun, atyre do t'u shumëfishohet (shpërblimi).” Këtyre, Allahu i Lartësuar premtan se do t'ua shtojë shpërblimin dhe sevapet. Allahu i Lartësuar e ka quajtur pasurinë që e shpenzojnë për hir të Tij si zekat, pra, pastrues të shpirtit dhe të pasurisë së robit. Por nëse jepet sadaka nga një njeri i cili ka njerëz nën përgjegjësinë e tij, që kanë nevojë të domosdoshme ose kanë borxhe që duhen shlyer, dhe ky i jep sadaka dikujt tjetër, kjo është e papranueshme ligjrisht dhe nuk është sadaka e shpërblyer. Me fjalë të tjera, pastrimi arrihet ashtu siç udhëzon Sheriati, pra, duke përmbushur detyrimet e përgjegjësitë fillimisht, pastaj duke dhënë nga pasuria me qëllimin që të kënaqësh Zotin. Kështu, thjesht dhënia e pasurisë nuk i mundëson njeriut pastrim dhe të mira, derisa të jetë me këto cilësi që e përshkruan Zoti: "Ndërsa më i devotshmi do të jetë larg tij (*dënimit*); ai që e jep pasurinë e vet e pastrohet, jo për të shpërblyer dikë, që i ka bërë mirë më parë, por vetëm për të fituar kënaqësinë e Zotit të vet, më të Lartit. Padyshim, ai do ta gëzojë atë kënaqësi." [Lejl 17 - 21.] Dhe kjo arrihet duke përmbushur udhëzimet e Sheriatit, përgjegjësitë e detyrueshme, dhe pastaj ata që vinë pas tyre.

Ajeti 40

40. Është Allahu Ai që ju ka krijuar ju, që ju furnizon, që ju bën të vdisni, e

pastaj do t'ju ringjallë. A ka ndonjë prej zotave tuaj që mund të bëjë diçka nga këto? I pastër dhe i Lartësuar është Ai nga ajo që ata i shoqërojnë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar është i vetmi dhe i pashoq në fuqinë për t'ju krijuar, furnizuar, për t'ju bërë të vdisni dhe që t'ju japë përsëri jetën. Asnjë dhe asgjë nga idhujt, që u luten idhujtarët, nuk kanë në dorë asgjë nga këto çështje. Atëherë, si mundet që ata t'i shoqërojnë Atij, që është i vetëm në gjithë pushtetin e Tij, diçka që është e mangët dhe nuk ka asnjë thërrmijë pushteti në asnjë drejtim? I lavdëruar dhe i madhëruar qoftë Allahu! I pastër është Ai nga çdo gjë që i shoqërojnë të paditurit. Atë nuk e dëmton asgjë, por dënimi bie mbi ata që bëjnë shirk.

Ajeti 41

41. Për shkak të veprave (të këqija) të njerëzve, janë shfaqur të këqija në tokë e në det, që ata të shijojnë një pjesë të ndëshkimit që meritojnë dhe me shpresë që të kthejnë rrugë (nga të këqijat).

Shpjegimi i ajetit

- Për shkak të veprave (të këqija) të njerëzve, janë shfaqur të këqija në tokë e në det... - Është përhapur dhe mbizotëron prishja në tokë dhe në det. Është prishur mënyra e jetesës, me mangësitë, dëmet e transformimet që janë përhapur. Po kështu, edhe në vetet tuaja janë përhapur sëmundje e fatkeqësi të shumta. Të gjitha këto kanë ndodhur për shkak të punëve shkatërrimtare të vetë njeriut. Allahu i Madhëruar na njofton se të gjitha këto kanë ndodhur:

- ...që ata të shijojnë një pjesë të ndëshkimit që meritojnë - Që ta kuptojnë se Allahu ka për t'i ndëshkuar për veprat e tyre, dhe një pjesë të këtij ndëshkimi, Ai ua jep si shembull në këtë dynja, në mënyrë që ata:

- ...dhe me shpresë që të kthejnë rrugë (nga të këqijat). - Të kthejnë rrugë dhe të reshtin së punuari ato punë që u shkaktojnë e sjellin shkatërrimin. Kështu do të bëhet i mundur rregullimi i gjendjes dhe veprave të tyre. I lavdëruar qoftë Ai që është i Butë

dhe i Mëshirshëm edhe kur sjell ndëshkime, për të rregulluar gjendjen e tyre. Nëse do t'i ndëshkonte për të gjitha padrejtësitë që bënin, nuk do të linte mbi faqen e dheut asnjë gjallesë.

Ajetet 42 - 46

42. Thuaj: “Udhëtoni nëpër tokë dhe shikoni se si qe përfundimi i atyre që ishin më parë! Shumica prej tyre ishin idhujtarë.

43. Prandaj, përqendrohu në fenë e drejtë, para se të vijë dita (e Kijametit) e caktuar nga Allahu, të cilën askush nuk mund ta pengojë (që të ndodhë)! Atë ditë ata (njerëzit dhe xhindet) do të ndahen (në dy - të shpëtuar e të dënuar).

44. Çdokush që nuk beson (në Allahun) do të përgjigjet për mosbesimin e vet, e çdokush që bën punë të mira, ai po përgatitet për veten e vet.

45. Ai (Allahu) ka për t'i shpërblyer me mirësinë e Tij, ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira. Me të vërtetë, Ai nuk i do ata që refuzojnë të besojnë.

46. Nga argumentet e Tij janë edhe erërat, që Ai i dërgon (të mbledhin retë) si përgëzim (para shiut), që ju të mund të përfitonit mirësi (të shumta) nga mëshira e Tij; që anijet të lundrojnë me vullnetin e Tij në kërkim të mirësive të Tij dhe që të jeni mirënjohës.

Shpjegimi i ajeteve

- Thuaj: “Udhëtoni nëpër tokë dhe shikoni se si qe përfundimi i atyre që ishin më parë!” - Ky është një urdhër për të udhëtuar me trup, me mendje dhe me zemër, në mënyrë që të meditojmë dhe të nxjerrim mësimë rreth fundit të këtyre popujve të shkuar, të cilët:

- **Shumica prej tyre ishin idhujtarë!** - Kështu do ta shihni se përfundimi i tyre ishte më i keqi. Mbi ta goditi një dënim shfarosës dhe i ndoqi një mallkim i pandashëm nga gjithë krijesat e Zotit. Kështu, atyre nuk ka për t'iu ndarë poshtërimi e ndëshkimi i Zotit. Kështu do të jeni të kujdesshëm që të mos veproni njëllëj siç vepruan ata që të mos ju përfshijë edhe

ju dënimi i tyre. Të jeni të bindur se drejtësia dhe urtësia e Allahut vepron në çdo kohë e në çdo vend.

- **Prandaj, përqendrohu në fenë e drejtë,** - Përkushtohu me zemër dhe nënshtroje tërësisht trupin tënd, që të plotësosh fenë e drejtë të Zotit në jetën tënde. Përmbushi urdhëresat, ruaju nga ndalesat me këmbëngulje, përkushtim gjallëri dhe zbato urdhëresat, si ato të dukshmet dhe ato të padukshme. Nxito të shfrytëzosh kohën dhe rininë, para se të jetë vonë.

- **...para se të vijë dita (e Kijametit) e caktuar nga Allahu, të cilën askush nuk mund ta pengojë (që të ndodhë).** - Ajo është Dita e Kijametit, e cila, kur të vijë, askush nuk mund ta kthejë. Atëherë njerëzit nuk mund t'ia nisin punëve të tyre nga e para dhe të rregullojnë ndonjë gjë. Në atë çast, kapitulli i veprave është mbyllur dhe mbetet veçse shpërblimi për to.

- **Atë ditë, ata (njerëzit dhe xhindet) do të ndahen (në dy grupe- të shpëtuar e të dënuar).** - Atë ditë do të shpërndahen dhe do të tubohen në grupe të ndryshme për t'u llogaritur veprat e tyre.

- **Çdokush që nuk beson (në Allahun) do të përgjigjet për mosbesimin e vet... - Çdokush do të mbajë peshën e vet të mohimit dhe gjynaheve. Askush nuk do të mbajë barrën e tjetrit.**

- **...e çdokush që bën punë të mira, ai po përgatitet për veten e vet.** - Janë ata që bëjnë punë të mira duke përmbushur detyrimet ndaj Zotit dhe detyrimet ndaj krijesave, ose duke bërë punë të pëlqyeshme e vullnetare në këto drejtime. Çdokush që bën këto punë të mira, i bën për veten e vet. Ata kështu po përgatiten për ahiretin e tyre dhe po e ndërtojnë dynjanë me mirësi e mbarësi. Ata po përgatitet për mirësitë e mëdha në vendbanimet e kështjellat e larta në Xhenetin e përjetësisë. Pastaj i Lartësuar premtan me bujarinë e Tij:

- **Ai (Allahu) ka për t'i shpërblyer me mirësinë e Tij, ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira.** Shpërblimi i tyre nuk është i

Shpjegimi i ajetit

- **Ne edhe para teje dërguam ndër profetë popuj, të cilët u sollën atyre argumente të qarta.** - Edhe në popujt e hershëm para teje kemi dërguar profetë, kur popujt e cenuan teuhidin e Zotit dhe refuzuan të besojnë në fenë e vërtetë dhe të drejtë. Kur njerëzit binin në shirk, Allahu i Lartësuar u dërgonte profetë, që t'i ftonte për të njësuar Atë, për të qenë të sinqertë dhe për të pranuar të vërtetën. Ata u qartësonin popujve kotësinë e besimeve të tyre dhe i paralajmëronin për rrezikun e mohimit të Zotit dhe humbjes, ku ishin zhytur. Ata u sillnin popujve argumente dhe fakte të shumta për besimin dhe ftesën e vërtetë të Zotit, por përsëri shumë nga ata nuk i besonin dhe nuk nënshtroheshin për të besuar. Për këtë arsye, i Lartësuar i thotë:

- **Pastaj i ndëshkuam ata që bënin padrejtësi e ligësi.** - Kështu i ndihmonte Allahu besimtarët e sinqertë, pasuesit e vërtetë të profetëve. Ai thotë:

- **Është detyrimi Ynë që të ndihmojmë besimtarët.** - Zoti ia ka bërë detyrë Vetes që do t'i ndihmojë besimtarët. Kjo është diçka që do të ndodhë patjetër. Kështu, o ju që nuk besoni Muhamedin (a.s), nëse vazhdoni me mohimin e së vërtetës, edhe mbi ju do të godasë dënimi dhe Ne kemi për t'i dhuruar atij fitoren mbi ju.

Ajetet 48 - 51

48. Është Allahu Ai që i dërgon erërat për të ngritur retë. Pastaj i shpërndan nëpër qiell si të dojë dhe i ndan në pjesë, derisa nga mesi i tyre fillojnë të dalin pikat e shiut. Ai ia lëshon atë kujt të dojë prej robve të Vet, që ata të gëzohen

49. pasi para se të bjerë ai (shiu), ata janë të dëshpëruar.

50. Shikoji (o njeri) gjurmët e mëshirës së Allahut, se si Ai e ngjall tokën pasi është shkretuar. Kështu do t'u japë jetë Ai njerëzve që janë të vdekur, sepse Ai ka fuqi për gjithçka.

51. Nëse Ne lëshojmë ndonjë furtunë mbi të mbjellat e tyre dhe ata i shohin ato të zverdhura (e të shkatërruara), pas kësaj,

ata do të nxitojnë të mohojnë besimin (në Zot).

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na njofton rreth pushtetit të Tij të plotë dhe mirësisë së Tij të gjerë:

- **Është Allahu Ai që i dërgon erërat për të ngritur retë. Pastaj i shpërndan nëpër qiell si të dojë dhe i ndan në pjesë...** - Erërat formojnë dhe i mbledhin retë dhe pastaj i përhapin ato në qiell, ashtu si Ai dëshiron. Ai i shpërndan nëpër qiell si të dojë dhe i ndan në pjesë. Atëherë, formohen re të dendura, që duket sikur qëndrojnë mbi njëra tjetrën.

- **derisa nga mesi i tyre fillojnë të dalin pikat e shiut.** - Ju shikoni se nga retë dalin pika shiu, që bien me hijeshi. Nëse ky ujë i shumtë do të binte i tëri njëherësh, do të shkatërronte gjithçka në tokë.

- **Ai ia lëshon atë kujt të dojë prej robve të Vet, që ata gëzohen...** - Kur shiu bie me ngadalë e butësisht, njerëzit gëzohen dhe kënaqen, sepse nevoja e tyre është shumë e madhe për të.

- **pasi para se të bjerë ai (shiu), ata janë të dëshpëruar.** - Para shiut, njerëzit janë të dëshpëruar, por kur ai bie, gëzimi në zemrat e tyre është i papërshkrueshëm.

- **Shikoji (o njeri) gjurmët e mëshirës së Allahut, se si Ai e ngjall tokën pasi është shkretuar.** - Toka trazohet, çahet dhe gëlon nga bimësia.

- **Kështu do t'u japë jetë Ai njerëzve që janë të vdekur, sepse Ai ka fuqi për gjithçka.** - Pushteti i Allahut është absolut dhe asgjë nuk është e pamundshme për Të; edhe pse mund të duket e pamundur për mendjet dhe logjikën e njerëzve.

- **Nëse Ne lëshojmë ndonjë furtunë mbi të mbjellat e tyre dhe ata i shohin ato të zverdhura (e të shkatërruara), pas kësaj, ata do të nxitojnë të mohojnë besimin (në Zot).** - Allahu i Lartësuar na tregon gjendjen e krijesave, që nuk tregojnë mirënjohje për Atë, me gjithë mirësitë e Tij dhe faktin se Ai e ngjall tokën pasi ka vdekur dhe është shkretuar, duke shpërndarë në të mëshirën e Tij. Nuk e mendojnë ata të mjerë se çfarë do

të ndodhte nëse Allahu do t'u lëshonte atyre bimëve një erë të fuqishme e shkatërruese? Si do të veprojnë kur ta shohin atë të zverdhur, gati për t'u shkatërruar? Këta mosmirënjohës do të nxitojnë të mohojnë besimin e drejtë. Ata harrojnë të gjitha mirësitë e shkuara dhe nguten të shprehin mohimin e Zotit. Këtyre të mjerëve nuk u bëjnë dobi këshillat e qortimet.

Ajetet 52 – 53

52. Ti (o Muhamed) nuk mund t'i bësh të vdekurit të dëgjojnë dhe as nuk mund t'i bësh të shurdhërit që ta dëgjojnë thirrjen, (sidomos) kur ata të kthejnë shpinën e largohen.

53. Ti as nuk mund t'i udhëzosh të verbrit që të shpëtojnë nga rruga e humbjes. Ti mund t'i bësh të dëgjojnë vetëm ata që besojnë në argumentet Tona dhe janë nështruar në Islam (për t'i zbatuar ato).

Shpjegimi i ajeteve

- **Ti (o Muhamed) nuk mund t'i bësh të vdekurit të dëgjojnë dhe as nuk mund t'i bësh të shurdhërit që ta dëgjojnë thirrjen, (sidomos) kur ata të kthejnë shpinën e largohen.** - Dhe sidomos kur ata: "...të kthejnë shpinën e largohen." Aq e pamundur është që këta të dëgjojnë e të kuptojnë atë që u bën dobi, saqë krahasohet me pamundësinë që të dëgjojë i shurdhëri ose i vdekuri.

- **Ti as nuk mund t'i udhëzosh të verbërit që të shpëtojnë nga rruga e humbjes.** - Sepse ata nuk kanë mundësi të shohin, për shkak të verbërisë së tyre.

- **Ti mund t'i bësh të dëgjojnë vetëm ata që besojnë në argumentet Tona dhe janë nështruar në Islam (për t'i zbatuar ato).** - Këta janë ata që përfitojnë dhe u bën dobi dëgjimi i udhëzimeve të Zotit. Janë ata që i besojnë argumentet e Zotit me zemrat e tyre dhe dorëzohen tërësisht në fenë e Tij. Ata i shoqëron vazhdimisht një forcë e madhe, që i shtyn të pranojnë këshillat dhe paralajmërimet. Zemrat e tyre e pranojnë imanin dhe janë të përshtatshme e të përgatitura për ta pranuar dhe vepruar sipas

tij. Ata besojnë çdo shenjë të sjellë nga Zoti dhe shprehin gatishmërinë për të zbatuar çdo urdhëresë dhe të largohen nga çdo ndalesë e Zotit, që është brenda mundësive të tyre.

Ajeti 54

54. Është Allahu Ai që ju krijon ju në një gjendje të dobët, dhe pas asaj dobësie ju jep fuqi, dhe pas fuqisë Ai sjell dobësi e thinja në kokë (pleqëri). Ai krijon siç dëshiron Ai. Ai është i Gjithëdituri e i Plotpushtetshmi.

Shpjegimi i ajetit

- **Është Allahu Ai që ju krijon ju në një gjendje të dobët, dhe pas asaj dobësie ju jep fuqi, dhe pas fuqisë Ai sjell dobësi e thinja në kokë (pleqëri).** - Allahu i Lartësuar na njofton rreth diturisë së Tij të gjerë, pushtetit madhështor dhe urtësisë së Tij absolute. Në fillim të krijimit, njeriu është shumë i dobët. Ai fillon si një pikë lëng, pastaj si një droçkë gjaku, pastaj si një copë mishi si kafshatë e pëtypur, derisa ai bëhet një krijesë me shpirt në barkun e nënës, nga ku pastaj lind e del në këtë botë. Gjatë kohës së fëmijërisë, kjo krijesë është shumë e dobët, e pafuqishme dhe ka nevojë për kujdes të vazhdueshëm. Pastaj Allahu i Lavdëruar e forcon dhe i jep fuqi këtij njeriu pak e nga pak, derisa ai arrin në kohën e rinisë, kur forcat dhe aftësitë e tij fillojnë e plotësohen. Njeriu forcohet qoftë nga ana fizike, qoftë ajo intelektuale e shpirtërore nëse do të besojë. Më vonë, vjen sërish faza e dobësimi dhe kthimit pas, që është koha e pleqërisë.

- **Ai krijon siç dëshiron Ai. Ai është i Gjithëdituri e i Plotpushtetshmi.** - Ai këtë e bën me urtësinë e Tij të madhe dhe të paanë. Një urtësi e kësaj është që njeriu të shohë dhe të bindet për dobësinë e tij, që të kuptojë mirë se koha e fuqisë së tij është e kufizuar nga dy faza dobësie, njëra para saj, në kohën e fëmijërisë, dhe njëra pas saj, në kohën e pleqërisë. Njeriu duhet të kuptojë se nga vetja e tij nuk pritet gjë tjetër veç mangësisë. Sikur të mos ishte fuqia që i jep Zoti, ai nuk do të arrinte atë forcë, me të

cilën krenohet. Ai duhet të mendojë edhe diçka tjetër: nëse fuqia e tij do të vazhdonte të shtohet, ai do të kalonte çdo kufi në padrejtësi e rebelim. Prej urtësisë së këtij rregulli të vendosur nga Zoti është që njerëzit ta njohin mirë pushtetin e Zotit mbi çdo gjë. Ai krijon gjërat, administron e rregullon çështjet dhe asgjë nga këto nuk e lodh Atë, nuk e dobëson e nuk ia pakëson forcën e pushtetin. Asnjë mangësi nuk mund të mendohet për pushtetin e cilësitë e Zotit të gjithësisë.

Ajetet 55 - 57

55. Ditën kur të vijë Ora (e Gjykimit), (për t'u shfaqësuar) keqbërësit do të betohen se paskan qëndruar (në këtë botë) veçse një orë. Po kështu kanë gënjyer ata edhe më parë (në dynja)!

56. Kurse ata të cilëve u është dhënë dituri dhe besim, do të thonë: "Ju keni qëndruar aq sa e pati caktuar Allahu, deri në Ditën e Ringjalljes. Kjo është Dita e Ringjalljes, por ju nuk e pranoni!"

57. Kështu, atë ditë atyre që kanë bërë padrejtësi, asnjë pendesë nuk u bën dobi e as që u kërkohet të arsyetohen.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ditën kur të vijë Ora (e Gjykimit), (për t'u shfaqësuar) keqbërësit do të betohen se paskan qëndruar (në këtë botë) veçse një orë.** - Allahu i Lartësuar na njofton rreth Ditës së Kijametit dhe faktit se ajo do të vijë befas dhe shumë shpejt. Kur të ndodhë Ora e Kijametit, keqbërësit do të betohen se kanë qëndruar (në këtë botë), veçse një orë. Ata do të betohen se kanë qëndruar në këtë dynja shumë pak, madje vetëm një orë. Këto fjalë i thonë në formën e justifikimit për mosbesimin e tyre, me shpresën se mbase u sjell ndonjë dobi. Ata duan të justifikohen me kohën e shkurtër, që nuk patën mundësi të reflektonin dhe të besonin. Por kjo është gënjeshtër dhe e papranueshme:

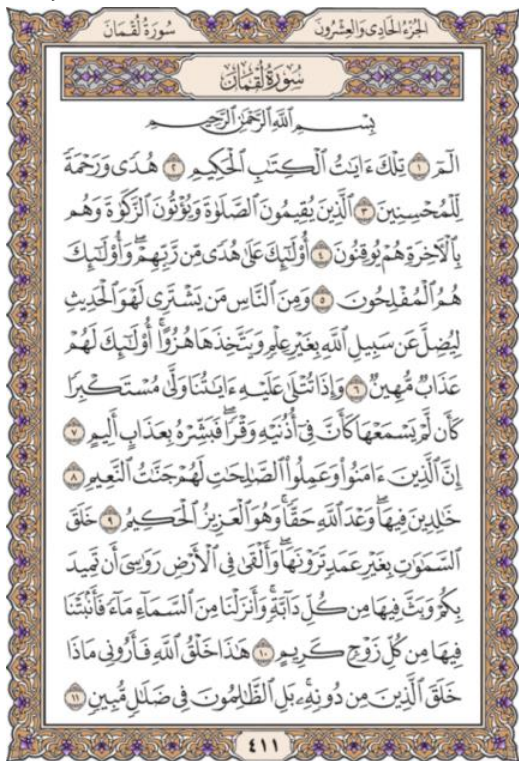
- **Po kështu kanë gënjyer ata edhe më parë (në dynja).** - Edhe kur kanë qenë në këtë jetë, ata bënin mashtrime e shpifje, për të justifikuar mosbesimin e tyre në Zot dhe

mospasimin e besimit të pastër. Ata e kanë refuzuar udhëzimin që profetët sollën nga Zoti i tyre. Ndërsa në ahiret ata mohojnë edhe atë që ka qenë për ta diçka e prekshme, pra, qëndrimin e gjatë në dynja dhe të mjaftueshëm për të besuar dhe reflektuar drejt. Ky është zakoni dhe morali tyre i ulët dhe i shëmtuar, dhe njeriu do të ringjallet në atë gjendje që ka vdekur.

- **Kurse ata të cilëve u është dhënë dituri dhe besim, do të thonë: "Ju keni qëndruar aq sa e pati caktuar Allahu, deri në Ditën e Ringjalljes.** - Allahu i Lartësuar i ka nderuar me dituri dhe iman. Dituria rreth së vërtetës është cilësi e tyre. Imani i tyre është i sigurtë, sepse ata i japin përparësi së vërtetës. Kështu, duke qenë se ata e njohin mirë të vërtetën dhe i japin përparësi asaj mbi çdo gjë tjetër, atëherë edhe fjalët e tyre janë të vërteta dhe në përputhje të plotë me veprat e tyre. Ata janë të parët që bëjnë ato punë të mira që ua mësojnë të tjerëve. Ata gjithmonë thonë të vërtetën kur flasin. Ata thonë atë ditë: "Ju keni qëndruar aq sa e pati caktuar Allahu, deri në Ditën e Ringjalljes. Ju keni qëndruar në atë jetë aq sa ishte caktuar në kaderin dhe ligjin e Zotit. Ju jetuat në dynja mjaftueshëm, aq sa çdo njeri mund të mendojë e të meditojë dhe kush dëshiron, të mund të nxjerrë mësim. Megjithatë, ju vazhduat me mohim, derisa tani jeni të ringjallur përpara Zotit, në pritje të llogarisë.

- **Kjo është Dita e Ringjalljes, por ju nuk e pranoni!** - Ju e mohoni ringjalljen, prandaj tani, në Ditën e Gjykimit, pretendoni se në dynja nuk qëndruat mjaftueshëm për të besuar e gjykuar drejt. A thua se nuk patët kohë të mjaftueshme që të ktheheshit tek Zoti të penduar e të nështruar për ta adhuruar Atë! Padituria ishte ajo që ju priu dhe mosbesimi e mohimi i të vërtetës u bë i pandashëm për ju.

- **Kështu, atë ditë atyre që kanë bërë padrejtësi, asnjë pendesë nuk u bën dobi...** - Edhe nëse pretendoni se nuk dinit gjë dhe nuk ju patën ardhur argumentet ose

se nuk patët kohë e mundësi të mjaftueshme për të besuar. Kështu do të dalë i qartë mashtrimi juaj. Kjo do të ndodhë me dëshminë e njerëzve të ditur dhe besimtarë. Madje, për këtë do të dëshmojnë edhe vetë lëkurat, duart e këmbët e tyre! Edhe nëse kërkojnë që t'u jepet mundësia të kthehen në dynja, që të mos bëjnë ashtu siç bënë, por të pendohen e besojnë, atyre nuk do t'u jepet kjo mundësi. Tashmë koha për të shprehur pendesë dhe për të ndryshuar ka marrë fund dhe askujt nuk i pranohet justifikimi.

- e as që u kërkohet të arsyetohen. - Ata nuk do të mund të largojnë dënimin, që e meritojnë, kundër vetes së tyre, e as do t'u jepet mundësia për këtë.

Ajetet 58 – 60

58. Ne u kemi sjellë njerëzve në këtë Kur'an çdo lloj shembulli. Megjithatë, çfarëdo argumenti që t'u sjellësh atyre, ata që nuk besojnë gjithmonë do të thonë: "Ju nuk bëni gjë tjetër, veçse thoni kotësira!"

59. Kështu i vulos Allahu zemrat e atyre që nuk duan të kuptojnë.

60. Prandaj, bëj durim, sepse premtimi i Allahut është i vërtetë, e kurrë mos lejo të të lëkundin vendosmërinë ata që kanë dyshime!

Shpjegimi i ajeteve

- Ne u kemi sjellë njerëzve në këtë Kur'an çdo lloj shembulli. - Kjo tregon për përkujdesin e madh të Zotit për ne, për mëshirën e butësinë e Tij të madhe kur Ai na mëson atë që nuk e dimë. Ai thotë: "Ne u kemi sjellë njerëzve në këtë Kur'an çdo lloj shembulli." Nëpërmjet këtyre shembujve, Allahu na sqaron të vërtetën dhe çështjet që duhet t'i dimë. Kështu, askush nuk do të ketë më justifikim para Zotit. Nëpërmjet disa shembujve, Allahu i Lartësuar i përaftron gjërat konceptuale përmes gjërave të prekshme e të dëshmueshme nga shqisat, që njerëzit t'i kuptojnë më mirë. Ndërsa në disa raste të tjera, Ai i pasqyron e i përshkruan ngjarjet që do të ndodhin aq realisht, saqë duket se ato tashmë kanë ndodhur dhe kanë përfunduar. Në Kur'an sillen shumë shembuj të tillë. Edhe në këto ajete kemi një shembull të tillë. I Lartësuari na tregon se çfarë do të ndodhë Ditën e Kijametit dhe për gjendjen e keqbërësve atë ditë. Ai na tregon për keqardhjen e tyre të madhe dhe se prej tyre nuk do të pranohen justifikimet, autokritikat apo keqardhjet. Mohuesit e fesë janë të padrejtë dhe dinë veçse të mohojnë me kokëfortësi e inat të vërtetën e qartë:

- Megjithatë, çfarëdo argumenti që t'u sjellësh atyre, ata që nuk besojnë gjithmonë do të thonë: "Ju nuk bëni gjë tjetër, veçse thoni kotësira!" - Edhe nëse u sjell ndonjë shenjë mrekulli, që tregon se ajo që solle prej Zotit është e vërtetë, ata që nuk besojnë gjithmonë do të thonë: "Ju thoni kotësira!" Kështu, thonë për të vërtetën se ajo është e kotë. Në këtë mënyrë reagojnë ata ndaj shenjave e mrekullive të Allahut, sepse zemrat e tyre janë të mbushura me kufër, refuzim dhe padrejtësi, si dhe për shkak të vulosjes së zemrave të

tyre. Ato zemra i vulos Zotit, ndaj janë tërësisht të pantesuara rreth Zotit e besimit të vërtetë.

- **Kështu i vulos Allahu zemrat e atyre që nuk duan të kuptojnë.** - Në ato zemra nuk hyn mirësia dhe ata nuk arrijnë që t'i konceptojnë gjërat ashtu siç duhet. Madje, të vërtetën e shohin të kotë dhe të kotën e shohin si të vërtetë.

- **Prandaj, bëj durim, sepse premtimi i Allahut është i vërtetë...** - Ki durim për të zbatuar urdhëresat e Zotit dhe në përpjekjet për të ftuar njerëzit në rrugën e Tij. Nëse ata kundërshtojnë, mos u dëshpëro dhe mos ndalo nga rruga jote! Gjithmonë mbaj mend se: premtimi i Allahut është i vërtetë. Për këtë nuk ka asnjë dyshim. Kujtimi i vazhdueshëm i këtij fakti është një ndihmë e madhe dhe një nxitje e fortë e durimit. Kur njeriu sigurohet se veprat e tij kurrë nuk do të humbasin, por do të gjejnë të plotë shpërblimin, i duket e lehtë dhe e përbalueshme çdo vështirësi e vuajtje gjatë rrugës. Çdo gjë e vështirë i bëhet e thjeshtë dhe çdo punë e madhe që kryen i duket e vogël dhe e pakët, prandaj punon gjithmonë e më shumë.

- **...e kurrë mos lejo të të lëkundin vendosmërinë ata që kanë dyshime!** - Këta kanë iman të dobët dhe nuk kanë siguri, prandaj dhe qëllimet i kanë të ulta dhe durimin e pakët. Kurrë mos të të plogështojnë dhe frenojnë këta lloj njerëzish! Nëse nuk tregohesh i kujdeshëm me ta, do të të plogështojnë dhe do të të bëjnë të paqëndrueshëm në zbatimin e urdhëresave. Dobësia e shpirtit njerëzor i ndihmon ata, ndaj të shtyjnë që t'u përgjasosh dhe t'i miratosh ata. Ajeti tregon se çdo besimtar i mirë që ka siguri të fortë në besim dhe gëzon një mendje të shëndoshë, e ka të lehtë të jetë i durueshëm dhe këmbëngulës në jetën sipas fesë së tij. Ndërsa ai që është i dobët në sigurinë dhe logjikën e tij, është i dobët edhe në durimin për të jetuar sipas fesë së tij. I pari është si thelpinjtë e arrës, ndërsa i dyti është si

lëvozhga e saj! E lus Allahun të na ndihmojë e të na ruajë!

Surja 31: Lukman (mekase) 34 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 5

1. Elif, Lam, Mim.

2. Këto janë ajetet e një libri plot urtësi.

3. Ato janë udhëzim i plotë e mëshirë për ata që janë vepërmirë;

4. për ata që e falin namazin rregullisht, japin zekatin dhe janë plotësisht të bindur (në zemrat e tyre) për jetën tjetër (ahiretin).

5. Vetëm ata janë të udhëzuar në Rrugën e Drejtë nga Zoti i tyre dhe vetëm ata janë të shpëtuarit.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar na tregon për madhësinë e këtij libri, duke thënë:

- **Elif, Lam, Mim. Këto janë ajetet e një libri plot urtësi.** - Ajetet e tij janë plot urtësi dhe ligje të dobishme. E si të mos jenë të tilla, kur burimi i tyre është i Urti, i Gjithëdituri për të gjitha të fshehtat? Tregues i madhësisë dhe urtësisë së këtij libri është edhe fakti që ajetet e tij janë sjellë me termat më të bukura, më shprehëse, më të qarta dhe më të kuptueshmet. Ato kumtojnë mesazhet dhe urtësitë më të bukura dhe më madhështore. Tregues i madhësisë dhe urtësisë së tyre është edhe fakti që ato janë të ruajtura nga ndryshimi e devijimi, nga shtesat, pakësimi dhe nga tjetërsimi; të gjitha lajmet e shkuara dhe të ardhme, lajmet e fshehta, të gjitha janë tërësisht në përputhje të plotë me realitetin. Realiteti gjithmonë i vërteton plotësisht këto lajme. Ato nuk bien ndesh me asnjë prej librave të shpallur nga Zoti më parë. Asnjë lajm i zbritur shpallur profetëve nuk mund të bjerë ndesh me të vërtetën. Kurrë nuk ka ndodhur dhe nuk ka për të ndodhur që ajetet e Librit të Zotit të bien ndesh me logjikën e pastër dhe realitetin. Prej madhësisë dhe urtësisë të këtij libri është fakti që: çdo urdhëresë e tij është mirësi e pastër, pa asnjë të keqe në të

ose mirësia e saj është më e madhe se e keqja. Gjithashtu, çdo ndalesë e tij vjen për diçka që është ligësi pa asnjë mirësi në të, ose dëmi i saj është më i madh se dobia. Po të vëresh me kujdes, shumë herë, kur Allahu urdhëron për diçka, na tregon gjithashtu edhe urtësitë dhe dobitë e shumta të atij urdhri dhe zbatimit të tij. Po kështu, kur na ndalon për diçka, përmend edhe dëmet e shumta që ka ajo për të cilën na ndalon. Tregues i madhështisë së Kur'anit është edhe fakti që në të përmenden së bashku, si inkurajimi dhe nxitja për punë të mira, ashtu edhe kërcënimimi për dënim. Gjithashtu, ai ka këshilla të urta, që prekin shpirtit dhe zemrat e gjalla. Prej këtyre këshillave rregullohen dhe ndriçohen shpirtit e të mirëve. Ata urtësohen dhe gjykojnë drejt dhe pastaj gjejnë rrugën e punëve të mira dhe të mbara, që të punojnë me këmbëngulje e gjallëri. Prej madhështisë së këtij Libri është edhe fakti që në të nuk gjen asnjë kundërthënie e kontradiktë. Edhe pse shumë nga historitë dhe dispozitat përsëriten, ato janë tërësisht në përputhje me njëra tjetrën, si edhe shpjeguese e qartësuese. Sa më shumë të meditojë në to i urti, aq më shumë mrekullohet kur sheh atë harmoni dhe përputhshmëri. Ajetet plotësojnë e sqarojnë njëri tjetrin. Atëherë e kupton se ky Libër është vërtet i zbritur nga Allahu, që është i Urtë e i Lavdëruar. Por edhe pse është një Libër që fton në virtytet e larta dhe ndalon nga ligësitë, shumica e njerëzve janë të privuar nga drita dhe udhëzimi që Ai ofron, sepse ata i kanë kthyer shpinën besimit dhe të punuarit dhe të jetuarit sipas tij - përveç atyre që Allahu ua ka bërë mbarë dhe i ka ruajtur. Këta janë bamirësit si në marrëdhëniet me Zotin, ashtu edhe në marrëdhëniet me krijesat e Zotit.

- Ato janë udhëzim i plotë... - Ajetet e Kur'anit janë udhëzim për ta. Ai u ndriçon e tregon rrugën e drejtë dhe i mëson si të ruhen e të shpëtojnë nga rrugët e zjarrit. Ai është gjithashtu:

- ...mëshirë për ata që janë vepërmirë... - Nëpërmjet kësaj mëshire, ata përjetojnë lumturinë në dynja dhe në ahiret. Ajo do t'u mundësojë atyre mirësi të shumta dhe shpërblime të pamata. Me mëshirën e Zotit, ata i pret veçse lumturia dhe gëzimi dhe siguria e ruajtja nga devijimi dhe dëshpërimi. Më tej, Allahu përshkruan bamirësit që kanë arritur gradën e ihsanit.

- ...për ata që e falin namazin rregullisht, japin zekatin dhe janë plotësisht të bindur (në zemrat e tyre) për jetën tjetër (ahiretin). - Ata janë të pajisur me dituri të plotë rreth besimit, pra, janë në gradën e *jakin-it* - sigurisë së plotë, gjë kjo që i bën ata të punojnë dhe jetojnë sipas këtij besimi dhe të jenë të mbushur me frikë nga Allahu dhe ndëshkimi i Tij. Ky është shkaku që ata iu largohen gjynaheve dhe mosbindjes ndaj Tij. Pastaj i Lartësuar i përshkruan ata duke thënë se bëjnë punë të mira, duke veçuar dy më të rëndësishmet.

1. Namazin, i cili bëhet me sinqeritetin e plotë për Zotin dhe ndërtohet nga lutjet dhe fjalët e sinqerta drejtuar Atij. Namazi është një adhurim gjithëpërfshirës, në të cilin marrin pjesë zemra, gjuha dhe gjymtyrët. Namazi është ndihma dhe forca kryesore, që të ndihmon për të gjitha veprat e tjera të mira.

2. Zekatin, i cili e pastron njeriun nga cilësitë e ulta dhe i sjell dobi vëllait musliman, duke përmbushur nevojat e tij. Nëpërmjet zekatit, njeriu tregon se Ai parapëlqeu më shumë dashurinë për Allahun, sesa dashurinë për pasurinë. Për këtë arsye, Ai e shpenzon për hir të Allahut pasurinë e tij, që e do aq shumë, për diçka që do edhe më shumë, pra, për të kënaqur Allahun e Lartësuar .

- Vetëm ata janë të udhëzuar në Rrugën e Drejtë nga Zoti i tyre... - Këta janë bamirësit, që arrijnë gradën e ihsanit përmes diturisë së plotë, korrekte e të vërtetë, si edhe punës së sinqertë dhe jetës sipas saj. Këta janë të udhëzuar nga Zoti i tyre. Ky udhëzim u është dhuruar nga Zoti i tyre, i cili vazhdimisht e pandërprerë kujdeset për

ta, duke u dhuruar nga mirësitë e Tij dhe duke i ruajtur nga fatkeqësitë e ligësitë. Ky udhëzim i plotë është pjesë e asaj që quhet “*terbijetul hasa*” - përkujdesit të posaçëm, që Zoti e ofron veçse për të dashurit e Tij. Ky është lloji më i lartë dhe më i plotë i përkujdesit të Zotit për krijesat.

- ...dhe vetëm ata janë të shpëtuarit. - Këta arrijnë që të kënaqin Zotin e tyre, dhe kështu fitojnë mirësitë dhe shpërblimet e kësaj jete dhe të ahiretit. Këta shpëtojnë nga zemërimi dhe ndëshkimi i Allahut. Kështu ndodh me këta fatbardhë, sepse ata ndjekin rrugën e shpëtimit nga e keqja dhe të arritjes së mirësisë. Kjo është rruga e vetme për të arritur mirësinë e dynjasë dhe ahiretit.

Ajetet 6 – 9

6. Ka njerëz që sajojnë tregime të kota, me qëllim që t'i largojnë njerëzit prej rrugës së Allahut pa patur aspak dituri dhe tallen me ajetet e Librit (të Allahut). Për ta është përgatitur një dënim poshtërues.

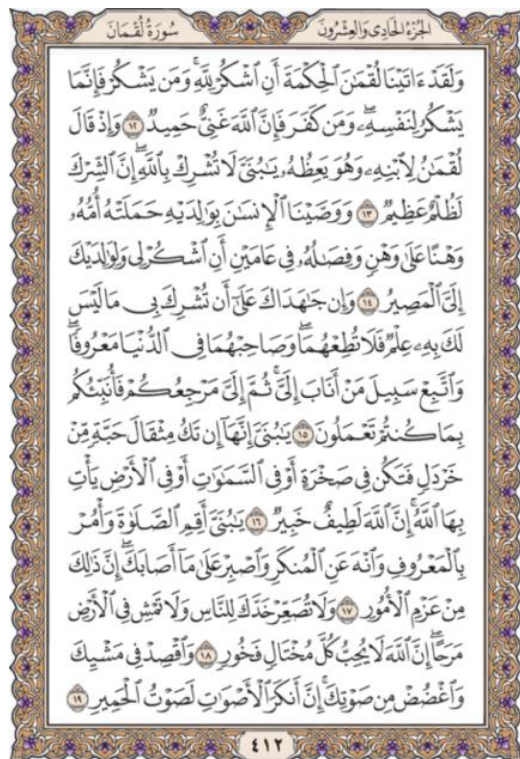
7. E kur ajetet Tona i këndohen ndonjërit prej tyre, ai i kthen shpinën me mendjemadhësi dhe bën sikur nuk i dëgjon ato, sikur të dy veshët i janë shurdhuar keq. Përgëzoji ata për një dënim të dhembshëm!

8. Nuk ka dyshim se, për ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira, janë përgatitur kopshte plot mirësi.

9. Ata do të jenë atje përgjithmonë, dhe ky është premtimi i vërtetë i Allahut. Ai është i Gjithëfuqishmi e i Urti.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi besimtarët bamirës, që u ndriçuan me udhëzimin e Kur'anit dhe u përkushtuan në jetën sipas Tij, vijon me ata që i kthejnë shpinën Atij dhe nuk arrijnë të ngrenë kokë e të hapin sytë me dritën e Tij. Këta të mjerë ndëshkohen duke u privuar nga drita e udhëzimi i Kur'anit dhe duke mbushur zemrat me fjalë e besime të kota dhe të pabaza. Ata ndëshkohen, sepse braktisin fjalën më të lartë dhe më të mirë, dhe vendin e saj në zemrat e tyre e zë fjala

më e ulët dhe besimi më i keq dhe i shëmtuar.

- Ka njerëz që sajojnë tregime të kota, me qëllim që t'i largojnë njerëzit prej rrugës së Allahut pa patur aspak dituri dhe tallen me ajetet e Librit (të Allahut). -

Ka njerëz që janë të privuar nga drita dhe e mira, për vetë ligësinë dhe zgjedhjen e tyre të shëmtuar. Ata preferojnë ligësinë, duke e blerë atë dhe duke dhënë si çmim çdo gjë, për ta arritur. Por çfarë preferojnë dhe blejnë këta njerëz? Ata blejnë: "...tregime të kota, që t'i largojnë njerëzit prej rrugës së Allahut...", janë fjalë që e shpërqendrojnë dhe e plogështojnë zemrën nga e mira dhe e devijojnë atë nga qëllimet e larta për të cilat edhe është krijuar. E tillë është çdo fjalë haram e ndaluar nga Zoti, çdo fjalë e kotë dhe e padobishme, çdo tërësi fjalësh që ta zbukurojnë kufirin, shfrenimin e mosbindjen ndaj Zotit, çdo fjalë që të largojnë dhe pengojnë nga e vërteta, çdo fjalë e kotë, përmes së cilës polemizohet kundër së vërtetës dhe synon të mbulojë e keqtrëgojë të vërtetën; çdo fjalë që Zoti e ka ndaluar, si

përgojimi, shpifja, mashtrimi, gënjeshtër, fyerja e fjalët e shëmtuara, muzika e veglat muzikore, që konsiderohen si zëri i shejtanit. Po kështu, janë edhe ato lloj argëtimeve që nuk i sjellin robit dobi as në dynja e as në ahiret. Këta lloj njerëzish i blejnë këto lloj fjalësh shpërqendruese e penguese nga e vërteta me një qëllim: "...që t'i largojnë njerëzit prej rrugës së Allahut...", pasi kanë humbur rrugën për veten e vet, sepse devijimi sjell devijimin. Humbja që shkakton këto kotësira është pikërisht pengimi nga fjalët dhe veprat e mira, nga e vërteta dhe angazhimi me të, nga rruga e drejtë dhe përkushtimi ndaj saj. Ky devijim mund të arihet veçse duke e keqparaqitur të vërtetën dhe udhëzimin e drejtë dhe duke tallur e nënçmuar shenjat, shpalljet dhe urdhëresat e Zotit, si dhe me ata që i ftojnë njerëzit në këto urdhëresa. Kështu, nga njëra anë, ata reklamojnë dhe lëndojnë ligësinë dhe të kotën, duke inkurajuar për të dhe, nga ana tjetër, çënojnë dhe shajnë të vërtetën, duke u tallur me të dhe me përhapësit e saj. Kjo bën që shumë njerëz të paditur të mashtrohen dhe të devijojnë. Ata mashtrohen nga fjalët e këtyre mashtruesve dhe joshen prej tyre, sepse nuk dinë të dallojnë dhe të shohin realitetin.

- **Për ta është përgatitur një dënim poshtërues.** - Këtë dënim e meritojnë, sepse humbin vetveten dhe shkaktojnë humbjen dhe devijimin e të tjerëve. Ata i marrin me tallje shpalljet e Zotit dhe mohojnë të vërtetën e qartë:

- **E kur ajetet Tona i këndohen ndonjërit prej tyre...** - Që të mësojë e që të mund të nënshtrohet të jetojë sipas tyre...

- **...ai i kthen shpinën me mendjemadhësi...** - E refuzon, siç bën një kryeneç që e refuzon me forcë ftesën e Allahut dhe që në zemrën e tij nuk ka hyrë asgjë nga e vërteta që të mund të ndikojë në të. Këta i kanë kthyer shpinën tërësisht së vërtetës dhe nuk e duan atë. Allahu i përshkruan duke thënë:

- **...dhe bën sikur nuk i dëgjon ato...** - Madje, edhe më keq akoma:

- **...sikur të dy veshët i janë shurdhuar keq.** - Sikur veshët e tyre nuk dëgjojnë asnjë zë. Këta nuk kanë asnjë mundësi që në zemrat e tyre të hyjë ndonjë udhëzim që t'u hapë sytë.

- **Përgëzoi ata për një dënim të dhembshëm!** - Jepu këtë "përgëzim", që do t'ua mbushë zemrat me trishtim, dëshpërim dhe frikë. Ai do t'i mbulojë me errësirë, ligësi dhe pluhur. Përgëzoi ata me një dënim të dhembshëm! Ai dënim do t'i mbushë me dhimbje zemrat e tyre dhe do t'u përfshijë trupat. Askush nuk mund ta përshkruajë dhe as që e di realisht se si është ai ndëshkim. Ky është "përgëzimi" për të ligjtë. Ai është "përgëzimi" më i dhembshëm dhe më i shëmtuar. Ndërsa në lidhje me përgëzimin e të mirëve, Allahu thotë:

- **Nuk ka dyshim se, për ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira...** - Këta kryejnë bashkë adhurimet e brendshme, duke përkryer çështjet e imanit, dhe adhurimet e jashtme, duke përkryer veprat e Islamit dhe veprat e mira që kënaqin Zotin. Për këta, Zoti thotë:

- **...janë përgatitur kopshte plot mirësi.** - Ky është përgëzimi për ata që punojnë dhe përgatiten.

- **Ata do të jenë atje përgjithmonë...** - Do të jenë përjetësisht në Xhenetin e mirësive, për zemrën, shpirtin dhe trupin.

- **...dhe ky është premtimi i vërtetë i Allahut.** - Nuk ka mundësi që ai premtim të shkelet, të ndryshojë apo të tjetërsohet.

- **Ai është i Gjithëfuqishmi e i Urti.** - Allahu është i plotë në pushtetin, fuqinë dhe krenarinë e Tij. Ai është absolut në urtësinë e Tij. Pikërisht me krenarinë dhe urtësinë e Tij, Ai udhëzon dhe lë në humbje. Në vijim, Allahu i Lartësuar u tregon njerëzve disa krijesa madhështore, që tregojnë pushtetin e Tij, bukurinë e urtësisë së Tij dhe shumë e shumë mirësi, që janë gjurmë të mëshirës së Tij. Ai thotë:

Ajetet 10 - 11

10. Ai i krijoi qiejt pa shtylla që të mund të shihen nga ju; vendosi në tokë male të palevizshme, që ajo të mos luajë vendi së bashku me ju; shpërndau nëpër të (në tokë) nga të gjitha gjallesat. Ne e zbresim ujin nga qielli dhe bëjmë që të mbijnë në tokë nga çdo lloj bime të dobishme në çift.

11. I tillë është krijimi i Allahut. Më tregoni, atëherë (o ju idhujtarë), çfarë kanë krijuar ata të tjerët? Jo, asgjë (nuk kanë krijuar), por idhujtarët janë në humbje të qartë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ai i krijoi qiejt pa shtylla që të mund të shihen nga ju...** - Allahu krijoi gjithë ata qiej, me madhësinë, gjerësinë e lartësinë e tyre të madhe. Ai i krijoi: "...pa shtylla që të mund të shihen nga ju." Ato janë pa shtylla mbajtëse, sepse në të kundërt do të shiheshin. Ato qëndrojnë dhe funksionojnë me fuqinë dhe urdhrin e Zotit.

- **dhe vendosi në tokë male të palëvizshme...** - Ai vendosi male madhështore kudo në tokë, që ajo:

- **që të mos luajë vendi së bashku me ju...**

- Nëse Allahu nuk do të kishte bërë malet, toka do të ishte e paqëndrueshme për njerëzit, për të jetuar normalisht në të.

- **dhe shpërndau nëpër të (në tokë) nga të gjitha gjallesat.** - Ai përhapi në tokë nga të gjitha llojet e gjallesave, që i janë nënshtruar dhe janë në shërbim të njeriut. Pasi i përhapi në tokë, Ai u siguroi atyre edhe rizkun për të jetuar, prandaj zbret nga qielli ujë të begatshëm e plot mirësi:

- **Ne e zbresim ujin nga qielli dhe bëjmë që të mbijnë në tokë nga çdo lloj bime të dobishme në çift.** - Mirësi të shumta, të bukura, të hijshme dhe të dobishme e plot begati. Me bimësinë ushqehen kafshët dhe gjallesat.

- **I tillë është krijimi i Allahut.** - Krijimi i botës së epërme dhe asaj të poshtme, sendeve gjallesave dhe krijimi i çdo gjëje të nevojshme për to është bërë nga Allahu i

vetëm e i pashoq. Të gjithë e pranojnë këtë fakt, edhe ju, o idhujtarë!

- **Më tregoni, atëherë (o ju idhujtarë), çfarë kanë krijuar ata të tjerët?** - Domethënë, ata të cilët ju ia përshkruani Zotit si shokë e partnerë dhe u luteni e i adhuron. Duke qenë se ju i adhuronit e u luteni, duhet që edhe ata të kenë krijuar diçka ashtu si krijimi i Zotit dhe të furnizojnë ashtu siç bën Zoti. Nëse ata idhuj kanë ndonjë pushtet në këtë drejtim, atëherë më tregoni që të vërtetoni saktësinë e adhurimeve tuaja dhe të tregoni se ata e meritojnë adhurimin tuaj. Por sigurisht ata nuk kanë asnjë mundësi që të mund të gjejnë ndonjë gjë që të jetë krijimi i tyre, sepse edhe vetë e pranojnë se Allahu është i vetmi krijues e furnizues i krijesave. Kështu vërtetohet kotësia e adhurimit të këtyre idhujve, sepse ata nuk kanë krijuar gjë që të meritojnë për shkak të saj të adhurohen. Adhurimet që këta u përkushtojnë idhujve është nga padituria dhe përhumbla e tyre. Prandaj edhe tha:

- **Jo, asgjë (nuk kanë krijuar), por idhujtarët janë në humbje të qartë.** - Janë në një humbje të qartë dhe të dukshme për këdo, sepse ata adhurojnë diçka që nuk u sjell dobi e as dëm, diçka që nuk u jep jetë e as kanë në dorë vdekjen dhe as ringjalljen. Ata adhurojnë kotësira dhe kanë braktisur sinqeritetin për Krijuesin e Furnizuesin, për Atë që ka në dorë të gjitha çështjet.

Ajetet 12 - 19

12. Ne i dhamë Lukmanit urtësi dhe e urdhëruam të ishte mirënjohës ndaj Allahut. Çdokush që është mirënjohës, këtë e bën për veten e vet. Dhe çdokush që është mosmirënjohës, le ta dijë se Allahu është i Pasur dhe i Lavdëruar.

13. Lukmani, duke e këshilluar, i tha të birit: "O biri im! Mos i bëj shok Allahut, sepse idhujtaria është vërtet padrejtësia më e madhe!"

14. Ne e kemi urdhëruar njeriun që të jetë bamirës ndaj prindërve të tij. Nëna e vet e bart atë mund pas mundi dhe pas dy vjetësh ia ndan gjirin. (E porositëm)

"Të jesh mirënjohës ndaj Meje dhe ndaj dy prindërve të tu! Vetëm tek Unë është kthimi juaj.

15. Por nëse ata të dy të shtyjnë që ti të më bësh Mua shok (në adhurimin për mua), për çka ti nuk ke aspak dije, atëherë mos iu bind atyre; megjithatë, për çështjet e jetës së kësaj bote, të sillësh mirë me ta. Pasoje (me përkushtim) rrugën e atij që është kthyer (i penduar e i nënshtruar) drejt Meje. Në fund, ju tek Unë do të ktheheni të gjithë dhe Unë do t'ju tregoj atë që keni bërë.

16. "O biri im (tha Lukmani)! (Ditën e Gjykimit) Allahu ka për ta sjellë (prej veprave të robit) edhe një thërmijë të vogël sa një farë sinapi, edhe në qoftë ajo e fshehur nën një rrasë guri, ose (diku) në qiej ose në tokë. Vërtet, Allahu është shumë i Mëshirshëm dhe i Gjithëditur.

17. O biri im! Fale namazin rregullisht, urdhëro për çfarë është e drejtë dhe ndalo nga çfarë është e keqe dhe bëj durim në çfarëdo që të të godasë! Vërtet, këto janë nga çështjet më të vyera (e të shpërblyeshme).

18. Mos ua kthe shpinën njerëzve me mendjemadhësi dhe mos ec nëpër tokë si kryeneç, sepse Allahu nuk e do atë që tregohet mendjemadh e mburravec!

19. Gjithashtu, ji modest në ecjen tënde dhe fol me zë të ulët, sepse zëri më i vrazhdë është pallma e gomarit.

Shpjegimi i ajeteve

- Ne i dhamë Lukmanit urtësi dhe e urdhëruam të ishte mirënjohës ndaj Allahut. - Allahu i Lartësuar na tregon rreth mirësive të shumta, me të cilat e veçoi Lukmanin, këtë rob dhe adhurues të zgjedhur. Ai e dalloi atë me dituri dhe urtësi të madhe. Ai i dhuroi dituri rreth të vërtetës dhe dispozitave të fesë. Ai mundësoi të njihje hollësi dhe detaje të shumta të ligjit dhe urtësive të Zotit. Por i dhuroi edhe urtësi të madhe në gjithë këtë dituri, sepse ndoshta njeriu mund të jetë i ditur, por jo i urtë. Ndërsa atij që i ka dhënë urtësi, patjetër që i ka dhënë edhe dituri. Urtësia

presupozon edhe diturinë. Madje, ajo presupozon edhe të punuarit sipas diturisë. Prandaj edhe shumë dijetarë e kanë përkufizuar urtësinë si: dituri e dobishme dhe puna sipas asaj diturie. Kështu, duke qenë se i dhuroi një mirësi kaq të madhe, e urdhëroi që të tregohej mirënjohës për atë që i dhuroi, që Ai t'ia shtonte nga bujaria e Tij dhe ta bekonte e lartësonte më shumë. Pastaj e njoftoi se mirënjohja dhe mirësitë që ajo sjell me vete, janë thjesht në dobi të mirënjohësve, pasi Allahu nuk ka nevojë për të.

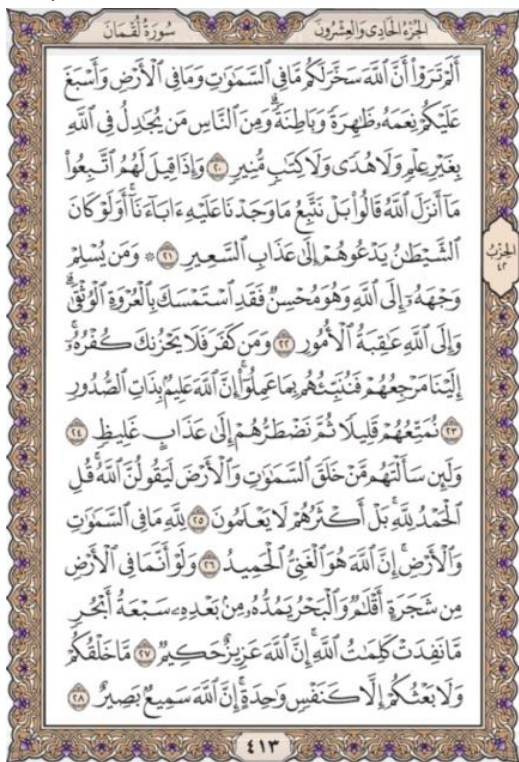
- Çdokush që është mirënjohës, këtë e bën për veten e vet. Dhe çdokush që është mosmirënjohës, le ta dijë se Allahu është i Pasur dhe i Lavdëruar. - Kështu, ai që mohon dhe tregohet mosmirënjohës demton thjesht vetveten. Allahu është El Ganij - i Pasur, që s'ka nevojë për krijesat e Tij. Ai është El Hamid - i Lavdëruar për gjithçka që ka caktuar dhe ka ligjëruar, si në ligjin e Sheriatit, ashtu edhe në ligjin e krijimit të Tij. Ai është i Pasur dhe Jonevojtar, dhe kjo është domosdoshmëri e Qenies së Tij. Me fjalë të tjera, Ai është Zot, i Plotë dhe Absolut, prandaj dhe si i tillë Ai është El Ganij dhe është El Hamid - i Lavdëruar në emrat cilësitë dhe atributet e Tij. Allahu është i lavdëruar, dhe çdo gjë që Ai ka krijuar e përcaktuar është e bukur dhe e drejtë. Që të dyja këto cilësi janë tregues të madhështisë së Allahut dhe të faktit që Ai është i Plotë dhe Absolut. Vetëm njëra prej tyre do të tregonte se Ai është i Plotë e Absolut dhe përmendja e të dyjave bashkë e përforcon edhe më shumë këtë fakt. Mufesirët kanë mendime të ndryshme për çështjen, a ka qenë Lukmani profet apo jo? Por Allahu i Lartësuar ka përmendur veçse faktin se i dha atij urtësi dhe përmend disa këshilla që ai i dha të birit, të cilat tregojnë për urtësinë dhe maturinë e Lukmanit. Në këto këshilla përmenden themelet më të mëdha të urtësisë dhe rregullat bazë të saj.

- Lukmani, duke e këshilluar, i tha të birit: "O biri im! Mos i bëj shok Allahut, sepse idhujtaria është vërtet padrejtësia

më e madhe!” - Lukmani iu drejtua të birit me disa fjalë këshilluese, që përmbajnë urdhëra e ndalesa nga njëra anë, por duke përmendur edhe inkurajime dhe kërcënime, në të njëjtën kohë. Kështu, këshilla është më e plotë dhe dobiprurëse kur shoqërohet me të tilla fakte e fjalë inkurajuese dhe kërcënuese. Fillimisht, Lukmani e urdhëroi për sinqeritet e teuhid dhe e ndaloi nga shirku. Pastaj i shpjegoi edhe shkaku se përse duhet t'u përmbahej këtyre këshillave, duke thënë: “O biri im! Mos i bëj shok Allahut, sepse idhujtaria është vërtet padrejtësia më e madhe!” Pse është padrejtësia më e madhe? Sepse nuk ka poshtërsi dhe paturpësi më të madhe sesa ta krahasosh krijesën, që është krijuar nga balta, me Krijuesin, që ka në pronësinë e Tij çdo gjë. Këta të mjerë krahasojnë atë që nuk ka asgjë në dorë me atë që ka çdo çështje në dorë e Tij; krahasojnë të varfërin nga çdo drejtim me Zotin, Krijuesin që është i Plotë, Absolut dhe i Pasur nga çdo drejtim; krahasojnë atë që nuk ka në dorë asnjë thërmijë mirësie, as për veten e as për të tjerët, me Atë që çdo mirësi është dhe buron nga bujaria e Tij, qofshin mirësitë e dynjasë, qofshin mirësitë të fesë e besimit dhe mirësi të ahiretit, mirësitë e trupave dhe të shpirtave. Ai jep çdo mirësi dhe vetëm Ai i largon dhe të ruan nga çdo ligësi. Atëherë, a ka padrejtësi më të madhe se kjo? Allahu i Madhëruar na ka krijuar për ta adhuruar Atë si një të vetëm sinqerisht dhe duke jetuar sipas Ligjit të Tij. Nëse e bëjmë këtë, e kemi vlerësuar dhe nderuar trupin dhe shpirtin që Zoti na ka dhënë. Por nëse njeriu cënon teuhidin dhe zhytet në errësirën e adhurimit të kotësirave, që nuk kanë në dorë asgjë, ky është vërtet një poshtërim e nënçmim i shpirtit dhe trupit, që Zoti të ka dhënë dhe konsiderohet si padrejtësia më e madhe ndaj vetvetes. Pasi e urdhëroi për të plotësuar hakun e Zotit, për teuhidin e Tij, që do të thotë ta adhurosh Allahun si një të vetëm dhe të largohesh nga shirku, Lukmani i urtë vijon që të urdhërojë e të këshillojë të birin për të plotësuar

detyrën tjetër më të rëndësishme pas plotësimit të hakut të Zotit, që është bamirësia ndaj prindërve. Ai thotë:

- Ne e kemi urdhëruar njeriun që të jetë bamirës ndaj prindërve të tij. Nëna e vet e bart atë mund pas mundi dhe pas dy vjetësh ia ndan gjirin. (E porositëm) "Të jesh mirënjohës ndaj Meje dhe ndaj dy prindërve të tu. Vetëm tek Unë është kthimi juaj. - Kjo është ndër porositë më të rëndësishme që Zoti i ka dhënë njeriut dhe për të cilën do ta pyesë në e ka përmbushur apo jo. Ai e urdhëron që të jetë bamirës ndaj prindërve: "...të jesh mirënjohës ndaj Meje dhe ndaj dy prindërve të tu." Të jesh mirënjohës ndaj Meje, duke më adhuruar si një të vetëm e duke përmbushur detyrimin Tim. Të jesh mirënjohës duke mos i përdorur mirësitë që Unë të kam dhuruar për të bërë gjynahe e poshtërsi ndaj Meje. Gjithashtu, të jesh mirënjohës edhe ndaj dy prindërve të tu, duke u bërë mirë atyre, duke u thënë fjalë të ngrohta e të buta, me sjellje të bukur e modesti. Të jesh mirënjohës ndaj tyre, duke u nderuar dhe respektuar emrin me sjelljen tënde dhe duke përmbushur nevojat e dëshirat e tyre. Duhet të jesh shumë i kujdesshëm që të mos sillesh keq ndaj tyre, as me fjalë e as me vepra! Allahu na jep këtë porosi të rëndësishme dhe na thotë: “Vetëm tek Unë është kthimi juaj!” O njeri, ti do të kthehesh tek Ai që t'i dha këto porosi dhe të ngarkoi me këto detyra e përgjegjësi. Ai do të të pyesë, a i përmbushe ato apo jo?! Nëse po, atëherë do të të japë shpërblimin më të madh. Por nëse i ke shpërfillur ato, ka për të dhënë dënimin e dhembshëm dhe të drejtë. Në vijim, Allahu i Lartësuar përmend disa nga shkaqet përse duhet të jemi bamirës me nënën, në mënyrë të veçantë. Ai thotë: Nëna e vet e bart atë mund pas mundi, e bart me vështirësi pas vështirësie. Ajo ndien vështirësi e lodhje që në momentin kur ngjizja është thjesht një pikë në barkun e saj. Ajo kalon lodhje, rëndesë, ndryshim të gjendjes fizike dhe psikologjike. Mos përmendim këtu dhimbjet e lindjes, sa të forta janë! Më

vonë, "pas dy vjetësh, ia ndan gjirin". Fëmija ka nevojë për përkujdesin e nënës dhe gjidhënien. Të gjitha këto ajo i bën pa përtesë dhe me një dashuri të madhe e të pashembullt. A nuk është detyrë që këtij njeriu, që duroi gjithë ato vështirësi dhe të fali aq dashuri e përkujdesje, t'i falësh edhe ti bamirësi e dashuri? Ja për këtë na urdhëron Allahu i Madhëruar!

- E nëse ata të dy të shtyjnë që ti të më bësh Mua shok (në adhurimin për mua), për çka ti nuk ke aspak dije, atëherë mos iu bind atyre; megjithatë, për çështjet e jetës së kësaj bote, të sillësh mirë me ta. - Këto lloj kërkesash dhe dëshirash nuk bëjnë pjesë në bamirësinë ndaj prindërve dhe nuk duhen plotësuar, hepsë haku i Zotit është më parësor për t'u përmbushur se çdo e drejtë tjetër. Rregulli në Islam thotë qartë: "Nuk lejohet t'u bindesh krijesave duke thyer urdhrin e Krijuesit." Por kujdes! Allahu i Lartësuar thotë: "...atëherë mos iu bind atyre; megjithatë, në çështjet e jetës së kësaj bote të sillësh mirë me ta." Nuk thotë që tregohu i vrazhdë dhe shkeli të gjitha

përgjegjësitë ndaj tyre. Por thjesht mos iu bind kur të urdhërojnë për idhujtari dhe për gjynahe ndaj Zotit. Përsëri, bamirësia ndaj tyre duhet të jetë e vazhdueshme, madje më e spikatur. Shoqëroji dhe bashkijeto me ta, duke qenë gjithnjë bamirës, sipas normave të përhapura ndër njerëz. Ndërsa pasimi i tyre në gjynahe e idhujtari është i ndaluar dhe i dënueshëm.

- Pasoje (me përkushtim) rrugën e atij që është kthyer (i penduar e i nënshtruar) drejt Meje. - Ne jemi urdhëruar të ndjekim rrugën e besimtarëve, që besojnë korrektësisht dhe me sinqeritet Allahun, melekët e Tij, librat e Tij, profetët e Tij dhe iu dorëzuan plotësisht Zotit të tyre, për të jetuar sipas Shpalljes së Tij. Ata pendohen dhe kthehen në rrugën që të çon në kënaqësinë e Zotit dhe Xhenetin e Tij. Kjo është rrugë që jemi urdhëruar të ndjekim me përkushtim. Ashtu si besimtarët e sinqertë, edhe ne ndjekim rrugën e kthimit tek Zoti me nënshtrim e bindje. Me fjalë të tjera, ne i përkushtojmë të gjitha forcat trupore, mendore e shpirtërore veç për të kënaqur Zotin tonë dhe të gjitha qëllimet tona janë të drejtuara veçse për të jetuar sipas urdhëresave të Tij. Dhe kur qëllimet tona dhe zemrat tona janë të përkushtuara veçse për këtë rrugë, atëherë edhe trupat tanë do të lëvizin e bëjnë veçse punë që kënaqin Allahun dhe të afrojnë tek Ai.

- Në fund, ju tek Unë do të ktheheni të gjithë... - Si të bindurit, ashtu edhe të pabindurit, si ata që janë penduar, ashtu edhe ata që i kanë kthyer shpinën rrugës së Tij, tek Ai do të kthehen. Ai thotë:

- dhe Unë do t'ju tregoj atë që keni bërë. - Allahut nuk i fshihet asgjë prej veprave të robit dhe Ai është shpërblyesi më bujar dhe ndëshkuesi më i drejtë.

- O biri im (tha Lukmani)! (Ditën e Gjykimit) Allahu ka për ta sjellë (prej veprave të robit) edhe një thërmijë të vogël sa një farë sinapi, edhe në qoftë ajo e fshehur nën një rrasë guri, ose (diku) në qiej ose në tokë. - Edhe një farë sinapi, - që konsiderohet nga më të voglat gjëra, -

sikur të jetë fshehur në mes të ndonjë shkëmbi ose në lartësitë e qiejve dhe thellësitë më të errëta të Tokës, Allahu i Madhëruar ka për ta nxjerrë dhe ka për ta sjellë atë në shesh. Kjo ndodh sepse dituria e Allahut është e gjerë dhe gjithëpërfshirëse dhe pushteti i Tij është i plotë e absolut. Ai di çdo gjë të fshehtë në hollësi. Asgjë nuk i fshihet Allahut.

- Vërtet, Allahu është shumë i Mëshirshëm dhe i Gjithëditur. - Ai është *Latif*, që do të thotë i ditur për çdo hollësi të fshehtësive. Ai sheh dhe di çdo fshehtësi, edhe sikur të jetë struktur në thellësitë e errësirat e Tokës dhe të oqeanëve. Qëllimi i të gjithë kësaj është për të na nxitur që të ndiejmë mbikëqyrjen e Zotit dhe t'i frikësohemi e kemi turp prej Tij me sa kemi mundësi. Ky është një kërcënim për t'u larguar nga çdo punë e shëmtuar dhe e ndaluar, e vogël apo e madhe qoftë, e pakët apo e shumtë.

- O biri im! Fale namazin rregullisht... - Lukmani e nixti për të falur namaz. Ai e porositi në mënyrë të veçantë për këtë vepër, sepse falja e namazit është ndër adhurimet më të mëdha të shprehura me trup e me zemër. Pasta tha:

- ...urdhëro për çfarë është e drejtë dhe ndalo nga çfarë është e keqe dhe bëj durim në çfarëdo që të të godasë! - Kjo presupozon që fillimisht të njohë të mirën dhe mbarësinë, që pastaj të urdhërojë njerëzit për të, duhet të njohë edhe të keqen, që t'i ndalojë njerëzit prej saj. Gjithashtu, Ai duhet të pajiset edhe me disa cilësi të domosdoshme për këtë mision si: butësia, mirësjellja, durimi. Të gjitha këto bëjnë pjesë në urdhrin: "...urdhëro për çfarë është e drejtë...", sepse ky është urdhër edhe për ato gjëra pa të cilat nuk mund të realizohet misioni i mësipërm. Në fund e përmend durimin, duke thënë: "...bëj durim në çfarëdo që të të godasë!" Fillimisht duhet të jesh i durueshëm, që të jesh i pari që zbaton atë për të cilën urdhëron të tjerët dhe të jesh i pari që largohet nga ajo gjë për të cilën i ndalon të tjerët. Ky është një urdhër për të

kompletuar vetveten duke bërë punë të mira dhe duke u ruajtur nga të këqijat, dhe pastaj për të rregulluar të tjerët me urdhëresat për mirë e ndalesat nga të këqijat. Por dihet mirë se, nëse njeriu urdhëron për të mira dhe ndalon nga e keqja, do të sprovohet dhe përballet me vështirësi dhe përplasje. Në këto urdhëresa e ndalesa ka njëfarë vështirësie për shpirtin, prandaj Lukmani urdhëroi për durim.

- Vërtet, këto janë nga çështjet më të vyera (e të shpërblyeshme). - Në këto këshilla që Lukmani i dha djalit të vet janë nga çështjet më të vështira për nefsën dhe më të shpërblyeshmet njëkohësisht, për të cilat e meriton të sakrifikosh. Por për realizimin e tyre u jepet sukses veçse njerëzve të vendosur dhe me ambicie të lartë.

- Dhe mos ua kthe shpinën njerëzve me mendjemadhësi - Mos u vrenjt para njerëzve me mendjemadhësi dhe duke u mbajtur me të madh.

- dhe mos ec nëpër tokë si kryeneç... - Mos ec me mendjemadhësi, vetëpëlqim e duke u mburrur për mirësitë që ke, duke harruar Atë që t'i dhuroi ato.

- sepse Allahu nuk e do atë që tregohet mendjemadh e mburravec! - Allahu nuk i do ata që sillen me kryeneçësi dhe që mburren me fjalë.

- Gjithashtu, ji modest në ecjen tënde - pra duhet të ecësh me modesti dhe jo si kryeneç e keqbërës.

- ...dhe fol me zë të ulët, - Duke treguar respekt dhe edukatë me Allahun dhe me njerëzit.

- sepse zëri më i vrazhdë është pallma e gomarit. - Zëri i gomarit është zëri më i shëmtuar dhe më i urryer. Kështu, nëse do të kishte dobi dhe mirësi në ngritjen e zërit, kjo nuk do t'i jepej gomarit, i cili dallohet si i nënçmuar dhe i mangët. Në këto këshilla që Lukmani i dha birit të vet janë përmbledhur çështjet më madhore e të rëndësishme. Ato ngërthejnë në vetvete edhe shumë këshilla e çështje të tjera, që nuk janë përmendur shprehimisht. Përveç

këtyre, ai përmend edhe arsyet e duhura që e nënshtrojnë dhe inkurajojnë njeriun për t'i kryer ato nëse janë urdhëresa dhe për t'iu larguar, nëse janë ndalesa. Ky është përkufizimi i urtësisë, ashtu siç e përmendëm edhe më parë. Pra, urtësia është: dituria rreth ligjeve e dispozitave, rreth urtësive që fshihen pas tyre dhe pas shkaqeve të ligjërimin, si dhe puna sipas tyre. Kështu, Lukmani e urdhëroi fillimisht për atë që është themeli i fesë së vërtetë, pra, për teuhidin e Zotit, dhe e ndaloi nga shirku, duke ia bërë të qartë shkaku në kësaj ndalesë. Pastaj e urdhëroi për bamirësi ndaj prindërve, duke përmendur edhe arsyen e këtij urdhëri. Pastaj e urdhëroi për të qenë mirënjohës ndaj Zotit dhe mirënjohës ndaj prindërve. Por i sqaroi, gjithashtu, që bindja ndaj prindërve duhet përmbushur në çdo rast, përveç nëse ata të urdhërojnë për poshtërsi, idhujtari dhe mosbindje ndaj Zotit. Megjithatë, edhe në një rast të tillë, njeriu nuk duhet të heqë dorë nga sjellja e mirë dhe bamirësia ndaj prindërve dhe aq më pak të sillet vrazhdë me ta. Përkundrazi, ai duhet të sillet në mënyrë shembullore ndaj tyre, edhe kur i duhet që të mos u bindet për ndonjë kërkesë të padrejtë. Gjithashtu, Lukmani e urdhëroi të birin për të ndjerë mbikëqyrjen e Allahut dhe e këshilloi që t'i frikësohej takimit me Zotin. Ai i kujtoi faktin se Zoti nuk do të lërë asnjë vepër, të madhe apo të vogël, pa ia nxjerrë në pah atë ditë dhe pa i dhënë shpërblimin ose ndëshkimin e merituar për të. Më pas e këshilloi që të ruhej nga mendjemadhësia dhe e urdhëroi për modesti. Ai e këshilloi djalin që t'i largohej shprehjes së fodullëkut në të ecur e në të folur ose në komunikimin me njerëzit. Pastaj sërish e urdhëroi për të bërë vepra të mira dhe e ndaloi nga veprat e këqija, të falte rregullisht namazin dhe të ishte i duruar. Dhe dihet se me namaz dhe me durim lehtësohet çdo çështje, siç ka thënë i Madhëruari: "O ju që keni besuar! Kërkoni ndihmë me durim dhe me namaz! Vërtet, Allahu është me durimtarët". [Bekare 153]. Një njeri që i jep të birit të

tilla porosi, e meriton që të quhet i urtë dhe i famshëm. Prandaj dhe Allahu i Lartësuar u tregoi njerëzve diçka nga urtësia e këtij njeriu të mirë, që të jetë shembull për ta.

Ajetet 20 – 21

20. A nuk e shihni ju se si Allahu e nënshtroi për të mirën tuaj gjithçka ka në qiej e në tokë dhe i plotësoi ndaj jush mirësitë e Tij, të dukshme e të padukshme! Megjithatë, ka njerëz të tillë që polemizojnë për Allahun pa patur aspak dituri, pa udhëzim të qartë dhe pa ndonjë libër të ndritshëm.

21. Kur atyre u thuhet: "Ndiqni shpalljen e Allahut!", ata thonë: "Jo! Ne do të ndjekim atë që e gjetëm te prindërit tanë!" Edhe pse shejtani është duke i ftuar për në dënimin e zjarrit!

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar u tregon njerëzve për mirësitë e Tij dhe i fton e inkurajon ata për t'u treguar mirënjohës e jo të tregohen të pavëmendshëm ndaj tyre. Ai thotë:

- A nuk e shihni ju se si Allahu e nënshtroi për të mirën tuaj gjithçka ka në qiej e në tokë... - A nuk e shihni me sytë e zemrat tuaja se Allahu nënshtroi për të mirën tuaj gjithçka ka në qiej e në tokë? Ai nënshtroi diellin, hënë, yjet. Në Tokë, Ai vendosi krijesa të shumta, kafshë, pemë, bimë, lumenj, minerale etj. Të gjitha këto Zoti i ka nënshtuar që të jenë në dobi të njerëzve, sikurse thotë i Madhëruari: "Gjithçka që ka në Tokë, Ai (*Allahu*) e krijoi për ju, pastaj iu drejtua qiellit dhe i përsosi shtatë qiejt. Ai është i Gjithëditur për gjithçka." [Bekare 29].

- dhe i plotësoi ndaj jush mirësitë e Tij, të dukshme e të padukshme! - Ai i ka përfshirë të gjithë me mirësitë e Tij të shfaqura dhe të fshehura, të cilat i dimë, por edhe me shumë mirësi që ne nuk i dimë. Ai na ka mbuluar me mirësitë e dynjasë dhe mirësitë e fesë e të besimit. Mirësitë e Tij na vijnë ose si begati, ose si ruajtje nga të këqijat. Kështu, ne duhet të përkushtohemi për të shprehur mirënjohjen ndaj këtyre mirësive, duke treguar dashurinë për

Allahun dhe përunjësinë ndaj Tij. Ne duhet që këto mirësi t'i përdorim për t'iu bindur Allahut dhe jo për të bërë poshtërsi ndaj Allahut.

- Megjithatë, ka njerëz të tillë që polemizojnë për Allahun pa patur aspak dituri, pa udhëzim të qartë dhe pa ndonjë libër të ndritshëm. - Megjithë këto mirësi, ka përsëri njerëz që nuk tregohen mirënjohës, madje tregohen mohues të këtyre mirësive, duke mos njohur as Atë që ua dhuroi. Këta nuk e pranojnë mesazhin që Zoti e dërgoi me profetët dhe librat që i shpalli për njerëzit, që ata t'i përmbahen. Këta njerëz: "...polemizojnë për Allahun pa patur aspak dituri, pa udhëzim të qartë dhe pa ndonjë libër të ndritshëm." Ata polemizojnë me të kotën, për të hedhur poshtë të mirën. Nëpërmjet kotësive, ata synojnë që të hedhin poshtë urdhrat që profetët e Zotit sollën ndër njerëz për të adhuruar Zotin si një të vetëm. Por këta polemizues me të kotën janë të verbër dhe nuk kanë asnjë argument nga Zoti. Polemikata e tyre nuk janë të mbështetura në të vërtetën dhe të drejtën dhe as në dituri e dritë nga Zoti. Prandaj këtyre njerëzve nuk u dëgjohet fjala dhe as duhen lënë që të llototitin me kotësitë e tyre, por u duhet dalë përpara me prova e fakte. Ata nuk ofrojnë ndonjë udhëzim, nëpërmjet të cilit të udhëzohen të diturit. Ata nuk bazohen në ndonjë libër të ndritur, që qartëson të vërtetën. Ata nuk mbështeten në argumentet tradicionale, as në argumente logjike dhe nuk marrin për bazë rrugën e të udhëzuarëve. Polemikata e këtyre në kundërshtim të Zotit, janë ndërtuar dhe mbështetur veçse në pasimin e verbër të të parëve të tyre, që nuk ishin të udhëzuar në rrugën e drejtë, por ishin të humbur dhe të devijuar, të zhytur në errësirat e mohimit dhe idhujtarisë.

- Kur atyre u thuhet: "Ndiqni shpalljen e Allahut!", ata thonë: "Jo! Ne do të ndjekim atë që gjetëm te prindërit tanë." - Atyre u thuhej që të pasonin shpalljet që sollën profetët nga Zoti i tyre, që ishin e

vërteta e sigurt. Këtë të vërtetë, Allahu ua sqaroi atyre me argumente të qarta e të plota, por ata thoshin: "Jo, ne do të ndjekim atë që gjetëm te prindërit tanë. Ne nuk kemi për ta lënë kurrë rrugën e të parëve tanë për asnjë shkak dhe fjalë tjetër, kushdo qoftë ai që e sjell atë fjalë. Por Allahu i Madhëruar, duke u kthyer përgjigje atyre dhe të parëve të tyre, thotë:

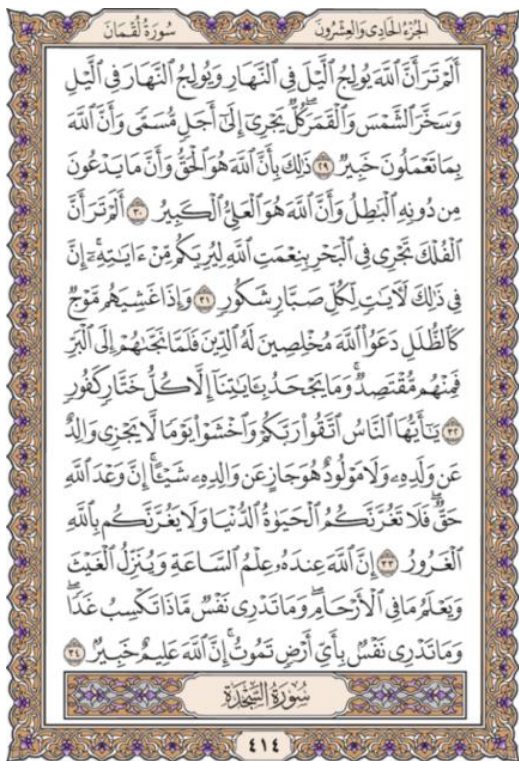
- Edhe pse shejtani është duke i ftuar për në dënimin e zjarrit. - Ata iu përgjigjën shejtanit dhe ndoqën hapat e të mallkuarit. Ata u bënë ndjekës të shejtanit, prandaj i pushtoi dyshimi e pasiguria. Mos, vallë, kjo i bën ata që t'i ndjekin e pasojnë të parët e tyre në këtë rrugë të humbjes? Përkundrazi, ky fakt duhet t'i bëjë të frikësohen dhe të ruhen që të mos bien në të njëjtin kurth që ranë të parët e tyre. Kjo duhet t'i bëjë që ta shohin qartë devijimin dhe humbjen ku të parët e tyre u zhytën. Çdokush që ndjek hapat e shejtanit dhe refuzon dritën e Zotit i ka hyrë rrugës së humbjes dhe dëshpërimit. Kur shejtani i mallkuar i fton ata dhe të parët e tyre në rrugën e tij, e bën këtë jo nga dashuria e përkujdesi për ta, por nga armiqësia dhe dëshira për t'i shkatërruar e shkaktuar dhimbje e dëshpërim. Kështu, pasues të shejtanit u bënë pikërisht armiq të e tij, të cilët ai arriti që t'i mashtrojë e nënshtrojë me kurthet dhe hilet e tij. Ai dëshiron që edhe ata të bëhen banorë të Zjarrit që në momentin kur i përgjigjen ftesës së tij.

Ajetet 22 – 24

22. Kush i dorëzohet Allahut (me gjithë shpirt) dhe është bamirës, ai është kapur pas lidhjes më të fortë. Vetëm tek Allahu do të kthehen të gjitha çështjet.

23. Por ti (o Muhamed) mos u brengos për ndonjë që nuk beson! Tek Ne do të kthehen të gjithë dhe Ne do t'u tregojmë gjithçka që ata kanë bërë. Allahu e di mirë atë që fshihet në zemra.

24. Ne do t'i lëmë ata të kënaqen për pak (në këtë botë), dhe pastaj do t'i ndëshkojmë me një dënim të tmerrshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- **Kush i dorëzohet Allahut (me gjithë shpirt) dhe është bamirës, ai është kapur pas lidhjes më të fortë.** - Ata që i nënshtrohen me përunjësi e përkushtim zbatimit të fesë e të jetuarit sipas ligjit të Zotit me sinqeritet të plotë, ata janë bamirës. Domethënë, vetëm duke iu përbajtur Islamit korrektësisht siç ka urdhëruar Zoti dhe duke pasuar Profetin dhe traditën e tij, mund të konsiderohesh "bamirës". Por ky ajet mund të kuptohet edhe kështu: Kush i dorëzohet Allahut (me gjithë shpirt), pra, çdokush që i dorëzohet Allahut, duke përbushur e përkryer të gjitha adhurimet, e pastaj është bamirës, pra, i bën ato adhurime duke arritur gradën e *ihsan*-it, duke e adhuruar Allahun sikur ta shihet atë hapazi, - pasi edhe pse nuk mund ta shohë në këtë dynja, ai është i bindur së Allahu e sheh, - ai është kapur pas lidhjes më të fortë. Një kuptim tjetër i ajetit do të ishte: "Ai që i dorëzohet Allahut duke përbushur detyrat e përgjegjësitë ndaj Tij dhe është *muhsin* (bamirës) me robërit e

Allahut, duke përbushur detyrimet e përgjegjësitë ndaj tyre, ai është kapur pas lidhjes më të fortë.". Të trija këto kuptime kanë lidhje të ndërsjellta me njëra tjetrën dhe përbajnë njëra tjetrën. Që të trija mëtojnë normalisht se bëhet fjalë për ata që përbushin me besim e sinqeritet dispozitat e fesë së Zotit në atë formë të plotë që ato të pranohen nga Ai. Çdokush që e bën këtë, atëherë i është dorëzuar plotësisht Allahut dhe është bamirës. Për këta, i Madhëruari thotë që janë kapur pas lidhjes më të fortë. Kjo është lidhja më e fortë; ajo që, kush kapet pas saj, sigurohet dhe fiton çdo të mirë dhe shpëton nga çdo e keqe. Çdokush që kapet pas kësaj shpëton nga ndëshkimi i Zotit, arrin shpërblimin e Tij dhe çdo të mirë. Ndërsa ai që nuk i është dorëzuar tërësisht Allahut ose nuk është *muhsin*, atëherë nuk është kapur pas lidhjes më të fortë, dhe kështu përfundimi i tij është veçse shkatërrimi e ndëshkimi.

- **Vetëm tek Allahu do të kthehen të gjitha çështjet.** - Të gjitha çështjet, tek Allahu e kanë fundin dhe gjykimin. Ai do të gjykojë mes robve me drejtësinë e bamirësinë e Tij dhe do t'i shpërblejë ata sipas veprave të tyre dhe sipas mënyrës me të cilën e mbyllën jetën e tyre. Prandaj le të përgatiten për këtë çështje.

- **Por ti (o Muhamed) mos u brengos për ndonjë që nuk beson!** - Sepse ti e përbushe atë që kërkohej prej teje. Prej teje kërkohej që t'i ftosh në rrugën e Allahut dhe t'u kumtosh qartë shpalljen e Tij. Shpërblimi i Allahut do të jepet i plotë për plotësimin e detyrës tënde. Nuk ka arsye për t'u trishtuar e dëshpëruar. Nëse njerëzit nuk pranojnë udhëzimin e Zotit, gjithmonë duhet të kujtosh se, nëse do të kishte ndonjë mirësi në ta, Allahu i Lartësuar do t'i kishte udhëzuar në rrugën e drejtë. Gjithashtu, nuk ka pse të shqetësohesh për faktin se ata marrin guximin të shprehin armiqësinë dhe urrejtjen kundër teje dhe për faktin se vazhdojnë të zhyten thellë e më thellë në mohimin dhe vetmashttrimin e tyre. As mos

u shqetësohe pse po vonohet ndëshkimi mbi ta, sepse:

- Tek Ne do të kthehen të gjithë dhe Ne do t'u tregojmë gjithçka që ata kanë bërë. - Allahu do t'i dënojë ata për mohimin e besimit të vërtetë, për armiqësinë e tyre dhe luftën kundër të vërtetës. Ai do t'i dënojë për çdo përpjekje që bëjnë për të shuar dritën e Allahut dhe për mundimin që i kanë shkaktuar Profetit të Tij.

- Allahu e di mirë atë që fshihet në zemra. - Ai e di mirë atë që fshihet në gjoks dhe që njeriu nuk e ka shfaqur haptazi. Atëherë, si mendon ti për ato që njeriu i shfaq haptazi?

- Ne do t'i lëmë ata të kënaqen për pak...
- Atyre Zotit u jep këto kënaqësi të mangëta të kësaj dynjaje, që ata të shtojnë edhe më shumë gjynahet e tyre dhe t'u bëhet hak dënimi.

- dhe pastaj do t'i ndëshkojmë ame një dënim të tmerrshëm. - Ky do të jetë përfundimi tyre. A ka më të madh dhe të ashpër se ky ndëshkim? Ai është i dhimbshëm, i pashembullt dhe të këput çdo shpresë.

Ajetet 25 – 28

25. Nëse ti i pyet se, kush i krijoi qiejt dhe Tokën, ata me siguri do të thonë: “Allahu!” Atëherë, thuaj: “I lavdëruar qoftë Allahu!” Por shumica e tyre nuk dinë.

26. Vetëm të Allahut janë ç'ka në qiej dhe në tokë. Allahu është Ai, i Pasuri dhe i Lavdëruari.

27. Sikur të gjithë drurët në tokë të ishin pena dhe detet bojë dhe sikur detit t'i shtoheshin edhe shtatë dete të tjera, ato do të shteronin, kurse fjalët e Allahut nuk do të shteronin kurrë (së shkruari). Allahu është Ngadhënjimtar e i Urtë.

28. Krijimi dhe ringjallja juaj (e ju të gjithëve), është njëlloj si krijimi dhe ringjallja e një njeriu të vetëm. Allahu dëgjon dhe sheh gjithçka.

Shpjegimi i ajeteve

- Nëse ti i pyet se kush i krijoi qiejt dhe Tokën, ata me siguri do të thonë:

“Allahu!” - Kështu, nëse pyet i pyet këta mohues të Zotit e idhujtarë, që e mohojnë të vërtetën e sjellë nga profetët, se kush i krijoi qiejt dhe Tokën, ata me siguri do të thonë: “Allahu.” Ata do të dëshmojnë se idhujt e tyre nuk kanë krijuar asgjë në gjithësi dhe do të përgjigjen me të shpejtë se është Allahu Ai që i ka krijuar, i vetëm.

- Atëherë thuaj: “I lavdëruar qoftë Allahu!” - Duke u argumentuar me atë që edhe ata e pranojnë, kërkoju që ta pranojnë dhe të dëshmojnë njëshmërinë e Zotit në adhurim, gjë që ata e mohojnë. Thuaju: “I lavdëruar qoftë Allahu!” Pra, i lavdëruar qoftë Allahu, që e shfaqti të qartë dhe të fortë dritën e së vërtetës. Ai ju argumenton pikërisht me gjërat që edhe ju vetë i pranoni. Kështu, nëse do të kishim logjikë, atëherë do të prananim se pikërisht Ai që është i vetmi krijues që kujdeset për krijesat e tij dhe është rregullues i të gjitha çështjeve të tyre, pikërisht Ai duhet të jetë i vetmi që meriton adhurimin, bindjen ndaj Tij dhe nënshtrimin e plotë sipas ligjit dhe urdhëresave të Tij.

- Por shumica e tyre nuk dinë. - Prandaj edhe i shoqërojnë Atij shokë në adhurim. Ata kënaqen me besimin e tyre kontraditor, duke treguar se janë tërësisht të paqartë, të mjegullt dhe në dyshime të vazhdueshme. Ata e ndjekin këtë rrugë jo me bindje dhe janë të paditur. Allahu i Lartësuar përmend në këto dy ajete një shembull, për të treguar cilësitë e Tij absolute e të plota, për t'i nxitur dhe inkurajuar njerëzit që t'i njohin mirë dhe të marrin dituri të plotë rreth Tij, si dhe për të qenë tërësisht të sinqertë në adhurimin dedikuar Atij.

- Vetëm të Allahut janë ç'ka në qiej dhe në tokë. - Ai përmend pushtetin, sundimin dhe mbretërimin e Tij gjithëpërfshirës. Gjithçka që gjendet në qiej dhe në Tokë, si bota e sipërme, ashtu edhe ajo e poshtme janë pronë dhe krijim i Tij. Ai vepron ndër ta me ligjin e Tij të krijimit dhe përcaktimit të gjërave. Është po Ai që vendos mes njerëzve ligjin e Tij të Sheriatit, sipas të cilit njerëzit duhet ta adhurojnë dhe sipas të cilit

duhet të jetojnë. Është po Ai që ka vendosur ligjin e shpërblimit dhe ndëshkimit. Të gjitha këto janë në dorë të Tij. Të gjitha pa përjashtim janë pronë dhe krijesa të Tij, që i janë nënshtruar sundimit dhe ligjit të Tij. Të gjithë kanë nevojë për përkujdesin dhe mëshirën e Allahut. Asgjë dhe asnjë prej krijesave nuk ka gjë në dorë prej pushtetit dhe sundimit.

- Allahu është Ai, i Pasuri dhe i Lavdëruari. - Allahu është i Pasur dhe pasuria e Tij është e gjerë dhe e paanë. Ai nuk ka nevojë për asgjë për të cilën kanë nevojë krijesat. Allahu i Madhëruar thotë: "Unë nuk i krijova xhindët dhe njerëzit për gjë tjetër, por veç që të më adhurojnë. Unë nuk kërkoj prej tyre ndonjë furnizim e as kërkoj që të më ushqejnë. Allahu, Ai është Furnizuesi i madh e Fuqploti. [Dharijat 56 – 58.] Gjithashtu, edhe veprat e mira dhe adhurimet e profetëve, të sinqertëve, dëshmorëve dhe punëmirëve nuk i sjellin Allahut asnjë shtesë e dobi në pushtetin e Tij. Ato i sjellin dobi veçse atyre që i punojnë dhe Allahu është i Pasur dhe s'ka nevojë për robërit e Tij dhe për veprat e tyre të mira. Tregues se Allahu është i Pasur është fakti se Ai i pasuron dhe begaton ata me mirësi të shumta të dynjasë dhe të ahiretit. Allahu i Madhëruar na tregon për Lavdinë dhe Madhërinë e Tij. Ai është i lavdëruar vetvetiu, pra, lavdërimi është i pandashëm nga Ai. Ai është i lavdëruar në të gjitha aspektet. Ai është i lavdëruar në Qenien e Tij, është i lavdëruar në cilësitë e Tij. Për çdo cilësi të Tij, Allahu meriton më të lartat dhe më të plotat lavdërime e madhërime, sepse ato janë cilësi madhështore dhe të plota. Po kështu, Ai është i lavdëruar dhe meriton të lavdërohet për gjithçka që ka krijuar dhe për çdo vepër të Tij. Ai meriton të lavdërohet dhe është i lavdëruar për çdo urdhër që ka dhënë dhe çdo ndalesë që ka ligjëruar. Allahu është i lavdëruar për çdo gjë që ka përcaktuar mbi njerëzit dhe për çdo gjykim mes njerëzve në dynja dhe në ahiret. Ai është i lavdëruar për gjithçka. Më pas, Allahu na flet për diturinë

dhe fjalët e Tij, që nuk kanë fund, me një përshkrim që hyn thellë në zemër dhe që çudit mendjen. Vetë të urtët dhe të mençurit mbeten pa fjalë. Ai thotë:

- Sikur të gjithë drurët në tokë të ishin pena dhe detet bojë dhe sikur detit t'i shtoheshin edhe shtatë dete të tjera, ato do të shteronin, kurse fjalët e Allahut nuk do të shteronin kurrë (së shkruari). -

Sikur të gjitha pemët e Tokës të ktheheshin në pena dhe të gjitha detet e botës, madje edhe shtatë herë sa ato, të ishin bojë për të shkruar, të gjitha penat dhe boja do të mbaronin, kurse fjalët e Allahut kurrë nuk do të mbaronin. Ky pohim nuk është ndonjë supozim i tepruar, që nuk ka vërtetësi, por është një përshkrim përafshues për njerëzit, që ata të arrijnë të kuptojnë diçka nga madhështia dhe dituria e Allahut. Në fakt, dituria dhe fjalët e Tij janë shumë më të mëdha se ky përshkrim, por Allahu e di mirë se krijesat nuk mund të konceptojnë qoftë edhe një pjesë të vogël të asaj që tregojnë emrat dhe cilësitë e Tij. Allahu u ka mundësuar robve që të kenë njëfarë njohurie dhe diturie rreth Tij, dhe kjo është mirësia më e madhe dhe dhurata më e çmuar që u ka dhënë atyre. Kjo është grada më e lartë që mund të arrijë një njeri. Por, sidoqoftë, kjo njohuri e njeriut për Zotin e tij është përsëri e pakët dhe robi kurrë nuk mund të zotërojë njohuri të plotë për Zotin, ashtu siç është realisht Ai në madhësinë e Tij. Allahu i Madhëruar u tregon robve rreth cilësive të Tij aq sa ata mbajnë, në mënyrë që zemrat e tyre të ndriçohen, shpirtat e tyre të çlirohen dhe gjokset e tyre të zgjerohen. Kështu, me këto njohuri që arrijnë të nxënë, ata mund të argumentojnë dhe të arsyetojnë për madhësinë e Zotit, madhështi të cilën në këtë dynja nuk kanë forcë që ta njohin dhe konceptojnë tërësisht. Për këtë arsye, ata thonë ashtu siç ka thënë më i dituri i tyre për Zotin: "O Zoti ynë! Nuk mundemi të përlëvdojmë ashtu siç e meriton në të vërtetë. Ti qofsh i lavdëruar ashtu siç e ke lavdëruar Vetën tënde!" Çështja e përshkrimit dhe cilësive të Allahut

është shumë më e madhe se kaq. Ky shembull jepet për të përafuar kuptimin për mendjet e njerëzve. Kështu, edhe sikur detet dhe pemët e globit të shumëfishoheshin e shumëfishoheshin pafundësisht, ato nuk do të mund të ishin kurrë të mjaftueshme që të përfshinin apo përkufizonin fjalët e Zotit. E si mundet që diçka e krijuar të përfshijë Fjalën e Krijuesit, e cila është një nga cilësitë e Tij? Fjalët e Allahut nuk mund të përfytyrohet që të mund të kenë fund dhe kufizim. Argumentet fetare dhe ato logjike tregojnë se ato nuk kanë fund e mbarim. Çdo gjë e ka një fund, përveç Krijuesit dhe cilësive të Tij dhe çdo gjë tek Ai do të kthehet. Allahu është i pari, para të Cilit nuk ka asgjë dhe Ai është i fundit, pas të cilit nuk ka gjë. Mendja e robit është e mangët dhe e kufizuar. Sado që ajo të përfytyrojë një kohë të largët, Allahu përsëri është para saj. Po ashtu, sado që të mendojë për një kohë e ardhshme, sado e largët qoftë, Allahu është pas asaj pafundësisht e pa cak. Allahu i Madhëruar në çdo kohë gjykon, flet, urdhëron dhe vepron ashtu siç Ai dëshiron. Nëse Ai dëshiron, askush nuk mund të pengojë fjalën dhe veprën e Tij. Atëherë, nëse njeriu mediton për këtë çështje, e kupton se këta shembuj Allahu i Madhëruar i ka dhënë veçse për të përafuar kuptimet për mendjen e ngushtë të robit, pasi çështja e përshkrimit të Zotit dhe cilësive të Tij është shumë më e madhe dhe e mrekullueshme. Pastaj Allahu i Madhëruar përmend faktin se Ai është Krenar, Ngadhënjimtar dhe urtësia e Tij është e plotë dhe absolute. Ai thotë:

- Allahu është Ngadhënjimtar e i Urtë. - E gjithë krenaria, fuqia dhe ngadhënjimi i takon Allahut! Çdo shfaqje e fuqisë në botën e sipërme dhe atë të poshtme është prej Tij dhe buron nga Ai. Është Ai që u ka dhuruar krijesave çdo forcë që ato zotërojnë. Nuk ka ndryshim të gjendjes dhe as forcë pa qenë ndihma e Tij. Me krenarinë dhe fuqinë e Tij, Allahu i ka nënshtruar të gjitha krijesat e Tij dhe vepron e administron çështjet e tyre. Është Ai që

kujdeset dhe rregullon çdo gjë në gjithësi. Ai i krijoi të gjitha krijesat me urtësinë e Tij. Ai e filloi krijimin me urtësi. Qëllimi i këtij krijimi fsheh urtësi të mëdha. Po me urtësi, Allahu vendosi edhe ligjin e fesë së Tij, të urdhrave e ndalesave të Tij dhe, pa dyshim, synimi i Tij me këto urdhëresa ishte urtësia. Kështu, Ai është i Urti në çdo gjë që ka krijuar dhe në çdo ligj dhe urdhër që ka vendosur. Më pas, Allahu i Madhëruar na tregon për pushtetin e Tij madhështor e absolut, të cilin logjika e njeriut nuk mund ta perceptojë plotësisht, me gjithë madhëstlinë e saj. Ai thotë:

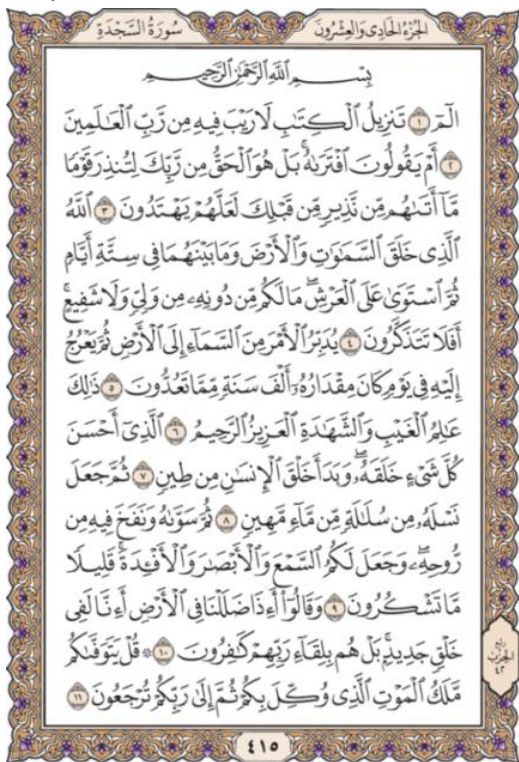
- Krijimi dhe ringjallja juaj (e ju të gjithëve) është njëlloj si krijimi dhe ringjallja e një njeriu të vetëm. Allahu dëgjon dhe sheh gjithçka. - Kjo çudit çdo mendje dhe njeri të urtë. Gjithë ato krijesa të shumta, të mëdha e të ndryshme, pasi të kenë vdekur dhe të jenë shpërndarë nëpër botë, Ai përsëri do t'i ngjallë e kthejë në jetë, dhe e gjithë kjo është për Allahun njëlloj sikur të ngjallte një krijesë të vetme! Atëherë, si është e mundur që njeriu të mohojë ringjalljen dhe tubimin e krijesave para Zotit dhe shpërblimin e tyre sipas veprave? Sigurisht që këtë e mohon veçse ai që është i paditur për madhëstlinë e Allahut, forcën dhe pushtetin e Tij absolut. Pastaj i Madhëruari na tregon se dëgjimi i Tij përfshin të gjitha zërat dhe shikimi i Tij përfshin çdo gjë. Ai thotë: "Allahu dëgjon dhe sheh gjithçka."

Ajetet 29 – 30

29. A nuk e sheh ti se është Allahu Ai që e fut natën te dita dhe Ai që e fut ditën te nata (duke shkurtuar herë njëzën e herë tjetrën); se është Ai që i ka nënshtruar Diellin e Hënën, që lëvizin deri në një afat të caktuar dhe se Allahu e di mirë gjithçka që ju bëni?

30. Po, kështu, sepse Allahu është e Vërteta, dhe se çfarëdo tjetër që ata adhurojnë veç Tij është gënjeshtër, kurse Allahu është i Lartësuar dhe i Madhëruari.

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk e sheh ti se është Allahu Ai që e fut natën te dita dhe Ai që e fut ditën te nata...?

- Edhe kjo tregon se Allahu i Lartësuar është i vetëm dhe nuk ka shokë në administrimin, përkujdesin dhe rregullimin e çështjeve të krijesave. Pushteti i Tij është madhështor dhe gjithëpërfshirës. Me këtë pushtet, Allahu e fut natën në ditë dhe e fut ditën në natë. Kështu, kur vjen njëra, e largon tjetrën dhe e kundërta. Është Allahu që e ka nënshtruar Diellin dhe Hënën që të lëvizin sipas ligjit të vendosur prej Tij. Ky rregull nuk është cenuar qysh në kohën kur Ai i krijoi ato. Ai e rregulloi këtë çështje në mënyrë që të jetë në shërbim të krijesave, qoftë në lidhje me fenë dhe besimin e tyre, qoftë në lidhje me dynjanë e tyre. Nëpërmjet këtyre shenjave dhe krijesave madhështore, ata nxjerrin mësim e përfitojnë.

- se është Ai që i ka nënshtruar Diellin e Hënën, që lëvizin deri në një afat të caktuar...

- Por kur të vijë ai moment dhe afat i caktuar nga Zoti, ata nuk do të vazhdojnë më lëvizjen me rregullsinë e

mëparshme. Forca e tyre do të shuhet e do të zhduket. Kjo do të ndodhë Ditën e Gjykimit. Atë ditë, Dielli dhe Hëna do të shuhen dhe mbështillen dhe e gjithë dynjaja do të marrë fund. Ajo është dita kur do të fillojë ahireti.

- dhe se Allahu e di mirë gjithçka që ju bëni?

- Allahu është i Gjithëditur për të gjitha veprat tuaja, të mirat dhe të këqijat. Asgjë nuk mund t'i fshihet Atij. Ai do t'ju shpërblejë me drejtësinë dhe bamirësinë e Tij. Të bindurit do t'i shpërblejë me sevape dhe mirësi të shumta, ndësa mohuesit dhe të pabindurit do t'i ndëshkojë me drejtësi.

- Po, kështu, sepse Allahu është e Vërteta...

- Të gjitha këto fakte rreth madhësisë së Allahut dhe bukurisë së cilësive të Tij, Ai jua dha që ju të kuptoni se: "Allahu është e Vërteta." Ai është i vërteti, i vetmi që nuk ka shok në çdo aspekt. Allahu është i vërteti në Qenien dhe cilësitë e Tij. Feja e Tij është e vërteta, të dërguarit e Tij janë të vërtetë, premtimi dhe kërcënimet e Tij janë të vërteta dhe vetëm adhurimet që i përkushtohen dhe dedikohen Atij janë të vërteta dhe të drejta.

- ...dhe se çfarëdo tjetër që ata adhurojnë veç Tij është gënjeshtër...

- Ata janë kotësi si në qenien, dhe në cilësitë e tyre. Nëse Allahu nuk do t'i sillte në ekzistencë, ata nuk do të ekzistonin. Gjithashtu, nëse Zoti nuk do të kujdesej për ta, ata nuk do të vazhdonin të ekzistonin. Duke qenë se këto janë gjëra të kota, edhe adhurimi i tyre është i kotë.

- Allahu është i Lartësuar dhe i Madhëruari.

- Allahu i Madhëruar është i Lartësuar në Qenien e Tij. Ai është sipër të gjithë krijesave të Tij. Të larta janë të gjitha cilësitë e Tij dhe me to askush nuk mund të përshkruhet dhe t'i afrohet. Cilësitë e Tij nuk lejohet të krahasohen dhe shëmbëllohen me cilësitë e krijesave. Ai është i Lartësuar dhe i ka nënshtruar të gjitha krijesat. Atij i takon krenaria në Qenien dhe cilësitë e Tij. Shpirtrat dhe zemrat e banorëve të qiellit dhe të Tokës janë të mbushura me madhësinë e Tij.

Ajetet 31 – 32

31. A nuk i ke parë ti anijet se si lundrojnë (në det) prej mirësisë së Allahut? Me to, Ai ju tregon juve disa nga shenjat e (pushtetit të) Tij. Me të vërtetë, në këto ka argumente për çdo durimtar e mirënjohës.

32. Kur ata i mbulon ndonjë valë si reja, i drejtohen Allahut me besim të sigurtë vetëm tek Ai. Por kur Ai i shpëton ata e i nxjerr në tokë, disa prej tyre nuk tregohen mirënjohës (ashtu si duhet). Faktet Tona nuk i refuzon kush, përveç të pabesëve dhe mohuesve (mosmirënjohës).

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk i ke parë ti anijet se si lundrojnë (në det) prej mirësisë së Allahut? - Pushteti, mëshira dhe përkujdesi i Allahut për krijesat është i madh dhe gjithëpërfshirës. Prej gjurmëve të këtij përkujdesi është edhe fakti që Ai nënshtroi detin dhe bëri që në të mund të lundrojnë anijet e mëdha. Kështu e caktoi Zoti përmes ligjit të Tij të krijimit, me mëshirën dhe përkujdesin e Tij të madh për njerëzit.

- Me to, Ai ju tregon juve disa nga shenjat e (pushtetit të) Tij. - Kështu, ata do të mund të përfitojnë dhe të nxjerrin mesime.

- Me të vërtetë, në këto ka argumente për çdo durimtar e mirënjohës. - Në fakt, janë pikërisht këta që përfitojnë nga argumentet dhe shenjat e Allahut. Këta janë durimtarë të mëdhenj në çdo vështirësi e sprovë dhe janë mirënjohës në çdo mirësi e kënaqësi që Zoti u jep. Ata janë durimtarë dhe të vazhdueshëm në bindje ndaj Allahut dhe për t'u ruajtur nga gjynahet dhe ndalesat e Tij. Ata janë durimtarë edhe në përcaktimet e Zotit për ta dhe kurrë nuk zemërohen, por e pranojnë me përunjësi caktimin e Zotit. Kështu janë mirënjohësit ndaj Zotit për mirësitë e Tij fetare dhe mirësitë e kësaj dynjaje.

- Kur ata i mbulon ndonjë valë si reja, i drejtohen Allahut me besim të sigurtë vetëm tek Ai. - Allahu i Madhëruar na

tregon për gjendjen e njerëzve kur ata hipin nëpër anije dhe përplasen nëpër det nga dallgët dhe furtunat. Ata tregohen të sigurtë në lutjet drejtuar Zotit dhe në adhurimin e Tij.

- Por, kur Ai i shpëton ata e i nxjerr në tokë, disa prej tyre nuk tregohen mirënjohës (ashtu si duhet). Faktet Tona nuk i refuzon kush, përveç të pabesëve dhe mohuesve. - Ata ndahen në dy grupe. Disa nuk tregohen mirënjohës, ashtu siç e meriton Zoti, por vazhdojnë në gjynahe, duke e ngarkuar veten me padrejtësi. Kurse disa të tjerë tregohen tërësisht mohues ndaj Zotit dhe mirësive të Tij dhe refuzues të besimit të drejtë. Por Zoti thotë: "Faktet Tona nuk i refuzon kush, përveç të pabesëve dhe mohuesve (mosmirënjohës)." Këta janë tradhtarë, sepse në fillim i premtojnë Zotit se, nëse do t'i shpëtojë, atëherë do të besojnë dhe do të jenë mirënjohës. Por kur Zoti i shpëton, ata nuk e mbajnë premtimin e dhënë. Ata janë, gjithashtu, mohues dhe mosmirënjohës ndaj mirësive të Allahut. Përfundimisht, ai të cilin Allahu e shpëton nga një vështirësi apo sprovë, duhet që të tregojë mirënjohjen e plotë ndaj Tij.

Ajeti 33

33. O ju njerëz! Kijeni frikë Zotin tuaj dhe kijeni frikë atë ditë kur prindi nuk do të mund t'i bëjë asnjë dobi fëmijës së vet dhe as fëmija nuk mund t'i bëjë dobi prindit të vet. Premtimi i Allahut është i vërtetë, prandaj mos lejoni që t'ju mashrojë jeta e kësaj bote dhe mos lejoni që Kryemashtruesi (shejtani) t'ju largojë nga Allahu (me mashtrimet e tij).

Shpjegimi i ajetit

- O ju njerëz! Kijeni frikë Zotin tuaj... - Allahu i Madhëruar i urdhëron njerëzit për *takua*, pra, që të ruhen e të mbrohen nga zemërimi dhe dënimi i Tij. Kjo bëhet e mundur veçse duke përmbushur urdhëresat e Tij dhe duke iu larguar ndalesave të Tij. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar i paralajmëron dhe u kujton Ditën e Kijametit, atë ditë të vështirë dhe të madhe,

kur çdo njeriu do t'i interesojë veçse vetvetja dhe nuk do të pyesë për asnjë tjetër në botë. Allahu i Lartësuar thotë:

- dhe kijeni frikë atë ditë kur prindi nuk do të mund t'i bëjë asnjë dobi fëmijës së vet dhe as fëmija nuk mund t'i bëjë dobi prindit të vet. - Asnjë rob nuk ka mundësi që t'ia shtojë të mirat dhe as të ia pakësojë të këqijat tjetrit. Çdo rob i është përmbyllur llogaria e veprave të tij dhe tashmë është bërë gati shpërblimi i tij. Nëse rob i kujton dhe e përfytyron vazhdimisht atë ditë, kjo do t'ia lehtësojë arritjen e gradës së *takua*-së, pra, që të ruajë veten nga zemërimi dhe dënimi i Zotit, duke zbatuar urdhëresat dhe lënë ndalesat. Kjo sigurisht që është nga mëshira e Allahut për njerëzit. Ai fillimisht i urdhëron për devotshmëri ndaj Tij, gjë e cila u mundëson lumturinë, pasi Ai premtan se do t'u japë shumë shpërblime. Në të njëjtën kohë, Allahu i kërcënon me dënim, duke u kujtuar ditën e frikshme të llogarisë, që t'ua bëjë më të lehtë realizimin dhe arritjen e gradës së devotshmërisë. Ty të qofshin të gjitha lavdërimet, o Zoti i botëve!

- Premtimi i Allahut është i vërtetë, prandaj mos lejoni që t'ju mashrojë jeta e kësaj bote - Kurrë mos dyshoni në këtë fakt dhe mos u bëni si ata të cilët nuk e besojnë këtë premtim. Mos lejoni që t'ju mashrojë jeta e kësaj bote dhe mos lejoni që Kryemashtruesi (*shejtani*) t'ju largojë nga Allahu (*me mashtrimet e tij*). Mos u mashtroni nga kjo jetë, megjithë stolitë e zbulurimet e saj, megjithë sprovat dhe kurthet e saj.

- dhe mos lejoni që Kryemashtruesi (*shejtani*) t'ju largojë nga Allahu (*me mashtrimet e tij*). - Mos u mashtroni nga shejtani i mallkuar, i cili vazhdimisht punon që të mashtrtojë njeriun dhe nuk rresht asnjë çast. Njerëzit duhet të plotësojnë hakun e Zotit, i Cili ka premtuar se do t'i shpërblejë sipas veprave të tyre. Por a e përmbushin njerëzit hakun e Tij apo jo? Kjo është një çështje që njeriu duhet të përkushtohet seriozisht për realizimin e saj. Madje, ky duhet të jetë qëllimi i jetës së tij dhe gjëja

më e rëndësishme që ai duhet të plotësojë. Le ta mësojë njeriu se ndër pengesat më të mëdha në këtë rrugë është kjo botë e zbuluar dhe mashtruese, si edhe shejtani i mallkuar, që gjithmonë e cyt njeriun dhe e mbush me ëndrra të kota e mashtrime. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar na tërheq vëmendjen që të mos na mashtrtojë kjo dynja e që shejtani i mallkuar të mo na tërheqë në rrugën e tij, sikurse thotë në një ajet tjetër kuranor: "Shejtani u premtan atyre dhe i bën të shpresojnë (*kotësira*). Por shejtani premtan veçse mashtrime." [Nisa 120].

Ajeti 34

34. Vetëm Allahu e di se kur do të ndodhë Kijameti dhe është Ai që e lëshon shiun. Ai e di se ç'ka në bark (të nënave). Askush nuk e di se çfarë do të fitojë nesër dhe askush nuk e di se në ç'vend do të vdesë. Allahu është i Gjithëdituri, që di mirë çdo fshehtësi.

Shpjegimi i ajetit

- Vetëm Allahu e di se kur do të ndodhë Kijameti... - Allahu ka përfshirë në diturinë e Tij të fshehtën dhe të dukshmen, dhe kjo është një çështje e sigurt dhe e njohur. Gjithashtu, dihet se Allahu mund t'ua zbulojë disa fshehtësi ndonjë prej robve të Tij, si për shembull, profetëve. Çështjet që janë përmendur këtu i di vetëm Allahu. Diturinë rreth tyre Ai e ka fshehur nga krijesat. Kështu, këto çështje nuk i di as ndonjë profet i dërguar, as ndonjë melek i afërt i Zotit, e aq më pak të tjerët. Ai thotë: "Vetëm Allahu e di se kur do të ndodhë Kijameti..." Ai e di se kur do të ndodhë Kijameti, siç thotë në një ajet tjetër: "Të pyesin ty rreth Orës (*së Kjametit*): "Kur do të ndodhë"? Thuaj: "Atë e di vetëm Zoti im. Askush, veç Tij, nuk mund ta zbulojë se kur do të ndodhë. Kjo barrë është shumë e rëndë për gjithçka në qiej dhe në tokë. Ajo ka për të ardhur veçse befaz. Ata të pyesin ty, sikur ti të kishe zbuluar dijen rreth saj. Thuaj: "Për të di vetëm Allahu", por shumica e njerëzve nuk e dinë." [El ea'raf 187].

- ...dhe është Ai që e lëshon shiun. - Ai është i vetmi që e lëshon shiun dhe Ai e di se kur dhe ku do të zbresë.

- Ai e di se ç'ka në bark (të nënave). - Është Allahu që e krijon atë që zhvillohet brenda barkut të nënave, dhe Ai e di në do të jetë mashkull apo femër, i mirë apo i keq etj., siç përmendet në hadith. Është Allahu që vendos çfarë të dëshirojë me të.

- Askush nuk e di se çfarë do të fitojë nesër... - Qoftë nga çështjet dhe veprat e fesë, qoftë nga veprat e dynjasë.

- dhe askush nuk e di se në ç'vend do të vdesë. - Është Allahu i vetmi që i di këto çështje. Pasi i veçoi këto çështje, Allahu vijon të tregojë se dituria e Tij ka përfshirë gjithçka. Ai thotë:

- Allahu është i Gjithëdituri, që di mirë çdo fshehtësi. - Dituria e Tij ka përfshirë atë që shfaqet dhe atë që fshihet. Është prej urtësisë së Tij fakti që Allahu e fshehu diturinë për këto pesë çështje nga krijesat. Kjo është gjëja më e mirë, dhe këtë e kupton çdokush që mendon dhe mediton.

Këtu përfundon edhe tefsiri i sures

Lukman, me mirësinë dhe ndihmën e Allahut. Të gjitha lavdërimet i qofshin Allahut!

Surja 32: El sexhde (mekase) 34 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 3

1. Elif, Lam, Mim.

2. Kjo është shpallja e Librit (e Kur'anit), në të cilin nuk ka asnjë dyshim se është (shpallje) nga Zoti i botëve.

3. Apo ata thonë: Ai (Muhammedi) e ka trilluar atë (Kur'anin)? Jo, ai është e vërteta (e sigurt e shpallur) prej Zotit tënd, që të mund t'i tërheqësh vërejtjen një populli, të cilit nuk i erdhi ndonjë qortues para teje, që ata të mund të gjejnë Rrugën e Drejtë.

Shpjegimi i ajeteve

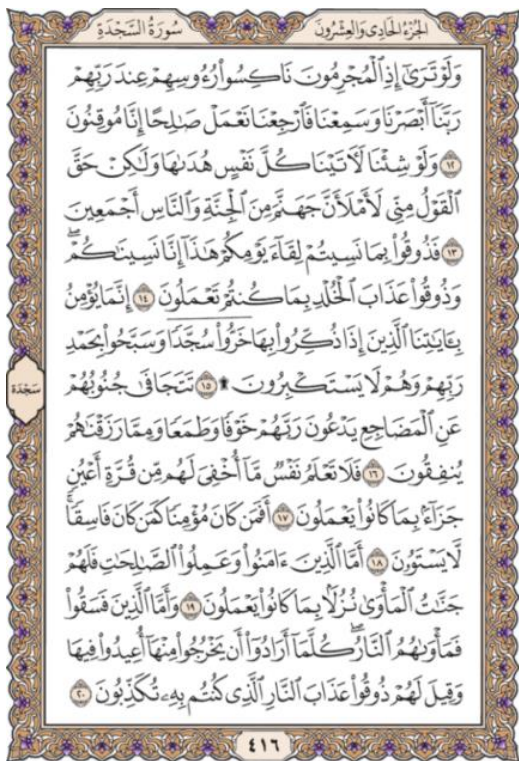
- Elif, Lam, Mim. Kjo është shpallja e Librit (e Kur'anit), në të cilin nuk ka asnjë dyshim se është (shpallje) nga Zoti i botëve. - Allahu i Lartësuar na njofton se

ky libër i madhërisëm është shpallje e zbritur prej Zotit të botëve, i Cili kujdeset për njerëzit me mirësitë e Tij. Nuk ka dyshim se ndër më të mëdhatë mirësi që Ai u ka dhënë njerëzve është edhe ky libër, sepse ai ka gjithçka që rregullon gjendjen e njerëzve, që përkryen moralin dhe virtytet e tyre. Një mirësi shumë e madhe është edhe fakti që ky libër të fal sigurinë e plotë për çdo çështje dhe e shëron robin nga çdo dyshim e pasiguri. Nuk ka dyshim se ai është shpallje e Zotit të botëve dhe çdo gjë në të është e vërtetë e sigurt dhe të shëron çdo pasiguri e paqartësi. Megjithatë, ata që duan veçse mohimin e profetëve dhe janë të mbushur me padrejtësi dhe që ndjekin padrejtësinë thonë duke gënjyer se Kur'ani është një shpikje, që Muhamedi e ka trilluar nga mendja e vet. Kjo është nga format më të poshtira për të mohuar fjalën e Zotit, Krijuesit të Plotfuqishëm e të Gjithëditur. Secila nga këto edhe e vetme do të ishte shumë e rëndë dhe e ndëshkueshme. Allahu i Lartësuar, duke hedhur poshtë fjalën e atyre që thanë se ishte Muhamedi ai që e shpiku Kur'anin nga mendja e vet, thotë:

- Apo ata thonë: Ai (Muhamedi) e ka trilluar atë (Kur'anin)? - Më lart tha: "Ai është e vërteta e sigurt dhe e padiskutueshme, që këta nuk mund t'i afrohen dhe të ngatërohen me të, sepse ai është shpallje e Atij që është i Urtë, që çdo gjë e vendos në vendin e vet, shpallje e Atij që është i lavdëruar në emrat, cilësitë dhe veprat e Tij." Kur'ani është:

- Jo, ai është e vërteta (e sigurt e shpallur) prej Zotit tënd, - Që Ai e zbriti si mëshirë për robërit. Ai e zbriti atë, gjithashtu:

- që të mund t'i tërheqësh vërejtjen një populli, të cilit nuk i erdhi ndonjë qortues para teje, - E zbriti në një kohë kur njerëzit më së shumti kishin nevojë për profetë e shpallje nga Zoti. E zbriti në një kohë kur njerëzit ishin të zhytur dhe të përhumur në errësitat e thella të mosbesimit e idhujtarisë, në terrin e padrejtësive dhe mungesën e këshilluesve

dhe udhërrëfyesve. Allahu ta zbriti këtë libër, o Muhamed:

- ...që ata të mund të gjejnë **Rrugën e Drejtë**. - Që ata të gjejnë rrugën për të shpëtuar nga humbja, që të njohin të vërtetën e ta përqafojnë atë. Të gjitha këto cilësi tregojnë se sa i pavërtetë dhe i pavend është pretendimi i tyre i shëmtuar. Në fakt, ato duhet të bënin që ata ta besonin këtë libër plotësisht, duke pohuar dhe besuar gjithçka që Zoti ka sjellë në të. Së pari, përmendet fakti se ky libër është shpallje e Zotit të botëve. Ai është e vërteta e sigurt dhe e padiskutueshme, që duhet të pranohet, sepse në të nuk ka asnjë dyshim e paqartësi, në asnjë aspekt. Në këtë libër nuk ka asgjë që të sjellë pasiguri dhe dyshim. Ai nuk ka ndonjë lajm që të mos përkojë me realitetin dhe të vërtetën. Edhe kuptimet dhe kumtet e Tij janë të qarta dhe të shpjeguara plotësisht. Njerëzit kanë nevojë të domosdoshme për profetët dhe shpalljet e Zotit; sepse në to do të gjejnë udhëzimin drejt çdo të mire dhe lumturie.

Ajetet 4 – 9

4. **Është Allahu Ai që krijoi qiejt, Tokën dhe gjithçka që gjendet ndërmjet tyre brenda gjashtë ditësh, e pastaj u ngrit (e qëndroi) mbi Arsh.** Ju nuk keni asnjë përveç Atij që t'ju mbrojnë ose të ndërmjetësorë për ju. Vallë a nuk mendoni (a nuk e kujtoni këtë fakt)?!

5. **Ai drejton të gjitha çështjet (e të gjitha krijesave) që nga qielli e deri në Tokë.** Në fund të gjitha çështjet ngjiten te Ai në një Ditë, gjatësia e së cilës është sa një mijë vjet, sipas llogaritjes suaj.

6. **Ai është i gjithëdituri për gjithçka, - të fshehtë apo të dukshme, Ngadhënjimtari, Mëshirëploti.**

7. **Është Ai i cili e përsosi gjithçka që ka krijuar, dhe krijimin e njeriut e filloi nga balta.**

8. **Dhe i bëri pasardhësit e tij prej një pike uji të përbuzur.**

9. **Por, Ai e formësoi atë plotësisht (në barkun e nënës) dhe i fryu prej shpirtit të (krijuar prej) Tij. Është Ai që ju pajisi me dëgjim, me shikim dhe me zemër. Por ju, shumë pak falënderoni.**

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon për pushtetin e Tij të plotë mbi krijesat.

- **Është Allahu Ai që krijoi qiejt, Tokën dhe gjithçka që gjendet ndërmjet tyre, brenda gjashtë ditësh, -** Dita e parë ishte dita e dielë dhe dita e fundit ishte dita e xhuma. Ai e krijoi gjithçka për gjashtë ditë edhe pse është i plotfuqishëm për ta krijuar në një çast të vetëm. Por Allahu i Lartësuar është Rafik / i Butë i Mëshirshëm dhe Hakim / i Urtë.

- **e pastaj u ngrit (e qëndroi) mbi Arsh.** - Arshi është krijesa më e lartë që qëndron mbi të gjithë krijimin e Zotit. Ai u lartësua dhe qëndroi mbi Arsh ashtu siç i shkon madhësisë së Tij.

- **Ju nuk keni asnjë tjetër, përveç Atij, që t'ju mbrojnë ose të ndërmjetësorë për ju.** - askush përveç Tij nuk mund t'ju ndihmojë e kujdeset për ju çështjet tuaja, për t'ju sjellë atë që ju bën dobi. Përveç Tij ju nuk mund

të gjeni asnjë ndërmjetësues që të ndërhyjë për ju dhe t'ju shpëtojë nga dënimi.

- **Vallë, a nuk mendoni** (a nuk e kujtoni këtë fakt)?! - A nuk po i kujtoni këto fakte dhe të krijoni bindjen e plotë se krijuesi i Tokës dhe i qiejve, Ai që u lartësua dhe qëndroi mbi Arshin madhështor, Ai i cili është i Vetmi që kujdeset për ju dhe rregullon veprat tuaja, Ai në dorë të të cilit është i gjithë shefaeti (ndërmjetësimi); Ai është duhet të jetë i Vetmi që i meriton të gjitha llojet e adhurimit nga krijesat e Tij?

- **Ai drejton të gjitha çështjet** (e të gjitha krijesave) që nga qielli e deri në Tokë. - Ai ka në dorë të gjitha ligjet, si ato të krijimit ashtu edhe vendosjen e ligjeve të fesë dhe besimit. Ai rregullon të gjitha çështjet në këtë gjithësi dhe kujdeset për krijimin e Tij. Ligji dhe urdhëresat zbresin nga qielli nga Ai që është Mbreti, Sunduesi i Plotfuqishëm drejt Tokës. Me këto urdhëresa ai lumturon kë dëshiron, pasuron e varfëron, krenon e nënshtron, nderon e poshtëron, i ngre disa njerëz dhe i ul të tjerë dhe e zbret rizkun e Tij.

- **Në fund, të gjitha çështjet ngjiten tek Ai në një ditë, gjatësia e së cilës është sa një mijë vjet, sipas llogaritjes suaj.** - çdo çështje e urdhër për krijesat ashtu siç zbrit prej Tij, ashtu edhe ngjitet tek Ai bindja ose mosbindja e krijesave. Kështu, çdo gjë që ndodh në këtë dynja, si bindja e të bindurve ashtu edhe mohimi i mohuesve ngjitet e paraqitet tek Zoti. Veprat e tyre ngjiten tek Ai në çast. edhe pse kjo do të zgjaste 1000 vjet sipas llogarisë sonë, Allahu i ngjit veprat e robve në çast. ²⁵

- **Ai është i Gjithëdituri për gjithçka, - të fshehtë apo të dukshme, Ngadhënjimtari, Mëshirëploti.** - Ai i cili i krijoi ato krijesa madhështore, u lartësua e qëndroi mbi Arshin madhështor, dhe kujdest vetë për çështjet e krijimit të Tij, është: "...i Gjithëdituri për gjithçka, - të fshehtë apo të dukshme, Ngadhënjimtari, Mëshirëploti." Të gjitha këto krijesa Ai i solli në ekzistencë me diturinë e Tij të gjerë, me fuqinë e Tij të plotë dhe absolute dhe me

mëshirën e Tij gjithëpërfshirëse. Gjithashtu vendosi në to dobi të shumta dhe gjithçka që është domosdoshmëri për krijesat. Ai nuk e ka aspak të vështirë kujdesin për krijimin e Tij.

- **Është Ai i cili e përsosi gjithçka që ka krijuar,...** - Allahu i Madhëruar e përsosi gjithçka që ka krijuar. Çdo krijese Ai i ka dhënë atë që i përshtatet. Ky është një përkrim i përgjithshëm i krijesave. Pastaj Ai flet për njeriun në veçanti, për vetë rëndësinë dhe vlerën e tij të madhe.

- **dhe që krijimin e njeriut e filloi nga balta.** - Kështu e krijoi Allahu, Ademin (a.s), babain e gjithë njerëzimit.

- **Dhe i bëri pasardhësit e tij prej një pike uji të përbuzur.** - Kështu e bëri Zoti që të shumohen lloji njerëzor, përmes kësaj mënyre dhe atij uji që hidhet furishëm në barkun e nënës, - ai ujë i nënçmuar nga njerëzit.

- **Por Ai e formësoi atë plotësisht** (në barkun e nënës) - pastaj e bëri një krijesë të plotë me mish, kocka, nerva, damarë, e gjithçka tjetër. Ai e përkreu krijimin e njeriut. Çdo gjymtyrë e vendosi në vendin e vet, pikërisht atje ku duhet. Pastaj:

- **dhe i fryu prej shpirtit të (krijuar prej) Tij.** - Kështu Zoti dërgon një melek që i fryn shpirtin dhe kjo krijesë kthehet, me lejen e Allahut, në një gjallesë me shpirt.

- **Është Ai që ju pajisi me dëgjim, me shikim dhe me zemër.** - Kështu, dalëngadalë Ai i kompletton mirësitë tuaja. Është Ai që ju jep aftësinë për të parë dhe për të dëgjuar. Ai ju jep edhe aftësinë për të logjikuar dhe ndier me zemër.

- **Por ju, shumë pak falënderoni.** - shumë pak po jeni mirënjohës për Atë që ju krijoi e formësoi me më të bukurën formë e krijim.

Ajetet 10 – 11

10. Ata thonë: "Çfarë! Pasi të tretemi e humbasim në tokë, a thua ne do të krijohe mi rishtazi?" Por, ata mohojnë takimin me Zotin e tyre!

11. Thuaj: "Ka për t'ju marrë shpirtat Meleku i vdekjes që është caktuar për ju, e pastaj, te Zoti juaj do të ktheheni të

gjithë” (për gjykimin dhe shpërblimin me drejtësi)”.
Shpjegimi i ajeteve

- **Ata thonë: “Çfarë! Pasi të tretemi e humbasim në tokë, a thua ne do të krijohemi rishtazi?”** - edhe pasi të jemi tretur e të jemi shpërbërë tërësisht dhe të jemi shpërndarë nëpër tokë e nëpër vende të largëta që nuk i di kush, ne do të rikthehemi në një krijim të ri? Me këto fjalë ata pretendojnë se jo ishte diçka shumë e largët dhe e pamundur. Kështu mendonin ata të mjerë sepse e mendojnë fuqinë e Zotit si fuqinë e tyre duke bërë këtë krahasim të ulët. Kjo pyetje që ata bënë nuk ishte për të gjetur të vërtetën por ishte një pyetje e padrejtë që nënkuptonte të pavërtetën dhe mohimin e besimit të ringjalljes. Kështu ata e mohojnë takimin me Zotin dhe ringjalljen para Tij. Prandaj Allahu thotë për ta:

- **Por, ata mohojnë takimin me Zotin e tyre!** - dihet mirë nga çfarë buron dhe çfarë synon kjo pyetje. Kështu, nëse qëllimi i tyre do të ishte qartësimi i së vërtetës, argumentet e Zotit janë të tilla që e qartësojnë këtë çështje plotësisht dhe e bëjnë aq të qartë, sa të duket sikur e sheh me sytë e ballit, ashtu siç e sheh diellin që shndrit. A nuk u mjafton atyre si argument fakti që Zoti i krijoi ata nga hiçi, kur nuk ekzistonin? duhet ta dinë që rikrijimi nga mbetuinat në tokë është më i thjeshtë se sa fillimi nga hiçi. Pastaj, a nuk e shohin ata tokën e shkretë se si merr jetë e gjallërohet pasi në të bie shiu? A nuk e shohin se si mbijnë në të ato fara që më parë qëndronin të fshehura në tokë?

- **Thuaj: “Ka për t’ju marrë shpirtrat Meleku i Vdekjes, që është caktuar për ju... - Ai është një melek që Zoti e ka ngarkuar me detyrën për të marrë shpirtrat. Ai ka edhe melekë të tjerë së bashku me të si ndihmitarë në këtë mision.**

- **e pastaj, te Zoti juaj do të ktheheni të gjithë**”. - Atëherë Ai do t’ju shpërblejë për veprat tuaja. Ju që e mohoni ringjalljen, prisni e të shihni çdo të bëhet me ju! Pasi përmendi faktin se ata do të kthehen tek Ai

në ditën e gjykimit (Kijametit), vijon të përmendë se si do të jetë gjendja e tyre kur të qëndrojnë para Zotit. Ai thotë:

Ajetet 12 – 14

12. Veç sikur t’i shohësh mëkatarët kur (Ditën e gjykimit), kokulur para Zotit të tyre, do të thonë: “O Zoti ynë! Tani pamë dhe dëgjuam. Na kthe edhe një herë (në dynja) që të bëjmë vepra të mira. Tani ne jemi tërësisht të bindur”.

13. Sikur të kishim dashur, çdokujt do t’i kishim dhënë udhëzimin (e plotë), por fjala ime do të vërtetohet: “Do ta mbush Xhehenemin me xhinde e njerëz së bashku.

14. Atëherë shijoni dënimin, sepse ju e harruat takimin e kësaj dite prandaj edhe Ne do t’ju harrojmë ju - ndaj shijojeni dënimin e përjetshëm për shkak të veprave tuaja të këqia.

Shpjegimi i ajeteve

- **Veç sikur t’i shohësh mëkatarët kur (Ditën e gjykimit), kokulur para Zotit të tyre, do të thonë: “O Zoti ynë! Tani pamë dhe dëgjuam. Na kthe edhe njëherë (në dynja), që të bëjmë vepra të mira! Tani ne jemi tërësisht të bindur.”.** - këtu bëhet fjalë për ata keqbërës e gjynahqarë që vazhdojnë në gjynahet e mëdha. Allahu i Madhëruar na përmend se ata do të qëndrojnë kokëulur para Zotit të tyre. do të qëndrojnë të përulur, të poshtëruar dhe nënçmuar. Tashmë i kanë pranuar dhe pohuar padrejtësitë që kanë bërë dhe lutën që Zoti t’i kthejë edhe njëherë në këtë dynja. Ata thonë: “O Zoti ynë! Tani pamë dhe dëgjuam. Na kthe edhe një herë (në dynja) që të bëjmë vepra të mira! Tani ne jemi tërësisht të bindur.”. Tashmë çdo gjë është shumë e qartë dhe e dukshme për ne sepse çdo gjë e shohim me sytë e ballit. Tani ne jemi tërësisht të sigurt se ajo që e mohonim është e vërtetë. Nëse do ti shikoje ata në këtë gjendje dhe në kohën kur lutën për tu kthyer edhe njëherë në dynja do të shikoje tmerr të madh me sy. Gjithë ata njerëz të dëshpëruar, në atë gjendje të tmerrshme e të pashpresë që lutën dhe lutja

e tyre kurrë nuk ka për të gjetur përgjigje. Tashmë ka kaluar koha kur mund të reflektojnë dhe të ndryshojnë. Sot nuk është dita e afatizimit por është dita e shpërblimit ose ndëshkimit me drejtësi. E gjithë kjo ndodh me caktimin dhe urdhërin e Zotit. Allahu e pati caktuar që t'i lerë ata të lirë të zgjedhin dhe ata zgjedhën kufrin dhe poshtërsitë. Çdo gjë ndodh me lejen e Zotit dhe caktimin e Tij të drejtë dhe të urtë. Prandaj dhe tha:

- **Sikur të kishim dashur, çdokujt do t'i kishim dhënë udhëzimin** (*e plotë*), - nëse do të dëshironte Zoti mund t'i bënte të gjithë njerëzit që të besonin dhe do ti bashkonte që të gjithë me udhën e drejtë. Kjo është e thjeshtë për Allahun dhe plotësisht e mundur. Por urtësia e Allahut kërkon që jo të gjithë të pranojnë besimin dhe udhëzimin e plotë të Zotit. Prandaj dhe tha:

- **... por fjala Ime do të vërtetohet: "Do ta mbush Xhehenemin me xhinde e njerëz së bashku.** - Kjo është diçka e pashmangshme dhe fjalën dhe vendimin i të Urtit askush nuk mund ta ndryshojë. Ai vendosi dhe tha: "Do ta mbush Xhehenemin me xhinde e njerëz së bashku." Kjo është diçka që do të ndodhë patjetër dhe po kështu do të ndodhin edhe ato gjendje dhe shkaqe që e bëjnë të meritueshëm ndëshkimin e tyre dhe këtë vendim të Zotit për ta.

- **Atëherë, shijoni dënimin, sepse ju e harruat takimin e kësaj dite** (*me Allahun e Madhëruar*)... - Ja këto fjalë torturuese u thuhën keqbërësve të cilët i ka mbuluar e pushtuar tërësisht poshtërimi dhe kërkojnë me dëshpërim për ta ndryshuar dhe rregulluar atë që e prishën. Tashmë ka kaluar koha kur njeriu mund të reflektojë dhe të ndryshojë. Tashmë ka mbetur veçse dënimi i Zotit prandaj shijojeni dënimin e dhembshëm për shkak se e harruat këtë ditë. Ju e haruat dhe i kthyeret shpinën me vetëdije kësaj dite, duke mos punuar për të. E latë veten tuaj të zhytet dhe ta harrojë këtë ditë, a thua se ajo vërtet nuk kishte për

të ardhur kurrë. Ju jetuat dhe u shfrenuat në jetën e dynjasë sikur nuk do të ringjalleshit në ditën e takimit me Zotin.

- **...prandaj edhe Ne do t'ju harrojmë ju** – Kështu do t'ju lëmë në atë ndëshkim dhe dhimbje, si shpërblim për hareshën dhe shpërfilljen tuaj të kësaj dite. Shpërblimi jepet sipas llojit të punës. Ashtu sikurse e haruat dhe e shpërfillët këtë ditë, ashtu do të liheni në harresë dhe do të shpërfilleni në dënimin e dhembshëm.

- **...ndaj shijojeni dënimin e përjetshëm...** - Ky dënim tashmë do të jetë i pandërprerë. Nëse dënimi ka një afat të caktuar, kjo sikur ia lehtëson dhimbjen të dënuarit. Por dënimi i xhehenemit, - Allahu na ruajt prej tij -, në të nuk mund të gesh rehati dhe lehtësim dhe as ndërprerje.

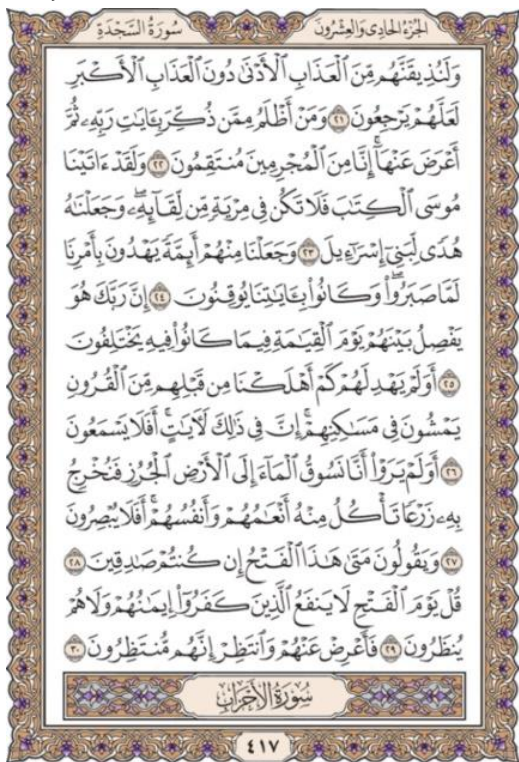
- **për shkak të veprave tuaja të këqija.** - Këtë e merituat me veprat tuaja, pra me kufrin, kalimin e kufijëve dhe mosbindjen ndaj Allahut. Allahu i Lartësuar pasi përmendi mohuesit e shenjave dhe argumenteve të Tij dhe dënimit që ka përgatitur për ta, vijon të përmendë besimtarët duke përmendur cilësitë dhe përshkrimet e tyre si dhe shpërblimet që përgatiti për ta. Ai thotë:

Ajetet 15 – 17

15. Argumentet tona i besojnë vetëm ata, të cilët kur u lexohen ato (*si këshillë*), **bien me fytyra përtokë dhe e madhërojnë dhe lavdërojnë Zotin e tyre me tesbîh dhe ata kurrë nuk tregohen kryeneç.**

16. Trupat e tyre largohen prej dyshekëve, (*e qëndrojnë në këmbë e në sexhde*) **duke iu lutur Zotit të tyre me frikë dhe me shpresë** (*për dashurinë dhe mëshirën e Tij*), **dhe nga ajo që u kemi dhënë, ata japin.**

17. Askush nuk di për atë kënaqësi (*të zemrës e të shpirtit*), **që u është caktuar atyre si shpërblim për veprat e tyre të mira** (*në dynja*).

Shpjegimi i ajeteve

- Argumentet Tona i besojnë vetëm ata, të cilët kur u lexohen ato (*si këshillë*), bien me fytyrë përtokë dhe e madhërojnë dhe lavdërojnë Zotin e tyre me tesbih dhe kurrë nuk tregohen kryeneçë. - Ja këta janë ata që kanë iman të vërtetë dhe të plotë, iman që shoqërohet me punë të mira treguese të imanit të zemrës. Këta janë ata të cilët: "...kur u lexohen ato (*si këshillë*), bien me fytyra përtokë dhe e madhërojnë dhe lavdërojnë Zotin e tyre me tesbih." kur atyre u lexohen ajetet e Kur'anit dhe u vijnë këshillat e Zotit përmes profetëve që të marin mësim, të nënshtrohen e të adhurojnë Zotin, ata i dëgjojnë me shumë kujdes i pranojnë dhe nënshtrojnë për t'i zbatuar. Aq i sinqertë dhe i vërtetë është ky nënshttrim dhe përkushtim saqë shfaqet haptazi kur ata bien me fytyra përtokë dhe e madhërojnë dhe lavdërojnë Zotin e tyre me tesbih. Kështu ata tregojnë përunjësinë e nënshttrimin ndaj urdhëresave të Zotit, respektimin e madhërimin për Allahun dhe gëzimin dhe kënaqësinë që ndiejnë me

njohurinë dhe diturinë që kanë për Zotin dhe rreth Zotit të madhërisëm. Aq e thellë është njohuria dhe dituria për Zotin saqë: "...ata kurrë nuk tregohen kryeneçë." Ata kurë nuk i sheh që të tregohen kryeneçë e mëndjemëdhën, as me zemrat e tyre, as me trupin e tyre, dhe as të heqin dorë nga bindja ndaj Zotit. Madje i sheh modestë, të thjeshtë e të përlur, thjeshtësi kjo që u vjen e nxitet prej ajeteve dhe argumenteve të Zotit. Ata i dorëzohen tërësisht Allahut duke jetuar sipas atyre ajeteve dhe të gjithë këtë e bëjnë me gjoks të zgjeruar dhe plot kënaqësi. Me këtë dorëzim e nënshtrim të plotë ata arrijnë të kënaqin Zotin Mëshirëplotë dhe kështu dalin faqebardhë duke gjetur udhëzimin e plotë në rrugën e drejtë.

- **Trupat e tyre largohen prej dyshekëve, (e qëndrojnë në këmbë e në sexhde) duke iu lutur Zotit të tyre me frikë dhe me shpresë (për dashurinë dhe mëshirën e Tij)...** - Trupat e tyre nuk gjejnë rehat në dyshekun e ngrohtë sepse kanë mall për diçka shumë më të këndshme, të rehatshme, - namazi i natës -, dhe atë bisedë aq lumturuese dhe qetësuese me Zotin e tyre të Lartësuar. Prandaj tha: "(e qëndrojnë në këmbë e në sexhde) duke iu lutur Zotit të tyre me frikë dhe me shpresë (për dashurinë dhe mëshirën e Tij)," i luten Atij për çdo të mirë të besimit dhe të fesë, për mirësitë e dynjasë si dhe për t'i shpëtuar dhe ruajtur ata nga ligësitë dhe fatkeqësitë në ato dy drejtime. Ata i luten Zotit të mbushur nga dy ndjenja të mrekullueshme "...me frikë dhe me shpresë..." ata bashkojnë mes këtyre dy përshkrimeve. Ata janë të frikësuar sepse veprat e tyre mund t'u refuzohen, por edhe me shpresë të madhe që Zoti t'ua pranojë dhe t'i shpërblejë për to. Ata i frikësohen dënimit të Allahut dhe shpresojnë shpërblimin dhe sevapin e Tij.

- **dhe nga ajo që u kemi dhënë, ata japin.** - Ja edhe një përshkrim tjetër i këtyre fatlumëve: nga pasuria që Zoti u ka dhënë, qoftë e pakët apo e shumë, ata japin për hir të Tij. Vërej me kujdes! Nuk ka përmendur

masën se sa japin dhe se kujt ia japin për të qenë sa më gjithpërfshirëse dhe sa më përgjithsuese. Kështu në këtë bëjnë pjesë si shpenzimet e detyrueshme, si Zekati, kompensimet, shpenzimet e detyrueshme për gruan, të afërmit; ashtu edhe shpenzimet e pëlqyeshme e vullnetare, si të gjitha shpenzimet në rrugët e shumta të mirësive. Shpenzimet dhe bamirësia financiare është mirësi e madhe dhe një mënyrë për të përfituar sevape të shumta, pavarësisht a i jepet të pasurit apo të varfërit, të afërmit apo të largët. Por sigurisht që shpërblimi ndryshon në varësi të dobisë që njeriu u ofron dhe u mundëson të tjerëve me pasurinë e tij. Ja këto janë veprat e këtyre të zgjedhurve dhe përshkrimi i tyre. Ndërsa persa i përket shpërblimit të tyre Alahu i Madhëruar thotë:

- Askush nuk di për atë kënaqësi (të zemrës e të shpirtit), që u është caktuar atyre si shpërblim për veprat e tyre të mira (në dynja). - Kjo përfshin të gjitha shpirtat e krijesave. kuptimi është: askush prej krijesave nuk e di për atë kënaqësi (të zemrës e të shpirtit), që u është caktuar atyre si shpërblim për veprat e tyre të mira (në dynja). Nuk e dinë se si janë mirësitë e shumta, dhe kënaqësitë e pafund të atyre fatlumëve. Askush nuk mund ta përshkruajë gëzimin dhe lumturinë, kënaqësinë dhe qetësinë e tyre. Siç ka thënë profeti i Allahut në hadithin që transmeton nga Zoti i tij: “ Kam përgatitur për robërit e Mi, atë që syri nuk e ka parë, veshi nuk e ka dëgjuar dhe zemra e robit kurrë nuk e ka menduar dhe përfytyruar”. Edhe këta, Allahu i lavdëruar i shpërbleu sipas llojit të veprave të tyre. Duke qenë se ata faleshin natën dhe luteshin duke i fshehur veprat, Allahu i shpërbleu me shpërblime që askush nuk i ka parë dhe dëgjuar. Prandaj edhe tha: "...si shpërblim për veprat e tyre të mira (në dynja)."

Ajetet 18 – 21

18. Atëherë a është vallë besimtari, njëlloj si ai jashtë rrugës (së adhurimit

dhe bindjes ndaj Allahut)? Jo! Këta kurrësesi nuk mund të jenë të barabartë.

19. Për sa u përket atyre që besuan dhe bënë vepra të mira, ata i pret Xheneti, (si shpërblim) për veprat e tyre të mira.

20. Ndërsa ata që kaluan çdo kufi (në gjynahe ndaj Allahut), vendbanimi i tyre është Zjarri. Sa herë që përpiqen të dalin nga ai, kthehen në të dhe u thuhet: “Shijojeni Dënimin e Zjarrit, që ju e konsideroni gënjeshtë!”.

21. Ne do t'i bëjmë ata që të shijojnë një pjesë prej dënimit më të afërt, para dënimit të madh (në Zjarr), me qëllim që (të mund të pendohen dhe) të tërhiqen (prej të këqijave).

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tërheq vëmendjen që ta vemë në përdorim logjikën e pastër, që të bëjë dallimin mes gjërave të kundërta dhe të gjykojë drejt për të bërë zgjedhjen e duhur. Urtësia e kërkon që të mos barazojmë mes gjërave të kundërta.

- Atëherë, a është, vallë, besimtari, njëlloj si ai jashtë rrugës (së adhurimit dhe bindjes ndaj Allahut)? - Besimtari e ka ndërtuar dhe mbushur zemrën e tij me iman dhe e ka nënshtruar të gjithë qënien e tij për të zbatuar sheriatin e Zotit në jetën e tij. Duke qenë se imani i tij ishte i pastër dhe i vërtetë e i sinqertë, atëherë ai la gjurmët e veta në veprat e robit. Kështu ky besimtar kurrë nuk u afrohet veprave që zemërojnë Allahun dhe që bien ndesh me imanin e tij. Ndërsa el-fasik është ai i cili e ka dëmtuar dhe prishur zemrën e tij. Ajo zemër nuk është e ndërtuar me iman. Besimi në Zotin nuk ndikon dhe as që ka vend në atë zemër. Duke qenë se në zemrën e tij nuk ka iman të pastër, të vërtetë, të sigurt dhe të sinqertë, atëherë kjo do të shfaqet dhe do të lërë gjurmë edhe në veprat e tij. Trupi i tij i nënshtrohet injorancës dhe padrejtësisë dhe nuk e sheh për gjë që të bëjë çdo lloj gjynahu dhe ligësie që bie ndesh me imanin në Zotin. Kështu, ky njeri endet shumë larg bindjes ndaj Zotit. Prandaj quhet fasik pra që ka dalë nga kufijtë e vendosura nga Zoti.

Allahu i Lartësuar na drejton një pyetje dhe na bën që të mendojmë me kujdes: a janë njëlloj këta dy grupe ose këto dy lloji njerëzish? Përgjigjia sigurisht është:

- Jo! Këta kursesi nuk mund të jenë të barabartë. - Si nga ana logjike ashtu edhe nga ana fetare dhe sipas gjykimit të shariatit këto dy lloje nuk mund të kenë të njëjtën gjykim. Ashtu siç nuk janë njëllojë nata me ditën, drita me errësirën, po kështu nuk mund të jenë njëlloj trajtimi i këtyre dy llojeve në dynja dhe në ahiret si dhe shpërblimi që do marin nga Zoti.

- Për sa u përket atyre që besuan dhe bënë vepra të mira, ata i pret Xheneti,... - , këta besojnë sinqerisht dhe në mënyrë korrekte dhe bënë punë të mira, qofshin farze, qofshin të pëlqyeshme e vullnetare. Për këta Allahu i Lartësuar ka përgatitur Xhenetin e mirësive. Ai është vendi ku janë mbledhur të gjitha kënaqësitë dhe mirësitë; është vendi i kënaqësisë së zemrave e shpirttrave; vendi i përjetësisë ku do të lumturohen pranë Mbretit të Madhëruar, të vetmit të adhuruar me meritë. Ata do të kënaqen me afërsinë pranë Tij, duke parë fytyrën e Tij dhe duke dëgjuar fjalën e Tij.

- ... (si shpërblim) për veprat e tyre të mira. - Të gjitha këto mirësi janë si mikpritje e shpërblim për atë që kanë punuar. Ishin këto punë të mira që Zoti me bujarinë dhe urtësinë e Tij i udhëzoi dhe ua bëri të mundur t'i bënin, të cilat u bënë shkak që ata të jenë mes atyre kënaqësive dhe atyre vendbanimeve të larta dhe të shtrenjta. Ato janë kënaqësi dhe vende që kurrë nuk mund të blihen me asnjë lloj pasurie të kësaj dynjaje dhe as mund të rrembehen nëpërmjet ushtrive dhe forcërisht dhe as nëpërmjet fëmijëve, pasardhësve dhe pasuesëve të shumtë. Madje as edhe sikur të japësh shpirtin dhe jetën si këmbim për to. Atyre kënaqësive as që nuk mund t'u afroresh përmes pasurive të kësaj dynjaje. E vetmja rrugë e mundësi është imani i saktë e i sigurtë dhe veprat e mira sipas këtij imani.

- Ndërsa ata që kaluan çdo kufi, vendbanimi i tyre është Zjarri. - vendqëndrimi i tyre i përhershëm është zjarri; atje ku janë mbledhur të gjitha dhimbjet dhe ndëshkimet, çdo dëshpërim dhe vuajtje. Atyre nuk ka për t'iu zvogëluar dënimi asnjë çast.

- Sa herë që përpiqen të dalin nga ai, kthehen në të - Sa herë që mendojnë për të gjetur ndonjë rrugëdalje sepse dhimbja e ndëshkimi ka arritur kulmin, ata rikthehen sërish në dënim dhe kështu largohet prej tyre ajo shpresë për çlirim dhe, dëshpërimi e dhimbja, u kthehet edhe më e fortë.

- dhe u thuhet: "Shijojeni Dënimin e Zjarrit, që ju e konsideroni gënjeshtër!".. - Ky është dënimi i zjarrit ku do të jetë vendqëndrimi i tyre i përhershëm. Ndërsa dënimi që është para këtij dënimi, është dënimi i jetës së varrit (berzahut). Kjo është përmendur në fjalën e tij kur thotë:

- Ne do t'i bëjmë ata që të shijojnë një pjesë prej dënimin më të afërt, para dënimin të madh (në Zjarr), me qëllim që (të mund të pendohen dhe) të tërhiqen (prej të këqijave). - Këtyre fasikëve që mohojnë dhe refuzojnë besimin e drejtë, kemi për t'u dhënë një pjesë prej ndëshkimeve të përshpejuara, para dënimin në Zjarr. Ndër këto dënime të përshpejuara janë edhe ndëshkimet e jetës së varrit (berzahut). Kështu ata do të shijojnë një pjesë prej ndëshkimit në jetën e varrit. Disa përjetojnë ndëshkime që para se të vdesin e të kalojnë në jetën e varrit. Kështu psh, mund të ndëshkohen me vrasje e vuajtje, siç u ndodhi idhujtarëve mekas, ku u vranë dhe u shfarosën në luftën e Bedrit. Herë të tjera u jepet vuajtje e madhe në momentin e vdekjes siç thotë Allahu: "Eh, sikur t'i shihje keqbërësit kur janë në agoni të vdekjes, ndërsa melekët kanë shtrirë duart e veta e u thonë: "Jepeni shpirtin! Tani do të vuani dënimin poshtërues sepse ju thoshit të pavërteta për Allahun dhe ndaj shenjave të Tij tregoheshit kryeneçë." El en'am 93. Pastaj ky dënim paraprak vazhdon në jetën e varrit. Ky ajet është ndër argumentet që

flasin dhe tregojnë për vërtetësinë e dënimit në varr. Ky ajet është argument i qartë për këtë. Për këtë çështje, Allahu thotë: "Ne do t'i bëjmë ata që të shijojnë një pjesë prej Dënimit më të afërt, para dënimit të madh (në *Zjarr*)," kjo tregon se ata do të përjetojnë një pjesë të dënimit që Ai e quan të afërt, para dënimit të madh që do të jetë dënimi në zjarrin e xhehenemit. Siç e përmendëm dënimi i afërt para dënimit të madh mund t'u jepet 1. para vdekjes, pra në jetën e kësaj dynjaje, 2. gjatë vdekjes dhe 3. gjatë jetës së berzahut. Në ajet përmendet se Allahu ua jep një pjesë të këtij dënimi të afërt që para vdekjes, me qëllimin që ata të mund të kthejnë rrugë dhe t'u jepet ndonjë mundësi pendimi e rregullimi. Por nëse ky dënim u jepet pas vdekjes, në jetën e varrit, atëherë ata nuk kanë më mundësi për t'u kthyer. Çdo dënim në jetën e kësaj dynjaje u jepet njerëzve me qëllim që të kthehen dhe të pendohen. Siç thotë i Madhëruari: "E keqja është shfaqur në tokë e në det për shkak të asaj që bënë duart e njerëzve, që ata të shijojnë një pjesë të ndëshkimit që meritojnë dhe me shpresë që të kthejnë rrugë (nga e *këqja*)." [Rum 41].

Ajeti 22

22. E kush është më i padrejtë se sa ai të cilit i lexohen ajetet e Zotit të vet e pastaj u kthen shpinën atyre?! Pa dyshim, Ne do të hakmerremi kundër keqbërësve.

Shpjegimi i ajetit

- E kush është më i padrejtë sesa ai të cilit i lexohen ajetet e Zotit të vet, e pastaj u kthen shpinën atyre?! - Nuk ka më të padrejtë dhe keqbërës se sa ata të cilëve u tërhiqet vërejtja dhe këshillohen përmes ajeteve kuranore të Zotit, dhe nuk marin mësim. Allahu i Madhëruar ua bën të mundur që ata t'i dëgjojnë dhe shohin argumentet e Tij duke u treguar kështu mëshirën e madhe dhe faktin se Ai dëshiron t'i udhëzojë dhe të përkujdeset për ta. Allahu i Lartësuar e ka plotësuar mirësinë e Tij mbi njerëzit kur u ka dhënë atyre shpalljet përmes profetëve të Tij. Njëpërmjet këtyre shpalljeve e profetëve Ai i jep njeriut

urdhëresa dhe udhëzime që rregullojnë jetën e dynjasë dhe çështjet e fesë dhe i ofrojnë robët mirësi të kësaj dynjaje dhe të ahiretit. Gjithashtu Ai i ndalon dhe i porosit ata të largohen nga çdo gjë që i dëmton ata në dynjanë dhe në fenë e besimin e tyre. E gjithë kjo përkujdesje dhe mirësi e dhuruar nga Allahu duhet ta bëjë njeriun që ti dorëzohet tërësisht Allahut me iman të pastër, korrekt dhe të sinqertë, me nënshtrim për të jetuar sipas këtij imani, për ta adhuruar Zotin sipas tij dhe për t'i shprehur mirënjohjen e plotë për të. Por njerëzit tregohen shumë të padrejtë dhe i kundërpërgjigjen kësaj mirësie me të kundërtën e asaj që u përmend. Ata nuk besojnë me besimin e pastër korrekt dhe të sinqertë, as nuk e pasojnë udhëzimin dhe shpalljet e Zotit dhe rrugën e Profetit. Por i kthejnë shpinën dhe e flakin tutje këtë mirësi që u jep Zoti. Këta lloj njerëzish janë nga më të mëdhenjtë keqbërës e të padrejtë, të cilët e meritojnë zemërimin dhe dënimin e Zotit. Prandaj edhe Ai tha:

- Pa dyshim, Ne do të hakmerremi kundër keqbërësve.

Ajetet 23 – 25

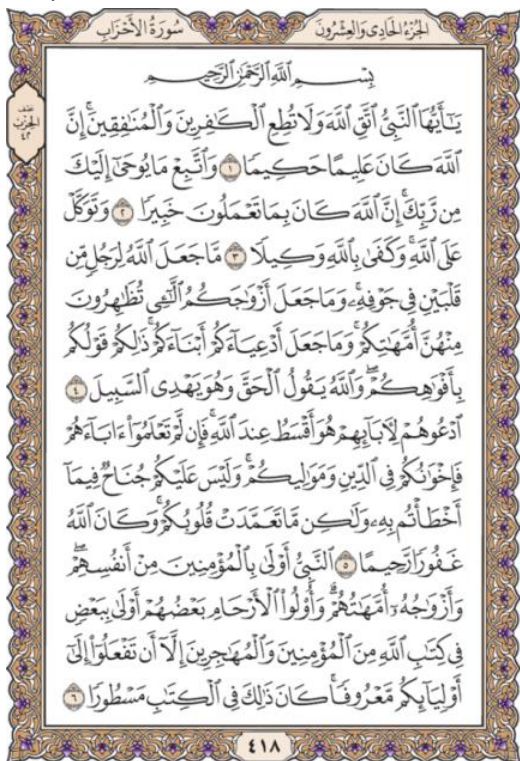
23. Ne edhe Musait i patëm dhënë Librin më parë. Prandaj, ti (O Muhamed) mos ki dyshim në atë (shpalljen) që po të jepet (prej Allahut)! Ne e bëmë Atë (librin e Musait) udhëzim (dhe dritë) për bijtë e Izraelit.

24. Ne nxorrëm ndër ta prijës që me urdhrin Tonë udhëzojnë njerëzit (në udhën e drejtë). Ja kështu ndodhi, sepse ata ishin durimtarë dhe kishin dituri të madhe (e të sigurt) për argumentet Tona.

25. S'ka dyshim se është Zoti yt Ai, i cili do të gjykojë mes tyre në Ditën e Kijametit për çdo gjë rreth së cilës kundërshtoheshin.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar përmendi argumentet dhe ajetet e Tij, nëpërmjet të cilave këshillon dhe kujton robërit e Tij për çështje të rëndësishme. Mes këtyre shenjave dhe argumenteve, Ai

përmend Kur'anin që ia shpalli Muhamedit (a.s). Në vijim, Ai na tregon se shpallja e Librit nuk është diçka e re dhe e panjohur për njerëzit. Po kështu, edhe dërgimi i një profeti me Libër të ndritur nuk është diçka e re, që nuk ka ndodhur më parë. Më herët Allahu i Madhëruar dërgoi Musain dhe i dha atij Teuratin, në të cilin ka përgëzime të shumta edhe për ardhjen e Muhamedit dhe përshtetjet e Kur'anit. Nga ana tjetër, edhe Kur'ani është vërtetues i Teuratit dhe i profetësisë së Musait. Kështu, profetët dhe librat e Zotit vërtetojnë, mbështesin dhe përputhen me njëri tjetrin. Kjo tregon se ata janë nga i njëjti burim dhe se janë të vërtetë prej Zotit.

- Ne edhe Musait i patëm dhënë Librin më parë. Prandaj, ti (O Muhamed) mos ki dyshim në atë (shpalljen) që po të jepet (prej Allahut)! - Argumentet e së vërtetës dhe shenjat e qarta të saktësisë kanë ardhur në të gjitha shpalljet e Zotit, prandaj nuk ka vend për dyshime dhe hezitim.

- Ne e bëmë Atë (librin e Musait) udhëzim (dhe dritë) për bijtë e Izraelit. - Librin që i

dhamë Musait, Teuratin, e bëmë udhëzim (dhe dritë) për bijtë e Izraelit. Përmes tij, ata gjenin rrugën dhe dritën për të njohur themelet e fesë dhe besimit, si dhe sqarime të hollësishme, që i shkonin asaj epoke e vendi kur jetuan bijtë e Izraelit. Ajo shpallje ishte e veçantë vetëm për popullin e bijve të Izraelit. Ndërsa Kur'anin e madhëruar, Allahu i Madhëruar e bëri udhëzim dhe dritë për të gjithë njerëzit dhe popujt. Ai është udhëzim për të gjitha krijesat që ato të gjejnë dritën dhe udhën e drejtë në të gjitha çështjet e tyre, si në çështjet e dynjasë, ashtu edhe të fesë dhe besimit të tyre, deri në Ditën e Kijametit. Kur'ani është shpallur për të gjithë njerëzimin, në çdo kohë dhe në çdo vend, sepse është një udhëzim dhe dritë e plotë, që qëndron mbi çdo fjalë dhe udhëzim tjetër, siç thotë i Madhëruari: "Nuk ka dyshim se në Pllakën e Ruajtur (*Levhi Mahfudh*) te Ne, ai (*Kur'ani*) është i lartë dhe plot urtësi." [Zuhruf 4].

- Ne nxorrëm ndër ta prijës që me urdhrin Tonë udhëzojnë njerëzit (në udhën e drejtë)... - Nga mesi i bijve të Izraelit, Zoti zgjodhi disa e i bëri: "...prijës, që me urdhrin Tonë udhëzojnë (në udhën e drejtë)", domethënë, dijetarë rreth ligjit të Zotit dhe rrugëve të shumta të udhëzimit. Ata ishin të udhëzuar dhe udhëzues për të tjerët, nëpërmjet dritës së diturisë që Zoti u dhuroi. Libri që Zoti u shpalli atyre ishte udhëzimi dhe drita, ndërsa ata që e besuan këtë libër ishin dy kategori:

- 1. Udhëheqës dhe imamë, që udhëzonin dhe mësonin edhe të tjerët me dritën e diturisë që Zoti u fali, duke i nderuar me të.**
- 2. Pasues, që udhëzoheshin dhe merrnin mësim nga këta udhëheqës të mirë.**

Këta të fundit ishin të gradave të ndryshme, në varësi të pasimit të dritës së sjellë nga Zoti. Ndërsa grupi i parë, sigurisht, që qëndronin në gradë më të lartë. Ata vinin menjëherë pas gradës së profetëve, kjo është grada e të sinqertëve. Këtë gradë të lartë ata e arritën nëpërmjet durimit për të mësuar diturinë e dobishme e për t'ua mësuar të tjerëve, nëpërmjet

devotshmërisë dhe ftesës së njerëzve në rrugën e Allahut dhe duke duruar vështirësitë dhe mundimet gjatë kësaj rruge. Gjithashtu, ata e ruajtën veten nga gjynahet dhe poshtërsitë dhe u treguan shumë të vëmendshëm, që gjithmonë ta frenonin veten, sa herë që epshet dhe dëshirat i nxisnin për t'u harruar në argëtime e kotësi. Ata ishin gjithmonë të matur dhe të kujdesshëm. Allahu i lartësuar thotë:

- Ja kështu ndodhi, sepse ata ishin durimtarë dhe kishin dituri të madhe (e të sigurt) për argumentet Tona.. - Në lidhje me imanin në librat e argumentet e Zotit, ata arritën gradën e sigurisë së plotë, pra, të diturisë së plotë dhe të sigurt, që prodhon dhe sjell punë të mira, sipas diturisë. Ata ndoqën hapat e duhur për të mësuar diturinë e dobishme nga burimi i saktë dhe i sigurt i Zotit, i vetmi burim që sjell sigurinë dhe largon çdo dyshim, pra, nga Shpallja e Zotit. Ata ishin gjithnjë duke mësuar çështjet dhe argumentonin vazhdimisht me faktet e shumta të sjella nga Zoti dhe Profeti, derisa arritën atë gradë të lartë të sigurisë së plotë në çdo çështje të Zotit dhe Shpalljes. Kështu, me durim dhe siguri e dituri të plotë arrihet grada e udhëheqësit (imamit) në fenë e Zotit. Por kishte edhe çështje për të cilat bijtë e Izraelit ranë në kundërshti. Pati prej tyre që ia qëlluan të vërtetës dhe pati që nuk ia qëlluan, ose me vetëdije ose gabimisht. Thotë i Madhëruari:

- S'ka dyshim se është Zoti yt Ai i cili do të gjykojë mes tyre në Ditën e Kijametit për çdo gjë rreth së cilës kundërshtoheshin. - Edhe Kur'ani tregon disa nga çështjet, për të cilat ranë në kundërshti bijtë e Izraelit. Sigurisht, nëse Kur'ani na vërteton njëherë prej tyre, kjo tregon se ajo është e vërteta dhe çdo gjë tjetër është gabim dhe e kotë.

Ajetet 26 – 27

26. A nuk marrin mësim ata (mohuesit e profetëve) nga gjithë ato breza që kemi shkatërruar para tyre, nëpër vendbanimet e të cilëve shpesh kalojnë?

Me të vërtetë në ato (vende të shkretuara) ka argumenta të shumta. A nuk po dëgjojnë me vëmendje?!

27. A nuk e shohin ata se Ne çojmë ujin në tokën e shkretuar dhe me të nxjerrim bimë prej të cilave ushqehen kafshët e tyre dhe ata vetë. A nuk kanë sy të shohin (e të kuptojnë)?!

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk marrin mësim ata (mohuesit e profetëve) nga gjithë ato breza që kemi shkatërruar para tyre, nëpër vendbanimet e të cilëve shpesh kalojnë?

- A nuk shërbejnë këto ndodhi si argument për këta që i mohojnë profetët dhe si udhëzim për t'i drejtuar tek e vërteta? Edhe popujt e shkuar që Zoti i shkatërroi ndoqën të njëjtën rrugë si këta mohuesit e sotëm. Le të udhëtojnë dhe të ecin përmes vendbanimeve të tyre dhe të shohin me sytë e ballit si përfunduan ata, siç ishte populli i Hudit, Salihut dhe populli i Lutit.

- Me të vërtetë në ato (vende të shkretuara) ka argumenta të shumta.... -

Ka argumente për besnikërinë e profetëve, që u dërguan ndër ata popuj, për kotësinë dhe rrugën e humbjes ku ishin zhytur ata të mjerë. Ata ishin zhytur në idhujtari dhe poshtërsi, larg shpalljeve të Zotit. Këto ajete na tregojnë se çdokush që bën të njëjtat vepra si ata popuj, do ta pësojë njëlloj si ata. Këto ajete na tregojnë, gjithashtu, se Allahu i Lartësuar do t'i ringjallë robërit për t'i shpërblyer në Ditën e Ringjalljes dhe Tubimit para Tij, kur të thirren për t'u bashkuar të gjithë në vendin e tubimit.

- ...a nuk po dëgjojnë me vëmendje?! - A nuk i dëgjojnë dhe kuptojnë ajetet e Allahut? Nëse i dëgjojnë me kujdes dhe dëshirojnë për t'i kuptuar, ata me siguri kanë për të përfutur. Kështu do të ndodhte nëse do të ishte një dëgjim i kujdesshëm dhe i mirë, si dhe një logjikë e shëndetshme e rregullt. Kështu, ata nuk do të vazhdonin të ishin në atë gjende mosbesimi e poshtërsish, që e bëjnë të pashmangshëm dënimin e ashpër të Zotit.

- **A nuk e shohin ata se Ne çojmë ujin në tokën e shkretuar...** - A nuk e shohin me sytë e tyre këtë mirësi të madhe që u kemi dhuruar dhe urtësinë Tonë të plotë e absolute? Ne dërgojmë ujin, nëpërmjet shiut ose lumenjve në tokën shkretuar, ku nuk ka bimësi:

- **dhe me të nxjerrim bimë prej të cilave ushqehen kafshët e tyre dhe ata vetë.** - Nxjerrim bimësi të shumëllojshme, të cilat i kanë bagëtitë dhe njerëzit, gjithashtu.

- **A nuk kanë sy të shohin (e të kuptojnë)?!** - A nuk i shohin këto mirësi? Nëpërmjet këtyre mirësive marrin jetë vendet dhe krijesat e shumta që mbushin tokën. A nuk i bën ky shikim që të hapin sytë e zemrës dhe të shpirtit, dhe të shohin dritën për të gjetur rrugën e drejtë? Por ja që shumë nga ata i ka zënë verbëria dhe i ka vënë poshtë pakujdesia dhe dhe harresa. Ata nuk dinë të shohin ashtu siç shohin burrat e urtë dhe të mençur. Ata shohin si të pakujdesshmit e mendjelehtët dhe çdo gjë e mbrapshtë u duket normale. Ata nuk arrijnë të shohin dritën, që t'u jepet sukses për të mirën dhe besimin.

Ajetet 28 – 30

28. Ata thonë: “Kur do të përmbushet ai premtim (i Zotit), nëse po thoni të vërtetën?!”

29. Thuaj: “Ditën e Gjykimit, mohuesve nuk do t'u bëjë dobi besimi i tyre e as që do t'u jepet afat”.

30. Prandaj, ti largohu prej tyre dhe prit, edhe ata, janë duke pritur gjithashtu.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata thonë: “Kur do të përmbushet ai premtim (i Zotit), nëse po thoni të vërtetën?!”** - Keqbërësit e mosbesimtarët kërkojnë që t'u ngutet dënimi që u kërcënohet, sepse ata mohojnë profetët dhe shpalljet. Me këtë tregojnë se nuk e besojnë ringjalljen. Ata tregojnë, gjithashtu, kokëfortësinë, kryeneqësinë, inatin dhe urrejtjen e tyre ndaj së vërtetës. “Kur do të përmbushet ai premtim (i Zotit), nëse po thoni të vërtetën?!” Kur do të vijë ajo ditë, kur do të bëhet ndarja mes nesh dhe jush?

Kur do të vijë dita kur ne do të dënohemi, sipas pretendimit tuaj?” Kështu u drejtoheshin ata profetëve, madje thoshin edhe: "... nëse po thoni të vërtetën." Me këtë fjalë, ata pretendonin e mëtonin se profetët nuk thoshin të vërtetën.

- **Thuaj: “Ditën e Gjykimit, mohuesve nuk do t'u bëjë dobi besimi i tyre e as që do t'u jepet afat”.** - Atëherë kur do të ndodhë ndarja mes nesh, ajo është dita kur ju do të ndëshkoheni. Njohja e asaj dite nuk ka për t'ju sjellë asnjë dobi, sepse kurdo që të vijë ajo, kjo do të shënojë fundin e afatit tuaj. Atë ditë nuk do të keni mundësi të rregulloheni dhe të besoni, sepse çdo gjë do ta shihni qartë. Nëse do t'ju jepej mundësia të rregulloheshit e të besonit, atëherë do të kishte kuptim kjo pyetje që ju bëni. Por duke qenë se kur të vijë ajo ditë, nuk do të ketë asnjë dobi për ju, kjo pyetje është e pakuptimtë. Me ardhjen e asaj dite nuk ka më kthim për robërit, sepse ka përfunduar koha e sprovës dhe përzgjedhjes. I Lartësuar i thotë: “Ditën e Gjykimit, mohuesve nuk do t'u bëjë dobi besimi i tyre e as që do t'u jepet afat”, sepse tashmë nuk ka më besim tek e fshehta, por besimi tek e dukshmja. Atyre nuk do t'u jepet afat që të rregullojnë atë që prishën dhe që të besojnë. Pendimi nuk ka për t'u pranuar prej tyre.

- **Ndaj, ti largohu (distancohu) prej tyre dhe prit...** - Nëse ata arrijnë në këtë gjendje injorance e arrogance dhe kërkojnë ngutjen e ndëshkimit, atëherë distancohu prej tyre dhe prit, për të parë se çfarë do të ndodhë me ta. Dënimi është i pashmangshëm për ta, por Allahu ka vendosur një afat, i cili nuk shpejtohet e as nuk vonohet.

- **se edhe ata janë duke pritur.** - Edhe ata po presin për ty lloj-lloj ligësish dhe fatkeqësish. Por le ta dijnë se përfundimi i mirë i takon devotshmërisë ndaj Zotit.

Këtu përfundon tefsiri i sures Sexhde, me ndihmën e Allahut dhe mirësinë e Tij. Atij i takon lavdërimi në i plotë, të gjitha përlëvdimet dhe madhërimin!

Sure 33 – El ahzab (medinase) 73 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 3

1. O Profet! Kije frikë Allahun, e mos u shko pas jobesimtarëve dhe hipokritëve! Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë.

2. Dhe zbatoje me besnikëri atë që po të shpallet nga Zoti yt! Allahu e Di mirë gjithçka që bëni ju.

3. Dhe mbështetju Allahut! Mjafton që Allahu të jetë Mbrojtësi yt.

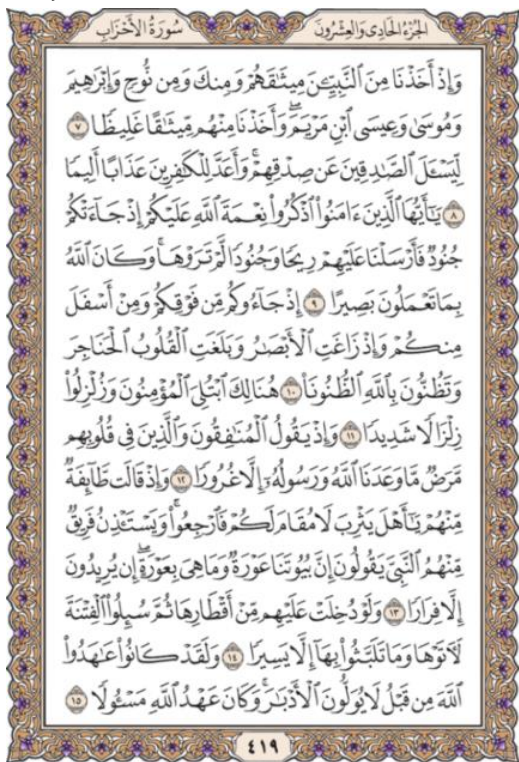
Shpjegimi i ajeteve

- O Profet! Kije frikë Allahun, e mos u shko pas jobesimtarëve dhe hipokritëve! Allahu është i Gjithëditur dhe i Urtë. – O Ti, që Allahu të dalloj me profetësi dhe të veçoi ndër njerëz për të të shpallur Shpalljen e Tij, duke të lartësuar mbi të gjitha krijesat! Ji mirënjohës për mirësitë që të dhuroi Zoti yt! Këtë mirënjohje duhet ta shprehësh duke u stolitur me *takua*, e cila është një cilësi që ti më shumë se çdokush tjetër duhet ta përmbushësh në veten tënde. Devotshmëria nënkupton vepra e fjalë që bëhen për hir të Zotit, si dhe të jesh i ruajtur nga gjërat e ndaluara. Ato duhen kryer ashtu siç e do Zoti yt, prandaj ji i përkushtuar për këtë! Përveç kësaj, përpiku dhe lufto me gjithë shpirt për të kumtuar Shpalljen e Allahut! Përhape ndër njerëz Shpalljen e Zotit dhe përkushtohu në këshillimin dhe rregullimin e njerëzve me fjalët, veprat dhe përkujdesin më të madh. Mos lejo të të shmangë nga ky qëllim e pikësynim asgjë dhe askush. Mos dëgjo e paso fjalët e mohuesve, të cilët e kanë shfaqur haptazi armiqësinë e urrejtjen ndaj Allahut e Profetit, dhe as fjalët e munafikëve, të cilët e mbajnë fshehur mohimin dhe shfaqin të kundërtën. Këta janë armiqtë e vërtetë, prandaj mos iu bind atyre në ato çështje që cenojnë devotshmërinë dhe bien ndesh me të. Mos shko pas epsheve dhe dëshirave të tyre, sepse do të të largojnë nga rruga e drejtë e Zotit.

- Dhe zbatoje me besnikëri atë që po të shpallet nga Zoti yt! Allahu e Di mirë

gjithçka që bëni ju. - Përkundrazi, ndiq rrugën dhe atë që të shpallet nga Zoti, sepse ajo është rruga e mëshirës dhe dritës! Vetëm këtë rrugë paso dhe shpresë mëshirën dhe shpërblimin e madh të Zotit. Dijeni mirë se Ai di për gjithçka që ju bëni, madje edhe hollësitë më të fshehta. Ai ka për t'ju shpërblyer sipas këtyre veprave, që i di mirë rreth jush, qofshin ato të mira apo të këqija. Nëse për një çast të vjen ndonjë mendim se, nëse nuk pason dëshirat e tyre devijuese, mund të të vijë prej tyre ndonjë sprovë e ligësi, ose kjo mund të cenojë disi udhëzimin e njerëzve dhe përhapjen e të mirës ndër ta, atëherë mos e ndiq këtë mendim dhe ruaju shumë nga të tilla kurthe të shejtanit të mallkuar. Në të tilla raste, përdor atë armë të fuqishme, që të ndihmon për këtë rast dhe për çdo rast tjetër: teuekulin, pra, mbështetjen e plotë tek Allahu. Mbështetu e kërko ndihmë tërësisht veçse tek Zoti yt, ashtu siç duhet të mbështetet ai që nuk ka në dorën e vet as dëm e as dobi, as jetë e as vdekje apo ringjallje. Mbështetju të Plotëfuqishmit Mëshirëplotë, që të të ruajë nga e keqja e tyre. Kërko ndihmë Atij, për të plotësuar dhe përmbushur sa më mirë çështjet e fesë dhe të besimit, për të cilat je urdhëruar nga Zoti. Ki besim e siguri të plotë tek Allahu se do ta ofrojë e mundësojë atë që i kërkon, në çdo gjendje qofsh.

- Dhe mbështetju Allahut! Mjafton që Allahu të jetë Mbrojtësi yt. - Allahu është më i miri, në dorën e të Cilit të lihen veprat. Ai kujdeset më mirë për veprat e robit dhe zgjedh gjithmonë më të mirën për të, sepse Ai është i Gjithëditur dhe i Urtë dhe e di shumë mirë se cila është më e mira për robin, edhe pse robi vetë nuk e di. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar e ka plotësisht pushtetin që t'ia ofrojë robit atë që e ndihmon, ndërsa robi është tërësisht i dobët dhe i pafuqishëm. Allahu është më i mëshirshëm për robin sesa robi për veten e vet dhe sesa nëna për fëmijën e vet. Allahu është më i dashur për robin se çdokush tjetër dhe është kujdestari më i mirë,

sidomos kur bëhet fjalë për robërit e Tij të zgjedhur. Për këta, Ai vazhdon të kujdeset dhe t'i edukojë e drejtojë drejt mirësive dhe vazhdimisht u dhuron mirësitë e begatitë e Tij, të dukshme e të fshehura. Ky kujdes dhe këto mirësi janë edhe më të shumta kur Ai vetë i urdhëron që t'i mbështeten Atij dhe t'ia lënë veprat e tyre në dorën e Tij, duke premtuar që, nëse e bëjnë këtë ashtu siç duhet, atëherë mos ki dyshim për lehtësimet dhe ndihmën që vjen nga Mëshirëploti. Çdo çështje thjeshtësohet, çdo vështirësi lehtësohet, çdo sprovë kalon më lehtë, çdo fatkeqësi largohet, çdo nevojë e robit pakësohet dhe përmbushet, begatitë e Zotit zbresin, ligësitë largohen e zhduken. Në të tilla kushte, mund të shohësh që një njeri i dobët, i cili i është mbështetur tërësisht Allahut, duke i lënë veprat në dorën e Tij, të përmbushë vepra të cilat edhe një grumbull i tërë njerëzish nuk mund t'i përballojnë. Këtij njeriu, Allahu ia lehtëson që të bëjë vepra që edhe më të fortët nuk mund t'i bëjnë. Allahut i kërkojmë ndihmë për çdo gjë të mirë që na

afron tek Ai dhe të na ruajë nga çdo ligësi që na largon nga Ai!

Ajeti 4 – 5

4. Allahu nuk ka bërë dy zemra në gjoksin e asnjë njeriu dhe as nuk jua lejoji që gratë tuaja, - prej të cilave largoheni me dhihar - , t'i konsideroni si nënat tuaja. Dhe as nuk ju lejon që djemtë tuaj të adoptuar të kenë përkatësinë tuaj (atërore). Këto janë vetëm fjalë që ju i shqiptoni me gojët tuaja dhe është Allahu Ai që thotë të vërtetën, dhe është Ai që udhëzon (atë që do) në rrugën e drejtë.

5. U jepni atyre përkatësinë e vërtetë atërore! Kjo është më e drejtë para Allahut. Nëse nuk ua dini se kush janë etërit e tyre, atëherë ata janë vëllëzërit tuaj në fe dhe mbështetësit tuaj. Ju nuk keni gjynah për diçka që e bëni gamimisht, porse për ato që zemrat tuaja i bëjnë qëllimisht. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- Allahu nuk ka bërë dy zemra në gjoksin e asnjë njeriu dhe as nuk jua lejoji që gratë tuaja, - prej të cilave largoheni me dhihar - , t'i konsideroni si nënat tuaja. - Allahu i Lartësuar i qorton dhe këshillon besimtarët që të mos flasin dhe të pohojnë gjëra të pavërteta, ashtu siç gënjejnë njerëzit e padrejtë e të paditur. Këto fjalë janë mashtrime e shpifje, të cilat sjellin gjëra të ndaluara nga Sheriati i Zotit. Këtu kemi të bëjmë me një rregull të përgjithshëm në Sheriatin e Zotit, në lidhje me atë çfarë flasim ose për lajmet që përcjellim rreth gjërave që ndodhin. Allahu i Madhëruar i veçoi këto çështje, sepse ato ndodhin shpesh dhe njerëzit kanë nevojë shumë të madhe që të dinë dispozitat rreth tyre. Allahu i Madhëruar thotë: "Allahu nuk ka bërë dy zemra në gjoksin e asnjë njeriu..." Kjo është diçka që kurrë nuk mund të ndodhë, prandaj kurrë të mos thoni për dikë që ka dy zemra brenda tij, dhe kështu të gënjeni rreth krijesës së Zotit. Pastaj thotë: "...dhe as nuk jua lejoji që gratë tuaja, - prej të cilave largoheni me dhihar, - ti

konsideroni si nënat tuaja". Domethënë, të konsiderosh gruan si në vend të nënës, duke i thënë: "...të kam si nënën time". Allahu i Madhëruar nuk i ka bërë gratë si nënat. Nëna jote është ajo që të ka lindur dhe që gëzon statusin e gruas më të lartë që meriton respektin dhe bamirësinë tënde. Martesa me të është haram për ty, ndërsa gruaja është hallall. Atëherë, si mund të vesh shenjën e barazimit mes dy gjërave të kundërta? Kjo është diçka që nuk lejohet, siç ka thënë Allahu i Madhëruar: "Ata të cilët u largohen bashkëshorteve, duke u thënë se iu duken si nënat e veta, le ta dinë se ato nuk janë nënat e tyre. Nënat e tyre janë ato që i kanë lindur. Në fakt, ata thonë fjalë të urryera dhe të pavërteta. Allahu është vërtet Falës i madh dhe Mbulues i gjynaheve." [Muxhadile 2].

- Dhe as nuk ju lejon që djemtë tuaj të adoptuar të kenë përkatësinë tuaj (atërore). - Fëmijët e birësuar nuk janë fëmijët tuaj biologjikë, por quhen thjesht të birësuarit tuaj. Para Islamit dhe në fillimet e tij, i birësuarit merrte atësinë e birësuesit. Allahu i Madhëruar e ndryshoi këtë zakon. Fillimisht, Ai tregoi se kjo është diçka jo e mirë, madje e shëmtuar, sepse, në fakt, është mashtrim e shpifje, dhe çdo mashtrim dhe shpifje nuk ka vend në Sheriatin e Zotit dhe besimtarët nuk e kanë atë cilësi. Kështu, Allahu i Lartësuar na e qartëson se bijtë tanë të vërtetë nuk janë ata që i kemi birësuar, por ata që janë lindur prej nesh. Ndërsa këta që janë lindur prej tjetër kujt, mund t'i quajmë 'i adoptuar'. Nëse ju thoni për të birësuarin se ai është biri i filanit (adoptuesit), ose ky është babai i filanit, kjo është e gabuar. Allahu i lartësuar thotë:

- Këto janë vetëm fjalë që ju i shqiptoni me gojët tuaja - Janë fjalë jo të vërteta dhe të padrejta.

- dhe është Allahu Ai që thotë të vërtetën, dhe është Ai që udhëzon (atë që do) në rrugën e drejtë. - Ai thotë veçse të vërtetën dhe atë që është e sigurt, prandaj dhe ju udhëzon që të pasoni udhëzimet e Tij. Fjalët dhe ligji i Allahut janë të vërteta, ndërsa

fjalët dhe veprat e kota nuk mund t'i atribuohen Atij dhe nuk mund të jenë prej udhëzimit të Tij. Ai udhëzon veçse në rrugën e drejtë dhe në vërtetësi. Por edhe fjalët e robve ndodhin me lejen e Tij, qofshin të mira apo të këqija. Pastaj i Madhëruari na mëson si të veprojmë. Ai thotë:

- U jepni atyre përkatësinë e vërtetë atërore! Kjo është më e drejtë para Allahut. - Ju duhet t'u njihni përkatësinë e vërtetë atësore, duke përmendur prindërit e tyre biologjikë. Kjo është më e drejtë dhe e rregullt tek Allahu.

- Nëse nuk ua dini se kush janë etërit e tyre, atëherë ata janë vëllezërit tuaj në fe dhe mbështetësit tuaj. - Nëse nuk i dini kush janë prindërit e tyre biologjikë, atëherë "... atëherë ata janë vëllezërit tuaj në fe dhe mbështetësit tuaj, domethënë, konsiderojini si vëllezërit e tuaj në fe dhe si miqtë e tuaj në Islam. Quajini vëllezër në Islam. Kështu, nuk lejohet që ata të quhen fëmijët tuaj. Nëse ua dini prindërit e tyre biologjikë, atëherë ua atribuoni atyre; dhe nëse nuk ua dini, atëherë quajini si vëllezër në fe ose miq. Mos mendoni se fakti që nuk u dihen prindërit biologjikë mund të jetë si justifikim që t'i quani si fëmijët tuaj. Kjo është e palejueshme.

- Ju nuk keni gjynah për diçka që e bëni gamimisht, porse për ato që zemrat tuaja i bëjnë qëllimisht. - Nuk ka gjynah për ju në ato fjalë që i keni thënë më parë ose në rastet kur ju e bëni këtë gabimisht, por keni gjynah në ato fjalë që i thoni me vetëdije, edhe pse e dini se është e ndaluar.

- Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë. - Ai ju fal dhe ju mëshiron ju, duke mos ju dënuar për gjynahet e kaluara dhe ju ka falur gjithashtu edhe për ato që i thoni gabimisht. Gjithashtu, pjesë e faljes dhe mëshirës së Allahut është edhe fakti që Ai ju qartësoi të gjitha ligjet që ju mësojnë dhe rregullojnë fenë dhe dynjanë tuaj. Allahu qoftë i lavdëruar dhe i lartësuar!

Ajeti 6

6. Profeti është më i mëshirshëm (e i kujdesshëm) për besimtarët se sa ata vetë për veten e tyre, ndërsa gratë e tij janë si nënat e tyre (pra nuk lejohet martesa me to). Në ligjin e Allahut, farefisi juaj ka më shumë të drejta mbi ju (në çështjen e trashëgimisë) sesa besimtarët e tjerë dhe muhaxhirët (të mërguarit). Megjithatë, lini çfarë të jetë e mirë për miqtë tuaj të ngushtë (nëpërmjet testamentit, dhuratës etj). Kjo është e shkruar në Libër.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar u bën besimtarëve një përsëritje të Profetit, që ata të njohin gradën dhe cilësitë e tij të larta dhe të sillen me të me respekt, ashtu siç e meriton ai. Allahu i madhëruar thotë:

- **Profeti është më i mëshirshëm** (e i kujdesshëm) për besimtarët se sa ata vetë për veten e tyre, ndërsa gratë e tij janë si nënat e tyre (pra nuk lejohet martesa me to). - Njeriu më i rëndësishëm, madje edhe më i rëndësishëm se vetja jonë, është Profeti i Zotit. Kështu duhet parë dhe trajtuar Profeti i Zotit, sepse ai na ka ofruar dhembshurinë, mëshirën dhe këshillat më të mira, si njeriu më i dashur. Ai ka qenë më i mëshirshmi dhe më i dhembshuri për ne, madje edhe më i dhembshur sesa ne për veten tonë. Profeti (a.s) është njeriu që na ka ofruar shembullin dhe mirësinë më të madhe që mund ta ofrojë një krijesë. Mjafton të mendosh se çdo grimcë mirësie dhe çdo ligësi, nga e cila kemi shpëtuar, ka ndodhur nga udhëzimi që Profeti solli nga Zoti ynë. Ai është rruga e porta çdo mirësie që Zoti solli ndër ne. Prandaj duhet që dëshirat tona të mos bien ndesh me udhëzimet e këtij Profeti dhe asgjëje nuk duhet t'i jepet përparësi para asaj që dëshiroi Profeti i Zotit. Përparësi i duhet dhënë vetëm dëshirës dhe porosive të tij. Fjalës dhe udhëzimit të tij i duhet dhënë përparësi mbi fjalën e çdokujt prej njerëzve, kushdo qoftë ai. Besimtari e shkrin gjithë pasurinë, madje dhe jetën e tij dhe të familjes e fëmijëve të tij para jetës së Profetit dhe

nderit të figurës së tij. Nuk ka në zemrën e besimtarit dashuri më të madhe për ndonjë krijesë sesa dashuria për Profetin e Zotit. Ata nuk flasin para Profetit dhe kurrë nuk dalin para gjykimit dhe qëndrimit të Profetit, në çdo çështje që ai ka gjykuar. Profeti (a.s) është si prind për besimtarët, sipas disa leximeve që sahabët i kanë bërë ajetit kuranor. Ai është kujdesur për çdokënd dhe për udhëzimin e të gjithë besimtarëve, ashtu si prindi për fëmijët e vet. Nga kjo rrjedh edhe ligji që gratë e tij konsiderohen si nëna të besimtarëve; si nëna qoftë në aspektin që e kanë haram të martohen me to, por edhe në aspektin e respektimit dhe nderimit të tyre. Megjithatë, nuk lejohej që burrat e huaj të veçoheshin me to apo që ata të shërbenin si shoqërues (mahrem) në udhëtimet e tyre. Me sa duket, këto ajete janë si një parathënie e historisë së Zejdit, të birit të Harithit, i cili më parë quhej Zejdi i biri i Muhamedit. Kështu vazhdoi, derisa u shpallën ajetet: "Muhamedi nuk është babai i asnjërit prej burrave tuaj por (ai është) i dërguari i Allahut dhe vula e të gjithë Profetëve." [Ahzab 40]. Atëherë, ata u thirrën sipas atësisë biologjike. Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar na njofton se besimtarët janë të gjithë si fëmijë të Muhamedit (a.s) dhe ai është si prind për ta; askush nuk ka ndonjë status e vend të veçantë, në këtë aspekt. Kështu, edhe pse Zejdi nuk quhet më Zejdi i biri i Muhamedit në aspektin e atësisë biologjike, ai vazhdon të jetë djali i Muhamedit në Islam, ashtu si të gjithë besimtarët. Për këtë arsye, nuk ka shkak për pakënaqësi e shqetësim për dispozitat rreth birësimi. Duke qenë se gratë e Profetit janë si nëna për besimtarët, atëherë nuk lejohej martesa me to pas Profetit (a.s), ashtu siç edhe thotë shprehimisht Allahu i Madhëruar: "Ju nuk duhet ta mundoni të dërguarin e Allahut, e nuk ju lejohet të martoheni kurrë me gratë e tij, pas tij. Këto janë gjynah shumë i madh tek Allahu." [Ahzab 53]. Pastaj Allahu i Madhëruar thotë:

- Në ligjin e Allahut, farefisi juaj ka më shumë të drejta mbi ju (në çështjen e trashëgimisë) sesa besimtarët e tjerë dhe muhaxhirët (të mërguarit). - Farefisi, të afërmit apo të largët qofshin "...kanë më shumë të drejta mbi ju (në çështjen e trashëgimisë), sesa besimtarët e tjerë dhe muhaxhirët (të mërguarit)." Kështu, ata trashëgojnë njëri tjetrin dhe kujdesen për njëri tjetrin. Ata janë më parësorë se çdo aleancë e lidhje tjetër, në këtë aspekt. Në fillim të Islamit, edhe fëmijët e birësuar merrnin pjesë nga trashëgimia e adoptuesit, ashtu si trashëgimtarët e farefisit. Por më pas Allahu i Lartësuar e kufizoi trashëgiminë veçse në farefis dhe i përjashtoi të birësuarit. Kjo tregon butësinë, mëshirën dhe urtësinë e madhe të Allahut. Nëse do të vazhdonte siç ishte në fillim, atëherë do të kishte konflikte dhe përçarje të madhe ndër njerëz, sepse nga trashëgimia mund të përjashtoheshin njerëz të farefisit dhe gjakut. Vëreni me kujdes! Allahu i Madhëruar thotë: "... farefisi juaj ka më shumë të drejta mbi ju (në çështjen e trashëgimisë) sesa besimtarët e tjerë dhe muhaxhirët (të mërguarit)." Pra, nuk ka rëndësi a janë të afërmit prej muhaxhirëve apo jo, farefisi është parësor në këto aspekte. Ky ajet tregon se afërsia me farefisin është më e madhe dhe ata janë përgjegjës dhe sipërmarrës më parësorë për njëri tjetrin mbi çdo njeri tjetër, në të gjitha llojet e sipërmarrjeve, si ajo për martesë, në lidhje me kujdestarinë ligjore, kujdestaria mbi pasurinë etj. etj. Farefisi janë sipërmarrës dhe përgjegjës për njëri tjetrin. (Sigurisht, nëse janë besimtarë). Pastaj i Madhëruari thotë:

- Megjithatë, lini çfarë të jetë e mirë për miqtë tuaj të ngushtë (nëpërmjet testamentit, dhuratës etj). - Kjo është në dëshirën tuaj, nëse e bëni vullnetarisht, por jo me detyrim dhe të sanksionuar. Mund t'u jepni atyre nëse dëshironi t'u bëni bamirësi.

- Kjo është e shkruar në Libër. - Ky gjykim është i shkruar dhe vendosur në Librin e Zotit dhe është renditur në Kur'anin

e Tij. Kështu që duhet që të veprojmë dhe ta zbatojmë atë.

Ajetet 7 – 8

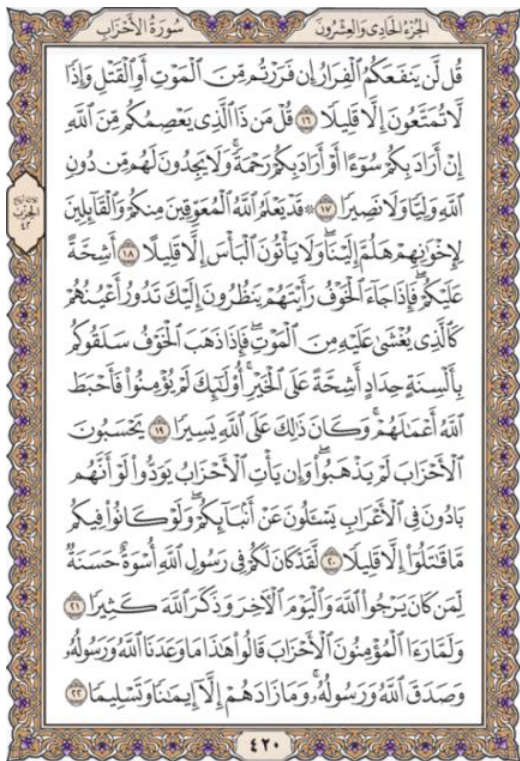
7. Dhe (kujto) Kur Ne morëm prej profetëve një premtim (solemn), siç morëm prej teje, prej Nuhut, Ibrahimit, Musait dhe Isait, birit të Merjemes. Ne morëm prej tyre një besë solemne.

8. Për t'i marrë në pyetje (dhe shpërblyer) të sinqertët për sinqeritetin e tyre. Dhe për jobsimtarët Ai ka përgatitur një Ndëshkim të dhembshëm.

Shpjegimi i ajeteve

- Dhe (kujto) Kur Ne morëm prej profetëve një premtim (solemn), siç morëm prej teje, prej Nuhut, Ibrahimit, Musait dhe Isait, birit të Merjemes. Ne morëm prej tyre një besë solemne. - Allahu i Madhëruar na njofton për një besë të fortë që ka marrë prej profetëve në përgjithësi, dhe prej këtyre 5 më të përzgjedhurve, në veçanti. Ai mori premtimin për të përmbushur tërësisht detyrat e fesë së Tij dhe për t'u përpjekur fort për lartësimin e fjalës së Tij. Kjo është rruga nëpër të cilën ecën të gjithë profetët e shkuar derisa u mbyll vargu i tyre me dërgimin e Muhamedit (a.s), që është më i miri i tyre dhe zotëria i të gjithë të dërguarve. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar i urdhëron njerëzit që t'i marrin si shembull këta profetë dhe të pasojnë rrugën dhe udhëzimin e tyre.

- Për t'i marrë në pyetje (dhe shpërblyer) të sinqertët për sinqeritetin e tyre. Dhe për jobsimtarët Ai ka përgatitur një Ndëshkim të dhembshëm. - Kështu, Allahu i Madhëruar ka për t'i pyetur dhe marrë në përgjegjësi si profetët që dërgoi, ashtu edhe popujt në të cilët i dërgoi këta profetë. Ai do t'i marrë në pyetje rreth asaj bese të fortë: A e çuan në vend dhe a e përmbushën ashtu siç duhej? A u treguan të sinqertë në adhurimin e Zotit dhe jetën sipas Shpalljes së Tij? Nëse po, atëherë ka për t'i shpërblyer me kopshtet e mirësive. Nëse jo dhe e kanë mohuar, atëherë do t'i ndëshkojë me dënimin e dhembshëm. Allahu i

Madhëruar thotë: "Prej besimtarëve pati burra të tillë që e mbajtën besën e dhënë Allahut. Disa prej tyre e përmbushën premtimin duke dhënë jetën dhe ka të tjerë që janë duke pritur (për ta përmbushur) dhe ata kurrë nuk sprapsen aspak (nga rruga e Allahut)." [Ahzab 23].

Ajetet 9 – 11

9. O ju që keni besuar! Kujtojeni Mirësinë e Allahut, kur ju erdhi një ushtri (për t'ju sulmuar) dhe Ne lëshuam kundër tyre një furtunë dhe forca që ju nuk i shihnit. Allahu e sheh mirë gjithçka që bëni ju.

10. Kur ata ju erdhën prej së larti dhe prej së poshtmi, shikimet tuaja u shtangën, zemrat erdhën në fyt (nga frika) dhe ju sajoni për Allahun lloj lloj mendimesh (të kota).

11. Atje u sprovuan besimtarët dhe u tronditën me një tronditje të fortë.

Shpjegimi i ajeteve

- O ju që keni besuar! Kujtojeni Mirësinë e Allahut, kur ju erdhi një ushtri (për t'ju sulmuar) dhe Ne lëshuam kundër tyre një

furtunë dhe forca që ju nuk i shihnit. Allahu e sheh mirë gjithçka që bëni ju. - Allahu i Lartësuar u kujton robve të Tij besimtarë mirësinë e madhe që u bëri gjatë kësaj historie kur një ushtri e madhe e disa aleatëve u mbloodh për t'i luftuar dhe shfarosur, duke i nxitur të jenë mirënjohës. Ushtritë e Mekës dhe gjithë Hixhazit u mbloodhën për t'i luftuar nga sipër, ndërsa ushtritë e Nexhdit u mbloodhën nga poshtë. Ata vendosën prerazi dhe u betuan që të shfarosnin Profetin dhe sahabët e tij. Kjo ishte lufta e Hendekut ose e Ahzabit. Përveç këtyre ushtrive, kundër tij u vunë edhe fiset judeje, që ishin rreth e rotull Medinës. Për të përballuar sulmet e ushtrisë së madhe, Profeti (a.s) hapi një hendek të madh rreth Medinës. Kështu aleanca e mohuesve dhe idhujtarëve bëri një rrethim shumë të dhimbshëm dhe të vështirë për muslimanët. Aq shumë u vështirësua jeta në Medinë, saqë Allahu i përshkroi me fjalët:

- Kur ata ju erdhën prej së larti dhe prej së poshtmi, shikimet tuaja u shtangën, zemrat erdhën në fyt (nga frika) dhe ju sajoni për Allahun lloj lloj mendimesh (të kota). - Zemrat u shkuan në fyt nga frika dhe vështirësia, aq sa u shkonin lloj-lloj mendimesh. Pasiguria arriti kulmin kur shihnin gjithë ato masa shtrënguese dhe atë rrethim aq të fortifikuar. Ky rrethim vazhdoi për një kohë të gjatë. Allahu e përshkruan kështu gjendjen e besimtarëve: "...shikimet tuaja u shtangën, zemrat erdhën në fyt (nga frika) dhe ju sajoni për Allahun lloj lloj mendimesh (të kota)". Ju kishit mendimet e këqija se Allahu nuk do të ndihmonte fenë e Tij dhe se nuk do të plotësonte dhe lartësonte fjalën e Tij."

- Atje u sprovuan besimtarët dhe u tronditën me një tronditje të fortë. - Kjo ishte për besimtarët një sprovë shumë e madhe dhe ata u tronditën shumë, me ankth e pasiguri për jetën e familjet e tyre, me uri e vuajtje të pashembullta. Kështu i sprovoi Allahu besimtarët, që të dilte në pah imani i tyre dhe t'u shtohet e forcohet më shumë siguria për ndihmën e Allahut. Dhe, vërtet,

u shfaq dhe doli në pah imani i tyre, sinqeriteti dhe siguria e mbështetja e pathyeshme në Allahun! Vetëm Allahut i qoftë lavdërimi e mirënjohja! Me këtë qëndresë, ata ia kaluan dhe i lanë pas të parët dhe të fundit. Pikërisht kur u shtuan vuajtjet e sprovat rëndonin njëra tjetrën, atëherë imani i tyre arriti gradën e sigurisë së plotë, ashtu si ta shihje të vërtetën me sy. I Lartësuarit thotë: “Dhe kur panë ushtritë armike, besimtarët thanë: “Kjo është ajo që Allahu dhe i Dërguari i Tij na premtoan dhe Allahu dhe i Dërguari i Tij na thanë të vërtetën”. Dhe ajo (*ushtria e armikut*) vetëm se ua shtoi atyre edhe më shumë besimin dhe mbështetjen (*tek Allahu*).” [Ahzab 22.] Në të tilla sprova del qartë edhe hipokrizia e dyfytirëshve. Ata e nxorën në shesh atë që e mbanin fshehur në zemër.

Ajetet 12 – 18

12. (Kujto) kur hipokritët dhe ata që në zemrat e tyre kishin sëmundje, thoshin: “Allahu dhe i dërguari Tij, nuk na premtoan gjë tjetër veçse mashtrim,”

13. Dhe (kujto) kur një grup prej tyre thanë: “O burra të Jethribit! Sot nuk do të mund ti bëni ballë (*luftës*), ndaj kthehuni (*në Medine*)!” Një grup prej tyre i kërkonin leje Profetit, duke thënë: “Shtëpitë tona janë të pambrojtura.”, edhe pse ato nuk ishin të pambrojtura. Në të vërtetë ata nuk donin gjë tjetër por veçse të iknin.

14. Nëse (*armiqtë*) do t’u hynin atyre nga anët e saj (*Medines*) dhe prej tyre të kërkohet tradhtia (*e besimit të drejtë e kthimi në idhujtari*), ata me siguri do të tradhtonin pa u vonuar aspak.

15. Dhe ishin ata që më parë i patën dhënë besën Allahut se kurrë nuk do të bënin prapa (*në luftë*). Dhe për premtimin që i jepet Allahut (*sigurisht*) duhet përgjigjur.

16. Thuaj: “Ikja për t’i shpëtuar vdekjes ose vrasjes (*në luftë*) nuk ju sjell asnjë dobi. Edhe po të shpëtoni atëherë, nuk do të jetoni veçse për pak kohë.”.

17. Thuaj: “Kush është ai që mund t’ju mbrojë prej Allahut, nëse Ai dëshiron (*t’ju godasë me*) ndonjë të keqe, ose (*kush mund ta ndalë të mirën e tij*) nëse Ai dëshiron ndonjë të mirë? Përveç Allahut ata nuk do të gjejnë asnjë mbrojtës e asnjë ndihmëtar”.

18. Allahu i di mirë ata që i pengojnë vëllezërit e tyre (*nga lufta*) dhe u thonë: “Ejani me ne!” Ata vijnë në luftë vetëm për pak kohë.

Shpjegimi i ajeteve

- (*Kujto*) kur hipokritët dhe ata që në zemrat e tyre kishin sëmundje, thoshin: “Allahu dhe i dërguari Tij, nuk na premtoan gjë tjetër veçse mashtrim,” - Ky është kriteri dallues për çdo munafik, që del në pah gjatë fitnes. Imani i tij është i paqëndrueshëm. Ai shikon me mendjen e tij të mangët dhe të lehtë ngjarjet dhe sprovat që i ndodhin dhe bie pre e tyre, duke e zënë frika dhe paniku. Atyre u shteron durimi, prandaj bëhen faktorë destabilizimi në radhët e besimtarëve. Kështu, as vetë nuk bëjnë durim dhe as të tjerët nuk i lënë rehat nga sherri i tyre. Pikërisht këta njerëz thanë:

- Dhe (*kujto*) kur një grup prej tyre thanë: “O burra të Jethribit! - Vëreni me kujdes se si munafikët u drejtohen besimtarëve, jo duke u folur me emër si "o besimtarë" ose "o muslimanë", por duke u folur thjesht me emrin e qytetit, si banorë të atij qyteti. Me sa duket, në ato zemra që i kishte pushtuar frika nuk kishte vend lidhja e besimit dhe Islami. Për ta, ky detaj kaq i rëndësishëm nuk kishte asnjë vlerë.

- Sot nuk do të mund ti bëni ballë (*luftës*), ndaj kthehuni (*në Medine*)!” - Në këtë vend ku jemi pozicionuar për të mbrojtur Medinën nuk kemi gjetur mbrojtje të mirë. Besimtarët, në fakt, pasi ishin këshilluar, kishin vendosur të dilnin jashtë Medinës, pikërisht në atë vend ku edhe gërmuan atë hendek të gjatë, për t’u mbrojtur sa më mirë. Dhe këta faqezinj frikacakë u kërkonin që ta linin frontin e mbrojtjes, që kishin përgatitur dhe të ktheheshin në Medinë. Prandaj thanë: "Sot nuk do të

mund t'i bëni ballë (*luftës*), ndaj kthehuni (*në Medinë!*)” Këto ishin fjalët e tyre destabilizuese dhe demoralizuese. Ata donin të rrënonin moralin dhe forcën e ushtrisë, duke u thënë se nuk kishin forcë të përballoni armikun. Me fjalë të tjera, po i urdhëronin që të braktisnin frontin dhe luftën dhe të iknin të dëshpëruar dhe të përçarë. Ky është lloji më i dëmshëm dhe më i lig i armiqve. Poshtë këtyre vinte një grup tjetër, të cilët i pushtoi frika dhe filluan të kërkonin që të largoheshin nga formacionet luftuese, duke nxjerë lloj-lloj justifikimesh të kota. Për këta, Allahu i Lartësuar thotë:

- **Një grup prej tyre i kërkonin leje Profetit, duke thënë: “Shtëpitë tona janë të pambrojtura.”, edhe pse ato nuk ishin të pambrojtura.** - Familjet tona janë në rrezik dhe kemi frikë se armiku do të na sulmojë dhe ne nuk do të jemi atje për t'i ndihmuar. Për këtë arsye, na jep leje që të kthehemi, që të mund t'i mbrojmë familjet tona. Dhe, në fakt, ata po gënjenin. I Lartësuar thotë:

- **Në të vërtetë ata nuk donin gjë tjetër por veçse të iknin.** - Qëllimi i tyre i vetëm ishte largimi nga fushëbetejës. Të gjitha ato fjalë e justifikime ishin thjesht pretekste për t'u larguar. Këta e kishin imantin të dobët, aq sa ai tronditej gjatë sprovave dhe vështirësive. Madje, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Nëse (armiqtë) do t'u hynin atyre nga anët e saj (Medines) dhe prej tyre të kërkohej tradhtia (e besimit të drejtë e kthimi në idhujtari), ata me siguri do të tradhtonin pa u vonuar aspak.** - Nëse armiku do të hynte në Medinë dhe ta pushtonte atë, ata jo vetëm që nuk do të luftonin, por do t'i përgjigjeshin ftesës së mohuesve për ta lënë fenë e Zotit dhe do të braktisnin fenë dhe besimin e pastër. Madje, Allahu thotë: "... ata me siguri do të tradhtonin pa u vonuar aspak...", sepse do t'u përgjigjeshin pa asnjë rezistencë. Ai thotë : "...pa u vonuar aspak", nuk do të bënin asnjë rezistencë, por thjesht, me të

parë pushtimin e armikut, do t'i përgjigjeshin atij në gjithçka që ai kërkonte, duke miratuar kufrin e tyre. Ky është realiteti i këtyre njerëzve dhe gjendja e besimit të tyre.

- **Dhe ishin ata që më parë i patën dhënë besën Allahut se kurrë nuk do të bënin prapa (në luftë)....** - Kjo ishte gjendja e tyre, edhe pse i patën dhënë besën Zotit se kurrë nuk do të tërhiqeshin.

- **... Dhe për premtimin që i jepet Allahut (sigurisht) duhet përgjigjur.** - Le ta dinë të gjithë se premtimet ndaj Allahut kanë përgjegjësi për t'u mbajtur. Ai ka për t'i marrë në llogari të gjithë për këto premtime, prandaj nëse ata i kanë thyer, atëherë si e mendojnë se do të jetë përfundimi i tyre? Çfarë do të bëjë Zoti me ta?

- **Thuaj: “Ikja për t'i shpëtuar vdekjes ose vrasjes (në luftë) nuk ju sjell asnjë dobi. Edhe po të shpëtoni atëherë, nuk do të jetoni veçse për pak kohë.”** - Duke i qortuar për dorëzimin e tyre dhe duke i njoftuar se kjo nuk ka për t'u sjellë asnjë dobi të pretenduar, thuaju atyre: “Ikja për t'i shpëtuar vdekjes ose vrasjes (*në luftë*) nuk ju sjell asnjë dobi. Edhe po të shpëtoni atëherë, nuk do të jetoni veçse për pak kohë.” Siç thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: "Thuaju: “Edhe sikur të ishit në shtëpitë tuaja, ata që u është shkruar të vriten, do të shkonin patjetër në vendin e vrasjes.” [Al-Imran 154]. Shkaqet mund të sjellin pasojat vetëm nëse nuk bien ndesh me ligjin dhe caktimin e Zotit. Por nëse vjen caktimi kaderi dhe vendimi (el-kadau) i Zotit, zhvlerësohet çdo shkak dhe nuk sjell asnjë pasojë. Çdo përpjekje që njeriu mendon se mund ta ndihmojë, nuk ka për t'i sjellë asnjë dobi të shpresuar. Kur ju u larguat nga lufta, që t'i shpëtoni vdekjes dhe vrasjes, e bëtë këtë që të mund të jetoni e shijoni akoma kënaqësi të kësaj dynjaje. Por diheni se: "...atëherë do të jetoni veçse për pak kohë." Dhe kjo kënaqësi e pakët është shumë e papërfillshme përballë gjynahut të madh që bëtë me dezertimin tuaj dhe braktisjen e urdhrit të Zotit. Me këtë, ju

privoni veten tuaj nga mirësia e madhe që Zoti u premtoi durimtarëve në këtë jetë dhe në ahiret, mes atyre kënaqësive të pashembullta dhe të pashtershme.

- Thuaj: “Kush është ai që mund t’ju mbrojë prej Allahut, nëse Ai dëshiron (t’ju godasë me) ndonjë të keqe, ose (kush mund ta ndalë të mirën e tij) nëse Ai dëshiron ndonjë të mirë?” - Në këto ajete, Allahu i Madhëruar u tregon njerëzve se asnjë masë e tyre nuk mund t’i mbrojë ata nga dënimi i Tij, nëse Ai dëshiron t’i godasë me fatkeqësi. Ai thotë: "Thuaj: “Kush është ai që mund t’ju mbrojë prej Allahut, nëse Ai dëshiron (t’ju godasë me) ndonjë të keqe, ose (kush mund ta ndalë të mirën e tij) nëse Ai dëshiron ndonjë të mirë?” Allahu është i Vetmi që ka në dorë të japë ose të privojë, të sjellë mirësi ose të godasë me dënime e fatkeqësi. Mirësia vjen veçse prej Tij dhe e keqja mund të largohet veçse prej Tij. Le ta dinë këta dezertorë dhe braktisës të çështjes së Allahut se:

- Përveç Allahut ata nuk do të gjejnë asnjë mbrojtës e asnjë ndihmëtar”. - Ata nuk do të gjejnë asnjë ndihmëtar, që t’u japë ndonjë mirësi dhe as mbrojtës që të mund t’u largojë ligësinë dhe fatkeqësitë. Le t’i përkushtohet njeriu veç Atij që është i vetëm dhe i pashoq në çdo drejtim, Atij i Cili i ka në dorë të gjitha çështjet. Le ta dijë se ajo që do të përmbushet është veçse dëshira dhe vullneti i Allahut dhe ajo që Ai e ka përcaktuar në kaderin e Tij. Nëse Allahu të braktis, atëherë nuk ka për të të vlejtur asnjë ndihmëtar e mbrojtës. Në vijim, Allahu i Lartësuar i kërcënon këta dezertorë, që përpiqen të lëkundin besimin e besimtarëve dhe të përçajjnë radhët e tyre, madje u jep një kërcënim të fortë. Ai thotë:

- Allahu i di mirë ata që i pengojnë vëllezërit e tyre (nga lufta) dhe u thonë: “Ejani me ne!” - Allahu i Lartësuar i di mirë të dy këto grupe tradhtarësh dhe dezertorësh, si ata që nuk dolën fare në luftë, edhe ata që u thoshnin të tjerëve “Ejani me ne!”, kthehuni në Medinë. Këta lloj njerëzish i dallon sepse:

- Ata vijnë në luftë vetëm për pak kohë. - Ata rrinë në luftë shumë pak. Ata do t’i shohësh se janë të parët për të dezertuar dhe bërë bisht luftës. Çfarë mund t’i shtyjë ata që të bëjnë luftë? Çfarë imani kanë ata në zemër e çfarë durimi do t’i bënte ata t’i hyjnë luftës në rrugën e Zotit?! Përkundrazi, zemrat i kanë të mbushur tërësisht me frikë e hipokrizi. Ata janë frikakakë e burracakë, që nuk kanë iman aspak ose kanë iman shumë të dobët.

Ajetet 19 – 20

19. Por edhe atëherë vrapojnë të marrin veç për vete. Pastaj, kur i pushton frika, do t’i shohësh se si të shikojnë me ata sytë e tyre që rrotullohen si të atij që është në agoni. Dhe kur u largohet frika, ata ju sulmojnë me ato gjuhë therrëse, duke lakmuar për pasuri (plaçkë lufte). Të tillë njerëz nuk kanë besuar prandaj Allahu ua asgjësoi veprat e tyre dhe kjo për Allahun është lehtë.

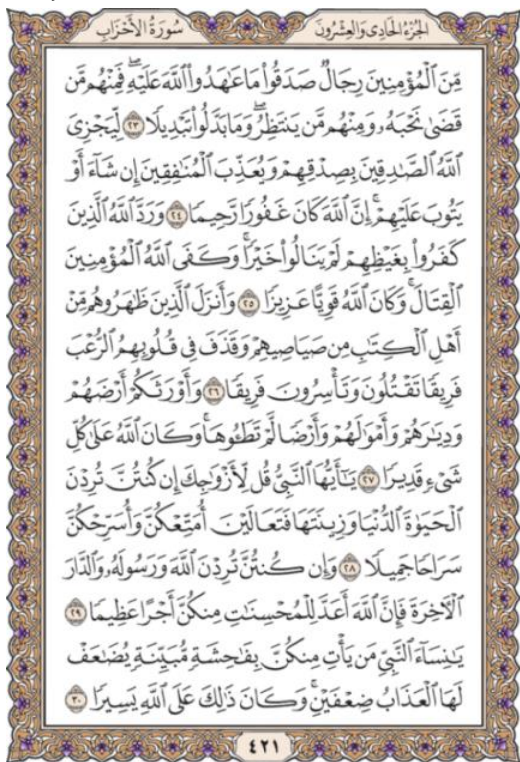
20. Ata mendonin (nga frika e madhe) se ushtritë (armike) ende nuk ishin larguar. Dhe nëse ushtritë (armike) do të ktheheshin edhe njëherë, ata (hipokritët) do të dëshironin të kishin qenë mes beduinëve dhe të sigurt atje larg të merrnin lajme për ju. Por, edhe sikur të ishin në mesin tuaj, shumë pak do të luftonin.

Shpjegimi i ajeteve

- Por edhe atëherë vrapojnë të marrin veç për vete. - Ata nuk marrin pjesë në luftë as me trupin e forcën e tyre dhe as duke shpenzuar nga pasuria e tyre.

- Pastaj, kur i pushton frika, do t’i shohësh se si të shikojnë me ata sytë e tyre që rrotullohen si të atij që është në agoni. – Të shohin të tmerruar, njësoj si ai që po i bie të fikët nga frika e vdekjes. E tillë është frika e tyre. Ajo ua ka pushtuar zemrat dhe i ka bërë që të mos mendojnë. Ata druhen se mos i detyrojnë të luftojnë kundër dëshirës së tyre.

- Dhe kur u largohet frika, ata ju sulmojnë me ato gjuhë therrëse, duke lakmuar për pasuri (plaçkë lufte). - Kur

situata qetësohet dhe zotëron paqja, do t'i shohësh se sa mirë që ligjërojnë e flasin me fjalë të mëdha dhe sllogane trimërie, por që të gjitha janë pretendime boshe e të kota. Teksa i dëgjon, mendon se janë trima të sprovuar, që i vërsulen armikut. Kjo është cilësia më e keqe që mund të gjendet tek njeriu: që të jetë koprrac dhe i lëkundur në përmbushjen e detyrimeve: koprrac me pasurinë, duke mos e shpenzuar atje ku duhet, koprrac me trupin e tij, duke mos luftuar armiqtë e Allahut ose të ftojë njerëzit e të përhapë fenë e Allahut, koprrac me prestigjin dhe famën e tij, koprrac me diturinë e tij, këshillat dhe opinionet e tij në çështje të rëndësishme. Për këta lloj njerëzish, që janë në këtë gjendje, Allahu thotë:

- **Të tillë njerëz nuk kanë besuar prandaj Allahu ua asgjësoi veprat e tyre dhe kjo për Allahun është lehtë.** - Për shkak të mangësisë së imanit në zemër, Allahu i Madhëruar ua asgjësoi veprat e tyre. Ndërsa besimtarët, Zoti i ruajti nga koprracia e vetes së tyre. Ai i forcoi dhe udhëzoi ata që

të përmbushnin atë për të cilën u urdhëruan, duke vënë në shërbim trupin e tyre duke luftuar në rrugën e Zotit, duke e lartësuar me davet fjalën dhe fenë e Tij, duke shpenzuar pasurinë e tyre në rrugët e shumta të mirësive, duke përdorur prestigjin dhe diturinë e tyre në shërbim të çështjes së Zotit.

- **Ata mendonin (nga frika e madhe) se ushtritë (armike) ende nuk ishin larguar.**

- Ata mendonin se armiqtë që ishin tubuar që të luftonin kundër Profetit të Zotit dhe shokëve të tij, ende nuk ishin larguar. Mendonin se ata do të vazhdonin luftën derisa t'i shfarosnin besimtarët. Por nuk u dolën llogaritë, ashtu siç i kishin menduar.

- **Dhe nëse ushtritë (armike) do të ktheheshin edhe njëherë, ata (hipokritët) do të dëshironin të kishin qenë mes beduinëve dhe të sigurt atje larg të merrnin lajme për ju.** - Nëse do të ndodhte që ajo ushtri të mbledhej prapë, ata do të dëshironin të ishin larg. Ata do të dëshironin që të mos ishin në Medinë e as afër saj, por të ishin shumë larg, që thjesht të ndiqnin lajmet për së largu se çfarë do të ndodhte. U poshtërofshin dhe u shkatërofshin ata, sepse janë njerëz që askujt nuk i shërben prania e tyre.

- **Por, edhe sikur të ishin në mesin tuaj, shumë pak do të luftonin.** - Për këtë arsye, mos u kushtoni rëndësi dhe të shqetësoheni për ta.

Ajetet 21 – 24

21. Vërtet, i Dërguari i Allahut është shembulli më i mirë për ata që shpresojnë tek Allahu dhe Dita e Fundit dhe e përmendin shumë shpesh Allahun.

22. Dhe kur panë ushtritë armike, besimtarët thanë: “Kjo është ajo që Allahu dhe i Dërguari i Tij na prematuan dhe Allahu dhe i Dërguari i Tij na thanë të vërtetën”. Dhe ajo (ushtria e armikut) vetëm se ua shtoi atyre edhe më shumë besimin dhe mbështetjen (tek Allahu).

23. Prej besimtarëve pati burra të tillë që e mbajtën besën e dhënë Allahut. Disa prej tyre e përmbushën premtimin duke

dhënë jetën dhe ka të tjerë që janë duke pritur (për ta përmbushur) dhe ata kurrë nuk sprapsen aspak (nga rruga e Allahut).

24. Që Allahu t'i shpërblejë të sinqertët për sinqeritetin e tyre dhe t'i ndëshkojë, nëse do, hipokritët, ose t'ua pranojë pendimin atyre. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- Vërtet, i Dërguari i Allahut është shembulli më i mirë për ata që shpresojnë tek Allahu dhe Dita e Fundit dhe e përmendin shumë shpesh Allahun.

- Ai e dha këtë shembull të mirë kur mori pjesë edhe vetë në këtë luftë. Ai ishte vetë në vendin e luftës, madje më i fismi e i nderuari, më trimi dhe guximtari. Atëherë, si është e mundur që ju t'i shmangeni dhe të tregoheni koprracë me veten tuaj, kur vetë Profeti i Allahut e ofroi veten e tij në këtë luftë? Ju duhet ta merrni atë si shembull në këtë çështje dhe në çdo çështje tjetër. Dijetarët e *usul fikh*-ut e kanë marë këtë ajet si dëshmi që tregon se veprat e Profetit (a.s) janë dhe konsiderohen si provë edhe për umetin. Rregulli thotë se dhe umeti i tij duhet t'u përmbahet këtyre veprave, vetëm në rastet kur një provë tjetër tregon se ajo vepër ka qenë detyrë ose e pëlqyeshme vetëm për Profetin. Shembulli që ndjekin njerëzit është i mirë ose i keq. Shembulli i mirë është Profeti (a.s). Ai që e merr si shembull Profetin e Zotit, ai ka ndjekur rrugën që të çon në shpërblimin e madh të Zotit dhe nderimet e Tij të shumta. Pikërisht kjo është rruga e drejtë. Ndërsa çdo shembull tjetër, nëse bie ndesh me rrugën dhe traditën e tij, ai është një shembull i keq. Kjo i ngjan pasimit të verbër që mohuesit u bëjnë të parëve të tyre të devijuar dhe të humbur. Allahu i Madhëruar thotë: "Ne nuk kemi dërguar para teje profet në ndonjë vendbanim, që paria e shfrenuar e tij të mos i ketë thënë: "Ne i kemi gjetur të parët tanë në këtë fe, prandaj do t'i ndjekim gjurmët e tyre me këmbëngulje". [Zuhruf 23]. Por cilit i jepet mundësia që ta pasojë shembullin e mirë? Kjo i jepet veçse atij që

shpreson shpërblimin e Allahut dhe daljen faqebardhë në Ditën e gjykimit. Ai e ka zemrën të mbushur me iman dhe frikë për Zotin, me shpresë për shpërblimin e Tij, me frikë nga ndëshkimi i Tij. Të gjitha këto e nxitin dhe e forcojnë atë për të ndjekur rrugën e Profetit, duke e patur atë si shembull. Pasi përshkroi gjendjen e munafikëve gjatë momenteve të frikës, Allahu i Madhëruar përshkruan gjendjen e besimtarëve dhe qëndrueshmërinë e tyre. Ai thotë:

- Dhe kur panë ushtritë armike, besimtarët thanë: "Kjo është ajo që Allahu dhe i Dërguari i Tij na premtoan dhe Allahu dhe i Dërguari i Tij na thanë të vërtetën". - Kur gjithë ato ushtri ishin përballë tyre dhe gati të sulmonin, pikërisht atëherë kur frika pushton edhe zemrat e burrave, këta të zgjedhur thanë: "Kjo është ajo që Allahu dhe i Dërguari i Tij na premtoan..." Këtë premtim ata e kishin lexuar në fjalën e Allahut kur thotë: "A mendoni se do të hyni në Xhenet pa u sprovuar si ata që ishin para jush?! Ata u sprovuan nga vuajtje e fatkeqësi dhe ishin kaq të tronditur, sa edhe i Dërguari, e bashkë me të edhe besimtarët, luteshin: "Kur do të vijë ndihma e Allahut?" Po. Vërtet, ndihma e Allahut është (*gjithmonë*) afër!" [Bekare 214]. Pastaj thanë: "dhe Allahu dhe i Dërguari i Tij na thanë të vërtetën".. Ne po e shohim me sy atë që Zoti na pati lajmëruar se do të ndodhë. Allahu i Madhëruar na tregon për këta trima në vijim:

- Dhe ajo (ushtria e armikut) vetëm se ua shtoi atyre edhe më shumë besimin dhe mbështetjen (tek Allahu). - Kjo përballje ua mbushi zemrat me iman dhe ua forcoi trupin, për të përmbushur urdhrin e Allahut dhe të luftonin për çështjen e Tij. Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar na tregoi se munafikët i premtoan dhe i dhanë besën Atij se nuk do t'i kthenin shpinën, por e shkelën besën e dhënë. Ndërsa në këto ajete, Ai na tregon se besimtarët e mbajtën premtimin e dhënë. Ai thotë:

- **Prej besimtarëve pati burra të tillë që e mbajtën besën e dhënë Allahut.** - Ata e përmbushën atë që premtuan, pa asnjë mangësi. Ata dhanë gjithçka zotëronin për të kënaqur Allahun. Ata dorëzuan gjithë qenien e tyre në bindje ndaj Zotit dhe në shërbim të Tij.

- **Disa prej tyre e përmbushën premtimin duke dhënë jetën...** - Pati prej tyre që e përmbushën detyrën me të cilën ishin ngarkuar. Pati prej tyre që u vranë në rrugën e Zotit ose vdiqën, duke përmbushur detyrën e tyre, pa e cenuar aspak atë që i premtuan Zotit.

- **dhe ka të tjerë që janë duke pritur (për ta përmbushur) dhe ata kurrë nuk sprapsen aspak (nga rruga e Allahut).** - Ata po presin që ta përmbushin atë detyrë, prandaj i sheh që punojnë pa pushim, por ende nuk kanë përfunduar. Ata shpresojnë shumë që ta përmbushin premtimin dhe kurrë nuk sprapsen (nga rruga e Allahut), ndryshe nga të tjerët, që e braktisën këtë rrugë. Ata nuk dredhojnë. Ata janë burra të vërtetë. Ndërsa të tjerët, edhe pse kanë pamje burrash, cilësitë e tyre i tradhtojnë, sepse janë shumë poshtë cilësive të burrave të vërtetë.

- **Që Allahu t'i shpërblejë të sinqertët për sinqeritetin e tyre** - Për shkak të vërtetësisë në fjalët, veprat e në të gjitha gjendjet e tyre në marrëdhënie me Allahun. Ajo që kanë në zemra është e njëjtë me atë që shfaqet në fjalët dhe veprat e tyre. Allahu i Madhëruar thotë: “Kjo është dita kur të sinqertëve u sjell dobi sinqeriteti i tyre. Atyre u takojnë kopshte, nëpër të cilët rrjedhin lumenj, ku do të qëndrojnë përgjithmonë. Allahu është i kënaqur me ta dhe ata janë të kënaqur me Të. Ky është shpëtimi i madh.” [Maide 119].

Kuptimi i ajetit është: Ne i përcaktuam që të ndodhin këto sprova, që të dallohen qartë i sinqerti nga mashtruesi. Kështu, i sinqerti të shpërblehet për sinqeritetin...

- **... dhe t'i ndëshkojë, nëse do, hipokritët,...** - Këta ndryshe shfaqen dhe tjetër gjë mbajnë fshehur. Por kur ndodhin

sprovat, ata nxjerin në pah atë që e mbajnë fshehur. Ata nuk e mbajnë fjalën dhe e shkelin besën, që i japin Zotit. Po ta vërejmë me kujdes, Allahu i Madhëruar thotë: "dhe t'i ndëshkojë hipokritët, nëse do". Ai do t'i ndëshkojë ata, nëse dëshiron. Nëse Ai e sheh që nuk ka mirësi tek ata, nuk ka për t'ua dhënë udhëzimin e plotë, dhe kështu ata do të meritojnë dënimin.

- **ose t'ua pranojë pendimin atyre. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.** - Mund të ndodhë që Ai t'u japë mundësi që të pendohen dhe të kthehen tek Ai të nënshtruar. Në fakt, kjo ndodh në shumicën e rasteve, e kjo është ajo që shpresohet, sepse Allahu është Bujar e Mëshirëplotë. Për këtë arsye, Ai e përfundon ajetin me dy emra të Tij, që tregojnë falje të madhe dhe mëshirë. Ai fal e mbulon gjynahet e atyre që e kanë ngarkuar veten me gjynahe, nëse ata kthehen tek Ai me pendim të sinqertë. Ai tregohet Mëshirëplotë me ta që kur ua mundëson që të pendohen dhe të ndiejnë keqardhje. Pastaj, Ai ua pranon pendimin dhe ua mbulon ato që kanë bërë.

Ajetet 25 – 27

25. Dhe Allahu i zbrapsi ata që nuk besuan bashkë me tërë mllëfin e tyre, dhe ata nuk fituan asgjë të mirë. Dhe Allahu ua largoi luftën besimtarëve. Allahu është i Plotfuqishëm, Ngadhënjimtar.

26. Ai (Allahu) i nxori prej fortesave ata ithtarë të librit (jehudinj), që i ndihmuan ato (ushtritë armike), dhe hodhi frikë në zemrat e tyre. Kështu, një grup prej tyre i vratë, kurse disa të tjerë i robëruat.

27. Dhe Ai ju bëri ju trashëgimtarë të tokave, shtëpive dhe pasurive të tyre si edhe të një toke që ende nuk e kishit shkelur (më parë). Allahu është i Gjithfuqishëm për çdo gjë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Dhe Allahu i zbrapsi ata që nuk besuan bashkë me tërë mllëfin e tyre, dhe ata nuk fituan asgjë të mirë.** - I ktheu ata duarbosh dhe të poshtëruar. Ata nuk e arritën dot atë që, me aq padurim, synonin ta arrinin e realizonin, domethënë, vrasjen e

Profetit dhe të besimtarëve. Ata ishin të bindur se do ta arrinin qëllimin, sepse i mashtrroi epërsia numerike e aftësitë ushtarake. Ata u krenuan me aleancën e tyre të gjerë në këtë luftë dhe ishin tërësisht të bindur për fitoren. Por Allahu i Madhëruar u dërgoi atyre një furtunë shumë të madhe, që i tronditi e shkuli nga vendi i fushimit. Era ua fluturoi çadrat dhe ua derdhi përmbysi kazanët ku gatuanin. Ndërsa në zemrat e tyre Allahu futi frikën, dhe kështu u larguan të mbushur me zemërim dhe me urrejtje. Kjo ishte ndihma e Allahut për robërit e Tij besimtarë.

- Dhe Allahu ua largoi luftën besimtarëve. - Allahu i ruajti besimtarët me ushtrinë e Tij, me erërat e furishme.

- Allahu është i Plotfuqishëm, Ngadhënjimtar. - Çdokush që lufton kundër rrugës së Tij dhe besimtarëve, do të mposhtet. Për Allahun, asgjë nuk është e pamundur. Ai e përmbush gjithçka që dëshiron. Asnjë fuqi dhe ushtri nuk të bën dobi përballë fuqisë së Tij. Edhe më të fuqishmit nuk i sjell dobi fuqia, nëse nuk e ndihmon Allahu.

- Ai (Allahu) i nxori prej fortesave ata ithtarë të librit (jehudinj), që i ndihmuan ato (ushtritë armike), - Është fjala për jehudët, të cilët e tradhtuan Profetin, duke shkelur paktin me të. Ata u bënë me aleancën kundër Profetit. Allahu i Madhëruar i nxori ata nga kështjellat e tyre, për t'u gjykuar me ligjin Islam dhe me vendimin që do të merrte Profeti për ta.

- dhe hodhi frikë në zemrat e tyre. - Për këtë arsye, ata nuk patën guximin të bënin qëndresë dhe të luftonin, por u dorëzuan si frikacakë dhe u poshtëruan.

- Kështu, një grup prej tyre i vratë... - Kështu u veprua me të gjithë burrat që mund të luftonin.

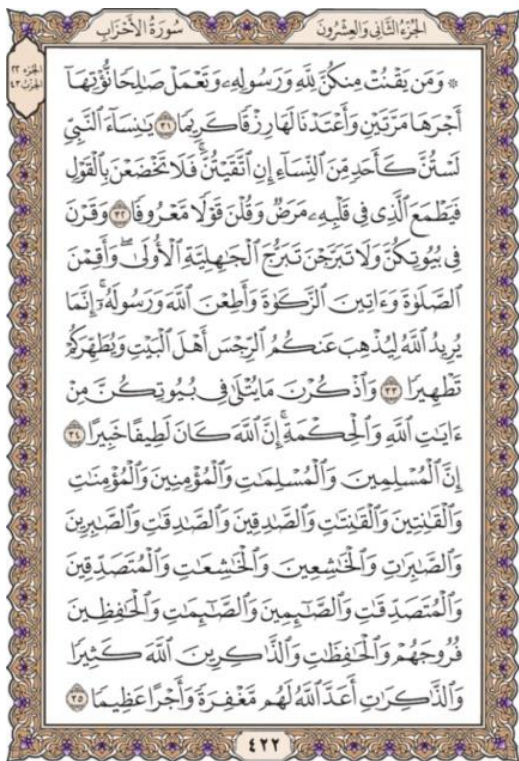
- kurse disa të tjerë i robëruan. - gratë dhe fëmijët e tyre u robëruan. Ky ishte dënimi për tradhtinë e atij populli.

- Dhe Ai ju bëri ju trashëgimtarë të tokave, shtëpive dhe pasurive të tyre si edhe të një toke që ende nuk e kishit

shkelur (më parë). - Kështu, Zoti ju la pasuritë e tyre si plaçkë lufte dhe hallall për ju. Në kohën e paqes, jehudët nuk i lejonin arabët që të shklenin në tokat e tyre, sepse i konsideronin ato toka të shenjta. Por Zoti i poshtëroi dhe ua dha këto toka besimtarëve të Tij, që t'i kishin pronë të tyre. Burrat ua vrau dhe gratë e fëmijët ua skllavëroi.

- Allahu është i Gjithfuqishëm për çdo gjë. - Asgjë nuk është e pamundur për Allahun. Me pushtetin dhe forcën e Tij, Ai përcaktoi për ju ato gjëra. Këtu flitet për fisin judej Benu Kurajdhah, në Medinë. Ata jetonin në një fshat jashtë Medinës, jo shumë larg saj. Kur Profeti (a.s) erdhi në Medinë, bëri një pakt me ta që të jetonin në paqe dhe të mos luftonin kundër njëri tjetrit. Kështu i la të lirë të ushtronin fenë e tyre. Por kur jehudët panë aleancën e madhe të arabëve kundër Profetit dhe numrin e vogël të muslimanëve, me mundësitë e tyre të pakta, menduan se ky ishte fundi për Profetin dhe sahabët. Këtë mendim e përforcoi edhe më shumë propaganda e puna që bënë edhe disa prej krerëve të tyre, që çoi në thyerjen e paktit që kishin bërë me Profetin (a.s). Kështu ata u bënë palë me idhujtarët kundër Profetit (a.s).

Më pas, kur Allahu i Lartësuar i poshtëroi dhe i ktheu duarbosh idhujtarët, Profeti (a.s) u kthye për të luftuar kundër tyre. Ai i rrethoi dhe u kërkoi të dorëzoheshin. Ata pranuan që të dorëzoheshin, me kusht që të gjykonte për ta Sad ibn Mu'adhi. Por ai gjykoj që të vriteshin burrat luftëtarë nga mesi i tyre, të robëroheshin gratë dhe fëmijët e tyre dhe t'u merreshin pasuritë e tyre. Kështu, Allahu i Madhëruar e plotësoi mirësinë e Tij për besimtarët, duke u dhënë pasuri të shumta dhe duke ua kënaqur sytë, me mposhtjen e armikut të tyre. Tradhtarët u vranë dhe shumë të tjerë u robëruan. Kështu vazhdon Allahu i Madhëruar të tregojë butësinë me robërit e Tij besimtarë. Ai kujdeset për ta në mënyrë të vazhdueshme.

Ajetet 28 – 34

28. O Profet! Thuaju grave të tua: “Në qoftë se lakmoni jetën e kësaj bote dhe shkëlqimin e saj, atëherë unë do t’jua siguroj kënaqësinë dhe do t’ju ndaj (divorcoj) si është më mirë.

29. Por, në qoftë se e doni Allahun, të Dërguarin e Tij dhe Botën Tjetër, atëherë të jeni të sigurta se Allahu ka përgatitur shpërblim të madh për cilëndo prej jush që bën punë të mira.

30. O gratë e Profetit! Në qoftë se ndonjëra prej jush do të bënte ndonjë të keqe, do t’i shtohet Dënimi dyfish. Dhe kjo për Allahun është shumë e lehtë.

31. Kurse cilëndo prej jush, që i përkushtohet adhurimit të Allahut, bindjes ndaj të dërguarit të Tij dhe bën punë të mira, Ne do t’i japim shpërblim të dyfishtë dhe për të kemi përgatitur një Shpërblim bujar.

32. O gratë e Profetit! Ju nuk jeni si asnjë grua tjetër, nëse e keni frikë Allahun. Prandaj mos u llastoni në të folur që t’ju lakmojë ai që ka sëmundje

në zemrën e tij, por flisni me fjalë të matura.

33. Dhe rrini qetësisht në shtëpitë tuaja dhe mos e shfaqni bukurinë tuaj ashtu siç shfaqej në injorancën e hershme! Faleni namazin, jepeni zekatin dhe bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij! Allahu dëshiron që të largojë nga ju, o familja e shtëpisë (së Profetit) papastërtinë e gjynaheve dhe t’ju pastrojë me një pastrim të madh.

34. Kujtojeni atë që lexohet në shtëpitë tuaja nga ajetet e Allahut dhe urtësisë (traditës profetike dhe dispozitat e fesë)! Me të vërtetë, Allahu është shumë i Mëshirshëm dhe i Gjithëditur.

Shpjegimi i ajeteve

Gratë e Profetit (a.s) ranë në ujdj që t’i kërkonin Profetit (a.s) të shtonte shpenzimet për to në ushqim dhe veshje. Kështu, ato kërkuan prej tij diçka që ai nuk mund t’ua plotësonte. Ato vazhduan për njëfarë kohe të ishin në një fjalë me njëra tjetrën, që të kërkonin me këmbëngulje nga Profeti a.s. që të plotësonte kërkesat e tyre. Kjo çështje e rëndoi Profetin (a.s), aq sa ai për një muaj rresht u largua prej tyre. Kështu, Allahu i Madhëruar dëshiroi që t’ia lehtësonte çështjen Profetit të Tij dhe ta ngrinte edhe gradën e grave të tij. Ai donte t’i pastronte ato nga çdo gjë që e cenonte figurën e tyre të nderuar dhe e pakësonte shpërblimin e tyre. Për këtë arsye, zbritën këto ajete me këto mesazhe të rëndësishme:

- O Profet! Thuaju grave të tua: “Në qoftë se lakmoni jetën e kësaj bote dhe shkëlqimin e saj, atëherë unë do t’jua siguroj kënaqësinë dhe do t’ju ndaj (divorcoj) si është më mirë. - Nëse ju dëshironi veçse kënaqësitë e kësaj dynjaje dhe gëzoheni e zemëroheni për hir të saj, atëherë unë nuk kam nevojë për ju. Atëherë unë po përmbush çdo detyrim ndaj jush (për divorcin) dhe po ju ndaj me mënyrën më të bukur. Ejani t’ju jap atë që kam mundësi, dhe të ndahemi (divorcohem) pa zemërim dhe qejfmbetje. Le të ndahemi me kënaqësi

dhe mirëkuptim, para se të arrijë gjendja atje ku nuk duhet.

- Por, në qoftë se e doni Allahun, të Dërguarin e Tij dhe Botën Tjetër, atëherë të jeni të sigurt se Allahu ka përgatitur shpërblim të madh për cilëndo prej jush që bën punë të mira. - Nëse ky është qëllimi juaj në jetë, atëherë puna qëndron ndryshe. Nëse synoni kënaqësinë e Allahut, të Profetit dhe nëse synoni Xhenetin e Zotit, megjithë lehtësitë dhe vështirësitë e kësaj jete; nëse kënaqeni me Profetin e Allahut dhe atë që ju ofron ai prej dynjasë, pa i kërkuar atij diçka që atë e rëndon dhe e vështirëson, "...atëherë të jeni të sigurt se Allahu ka përgatitur shpërblim të madh për cilëndo prej jush që bën punë të mira." Vëreni me kujdes! Allahu e lidh ngushtë shpërblimin e tyre me bamirësinë. Është bamirësia e veprat e mira që e mundësojnë shpërblimin e Allahut e jo statusi si gra të Profetit. Përkatesia farefisnore apo bashkëshortore nuk sjell asnjë dobi për shpërblimin apo dënimin e njeriut, nëse ai nuk bën vetë vepra të mira. Kështu, Profeti (a.s) u parashtrori atyre dy mundësi zgjidhjeje në këtë çështje. Ato zgjedhën Allahun dhe Profetin e Tij dhe shpërblimin në ahiret. Të gjitha bënë këtë zgjidhje, pa përjashtim, - Allahu qoftë i kënaqur me to! Në këtë propozim që Profeti (a.s) u parashtrori atyre, kishte shumë dobi:

1. Në të tregohet përkujdesi i madh që Zoti tregoi për Profetin e Tij. Allahu nuk kënaqej që Profeti të vihej në pozitë nga gratë e tij, duke shtuar kërkesat e tyre.

2. Me këtë përzgjedhjeje, Profeti (a.s) u la i lirë që të vendoste si të dëshironte dhe nuk do të kishte asnjë qortim për zgjedhjen e tij, a do t'i mbante apo jo ato, a do t'u jepte e plotësonte kërkesat e tyre apo jo, siç thotë i Lartësuar: "Për Profetin nuk ka asnjë qortim kur bën atë që ia ka urdhëruar vetë Allahu." [Ahzab 38].

3. Kjo do të nxirte në pah dhe largonte nga shtëpia e Profetit ato gra që do t'i jepnin përparësi dynjasë kundrejt ahiretit, nëse do të kishte.

4. Kjo është një dëshmi që tregon se gratë e Profetit (a.s) ishin të pastra, pasi ato treguan se e donin Allahun dhe Profetin (a.s) më shumë sesa dynjanë, - Allahu qoftë i kënaqur prej tyre. Grave iu mundësua që të mos bëheshin shkaktare për zemërimin e Profetit, dhe kështu të zemëronin Zotin dhe të merrnin dënim.

5. Duke u mundësuar që të bënin zgjedhjen e duhur, Allahu i Madhëruar tregoi gradën e lartë të atyre grave dhe vullnetin dhe durimin e tyre të spikatur dhe tregoi se ato e donin Allahun dhe Profetin e Tij dhe se ato synonin ahiretin dhe kënaqësinë e Allahut, e jo dynjanë.

6. Kjo përzgjedhje tregon se ato e meritonin që të ishin gratë e Profetit në dynja, ndërsa në ahiret jenë në grada të larta të Xhenetit.

7. Nëpërmjet kësaj sprove, Allahu i dëshiroi që t'i lartësonte ato gra. Bashkëshorti i tyre ishte njeriu më i lartë dhe kështu duhej të ishte edhe bashkëshortet e tij. Për këtë arsye, edhe kjo sprovë përfundoi aq bukur, sepse nxori në pah se ato gra ishin të mira, të plota dhe të devotshme, siç thotë i Madhëruari: "Gratë e këqija janë për burra të këqij dhe burrat e këqij janë për gratë e këqija, ndërsa të ndershmet janë për të ndershmit dhe të ndershmit janë për të ndershmet." [Nur 26].

8. Kjo përzgjedhje edukoi tek gratë e Profetit (a.s) atë që quhet *el-kaneatu*, pra, kënaqësia me atë që të ka dhënë Zoti, pa patur lakmi e pa shkuar pas dëshirave të nefsit. Ai që ka *el-kaneatu*, ai është i qetë e i lumtur, kurse tahmaqari që dëshiron të përmbushë çdo dëshirë që i kalon nëpër mend nuk është i qetë, por gjithmonë i pakënaqur. Ai është i dëshpëruar dhe asnjëherë nuk kënaqet me gjendjen që ka.

9. Me këtë përzgjedhje, Allahu i Madhëruar bëri që atyre t'u shtohet shpërblimi, si dhe të lartësohet grada e tyre, duke u bërë ashtu siç i përshkroi Zoti: si asnjë grua tjetër në botë.

- O gratë e Profetit! Në qoftë se ndonjëra prej jush do të bënte ndonjë të keqe, do t'i shtohet Dënimi dyfish. Dhe kjo për Allahun është shumë e lehtë. - Duke

zgjedhur Allahun dhe botën tjetër, atëherë shpërblimi i tyre do të jetë i shumëfishtë, por edhe pesha e gabimeve do të jetë edhe më e madhe nëse gabojnë. Kështu tha Zoti, në mënyrë që kujdesi i atyre zemrave të pastra dhe të devotshme të shtohet dhe të ishte edhe më i madh në të ardhmen. Në këtë mënyrë, jo vetëm do të ishin më të kujdesshme, por edhe më mirënjohëse për Allahun e Lartësuar. Tashmë, çdokush nga ato që do të bënte ndonjë gabim, do t'i dyfishohej dënimi. Por gjithashtu:

- Kurse cilëso prej jush, që i përkushtohet adhurimit të Allahut, bindjes ndaj të dërguarit të Tij dhe bën punë të mira, Ne do t'i japim shpërblim të dyfishtë - Çfarëdo pune të mirë që do të bëjnë në bindje ndaj Allahut dhe Profetit, atje do t'u jepet shpërblim i dyfishtë.

- ...dhe për të kemi përgatitur një Shpërblim bujar. - Do t'u dhurojë Xhenetin. Me bindje ndaj Allahut dhe Profetit dhe me vepra të mira, ato do të kenë Xhenetin dhe shpërblim të shumëfishuar. Më pas, Allahu i Madhëruar thotë:

- O gratë e Profetit! Ju nuk jeni si asnjë grua tjetër, nëse e keni frikë Allahun. - Kjo fjalë u drejtohet të gjitha grave të Profetit (a.s). Ai u thotë: "Ju nuk jeni si asnjë grua tjetër, nëse jeni të devotshme." Nëse tregoheni të devotshme ndaj Allahut, keni për t'u lartësuar mbi të gjitha gratë e botës, pra, askush prej tyre nuk ka për ta arritur gradën tuaj. Për këtë arsye, punoni për ta kompletuar devotshmërinë ndaj Allahut me të gjitha mënyrat dhe pastrojini nisetin, duke qenë ai veçse kënaqësia e Allahut. Për këtë arsye, ai i udhëzoi që të jenë të kujdesshme dhe t'i largoheshin çdo rruge që të çon në haram dhe cenon devotshmërinë.

- Prandaj mos u llastoni në të folur që t'ju lakmojë ai që ka sëmundje në zemrën e tij, por flisni me fjalë të matura.

- Të jenë të kujdesshme kur u flasin burrave me zërin e tyre dhe me përzgjedhjen e fjalëve, në mënyrë që të mos joshet ai që, siç thotë Zoti, ka sëmundje në zemrën e vet,

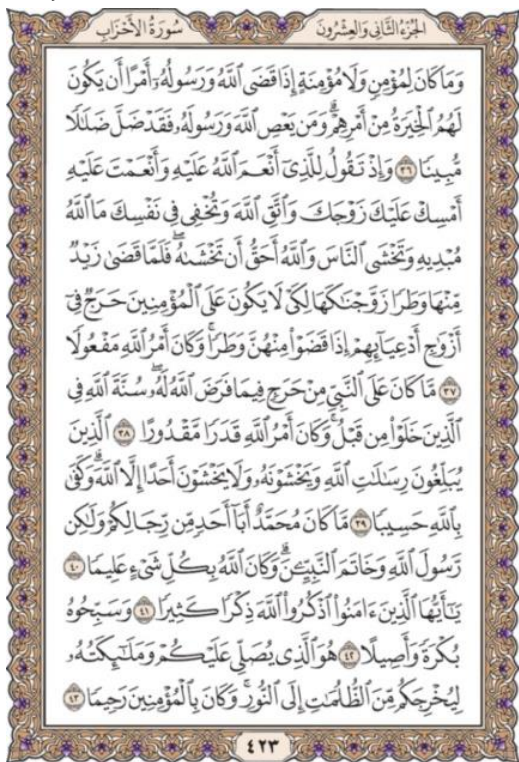
që të mos joshen zemrat e sëmura nga epshet dhe dëshira për imoralitet. Të tillë njerëz janë gati dhe mezi presin çdo shenjë, qoftë edhe të vogël. Kështu janë zemrat e sëmura. Ndërsa zemrat e shëndetshme nuk joshen nga diçka që është haram nga Zoti. Këto lloj zemrash të ndriçuara janë të palëkundura dhe nuk tronditen aspak nga joshjet haram. Ndryshe ndodh me zemrën e sëmurë. Ajo nuk mund të përballojë atë që e përballon aq mirë zemra e shëndetshme, siç janë joshjet dhe tundimet haram. Mjafton një tundim i vogël, dhe ajo i përgjigjet, pa gjetur forcë që të refuzojë. Ky ajet tregon se edhe mjetet kanë të njëjtin gjykim si qëllimet. Kështu të folurit me butësi e fjalë të buta me armikun është i lejuar. Por nëse ato janë shkak për haram dhe të çojnë në haram, ato gjykohen si të ndaluara. Për këtë arsye, femra duhet të jetë shumë e kujdesshme kur flet me burrat. Ajo nuk duhet t'u flasë butësisht dhe me fjalë që lënë hapësira të padëshiruara. Duke qenë se Allahu i ndaloi gratë që të flasin butësisht, ndoshta dikush mund të mendojë se ky është një urdhër për të folur me ashpërsi e vrazhdësi. Por Allahu e largon këtë keqkuptim duke i udhëzuar ato që të thonë gjithmonë fjalë të matura. Nuk ka nevojë që fjala të jetë e ashpër apo e vrazhdë, por mjafton të jetë brenda kufijve të mirësjelljes së njohur mes njerëzve. Vëreni me kujdes fjalën e Allahut kur thotë: Për këtë arsye, mos u llastoni në të folur, që të mund të lakmojë ai që ka sëmundje në zemrën e tij..". Llastimi në të folur tregon njëfarë nënshtrimi e dorëzimi. Kur gruaja i flet burrave të huaj, nuk duhet të ndihet në të folurën e saj asnjë lloj dorëzimi apo animi tek bashkëfolësi. Kjo është e rëndësishme. Domethënë, nuk është për qëllim këtu që gruaja të flasë në mënyrë të vrazhdë e të ashpër. Gruaja mund të jetë e mirësjellshme, por nuk duhet t'i japë bashkëfolësit të kuptojë dorëzim apo anim, që ai të joshet e t'i provokohen dëshirat. Gruaja mund të flasë butësisht e me fjalë jo të vrazhda dhe, në të njëjtën kohë, të tregojë

lartësi e krenari, në mënyrë që bashkëfolësi të mos ketë tërheqje drejt saj. Madje, Allahu i Madhëruar e lëvdoi Profetin e Tij për butësinë e tij dhe tha: "Në sajë të mëshirës së Allahut, ti u solle me butësi me ta. Sikur të ishe i ashpër dhe i vrazhdë, ata do largoheshin prej teje. Fali dhe kërko falje (nga Allahu) për ta! Këshillohu me ta për të gjitha çështjet, e kur të vendosësh, atëherë mbështetju Allahut! Allahu i do ata që i mbështeten Atij." [Al Imran 159]. Musain dhe Harunin e dërgoi tek Faraoni dhe i porositi të thonë fjalë të buta: "Shkoni që të dy te Faraoni, sepse ai vërtet e ka tepruar! Por i flisni me fjalë të buta! Ndoshata ai mendohet e frikësohet." [Ta ha 43, 44]. Nga fjala e Allahut: "Për këtë arsye, mos u llastoni në të folur që të mund të lakmojë ai që ka sëmundje në zemrën e tij, po thoni gjithmonë fjalë të matura", nxjerrim një mësim shumë të rëndësishëm. Ne kuptojmë një mënyrë për të zbuluar nëse e kemi zemrën të sëmurë apo të shëndetshme. Allahu i Lartësuar na ka urdhëruar që të ruajmë ndershmërinë dhe i ka lavdëruar ata që e ruajnë ndershmërinë. Ai na ka ndaluar që edhe të i afrohem imoralitetit dhe na porosit të ulim shikimet. Nga të gjitha këto kuptohet se, nëse robi sheh në veten e tij se e dëshiron gjynahun kur sheh ose dëgjon diçka haram, dhe vëren se i përgjigjet dhe vepron për të përmbushur atë gjynah, atëherë le ta dijë se e ka zemrën të sëmurë. Për këtë arsye, le të përpiqet shumë që ta shërojë këtë sëmundje dhe ta zbusë ndikimin e saj, duke e frenuar veten dhe duke e ruajtur atë nga çdo portë joshjeje dhe tundimi, që e lidhin me ato dëshira të ulta. Prej tij kërkohet një luftë dhe përpjekje e madhe për të shëruar veten dhe lutje të shumta dhe me përunjësi drejtuar Allahut që ta shërojë zemrën e tij dhe t'ia bëjë mbarë që të pastrohet. Të gjitha këto përpjekje janë detyrë për çdo njeri dhe bëjnë pjesë në urdhrin e Allahut të Madhëruar për të ruajtur ndershmërinë.

- Dhe rrini qetësisht në shtëpitë tuaja... - Qëndroni në to, sepse kjo është mbrojtje më e mirë e nderit dhe moralit tuaj.

- .... dhe mos e shfaqni bukurinë tuaj ashtu siç shfaqej në injorancën e hershme! Faleni namazin, jepeni zekatin dhe bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij! - Mos dilni shpesh nga shtëpia dhe mos dilni të zbukuruar dhe të parfumosura, siç vepronin në kohën e injorancës ata njerëz që nuk kishin as dituri e as fe. Ky urdhër është një ligj që parandalon ligësinë me të gjitha rrugët dhe shkaqet e saj. Në ajetet më lart, Allahu i Madhëruar urdhëroi gratë për devotshmëri në mënyrë të përgjithshme dhe për veprat e devotshmërisë në mënyrë të veçantë, për vetë nevojën e madhe të grave për diçka të tillë. Po kështu, i urdhëroi ato për bindje ndaj Allahut dhe Profetit, në mënyrë të veçantë për namaz e zekat, vepra këto për të cilat ka nevojë çdo njeri. Këto janë nga adhurimet më madhështore, sepse falja e namazit tregon për sinqeritetin ndaj Allahut, ndërsa dhënia e zekatit është bamirësi ndaj krijesave. Në vijim, Allahu i Madhëruar u jep një urdhër të përgjithshëm për bindje ndaj Allahut dhe Profetit (a.s). Ai thotë: "...dhe bindjuni Allahut dhe të Dërguarit të Tij!" Këtu futet bindja për çdo urdhër që ka dhënë Allahu dhe Profeti i Tij, qoftë ato kategorikë, qoftë ato jo kategorikë, pra, për gjërat e pëlqyeshme e vullnetare. Lum ajo grua që i bindet Allahut e Profetit në të gjitha këto urdhra!

- Allahu dëshiron që të largojë nga ju, o familja e shtëpisë (së Profetit) papastërtinë e gjynaheve dhe t'ju pastrojë me një pastrim të madh. - Me gjithë këto urdhëresa dhe ndalesa, Allahu i Madhëruar dëshiron që: "...të largojë nga ju, o familja e Shtëpisë (së Profetit), ndyrësinë e gjynaheve dhe t'ju bëjë një pastrim të madh, duke ju larguar nga çdo ligësi dhe paudhësi. Kështu, ju do të jeni të pastruara nga çdo e keqe, prandaj duhet ta falënderoni dhe lavdëroni Zotin tuaj, për gjithë këto urdhëresa dhe ndalesa dhe për dobitë e shumta të tyre, që Ai jua qartësoi. Me këto

ligje, Allahu i Lartësuar nuk dëshiron që t'ju rëndojë, por do që të pastrojë dhe lartësojë shpirtat tuaj, të përmirësojë dhe ta përkryejë moralin tuaj, t'i rregullojë dhe zbukurojë veprat dhe sjelljen tuaj, dhe kështu ta zmadhojë dhe shumëfishojë shpërblimin tuaj. Pasi i urdhëroi për vepra të mira që, në fakt, janë përmbushje e urdhëresave e lënie e ndalesave, Allahu i Madhëruar urdhëron për dituri të dobishme, duke treguar rrugën e arritjes së kësaj diturie. Ai thotë:

- Kujtojeni atë që lexohet në shtëpitë tuaja nga ajetet e Allahut dhe urtësisë (traditës profetike dhe dispozitat e fesë)! - Shprehja “ajetet e Allahut” përshin Kur'anin, ndërsa “urtësinë” nënkupton fshehtësitë e Librit të Zotit dhe traditën e Profetit. Kështu, Allahu i Lartësuar i ka urdhëruar gratë që të kujtojnë ajetet e Kur'anit, dhe ky urdhër përfshin qoftë leximin e ajeteve, qoftë meditimin dhe kuptimin e këtyre ajeteve. Ato duhet të lexojnë ajetet e Kur'anit dhe Sunetit, duhet të meditojnë dhe të nxjerin mësimet prej

tyre, të përfitojnë dhe të nxjerrin ligjet e urtësitë, si edhe të punojnë sipas diturisë që përfitojnë dhe ta jetësojnë atë që e lexojnë.

- Me të vërtetë, Allahu është shumë i Mëshirshëm dhe i Gjithëditur. - Allahu di çdo hollësi të çështjeve dhe të fshehtat e gjokseve, fshehtësitë e qiejve dhe të Tokës. Ai i sheh të gjitha veprat, si ato që bëhen haptazi dhe ato që bëhen fshehtazi. Përmendja e emrit të Tij Latif, njëri nga kuptimet e të cilit është “i Gjithëdituri për të gjitha të fshehtat”, është një nxitës për të qenë i sinqertë dhe për fshehjen e veprave të mira, për arsye se është Allahu që i sheh dhe që do të shpërblejë për to. Ndër kuptimet e emrit El-Latif është edhe ajo që Allahu e ndihmon dhe e drejton robin e Tij drejt mirësive dhe e mbron prej ligësive përmes mënyrave të fshehta, që robi as që i ndien dhe kupton. Allahu i Lartësuar ia sjell robit të mirat andej nga ai nuk e di dhe nuk e pret, pa asnjë mund e lodhje. Madje, ndonjëherë, nga rrugë që mund të jenë të urryera për nefsën, Ai e ngre robin në grada të larta të Xhenetit.

Ajeti 35

35. Nuk ka dyshim se për muslimanët e muslimanet, për besimtarët e besimtare, për adhuruesit e adhurueset, për të sinqertit e të sinqertat, për durimtarët e durimtare, për të përvuajturit e të përvuajturat, për sadakadhënësit e sadakadhënëset, për agjëruesit e agjërueset, për të ndershmit e të ndershmet, për ata që e përmendin shumë Allahun dhe ato që e përmendin shumë Allahun, Allahu ka përgatitur falje dhe shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi shpërblimin e grave të Profetit dhe ndëshkimin nëse nuk do të bindeshin dhe pasi përmendi faktin që ato ishin në një gradë të lartë, si askush tjetër prej grave të botës, Allahu i Madhëruar përmend edhe pjesën tjetër të grave. Ai sjell një gjykim gjithëpërfshirës, për të gjitha gratë, dhe shpërblimin e madh që i pret të gjitha ato që kanë cilësitë e mëposhtme.

Megjithatë, duke qenë se gratë dhe burrat gjykohen njëllor në të tilla raste, Allahu i lartësuar thotë:

- **për muslimanët dhe muslimanet** - këta janë të dorëzuarit plotësisht tek Allahu i Lartësuar, duke zbatuar dispozitat e jashtme e të dukshme, të urdhëruara nga Ai.

- **për besimtarët dhe besimtare** - këta janë ata që e adhurojnë Allahun e Lartësuar duke pastruar zemrat dhe nëpërmjet veprave të fshehta e të brendshme të zemrës.

- **për adhuruesit dhe adhurueset** - këta janë të bindurit dhe të nënshtruarit në adhurimin ndaj Allahut dhe në pasimin e Profetit (a.s.).

- **për të sinqertit e të sinqertat**, - këta janë të vërtetët dhe të sinqertët në fjalët dhe në veprat e tyre.

- **për durimtarët e durimtare**, - pra ata që janë të qëndrueshëm dhe të vazhdueshëm në zbatimin e urdhrave të Zotit dhe në largimin nga ndalesat e tij. Gjithashtu ata janë të durueshëm dhe të kënaqur me çdo caktim të Zotit për ta.

- **për të përvuajturit e të përvuajturat**, - pra ata që përkushtohen ndaj Zotit me përunjësi dhe frikërespekt në të gjitha gjendjet e tyre, sidomos në kryerjen e adhurimeve, e në veçanti të namazit.

- **për sadakadhënësit e sadakadhënëset**, - pra ata që japin nga pasuria dhe mirësitë me të cilat Zoti i ka begatuar, jo vetëm në drejtimet e detyrueshme të shpenzimit, por edhe në drejtime të pëlqyeshme.

- **për agjëruesit e agjërueset**, - me agjërime farze dhe nafile.

- **për të ndershmit e të ndershmet**, - ata që e ruajnë dliresinë dhe nderin e tyre nga imoraliteti dhe çdo gjë që të afron tek ai.

- **për ata që e përmendin shumë Allahun dhe ato që e përmendin shumë Allahun**, - në të shumtën e kohës, sidomos gjatë kohëve të pëlqyeshme dhe të nxitura nga Sheriati për të shtuar përmendjen e Zotit, si për shembull, në mëngjes dhe në mbrëmje, pas namazeve farze, para gjumit etj. Për këta që kanë të tilla cilësi, Allahu i Lartësuar ka përgatitur shpërblim të madh.

- **Allahu ka përgatitur falje dhe shpërblim të madh.** - Këta e kanë plotësuar besimin në zemrat e tyre, e kanë përkthyer dhe vërtetuar atë me fjalët dhe me veprat e tyre. Ata janë të dobishëm jo vetëm për veten e tyre, por edhe për të tjerët, duke sjellë mirësi kudo që shkojnë. Ata e adhurojnë Allahun me sinqeritet dhe sipas porosive të tij, duke kryer urdhrat dhe duke iu larguar të keqes dhe ndalesave. Me pak fjalë, ata e kanë përsosur veten e tyre, duke plotësuar të gjitha cilësitë e besimit dhe fazat e tij, islamin, imanin dhe ihsanin. Për këta, i Lartësuarit premtion falje gjynahesh, sepse veprat e mira i fshijnë ato të këqijat. Ai premtion dhe shpërblim shumë të madh, të cilin askush nuk mund ta përkufizojë, përveçse Ai që ua dhuroi. Atë shpërblim askush nuk e ka parë me sy, as nuk e ka dëgjuar me veshë dhe as nuk e ka përfytyruar me zemrën e tij. E lusim Allahun e Lartësuar të na bëjë prej tyre!

Ajeti 36

36. Kur Allahu ose i dërguari i Tij kanë vendosur për një çështje, nuk i takon (nuk i lejohet) besimtarit dhe besimtares që të gjejnë ndonjë gjykim tjetër në të. Kush e kundërshton Allahun dhe të dërguarin e Tij, është në rrugë krejt të gabuar.

Shpjegimi i ajetit

- **Kur Allahu ose i dërguari i Tij kanë vendosur për një çështje, nuk i takon (nuk i lejohet) besimtarit dhe besimtares që të gjejnë ndonjë gjykim tjetër në të.** - Nuk i shkon për shtat besimtarit pakënaqësia me gjykimin e Zotit. Përkundrazi, besimtari nxiton për të përmbushur çdo vepër që sjell kënaqësinë e Allahut dhe është i kujdesshëm në pasimin e Profetit të Tij. Besimtari ruhet nga zemërimi i Allahut dhe i Profetit të Tij. Atë do ta shohësh që gjithmonë përpiqet të përmbushë urdhrat e tyre dhe për t'u ruajtur e larguar nga ndalesat e tyre. Për këtë arsye, një besimtari dhe besimtareje nuk i shkon që për ndonjë çështje të tyre personale të gjejnë ndonjë zgjidhje tjetër. Nëse Zoti dhe

Profeti i Tij jep ndonjë urdhër kategorik për t'u përmbushur, nuk i takon asnjë besimtari dhe asnjë besimtareje që, për çështjet e tyre personale të gjejnë ndonjë zgjidhje tjetër. Ata kurrë nuk e vënë në diskutim që ta bëjnë ose jo. Besimtari dhe besimtarja e dinë mirë se Profeti është më i rëndësishëm sesa dëshirat dhe prirjet e tyre personale, prandaj kurrë nuk do ta lejonin që dëshirat e tyre të bëheshin pengesë për zbatimin e urdhrit të Allahut dhe Profetit të Tij.

- Kush e kundërshton Allahun dhe të dërguarin e Tij, është në rrugë krejt të gabuar. - Ai është në humbje të qartë dhe tejet të dukshme, sepse ai është larguar nga rruga e drejtë e Zotit, e vetmja rrugë që të çon tek kënaqësia dhe mirësitë e Tij. Ai braktis këtë rrugë të gjerë, të qartë, të drejtë dhe të thjeshtë, për të ndjekur rrugë të tjera, të cilat pa dyshim të çojnë drejt dënimit të dhembshëm. Vëreni me kujdes se si Allahu i Madhëruar përmend faktin kryesor që e bën njeriun që të mos kundërshtojë urdhrat e Tij dhe të Profetit të Tij! Ai është imani i pastër dhe i sinqertë. Pastaj përmendi edhe një shkak tjetër, që duhet ta bëjë njeriun edhe më këmbëngulës në pasimin e udhës së Zotit dhe përmbushjen e urdhërësive të Tij: kërcënimin dhe frikësimin me largim nga rruga e Zotit, e cila përfundimin e pashmangshëm e ka në dënim dhe dëshpërim.

Ajeti 37

37. (Kujto) Kur ti (o Muhamed) i thoje atij që Allahu i pati bërë mirësi (me besim) por edhe ti vetë i pate bërë mirësi: "Mbaje bashkëshorten tënde dhe kije frikë Allahun!" Pot ti fshihje në zemrën tënde diçka që Allahu dëshironte ta zbulonte. Dhe ti po u frikësoheshe njerëzve, por më e drejtë është që t'i frikësohesh Allahut. Pastaj, kur Zejdi e kishte kryer divorcin me të (gruan e tij), Ne ta dhamë ty për bashkëshorte, në mënyrë që (në të ardhmen) besimtarët ta dinë se nuk ka gjynah për besimtarët që të martohen me gratë e të birësuarve të

tyre, nëse ata janë divorcuar. Vendimi i Allahut duhet gjithmonë të përmbushet.

Shpjegimi i ajetit

Shkak për zbritjen e këtyre ajeteve ishte fakti që Allahu i Lartësuar dëshironte që të vendoste një ligj të përgjithshëm për besimtarët, dhe pikërisht se fëmijët e birësuar nuk gjykohen ligjërisht si fëmijët e lindur, nga të gjitha aspektet. Nëse një nga fëmijët e tu të adoptuar, për shembull, e divorcon gruan e vet, nuk është e ndaluar për ty që të martohesh me të. Në kohën e injorancës, martesë me ish gruan e djalit të adoptuar ishte e ndaluar dhe e papranueshme mes arabëve. Por me ligjin e Zotit kjo ishte e lejueshme, prandaj Ai dëshiroi që ta bënte ligj mes besimtarëve duke bërë të parin shembull dhe zbatues të këtij ligji, Profetin e Tij të dashur. Kur Allahu i Lartësuar dëshiron diçka, krijon kushtet për realizimin e tij. Zejdin, birin e Harithes, arabët e quanin Zejdi i biri i Muhamedit, sepse Profeti (a.s) e kishte birësuar atë. Kështu vazhdoi, derisa Allahu i Madhëruar zbriti ajetin: "U jepni atyre përkatësinë e vërtetë atërore! Kjo është më e drejtë para Allahut. Nëse nuk ua dini se kush janë etërit e tyre, atëherë ata janë vëllëzërit tuaj në fe dhe mbështetësit tuaj. Ju nuk keni gjynah për diçka që e bëni gamimisht, porse për ato që zemrat tuaja i bëjnë qëllimisht. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë." [Ahzab 5]. Pas këtij ajeti, atë e thërisnin Zejd i biri i Harithit (të atit biologjik). Zejdi ishte i martuar me Zejneb bintu Xhahshin, e cila ishte vajzë e tezes së Profetit (a.s). Në zemrën e Profetit kaloi një dëshirë që, nëse Zejneben do ta divorconte Zejdi, ai do të martohet me të. E caktoi Zoti që mes Zejdit dhe Zejnebit të ndodhnin gjëra që e bënë Zejdin të kërkonte leje nga Profeti (a.s) që të divorcohej nga Zejnebi. Allahu i Madhëruar thotë:

- (Kujto) Kur ti (o Muhamed) i thoje atij që Allahu i pati bërë mirësi (me besim) por edhe ti vetë i pate bërë mirësi: "Mbaje bashkëshorten tënde dhe kije frikë Allahun!" - Zoti i Madhëruar i kishte

bërë mirësi Zejdit duke e udhëzuar në Islam, ndërsa Profeti i bëri mirësi sepse i fali lirinë. Kur Zejdi shkoi te Profeti për këshillë, ai, duke i dëshiruar të mirën dhe rregullimin e gjendjes së Zejdit, e këshilloi që ta mbante gruan e tij dhe të bënte durim, edhe pse në zemrën e tij kishin kaluar ato mendime. Profeti (a.s.) i tha Zejdit: “Mbaje bashkëshorten tënde dhe kije frikë Allahun! Ki frikë Zotin në të gjitha çështjet e tua, por në mënyrë të veçantë në lidhje me gruan tënde!” Kështu, devotshmëria e frika nga Zoti të nxit për të qenë i duruar dhe që t’u përmbahesh urdhëresave të Zotit.

- Por ti fshihje në zemrën tënde diçka që Allahu dëshironte ta zbulonte. Dhe ti po u frikësoheshe njerëzve, - Ajo çfarë Profeti e mbajti të fshehur ishte mendimi që, nëse Zejdi do ta divorconte Zejneben, ai do të martohej me të.

- por më e drejtë është që t’i frikësohesh Allahut. – është Allahu Ai që meriton dhe duhet t’i frikësohesh në lidhje me gjërat që kalojnë në zemrën tënde dhe jo njerëzit.

- Pastaj, kur Zejdi e kishte kryer divorcin me të (gruan e tij), - Zejdi, me dëshirën e vet, kërkoi divorcin nga Zejnebja, dhe e divorcoi atë. Allahu i Madhëruar thotë:

- Ne ta dhamë ty për bashkëshorte, në mënyrë që (në të ardhmen) besimtarët ta dinë se nuk ka gjynah për besimtarët që të martohen me gratë e të birësuarve të tyre, - Këtë e bëmë për një qëllim dhe dobi shumë të madhe: "... në mënyrë që (në të ardhmen) besimtarët ta dinë se nuk ka gjynah për besimtarët që të martohen me gratë e të birësuarve të tyre, nëse ata janë divorcuar." Kur të të shohin ty që e zbatove këtë ligj dhe u martove me gruan e Zejdit, që ishte i adoptuari yt, kjo do ta bënte të kuptueshëm këtë ligj për njerëzit. Por Allahu vijoi të përmendë edhe një rregull tjetër në lidhje me këtë çështje.

- nëse ata janë divorcuar. - Pra, duhet të jenë divorcuar me dëshirën e tyre e jo të shtyrë e të imponuar.

- Vendimi i Allahut duhet gjithmonë të përmbushet. – Pra, patjetër do të ndodhë dhe askush nuk mund të ndalojë e pengojë atë. Në këtë histori ka dobi të shumta, prej të cilave mund të përmendim:

1. Në këto ajete tregohet një vlerësim për figurën e Zejd ibn Harithes, dhe kjo bëhet në dy mënyra. Allahu e përmendi me emër në Kur'an, dhe asnjë prej sahabëve nuk është përmendur me emër në Kur'an, përveç Zejdit. Së dyti, Allahu përmendi se i pati bërë mirësi Zejdit, pra, mirësinë e Islamit dhe imanit. Kjo është një dëshmi nga Zoti që Zejdi ishte një musliman me iman në zemrën e tij. Ai ishte besimtar si në çështjet dhe veprat e shfaqura (të Islamit), ashtu edhe në çështjet dhe veprat e brendshme shpirtërore (të imanit).

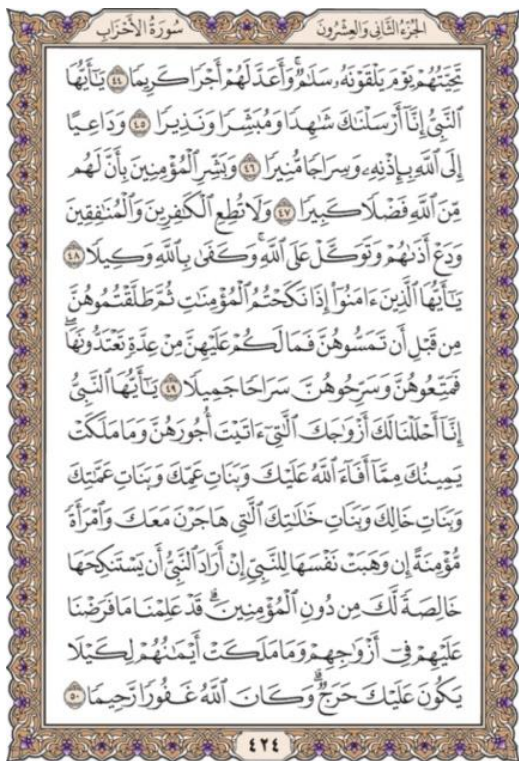
2. Lirimi nga robëria është mirësi, që njihet si vepër e mirë e zotërisë që liron dhe për të cilën i liruari duhet t’ia dijë për faleminderit.

3. Lejueshmëria e martesës me ish gruan e të adoptuarit, ashtu siç u tha shprehimisht në ajete.

4. Mësimi përmes praktikës dhe veprave është edhe më i fortë dhe gjurmëlënës sesa të mësuarit me fjalë. Por nëse shoqërohen të dyja bashkë, kjo është edhe më e fortë dhe ndikuese, dritë mbi dritë.

5. Dashuria dhe animi që ndien rob i zemër për dikë përveç gruas së tij, nuk është gjynah, nëse nuk shoqërohet me vepra të ndaluara. Nëse dikush mendon se, nëse një grua divorcohet, do të dëshironte që të martohej me të, kjo nuk e ngarkon robin me gjynah. Megjithatë, ai nuk duhet të bëhet shkak ose të veprojë për të ndarë atë çift, në asnjë mënyrë, sepse Allahu i Lartësuar na tregoi se Profeti (a.s.) e fshehu këtë dëshirë në veten e tij.

6. Ky ajete na tregon se Profeti (a.s.) e kumtoi tërësisht Shpalljen, pa fshehur asgjë prej saj, madje edhe ato çështje në të cilat ai qortohej prej Allahut të Madhëruar. Kjo tregon se ai ishte Profeti i Allahut dhe nuk fshihte asgjë prej Shpalljes. Ai fliste veçse atë që i

shpallej nga Zoti. Ai nuk synonte që të madhëronte e lartësonte figurën e tij.

7. Këshilltari është dhe duhet të jetë besnik dhe dashamirës në këshillën që jep. Nëse dikush i kërkon këshillë, ai duhet ta këshillojë për atë që e sheh se është më e mirë për pyetësin, edhe nëse kjo mund të bjerë ndesh me dëshirat e veta. Ai duhet t'i japë rëndësi dobisë së pyetësit mbi interesin vetjak.

8. Prej këshillave më të mira që mund t'i jepet atij që të kërkon mendim për ta ndarë gruan e tij është që të këshillohet ta mbajë gruan dhe ta ruajë çerdhen bashkëshortore sa të jetë e mundur, që të rregullohet gjendja. Kjo është më e mirë sesa ndarja.

9. Është detyrë që t'i jepet përparësi frikës nga Zoti mbi frikën dhe druajtjes nga njerëzit. Sigurisht që Allahu është më i meritueshmi për ta pasur frikë sesa njerëzit.

10. Në këto ajete jepet grada dhe vlera e lartë e Zejnebes, të cilën ishte Zoti që e martoi me Profetin e tij të dashur, pa qenë e nevojshme për aktin e martesës dhe dëshmitarëve, siç duhet bërë në martesat e

zakonshme. Edhe Zejnebja lëvdohej mes grave të tjera të Profetit (a.s), duke u thënë: "Ju ju kanë martuar familjet tuaja, ndërsa mua më ka martuar Zoti nga sipër shtatë qiejve."

11. Nëse një grua figuron formalisht ende e martuar me dikë tjetër, nuk lejohet martesë me të dhe as marrja e masave apo lajmërimi i saj për diçka të tillë, derisa të përfundojnë procedurat e divorcit të saj nga burri me të cilin është e martuar. Dhe procedurat mbarojnë vetëm atëherë kur ajo të përfundojë kohën e pritjes (idetin). Para përfundimit të kohës së pritjes, ajo vazhdon të jetë ende në kurorë me burrin, që ka të drejta mbi të.

Ajetet 38 – 39

38. Për Profetin nuk ka asnjë qortim kur bën atë që ia ka urdhëruar vetë Allahu. Ky ka qenë ligji i Allahut edhe për popujt që kanë qenë më parë. Dhe urdhri (kaderi) i Allahut gjithmonë do të përmbushet.

39. Ata, që i kumtojnë shpalljet e Allahut (ndër njerëz), i frikësohen vetëm Allahut e askujt tjetër përveç Tij. Dhe mjafton Allahu si llogaritës (i veprave të robit).

Shpjegimi i ajeteve

Ky ajet hedh poshtë të gjitha ato shpifje dhe akuza që janë thënë kundër Profetit (a.s) për gratë e tij të shumta. Këto fjalë janë të padrejta dhe të pavend, sepse është Zoti i Lartësuar që ia ka lejuar Profetin të Tij diçka të tillë. Ai thotë:

- **Për Profetin nuk ka asnjë qortim kur bën atë që ia ka urdhëruar vetë Allahu.** - Profeti nuk ka asnjë gjynah ose gabim për atë me të cilën vetë Allahu e ka ngarkuar, për atë që Zoti e përcaktoi që të jetë e tij. Madje kjo çështje (poligamia) është diçka që Allahu ua pati lejuar edhe profetëve të tjerë para tij:

- **Ky ka qenë ligji i Allahut edhe për popujt që kanë qenë më parë. Dhe urdhri (kaderi) i Allahut gjithmonë do të përmbushet.** - Kjo që diçka që patjetër do të ndodhte.

- **Ata, që i kumtojnë shpalljet e Allahut (ndër njerëz), i frikësohen vetëm Allahut e askujt tjetër përveç Tij.** - Ata u kumtojnë njerëzve ajetet dhe shpalljet e Allahut, argumentet dhe faktet e Tij të qarta, dhe i ftojnë ata që ta adhurojnë Allahun. Cilësia dalluese e tyre është: i frikësohen vetëm Allahut e askujt tjetër përveç Tij. Ata i frikësohen Allahut duke e njohur si një të vetëm dhe të pashoq. Ata nuk i frikësohen dhe druhen askujt tjetër veç Allahut. Kjo normë (martesa me shumë gra) ishte pjesë e traditës së gjithë profetëve, të cilët ishin të ruajtur nga Zoti prej gjynaheve që cenonin figurën e tyre. Atëherë, kjo vepër kurrsesi nuk mund të shihet si mangësi, por si vlerë e tyre. Dhe mos harro se detyra e atyre të zgjedhurve, të cilën ata e plotësuan në mënyrën më të plotë, ishte që t'i ftonin njerëzit në rrugën dhe ligjet e Zotit, për t'ju druajtur veçse Allahut, duke përmbushur urdhëresat e Tij dhe larguar nga ndalesat e Tij.

- **Dhe mjafton Allahu si llogaritës (i veprave të robit).** - Është Ai që do t'i marrë në llogari robërit e Tij. Ai sheh dhe i di mirë të gjitha veprat e tyre. Nga kjo kuptohet se martesa është prej traditës së profetëve të dërguar nga Zoti.

Ajeti 40

40. Muhamedi nuk është babai i asnjërit prej burrave tuaj por (ai është) i dërguari i Allahut dhe vula e të gjithë Profetëve. Dhe Allahu është i Gjithëditur për gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

- **Muhamedi nuk është babai i asnjërit prej burrave tuaj por (ai është) i dërguari i Allahut dhe vula e të gjithë Profetëve.** - Profeti Muhamed (a.s) nuk është babai i askujt prej jush, ashtu siç nuk ishte as babai i Zejd ibn Harithes. Kuptimi këtu është "prind biologjik", pra, jo në kuptimin e edukuesit dhe kujdestarit, që mëson dhe udhëzon besimtarët. Fjala *ebb* në gjuhën arabe ka kuptimin "prind biologjik" dhe "edukator" pra, ai që kujdeset, të mëson dhe të edukon. Me kuptimin e dytë, Profeti

është prindi dhe edukatori i çdo besimtarë dhe gratë e tij janë nënat e besimtarëve. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e specifikon ajetin: "Muhamedi nuk ka qenë babai i asnjërit prej burrave tuaj...", duke thënë: "...por ai ishte i Dërguari i Allahut dhe vula e të gjithë profetëve." Ai ishte profet i Zotit dhe vula e të gjithë të dërguarve të Zotit dhe, si i tillë, atij duhet t'i bindeni, duhet ta pasoni, dhe sipas rrugës së tij duhet të udhëzoheni. Atë duhet ta besoni dhe ta doni më shumë se gjithçka tjetër, madje më shumë se prindërit fëmijët, vetja dhe e gjithë bota. Ai është prindi dhe edukatori juaj, duke u nisur nga përkujdesi, edukimi dhe udhëzimi që solli për ju, si dhe nga mirësia që ju ofroi.

- **Allahu është i Gjithëditur për gjithçka.** - Dituria e Allahut i ka përfshirë të gjitha. Ai e di mirë ku e jep Shpalljen e Tij, kush e meriton mirësinë e Tij dhe kush nuk e meriton.

Ajetet 41 – 44

41. O ju që keni besuar! Kujtojeni Allahun sa më shpesh

42. Dhe madhërojeni Atë mëngjes e mbrëmje!

43. Është (Allahu) Ai që ju mëshiron ju (me faljen e me mëshirën e Tij). Edhe melekët e Tij luten për ju (që Allahu t'ju falë), për t'ju nxjerrë prej errësirave në dritë. Dhe Ai është Mëshirëplotë me besimtarët.

44. Ditën kur ta takojnë Atë (Allahun), përshëndetja e tyre do të jetë "Selam!" (paqe) dhe Ai ka përgatitur për ta një shpërblim bujar.

Shpjegimi i ajeteve

- **O ju që keni besuar! Kujtojeni Allahun sa më shpesh dhe madhërojeni Atë mëngjes e mbrëmje!** - Allahu i Lartësuar i urdhëron besimtarët që ta kujtojnë Atë shpesh. Mënyrat e përkujtimit të Allahut të Lartësuar janë të shumta, për shembull *tehlili*, pra, thënia: "*La ilahe il-lall-llahu uaḥdehū la sherike leh Leḥul mulku ue leḥul ḥamdu juḥī ue jumīt ue hue ala kul-li shej'in Kadīr* / Nuk ka të adhuruar të

merituar veç Allahut! Ai është i vetëm dhe nuk ka partner me të. Atij i takon pushteti dhe mbretërimi! Atij i takon lavdia dhe mirënjohja e plotë! Ai jep jetën dhe vdekjen. Ai për gjithçka është i plotpushtetshëm.²⁶; ose *tesbih*-u, pra, shprehja "*Subhānall-llah*" / i pastër nga të metat është Allahu ose "*Subhānell-llahi ue bi hāmdihī subhānell-llahil adhīm*" / i pastër nga të metat është Allahu! I lavdëruar e i pastër nga të metat është Allahu i Madhëruar!; ose *tahmidu*, pra, shprehja "*Elhāmdu lil-lah*" / i lavdëruar qoftë Allahu! etj. Madje, çdo fjalë që të afron tek Zoti konsiderohet si kujtim i Zotit. Më e pakta që duhet të bëjë njeriu për t'u konsideruar si zbatues i kësaj porosie të të Madhërishmit është: leximi i lutjeve të mëngjezit dhe të mbrëmjes, lutjet pas pesë namazeve të ditës dhe lutjet gjatë veprimeve të ditës dhe të natës.²⁷ Ai duhet të jetë i vazhdueshëm dhe sistematik në kryerjen e këtyre lutjeve, në të gjitha gjendjet dhe situatat, sepse ky është një lloj adhurimi i thjeshtë, por shumë i rëndësishëm. Nëpërmjet tij arrihen shumë mirësi, si më poshtë:

1. Njeriu do të ngrihet shumë lart, edhe pse nuk shpenzon shumë mund.
2. Ky është një adhurim shumë i thjeshtë, por nëpërmjet tij arrihet dashuria e Allahut për ty dhe kultivohet në zemër dashuria jote për Allahun e Lartësuar.
3. Ai të mundëson një njohje shumë të thellë të Allahut të Madhëruar, të emrave, cilësive dhe veprave të Tij të urta.
4. Ai të ndihmon për fillimin e veprave të mira, për vazhdimësinë në to dhe për përfundimin me sukses të tyre.
5. Ai bën të mundur që veprat e tua të pranohen dhe shpërblimi për to të shumëfishohet.
6. Ai të ndalon nga veprat e këqija dhe të shpëton prej dëmit të tyre etj.

Allahu na urdhëron për *tesbih* mëngjes e mbrëmje, sepse këto janë dy kohë të rëndësishme për dhikrin dhe puna në to është e thjeshtë dhe e dashur.

- **Është (Allahu) Ai që ju mëshiron ju (me faljen e me mëshirën e Tij). Edhe melekët e Tij luten për ju (që Allahu t'ju falë), për t'ju nxjerrë prej errësirave në dritë.** - Allahu i Lartësuar çon salavate për adhuruesit e tij, për ata dhe ato që e kujtojnë shumë. Por çfarë kuptimi ka salavati i Zotit për robin e Tij? Përgjigjja është: salavati i Allahut të Lartësuar për njerëzit është mëshira dhe butësia e Tij për ta, falja e gjynaheve të tyre, dhe përmendja e tyre mes melekëve të afërt të Tij në qiell. Ndërsa salavatet e melekëve janë lutjet e tyre drejtuar Allahut të Madhërishëm për t'i falur dhe mëshiruar besimtarët që e adhurojnë Atë si një të vetëm. Mbajtësit e Fronit madhështor të Zotit dhe ata që janë të rreshtuar rreth Fronit, luten për besimdrejtët. Allahu i Lartësuar thotë: "Ata që mbajnë Fronin (*e Allahut*) dhe ata që janë përreth tij e lartësojnë me lavde (*dhe e madhërojnë*) Zotin e tyre, i besojnë Atij dhe kërkojnë falje për besimtarët: "Zoti ynë, Ti, me Mëshirën dhe me Diturinë Tënde përfshin gjithçka. Për këtë arsye, fali ata që pendohen dhe ndjekin rrugën Tënde dhe ruaji ata nga dënimi i Zjarrit Flakërues (*xhahimit*)!" Zoti ynë, futi ata (*që pendohen dhe ndjekin rrugën Tënde*) në kopshtet e Adnit, të cilat ua ke premtuar, së bashku me të mirët prej etërve të tyre, bashkëshorteve të tyre dhe pasardhësve të tyre. Vërtet, Ti je Ngadhënjimtari, i Urti. Dhe ruaji ata prej të këqijave, sepse atë që Ti e mbron atë Ditë prej të këqijave, vërtet e ke mëshiruar! Ky është shpëtimi i madh". [Gafir 7 – 9]. Pastaj Allahu i Lartësuar thotë: "...për t'ju nxjerrë prej errësirave në dritë." Me mëshirën dhe butësinë e Allahut, me faljen e gjynaheve, me lutjen e melekëve për ta, besimtarët mund të dalin nga errësirat e injorancës dhe mosbesimit, në dritën e dijës së saktë dhe të sigurt, në dritën e adhurimit të një Zotit të vetëm, Allahut të Lartësuar. Vetëm me të tilla ndihma të mundësuar nga Zoti, ata mund të ruhen nga të këqijat dhe rrugët e shumta dhe të zbukuruara të humbjes.

- **Ai është Mëshirëplotë me besimtarët.** - Ai i fal për gabimet që kanë bërë dhe nuk i ndëshkon për ato që shkuan, nëse ata pendohen sinqerisht dhe i kërkojnë Atij falje. Ai i shpërblen shumë edhe për vepra të vogla dhe të pakta. Allahu ua mbulon të metat dhe i udhëzon e ndihmon që të përmirësohen. Ai i ruan nga armiqtë e tyre të shumtë dhe të pamëshirshëm dhe largon prej tyre çdo pengesë që i ngadalëson në rrugën e tyre drejt Tij. Allahu i ndihmon dhe ua hap sytë e ballit dhe të zemrës që të vërtetën ta shohin të vërtetë dhe ta pasojnë atë, ndërsa të kotën ta shohin si të tillë dhe të largohen prej saj. Ai ua zbukuron besimin dhe ua bën atë të dashur në zemrat e tyre, ndërsa mohimin, shkeljen e kufijve të Zotit dhe mosbindjen ndaj urdhrave të Tij ua bën të urryer dhe të shëmtuar. Me mëshirën e Tij, Allahu i ka përfshirë ata në përkujdesjen e tij të posaçme, të cilën e ka rezervuar vetëm për të zgjedhurit e tij. Kjo është mëshira e Allahut për të zgjedhurit në këtë jetë. Ndërsa në jetën tjetër:

- **Ditën kur ta takojnë Atë (Allahun), përshëndetja e tyre do të jetë "Selam!" (paqe) dhe Ai ka përgatitur për ta një shpërblim bujar.** - Mëshira e Allahut për të zgjedhurit e Tij në ahiret është shumë më e madhe dhe më e mrekullueshme. Besimdrejtët do të mrekullohen me shpërblime ta papara, që Zoti do t'u dhurojë. Por mbi të gjitha, ata do të gëzohen shumë kur Allahu i Lartësuar t'i njoftojë se është i kënaqur me ta dhe kurrë nuk do të zemërohet prej tyre. Ai do t'i përshëndesë ata me 'selam', me zërin e Tij aq të dashur dhe ata do të lumturohen pamasë kur të shohin fytyrën e Tij të bukur dhe të ndritshme. Askush nuk mund të shpjegojë dhe tregojë realisht për kënaqësitë, lumturinë dhe shpërblimet e mëdha, që ata fatlumë do të përjetojnë kur të takojnë të Adhuruarin e tyre të vetëm, Allahun e Lartësuar dhe Bujar.

Ajetet 45 – 48

45. O Profet! Ne të kemi dërguar ty si dëshmues, si përgëzues dhe si qortues.

46. Dhe si thirrës në rrugën e Allahut (për të udhëzuar njerëzinë) me lejen e Tij, dhe si fener ndriçues.

47. Atëherë, ti përgëzoji besimtarët se do t'u vijë nga Allahu një mirësi e madhe.

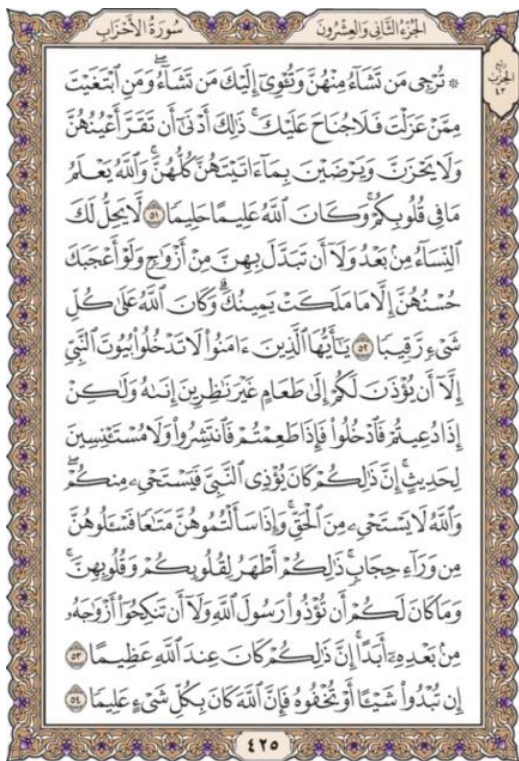
48. Mos iu bind (fjalëve të) jobesimtarëve e hipokritëve dhe mos ua vër veshin mundimeve që të sjellin ty! Mbështetju Allahut sepse të mjafton Allahu si Mbrojtës dhe Ndhimëtar.

Shpjegimi i ajeteve

Këto cilësi me të cilat Allahu i Lartësuar e ka përshtuar Muhamedin (a.s.) janë pikërisht qëllimi i dërgimit të tij si profet. Ato janë cilësitë themelore dhe veçoritë e tij si Profeti më i dalluar dhe më i zgjedhur i Zotit. Ato janë katër cilësi, që përmblihen në këto fjalë:

- **O Profet! Ne të kemi dërguar ty si dëshmues, si përgëzues dhe si qortues. Dhe si thirrës në rrugën e Allahut (për të udhëzuar njerëzinë) me lejen e Tij, dhe si fener ndriçues.** - Së pari, Allahu i Lartësuar e ka quajtur atë *shahiden* - dëshmues. Profeti (a.s.) do të dëshmojë për umetin e tij rreth asaj që ata kanë bërë në dynja, vepra të mira apo të këqija. Ai është dëshmues i drejtë dhe i pranuar nga Zoti i botëve. I Lartësuari thotë: "Dhe kështu, Ne ju bëmë ju një popull të ekuilibruar, për të qenë dëshmitarë (*Ditën e Gjykimit*) për popujt. Edhe i Dërguari ka për të qenë dëshmitar për ju." [Bekare 143]. Gjithashtu: "Si do të bëhet kur, për çdo popull Ne do të sjellim dëshmitarë, ndërsa ty (*O Muhamed*) do të të sjellim dëshmitar për të gjithë ata? Atë Ditë, ata që nuk kanë besuar dhe që kanë kundërshtuar të Dërguarin, do të dëshironin të rrafshohej toka mbi ta, sepse ata nuk do mund t'i fshehin Allahut asgjë." En-nisa 41, 42.

Së dyti, ai është *mubeshshiran* (përgëzues) e *nedhîra* (qortues). Allahu i Lartësuar na njofton se e dërgoi Muhamedin (a.s.) si përgëzues dhe si qortues. Por që ai të jetë dhe të konsiderohet i tillë me plot kuptimin e fjalës duhet që të përcaktohen dhe dallohen qartë të përgëzuarit dhe të

qortuarit, me cilësitë dhe me veprat e tyre përkatëse. Duhet, gjithashtu, që të sqarohet se për çfarë përgëzon dhe për çfarë qorton. Nëse ky profet nuk do të na qartësonte cilësitë e të përgëzuarve dhe të qortuarve dhe veprat që i bënë ata të tillë; nëse ai nuk na sqaron se çfarë shpërblimi kanë të përgëzuarit dhe çfarë kërcënimi dhe ndëshkimi i pret të qortuarit, atëherë ai nuk mund të quhet përgëzues dhe qortues. Por Allahu i Lartësuar e pajisi këtë profet me dije dhe argumente të shumta, të cilat e bënë atë që të ishte përgëzuesi dhe qortuesi i umetit të fundit të botës. Të përgëzuarit janë besimtarët e devotshëm, me besim të pastër dhe të saktë dhe që punojnë me sinqeritet sipas këtij besimi. Janë ata që i pranojnë fjalët dhe porositë e Zotit dhe punojnë me sinqeritet për të kryer urdhrat dhe për t'iu larguar ndalesave të Zotit. Ata kanë besim, vepra të mira dhe rrinë larg poshtërsive dhe mosbindjes ndaj Zotit. Këta janë të përgëzuar në dynja dhe ahiret me çdo të mirë, që ata e dëshirojnë dhe me shpëtim nga çdo e keqe, së cilës i druhen.

Dihet se Allahu i Lartësuar, nëpërmjet Kur'anit dhe traditës së Profetit të tij, na ka sqaruar gjithçka që duhet të besojmë dhe çdo fjalë e vepër nëpërmjet së cilës të adhurojmë Atë. Vetëm Ai e përcakton se çfarë duhet të besojmë dhe me çfarë mënyre duhet ta adhurojmë Atë. Çdo shtesë në këto drejtime konsiderohet risi në fenë e Zotit, dhe Profeti (a.s.) na ka njoftuar se çdo risi (shtesë) në fenë e Zotit të çon në humbje, dhe çdo humbje të çon në Zjarr. Ndërsa “të qortuarit” janë kriminelët dhe ata që bëjnë padrejtësi. Ata janë të zhytur në padituri të thellë rreth të drejtës të Zotit dhe të drejtës së krijesave të Zotit. Ata janë të zhytur në padrejtësitë kundër Zotit dhe padrejtësitë kundër krijesave të Zotit. Ata nuk mendojnë për Ditën e Llogarisë dhe qëndrimin para Zotit të gjithësisë. Këta janë të kërcënuar me ndëshkime dhe dhimbje në dynja dhe në ahiret, të cilat i meritojnë me mospërfilljen e porosive të Zotit dhe të Profetit.

Së treti, Profeti (a.s.) ishte *dajjen illell-llahi*, domethënë thirrës në rrugën e Allahut. Ai i ftoi njerëzit në rrugën e Zotit të tyre dhe në rrugën e kënaqësisë dhe lumturisë së përjetshme. Ai i urdhëroi ata që të adhuronin Allahun e Lartësuar si të vetmin Zot që meriton adhurimin e tyre, sepse pikërisht ky ishte qëllimi i krijimit të tyre. Për të qenë ftues në rrugën e Allahut dhe të meritosh këtë gradë, së pari duhet ndihma dhe mbështetja e Allahut dhe, së dyti, duhet të jesh:

1. I vazhdueshëm dhe këmbëngulës, fillimisht në zbatimin e asaj në të cilën i fton të tjerët, pastaj në ftesën e tyre në të vërtetën e sigurt.

2. Duhet, gjithashtu, të edukosh njerëzit me kujdes dhe ngrohtësi me gjithçka që udhëzon Zoti, duke u mësuar atyre fenë e të Madhëruarit në mënyrë të shtjelluar. Ndër më të rëndësishmet çështje që duhet shpjeguar njerëzve dhe mësuar atyre janë:

- Prezantim i qartë dhe i plotë i Zotit të cilin ata duhet ta adhurojnë. Ai është Allahu, me emrat dhe cilësitë e Tij madhështore dhe të

bukura. Distancimi nga çdo përshkrim dhe shtrembërim në cilësitë dhe emrat e Zotit.

- Përkufizimi i qartë i adhurimit të Zotit, çfarë quhet adhurim dhe sqarimi i tij në mënyrë të shtjelluar, sipas porosive dhe udhëzimit të Profetit a.s.

- Qartësimi i të drejtave të domosdoshme të cilat njeriu është i detyruar që t'i plotësojë, qofshin ato të drejtat e Krijuesit apo të krijesave.

3. Duhet të zgjedhë rrugët më të mira dhe më të pranueshme në ftesën e njerëzve.

4. Të jetë i sinqertë në davetin e tij dhe jo ta bëjë këtë për të fituar simpatinë e njerëzve dhe famë.

Muhamedi a.s. i plotësoi të gjitha këto kushte në gradën më të lartë. Ai e kreu amanetin e Zotit të tij, e qartësoi të vërtetën plotësisht dhe na la në një rrugë të qartë, nga e cila devijon veçse i prishuri dhe i padrejti, që dëshiron thjesht të plotësojë dëshirat e tij të kësaj bote.

Së katërti, ai ishte *siraxhem-munîra* (fanar ndriçues). Kjo të jep të kuptosh se krijesat janë në një errësirë shumë të madhe dhe të thellë. Ata janë të paditur për të shpëtuar nga skutat e kësaj errësire dhe të paaftë për të gjetur udhëzimin e për të dalë në dritë. Kështu vazhdoi, derisa Allahu i Lartësuar solli këtë profet, për të nxjerrë njerëzit nga këto errësira, për t'u mësuar atyre ato që nuk i dinin dhe për të udhëzuar të humburit në rrugën e drejtë. Besimtarët e sinqertë janë shumë të qartë, sepse rruga e tyre ndriçohet nga drita e Zotit. Ata ecin të sigurt pas këtij imami, nëpërmjet mësimëve të të cilit arrijnë të dallojnë qartësisht të mirën nga e keqja, rrugën e lumturve nga rruga e të dëshpëruarve. Nëpërmjet mësimëve të tij, ata njohin saktësisht dhe plotësisht të Adhuruarin e tyre, me cilësitë e Tij të lavdërueshme, me veprat e Tij të urta dhe të drejta, si dhe me gjykimet e tij të mrekullueshme dhe të urta.

- **Atëherë, ti përgëzoji besimtarët se do t'u vijë nga Allahu një mirësi e madhe.** - Në këtë ajet janë përmendur:

1. Të përgëzuarit, pra, besimtarët. Cilësia e tyre është besimi i drejtë dhe i bazuar në dëshmi të sakta nga Zoti, si dhe veprat e mira sipas këtij besimi të sinqertë.

2. Ajo me të cilën përgëzohen, pra, dhuntia e madhe, që është shpërblimi dhe mirësia e madhe e dhuruar nga Allahu i Lartësuar për ta në dynja dhe në ahiret. Këtu hyn ndihma dhe fitorja që Zoti u dhuron atyre në dynja, udhëzimi i zemrave të tyre në rrugën e drejtë, falja e gjynaheve dhe mbulimi i të metave, largimi i fatkeqësive dhe shpëtimi nga ato, shtimi i begatisë në çdo drejtim, mirësitë e shumta lumturisjellëse dhe, mbi të gjitha, kënaqësia e Zotit dhe shpërblimi i Tij i pamatë, duke shpëtuar nga zemërimi dhe ndëshkimi i Tij i drejtë. Përmendja e këtyre shpërblimeve dhe mirësive që premtohen për besimin dhe punën sipas tij, i shkathtëson dhe u jep forcë besimtarëve për të qenë këmbëngulës dhe me vullnet të pathyeshëm në rrugën e drejtë. Kjo është një nga urtësitë e shumta të Sheriatit që, për të nxitur veprat e mira dhe devotshmërinë ndaj Zotit, përmend shpërblimet që janë premtuar për të, ndërsa për të nxitur largimin nga veprat e këqija dhe mosbindjen ndaj Allahut të Lartësuar, përmend ndëshkimin që lidhet me të. Kjo është një ndihmë më e madhe për t'ia arritur të largohesh nga gjynahet dhe nga shkelja e kufijve të Allahut të Madhërishëm. Nga ana tjetër, ata që vazhdimisht do të mundohen të pengojnë besimtarët nga rruga e drejtë dhe t'i luftojnë ata në besimin e tyre do të jenë gjithmonë të pranishëm dhe të vazhdueshëm në luftën e tyre. Të tillë janë munafikët, të cilët shfaqin Islamin dhe në brendësi fshehin kufrin dhe armiqësinë e madhe ndaj besimtarëve. Të tillë janë edhe mohuesit e hapët të besimit dhe të besimtarëve. Duke qenë se këta vazhdimisht do t'i luftojnë besimtarët, Allahu i Lartësuar u jep besimtarëve një këshillë të mrekullueshme në lidhje me mënyrën e sjelljes dhe të komunikimit me të tilla kategori njerëzish.

- Mos iu bind (fjalëve të) jobesimtarëve e hipokritëve dhe mos ua vër veshin mundimeve që të sjellin ty! - Mos iu bind mohuesve të Zotit dhe hipokritëve, në lidhje me çdo gjë që të pengon dhe të largon nga rruga e Allahut. Gjithsesi, mosbindja dhe mospasimi i tyre nuk nënkupton që domosdoshmërisht t'i fyesh apo të veprosh diçka që i zemëron ata. Thjesht bindju Allahut, mos iu bind atyre dhe bëj durim në ftesën që u bën atyre për të pranuar Islamin. Kjo do të bëjë që ata të afrohen më shumë me Islamin dhe do t'i ndalojë ata nga mundimi që ju japin juve dhe familjeve tuaja. Por kjo kërkon një ndihmë të madhe dhe durim. Dhe nuk ka ndihmës tjetër që mund të të ndihmojë në këtë rrugë të vështirë, veç Allahut të Lartësuar. Për këtë arsye, i Lartësuar i udhëzon që vetëm Atij t'i mbështetesh, t'i kërkosh strehim dhe vetëm në dorë të Tij t'i lësh çështjet e tua.

- Mbështetju Allahut sepse të mjafton Allahu si Mbrojtës dhe Ndhimëtar. - Allahu është *Uekil*, që do të thotë Mbrojtës dhe Ndhimëtar, pra, Ai të Cilit i besohen çështjet e rëndësishme. Nuk ka ndonjë më të mirë se Allahu, që të përkujdeset për veprat tona. Ai i rregullon ato dhe i lehtëson për ne. Çdo përcaktim dhe gjykim i Tij është më i miri për ne.

Ajeti 49

49. O ju që keni besuar! Nëse jeni martuar me një grua besimtare e pastaj e ndani para kontaktit (intim) me të, ju nuk keni të drejtë të kërkoni nga ajo përbushjen e afatit të pritjes (iddeh). Por, jepini diçka (si dhuratë) dhe ndajeni në mënyrë të njerëzishme!

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar i udhëzon dhe i mëson besimtarët si të veprojnë në rast divorci. Kështu, nëse dikush martohet me një besimtare dhe e divorcon para se të kryejë marrëdhënie intime me të, atëherë gruaja nuk e ka detyrë të kalojë kohën e pritjes, siç do të vepronte nëse do të kishte kryer marrëdhënie. Në këtë rast, Allahu i Madhëruar i urdhëroi burrat që t'u dhurojnë

këtyre grave ndonjë send, që të shërbejë si një lloj ngushëllimi për to dhe për ndarjen. Gjithashtu, urdhëron për një proces divorci sa më miqësor dhe të njerëzishëm, pa grindje e sharje dhe pa e tepruar në kërkesa të ndërsjellta. Ky ajet është dëshmi që tregon se divorci bëhet veçse pasi të jesh martuar me një procedurë të rregullt. Kështu, nëse dikush i thotë një gruaje: 'Të kam divorcuar' pa qenë i lidhur fillimisht me të në lidhje martesore, kjo është diçka e kotë. Edhe nëse i thotë: 'Ti je e divorcuar, nëse martohesh me mua', është një ndarje e papranueshme, që nuk merret për bazë. Allahu i Madhëruar thotë: "Nëse jeni martuar me një grua besimtare, e pastaj e ndani para kontaktit (*intim*) me të, ju nuk keni të drejtë të kërkoni nga ajo përbushjen e afatit të pritjes (*iddeh*)." Divorci që merret për bazë është vetëm ai që bëhet pas *nikah*-ut (lidhjes martesore). Kjo lidhje tregon se çdo divorc i deklaruar para lidhjes së *nikah*-ut është i pavlefshëm dhe nuk merret për bazë. Të njëjtin gjykim ka edhe *dhihar*-i²⁸ dhe *ila*-i,²⁹ pra, nuk merren për bazë, nëse deklarohen para se të kryhet lidhja e nikahut, madje në këto dy raste është edhe më i dukshëm dhe i kuptueshëm ky gjykim, sepse divorci është ndarje e plotë me gruan, ndryshe nga *dhihari* dhe *ilai*. Ky është mendimi më i saktë ndër dy mendimet e dijetarëve.

2. Ajeti tregon, gjithashtu, se divorci është i lejueshëm, sepse Allahu i Madhëruar njoftoi për dispozitën e divorcit pa e qortuar ose ndaluar një gjë të tillë. Madje, ai mund të ndodhë edhe nga besimtarët, sepse ajeti nis duke iu drejtuar besimtarëve.

3. Ajeti tregon se divorci është i lejueshëm edhe para se të kryen marrëdhënie intime me bashkëshortin, pasi është bërë lidhja e nikahut. Allahu i Madhëruar thotë në një ajet tjetër: "Nuk është gjynah për ju nëse i ndani gratë, me të cilat ende nuk keni kryer marrëdhënie dhe të cilave ende nuk ua keni përcaktuar e dhënë mehrin.....". [Bekare 236].

4. E divorcuara para kryerjes së marrëdhënieve intime nuk ka detyrë të kalojë kohën e pritjes. Me t'u deklaruar divorci, asaj i lejohet që të martohet me dikë tjetër. Nga kjo kuptohet, gjithashtu, se nëse janë kryer marrëdhënie intime, atëherë është detyrë për të që të përmbushë kohën e pritjes, sipas rregullave të vendosura nga Zoti.³⁰

5. Për gruan e divorcuar përpara se të kryhet marrëdhënie me të, Allahu i Madhëruar thotë: "Nuk është gjynah për ju nëse i ndani gratë, me të cilat ende nuk keni kryer marrëdhënie dhe të cilave ende nuk ua keni përcaktuar e dhënë mehrin..." [Bekare 236]. Ajeti thotë qartë se kështu veprohet nëse nuk është përcaktuar ndonjë mëhër për të. Por nëse i është përcaktuar mëhër, atëherë, nëse divorcohet pa kryer marrëdhënie intime, i jepet gjysma e mehrit të vendosur dhe burri nuk ka nevojë që të japë shpenzime e dhurata të tjera, si në rastin e mësipërm. I Lartësuar i thotë: "E, nëse i ndani para se të kryeni marrëdhënie intime me to, por ndërkohë ua keni përcaktuar atyre masën e dhuratës martesore (*mehrit*), atëherë është detyrë për ju që t'u jepni gjysmën e asaj që keni caktuar, veç nëse ato (*gratë*) jua falin ose veç nëse atyre (*grave*) ua falin ata që kanë në dorë lidhjen e martesës. Falja është më afër devotshmërisë. Dhe mos e harroni bamirësinë ndërmjet jush! Vërtet, Allahu e sheh gjithçka që bëni." [Bekare 237].

6. Ajeti tregon se, në çdo rast, divorci duhet të bëhet në mënyrë sa më të njerëzishme dhe miqësore, e tillë që çdo palë falenderon tjetrën, përndryshe ajo sjell grindje të shumta, përçarje e urrejtje të ndërsjellta.

7. Ajeti tregon se koha e pritjes është e drejtë e burrit, sepse Allahu tha: "...ju nuk keni të drejtë të kërkoni nga ajo përmbushjen e afatit të pritjes (*iddeh*)." Kjo tregon se, nëse ndodh divorci pasi janë kryer marrëdhënie intime, atëherë është detyrim i grave ndaj jush që të presin sipas rregullit.

8. Ajeti tregon se, përveç gruas me të cilën nuk janë kryer marrëdhënie intime, në të gjitha rastet e tjera të divorcit gruaja duhet të kalojë idetin, sipas rregullit.

Ajetet 50 – 52

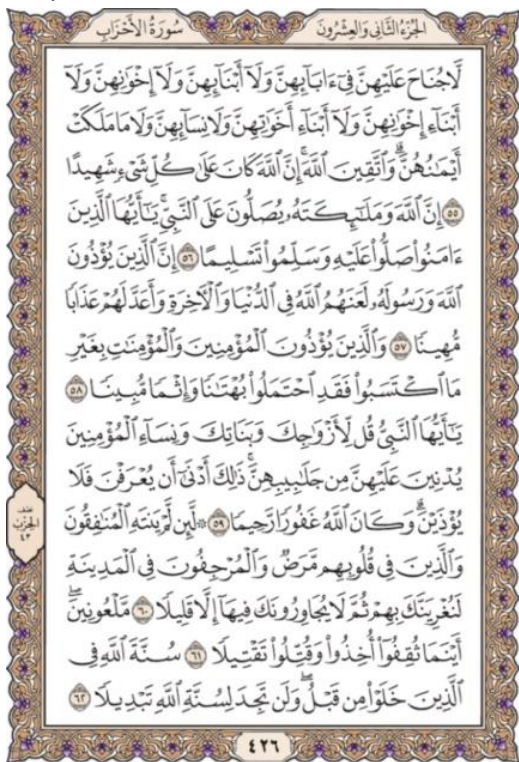
50. O Profet! Ne ta kemi lejuar ty martesën me gratë, të cilave u ke dhënë dhuratën martesore (*mehrin*), dhe ato që me ndihmën e Allahut hynë në zotërimin tënd (*robëreshat e luftës*) dhe me vajzat e xhaxhait, me vajzat e hallës, me vajzat e dajës, me vajzat e tezes, të cilat mërguan (*nga Meka*) së bashku me ty, si edhe me një grua besimtare, nëse ajo ia fal veten Profetit (*pa kërkuar dhuratën martesore*) dhe nëse Profeti dëshiron të martohet me të - por ky rast është vetëm për ty, jo për (*të gjithë*) besimtarët -. Ne e dimë mirë se çfarë u kemi caktuar atyre në lidhje me gratë dhe me robinjat, që i kanë në pronësinë e vet kështu, që ti të mos kesh asnjë rëndesë (*në përmbushjen e detyrave të Zotit*). Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

51. Ti je i lirë të largosh kë të duash prej tyre dhe të afrosh kë të duash prej tyre. Dhe nuk është gjynah për ty ta kthesh atë, nga e cila ke qenë larguar. Kjo është më e mira, që ato të qetësohen shpirtërisht e të mos brengosen dhe të jenë të kënaqura me atë që ti u jep të gjithave. Allahu e di mirë atë që fshihet në zemrat tuaja. Allahu është i Gjithëditur e shumë i Mëshirshëm.

52. Prej tani e mbrapa ty nuk të lejohen më gra (*të tjera*) e nuk të lejohet që të zëvendësosh ndonjërin nga gratë e tua me ndonjë grua tjetër, edhe sikur të të mahnisë bukuria e tyre, përveç atyre që i ke në zotërim (*robinjat*). Allahu është Mbikqyrës i çdo gjëje.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar i drejtohet Profetit (a.s), duke i treguar atij mirësitë e shumta që i ka dhuruar prej bujarisë së Tij. Allahu i Madhëruar i lejoi Profetit ato lloj mirësishe që ua lejoi edhe besimtarëve. Por Ai i dhuroi atij edhe disa mirësi të tjera, që janë

të veçanta vetëm për të e jo për besimtarët. Allahu i Madhëruar thotë:

- O Profet! Ne ta kemi lejuar ty martesën me gratë, të cilave u ke dhënë dhuratën martesore (mehrīn), - Domethënë, me ato të cilave u ke dhënë mehrin (dhuratën martesore) e tyre. Në këtë rregull janë njëlloj Profeti (a.s) dhe besimtarët, pra, kjo është e përbashkëta e tyre. Kështu, edhe besimtarëve u lejohen ato gra të cilave u kanë dhënë mehrin për martesë. Pastaj i Lartësuar thotë:

- ...dhe ato që me ndihmën e Allahut hynë në zotërimin tënd (robëreshat e luftës) - Allahu ka bërë hallall për ty edhe ato gra që i ke në zotërimin tënd, siç janë robëreshat e luftës që keni zhvilluar kundër mohuesve, qofshin ato skllavet e mohuesve ose gratë e lira të martuara ose të pamartuara të tyre, që kanë rënë robinja lufte. Edhe kjo është një dispozitë e përgjithshme, që ishte njëlloj si për Profetin, ashtu edhe për besimtarët. Po kështu, prej ligjeve të përbashkëta janë edhe dipozitat e përmendura më poshtë:

- dhe me vajzat e xhaxhait, me vajzat e hallës, me vajzat e dajës, me vajzat e tezes, të cilat mërguan (nga Meka) së bashku me ty... - Këtu bëjnë pjesë të gjitha bijat e xhaxhait, bijat e tezes, bijat e dajës dhe të hallës, si ato që jetojnë afër jush, ashtu edhe ato që jetojnë larg jush. Këtu përmenden të përcaktuara ato gra nga të afërmit që burri e ka të lejueshme për t'u martuar. Kjo tregon se të tjerat, përveç këtyre, nuk janë të lejuara, ashtu siç është përmendur qartë edhe në suren Nisa.³¹ Nga gratë që janë të afërme, juve ju lejohet martesë veçse me këto katër kategori që përmenden këtu. Çdo grua tjetër nga të afërmit është e ndaluar, qoftë prej degëzimeve, qoftë prej trungut të farefisit, si për shembull: vajzat e nënës e babait e ç'ka poshtë tyre, si dhe degëzimet e prindërve të nënës dhe babait e ç'ka sipër tyre prej prindërve biologjikë, janë të ndaluara.³² Pastaj Allahu i Madhëruar përmend ato gra që ishin të lejuara vetëm për Profetin dhe jo për besimtarët. Ai thotë:

- si edhe me një grua besimtare, nëse ajo ia fal veten Profetit (pa kërkuar dhuratën martesore) dhe nëse Profeti dëshiron të martohet me të - Ky ishte një përjashtim veçse për Profetin, siç është mendimi më i saktë i dijetarëve, që janë të ndarë në dy mendime në tefsirin e këtij ajeti. Ndërsa për të tjerët, veç Profetit, ky rast martesë është i ndaluar. I Lartësuar thotë: "...nëse ajo ia fal veten Profetit (pa kërkuar dhuratën martesore)", domethënë, ta kemi bërë të lejuar për ty edhe këtë rast, nëse një grua dëshiron ta dhurojë veten e saj ty. Gjithashtu: "... nëse Profeti dëshiron të martohet me të." Domethënë, kjo ishte në dorë Profetit, që mund të vepronte sipas dëshirës. Allahu i Madhëruar thotë:

- por ky rast është vetëm për ty, jo për (të gjithë) besimtarët. - Domethënë, lejimi i martesës me një grua që ia dhuron veten e saj një burri ishte ekskluzivisht vetëm për Profetin (a.s.). Besimtarëve të tjerë nuk u lejohet të martohen me një grua thjesht sepse ajo i vetëjepet dikujt.

- **Ne e dimë mirë se çfarë u kemi caktuar atyre në lidhje me gratë dhe me robinjat, që i kanë në pronësinë e vet kështu, që ti të mos kesh asnjë rëndesë** (në përmbushjen e detyrave të Zotit). - Ne e dimë mirë se me çfarë detyrash i kemi ngarkuar besimtarët, çfarë u kemi bërë të lejuar dhe çfarë ua kemi bërë të ndaluar, prej grave ose robinjave. Ne i kemi njoftuar dhe ua kemi shpjeguar këto ligje në mënyrë të qartë e të shtjelluar në tekstet e shumta të Shpalljes. Por ato rregulla që janë përmendur në këtë ajet dhe që ndryshojnë nga ligjet që u janë shtjelluar besimtarëve në tekste të tjera (të Kur'anit ose haditheve), ato janë të veçanta vetëm për ty. Në fakt, Allahu e filloi këtë ajet duke iu drejtuar në mënyrë të veçantë Profetit. Ai thotë: "O Profet! Ne ta kemi lejuar ty martesën me gratë, të cilave u ke dhënë dhuratën martesore (*mehrin*), dhe ato që me ndihmën e Allahut hynë në zotërimin tënd (*robëreshat e luftës*) dhe me vajzat e xhaxhait, me vajzat e hallës, me vajzat e dajës, me vajzat e tezes, të cilat mërguan (*nga Meka*) së bashku me ty, si edhe me një grua besimtare, nëse ajo ia fal veten Profetit (*pa kërkuar dhuratën martesore*) dhe nëse Profeti dëshiron të martohet me të - por ky rast është vetëm për ty, jo për (*të gjithë*) besimtarët. Vini re se si Allahu thotë: "por ky rast është vetëm për ty, jo për besimtarët", domethënë, të kemi lejuar ty, o Profet, diçka që nuk ua kemi lejuar besimtarëve të tjerë. Ne – thotë Allahu - ta kemi zgjeruar lejueshmërinë përtej asaj që u kemi lejuar besimtarëve të tjerë. Dhe këtë Zoti e ka bërë në mënyrë që: "...ti të mos kesh asnjë rëndesë (në përmbushjen e detyrave të Zotit)." Kjo tregon përkujdesin e veçantë dhe të shtuar të Zotit për Profetin (a.s.).

- **Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.** - Allahu i Madhëruar vazhdimisht ka qenë, është dhe do të jetë i përshkruar me këto cilësi, domethënë, me falje të madhe dhe me mëshirë të plotë. Ai zbret mbi robërit e Tij faljen dhe mëshirën e

Tij, bujarinë dhe mirësinë e Tij, ashtu siç e kërkon urtësia e Tij dhe sipas asaj që meritojnë robërit me veprat e tyre.

- **Ti je i lirë të largosh kë të duash prej tyre dhe të afrosh kë të duash prej tyre.** - Edhe ky gjykim ishte i veçantë për Profetin (a.s.) dhe prej lehtësimeve që Zoti i bëri atij, si mëshirë dhe kujdes për të. Nuk ishte detyrë për Profetin (a.s.) që t'i ndante netët njëlloj mes grave të tij. Kjo çështje i ishte e lënë atij në dorë ta bënte si të dëshironte dhe në formë bamirësie. Megjithatë, Profeti (a.s.) përpiqej gjithmonë që të mbante sa më mirë drejtësinë dhe barazinë mes grave, si në çdo gjë tjetër. Ai thoshte: "O Zoti im! Kjo është ndarja dhe drejtësia që mbaj unë për atë që e kam në dorën time. Por mos më ngarko për atë që nuk e kam në dorë!"

- **Dhe nuk është gjynah për ty ta kthesh atë, nga e cila ke qenë larguar.** - Domethënë, zgjedhja të takon ty, se me kë do ta kalosh natën dhe me kë jo. Megjithatë, shumë komentues të Kur'anit janë të mendimit se këtu bëhet fjalë për ato gra që ia dhuronin veten tyre Profetit (a.s.), që ai të martohej me to. Kështu, kuptimi i ajetit është: "Mbaj kë të duash nga ato që të ofrojnë veten si bashkëshorte, ose refuzo kë të duash". Por Allahu është më i ditur për gjithçka. Pastaj Allahu i Lartësuar na shpjegon urtësinë e këtyre lehtësimeve dhe përjashtimeve për Profetin (a.s.) dhe thotë:

- **Kjo është më e mira, që ato të qetësohen shpirtërisht e të mos brengosen dhe të jenë të kënaqura me atë që ti u jep të gjithave.** - Këto lehtësime dhe lënia e këtyre çështjeve në dorën tënde, që të veprosht si të dëshirosh janë sepse: "Kjo është më e mira,..." , pasi ato e dinë mirë se ti nuk e lë kurrë ndonjë detyrim pa kryer apo të bësh ndonjë haram. Ato e dinë se ti nuk bën padrejtësi apo të lësh mangut ndonjë përgjegjësi ndaj tyre.

- **Allahu e di mirë atë që fshihet në zemrat tuaja.** - Zoti e di mirë se çfarë vërtitet brenda shpirtit tuaj, kur ju përmbushni ndonjë përgjegjësi të detyrueshme ose të pëlqyeshme dhe kur

ndodhin përplasje gjatë realizimit të tyre. Për këtë arsye, Allahu ligjëroi për ty, o i Dërguar këto përjashtime e lehtësira, në mënyrë që zemrat e grave të tua të jenë më të qeta.

- Allahu është i Gjithëditur e shumë i Mëshirshëm. - Dituria e Allahut është e gjerë, e po kështu është edhe falja, mëshira dhe butësia e Tij në kujdesin ndaj robve. Prej diturisë së Tij, Ai vendosi për ju ato ligje që janë në dobinë tuaj dhe që ju sjellin më shumë shpërblime. Prej mëshirës, faljes e butësisë së Tij është edhe fakti që Ai nuk ju ndëshkon menjëherë për padrejtësitë dhe gjynahet tuaja, por ju fal dhe ju jep mundësi të pendoheni, të përmirësoheni e pastroheni.

- Prej tani e mbrapa ty nuk të lejohen më gra (të tjera) e nuk të lejohet që të zëvendësosh ndonjërin nga gratë e tua me ndonjë grua tjetër, edhe sikur të të mahnisë bukuria e tyre,... - Kjo tregon se Allahu i Lartësuar është *Esh-Shekur*, domethënë, Mirënjohës i madh. Ai i sheh dhe shpërblen shumë për veprat e mira që bën rob. Kështu, duke qenë se gratë e Profetit bënë zgjedhjen më të mirë, pasi zgjodhën të bëjnë durim dhe parapëlqyen ahiretin dhe kënaqësinë e Allahut dhe Profetit të Tij, Allahu i Madhëruar ua shpërbleu duke sjellë këto dispozita të veçanta për Profetin. Ai tha: "Prej tani e mbrapa, ty nuk të lejohen më gra (të tjera)...", Domethënë, Profetit nuk i lejoheshin më gra të tjera, përveç atyre ekzistuese. Gjithashtu: "...nuk të lejohet që të zëvendësosh ndonjërin nga gratë e tua me ndonjë grua tjetër...". Pra, nuk i lejohej që të divorconte ndonjë nga gratë ekzistuese e ta zëvendësonte me ndonjë tjetër. Kështu, ato gra u siguruan nga divorci dhe heqja e statusit si "bashkëshorte të Profetit". Gjithashtu, Profeti (a.s.) nuk do të kishte më gra të tjera. Kështu, Zoti i zgjodhi dhe i dalloi ato si gra të Profetit në dynja dhe në ahiret, dhe i siguroi ato se nuk do të kishte ndarje mes tyre. Madje, i Lartësuar i tha Profetit: "nuk të lejohet që të zëvendësosh ndonjërin nga gratë e tua me ndonjë grua

tjetër, edhe sikur të të mahnisë bukuria e tyre...", pra, edhe sikur të të mahnisë bukuria e ndonjë gruaje tjetër veç atyre që ke, nuk të lejohet të marrësh asnjë tjetër.

- përveç atyre që i ke në zotërim (robinjat). - Përveç nëse kënaqesh me robinjat. Kjo është e lejuar për ju, sepse ato nuk bëhen objekt xhelozie për gratë, ashtu siç ndodh me bashkëshortet.

- Allahu është Mbikëqyrës i çdo gjëje. - Allahu mbikëqyr dhe sheh çdo çështje dhe është i Gjithëditur se ku të çojnë dhe si finalizohen veprat. Ai i rregullon dhe sistemon çdo çështje në mënyrë më të mirë dhe më të bukur.

Ajetet 53 – 54

53. O ju që keni besuar! Mos hyni në shtëpitë e Profetit, veçse nëse thirrreni për ndonjë gosti dhe (edhe atëherë) jo aq herët sa të rrini duke pritur sa të përgatitet ushqimi! Por, kur të thirrreni, hyni dhe kur të keni mbarruar së ngrëni, shpërndahuni e mos qëndroni për biseda me njëri-tjetrin! Vërtet, këto (pritja, qëndrimi dhe bisedat e gjata) e mendojnë Profetin, por atij i vjen turp (t'ju thotë shkoni), kurse Allahu nuk turpërohet t'ju thotë të vërtetën. E kur të kërkonti diçka prej tyre (grave të Profetit), kërkojeni pas perdes, sepse kjo është më e pastër për zemrat tuaja dhe për zemrat e tyre! Ju nuk duhet ta mundoni të dërguarin e Allahut, e nuk ju lejohet të martoheni kurrë me gratë e tij, pas tij. Këto janë gjynah shumë i madh tek Allahu.

54. Allahu di gjithçka, - e bëtë haptazi ose e mbajtët fshehur.

Shpjegimi i ajeteve

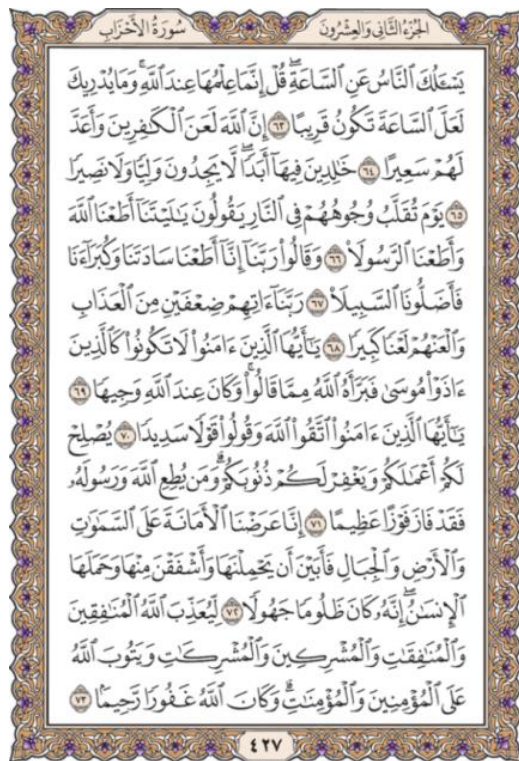
Allahu i Lartësuar i urdhëron besimtarët që të pajisen me edukatën e nevojshme, në lidhje me të Dërguarin e Allahut dhe me vizitën në shtëpinë e Tij. Ai thotë:

- O ju që keni besuar! Mos hyni në shtëpitë e Profetit, veçse nëse thirrreni për ndonjë gosti. - Kurrë mos hyni në to, kur shkoni për ndonjë vakt, pa ju dhënë leje i zoti i shtëpisë. Madje, Ai thotë:

- ... dhe (*edhe atëherë*) jo aq herët sa të rrini duke pritur sa të përgatitet ushqimi! Por, kur të thirreni, hyni dhe kur të keni mbarruar së ngrëni, shpërndahuni e mos qëndroni për biseda me njëri-tjetrin! - Mos shkoni më herët, që të prisni sa të bëhet ushqimi dhe mos rrini gjatë pas përfundimit të vaktit. Duke e përmbledhur, mund të themi se për të hyrë në shtëpinë e Profetit, kishte dy kushte: të merrej leje për të hyrë dhe të qëndrohej atje veçse aq sa ishte e nevojshme. Pastaj Allahu i Madhëruar shpjegon urtësinë dhe dobitë e kësaj ndalese.

- **Vërtet, këto** (*pritja, qëndrimi dhe bisedat e gjata*) e mundojnë Profetin, por atij i vjen turp (*t'ju thotë shkoni*), kurse Allahu nuk turpërohet t'ju thotë të vërtetën. - Pritja dhe qëndrimi juaj i gjatë në shtëpinë e Profetit "...e mundojnë Profetin...", sepse ishte rëndësë për të, për punët dhe nevojat e tij. Por ai nuk mund t'ju thotë ikni, sepse: "... atij i vjen turp...". Njerëzve të moralshëm, e sidomos fisnikëve dhe njerëzve e lartë, u vjen turp që t'i nxjerrin të tjerët nga shtëpia e tyre. Por Allahu nuk turpërohet nga e vërteta. Dispozitat dhe ligjet duhet të zbatohen, edhe pse gabimisht dikush mund të pretendojë se edukata dhe turpi të detyrojnë të veprosh ndryshe. E mira është e kufizuar dhe e lidhur ngushtë me ligjin e Zotit dhe rregullat e vendosura nga Ai. Çdo gjë që bie ndesh me rregullat dhe ligjet e Zotit, nuk është prej edukatës dhe mirësjelljes. Allahu i Lartësuar nuk ka turp që t'ju urdhërojë për atë që, në fakt, është më e mira dhe vetë mirësia për ju, por edhe më e mira për Profetin (a.s). Ky ishte rregulli i tyre në lidhje me sjelljen ndaj Profetit të Allahut. Ndërsa në lidhje me edukatën me gratë e Profetit (a.s), besimtarët u mësuan se si të silleshin kur të flisnin me to. Kështu, ishin dy raste:

1. Kur nuk kishin nevojë që të flisnin me to. Në këtë rast, çështja është e qartë, që ata nuk kishin përse të kërkonin që të flisnin me to.

2. Kur ishte e nevojshme të flitej me to, si për shembull, kur u kërkohej ndonjë enë etj. Në këtë, rast Allahu na mësoi që:

- **E kur të kërkonin diçka prej tyre** (*grave të Profetit*), **kërkojeni pas perdes, sepse kjo është më e pastër për zemrat tuaja dhe për zemrat e tyre!** - Domethënë, të ketë perde, që ju pengon shikimin mes jush dhe atyre. Kështu, shikimi i tyre ishte i ndaluar në të dyja rastet, ndërsa të folurit me to bëhej sipas shpjegimit që solli Allahu i Madhëruar. Pastaj Ai përmendi urtësinë e këtij urdhri: "...sepse kjo është më pastër për zemrat tuaja dhe për zemrat e tyre!" Kështu qëndron larg çdo keqkuptimi. Sa më shumë që njeriu të largohet nga shkaqet që e afrojnë drejt sprovës dhe të keqes, aq më i sigurt dhe më i qetë do të jetë dhe aq më e pastër do të mbetet zemra e tij. Në shumë çështje të ligjit të Zotit, që Ai ka shtjelluar për ne, kuptojmë qartë se të gjitha mjetet dhe rrugët e të keqes, ato që i paraprijnë asaj dhe janë urëlidhëse drejt gjynahut dhe të ndaluarës, janë të ndaluara. Madje robi duhet t'u rrijë sa më larg dhe të mbrohet prej

tyre me çdo mënyrë. Pastaj Allahu i Madhëruar sjell një rregull të përgjithshëm:

- Ju nuk duhet ta mundoni të dërguarin e Allahut,... - Kjo është gjëja më e shëmtuar, që nuk i shkon asnjë besimtar, i cili as që duhet t'ia lejojë vetes që ta mundojë të Dërguarin e Allahut. Nuk lejohet t'i sjellësh mundim Profetit të Zotit, qoftë me fjalë, qoftë me vepra dhe në çdo rrugë që mund të ndodhë diçka e tillë.

- e nuk ju lejohet të martoheni kurrë me gratë e tij, pas tij.. - Edhe kjo është nga gjërat që konsiderohen si shqetësim e mundim. Profeti i Zotit kishte një gradë të lartë respekti e nderimi, ndaj martesë me ndonjë nga gratë e tij pas largimit të tij nga kjo botë e cenonte këtë prestigj të merituar. Gjithashtu, ato ishin gratë e tij në dynja dhe lidhja martesore mes tyre mbeti e lidhur edhe pas vdekjes së tij, prandaj nuk i lejohej askujt që të martohej me gratë e Profetit (a.s.) pas vdekjes së tij. Allahu e përshkruan një gjë të tillë me fjalët:

- Këto janë gjynah shumë i madh tek Allahu. - Dhe umeti e zbatoi këtë urdhër të Zotit, të Cilit i takon lavdërimi dhe mirënjohja për çdo çështje. Në vijim, Allahu i Lartësuar thotë:

- Allahu di gjithçka, - e bëtë haptazi ose e mbajtët fshehur. - Në çdo rast, qoftë kur e fshehni, qoftë kur e shfaqni diçka, për Allahun është njëlloj. Ai i di mirë ato që vërtiten në zemrat tuaja dhe do t'ju shpërblejë për to.

Ajeti 55

55. Nuk është gjynah për gratë (të dalin pa mbulesë) para etërve të tyre, para djemve të tyre, para vëllezërve të tyre, para djemve të vëllezërve të tyre, para djemve të motrave të tyre, para grave të tyre, ose para robinjave të tyre. (O ju gra) kijeni frikë Allahun, sepse Allahu është Mbikqyrës mbi gjithçka.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar përcaktoi në fillim se, kur grave të Profetit u kërkohej ndonjë gjë, kjo mund të bëhej veçse pas perdes. Më pas,

Ai përjashtoi nga ky gjykim i përgjithshëm, njerëzit e afërm të tyre, duke thënë:

- Nuk është gjynah për gratë (të dalin pa mbulesë) para etërve të tyre, para djemve të tyre, para vëllezërve të tyre, para djemve të vëllezërve të tyre, para djemve të motrave të tyre,... - Nuk ka gjynah për ta nëse flasin me to pa perde. Në këtë ajet nuk janë përmendur shprehimisht xhaxhallarët dhe dajallarët, sepse kjo kuptohet vetvetiu nga konteksti. Duke qenë se janë përmendur bijtë e vëllezërve dhe të motrave të tyre, për të cilat ato janë halla ose teze, atëherë xhaxhallarët dhe dajallarët janë më parësorë që ta kenë këtë mundësi të flasin me mbesat e tyre pa perde. Aq më tepër që në një ajet tjetër janë përmendur shprehimisht edhe xhaxhallarët, edhe dajallarët. Allahu i Lartësuar tha:

- para grave të tyre... - Nuk është e nevojshme që të fshihen dhe të mbulohen nga gratë që janë si ato, pra, muslimane. Nëse e sheh me këtë kuptim, atëherë përjashtohen gratë mohuese e jomuslimane. Por ka mundësi, gjithashtu, që kuptimi të jetë: "para grave". Domethënë, nuk është e nevojshme që ato të mbulohen nga gratë, sepse gruaja nuk ka nevojë të mbulohet para një gruaje tjetër.

- ose para robinjave të tyre. - Nëse skllavja është tërësisht pronë e gruas, mund të komunikojë pa perde me të. Për të gjitha këto dispozita është e domosdoshme devotshmëria ndaj Zotit, duke u ruajtur nga çdo haram. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar thotë:

- (O ju gra) kijeni frikë Allahun, sepse Allahu është Mbikqyrës mbi gjithçka. - Kini frikë Zotin në të gjitha rastet dhe gjendjet. Ai i dëshmon dhe sheh të gjitha veprat e robit, si të dukshmet, ashtu edhe ato të fshehurat. Ai i dëgjon fjalët dhe i sheh lëvizjet e tyre dhe po Ai do t'i shpërblejë me drejtësi.

Ajeti 56

56. Është e vërtetë se Allahu dhe melekët e Tij çojnë salavate mbi Profetin. O ju që

keni besuar! Çoni salavate mbi të (Profetin) dhe përshëndeteni me selam!

Shpjegimi i ajetit

- **Është e vërtetë se Allahu dhe melekët e Tij çojnë salavate mbi Profetin.** - Kjo tregon për gradën e lartë të Profetit (a.s) dhe vlerën e tij të pashembullt tek Allahu i Madhëruar. Ai ka gradë të lartë tek Zoti dhe tek krijesat. Emri i tij është i lartësuar dhe i tillë do të jetë gjithmonë. "Allahu dhe melekët e Tij çojnë salavate mbi Profetin." Vetë Zoti i Lartësuar dhe melekët e Tij çojnë salavate për Profetin e dashur. Salavatet e Allahut për Profetin janë lavdërimi dhe lartësimi i emrit dhe famës së tij mes melekëve në qiell dhe në Tokë, si edhe dashuria e madhe e Zotit për të. Po kështu, edhe melekët më të afërt dhe më të mëdhenj të Zotit e lëvdojnë dhe e nderojnë emrin e Profetit dhe luten për të.

- O ju që keni besuar! Çoni salavate mbi të (Profetin) dhe përshëndeteni me selam!

- Ashtu siç bëjnë Zoti dhe melekët, edhe ne duhet të çojmë salavate për Profetin tonë të dashur. Kjo është një lloj mirënjohjeje dhe plotësimi i detyrimit që kemi ndaj figurës së nderuar të këtij Profeti të dashur të Zotit. Madje, kjo vepër plotëson edhe imanin tonë. Kjo bëhet në shenjë dashurie dhe nderimi që kemi për Profetin (a.s.). Salavatet për Profetin i shtojnë sevapet për besimtarin dhe bëhen shkak për fshirjen e gjynaheve. Mënyra më e mirë dhe e plotë për të çuar salavate për Profetin (a.s) është ajo që ai vetë ua mësoi shokëve të tij.³³ Ky urdhër mund të plotësohet në çdo kohë dhe gjendje. Disa dijetarë e kanë quajtur këtë vepër si një detyrë të namazit.

Ajetet 57 – 58

57. Ata që flasin (fjalë të ulëta) kundër Allahut dhe të dërguarve të Tij, i ka mallkuar Allahu në këtë jetë e në jetën tjetër dhe ka përgatitur për ta një dënim poshtërues.

58. Dhe ata që i mendojnë besimtarët dhe besimtarët pa të drejtë, e kanë ngarkuar veten me një gjynah shumë të madh.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi na urdhëroi që të çojmë salavate dhe ta respektojmë e lëvdojmë figurën e Profetit (a.s), Allahu i Madhëruar vijon të na ndalojë nga e kundërta e kësaj vepre, pra, nga fyerja dhe mundimet për të:

- Ata që flasin (fjalë të ulëta) kundër Allahut dhe të dërguarve të Tij, i ka mallkuar Allahu në këtë jetë e në jetën tjetër dhe ka përgatitur për ta një dënim poshtërues. - Kjo përfshin çdo lloj mundimi, qoftë me fjalë, qoftë me vepra, si fyerja, sharja, cenimi i figurës së tij ose i fesë së tij, ose i çdo gjëje që do ta shqetësonte atë. Ata që bëjnë diçka të tillë i pret diçka shumë e tmershme: "...i ka mallkuar Allahu në këtë jetë" Allahu i Lartësuar i ka larguar nga mëshira e Tij në dynja. Pjesë e këtij mallkimi është edhe dënimi për ata që fyejnë figurën e Profetit (a.s). Ai është dënim me vdekje. Pastaj tha:

"... e në jetën tjetër dhe ka përgatitur për ta një dënim poshtërues." Kështu do të jetë dënimi i tyre, për shkak të mundimeve që i sjellin Profetit të Zotit. Fyerja e figurës së Profetit (a.s) nuk është si fyerja e dikujt tjetër, sepse ai është profet i Allahut dhe dikush nuk quhet besimtar i Zotit derisa të besojë në Profetin e Tij. Besimi i Profetit të Allahut kërkon që ta madhërosh figurën e tij dhe ta respektosh atë. Respektimi dhe madhërimi i figurës së Profetit është prej domosdoshmërive të besimit të drejtë. Për këtë arsye, fyerja e tij nuk mund të konsiderohet një lloj si rastet e tjera.³⁴ Edhe fyerja apo mundimi i muslimanëve është diçka shumë e dënueshme tek Allahu i Lartësuar. Për këtë arsye, Ai tha:

- Dhe ata që i mendojnë besimtarët dhe besimtarët pa të drejtë,... - Domethënë, pa i bërë ndonjë gjë, që të meritojnë atë mundim:

- ...e kanë ngarkuar veten me një gjynah shumë të madh. - Do të mbajnë mbi supet e tyre një shpifje të madhe, sepse i mendojnë pas shkak dhe pa e merituar. Ata do të ngarkohen me një gjynah shumë të madh, sepse kjo është padrejtësi, që cenon

urdhrin e Zotit për bamirësi ndaj besimtarëve dhe që na ndalon nga padrejtësia ndaj tyre. Për këtë arsye, fyerja e një muslimani dënohet me ligj, sipas gjendjes dhe gradës së atij që i bëhet padrejtësi. Kështu, sharja e sahabëve është nga më të rëndat. Po kështu, ai që fyen dijetarët dhe njerëzit besimtarë të mirë ka bërë gjynah më të madh se në rastet e tjera.

Ajetet 59 – 62

59. O Profet! Thuaju grave e bijave të tua dhe grave besimtare që të hedhin mbulesën! Kjo është mënyra më e mirë që ato të njihen (se janë të ndershme) dhe që askush të mos i ngacmojë. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë.

60. Sigurisht, nëse hipokritët, ata që kanë sëmundje në zemrat e tyre dhe ata që përhapin gënjeshtër në Medine, nuk ndalen, Ne do të bëjmë që ti të dominosh mbi ta e pastaj ata nuk do të rrinë më në të, vetëm se për një kohë të shkurtër.

61. Ata do të jenë të mallkuar. Kudo që të ndeshen, do të kapen dhe do të vriten (pa mëshirë).

62. Ky qe Ligji i Allahut edhe ndër popujt e hershëm. Ligjin e Allahut askush nuk mund ta ndryshojë.

Shpjegimi i ajeteve

- O Profet! Thuaju grave e bijave të tua dhe grave besimtare që të hedhin mbulesën! - Ky ajet quhet ndryshe edhe 'ajeti i hixhabit'. Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që të urdhërojë gratë muslimane në mënyrë të përgjithshme, por duke filluar me gratë dhe vajzat e tij, sepse ato janë më parësore se të tjerat për të zbatuar ligjin e Zotit. Gjithashtu, para se dikush të urdhërojë të tjerët duhet të fillojë me familjen e vet, ashtu siç ka mësuar Allahu i Madhëruar: "O ju që keni besuar! Ruajeni veten dhe familjen tuaj prej Zjarrit, lënda djegëse e të cilit janë njerëzit dhe gurët! ..." [Tahrim 6]. Allahu i Madhëruar thotë: "O Profet! Thuaju grave e bijave të tua dhe grave besimtare që të hedhin mbulesën!" *Xhelabib* (mbulesa) janë ato veshje që hidhen sipër të gjitha rrobave të

tjera që ka veshur gruaja, si mbështjellësja e kokës, shamia mbuluese, veshja e trupit etj. *Xhelabib*, pra, është mbulesa e sipërme që mbulon edhe fytyrën e gjoksin. Pastaj përmenden urtësinë e kësaj norme:

- Kjo është mënyra më e mirë që ato të njihen (se janë të ndershme) dhe që askush të mos i ngacmojë. - Kjo tregon se, nëse nuk mbulohen, atyre mund t'u jepet mundim nga njerëzit, sepse mund të mendojnë se janë jo të ndershme. Kështu, mund t'u afrohen ata që i kanë zemrat e sëmura. Madje, dikush edhe mund t'i poshtërojë, duke menduar se janë skllave (sepse zakonisht në atë kohë skllavet nuk mbuloheshin). Në këtë mënyrë, mbulesa i largon ata dhe i mbron gratë nga këto synime të ulta.

- Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë. - Ai jua ka falur gjynahet që kanë kaluar dhe ju ka mëshiruar, duke ju qartësuar ligjet dhe dispozitat e Tij dhe duke jua bërë të qartë hallallin nga harami. Kështu i mbyllet rruga së keqes që në rrënjë nga ana e besimtarëve. Ndërsa për sa i përket së keqes që vjen nga të ligjtë, Ai kërcënon duke thënë:

- Sigurisht, nëse hipokritët, ata që kanë sëmundje në zemrat e tyre dhe ata që përhapin gënjeshtër në Medine, nuk ndalen, Ne do të bëjmë që ti të dominosh mbi ta e pastaj ata nuk do të rrinë më në të, vetëm se për një kohë të shkurtër. - Këtu bëhet fjalë për munafikët, të cilët i kanë zemrat të sëmura me dyshime dhe pasiguri, por edhe me sëmundjet e epsheve dhe shfrenimit. Allahu i Lartësuar i përshkruan ata edhe si *murxhifun*, pra, njerëz që reklamojnë fuqinë e qafirëve, për të frikësuar muslimanët dhe për të ulur moralin e tyre. Vëreni me kujdes! Allahu i Madhëruar nuk thotë se nga se duhet të heqin dorë këta munafikë, për të qenë ky kërcënim sa më gjithëpërfshirës për ligësitë që ata bëjnë. Domethënë, nëse nuk rreshtin dhe nuk ndalen nga ligësitë që ata bëjnë dhe në të cilat ftojnë, ose nga sharja e Islamit dhe muslimanëve, ose nga reklamimi i

forcës së qafirëve për të frikësuar muslimanët, ose nga përçmimi për forcën e muslimanëve dhe fuqinë e tyre, ose nga ngacmimi i besimtarëve dhe nxitja e tyre për poshtërsi, ose shumë e shumë gjynahe e poshtërsi që burojnë nga këta fatzinj, atëherë: "...Ne do të bëjmë që t'i të dominosh mbi ta...", do të të urdhërojmë që t'u shpallësh luftë dhe t'i vrasësh ata, duke të dhënë dorë të lirë mbi ata. Nëse e bëjmë këtë, ata nuk do të kenë forcë mbi ty dhe as mundësi të përballen me ty. Për këtë arsye, tha: "... e pastaj ata nuk do të rrinë më në të, vetëm se për një kohë të shkurtër." Ata nuk do të qëndrojnë gjatë në Medinë, pranë teje, sepse ose do të vriten, ose do të dëbohen prej andej. Kjo është dëshmi për lejueshmërinë e dëbimit të njerëzve të këqij, prania e të cilëve u sjell dëm muslimanëve, sepse kjo formë e largon të keqen me themel. Ky ishte një kërcënim dhe ata do të jenë, siç thotë Zoti:

- **Ata do të jenë të mallkuar. Kudo që të ndeshen, do të kapen dhe do të vriten** (*pa mëshirë*). - Të dëbuar nga e mira kudo që gjenden. Ata nuk kanë për të gjetur paqe dhe as stabilitet në një vend. Ata gjithmonë do të kenë frikë se do të vriten ose të burgosen, ose do të ndëshkohen me një mënyrë tjetër.

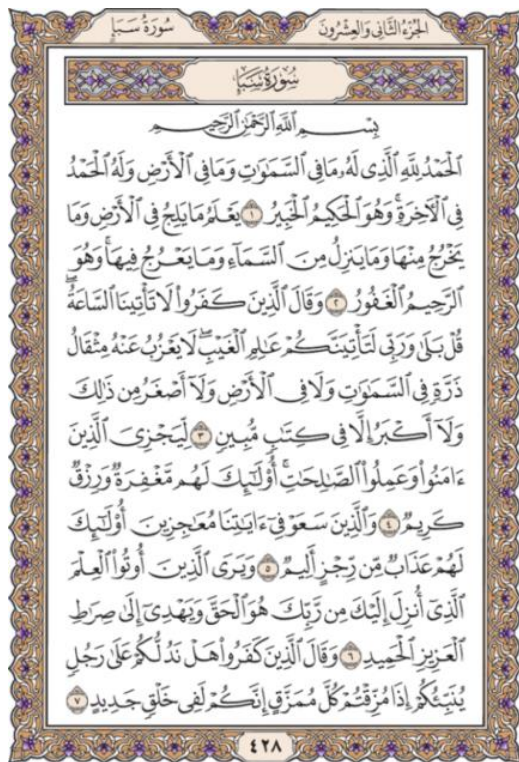
- **Ky qe Ligji i Allahut edhe ndër popujt e hershëm.** - Çdokush që e tepron në poshtërsi dhe kalon kufirin me mundimin e besimtarëve, atëherë ai do të ndëshkohet ashpër. Ky është rregulli i Zotit:

- **Ligjin e Allahut askush nuk mund ta ndryshojë.** - Kurrë nuk do të gjesh ndryshim në ligjin e Zotit. Çdo shkak do të sjellë pasoja dhe këtë rregull e ka vendosur Zoti.

Ajetet 63 – 68

63. Njerëzit të pyesin për Orën (*e Kijametit*). **Thuaj: "Atë e di vetëm Allahu."** E ku mund ta dish ti, ajo (*Ora*) ndoshta është afër.

64. Allahu i ka mallkuar jobesimtarët dhe për ta ka përgatitur një zjarr të ndezur fort.

65. Aty do të mbesin përgjithmonë dhe nuk do të gjejnë asnjë që t'i mbrojnë a t'i ndihmojnë.

66. Ditën kur fytyrat e tyre të përmbysen në Zjarr ata do të thonë: "Të mjerët ne! Ah sikur t'i ishim nënshtruar Allahut dhe t'i ishim bindur të Dërguarit!"

67. Dhe do të thonë: "O Zoti ynë! Ne iu bindëm udhëheqësve dhe të parëve tanë dhe ata na humbën nga rruga (e drejtë)."

68. O Zoti ynë! Jepu atyre Dënim të dyfishtë dhe mallkoji ata me Mallkim shumë të madh!

Shpjegimi i ajeteve

- **Njerëzit të pyesin për Orën** (*e Kijametit*). - Njerëzit të kërkojnë që t'i njoftosh rreth Kijametit, duke të sfiduar që ta shpejtosh atë. Ndërsa disa prej tyre, duke e mohuar se ajo do të ndodhë, sikur duan të tregojnë se kjo është e pamundur. Thuaju atyre:

- **Thuaj: "Atë e di vetëm Allahu."** - Vetëm Zoti e di kohën se kur do të ndodhë Kijameti. Megjithatë, të mos iu duket e largët ajo ditë.

- **E ku mund ta dish ti, ajo (Ora) ndoshta është afër!**” - Në fakt, thjesht ardhja e kohës së Kijametit shpejt apo vonë, nuk ka ndonjë rëndësi ose ndonjë dobi. Ajo që ka rëndësi është që se cili nga njerëzit do të jetë i humbur e cili i fituar, cili do të jetë fatlum dhe cili do të jetë i dëshpëruar, a do të meritojë shpërblime apo do të marrë dënime? Ja, këto janë çështje të rëndësishme për t'u treguar dhe unë do t'ju njoftoj për to. Do t'jua bëj të qartë secilin që meriton ndëshkim, madje do t'ju përshkruaj edhe dënimet. Ju do të kuptoni se pikërisht ai që e mohon Ditën e Gjykimit i meriton dënimet e Zotit. Dhe ky është përshkrimi i saktë i juaji. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Allahu i ka mallkuar jobesimtarët...** - Këta janë ata që mohimi u bë cilësi e përhershme e tyre. Ata nuk besojnë Allahun, profetët e Tij dhe as Shpalljen, prandaj Allahu i largoi nga mëshira e Tij në dynja dhe në ahiret. Mjafton kaq si dënim për ta.

- **dhe për ta ka përgatitur një zjarr të ndezur fort.** - Ai ka përgatitur një zjarr të ndezur fort, që djeg trupat e tyre dhe dhimbja u shkon deri në zemër.

- **Aty do të mbesin përgjithmonë dhe nuk do të gjejnë asnjë që t'i mbrojnë a t'i ndihmojnë.** - Atje do të qëndrojnë përgjithmonë dhe kurrë nuk kanë për të dalë. Edhe dënimi kurrë nuk ka për t'iu lehtësuar. Ata nuk kanë për të gjetur ndonjë ndihmëtar, që t'u japë atë që kërkojnë dhe as ndonjë mbrojtës, që t'i shpëtojë nga ndëshkimi. Atyre u ka kthyer shpinën çdo mik e ndihmës dhe i ka rrethuar nga çdo anë ndëshkimi përvëlues, që u shkon deri në shpirt.

- **Ditën kur fytyrat e tyre të përmbysen në Zjarr ata do të thonë: “Të mjerët ne! Ah sikur t'i ishim nënshtruar Allahut dhe t'i ishim bindur të Dërguarit!”** - Kështu, ata ndiejnë dhimbjen e nxehtësisë përvëluese dhe sa herë që dhembja arrin kulmin, ata dëshpërohen për atë që lënë pas dhe për mosbesimin në dynja. Ata të mjerë, të mbushur me dhimbje e dëshpërim, thonë:

“Të mjerët ne! Ah, sikur t'i ishim nënshtruar Allahut dhe t'i ishim bindur të Dërguarit! Ah, sikur të bënim këtë dhe të kishim shpëtuar nga ky dënim! Ah, sikur të ishim bindur dhe të lumturoheshim me shpërblimet e mëdha që morën të bindurit!” Por tashmë kjo është një ëndërr, që kurrë nuk ka për të ndodhur dhe që lë pas veçse dëshpërim e dhimbje.

- **Dhe do të thonë: “O Zoti ynë! Ne iu bindëm udhëheqësve dhe të parëve tanë dhe ata na humbën nga rruga (e drejtë).”**

- Ne thjesht i pasuam verbërisht ata dhe ishin ata që na humbën nga rruga e drejtë.

- **O Zoti ynë! Jepu atyre Dënim të dyfishtë dhe mallkoji ata me Mallkim shumë të madh!** - Kjo i ngjan fjalës së Tij kur thotë: "Melekët do t'u thonë: “Hyni në Zjarr, mes popujve që shkuan para jush - xhindë dhe njerëz.” Sa herë që një popull hyn aty, mallkon atë të mëparshmin. Dhe, kur të gjithë të tubohen në të, grupi i fundit thotë për grupin e parë: “Zoti ynë, janë këta që na çuan ne në humbje, prandaj shumëfishoja atyre dënimin me zjarr!” Ai do të thotë: “Për secilin nga ju dënimi është i shumëfishuar, por ju nuk e dini.”. [A'raf 38]. Kështu, pasi e mësojnë se si ata, ashtu edhe prijësit e tyre, janë të gjithë në dënim, duke dashur të hakmerren kundër prijësve që i devijuan, thonë: “Zoti ynë, janë këta që na çuan ne në humbje, prandaj shumëfishoja atyre dënimin me zjarr!” Por Allahu i Madhëruar u thotë se, për të gjithë ata ka dyfishim dhe rëndim të dënimit, sepse që të gjithë morën pjesë në kufër dhe në poshtërsi. Për këtë arsye, do të jenë të gjithë së bashku në dënim, megjithëse dënimi i secilit do të jetë sipas gabimit dhe padrejtësive që ka bërë.

Ajeti 69

69. O ju që keni besuar! Mos u bëni si ata që e munduan Musain! Allahu dëshmoi pastërtinë e tij nga ajo që ata thanë. Ai qe me pozitë të lartë tek Allahu.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar i porosit besimtarët që të jenë të kujdesshëm në sjellje me Profetin e

tyre, Muhamedin (a.s), këtë profet të dhembshur dhe të mëshirshëm dhe kurrë të mos i shkaktojnë mundime ose ta fyejnë. Përkundrazi, ata duhet ta ndihmojnë e ruajnë prestigjin e Tij. Muslimani duhet të mos i përngjasë bijve të Izraelit, të cilët e munduan Musain (a.s), të birin e Imranit, atë të cilit i foli drejtpërdrejt vetë Rahmani. Por Allahu i Madhëruar e shfaq hapur pastërtinë e Musait nga ajo që shpifnin padrejtësisht ata. Në fakt, Musai ishte shumë i nderuar tek Zoti dhe nuk ishte aspak subjekt fyerjeje. Ai ishte nga më të afruarit tek Zoti, nga profetët më të zgjedhur dhe adhuruesit më të sinqertë. Megjithatë, ata nuk i pengoi kjo gradë e lartë e Musait, që ta fyenin dhe të shpifnin kundër tij, se ai na qënkësh i sëmure (ader)³⁵. Ata i thoshnin këto fjalë për shkak se Musai, nga që ishte shumë i turpshëm, kurrë nuk dilte lakuriq dhe i zbuluar mes tyre, ndërkohë që kjo ishte normale mes tyre. Për këtë arsye, ata dhe shpifën se ai nuk del i zhveshur, sepse mbulon sëmundjen e tij. Për këtë arsye, o besimtarë, mos u bëni si këta njerëz, që e fyen Musain. Megjithatë, Allahu i Madhëruar deshi që ta rrëzonte këtë shpifje, ndaj një ditë, kur Musai po lahej dhe i vendosi rrobat e tij mbi një gur, guri filloi të lëvizte e të largohej, me gjithë rrobat e Musait, i cili ju vu në ndjekje, dhe kështu doli para bijve të Izraelit. Kështu, ata e panë trupin e tij në formën më të bukur të krijimit. Në këtë mënyrë u hodh poshtë kjo shpifje për Musain (a.s).

Ajetet 70 - 71

70. O ju që keni besuar! Kijeni frikë Allahun dhe thoni fjalë të drejta!

71. Që Ai (Allahu) t'iu mundësojë të bëni vepra të mira dhe t'jua falë gjynahet! Kush i bindet Allahut dhe të dërguarit të Tij, ka arritur mirësinë më të madhe.

Shpjegimi i ajeteve

- O ju që keni besuar! Kijeni frikë Allahun dhe thoni fjalë të drejta! - Allahu i Lartësuar i urdhëron të zgjedhurit e Tij, besimtarët, që të pajisen me devotshmëri

ndaj Tij. Ai i porosit që jenë të kujdesshëm dhe të ruhen nga zemërimi i Tij në të gjitha gjendjet, haptazi dhe fshehtazi, të përmirësojnë veprat e tyre qoftë kur punojnë haptazi dhe shihen nga të tjerët, qoftë kur nuk i sheh askush, veç Atij. Ky është një urdhër për sinqeritet në fjalë dhe në vepra. Pastaj i Lartësuar na nxit në mënyrë të veçantë që të themi fjalë të drejta, të cilat janë ato fjalë që janë në përputhje të plotë me të vërtetën apo për afërsisht si ajo, nëse nuk mund të arrijmë sigurinë e plotë.³⁶ Në termin 'fjalë të drejta' hyjnë:

1. leximi i Kur'anit dhe hadithit të Profetit (a.s.),

2. dhikri,

3. urdhërimi për të mira dhe ndalimi nga të këqijat,

4. kërkimi i dijes së dobishme dhe përhapja e saj,

5. kujdesi dhe përpjekja maksimale për të gjetur të vërtetën në çështjet fetare dhe çdo çështje të rëndësishme dhe të dobishme, duke përdorur dhe ndjekur çdo rrugë të mundshme (të lejuar nga Sheriati) për arritjen e saj.

6. Kujdesi i madh për të komunikuar butë dhe ëmbël me krijesat.

7. Dëshira dhe synimi për të rregulluar gjithçka, në çdo fjalë që themi, etj.

Pastaj Allahu i Lartësuar na tregon shpërblimin që na pret nëse pajisemi me devotshmëri dhe themi fjalë të drejta:

- Që Ai (Allahu) t'iu mundësojë të bëni vepra të mira dhe t'jua falë gjynahet! - Këto dy vepra bëhen shkak që:

1. të gjitha veprat tona të rregullohen dhe të bëhen të pranueshme tek Allahu i Urtë dhe i Gjithëditur. Nuk ka dyshim se *takua*-ja është kusht për pranimin e veprave, sikurse thotë i Lartësuari: "Allahu pranon vetëm prej të devotshmëve." [Maide 27].

2. Gjithashtu, ajo bëhet shkak që njeriut t'i jepen suksese të mëtejshme për të bërë të tjera vepra të mira.

3. Nëpërmjet *takua*-s dhe fjalëve të drejta, Allahu i Madhëruar i ruan veprat tona nga çdo gjë që shkakton prishjen dhe asgjësimin

e tyre. Ai na dhuron sinqeritet dhe na shpëton nga devijimi dhe kryerja e veprave të këqija, të cilat bëhen shkak për fshirjen e veprave të mira.

4. Allahu i Lartësuar e ruan, madje e shumëfishon shpërblimin e veprave tona të mira.

E kundërta ndodh nëse cenojmë *takua*-në dhe fjalët e drejta. Kjo do të bëhet shkak që veprat tona të prishen dhe të mos pranohen nga Allahu i Lartësuar. Ato do të bëjnë që shpërblimi i premtuar për veprat e mira të mos arrihet. Përveç kësaj, Allahu i Lartësuar premtim falje gjynahesh për ata që pajisen me devotshmëri dhe përpiqen për të qenë fjalëdrejtë. Gjynahet sjellin trishtim dhe shkatërrim, ndërsa me devotshmëri rregullohet çdo çështje, arrihet çdo e mirë dhe ruhesh nga çdo e keqe, në dynja dhe në ahiret. Për këtë arsye, i Lartësuarit thotë:

- Kush i bindet Allahut dhe të dërguarit të Tij, ka arritur mirësinë më të madhe. - Lumturia e robit varet e gjitha nga bindja ndaj Allahut të Lartësuar dhe Profetit (a.s.). Vetëm në këtë mënyrë mund të arrihet çdo e mirë, të cilën e synon në dynja dhe në ahiret dhe shpëtimi nga çdo e keqe, së cilës i druhen në dynja dhe në ahiret.

Ajetet 72 - 73

72. Ne ua ofruam Amanetin qiejve, Tokës dhe Maleve, por nuk pranuan ta merrnin përsipër atë dhe u frikësuan prej tij. E mori njeriu. Pa dyshim, ai qe i padrejtë dhe i paditur.

73. Allahu do t'i ndëshkojë hipokritët dhe hipokritet, idhujtarët dhe idhujtaret, dhe do t'i falë besimtarët dhe besimtare. Allahu Falës i Madh e Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

- Ne ua ofruam Amanetin qiejve, Tokës dhe Maleve, por nuk pranuan ta merrnin përsipër atë dhe u frikësuan prej tij. E mori njeriu. Pa dyshim, ai qe i padrejtë dhe i paditur. - Allahu i Madhëruar tregon rëndësinë e madhe të amanetit, me të cilin ngarkoi të përgjegjshmit ligjërisht. Amanet është kryerja e urdhëresave dhe lënia e ndalesave, qoftë haptazi dhe të shohin

njerëzit, qoftë kur je fshehur dhe të sheh vetëm Zoti. Allahu i Lartësuar na njoftoi se këtë detyrë ua parashtroi edhe këtyre krijesave të mëdha, si qiejve, Tokës e maleve, që të zgjidhnin për të pranuar ose jo dhe me premtimin se, nëse e përmbushnin këtë amanet siç u kërkohej nga Zoti, do të shpërbleheshin e nëse nuk e përmbushnin, atëherë do të ndëshkoheshin. Por ato nuk pranuan ta merrnin përsipër atë, nga frika se nuk do ta përmbushnin ashtu siç u kërkohej, dhe jo për të refuzuar kërkesën e Zotit të tyre e as për t'u treguar mospërfillës të shpërblimeve të Tij. Por kur Allahu ia paraqiti njeriut këtë amanet, me ato kushte të përmendura, njeriu e pranoi, edhe pse njeriu është i njohur për padrejtësinë dhe injorancën e tij. Ai pranoi ta mbante këtë barrë të rëndë. Kështu, në varësi të përmbushjes ose jo të këtij amaneti, njerëzit u ndanë në tri grupe:

- 1.** Munafikë, që hiqen sikur e përmbushin këtë amanet nga ana e jashtme, por që në të vërtetë, në brendësi, nuk e kanë plotësuar.
- 2.** Mohues e idhujtarë, që nuk e mbajnë këtë amanet as haptas e as fshehtas.
- 3.** Besimtarë, që i përmbahen këtij amaneti haptas dhe fshehtas.

Pastaj Allahu i Madhëruar përmend veprat dhe veçoritë e këtyre kategorive, si dhe ndëshkimin që meritojnë, duke thënë:

- Allahu do t'i ndëshkojë hipokritët dhe hipokritet, idhujtarët dhe idhujtaret, dhe do t'i falë besimtarët dhe besimtare. Allahu Falës i Madh e Mëshirëplotë. - Të gjitha lavdërimet i qofshin Allahut të Lartësuar, që e mbylli këtë ajet me këto dy emra të bukur, të mrekullueshëm dhe shpresëdhënës të Tij. Ata tregojnë se sa e plotë dhe e madhe është falja e Allahut dhe sa e gjerë është mëshira e Tij. Bamirësia e përkujdesi i Tij është gjithëpërfshirës, edhe pse shumë krijesa janë nga ata që nuk e meritojnë faljen dhe mëshirën e Tij, për shkak ose të hipokrizisë ose për shkak të mohimit dhe idhujtarisë.

Këtu përfundon tefsiri i sures Ahzab, me mirësinë e Allahut dhe me ndihmën e Tij!

Sure 34 – El sebe'e (mekase) 54 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 2

1. I lavdëruar qoftë Allahu, të Cilit i përket ç'ka në qiej dhe ç'ka në Tokë! I lavdëruar qoftë Ai në Botën Tjetër! Ai është i Urti i Gjithëdituri.

2. Ai e di çfarë hyn në tokë dhe çfarë del prej saj dhe çfarë zbret prej qiellit e çfarë ngjitet në të; Ai është Mëshirëploti, Falësi i Madh.

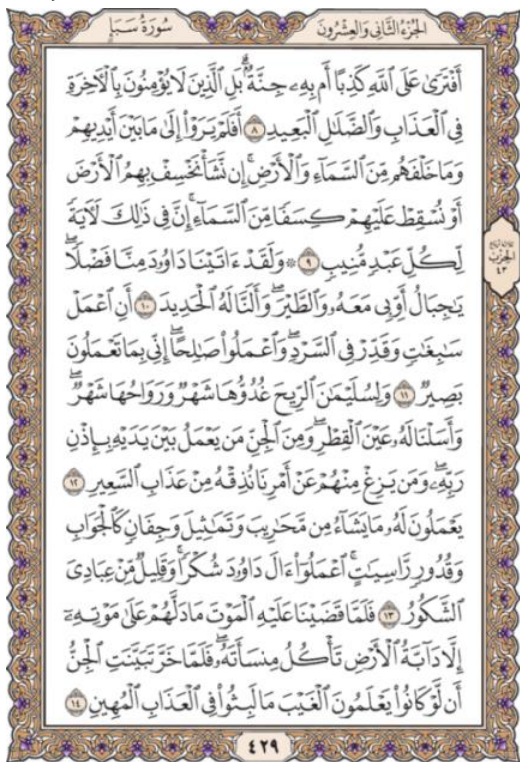
Shpjegimi i ajeteve

- I lavdëruar qoftë Allahu, të Cilit i përket ç'ka në qiej dhe ç'ka në Tokë! - El-Hamdu (lavdërimi) është të përlëvduarit e Zotit përmes cilësive dhe veprave të Tij të mrekullueshme. Vetëm Allahut të Lartësuar i takojnë lavdërimet e plota, sepse Ai është i lavdërueshëm për të gjitha cilësitë e Tij. Ato janë cilësi që tregojnë se Ai është i Plotë dhe Absolut. Veprat e Zotit janë të gjitha të lavdërueshme dhe Ai e meriton ta përlëvdosh për to, sepse ato ndërtohen mbi bamirësinë dhe drejtësinë. Për bamirësinë, Ai meriton që ta lavdërosh dhe t'i jesh mirënjohës dhe falënderues. Për drejtësinë, Ai duhet lavdëruar dhe duhet madhëruar. Ai duhet përlëvduar edhe për urtësinë e Tij të gjerë në atë që vendosi. Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar e lëvdon veten e vet për faktin se Atij i takon ç'ka në qiej dhe ç'ka në tokë. Ai është Pronari e Sunduesi i tyre dhe ato janë të gjitha krijesa të nënshtruara, poshtë pushtetit e mbretërimit të Tij. Ai vepron dhe kujdeset për ta, dhe për këtë meriton të gjitha lavdërimet.

- I lavdëruar qoftë Ai në Botën Tjetër! - Sepse në ahiret do të dalin në pah shumë lavdërimi, që nuk janë në dynja. Kur njerëzit e të gjitha krijesat të shohin se si Allahu do të gjykojë me barazi dhe me drejtësinë e Tij të plotë dhe të shohin qartë urtësinë e Tij në gjykim, të gjithë do ta ladërojnë për këtë. Madje, edhe ata që kanë merituar dënimin dhe që do të hyjnë në zjarr, do t'i kenë zemrat të mbushura me përlëvdim për Zotin. Ata do të pranojnë se

ai ndëshkim është i drejtë, sipas veprave të tyre, dhe se Allahu ka qenë i Drejtë në gjykimin e Tij për ndëshkimin e tyre. Ndërsa për sa i përket përlëvdimeve të Zotit në vendin e kënaqësive, të shpërblimit dhe mirësive të pafund, kjo është një çështje që ka ardhur përmes lajmesh të shumta, që janë në përputhje me argumente tradicionale të dëguara dhe atyre logjike. Kur ata fatlumë të hyjnë në Xhenet, do të shohin mirësi të pashtershme prej Allahut. Dhuratat e Tij do të jenë të panumërta, sepse Ai do të japë shumë më tepër sesa mund të mendojë ndokush. Aq shumë jep, sa që në zemrat e xhenetlinjve nuk mbetet më vend për të kërkuar diçka të re, sepse Zoti u ka dhënë shumë më tepër sesa kanë kërkuar e ëndërruar. Ai do t'u japë shumë mirësi që nuk i kanë menduar ose ëndërruar kurrë. Atëherë, si mendon se do të lavdërojnë ata Zotin e tyre në atë gjendje? Pastaj mendo edhe për një fakt tjetër: Në Xhenet nuk ekzistojnë më barriera, që të të pengojnë nga dituria rreth Zotit, dashuria dhe thurja e lavdeve për Të. Madje, të tilla gjëra do të jenë ndër gjërat më të dashura për robin dhe një kënaqësi shumë e veçantë e banorëve të Xhenetit. Asnjë kënaqësi e mirësi në Xhenet nuk mund të krahasohet me këtë. Për këtë arsye, kur ata të shohin Allahun e të dëgjojnë fjalën e Tij, kjo do t'i bëjë që të harrojnë çdo mirësi tjetër në Xhenet. Përmendja dhe lavdërimi i Zotit në Xhenet do të jetë diçka e natyrshme, njëlloj si frymëmarja që bëhet pa asnjë lloj vështirësie dhe në mënyrë të vazhdueshme. Përveç kësaj, në Xhenet atyre do t'u shfaqen në çdo çast shumë shenja të Zotit të tyre, prej bukurisë dhe cilësive të Tij absolute. Kjo do t'i bëjë që edhe përlëvdimet e tyre për Zotin të jenë të plota.

- Ai është i Urti, i Gjithëdituri (për të fshehtat). - Ai është i Urtë në sundimin, mbretërimin dhe administrimin e çështjeve të krijesave. Ai është i Urtë edhe në urdhëresat, ndalesat dhe të gjitha ligjet e Tij. Gjithashtu, Ai është i Gjithëditur për

çdo të fshehtë. Ai i di në hollësi të gjitha çështjet e fshehta.

- **Ai e di çfarë hyn në tokë...** - Çdo gjë që bie e hyn në tokë, si shiu, fara, kafshët dhe gjallesat.

- **dhe çfarë del prej saj...** - Si llojet e ndryshme të bimësisë dhe të botës shtazore.

- **dhe çfarë zbret prej qiellit** - Nga qielli zbresin melekët, rizku i Zotit e përcaktimi i gjërave nga ana e Tij.

- **e çfarë ngjitet në të.** - Në qiell ngjiten melekët, shpirtat etj. Pasi përmendi krijesat e Tij dhe urtësitë e Tij në ato krijesa, si edhe diturinë e Tij të plotë për gjendjen e tyre, Allahu i Lartësuar përmend faljen e madhe dhe mëshirën e Tij të gjerë. Ai thotë:

- **Ai është Mëshirëploti, Falësi i Madh.** - Mëshira dhe falja janë attribute të Allahut, dhe gjurmët e tyre vazhdojnë të shfaqen te krijesat në çdo kohë, në varësi të asaj që ata meritojnë me veprat e tyre.

Ajetet 3 – 6

3. Ata që nuk besojnë, thonë: “Ora (e Kijametit) nuk ka për të ardhur kurrë!” Thuaj: “Po, betohem në Zotin tim. Atë

patjetër do t’jua sjellë Ai që e di të fshehtën. Atij nuk mund t’i fshihet asnjë thërmijë në qiej e as në tokë dhe as më e vogël e as më e madhe se ajo. Çdo gjë është shënuar në Librin e qartë (*Leuhi Mahfudh*)”.

4. Që Ai t’i shpërblejë ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira. Për këta ka falje dhe shpërblim bujar.

5. Ndërsa ata që luftojnë kundër Argumenteve Tona, do të kenë dënimin më të keq dhe të dhembshëm.

6. Ndërsa ata të cilëve u është dhënë dituria, e shohin qartë se kjo që të është shpallur ty nga Zoti yt, është e vërteta dhe ajo të udhëzon për në rrugën e Ngadhënjimit, të Lavdëruarit.

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetin e mësipërm, Allahu i Lartësuar na tregoi për madhësitë e Tij, përmes me atributet që përshkroi Vetën e Tij. Kjo e bën njeriun që të lavdërojë dhe madhërojë Allahun e Lartësuar dhe ta besojë me iman të plotë dhe të sinqertë. Megjithatë, ka njerëz që nuk janë të tillë. Ai na tregon se ka njerëz që nuk e madhërojnë Allahun me madhësitinë që i takon. Madje, ata e mohojnë Atë. Ata e mohojnë se Allahu ka pushtetin që të ringjallë krijesat pas vdekjes së tyre e që të sjellë Kijametin, duke kundërshtuar dhe mohuar kështu mesazhin e të gjithë profetëve. I Madhëruari thotë:

- **Ata që nuk besojnë thonë: “Ora (e Kijametit) nuk ka për të ardhur kurrë!”** - Këta janë ata që nuk besojnë Allahun, profetët e Tij dhe Shpalljen që ata sollën nga Allahu. Pikërisht për shkak të këtij mohimi, ata thonë: “Ora (e Kijametit) nuk ka për të ardhur kurrë! Ekziston thjesht kjo botë, me rregullat e saj. Ne jetojmë jetën bote, pastaj vdesim, dhe me kaq mbaron çdo gjë. Por Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që t’ua hedhë poshtë me prova këtë pretendim, madje t’u betohet për vërtetësinë e ringjalljes dhe për faktin se ajo do të ndodhë. Më pas, Zoti sjell një argument, që nëse rob i mendon dhe e pranon si fakt, atëherë ka për të besuar

patjetër ringjalljen. Kjo është dituria e plotë dhe të gjithanshme e Zotit:

- Thuaj: "Po, betohem në Zotin tim. Atë patjetër do t'jua sjellë Ai që e di të fshehtën. - Ai thotë se Kijametin dhe ringjalljen do ta sjellë i Gjithëdituri rreth të fshehtës, pra, rreth çdo gjëje që nuk e kapin shqisat apo dituria jonë. Ai është i Gjithëditur edhe për atë që shfaqet, edhe për atë që fshihet. Allahu i Madhëruar vijon të përforcojë edhe më shumë faktin se dituria e Tij është gjithëpërfshirëse, kur thotë:

- Atij nuk mund t'i fshihet asnjë thërmijë në qiej e as në tokë dhe as më e vogël e as më e madhe se ajo. - Diturisë së Tij nuk mund t'i fshihet asnjë grimcë në qiej e në tokë dhe as më e vogël apo më e madhe se ajo. Çdo gjë pa përjashtim, me trupat dhe me gjithë përbërësit e tyre, madje edhe grimcat më të vogla elementare përbërëse të lëndës nuk i fshihen diturisë së Zotit.

- Çdo gjë është shënuar në Librin e qartë (Leuhi Mahfudh)". - Dituria e Allahut ka përfshirë gjithçka dhe lapsi i Tij e ka shkruar atë. Gjithçka gjendet në Librin e qartë dhe të madh, që quhet Leuhi Mahfudh. Diturisë së Tij nuk i fshihet asnjë grimcë e madhe apo e vogël qoftë, në të gjithë kohërat. Ai i di mirë çfarë fshihet e tretet në tokë prej trupave të vdekur dhe atë që mbetet prej tyre. Ai është i Plotfuqishëm që t'i ringjallë ata, dhe kjo është më e thjeshtë për Të. Ringjallja nuk është më e çuditshme dhe madhështore se dituria e Tij gjithëpërfshirëse. Në vijim, Allahu i Lartësuar na tregon qëllimin e ringjalljes:

- Që Ai t'i shpërblejë ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira. Për këta ka falje dhe shpërblim bujar. - Ky është shpërblimi për besimtarët e vërtetë. Ata besojnë sinqerisht me zemrat e tyre. Ata besojnë me bindje të plotë Allahun dhe Profetin e Tij. Pikërisht se besimi i tyre është i vërtetë dhe i sinqertë, ata bëjnë shumë vepra të mira sipas asaj që i udhëzon ky iman. Ata e vërtetojnë besimin në zemër me kryerjen e veprave të mira, në të cilat të udhëzon imani. Për këta të

zgjedhur dhe fatbardhë, Allahu i Madhëruar thotë: "Për këta ka falje ...". Zoti do t'ua mbulojë e fshijë gjynahet, për shkak të imanit të vërtetë dhe të veprave të mira që ata bëjnë. Falja e Zotit bën që nga ata të largohet çdo ligësi dhe ndëshkim. Përveç faljes që sjell ruajtja nga çdo e keqe, atyre u premtohet edhe furnizim i mirë. Kështu e shpërblen Zoti çdo bamirës e besimtar të mirë. Duke qenë se ata ishin bamirës, Ai i shpërblen me furnizim të këndshëm dhe bujar, duke u përmbushur çdo kërkesë e qëllim të mirë.

- Ndërsa ata që luftojnë kundër Argumenteve Tona, do të kenë dënimin më të keq dhe të dhembshëm. - Këta i mohojnë argumentet Tona, madje me arrogancë e mendjemadhësi u thoshnin profetëve se ata dhe Zoti janë të pafuqishëm që t'i realizojnë ato kërcënime. Kështu e mohojnë edhe ringjalljen pas vdekjes, duke mëtuar se askush nuk është në gjendje të realizojë diçka të tillë. Këta të mjerë nxitojnë që të mohojnë argumentet dhe mrekullitë e Zotit dhe kështu të tregojnë se është e pamundur ajo që u premtohet, domethënë, ringjallja dhe ndëshkimi. Për këtë, i Lartësuar i thotë: "...ata që luftojnë kundër argumenteve Tona, do të kenë dënimin më të keq dhe të dhembshëm." Ai dënim ka për t'ju sjellë dhimbje si trupave, ashtu edhe zemrave dhe shpirtrave të tyre.

- Ndërsa ata të cilëve u është dhënë dituria, e shohin qartë se kjo që të është shpallur ty nga Zoti yt, është e vërteta dhe ajo të udhëzon për në rrugën e Ngadhënjimtarit, të Lavdëruarit. - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Lartësuar na tregon rreth atyre që e mohojnë ringjalljen dhe atë që profetët sollën nga Zoti. Në vijim, Ai na tregon për gjendjen e atyre që janë të udhëzuar, pra, njerëzve të ditur. Ata e dinë mirë dhe janë të bindur se ajo që iu shpall profetëve është e vërtetë e sigurt dhe e padiskutueshme. Të sakta janë lajmet e sjella në atë Libër dhe të vërteta. Të drejta janë edhe ligjet që Zoti solli për njerëzimin. E gjithë e vërteta është e kufizuar veçse në

Shpalljen e Allahut dhe gjithçka tjetër që bie ndesh me të është e kotë dhe e gabuar. Kështu gjykojnë këta të zgjedhur, sepse ata kanë arritur në një gradë të lartë të sigurisë dhe diturisë. Ata janë të bindur se ato ligje, urdhëresa dhe ndalesa të sjella në Librin e Zotit, udhëzojnë në rrugën e drejtë, në rrugën e Ngadhënjimtarit, të Lavdëruarit. Ata arrijnë në këtë përfundim, sepse janë të bindur për disa çështje:

1. Janë të bindur se ai që i informoi për këtë Shpallje është Zoti dhe Profeti besnik i Zotit.

2. Ata e shohin me sytë e tyre se çdo gjë që Zoti i njoftoi është në përputhje të plotë me realitetin dhe atë që ndodh. Është vetë realiteti që e vërteton atë që Zoti dhe Profeti kanë thënë e njoftuar.

3. Këto lajme janë në përputhje të plotë edhe me Shpalljet e shkuara.

4. Ata i shohin ajetet e Allahut dhe Shpalljet e Tij që të shpalosen në horizont dhe në vetet e tyre. Kjo botë e mrekullueshme e rregullt dhe çdo gjë e bukur në të na dëshmon për emrat dhe cilësitë madhështore të Krijuesit dhe Rregulluesit të saj.

5. Kur shohin urdhëresat dhe ndalesat që ka ligjëruar Zoti, të diturit e kuptojnë se vetëm ato ligje mund ta pastrojnë dhe lartësojnë njeriun dhe t'i mundësojnë atij shpërblime të mëdha. Ato e dispienojnë atë që i zbaton, por edhe të tjerët dhe i edukojnë e nxisin që të stolisen me cilësi e virtyte të larta, si sinqeriteti, bamirësia ndaj prindërve, mbajtja e lidhjeve fafeshnore, bamirësia ndaj të gjitha krijesave etj. Ato ligje e ndalojnë dhe e frenojnë njeriun nga çdo cilësi e keqe që e përdhos pastërtinë shpirtërore, i shkatërron shpërblimet e Zotit dhe e ngarkon robin me peshën e gjynaheve, me errësirat e shirkut, imoralitetit, fajdesë, padrejtësive e shkeljes së gjakut, nderit, si dhe pasurisë së njerëzve. Ky ajet është një lëvdatë dhe vlerësim për besimtarët, një shenjë dalluese për ta. Allahu e ka marrë në konsideratë dëshminë dhe fjalën e tyre. Ata do të dëshmojnë

kundër mashtruesve dhe mohuesve. Sa më e madhe dhe e plotë të jetë dituria e robit për Shpalljen e Zotit, për lajmet dhe ligjet e tij, aq më e spikatur është dituria dhe urtësia e tij edhe në çështje të tjera, nëse është i sinqertë me Allahun, dhe aq më e vlefshme është dëshmia dhe fjala e tij rreth asaj që sollën profetët.

Ajetet 7 – 9

7. Ata që nuk besojnë thonë: “A doni t’ju tregojmë një njeri, që do t’ju thotë se, pasi (të keni vdekur e) të jeni copëtuar plotësisht, ju do të krijoheni rishtazi (për jetën e përjetshme)?”

8. A është duke trilluar (me vetëdije) gënjeshtër kundër Allahut, apo e kanë kapur xhindet?” Jo. Por, ata që nuk besojnë në jetën e përjetshme janë të dënuar dhe janë në humbje të thellë.

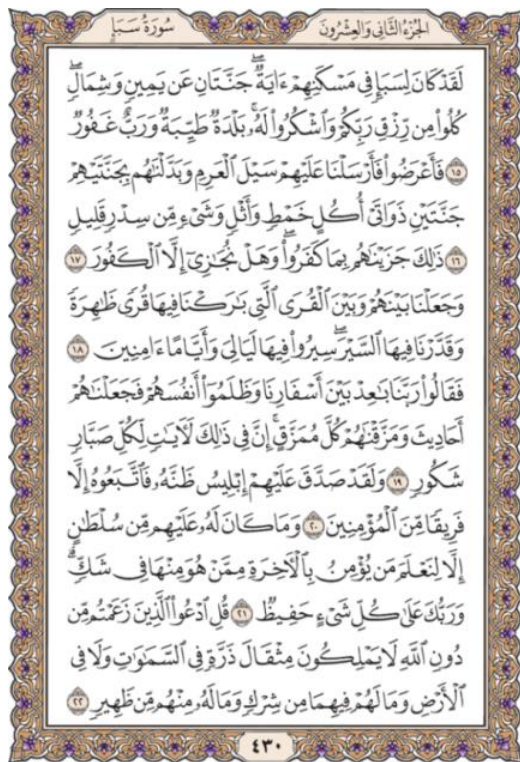
9. A nuk shohin ata çfarë ka para dhe pas tyre në qiell dhe në tokë? Nëse do të dëshironim, Ne do t’ua shembnim tokën nën këmbë ose do të bënim që të binin copa (dënimi) nga qielli mbi ta. Me të vërtetë, në këtë ka argument për çdo rob që kthehet (tek Allahu) i penduar e i bindur.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata që nuk besojnë thonë: “A doni t’ju tregojmë një njeri, që do t’ju thotë se, pasi (të keni vdekur e) të jeni copëtuar plotësisht, ju do të krijoheni rishtazi (për jetën e përjetshme)?”** - Duke treguar se kjo është e pamundur, që nuk mund të besohet, dhe duke u tallur, ata thanë: “A doni t’ju tregojmë një njeri, që do t’ju thotë se, pasi (të keni vdekur e) të jeni copëtuar plotësisht, ju do të krijoheni rishtazi (për jetën e përjetshme)?” Me këto fjalë, ata tregojnë edhe një arsye pse ju duket e pamundur dhe e pabesueshme. Ata e kishin fjalën për Profetin e Zotit, Muhamedin (a.s). Sipas tyre, ai kishte sjellë një mesazh shumë të çuditshëm dhe të pabesueshëm. Ata ia tregonin këtë njëri tjetrit në formë çudie dhe talljeje: Si është e mundur që një njeri i logjikshëm të thoshte të tilla fjalë?! Si mund të ringjallemi pasi të jemi tretur e bërë dhé?!

- **A është duke trilluar (me vetëdije) gënjeshtër kundër Allahut, apo e kanë kapur xhindet??" Jo.** - Mos, vallë, ky njeri që sjell të tilla kumte, ka guxim dhe paturpësinë që të flasë të pavërteta për Allahun apo e kanë pushtuar xhindët? Atëherë, nuk ka pse të çuditemi, sepse i çmenduri dhe i xhindosuri thonë shumë çmendurira dhe gjëra të paqena. Të gjitha këto fjalë ata i thoshin nga inati dhe padrejtësisht, sepse, në fakt, ishin të bindur plotësisht se Muhamedi ishte krijesa më besnike, më i sinqerti, më i logjikshmi dhe më i urti. Pikërisht për shkak se e dinin mirë këtë fakt, ata sakrifikuan aq shumë dhe punuan fort me çdo mënyrë që t'i largonin e pengonin njerëzit nga rruga dhe feja e tij. Nëse do të ishin të bindur se është mashtrues dhe i çmendur, atëherë as që do t'i kishin kushtuar rëndësi, sepse të urtët dhe njerëzit e mençur nuk merren me të çmendurit dhe mashtruesit. Nëse do të ishte i tillë, njerëzit e urtë nuk do t'i hidhnin as sytë e jo më të merreshin me fjalën e tij. Nëse ju, o njerëz, nuk do të ishit të mbushur me padrejtësi dhe inat, do të nxitonit që t'i përgjigjeshit ftesës së tij dhe do të pasonit rrugën e tij, por: "as argumentet dhe as qortimet nuk u bëjnë dobi atyre që nuk besojnë." [Junus 101]. Për këtë arsye, i Lartësuar thotë:

- **Por, ata që nuk besojnë në jetën e përjetshme janë të dënuar dhe janë në humbje të thellë.** - Të tillë janë ata që thonë ato fjalë. Ata nuk besojnë në ahiret. Ata do të jenë: "...të dënuar dhe janë në humbje të thellë." Ata do të jenë në trishtim të madh dhe në humbje shumë të qartë. Ata enden shumë larg së vërtetës. E ku ka humbje dhe largim më të madh nga e vërteta sesa humbja e këtyre njerëzve, që nuk besojnë pushtetin e plotë të Allahut të Lartësuar në ringjalljen e krijesave pas vdekjes dhe të cilët e mohojnë Profetin, që flet në emër të Zotit dhe ka sjellë Shpalljen e Tij?! Këta të mjerë madje tallen me Profetin dhe mesazhet e tij dhe pretendojnë se rruga e tij është një kotësi dhe gënjeshtër.

Kështu, të mirën e shohin të keqe dhe udhëzimin në rrugën e drejtë e shohin largim nga e vërteta.

- **A nuk shohin ata çfarë ka para dhe pas tyre në qiell dhe në tokë? -** Allahu i Madhëruar i udhëzon njerëzit në një argument, që tregon se ringjallja nuk është diçka kaq e largët dhe e pabesueshme, siç pretendojnë. Mjafton që njerëzit të shohin pushtetin e Allahut në qiell dhe në Tokë, për të kuptuar madhësinë dhe fuqinë e Tij për gjithçka që dëshiron. Ky pushtet dhe kjo madhështi i habit dhe lë pa fjalë dijetarët më të mëdhenj. Ata e kuptojnë se krijimi i gjithë kësaj gjithësie me madhësinë e saj dhe ato krijesa të shumta në to është diçka shumë më e madhe sesa thjesht rikrijimi i një njeriu që ka vdekur. Një njeri i logjikshëm që beson dhe dëshmon pushtetin e Allahut për gjithë këto krijesa madhështore, kurrë nuk do të vinte në dyshim pushtetin e Tij për të ringjallur krijesat. Por këta, përsëri e mohojnë ringjalljen, sepse ky është një lajm për të fshehtën dhe deri tani nuk kanë parë gjë me

sytë e tyre. Ky është arsyetimi i tyre. I Lartësuarit thotë:

- **Nëse do të dëshironim, Ne do t'ua shembnim tokën nën këmbë ose do të bënim që të binin copa (dënimi) nga qielli mbi ta.** - Ai mund t'u zbrësë ndonjë dënim nga qielli ose t'i përpijë toka nën këmbët e tyre, sepse Ai është Pronari i qiejve dhe Tokës dhe ato janë nën sundimin e Tij. Nëse Ai do t'i urdhëronte, ato kurrë nuk do ta bënin dysh fjalën e Tij. Për këtë arsye, kini kujdes dhe mos këmbëngulni në mohimin tuaj, sepse kështu do të meritoni më të ashprin ndëshkim.

- **Me të vërtetë, në këtë ka argument për çdo rob që kthehet (tek Allahu) i penduar e i bindur.** - Në krijimin e qiejve të Tokës dhe në krijesat e shpërndara në to ka shenja dhe argumente për çdo njeri që do të kthehet tek Zoti dhe t'i përulet Atij. Sa më i përlurur dhe i nënshtruar të jetë robi ndaj Zotit, aq më shumë do të përfitojë nga shenjat dhe argumentet e Tij, sepse i penduari dhe i përlururi i përkushtohet Zotit të vet. Të gjitha dëshirat dhe synimet, vullneti dhe ambiciet e tij janë drejtuar për tek Zoti dhe kënaqësia e Tij. Ai i kthehet Zotit për çdo çështje dhe në çdo çast. Kështu, ai është gjithmonë pranë Zotit dhe i vetmi shqetësim dhe qëllim i tij është si ta kënaqë Krijuesin e tij. Për këtë arsye, vështrimi dhe meditimi në krijesat e Zotit është diçka që atij i sjell dobi dhe nuk është thjesht një shikim i pavëmendshëm e i padobishëm.

Ajetet 10 – 11

10. Ne i dhamë Davudit një dhunti të madhe nga ana Jonë: "O male dhe shpendë! Thurni lavde (për Allahun) së bashku me të (me Dauudin)!" Ne e zbutëm hekurin për të (për ta punuar).

11. (Ne i thamë) "Puno parzmore (hekuri) të gjëra dhe thuri me saktësi ato! Dhe bëni vepra të mira se Unë e shikoj atë që bëni ju.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne i dhamë Davudit një dhunti të madhe nga ana Jonë: "O male dhe**

shpendë! Thurni lavde (për Allahun) së bashku me të (me Dauudin)!" - Ne i dhamë robit dhe adhuruesit Tonë të dashur Daud (a.s) mirësi të shumta. Ne i dhuruam atij dituri të dobishme dhe vepra të mira. I dhuruam mirësi të shumta si fetare, ashtu edhe të kësaj dynjaje. Ndër mirësitë e shumta ishte që Zoti i urdhëroi malet, kafshët dhe shpendët, që të lavdëronin Atë së bashku me Daudin dhe të përsërisnin tesbihun që ai këndonte me zërin e tij të bukur. Kjo ishte një mirësi, me të cilën Zoti e dalloi Daudin (a.s), sepse nuk ia kishte dhënë askujt, as para dhe as pas tij. Kjo ishte një shenjë e jashtëzakonshme, që i nxiste njerëzit që t'i bënin tesbih Zotit, kur shihnin dhe dëgjonin ato sende, kafshë e gjallesa që përsërisnin tesbihun dhe lavdërimet për Zotin e tyre. Kjo ishte një nxitje shumë e madhe që njerëzit të kujtonin Zotin dhe ta përlehdonin Atë. Shumë dijetarë thonë se zëri i atyre krijesave ishte si një jehonë e melodi, që shoqëronte zërin e Daudit kur ai këndonte përlehdimet. Allahu i kishte dhënë Daudit një zë jashtëzakonisht të bukur, që asnjë nuk e kishte pasur. Kur ai këndonte ritmikisht ato lavdërime për Zotin me atë zë të pashembullt, çdo gjë rreth Tij i përgjigjej, njerëz, xhindë, madje edhe zogjtë, edhe malet bënin tesbih së bashku me të. Gjithashtu, prej mirësive të mëdha që Zoti i kishte dhënë Daudit ishte edhe shpërblimi i madh për këto tesbihe. Ai merrte shpërblim edhe për lavdërimet e këtyre krijesave, sepse ishte ai që i nxiste të kryenin këto adhurime. Një tjetër mirësi ishte edhe kjo që Zoti e përmend në këtë ajet:

- **Ne e zbutëm hekurin për të (për ta punuar).** (Ne i thamë) **"Puno parzmore (hekuri) të gjëra dhe thuri me saktësi ato!**

- Zoti ia zbuti hekurin, që ai të prodhonte parzmore, madje edhe i mësoi si t'i punonte ato në formën më të bukur, të fortë dhe të përshtatshme. Daudi i punonte ato hallkë pas hallke dhe i thurte me njëra tjetrën. I Lartësuarit thotë:

- Dhe bëni vepra të mira se Unë e shikoj atë që bëni ju. - Pasi përmendi të mirat që i dhuroi Daudit e familjes së tij, Zoti e urdhëroi që të ishte mirënjohës dhe të bënte vepra të mira. Ai e urdhëroi që të ndiente mbikëqyrjen e Allahut, duke rregulluar vetveten, sepse Allahu i shikon të gjitha veprimet dhe është mbikëqyrës i gjithçkaje. Allahut nuk i fshihet asgjë nga veprat e robve.

Ajetet 12 – 14

12. Kurse për Sulejmanin Ne bëmë që t'i nënshtrohej era, me të cilën udhëtimin e një muaji (me mjetet e zakonshme) e bënte për një paradite dhe kthimin brenda një pasditeje. Ne bëmë që të rridhte për të një burim bakri (i shkrirë). Dhe ia nënshtroam xhindet që, me urdhrin e Zotit, të punonin sipas dëshirës së tij. Dhe kush largohej prej tyre nga urdhri Ynë, Ne e bënim të shijonte Dënimin e zjarrit përvëlues.

13. Ata (xhindet) bënin për të gjithëka që ai dëshironte: Tempuj, skulptura, legena të gjera si rezervuare dhe kazanë (gatimi) të mëdhenj e të palëvizshëm. Tregohuni mirënjohës o familje e Daudit! Por, pak nga robërit e Mi janë mirënjohës.

14. Kur Ne vendosëm që ai të vdiste, askush nuk i njoftoi ata (xhindet) për vdekjen e tij, përveç një krimbi të vogël që brejtë shkopin e tij. Kështu, vetëm kur ai u rrëzua, e panë xhindet qartë se sikur ata (xhindet) të dinin të fshehtë, nuk do të kishin vazhduar të qëndronin nën mundimin e rëndë.

Shpjegimi i ajeteve

- Sulejmanit Ne ia nënshtroam erën, me të cilën udhëtimin e një muaji (*me mjetet e zakonshme*) e bënte për një paradite dhe kthimin nga ai, brenda një pasditeje. Pasi përmendi mirësitë dhe veçoritë që i dhuroi Daudit, Allahu i Lartësuar vijoi që të përmendë mirësitë që i dhuroi birit të Daudit, Sulejmanit (a.s). Allahu i Madhëruar nënshtroi erën, që të ishte nën urdhrat e Sulejmanit: ajo frynte andej nga e urdhëronte Sulejmani (a.s) dhe mbarte

Sulejmanin me ushtrinë e tij nga të dëshironte ai. Ata lëviznin shumë shpejt, aq sa distanca që zakonisht bëheshin për muaj të tërë, ai i bënte brenda ditës. Zoti thotë: "Ne bëmë që t'i nënshtrohej era, me të cilën udhëtimin e një muaji (*me mjetet e zakonshme*) e bënte për një paradite ...". Gjithashtu: "... dhe kthimin brenda një pasditeje." Edhe kthimi pasdite ishte i njëjtë.

- Ne bëmë që të rridhte për të një burim bakri (i shkrirë). Dhe ia nënshtroam xhindet që, me urdhrin e Zotit, të punonin sipas dëshirës së tij. Dhe kush largohej prej tyre nga urdhri Ynë, Ne e bënim të shijonte Dënimin e zjarrit përvëlues. - Allahu i Madhëruar i mundësoi të gjente burimet e mineralit të bakrit dhe që prej tij të bënin enë dhe mjete të tjera. Allahu i Madhëruar i nënshtroi atij shejtanët dhe xhindët, të cilët nuk e bënin dysh fjalën e tij. Madje, "...kush largohej prej tyre nga urdhri Ynë, Ne e bënim të shijonte Dënimin e zjarrit përvëlues."

- Ata (xhindet) bënin për të gjithëka që ai dëshironte: Tempuj, skulptura, legena të gjera si rezervuare dhe kazanë (gatimi) të mëdhenj e të palëvizshëm. - Ata punonin gjithëka që urdhëronte dhe dëshironte Sulejmani pa e bërë dysh fjalën e tij. Ata ngrinin ndërtesa gjigande, shumë të bukura e të forta. Ata bënin skulptura me pamje kafshësh dhe sendesh të pashembullta, në aspektin e hijeshisë dhe perfeksionit artistik. Gjithashtu, bënin enë të mëdha, që ngjanin si rezervuare, sepse duheshin për të gatuar ushqim. Ata kishin kazanë të mëdhenj, që nuk mund të lëviznin nga vendi. Pasi përmendi mirësitë e Tij mbi ta, Allahu i Madhëruar i urdhëroi që të ishin mirënjohës për to:

- Tregohuni mirënjohës o familje e Daudit! - Këtu bëjnë pjesë Daudi, fëmijët dhe familja e tij, sepse këto ishin mirësi për të gjithë. Shumë nga këto mirësi i gëzonin të gjithë të tjerët. Bëni vepra të mira, si falënderim dhe mirënjohje për atë që Zoti ju ka dhënë.

- Por, pak nga robërit e Mi janë mirënjohës. - Shumica nuk i janë mirënjohës Allahut për mirësitë që u ka dhuruar dhe për të këqijat nga të cilat i ka ruajtur dhe shpëtuar. Mirënjohja është ndjenja e zemrës për mirësitë që Allahu të ka dhuruar duke treguar varfërinë dhe nevojën e madhe që ke për Allahun, si dhe shfrytëzimi i këtyre mirësive në bindje ndaj Allahut. Mirënjohje është, gjithashtu, që të mos i shfrytëzosh mirësitë e Zotit në vepra të këqija dhe në mosbindje ndaj Tij.

- Kur Ne vendosëm që ai të vdiste, askush nuk i njoftoi ata (xhindet) për vdekjen e tij, përveç një krimbi të vogël që brejti shkopin e tij. - Shejtanët vazhdonin të punonin për Sulejmanin dhe të përmbushnin çdo urdhër të tij. Ndërkohë, shejtanët i kishin mashtruar njerëzit dhe u kishin thënë se ata e dinin të fshehtë, se dinin të shihnin të ardhmen dhe çdo gjë që ndodh. Por Allahu i Madhëruar deshi që t'ua zbulonte njerëzve gënjeshtëtrën e shejtanëve në këtë pretendim. Kështu, shejtanët vazhduan të punonin për Sulejmanin kur Allahu vendosi që ta merrte Profetin e Tij. Sulejmani ndërroi jetë dhe qëndronte mbështetur në shkopin e tij. Sa herë kalonin pranë tij dhe e shikonin të mbështetur në shkopin e tij, shejtanët mendonin se ishte ende gjallë dhe e kishin frikë. Ata vazhduan të punonin për një vit rresht, sikurse është thënë. Kështu vazhduan, ndërsa krimbi hante ngadalë shkopin e Sulejmanit. Kur shkopi u thye, Sulejmani u rrëzua. Atëherë shejtanët u përhapën dhe u larguan nga shërbimi i Sulejmanit. Vetëm kështu e kuptuan njerëzit se shejtanët nuk e dinin të fshehtë.

- Kështu, vetëm kur ai u rrëzua, e panë xhindet qartë se sikur ata (xhindet) të dinin të fshehtë, nuk do të kishin vazhduar të qëndronin nën mundimin e rëndë. - Ata kurrë nuk do të vazhdonin ta bënin atë punë të vështirë. Nëse do të dinin të fshehtë, atëherë do të dinin edhe për vdekjen e Sulejmanit, që ishin duke e pritur

me padurim, që të shpëtonin nga nënshtrimi e vuajtja.

Ajetet 15 – 21

15. Në vendbanimet e Popullit të Sebe-it pati shenja të shumta (të mirësive të Allahut). Atje ndodheshin dy kopshte - nga ana e djathtë (e luginës) dhe nga ana e majtë. Hani nga begatitë e Zotit tuaj dhe jini mirënjohës ndaj Tij! Ky është një vend i mirë dhe Zoti është Falës i Madh.

16. Po ata i kthyen shpinën (Allahut) dhe Ne lëshuam kundër tyre vërshimën e Digës dhe dy kopshtet e tyre ua kthyem në "kopshte" me fruta të idhëta, kopër dhe pak sidër të egër.

17. Ky qe shpërblimi që u dhamë atyre për shkak të mosbesimit (e mosmirënjohjes). Me këtë lloj shpërblimi Ne dënojmë veçse mohuesit (mosmirënjohës).

18. Dhe, mes tyre dhe qyteteve që i patëm bekuar (në Sham), Ne patëm vendosur qytete në vende të dukshme dhe jua bëmë udhëtimin të lehtë: "Udhëtoni të sigurt nëpër to natën e ditën!"

19. Por ata (të velur nga mirësitë) thanë: "Zoti ynë! Bëji udhëtimet tona më të largëta!" dhe kështu e ngarkuan veten me padrejtësi. Ne i bëmë ata rrefenja (që tregohen gojë më gojë) dhe i përndamë plotësisht. Në këtë ka argumente për çdo durimtar e mirënjohës.

20. Në të vërtetë, shejtani e realizoi mendimin e vet në lidhje me ta dhe ata e pasuan atë, përveç një pakicë besimtarësh.

21. Ai (Iblisi) nuk kishte asnjë pushtet mbi ta por, Ne dëshiruam që të dallohet ai që beson në botën tjetër, prej atij që ka dyshim për të. E Zoti yt është Mbikëqyrës mbi gjithçka.

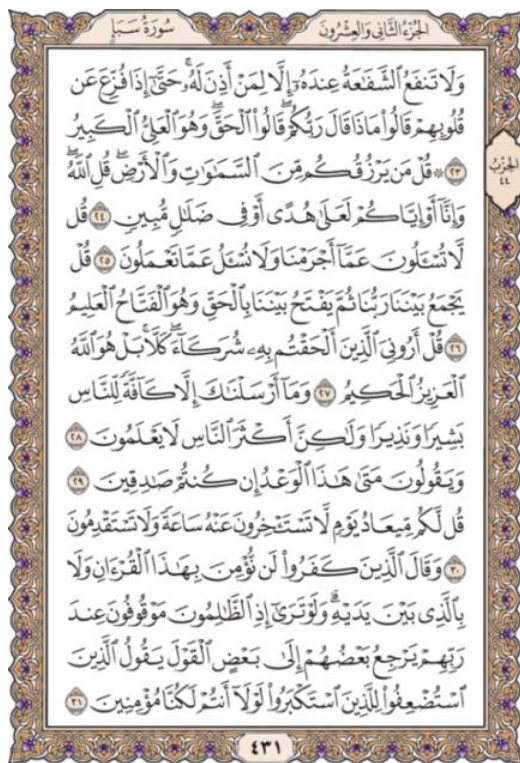
Shpjegimi i ajeteve

Sebei ishte një popull i njohur, që jetonte në rrethinat e Jemenit. Vendbanimi i tyre quhej Merib. Allahu i Lartësuar, nga mëshira e madhe dhe butësia e Tij me njerëzit në përgjithësi dhe me arabët në veçanti, u

tregoi në këtë Kur'an historitë e popujve të ndëshkuar dhe të shkatërruar, që kishin jetuar rreth e rrotull arabëve. Shumë nga gërmadhat e tyre ende mund të shiheshin nga njerëzit dhe historitë e tyre transmetoheshin brez pas brezi. Kjo e bëri më të thjeshtë që ata të pranonin Kur'anin dhe të besonin mesazhin e tij. I Lartësuar i thotë:

- **Në vendbanimet e Popullit të Sebe-it pati shenja të shumta** (të mirësive të Allahut). - Në vendin ku ata jetonin, Zoti u kishte sjellë shenja madhështore. Shenjat për të cilat flitet këtu janë mirësitë e shumta dhe mbrojtja nga çdo e keqe që Allahu u kishte mundësuar. Kjo duhet t'i bënte që ta adhuronin Allahun si një të vetëm dhe të tregoheshin mirënjohës ndaj Tij. Pastaj i Lartësuar i shpjegon më hollësisht këto shenja:

- **Atje ndodheshin dy kopshte - nga ana e djathtë (e luginës) dhe nga ana e majtë. Hani nga begatitë e Zotit tuaj dhe jini mirënjohës ndaj Tij! Ky është një vend i mirë dhe Zoti është Falës i Madh.**” - Mes këtyre dy kopshteve të begatshme, ishte një luginë, në të cilën rridhte një lumë me ujë shumë dhe i rrëmbyer. Për këtë arsye, ata kishin ndërtuar një pendë të madhe e të mirëprojektuar, që t'i ruante nga përmbytjet dhe që të mblidhte ujin, që ta përdornin kur të dëshironin. Kështu, kur vinte sezoni i shirave, uji mblidhej aty, të cilin ata e shpërndanin më vonë në kopshtet e lulëzuara e madhështore. Aq të shumta ishin prodhimet, sa që të gjithë i kishin zili. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar i urdhëroi që të ishin mirënjohës për gjitha këto mirësi që u kishte dhuruar. Ndër to ishin këto dy kopshte, nga të cilat u vinte shumica e prodhimeve të tyre. Allahu e quan vendin e tyre si “vend i mirë”, sepse kishte një klimë të mrekullueshme dhe ajër të pastër. Ata nuk vuanin nga pluhuri e tymi dhe jetonin një jetë të këndshme. Allahu u premtoi se, nëse tregoheshin mirënjohës, do t'ua falte gjynahet dhe do t'i mëshironte.

- **Po ata i kthyen shpinën (Allahut) dhe Ne lëshuam kundër tyre vërshimën e Digës -** Ata kundërshtuan urdhrin, duke mohuar Allahun dhe duke u treguar mosmirënjohës ndaj Tij. Për këtë arsye, Allahu i ndëshkoi pikërisht duke i privuar nga ato mirësi, të cilat u bënë shkak që ata të kalonin kufijtë në gjynahe e mosbesim. Ai lëshoi mbi ta ujin e furishëm, që i kaloi digat që kishin ndërtuar. Ajo ishte një valë e madhe uji, që ua shkatërroi të gjitha kopshtet e tyre. Ato u shndërruan në një vend me bimë e pemë të padobishme. Allahu i Madhëruar thotë:

- **dhe dy kopshtet e tyre ua kthyem në "kopshte" me fruta të idhëta, kopër dhe pak sidër të egër.** - Toka tani u sillte shumë pak prodhim dhe disa lloje pemësh të padobishme. Kjo u erdhi sipas punës që bënin. Ashtu sikurse ata e zëvendësuan mirënjohjen me mohimin dhe poshtërsitë, po ashtu Allahu ua zëvendësoi ato mirësi, me atë që u përmend.

- **Ky qe shpërblimi që u dhamë atyre për shkak të mosbesimit. Me këtë lloj shpërblimi Ne dënojmë veçse mohuesit. -**

Ky lloj ndëshkimi u jepet veçse atyre që mohojnë dhe nënçmojnë mirësitë e Zotit, duke u treguar mosmirënjohës për to.

- Dhe, mes tyre dhe qyteteve që i patëm bekuar (në Sham), Ne patëm vendosur qytete në vende të dukshme dhe jua bëmë udhëtimin të lehtë: "Udhëtoni të sigurt nëpër to natën e ditën!"" - Ndër mirësitë e shumta ishte edhe udhëtimi i sigurt për tregtinë e tyre. Allahu i Lartësuar e dinte mirë se ata kishin nevojë për të udhëtuar drejt tokave të bekuara të Shamit, ose të Jemenit, sikurse janë të mendimit shumë dijetarë selefë të tefsirit. Për këtë arsye, Allahu u bëri të mundur çdo gjë të nevojshme që udhëtimet tyre të tregtisë të ishin të sigurta dhe të lehta. Ata udhëtonin të qetë, sepse të gjitha vendbanimet kishin lidhje me njëra tjetrën, duke mënjanuar kështu shumë vështirësi dhe duke patur shumë begati. Nuk humbisje nëpër ato udhëtime. Allahu thotë gjithashtu: "Udhëtoni të sigurt nëpër to natën e ditën!" E tillë ishte mirësia që Zoti u dhuroi.

- Por ata (të velur nga mirësitë) thanë: "O Zoti ynë! Bëji udhëtimet tona më të largëta!" - Ata i kthyen shpinën mirënjohjes ndaj Zotit dhe adhurimit të Tij. Ata shprehën pakënaqësi dhe i nënçmuan ato mirësi, madje dëshironin që udhëtimet të ishin të largëta, kur e kishin aq të lehtë të udhëtonin mes tyre. Kështu, ata thoshin: "O Zoti ynë, bëji udhëtimet tona më të largëta!"

- dhe kështu e ngarkuan veten me padrejtësi. Ne i bëmë ata rrefenja (që tregohen gojë më gojë) dhe i përndamë plotësisht. - Pasi i goditi ndëshkimi, ata u shpërbënë si popull dhe u shpërndanë. Zoti i bëri subjekt tregimesh që tregohen ndër njerëz, për t'u argëtuar e kaluar kohën. Madje, ata merreshin si shembull për përçarjen që u ndodhi, duke thënë: "U përçanë dhe shpërndanë, si populli i Sebe'it" dhe çdokush fliste për atë që u ndodhi atyre. Por të tilla mësimë u vlejnë veçse një kategori të veçantë njerëzish, për të cilët Zoti thotë:

- Në këtë ka argumente për çdo durimtar e mirënjohës. - Për ata që janë durimtarë në çdo vështirësi e fatkeqësi dhe i bëjnë ballë atyre veçse për hir të Allahut; për ata që nuk revoltohen ose të rebelohen kundër Zotit, por e presin me zemër të qetë e mirënjohëse për mirësitë e Zotit. Ato zemra i njohin dhe i vlerësojnë mirësitë që Zoti u ka dhënë. Ata e lavdërojnë dhe përlëvdojnë Zotin dhe i përdorin mirësitë veçse në bindje ndaj Tij dhe për kënaqësinë e Tij. Këta lloj njerëzish, kur dëgjojnë histori të tilla, e kuptojnë mirë mesazhin dhe janë të bindur se ajo që ndodhi ishte shpërblim i merituar për mohimin e Zotit dhe mosmirënjohjen ndaj Tij. Ata e dinë mirë se çdokush që vepron si ata do të ndëshkohet njëlloj si ata. Ata e kuptojnë se mirënjohja ndaj Allahut është siguria dhe ruajtja më e mirë e mirësive të Tij dhe larguesja e çdo fatkeqësie. Ata besojnë se profetët e Zotit janë të vërtetë e besnikë në atë që kanë kumtuar prej Zotit dhe se dënimi e shpërblimi i Tij është i vërtetë, ashtu siç janë të vërteta këto shembuj që na jepen në këtë dynja.

- Në të vërtetë, shejtani e realizoi mendimin e vet në lidhje me ta dhe ata e pasuan atë... - Populli i Sebe'it ishte nga ata tek të cilët u vërtetua dhe u realizua ai premtim që Iblisi bëri para Zotit. Ai tha, siç përmendet në ajetin kuranor: "Beto hem në krenarinë Tënde, se kam për t'i shmangur prej rrugës së drejtë që të gjithë, përveç atyre që janë të sinqertë nga robërit e Tu!" [Sad 82, 83]. Ky ishte një mendim dhe supozim i Iblisit, sepse ai nuk e dinte të fshehtë. Kjo ishte ajo që Iblisi mendoi, pra, se do t'i humbiste të gjithë, përveç një pakice, që janë të sinqertët. Populli i Sebe'it bënin pjesë në grupin e humbur.

- përveç një pakicë besimtarësh. - Këta të zgjedhur ishin nga ajo pakicë të cilët nuk i mohonin mirësitë e Allahut. Këta mirënjohës kurrsesi nuk mund të ishin nga ata që binin pre e mashtrimit të Iblisit. Megjithatë, ka shumë mundësi që historia e popullit të Sebe'it të ketë mbaruar tek ajeti:

"Në këtë ka argumente për çdo durimtar e mirënjohës." Pastaj vijohet për njerëzit në përgjithësi: "Në të vërtetë, shejtani e realizoi mendimin e vet në lidhje me ta dhe e ata e pasuan atë." Pra, flet për ata njerëz që e pasuan Iblisin në rrugën e tij. Në vijim, Allahu i Madhëruar thotë:

- **Ai (Iblisi) nuk kishte asnjë pushtet mbi ta** - Ai i mallkuar nuk është se kishte ndonjë pushtet imponues e nënshtrues, në lidhje me atë që dëshironte prej tyre. Por ishte urtësia e Allahut që e lejoi atë t'u bëjë vesvese, t'ua zbukurojë të këqijat njerëzve, aq sa duket sikur merr njëfarë force mbi ta. Kështu i sprovoi Zoti bijtë e Ademit, me një qëllim të rëndësishëm:

- **por, Ne dëshiroam që të dallohet ai që beson në botën tjetër, prej atij që ka dyshim për të.** - Nëpërmjet këtyre joshjeve dhe sprovave, do të realizohet qëllimi i kësaj jete, pra, dallimi i qartë i të sinqertëve nga mashtruesit, për të dalë në pah ata që e kanë imantin të saktë dhe të qëndrueshëm gjatë sprovave, dyshimeve e trillimeve të shejtanëve, nga ata që kanë iman të dobët dhe të paqëndrueshëm, që lëkundën me dyshimin dhe pasigurinë më të vogla, dhe ndërron rrugë që me ftesën e parë në humbje. Kështu, Allahu i Madhëruar e ka bërë këtë dynja që robërit të sprovohen dhe të dalë në pah i keqi nga i miri.

- **E Zoti yt është Mbikëqyrës mbi gjithçka.** - Ai mbikëqyr dhe kujdeset për të gjithë robërit dhe i ka ruajtur edhe veprat e tyre. Ai i ka llogaritur ato dhe ruan të sigurt edhe shpërblimin për to. Ai ka për t'ua dhënë shpërblimin të plotë dhe pa ia pakësuar askujt hakun e vet.

Ajetet 22 – 23

22. Thuaj (o Muhamed): "Thërrisni ata, të cilët i menduat për zota veç Allahut!" Ata nuk kanë pushtet as sa një grimë as në qiej e as në tokë dhe as kanë pjesë në to. Dhe Ai nuk ka nevojë për ndonjë ndihmëtar prej tyre.

23. Dhe asnjë ndërmjetësim nuk bën dobi te Ai përveç atyre që Ai u jep leje (për të ndërmjetësuar). Dhe, kur të largohet frika

nga zemrat e tyre (melekëve), ata do të thonë: "Çfarë tha (e urdhëroi) Zoti juaj?". Ata (melekët e lartë) do të thonë: "Të vërtetën (dhe të drejtën)." Ai është më i Larti, më i Madhi.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar e urdhëron Profetin e Tij që t'u drejtohet me këtë mesazh ndërgjegjësues idhujtarëve, që adhuronin edhe krijesat, që nuk kanë asnjë fuqi e mundësi për të sjellë asnjë dobi apo dëm: Le të mendojnë këta të mjerë në këtë mesazh, që, nëse e kuptojnë, atëherë do të kuptojnë edhe kotësinë e adhurimeve që ata i përkushtojnë këtyre idhujve të pafuqishëm:

- **Thuaj (o Muhamed): "Thërrisni ata, të cilët i menduat për zota veç Allahut!"** - Provoni t'u luteni atyre idhujve që pretendoni se janë shokë e partnerë me Allahun në pushtetin e Tij. Shikoni, a do t'ju sjellin ndonjë dobi?! Ata janë krijesa të dobëta e të pafuqishme dhe kurrë nuk mund t'i përgjigjen lutjeve tuaja. Ata nuk kanë asnjë grimcë pushtet as në qiell dhe as në Tokë. Allahu thotë:

- **Ata nuk kanë pushtet as sa një grimë as në qiej e as në tokë dhe as kanë pjesë në to.** - Ata nuk kanë asnjë pushtet në duart e tyre apo të jenë pjesëtarë e partnerë në pushtetin e dikujt tjetër. Këta idhuj që adhuronin nuk kanë pushtet në duart e tyre dhe nuk janë pjesëmarrës si ortakë në ndonjë pushtet në qiej dhe në Tokë. Por pas kësaj, dikush mund të mendojë se ata janë ndihmës të mbretit ose aleatë e mbështetës të tij, dhe kështu ka mundësi që lutja e tyre drejtuar mbretit mund të jetë e dobishme dhe të ndihmojë lutësit, për vetë nevojën që mbreti ka për ta. Në këtë mënyrë, këta edhe mund të kryejnë e të përbushin ndonjë kërkesë të atyre që u lutën dhe lidhen me ta. Por Allahu i Lartësuar e mohon edhe këtë pretendim, që mund të zërë vend në zemrën e dikujt dhe thotë:

- **Dhe Ai nuk ka nevojë për ndonjë ndihmëtar prej tyre.** - Allahu i Plotfuqishëm dhe i Vetëm nuk ka nevojë

për asnjë nga krijesat e Tij dhe nuk ka nevojë për ndihmëtarë, mbështetës dhe aleatë nga këta idhuj, të cilët njerëzit i mendojnë se mund t'u sjellin ndonjë dobi. Ai nuk ka ndihmëtar që ta ndihmojnë në mbretërimin, veprat dhe përkujdesin e Tij për krijesat. Në fund mbetet edhe mundësia e ndërmjetësimit, që shumë njerëz i pretendojnë për idhujt e tyre. Për këtë arsye, Allahu i Lartësuar e mohon edhe këtë mundësi, duke thënë:

- Dhe asnjë ndërmjetësim nuk bën dobi te Ai përveç atyre që Ai u jep leje (për të ndërmjetësuar). - Këto janë arsyet kryesore për të cilat lidhen idhujtarët me idhujt e tyre prej putave, njerëzve, pemëve, gurëve etj. Por Allahu i Lartësuar i hodhi poshtë të gjitha ato dhe na tregoi kotësinë e tyre. Ai na sqaron hollësisht bazat e kota mbi të cilat ndërtohet shirku dhe i rrënon ato që nga themeli. Idhujtarët adhurojnë idhujt për diçka që e shpresojnë prej tyre. Shpresa për të përfituar diçka i bën ata që të bëjnë vepra idhujtarie. Kësaj kategorie Allahu u tregon se idhujt që ata i lusin nuk kanë ndonjë pronësi e pushtet mbi botën e nuk zotërojnë asnjë grimcë dobie ose dëmi. Ata nuk janë partnerë, ndihmëtarë e aleatë me Atë që i ka në dorë ato dhe as nuk mund të ndërmjetësojnë tek Ai. Duke qenë se idhujt nuk zotërojnë gjë prej dobisë e dëmit, as nuk janë partnerë e aleatë të Zotit dhe as nuk mundin të ndërmjetësojnë pa lejen e Tij, atëherë adhurimi, lutjet drejtuar atyre dhe lidhja e zemrës me ta janë të kota. Çdo lloj adhurimi përkushtuar atyre është jo vetëm i ndaluar nga ligji i Zotit, por është edhe kundër logjikës së drejtë dhe natyrës së pastër njerëzore. Ky lloj adhurimi jo vetëm që është i kotë dhe nuk u sjell asnjë dobi, por çështja do të kthehet tërësisht kundër tyre dhe zbatuesit e idhujtarisë do të dënohen. Ditën e Gjykimit ata do të mohojnë dhe do të distancohen nga njëri tjetri. Ata do të mallkojnë njëri tjetrin dhe vendi i tyre do të jetë Zjarri, siç thotë i Lartësuar: "Kur të mblidhen bashkë të gjithë njerëzit (në Ditën e Llogarisë),ata

(idhujt) do të jenë armiqtë e tyre dhe do t'ua mohojnë adhurimin që u përkushtuan." [Ahkaf 6]. Subhanallah, sa çuditshme! Idhujtari tregohet kryeneç e mendjemadh duke u arsyetuar se profetët janë veçse njerëz, prandaj nuk i pason, kurse nga ana tjetër e ul veten të adhurojë gurë e drurë, që janë diçka pa jetë e pa asnjë forcë. Ai i largohet dhe refuzon adhurimin me sinqeritet të Mbretit të Gjithmëshirshëm, që do t'i marrë në llogari të gjithë me drejtësinë e Tij dhe, nga ana tjetër, kënaqet duke adhuroar diçka që dëmin e ka shumë më afër se dobinë. Këta të mjerë çuditërisht pranojnë t'i binden dhe nënshtrohen më të ashprit dhe të pamëshirshmit armik, shejtanit të mallkuar. Mendo pak në fjalën e Allahut, kur thotë:

- Dhe, kur të largohet frika nga zemrat e tyre (melekëve), ata do të thonë: "Çfarë tha (e urdhëroi) Zoti juaj?". Ata (melekët e lartë) do të thonë: "Të vërtetën (dhe të drejtën)." Ai është më i Larti, më i Madhi. - Ka mundësi që këtu të bëhet fjalë për idhujtarët, sepse ata janë përmendur në kontekst dhe sipas rregullit të gjuhës arabe, përmendur vetorë i referohen atij që është përmendur më afër në kontekst. Kuptimi në këtë rast është: Ditën e Kijametit, kur zemrat e idhujtarëve të boshatisen nga frika dhe të fillojnë që të mendojnë, ata do të pyeten për gjendjen e tyre në dynja dhe për faktin që e mohojnë të vërtetën. Pikërisht atë ditë do të dalë në shesh ajo që e fshihnin më parë dhe do të mësojnë se e gjithë e vërteta i takon Allahut. Ata do të pranojnë gjynahet e tyre. Atë ditë, ata do të pyesin: "Çfarë tha Zoti juaj!". Dhe do të thonë: "Të vërtetën." Ai është më i Larti, më i Madhi. Ai është i Lartësuar në Qenien e Tij, sipër të gjitha krijesave, duke sunduar dhe nënshtuar gjithçka. Ai është i Lartësuar për të gjitha cilësitë e Tij madhështore, të përkryera dhe absolute. Ai është *El-Kebir* – pra, Madhi, i Madhëruari në veten Qenien e vet dhe në emrat dhe cilësitë e Tij. Tregues i lartësisë së Tij është edhe fakti që janë pikërisht ligji

dhe vullneti i Tij ata që zbatohen në botë dhe shpirtrat nënshtrohen për t'i përmbushur ata. Të gjithë i janë nënshtuar ligjit dhe rregullit të Tij, madje edhe shpirtrat e kryeneçëve dhe idhujtarëve. Ky kuptim është më i dukshmi dhe për të tregon edhe konteksti. Por ka mundësi që të bëhet fjalë për melekët, të cilët, kur Allahu i Madhëruar flet për Shpalljen hyjnore, ata e dëgjojnë dhe bien përmbys e pa ndjenja para Allahut. Në këtë gjendje, i pari që e ngre kokën është Xhibrili (a.s) dhe Allahu i flet atij për t'i dhënë pjesën e Shpalljes që do të japë. Pasi melekët qetësohen, ata fillojnë të pyesin njëri tjetrin për atë fjalë që i bëri të rrëzohen pa ndjenja dhe thonë: "Çfarë tha Zotit juaj!" Pastaj i përgjigjen njëri tjetrit duke thënë "Ka thënë të vërtetën", sepse e dinë që Ai thotë veçse të vërtetën. Ose thonë: "Tha kështu e ashtu...", duke përmendur fjalët që dëgjuan dhe, sigurisht, që ato fjalë janë të vërteta. Sipas këtij kuptimi, ajeti vijon me një mesazh për idhujtarët: Ju që adhuron këta idhuj, që nuk mund t'ju sjellin asnjë dobi, si mundet të devijoni nga rruga e Zotit dhe ta shpërfillni atë, si është e mundur që të mos tregoheni të sinqertë për Allahun dhe t'ia dedikoni vetëm Atij të gjitha adhurimet tuaja? Si nuk i frikësoheni Zotit të Madhëruar dhe të Lartësuar, që, nga madhështia e Tij, edhe melekët më të afërt e më të nderuar, kur dëgjojnë fjalën e Tij, rrëzohen përmbys, nga përlësia dhe frika për Zotin? Ata e pranojnë dhe e besojnë fjalën e Tij dhe Ai thotë gjithmonë të vërtetën. Si është e mundur që këta idhujtarë tregohen kryeneçë e mendjemëdhenj dhe nuk nënshtrohen për të adhuruar këtë Zot të Madhëruar, që është absolut në pushtetin dhe sundimin e Tij? U lartësoftë dhe u madhëroftë Allahu i Lavdëruar! I Lartësuar qoftë Ai nga ajo që i shoqërojnë idhujtarët!

Ajetet 24 – 27

24. Thuaj: "Kush ju furnizon ju nga qiejt e nga toka?" Thuaj: "Allahu". Atëherë, ose ne ose ju jemi në rrugë të drejtë, ose në një humbje të dukshme.

25. Thuaj: "Ju nuk do të gjykoheni për gjynahet tona, e as ne nuk do të gjykohe mi për atë që bëni ju."!

26. Thuaj: "Zoti ynë do të na tubojë ne dhe ju e pastaj do të gjykojë me drejtësi mes nesh (e jush). Dhe Ai është Gjykatës i drejtë e i Gjithëditur.

27. Thuaj: "M'i tregoni ata (idhuj) që ia keni shoqëruar Atij si ortakë!" Jo, Ai nuk ka shok. Ai është Allahu, i Gjithëfuqishmi, i Urti!"

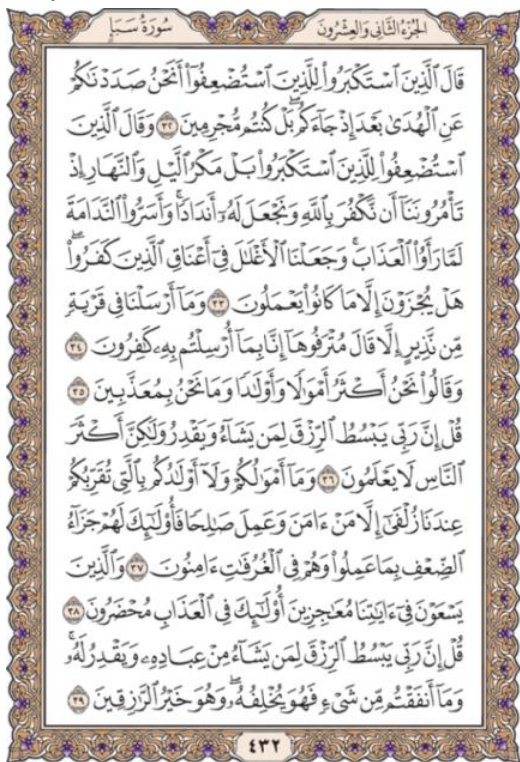
Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij Muhamedin (a.s) që t'u drejtohet atyre që bëjnë shirk dhe t'i pyesë se në ç'argument bazohen për shirkun e tyre. Ai thotë:

- Thuaj: "Kush ju furnizon ju nga qiejt e nga toka?" - Ata patjetër do të pranojnë dhe pohojnë se është Allahu Ai që e bën. Por edhe nëse ata nuk e pohojnë diçka të tillë, ti thuaju:

- Thuaj: "Allahu". - Askush nuk mund ta hedhë poshtë këtë pohim. Atëherë, duke qenë se është Allahu i vetmi që ju furnizon nga qielli dhe Toka, që ju lëshon shiun, që ju nxjerr bimësinë dhe bën që të rrjedhin për ju lumenjtë, ju furnizon me fruta të shumta, që vuri në shërbimin tuaj llojet e kafshëve, si furnizim dhe në dobinë tuaj, atëherë përse adhuron së bashku me Allahun diçka tjetër, që nuk ju jep asnjë furnizim dhe nuk ju sjell asnjë dobi e mirësi?! Pastaj thuaju atyre, o Muhamed:

- Atëherë, ose ne ose ju jemi në rrugë të drejtë, ose në një humbje të dukshme. - Njëri nga dy grupet - pra, ose ne, ose ju, - është i udhëzuar ose i zhytur në një humbje të thellë e të qartë. Për të gjykuar se cili nga grupet është i udhëzuar e cili i zhytur në humbje, mjafton të shohim në çfarë fton secili, dhe përgjigjja është shumë e thjeshtë. Profeti fton në adhurimin e Allahut si një të vetëm, të Atij që është Krijuesi i të gjitha krijesave dhe Ai që kujdeset dhe rregullon çdo çështje. Ai është Dhuruesi i të gjitha mirësive. Është Allahu që ju furnizon dhe dhuron mirësi nga bujaria e Tij. Është Ai që e largon nga ju çdo ligësi dhe ju shpëton

nga çdo vështirësi. Allahut i takojnë të gjitha lavdërimet, i gjithë sundimi e mbretërimi! Të gjithë melekët dhe çdo krijesë tjetër poshtë tyre janë të nënshtruar para madhësisë së Tij dhe frikës nga Ai. Atë e kanë frikë të gjithë, madje edhe ndërmjetësuesit. Askush nuk mund të ndërmjetësojë pa lejen dhe kënaqësinë e të Lartësuarit e të Madhëruarit. Allahu është i Lartësuar dhe i Madhëruar në Qenien e Tij dhe në cilësitë dhe veprat e Tij. Ai është i përshkruar me çdo cilësi e atribut absolut të bukur e të mrekullueshëm. Atij i takon bukuria e plotë, madhështia, lavdërimi, të gjitha përlëvdimet. Profeti na fton që t'i afrohem Allahut, që është i përshkruar me këto cilësi të mrekullueshme dhe t'ia përkushtojmë të gjitha adhurimet me sinqeritet vetëm Atij. Gjithashtu, ai na ndalon nga adhurimi i çdo gjëje tjetër veç Allahut. Ndërsa nga ana tjetër janë ata që u dedikohen idhujve, putave e varreve. Ata betohen në emër të tyre, i adhurojnë dhe u afrohen këtyre krijesave, që as nuk mund të krijojnë e furnizojnë dhe që nuk zotërojnë

asnjë lloj të mire as të keqe, as për veten dhe as për të tjerët. Ata nuk kanë në dorë të ta marrin jetën ose të ta japin atë dhe nuk kanë pushtetin për të të ringjallur. Ato janë thjesht sende pa jetë, që as nuk logjikojnë, as dëgjojnë gjë prej lutjeve të adhuresve të tyre. Por edhe nëse do të dëgjonin, nuk do të mund t'u përgjigjeshin. Ditën e Gjykimit, ata do të mohojnë këto adhurime, do të distancohen nga këta adhurues dhe do të mallkojnë njëri tjetrin. Ata nuk kanë asnjë grimcë pushteti, apo të kenë pjesë në sundimin e Zotit dhe as nuk janë ndihmës e aleatë të Zotit. Ata nuk kanë mundësi të bëjnë ndonjë ndërmjetësim pa lejen e kënaqësinë e Allahut. Por ata u luten këtyre krijesave dhe u afrohen atyre me gjithçka që të mundin. Përveç kësaj, ata tregojnë armiqësi kundër atyre që e adhurojnë me sinqeritet Allahun dhe i përkushtohen vetëm Atij. Këta mohojnë profetët e Allahut, të cilët sollën Shpalljet nga Zoti, që urdhërojnë për sinqeritet vetëm për Allahun një dhe të vetëm. Nëse mendon për këto dy grupe, nuk ke nevojë të mendohesh shumë për të dalluar se kush është i udhëzuar dhe kush është i humbur dhe i dënuar përjetë. Atëherë, e kupton se cilin e pret lumturia e përjetshme dhe cilin dënimi e poshtërimi i pafund. Gjuha e veprave është më e qartë se gjuha e fjalëve.

- **Thuaj: "Ju nuk do të gjykojeni për gjynahet tona, e as ne nuk do të gjykojemi për atë që bëni ju."!** - Secili nga ne do të llogaritet për punën e vet. Ju nuk do të merreni në llogari për gjynahet tona. Edhe ne nuk do të pyetemi e as do të mbajmë përgjegjësi për veprat tuaja. Për këtë arsye, le të jetë qëllimi ynë i përbashkët kërkimi i së vërtetës dhe të drejtës dhe ndjekja e udhës së mirësisë e mbarësisë. Le të mos bëhen pengesë veprat që kemi bërë më parë, që ne të mos e ndjekim atë që e shohim si të vërtetë. Në këtë jetë, ne duhet të gjykojmë sipas asaj që shfaqet haptas. Njeriu duhet të ndjekë argumentet e së vërtetës dhe duhet t'i largohet të kotës. Por në ahiret, ai që gjykon

është më i miri Gjykatës, që do të bëjë ndarjen mes kundërshtarëve. Kjo duhet t'ju shqetësojë dhe për këtë duhet të kujdeseni.

- Thuaj: “Zoti ynë do të na tubojë ne dhe ju e pastaj do të gjykojë me drejtësi mes nesh (e jush). Dhe Ai është Gjykatës i drejtë e i Gjithëditur. - Ai do të gjykojë dhe do të bëjë ndarjen e drejtë të atyre që janë të sinqertë e të vërtetë nga ata që janë mashtrues, ata që meritojnë shpëblimin, nga ata që meritojnë ndëshkimin. Ai është më i miri që bën ndarjen mes njerëzve.

- Thuaj: “M'i tregoni ata (idhuj) që ia keni shoqëruar Atij si ortakë!” - Thuaju atyre, o Profet, por edhe ju që kryeni misionin e Profetit. M'i tregoni ata (idhuj) që ia shoqëroni Atij si ortakë! Na tregoni ku janë ata idhuj dhe na tregoni mënyrën për t'i njohur ata. A janë në tokë apo në qiell? Ai që është i Gjithëdituri për të shfaqurën dhe të fshehtën na ka njoftuar se nuk ka në ekzistencë asnjë që të jetë shok e partner me Zotin, sikurse thotë i Madhëruari: "Ata adhurojnë veç Allahut ata që nuk mund t'i dëmtojnë e as nuk mund t'u sjellin dobi dhe thonë: “Këta janë ndërmjetësuesit tanë tek Allahu.” Thuaj: “Vallë, ju do ta informoni Allahun për diçka që nuk e ditka, në qiej dhe në tokë?!” I lavdëruar dhe i lartësuar qoftë Ai mbi gjithçka që ata adhurojnë veç Tij!” [Junus 18]. "Me të vërtetë, Allahut i përket gjithçka që është në qiej dhe gjithçka që është në tokë. Ata të cilët adhurojnë idhuj në vend të Allahut, shkojnë pas hamendësimeve, dhe nuk bëjnë gjë tjetër, por veçse gënjejnë." [Junus 66]. Kështu, të gjithë robërit e zgjedhur të Zotit, si profetët dhe të dërguarit, e dinë mirë se Zoti nuk ka shokë e partnerë. Më tregoni ju, o idhujtarë, ata idhuj që ia shoqëroni Zotit, me pretendimet tuaja të kota dhe boshe. Kjo është një kërkesë që, sigurisht, ata nuk kishin mundësi që t'i përgjigjeshin. Për këtë arsye, Allahu thotë:

- Jo, Ai nuk ka shok. - Allahu nuk ka shokë, partnerë, as ndihmës e të barabartë me Të e as të kundërt me Të.

- Ai është Allahu, i Gjithëfuqishmi, i Urti!” - Allahu është i vetmi që meriton ta adhurosh e t'i nënshtrohesh. Ai është Krenari e Ngadhënjimtari, i Cili ka nënshtuar gjithçka. Çdo gjë tjetër është e përlulur para Tij, është nevojtare e dobët dhe nën kujdesin dhe sundimin e Tij. Allahu është i Urti, i Cili çdo gjë që ka krijuar e ka përkryer dhe çdo ligj që ka sjellë ndër njerëz, gjithashtu e ka përsosur, në bukurinë dhe drejtësinë e tij. Mjafton vetëm fakti se në këtë Sheriat Allahu urdhëroi për teuhidin, për të kuptuar bukurinë dhe drejtësinë e tij. Ai urdhëroi për teuhid dhe sinqeritet të plotë në përkushtim vetëm ndaj Zotit. Ai e deshi këtë gjë nga njerëzit dhe e bëri si të vetmen rrugë shpëtimi për ta. Ai ndaloi shirkun dhe lidhjen me zota të tjerë dhe na tregoi se kjo është rruga e dëshpërimit dhe shkatërrimit. Mjaftojnë vetëm këto urdhëresa dhe ligje për të gjykuar me bindje se ky është një Sheriat i drejtë dhe i urtë. Atëherë, si do të ishte, nëse të gjitha urdhëresat dhe ndalesat që Ai ka ligjëruar janë vetë urtësia dhe mirësia?

Ajetet 28 – 30

28. Ne të kemi dërguar ty veçse si përgëzues dhe qortues për të gjithë njerëzit, por shumica e njerëzve nuk e dinë.

29. Ata thonë: “Kur do të vijë ky premtim, nëse thoni të vërtetën?”

30. Thuaj: “Ju ju pret afati i një Dite, që nuk mund të shtyhet për më vonë e as nuk do të shpejtohet që të vijë më parë.”!

Shpjegimi i ajeteve

- Ne të kemi dërguar ty veçse si përgëzues dhe qortues për të gjithë njerëzit,...

Allahu i Lartësuar na njofton se Ai i dërgoi profetët veçse për të përgëzuar njerëzinë, për t'u dhënë lajmin e mirë atyre për shpëblimin e madh dhe për t'u mësuar atyre çdo vepër të mirë dhe rrugë për arritjen e këtij shpërblimi. Ai është për t'i kërcënuar njerëzit nga ndëshkimi i Allahut dhe për t'u tërhequr vërejtjen për çdo vepër të keqe, që bën të meritueshëm ndëshkimin e Tij.

Kështu, ti, o profet, nuk ke asgjë në dorë prej çështjeve të Zotit. Për këtë arsye, çdo kërkesë që njerëzit inatçorë dhe arrogantë të parashtrajnë për t'u sjellë shenja dhe mrekulli nga Zoti janë kërkesa të kota, që nuk janë detyra jote. Të gjitha këto janë veçse në dorën dhe vullnetin e Zotit për t'i përmbushur ose jo.

- por shumica e njerëzve nuk e dinë. - Shumica nuk kanë dituri të saktë. Ata ose nuk kanë dituri fare, ose e dinë të vërtetën dhe tregohen inaçorë dhe nuk punojnë sipas ditorisë së tyre, duke vepruar njëlloj si ata që nuk kanë dituri fare. Treguesi i injorancës së tyre është edhe fakti që mosplotësimin e kërkesave që ata u drejtonin profetëve e merrnin si pretekst për të justifikuar mosbesimin e tyre dhe refuzimin e profetëve. Ndër kërkesat e tyre më të çuditshme ishte edhe përshpejtimi i ndëshkimit me të cilit kërcënoheshin nga profetët e Zotit.

- Ata thonë: “Kur do të vijë ky premtim, nëse thoni të vërtetën?”” - Kjo është një padrejtësi e madhe nga ata, sepse nuk ka asnjë lidhje me besnikërinë e profetëve fakti që ata nuk kanë njoftuar për kohën se kur do të ndodhë ndëshkimi me të cilin Zoti i kërcënon. Sipas këtyre, meqë profetët nuk na kanë njoftuar se kur do të ndodhë, atëherë ata nuk janë të vërtetë në fjalët e tyre. Por ky është thjesht një refuzim i pastër i së vërtetës, madje edhe tregues i mendjelehtësisë së atij që e thotë dhe e pretendon. Në jetën e kësaj bote, kur një njeri i sinqertë dhe besnik njofton se armiku është nisur dhe synon të të luftojë, njerëzit e besojnë dhe marrin masa për t'i shpëtuar. Çfarë do të mendoje për dikë që i thotë një njeriu të tillë: ne nuk të besojmë se thua të vërtetën, derisa të na thuash në ç'kohë do të mbërrijë dhe ku janë tani? A nuk është ky një njeri mendjelehtë dhe i mangët? Zakonisht në këtë botë, fjalët e një njeriu të sinqertë e të sprovuar pranohen, edhe pse në realitet ai mund të thotë të vërtetën ose jo. Gjithashtu, ka mundësi që armiku të ndikojë dhe fjala e tij të mos realizohet ose mundet

që populli të jetë shumë i fuqishëm dhe të mos e shqetësojë një lajm i sjellë nga ky njeri, por lajmet e tij merren në konsideratë dhe mospërfillja e tij do të ishte jo e drejtë dhe tregues i mendjelehtësisë. Atëherë, si mendon për atë që refuzon të besojë lajmin dhe kërcënimin e sjellë prej Profetit, i cili ishte njeriu më besnik dhe i vërtetë, i cili ishte i ruajtur nga gabimet dhe fliste veçse atë që i shpallej nga Zoti? Ai nuk fliste nga mendja apo thjesht për të treguar opinionin e tij personal. Kur ai kërcënohte për ndëshkim, ai ndëshkim ishte i sigurt dhe askush nuk mund t'i shpëtonte apo ta ndihmonte që të ruhej. Ai që e refuzon ta pranojë lajmin e sjellë nga Profeti, me justifikimin se ai nuk ka treguar se kur do të ndodhë, është pak të thuhet se është mendjelehtë dhe madje pa mend në kokë. Thuaju atyre, duke i njoftuar rreth kohës se kur do të ndodhë ajo që është e sigurt:

- Thuaj: “Ju ju pret afati i një Dite, që nuk mund të shtyhet për më vonë e as nuk do të shpejtohet që të vijë më parë.” - Për këtë arsye, ruajuni dhe frikësojuni asaj dite. Përgatituni për atë ditë, ashtu siç e meriton ajo të përgatitesh.

Ajetet 31 – 33

31. Dhe ata që nuk besojnë thonë: “Ne nuk kemi për të besuar as në këtë Kur'an dhe as në ndonjë (Libër) që ka ardhur para tij.” Eh sikur veç t'i shihje keqbërësit kur të ndalen para Zotit të tyre dhe t'i kthejnë fjalën (*fajsuese*) njerit-tjerit! Ata që patën qenë të dobët (*e të përbuzur*) do t'u thonë kryeneçëve: **“Sikur të mos ishit ju, ne do të kishim qenë me siguri besimtarë!”**

32. Dhe kryeneçët do t'u thonë atyre që patën qenë të dobët (*e të përbuzur*): “Pse, ne ju penguam nga udhëzimi i drejtë pasi ju pati ardhur? Jo, por ju ishit keqbërës (*dhe rrefuzuat të besoni*).”

33. Ata që patën qenë të dobët (*e të përbuzur*) do t'u thonë kryeneçëve: “Jo, qe dredhia juaj natë e ditë. Ja, ju na urdhëronit të mohonim (*besimin e drejtë në*) Allahun dhe t'i bënim shokë Atij.

Kur ta shohin dënimin ata do ta fshehin (për pak) dëshpërimin e vet. Ne do të vëmë pranga në qafat e atyre që nuk besuan. Ata do të dënohen veçse për atë (të keqe) që kanë bërë.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar na tregon se koha e dënimit ka për të ardhur dhe do të përmbushet atëherë kur Ai të dëshirojë. Në vijim, Ai na përmend gjendjen e këtyre të mjerëve, që kërkojnë përsheptimin e asaj dite. Zoti na tregon gjendjen e tyre kur të qëndrojnë para Tij për të dhënë llogari, si krerët e mohimit ashtu edhe pasuesit e tyre në humbje. Nëse do të shohësh këtë pamje, do të shohësh vërtet një pamje shumë të madhe dhe të frikshme. Ata i flasin dhe mallkojnë njëri tjetrin.

- **Dhe ata që nuk besojnë thonë: “Ne nuk kemi për të besuar as në këtë Kur’an dhe as në ndonjë (Libër) që ka ardhur para tij.”** Eh sikur veç t’i shihje keqbërësit kur të ndalen para Zotit të tyre dhe t’i kthejnë fjalën (fajsuere) njëri-tjerit! **Ata që patën qenë të dobët (e të përbuzur) do t’u thonë kryeneçëve: “Sikur të mos ishit ju, ne do të kishim qenë me siguri besimtarë!”** - Pasuesit u drejtohen prijësve mendjemëdhenj dhe arrogantë dhe u thonë: Sikur të mos ishit ju, ne do të kishim qenë besimtarë! Ishit ju që na penguat nga imani dhe na e zbukurovat mohimin e Zotit. Kështu, ne ju pasuam në rrugën tuaj. Qëllimi i këtyre fjalëve është që të tregojnë se dënimi duhet të ekzekutohet veçse mbi krerët, e jo mbi pasuesit.

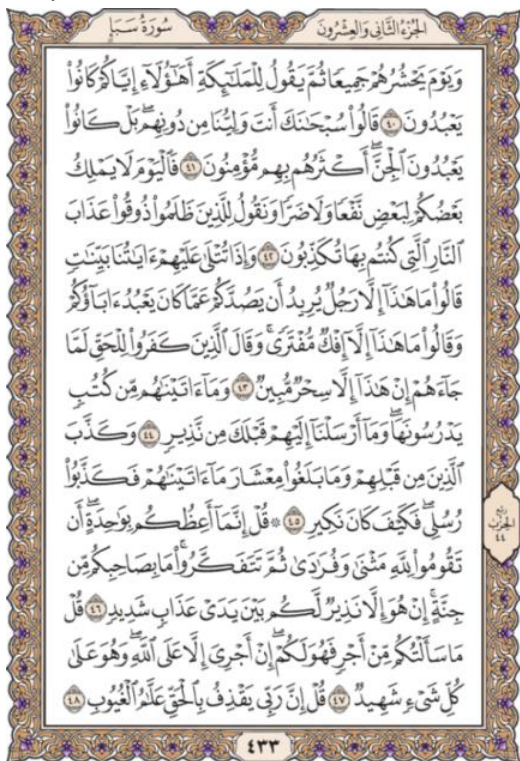
- **Dhe kryeneçët do t’u thonë atyre që patën qenë të dobët (e të përbuzur): “Pse, ne ju penguam nga udhëzimi i drejtë pasi ju pati ardhur?”** - Ata u tregojnë dhe sqarojnë pasuesve se të gjithë ishin pjesmarrës në krim: Mos, vallë, ju detyruam me forcë, që ju të mos pasoni udhëzimin, pasi ai ju paraqit i qartë? Jo, në asnjë mënyrë:

- **Jo, por ju ishit keqbërës (dhe rrefuzuat të besoni)."** - Ishit ju vetë, që zgjodhët të lirë, që të refuzoni besimin. Askush nuk ju

detyroi me forcë për ta bërë diçka të tillë. Edhe pse ne jua zbukuroam rrugën tonë, ne nuk kishim fuqi mbi ju.

- **Ata që patën qenë të dobët (e të përbuzur) do t’u thonë kryeneçëve: “Jo, qe dredhia juaj natë e ditë. Ja, ju na urdhëronit të mohonim (besimin e drejtë në) Allahun dhe t’i bënim shokë Atij.** - Ajo që na mashtrroi dhe na bëri që ju të na devijoni nga rruga e drejtë ishte pikërisht përpjekja juaj e vazhdueshme natë e ditë që të na e zbukuroni të kotën dhe mohimin e Zotit, duke thënë se kjo është e vërteta dhe rruga e logjikshme. Nga ana tjetër, ju e shëmtonit të vërtetën në sytë tanë, duke na treguar se ajo ishte e gabuar dhe jo e logjikshme. Kështu vazhduat me intrigat dhe kurthet tuaja kundër nesh, derisa arritët të na mashtroni dhe të na devijoni nga rruga e drejtë. Megjithatë, të gjitha këto biseda e polemika mes tyre në Zjarr nuk kanë për t’u sjellë ndonjë dobi. Ata thjesht distancohen nga njëri tjetri, shprehin urrejtjen ndaj njëri tjetrit dhe dëshpërimin e madh mes tyre. Për këtë arsye:

- **Kur ta shohin dënimin ata do ta fshehin (për pak) dëshpërimin e vet.** - Atëherë, ata do të heqin dorë nga ato polemika boshe me shpresën e kotë se mund t’i shpëtojnë nga dënimi, pasi tashmë u bëhet e qartë se ata janë fajtorë e nuk do të shpëtojnë nga ndëshkimi. Ata e kuptojnë se janë fajtorë dhe mbushen me dëshpërim. Secili nga ata do të dëshironte sikur të kishte pasuar të vërtetën dhe të kishte braktisur të kotën. Kjo është ajo që fillimisht e fshehin në vetvete, sepse kanë frikë të shfaqin haptaz dhe të turpërohen, duke pranuar padrejtësitë e tyre. Por në momente të tjera gjatë Kijametit dhe në kohën kur do të hynë në Zjarr, ata do ta shfaqin haptaz këtë pendesë dhe keqardhjen për padrejtësitë e tyre, siç thotë i Lartësuar: "Atë ditë, keqbërësi do të kafshojë duart e veta dhe do të thotë: “Oh, i mjeri unë! Sikur të kisha ndjekur udhën e drejtë, së bashku me Profetin!” Ah! I mjeri unë! Sikur të mos e kisha bërë mik aksh njeri! Në të vërtetë, ai më largoi mua prej udhës së drejtë (të Zotit)

Ajetet 34 – 39

34. Sa herë që Ne kemi dërguar Profet në ndonjë vend, pasanikët e tij thoshin: “Ne nuk i besojmë asaj me të cilën jeni dërguar.”.

35. Ata thoshin: “Ne kemi më shumë pasuri e fëmijë (*se sa ju*) dhe kurrë nuk kemi për t'u ndëshkuar.”.

36. Thuaj: “Zoti im ia shton rizkun atij që do dhe ia pakëson atij që do, por shumica e njerëzve nuk e dinë.”.

37. Nuk janë pasuria juaj dhe as fëmijët tuaj që mund t'ju afrojnë te Ne. Afër Nesh janë vetëm ata që besojnë dhe bëjnë punë të mira.”. Këta janë ata që do të shpërblehen shumëfish për veprat e tyre dhe ata janë në banesa të larta, të sigurt (*e të shpëtuar*) nga çdo e keqe.

38. Ndërsa, ata që luftuan kundër Argumenteve Tona, për t'i penguar ato - ata do të dënohen (*në Xhehenem*).

39. Thuaj: “Me të vërtetë, Zoti im është Ai që ia shton rizkun kujt të dojë nga robërit e vet dhe Ai ia pakëson kujt të dojë. Dhe çdo gjë që jepni (*për Hir të Tij*), Ai do ta kompensojë. Ai është më i Miri Furnizues”.

Shpjegimi i ajeteve

- Sa herë që Ne kemi dërguar Profet në ndonjë vend, pasanikët e tij thoshin: “Ne nuk i besojmë asaj me të cilën jeni dërguar.”. - Allahu i Madhëruar na njofton rreth gjendjes së popujve të shkuar, të cilët i mohuan profetët dhe për faktin se gjendja e tyre është e njëjtë me gjendjen e këtyre të sotmëve, që e mohojnë Profetin e fundit, Muhamedin (a.s). Sa herë që Zoti ka dërguar ndonjë profet, pasanikët dhe keqbërësit e atij vendi e kanë mohuar Profetin, të mashtruar e të vetëkënaqur me pasuritë që zotëronin dhe duke treguar mendjemadhësi me ta:

- Ata thoshin: “Ne kemi më shumë pasuri e fëmijë (*sesa ju*)...” - Domethënë, më shumë se ata që ndiqnin të vërtetën.

- dhe kurrë nuk kemi për t'u ndëshkuar. - Ata fillimisht e mohonin ringjalljen dhe pastaj, duke mashtruar dhe të vetëkënaqur,

pasi më pati ardhur (*qartësisht dhe plotësisht*). Shejtani është veçse tradhtar për njeriun." [Furkan 27 – 29]. "Ata do të thonë: “Sikur të kishim dëgjuar dhe pasur mend, ne nuk do të ishim tani ndër banorët e Zjarrit.”. Kështu i pranojnë ata gjynahet e veta. Larg mëshirës qofshin banorët e Zjarrit!" [Mulk 10]. Pastaj i Lartësuari thotë:

- Ne do të vëmë pranga në qafat e atyre që nuk besuan. - Ata prangosen ashtu si një i burgosur, për t'u poshtëruar në burgun e tij. I Madhëruari thotë: "Ata që mohojnë Librin (*Kuranin*) dhe mesazhet që u kemi dhënë të dërguarve Tanë, shpejt do ta kuptojnë të Vërtetën, atëherë, kur zinxhirët t'u shtrëngohen te qafa e të tërhiqen zvarrë, në ujë të valë dhe kur të hidhen në Zjarr." [Gafir 70 – 73].

- Ata do të dënohen veçse për atë (*të keqe*) që kanë bërë. - Ky ndëshkim i rëndë dhe ato zinxhirë poshtërues janë shpërblimi i merituar për atë që kanë bërë, pra, për kufirin, poshtërsitë, mosbindjen ndaj Zotit dhe kalimin e kufijve.

thoshin: Edhe sikur të ringjallemi, Ai që na dha në këtë jetë më shumë pasuri dhe fëmijë, Ai do të na japë edhe andej në ahiret dhe nuk do të na dënojë. Por Allahu tha:

- **Thuaj: “Zoti im ia shton rizkun atij që do dhe ia pakëson atij që do, por shumica e njerëzve nuk e dinë.”.** - Ai u ktheu përgjigje se shtimi ose pakësimi i pasurisë nuk është provë që tregon atë që ju pretendoni. Pasuria është në dorën e Zotit dhe është Ai që e jep sipas dëshirës dhe urtësisë së Tij. Ai ua shton pasurinë ose ua pakëson atë atyre që Ai do.

- **Nuk janë pasuria juaj dhe as fëmijët tuaj që mund t'ju afrojnë te Ne.** - Nuk janë pasuritë dhe fëmijët ata që ju afrojnë tek Zoti dhe ju bëjnë të fitoni kënaqësinë e Tij. Ai që ju afron tek Zoti është besimi tek mesazhi që sollën profetët dhe veprat e mira sipas këtij imani. Këta janë ata të cilëve do t'u shumëfishohet shpërblimi dhjetëfish, shtatëqindfish e shumë më tepër, aq sa vetëm Zoti e di. Për këta, Zoti thotë:

- **Afër Nesh janë vetëm ata që besojnë dhe bëjnë punë të mira.”.** Këta janë ata që do të shpërblehen shumëfish për veprat e tyre dhe ata janë në banesa të larta, të sigurt (e të shpëtuar) nga çdo e keqe. - Ata do të jenë në shtëpitë dhe vendbanimet e larta dhe shumë të mrekullueshme. Ata do të jetojnë në to të qetë e të kënaqur, të sigurt nga çdo vështirësi e vuajtje apo lodhje e pakënaqësi, gjëra të cilat gjithmonë e shoqërojnë njeriun në jetën e dynjasë. Ata do të jenë të lumtur mes kënaqësive dhe mirësive, që sjellin vetëm lumturi e gëzim. Ata janë të sigurt se kurrë nuk do të largohen nga ato mirësi dhe ajo jetë e këndshme, se kurrë nuk do ta provojnë trishtimin, dëshpërimin e vuajtjen, as vdekjen gjumin dhe sëmundjen, as plakjen e lodhjen apo vështirësitë e mundimet.

- **Ndërsa, ata që luftuan kundër Argumenteve Tona, për t'i penguar ato - ata do të dënohen (në Xhehenem).** - Ata që nuk i respektojnë argumentet dhe shenjat e Allahut dhe paturpësisht mendojnë se

Allahu nuk mund t'i ndëshkojë dhe se profetët nuk mund të sjellin argumentet e mrekullitë që këta kërkojnë, për këta mohues dhe refuzues të së vërtetës, Ai thotë: " ata do të dënohen (në Xhehenem)."

- **Thuaj: “Me të vërtetë, Zoti im është Ai që ia shton rizkun kujt të dojë nga robërit e vet dhe Ai ia pakëson kujt të dojë.** - Allahu i Madhëruar e përsërit këtë fakt, duke dashur që të na nxisë për të shpenzuar për të afërmit, për fqinj, të varfërit, jetimët etj.

- **Dhe çdo gjë që jepni (për Hir të Tij), Ai do ta kompensojë. Ai është më i Miri Furnizues”.** - Kurrë të mos mendoni se shpenzimi për hir të Allahut e pakëson pasurinë. Përkundrazi, Allahu ka premtuar se do t'ia zëvendësojë me diçka më të mirë atij që shpenzon për hir të Tij. Ai që ju premtton t'jua zëvendësojë e shtojë pasurinë është pikërisht Ai që ia shton pasurinë atij që Ai do dhe ia pakëson atij që Ai do dhe Ai që është më i miri Furnizues. Kërkojeni pasurinë prej Tij dhe, që të bëhet e mundur shtimi i saj, bëni të gjitha ato vepra që Ai i ka bërë si shkak për të shtuar pasurinë, e për të cilat Ai ju ka urdhëruar.

Ajetet 40 – 42

40. Një Ditë, Ai do ti tubojë të gjithë dhe do t'u thotë melekëve: “Ju ishit ata që këta njerëz ju adhuronin?”

41. Ata do të (melekët) thonë: “I Madhëruar qofsh Ti! Ti je Zoti ynë, dhe ne distancohemi prej tyre. Jo. Por ata adhuronin xhindet dhe shumica e tyre besonin në to”.

42. Kështu, atë ditë ata nuk do të kenë asgjë në dorë t'i bëjnë dobi e as dëm njëri-tjetrit. Dhe keqbërësve do t'u themi: “Shijojeni dënimin e zjarrit - atë që e quanit gënjeshtër!”

Shpjegimi i ajeteve

- **Një Ditë, Ai do ti tubojë të gjithë dhe do t'u thotë melekëve: “Ju ishit ata që këta njerëz ju adhuronin?”** - Kjo do të ndodhë kur Allahu t'i tubojë së bashku, si ata që adhurojnë zota të tjerë veç Allahut, ashtu edhe ata që adhuroheshin, mes të cilëve

edhe melekët, që njerëzit i adhuronin në dynja. Atë ditë, Allahu do t'u thotë melekëve: “Ju ishit ata që këta njerëz ju adhuronin?” Kjo në fakt është një skenë poshtërimi për idhujtarët, edhe pse pyetja u drejtohet melekëve. Pas kësaj pyetjeje, melekët distancohen nga kjo padrejtësi e madhe dhe thonë:

- **Ata do të (melekët) thonë: “I Madhëruar qofsh Ti!** - Ti je i Pastër, i Lavdëruar dhe i Lartësuar nga çdo mangësi dhe nga kjo që shpifin të padrejtët, pra, se Ti paske shokë e partnerë në pushtetin Tënd!

- **Ti je Zoti ynë, dhe ne distancohemi prej tyre.** - Ne jemi nevojtarë për mbrojtjen e kujdesin Tënd për ne. Atëherë, si mund të ftojme të tjerët që të na dedikojnë neve adhurimin?! Është e padrejtë që ne të zgjedhim për veten tonë mbrojtës e kujdestar tjetër veç Teje! Në fakt, këta idhujtarë nuk na adhuronin ne:

- **Jo. Por ata adhuronin xhindet dhe shumica e tyre besonin në to**. - Ata adhuronin shejtanët, të cilët, për t'i devijuar, i urdhëronin të na adhuronin neve ose çdo gjë tjetër veç Allahut. Kështu, ata u bindeshin këtyre shejtanëve dhe pikërisht kjo bindje ishte adhurimi që u përkushtonin. Ibadeti është pikërisht bindje e nënshtrim, sikurse thotë Allahu, duke iu drejtuar të gjithë atyre që adhuronin dikë tjetër veç Tij: "O bijtë e Ademit, a nuk ju pata paralajmëruar që të mos e adhuroni shejtanin, se në të vërtetë ai është armiku juaj i hapur, dhe që të më adhuroni vetëm Mua?! Kjo është rruga e drejtë!" [Ja sin 60]. Pastaj melekët thonë: "...shumica e tyre besonin në to". Ata u besonin xhindëve dhe u nënshtroheshin atyre, sepse *iman* do të thotë që të besosh e ta lidhësh zemrën me diçka, lidhje kjo e cila sjell nënshtrimin dhe bindjen ndaj asaj gjëje. Pasi melekët distancohen prej tyre, Allahu i Madhëruar u thotë melekëve:

- **Kështu, atë ditë ata nuk do të kenë asgjë në dorë t'i bëjnë dobi e as dëm njëri-tjetrit.** - Tashmë nuk ka asnjë

mundësi lidhjeje dhe dobie mes jush. Asnjë dobi nuk mund t'i sillni njëri tjetrit!

- **Dhe keqbërësve do t'u themi: “Shijojeni dënimin e zjarrit - atë që e quanit gënjeshtër!”** - Këto fjalë do t'u thuhesh atyre që bëjnë padrejtësi, duke mohuar mësimin e vërtetë dhe duke bërë gjynahe e paudhësi, kur ata të hyjnë në Zjarr: “Shijoni dënimin e Zjarrit, të cilin e konsideruat gënjeshtër! Tani që hytë në të, ju po e shihni me sytë e ballit atë që e mohoni. Ky është shpërblim i merituar për mohimin tuaj. Ky është ndëshkimi për ato vepra të këqija që ju i kryenit për shkak se nuk besonit. Ju nuk u kujdesët që të ruheshit nga ky ndëshkim nëpërmjet veprave që Zoti ju urdhëroi t'i bënit.

Ajeti 43

43. E, kur atyre u lexohen ajetet Tona të qarta, ata thonë: “Ky është veçse një njeri që dëshiron t'ju shmangë nga ajo që adhuronin prindërit tuaj” dhe: “Ky (Kur'ani) është veçse një gënjeshtër e trilluar!” Dhe, kur u vjen e vërteta, jobsimitarët thonë: “Kjo (feja islame / Kur'ani) është veçse një magji e qartë.”

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Lartësuar na tregon për gjendjen e idhujtarëve kur atyre u lexohen ajetet e qarta të Tij, argumentet e Tij të shfaqura e të dukshme, dhe faktet e Tij të pacenueshme dhe të prera, të cilat afrojnë dhe udhëzojnë rreth çdo të mire dhe të ndalojnë e këshillojnë të ruhesh nga çdo ligësi. Madje, këto fakte dhe argumente e kjo Shpallje e mrekullueshme janë mirësia më e madhe që Zoti u ka dhënë njerëzve dhe dhurata më e çmuar që u ka mbëritur. Ato duhet që të priten dhe respektohen nga krijesat, duke i besuar dhe pohuar si të vërteta të padiskuteshme, sipas të cilave duhet të nënshtrohesh, të jetosh dhe të adhurosh Zotin e gjithësisë dhe t'i dorëzohesh dhe t'i përulesh Atij. Por këta të mjerë bëjnë krejtësisht të kundërtën e kësaj dhe e mohojnë Shpalljet, që Zoti solli përmes profetëve. Ata i fyejnë dhe përdhosin figurën e profetëve, duke thënë për secilin

prej tyre: Ky është veçse një njeri, i cili dëshiron t'ju largojë nga ajo që adhuronin prindërit tuaj. Ky është qëllimi i tij kur ju urdhëron që ta adhuron Allahun si një të vetëm me sinqeritet. Ai synon që ju të braktisni rrugën e të parëve tuaj dhe të mos i respektoni ata. Kështu e refuzojnë të vërtetën, duke dëgjuar fjalët e të humburve dhe nuk pyesin për argumente a fakte të besueshme. Madje, as që i vënë në dyshim fjalën e tyre. Mendoni pak në arsyetimin e këtyre njerëzve të humbur dhe justifikimin e tyre për të mos pranuar të vërtetën që sollën profetët! Profeti i fton në të drejtën, që është e mbështetur me mrekulli, por edhe nga ana e logjikës dhe natyrës së pastër, kurse ata e refuzojnë, sepse të parët e tyre dhe vëllezërit e tyre që janë në të njëjtën rrugë të humbjes nuk e kanë pranuar ftesën e Profetit dhe vazhdojnë në atë rrugë që ishin. Meqë ata nuk e kanë pranuar ftesën e profetëve, - thonë ata, - edhe ne nuk do ta pranojmë. A është kjo një përgjigje që e jep një i mençur? Po të mendosh me kujdes kjo është mënyra që përdorin ata që nuk duan besimin, për të justifikuar refuzimin e ftesës së Zotit për të besuar drejt. Gjithmonë do t'i shohësh se ata paraqesin si argument fjalët dhe arsyetimet e idhujtarëve të hershëm ose filozofëve mosbesimtarë, e grupacioneve të shumta të humbura që e kanë refuzuar të vërtetën. Këta të mjerë mendojnë se, duke qenë se po marrin mendimin e këtyre njerëzve e grupeve të humbura, janë në rregull. Kështu do të vazhdojnë ta refuzojnë të vërtetën ata që nuk e duan atë, duke marrë si shembull të gjitha këto grupacione të humbura, që llogotitin kotësira, thjesht për të refuzuar të vërtetën dhe nuk bëjnë as përpjekjen më të vogël për të medituar rreth saj e për të gjykuar me drejtësi. Pasi këta të mjerë argumentojnë se pasojnë veprat dhe rrugën e të parëve të tyre dhe pretendojnë se është kjo arsyeja pse e refuzojnë të vërtetën, ata vijnë që të shpifin kundër të vërtetës dhe të mbajnë një qëndrim edhe më armiqësor e refuzues ndaj saj. Ata thonë: "Ky (*Kurani*) është veçse një gënjeshtër e

trilluar! Këto janë thjesht një mashtrim e trillim i këtij njeriu. Kjo (*Feja, Kurani*) është veçse magji e qartë!" janë magji e qartë dhe e dukshme, që mund ta dallojë çdokush." Sigurisht, të gjitha këto fjalë janë si një rrugëdalje për të mohuar të vërtetën dhe për të mashtruar dhe manipuluar mendjen e të paditurve. Ata shpifin gënjeshtër për të bërë sa më të lehtë mohimin e të vërtetës.

Ajetet 44 – 46

44. Dhe Ne nuk u kemi dhënë atyre ndonjë libër që të mund ta studionin dhe as nuk dërguam tek ata ndonjë paralajmërues (*profet*) para teje.

45. Edhe të parët e tyre i patën mohuar Shpalljet Tona. Këta (të sotmit) nuk kanë arritur as një të dhjetën e asaj që Ne ua patëm dhënë atyre, e megjithatë i përgënjeshtroan të dërguarit e Mi. A e dini se si ishte dënimi Im!

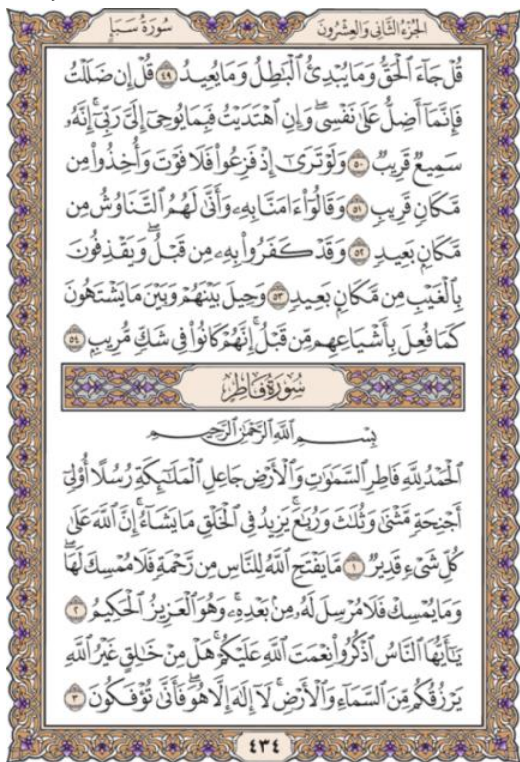
46. Thuaj: "Unë ju këshilloj vetëm me një gjë: Ngrihuni sinqerisht për Allahun, dy nga dy ose një nga një dhe mendoni me kujdes (*që ta kuptoni*) se shoku juaj (*Muhamedi*) nuk është i çmendur! Ai është dërguar ndër ju veç që t'ju paralajmërojë para një dënimi të ashpër."

Shpjegimi i ajeteve

Në ajetet më sipër, Allahu i Madhëruar na tregoi se me çfarë arsyesimesh boshe e refuzojnë të vërtetën ata që nuk e duan besimin. Ato nuk meritojnë të quhen argumente, madje as në nivelin e dyshimeve nuk mund të konsiderohen. Ndërsa në këtë ajet na tregon se ata nuk kanë asnjë bazë ku të mbështeten apo të qëndrojnë, sepse Allahu thotë:

- Dhe Ne nuk u kemi dhënë atyre ndonjë libër që të mund ta studionin... - Ata nuk kanë ndonjë libër, që të jetë si argument me të cilin mund t'u arsyetosh dhe argumentosh. Gjithashtu:

- dhe as nuk dërguam tek ata ndonjë paralajmërues (*profet*) para teje. - Dhe kështu ata të kenë mundësinë që të argumentojnë me fjalët dhe qëndrimet e tij

dhe të refuzojnë ftesën tuaj me arsyetime të drejta. Ata nuk kanë asnjë libër dhe trashëgimi, që të mund të polemizosh me ta me baza të rregullta. Në vijim, Allahu i Lartësuar i frikëson dhe kërcënon ata duke u treguar se çfarë bëri me popujt që mohojnë profetët dhe Shpalljet e dërguara prej Tij. Ai thotë:

- Edhe të parët e tyre i patën mohuar Shpalljet Tona. Këta (të sotmit) nuk kanë arritur as një të dhjetën e asaj që Ne ua patëm dhënë atyre, e megjithatë i përgënjeshtroan të dërguarit e Mi. A e dini se si ishte dënimi Im! - Ata popuj ishin shumë më të fuqishëm e të pushtetshëm se këta që mohuan Muhamedin, dhe kur mohuan profetët e Tij, Allahu i ndëshkoi. Shikoni, o mohues të Profetit, se si ishte ndëshkimi dhe zemërimi Im kundër tyre! Ne ju kemi treguar se si i ndëshkuam ata. Disa i përmbytëm, disa i shkatërruam me një erë që shkatërronte gjithçka, ose edhe me një britmë të vetme. Disa të tjerë i shkatërruam me tërmet e tronditje të madhe, disa duke i përpirë toka

ose duke dërguar ndëshkim me gurë nga qielli. Kini frikë, pra, ju që refuzoni të besoni në Profetin e Zotit dhe Shpalljen e Tij. Mos vazhdoni në refuzimin tuaj, se kështu do ndëshkoheni njëlloj.

- Thuaj: “Unë ju këshilloj vetëm me një gjë: Ngrihuni sinqerisht për Allahun, dy nga dy ose një nga një dhe mendoni me kujdes (që ta kuptoni) se shoku juaj (Muhamedi) nuk është i çmendur! Ai është dërguar ndër ju veç që t’ju paralajmërojë para një dënimi të ashpër.”. - Thuaju, o Profet, këtyre

mohuesve inatçorë, të cilët kanë marrë përsipër që ta hedhin tutje të vërtetën e të shpifin kundër saj: “Unë po ju këshilloj vetëm për një gjë. Unë po ju parashtroj një propozim dhe ju këshilloj që të mendoni me kujdes! Ky është propozim mëse i drejtë, por nuk po ju kërkoj që të ndiqni fjalën time e të lini rrugën tuaj pa pasur fakte. Dua që këtë ta bëni me kujdesin më të madh. Unë po ju kërkoj që, për hir të Allahut, të përkushtoheni sinqerisht dy nga dy ose një nga një, e pastaj të mendoni thellë (që ta kuptoni) se shoku juaj (Muhamedi) nuk është i çmendur. Ai është dërguar ndër ju veç që t’ju paralajmërojë para një dënimi të ashpër.”. Ngrihuni me ambicie e vullnet për të gjetur të vërtetën, me sinqeritet për Zotin e vërtetë. Bëjni këtë në grup, duke studiuar e diskutuar së bashku me objektivitet, pastërti e dëshirë të mirë për të zbuluar të vërtetën. Bëjeni këtë edhe vetëm, pra, çdokush të flasë dhe mendojë vetë, me çiltërsi! Nëse e bëni këtë për hir të Allahut, nëse e vini në përdorim logjikën tuaj për të analizuar gjendjen e këtij Profeti madhështor të dërguar tek ju, do të zbuloni shumë gjëra të mrekullueshme. Ju do të zbuloni se ai nuk është një i çmendur, por se fjalët e tij, gjendja e tij, pamja e tij e cilësitë e tij janë shumë të larta. Ai është një profet besnik, që ju këshillon dhe ju paralajmëron për çdo gjë që ju dëmton dhe ju mëson se si të shpëtoni nga ndëshkimi i dhembshëm. Nëse ata e pranojnë këtë këshillë dhe e përdorin, do ta mësojnë dhe kuptojnë qartë

se kush është Muhamedi (a.s). Pamja dhe gjendja e tij ishte më e mira dhe e përkryera, veprat e tij ishin veprat më të bukura dhe të mira. Ai ishte njeriu më i plotë dhe i përkryer në moralin e tij, në heshtjen e tij dhe qetësinë dhe modestinë e tij. Ai ishte më fisniku dhe më i ploti në logjikën dhe në çdo aspekt të jetës së tij. Pastaj le të mendojnë pak në oratorinë dhe elokuencën e tij të plotë, në fjalët e tij të embla që mbushin çdo zemër me qetësi, prehje dhe iman, dhe që pastron çdo shpirt dhe zemër. Ato nxisin për moralin më të lartë dhe sjelljen më të mirë. Ai gjithmonë ndalonte nga sjelljet e ulta dhe të poshtra. Nëse ai fliste, sytë drejtoheshin tek ai me respekt, vlerësim dhe dashuri. A mund të ndodhte kjo me ndonjë të çmendur dhe të prishur? Çdokush që analizon gjendjen e Muhamedit për të zbuluar a ishte profeti i Zotit apo jo, sido që ta bëjë këtë, i vetëm apo me të tjerë në grup, ka për të arritur në përfundimin e sigurt se ai ishte profet besnik i Allahut, sidomos ata që jetuan në kohën e tij dhe e njohën atë si para, ashtu edhe pas profetësisë së tij.

Ajetet 47 – 49

47. Thuaj “Unë nuk kërkoj ndonjë shpërblim prej jush. Ai le t’ju mbetet juve. Shpërblimi im është vetëm prej Allahut dhe Ai është Dëshmitar për gjithçka”.

48. Thuaj: “Zoti im e sjell të vërtetën dhe Ai është i Gjithëdituri për (të gjitha) të fshehtat.”.

49. Thuaj: “E vërteta ka ardhur, dhe e kota u zhduk pa kthim!”

Shpjegimi i ajeteve

- Thuaj “Unë nuk kërkoj ndonjë shpërblim prej jush. Ai le t’ju mbetet juve. - Edhe ky mund të jetë një nga shkaqet që mund të pengojë njerëzit nga pasimi i atij që të fton drejt së vërtetës. Disa mendojnë se ai do t’u marrë pasuritë atyre që e pasojnë ose ndonjë shpërblim, sepse po i fton në rrugën e drejtë. Por Allahu i Madhëruar u tregon atyre pastërtinë e Profetit nga kjo gjë dhe u thotë: “Unë nuk

kërkoj ndonjë shpërblim prej jush. Ai le t’ju mbetet juve.” Edhe nëse ju mendoni se unë dua ndonjë shpërblim për ftesën time në të vërtetën, unë po dëshmoj që tani që ai le të jetë i juaji.

- Shpërblimi im është vetëm prej Allahut dhe Ai është Dëshmitar për gjithçka”. - Di ja e Tij përfshin çdo gjë. Ai e di se për çfarë po ju ftoj. Nëse unë do të isha gënjeshtar, Ai do të më ndëshkonte me drejtësinë e Tij. Ai, gjithashtu, është mbikëqyrës dhe dëshmitar i të gjitha veprave tuaja dhe ka për t’i shënuar dhe ruajtur ato plotësisht, dhe pastaj do t’ju shpërblejë për to.

- Thuaj: “Zoti im e sjell të vërtetën dhe Ai është i Gjithëdituri për (të gjitha) të fshehtat.”. - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar tregoi fakte të shumta e të prera që tregojnë për të vërtetën dhe për kotësinë e të pavërtetës. Në ajetet në vijim, tregohet se ky ka qenë dhe do të jetë një rregull i pandryshueshëm i Allahut të Madhëruar:

- Thuaj: “E vërteta ka ardhur, dhe e kota u zhduk pa kthim!” - Ai e qartëson të vërtetën dhe i hedh poshtë trillimet dhe arsyetimet e të kotës dhe refuzuesve të besimit të drejtë, në mënyrë që kjo të bëhet mësim për ata që dinë të nxjerrin mësim. Këtu ka shenja të qarta për ata që meditojnë. Ata e shohin se si bien poshtë një e nga një gënjeshttrat e mohuesve të besimit, duke dalë në pah inati, kokëfortësia dhe mashtrimet e tyre. Ndërsa nga ana tjetër, e vërteta del shumë e qartë. Kotësia rrënohet dhe zhduket, dhe kjo ndodh sepse Ai di çdo të fshehtë që e qartëson të vërtetën, duke e pastruar nga çdo dyshim. Ai e di mirë se çfarë e shpartallon të kotën, prandaj dhe ua mëson atë robve të Vet. “E vërteta ka ardhur, dhe e kota u zhduk pa kthim!” E vërteta është shumë e kthjellët. Ajo është e shndritshme si dielli, që ndriçon dhe zbardh gjithçka. E vërteta e imponon pushtetin e saj. Ndërsa e kota zhduket, sepse nuk ka qëndresë e as forcë.

Ajetet 50 – 54

50. Thuaj: “Nëse unë kam humbur, atëherë kjo do të ishte vetëm në dëmin tim, por nëse e kam gjetur të vërtetën, atëherë ajo është me ndihmën e Zotit tim. Ai dëgjon gjithçka dhe është afër.”

51. Eh sikur vetëm t’i shihje ata kur të dridhen nga tmerrri! Ata nuk kanë për të gjetur asnjë shpëtim dhe do të rrembehen prej një vendi të afërt.

52. Dhe ata do të thonë: “Ne besojmë (*tani*) në të (*Kur’anin, Muhamedin*).” Por si mund ta arrijnë ata (*Besimin*) prej këtij vendi (*kaq*) të largët,

53. Kur ata më parë e mohonin (*tërësisht*) atë (*Besimin*) dhe hamendësonin (*se s’ka ringjallje*) duke u endur larg (*së vërtetës*).

54. Dhe ata do të privohen nga ajo që e dëshironin, ashtu sikurse ndodhi më parë me të ngjashmit e tyre. Vërtet, ata ishin plot dyshime e pasiguri.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Madhëruar e qartësoi të vërtetën përmes Shpalljes, që e solli me Profetin e Tij. Ata që e refuzuan këtë të vërtetë, shpifën dhe trilluan mashtrime për Profetin, duke mëtuar se ai ishte i humbur dhe ftonte në kotësira. Megjithatë, Allahu i Lartësuar i njoftoi njerëzit për të vërtetën e sigurt dhe ua solli atë të qartë, duke u treguar se ata janë të pafuqishëm që ta pengojnë dhe luftojnë të vërtetën. Ai i njoftoi ata se shpifjet që mëtojnë se ftesa e Profetit ishte e pavërtetë, nuk kanë për t’u sjellë asnjë dobi. E vërteta do të lartësohet dhe asgjë nuk mund ta pengojë dhe dëmtojë atë. Çdokush do të mund ta nderojë ose dëmtojë vetveten, në varësi të veprave dhe pasimit ose jo të së vërtetës. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar e urdhëroi Profetin t’u thotë njerëzve.

- **Thuaj:** “Nëse unë kam humbur, atëherë kjo do të ishte vetëm në dëmin tim, por nëse e kam gjetur të vërtetën, atëherë ajo është me ndihmën e Zotit tim.” - Profeti është i ruajtur nga devijimi apo humbja, por kjo thuhej si supozim. Pra, “nëse unë devijoj nga e vërteta, atëherë kjo është një humbje dhe devijim personal. Me humbjen

time, unë mund të dëmtoj veçse vetveten, sepse udhëzimi dhe humbja janë në dorën e Zotit dhe prej Atij duhet kërkuar. Dhe nëse jam në udhë të drejtë, kjo nuk është merita ime dhe as forca ime. Udhëzimi dhe forca ime vjen veçse nga një gjë: me ndihmën e Zotit tim. Shpallja e Zotit është lënda e udhëzimit tim, dhe kështu duhet të jetë edhe për të tjerët. Udhëzimi dhe humbja varen nga ndjekja e rrugës së drejtë dhe nuk duhen lidhur me personin e dikujt dhe me faktin a është ai i udhëzuar apo i humbur. Nëse ndjek rrugën e drejtë, atëherë je i udhëzuar, e nëse jo, atëherë je i humbur.

- **Ai dëgjon gjithçka dhe është afër.** - Allahu dëgjon të gjitha fjalët dhe zërat e njerëzve. Ai është afër dhe e dëgjon atë që i lutet, që e adhuron, që i kërkon udhëzimin në rrugën e drejtë dhe synon kënaqësinë e Tij. Për këtë arsye, Allahu e di mirë se kë udhëzon në rrugën e drejtë.

- **Eh sikur vetëm t’i shihje ata kur të dridhen nga tmerrri! Ata nuk kanë për të gjetur asnjë shpëtim dhe do të rrembehen prej një vendi të afërt.** - Shumë e frikshme është pamja e atyre që mohojnë të dërguarit, kur ata të shohin me sytë e tyre dënimin e Allahut dhe atë për të cilën i njoftuan të dërguarit. Ai është momenti kur mbi ata fillon të ekzekutohet ndëshkimi dhe ata nuk gjejnë asnjë rrugë shpëtimi e largimi. Allahu thotë: “...rrembehen prej një vendi të afërt!” Domethënë, ai vend nga i cili do të rrembehen dhe do të ndëshkohen nuk është larg nga vendi i dënimit, por është afër. Kështu, ata do të rrembehen dhe hidhen në zjarr.

- **Dhe ata do të thonë:** “Ne besojmë (*tani*) në të (*Kur’anin, Muhamedin*).” Por si mund ta arrijnë ata (*Besimin*) prej këtij vendi (*kaq*) të largët, - Tani e besojmë Allahun dhe gjithçka që më parë e mohonim dhe e konsideronim si gënjeshtër. Por çfarë mundësie kanë tani ata të mjerë që të përqafojnë imanin e pastër?! Tashmë kjo është diçka e pamundur. Nëse do të kishin besuar në dynja, besimi i tyre do të ishte i

pranuar, por ata refuzuan të besonin në dynja, prandaj tani do të hidhen në Zjarr.

- **Kur ata më parë e mohonin (tërësisht) atë (Besimin) dhe hamendësonin (se s'ka ringjallje) duke u endur larg (së vërtetës).**

- Në jetën e dynjasë, ata e mohonin të vërtetën, duke u përpjekur ta shuanin dritën e saj nëpërmjet të kotës. Por kjo ishte diçka e kotë dhe nuk u sollli dobi. Ata nuk mund t'ia arrinin qëllimit, ashtu sikurse ai që godet me shigjetë prej së largu që nuk e qëllon dot shënjestrën që do. Edhe në jetën e kësaj dynjaje, e kota mund të shfaqet dhe të mbizotërojë veçse në rastet kur e vërteta zbehet dhe dobësohet, por kur e vërteta shkëlqen dhe shfaqet, atëherë kotësia zhduket dhe errësira e saj largohet.

Ajeti 54

55. Ata do të privohen nga ajo që e dëshironin, ashtu sikurse ndodhi më parë me të ngjashmit e tyre. Vërtet, ata ishin plot dyshime e pasiguri.

Shpjegimi i ajetit

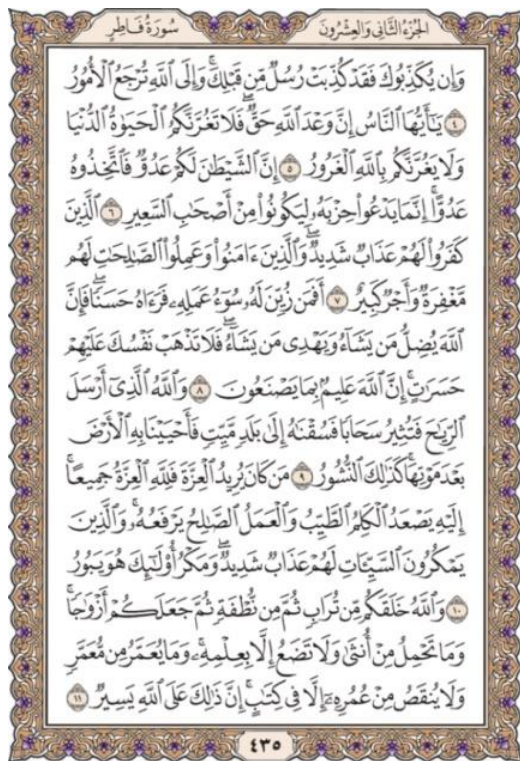
- **Dhe ata do të privohen nga ajo që e dëshironin,...** - Tashmë u janë larguar kënaqësitë e kësaj dynjaje, dëshirat, pasuritë, përjetimet, fëmijët, shërbëtorët dhe ushtritë e tyre. Tashmë janë të vetmuar dhe do të dalin para Zotit veçse me veprat e tyre. Çdokush do të dalë para Zotit i vetmuar ashtu siç Zoti e krijoi, dhe do të lerë pas gjithçka që zotëron.

- **ashtu sikurse ndodhi më parë me të ngjashmit e tyre.** - Kështu ka ndodhur me gjithë brezat që kanë kaluar, kur atyre u zbriti vdekja dhe shkatërrimi. Ata u privuan nga të gjitha kënaqësitë e kësaj dynjaje.

- **Vërtet, ata ishin plot dyshime e pasiguri.** - Zemrat e tyre ishin të mbushura me pasiguri dhe dyshime të shumta, prandaj besimi nuk hynte në to dhe ata nuk u nënshtruan kur dëgjuan udhëzimin dhe kur u paralajmëruan nga Zoti.

Këtu përfundon edhe tefsiri i sures Seb'e.

Allahut i qoftë lavdërimi e mirësitë dhe vetëm prej Tij vjen ndihma! Vetëm Atij i

Jemë mbështetur dhe vetëm me Të e kemi lidhur zemrën me besim të plotë.

Surja 35: Fatir (mekase) 45 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 2

1. I lavdëruar qoftë Allahu, Krijuesi i qiejve e i tokës (nga asgjëja), i Cili i bëri melekët të dërguar me nga dy, tre dhe katër palë krahë. Ai shton në krijim çfarë të dojë. Me të vërtetë, Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka.

2. Atë që Allahu ua dhuron njerëzve nga Mëshira e Tij, askush nuk mund ta pengojë e atë (mirësi) që Ai e ndal, askush përveç Tij nuk mund ta japë; Ai është Ngadhënjimtari, i Gjithëdituri.

Shpjegimi i ajeteve

- **I lavdëruar qoftë Allahu, Krijuesi i qiejve e i tokës (nga asgjëja),** - Allahu i Lartësuar e lavdëron veten e Vet për krijimin e qiejve dhe të tokës dhe të çdo krijese në to. Ai e lavdëron veten sepse ky krijim madhështor tregon për pushtetin e Tij të gjerë, sundimin e Tij gjithëpërfshirës, për

mëshirën e Tij të pashembullt, për urtësinë e Tij të paanë e diturinë e Tij të pafund. Pasi përmendi faktin që Ai është Krijuesi i gjithçkaje, vijoi të përmendë edhe çështjet e tjera plotësuese, që janë domosdoshmëri për krijesat:

- i Cili i bëri melekët të dërguar me nga dy, tre dhe katër palë krahë. - Melekët e Zotit janë zbatuesit e urdhrave të Tij të krijimit dhe të përkujdesit për krijesat. Ata janë të ngarkuarit e Zotit për trasmetimin e urdhresave dhe ligjeve të Tij fetare. Vërej me kujdes kur Allahu thotë: "... i Cili i bëri melekët të dërguar..." Kjo fjali i përfshin të gjithë melekët e Zotit, gjë që tregon se të gjithë melekët e Zotit janë rob të bindur dhe të nënshtruar ndaj Tij. Duke përshtuar melekët, Allahu i Madhëruar thotë: "... nuk e kundërshtojnë Allahun për asgjë që Ai i urdhëron. Ata zbatojnë gjithçka për të cilën urdhërohen." [Tahrim 6]. Duke qenë se melekët përbushin urdhrat e Tij, Allahu i Madhëruar përmend forcën e tyre të madhe, shpejtësinë dhe saktësinë e përbushjes së detyrave të tyre. Ai na tregon se i ka bërë melekët: "...me nga dy, tre dhe katër palë krahë", që të fluturojnë me shpejtësi në zbatimin e detyrave të Zotit. Ai i ka bërë ata me dy, tre dhe katër palë krahë, sipas urtësisë së Tij.

- Ai shton në krijim çfarë të dojë. Me të vërtetë, Allahu është i Plotfuqishëm për gjithçka. - Allahu i Madhëruar veçon disa krijesa nga disa të tjera me cilësi të spikatura, për shembull, me forcë të madhe ose bukuri, me gjymtyrë të shtuara më shumë nga e zakonshmja, me zë të bukur që të mahnit etj.

- Atë që Allahu ua dhuron njerëzve nga Mëshira e Tij, askush nuk mund ta pengojë e atë (mirësi) që Ai e ndal, askush përveç Tij nuk mund ta japë; - Çdo gjë që Ai e dëshiron mund ta realizojë dhe askush nuk mund ta pengojë Atë. Nga këto çështje janë edhe shtesat dhe ndryshimet që Ai bën në disa nga krijesat e Tij. Në vijim, Allahu i Lartësuar na tregon për faktin se Ai është i vetmi që përkujdeset dhe rregullon çështjet

e krijesave, që jep dhe privon, ashtu siç e kërkon urtësia e Tij. Ai thotë:

- Ai është Ngadhënjimtari, i Gjithëdituri. -Kjo është një nxitje për ta lidhur zemrën veçse me Allahun e Madhëruar dhe që t'i shprehësh Atij varfërinë dhe nevojën e madhe, në të gjitha aspektet. Vetëm Atij t'i përgjeroresh dhe t'i lutesh dhe vetëm Atij t'i frikësoresh dhe tek Ai të shpresosh. Ai është Ngadhënjimtari i Plotfuqishëm, që ka nënshtruar çdo krijesë. Ai është i Urti, që çdo gjë e vendos në vendin e vet dhe i jep atë që meriton.

Ajetet 3 – 4

3. O njerëz! Kujtoni me mirënjohje të mirat e Allahut për ju! A ka ndonjë zot tjetër që ju furnizon ju nga qielli e nga toka? Nuk ka zot tjetër (që e meriton adhurimin) përveç Tij. Atëherë si po largoheni nga e vërteta?

4. Dhe nëse ata të mohojnë ty, dije se edhe të dërguarit para teje janë mohuar. Por, vetëm te Allahu do të kthehen (për gjykim) të gjitha çështjet.

Shpjegimi i ajeteve

- O njerëz! Kujtoni me mirënjohje të mirat e Allahut për ju! - Allahu i Lartësuar i urdhëron të gjithë njerëzit që të kujtojnë mirësitë dhe begatitë e shumta që Ai u ka dhuruar. Ky është një urdhër që përfshin jo vetëm kujtimin dhe përmendjen e mirësive me fjalë, duke e lavdëruar Allahun që ua ka dhuruar, por edhe me zemër dhe trup, duke ndier mirënjohje dhe duke e lavdëruar përmes nënshtrimit dhe të jetuarit sipas urdhresave të Tij. Kur njeriu kujton mirësitë e Zotit, nxit tek ai mirënjohjen dhe dashurinë për Atë. Në vijim, Allahu përmend disa mirësi që konsiderohen si themelore: krijimin dhe furnizimin me mirësitë e domosdoshme për krijesën. Ai thotë:

- A ka ndonjë zot tjetër që ju furnizon ju nga qielli e nga toka? - Duke qenë se nuk ka asnjë zot tjetër veç Allahut, që i krijon dhe furnizon krijesat nga qielli dhe Toka, atëherë nga kjo del si përfundim se Allahu është Ai që meriton adhurimin e krijesave,

dhe nënshtrimin e plotë të tyre ndaj Tij. Për këtë arsye:

- Nuk ka zot tjetër (që e meriton adhurimin) **përveç Tij. Atëherë si po largoheni nga e vërteta?** - Si mund ta lejoni veten të largoheni nga adhurimi i Atij që është Krijuesi dhe Furnizuesi i vetëm, dhe t'i nënshtroni asaj që është krijesë nevojtare, e cila gjithashtu ka nevojë për Zotin?!

- Dhe nëse ata të mohojnë ty, dije se edhe të dërguarit para teje janë mohuar. - Nëse të mohojnë ty, o Profet, atëherë mendohu pak për profetët para teje dhe le të jenë ata si shembull për ty. Dije se:

- Por, vetëm te Allahu do të kthehen (për gjykim) të gjitha çështjet. - Kështu ka qenë dhe do të jetë gjithmonë: Allahu i shkatërron mohuesit dhe kundërshtarët e profetëve dhe u dhuron fitoren profetëve dhe besimtarëve të tyre të denjë dhe të singertë.

Ajetet 5 – 7

5. O njerëz! Nuk ka dyshim se premtimi i Allahut është i vërtetë. Prandaj mos lejoni që t'ju mashrojë jeta e kësaj bote dhe mos lejoni që Kryemashtruesi (shejtani) t'ju largojë nga Allahu (me mashtrimet e tij).

6. Shejtani është armiku juaj. Prandaj edhe ju konsiderojeni si armik! Ai i fton ithtarët e vet, për t'i bërë banorë të zjarrit.

7. Ata që mohuan (Allahun) do të kenë një dënim të ashpër kurse ata që besuan dhe bënë vepra të mira, do të kenë falje (të gjynaheve) dhe shpërblim të madh.

Shpjegimi i ajeteve

- O njerëz! Nuk ka dyshim se premtimi i Allahut është i vërtetë. - Premtimi i Allahut se do t'ju ringjallë për t'ju shpërblyer ose ndëshkuar për veprat tuaja është i vërtetë dhe të mos kini asnjë dyshim për këtë! Kurrë të mos dyshoni për këtë të vërtetë, për të cilën kanë ardhur të qarta të gjitha argumentet logjike dhe tekstuale nga Zoti, në të gjitha Shpalljet që ka zbritur në tokë. Atëherë, duke qenë se kjo është diçka

e vërtetë dhe premtimi i Zotit i sigurt, ju duhet të përgatiteni seriozisht për atë ditë. Koha është gjëja më e vyer, të cilën duhet ta mbushim me vepra të mira dhe nuk duhet të lejoni që për këtë t'ju pengojë askush:

- Prandaj mos lejoni që t'ju mashrojë jeta e kësaj bote... - Mos u mashtroni nga jeta e dynjasë, me kënaqësitë, stolitë dhe bukuritë e saj, dhe kjo t'ju shmangë nga qëllimi përse Zoti ju krijoi.

- ...dhe mos lejoni që Kryemashtruesi (shejtani) t'ju largojë nga Allahu (me mashtrimet e tij). - Mos ndiqni hapat e shejtanit të mallkuar dhe mos bini pre e kurtheve të tij! Shejtani është mashtrues i madh dhe armiku juaj real. Për këtë arsye, si të tillë konsiderojeni atë!

- Shejtani është armiku juaj. Prandaj edhe ju konsiderojeni si armik! - Asnjëherë mos e harroni armiqësinë që Ai fsheh në vete kundër jush dhe asnjëherë mos e shpërfillni luftën me të, në çdo çast të jetës suaj. Ai ju sheh ju dhe ju nuk e shihni. Ai gjithmonë është në gatishmëri, që t'ju dëmtojë dhe largojë nga Zoti juaj.

- Ai i fton ithtarët e vet, për t'i bërë banorë të zjarrit. - Ky është qëllimi i tij për ata që e pasojnë. Ai synon t'i poshtërojë ata me dënimin më të ulët, nënçmues dhe të rëndë. Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon se njerëzit ndahen në dy grupe, në varësi të bindjes ndaj shejtanit dhe pasimit të rrugës së tij, dhe na tregon, gjithashtu, edhe shpërblimin e tyre. Ai thotë:

- Ata që mohuan (Allahun) do të kenë një dënim të ashpër... - Këta e refuzojnë me forcë besimin e pastër, në të cilin ftuan profetët dhe e qartësuan plotësisht përmes Shpalljes. Për këta të mjerë, Allahu thotë që: "...do të kenë një dënim të ashpër." Ai është një dënim shumë i rëndë, të cilin ata do ta përjetojnë në zjarrin e Xhehenemit, ku do të jenë përgjithmonë. Ndryshe është gjendja e besimtarëve:

- ... kurse ata që besuan dhe bënë vepra të mira, do të kenë falje (të gjynaheve) dhe shpërblim të madh. - Këta besojnë me zemrat e tyre gjithçka që Zoti urdhëron që

të besohet. Përveç që besojnë me zemër, ata bëjnë vepra të mira, vepra në të cilat i fton imani i tyre, dhe jetojnë sipas këtij imani. Ata bënë vepra 'të mira' dhe përmirësuese të gjendjeve të tyre. Për këta fatlumë, Allahu thotë që: "... do të kenë falje (të gjynaheve) dhe shpërblim të madh.". A do t'u mbulohen dhe fshihen gjynahet e tyre, gjë kjo e cila do të thotë se janë të sigurt dhe të shpëtuar nga gjurmët e këqija të gjynaheve dhe dënimit që ato sjellin. Ata do të kenë edhe një shpërblim të madh dhe do të realizojnë gjithçka që synojnë.

Ajeti 8

8. Atëherë a është i njëjtë ai të cilin e joshin veprat e keqia dhe i sheh ato si të mira me atë, që e sheh qartë të vërtetën? Allahu e lë në humbje atë që dëshiron dhe e udhëzon atë që dëshiron. Prandaj ti mos u dëshpëro për ta! Allahu e di mirë atë që bëjnë ata.

Shpjegimi i ajetit

- **Atëherë a është i njëjtë ai të cilin e joshin veprat e keqia dhe i sheh ato si të mira me atë, që e sheh qartë të vërtetën?** - A mund të jetë njëlloj me besimtarin e mirë dhe të udhëzuar drejt dikush të cilit i duket e mirë puna e keqe? Atij i është vënë pas shejtani i mallkuar, që ia zbukuron veprat e këqija dhe të poshtra. Ndërsa besimtarin e sinqertë e ka udhëzuar Allahu i Madhëruar në rrugën e drejtë dhe në fenë e Tij të pastër. A mund të jenë njëlloj këta dy lloj njerëzish? I pari bën vepra të këqija dhe i sheh si të mira, e sheh ë vërtetën si kotësi dhe kotësinë e sheh si të vërtetë. I dyti punon bën vepra të mira dhe e sheh të vërtetën të qartë dhe të pastër ashtu siç është. Mësojeni se këta nuk janë kurrsesi njëlloj dhe dijeni se udhëzimi dhe humbja janë në dorën e Allahut të Lartësuar:

- **Allahu e lë në humbje atë që dëshiron dhe e udhëzon atë që dëshiron. Prandaj ti mos u dëshpëro për ta!** - Për këtë arsye, mos u shqetëso e dëshpëro për ata të humbur nga rruga e drejtë, të cilëve shejtani i mallkuar ua zbukuroi ligësitë dhe i largoi nga e mira. Dije se në dorën tënde është

thjesht kumtimi i qartë i Shpalljes. Ti nuk mund t'i bësh zemrat që të pranojnë të vërtetën dhe as mund të krijosh iman në zemrat e tyre. Allahu është Ai që e bën këtë dhe që do t'i shpërblejë secilin për veprat e bëra.

- **Allahu e di mirë atë që bëjnë ata.** - Për këtë arsye, Ai udhëzon në rrugën e drejtë atë që Ai dëshiron dhe gjykon me urtësinë e Tij.

Ajeti 9

9. Është Allahu Ai që i lëshon erërat të cilat formojnë retë (plot ujë) dhe Ne i drejtojmë ato në një vend të vdekur (të thatë) dhe e ngjallim tokën pasi është shkretuar. Ja, kështu do të jetë edhe Ringjallja.

Shpjegimi i ajetit

- **Është Allahu Ai që i lëshon erërat të cilat formojnë retë (plot ujë)** - Allahu i Madhëruar na tregon për bamirësinë e Tij të gjerë dhe për pushtetin e Tij absolut mbi gjithçka. Allahu na tregon se është Ai: "...që i lëshon erërat, të cilat formojnë retë (plot ujë)." Kështu, Allahu e lëshon shiun dhe jetën mbi një vend të thatë dhe e ngjall, pasi ka vdekur.

- **dhe Ne i drejtojmë ato në një vend të vdekur (të thatë) dhe e ngjallim tokën pasi është shkretuar. Ja, kështu do të jetë edhe Ringjallja.** - Kështu marrin jetë vendet dhe krijesat, ushqehen kafshët dhe përhapen begatitë dhe mirësitë ndër njerëz. Pikërisht kështu siç e ngjall tokën e shkretuar, po ashtu do t'i ngjallë të vdekurit nga varret e tyre, edhe pasi të jenë tretur e zhdukur në tokë. Allahu i Madhëruar ka për të zbritur atë ditë një shi nga qielli dhe trupat do të ribëhen, kurse shpirtrat do të rikthehen në ato trupa, për të dalë të gjallë mbi tokë. Të gjithë do të dalin të gjallë për të qëndruar para Zotit, i Cili ka për të gjykuar me drejtësinë e Tij.

Ajeti 10

10. Kush dëshiron krenarinë (le ta dijë se), e tërë krenaria i takon Allahut (pra, vetëm prej Tij le ta kërkojë)! Tek Ai ngjiten (të gjitha) fjalët e mira. Është Ai

që i ngre lart punët e mira. Ata që kurdisin komplete të së keqes, ata do të kenë një dënim të rëndë dhe kompletet e tyre do të dështojnë.

Shpjegimi i ajetit

- **Kush dëshiron krenarinë (le ta dijë se), e tërë krenaria i takon Allahut (pra, vetëm prej Tij le ta kërkojë)!** - Ti që kërkon krenarinë, kërkoje atë prej Atij, në dorë të të Cilit është e gjithë krenaria. Krenaria mund të arrihet veçse nëpërmjet adhurimit dhe bindjes ndaj Tij. Në këtë ajet, Allahu i Lartësuar e sqaron më hollësisht adhurimin dhe mënyrat e shprehjes së tij, kur thotë:

- **Tek Ai ngjiten (të gjitha) fjalët e mira. Është Ai që i ngre lart punët e mira.** -

Adhurime nëpërmjet të cilave arrihet krenaria janë edhe ato që Allahu i Lartësuar i ka quajtur “*el kelimut-taj-jibu*”, pra, fjalët e mira. Këtu bëjnë pjesë: leximi i Kuranit, i traditës profetike, dijës së dobishme, tesbiû, falënderimi dhe mirënjohja ndaj Allahut me fjalë, madhërimi i Allahut nëpërmjet shehadetit dhe çdo fjalë e mirë dhe e dobishme. Këto fjalë të mira ngrihen lart dhe paraqiten tek i Lartësuar. Nëse janë të singerta, Allahu i Lartësuar i përmend përmendësit e Tij në Vetën e Vet dhe mes melekëve në qiell. Gjithashtu, adhurime janë edhe ato që Allahu i Lartësuar i quan *el amelûs-salîh* - vepra të mira të zemrës dhe të gjymtyrëve, të cilat është po Allahu i Lartësuar që i ngre lart, i vlerëson dhe i shpërblen me bujarinë e Tij. Ky është njëri nga kuptimet e ajetit. Në fjalinë: “Edhe veprat e mira, është Ai që i ngre lart”, kundrinori i drejtë janë “veprat e mira”, ndërsa kryefjala është “Ai”, pra, Allahu i Lartësuar. Ndërsa kuptimi tjetër vjen në këtë mënyrë: “Tek Ai ngjiten fjalët e mira. Ndërsa është puna e mirë ajo që e ngre fjalën e mirë (lart tek Allahu).” Ajo që ngrihet lart (kundrinori i drejtë) është “fjala e mirë”. Ndërsa ajo që e ngre lart fjalën e mirë dhe e bën atë të pranuar dhe të dashur tek i Lartësuar është (kryefjala) “puna e mirë”. Kështu, vetëm fjalët e mira të vërtetuara dhe të konkretizuara nga veprat e

mira dhe të singerta për Allahun, janë ato që ngjiten tek i Lartësuar. Atij që nuk bën vepra të mira, nuk i ngjiten dhe paraqiten as fjalët tek i Lartësuar, dhe kështu ai nuk mund të jetë i përmendur prej të Madhërishmit mes melekëve në qiell. Është shumë qartë se vetëm nëpërmjet veprave të singerta dhe fjalëve të mira mund të arrihet krenaria e kërkuar dhe çdo e mirë e dynjasë dhe e ahiretit. Ndërsa veprat e këqija sjellin plotësisht të kundërtën. I Lartësuar thotë:

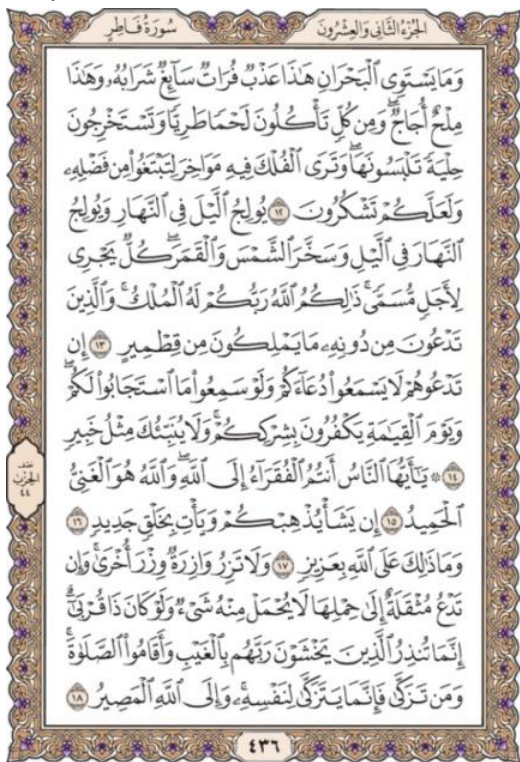
- **Ata që kurdisin komplete të së keqes, ata do të kenë një dënim të rëndë dhe kompletet e tyre do të dështojnë.** - Vepërkëqijtë, përmes dredhive, kërkojnë krenarinë dhe arritjen e qëllimeve të tyre. Por dredhitë e tyre, në vend që t'u japin atë që kërkojnë, u kthehen kundër dhe godasin pikërisht thurësit e tyre. Nëse kërkojnë krenarinë nëpërmjet kurtheve dhe dredhive, ata do të përfitojnë veçse poshtërimin, dëshpërimin dhe humbjen. Ata do të poshtërohen dhe ndëshkohen rëndë. Asgjë nga kurthet e tyre nuk do të mund t'i shpëtojë dhe mbrojtë. Ato do të shkatërrohen dhe do të zhduken pa lënë gjurmë.

Ajeti 11

11. Allahu ju krijoi prej dheu, pastaj prej një pike uji (sperme) e pastaj ju bëri çift. Çdo femër mbetet shtatzanë dhe lind veçse me dijen e Tij. Askujt nuk i jepet të jetojë gjatë ose t'i shkurtohet jeta, pa qenë kjo e shënuar në Libër (Leuhi Mahfudh). Dhe kjo është e lehtë për Allahun.”

Shpjegimi i ajetit

- **Allahu ju krijoi prej dheu, pastaj prej një pike uji (sperme) e pastaj ju bëri çift. Çdo femër mbetet shtatzanë dhe lind veçse me dijen e Tij.** - Allahu i Lavdëruar na kujton krijimin e llojit njerëzor dhe kalimin e tij nga një fazë në një fazë tjetër, duke filluar nga një pikë uji, e pastaj i bëri çift. Kështu, Ai ju bën të kaloni fazë pas faze, derisa vjen në fazën kur ju lidh në marrëdhënie të ngushtë bashkëshortore mes burrit dhe gruas. Në fakt, me këtë bashkim synohet lënia e pasardhësve. Por, sidoqoftë,

edhe pse martesë është një sebp që e bën të mundur këtë synim, prapëseprapë kjo mund të ndodhë veçse me caktimin dhe dëshirën e Allahut të Madhëruar. Për këtë arsye, Ai thotë: "Çdo femër mbetet shtatzënë dhe lind veçse me dijen e Tij." Po kështu, edhe të gjitha fazat e tjera nëpër të cilat kalon njeriu janë me caktimin dhe lejen e Allahut dhe me urdhrin e Tij. Ai thotë:

- **Askujt nuk i jepet të jetojë gjatë ose t'i shkurtohet jeta, pa qenë kjo e shënuar në Libër (Leuhi Mahfudh).** - Ai që jeton gjatë, jeton me dijen, lejen e caktimin e Zotit. Edhe nëse dikujt i shkurtohet jeta, për shkak të atyre shkaqeve që Zoti i ka bërë të tilla, kjo ndodh sërish me diturinë e Zotit. Ndër shkaqet që shkutojnë jetën, Profeti ka përmendur zinanë (marrëdhëniet jashtëmartesore), padrejtësinë ndaj prindërve, ndërprerjen e lidhjeve farefisnore e të tjera vepra të ngjashme. Me fjalë të tjera jetëgjatësia ose shkurtimi i saj, me shkak apo pa shkak qoftë, të gjitha rastet janë në dorë të Allahut dhe ndodhin me dijen e Tij. Madje, të gjitha këto Ai i ka

shënuar në një libër. Në këtë libër janë shënuar të gjitha sa i ndodhin robrit në jetën e tij, në të gjitha kohët.

- **dhe kjo është e lehtë për Allahun.** - Dituria e Tij gjithëpërfshirëse e fjalëve e veprave të robve, shkrimi i të gjitha atyre në libër, ringjallja e tyre pas vdekjes, të gjitha janë të thjeshta për Allahun e Madhëruar. Në këto ajete, Allahu i Lartësuar na tregon disa argumente logjike për vërtetësinë e ringjalljes. Kështu, Ai tregon se si e ngjall tokën pas vdekjes e shkretimit të saj. Ai që e ringjall tokën pasi është shkretuar, Ai ka për t'i ringjallur edhe njerëzit pas vdekjes së tyre. Po kështu, Allahu i Madhëruar përmend faktin se si Ai e bën njeriun që të kalojë nga një fazë në një tjetër. Ai që e krijoi njeriun nga dheu, dhe pastaj e bëri që të kalojë nga një fazë në një tjetër, Ai është i plotpushtetshëm që ta risjellë në jetë ashtu siç ka qenë, dhe kjo është e lehtë për Të. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar përmendi faktin se dituria e Tij ka përfshirë çdo pjesë të gjithësisë, qoftë asaj qiellore, qoftë asaj tokësore, qoftë gjërat e imta e të padukshme, qoftë ato të mëdha e gjigande. Ai është i Gjithëditur për ato gjëra që fshihen brenda gjoksit dhe për embrionet e krijuar brenda barkut të nënave. Allahu i Madhëruar është i Gjithëditur edhe për kohën e jetës së krijesave, për shtimin e pakësimin e saj. Të gjitha këto Ai i ka shkruar në një libër. Kur të gjitha këto çështje janë të thjeshta për Të, atëherë vlen të thuhet me bindje se rikrijimi i krijesave e rikthimi i tyre në jetë është më i thjeshtë për Të. I lavdëruar qoftë Allahu, mirësitë e të Cilit janë të shumta e të panumërta. I lavdëruar dhe madhëruar qoftë Ai, që i njoftoi robërit e Tij për çdo mirësi dhe çdo gjë që rregullon çështjet e tyre, të dynjasë dhe të ahiretit!

Ajetet 12 – 14

12. Nuk janë njëloj dy dete - ky është i ëmbël, i pijshëm dhe i këndshëm dhe ky tjetri është i kripur dhe i hidhur. Prej tyre ju (nxirrni e) hani mish të njomë e të freskët dhe nxirrni edhe stoli, që i mbani

si zbukurime. Dhe ti i sheh anijet se si çajnë dallgët zhurmshëm, që ju të mund të kërkoni nga të mirat e Tij dhe të bëheni mirënjohës.

13. Është Allahu Ai që e fut natën te Dita dhe Ditën te Nata (*duke shkurtuar herë njëherë e herë tjetrën*) dhe i ka nënshtuar Diellin dhe Hënën që lëvizin sipas një afati të caktuar. Ky është Allahu, Zoti juaj dhe vetëm Atij i takon i gjithë Sundimi. Dhe ata që ju u luteni përveç Atij, nuk posedojnë as një cipë të hollë (*si ajo e farës së hurmës*).

14. Nëse u luteni atyre, ata nuk e dëgjojnë lutjen tuaj; por, edhe sikur ta dëgjonin, ata nuk mund t'i përgjigjen (*lutjes suaj*). Në Ditën e Kijametit, ata do ta mohojnë adhurimin tuaj. Dhe askush nuk mund të ta thotë ty (*o njeri*), të vërtetën, siç ta thotë Ai, që është i Gjithëditur.”

Shpjegimi i ajeteve

- Nuk janë njëlloj dy dete - ky është i ëmbël, i pijshëm dhe i këndshëm dhe ky tjetri është i kripur dhe i hidhur. - Allahu i Lartësuar na njofton rreth pushtetit, urtësisë dhe mëshirës së Tij të pashembullt. Ai i bëri detet dhe lumenjtë si dy mirësi të jashtëzakonshme në dobi të botës tokësore. Ai i dha secilit prej tyre veçori. Urtësia e kërkoi që lumenjtë të kenë ujë të ëmbël, që të mund të përdoret për të pirë e për të vaditur bimësinë. Pinë gjallesat dhe vaditen të mbjellat. Ndërsa detin e bëri të kripur, që të mos priset ajri që rrethon tokën nga era e atyre që ngordhin në det, Gjithashtu, uji i detit është ujë që rri në një vend dhe nuk lëviz dhe krija e bën që të mos marrë erë të keqe. Në këtë mënyrë, kafshët që jetojnë në det janë të shijshme dhe të mira. Përveç këtyre, ka edhe shumë mirësi të tjera, që janë të pamundura pa këtë rregull të vendosur nga Zoti. Nga të dyja llojet e ujërave, si ato të kripura, ashtu edhe ato të ëmbla:

- Prej tyre ju (*nxirrni e*) hani mish të njomë e të freskët dhe nxirrni edhe stoli, që i mbani si zbukurime. Dhe ti i sheh

anijet se si çajnë dallgët zhurmshëm, që ju të mund të kërkoni nga të mirat e Tij dhe të bëheni mirënjohës. - Prej tyre nxirren ushqime dhe xhevahire, të cilat ju mundësojnë begati të shumta. Ndër mirësitë e deteve është edhe fakti që nëpër to udhëtojnë edhe anije të shumta, duke lundruar nga një kontinent në tjetër, duke transportuar udhëtarët dhe mallrat e tyre. Kështu përmbushen mirësitë e shumta të Zotit.

- Është Allahu Ai që e fut natën te Dita dhe Ditën te Nata (*duke shkurtuar herë njëherë e herë tjetrën*) - Kështu, Allahu i Madhëruar, herë e shkurton njëherë e herë tjetrën. Sa herë që vjen njëra, largohet tjetra. Ndonjëherë janë njëlloj në kohëzgjatje. Kështu përmbushen shumë nevoja të njerëzve, kafshëve, pemëve e bimëve. Allahu i Lartësuar vendosi dobi të shumta kur nënshtroi diellin dhe hënën, dritën dhe shkëlqimin. Njerëzit gjatë ditës lëvizin e gjatë natës qetësohen. Kur dielli ndriçon, robërit shpërndahen e kërkojnë prej mirësive të Tij. Nëpërmjet ngrohtësisë së diellit, piqen prodhimet dhe pastaj edhe mund të thahen, për t'u ruajtur më gjatë si ushqim në dimër. Kështu arrihen shumë mirësi, që janë nga domosdoshmëritë e jetës. Pa ato, njerëzit nuk do të mund të jetonin.

- dhe i ka nënshtuar Diellin dhe Hënën që lëvizin sipas një afati të caktuar. Si dielli dhe hëna lëvizin në orbitën e tyre dhe do të vazhdojnë të lëvizin derisa të dëshirojë Allahu. Por kur të afrohet koha e fundit të kësaj dynjaje, kjo lëvizje do të përfundojë dhe forca e ndikimi i tyre do të ndërpritet. Hëna dhe dielli do të shuhen, ndërsa yjet do të rrëzohen. Në ajete e mësipërme, Allahu i Lartësuar na tregoi shumë nga krijesat madhëshore, të cilat tregojnë për bamirësinë dhe për cilësitë e Tij absolute. Pas këtyre shenjave, Ai thotë:

- Ky është Allahu, Zoti juaj dhe vetëm Atij i takon i gjithë Sundimi. - Ai që është i vetmi që i krijoi ato krijesa dhe i nënshtroi për dobinë tuaj, Ai duhet të jetë i vetmi që

meriton adhurimin. Atij i takon pushteti dhe mbretërimi i gjithçkaje.

- Dhe ata që ju u luteni përveç Atij, nuk posedojnë as një cipë të hollë (*si ajo e farës së hurmës*). - Idhujt e putat nuk zotërojnë asgjë, as të madhe e as të vogël. Madje as atë që quhet *el-kitmir* (kështu quhet cipa mbështjellëse e bërthamës së hurmës së palmës), që është gjëja më e pavlefshme dhe më e vogël. Si është e mundur që t'i luten diçkaje që nuk ka në pronësinë e vet asnjë grimcë pushteti, as në qiej dhe as në tokë?!

- Nëse u luteni atyre, ata nuk e dëgjojnë lutjen tuaj; - Edhe nëse u luteni, ata nuk e dëgjojnë lutjen tuaj, sepse ose janë sende pa jetë, ose të vdekur, ose janë melekë, të cilët janë të përkushtuar për t'iu bindur Zotit të tyre.

- por, edhe sikur ta dëgjonin, ata nuk mund t'i përgjigjen (*lutjes suaj*). - Por edhe sikur të supozonim se do ta dëgjonin lutjen tuaj, ato nuk do t'i përgjigjeshin, sepse ata nuk zotërojnë gjë dhe shumica e tyre nuk janë të kënaqur dhe as e pranojnë adhurimin që këta të mjerë u përkushtojnë.

- Në Ditën e Kijametit, ata do ta mohojnë adhurimin tuaj. - Ata do të distancohen prej jush dhe do të thonë: "I dëlirë je, o i Madhëruar! Ti je Zoti ynë, dhe je i pastër nga ajo që ata thonë! Por ata adhuronin xhindët dhe shumica e tyre besonin në ta". [Sebe' 41].

- Dhe askush nuk mund të ta thotë ty (*o njeri*), **të vërtetën, siç ta thotë Ai, që është i Gjithëditur.**" - Askush nuk mund të sjellë një lajm të sigurt si Allahu, që është më i Vërteti në lajmet që sjell dhe i Gjithëditur për çdo fshehtësi. Kur Ai të njofton për një lajm, të jesh i sigurt sikur ta shihje me sytë e tu dhe të mos kesh asnjë dyshim për të. Në këto ajete tregohet qartë me argumente e fakte të dukshme e të kuptueshme se Allahu i Madhëruar është i vetmi i Adhuruar me meritë. Askush, përveç Tij, nuk meriton gjë prej adhurimeve. Çdo adhurim tjetër, veç adhurimit të përkushtuar Allahut, është

kotësi dhe nuk ka për t'i sjellë adhuruesit të tij asgjë të mirë.

Ajetet 15 – 18

15. O njerëz! Ju keni nevojë për Allahun, kurse Allahu është i Pasur dhe i Lavdëruar.

16. Nëse do të dëshironte Ai mund t'ju zhdukte e të sillte krijesa të tjera.

17. Dhe kjo nuk është aspak e vështirë për Allahun.

18. Askush nuk do të ngarkohet me barrën (*gjynahet*) **e tjetrit. Edhe nëse i rënduari me gjynahe thërret ndonjë për t'ia bartur ato, askush nuk do të mund t'ia bartë ato, edhe nëse është nga të afërmit e tij. Ti mund t'u tërheqësh vërejtjen veçse atyre që e kanë frikë Zotin e tyre në fshehtësi dhe e falin rregullisht namazin. Dhe kush e pastron veten, e ka për të mirën e vet dhe tek Allahu do të kthehen të gjithë.**

Shpjegimi i ajeteve

- O njerëz! Ju keni nevojë për Allahun - Allahu i Madhëruar u drejtohet të gjithë njerëzve dhe u tregon për gjendjen e tyre nevojtare, si atribut i tyre i pandashëm. Ai u tregon se ata janë të varfër dhe nevojtarë para Tij nga çdo drejtim.

1. Së pari, Ai i bëri që të ekzistojnë. Nëse Ai nuk do t'i bënte të ekzistonin, ata nuk do të ekzistonin.

2. Ata janë nevojtarë që Allahu t'i pajisë me fuqi e aftësi, me gjymtyrë e shqisa. Nëse Allahu nuk do t'i pajiste me to, ata nuk do të mund të kryenin asgjë.

3. Ata janë nevojtarë që Allahu t'i furnizojë e ndihmojë me mirësi të shfaqura e të fshehura. Nëse nuk do të ishte mirësia, bujaria dhe lehtësimi i veprave nga Ai, asnjë mirësi dhe domosdoshmëri të jetës nuk do të mund të arrinin.

4. Ata janë nevojtarë tek Allahu që Ai të largojë prej tyre çdo ligësi e sprovë të rëndë, çdo dëshpërim nga hallet e kësaj dynjaje e të ahiretit. Nëse nuk do të ishte mbrojtja e Tij e mëshirshme dhe largimi i fatkeqësive e rëndesave prej Tij, ato do të

ishin të vazhdueshme mbi robin dhe do ta shkatërronin jetën e tij.

5. Ata janë nevojtarë për edukimin dhe përkujdesin e Tij (si dhe për rregullimin e veprave nga ana e Tij).

6. Ata janë nevojtarë edhe që ta adhurojnë Atë me dashuri. Ata kanë nevojë ta duan Atë, të shpresojnë tek Ai, t'i frikësohen e përgjërohen në adhurime, kanë nevojë t'i shprehin Atij sinqeritetin e plotë në adhurimet e tyre. Kështu lumturohen shpirtrat e tyre dhe gjejnë gëzimin dhe kuptimin e jetës. Nëse Ai nuk do t'i udhëzonte dhe të krijonte në zemrat e tyre këtë besim, ata do të ishin shkatërruar, shpirtrat e tyre do të kishin vdekur, zemrat e tyre do të ishin verbuar dhe gjendja e tyre do të ishte e pashpresë.

7. Ata janë nevojtarë që Ai t'u mësojë atë që nuk e dinë dhe t'u japë forcë që të kryejnë atë që u sjell dobi dhe rregullon gjendjen e tyre. Nëse Ai nuk do t'i mësonte, asgjë nuk do të dinin dhe nëse nuk do t'u jepte fuqi të bënin vepra të mira, gjendja e tyre nuk do të përmirësohej.

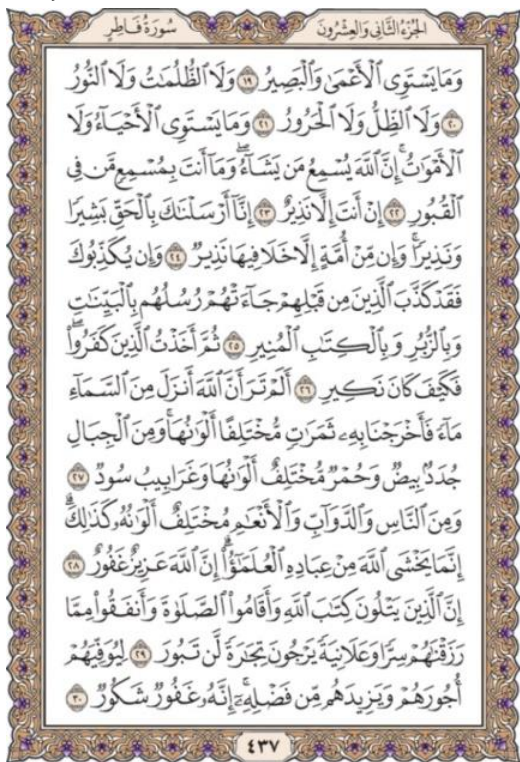
8. Ata janë të varfër e nevojtarë kundrejt Tij me gjithë qenien e tyre, në çdo kuptim e këndvështrim, edhe pse ata nuk e kuptojnë ndonjë aspekt të kësaj nevoje. Më i përkryeri është ai njeri që e ndien nevojën e tij në çdo gjendje e çast, si në çështjet e dynjasë, ashtu edhe në çështjet e fesë dhe besimit. Për këtë arsye, të tillë njerëz i sheh që gjithmonë t'i luten e përgjërohen me këmbëngulje Allahut që kurrë të mos i lerë të mbështeten në forcat e tyre, as një çast të shkurtër sa një pulitje sysh. Ata i luten që Ai t'i ndihmojë e t'u japë dituri e forcë në çdo vepër e çështje. Kjo është një ndjenjë nevoje, që i shoqëron ata në çdo çast të jetës. Këta e meritojnë që Zoti t'i ndihmojë dhe t'i mëshirojë në varfërinë e nevojën e tyre. E si të mos i ndihmojë Ai, që është më i mëshirshëm për ta sesa prindërit për fëmijën e tyre.³⁷

- kurse Allahu është i Pasur dhe i Lavdëruar. - Ai është i pasur dhe s'ka nevojë për asnjë. Atij i takon pasuria e

pavarësia e plotë nga çdo aspekt. Allahu nuk ka nevojë për atë që kanë nevojë krijesat e Tij dhe nuk është i varur e nevojtar, siç janë krijesat. E si mund të ketë nevojë Ai që është i Plotë dhe Absolut në cilësitë e Tij. Të gjitha cilësitë e Tij janë të plota dhe absolute, pa asnjë mangësi dhe të gjitha atributet e Tij janë madhështore dhe të bukura. Pjesë e pasurisë së pushtetit të Tij të madh është edhe fakti që Ai i pasuron dhe furnizon krijesat e Tij në dynja dhe në ahiret. Allahu është i Lavdëruari në Vetën e Tij dhe në cilësitë e Tij, sepse të gjitha ato janë të bukura. Ai është i Lavdëruari për atributet dhe veprat e Tij, që janë të larta dhe të ndërtuara mbi bujarinë, bamirësinë, drejtësinë, urtësinë e mëshirën. Ai është i Lavdëruar edhe për të gjitha urdhëresat e ndalesat e Tij, për ligjin e Tij të mrekullueshëm, sipas të cilit krijesat duhet ta adhurojnë dhe duhet të ndërtojnë jetën e tyre. Ai është i Lavdëruar e meriton dashurinë e plotë e çdo përlëvdim për ato cilësi e vepra të Tij dhe për gjithçka e çdo ligj, mirësi e porosi që vjen prej Tij. Allahu është i Lavdëruar në pasurinë e Tij dhe faktin që është i Vetëmjaftueshëm. Ai është i Pasur e nuk ka nevojë për lavdërimin e krijesave.

- Nëse do të dëshironte Ai mund t'ju zhdukte e të sillte krijesa të tjera. -

Kuptimi: Nëse Ai dëshiron, mund t'ju zhdukë juve dhe të sjellë njerëz të tjerë, që të jenë të bindur dhe adhurues të mirë. Këtu kemi të bëjmë me një kërcënim për shfarosje, dhe nëse Allahu dëshiron diçka, askush nuk mund ta pengojë a ndalojë atë që Ai dëshiron. Por ka mundësi të ketë një kuptim tjetër: Nëse dëshiron Ai, e sjell fundin e jetës suaj në këtë dynja, dhe pastaj ju ringjall, për t'ju marrë në llogari e për t'ju shpërblyer e ndëshkuar, sipas veprave tuaja. Dhe dëshirën dhe premtimin e Tij askush nuk mund ta kthejë pas. Ai është i Plotpushtetshëm që t'ju ringjallë pas vdekjes suaj. Por kjo ka një kohë të përcaktuar nga Zoti se kur do të ndodhë, që as nuk do të shpejtohet e as mund të vonohet.

- **Dhe kjo nuk është aspak e vështirë për Allahun.** - Nuk ka asgjë të pamundur për Zotin dhe asgjë nuk mund ta pengojë Atë për atë që dëshiron. Për kuptimin e dytë tregon edhe konteksti i ajeteve në vazhdim. I Lartësuar i thotë:

- **Askush nuk do të ngarkohet me barrën (gjynahet) e tjetrit.** - Ditën e Kijametit, çdokush do të shpërblehet sipas veprave të tij dhe askush nuk do të bartë gjynahet e të tjerëve.

- **Edhe nëse i rënduari me gjynahe thërret ndonjë për t'ia bartur ato, askush nuk do të mund t'ia bartë ato, edhe nëse është nga të afërmit e tij.** - Njerëzit që janë të ngarkuar me gjynahe e padrejtësi do të kërkojnë që ndokush t'i ndihmojë e të mbajë një pjesë të peshës së atyre gjynaheve, po askush nuk ka për t'i ndihmuar, edhe sikur të jenë të afërmit dhe miqtë më të ngushtë në këtë dynja. I afërmi nuk pyet aspak për të afërmin. Gjendja në ahiret ndryshon nga dynjaja, në të cilën të dashurit bëjnë për njëri tjetrin dhe shoku e ndihmon shokun. Ndërsa Ditën e Gjykimit, njeriu do të

dëshirojë të gjejë ndonjë mundësi sado të vogël për të përfiturar diçka nga të tjerët. Aty njerëzit do t'i kërkojnë me të madhe çdo padrejtësi që u kanë bërë të tjerët. Madje, edhe sikur të bëhej fjalë për prindërit dhe të afërmit, do të kërkojnë prej tyre edhe një grimcë të drejte, sado e vogël të jetë ajo.

- **Ti mund t'u tërheqësh vërejtjen veçse atyre që e kanë frikë Zotin e tyre në fshehtësi dhe e falin rregullisht namazin.**

- Kështu, paralajmërimet u sjellin dobi veçse këtyre lloj njerëzve. Ata e kanë frikë Zotin e tyre edhe kur janë mes njerëzve dhe i shohin të tjerët, por edhe kur nuk i sheh askush veç Zotit. Këta e falin rregullisht dhe me shumë kujdes namazin, duke përbushur kushtet, shtyllat, detyrat dhe çdo fjalë e vepër të pëlqyeshme të namazit. Ata përpiqen që ta falin namazin duke përbushur atë që konsiderohet si thelbi dhe shpirti i namazit: frikërespekti e përunjësia ndaj Zotit. Kështu, ata e përforcojnë drojën nga Zoti në zemrat e tyre. Është pikërisht kjo drojë, që i bën ata të jenë shumë të kujdesshëm në përbushjen e çdo urdhërese të Zotit dhe në largimin e ruajtjen nga çdo ndalesë. Ata i frikësohen dënimit të Allahut, nëse i shkelin këta kufij. Namazi i forcon ata për të bërë vepra të mira dhe për t'u larguar nga çdo ligësi.

- **Dhe kush e pastron veten, e ka për të mirën e vet dhe tek Allahu do të kthehen të gjithë.**

- Ai e pastron veten nga mangësitë e gabimet, nga syfaqësia, mendjemadhësia, mashtrimi, hilet, intrigat e hipokrizia e shumë cilësi të ulta. Nga ana tjetër, Ai stoliset me cilësi të larta, si vërtetësia, çiltërsia, modestia, butësia, dhembshuria, dashamirësia për të tjerët, si edhe zemërpastërtia nga urrejtja, zilia e shumë cilësi të ulta të moralit. Çdokush që e pastrohet nga ligësitë dhe stoliset me virtyte të larta, i bën dobi veçse vetes. Asgjë nga këto vepra të mira nuk ka për të humbur apo shkuar kot. Allahu i Madhëruar thotë: "...tek Allahu do të kthehen të gjithë." Ai do t'i

shpërblejë krijesat për atë që kanë bërë dhe do t'i marrë në pyetje për gjithçka kanë bërë. Ai nuk ka për të lënë asgjë, të madhe a të vogël pa ua nxjerë në shesh atë ditë, sepse Ai i ka ruajtur dhe shënuar plotësisht ato.

Ajetet 19 – 24

19. I verbri dhe ai që sheh nuk janë njëloj.

20. Dhe as errësiat dhe drita.

21. Dhe as hija (e freskët) dhe nxehtësia.

22. Dhe nuk janë njëloj të gjallët dhe të vdekurit. Allahu bën të dëgjojë atë që Ai do, kurse ti nuk mund ta bësh të dëgjojë atë që është në varr.

23. Ti je veçse një qortues.

24. Ne të dërguam ty me të vërtetën, si përgëzues e qortues. Dhe në çdo popull Ne kemi dërguar qortues.

Shpjegimi i ajeteve

- I verbri dhe ai që sheh nuk janë njëloj.

- Allahu i Madhëruar na njofton se gjërat e kundërta nuk mund të kenë kurrë të njëjtin gjykim tek Ai dhe në urtësinë e Tij. Madje, ato nuk mund të jenë njëloj edhe në opinionin e natyrës së pastër dhe të papërlyer të robve. Nuk është njëloj ai që është i verbër me atë që sheh qartë. Po kështu:

- Dhe as errësiat dhe drita. Dhe as hija (e freskët) dhe nxehtësia. Dhe nuk janë njëloj të gjallët dhe të vdekurit. - Të gjithë ju jeni të sigurt dhe të bindur se këto gjëra nuk mund të jenë njëloj. Atëherë, po kështu duhet të jeni të bindur se edhe konceptet e kundërta nuk mund të jenë njëloj dhe të kenë të njëjtin gjykim. Nuk janë njëloj besimtari dhe mohuesi, as i udhëzuar në rrugën e drejtë dhe i humburi, as i dituri dhe i padituri, as banorët e Xhenetit dhe banorët e Zjarrit, as ata që i kanë zemrat e gjalla dhe ata që i kanë zemrat e vdekura. Mes këtyre gjërave të kundërta ka dallime aq të mëdha, saqë vetëm Zoti i di. Njeriu duhet t'i njohë mirë këto dallime, në mënyrë që të gjykojë drejt se cilës duhet t'i japë përparësi e të garojë për ta arritur, dhe prej cilës duhet të

largohet dhe të ruhet. Le të meditojë i mençuri se cilat janë synimet e larta, për të cilat ia vlen të sakrifikosh jetën.

- Allahu bën të dëgjojë atë që Ai do, - Allahu i dhuron atij që Ai dëshiron aftësinë e të dëgjuarit të dobishëm, pra, të dëgjuarit që të mundëson të kuptosh dhe të pranosh me zemër të vërtetën. Allahu është i vetmi që e jep këtë lloj udhëzimi dhe e krijon atë brenda shpirtit të robit.

- kurse ti nuk mund ta bësh të dëgjojë atë që është në varr. - Ti nuk mund t'i bësh të dëgjojnë ata që i kanë zemrat e vdekura. Ashtu sikurse fjalët e tua nuk u sjellin asnjë dobi të vdekurve në varre, po ashtu ato nuk i sjellin ndonjë dobi atij që e refuzon të vërtetën me kryeneçësi. Por detyra jote është që thjesht t'i paralajmërosh ata dhe t'ua kumtosht të qartë Shpalljen e Zotit, pavarësisht e pranojnë ose jo atë.

- Ti je veçse një qortues. - Kjo është detyra që Zoti të ngarkoi për njerëzit.

- Ne të dërguam ty me të vërtetën, si përgëzues e qortues. - Allahu të dërgoi me të vërtetën ndër njerëz pikërisht në një kohë kur në botë kishte shekuj që nuk ishin dërguar profetë dhe rruga e të vërtetës ishte mbuluar nga ligësia dhe drita e diturisë ishte zbehur. Njerëzit kishin nevojë të domosdoshme për Shpalljen. Dërgimi yt me të vërtetën në të tilla kushte ishte shprehje e mëshirës së madhe të Allahu për njerëzit dhe banorët e Tokës dhe për të gjithë botët. Feja e pastër dhe rruga e drejtë që të dërguam ta përhapësh ndër botë është e vërteta e sigurt dhe e vetme. Ajo është e vërtetë dhe jo kotësi. Kur'ani që Ne të shpallëm së bashku me Urtësinë, përbën gjithë të vërtetën dhe nuk ka asnjë vend për mëdyshje në të. Ne të dërguam në këtë botë si përgëzues për të gjithë ata që të binden e pasojnë rrugën tënde, se do të kenë shpërblime e mirësi të shumta në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Të dërguam edhe si qortues e paralajmërues për të gjithë ata që nuk të binden, se i pret dënimi i Allahut në këtë jetë dhe në jetën tjetër. Ti nuk je i pari profet që Zoti dërgoi ndër njerëz.

- Dhe në çdo popull Ne kemi dërguar qortues. - Edhe në popujt e mëparshëm Allahu dërgoi paralajmërues, që të sillnin argumentet e Tij: "...me qëllim që jobesimtarët të mund ta dinin se kanë mohuar pasi e vërteta iu bë e qartë, ndërsa besimtarët të mund të vazhdonin të besonin pasi e vërteta u bë e qartë." [Enfal 42].

Ajetet 25 – 26

25. Nëse këta të përgënjeshtrojnë ty, dije se kështu përgënjeshtroan (të vërtetën) edhe paraardhësit e këtyre, edhe pse të dërguarit e tyre u patën ardhur me argumente të qarta, me Mesazhe dhe Libër të ndritshëm.

26. Në fund Unë i shkatërrova ata që nuk besuan dhe a e di si ishte ai ndëshkim?

Shpjegimi i ajeteve

- Nëse këta të përgënjeshtrojnë ty, dije se kështu përgënjeshtroan (të vërtetën) edhe paraardhësit e këtyre, edhe pse të dërguarit e tyre u patën ardhur me argumente të qarta, me Mesazhe dhe Libër të ndritshëm. - Edhe nëse të mohojnë këta idhujtarë dhe të quajnë mashtrues, dije se nuk je i pari profet të cilin e refuzojnë populli i tij. Mësoje se: "...kështu mohuan (të vërtetën) edhe ata që ishin më parë edhe pse të dërguarit e tyre u erdhën me argumente të qarta, me mesazhe dhe Libër të ndritshëm." Ata u sollën ajete të qarta për të vërtetën dhe treguese të besnikërisë së tyre në atë që sollën nga Zoti. Ata sollën edhe libra të shkruar dhe të shpallur nga Zoti, të mbushur me shumë ligje e porosi. Allahu i pajisi ata edhe me Libër të ndritshëm: dritë dhe ndriçues, me lajmet e vërteta të sjella në të dhe me ligjet e mrekullueshme. Mohimi i tyre nuk erdhi si pasojë e ndonjë paqartësie apo pasigurie në vërtetësinë e madhështinë e argumenteve të Zotit, apo se profetët lanë gjë mangët në kumtimin e së vërtetës, por thjesht për shkak të padrejtësisë dhe inatit të tyre.

- Në fund Unë i shkatërrova ata që nuk besuan dhe a e di si ishte ai ndëshkim? - Ai i dënoi mohuesit e profetëve dhe besimit të vërtetë me forma të ndryshme. A e dini si

ishte ndëshkimi i Zotit? Ai ishte ndëshkimi më i drejtë dhe i ashpër. Kini kujdes dhe mos e mohoni këtë profet të nderuar, sepse do t'ju bjerë ajo që i goditi ata popuj të shkuar dhe do t'ju mbulojë dënimi i dhembshëm dhe poshtërimi i madh.

Ajetet 27 – 28

27. A nuk e sheh se si Allahu lëshon shi nga qielli? Dhe me të Ne bëjmë që të dalin në dritë prodhime e bimësi të shumta me ngjyra të ndryshme? Edhe nëpër male bëri shtresa të bardha e të kuqe dhe me nuanca të ndryshme ngjyrash. Ka edhe shtresa shumë të zeza.
28. Edhe te njerëzit, kafshët dhe bagëtitë ka ngjyra të ndryshme. Nga robërit e Tij Allahut i frikësohen vetëm ata që kanë dituri. Allahu është Ngadhënjimtar dhe Falës i Madh.

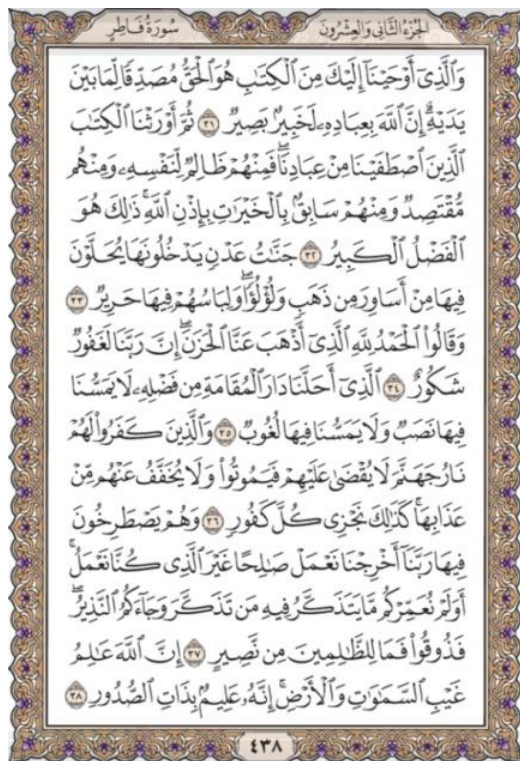
Shpjegimi i ajeteve

- A nuk e sheh se si Allahu lëshon shi nga qielli? Dhe me të Ne bëjmë që të dalin në dritë prodhime e bimësi të shumta me ngjyra të ndryshme? Edhe nëpër male bëri shtresa të bardha e të kuqe dhe me nuanca të ndryshme ngjyrash. Ka edhe shtresa shumë të zeza. - Allahu i Madhëruar u tregon njerëzve për krijesat kaq të shumta dhe të ndryshme, edhe pse origjina dhe lënda bazë e jetës së tyre është e njëjtë. Edhe pse kanë të njëjtën origjinë, ata janë aq të ndryshëm dhe të larmishëm, sa çdokush e dëshmon me sytë e ballit. Allahu i Madhëruar ua tregon këto fakte njerëzve, që ata të shohin dhe të binden për pushtetin e Tij të plotë dhe absolut dhe për urtësinë e Tij të gjerë dhe të pashembullt. Kështu, Allahu i Lartësuar lëshon ujë nga qielli dhe me të i jep jetë bimësisë. Edhe pse toka ku mbijnë është e njëjtë dhe uji është i njëjtë, madje çdo kusht tjetër jetësor është i njëjtë, frutat dhe bimët janë të larmishme. Po kështu, edhe malet që Zoti i vendosi si shtylla fiksuese për shtresat e Tokës, i sheh që të jenë të ndryshëm dhe të ndërthurur në njëri tjetrin. Por edhe në të njëjtin mal gjen ngjyra dhe shtresa nga më të ndryshmet. Ai

përmban shtresa të bardha, të verdha të kuqe, si edhe shtresa që janë sterrë të zeza.

- Edhe te njerëzit, kafshët dhe bagëtitë ka ngjyra të ndryshme. - Kështu i gjen edhe njerëzit, kafshët e bagëtitë. Ata janë me ngjyra të ndryshme, me cilësi të ndryshme, me zëra të ndryshëm e pamje të ndryshme, që çdokushi i dallon. Të tillë janë ata, edhe pse të gjithë vijnë nga e njëjta origjinë, uji. Të gjitha këto ndryshime janë argument i qartë që tregon për vullnetin e Allahut dhe faktin se është ai vullnet që zbatohet në botë. Allahu dëshiron që t'i veçojë disa krijesa me cilësi të caktuara, që nuk i kanë të tjerët. Kështu, Ai i dallon disa me ngjyra e disa me pamjen që i dhuron. Të gjitha tregojnë për pushtetin dhe fuqinë absolute të Allahut, që i solli në ekzistencë dhe krijoi këtë larmishmëri krijesash. Ato tregojnë, gjithashtu, për urtësinë dhe mëshirën e Tij të gjerë, sepse nëpërmjet kësaj larmishmërie, Ai u sjell krijesave mirësi e dobi të pallogaritshme. Kjo dëshmon, gjithashtu, edhe për diturinë e gjerë të Allahut dhe për faktin se Ai ka për t'i ringjallur të gjithë ata që janë nëpër varre. Por ata që janë të pavëmendshëm dhe të pakujdesshëm, nuk mundën që të kuptojnë dhe të shohin të vërtetën. Në fakt, të vetmit që përfitojnë nga këto fakte janë ata që i druhen madhështisë dhe pushtetit të Zotit. Këta, duke meditaruar me kujdes, arrijnë të shohin urtësitë që fshihen në krijimin e Allahut.

- Nga robërit e Tij Allahut i frikësohen vetëm ata që kanë dituri. - Ai që është më i ditur rreth Allahut, ka për të qenë edhe më i respektueshëm dhe i druajtur prej Tij. Frika dhe dituria rreth Zotit bën që njeriu të ruhet nga gjynahet dhe të përgatitet mirë për takimin me Atë. Ky ajet është argument që tregon për vlerën e lartë të diturisë. Dituria të mundëson drojën nga Zoti. Ata që i frikësohen Allahut janë më të nderuarit, që Allahu ka për t'i lartësuar dhe shpërblyer, sikurse thotë në një ajet tjetër kuranor: "Ndërsa ata që besojnë dhe bëjnë vepra të mira janë krijesat më të mira. Shpërblimi

për ta është te Zoti i tyre, në Xhenetet e Adnit, nëpër të cilët rrjedhin lumenj. Atje do të jenë të përjetshëm. Allahu është i kënaqur me ta dhe ata janë të kënaqur me Të. Kjo është për ata që i druhen Zotit të tyre. [Bejine 8].

- Allahu është Ngadhënjimtar dhe Falës i Madh. - Ai është Ngadhënjimtari, i Cili është Absolut në krenarinë, madhësinë dhe fuqinë e Tij. Tregues i forcës, fuqisë e krenarisë së Tij janë edhe këto krijesa të ndryshme dhe të larmishme, që Ai ka krijuar. Ai është edhe *El Gaffar* – domethënë, Falës i Madh për gjynahet e atyre që pendohen sinqerisht tek Ai.

Ajetet 29 – 30

29. Ata që e lexojnë (dhe e pasojnë) Librin e Allahut, e falin rregullisht namazin dhe nga mirësitë që Ne u kemi dhënë, japin fshehtazi dhe haptazi, shpresojnë, vërtet në një Tregëti që kurrë nuk do t'u dalë me humbje.

30. Sepse Ai (Allahu) do t'ua japë të plotë shpërblimin e tyre dhe do t'ua shtojë edhe më shumë nga mirësia e Tij. Me të

vërtetë Ai është Falës i Madh dhe shumë Mirënjohës.

Shpjegimi i ajeteve

- Ata që e lexojnë (dhe e pasojnë) Librin e Allahut, e falin rregullisht namazin dhe nga mirësitë që Ne u kemi dhënë, japin fshehtazi dhe haptazi, shpresojnë, vërtet në një Tregëti që kurrë nuk do t'u dalë me humbje. - Këta janë ata që zbatojnë me korrektësi urdhëresat e Zotit. Ata janë të kujdesshëm në përmbushjen e detyrimeve dhe në lënien e ndalesave. Ata i besojnë pa asnjë mëdyshje lajmet dhe informacionet e sjella nga Zoti dhe i pohojnë dhe i besojnë ato me siguri të plotë. Ata nuk i japin përparësi asnjë fjale tjetër mbi fjalën e Zotit dhe të Profetit të Tij. Ata fatlumë e këndojnë fjalën e Allahut me kujdes dhe saktë, si edhe e studiojnë me vëmendje, për të kuptuar mesazhin e Tij. Ata meditojnë, që të nxjerrin mësimet dhe kumtet e Zotit në mënyrë të vazhdueshme. Më pas përmendet diçka e veçantë nga veprat e tyre të mira. Është namazi, shtylla e fesë së Zotit dhe drita e muslimanit. Namazi është tregues i fortë i imanit në zemrën e njeriut, që kurrë nuk gënjen. Namazi është shenjë treguese e vërtetësisë së islamit të një njeriu ose gënjeshtrës së tij. Pastaj përmendet shpenzimi i pasurisë për hir të Allahut, në ndihmë të të afërmeve, farefisit, të varfërve, jetimëve e të tjera kategori që janë në nevojë. Këta fatlumë shpenzojnë për hir të Zotit goftë kur bëhet fjalë për shpenzimet e detyrueshme, si zekati, kompensimet e detyrueshme pasurore për betimet e shkelura, por edhe për shpenzimet e pëlqyeshme. Allahu thotë se ata japin nga pasuria "fshehtas dhe haptas", ashtu si e kërkon urtësia dhe që dobia të jetë më e madhe. Këtë e bëjnë në çdo kohë dhe gjendje, kur janë të pasur dhe kur kanë frikë varfërinë. Pastaj Allahu i Madhëruar tregon se çfarë i shtyn ata që të bëjnë vepra të mira:

- Sepse Ai (Allahu) do t'ua japë të plotë shpërblimin e tyre dhe do t'ua shtojë edhe më shumë nga mirësia e Tij. - Kjo

është një tregti që kurrë nuk del me humbje. Ata shpresojnë nga shkëmbimi më i mirë: kënaqësia e Allahut me ata dhe shpërblimet e shumta dhe të panumërta të Tij, nga një anë, dhe shpëtimi nga zemërimi dhe dënimi i Atij që është i Plotpushtetshëm, nga ana tjetër. Kjo tregon se ata i bëjnë veprat e tyre me sinqeritet vetëm për të fituar kënaqësinë e Allahut dhe nuk kanë ndonjë qëllim të ulët. Pastaj Allahu i Madhëruar na tregon se ata do ta arrijnë atë që aq shumë e shpresojnë: "...që Ai t'ua japë të plotë shpërblimin e tyre." Ai ka për t'ua dhënë të plotë dhe të pacenuar shpërblimin për veprat e tyre, në varësi të masës dhe cilësisë që kanë ato vepra. Pastaj: "...do t'ua shtojë edhe më shumë nga mirësia e Tij." Jo vetëm që do t'ua japë të pacenuar shpërblimin, por Allahu i Madhëruar do t'ua shtojë atë edhe më shumë nga bujaria e Tij.

- Me të vërtetë Ai është Falës i Madh dhe shumë Mirënjohës. - Allahu i Madhëruar ua mbulon dhe fal të këqijat dhe gabimet dhe i shpërblen për ato vepra të pakta dhe të vogla që bëjnë.

Ajetet 31 – 35

31. Ajo që Ne ta kemi shpallur ty nga Libri, është e vërteta, që vërtetëson çfarë është shpallur para tij (Kur'anit). Allahu Di mirë dhe Sheh gjithçka që bëjnë robërit e Tij.

32. Pastaj Ne ua kemi dhënë librin trashëgim atyre robve Tanë që i kemi zgjedhur. Por ka disa prej tyre që i bëjnë keq vetes së tyre; ka që janë mesatarë, e ka prej tyre që, me ndihmën e Allahut, garojnë në punë të mira. Kjo është ajo mirësia më e madhe.

33. Në xhenetet e Adnit do të hyjnë ata e do të stolisen me byzlykë ari e margaritari dhe veshjet e tyre do të jenë prej mëndafshi.

34. Dhe ata do të thonë: "I lavdëruar goftë Allahu që na i largoi të gjitha brengat! Zoti ynë është Falës i Madh dhe shumë Mirënjohës."

35. Është Ai, që me mirësinë e Tij na vendosi në Shtëpinë e përjetshme, ku nuk

do të kemi asnjë mundim dhe ku nuk do të kemi asnjë lodhje.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ajo që Ne ta kemi shpallur ty nga Libri, është e vërteta, që vërtetëson çfarë është shpallur para tij (Kur'anit).** - Allahu i Madhëruar na tregon se Libri që Ai ia shpalli Profetit të Tij është vetë e vërteta, sepse të gjitha të vërtetat janë në të. Aq të shumta janë të vërtetat që përmenden në të, sa që mund të thuhet se e vërteta është e gjitha brenda tij. Allahu na njofton për këtë fakt, në mënyrë që në zemrat tona të mos ketë asnjë pasiguri dhe rëndesë në lidhje me të, por të kemi siguri të plotë rreth tij dhe të jemi të kujdesshëm, që kurrë të mos e shpërfillim atë. Duke qenë se ai është vetë e vërteta, atëherë çdo gjë që është sjellë në të, prej çështjeve madhore dhe të fshehta, është e vërtetë. Mesazhet e tij duhet të kuptohen drejtpërdrejt dhe saktë, e jo me nënkuptime që bien ndesh me kuptimin e drejtpërdrejtë dhe të qartë të tij, sepse kështu e vërteta do të ndryshohej dhe transformohej sipas mendjes së njerëzve. Ky libër është: "...dhe vërtetues i asaj që është shpallur para tij (Kur'anit)." Kur'ani vërteton mesazhin e sjellë ndër shpalljet e para dhe besnikërinë e profetëve të tyre. Të gjithë profetët dhe Shpalljet e Zotit kanë paralajmëruar dhe përgëzuar për këtë libër madhështor, ndaj dalja e tij është vërtetim i atyre lajmeve dhe përgëzimeve. Ky libër është tregues edhe i vërtetësisë së Shpalljeve të shkuara, prandaj nëse dikush e mohon këtë libër, në fakt ka mohuar dhe librat e parë, që pretendon se i beson. Nuk ka mundësi që dikush t'i besojë me të vërtetë librat e shkuar, dhe pastaj të mohojë Kur'anin e Zotit. Mohimi i Kur'anit hedh poshtë pretendimin se ai beson librat e mëparshëm, sepse një ndër lajmet më të rëndësishme të sjella në ata libra është edhe shpallja e këtij Kur'ani dhe ligji të plotë e madhështor. Mesazhet dhe lajmet e librave të mëparshëm janë njëlloj si mesazhet dhe lajmet e Kur'anit.

- **Allahu Di mirë dhe Sheh gjithçka që bëjnë robërit e Tij.** - Ai i jep çdo populli e çdo njeriu atë që i shkon për shtat atij. Kështu, ligjet e shpallura më parë ishin të vërteta dhe të përshtatshme për atë kohë dhe ato vende dhe për gjendjen e atyre popujve ku u shpallën. Allahu i Madhëruar vazhdimisht dërgoi profetë ndër njerëz, profet pas profeti, derisa e mbylli vargun e tyre me më të zgjedhurin, Muhamedin. Nëpërmjet Muhamedit solli këtë ligj të mrekullueshëm, që të jetë në dobi të njerëzve dhe që të rregullojë jetën e tyre deri në Kijamet. Vetëm nëpërmjet kësaj Shpalljeje, njerëzit do të gjejnë mirësinë e mbarësinë në çdo kohë dhe vend.

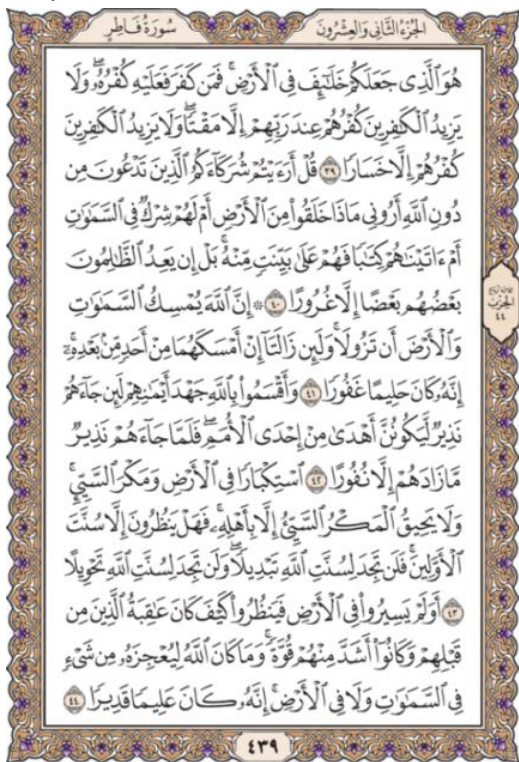
- **Pastaj Ne ua kemi dhënë librin trashëgim atyre robve Tanë që i kemi zgjedhur.** - Ky është umeti i njerëzve më të kompletuar në logjikën dhe urtësinë e tyre, më të pastër dhe të mirë në qëllimet e tyre, më të butë dhe të dhembshur në zemrat e tyre, më të pastërtit në shpirtrat e tyre. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar i zgjodhi e dalloi ata mbi të tjerët. Ai i dalloi duke zgjedhur që Islami të jetë feja e tyre dhe i dalloi duke u dhuruar me madhështorin Libër, këtë Kur'an, që është sqaruesi dhe kriteri i së vërtetës edhe vërtetues i Librave të mëparshëm. Për këtë arsye, Allahu thotë: "Ne ua lamë Librin në trashëgim robve Tanë, që i patëm zgjedhur." Por edhe mes këtij umeti ka gjynahqarë e gabimtarë. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Por ka disa prej tyre që i bëjnë keq vetes së tyre;** - Janë ata që kanë dëmtuar vetveten me gjynahe, por më të vogla se kufri.

- **ka që janë mesatarë...** - Këta janë kufizuar duke kryer veçse urdhrat dhe duke lënë ndalesat.

- **...e ka prej tyre që, me ndihmën e Allahut, garojnë në punë të mira.** - Këta garojnë dhe përpiqen në vepra të mira, duke ua kaluar të tjerëve. Këta jo vetëm që kryejnë urdhrat, por përpiqen me adhurime të shumta dhe bëjnë edhe shumë vepra vullnetare; jo vetëm që i largohen

haramëve, por u ruhen edhe gjërave që janë të papëlqyeshme. Allahu i Madhëruar i zgjodhi të gjithë pjestarët e këtij umeti për t'u dhuruar këtë libër, edhe pse ata mund të jenë të gradave të ndryshme dhe gjendjet e tyre janë të ndryshme. Secili prej tyre është pjesë e përshkrimit si trashëgues i këtij libri madhështor. Madje, edhe ai që e ka dëmtuar veten me gjynahe, në zemrën e tij është baza e imanit të pastër dhe njësimi të Zotit. Ai ka njohuri rreth çështjeve të imanit dhe punon sipas imanit të tij. Për këtë arsye, ai meriton të hyjë ndër ata që janë trashëgimtarë dhe pasues të këtij libri. Qëllimi i fjalës “trashëgimtarë të Librit” është: trashëgimtarë të diturisë së tij dhe veprave që ai urdhëron, i studimit të tekstit të tij dhe nxjerrjes së mësimëve prej tij. Vërej me kujdes se si Allahu, kur foli për ata që garojnë në vepra të mira, shtoi dhe tha: "...me ndihmën e Allahut..." Kjo fjalë duhet të qëndrojë vath në vesh tek këta njerëz, që të mos mashtrohen dhe vetëkënaqen me këtë mirësi apo të mendojnë se e arritën me diturinë dhe

forcën e tyre. Këtë mirësi e arritën veçse me dëshirën e Allahut dhe forcën e dhuruar prej Tij. Është Ai që i bën zemrat e tyre të gatshme dhe të forta për ta arritur atë gradë. Për këtë arsye, e vetnja gjë që duhet të bëjnë është që të angazhohen me adhurime e vepra të mira, për t'i shprehur mirënjohjen Atij që i begatoi dhe i dalloi me ato të mira.

- Kjo është ajo mirësia më e madhe. - Lënia si trashëgimi e këtij libri këtij populli të dalluar dhe të zgjedhur është mirësia më e madhe. Çdo mirësi tjetër në krahasim me të është e papërfillshme, madje si të mos ekzistonte fare. Mirësia më e madhe dhe absolutisht më e rëndësishme është dhurimi i këtij libri dhe të qenurit si trashëgimtar i tij, i mësimëve të tij dhe veprave sipas tij. Pastaj Allahu i Madhëruar përmend shpërblimin që ka rezervuar për trashëgimtarët e Librit të Tij dhe tha:

- Në xhenetet e Adnit do të hyjnë ata e do të stolisen me byzylykë ari e margaritari dhe veshjet e tyre do të jenë prej mëndafshi. - Janë kopshte me pemë të shumta e të gërshetuara, që mbulojnë çdo hapësirë me hije të gjera dhe u japin hijeshi dhe gjelbërim të përhershëm. Atje ka edhe lumenj, që rrjedhin me ujë të bollshëm, mbi të cilët ngrihen kështjella e ndërtesa të larta të zbkuruara. Atje do të jenë përjetësisht. Ato janë kopshtet e Adnit. *Adn* do të thotë vendqëndrim i përhershëm, domethënë ato janë kopshtet e vendqëndrimit të përhershëm, sepse janë të përjetshme, ashtu si dhe banorët në to. Pastaj Allahu i Lartësuar thotë: "...e do të stolisen me byzylykë ari e margaritari dhe veshjet e tyre do të jenë prej mëndafshi." Ata do të kënaqen me këto stoli të arta, të cilat do t'i duken më të bukurat nga të gjitha stolitë e të tjerëve. Në Xhenet, si burrat, edhe gratë i kanë të lejuara stolitë e arta. Stoli të tjera janë edhe *el-lu'lua*, domethënë, smeraldet dhe diamantet, që u vendosen në rroba dhe trup. Veshjet e tyre në Xhenet do të jenë prej mëndafshi të hollë e të trashë, në ngjyrë të gjelbër. Kur mirësitë dhe kënaqësitë e tyre përmbushen, ata do të thonë:

- Dhe ata do të thonë: “I lavdëruar qoftë Allahu që na i largoi të gjitha brengat! - Kjo përfshin çdo lloj trishtimi, pakënaqësie dhe mërzie. Shkaqet e mërziës e trishtimit mund të jenë të shumta në këtë dynja. Dikush trishtohet për pamjen e tij jo të bukur, dikush për ushqimin dhe pijen e tij, dikush për privimin nga disa kënaqësi etj. Ndërsa në Xhenet kurrë nuk kanë për t'i ndjerë këto trishtime, sepse ato janë në gradën më të lartë të bukurisë dhe hijeshisë, kanë ushqimet dhe pijet më të mrekullueshme. Lumturia që përjetojnë është e përkryer, sepse kanë çdo gjë që dëshirojnë. Gjithashtu, përjetimet e tyre në Xhenet janë të përjetshme dhe kurrë nuk frikësohen se mund t'u largohen. Madje, mirësitë gjithmonë u shtohen, dhe kjo do të zgjasë përjetësisht.

- Zoti ynë është Falës i Madh dhe shumë Mirënjohës.”. - Ai i fali dhe i mbuloi këto gabime me faljen e Tij të gjerë. Allahu është *El Shekur*, pra, Mirënjohësi, sepse i pranon ato pak të mira që ne bëjmë dhe i shumëfishon ato. Ai na jep nga mirësitë dhe bujaria e Tij shumë më tepër sesa mund të shpresonim apo të arrinim me veprat tona. Me faljen e Tij, njerëzit shpëtojnë nga çdo fatkeqësi dhe frikë, ndërsa me bujarinë dhe mirënjohjen e Tij, ata arrijnë çdo të mirë.

- Është Ai, që me mirësinë e Tij na vendosi në Shtëpinë e përjetshme,... - Na vendosi për të qenë përjetësisht në këtë vend të mrekullueshëm e jo për t'u larguar prej tij. Allahu e quajti atë vend me një emërtim shumë të bukur: *"Dar el Mukameti"* - Vendqëndrimi i Përjetshëm dhe një vend ku çdokush dëshiron që të qëndrojë e jetojë përgjithmonë, për shkak të mirësive të shumta që ndodhen dhe shijohen në të. Ajo quhet kështu, sepse mirësitë dhe kënaqësitë atje janë të shumta e të vazhdueshme. Atje nuk ka asgjë që mund të sjellë shqetësim e pakënaqësi, prandaj çdokush e synon atë vend. Pa dyshim që Ai që i vendosi në këtë vend të mrekullueshëm është Allahu i Madhëruar, që dhuron nga mirësia dhe bujaria e Tij. Nuk janë veprat

tona – thonë banorët e Xhenetit - ato me të cilat ne hymë në Xhenet, por është mëshira dhe bujaria e Allahut që na i dhuroi. Nëse nuk do të na fuste në mëshirën e Tij dhe nuk do të na dhuronte nga bujaria e Tij, kurrë nuk do të mund ta arrinim këtë kënaqësi.

- ... ku nuk do të kemi asnjë mundim dhe ku nuk do të kemi asnjë lodhje. - Lodhja nuk i kap as në trupat, as në zemrat e as në shpriritat e tyre, por ata janë plot gjallëri dhe jetë, plot kënaqësi e lumturi. Kjo tregon se Allahu i bën trupat e tyre të plotë dhe të përkryer, aq sa ata ndiejnë kënaqësi dhe rehati në çdo çast dhe kurrë nuk e ndiejnë lodhjen apo zbehjen e kënaqësive. Gjithmonë janë të mbushur me dëshira e kënaqësi, gjallëri e jetë dhe kalojnë nga një kënaqësi në tjetrën. Kjo tregon se ata nuk flenë në Xhenet, sepse qëllimi i gjumit është çlodhja dhe përtëritja e fuqive, por banorët e Xhenetit nuk lodhen dhe nuk kanë nevojë që të flenë për t'u çlodhur. Gjithashtu, gjumi është quajtur si vdekja e vogël dhe banorët e Xhenetit nuk vdesin kurrë. Allahu na bëftë prej tyre, me mirësinë dhe bujarinë e Tij!

Ajetet 36 – 37

36. Ata që mohuan (Allahun) i pret zjarri i xhehenemit. Atyre as nuk u jepet fund e të vdesin (të rehatohen), e as nuk u lehtësohet ndëshkimi. Kështu e ndëshkojmë Ne çdo mohues.

37. Dhe atje (në Zjarr) ata do të klithin (për ndihmë): “O Zoti ynë! Na nxirr (prej këtu). Ne do të bëjmë vepra të mira, jo si ato që bënim më parë.” Por, a nuk ju dhamë Ne jetë aq sa të mund të merrte mësim cilido që dëshironte të merrete mësim dhe ju patí ardhur edhe paralajmëruesi i qartë? Shijojini frytet e veprave tuaja! Për keqbërësit nuk ka asnjë ndihmëtar.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi banorët e Xhenetit dhe gjendjen, shpërblimet dhe kënaqësitë e tyre të shumta Allahu i Lartësuar vijon të përmendë edhe banorët e Xhehenemit, cilësitë e tyre dhe ndëshkimin që i pret. Ai thotë:

- **Ata që mohuan (Alahun) i pret zjarri i xhehenemit.** - Cilësia e tyre është mohimi i besimit. Ata refuzojnë me inat e kokëfortësi Shpalljet që profetët i sollën prej Zotit ose i shpërfillin ato dhe e quajnë gënjeshtërt takimin me Allahun dhe llogarinë para Tij. Për këta, Allahu i Madhëruar thotë: "Ata që mohuan (Alahun) i pret zjarri i xhehenemit.". Ata do të ndëshkohen me dënime më të rënda e më të dhimbshme.

- **Atyre as nuk u jepet fund e të vdesin (të rehatohen), e as nuk u lehtësohet ndëshkimi. Kështu e ndëshkojmë Ne çdo mohues.** - As u jepet fund që të vdesin dhe të asgjësohen, e kështu të përfundojnë vuajtjet e tyre, dhe as nuk u lehtësohet ndëshkimi. Dhimbjet, vuajtjet dhe dënimet do të jenë të vazhdueshme përgjithmonë. Ky është dënimi i merituar për çdo mohues. I Lartësuar thotë: "Kështu i ndëshkojmë Ne të gjithë mohuesit."

- **Dhe atje (në Zjarr) ata do të klithin (për ndihmë): "O Zoti ynë! Na nxirr (prej këtu). Ne do të bëjmë vepra të mira, jo si ato që bënim më parë."** - Ata ulërasin me dhimbje dhe thonë: "O Zoti ynë! Na nxirr që të bëjmë vepra të mira, jo si ato që bënim më parë!" Ata e pranojnë se kanë gabuar dhe se dënimi i Allahut është i drejtë, por lutën që të kthehen edhe njëherë, për të bërë vepra të mira. Atyre do t'u thuhet:

- **Por, a nuk ju dhamë Ne jetë aq sa të mund të merrte mësim cilido që dëshironte të merrete mësim dhe ju pati ardhur edhe paralajmëruesi i qartë?** - Ne ju dhamë jetë të jetonit mjaftueshëm që të merrte mësim cilido që dëshironte të merrte mësim. Gjatë kësaj kohe, çdokush që dëshironte të merrte mësim dhe të përfitonte, mund ta bënte këtë. Në jetën e dynjasë, ju mundësuam një jetë të mirë dhe ju furnizua me mirësi, komoditet dhe rehati. Gjatë jetës së dynjasë, ju erdhi edhe paralajmëruesi i qartë. Gjatë asaj kohe, ju sollëm shenja dhe paralajmërime të shumta, që të gjenit rrugën e drejtë. Madje, ju vumë në provë me mirësi dhe fatkeqësi, me rehati e vështirësi, që gjithmonë të ktheheshit tek

Ne të penduar dhe të nënshtruar, por asgjë nga këto paralajmërime e shenja nuk ju bëri dobi. Këshillat nuk gjetën rrugë brenda zemrave tuaja. Kështu, Allahu ju dha afat gjatë gjithë jetës suaj dhe jua vonoi dënimin. Por kur koha e jetës suaj në dynja përfundoi dhe ditët tuaja morën fund, ju ishit në gjendjen më të keqe të mundshme, për të vazhduar rrugën në jetën e përtejshme, e cila është jeta ku ju do të shpërbleheni për atë që bëtë në dynja. Ndërsa ju, pikërisht tani kur është koha e llogarisë me drejtësi, kërkonti që të ktheheni pas në dynja?! Kjo që kërkonti është e pamundur dhe tashmë nuk ka më kohë për justifikim e shpëtim! Mëshirëploti i Gjithëmëshirshëm është sot i zemëruar me ju, ndërsa zjarri i Xhehenemit është i ndezur flakë e mezi pret që t'ju përvëlojë brenda tij. Banorët e Xhenetit ju kanë harruar dhe as që ju sjellin ndër mend dhe ju do të qëndroni në Zjarr përjetësisht. Ju do të vuani dënimin poshtërues e nënçmues:

- **Shijojini frytet e veprave tuaja! Për keqbërësit nuk ka asnjë ndihmëtar.** - Askush nuk mund t'ju ndihmojë e t'ju nxjerrë prej Zjarrit dhe as t'jua lehtësojë sado pak atë dhimbje e poshtërim.

Ajeti 38

38. Nuk ka dyshim se Allahu e di gjithë të fshehtë të qiejve e të tokës dhe Ai e Di mirë gjithçka që fshihet në zemrat (e njerëzve).

Shpjegimi i ajetit

Pasi përmendi shpërblimin e banorëve të dy vendeve, bashkë me veprat e tyre, me të cilat e merituan atë shpërblim, Allahu i Lartësuar na njofton rreth diturisë së Tij të gjerë. Ai na tregon se i di në detaje edhe fshehtësitë më të mëdha të qiejve dhe të Tokës, që krijesat as nuk i shohin e as nuk i dinë. Ai është i Gjithëdituri për të gjitha fshehtësitë dhe Ai e di mirë atë që fshihet brenda gjoksit, ligësi ose mirësi qoftë. Ai di për çdo gjë që kalon nëpër mendjen dhe shpirtin e njeriut. Ai do t'i japë çdokujt atë që meriton.

Ajeti 39

39. Është Ai që ju bëri ju trashëgimtarë (të njëri-tjetrit) në Tokë. Kush nuk besoi (në Allahun), mosbesimin e ka kundër vetvetes dhe mosbesimi nuk u shton jobesimtarëve asgjë tjetër te Zoti, vetëm se urrejtje. Dhe mosbesimi, nuk u shton jobesimtarëve asgjë tjetër, vetëm se dëshpërim.

Shpjegimi i ajetit

- **Është Ai që ju bëri ju trashëgimtarë (të njëri-tjetrit) në Tokë. Kush nuk besoi (në Allahun), mosbesimin e ka kundër vetvetes dhe mosbesimi nuk u shton jobesimtarëve asgjë tjetër te Zoti, vetëm se urrejtje.** - Në këtë ajet, Allahu i Madhëruar na tregon për urrejtjen dhe mëshirën e Tij të plotë e gjithëpërfshirëse për robërit. Ai e përcaktoi në ligjin e Tij të krijimit që lloji njerëzor të zëvendësojë njëri tjetrin në Tokë. Në çdo popull, Ai dërgoi profetë e paralajmërues dhe u dha mundësinë që të tregojnë veprat e tyre. Ata të cilët refuzojnë të besojnë e t'i nënshtrohen Zotit, që nuk pasojnë Shpalljet që Ai sollti përmes profetëve dhe që nuk pranojnë të jetojnë sipas ligjit të Tij, le ta dinë se ky refuzim ka për të rënduar dhe dëmtuar pikërisht ata vetë. Askush nuk mund t'i shpëtojë e të mbajë peshën e tyre. Le ta dijë mohuesi i Zotit se me këtë mohim shton veçse dënimin dhe zemërimin e Zotit kundër tij. E ku ka ndëshkim më të madh se zemërimi i Zotit?! Nëse ke logjikë që të mendosh, ta dish se nuk ka dëshpërim më të madh sesa zemërimi i atij Zoti, që është Bujar dhe Bamirës.

- **Dhe mosbesimi, nuk u shton jobesimtarëve asgjë tjetër, vetëm se dëshpërim.** - Ata do të privohen nga mirësitë e Xhenetit, veprat e tyre do të asgjësohen dhe ata do të humbasin vetveten dhe familjet e tyre në Ditën e Gjykimit. Mohuesi i Zotit zhytet thellë e më thellë në dëshpërim, humbje dhe në poshtërim. Ai është poshtëruar tek Zoti dhe tek njerëzit, dhe gjithmonë është i privuar nga mirësitë dhe lumturia.

Ajeti 40

40. Thuaj: "A i keni parë (këta) zotat tuaj që ju i adhuron veç Allahut? Më tregoni çfarë është ajo që kanë krijuar ata në Tokë? Apo mos kanë ndonjë pjesë në qiej? Mos vallë u kemi dhënë atyre ndonjë Libër dhe ata mbështeten në të?" Jo. Keqbërësit i premtojnë njëri-tjetrit veçse mashtrime.

Shpjegimi i ajetit

Në këtë ajet, Allahu i Madhëruar na tregon se sa të pafuqishëm dhe të mangët janë idhujt dhe sa e kotë dhe e padrejtë është idhujtaria, nga të gjitha aspektet.

- **Thuaj: "A i keni parë (këta) zotat tuaj që ju i adhuron veç Allahut? Më tregoni çfarë është ajo që kanë krijuar ata në Tokë? Apo mos kanë ndonjë pjesë në qiej?"** - Thuaju atyre, o i Dërguar: "A i shikoni zotat tuaj, që ju i adhuron veç Allahut? Më thoni, a e meritojnë ata që t'u lutesh dhe t'ua dedikosh adhurimet? Më tregoni çfarë kanë krijuar ata idhuj? A kanë krijuar dete, male, kafshë apo ndonjë send tjetër?" Ata sigurisht që do të pohojnë se i vetmi Krijues i të gjitha këtyre është Allahu i Lartësuar. Pastaj pyeti: "Mos, vallë, jeni pjesëmarrës në ndonjë prej krijesave qiellore? Vallë, ju i keni krijuar qiejt dhe merrni pjesë në administrimin e çështjeve të tyre?!" Sigurisht që do të thonë se ata nuk kanë asnjë pjesë apo ndikim në to. Atëherë, - thuaju - nëse ata as nuk kanë krijuar gjë dhe as kanë marrë pjesë në krijimin e ndonjë grimce në këtë gjithësi, përse i adhuron së bashku me Allahun? Ata janë të pafuqishëm dhe të dobët. Ky është një argument logjik, që tregon kotësinë e idhujtarisë dhe dëmin e madh të saj. Pastaj i Lartësuari sjell edhe një argument tekstual për kotësinë e idhujtarisë. Ai na tregon se ata nuk kanë asnjë argument nga Shpallja e Zotit, që të mbrojnë idhujtarinë e tyre. Ai thotë:

- **Mos vallë u kemi dhënë atyre ndonjë Libër dhe ata mbështeten në të?"** - Le të sjellin ndonjë libër qiellor, që i urdhëron për të bërë këtë vepër të ulët, që t'u

përkushtohen putave dhe idhujve. Le të sjellin këtë argument nga Zoti, që i bën ata jenë të qartë dhe të qetë në idhujtarinë e tyre! Por çështja nuk qëndron aspak kështu. Para Muhamedit, tek ata nuk kishte shkuar asnjë profet dhe para Kur'anit nuk patën asnjë libër qiellor ku të mbështeteshin. Por edhe nëse pretendojnë se u ka ardhur libër a profet, që i ka urdhëruar për shirk, ne u themi se kjo është një gënjeshtër e sigurt dhe trillim nga shejtani i mallkuar, sepse Allahu thotë: "Ne nuk dërguam asnjë të dërguar para teje e të mos i kemi shpallur atij se: Nuk ka zot tjetër (*që meriton adhurimin*) përveç Meje, prandaj vetëm Mua më adhuroni!" [Enbija 25]. Kështu, të gjitha shpalljet e Zotit dhe të gjithë profetët e Tij janë unanimes në urdhrin për njësimin e Zotit dhe sinqeritetin e adhurimit veçse për Të. Të gjithë ata ndaluan idhujtarinë dhe urdhëruan për adhurim të sinqertë veçse të Tij, siç thotë i Lartësuar: "Ata nuk qenë urdhëruar për gjë tjetër, përveçse që të adhuronin Allahun me një adhurim të sinqertë e me përkushtim ndaj Tij duke qenë besimdrejtë (*hunefae*), si dhe të falnin namazin dhe të jepnin zekatin. Kjo është feja e drejtë." [Bejjine 5]. Një pyetje tjetër është dhe kjo: Nëse argumentet logjike dhe tekstuale tregojnë për kotësinë dhe vërtetësinë e idhujtarisë, atëherë, çfarë i shtyn idhujtarët që t'i përkushtohen dhe ta mbrojnë këtë rrugë, kur mes tyre ka edhe njerëz të zgjuar dhe të mprehtë?! Allahu i Madhëruar i përgjigjet kësaj pyetje duke thënë:

- Jo. Keqbërësit i premtojnë njëri-tjetrit veçse mashtrime. - Ajo rrugë në të cilën vazhdojnë të ecin dhe ta mbrojnë nuk është e mbështetur në ndonjë argument, por ata ia trashëgojnë atë njëri tjetrit, duke ia stolitur me çdo mënyrë. Me këtë ide rriten brezat dhe thinjen të vjetrit. Ata ua lënë trashëgim njëri tjetrit, duke u përcjellë edhe gënjeshtër që shejtani u inspiron. Ai ua zbukuron veprat e këqija, dhe kështu ata rriten me to. derisa bëhen zakon i tyre. Në këtë gjendje, është vështirë që t'ua largosh dhe t'i ndash

ata nga rruga dhe zakoni i të parëve të tyre. Ata vazhdojnë të qëndrojnë në idhujtarinë e dënueshme me kokëfortësi dhe pa u menduar.

Ajeti 41

41. Është Allahu Ai që i mban qiejt dhe tokën që të mos bien. Po të binin, s'ka asnjë veç Tij që mund t'i mbajë; Ai është i Butë dhe Falës i Madh.

Shpjegimi i ajetit

Allahu i Madhëruar na tregon për pushtetin e Tij absolut dhe për mëshirën, butësinë dhe faljen e Tij të gjerë e gjithëpërfshirëse. Ai na tregon se i mban qiejt dhe Tokën që të mos bien nga aty ku janë. Nëse ato do të binin, askush prej krijesave nuk do të mund t'i mbante, sepse janë të pafuqishëm për këtë. Por është Allahu që e caktoi që të jenë ashtu siç Ai ka vendosur. Kështu, krijesat jetojnë në qetësi dhe përfitojnë nga mirësitë që Zoti vendosi në qiej dhe në Tokë. Nga ana tjetër, ata mund të nxjerrin mësim të shumta dhe të kuptojnë se sa madhështor është pushteti dhe fuqia e Zotit, dhe kështu zemrat e tyre të mbushen me madhërim, frikërespekt, dashuri e përunjësi për Atë. Në këtë mënyrë, ata mund të njohin mëshirën, faljen dhe përkujdesjen e Tij të madhe për krijesat. A nuk e shohin se si Zoti i afatizon gjynahqarët dhe nuk nxitohet që të dënojë ata që nuk i binden Atij?! Po të dëshironte Ai, urdhëronte qiellin dhe tokën që t'i përpinin gjynahqarët. Qielli do të lëshonte dënimin dhe toka do të hapej e do t'i përpinte brenda saj. Por ata janë nën mëshirën dhe faljen e Allahut, që thotë: "Ai është i Butë dhe Falës i madh."

Ajetet 42 – 43

42. Ata u betuan me betimin më të fortë në Allahun se, nëse do t'u vinte ndonjë Profet, ata do të ishin më të udhëzuar (*më besimtarë*) se çdo popull tjetër (*jehudët e krishterët*). Por, kur atyre u erdhi Profeti, kjo u shtoi veçse largimin (nga e Vërteta),
43. Për shkak të mendjemadhësisë së tyre dhe të dredhive të tyre për të keqen. Por, dredhia për të keqen nuk godet askënd tjetër veç atyre që e kurdisën. A janë

duke pritur ata ndonjë ligj tjetër veç ligjit të Allahut ndër popujt e hershëm? Në ligjin e Allahut nuk do të gjesh asnjë ndryshim.

Shpjegimi i ajeteve

- Ata u betuan me betimin më të fortë në Allahun se, nëse do t'u vinte ndonjë Profet, ata do të ishin më të udhëzuar (më besimtarë) se çdo popull tjetër (jehudët e krishterët). - Ata që refuzuan të besonin dhe që të quajtën gënjeshtar, të betohen ty, o Profet, se: "...nëse do t'u vinte ndonjë profet, ata do të ishin më të udhëzuar (më besimtarë) se ata dy popuj (jehudë e krishterët)." Ata betohen solemnisht se, nëse do të ndodhte kjo, do të ishin edhe më të udhëzuar se jehudët dhe krishterët. Megjithatë, ata nuk i mbajtën premtimet e tyre:

- Por, kur atyre u erdhi Profeti, kjo u shtoi veçse largimin (nga e Vërteta). Për shkak të mendjemadhësisë së tyre dhe të dredhivë të tyre për të keqen. - Ata nuk e pranuan udhëzimin dhe nuk u nënshtuan të ndiqnin rrugën e Profetit (a.s.). Madje, ligësinë në të cilën ishin zhytur e shtuan edhe më shumë pas ardhjes së Shpalljes. Për këtë arsye, Allahu tha: "Kur atyre u erdhi Profeti, kjo u shtoi veçse largimin (nga e vërteta)." Ata e shtuan edhe më shumë inatin, kokëfortësinë dhe refuzimin e së vërtetës, derisa kjo i shtyu në luftë të ashpër kundër saj. Në fakt, betimet nuk u bënë duke pasur qëllim të vërtetën, por si shprehje e arrogancës ndaj të vërtetës. Nëse do të kishin si qëllim të vërtetën, Allahu do t'ua bënte mbarë që ta gjenin dhe ta pranonin atë. Ata thjesht lëvdoheshin me fjalët dhe betimet e tyre, duke dashur të mashtronin njerëzit, për t'i bërë të mendonin se ata e donin të vërtetën dhe i trajtonin me urtësi dhe kujdes ftesat e mira. Kështu, pasuesit e tyre mashtroheshin me këto fjalë të bukura dhe merrnin ata si shembull dhe justifikim për të refuzuar të vërtetën.

- Por, dredhia për të keqen nuk godet askënd tjetër veç atyre që e kurdisën. A janë duke pritur ata ndonjë ligj tjetër veç

ligjit të Allahut ndër popujt e hershëm? Në ligjin e Allahut nuk do të gjesh asnjë ndryshim. - Planet e këqija do të rëndojnë veçse mbi autorët e tyre. Edhe në këtë rast, Allahu i Lavdëruar i zbuloi betimet dhe qëllimet që ata fshihnin, prandaj besimtarët u ruajtën dhe nuk u dëmuan aspak nga intrigat e mohuesve. Të vetmit të dëmtuar ishin ata vetë, sepse u rënduan me peshën e gabimeve dhe u poshtëruarn, pasi Allahu i Madhëruar ua nxori të palarat në shesh. Intrigat e mohuesve ranë mbi kokat e vetë atyre, ndërsa zemrat e tyre u mbushën me mllef. Tashmë mbetet veçse që dënimi t'i gllabërojë, ashtu siç është ligji i pandryshueshëm i Zotit me të parët dhe të fundit. Ky rregull kurrë nuk ndryshon dhe nuk zhvlerësohet. Çdokush që tregohet i padrejtë, kokëfortë e kryeneç me njerëzit, do të përfshihet nga zemërimi e dënimi i Zotit dhe do t'i hiqen mirësitë e Tij. Për këtë arsye, le të presin dhe të shohin këta të jetë e ngjashme me atë që ndodhi me brezat e shkuar.

Ajetet 44 – 45

44. A nuk udhëtojnë ata nëpër tokë e të shohin se si qe fundi i atyre që ishin më parë? Ata ishin më të fuqishëm se këta (të sotmit). Allahut kurrë nuk mund t'i shmanget asgjë në qiej dhe as në tokë. Ai është i Gjithëditur, i Gjithëfuqishëm.

45. Nëse Allahu do t'i dënonte njerëzit sipas veprave (të këqija) të tyre, nuk do të linte mbi faqen e dheut asnjë gjallesë. Por, Ai i lë ata deri në afatin e caktuar. Por kur të vijë afati i tyre, (le ta dinë se) Allahu Shikon gjithçka nga robërit e vet.

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk udhëtojnë ata nëpër tokë e të shohin se si qe fundi i atyre që ishin më parë? Ata ishin më të fuqishëm se këta (të sotmit). - Allahu i Lartësuar na nxit që të udhëtojmë nëpër Tokë me zemrat dhe trupin tonë, me qëllimin që të nxjerrim mësimet e jo thjesht për t'u sorollatur dhe për parë botën me sy. Ai na nxit që të shohim dhe meditojmë për përfundimin e brezave të parë, të cilët refuzuan të besonin dhe ndiqnin profetët e dërguar nga Zoti dhe shpalljet e sjella prej Tij. Ata kishin edhe më shumë pasuri, pasardhës dhe ushtri. Ata e populluan tokën dhe ndërtuan më shumë sesa këta të sotmit. Por kur erdhi dënimi i Zotit, atyre nuk u vleu aspak forca e tyre. Asnjë dobi nuk u bëri tek Allahu pasuria dhe pasardhësit e shumtë. Mbi ta u përmbush dëshira dhe caktimi i Zotit dhe u zbatua ligji i Tij.

- Allahut kurrë nuk mund t'i shmanget asgjë në qiej dhe as në tokë. - E si mund të ndodhë kjo, kur Allahu është Absolut në diturinë, pushtetin dhe fuqinë e Tij?!

- Ai është i Gjithëditur, i Gjithëfuqishëm.

- Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon madhështinë e faljes dhe mëshirës së Tij dhe për afatizimin që u ofron atyre që bëjnë padrejtësi e krime të mëdha. Ai thotë: - Nëse Allahu do t'i dënonte njerëzit sipas veprave (të këqija) të tyre, nuk do të linte mbi faqen e dheut asnjë gjallesë. - Dënimi do të ishte gjithëpërfshirës, që nuk do të linte jashtë as edhe kafshët, të cilat janë jo

të përgjegjshme ligjërisht. Por Allahu i Lartësuar është i Mëshirshëm dhe i Butë. Për këtë arsye:

- Por, Ai i lë ata deri në afatin e caktuar.

- Ai i afatizon, por kurrë nuk i harron dhe nuk i lë pa marrë në përgjegjësi.

- Por kur të vijë afati i tyre, (le ta dinë se)

Allahu Shikon gjithçka nga robërit e vet.

- Dituria e Tij për veprat e tyre është e plotë, prandaj do t'i shpërblejë për çdo të mirë dhe të keqe që kanë bërë.

Këtu përfundon edhe tefsiri i sures Fatir.

I gjithë falënderimin dhe lavdërimet i qofshin Allahut, Zotit të botëve!

Surja 36 - Ja Sin (mekase) 83 ajete

Me emrin e Allahut,

të Gjithëmëshirshmit, Mëshirëplotit

Ajetet 1 – 12

1. Ja, Sin!

2. Beto hem në Kur'anin plot urtësi.

3. se ti (o Muhammed) je prej të dërguarve.

4. Ti je në një rrugë të drejtë.

5. (Kur'ani është) Shpallje e të Plotfuqishmit, Mëshirëplotit

6. Që të mund të paralajmërosh një popull, të parët e të cilëve nuk qenë paralajmëruar dhe ata mbetën të pavëmendshëm (ndaj Argumentave të Allahut).

7. Tashmë ka marrë fund vendimi kundër shumicës së tyre, prandaj dhe ata nuk besojnë.

8. Ne u kemi vënë pranga në qafë që u arrijnë deri në nofulla, kështu që ata mbeten me kokën lart.

9. Ne u kemi vënë pengesë edhe para edhe prapa tyre dhe ua kemi mbuluar shikimin, prandaj ata nuk mund të shohin.

10. Nuk ka dyshim se për ata (që mohojnë Besimin), është njëlloj - i paralajmërove apo nuk i paralajmërove, ata nuk besojnë.

11. Ti mund të paralajmërosh veçse atë që e ndjek Mesazhin (Kur'anin) dhe i frikësohet të Githëmëshirshmit në

fshehtësi. Pra, përgëzoje atë për falje dhe shpërblim bujar.

12. Ne do t'i ngjallim të vdekurit dhe Ne i shkruajmë veprat e tyre dhe gjurmët që lanë pas. Dhe çdo gjë Ne e kemi regjistruar në Librin e ruajtur (Leuhi Mahfudh).

Shpjegimi i ajeteve

- Ja, Sin! Betohem në Kuranin plot urtësi. - Allahu i Lartësuar betohet në këtë Kur'an duke përmendur edhe një cilësi të Tij: urtësinë. Përkufizimi i urtësisë është: vendosja e çdo gjëje në vendin që i takon. Kështu janë urdhëresat dhe ndalesat e këtij Kur'ani: të drejta dhe me vend. Edhe shpërblimi me të mira dhe ndëshkimi me të këqija vendoset atje ku duhet dhe në lidhje me ata që e meritojnë. Të gjitha dispozitat ligjore dhe ato të shpërblimit dhe ndëshkimit që janë sjellë në këtë Kur'an janë në kulmin e urtësisë. Prej urtësisë madhështore të këtij Kur'ani është edhe fakti se ai jo vetëm që përmend gjykimin për diçka, por na tregon edhe urtësinë dhe qëllimet madhështore të këtyre gjykimeve. Allahu i Lartësuar na nxit, gjithashtu, që të përdorim mendjen për të medituar rreth shkaqeve, mësimëve apo mesazheve të dhënies së një gjykimi të caktuar. Po përse betohet Allahu i Lartësuar në Kur'anin të mbushur plot urtësi? Përgjigjja vjen më poshtë:

- se ti (o Muhammed) je prej të dërguarve.
- Ai betohet në këtë Libër plot urtësi për të treguar se Muhamedi (a.s) është prej të dërguarve të Tij. Ti, o Muhammed, je Profet i Allahut, si shumë profetë që janë dërguar para teje. Ti nuk je i pari i dërguar ndër njerëz. Edhe mesazhet që përcjell nga Zoti janë si të gjitha mesazhet e sjella nga profetët e parë, sepse përçojnë të njëjtat parime të besimit të pastër dhe të drejtë. Çdokush që mediton në përshkrimet dhe cilësitë e Profetit do të arrijë të dallojë veçoritë dhe dallimin e tij nga të tjerët. Kush mediton në cilësitë e përshkrimet e tua, o Profet, do të bindet se ti je ndër më të mirët e të dërguarve nga Zoti, sepse ty të

janë dhënë cilësitë dhe virtytet më të larta dhe të plota. Vërej me kujdes lidhjen e ngushtë mes Kur'anit, në të cilin Zoti betohet, dhe arsyen për çfarë Ai betohet, pra, profetësinë e Muhamedit. Ajeti duket sikur thotë: Sikur të mos kishte asnjë argument tjetër që të vërtetonte profetësinë e Muhamedit, përveç Kur'anit, kaq do të ishte mëse e mjaftueshme si argument dhe dëshmi. Madje, Kur'ani madhështor është absolutisht argumenti më i fortë dhe i vazhdueshëm që tregon vërtetësinë e Muhamedit si profet i dërguar nga Zoti i gjithësisë. Çdo argument i sjellë në këtë Kur'an është argument edhe për vërtetësinë e Muhamedit si profet i vërtetë i Zotit të botëve. Pastaj ajeti na njofton për cilësinë e mrekullueshme të Profetit (a.s), që tregon më së miri se ai ishte vërtet profet i dërguar nga Allahu. Ai thotë:

- Ti je në një rrugë të drejtë. - Je në rrugë të drejtë, që të çon tek Zoti dhe në vendin e nderimit dhe shpërblimit. Kjo rrugë e drejtë është e ndërtuar mbi vepra të mira të cilat përmirësojnë zemrën dhe trupin, rregullojnë jetën dhe të bëjnë të fitosh lumturinë këtu dhe në ahiret. Ato vepra përmirësojnë moralin dhe pastrojnë shpirtin. Ato të mundësojnë të fitosh shpërblime të shumfisha. Qenia në rrugën e drejtë është jo vetëm cilësi e Profetit të Zotit, por edhe atribut i fesë dhe Shpalljes që ai solli nga Zoti. Feja dhe Kur'ani që ai solli nga Zoti është tregues i rrugës së drejtë dhe i çdo pune mbi të cilën ajo rrugë ndërtohet. Vërej me kujdes madhësinë e këtij Kur'ani në kumtet që na përcjell! Ai sjell një betim në gjënë më madhështore, - që është Kur'ani plot urtësi, Fjala e vetë Zotit, dhe këtë betim e sjell për të na treguar se Muhamedi është Profeti i Tij. Sigurisht që ky betim i Allahut mjafton për t'u bindur për faktin që Muhamedi është profet i Tij. Por Allahu i Lavdëruar e ka mbështetur këtë edhe me argumente të tjera, mes të cilave është rruga e drejtë në të cilën ishte Profeti i Tij. Në këtë mënyrë, ai sikur na nxit që të meditojmë në fenë dhe rrugën në të cilën

Muhamedi e ftoi botën. Mjafton të meditoni në rrugën e drejtë në të cilën ai ftoi, për të kuptuar shumë më thjesht se ai ishte i dërguar i Zotit, prandaj është detyrë që ta ndiqni udhëzimin e sjellë prej tij.

- *(Kur'ani është)* **Shpallje e të Plotfuqishmit, Mëshirëplotit** - Kjo është rruga që Allahu i Lartësuar e shpalli në Librin e Tij. Ajo është e vetmja rrugë për robërit, që të arrijnë tek Ai. Kjo rrugë është e ruajtur nga ndryshimi dhe devijimi, sepse është Ngadhënjimtari, Krenari, i Plotfuqishmi Ai që e zbriti udhëzuesin për këtë rrugë. Ajo rrugë është mëshirë e dhuruar për adhuruesit, sepse u mundëson që të arrijnë në vendin e mëshirës së Zotit. Për këtë arsye, ajeti mbyllet me këta dy emra, që sjellin siguri për vërtetësinë e rrugës dhe shpresë për shpërblimin dhe mëshirën e Zotit. Ai tha se Kur'ani është Shpallje e të Plotfuqishmit e Mëshirëplotit.

- **Që të mund të paralajmërosh një popull, të parët e të cilëve nuk qenë paralajmëruar dhe ata mbetën të pavëmendshëm** *(ndaj Argumentave të Allahut)*. - Pasi u betua për vërtetësinë e Shpalljes dhe profetësinë e Muhamedit dhe solli argumente treguese të saj, Allahu i Madhëruar na tregon se dërgimi i Profetit dhe sjellja e Shpalljes ishte nga nevojat më të mëdha për njerëzimin: "Për të paralajmëruar një popull, të parët e të cilëve nuk qenë paralajmëruar..." Këta ishin fillimisht arabët, që ishin popull i paditur dhe i paqytetëruar, tek të cilët nuk ishte sjellë ndonjë shpallje qiellore apo profet. Ata i kishte mbuluar padituria dhe ishin tërësisht të zhytur në humbje. Për këtë shkak, popujt e tjerë talleshin dhe i nënçmonin arabët. Atëherë, Allahu i Lartësuar dërgoi një profet nga gjiri i tyre, që t'i pastronte, t'u mësonte Librin dhe urtësinë, kur më parë ishin në humbje të thellë. Ai e dërgoi Profetin që fillimisht t'i këshillonte e paralajmëronte ata, e pastaj të gjithë popujt e tjerë. Ai e dërgoi këtë Profet madhështor që t'i këshillonte e t'u kujtonte atë Shpallje që kishin në duart e tyre dhe që

ata të pasonin të vërtetën e Zotit. Me dërgimin e Profetit, Allahu u bëri një mirësi të madhe arabëve në mënyrë të veçantë dhe gjithë botës në përgjithësi. Megjithatë, edhe pas dërgimit të Profetit, njerëzit u ndanë në dy grupe. Njëri grup e refuzoi atë Shpallje që Muhamedi solli nga Zoti dhe e shpërfillën paralajmërimin e tij. Këta janë ata për të cilët Allahu thotë:

- **Tashmë ka marrë fund vendimi kundër shumicës së tyre, prandaj dhe ata nuk besojnë.** - Allahu nuk dëshiroi t'i udhëzonte dhe t'i bënte zemrat e tyre që të nënshtroheshin e të besonin. Ndodhi kështu, sepse Ai ua ofroi udhëzimin dhe rrugën e drejtë dhe ata e refuzuan. Kjo bëri që të dënohen me të drejtë dhe t'u vulosen zemrat e tyre, që në to të mos hyjë drita e besimit. Më pas përmendet shkakun përse drita e imanit nuk mund të gjejë rrugë për në zemrat e tyre:

- **Ne u kemi vënë pranga në qafë që u arrijnë deri në nofulla, kështu që ata mbeten me kokën lart.** - *El aglal* janë ato pranga hekuri që i vendosen skllavit në qafë, që ai të mos lëvizë. Ato janë aq të mëdha, saqë e bllokojnë gjithë qafën e tij dhe arrijnë deri tek nofullat. Kështu, të lidhurit i mbetet koka ngritur lart dhe nuk mund ta ulë poshtë. Kështu janë ata në lidhje me pranimin e imanit.

- **Ne u kemi vënë pengesë edhe para edhe prapa tyre dhe ua kemi mbuluar shikimin, prandaj ata nuk mund të shohin.** - Ka vendosur pengesë, që e bën të pamundur që imani të hyjë në zemrat e tyre. Për këtë arsye, ata nuk shohin. Ata i ka zaptuar errësira e paditurisë dhe dëshpërimi nga të gjitha anët. Atyre nuk u sjell dobi asnjë lloj këshille e paralajmërimi.

- **Nuk ka dyshim se për ata (që mohojnë Besimin), është njëlloj - i paralajmërove apo nuk i paralajmërove, ata nuk besojnë.** - E si mund ta gjejë udhëzimin ai që ka zemër të vulosur dhe të vërtetën e sheh si kotësi, ndërsa kotësinë e sheh si të drejtë, të logjikshme dhe të mirë?! Ky ishte grupi i parë. Ndërsa grupi i dytë janë ata që

i pranojnë këshillat dhe paralajmërimin. Për këta Allahu thotë:

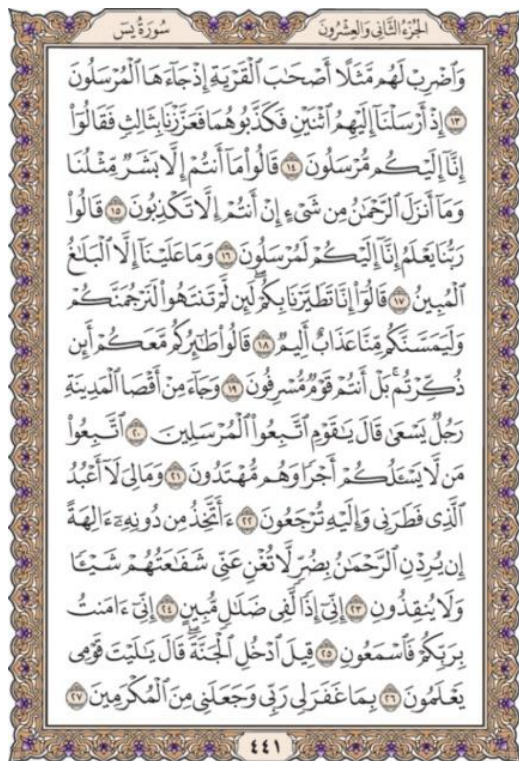
- Ti mund të paralajmërosh veçse atë që e ndjek Mesazhin (Kur'anin) dhe i frikësohet të Githëmëshirshmit në fshehtësi. - Këtyre u bën dobi këshilla dhe paralajmërimet, sepse ata synojnë të vërtetën, prandaj dëgjojnë me kujdes dhe meditojnë në këshillat që u bëhen. Kjo është cilësia e parë, pra, dëshira për të vërtetën e nënshtrimi për të kuptuar dhe pasuar atë. Së dyti: "...i frikësohet të Gjithëmëshirshmit në fshehtësi" Domethënë, ai njeri që i ka këto shenja e cilësi ka për ta parë të vërtetën dhe drita do të hyjë në zemrën e tij: Së pari, qëllimi i mirë dhe dëshira për ta gjetur të vërtetën dhe, së dyti, frika nga Zoti, frikë

kjo që vjen nga dituria rreth Tij, për emrat dhe cilësitë e Tij. Të tillët përfitojnë nga Shpallja e Zotit. Përmes kësaj Shpalljeje, ata do t'i pastrojnë e lartësojnë shpirtat dhe zemrat e tyre, pastaj do të mund të marrin diturinë e dobishme rreth Librit të Zotit dhe urtësive të Profetit të Tij. Ata që i kanë këto dy mirësi dhe sakrifikojnë për t'u pajisur me to, meritojnë një përgëzim nga Zoti:

- Pra, përgëzoje atë për falje dhe shpërblim bujar. - Përgëzim për dy gjëra: për falje dhe fshirje e plotë të gjynaheve dhe, së dyti, shpërblim të mrekullueshëm për veprat e mira dhe qëllimet e tyre të pastra.

- Ne do t'i ngjallim të vdekurit - Ne kemi për t'i ringjallur robërit pas vdekjes dhe kemi për t'i shpërblyer për veprat e paraqitura në dynja.

- Ne i shkruajmë veprat e tyre dhe gjurmët që lanë pas. - Allahu ka shkruar dhe ruajtur çdo vepër e fjalë të mirë apo të keqe që kanë bërë gjatë jetës së tyre në dynja. Madje, jo vetëm fjalët e veprat që kanë bërë vetë, por edhe pasojat që ato kanë lënë e shkaktuar, si gjatë jetës në dynja, ashtu edhe pas vdekjes. Çdo vepër e mirë apo e keqe që shkaktohet nga fjalët dhe veprat e dikujt do të shkruhen në regjistrin e veprave të tij. Kështu për shembull, nëse ai ka përhapur dituri të dobishme dhe u ka

mësuar njerëzve mirësinë, duke i urdhëruar për mirësi e drejtësi dhe duke i ndaluar nga ligësitë dhe padrejtësitë, çdokush që punon sipas kësaj diturie jo vetëm që do të shpërblehet, por të njëjtin shpërblim do të marrë edhe ai që e mësoi dhe u bë sebeb për këto vepra të mira. Po kështu veprohet edhe me atë që u mëson njerëzve mirësinë dhe dije të dobishme, ose lë pas një libër të dobishëm, që u mëson njerëzve mirësinë. Ai do të marrë shpërblimin për çdo njeri tjetër që përfiton nga kjo njohuri gjatë jetës së tij dhe pas vdekjes së tij, deri në Kijamet. Nëse dikush adhuron Allahun duke falur namaz, duke dhënë zekat e sadaka, duke bërë bamirësi të shumta e sillet me moral të lartë dhe të tjerët e marrin si shembull dhe ndjekin rrugën e tij, ai merr shpërblimet e të gjithë atyre që punojnë sipas tij, pa iu pakësuar atyre asnjë shpërblim. Të gjitha këto shpërblime shkruhen në librin e veprave të tij. Gjithashtu, nëse dikush ndërton një xhami ose një shkollë, ose lë një pasuri vakëf, që njerëzit të përfitojnë prej saj, ose mbjell një pemë nga e cila hanë

njerëzit dhe kafshët, ai merr sevape dhe veprat e shpërblimet i shënohen në librin e veprave të mira. Po kështu veprohet edhe me veprat e këqija, për të cilat njeriu është bërë shkak që t'i bëjnë të tjerët. Për këtë arsye, Profeti (a.s) ka thënë: "Kush bën në islam një punë të mirë dhe (*bëhet shkak që*) sipas saj punojnë edhe të tjerët, ai do të shpërblehet për atë punë (*të mirë*) dhe do të marrë edhe shpërblimet e të gjithë atyre që punojnë me atë punë pas tij, pa iu pakësuar gjë nga shpërblimi i tyre. Dhe Kush bën në islam një punë të keqe dhe (*bëhet shkak që*) sipas saj punojnë edhe të tjerët, ai do të ngarkohet me peshën e gjynahut të tij për atë punë (*të keqe*) dhe do të marrë edhe gjynahet e të gjithë atyre që punojnë me atë punë pas tij, pa iu pakësuar gjë nga pesha e gjynaheve të tyre." ³⁸Nga këto tekste kuptohet qartë se sa i dobishëm dhe i rëndësishëm është misioni i daveit në rrugën e Allahut dhe përhapjes së diturisë dhe udhëzimit të Allahut ndër njerëz, me çdo rrugë e mënyrë të lejueshme e të mundshme. Gjithashtu, ai tregon se sa e frikshme është të qenurit ftues në rrugën e keqe dhe udhëheqës në ligësi. Këta janë njerëzit më të këqinj dhe keqbërësit më të mëdhenj, që do të mbartin gjynahet dhe peshën më të rëndë mbi shpinën e tyre.

- Dhe çdo gjë Ne e kemi regjistruar në Librin e ruajtur (*Leuhi Mahfudh*). - Allahu i Madhëruar ka regjistruar dhe ruajtur çdo gjë në ato shënime, qoftë veprat e fjalët, qoftë qëllimet dhe ato që fshihen në zemër në *Leuhi Mahfudh*, që është Libri Mëmë, ku janë shënuar edhe shkrimet që janë në duart e melekëve për veprat e njeriut.

Ajetet 13 – 30

13. Përmendju atyre si shembull banorët e fshatit, kur atyre u patën ardhur të dërguarit!

14. Kur Ne dërguam tek ata (*në fillim*) dy të dërguar ata i përgënjeshtuan që të dy. Atëherë Ne i fuqizuam ata me një të tretë dhe këta u thanë: "Ne jemi dërguar (*si Profetë*) te ju."

15. Njerëzit thanë: "Ju jeni veçse njerëz si ne dhe Allahu nuk dërgon asnjë lloj shpalljeje. Ju jeni veçse gënjeshtarë."

16. Ata thanë: "Zoti ynë e di se ne jemi dërguar (*si Profetë*) te ju."

17. Dhe detyra jonë është vetëm ta kumtojmë qartë Mesazhin (*e Tij*)."

18. Ata (*mohuesit*) thanë: "Ne parandiejmë ogur të keq me ju dhe nëse nuk tërhiqeni, ne do t'ju gjuajmë me gurë dhe do të përjetoni ndëshkim të dhimbshëm nga ne".

19. Ata (*të dërguarit*) thanë: "Ogurin e keq e keni nga vetja juaj (*te padrejtësitë tuaja*). Mos vallë (*jemi ogur i keq*) për shkak se ju këshilluam?! Jo. Por ju jeni një popull që e kaloni çdo kufi."

20. Prej skajit më të largët të qytetit erdhi një burrë duke vrapuar dhe tha: "O populli im! Bindjuni të dërguarve!"

21. Bindjuni atyre që nuk kërkojnë asnjë shpërblim prej jush dhe janë të udhëzuar (*nga Zoti*)!

22. E si të mos e adhuroj Atë që më krijoi mua dhe tek i Cili ju do të ktheheni të gjithë.

23. A të pranoj zota të tjerë përveç Tij? Nëse i Gjithëmëshirshmi do të më sprovonte me ndonjë të keqe, ndërmjetësimi i tyre nuk do të më vlente asgjë dhe as nuk do të mund të më shpëtonin.

24. Po të veproja kështu do të isha, vërtet në një humbje të hapët.

25. Unë i kam besuar Zotit. Prandaj më dëgjoni!"

26. Atij iu tha: "Ti hyr në xhenet! Ai tha: "Ah, sikur ta dinte populli im,

27. Përse më fali Zoti im dhe më bëri prej të nderuarve!"

28. Pas tij, Ne nuk zbritëm kundër popullit të tij ndonjë ushtri nga qielli. Ne nuk zbritëm asgjë tjetër,

29. përveç një britme të tmerrshme. Dhe ja ata mbetën të heshtur e të ftohtë (*pa jetë*).

30. Ah! Mjerë robërit (e Mi)! Sa herë që u vjen ndonjë i dërguar, ata veçse tallen me të.

Shpjegimi i ajeteve

- Përmendju atyre si shembull banorët e fshatit, kur atyre u patën ardhur të dërguarit! - Këtyre që të mohojnë dhe nuk besojnë Shpalljen e Zotit, jepu një shembull, nga i cili mund të mësojnë shumë, nëse u jepet sukses nga Zoti për të gjetur të mirën. Ky shembull është historia e banorëve të një fshati, të cilët refuzuan profetët e dërguar ndër ta dhe çfarë dënimi i përfshiu. Allahu i Madhëruar nuk na e ka treguar konkretisht se për cilin vend dhe profet bëhet fjalë. Nëse do të kishte ndonjë dobi tregimi i vendit, Ai do të na tregonte atë. Kështu, të mundohesh të gësh se ku ishte ai vend është diçka jo e mirë dhe konsiderohet si të flasësh pa pasur dituri. Për këtë arsye, ata që flasin për të tilla çështje ngatërrohen dhe nuk kanë siguri në fjalët e tyre. Kjo të jep bindjen e plotë se rruga e diturisë së sigurt kërkon që t'i qëndrosh besnik veçse informacionit të saktë dhe burimor dhe t'i largohesh sa më shumë asaj që nuk ka ndonjë dobi. Kështu pastrohen dhe lartësohen shpirtat dhe shtohet dituria. Kjo është rruga e saktë e shtimit të diturisë dhe jo rruga e atyre të paditurve që mendojnë se sjellja e sa më shumë fjalëve rreth një ajeti, pa u bazuar askund, është dituri. Në fakt, ato sjellin veçse pasiguri e ngatërresa, duke e ngarkuar veten me fjalë e mendime të kota dhe të padobishme. Ato i hapin portën e marrjes me çështje të dyshimta. E rëndësishme është që, ky ishte një vendbanim, i sjellë si shembull, nga i cili mund të marrin mësim ata që Zoti do t'u japë sukses që të shohin të drejtën.

- Kur Ne dërguam tek ata (në fillim) dy të dërguar ata i përgënjeshtroan që të dy. - Në këtë popull, u dërguan profetë që të urdhëronin për të adhuruar Allahun si një e të vetëm, duke ia përkushtuar me sinqeritet të gjitha adhurimet dhe që t'i ndalonin nga

idhujtaria, padrejtësitë e mosbindja ndaj Zotit.

- Atëherë Ne i fuqizuan ata me një të tretë dhe këta u thanë: "Ne jemi dërguar (si Profetë) te ju." - Allahu i Lartësuar dërgoi edhe një profet të tretë, pasi dy të parët u refuzuan. Kjo tregon se Allahu u kujdes shumë që atyre t'u afrohej mundësia të pranonin udhëzimin dhe të mos kishin më argument e arsyetim para Zotit.

- Njerëzit thanë: "Ju jeni veçse njerëz si ne dhe Allahu nuk dërgon asnjë lloj shpalljeje. Ju jeni veçse gënjeshtarë. - Populli iu përgjigj njëlloj si mohuesit e besimit në Zotin dhe profetët e Tij. Ata thanë: "Ju jeni thjesht njerëz, sikurse ne. Çfarë epërsie keni ju mbi ne, që ne t'ju pasojmë dhe bindemi?" Atëherë, profetët u thanë: "Ne jemi veçse njerëz, sikurse edhe ju, por Allahu ia dhuron mirësinë kujt të dojë nga robërit e Vet. Nuk na takon neve t'ju sjellim ndonjë argument, përveçse me dëshirën e Allahut. Vetëm Allahut le t'i mbështeten besimtarët." E përse të mos i mbështetemi Allahut, kur Ai na ka udhëzuar në rrugën tonë? Ne kemi për t'i duruar mundimet që na bëni. Vetëm Allahut le t'i mbështeten vazhdimisht ata që kërkojnë mbështetje!" [Ibrahim 11, 12]. Ata thanë gjithashtu: "... Allahu nuk dërgon asnjë lloj shpalljeje." Kështu, ata deklaruan se nuk besonin se ekzistonte diçka që quhej Shpallje. Ata nuk besonin se Zoti ka shpallur ndonjë gjë ndër njerëz. Pastaj filluan të trillonin edhe për vetë profetët, duke thënë se ishin gënjeshtarë dhe njerëz që trillonin nga vetja e tyre. Ata thanë: "Ju jeni veçse gënjeshtarë." Por cila ishte përgjigjja e profetëve përballë këtij qëndrimi nga populli i tyre? Ata thanë:

- Ata thanë: "Zoti ynë e di se ne jemi dërguar (si Profetë) te ju. - Nëse do të ishim mashtrues dhe trillues, Allahu do ta nxirte në pah mashtrimin tonë dhe do të na dënonte pa vonuar, sepse Allahu është i Urtë dhe i Plotpushtetshëm.

- Dhe detyra jonë është vetëm ta kumtojmë qartë Mesazhin (e Tij)." -

Kumtimi i qartë është detyra jonë dhe kjo kërkon që ne të bëjmë të qartë gjithçka që duhet sqaruar nga mesazhi i Zotit. Ne nuk kemi për të lënë asgjë pa sqaruar nga mesazhi që Zoti do të dërgojë ndër ju. Ndërsa për sa i përket shenjave dhe mrekullive që ju propozoni, ose zbritjes dhe përshpejtimit të dënimit, kjo nuk është në dorën tonë. Atë që është detyra e jonë, pra, kumtimi i qartë i mesazhit të Zotit, ne e kryem me besnikëri. Nëse ju gjeni rrugën e udhëzimit, kjo është mirësia dhe fati juaj, por nëse ju refuzoni, atëherë ne nuk kemi asgjë në dorë që t'ju bëjmë të besoni dhe të ndriçojmë zemrat tuaja, apo t'ju shpërblejmë ose ndëshkojmë.

- **Ata (mohuesit) thanë: “Ne parandiejmë ogur të keq me ju dhe nëse nuk tërhiqeni, ne do t’ju gjuajmë me gurë dhe do të përjetoni ndëshkim të dhimbshëm nga ne”.** - Këto ishin fjalët që banorët e fshatit u thanë të dërguarve të Allahut: “Ne parandiejmë ogur të keq me ju...”. Sikur thoshin: “Që kur ju keni ardhur tek ne, kemi parë veçse sherr dhe ligësi.” Subhanallah! Kjo është nga gjërat më të çuditshme! T'i konsiderosh si shkak të ligësive dhe sherrit ata profetë të zgjedhur, të cilët u sollën njerëzve mirësinë më të madhe dhe dhuratën më të çmuar, që mund t'u jepet krijesave? Ata u sollën atë që qëndron mbi çdo domosdoshmëri tjetër. Profetët e Zotit erdhën në këtë popull dhe e gjetën në një gjendje shumë të keqe, nga e cila vetëm besimi i drejtë mund t'i shpëtonte. Por në vend që të praninin besimin dhe të shpëtonin, ata u zhytën edhe më keq në ligësitë e tyre dhe e konsideruan besimin si diçka të urryer dhe tersndjellës. Ja, çfarë bën shpirtligësia e mendjemadhësia. Ajo është më e keqe për njeriun se çdo armik tjetër. Pastaj këta njerëz fatzinj kërcënuan profetët e tyre, duke u thënë: “...dhe nëse nuk tërhiqeni, ne do t’ju gjuajmë me gurë dhe do të përjetoni ndëshkim të dhimbshëm nga ne.” Ne do t'ju vrasim me formën më të tmerrshme, me gurë. Atëherë, profetët iu drejtuan atyre me këto fjalë:

- **Ata (të dërguarit) thanë: “Ogurin e keq e keni nga vetja juaj (te padrejtësitë tuaja). Mos vallë (jemi ogur i keq) për shkak se ju këshilluam?!”** - E keqja vjen vetëm prej ligësive dhe paudhësive tuaja. Janë pikërisht veprat tuaja, si idhujtaria e gjynahet, shkak për çdo bela që ju godet. Ato gjithmonë bëhen shkak që mbi ju të bien zemërimi dhe ndëshkimet e Zotit, dhe t'ju largohet çdo gjë e dashur prej mirësive të shumta të Tij. Atëherë, si është e mundur që na drejtoheni me ato fjalë? Mos, vallë, për shkak se ne ju këshilluam për atë që sjell mirësi dhe mbarësi?! Jo, por:

- **Jo. Por ju jeni një popull që e kaloni çdo kufi.”** - Ju kaloni çdo kufi në ligësitë që bëni dhe në fjalët e poshtra që thoni. Domethënë, ftesa e këtyre profetëve ua shtoi edhe më shumë largimin nga rruga e drejtë dhe mendjemadhësinë.

- **Prej skajit më të largët të qytetit erdhi një burrë duke vrapuar dhe tha: “O populli im! Bindjuni të dërguarve!”** - Ai dëshiroi që populli i tij të përfitonin nga ftesa e profetëve dhe të besonin ashtu siç besoi ai vetë. Pasi e pa dhe e dëgjoi mirë se sa keq ju përgjigjën ftesës, ai u tha atyre: “O populli im! Bindjuni të dërguarve!” Kështu, i këshilloi që të pasonin profetët, duke u treguar mirësitë e kësaj vepre dhe u dëshmoi me dituri se ata ishin vërtet profetë të Allahut dhe se pasimi i tyre ishte gjëja më e mirë. Pastaj vijoi t'i ftonte ata duke u sjellë arsyetime të logjikshme, që e përforconin dëshminë e tij se ata ishin profetë të Zotit dhe se ishte në të mirë të tyre që t'i pasonin. Ai tha:

- **Bindjuni atyre që nuk kërkojnë asnjë shpërblim prej jush dhe janë të udhëzuar (nga Zoti)!** - Pasojin këta të dërguar besnikë, të cilët ju ftojnë dhe këshillojnë për diçka që është në të mirën tuaj dhe nuk duan prej jush asgjë dhe asnjë shpërblim. Mirësia e ftesës së tyre kthehet veçse tek ju, se ata nuk kërkojnë ndonjë pasuri për atë që ju këshillojnë dhe mësojnë prej dritës dhe udhëzimit. A nuk mjafton kjo për ju, që t'i pasoni ata? Mbase dikush mund të thoshte:

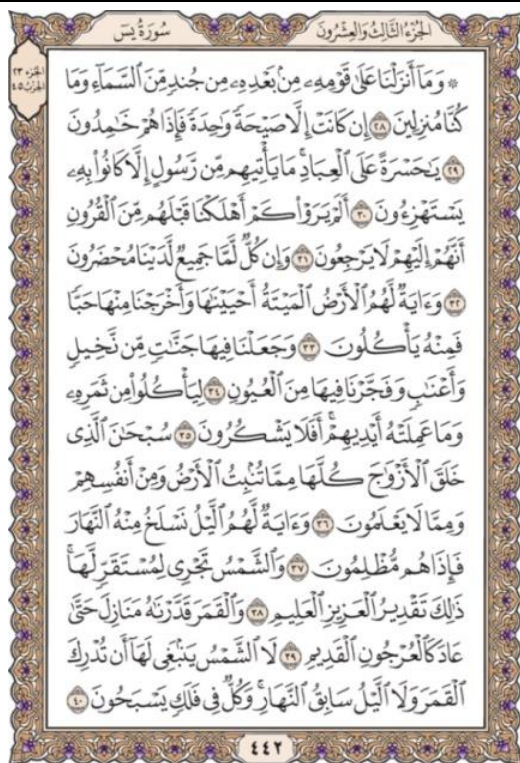
"Ata ndoshta vërtet nuk ftojnë që të marrin ndonjë shpërblim, por ata nuk janë në rrugë të drejtë dhe po ju ftojnë për gjëra të pavërteta." Por edhe këtë pretendim ai besimtar i mençur e hodhi poshtë, duke shtuar dhe thënë: "...janë të udhëzuar (nga Zoti)." Kështu, ata ftojnë në çdo gjë që është e mirë dhe që vetë logjika e drejtë dëshmon për mirësinë e saj. Edhe ndalesat e tyre janë mëse të arsyeshme dhe logjika e saktë dëshmon për saktësinë e këtyre porosive. Me sa duket, populli i tij jo vetëm që nuk i pranuan këshillat e tij, por iu kthyen për ta marrë në përgjegjësi për pasimin e profetëve dhe dëshminë e tij se do ta adhuronte me sinqeritet veçse Allahun e Madhëruar si një dhe të vetëm. Për këtë arsye, Ai tha:

- **E si të mos e adhuroj Atë që më krijoi mua dhe tek i Cili ju do të ktheheni të gjithë?** - Çfarë mund të më pengojë mua që ta adhuroj Zotin si një të vetëm, kur unë jam i bindur se është Ai që më ka krijuar, më furnizon dhe ushqen? Tek Ai do të kthehen të gjitha krijesat dhe Ai ka për t'i shpërblyer për të gjitha veprat e tyre.

- **A të pranoj zota të tjerë përveç Tij?** - Ai në dorën e të Cilit është krijimi, furnizimi e gjykimi i krijesave në dynja dhe në ahiret, pikërisht dhe vetëm Ai meriton të adhurosh, ta përlëvdosh, lavdërosh dhe madhërosh. Ndërsa ata që nuk kanë në dorë as dëm e as dobi, as kanë mundësi të japin ose të privojnë, as të japin jetën e as vdekje dhe as kanë në dorë ringjalljen, ata nuk meritojnë që t'i adhurosh e t'u nënshtrohesh.

- **Nëse i Gjithëmëshirshmi do të më sprovonte me ndonjë të keqe, ndërmjetësimi i tyre nuk do të më vliente asgjë dhe as nuk do të mund të më shpëtonin.** - Askush nuk mund të ndërmjetësojë tek Allahu pa lejen e Tij. Edhe ndërmjetësimi i tyre nuk mund të më sjellë mua asnjë dobi, nëse Allahu dëshiron të më ndëshkojë.

- **Po të veprojë kështu do të isha, vërtet në një humbje të hapët.** - Nëse unë adhuroj, i shpresoj dhe u lutem të tillëve

idhuj me këto cilësi, atëherë do të jem në një humbje të qartë. Në këto fjalë, ai jo vetëm që këshilloi popullin e tij nga njëra anë, por edhe dëshmoi se këta ishin profetë besnikë të dërguar nga Zoti, nga ana tjetër. Ai e udhëzoi popullin e vet dhe i njoftoi detyrimin që ta adhuronin Allahun si një dhe të vetëm dhe për këtë solli edhe argumente të qarta e të kuptueshme. Gjithashtu, solli argumente edhe për kotësinë e adhurimit e çdo gjëje tjetër përveç Allahut. Ai u tregoi për gjendjen fatkeqe të atyre që adhurojnë idhujt dhe deklaroi me forcë dhe me krenari se ai ishte besimtar në Allahun dhe në profetët e Tij, edhe pse kërcënohej seriozisht me vdekje nga ai popull i padrejtë. Kështu, ai u tha:

- **Unë i kam besuar Zotit. Prandaj më dëgjoni!** - Populli i tij e vrau atë besimtar të sinqertë, pasi i ftoi dhe i këshilloi për besimin në Zotin dhe në profetët e Tij. Atëherë, menjëherë pas vdekjes atij iu tha:

- **Atij iu tha: "Ti hyr në xhenet! Ai tha: "Ah, sikur ta dinte populli im, Përse më fali Zoti im dhe më bëri prej të**

nderuarve!” - Kur ai pa atë nderim të madh dhe shpërblim të pashembullt, që Zoti i dhuroi për besimin e tij të pastër në teuhid dhe këshillimin e popullit, vijoi përsëri të tregonte se sa shumë e donte popullin e tij dhe sa shumë e dëshironte të mirën për ta duke thënë: “Ah, sikur ta dinte populli im, përse më fali Zoti im dhe më bëri prej të nderuarve!” Ah, sikur ta dinte populli im se për çfarë arsye më fali Zoti mua, duke më shpëtuar nga çdo lloj ndëshkimi dhe duke më bërë prej të nderuarve. Ai më shpërbleu me gjithë ato mirësi lumturuese. Nëse do ta dinin, ata nuk do të vazhdonin me idhujtarinë dhe kotësinë e tyre. Duke na treguar ndëshkimin e tyre, Allahu i Madhëruar thotë:

- Pas tij, Ne nuk zbritëm kundër popullit të tij ndonjë ushtri nga qielli. - Nuk ishte e nevojshme që Ne të zbrisnim ndonjë ushtri nga qielli për të ndëshkuar atë popull.

- Ne nuk zbritëm asgjë tjetër, - Nuk e bëmë diçka të tillë se ishte e panevojshme. Pushteti dhe madhështia e Allahut është shumë e madhe dhe bijtë e Ademit janë shumë të dobët, ndaj mjafton diçka shumë më e vogël për t'i ndëshkuar ata. Një pjesë e vogël e dënimit të Zotit do t'i mjaftonte për t'i shkatërruar ata.

- ... përveç një britme të tmerrshme. Dhe ja ata mbetën të heshtur e të ftohtë (pa jetë). - Kështu ishte ndëshkimi i tyre. Mjaftoi një zë i nxjerrë nga njëri prej melekëve të Zotit dhe ata mbetën të ftohur (të vdekur). Tmerri ua këputi zemrat brenda gjoksit dhe mbetën si kufoma të ngrira, pa lëshuar asnjë zë dhe pa lëvizur. Nuk pati më jetë pas asaj mendjemadhësie dhe asaj përgjigje të shëmtuar, që i dhanë më të nderuarve krijesa të Zotit dhe tiranisë që treguan kundrejt tyre. Duke dashur që njerëzit të ndiejnë thellë se sa fatkeqësi e madhe është mosbesimi, Allahu i Madhëruar thotë:

- Ah! Mjerë robërit (e Mi)! Sa herë që u vjen ndonjë i dërguar, ata veçse tallen me të. - Sa e madhe është kjo fatkeqësi! E madhe ishte injoranca e tyre dhe po kështu

do të jenë edhe vuajtjet e tyre, për shkak të atyre cilësive të shëmtuara. Ata kanë qenë dhe do të jenë shkak i çdo fatkeqësie e ndëshkimi nga Zoti.

Ajetet 31 – 32

31. A nuk shohin ata se sa e sa breza para tyre i shkatërruam, dhe ata kurrë nuk u kthyen (në dynja).

32. Dhe secili prej tyre - të gjithë do të sillen para Nesh (për gjykim).

Shpjegimi i ajeteve

- A nuk shohin ata se sa e sa breza para tyre i shkatërruam, dhe ata kurrë nuk u kthyen (në dynja)?! - A nuk shohin këta të mjerë se çfarë u ndodhi popujve të parë, të cilët, ashtu si ju, i mohuan profetët e Zotit? Allahu i shkatërroi dhe zbriti mbi ta dënimin e Tij të ashpër dhe të gjithë ata u shfarosën dhe u zhdukën. Ata nuk u kthyen më në këtë dynja dhe kurrë nuk kanë për t'u kthyer, por Allahu ka për t'i ringjallur pas vdekjes së tyre për t'u llogaritur dhe shpërblyer për atë që bënë. Për këtë arsye, tha:

- Dhe secili prej tyre - të gjithë do të sillen para Nesh (për gjykim). - Të gjithë do të qëndrojnë përpara Zotit, që Ai të gjykojë mes tyre me drejtësinë e Tij, që nuk bën dhe nuk lejon asnjë padrejtësi, as sa një grimcë: "S'ka dyshim se Allahu nuk bën padrejtësi as sa një grimcë. Nëse është vepër e mirë, Ai e shumëfishon atë dhe dhuron shpërblim të madh nga ana e Tij." [Nisa 40].

Ajetet 33 – 36

33. Argument për ata është toka e vdekur, kur Ne i japim jetë dhe bëhen drithërat nga të cilët ju hani.

34. Dhe Ne kemi bërë në të kopshte hurmash e rrushi dhe bëjmë që të shpërthejmë burime (uji).

35. Që ata të hanë nga ato fruta dhe nga ajo që e prodhojnë me duart e tyre. Atëherë a nuk po tregohen mirënjohës?

36. I lavdëruar qoftë Ai që i krijoi në çift të gjitha gjërat – ato që rriten në tokë, ata vetë (njerëzit) dhe shumë gjëra që ata nuk i dinë.

Shpjegimi i ajeteve

- Argument për ata është toka e vdekur, kur Ne i japim jetë dhe bëhen drithërat nga të cilët ju hani. - Argument për

vërtetësinë e ringjalljes pas vdekjes dhe daljen para Zotit për t'u shpërblyer për veprat e kryera është edhe një tokë e mbetur shkretë, të cilën Zoti e ringjall dhe e bën të gëlojë plot jetë, pasi i lëshon shiun nga qielli. Kur shiu bie mbi atë tokë: "Ne i japim jetë dhe bëhen drithërat nga të cilët ju hani." Toka lulëzon, sepse në të mbin çdo lloj bime, me të cilat ushqeheni ju dhe kafshët tuaja. Më pas, uji shpërndahet në kopshte, duke sjellë jetë e gjallëri dhe duke bërë të rriten pemë me fruta të shumta. Mes këtyre frutave, Allahu përmend hurmat e palmave dhe rrushin, si dy nga pemët më të begatshme dhe më të dobishme.

- Dhe Ne kemi bërë në të kopshte hurmash e rrushi dhe bëjmë që të shpërthejmë burime (uji). - Jo vetëm kaq, por Ai bëri që uji të mos humbasë nëpër kopshte, por të krijohen e të rrjedhin lumenj dhe të dalin burime të shumta uji në shërbimin tuaj. Allahu i bëri ato kopshte e pemë për dobinë dhe shërbimin tuaj.

- Që ata të hanë nga ato fruta dhe nga ajo që e prodhojnë me duart e tyre. - Që të hanë ose t'i magazinonjë duke i tharë. Ata kënaqen me gjithë ato mirësi, ndërkohë që ato nuk janë fryt i punës apo mundit të tyre. Është Allahu Ai që i bën të mbijnë dhe të rriten. Allahu është më i Urti dhe Furnizuesi më i mirë. Ata i hanë ata pa qenë nevoja t'i gatuajnë apo t'u bëjnë ndonjë shërbim. Zoti ua jep që t'i hanë pa u lodhur, që të kënaqen. Ata thjesht i këpusin nga pema dhe i hanë.

- Atëherë a nuk po tregohen mirënjohës?

- A nuk po tregoheni mirënjohës ndaj Atij që jua dhuroi këto mirësi dhe u kujdes që t'jua vërë në shërbim, me bujarinë dhe bamirësinë e Tij? A nuk e falënderoni dhe lavdëroni Atë që kujdeset me këto mirësi, për të rregulluar çështjet e dynjasë dhe të fesë tuaj? Ai që e ngjall tokën pasi është shkretuar dhe bën që të mbijnë në të gjithë

ato bimësi e pemë, Ai që nxjerr për ju fryte të shijshme, që dalin nga sytha e degë të thata, Ai i Cili bën që nga toka e vdekur të dalë ujë, a nuk është i Plotfuqishëm që t'i ringjallë krijesat pas vdekjes së tyre?! Nuk ka dyshim se Ai është i Plotfuqishëm për gjithçka.

- I lavdëruar qoftë Ai që i krijoi në çift të gjitha gjërat – ato që rriten në tokë, ata vetë (njerëzit) dhe shumë gjëra që ata nuk i dinë. - Është Allahu që i krijoi ato lloje të shumta bimësh, që është e pamundur t'i numërosh të gjitha. Po kështu, Ai krijoi njerëzit të ndryshëm dhe i bëri që ca të jenë meshkuj dhe ca femra. Kështu, njerëzit ndryshojnë jo vetëm nga ana fizike, por edhe nga cilësitë e përshkrimet e tyre, qoftë të jashtme, qoftë të brendshme. Pastaj Allahu i Madhëruar thotë se krijoi: "...dhe shumë gjëra që ata nuk i dinë." Domethënë, krijoi edhe krijesa, të cilat ne nuk i njohim dhe do të ketë edhe krijesa të tjera më vonë, që ende nuk janë krijuar. I Lavdëruar, i Dëlirë dhe i Pastër nga çdo e metë është Allahu i Lavdëruar. I Madhëruar qoftë Ai nga shpifjet e trillimet se Ai mund të ketë shokë e partnerë, apo ndihmëtarë e mbështetës, apo grua e fëmijë. Ai nuk ka të ngjashëm apo të njëjtë me Të dhe as si shembulli i Tij. Ai është i Vetëm dhe Absolut në cilësitë e Tij të plota dhe emrat e atributet e Tij të bukura. Atij nuk mund t'i shpëtojë asgjë nga ajo që Ai dëshiron.

Ajetet 37 – 40

37. Argument për ata është edhe nata, prej së cilës tërheqim ditën dhe ata zhyten në errësirë.

38. Edhe Dielli udhëton për në kufirin e vet (përfundimtar). Ky është përcaktimi i Ngadhënjimtarit, i të Gjithëditurit.

39. Edhe Hënës ia kemi caktuar fazat e saj, derisa të kthehet në formën e harkut (hurmes së tharë).

40. As dielli nuk mund ta arrijë hënën, e as nata nuk mund ta kalojë ditën. Secili (trup qiellor) noton në orbitën e vet.

Shpjegimi i ajeteve

- **Argument për ata është edhe nata, prej së cilës tërheqim ditën dhe ata zhyten në errësirë.** - Ky është një argument dhe një shenjë treguese, që tregon se vullneti dhe dëshira e Tij është ajo që do të shkojë në vend patjetër. Pushteti dhe sundimi i Tij është absolut dhe Ai është Plotfuqishëm që t'i ringjallë krijesat. Kështu, Allahu i Madhëruar e largon atë dritë të fuqishme që mbulon dhe ngroh tokën, duke e zëvendësuar me errësirën e natës. Pastaj, Ai e largon errësirën, që e ka mbuluar tokën, duke e bërë diellin të lindë dhe të ndriçojë. Kështu, krijesat përhapen ditën për të kërkuar rizkun dhe për të vazhduar jetën e tyre. Ata shpërndahen për të kërkuar mirësitë e Allahut.

- **Edhe Dielli udhëton për në kufirin e vet (përfundimtar).** - Dielli lëviz vazhdimisht në rrugën që Zoti ka caktuar për të dhe kurrë nuk e kalon apo ta ndryshojë këtë rregull. Dielli nuk mund të veprojë sipas dëshirës së vet dhe as nuk mund ta thyejë urdhrin dhe rregullin e Zotit apo të cenojë pushtetin e Tij.

- **Ky është përcaktimi i Ngadhënjimtarit, të Gjithëditurit.** - Me krenarinë dhe fuqinë e Tij, Ai kujdeset për ato krijesa të mëdha me kujdesin më të plotë. Ai ka vendosur rregullin më të përkryer. Ai është i Gjithëdituri, që me diturinë e Tij vendosi në krijimin e Tij dobi të panumërta për krijesat, me të cilat rregullon dynjanë, fenë dhe besimin e tyre.

- **Edhe Hënës ia kemi caktuar fazat e saj, derisa të kthehet në formën e harkut (hurmes së tharë).** - Ai i ka caktuar Hënës disa faza dhe çdo natë ajo ndryshon, derisa bëhet e hollë si hark. Pastaj, pak e nga pak, natë pas nate, ajo fillon e rritet dhe bëhet e plotë, me dritë vezulluese e të bukur.

- **As dielli nuk mund ta arrijë hënën, e as nata nuk mund ta kalojë ditën,** - Kështu, si diellin dhe hënën, si natën dhe ditën, është Zoti që i ka përcaktuar dhe asgjë nuk mund të ndryshojë caktimin dhe rregullin e Tij. Zoti i ka dhënë forcë dhe kohë çdo gjëje. Nëse njëra vjen, tjetra largohet. "As

dielli nuk mund ta arrijë hënën, e as nata nuk mund ta kalojë ditën..." Dielli nuk mund të marrë pushtetin e hënës gjatë natës, në mënyrë të tillë që të shohim diellin gjatë natës. Edhe hëna nuk mund të marrë forcë, derisa dielli të perëndojë e të largohet.

- **Secili (trup qiellor) noton në orbitën e vet.** - Kështu, dielli, hëna dhe yjet, të gjithë lëvizin sipas rrugës dhe kohës së përcaktuar për ta, në mënyrë të vazhdueshme. Të gjitha këto janë një argument i fortë dhe shumë i qartë, që tregojnë për madhësinë e Krijuesit, për madhësinë e cilësive të Tij e, në mënyrë të veçantë, për madhësinë e pushtetit, urtësisë dhe diturisë së Tij të gjerë në këtë gjithësi.

Ajetet 41 – 50

41. Argument për ta është edhe ajo që Ne i bartëm pasardhësit e tyre (gjatë përmbytyjes) në anijen e ngarkuar (të Nuhut).

42. Dhe Ne kemi krijuar për ta (mjete) të ngjashme me të, me të cilat udhëtojnë.

43. Po të donim, Ne mund t'i përmbytnim ata dhe askush nuk do t'i dëgjonte kur të kërkonin ndihmë dhe as nuk do të mund të shpëtonin,

44. Përveçse me Mëshirën Tonë, për t'i lënë të jetonin deri në një kohë të caktuar.

45. Dhe kur atyre u thuhet: "Kijeni frikë atë që është para jush dhe atë që do të vijë pas jush, që të mëshiroheni (ata nuk dëgjojnë).

46. Sa herë që u vjen atyre ndonjë argument nga argumentet e Zotit të tyre, ata i kthejnë shpinën.

47. Dhe kur u thuhet: "Jepni nga ajo, me të cilën Allahu ju begatoi!" mohuesit (e besimit) u thonë besimtarëve: "Pse, ne do t'i ushqejmë ata, të cilët, nëse do të donte Allahu, do t'i kishte ushqyer (Vetë)? Ju jeni në një humbje të qartë."

48. Dhe thonë: "Kur do të përmbushet ky premtim, nëse ajo që thoni është e vërtetë?"

49. Ata nuk kanë për të pritur gjë tjetër veçse një zë të fuqishëm që do t'i

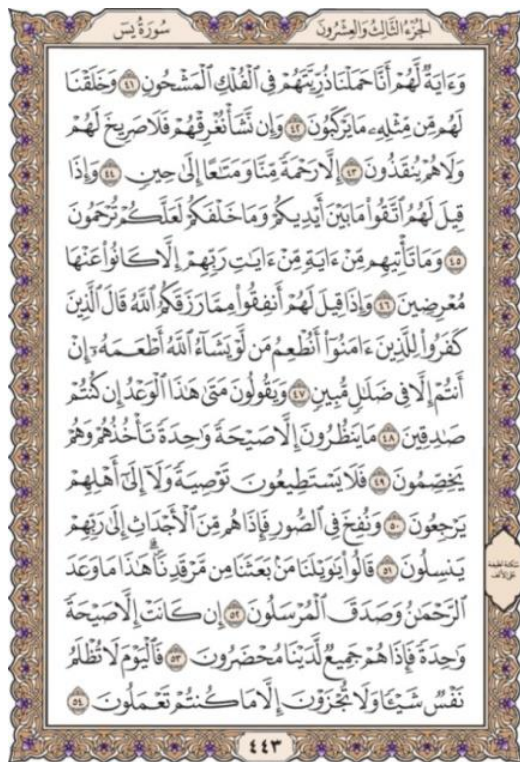
rrëmbejë ata, kur janë duke u zënë njëri me tjetrin.

50. Dhe nuk do të mund të lënë as porosi e as nuk do të mund të kthehen në familjet e tyre.

Shpjegimi i ajeteve

- **Argument për ta është edhe ajo që Ne i bartëm pasardhësit e tyre** (gjatë përmbajtjes) **në anijen e ngarkuar** (të *Nuhut*). - Ky është një fakt shumë i fortë, që tregon se Allahu i Lartësuar është i vetmi që meriton që robi ta adhurojë me dashuri dhe duke iu nënshtruar e bindur tërësisht, sepse Ai është i vetmi që ka në dorë mirësitë dhe kujdeset për të. Ai është i vetmi që të ruan nga ligësitë. Ndër mirësitë që Ai përmend është: "Ne i bartëm pasardhësit e tyre (gjatë përmbajtjes) në anijen e ngarkuar (të *Nuhut*)." Shumë nga mufesirët kanë thënë se këtu flitet për prindërit dhe të parët e tyre, edhe pse janë përmendur "pasardhësit", sepse ky Kur'an iu drejtohet popullit të Muhamedit (a.s.), të cilëve Kur'ani iu drejtua fillimisht.

- **Dhe Ne kemi krijuar për ta (mjete) të ngjashme me të, me të cilat udhëtojnë.** - Për njerëzinë që do të vijnë më pas, Ne do të krijojmë të tjera mjete, të ngjashme me ato (anijet), që ata të hipin. Kur përmendi mirësinë që u bëri duke i mbartur në anije, Allahu përmendi se ajo ishte mirësi për pasardhësit, sepse mirësia për paraardhësit është mirësi edhe për pasardhësit, të cilëve Ai do t'u mundësojë mjete të tjera të ngjashme me ato të paraardhësve, që ata të udhëtojnë e ngarkojnë mallrat e tyre. Por ka mundësi që me fjalën "pasardhësit" të jetë pasur për qëllim "lloji njerëzor" ose "njerëzimi". Në këtë rast, kuptimi do të ishte: "Ne i bartëm pasardhësit e tyre (pra të njerëzimit) në anijen e ngarkuar (të *Nuhut*)." Kështu nuk do të ishte e nevojshme që të nënkuptonim "paraardhësit", siç u përmend më sipër. Allahu i Madhëruar u drejtohet atyre njerëzve që iu drejtua ky Kur'an në fillim, që të kujtojnë mirësinë e Tij kur e shpëtoi llojin e tyre duke i mbartur në anije. Ai e dinte mirë se shumë shenja më të

mëdha do t'u shfaqeshin njerëzve edhe në kohët më pas, kur Ai t'u mësonte njerëzve të ndërtonin mjete të tjera për lundrim, fluturim e për lëvizje në tokë. Për këtë arsye, në fillim tha: "Argument për ta është edhe se Ne i bartëm pasardhësit e tyre (të njerëzimit) në anijen e ngarkuar (të *Nuhut*)."

Le të shërbejnë si shenja madhështore për ju, këto anije të mbushura plot me njerëz dhe mallra, të cilat Allahu i ruan nga mbytja.

- **Po të donim, Ne mund t'i përmbytim ata dhe askush nuk do t'i dëgjonte kur të kërkonin ndihmë dhe as nuk do të mund të shpëtonin,** - Ai u kujton pushtetin e Tij dhe faktin se Ai edhe mund të bëjë që ata të mbyten dhe askush nuk do të mund t'i ndihmojë e shpëtojë apo t'ua largojë fatkeqësinë dhe as ata vetë nuk do të mund të shpëtojnë.

- **Përveçse me Mëshirën Tonë, për t'i lënë të jetonin deri në një kohë të caktuar.** - Nëse ata nuk mbyten, kjo është nga mirësia dhe butësia e Zotit, sepse Ai po i lë që vazhdojnë jetën deri në afatin e caktuar prej

Tij, ndoshta ata mund të kthejnë rrugë dhe të besojnë e rregullojnë marrëdhëniet e tyre me Zotit.

- Dhe kur atyre u thuhet: “Kijeni frikë atë që është para jush dhe atë që do të vijë pas jush, që të mëshiroheni (ata nuk dëgjojnë). - Kur ata këshillohen që të ruhen dhe të kenë frikë nga ajo që i pret më pas në jetën e varrit, në ahiret, por edhe nga ndëshkimet e Zotit në këtë dynja, me shpresë që të mëshirohen, ata i kthejnë shpinën kësaj këshille e ftese dhe as që përfitojnë gjë nga ajo. Ata nuk e pranojnë këshillën, edhe sikur t'u sjellësh çdo lloj shenje.

- Sa herë që u vjen atyre ndonjë argument nga argumentet e Zotit të tyre, ata i kthejnë shpinën. - Shiko me kujdes se si i atribuohen ato shenja Zotit, për të treguar se ato janë argumente dhe shenja të plota, të qarta dhe të pakundërshtueshme. Nuk ka më të mëdha dhe më të qarta se shenjat dhe argumentet e Allahut të Madhëruar, dhe Ai gjithmonë u ka sjellë njerëzve të tilla shenja. Ai gjithmonë kujdeset për robërit dhe ndër aspektet më të rëndësishme të kujdesit të Tij për ta është pikërisht dërgimi në mënyrë të vazhdueshme i këtyre shenjave dhe argumenteve, nëpërmjet të cilave ata të mund të mësojnë dhe arrijnë atë që u sjell dobi në fenë dhe dynjanë e tyre.

- Dhe kur u thuhet: “Jepni nga ajo, me të cilën Allahu ju begatoi!” mohuesit (e besimit) u thonë besimtarëve: “Pse, ne do t'i ushqejmë ata, të cilët, nëse do të donte Allahu, do t'i kishte ushqyer (Vetë)? Ju jeni në një humbje të qartë.”. - Jepni për hir të Allahut nga ajo pasuri që Ai ju ka dhënë dhe kujtoni se, nëse Ai do të dëshironte, edhe mund t'ju privonte prej tij. Kur atyre u thuhej që të shpenzonin nga ajo pasuri, mohuesit (e besimit) u thoshin besimtarëve: “Pse, ne do t'i ushqejmë ata, të cilët, nëse do të donte Allahu, do t'i kishte ushqyer (Vetë)” Kështu ata e refuzuan urdhërin e Zotit, duke përdorur padrejtësisht si argument faktin se kjo na qenkësh dëshira

e Zotit. Sipas tyre, meqë Zoti dëshiroi t'i lerë të varfër, as ata nuk duhej që t'u jepnin atyre. Madje, ata thoshin më shumë se kaq: "Ju jeni në një humbje të qartë. Ju, o besimtarë, që na urdhëroni t'u japim të varfërve, jeni shumë të gabuar.” Kjo tregon për injorancën dhe padrejtësinë e tyre të pashembullt. Dëshira dhe caktimi i Zotit nuk mund të shërbejnë kurrsesi si justifikim për të padrejtin dhe gjynahqarin. Është e vërtetë se ajo që dëshiron Zoti të jetë është dhe ajo që Ai dëshiron të mos jetë, ajo nuk është, por, po ashtu është e vërtetë se Allahu e ka pajisur njeriun me forcë të mjaftueshme që të ketë të gjitha mundësitë të kryejë urdhëresat dhe të mund t'i largohet ndalesave të Tij. Kështu, nëse njerëzit nuk përmbushin urdhëresat e Zotit, ky është një veprim me zgjedhjen e tyre të lirë, që askush nuk i detyron apo i imponon që ta kryejnë. Pastaj këta të mjerë, duke treguar se nuk e besojnë ringjalljen dhe e shohin si diçka të largët, thanë:

- Dhe thonë: “Kur do të përmbushet ky premtim, nëse ajo që thoni është e vërtetë?” - Allahu i Madhëruar u tregon se ajo mund të jetë afër, prandaj të mos e shohim si larg. Për këtë arsye, u thotë:

- Ata nuk kanë për të pritur gjë tjetër veçse një zë të fuqishëm që do t'i rrëmbejë ata, kur janë duke u zënë njëri me tjetrin. - Ajo është fryrja e Brrit, e cila do t'i përfshijë ata "...kur janë duke u zënë njëri me tjetrin.". Ajo do t'i përfshijë kur ata të jenë fare të pavëmendshëm dhe duke polemizuar mes njëri tjetrit.

- Dhe nuk do të mund të lënë as porosi e as nuk do të mund të kthehen në familjet e tyre. - Kur ata të zhyten në pakujdesi, do të jenë të papërgatitur dhe as nuk do t'u jepet kohë për të lënë asnjë porosi, as të madhe, as të vogël dhe as do të mund të kthehen tek familja e vet.

Ajetet 51 – 54

51. Pastaj do t'i fryhet Surit dhe ja ata do të dalin prej varreve me të shpejtë për të Zoti i tyre.

52. Ata do të thonë: “Ah! Të mjerët ne! Po kush na ka ngritur prej shtretërve ku qemë shtrirë?” Kjo është ajo që ka premtuar i Gjithëmëshirshmi dhe e vërtetë qe fjala e të dërguarve.

53. Ai do të jetë veçse një zë i fuqishëm dhe ja, ata do të sillen të gjithë para Nesh.

54. Sot askujt nuk do t'i bëhet asnjë padrejtësi dhe ju do të merrni shpërblimin e veprave tuaja.

Shpjegimi i ajeteve

- **Pastaj do t'i fryhet Bririt dhe ata do të dalin prej varrezave me të shpejtë, për te Zoti i tyre.** - Fryrja e parë e Bririt do të jetë për t'u bërë Kijameti, dhe atëherë do të vdesin të gjithë. Ndërsa këtu bëhet fjalë për fryrjen e dytë, e cila është fryrja për ringjalljen dhe tubimin para Zotit. Kështu, kur t'i fryhet Surit, të vdekurit do të dalin nga varret e tyre dhe do të nxitojnë të grumbullohen përpara Zotit. Askush nuk do të vonohet. Ajo është një ditë kur mohuesit e besimit të vërtetë do të dëshpërohen dhe do të shfaqin pendesën e tyre dhe keqardhjen:

- **Ata do të thonë: “Ah! Të mjerët ne! Po kush na ka ngritur prej shtretërve ku qemë shtrirë?”** - Në disa hadithe transmetohet se të vdekurit në varreza do të kenë një lloj gjumi (mes fryrjes së parë të Bririt dhe fryrjes së dytë), përpara se t'i fryhet Bririt për ringjallje. Për këtë arsye, ata do të pyesin: “Kush na ngriti nga "merkadi", pra, nga gjumi ynë në varr? Dhe atyre do t'u jepet kjo përgjigje:

- **Kjo është ajo që ka premtuar i Gjithëmëshirshmi dhe e vërtetë qe fjala e të dërguarve.** - Kjo është ajo që ju premtoi Zoti se do të ndodhte, ashtu siç ju paralajmëruan profetët, dhe tashmë u shfaq vërtetësia e tyre dhe ju po e shihni me sytë e ballit. Mos mendo se përmendja e emrit Er-Rahman këtu është bërë pa qëllim, pasi ajo është bërë për të treguar se atë ditë krijesat do të shohin prej mëshirës së Zotit atë që as nuk u ka shkuar ndër mend dhe nuk e kanë llogaritur ndonjëherë se mund të ndodhë.

Edhe në ajete të tjera që flasin për Ditën e Gjykimit Allahu i Madhëruar përmend emrin e Tij Er-Rahman, si: "Atë ditë, sundimi i vërtetë i takon krejtësisht të Gjithëmëshirshmit." [Furkan 26]. Ose: "Të gjitha zërat do të ulen para të Gjithëmëshirshmit dhe nuk do të dëgjohet asgjë përveçse pëshpërimë." [Ta Ha 108].

- **Ai do të jetë veçse një zë i fuqishëm** Ringjallja nga varret do të bëhet veçse pas një fryrje të Bririt nga Israfil, kur të gjithë të vdekurit do të dalin të gjallë.

- **dhe ja, ata do të sillen të gjithë para Nesh.** - Të parët dhe të fundit, njerëzit dhe xhindët do të dalin të gjithë para Nesh, që të llogariten për veprat e tyre dhe të marrin atë që meritojnë, prej shpërblimit ose ndëshkimit.

- **Sot askujt nuk do t'i bëhet asnjë padrejtësi** - Nuk do t'u pakësohet gjë nga të mirat që kanë bërë dhe as do t'u shtohet gjë nga të këqijat që kanë bërë.

- **dhe ju do të merrni shpërblimin e veprave tuaja.** - Do të shpërbleheni veçse për atë që keni bërë, të mira ose të këqija. Ai që gjen mirësi të falënderojë dhe lavdërojë Allahun e Madhëruar, kurse ai që gjen diçka tjetër, të mos qortojë asnjë, veç vetvetes.

Ajetet 55 – 58

55. Banorët e xhenetit sot janë të preokupuar mes kënaqësive.

56. Ata dhe bashkëshortet e tyre janë nën hije të gjera e të mbështetur në kolltukë.

57. Aty u shërbehen fruta dhe do t'u jepet gjithçka që kërkojnë.

58. “Selam” është Fjala që do t'u thotë (atyre) Zoti Mëshirëplotë.

Shpjegimi i ajeteve

Pasi përmendi faktin se çdokush do të shpërblehet veçse për veprat e veta, Allahu i Madhëruar flet për njërin nga dy grupet, pra, për banorët e Xhenetit:

- **Banorët e xhenetit sot janë të preokupuar mes kënaqësive.** - Ata do të jenë të zënë me kënaqësi, që ua lumturojnë shpirtin. Ata do të shijojnë çdo gjë që u sjell kënaqësi. Ata do të shijojnë gjithçka që do

të dëshirojnë dhe ua ka ënda. Mes këtyre kënaqësive janë edhe gratë e tyre të bukura. I Lartësuarit thotë:

- Ata dhe bashkëshortet e tyre janë nën hije të gjera e të mbështetur në kolltukë.

- Ata do të jenë së bashku me gratë e tyre, hyri symëdha, të cilat kanë mbledhur gjithë bukurinë. Ato janë të bukura në fytyrat dhe trupin e tyre, por edhe në moralin dhe sjelljen e tyre me burrin e tyre. Ashtu së bashku, të lumtur dhe të dashuruar, do të jenë "nën hije të gjera e të mbështetur në kolltukë." Ata do të qëndrojnë të shtrirë dhe mbështetur mbi shtretër të stolisur bukur. Ata do të qëndrojnë të mbështetur, gjë kjo që tregon se do të jenë në rehati dhe kënaqësi të plotë, të patrazuar nga asgjë shqetësuese. Ata do të jenë të përkushtuar dhe të zhytur tërësisht veç në kënaqësi.

- Aty u shërbehen fruta - Ata do të shijojnë çdo lloj frute të shijshme, si rrush, ulli, shëgë etj., që dëshirojnë.

- dhe do t'u jepet gjithçka që kërkojnë. - Atje do t'u jepet gjithçka që do të dëshirojnë dhe i ëndërrojnë. Mjafton që ata ta dëshirojnë diçka, dhe ajo u jepet në çast.

- "Selam" është fjala që do t'u thotë (atyre) Zoti Mëshirëplotë. - Ata do të përjetojnë edhe diçka, që ia kalon çdo kënaqësie tjetër në Xhenet. Ata do të përshëndeten me *selam* nga Allahu i Lartësuar. Ky ajet është argument shumë i qartë që Allahu i Madhëruar do t'u flasë dhe do t'i përshëndesë me *selam* besimtarët në Xhenet. Këtë Allahu i Madhëruar e përforcon me fjalën "Kaulen min Rab-bir-Rahim", domethënë, fjalë nga Zoti i tyre, që është Mëshirëplotë. Kur t'u flasë dhe përshëndesë me *selam* Zoti Mëshirëplotë, ata do të përjetojnë paqen dhe lumturinë me të gjitha përmasat e saj. Nuk ka përshëndetje më lumturisjellëse, më të madhe dhe të mrekullueshme sesa përshëndetja e Tij. Asnjë kënaqësi nuk mund të krahasohet me të. Si mendon se mund të jetë përshëndetja e Mbretit të gjithësisë, Zotit të Madhërisëm të Gjithëmëshirëshmit, Mëshirëplotit në atë

vend të mirësive dhe lumturisë, kur t'u drejtohet të dashurve të Tij dhe t'i njoftojë se është i kënaqur prej tyre dhe kurrë nuk ka për t'u zemëruar me ta?! Sikur Allahu të mos e kishte përcaktuar që ata të jenë të përjetshëm dhe të mos vdesin në Xhenet, zemrat e tyre do të dilnin jashtë nga ai gëzim, nga ajo kënaqësi e lumturi. E lusim Zotin tonë që të mos na privojë nga ajo mirësi dhe i përgjyerohe mi që të na lumturojë duke na mundësuar të shohim fytyrën e Tij të nderuar. Pasi përmendi shpërblimin dhe pritjen e nderuar të të devotshmëve, Allahu tregon edhe dënimin e keqbërësve. Ditën e Gjykimit, atyre do t'u thuhet:

Ajetet 59 – 67

59. Dhe ju o keqbërës (mohues të besimit)! Veçohuni sot (nga besimtarët)!

60. A nuk ju pata paralajmëruar ju, o bijtë e Ademit, që të mos e adhuronit shejtanin, sepse ai ishte armiku juaj i hapët?

61. dhe që Të më adhuronit vetëm Mua sepse kjo ishte rruga e drejtë?

62. Dhe ai çoi në humbje shumë prej jush. A nuk e kuptonit atëherë?

63. Ky është xhehenemi për të cilin ju jeni paralajmëruar.

64. Hyni sot në të, për shkak të mohimit tuaj!

65. Sot Ne do t'ua vulosim gojët. Por do të na flasin duart e tyre; ndërsa këmbët e tyre do të dëshmojnë për gjithçka që bënë.

66. Sikur të kishim dashur Ne mund t'ua kishim verbuar sytë. Atëherë ata do ta kërkonin rrugën, por si vallë do të mund ta shihnin?

67. Sikur të kishim dashur Ne do t'i kishim shndërruar ata (në krijesa të tjera) në vendet e tyre dhe ata nuk do të mund të shkonin e as nuk do të mund të ktheheshin.

Shpjegimi i ajeteve

- Dhe ju o keqbërës (mohues të besimit)! Veçohuni sot (nga besimtarët)! - Ndahuni nga besimtarët, që Allahu t'ju poshtërojë

para gjithë krijesave, përpara se të hyni në Zjarr.

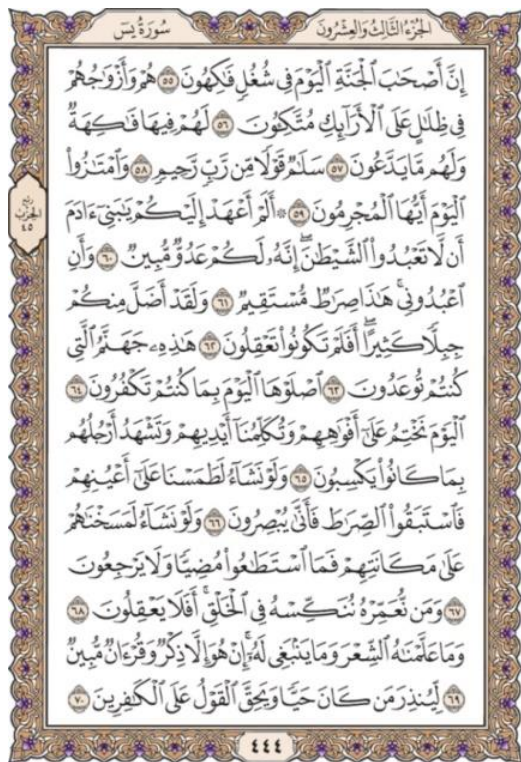
- **A nuk ju pata paralajmëruar ju, o bijtë e Ademit, që të mos e adhuronit shejtanin, sepse ai ishte armiku juaj i hapët?** - A nuk ju kam këshilluar ju përmes profetëve? A nuk ju kam thënë: "... që të mos e adhuronit shejtanin, sepse ai ishte armiku juaj i hapët? Gjithmonë ju kam paralajmëruar që të mos i bindeni shejtanit dhe t'i shkoni pas atij!" Ky është një qortim për të gjitha llojet e mohimit dhe poshtërsive ndaj Zotit, sepse çdo mohim dhe poshtërsi ndaj Zotit konsiderohet si bindje ndaj shejtanit dhe si një lloj adhurimi i tij. Allahu e përshkruan të mallkuarin si "armiku juaj i hapur". Allahu gjithmonë ka paralajmëruar për rrezikun e bindjes ndaj shejtanit dhe mashtrimit të tij. Allahu tregon se çfarë synon ai i mallkuar dhe si është përfundimi i atyre që i shkojnë pas, duke u mashtruar nga ai. Nga ana tjetër, Allahu i ka urdhëruar që ta adhurojnë Atë si një të vetëm. Ai thotë:

- **dhe që të më adhuroni vetëm Mua...** - Unë ju urdhërova që të më adhuroni vetëm Mua, duke përmbushur urdhëresat e Mia dhe duke u larguar nga ndalesat e Mia.

- **...sepse kjo ishte rruga e drejtë?** - Pikërisht adhurimi Im si Një i Vetëm, bindja ndaj Meje dhe refuzimi i bindjes ndaj shejtanit është rruga e drejtë. Të gjitha dituritë rreth rrugës së drejtë lidhen ngushtë me këto dy çështje: bindje ndaj Zotit dhe refuzim i shejtanit të mallkuar. Por ju, o njerëz, nuk iu përmbajtët premtimit ndaj Meje dhe as nuk punuat sipas porosive të Mia, por u miqësuat me armikun tuaj dhe i latë në duart e tij frerët e çështjeve tuaja.

- **Dhe ai çoi në humbje shumë prej jush.** - Të shumta janë brezat që ai i mallkuar i ka humbur dhe devjuar.

- **A nuk e kuptonit atëherë?** - A nuk keni logjikë, që të kuptoni se duhet t'i bindeni Zotit tuaj, i Cili është mbrojtësi dhe i dashuri juaj i vërtetë? Ai ju mëson dhe porositi që të ruheni e të mos bëni mik armikun tuaj më të urreyer dhe të përbetuar.

Nëse vërtet do të kishit logjikë, ju nuk do ta bënit atë. Nëse i bindeni shejtanit, ju do të armiqësoheni dhe i kundërviheni Rahmanit dhe do të mohoni takimin me Të. Por ta dini se do të vijë dita kur ju të ktheheni në vendin e shpërblimit dhe ndëshkimit dhe mbi ju do të bëhet i pashmangshëm vendimi i dënimit. Atë ditë do t'ju thuhet:

- **Ky është xhehenemi për të cilin ju jeni paralajmëruar.** - Ky është Zjarri, që ju nuk e besuat. Tashmë, ju po e shihni haptas, me sytë tuaj. Sot do të mbushen me frikë e tmerr shpirtrat tuaj dhe sytë do t'ju mbeten hapur. Kjo është dita e tmerrit më të madh. Kështu do të vazhdojë frika t'jua mbushë zemrat, derisa të finalizohet gjithçka me urdhrin për t'ju flakur në Xhehenem. Atëherë do t'u thuhet:

- **Hyni sot në të, për shkak të mohimit tuaj!** - Do të zhyteni në Zjarr, në mënyrë që flakët e tij t'ju rrethojnë dhe përpijnë trupin tuaj nga çdo anë. Kështu do të përvëloheni, për shkak se ju mohoni besimin e vërtetë dhe shenjat e Allahut. Ju nuk besoni profetët e Allahut dhe nuk pasoni rrugën e

tyre. Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon për gjendjen e tyre në vendin e dëshpërimit:

- **Sot Ne do t'ua vulosim gojë. Por do të na flasin duart e tyre; ndërsa këmbët e tyre do të dëshmojnë për gjithçka që bënë.** - Ata janë bërë memecë dhe nuk do të mundin të flasin asnjë fjalë. Ata nuk do të mund të mohojnë veprat e tyre, mosbesimin e gjynahet që kanë bërë. Diçka tjetër do të ndodhë atë ditë: "...do të na flasin duart e tyre; ndërsa këmbët e tyre do të dëshmojnë për gjithçka që bënë." Do të jenë gjymtyrët e tyre që do të dëshmojnë për gjithçka që kanë bërë. Allahu do t'i bëjë që të flasin dhe të dëshmojnë.

- **Sikur të kishim dashur Ne mund t'ua kishim verbuar sytë. Atëherë ata do ta kërkonin rrugën, por si vallë do të mund ta shihnin?** - Po të donim Ne, do t'ua fshinin fare sytë nga fytyra, ashtu siç ua hoqëm mundësinë për të folur. Në këtë gjendje, edhe nëse nxitojnë për të ecur në rrugën e vendosur nga Zoti për në Xhenet, nuk do të mundin. Allahu i Madhëruar thotë: "Por si do të mund të shihnin? Si mund të hyjnë në rrugën e Xhenetit, nëse ua zhdukim sytë?!"

- **Sikur të kishim dashur Ne do t'i kishim shndërruar ata (në krijesa të tjera) në vendet e tyre dhe ata nuk do të mund të shkonin e as nuk do të mund të ktheheshin.** - Do t'i bënim të paaftë për të lëvizur, domethënë, do t'i paralizonim, që të mos lëviznin e të arratiseshin nga Zjarri. Kuptimi është që këta mohues dhe keqbërës do të dënohen pashmangshmërisht dhe asgjë nuk do të mund t'u bëjë dobi. Vendimi i dënimit për ta ka marrë fund. Ata nuk mund të shpresojnë Xhenetin dhe as nuk mund të shpëtojnë nga Zjarri. Tashmë pranë këtyre është Zjarri, i cili është shfaqur, ndërsa rruga e vetme për në Xhenet është kalimi mbi Sirat, që mund ta kalojnë veçse besimtarët që kanë iman në zemrat e tyre. Besimtarët do të ecin me dritën e imanit të tyre. Ndërsa këta të mjerë nuk kanë premtim nga Allahu për shpëtim, prandaj

nëse Ai dëshiron, ua fshin shikimet dhe i paralizon nga lëvizjet e tyre, e atëherë, edhe nëse dëshirojnë që të nxitojnë për të kaluar në Sirat, nuk do të mundin ta bëjnë, sepse nuk mund të shohin. Nëse Allahu dëshiron, Ai ua largon edhe forcën për të lëvizur, dhe kështu ata nuk mund të bëjnë as para dhe as pas. Përfundimisht, kuptimi është që ata nuk do të mund të kalojnë në Sirat dhe të mund të shpëtojnë nga Zjarri.

Ajeti 68

68. Nëse dikë e bëjmë të jetojë gjatë, Ne e kthejmë pas (nga forca) në dobësinë e tij. A nuk mendojnë ata për këtë?

Shpjegimi i ajetit

- **Nëse dikë e bëjmë të jetojë gjatë, Ne e kthejmë pas (nga forca) në dobësinë e tij.** - Nëse dikush nga bijtë e Ademit jeton gjatë, Allahu e bën që ai të rikthehet në gjendjen e fillimit, një gjendje kjo e dobët fizikisht e mendërisht.

- **A nuk mendojnë ata për këtë?** - A nuk logjikojnë dhe të kuptojnë se biri i Ademit është i dobët dhe i mangët nga çdo aspekt? Le të shërbejë kjo që njeriu të logjikojë dhe t'i përdorë forcat e tij në bindje ndaj Zotit dhe në dobi të dynjasë dhe ahiretit të tij.

Ajetet 69 – 70

69. Ne nuk ia kemi mësuar atij (Muhamedit) poezinë dhe ajo as nuk është për të. Ky (Libër) është veçse një Mesazh dhe një Kur'an i qartë.

70. Për të paralajmëruar këdo që është i gjallë dhe që të përmbushet fjala e Tij për jobesimtarët.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ne nuk ia kemi mësuar atij (Muhamedit) poezinë dhe ajo as nuk është për të.** - Allahu i Lartësuar dëshmon pastërtinë e figurës së Profetit të Tij nga shpifjet që trillonin për të idhujtarët, se ai na qenkësh një poet dhe se ajo që solli ishte thjesht një poezi. Ai thotë: "...Ne nuk ia kemi mësuar atij (Muhamedit) poezinë dhe ajo as nuk është për të." Nuk i takon një të përzgjedhuri që të jetë poet. Është e pamundur që ai të jetë poet, sepse është i udhëzuar dhe i drejtuar nga Zoti, ndërsa

poetët kryesisht janë të çoroditur dhe të devijuar, që pasohen veçse nga të humburit dhe të mashtruarit. Allahu i Madhëruar i ka hedhur poshtë të gjitha dyshimet dhe trillimet e mohuesve për të Dërguarin e Tij. Profeti nuk dinte shkrim e lexim dhe Allahu nuk i pati mësuar atij poezinë, pasi kjo është diçka që nuk i shkonte figurës së këtij Profeti madhështor.

- **Ky (Libër) është veçse një Mesazh...** - Shpallja që Profeti (a.s.) solli nga Zoti është veçse një kujtim e këshillë për të urtët dhe të mençurit, që ata të zbulojnë mesazhet e Zotit dhe synimet e larta të Tij. Kur'ani përmban të gjitha porositë dhe synimet e larta në formën më të plotë. Ai ka një forcë këshilluese e kujtuese shumë të fortë. Ai bën të mundur që natyrat e pastra të kuptojnë çdo urdhër që është i mirë dhe i bukur dhe çdo gjë e ndaluar është e ligë dhe e dënueshme. Kur'ani i nxjerr në pah dhe vë në provë natyrat e pastra, që të kuptojnë të mirën dhe t'i largohen të keqes.

- **...dhe një Kur'an i qartë.** - Ai është qartësuesi i gjithçkaje që ka nevojë të qartësohet. Allahu i Madhëruar nuk përcakton se për çfarë çështjesh është qartësues, që të kuptohet se Kur'ani është qartësues për gjithçka dhe për të gjithë të vërtetën. Këtë e bën nëpërmjet argumenteve të përgjithshme dhe ato specifike. Kur'ani bën të qartë, gjithashtu, edhe të kotën dhe na sjell argumentet e kotësisë së saj. Por Allahu e shpalli këtë libër edhe për një qëllim tjetër:

- **Për të paralajmëruar këdo që është i gjallë** - Për të paralajmëruar ata që e kanë zemrën e gjallë dhe të vëmendshme, për të kuptuar e pranuar të vërtetën. Këta janë ata që pastrohen me Shpalljen dhe përfitojnë prej saj. Atyre ua shton diturinë dhe i bën që të punojnë me të. Kurani, për këto lloj zemrash, është si ai shiu që zbret në një tokë pjellore dhe të pastër, që jep jetë dhe fryte të shumta.

- **dhe që të përmbushet fjala e Tij për jobsimtarët.** - Kështu do të veprohet me mohuesit. Dënimi për ta do të jetë i

pakthyesëm, sepse ata nuk kanë më justifikim para Zotit. Pas shpalljes së Kur'anit, atyre iu këput çdo mundësi justifikimi për mosbesimin e tyre, kur të dalin para Zotit.

Ajetet 71 – 73

71. A nuk e shohin ata se jemi Ne që kemi krijuar për ta kafshë që ata i kanë nën zotërimin e tyre?

72. Dhe jemi Ne që ua nështruam ato për t'i përdorur. Disa i mbajnë si kafshë barre dhe disa i mbajnë për ushqim.

73. Ata kanë prej tyre edhe dobi të tjera dhe pije të këndshme (qumësht). A nuk do të jenë mirënjohës?

Shpjegimi i ajeteve

- **A nuk e shohin ata se jemi Ne që kemi krijuar për ta kafshë që ata i kanë nën zotërimin e tyre? Dhe jemi Ne që ua nështruam ato për t'i përdorur. Disa i mbajnë si kafshë barre dhe disa i mbajnë për ushqim.** - Allahu i Madhëruar i urdhëron njerëzit që të shohin në gjithë ato mirësi dhe kafshë që Ai i krijoi dhe nënshtroi të jenë në shërbim të tyre. Ai i bëri njerëzit të jenë pronarë të kafshëve, që ato t'u binden atyre në çdo gjë. Allahu i Madhëruar u mundësoi njerëzve që të kenë shumë dobi nga kafshët, siç thotë në ajetin kuranor: "Edhe kafshët, Ai i krijoi për ju. Nëpërmjet tyre ju siguron miqet për ngrohje dhe dobi të tjera. Prej tyre ushqeheni. Ju shihni pamje të bukura kur i ktheni ato në mbrëmje (nga kullota) dhe kur i lëshoni në mëngjes (për në kullotë). Ato bartin ngarkesat tuaja (të rënda) në vende të largëta, ku ju do të arrinit me shumë vështirësi. Vërtet, Zoti juaj është shumë Bamirës dhe Mëshirëplotë. Edhe kuajt, mushkat dhe gomarët i krijoi që t'i përdorni si kafshë barre dhe si zbukurim. Ai krijon edhe gjëra që ju nuk i dini." [Nahl 5 – 8]. Përveç këtyre, ka edhe shumë mirësi të tjera.

- **Ata kanë prej tyre edhe dobi të tjera dhe pije të këndshme (qumësht). A nuk do të jenë mirënjohës?** - Ju duhet t'i jeni Atij mirënjohës për këto mirësi që ju dhuroi dhe

të tregoheni të sinqertë në përkushtimin e adhurimeve vetëm për Të. Një ndër mënyrat e shprehjes së mirënjohjes është që këto mirësi të mos i shfrytëzojmë apo shijojmë, pa medituar pak për to dhe për Atë që na i dhuroi. Sa herë që kënaqemi me diçka, le të meditojmë për Atë që na i dhuroi dhe për mirësitë e Tij të përjetshme në Xhenet, që nuk do të kenë fund.

Ajetet 74 – 75

74. Ata adhurojnë zota të tjerë në vend të Allahut, me shpresë se do të mund të ndihmohen prej tyre.

75. Ata (idhujt) as që mund t'u vijnë në ndihmë dhe të gjithë bashkë do të sillen para Nesh si një trupë (për t'u dënuar).

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata adhurojnë zota të tjerë në vend të Allahut, me shpresë se do të mund të ndihmohen prej tyre.** - Në këtë ajet, Allahu i Madhëruar na tregon për kotësinë e idhujve dhe të adhurimit të idhujtarëve për ta. Ata të mjerë shpresojnë ndihmën dhe ndërmjetësimin e tyre, edhe pse është e sigurt se ata janë të dobët dhe të mangët. Ata janë, siç thotë Allahu:

- **Ata (idhujt) as që mund t'u vijnë në ndihmë** - Ata as veten e tyre nuk mund ta ndihmojnë. Atëherë, kur këta nuk mund të ndihmojnë as vetveten, si mund të shpresohet se do t'i ndihmojnë të tjerët? Të ndihmosh dikë duhet t'i plotësosh dy kushte:

1. Mundësi e forcë për të ndihmuar.
2. Dëshira për të bërë diçka të tillë, sepse mund të jesh i aftë dhe i fuqishëm për të ndihmuar, por nuk e dëshiron këtë gjë. Duke na treguar se këta idhuj nuk kanë mundësi që të ndihmojnë as vetveten e jo më të tjerët, Allahu i Madhëruar na tregon se asnjë nga kushtet nuk plotësohet, prandaj kurrë nuk ka për të patur ndihmë prej tyre.

dhe të gjithë bashkë do të sillen para Nesh si një trupë (për t'u dënuar). - Të gjithë, si lutësit, edhe idhujt do të jenë në Zjarr dhe do të mallkojnë njëri tjetrin. A nuk është koha që të distancohen prej tyre që në këtë dynja e të largohen nga adhurimi

i këtyre kotësive? A nuk duhet të përkushtohen që tani me sinqeritet në adhurimin e Allahut, në dorë të të Cilit është i gjithë pushteti, e gjithë mirësia e ruajtja nga e keqja? Në dorën e Tij është të japë ose të privojë dhe Ai është më i miri Mbrojtës dhe Ndhimëtar, më i miri Kujdestar, në dorën e të Cilit duhet t'i lësh të gjitha çështjet e tua.

Ajeti 76

76. Atëherë mos u brengos për fjalët e tyre! Ne dimë atë, që e mbajnë të fshehtë dhe atë, që e shfaqin haptas.

Shpjegimi i ajetit

- **Atëherë mos u brengos për fjalët e tyre!**

- Mos u shqetëso dhe trishto për fjalët e mohuesve të së vërtetës! Sipas kontekstit, këtu është fjala për çdo lloj shpifjeje që ata trillonin kundër Profetit ose kundër Shpalljes që ai solli prej Zotit.

- **Ne dimë atë, që e mbajnë të fshehtë dhe atë, që e shfaqin haptas.** - Për këtë arsye, do t'i shpërblejmë ata sipas asaj që Ne e dimë mirë. Ndërsa fjalët e tyre nuk kanë për të të dëmtuar aspak ty.

Ajetet 77 – 83

77. A nuk e sheh njeriu se Ne e krijuam atë prej një pike (fare)? Por, ja! Ai bëhet një kundërshtar i hapur.

78. Dhe Ai (njeriu) bën krahasime për Ne dhe e harron se si është krijuar. Ai thotë: “Kush i ngjall eshtrat pasi të jenë kalbur?”

79. Thuaj: “Do t'i ngjallë Ai që i krijoi për herë të parë. Ai, për çdo krijim, është i Gjithëditur.

80. Ai nxjerr për ju zjarrin prej drurit të gjelëbr dhe ja, ju prej tij (drurit) ndizni (zjarre)”.

81. A nuk mundet Ai, që krijoi qiejt e tokën t'i rikrijojë ata (njerëzit)? Po, Ai është Krijuesi, i Gjithëdituri.

82. Kur Ai dëshiron diçka, mjafton vetëm të thotë: “Bëhu!” Dhe ajo menjëherë bëhet.

83. I madhëruar qoftë Ai në dorën e të Cilit është pushteti mbi gjithçka! Dhe

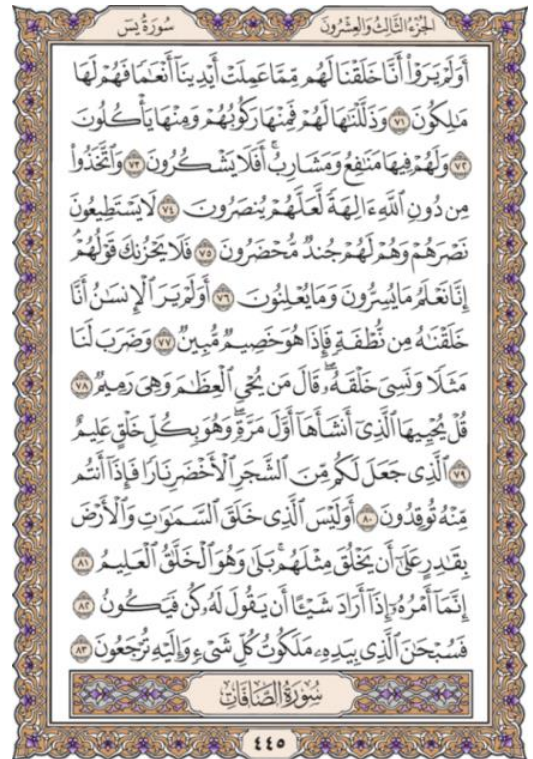
vetëm tek Ai do të ktheheni ju (për tu gjykuar dhe shpërblyer me drejtësi).

Shpjegimi i ajeteve

Në këto ajete jepet një nga dyshimet që hedhin ata që e mohojnë vërtetësinë e ringjalljes, por edhe përgjigjja ndaj tyre me formën më të mirë, më të bukur, më të qartë e më të kuptueshme. Allahu i Lartësuar thotë:

- **A nuk e sheh njeriu se Ne e krijuam atë prej një pike (fare)? Por, ja! Ai bëhet një kundërshtar i hapur.** A nuk e sheh ai që e mohon vërtetësinë e ringjalljes dhe është në dyshim rreth saj se si Allahu e filloi krijimin? Kjo është një çështje që, nëse mendon rreth saj, do të arrijë siguri të plotë rreth ringjalljes dhe vërtetësisë së saj. Le të mendojë njeriu se si e krijon Allahu njeriun, duke e nisur krijimin nga një pikë lëngu, të cilën Ai e kalon nga një gjendje në tjetrën, derisa njeriu forcohet dhe plotësohet fuqia e tij trupore dhe mendore. Por kur atij i kërkohet që të pendohet dhe të ndjekë rrugën e Zotit, "ai bëhet një kundërshtar i hapur." Ai tregohet kryeneç dhe arrogant, edhe pse fillesa e tij është nga një pikë lëngu. Le të shohë njeriu ndryshimin mes këtyre dy rasteve dhe të bindet se Ai që e krijoi dhe e bëri të jetë kur nuk ishte fare, është i plotfuqishëm që ta rikthejë në jetë edhe pasi të jetë tretur dhe shpërndarë nëpër tokë, dhe kjo është edhe më e thjeshtë dhe më e pranueshme logjikisht.

- **Dhe Ai (njeriu) bën krahasime për Ne dhe e harron se si është krijuar. Ai thotë: "Kush i ngjall eshtrat pasi të jenë kalbur?"** "Ai na solli një shembull, gjë që askush nuk duhet ta bëjë, sepse është gabim i madh që të gjykojë duke krahasuar fuqinë e Krijuesit me atë të krijesës. Sipas kësaj logjike, ajo që është e pamundur për forcën e krijesës është e pamundur edhe për fuqinë dhe pushtetin e Zotit! Kjo është e gabuar dhe e papranueshme. Ai njeri solli këtë shembull: "Kush i ngjall eshtrat pasi të jenë kalbur? A ka ndonjë që mund t'i ringjallë? Kjo është një pyetje mohuese, që e mohon këtë mundësi kategorikisht. Domethënë,

sipas saj, askush nuk mund t'i risjellë në jetë kockat, pasi janë tretur ose bërë pluhur. Meqenëse kjo është e pamundur për krijesat, atëherë duhet të jetë e pamundur edhe për Allahun. Por këto fjalë tregojnë se njeriu është fare i pavëmendshëm rreth fillesave të krijimit të tij. Nëse do të mendonte për faktin që Zoti e krijoi kur njeriu nuk ekzistonte fare, nuk do të sillte një shembull të tillë. Megjithatë, Allahu i Madhëruar jep për këtë dyshim një përgjigje të plotë e shteruese. Ai thotë:

- **Thuaj: "Do t'i ngjallë Ai që i krijoi për herë të parë."!** - Mjafton të mendosh për këtë përgjigje, për të krijuar siguri të plotë, që nuk të le asnjë dyshim se, Ai që e krijoi njeriun herën e parë është i plotfuqishëm për ta rikthyer edhe njëherë në jetë. Madje, nëse logjikon, kjo është më e thjeshtë.

- **Ai, për çdo krijim, është i Gjithëditur.** - Edhe kjo është një cilësi tjetër e Allahut, që tregon se Ai ka fuqi të rikthejë në jetë të vdekurit. Ai është i Gjithëditur për të gjitha krijesat e Tij, në të gjitha gjendjet e tyre, në të gjitha kohët. Ai e di mirë se çfarë ha toka

nga trupat e të vdekurve dhe çfarë lë pa tretur. Ai e di mirë atë që fshihet dhe atë që shfaqet. Nëse robi e pranon se Allahu ka këtë dituri të gjerë, atëherë e kupton se Ai është shumë madhështor dhe i plotpushtetshëm për të ringjallur të vdekurit nga varret e tyre. Dituria e Tij është shumë më e madhe sesa thjesht ringjallja nga varri i të vdekurve. Pastaj Allahu i Madhëruar përmend edhe një argument të tretë:

- Ai nxjerr për ju zjarrin prej drurit të gjelëbr dhe ja, ju prej tij (drurit) ndizni (zjarre)". Ai që e bën të dalë zjarr i nxehtë nga druri i njomë, edhe pse këto janë dy gjëra të kundërta dhe përjashtojnë njëra tjetrën, edhe për ringjalljen e të vdekurve ka fuqi dhe pushtet të plotë. Pastaj përmendi një argument të katërt:

- A nuk mundet Ai, që krijoi qiejt e tokën t'i rikrijojë ata (njerëzit)? - A nuk është i Plotfuqishëm Ai që i krijoi qiejt e tokën me gjithë gjerësinë dhe madhësinë e tyre, që t'i rikrijojë ata (njerëzit) ashtu siç ishin? Po, pa dyshim, Ai është i Plotfuqishëm dhe ka pushtetin për këtë, sepse krijimi i qiejve dhe i Tokës është më i madh se krijimi i njerëzve.

- Po, Ai është Krijuesi, i Gjithëdituri. Edhe ky është një argument, madje, i sjellë në këtë ajet. Ai është Krijuesi madhështor dhe çdo krijesë, nga i pari, deri tek i fundit, të gjitha janë gjurmë të krijimit, pushtetit dhe fuqisë së Tij. Nuk ka ndonjë gjë që të jetë e vështirë të krijohet nga Zoti. Çdo gjë që e dëshiron ta krijojë, Ai e krijon pa më të voglën vështirësi. Rikthimi i krijesave është thjesht një prej gjurmëve të krijimit dhe pushtetit të Tij.

- Kur Ai dëshiron diçka, mjafton vetëm të thotë: "Bëhu!" Dhe ajo menjëherë bëhet. -Fjala 'diçka' këtu përfshin çdo gjë pa përjashtim, sipas rregullave të gjuhës arabe. Kuptimi është: Çdo gjë pa përjashtim, nëse Ai dëshiron që të jetë, ajo do të jetë. Mjafton që t'i thotë: "Bëhu!", e ajo menjëherë bëhet, pa asnjë pengesë dhe vështirësi.

- I madhëruar qoftë Ai në dorën e të Cilit është pushteti mbi gjithçka! - Ky është argumenti i gjashtë. Allahu është Pronari dhe Mbretëruesi i gjithçkaje. Çdo krijesë në botën e sipërme dhe atë të poshtme është pronë dhe nën sundimin e Tij. Të gjithë janë rob e të nënshtuar nën pushtetin e Allahut dhe Ai vepron dhe administron veprat e tyre, me caktimin dhe urtësinë e Tij të krijimit, me ligjet e Tij të Sheriatit. Mbi ta zbatohen edhe ligjet e Tij të shpërblimit dhe ndëshkimit. Ringjallja e tyre për t'u zbatuar mbi ta rregullat e Tij të shpërblimit dhe ndëshkimit është domosdoshmëri e sundimit dhe mbretërimit të Tij absolut, me të cilin është përshkruar.

- Dhe vetëm tek Ai do të ktheheni ju (për tu gjykuar dhe shpërblyer me drejtësi). - Për këtë nuk duhet të ketë asnjë dyshim, sepse argumentet janë të plota dhe të qarta. I lavdëruar dhe i Lartësuar qoftë Allahu, që e bëri fjalën e Tij qartësuese të gjithçkaje, shërim dhe dritë!

Këtu përfundon tefsiri i sures Ja Sîn.

Allahut i qoftë lavdërimi, ashtu siç e meriton madhështia e Tij! Ai qoftë i përlevduar, ashtu siç e meriton Lartësia e Tij! Ai qoftë i Madhëruar, siç e meriton Madhëria e Tij!

**Surja 37 – Es safat (mekase) 182 ajete
Me emrin e Allahut,
të Gjithëmëshirëshmit, Mëshirëplotit
Ajetet 1 – 11**

- 1. B Betohe në ata (melekët), që rreshtohen në rreshta.**
- 2. Dhe në nxituesit, që me nxitim shtyjnë retë.**
- 3. Dhe në lexuesit, që lexojnë Këshillën (Kur'anin).**
- 4. Është e vërtetë se Zoti juaj (që meriton të adhurohet) është vetëm Një.**
- 5. Zoti i qiejve dhe i Tokës e çfarë ka mes tyre dhe Zoti i lindjeve.**
- 6. Vërtet, Ne e kemi stolitur qiellin më të ulët (të Dunjasë) me bukurinë e yjeve.**
- 7. Dhe e bëmë të ruajtur prej çdo shejtani të rebeluar.**

8. Ata nuk mund të përgjojnë Parinë më të Lartë (*melekët më të zgjedhur*), dhe qëllohen (*me shkëndija të zjarra*) nga të gjitha anët.

9. Ata janë të dëbuar dhe do të kenë një dënim të përhershëm.

10. Ka prej atyre (*shejtanëve*) që rrëmbejnë diçka (nga lajmet e qiellit), por edhe ata i ndjek shkëndija (e zjarrtë) që djeg.

11. Vetëm pyeti ata (*idhujtarët*)! A është më i vështirë krijimi i tyre, apo ajo që Ne kemi krijuar? Ata, Ne i kemi krijuar prej baltës ngjitëse.

Shpjegimi i ajeteve

- **Betohem në ata (melekët), që rreshtohen në rreshta.** - Ky është një betim në melekët, dhe pikërisht kur ata janë duke adhuruar Allahun dhe kur përmbushin detyrat që Ai u ka ngarkuar, duke treguar se i janë nënshtruar Atij në Rububijen dhe Uluhijen e Tij. Ai thotë: "Betohem në të ata (*melekët*), që në rreshta qëndrojnë!" Pra, betohem në ata që rrinë të rreshtuar dhe të gatshëm për t'i shërbyer Zotit të tyre! Këta janë melekët e Zotit.

- **Dhe në nxituesit, që me nxitim shtyjnë retë.** - Këta janë melekët që i lëvizin dhe grumbullojnë retë sipas urdhrit të Zotit. Ata bëjnë gjithçka që Zoti dëshiron dhe urdhëron.

- **Dhe në lexuesit, që lexojnë Këshillën (Kur'anin).** - Këta janë melekët që e këndojnë bukur fjalën e Allahut të Lartësuar. Pasi u betua në këta melekë madhështorë, të cilët i janë nënshtruar Zotit në Rububijen e Tij, pra, në cilësinë e Tij si Zoti Krijues e Sundues, dhe të cilët ia plotësojnë të gjitha urdhëresat dhe i shërbejnë duke mos ia kthyer urdhrin kurrë dhe për asgjë në botë, Allahu i Lartësuar u sjell përgjigjen dhe arsyen e këtij betimi, dukë thënë:

- **Është e vërtetë se Zoti juaj (që meriton të adhurohet) është vetëm Një!** - Ai u betua në këta melekë të nënshtruar në rububijen e Tij, për të na treguar dhe përforcuar pohimin se Ai është i vetmi i Adhuruar me

meritë. Ai është i pashoq në meritën e adhurimit, prandaj është detyrë për ju që të jeni të sinqertë me Të, ta doni, ta keni frikë, ta shpresoni dhe ta adhuroni vetëm Atë, si një dhe të vetëm, me të gjitha llojet e adhurimeve. E si të mos e njësoni Atë në meritën e adhurimeve kur Ai është i vetëm edhe në krijimin, zotërimin dhe kujdesin për gjithë botën? Ai thotë:

- **Zoti i qiejve dhe i Tokës e çfarë ka mes tyre dhe Zoti i lindjeve.** - Ai është Krijuesi i të gjitha krijesave, Furnizuesi i tyre, Ai që kujdeset, administron dhe rregullon çështjet e tyre. Ashtu sikurse Ai nuk ka shokë, ndihmës e partnerë në rububijen e Tij mbi këto krijesa, ashtu nuk ka shokë edhe në uluhijen e Tij. Shumë herë në Kur'an, Allahu i Madhëruar sjell si argument për uluhijen e Tij faktin që Ai është i vetëm në rububijen e Tij, sepse ky fakt është një tregues i fortë për të. Aq më tepër që edhe idhujtarët e pranonin dhe e pohonin teuhidin rububije, edhe pse i bënin shirk në uluhije. Për këtë arsye, Ai u sjell atë që e pranojnë, pra, teuhidin rububije, për të argumentuar

rreth asaj që ata e mohojnë dhe nuk e pranojnë, domethënë, teuhidin në uluhije. Allahu i Madhëruar përmend vetëm lindjet, sepse ato tregojnë edhe për perëndimin, ose sepse bën fjalë për lindjen e yjeve, që do t'i përmendë më pas.

- Vërtet, Ne e kemi stolitur qiellin më të ulët (të Dunjasë) me bukurinë e yjeve. - Allahu i Madhëruar përmend dy dobi të yjeve. Së pari, ato shërbejnë si zbukuruese të qiellit. Mendoje si do të ishte një qiell i zi, bosh nga këto yje aq të bukura. Ai do të ishte i errët dhe i frikshëm. Por Allahu i vendosi yjet, që të ndriçohet qielli dhe të duket me pamje madhështore, por edhe që të shërbejë si udhërrëfyes për udhëtarët e natës, në det dhe në tokë, që ata të arrijnë mirësitë dhe begatitë e Tij. Së dyti, Allahu i Madhëruar i bëri ata si rojtarë dhe gjuajtës të shejtanëve të rebeluar dhe të mallkuar.

- Dhe e bëmë të ruajtur prej çdo shejtani të rebeluar. Ata nuk mund të përgjojnë parinë më të lartë (melekët më të zgjedhur) dhe qëllohen (me shkëndija të zjarrta) nga të gjitha anët. - Këta të rebeluar synojnë që të marrin ndonjë lajm nga lajmet e qiellit duke dëgjuar banorët e qiellit, pra, melekët. Por kur ata dëgjojnë ndonjë gjë, qëllohen me ndonjë shkëndijë të zjarrtë e shpuese, ashtu siç thotë i Lartësuari: "nga të gjitha anët", për t'i larguar ata dhe për t'i penguar nga kjo vjedhje informacioni prej melekëve të lartë.

- Ata janë të dëbuar dhe do të kenë një dënim të përhershëm. - Dënim të vazhdueshëm e të përhershëm, i cili është përgatitur për ta, për shkak të rebelimit të tyre nga bindja ndaj Zotit.

- Ka prej atyre (shejtanëve) që rrëmbejnë diçka (nga lajmet e qiellit), por edhe ata i ndjek shkëndija (e zjarrtë) që djeg. - Sikur Allahu të mos kishte përmendur këto raste përjashtuese, do të thoshim se ata nuk mund të dëgjojnë asgjë nga lajmet e qiellit. Por Allahu thotë: "Ka prej atyre (shejtanëve) që rrëmbejnë diçka (nga lajmet e qiellit),..." Pra, ndonjë nga këta shejtanë të rebeluar rrëmben ndonjë fjalë fshehurazi, por ai

ndiqet pas nga: "...shkëndija (e zjarrtë) që djeg.". Ndonjëherë ajo shkëndijë e arrin përpara se shejtani ta çojë informacionin tek mbështetësit dhe aleatët e tij, dhe kështu asgjë nga lajmet dhe fjalët që thuhet në qiell nuk arrin në tokë. Por ndonjëherë ai arrin që ta përçojë atë përpara se të goditet nga shkëndija e zjarrtë, dhe atëherë aleatët e tij e përziejnë këtë të vërtetë me njëqind gënjeshtër, të cilat përpiqen t'i pasqyrojnë dhe ofrojnë si të vërteta, pikërisht për shkak të një të vërtete të vetme që e dëgjuan nga qielli. Pasi përmendi këto krijesa madhështore, Ai tha:

- Vetëm pyeti ata (idhujtarët)! - Domethënë, pyeti ata të cilët e mohojnë ringjalljen pas vdekjes:

- A është më i vështirë krijimi i tyre, apo ajo që Ne kemi krijuar? - Mos, vallë, kthimi i tyre pas vdekjes është më i vështirë apo ajo që Ne kemi krijuar, domethënë këto krijesa madhështore? Sigurisht që ata do të duhet të pohojnë se krijimi i qiejve dhe Tokës është shumë më i madh sesa krijimi i njerëzve. Kështu do t'u duhet që të pohojnë, gjithashtu, edhe vërtetësinë e ringjalljes. Nëse do të mendoni me kujdes, do të pohoni me bindje të plotë se fillimi i krijimit të njeriut të parë nga balta që mban erë është, sipas logjikës njerëzore, më i vështirë sesa rikthimi i tyre në jetë, pasi të kenë vdekur. Për këtë arsye, Ai i udhëzoi që të meditonin për krijimin e parë:

- Ata, Ne i kemi krijuar prej baltës ngjitëse. - Kjo është balta e fortë dhe e thatë. Kjo i ngjan fjalës së Allahut kur thotë: "Ne e krijuam njeriun nga një baltë e ndenjtur për një kohë të gjatë..." [Hixhr 26].

Ajetet 12 – 21

12. Sigurisht, ti çuditesh kur ata të përqeshin.

13. Dhe, kur qortohen, ata nuk ia venë veshin qortimit.

14. Dhe kur shohin ndonjë shenjë (nga Zoti), ata e kthejnë atë në tallje.

15. Dhe thonë: "Ky (Kur'ani) nuk është gjë tjetër, vetëm se një magji e qartë.

16. Vallë, pasi të vdesim e të bëhemi pluhur dhe eshtra, ne do të ringjallemi?

17. Vallë, edhe etërit tanë të hershëm (do të ringjallen)?

18. Thuaj: “Po. Dhe ju do të jeni të poshtëruar.”

19. Atëherë ajo do të jetë një britmë e vetme, dhe ja, ata do të ngrihen (nga varret) e do të shohin.

20. Dhe do të thonë: “Ah! Të mjerët ne! Kjo është Dita e Gjykimit.”

21. (Atyre do t'u thuhet) Kjo është dita e ndarjes që ju e konsideroni gënjeshtë.

Shpjegimi i ajeteve

- Sigurisht, ti çuditesh kur ata të përqeshin. - Ti, o profet, çuditesh që ata e mohojnë ringjalljen, pasi u tregove gjithë këto argumente. Në fakt, kjo çudi është mëse me vend, sepse mohimi i tyre është i padrejtë dhe i papranueshëm. Por më i çuditshëm se mohimi, është tallja e tyre me atë që u solli të vërtetën dhe lajmin rreth ringjalljes. Nuk u mjaftoi që mohojnë ringjalljen, por ata tallen me fjalën e vërtetë dhe me atë që ua solli atë. Po kështu, është e çuditshme edhe fakti që ata:

- Dhe, kur qortohen, ata nuk ia venë veshin qortimit. - Edhe kur u kujtohen ato të vërteta që rrinë fshehur në natyrën dhe në logjikën e pastër të çdo njeriu, ata përsëri e shpërfillin dhe nuk përfitojnë nga ky kujtim dhe këshillë. Nëse pretendojnë se nuk i pranojnë këto gjëra, sepse natyra e tyre i refuzon t'i pranojë, kjo tregon për mangësi të theksuar në logjikën e tyre dhe mendjelehtësi. Dhe kjo është vërtet e habitshme. Por nëse ata e bëjnë këtë me inat dhe duke u shtirur se është diçka e palogjikshme, kjo është edhe më shumë e çuditshme. Kjo është ligësi e madhe, që fshihet brenda tyre.

- Dhe kur shohin ndonjë shenjë (nga Zoti), ata e kthejnë atë në tallje. - Shumë i habitshëm është edhe ky veprim. Kur atyre u përmenden argumente dhe fakte të forta dhe të logjikshme, para të cilave nënshtrohet çdo i urtë dhe i mençur, ata në

mënyrë shumë të çuditshme qeshin dhe tallen.

- Dhe thonë: “Ky (Kur’ani) nuk është gjë tjetër, vetëm se një magji e qartë. - Tjetër çudi e tyre është trajtimi i të vërtetës si magji. Kështu, gjënë më të lartë dhe të vyer, që është e vërteta e pakundërshtueshme, e konsiderojnë si gjënë më të përcmuar dhe më të pavlerë.

- Vallë, pasi të vdesim e të bëhemi pluhur dhe eshtra, ne do të ringjallemi? Vallë, edhe etërit tanë të hershëm (do të ringjallen)? - Çuditë e tyre nuk kanë të mbaruar. Ata krahasojnë pushtetin e Zotit, të Tokës dhe të qiejve me pushtetin e njeriut, që është i dobët dhe i mangët nga të gjitha këndvështrimet. Duke treguar se e shohin ringjalljen si diçka të largët dhe të pamundur, thonë me mendjemadhësi: "Vallë, pasi të vdesim e të bëhemi pluhur dhe eshtra, ne do të ringjallemi? Vallë, edhe etërit tanë të hershëm?" Ky është fundi i diturisë së tyre. Allahu i Madhëruar e urdhëron Profetin e Tij që t'u japë atyre një përgjigje, që përmban në vete edhe kërcënim, edhe paralajmërim. Ai thotë:

- Thuaj: “Po. Dhe ju do të jeni të poshtëruar.” - Po, do të ringjalleni të gjithë, ju dhe etërit tuaj të parë, dhe kur të ringjalleni: "...ju do të jeni të poshtëruar." Do të jeni të poshtëruar, të nënçmuar dhe përlulur. Nuk do të keni mundësi e forcë që të refuzoni dhe të kundërshtoni pushtetin dhe urdhrin e Allahut.

- Atëherë ajo do të jetë një britmë e vetme, dhe ja, ata do të ngrihen (nga varret) e do të shohin. - Është Israfilu që do të fryjë Bririn dhe ata të gjithë do të dalin nga varret të ringjallur. Ata do të shohin se si do të dalin të gjallë, me gjithë pjesët e tyre që ishin tretur në tokë. Ata do të jenë të zhveshur, këmbëzbathur dhe të pabërë synet. Në atë gjendje do të shfaqin keqardhje, pendim dhe dëshpërim shumë të madh. Madje, do të luten për shkatërrim dhe zhdukje.

- dhe do të thonë: “O të mjerët ne! Kjo është Dita e Gjykimit!” - Ky dëshpërim

tregon se ata e pranojnë fajin që bënë në dynja, kur talleshin me ringjalljen dhe me ata që i paralajmëronin për të. Atëherë, atyre do t'u thuhet:

- Kjo është Dita e Ndarjes që ju e konsideroni gënjeshtë. - Kjo është dita e ndarjes dhe gjykimit të drejtë, në lidhje me plotësimin ose jo të të drejtave të Zotit dhe të drejtave të krijesave me njëri tjetrin.

Ajetet 22 – 26

22. Mblidhni bashkë – do t'u thuhet - të gjithë keqbërësit, bashkëshortet e tyre (që ishin si ata) dhe gjërat që ata adhuronin

23. përveç Allahut dhe i çoni drejt rrugës së Zjarrit (të ndezur fort)!

24. Por i ndaloni ata! Sepse ata do të merren në pyetje.

25. Ç'është me ju që nuk po e ndihmoni njëri-tjetrin?

26. Ata sot janë dorëzuar plotësisht.

Shpjegimi i ajeteve

- Mblidhni bashkë – do t'u thuhet - të gjithë keqbërësit, bashkëshortet e tyre (që ishin si ata) dhe gjërat që ata adhuronin përveç Allahut dhe i çoni drejt rrugës së Zjarrit (të ndezur fort)! - Kështu do të tubohen Ditën e Gjykimit mohuesit e saj. Kur ata të shohin me sy atë që e mohonin dhe talleshin, atëherë do të vijë një urdhër që të hidhen në zjarr, pikërisht në atë zjarr që nuk e besonin se ekzistonte. Atë ditë do të thuhet: "Mblidhni bashkë të gjithë ata që ishin keqbërës..." Ata e kanë ngarkuar veten me padrejtësi të mëdha, me idhujtari e mohim të Zotit, prandaj do të flaken në zjarr, bashkë me ata që i kishin të ngjashëm ose që i shoqëronin, domethënë që bënë vepra të ngjashme. Çdokush do të bashkohet me atë që i përngjan në vepra. Mblidhni bashkë me ta edhe "gjërat që ata adhuronin përveç Allahut". Edhe idhujt e putat, që ata i adhuronin veç Allahut, do të bashkohen të gjithë bashkë. Pastaj do të thuhet: "... dhe i çoni drejt rrugës së Zjarrit (të ndezur fort)!" Ata do të tërhiqen zvarrë me ashpërsi, për t'u hedhur në Xhehenem. Pasi të jetë

caktuar vendi i tyre dhe pasi të kenë kuptuar se janë banorë të Zjarrit, do të thuhet:

- Por i ndaloni ata! Sepse ata do të merren në pyetje. - Ndalojini para se të hidhen në Zjarr, sepse do të merren në pyetje. Ata do të pyeten për ato që trillonin në dynja, në mënyrë që të turpërohen para të gjitha krijesave dhe të dalë qartë mashtrimi dhe mohimi i tyre. Në këtë qëndrim do t'u thuhet:

- Ç'është me ju që nuk po e ndihmoni njëri-tjetrin? - Çfarë ka ndodhur sot? Përse nuk i dilni në krah njëri tjetrit sot? Në jetën e dynjasë, ju pretendonit se idhujt tuaj do të largonin prej jush dënimin dhe do t'ju mbronin e shpëtonin në çdo rast nevojë. Madje, ju pretendonit se ata do të ndërmjetësonin për ju tek Allahu. Ata nuk i përgjigjen dot kësaj fjale, sepse të gjithë i ka mbuluar poshtërimi dhe të gjithë i janë dorëzuar dënimit të Allahut. Të gjithë janë pushtuar nga frika, të përulur e të dëshpëruar. E si mund të flasin e t'i përgjigjen kësaj pyetjeje? Për këtë arsye, Allahu thotë:

- Ata sot janë dorëzuar plotësisht. - Janë të dorëzuar dhe të pafuqishëm të bëjnë apo të thonë diçka.

Ajetet 27 – 39

27. Dhe ata do t'i drejtohen njëri-tjetrit e do të pyesin njëri-tjetrin.

28. Ata (pasuesit) do të thonë: "Ishit ju ata që na vinit nga e djathta (e na pengonit nga e vërteta).

29. Ata (paria) do të thonë: "Jo! Ju vetë nuk kishit besim.

30. Ne nuk kemi pasur asnjë pushtet mbi ju. Ishit ju vetë ata që i shkëlqitë kufijtë (porositë e Zotit).

31. Tani, urdhri i Zotit tonë kundër nesh është përmbushur dhe ne duhet të shijojmë dënimin (e merituar).

32. Ne ju devijuam nga rruga (e Zotit) sepse edhe vetë ishim të humbur".

33. Dhe atë ditë ata do të jenë në dënim të gjithë bashkë.

34. Ja, kështu bëjmë Ne me keqbërësit.

35. Kur atyre u thuhej: “Nuk ka Zot tjetër që meriton adhurimin përveç Allahut.”, ata tregoheshin kryeneçë.

36. Dhe thoshin: “Mos vallë do t'i braktisim zotat tanë për një poet të çmendur?”

37. Jo! Por, ai u solli të Vërtetën (e sigurt) dhe ai vërtetëson Mesazhin e të dërguarve (para tij).

38. Dhe ju keni për të shijuar, Dënimin më të Ashpër.

39. Dhe ju do të ndëshkoheni veçse për atë që keni bërë.

Shpjegimi i ajeteve

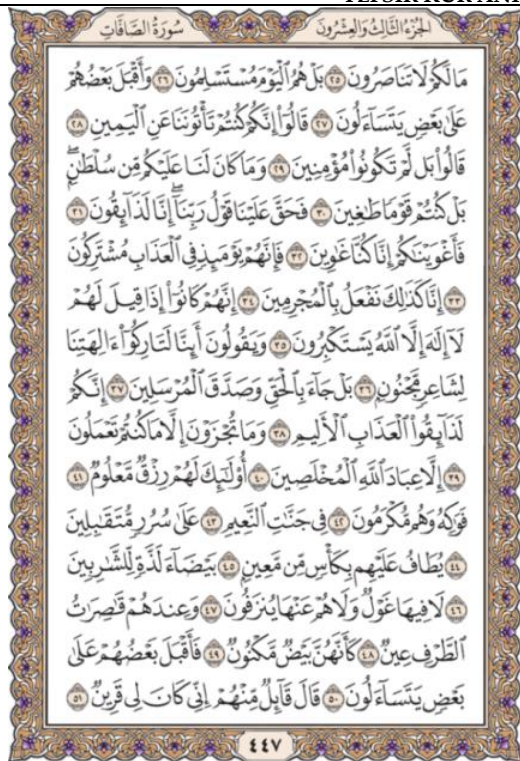
- Dhe ata do t'i drejtohen njëri-tjetrit e do të pyesin njëri-tjetrin. - Pasi tubohen të gjithë së bashku, ata të ngjashmit me ta dhe idhujt që i adhuronin, dhe të drejtohen drejt zjarrit, ata do të ndalohen për pak, që të pyeten, por ata nuk do t'i përgjigjen, siç u tha më parë. Pas kësaj, ata do të fajësojnë njëri tjetrin për këtë që po u ndodh, domethënë, për devijimin dhe humbjen që u shkaktuan. Kështu, pasuesit u drejtohen krerëve dhe u thonë:

- Ata (pasuesit) do të thonë: “Ishit ju ata që na vinit nga e djathta (e na pengonit nga e vërteta). - Me forcën dhe pushtetin tuaj, na bëtë që të humbim rrugën e drejtë. Nëse nuk do të na kishit detyruar ju, ne do të ishim besimtarë dhe do të pasonim të vërtetën. Krerët u përgjigjen:

- Ata (paria) do të thonë: “Jo! Ju vetë nuk kishit besim. - Ju keni qenë vetë idhujtarë, ashtu sikurse edhe ne. Atëherë, çfarë ndryshimi keni ju nga ne? Për çfarë arsye na fajësoni ne? Aq më tepër që e vërteta është se:

- Ne nuk kemi pasur asnjë pushtet mbi ju. Ishit ju vetë ata që i shkelnit kufijtë (porositë e Zotit). - Nuk kishim asnjë fuqi mbi ju, që t'ju impononim të mohonit Zotin. Ju i kalonit kufijtë e Zotit dhe e zgjodhët këtë rrugë me pëlqimin tuaj.

- Tani, urdhri i Zotit tonë kundër nesh është përmbushur - Tashmë, vendimi i Zotit është i pakthyesëm si për ne, edhe për ju.

- dhe ne duhet të shijojmë dënimin (e merituar). - Ne të gjithë do të shijojmë dënimin. Mbi ne po zbatohet gjykimi i Zotit tonë dhe tani, si ne, edhe ju do të shijojmë dënimin, pa përjashtim.

- Ne ju devijuam nga rruga (e Zotit) sepse edhe vetë ishim të humbur”. - Ne ju ftuam në rrugën tonë të humbjes dhe ishit ju që iu përgjigjët ftesës sonë. Për këtë arsye, mos na qortoni ne, por qortoni veten tuaj.

- Dhe atë ditë ata do të jenë në dënim të gjithë bashkë. Ja, kështu bëjmë Ne me keqbërësit. - Ditën e Kijametit ju do të ndëshkoheni të gjithë, edhe pse, në varësi të padrejtësive e gjynaheve, do të ketë ndonjë ndryshim mes jush. Ashtu si në dynja i bashkonte kufri, po kështu edhe në ahiret do të jenë bashkë, në dënimin e Zotit. Ky është një rregull i pandryshueshëm për të padrejtët: "Ja, kështu bëjmë Ne me keqbërësit." Në vijim, Allahu i Madhëruar na tregon se padrejtësitë e tyre kaluan çdo kufi:

- Kur atyre u thuhej: “Nuk ka Zot tjetër që meriton adhurimin përveç Allahut.”,

ata tregoheshin kryeneçë. - Kur ftoheshin që të njësonin Allahun dhe t'i largoheshin adhurimit të çdo gjëje, ata tregoheshin mendjemëdhenj. Ata tregoheshin kryeneçë e mospërfillës ndaj asaj ftese dhe ndaj atyre të cilët ua bënin këtë ftesë. Madje, duke e kundërshtuar me forcë, thoshin:

- Dhe thoshin: "Mos vallë do t'i braktisim zotat tanë për një poet të çmendur?" - Si mund të braktisim idhujt, që ne i kemi adhuruar prej kaq kohësh, ashtu si paraardhësit tanë, për hir të fjalës së një "poeti të çmendur"? Kështu e fyenin Muhamedin (a.s). Nuk u mjaftoi që refuzonin ftesën e Zotit, por edhe fyen Profetin e Zotit. Allahu i shëmtoftë! E quajnë poet dhe të çmendur, edhe pse e dinin mirë se ai nuk kishte asnjë lidhje me poetët dhe poezinë. Ata e dinin mirë se ai ishte më i logjikshmi dhe më i mençuri në mendimet e tij. Duke hedhur poshtë fjalët dhe shpifjet e tyre, Allahu i Madhëruar thotë:

- Jo! Por, ai u solli të Vërtetën (e sigurt) dhe ai vërtetëson Mesazhin e të dërguarve (para tij). - Muhamedi solli të vërtetën e sigurt. Ai është me të vërtetë profet besnik i Zotit dhe ajo që ai solli është e vërteta e sigurt prej Zotit. Ai është, gjithashtu, edhe vërtetues i besnikërisë së profetëve të shkuar. Ardhja e tij është përmbushje e profetësive të tyre. Nëse ai nuk do të vinte, profetësitë e tyre nuk do të quheshin të përmbushura, e kjo do të cenonte vërtetësinë e tyre. Kështu, në njëfarë mënyre, ardhja e Muhamedit konsiderohet si mrekulli dhe profeci e përmbushur e profetëve të shkuar, sepse ata njoftuan dhe përgëzuan njerëzit për ardhjen e tij. Madje, Allahu i Madhëruar ka marrë besën dhe premtimin e të gjithë profetëve se, nëse do t'u vinte ky profet, do ta ndihmonin dhe besonin atë, e po kështu u mori premtimin edhe popujve të tyre. Kur ky profet erdhi në botë, doli qartë vërtetësia e profecive dhe e profetëve, nga njëra anë, dhe mashtrimi e refuzimi i padrejtë i së vërtetës nga ata që nuk e pranuan këtë

profet. Ky profet solli një ligj të mrekullueshëm e në përputhje me të gjitha ligjet që sollën profetët e tjerë. Edhe ai i ftoi njerëzit në të njëjtat gjëra që i ftuan profetët e tjerë. Gjithashtu, ai i besoi dhe dëshmoi për vërtetësinë e gjithë shpalljeve që iu dhanë profetëve të tjerë.

- Dhe ju keni për të shijuar, Dënimin më të Ashpër. - Mohuesit në zjarr thonë: "...dhe ne duhet të shijojmë dënimin (*e merituar*)." Kjo fjalë mund të lërë hapësirë të kuptohet se mund të shpresohet edhe që të mos ndodhë ky dënim. Por Allahu sjell një fjalë tjetër, që e qartëson të vërtetën dhe që nuk lë as më të voglin dyshim apo ndonjë shpresë të kotë. Ai tha: "Dhe ju keni për të shijuar, Dënimin më të Ashpër." Pra, patjetër që do të shijoni dënimin e dhimbshëm dhe të rëndë, e për këtë të jeni të bindur!

- Dhe ju do të ndëshkoheni veçse për atë që keni bërë. - Këtë dënim që do të shijoni, dijeni se e keni merituar vetë. Kjo është drejtësia Jonë dhe nuk ju kemi bërë asnjë padrejtësi. Po të vëresh me kujdes këto fjalë, duket se ky gjykim është gjithëpërfshirës, edhe pse qëllimi është për idhujtarët. Megjithatë, Allahu përjashton nga ky gjykim besimtarët, duke thënë më poshtë:

Ajetet 40 – 49

40. Kurse për robërit e sinqertë të Allahut

41. Për ata ka mirësi të përcaktuara (nga vetë Zoti),

42. Ka fruta të llojlojshme dhe ata do të jenë të nderuar,

43. Në xhenetet e mirësisë,

44. Të mbështetur në kolltukë përballë njëri-tjetrit.

45. Atyre u shërbehet me gota (me pije) të mbushura nga burimet (e xhenetit).

46. E bardhë kristal (është ajo pije), me shije të mrekullueshme për ata që e pinë,

47. Ajo nuk i dëmton ata dhe as nuk dehen prej saj,

48. Pranë tyre qëndrojnë (hyritë) symëdhatë me shikim të përlur,

49. Sikur të ishin vezë delikate të ruajtura mirë.**Shpjegimi i ajeteve**

- Kurse për robërit e sinqertë të Allahut... - Këta nuk kanë për të shijuar dënimin e dhimbshëm, sepse ata kanë qenë të sinqertë në çdo vepër që kanë bërë për Zotin. Për këtë arsye, Ai i shpëton ata dhe i veçon, për t'i futur në mëshirën e Tij të plotë. Ai tregohet Bujar, me faljen e gjerë dhe butësinë e Tij.

- Për ata ka mirësi të përcaktuara (nga vetë Zoti), - Kanë një shpërblim të njohur dhe të ditur. Ai është një shpërblim bujar dhe madhështor. Të gjithë janë njoftuar për të, edhe pse nuk mund ta përshkruajnë imtësisht dhe realisht se si është. Më pas, Allahu i Madhëruar e përshkruan vetë këtë shpërblim, duke thënë:

- Ka fruta të llojllojshme - Do të kenë nga të gjitha llojet e frutave, të cilat i sjellin freski dhe kënaqësi atij që i shijon dhe i shikon, sepse kanë edhe ngjyra të bukura.

- dhe ata do të jenë të nderuar, në xhenetet e mirësisë, - Kurrë nuk përçmohen apo të poshtërohen në to, madje do të jenë të nderuar dhe të respektuar. Ata do të jenë të respektuar dhe vlerësuar mes njëri tjetrit, por do të nderohen dhe respektohen edhe nga melekët e Zotit, të cilët do të hyjnë nga çdo portë dhe do t'i përgëzojnë për shpërblimet dhe kënaqësitë që i presin. Ata do të jenë të vlerësuar edhe nga Krijuesi Bujar dhe Bamirës, që do t'i mbulojë me shpërblime e nderime të pashembullta, që do t'ua lumturojnë shpirtin dhe do t'ua rehatojnë trupin. Këto shpërblime dhe nderime të shumta do të përjetohen në xhenetet e mirësisë. Janë quajtur "xhenetet e mirësisë", sepse mirësia është tipari i tyre. Lumturia është e përjetshme dhe gjithmonë në rritje. Atje janë mbledhur mirësi që syri nuk i ka parë, veshi nuk i ka dëgjuar dhe asnjë zemër nuk i ka imagjinuar. Atje nuk ka asgjë të keqe, që mund të cenojë mirësitë dhe lumturinë e tyre. Pakënaqësitë, lodhjet dhe mundimet nuk kanë vend në to. Ndër mënyrat e

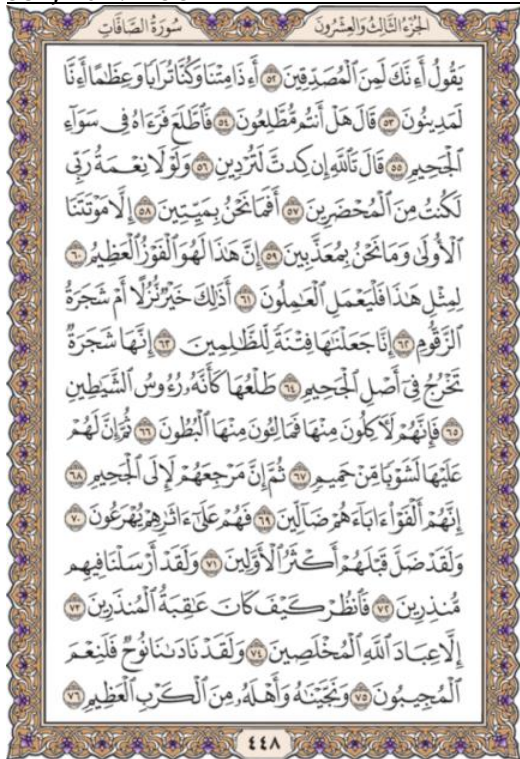
nderimit që Zoti u bën atyre është edhe dashuria dhe respekti i madh që ata do të kenë mes njëri tjetrit në Xhenet. Ai thotë:

- Të mbështetur në kolltukë përballë njëri-tjetrit... - Ata qëndrojnë në shtretër të lartë, që janë veshur me stolitë më të shtrejtta, që të mahnisin. Ata qëndrojnë të ulur dhe të mbështetur në tokë dhe ti e kupton qetësinë dhe lumturinë e tyre nga mënyra si qëndrojnë në ato shtretër. Duke përshkruar qëndrimin e tyre, Allahu i Madhëruar thotë: "...përballë njëri-tjetrit." Pra, qëndrojnë përballë njëri tjetrit dhe zemrat e tyre janë pastra e të mbushura me respekt e dashuri për njëri tjetrin. Ata kënaqen kur mblidhen së bashku dhe vizitojnë njëri tjetrin. Qëndrimi ballë për ballë me fytyrë tregon se edhe zemrat i kanë të bashkuara. Kjo tregon, gjithashtu, edhe respektin që kanë për njëri tjetrin, duke qëndruar përballë e jo duke i kthyer shpinën apo lënë mënjane. Për të treguar kënaqësinë dhe edukatën e lartë që i shoqëron këto takime, Allahu i Madhëruar thotë:

- Atyre u shërbehet me gota (me pije) të mbushura nga burimet (e xhenetit). - Mes tyre vërtiten djem të rinj, që gjithmonë u shërbejnë pije të shijshme me kupa të bukura e të mbushura me nektar, që në fund i vjen era misk. Ato janë gotat e pijeve të tyre. Por ato nuk janë si pijet e kësaj dynjaje. Ngjyra e pijes është e bardhë, si një nga ngjyrat më të dashura. Ndërsa për shijen, Ai thotë:

- E bardhë kristal (është ajo pije), me shije të mrekullueshme për ata që e pinë, - Ai që e pi atë kënaqet shumë gjatë momentit kur e pi, por edhe pasi e pi atë, ajo lë një shije të veçantë.

- Ajo nuk i dëmton ata dhe as nuk dehen prej saj - Ajo pije nuk ta deh dhe rëndon mendjen, nuk ta dëmton personalitetin dhe pasurinë. Këto janë disa nga mirësitë e Xhenetit. U përmendën ushqimi, pijet dhe vizitat e besimtarëve mes njëri tjetrit dhe nuk ka se si mos të përmendet edhe një tjetër lloj kënaqësie, që do të përjetojnë në ato kopshte. Allahu i Madhëruar thotë:

- **Pranë tyre qëndrojnë (hyritë) symëdhate, me shikim të përulur,** - Në kopshtet e mirësive, ata do të kenë këtë lloj kënaqësie. Atje i presin hyritë symëdha dhe të plota në të gjitha cilësitë e tyre. Ndër këto cilësi, Allahu përmend se janë "kasiratut-tarfi" - syulura. Janë të tilla sepse ato janë të mahnitura pas burrave të tyre dhe nuk i largojnë shikimet nga ata. Ato nuk shohin dikë tjetër, sepse burrat do të jenë në kulmin e bukurisë dhe hijeshisë dhe ato nuk mund të gjejnë në Xhenet si bashkëshortët e tyre. Por ka mundësi që kuptimi i fjalës "kasiratut-tarfi" të jetë: "tërheqëse shikimesh". Burri që i sheh i mbeten sytë tek ato, nga bukuria e madhe që kanë. Kjo tregon se bukuria e tyre është e jashtëzakonshme. Kufizimi i shikimit tregon se edhe zemra e trupi janë të përkushtuara tërësisht pas tyre. Të dyja kuptimet janë të sakta dhe të mundshme. Kjo tregon për bukurinë e madhe dhe të pashembullt të burrave dhe të grave në Xhenet dhe për dashurinë dhe tërheqjen e jashtëzakonshme mes tyre atje. Kur ata

bashkohen me njëri tjetrin, asgjë tjetër nuk futet mes tyre. Kjo tregon për pastërtinë dhe ndershmërinë e tyre dhe për faktin se në Xhenet nuk do të ketë urrejtje, smirë, armiqësi e zemërim. E si të ekzistojnë këto në kopshtet e mirësive, ku çdo ligësi është larg dhe nuk ka vend në to?! Allahu i përshkruan hyritë si "Aijn". Ky është një përshkrim i syve të tyre, që janë shumë të bukur, me një pamje vezulluese e shprehëse. Allahu i Madhëruar vazhdon t'i përshkruajë hyritë duke thënë:

- **Sikur të ishin vezë delikate të ruajtura mirë.** - Ato janë si xhevahir i fshehur dhe i rrallë, që ruhet me shumë kujdes. Ato nuk kanë asgjë që nuk është tërheqëse. Çdo gjë e tyre është e përkryer.

Ajetet 50 – 61

50. Ata (besimtarët) qëndrojnë përballë njëri-tjetrit e bisedojnë,

51. Njëri prej tyre (do të nisë bisedën e) do të thotë: "Unë kam pasur një shok (që nuk më ndahej),

52. Ai më thoshte: "Çfarë! Ti je prej atyre që besojnë se

53. kur të kemi vdekur e të jemi bërë pluhur dhe eshtra, do të marrim shpërblime e dënime (sipas veprave)?"

54. Ai (besimtari) thotë: "A do të donit të shikojmë jashtë (të dënuarit)?"

55. Ai shikon dhe e vëren atë (shokun që nuk i ndahej) në mes të Zjarrit.

56. Dhe thotë: "Betohem në Allahun! Për pak më rrëzove edhe mua (në Zjarr).

57. Sikur të mos kishte qenë mirësia e Zotit tim, unë do të kisha qenë bashkë me ata që janë atje (në zjarr).

58. Dhe ne nuk do të vdesim më,

59. Përveç vdekjes sonë të parë. Dhe ne nuk kemi për t'u dënuar."

60. Vërtet, ky është sukcesi më i madh,

61. Ja, për një mirësi të tillë le të punojnë të gjithë punëmirët!

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata (besimtarët) qëndrojnë përballë njëri-tjetrit e bisedojnë,** - Në ajetet e mësipërme, Allahu i Madhëruar përmendi shumë nga kënaqësitë e banorëve të

Xhenetit, si ushqimet, pijet, bashkëshortet dhe takimet mes miqve. Në vijim, Ai na tregon për bisedat që ata bëjnë me njëri tjetrin rreth ndodhive të shkuara. Ata vazhdimisht bisedojnë dhe kujtojnë çaste të shumta që kanë kaluar, derisa dikush prej tyre thotë:

- **Njëri prej tyre** (*do të nisë bisedën e*) **do të thotë: “Unë kam pasur një shok** (*që nuk më ndahej*), - Unë kisha një shoqëruar, që më rrinte gjithmonë pranë në dynja, i cili e mohonte ringjalljen, madje më qortonte që unë e besoja atë. Ai shpesh më thoshte:

- **“Ai më thoshte: “ Çfarë! Ti je prej atyre që besojnë se kur të kemi vdekur e të jemi bërë pluhur dhe eshtra, do të marrim shpërblime e dënime** (*sipas veprave*)?”” - Vërtetë beson se ne, pasi të vdesim, do të ringjallemi përsëri dhe do të shpërblehemi për punët tona? Si e beson diçka të tillë të pamundur?! Nuk ka mundësi që ne, pasi të jemi tretur dhe humbur nëpër tokë, të ringjallemi dhe kthehemi në jetë, e pastaj të llogaritemi e shpërblehemi për veprat tona. Kur për veten thotë: “Unë vazhdoja të besoja ringjalljen, kurse ai vazhdonte ta mohonte, derisa na erdhi vdekja. Por kur u ringjallëm, unë erdha këtu ku jam, domethënë, në këto mirësi që na i premtoan profetët e Zotit, dhe mendoj se ai tjetri është duke u dënuar.”

- **Ai** (*besimtari*) **thotë: “A do të donit të shikojmë jashtë** (*të dënuarit*)?” - Ejani të shohim atë në dënim dhe të kënaqemi e të gëzohemi edhe më shumë me mirësitë që na dha Zoti, sepse do të shohim me sytë tanë përmbushjen e shpërblimit dhe ndëshkimit të Allahut. Nga kjo bisedë kuptohet se banorët e Xhenetit gëzohen e kënaqen me njëri tjetrin, madje e ndjekin dhe e dëgjojnë njëri tjetrin, kur ftohen të bëjnë diçka. Edhe këtë rast, ata dëgjojnë vëllanë e tyre dhe shkojnë së bashku me të, për të parë gjendjen e atij ish-shokut në zjarr.

- **Ai shikon dhe e vëren atë** (*shokun që nuk i ndahej*) **në mes të Zjarrit.** - Ai hedh shikimin në zjarr dhe e sheh atë në mes të dënimt, me dhimbje e vuajtje që e kanë

përfshirë nga të gjitha anët. Pastaj, duke e qortuar dhe duke treguar edhe mirënjohjen e tij për Zotin që e ruajti nga ai ndëshkim, besimtari thotë:

- **Dhe thotë: “Beto hem në Allahun! Për pak më rrëzove edhe mua** (*në Zjarr*). - Gati sa më devijove edhe mua, me dyshimet që më fusje në zemër.

- **Sikur të mos kishte qenë mirësia e Zotit tim, unë do të kisha qenë bashkë me ata që janë atje** (*në zjarr*). - Sikur të mos më forconte Zoti në Islam, edhe unë do të isha bashkë me ty në atë dënim.

- **Dhe ne nuk do të vdesim më, përveç vdekjes sonë të parë. Dhe ne nuk kemi për t'u dënuar.”** - Këto fjalë thotë besimtari, duke mos e fshehur lumturinë me mirësitë e Allahut. Ai i përgëzon se do të jenë të përjetshëm në kënaqësi dhe të shpëtuar përfundimisht nga dënimi. Kjo fjali vjen në formë pyetëse, por qëllimi është pohimi me kënaqësi i asaj mirësie. Pra, sikur i thotë atij që e mohonte përjetësinë dhe ringjalljen: A pretendon tani se do të ketë veçse një jetë dhe ne nuk do të ringjallemi dhe as do të merremi në përgjegjësi? Mendoni pak me kujdes në fjalën e Allahut, kur thotë: "Ata (*besimtarët*) qëndrojnë përballë njëri tjetrit e bisedojnë...". Por për çfarë flasin e bisedojnë? Allahu nuk e thotë se për çfarë flasin, sepse ata flasin dhe pyesin njëri tjetrin për gjithçka që u sjell kënaqësi. Ata diskutojnë edhe rreth çështjeve që kanë patur kundërshtime e paqartësi në dynja. Dihet mirë se kënaqësia e dijetarëve kur flasin rreth çështjeve të diturisë dhe kërkimit të së vërtetës ia kalon çdo kënaqësie tjetër të dynjasë. Kështu, edhe në Xhenet ata kënaqen me biseda të tilla, që askush përveç tyre nuk i provon. Atje ata do të zbulojnë të vërtetën për shumë çështje që u sjellin kënaqësi të papërshtueshme. Pasi përshkroi mirësitë e Xhenetit, Allahu i Madhëruar i nxit besimtarët që të punojnë fort për t'i arritur këto mirësi. Ai thotë:

- **Vërtet, ky është sukcesi më i madh.** - Kështu do të arrijnë çdo mirësi që e synojnë

dhe ua kënaq shpirtin dhe do të shpëtojnë nga çdo gjë që i druhen. A ka fitore më të madh sesa kjo? Ky duhet të jetë synimi më i rëndësishëm dhe i vetëm për atë njeri që ka mend. Plotësimi i këtij synimi e shpie robin pranë kënaqësisë së Zotit të Tokës dhe të qiejve. Ata që janë pranë Zotit do të jenë më të lumturit. Në dynja lumturohen duke e njohur Allahun, ndërsa në ahiret do të lumturohen me praninë e Tij, duke e parë Atë dhe duke e dëgjuar fjalën e Tij.

- Ja, për një mirësi të tillë le të punojnë të gjithë punëmirët! - Kjo është rruga, për hir të së cilës duhet të shpenzosh gjërat më të shtrenjta që zotëron. Kjo është rruga që ndjekin më të diturit dhe më të mençurit. Mjerimi dhe humbja më e madhe është që njeriut t'i kalojnë çaste duke mos punuar për ahiretin e tij e për t'u afruar tek Zoti i tij. Si mendon se është gjendja e atyre të mjerëve që jo vetëm që nuk bëjnë vepra të mira, por përkundrazi, bëjnë poshtërsi, që i zhysin edhe më thellë në dënimin e Zotit dhe i afrohen Xhehenemit çdo ditë e më shumë?!

Ajetet 62 – 74

62. A është më i mirë ky premtim (në xhenet), apo Pema e Zekumit?

63. Ne e kemi bërë atë sprovë për keqbërësit.

64. Ajo është një pemë që mbin në fund të Xhehenemit.

65. Frutat e saj janë si koka shejtanësh.

66. Ata do të hanë dhe do të mbushin barqet prej saj.

67. Pastaj, pas kësaj, atyre do t'u jepet një përzierje me ujë të valë.

68. Pastaj, kthimi i tyre do të jetë në Zjarrin flakërues.

69. Ata i gjetën etërit e tyre në humbje (të plotë)

70. Dhe kështu u turrën pas hapave të tyre.

71. Edhe para këtyre (popullit tënd) shumë nga popujt e lashtë shkuan në humbje.

72. Ne u patëm dërguar atyre profetë për t'i paralajmëruar.

73. Dhe shih se si që fundi i atyre që u paralajmëruan!

74. (Të gjithë u dënuan) Përveç robve të Allahut që ishin të singertë.

Shpjegimi i ajeteve

- A është më i mirë ky premtim (në xhenet), apo Pema e Zekumit? - Mendohuni dhe zgjidhni, o ju njerëz, dhe krahasoni dy vendet! A është më i mirë Xheneti, që Zoti ju premtoi dhe jua përshkroi, apo Zjarrin dhe llojet e dënimit në të? Cili ushqim është më i mirë: ai që do të gjeni në Xhenet apo ushqimi i banorëve të Zjarrit, pra, zekumi?

- Ne e kemi bërë atë sprovë për keqbërësit. - Allahu i bëri ato ndëshkim për ata që e kanë ngarkuar veten me padrejtësi të shumta, me mosbesim dhe poshtërsi.

- Ajo është një pemë që mbin në fund të Xhehenemit. - Ajo është një pemë që mbin mu në mes të Zjarrit dhe frytet e saj janë frytet më të shëmtuara. Pikërisht vendi ku ajo mbin na tregon se sa e keqe është. I Lartësuari na tregon se ajo mbin mu në mes të Zjarrit për të na treguar se sa e ligë është. Më pas përshkruan edhe frutat e saj.

- Frutat e saj janë si koka shejtanësh. - Për këtë arsye, mos pyet për shijen e saj dhe për atë se çfarë u bën ajo atyre që mundohen ta gëlltisnin. Ata vuajnë, por përsëri u duhet që të hanë e ta fusin në bark atë.

- Ata do të hanë dhe do të mbushin barqet prej saj. - Ky është ushqimi më i keq dhe torturues. Pastaj vjen pija e tyre:

- Pastaj, pas kësaj, atyre do t'u jepet një përzierje me ujë të valë. - Pra, menjëherë pas atij ushqimi të tmerrshëm, ata do të kenë ujë të vuar, siç thotë i Lartësuari në një ajet tjetër: "Për jobesimtarët, Ne kemi përgatitur një Zjarr, muret e të cilit do t'i rrethojnë ata, e nëse kërkojnë shpëtim, do t'u jepet ujë (i nxehtë) si bakër i shkrirë, që do t'ua përvëlojë fytyrat. Sa e tmershme është ajo pije! Sa vend i keq është ai!".

[Kehf 29]. "A mund të konsiderohen këta (banorët e Xhenetit) njëlloj me ata që do të rrinë përgjithmonë në Zjarr, ku etja do t'u

shuhet me ujë të valë, që ua copëton zorrët?!" [Muhamed 15].

- Pastaj, kthimi i tyre do të jetë në Zjarrin flakëruës. - Domethënë, kthehen përsëri në zjarr të ndezur, që të shijojnë djegien e madhe, që nuk mund të krahasohet me asnjë lloj fatkeqësie e dhimbje tjetër. Me sa duket, dikush do të pyesë: "Çfarë i sollli ata në këtë vend?" Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar thotë:

- Ata i gjetën etërit e tyre në humbje (të plotë) - Ata i gjetën etërit e tyre në një rrugë të gabuar dhe:

- Dhe kështu u turrën pas hapave të tyre.

- Edhe këta nxituan që t'i pasonin në humbjen e tyre, pa u hedhur as shikimin ftesës së profetëve, shpalljeve të Zotit dhe as këshillave të këshilluesve. Fjala e vetme mospërfillëse ishte: "Ne i kemi gjetur të parët tanë në këtë fe, prandaj do t'i ndjekim gjurmët e tyre me këmbëngulje.". [Zuhruf 22].

- Edhe para këtyre (popullit tënd) shumë nga popujt e lashtë shkuan në humbje. - Edhe para tyre, shumica ishin në humbje dhe pak prej tyre patën besim të vërtetë, duke pranuar udhëzimin e Zotit.

- Ne u patëm dërguar atyre profetë për t'i paralajmëruar. - Ne gjithmonë kemi dërguar ndër popujt profetë, që t'i paralajmërojnë për t'u larguar nga rruga e humbjes dhe të pranojnë besimin e vërtetë dhe të pastër.

- Dhe shih se si qe fundi i atyre që u paralajmëruan! - Fundi i të gjithëve ishte dënimi, shkatërrimi, poshtërimi e turpërimi. Për këtë arsye, le të kenë kujdes këta mohues, që të mos vazhdojnë në rrugën e tyre të humbjes, që t'i godasë i njëjti dënim si ata që shkuan. Por duke qenë se jo të gjithë janë mohues të besimit të vërtetë, pasi ka edhe nga ata që besojnë me sinqeritet, Allahu i Madhëruar i përjashton nga dënimi:

- (Të gjithë u dënuan) Përveç robve të Allahut që ishin të sinqertë. - Domethënë, përveç atyre që janë të sinqertë dhe të vërtetë me Allahun. Ai i veçon ata, që t'i

fusë në mëshirën e Tij të posaçme dhe t'i shpërblejë. Për këtë arsye, përfundimi i tyre do të jetë i mirë. Pastaj i Lartësuarit na flet për disa nga popujt e humbur dhe të ndëshkuar:

Ajetet 75 – 82

75. (Herët) Ne na pati thirrur (në ndihmë) Nuhu. Dhe Ne jemi më të mirët që i përgjigjemi lutjes.

76. Dhe Ne e shpëtuan atë dhe familjen e tij prej Katastrofës së madhe.

77. E pasardhësit e tij i bëmë ata që vazhduan jetën.

78. Dhe Ne e lamë këtë (histori) si kujtim për popujt e ardhshëm.

79. Paqja qoftë mbi Nahun në mbarë botën!

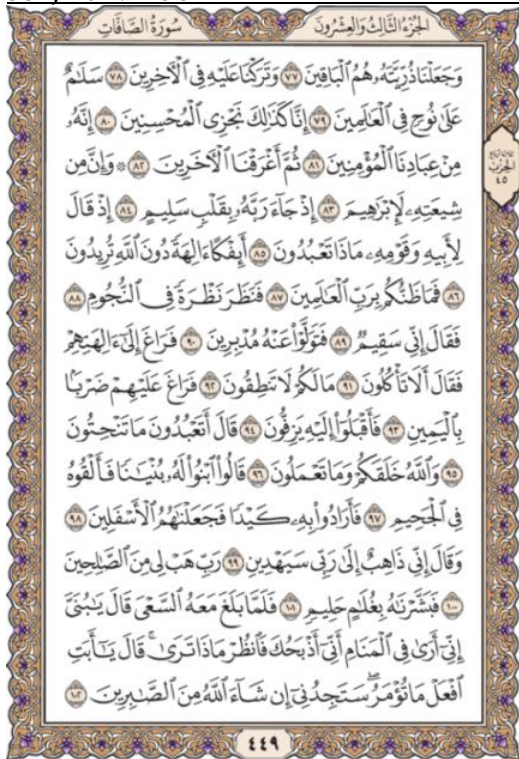
80. Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët.

81. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë besimtarë.

82. Të tjerët (që nuk besuan) i përmbytëm.

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuarit na tregon rreth profetit të Tij të dashur dhe adhuruesit të sinqertë, Nuhut (a.s). Ai ishte i pari profet i dërguar ndër njerëz. Pasi ai e ftoi popullin e vet në adhurimin e Allahut për një kohë shumë të gjatë, por ftesa e Tij ua shtoi edhe më shumë largimin, Nuhu iu lut Zotit të Tij duke thënë: "O Zoti im! Mos lër mbi Tokë asnjë nga jobesimtarët! Nëse Ti i lë, ata do t'i largojnë adhuruesit e Tu (nga rruga e drejtë) dhe prej tyre do të lindin veçse të shfrenuar dhe jobesimtarë. O Zoti im! Më fal mua, fali prindërit e mi, ata që hynë në shtëpinë time si besimtarë dhe të gjithë besimtarët e besimtare! Ndërsa jobesimtarëve shtoj veçse dëshpërim!". [Nuh 26 – 28]. Dhe Allahu i Madhëruar iu përgjigj lutjes së tij. Aq mirë iu përgjigj asaj lutjeje, sa që Allahu e lëvdoi Vetën e vet, duke thënë: "...Ne jemi më të mirët që i përgjigjen lutjes." Nuk ka më të mirë se Allahu, që i përgjigjet lutjeve të adhuruesve dhe që dëgjon përgjirimet e tyre. Ai iu përgjigj pikërisht ashtu sikurse ishte lutja. Allahu i Madhëruar shpëtoi Nahun dhe

familjen e tij nga dëshpërimi i madh dhe i mbyti të gjithë mohuesit. Të vetmit që do të vazhdonin jetën më pas ishin pasardhësit e tij. Kështu, i gjithë njerëzimi sot janë pasardhës të Nuhut (a.s) dhe ai do të ketë gjithmonë kujtim dhe emër të mirë ndër njerëz, gjë që do të vazhdojë deri në fund të botës. Kështu do të ndodhë sepse ai ishte "muhsin", domethënë, në gradën e ihsanit në adhurimin e Krijuesit, por edhe në marrëdhënie me krijesat. Ky është ligji i pandryshueshëm i Zotit për robërit e Tij vepermirë. Ai gjithmonë do të përhapë emrin e mirë të tyre, si shpërblim për ihsanin dhe sipas gradës së atij ihsani. Allahu i Lartësuar thotë: "Kështu i shpërblejmë Ne vepermirët. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë besimtarë." Kjo tregon se imani është grada më e lartë që mund të arijë një rob. Ajo gradë përfshin të gjitha ligjet e fesë, si themelet e saj, ashtu edhe degëzimet e saj, sepse me këtë atribut Allahu i Madhëruar lavdëroi krijesat e Tij më të zgjedhura.

Ajetet 83 – 113

83. Nga ata që pasuan rrugën e tij, qe Ibrahimi.

84. Ja, ai shkoj te Zoti i vet me zemër të pastër.

85. Ai i tha të atit dhe popullit të vet: "Ç'është ajo që ju po adhuron?"

86. Vallë, në vend të Allahut po merrni zota të trilluar?

87. Atëherë, çfarë mendoni ju për Zotin e botëve?"

88. Pastaj, ai u hodhi një vështrim yjeve,

89. Dhe tha: "Unë jam i sëmurë."

90. Ata i kthyen shpinën dhe u larguan.

91. Iu kthye zotave të tyre dhe tha: "A nuk po hani ju?"

92. Ç'është me ju, që nuk po flisni?"

93. Pastaj iu kthye atyre e i gjuajtë me dorën e djathtë.

94. Ata (populli) iu afruan atij me të shpejtë.

95. Ai (Ibrahimi) tha: "Po dhuroni atë që vetë e keni gdhendur?"

96. Por, është Allahu Ai që ju ka krijuar ju dhe atë që ju bëni.

97. Ata thanë: "Bëni për të një furrë dhe hidheni në zjarrin përvëlues!

98. Ata thurën kurthe kundër tij, por Ne bëmë që ata të jenë më të poshtëruarit."

99. Ai (Ibrahimi) tha: "Unë do të shkoj te Zoti im dhe Ai do të më udhëzojë."

100. O Zoti im! Më dhuro mua pasardhës të mirë!

101. Ne e gëzuan atë me një djalë të butë (ismailin).

102. Dhe kur ai (djali) u rrit aq sa të punonte së bashku me të atin, ai (Ibrahimi) i tha: "O biri im! Unë kam parë në ëndërr se duhet të të bëj kurban. Çfarë mendon ti?" Ai (Ismaili) tha: "O babai im! Bëj siç je urdhëruar! Në dashtë Allahu unë do të jem durimtar."

103. E kur ata të dy iu dorëzuan urdhrit (të Allahut) dhe ai (Ibrahimi) e shtriu (Ismailin) përmbys.

104. Ne i thirrëm atij: "O Ibrahim!

105. Tashmë ti e përmbushe ëndrrën. Kështu i shpërblejmë Ne të mirët.

106. Kjo ishte, vërtet një sprovë e madhe.

107. Dhe Ne e zëvendësuam atë (Ismailin) me një kurban shumë të madh.

108. Dhe Ne lamë një kujtim të mirë për të ndër popujt e ardhshëm.

109. Paqja qoftë mbi Ibrahimin!

110. Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët.

111. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë besimtarë.

112. Dhe Ne i dhamë atij lajmin e mirë për lindjen e Is'hakut – profet e një prej njerëzve punëmirë.

113. Ne e bekuam atë dhe Is'hakun. Ndër pasardhësit e tyre do të ketë njerëz punëmirë, por do të ketë edhe nga ata që e ngarkojnë shpirtin dukshëm me gjynahe.

Shpjegimi i ajeteve

- Nga ata që pasuan rrugën e tij, qe Ibrahim. - Një nga njerëzit që ishin si Nuhu, - profetë e adhures të sinqertë për Zotin, - ishte edhe Ibrahim (a.s). Edhe ai ishte profet i dërguar nga Zoti, për t'i ftuar krijesat në rrugën e drejtë. Edhe atij iu pranuan lutjet. Ai ishte Ibrahim, i dashuri i Allahut, - paqja dhe bekimet e Allahut qofshin me të!

- Ja, ai shkoi te Zoti i vet me zemër të pastër. - Me një zemër të pastër, të ruajtur nga idhujtaria e dyshimet, nga epshet, të cilat të shpërqendrojnë dhe të pengojnë që të konceptosh dhe të kuptosh të vërtetën saktësisht. Ato bëhen pengesë që njeriu të mos punojë dhe adhurojë Zotin sipas asaj diturie. Nëse zemra e njeriut është e shëndetshme dhe e pastruar, atëherë ai është i sigurt dhe i ruajtur nga çdo e keqe dhe ka për të arritur çdo të mirë. Ai që ka zemër të shëndetshme nuk ka në zemër smirë dhe zili për krijesat dhe as urrejtje për to. Zemra e tij është e pastër nga të tilla cilësi të ulta. Edhe Ibrahim (a.s.) dëshironte të mirën për krijesat dhe rregullimin e tyre. Ai i ftonte në besim dhe pastrim, pa u lodhur. Ibrahim (a.s.) e filloi thirrjen me babën e vet, dhe pastaj vazhdoi me popullin e tij.

- Ai i tha të atit dhe popullit të vet: "Ç'është ajo që ju po adhuron?" - Kjo ishte një pyetje qortuese dhe ftesë për t'i

bërë të mendonin mirë në argumentet që u ishin ofruar, të cilat tregonin kotësinë e adhurimeve të idhujtarëve.

- Vallë, në vend të Allahut po merrni zota të trilluar? Atëherë, çfarë mendoni ju për Zotin e botëve?" - Si po ja lejoni vetes të adhuronit idhuj, që janë veçse mashtrim dhe nuk vlejné aspak për t'u adhuruar?! Çfarë mendoni se do të bëjë me ju Zoti i botëve, kur ju adhuronit diçka tjetër veç Tij?! Ky qe një paralajmërim për ndëshkim, nëse ata vazhdonin me idhujtari. Çfarë mangësie vërejtët në Zotin e botëve, që devijuat dhe gjetët idhuj për t'i adhuruar? Më pas, Ibrahim (a.s) planifikoi të thyente idhujt e tyre, sapo t'i krijohej mundësia për këtë. Kështu, ai shfrytëzoi rastin kur ata ishin të pavëmendshëm, sepse po merreshin me një festë të tyre. Kur i kërkuan që të dilte edhe ai me ta, Ibrahim (a.s.) tha:

- Pastaj, ai u hodhi një vështrim yjeve dhe tha: "Unë jam i sëmurë." - Në hadith të saktë është thënë se: "Nuk ka gënjyer kurrë Ibrahim, përveçse në tri raste: Kur tha "unë jam i sëmurë" (sepse donte që të mos dilte me ta, dhe kështu të mund të thyente putat); kur tha: "I theu i madhi i tyre" (kur e pyetën që të tregonte kush i theu idhujt e tjerë); dhe kur tha: "Kjo është motra ime", kur e pyetën për gruan e tij Sarën." E rëndësishme, ai i tha këto fjalë sepse dëshironte t'u shmangej dhe të mund ta realizonte planin e tij për thyerjen e idhujve. Dhe, në fakt, Ai ia arriti qëllimit.

- Ata i kthyen shpinën dhe u larguan. - Atëherë, ai e shfrytëzoi rastin dhe:

- Iu kthye zotave të tyre dhe tha: "A nuk po hani ju?" Ç'është me ju, që nuk po flisni?" - Duke nxituar fshehtas drejt tyre, u afrua dhe, duke i përçmuar, u tha: "A nuk po hani ju? Pse nuk flisni? Si është e mundur që ju të jeni të adhuruarit e njerëzve?!" Idhujt janë më të mangët sesa kafshët, të cilat edhe hanë, edhe mund të nxjerrin zë. Ndërsa idhujt janë sende që as hanë e as flasin.

- Pastaj iu kthye atyre e i gjuajti me dorën e djathtë. - Ai filloi t'i godiste fort

dhe shpejt, derisa i bëri copa e pluhur, përveç idhullit më të madh, që e la për të përmbushur një plan të tijin, kur ata t'i drejtoheshin atij për atë ndodhi.

- **Ata (populli) iu afruan atij me të shpejtë.** - Duke u ngutur për ta ndëshkuar, pasi hetuan rreth çështjes, thanë: "Kush e bëri këtë me zotat tanë?" – thanë ata. – "Ai qenka kriminel" Disa thanë: "Kemi dëgjuar për një djalë, që i përçmonte ato, i cili quhej Ibrahim." Atëherë, - thanë ata, - silleni atë këtu në sy të njerëzve, që ta shohin të gjithë!" Ata e pyetën: "Ti e bërë këtë me zotat tanë, o Ibrahim?" [Enbija 59.] Pasi e qortuan dhe akuzuan për veprën e tij, ai u tha: "Atë e ka bërë i madhi i tyre. Pyesni vetë ata, nëse mund të flasin." Ata u ndalën pak dhe, pasi u menduan, i thanë njëri tjetrit: "Vërtet, keqbërësit jeni ju vetë," Por pastaj iu kthyen sërish mosbesimit dhe i thanë atij (*Ibrahimit*): "Po ti e di shumë mirë se këta nuk flasin!" Ai u tha: "Vallë, po adhuron në vend të Allahut ata që nuk ju sjellin asnjë dobi e as dëm? Mjerë për ju dhe për ata që ju adhuron veç Allahut! A nuk e kuptoni?"

- **Ai (Ibrahimi) tha: "Po dhuroni atë që vetë e keni gdhendur?"** - Si e adhuron atë që vetë me duart tuaja e gdhendni dhe, nga ana tjetër, i braktisni argumentet e Zotit dhe adhurimin e Tij si një të vetëm?!

- **Por, është Allahu Ai që ju ka krijuar ju dhe atë që ju bëni.** - Ju jeni tërësisht të varur prej Tij dhe keni nevojë që Ai t'ju udhëzojë e të bëni vepra të mira. Dijeni mirë se vetëm duke e adhuruar Allahun mund t'ia arrini që të plotësoni nevojën tuaj për udhëzimin e plotë, që vetëm Ai e jep. Megjithatë, ata përsëri vendosën që ta dënonin.

- **Ata thanë: "Bëni për të një furrë dhe hidheni në zjarrin përvëlues!** - Ndërtoni një vatër të lartë e të ngritur nga toka dhe ndizni zjarr. Pastaj: "...hidheni në zjarrin përvëlues! Ky është dënimi për atë që shkaktoi thyerjen e idhujve."

- **Ata thurën kurthe kundër tij, por Ne bëmë që ata të jenë më të poshtëruarit."**

- Kështu, ata donin ta ndëshkonin me dënimin më të tmerrshëm, me djegie për së gjalli. Por Allahu i Madhëruar thotë: "...por Ne bëmë që ata të jenë më të poshtëruarit." Allahu ua ktheu kurthin mbi kokat e tyre dhe e shndërroi zjarrin e Ibrahimit në freski dhe paqe për të. Pasi ata bënë këtë dhe Ibrahim iu solli argumente të mjaftueshme për kotësinë e shirkut të tyre, nuk i mbeti gjë tjetër për të bërë me ta, prandaj:

- **Ai (Ibrahimi) tha: "Unë do të shkoj te Zoti im dhe Ai do të më udhëzojë."** - Unë kërkoj strehë te Zoti im, ndaj do të shkoj drejt tokave të bekuara të Shamit. Unë shpresoj që Ai do të më drejtojë në çdo gjë të mirë për çështjet e fesë dhe dynjasë. Ndërsa në një ajet tjetër thuhet: "Unë po largohem prej jush dhe prej asaj që ju adhuron përveç Allahut dhe shpresoj se me lutjet drejtuar Zotit tim nuk do të jem i humbur." [Merjem 48]. Pastaj filloi t'i lutej Zotit:

- **O Zoti im! Më dhuro mua pasardhës të mirë!** - Domethënë, më dhuro pasardhës punëmirë! E gjitha kjo ndodhi pasi Ibrahim i e humbi shpresën nga populli i tij dhe pa se në të nuk kishte hajër. Kështu, ai e luti Zotin që t'i dhuronte një djalë të mirë, që Allahu ta bënte të dobishëm gjatë jetës së tij dhe pas vdekjes së tij. Allahu iu përgjigj lutjes së tij:

- **Ne e gëzuan atë me një djalë të butë (ismailin).** - Ky ishte padyshim Ismaili (a.s), sepse pas tij u përmend përgëzimi për Is'hakun. Për Is'hakun, Allahu thotë: "Ne e përgëzuan atë me Is'hakun, e pas Is'hakut, me Jakubin." Pra, është e pamundur që të ishte Is'haku ai që do të bëhej kurban dhe në të njëjtën kohë ta përgëzonte se pas Is'hakut do të lindte Jakubi. Kjo tregon se djali që Ibrahimit do t'i kërkohej që ta bënte kurban, ishte Ismaili e jo Is'haku. Allahu i Madhëruar e përshkroi Ismailin (a.s) si një djalë të dhembshur, të durueshëm, me moral të mirë, të përmbajtur e me zemër të madhe, që i falte edhe ata të cilët e mundonin:

- **Dhe kur ai (djali) u rrit aq sa të punonte së bashku me të atin, ai (Ibrahimi) i tha:**

“O biri im! Unë kam parë në ëndërr se duhet të të bëj kurban. - U rrit djaloshi i dhembshur, derisa arriti moshën që të vrapojë. Kjo është mosha kur fëmija duhet shumë nga prindërit, sepse nuk ka nevojë për shumë shërbime dhe sjell vetëm kënaqësi. Pikërisht në këtë moment erdhi edhe sprovë e madhe e pashembullt. Profeti Ibrahim i tha djalit të vet: “O biri im! Unë kam parë në ëndërr se duhet të të bëj kurban.” Pra, pashë ëndërr në gjumë se Allahu më urdhëroi që të të bëj kurban për Të. Dihet se ëndrra e profetëve është realitet.

- Çfarë mendon ti? - Si mendon? Ti e di se kur Allahu jep një urdhër, ai duhet përmbushur patjetër. Atëherë, Ismaili durimtar dhe i bindur, duke treguar se ishte i kënaqur me vendimin e Zotit për të dhe duke qenë bamiës dhe respektues i prindit, tha.

- Ai (Ismaili) tha: “O babai im! Bëj siç je urdhëruar! - Zbatoje atë urdhër që të dha Zoti yt, sepse:

- Në dashtë Allahu unë do të jem durimtar. - I tha të atit se do ta nënshtrohte veten për të bërë durim. Mbi të gjitha, këtë e lidhi ngushtë me vullnetin e Allahut, sepse asgjë nuk ndodh pa ndihmën dhe lejen e Allahut.

- E kur ata të dy iu dorëzuan urdhrin (të Allahut) dhe ai (Ibrahimi) e shtriu (Ismailin) përmbys. - Kështu, ata që të dy, atë e bir, u dorëzuan për të zbatuar urdhrin. Babai u bë gati që të bënte kurban frytin e zemrës së tij, për të zbatuar urdhrin e Zotit, të Cilin e donte dhe i frikësohej më shumë se gjithçkaje tjetër. Ndërsa djali e përgatiti veten që të bënte durim, duke nënshtroar veten për kënaqësinë e Zotit të tij dhe për të respektuar atin e tij. Atëherë: "... e shtriu (Ismailin) përmbys." Pra, Ibrahim i uli Ismailin me fytyrën poshtë, për ta bërë gati për ta bërë kurban. E ktheu me fytyrë poshtë, që të mos shihte fytyrën e tij gjatë aktit sublim. Pikërisht në ato çaste:

- Ne i thirrëm atij: “O Ibrahim! Tashmë ti e përmbushe ëndërrën. - Iu tha: "Tashmë

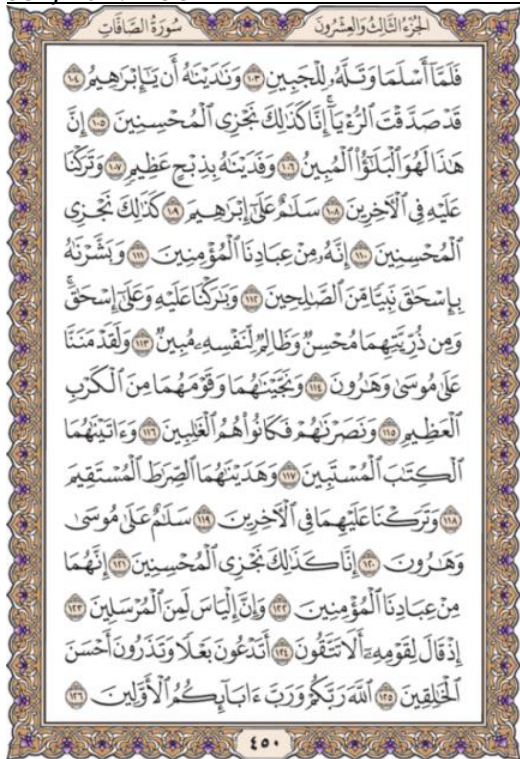
ti e përmbushe ëndërrën." Ti e nënshtrova veten dhe bëre çdo gjë për ta zbatuar urdhrin e Zotit, deri te momenti i kalimit të thikës në qafën e tij!"

- Kështu i shpërblejmë Ne të mirët. - Ky është shpërblimi i atij që ka arritur gradën e ihsanit në adhurimin e Zotit. Kështu janë ata të cilët i japin përparësi kënaqësisë së Allahut, kundrejt dëshirave dhe qëllimeve të tyre.

- Kjo ishte, vërtet një sprovë e madhe. - Kjo ishte vërtet një sprovë e madhe, që nxori në pah pastërtinë e Ibrahimit dhe dashurinë e tij të plotë për Zotin e tij. Kur Allahu i Lartësuar i dhuroi Ibrahimit (a.s) Ismailin, ai e deshi shumë të birin. Por Ibrahim i ishte Halili i Rahmanit – pra, i dashuri i Rahmanit, dhe kjo dashuri nuk duhej të trazohej nga dashuri të tjera. Zemra e Ibrahimit duhej të ishte e lidhur tërësisht me Allahun. Duke qenë se zemra e Ibrahimit u lidh pakëz me djalin e tij, Ismailin, Allahu i Lartësuar donte ta pastronte atë dhe ta qartësonte për ne faktin se e gjithë zemra dhe dashuria e Ibrahimit ishte vetëm për Allahun. Për këtë arsye, Ai e sprovoi Ibrahimin, që ai të zgjidhte dashurinë për Allahun mbi çdo dashuri tjetër, edhe mbi dashurinë për të birin, që duhej se po merrte një pjesë të zemrës së Ibrahimit. Por duke qenë se Ibrahim i zgjodhi dashurinë për Zotin, pasi mori çdo masë për ta ekzekutuar urdhrin e Tij, atëherë bërja e flijimit nuk ishte më e nevojshme. Atëherë:

- Dhe Ne e zëvendësuam atë (Ismailin) me një kurban shumë të madh. - Pra, në vend të Ismailit, Ibrahim tani do të bënte flij një dash të madh. Ai kurban ishte madhështor, sepse ishte në vend të Ismailit dhe sepse u bë një prej adhurimeve më të rëndësishme për Allahun, që do të vazhdonte deri në Kijamet.

- Dhe Ne lamë një kujtim të mirë për të ndër popujt e ardhshëm. - Emrin e tij e bëmë të famshëm në brezat e mëvonshëm, ashtu siç ishte i famshëm dhe i lavdëruar ndër të parët. Nuk do të ketë ndonjë kohë

dhe brez, kur kujtimi dhe figura e Ibrahimit (a.s.) të mos jetë e dashur dhe e respektuar për njerëzit.

- Paqja qoftë mbi Ibrahimin! - Kjo është një përshëndetje për Ibrahimin, ashtu siç thuhet edhe në një ajet tjetër: "Thuaj (o i Dërguar): "Lavdërimi i qoftë Allahut dhe shpëtimi qoftë me robërit e Tij, që Ai i ka zgjedhur (për mesazhin e tij)!"

- Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët. - Ky është shpërblimi i muhsininëve, domethënë, i atyre që e plotësuan gradën e ihsanit në adhurimet që i përkushtuan Zotit dhe me bamirësinë ndaj krijesave. Allahu gjithmonë do t'u sjellë çlirim atyre në çdo vështirësi dhe fitorja është gjithmonë në krahun e tyre. Ata do të jenë përherë të lavdëruar dhe me emër të mirë ndër njerëz.

- Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë besimtarë. - Ishte nga ata besimtarë që besojnë gjithçka që Zoti ka urdhëruar që të besohet, me gradën më të plotë të imanit, gradën e sigurisë së plotë, siç thotë i Lartësuar në një ajet tjetër: "Kështu, i mundësuar Ibrahimit të shihte mbretëritë e

qiejve e të Tokës, për t'u bërë edhe më i bindur." [En'am 75]. Më pa, Allahu i Madhëruar i dha një përgëzim tjetër. Ky ishte përgëzimi për Is'hakun, pas të cilit do të vinte Jakubi. Allahu i Madhëruar thotë:

- Dhe Ne i dhamë atij lajmin e mirë për lindjen e Is'hakut – profet e një prej njerëzve punëmirë. - Allahu i Madhëruar e përgëzoi se do t'i jepej Is'haku, i cili do të jetonte dhe do të bëhej me një djalë, Jakubin, prej të cilit do të vinin pasardhës të tjerë. Ata do të ishin profetë të zgjedhur. Siç shihet, këto ishin përgëzime të njëpasnjëshme.

- Ne e bekuam atë dhe Is'hakun. Ndër pasardhësit e tyre do të ketë njerëz punëmirë, por do të ketë edhe nga ata që e ngarkojnë shpirtin dukshëm me gjynahe. - Kuptimi: Ne zbritëm mbi ta begati e bekime të shumta. Allahu i Madhëruar do t'u dhuronte dituri të madhe dhe të dobishme dhe do t'i bënte që të punonin dhe të ishin adhurues të mirë. Nga këta dy fëmijë, Ismailin dhe Is'hakun, Allahu do të përhapte në botë tre popuj të mëdhenj. Nga Ismaili do të sillte popullin arab dhe Profetin më të zgjedhur të fundit të kohës, Muhamedin (a.s.). Ndërsa Is'haku do të vinte populli i bijve të Izraelit dhe populli i romakëve pasardhës të Is'hakut. Megjithatë, "... por do të ketë edhe nga ata që e ngarkojnë shpirtin dukshëm me gjynahe." Pra, jo të gjithë do të jenë të mirë. Prej tyre do të ketë të mirë, por edhe të këqij. Do të ketë të drejtë, por edhe të padrejtë ose keqbërës të mëdhenj, të zhytur në mohimin e Zotit dhe idhujtari. Kjo u tha në mënyrë që të mos keqkuptohej fjala: "Ne e bekuam atë dhe Is'hakun...". Domethënë, ky bekim nuk do të kalonte tek të gjithë pasardhësit e tyre. Sidoqoftë, Allahu është më i ditur.

Ajetet 114 – 122

114. Ne i dhamë Musait e Harunit mirësi të shumta.

115. Dhe i shpëtuam ata dhe popullin e tyre prej mjerimit të madh.

116. Ne i ndihmuam, prandaj ata ngadhënjyen.

117. Ne u dhamë atyre të dyve një Libër të qartë.

118. Dhe i udhëzuan në rrugën e drejtë.

119. Ne kemi lënë për ta një kujtim të mirë ndër brezat e mëvonshëm.

120. Paqja qoftë mbi Musain dhe Harunin.

121. Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët.

122. Vërtet, ata të dy ishin nga robërit Tanë besimtarë.

Shpjegimi i ajeteve

- Ne i dhamë Musait e Harunit mirësi të shumta. Dhe i shpëtuam ata dhe popullin e tyre prej mjerimit të madh. Ne i ndihmuam, prandaj ata ngadhënjyen. Ne u dhamë atyre të dyve një Libër të qartë. Dhe i udhëzuan në rrugën e drejtë.

- Allahu i Lartësuar na tregon mirësitë e shumta që u dhuroi dy profetëve dhe adhuruesve të Tij të dashur, Musait dhe Harunit, dy bijve të Imranit. Ai i dalloi ata duke i bërë profetë dhe ndër më të dalluarit që ftuan njerëzimin në rrugën e Zotit. Ai i shpëtoi ata të dy dhe popullin e tyre nga Faraoni dhe ushtritë e tij dhe i bëri të triumfonin kundër tyre. Madje Zoti i mbyti ata mu para syve të bijve të Izraelit. Ai u shpalli atyre një libër madhështor dhe të qartë, Teuratin. Në atë libër ishin drita e ligjit të Zotit dhe shpjegimi për gjithçka. Allahu i drejtoi Musain dhe Harunin në rrugën e drejtë dhe të qartë, duke u shpallur atyre ligje dhe dispozita të drejta, që të afronin tek Ai dhe i bëri ata të denjë që t'i zbatonin e të jetonin sipas tyre. Të gjitha këto ishin nga mirësitë e shumta që Zoti u dhuroi atyre.

- Ne kemi lënë për ta një kujtim të mirë ndër brezat e mëvonshëm. - Allahu bëri që ata të kishin emër të mirë ndër brezat e mëvonshëm.

- Paqja qoftë mbi Musain dhe Harunin. Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët. Vërtet, ata të dy ishin nga robërit Tanë besimtarë. - Këto janë shpërblimet dhe premtimet e Zotit për besimtarët bamirës.

Ajetet 123 – 132

123. Edhe Iljasi qe prej të dërguarve Tanë.

124. Kujto, kur ai i tha popullit të vet: “A nuk keni frikë (Allahun)?”

125. A “Bea'l-it” (idhull) po i luteni dhe e braktisni më të mirin Krijues -

126. Allahun, Zotin tuaj dhe Zotin e etërve tuaj të hershëm?!”

127. Por ata e përgënjeshtruan atë, prandaj të gjithë do të jenë në Xhehenem.

128. Përveç robve të sinqertë të Allahut.

129. Dhe Ne lamë një kujtim të mirë për të ndër popujt e ardhshëm.

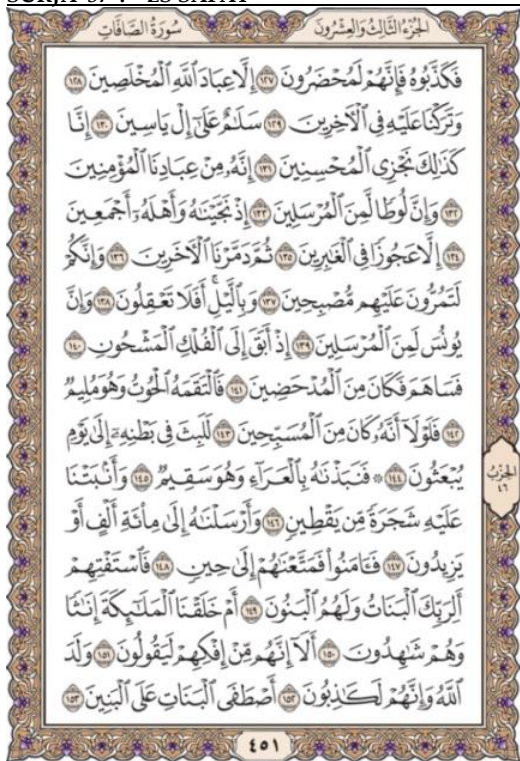
130. Paqja qoftë mbi Iljasin!

131. Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët.

132. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë besimtarë.

Shpjegimi i ajeteve

- Edhe Iljasi qe prej të dërguarve Tanë. Kujto, kur ai i tha popullit të vet: “A nuk keni frikë (Allahun) A “Bea'l-it” (idhull) po i luteni dhe e braktisni më të mirin Krijues, Allahun, Zotin tuaj dhe Zotin e etërve tuaj të hershëm?!” - Allahu i Lartësuar e lëvdon adhuruesin e Tij të dashur dhe Profetin e Tij, Iljasin (a.s). Ai e dalloi atë duke i dhuruar profetësinë dhe duke e bërë ftues në rrugën e drejtë. Iljasi e urdhëroi popullin e vet që t'i frikësoheshin dhe bindeshin Allahut dhe ta adhuronin si një e të vetëm. Ai i ndaloi dhe paralajmëroi ata që të largoheshin nga idhujtaria dhe pikërisht nga adhurimi i një idhulli, që e quanin *Bea'li*. Ata kishin braktisur adhurimin e Allahut, i Cili i krijoi të gjitha krijesat në formën më të mirë, Ai që kujdeset dhe rregullon çështjet e tyre. Allahu u dhuroi atyre mirësi të shumta, të shfaqura dhe të fshehura. Duke i këshilluar, Iljasi u tha: Si e braktisni e i ktheni shpinën adhurimit të Allahut, që ka këto cilësi, dhe i dedikoheni adhurimit të një pute, që nuk ka në dorë të sjellë dëm apo dobi, që nuk mund të krijojë gjë, që nuk mund të furnizojë, madje as mund të kujdeset për veten e të

flasë?! A nuk është kjo humbja dhe çmenduria më e madhe?!

- Por ata e përgënjeshtroan atë, prandaj të gjithë do të jenë në Xhehenem. - Ata refuzuan që t'i bindeshin dhe që të pasonin rrugën e tij. Për këtë arsye, duke i kërcënuar me ndëshkim, Allahu i Madhëruar thotë: "...të gjithë do të jenë në Xhehenem." Kështu, Allahu i Madhëruar i kërcënoi me dënim në Ditën e Gjykimit dhe nuk përmendi ndonjë ndëshkim në këtë jetë për ta.

- Përveç robve të sinqertë të Allahut. - Të vetmit që shpëtojnë nga ky kërcënim janë ata që Allahu i pastroi dhe zgjodhi për veten e Tij. Ata ndjekin Profetin e Zotit. Ata nuk do të jenë në ndëshkim, por do të kenë shpërblime të mëdha nga Zoti i tyre.

- Dhe Ne lamë një kujtim të mirë për të ndër popujt e ardhshëm. - Edhe për Iljasin bëme emër dhe famëtë mirë ndër njerëzit e mëvonshëm.

- Paqja qoftë mbi Iljasin! - Selami qoftë mbi Iljasin, nga Allahu dhe nga robërit e Tij.

- Kështu i shpërblejmë Ne vepërmirët. Vërtet, ai ishte nga robërit Tanë besimtarë. - Kështu e lëndoi Allahu Iljasin, ashtu siç lëndoi vëllezërit e tij profetë. Ai i lëndoi për besimin e pastër dhe për veprat e mira e të sinqerta.

Ajetet 133 – 138

133. Edhe Luti qe prej të dërguarve Tanë.

134. Kujto, kur Ne e shpëtuan atë dhe familjen e tij!

135. Përveç një plake (gruas së tij) që mbeti me të dënuarit.

136. Pastaj Ne i shkatërruan të tjerët.

137. Ju (o banorë të Mekës) me siguri kaloni aty pranë (rrënojave) ditën

138. dhe natën (gjatë udhëtimeve). Atëherë, a nuk po llogjikoni?

Shpjegimi i ajeteve

- Edhe Luti qe prej të dërguarve Tanë. Kujto, kur Ne e shpëtuan atë dhe familjen e tij! - Allahu i Madhëruar lëndon Profetin e Tij të dashur Lutin. Ai e dalloi atë duke e bërë profet. Luti ishte ftues i njerëzve në rrugën e Zotit dhe mësues i të mirës. Ai paralajmëroi popullin e tij që t'i largoheshin shirkut dhe poshtërsive. Më pas, kur ata nuk e dëgjuan dhe nuk pranuan të bindeshin, Allahu i Madhëruar e shpëtoi Lutin dhe familjen e tij. Ata u nisën në udhëtimin e shpëtimit natën herët, duke shpëtuar nga dënimi i ashpër që e mbuloi atë vend.

- Përveç një plake (gruas së tij), që mbeti me të dënuarit. - Ajo ishte gruaja e Lutit. Ajo mbeti me ata që u ndëshkuan, sepse nuk e pasoi fenë e Lutit dhe e refuzoi besimin e tij.

- Pastaj Ne i shkatërruan të tjerët. - Allahu i Lartësuar e ktheu përmbys atë vend. Në ajete të tjera thuhet: "Në kohën e lindjes së diellit, ata i përfshiu një ushtimë e tmerrshme. Dhe Ne i përmbysëm (Qytetet) dhe lëshuam mbi ta reshje si deltinë e pjekur." Mbetën ashtu, derisa u ftohën.

- Ju (o banorë të Mekës) me siguri kaloni aty pranë (rrënojave) ditën dhe natën (gjatë udhëtimeve). - Ju kaloni pranë

vendbanimeve të tyre gjatë ditës dhe natën. Ju kaloni shpesh në ato vende dhe e dini shumë mirë se çfarë u ndodhi atyre.

- **Atëherë, a nuk po llogjikoni?** - A nuk mendoni për këto shenja e argumente të lëna nga Zoti dhe të hiqni dorë nga çdo veprim që është i dënueshëm?!

Ajetet 139 – 148

139. Edhe Junusi qe nga të dërguarit Tanë.

140. Kujto kur ai vrapoi (*si një rob i aratisur*) **drejt anijes që ishte e mbushur plot e përplot** (*me udhëtarë*)!

141. Dhe hodhi short (*me udhëtarët se kush duhej flakur nga anija*), **por humbi** (*ndaj e hodhën në det*).

142. Atë e gëlltiti peshku i madh dhe e meritoi atë dënim.

143. E sikur të mos kishte qenë prej atyre që e madhërojnë shumë Zotin (*me tesbih*),

144. Ai do të mbetej në barkun e peshkut deri në Ditën e Ringjalljes.

145. Ne e nxorëm atë në një breg të zhveshur e të shkretë, ashtu të sëmurë.

146. Dhe bëmë që të mbijë pranë tij një bimë kungulli.

147. Pastaj, Ne e dërguam atë (*me detyrë*) **te njëqind mijë e më shumë** (*njerëz*)

148. Dhe ata i besuan. Ne i lamë të jetonin për një kohë.

Shpjegimi i ajeteve

- **Edhe Junusi qe nga të dërguarit Tanë.** - Allahu i Madhëruar e lëvdon adhuruesin dhe Profetin e Tij të dashur, Junusin të birin e Metteas ashtu siç lëvdoi edhe vëllezërit e tij profetë. Ai e dalloj atë duke e bërë profet dhe e ngarkoi me misionin që të ftonte njerëzit në rrugën e Allahut. Allahu i Madhëruar na tregon se Junusi kaloi një provë, por Ai e shpëtoi për shkak të imanit të çiltër dhe për shkak të veprave të tij të mira.

- **Kujto kur ai vrapoi** (*si një rob i aratisur*) **drejt anijes që ishte e mbushur plot e përplot** (*me udhëtarë*)! **Dhe hodhi short** (*me udhëtarët se kush duhej flakur nga anija*), **por humbi** (*ndaj e hodhën në det*). - Junusi u largua, duke bërë kështu një veprë

që Zoti nuk e donte. Ai mendoi se Zoti nuk do ta ndëshkonte për të. Allahu i Madhëruar nuk na ka treguar se çfarë vepre bëri Junusi, që Ai nuk e pëlqeu, sepse, me sa duket, është e panevojshme; në të kundërt, do të na kishte njoftuar. E rëndësishme në gjithë këtë histori është se Junusi bëri një gabim, për të cilin Zoti i dha një mësim të mirë, edhe pse ai ishte nga profetët e Tij të nderuar. Sidoqoftë, Allahu e shpëtoi, pas këtij mësimi që i dha, dhe largoi nga ai çdo vuajtje. Allahu i Madhëruar bëri të mundur që më pas të ndodhnin shumë gjëra të mira, që do të rregullonin gjendjen e Profetit. Kur Junusi u largua, shkoi në një anije, e cila, siç thotë Zoti: "ishte e mbushur plot e përplot (*me udhëtarë*)", pra, ishte e tejmbushur me njerëz. Kur panë se anija ishte tej mase e rënduar dhe në rrezik për t'u mbytur të gjithë, njerëzit vendosën që ta lehtësonin peshën e saj duke hedhur në det disa nga udhëtarët. Duke qenë se nuk mund ta zgjidhnin se kë do të hidhnin, ata vendosën ta bënë me short. Kujt t'i binte shorti, do të hidhej në det. Kur Allahu i Lartësuar dëshiron diçka, i lehtëson rrugën e realizimit të saj. Allahu tha: "... Dhe hodhi short (*me udhëtarët se kush duhej flakur nga anija*), por humbi (*ndaj e hodhën në det*)." Pra, shorti i ra Junusit (a.s), dhe kështu ata e hodhën në det.

- **Atë e gëlltiti peshku i madh dhe e meritoi atë dënim.** - Një peshk i madh e gëlltiti Junusin pikërisht sepse ai kishte bërë një veprë që kishte zemëruar Zotin. Por Allahu i Lavdëruar thotë:

- **E sikur të mos kishte qenë prej atyre që e madhërojnë shumë Zotin** (*me tesbih*), **Ai do të mbetej në barkun e peshkut deri në Ditën e Ringjalljes.** - Më parë, Junusi kishte qenë adhurues i mirë dhe e lavdëronte Allahun me tesbih dhe tahmid. Madje, edhe në barkun e peshkut të madh, ai lutej me përgjërime e pendim: "(*Kujto*) Edhe Dhen-nunin (*Junusin*) kur iku i zemëruar (*prej popullit të tij*) dhe mendoi se nuk do ta dënonim! Por, në thellësitë e errësirës, ai tha: "Nuk ka Zot tjetër (*të denjë*

për adhurim) përveç Teje! Qofsh i lavdëruar! Unë i bëra padrejtësi vetes sime!" Ne iu përgjigjëm atij dhe e shpëtuam nga trishtimi. Kështu i shpëtojmë Ne besimtarët." [Junus 87, 88]. Nëse nuk do të kishte bërë vepra të mira dhe të sinqerta më parë: "Ai do të mbetë në barkun e tij (*peshkut*) deri në Ditën e Ringjalljes." Ai peshk do të ishte varri i tij, por Allahu e shpëtoi pikërisht për adhurimet e tij të sinqerta dhe lavdërimet e shumta për Të. Kështu i shpëton Allahu besimtarët e sinqertë, kur ata bien në vështirësi. Gjynahet e tyre nuk e bëjnë Allahun të harrojë mirësitë, adhurimet dhe sinqeritetin e tyre.

- **Ne e nxorëm atë në një breg të zhveshur e të shkretë,** - Peshku e hodhi në një tokë të shkretë, ku nuk banonte askush, dhe ndoshta ishte e shkretë edhe nga bimësia dhe pemët, pra, që nuk mund të gjeje asnjë hije ku të fusje kokën.

- **ashtu të sëmurë.** - Junusi ishte në një gjendje shumë të rëndë, i sëmurë dhe i lënduar thellë në shpirt. Ai ishte i dëmtuar në trup për shkak të qëndrimit të gjatë në barkun e peshkut. Ai dukej si një zog i vogël i sapodalë nga veza.

- **Dhe bëmë që të mbijë pranë tij një bimë kungulli.** - Kjo i mundësoi që të kishte hije të gjerë dhe që t'i mbante larg insektet dëmtuese. Kështu po dukeshin mëshira dhe përkujdesi i Zotit, pas këtij mësimi të mirë. Pasi e shëroi dhe u kujdes për të, Allahu i Madhëruar vijoi ta plotësonte mirësinë e Tij ndaj Junusit, Profetit të tij të dashur, të cilin dëshiroi ta mësonte dhe edukonte.

- **Pastaj, Ne e dërguam atë (me detyrë) te njëqind mijë e më shumë (njerëz).** - Ai e dërgoi si profet në një popull që ishte më shumë se 100 mijë njerëz. Kjo ishte një ndër mirësitë më të mëdha që Allahu i Lartësuar i dhuroi Junusit.

- **dhe ata i besuan.** - Të gjithë ata e besuan dhe e pasuan Junusin, dhe kështu ata do të përfshihen në peshoren e tij të mirësive.

- **Ne i lamë të jetonin për një kohë.** - Zoti e largoi dënimin nga populli i Junusit, edhe

pse ai gati sa nuk u ra. I Lartësuar i thotë: "Përse nuk pati ndonjë vend, banorët e të cilit të besonin dhe t'u bënte dobi besimi i tyre, përveç popullit të Junusit? Kur ata besuan, Ne ua larguam dënimin poshtërues në jetën e kësaj bote dhe i lejuam të jetojnë deri në një afat të caktuar." [Junus 98.]

Ajetet 149 – 157

149. Tani pyeti ata (o Muhamed): "Vallë Zotit tënd i takojnë vajzat, kurse atyre u takojnë djemtë?"

150. Mos vallë Ne i krijuam melekët femra dhe ata ishin dëshmitarë?

151. Vini re se si trillojnë e thonë:

152. "Allahu ka lindur fëmijë." Nuk ka dyshim se ata janë gënjeshtarë.

153. Mos vallë Ai i ka bërë vajzat më të zgjedhura se djemtë?

154. Ç'është me ju? Si gjykoni kështu?

155. A nuk po mendoni?

156. Apo mos vallë keni ndonjë provë të sigurt për atë që thoni?!

157. Atëherë silleni librin tuaj, nëse thoni të vërtetën!

Shpjegimi i ajeteve

Allahu i Lartësuar i drejtohet Profetit të tij të dashur, Muhamedit, dhe i thotë:

- **Tani pyeti ata (o Muhamed): "Vallë Zotit tënd i takojnë vajzat, kurse atyre u takojnë djemtë?"** - Pyeti këta idhujtarë, që adhurojnë idhuj ose melekët, duke pretenduar se melekët janë bijat e Allahut! Follu atyre që i bëjnë shirk Zotit dhe e përshkruajnë atë me diçka që nuk i shkon madhësisë së Tij. Vallë, Zotit i takojnë vajzat, kurse atyre djemtë? Ky është një gjykim shumë i keq, së pari, sepse pretendon se Zoti ka fëmijë dhe, së dyti, pretendon se Atij i takon ajo kategori e fëmijëve që konsiderohet më pak e preferuar ndër ju dhe të cilën ju nuk i doni për veten tuaj. I Madhëruari thotë në një ajet tjetër: "Ata shpifin se Allahu ka (*si fëmijë*) vajzat - i pastër qoftë Ai nga përshkrimet e tyre! - ndërsa për veten e tyre zgjedhin çfarë ua ka ënda (*djemtë*). Kur ndonjëri prej tyre përgëzohet se i ka lindur vajzë, fytyra i nxihet dhe ai mbushet plot

dëshpërim. Fshihet prej njerëzve për shkak të së keqes që i përcjellin. A ta mbajë atë, ashtu i turpëruar, apo ta mbulojë atë (*të gjallë*) në dhé? Sa i keq është gjykimi i tyre!" [Nahl 57 – 59]. Ata bënë padrejtësi edhe në një aspekt tjetër, kur thanë se melekët janë bija të Zotit. Për këtë arsye, Allahu i Madhëruar e nxjerr në pah mashtrimin e tyre, kur thotë:

- **Mos vallë Ne i krijuam melekët femra dhe ata ishin dëshmitarë?** - Mos, vallë, ishin dëshmitarë kur Zoti i krijoj melekët? Kjo tregon se ata i thanë ato fjalë pa asnjë lloj diturie, pra, ishin thjesht trillime pa bazë për Zotin. Të shumta janë shpifjet dhe trillimet e tyre për Zotin.

- **Vini re se si trillojnë e thonë:** "Allahu ka lindur fëmijë." - Duke gënjyer haptas, ata thanë: "Allahu ka lindur fëmijë."

- **Nuk ka dyshim se ata janë gënjeshtarë.** - Pa dyshim që kjo është gënjeshtër dhe ata janë mashtrues.

- **Mos, vallë, Ai i ka bërë vajzat më të zgjedhura se djemtë?** - Mos, vallë, Zoti e bëri këtë përzgjedhje? Ç'është ky gjykim i padrejtë?!

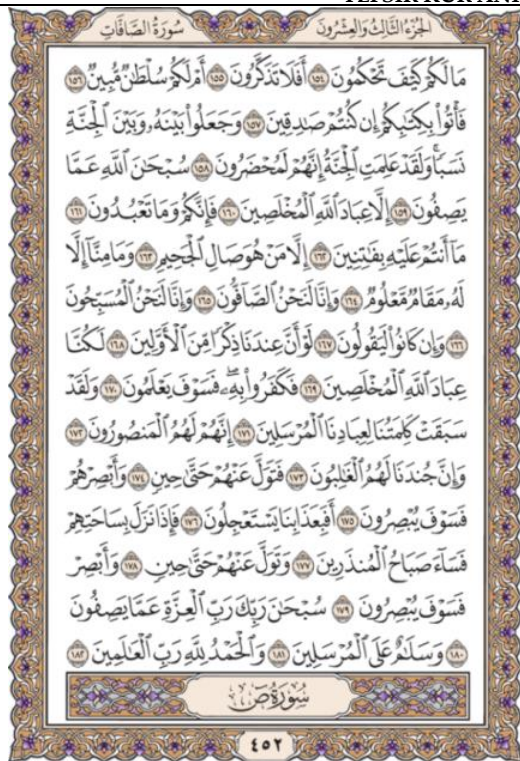
- **Ç'është me ju, si gjykoni kështu? A nuk po mendoni?** - A nuk po mendoni fare në ato që thoni? Nëse do të mendoheshit, nuk do të nxirrnit të tilla shpifje.

- **Apo mos vallë keni ndonjë provë të sigurt për atë që thoni?!** - Mos, vallë, keni ndonjë argument të fortë dhe të qartë nga ndonjë Shpallje e Zotit ose nga ndonjë profet? Asgjë nga këto nuk është dhe nuk do të ndodhë.

- **Atëherë silleni librin tuaj, nëse thoni të vërtetën!** - Kështu, çdokush që bën një pohim për Allahun e nuk sjell asnjë argument të pranueshëm nga ligji i Allahut, ai konsiderohet mashtrues dhe i padrejtë, që ka bërë një padrejtësi shumë të madhe, që ka folur për Allahun pa dije.

Ajetet 158 – 160

158. Ata (idhujtarët) kanë trilluar edhe lidhje farefisnore mes Tij dhe xhindeve. Por, xhindet e dinë mirë se ata (idhujtarët) do të jenë në zjarr.

159. I madhëruar qoftë Allahu nga ajo që ata i përshkruajnë.

160. (Të gjithë ata trilluan gënjeshtër) Përveç robve të sinqertë të Allahut.

Shpjegimi i ajeteve

- **Ata (idhujtarët) kanë trilluar edhe lidhje farefisnore mes Tij dhe xhindeve. Por, xhindet e dinë mirë se ata (idhujtarët) do të jenë në zjarr.** - Këta idhujtarë shpifin e thonë se melekët janë bijat e Allahut, kurse nënat e tyre janë femrat e xhindëve. Kështu, ata shpifin se mes Allahut dhe xhindëve ekziston një lidhje e tillë. E si mund të jetë kështu, kur xhindët e dinë mirë se do të ringjallen e do të merren në llogari në Ditën e Gjykimit dhe do të dënohen e shpërblehen si gjithë të tjerët?! Ata janë thjesht rob dhe krijesa të dobëta, prandaj si mund të pretendosh se kanë një lidhje të tillë me Allahun?

- **I madhëruar qoftë Allahu nga ajo që ata i përshkruajnë.** - Allahu është Mbretëruesi i Madhëruar, Ai është i Plotë, Absolut, i Butë dhe i Mëshirshëm. Ai nuk

nxitohet të ndëshkojë këta keqbërës, që e përshkruajnë me këto attribute jo të vërteta.
 - (Të gjithë ata trilluan gënjeshtër) **Përveç robve të sinqertë të Allahut.** - Ai dëshmon se ajo me të cilën e përshkruajnë besimtarët e sinqertë është e drejtë, sepse ata e përshkruajnë Atë veçse me atë që është e drejtë dhe që i shkon madhësisë së Tij. Për këtë arsye, ata quhen të sinqertë dhe të vërtetë. Ata flasin veçse me argument dhe dritë nga Zoti.

Ajetet 161 – 163

161. E, as ju dhe as ata që ju i adhuroni (idhujt),

162. Nuk mund ta çoni në humbje askënd,

163. Përveç atyre që do të hidhen në Xhehenem.

Shpjegimi i ajeteve

Mësojeni dhe nguliteni mirë në mendje, o idhujtarë, se as ju dhe as ajo që ju adhuroni veç Allahut nuk mund që të devijoni dhe të largoni nga drita e Allahut askënd, veçse nëse Allahu e ka përcaktuar dhe e ka vendosur diçka të tillë. Vetëm ata që Zoti i ka vendosur më parë se do të jenë banorë të Zjarrit, vetëm ata janë të humbur, sepse udhëzimi dhe humbja janë tërësisht në dorë të Allahut dhe idhujtarët janë të pafuqishëm që të humbasin e të devijojnë dikë pa lejen dhe urtësinë e Allahut. Kjo tregon mangësinë e idhujve, nga njëra anë, dhe pushtetin e plotë të Allahut, nga ana tjetër. Për këtë arsye, as të mos ju shkojë ndër mend se mund të devijoni adhuruesit e Tij të sinqertë, që Ai i ka zgjedhur për Vetën e vet. Ata janë "muflihin", pra, do të arrijnë çdo të mirë dhe do të shpëtojnë nga çdo e keqe, si në dynja, edhe në ahiret.

Ajetet 164 – 166

164. Çdonjëri prej nesh (melekëve) ka një vend (e detyrë) të caktuar.

165. Ne (melekët) qëndrojmë të rreshtuar në rreshta (në adhurim për Zotin),

166. Dhe ne e lavdërojmë Atë (Allahun) me tesbih (duke thënë subhanall-llah).

Shpjegimi i ajeteve

- **Çdonjëri prej nesh (melekëve) ka një vend (e detyrë) të caktuar.** - Në këtë ajet jepet pastërtia e melekëve nga ajo që idhujtarët shpifin për ta dhe faktin se ata janë robër të bindur dhe të mirë të Allahut. Ata kurrë nuk ia kthejnë fjalën Allahut, as edhe për një çast të shkurtër sa një pulitje sysh. Për secilin nga ata, Allahu ka dhënë një detyrë dhe pozicion të caktuar, që nuk e tejkalojnë apo ndryshojnë. Melekët nuk kanë asnjë çështje në dorë.

- **Ne (melekët) qëndrojmë të rreshtuar në rreshta (në adhurim për Zotin),** - Ata rrinë të rreshtuar, të gatshëm për t'i shërbyer Allahut të Madhëruar dhe në bindje të urdhrave të Tij.

- **Dhe ne e lavdërojmë Atë (Allahun) me tesbih (duke thënë subhanall-llah).** - Melekët e madhërojnë Allahun me tesbih, duke e dëlirësuar nga çdo mangësi apo përshkrim që nuk i shkon për shtat madhësisë së Tij. Atëherë, si mund të pretendohet se ata janë partnerë dhe ndihmës të Allahut? I lartësuar qoftë Allahu i Madhëruar!

Ajetet 167 – 182

167. Dhe kishte nga ata (idhujtarët mekas) që thoshin:

168. "Sikur të kishim pasur ndonjë libër nga të parët,

169. Ne, me siguri do të kishim qenë rob të sinqertë të Allahut."

170. Ata e mohojnë atë (Kur'anin). Por, shpejt do ta mësojnë (çfarë i pret).

171. Tashmë, Fjala Jonë u është dhënë më parë robve tanë të dërguar,

172. se ata, pa dyshim do të ndihmohen (nga Ne)

173. dhe se Forcat Tona - ato me siguri do të jenë ngadhënjimtare.

174. Prandaj, largohu prej tyre për njëfarë kohe,

175. Dhe vështro (kur t'i përfshijë ndëshkimi) se edhe ata do ta shohin (ndihmën tonë për besimtarët).

176. Mos vallë, ata duan ta shpejtojnë ndëshkimin tonë (për ta)?

177. Kur, ai (dënimi) të zbresë, i keq do të jetë mëngjesi i atyre që qenë paralajmëruar.

178. Prandaj, largohu prej tyre për njëfarë kohe

179. Dhe vështro (kur t'i përfshijë ndëshkimi) se edhe ata do ta shohin (ndihmën tonë për besimtarët).

180. I lartësuar qoftë Zoti yt, Zoti i gjithfuqishëm! Ai është i pastër nga ajo çfarë i përshkruajnë ata.

181. Paqja (e çdo mirësi) qoftë mbi të Dërguarit (e Allahut).

182. Dhe të gjitha lavdërimet qofshin për Allahut, Zotin e gjithësisë!

Shpjegimi i ajeteve

- **Dhe kishte nga ata (idhujtarët mekas) që thoshin: Sikur të kishim pasur ndonjë libër nga të parët Ne, me siguri do të kishim qenë rob të sinqertë të Allahut". Ata e mohojnë atë (Kur'anin).** - Allahu i Lartësuar na njofton se idhujtarët shtireshin sikur donin që të ishin të udhëzuar, prandaj thoshin: "Po të kishim ndonjë libër nga të parët, do të ishim rob të sinqertë të Allahut. Po të na vinte edhe ne ndonjë shpallje e kujtim nga Zoti, ashtu siç u erdhën popujve të shkuar, ne do të ishim të sinqertë në adhurimin e Allahut si një i vetëm." Por Allahu i Lartësuar thotë: "Ata e mohojnë atë (Kur'anin)." Domethënë, ata gënjenin, sepse atyre u erdhi Libri më i mirë, por refuzuan ta pasonin. Kështu u kuptua se ata e refuzonin me forcë dhe urrejtje të vërtetën, madje e luftonin atë. Por:

- **Por, shpejt do ta mësojnë (çfarë i pret).** - Ata do ta shohin ndëshkimin, kur t'i godasë. Gjithashtu, të mos mendojnë se në këtë botë kanë për të fituar mbi të vërtetën dhe pasuesit e saj. Allahu i Lavdëruar thotë:

- **Tashmë, Fjala Jonë u është dhënë më parë robve tanë të dërguar se ata, pa dyshim do të ndihmohen (nga Ne) dhe se Forcat Tona ato me siguri do të jenë ngadhënjimtare.** - Ky është premtimi i Allahut, që kurrë nuk mund të thyhet. Të dërguarit dhe adhuruesit e Tij të sinqertë kanë për të triumfuar gjithmonë! Ata do të

arrijnë çdo mirësi e do të shpëtojnë nga çdo ligësi. Ata do të dalin fitimtarë mbi të gjithë të tjerët, sepse është Allahu Ai që u jep fitoren dhe i mbështet me ndihmën e Tij të fuqishme. Kështu, atyre u mundësohet që ta përkryejnë dhe shfaqin haptas fenë e tyre. Ky është një përgëzim i mrekullueshëm për të gjithë ata që përshkruhen si "xhundu-Allah" - ushtri e Allahut. Nëse i përmbahen dhe zbatojnë fenë e Allahut në veten e tyre dhe luftojnë kundër atyre që Allahu ka urdhëruar që të luftohen, atëherë ta dinë se fitorja është e tyre dhe Allahu është me ta.

- **Prandaj, largohu prej tyre për njëfarë kohe,** - Ky është një urdhër drejtuar Profetit të Tij, që të distancohej nga ata që tregoheshin kokëfortë e nuk e pranonin të vërtetën, sepse tashmë nuk kishte mbetur gjë tjetër për ta, veçse t'u zbriste dënimi i Zotit.

- **Dhe vështro (kur t'i përfshijë ndëshkimi) se edhe ata do ta shohin (ndihmën tonë për besimtarët).** - Le të presin dhe të shohin se si do t'i godasë dënimi i Allahut. Pa dyshim që ai do të bjerë i ashpër mbi ta.

- **Mos vallë, ata duan ta shpejtojnë ndëshkimin tonë (për ta)? Kur, ai (dënimi) të zbresë, i keq do të jetë mëngjesi i atyre që qenë paralajmëruar.** - Kur ai dënim të zbresë në vendin e tyre ose pranë tyre, ai do të jetë një agim i tmerrshëm, sepse është agimi i ligësisë, dënimit dhe shfarosjes. Më pas, Allahu i Lartësuar e porosit për t'u larguar prej tyre, duke paralajmëruar se koha e ndëshkimit po afron dhe shpejt do të përmbushet.

- **Prandaj, largohu prej tyre për njëfarë kohe! Dhe vështro (kur t'i përfshijë ndëshkimi) se edhe ata do ta shohin (ndihmën tonë për besimtarët).** - Për këtë arsye, ju mbetet veçse të shihni, sepse edhe ata të mjerë do të shohin atë që do t'i godasë. Në këtë sure u përmendën shumë nga fjalët e shëmtuara dhe trillimet e idhujtarëve për përshkrimin e Allahut. Për këtë arsye, në fund të kësaj sureje, Allahu i Madhëruar e dëlirëson Vetën e vet nga ato shpifje e trillime dhe thotë:

- **I lartësuar qoftë Zoti yt, Zoti i gjithfuqishëm! Ai është i pastër nga ajo çfarë i përshkruajnë ata.** - Pra, u dëlirësoftë dhe lartësoftë Zoti i krenarisë, Ngadhënjimtari, i Cili ka nënshtruar gjithçka nën pushtetin dhe fuqinë e Tij. Allahu i Madhëruar qëndron lart dhe larg çdo përshkrimi të padenjë dhe të pavërtetë që idhujarët bëjnë për Të.

- **Paqja (e çdo mirësi) qoftë mbi të Dërguarit (e Allahut).** - Paqja qoftë mbi të dërguarit, sepse ata janë të pastër dhe të ruajtur nga gjynahet dhe padrejtësitë. Ata janë të ruajtur në gjithçka me të cilën e përshkruajnë Krijuesin e qiejve dhe të Tokës.

- **Dhe të gjitha lavdërimet qofshin për Allahut, Zotin e gjithësisë!** - Të gjitha lavdërimet pa përjashtim, me të gjitha shkaqet dhe me të gjitha rrugët e tregimit të tyre, i përkasin Allahut! Ai është i lavdëruar për të gjitha cilësitë e Tij të plota dhe madhështore, për të gjitha veprat e Tij të mrekullueshme, me të cilat Ai kujdeset për të gjithë botën dhe rregullon çështjet e saj. Ai është i lavdëruar për të gjitha mirësitë që dhuron dhe për të gjitha fatkeqësitë dhe ligësitë që largon e nga të cilat na ruan. Allahu kujdeset për krijimin e Tij dhe për të gjitha çështjet e tyre, sa herë që ato lëvizin ose qëndrojnë në prehje dhe në çdo gjendje e kohë. Allahu është Ai që i bën të gjitha dhe kujdeset për gjithçka. Ai është i pastër, i dëlirë dhe i lartësuar nga çdo mangësi e cenim. Ai është i Lavdëruari, sepse është i Plotë dhe Absolut në çdo aspekt. Atë e duan dhe e madhërojnë krijesat e zgjedhura. Profetët e Tij janë të dorëzuar ndaj Tij dhe Ai i ka siguruar nga çdo e keqe. Edhe ata që pasojnë profetët e Tij dhe shpalljet e Tij do të jenë të sigurt në këtë jetë dhe në ahiret, kurse armiqtë e tyre do të jenë të shkatërruar dhe të kërcënuar në të dyja jetët.

Këtu përfundon tefsiri i sures Safat, që u shkrua nga dora e Abdurahman ibn Nasir el Sadi, në 6 Sheual të vitit 1343. Paqja, bekimet dhe mëshira e Allahut qofshin mbi profetin tonë

Muhamed! Të gjitha lavdërimet qofshin për Allahun, me bujarinë e të Cilit përkryhen veprat e mira!

Tabela e lëndës

Fq

❖ El Kehf	3.
❖ Merjem.....	49.
❖ Ta Ha	80.
❖ El enbija.....	120.
❖ El haxh	155.
❖ El mu'min.....	192.
❖ En-nur	227.
❖ El furkan	268.
❖ El shuara	298.
❖ En-neml.....	330.
❖ El kasas	358.
❖ El ankebut	394.
❖ Er-rum	420.
❖ Lukman	442.
❖ El sexhde	460.
❖ El ahzab	472.
❖ Sebe'e	512.
❖ Fatir.....	536.
❖ Ja Sin	557.
❖ El saffat	577.

---

¹ Ndërtimi i xhamive mbi varre të njerëzve të mirë.

² **Llojet e durimit:** Durim do të thotë ta nënshtrosh veten që të pranohë ato gjëra që ajo i urren. Në fakt, ka tri lloje durimi:

1. Durimi që tregohet në bindjen ndaj Allahut të Lartësuar, derisa të zbatosh çdo urdhër të Tij.

2. Durimi që duhet të tregojmë për t'u larguar nga haramet dhe për të mos shkelur kufijtë e Allahut.

3. Durimi gjatë ngjarjeve të dhimbshme, të cilat Allahu i Lartësuar i ka përcaktuar për ne, duke i pranuar ato me zemër të kënaqur dhe duke mos shprehur as më të voglin zemërim rreth tyre.

³ Sigurisht që njeriut nuk i lejohet të marrë rolin e Hidrit, sepse kjo është e pamundur dhe e palejueshme.

⁴ **Muktasid** quhen ata që janë mesatarë. Këta janë kufizuar duke kryer veçse urdhërat dhe duke lënë ndalesat e Zotit.

⁵ **Gradat ose nivelet e dashurisë për Allahun e lartësuar:** Dashuria për Allahun e lartësuar është në dy nivele:

E para është farz i domosdoshëm për çdo kënd. Kjo lloj dashurie shprehet, duke dashur Allahun e lartësuar me një dashuri të tillë e cila:

1. sjell me vete dashurinë për gjithçka me të cilën Ai të ka urdhëruar dhe urrejtjen për gjithçka nga e cila Ai të ka ndaluar.

2. Sjell me vete gjithashtu dashurinë për profetin e Tij i cili transmetoi qartë urdhëresat dhe ndalesat e Zotit dhe çdo rrugë që të afron dhe të çon tek kënaqësia e Tij. Madje ta duash profetin e Allahut të lartësuar me një dashuri që i tejkalon edhe dashurinë për veten tënde dhe familjen tënde.

3. Gjithashtu ta duash dhe të jesh i kënaqur me gjithçka prej fesë që Allahu i lartësuar e ka transmetuar nëpërmjet profetit (a.s). Ta

---

pranosh atë me dëshirë, me kënaqësi, me bindje të plotë dhe me dëshirën për të qenë i nënshtruar dhe pasues i saj.

4. Gjithashtu sjell me vete dashurinë për gjithë profetët dhe të dërguarit e Zotit. Dashurinë për ata që i pasuan ata me sinqeritet dhe korrektësi prej pasuesve që kanë ardhur pas tyre. Të gjitha këto janë detyrë e domosdoshme nëse synon që ta plotësosh dashurinë për Allahun e lartësuar. Kjo masë e dashurisë për Allahun e lartësuar janë masa e domosdoshme e cila sjell plotësimin e imanit që është uaxhib, pra është iman i detyrueshëm për çdo kënd. Çdo kush që cënon diçka prej këtyre që përmendëm ka cënuar prej imanit të tij të detyrueshëm në varësi të asaj që ka cënuar prej atyre që u përmendnën pak më sipër.

Grada e dytë e dashurisë është grada e atyre që garojnë në punë të mira dhe më të afruarve tek Allahu i lartësuar.

1. Ata duan gjithçka që e do Allahu prej punëve të pëlqyeshme të shprehura me fjalë dhe vepra në bindje ndaj Allahut të lartësuar.

2. Ata urrejnë gjithçka që e urren Allahu i lartësuar qofshin ato fjalë apo vepra.

3. Ata janë të kënaqur me atë që e ka përcaktuar Allahu i lartësuar dhe e ka vendosur që të godasë ose të egzistojë prej përcaktimeve të tij.

Rrugët dhe mënyrat për tu pajisur me dashurinë për Allahun e madhëruar: Prej rrugëve dhe mënyrave nëpërmjet të cilave rob mund të arrijë që të ushqejë në zemrën e tij dashurinë për Allahun e lartësuar mund të numërojmë:

1. Njohja e Allahut të lartësuar, me emrat, cilësitë, veprat dhe atributet e Tij.

2. Të medituarit në mbretërinë e qiejve dhe të tokës dhe gjithçka që Allahu ka krijuar në të.

3. Njohja e mirësive të Allahut për njerëzit. Ebu husejn el uerak ka thënë: Të gjitha degëzimet e dashurisë vijnë dhe janë rrjedhojë e kujtimit në mënyrë të vazhdueshme të bamirësisë që të ka bërë

Allahu i lartësuar. Ai që vazhdimisht kujton bamirësinë e Allahut ndaj tij, padyshim që filladi i dashurisë për Allahun e madhëruar ka për të qenë gjithmonë pranë tij."

4. Përmendja e Allahut sa më shpesh duke qenë e vëmendshëm në këtë. Dhenun ka thënë: "Ai që e preokupon zemrën dhe gjuhen e tij me përmendjen e Allahut Ai ka për ta mbushur zemrën e tij me dritën e përmallimit për Të". Ndërsa Ibrahim ibn xhunejd ka thënë: "Gjithmonë është thënë se prej shenjave të dashurisë së Allahut është përmendja e vazhdueshme e Tij me zemër dhe gjuhë. Shumë rrallë mund të ndodhë që njeriu të përmendë Allahun, dhe kjo të mos sjellë dashurinë për Të. Kështu pra përmendja e shpeshtë e Allahut të madhëruar është porta e dashurisë për Të.

5. Të komunikuarit me Allahun me çiltërsi sinqeritet dhe kundërshtimi i dëshirave dhe epsheve të tua nëse bien ndesh me atë që Do Ai.

6. Leximi i Kur'anit duke menditur me kujdes në ajetet e Tij. Sidomos në ajetet të cilat përmbajnë emrat, cilësitë, veprat dhe atributet e mrekullueshme të Allahut. Duke menduar me kujdes në ato emra, cilësi dhe vepra të tij, robi ta dojë Allahun e lartësuar dhe nga ana tjetër Allahu ta dojë atë.

7. Leximi i shpeshtë i tekseteve të Kur'anit dhe sunetit të saktë që flasin rreth shikimit të Zotit në xhennet.

8. Ndër shkaqet që sjellin dashurinë e Allahut është është el afafu dhe ahdhul kefaf, pra të qënurit i ndershëm në jetën tënde dhe i kënaqur me atë që të ka dhënë Allahu.

9. Ndër shkaqet që sjellin dashurinë e Allahut është dashuria për ata që Allahu i do dhe urrejtja për ata që Allahu nuk i do.

Punët nëpërmjet të cilave robi bën të mundur që Allahu ta dojë atë.

1. Përunjësia e zemrës dhe e shpirtit plotësisht para Allahut. Nuk ka gjë më të dashur për Allahun e lartësuar se sa kjo lloj përunjësie dhe nënshtrimi. kjo lloj përunjësie dhe përkushtimi përpara Tij. Nuk ka gjë

më të dashur për të se sa të dorëzuarit tërësisht dhe plotësisht me zemër të thyer dhe të përunjur përpara madhësisë së Tij.

2. Të shtuarit e punëve vullnetare të mira.

3. Pra të veçuarit me Allahun e lartësuar gjatë kohës kur ai zbret në qiellin e dynjasë.

4. Së katërti pasimi rigorozisht i synetit të Profetit (a.s) . Pasim i cili shfaqet në punët e tua në fjalët dhe moralin tënd. Thotë Allahu i lartësuar: Al imran 31

5. Qëndrimi vazhdimisht me ata që i do Allahu dhe janë të sinqertë me Të.

⁶ Shih: Bekare 186

⁷ Ndryshimi mes *resul* dhe *nebij*. Dijetarët kanë dhënë tri mendime kryesore:

1. **Resul** është Ai që i është shpallur një ligj dhe është urdhëruar për ta komunikuar e transmetuar ndër të tjerë. Ndërsa **Nebij** është ai që i është shpallur ligj, por ende nuk është urdhëruar për ta komunikuar e transmetuar.

2. **Resul** është ai që është dërguar nga Zoti me ligj të ri, ndërsa ndërsa **Nebij** është ai që zbaton sheriatin e një profeti paraardhës.

3. **Resul** është ai që është dërguar në një popull qafirësh, mosbesuesish, ndërsa **Nebij** është ai që është dërguar në një popull besimtarësh.

• Te bijtë e Izraelit kishte *enbija*, sepse ata u dërguan në popullin e Jakubit, që ishin besimtarë. Sa herë që vdiste një Nebij, vinte një Nebij tjetër.

• I pari *Resul* ishte Nuhu (a.s), sepse ai u dërgua mes një populli idhujtar e mohues. Ndërsa Ademi (a.s) u dërgua në një popull besimtar. Mbase ky është mendimi më i saktë. Allahu e di më mirë.

⁸ **Vepra të mira.** Veprat quhen të mira vetëm nëse Allahu i Lartësuar i ka cilësuar të tilla nëpërmjet Librit dhe Profetit të Tij. Me fjalë të tjera, gradat e larta nuk mund të arrihen duke shtuar vepra e adhurime, të cilat nuk janë cilësuar si të tilla nga Allahu. Tek Allahu i Lartësuar mund të afroshesh dhe mund të fitosh kënaqësinë e Tij veçse

me mënyrat që Ai i pëlqen dhe i ka ligjëruar për një gjë të tillë, nëpërmjet profetëve të Tij dhe librave të shenjtë me të cilët i pajisi ata. Mirësia nuk mund të arrihet me rrugë jo të mira. Ai që përpiket të afrohet tek Allahu i Lartësuar me bidate arrin të fitojë veçse lodhjen e kotë. Madje, kur e di se adhurimi që kryen nuk është ligjëruar nga Zoti i tij, atij i shtohen të këqijat dhe largohet nga Allahu i Lartësuar. Asnjë vepër nuk pranohet nga Allahu i Lartësuar, derisa të plotësojë dy kushtet e njohura: të kryhet me sinqeritet për Allahun, duke shpresuar me të vetëm shpërblimin e Tij, dhe vepra të jetë në përputhje me mësimet dhe porositë e Allahut dhe Profetit të Tij.

⁹ Komenti i ajeteve 81 dhe 82 është marrë nga “*Tefsir el Mujeser*”.

¹⁰ Thotë i lartësuari: "Dhe fale namazin në dy skajet e ditës, edhe në orët e afërta të natës! Sigurisht që veprat e mira i shlyejnë ato të këqijat. Ky është kujtim për ata që kujtojnë (*Zotin e tyre*).” Hud 112.

¹¹ Kur lidhëza ‘ue’ (dhe) përdoret mes dy fjalive ka kuptimin ‘ndërsa’, pra, ato tregojnë dy gjëra të ndryshme, jo të njëjta.

¹² Marrë nga *Tefsir el Mujeser*.

¹³ **Kronologji e traditës së Profeti a.s. në marrëdhëniet me qafirët dhe munafikët nga momenti i Shpalljes së parë deri kur shkoi tek Allahu i Lartësuar.**

Të parat fjalë që Allahu i Lartësuar i shpalli Profetit a.s. ishin: “Lexo me emrin e Zotit tënd, i Cili krijoi (gjithçka); e krijoi njeriun nga një droçkë gjaku! Lexo! Zoti yt është më Bujari” (Alak 1-3). Këto shënojnë hapjen e Shpalljes hyjnore që po i zbriste. Në këto ajete, Allahu i Lartësuar e urdhëron atë të lexojë në veten e tij dhe nuk e urdhëron që t’ua përçojë ato fjalë të tjerëve. Më pas Ai i shpall ajetet: “O ti, i mbështjellë (o Muhamed)! Çohu dhe

paralajmëro! Zotin tënd madhëroje! Petkat e tua pastroji dhe largohu nga ndyrësia (adhurimi i idhujve)!” (Mudethir 1-5). Kështu pra, me ajetet: “Lexo me emrin e Zotit tënd, i Cili krijoi (gjithçka); e krijoi njeriun nga një droçkë gjaku! Lexo! Zoti yt është më Bujari”, ai mori titullin ‘*Nebij*’ (i lajmëruar me Shpallje hyjnore). Ndërsa me ajetet: “O ti, i mbështjellë (o Muhamed)! Çohu dhe paralajmëro! Zotin tënd madhëroje! Petkat e tua pastroji dhe largohu nga ndyrësia (adhurimi i idhujve)!” ai mori titullin ‘*Resul*’ (i dërguar për t’u kumtuar njerëzve mesazhet e Allahut). Pastaj Allahu i Madhëruari e urdhëroi atë që t’u tërheqte vërejtjen, fillimisht, farefisit të tij të afërt, popullit të tij (kurejshëve), arabëve që jetonin rreth tyre, pastaj gjithë arabëve të tjerë, dhe më pas mbarë botës. Pas shpalljes së profetësisë së tij, ai qëndroi më se dhjetë vite për t’i ftuar njerëzit në rrugën e Allahut pa luftë dhe pa xhizje. Gjatë kësaj kohe ai urdhërohej prej Allahut të Lartësuar që të ruante vetëpërmbytjen, durimin, dhe të ishte falës dhe i butë me ata që e mundonin. Më pas atij iu dha leja për të emigruar, pastaj për të zhvilluar luftë fillimisht vetëm kundër atyre që e luftonin, duke i lënë të qetë ata që nuk e ngacmonin. Dhe përfundimisht Ai e urdhëroi të luftonte kundër idhujtarëve, derisa i gjithë adhurimi t’i përkushtohej vetëm Allahut të Lartësuar. Pas urdhrit për luftë, idhujtarët, në raport me të, u ndanë në tri grupe:

- Idhujtarë me të cilët ai lidhi marrëveshje paqeje dhe armëpushimi;

- idhujtarë me të cilët ishte në marrëdhënie lufte;

- idhujtarë që jetonin brenda shtetit islam dhe që kishin nënshkruar marrëveshjen e *dhimme-s* (siguracionit për jetën dhe pasurinë).

Allahu i Lartësuar e urdhëroi atë që t’i përmbahej paktit me grupin e parë, për sa kohë ata i përmbaheshin atij. Nëse prej tyre vërehej ndonjë shenjë tradhtie apo hileje, ai duhej t’ua kthente mbrapsht marrëveshjen

dhe, para se t'i luftonte, duhej t'i lajmëronte për prishjen e paktit. Urdhri i Allahut të Lartësuar ishte që të luftohej çdokush që thyente paktet dhe marrëveshjet.

Me shpalljen e sures Teube, erdhi sqarimi përfundimtar për qëndrimin ndaj këtyre tri grupeve. Me ajetet e saj, Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin e Tij të luftonte kundër *ehlu kitab*-ëve derisa të jepnin xhizjen ose të pranonin Islamin. Ai e urdhëroi gjithashtu të luftonte kundër qafirëve dhe munafikëve, dhe të tregonte ashpërsi kundër tyre. Kështu, Profeti i Allahut i luftoi qafirët me shpatë dhe me forcë, ndërsa munafikët i luftoi me argumentim të pastër dhe me fjalë të qartë. Në këto ajete Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin e Tij që të deklarojë lirimin prej detyrimeve që rridhnin nga marrëveshjet e lidhura më parë me kafirët dhe që t'i lajmëronte ata se nuk kishte më marrëveshje mes tyre, por, sipas këtyre ajeteve, qafirët, me të cilët Profeti a.s. pati marrëveshje, do të klasifikoheshin në tri grupe:

- Një grup të cilët e thyen paktin me të dhe e luftuan. Profeti a.s. u urdhërua që, kundër tyre të zhvillonte luftë. Ashtu veproi dhe doli fitimtar.

- Një grup me të cilët marrëveshja ishte deri në një afat të caktuar dhe të cilët nuk e thyen paktin me të. Për këta Profeti a.s. u urdhërua që ta plotësonte afatin e marrëveshjes me ta, sipas caktimit.

- Një grup tjetër me të cilët Profeti a.s. nuk kishte marrëveshje, por që nuk e patën luftuar atë, ose me të cilët kishte marrëveshje të pakufizuar në kohë, të hapur. Për këta Profeti a.s. u urdhërua që t'u linte afat dhe t'i linte në paqe për katër muaj, por me të mbaruar katër muajt, do të fillonte luftën. Janë këta katër muajt e përmendur në ajetin 2 të sures Teube: "Udhëtoni nëpër botë ju (idhujtarë) edhe katër muaj (të sigurt), por ta dini se nuk do të mund t'i shpëtoni Allahut dhe se Allahu do t'i poshtërojë mohuesit." Janë pikërisht katër muajt e paprekshmërisë së jetës (hurum),

siç tregon dhe ajeti më poshtë: "Kur të kalojnë muajt e paprekshmërisë (në të cilët ndalohej lufta), atëherë i vritni idhujtarët kudo që t'i ndeshni, i zini robër, i rrethoni dhe u bëni pusi kudo! Por, nëse pendohen, falin namazin dhe japin zeqatin, atëherë i lini të qetë! Vërtet, Allahu është Falës dhe Mëshirëplotë." (Teube 5).

Muajt e lënies në paqe ishin katër muajt e paprekshmërisë së jetës.¹³ Dita e parë filloi me ditën e deklarimit të prishjes së paktit me ta, që ishte dita e dhjetë e Dhul Hixhes, dita e Haxhit të madh, në të cilin u shpallën këto dispozita. Ndërsa dita e fundit e afatizimit ishte dita e dhjetë e muajt Rabiul Ahir. Këta muaj nuk janë të njëjtë me ata që Allahu i Lartësuar i ka përmendur në ajetin 36 të sures Teube: "Vërtet, numri i muajve tek Allahu është dymbëdhjetë, sipas Librit të Allahut, që prej ditës kur krijoi qiejt dhe Tokën. Katër prej tyre janë të shenjtë, sipas besimit të drejtë. Prandaj, mos i bëni vetes dëm, duke i shkelur këta muaj! Megjithatë, luftoni të gjithë kundër idhujtarëve, ashtu si luftojnë ata të gjithë kundër jush. Ta dini se Allahu është me ata që ruhen nga gjynahet." Në këtë ajet flitet për tre muaj të njëpasnjëshëm: Rexhep, Dhul Kade, Dhul Hixhe dhe një të veçantë Muharrem. Muajt në të cilat u afatizuan idhujtarët nuk ishin këta, sepse këta nuk janë katër të njëpasnjëshëm, sikurse ishte edhe urdhri. Allahu i Lartësuar i afatizoi ata për katër muaj të tjerë rresht, pastaj urdhëroi që të luftoheshin. Profeti a.s. luftoi ata që thyen paktin, dhe i afatizoi katër muaj ata me të cilët nuk kishte pakt apo kishte pakt të hapur pa afat. Allahu i Lartësuar e urdhëroi atë që ta plotësojë paktin me ata që i qëndonin besnik marrëveshjes, deri në afatet e përcaktuara, por këta të fundit, pa mbaruar afati i paktit, të gjithë pranuan Islamin. Ndërsa jomuslimanët e siguruar brenda shtetit islam pranuan të paguajnë xhizjen. Pas shpalljes të sures Teube, qafirët ishin në tri grupe: qafirë me të cilët ishte në marrëdhënie lufte; qafirë me të cilët ishte

bërë marrëveshje armëpushimi dhe *ehlu dhimme* (shtetas jomuslimanë që pranonin pushtetin dhe autoritetin e shtetit islam, që paguanin xhizjen dhe që u garantohej paprekshmëria e jetës dhe pasurisë nga shteti islam). Por pasi grupi i dytë pranuan Islamin, mbetën vetëm dy të tillë: qafirët me të cilët ishte në marrëdhënie lufte dhe paguesit *ehlu dhimme*. Por tashmë qafirët me të cilët kishte marrëdhënie armiqësore ishin të tmerruar prej tij. Kështu pra, përfundimisht banorët e tokës në raport me Pejgamberin a.s. u ndanë në tri kategori:

- Muslimanë që besonin Allahun dhe Profetin e Tij;

- jomuslimanë brenda shtetit islam që paguanin xhizjen dhe ishin të siguruar për jetën, pasurinë, nderin dhe fenë e tyre;

- qafirë të tmerruar të cilët ishin në marrëdhënie lufte me Pejgamberin a.s.

Për sa i përket traditës së tij në sjelljen ndaj munafikëve, ai u urdhërua që të pranojë atë që shfaqej prej tyre haptazi, ndërsa atë që fshihej në zemrat e tyre t'ia linte gjykimit të Allahut të Madhëruar. Ai u urdhërua që kunder tyre të luftojë me dije dhe me argumentim të qartë. Shpesh herë i duhej t'u kthente shpinën dhe të distancohej prej tyre. U urdhërua gjithashtu që të tregohej i ashpër me ta dhe t'u fliste me fjalë të forta dhe ndikuese për shpirtrat e tyre. Allahu i Lartësuar e ndaloi që t'ua falte namazin e xhenazes kujt vdiste prej tyre dhe e ndaloi që të qëndronte në varrezat e tyre për t'u lutur. Allahu i Lartësuar e njoftoi atë se edhe nëse kërkonte falje për ta Ai nuk do t'ua falte atyre. Kjo ishte tradita e tij në raportet me qafirët dhe munafikët.

Sjellja Profetit a.s. me miqtë, të dashurit dhe me pasuesit e tij. Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin a.s. që ta kufizonte veten, madje të bënte durim dhe të shoqërohej vetëm me ata që e përkujtonin Allahun, Zotin e tyre, mëngjes e mbrëmje, duke kërkuar kënaqësinë e Tij. Madje Ai e urdhëroi që në asnjë moment të mos e largonte vëmendjen prej tyre e t'u hidhte

sytë njerëzve që kërkonin kënaqësinë e kësaj bote. Allahu i Lartësuar e urdhëroi që t'i falte ata dhe të kërkonte falje për ta. Ai e urdhëroi që të këshillohej me ta para marrjes së vendimeve; e urdhëroi që të lutej për ta. Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin a.s. që të ndërpriste marrëdhëniet edhe me ata që i kundërshtonin urdhrat dhe nuk e ndiqnin në rrugën e tij, derisa ata të pendoheshin sinqerisht dhe t'i riktheheshin bindjes dhe pasimit të tij. Kështu veproi Profeti a.s. me ata që nuk e ndoqën Profetin a.s. në luftën e Tebukut. Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin a.s. që të zbatonte dhe të ekzekutonte rigorozisht dispozitat e ndëshkimeve të Sheriatit ndaj atyre që e meritonin. Përballë ligjit do të ishin të njëjtë: i fismi dhe jo i fismi. Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin a.s. që, për të larguar dhe për të shpëtuar prej të këqijave dhe shejtanëve njerëz, të përdorte stilin e kundërpërgjigjes me formën më të mirë. Atij që i bënte keq, t'ia kthente me bamirësi, atij që sillej ashpër me të për shkak të injoranca, t'i kundërpërgjigjej me durim e maturi; atij që i bënte padrejtësi, t'i përgjigjej me falje të padrejtësisë; atij që i ndërpriste marrëdhëniet me të, t'i përgjigjej duke i bërë mirë e duke i rilidhur ato marrëdhënie. Allahu i Lartësuar i tregoi që, nëse i zbatonte të gjitha këto, atëherë armiku i tij do të shndërrohej në mik të ngushtë: “Nuk barazohet e mira me të keqen! Të keqen ktheje me të mirë, e atëherë armiku yt do të të bëhet menjëherë mik i ngushtë.” (Fusilet 34). Ndërsa për t'u shpëtuar prej sherrit të shejtanit xhind, Allahu i Lartësuar e urdhëroi Profetin a.s. që të kërkonte mbrojtje dhe mbështetje tek Ai. Ai e udhëzoi Profetin a.s. se si të ruhet prej sherrit të këtyre dy lloj shejtanëve (njerëz dhe xhindë) në tri vende në Kuran: në suren A'raf 199-200, në suren Mu'minin, ajetet 93-97, dhe në suren Fusilet 34. Thotë i Lartësuari: “Trego mëshirë, urdhëro vepra të mira dhe shmangu nga të paditurit! Nëse shejtani

përpiqet të të shtyjë drejt së keqes, kërko strehim tek Allahu, se vërtet, Ai dëgjon dhe di gjithçka.” (A’raf 199-200); ose: “Dhe, me të vërtetë, Ne jemi në gjendje të të tregojmë ty, çfarë u kemi premtuar atyre. Largoje të keqen me atë që është më e mira. Ne i dimë mirë shpifjet e tyre. Dhe thuaj: “O Zoti im, kërkoj të më mbrosh nga nxitjet e shejtanëve” (Mu’minun 95-97). Dhe: “Nuk barazohet e mira me të keqen! Të keqen ktheje me të mirë, e atëherë armiku yt do të të bëhet menjëherë mik i ngushtë.” (Fussilet 34). Kështu, Allahu e urdhëroi Pejgamberin a.s. që, për t’u ruajtur nga e keqja e të paditurve të shmanget prej tyre dhe për t’u ruajtur nga e keqja e shejtanëve të kërkojë mbrojtje tek Allahu. Në këtë ajet janë përmbledhur sjelljet më të vyera dhe të gjitha vlerat e larta. Dihet që, raportet e udhëheqësit me popullin e vet, janë tre. Së pari, është e domosdoshme që ata t’i japin atij hakun që i takon, dhe e kanë për detyrë t’ia japin. Së dyti, ai domosdo që ka për t’u dhënë atyre ndonjë urdhër të caktuar dhe, së treti, prej tyre do të ketë patjetër të tillë që do të shfaqin ashpërsi dhe armiqësi apo neglizhencë ndaj së drejtës së tij.

Kështu pra, Pejgamberi a.s. u urdhërua nga Allahu i Madhëruari që të merrte prej hakut, që ata e kishin detyrim t’ia jepnin, duke përzgjedhur atë që e lejonin dhe ishin të kënaqur shpirtat e tyre, atë që ata e kishin të lehtë dhe nuk ndjenin vështirësi që ta lëshonin nga duart dhe ta shpenzonin. Është pikërisht kjo pjesë që në ajet quhet “*el-af’u*”, e cila shënon pjesën e pasurisë që nuk të dëmton dhe nuk ta vështirëson gjendjen, nëse e jep atë. Për sa i përket pikës së dytë të marrëdhënieve, Allahu e porositi të Dërguarin e Tij që të urdhëronte në të mira dhe vepra që janë të pranueshme nga natyrat e pastra dhe mendjet e shëndosha, në ato punë të cilat konsiderohen si të dobishme dhe të mira nga çdo njeri i arsyeshëm. Madje edhe mënyra e urdhërimit të ishte e pranueshme dhe e butë, jo e ashpër dhe e vrazhdë. Ndërsa

inJORANCËS SË INJORANTËVE AI DUHEJ T’I PËRGJIGJEJ ME DISTANCIM DHE DUKE U KTHYER SHPINËN, DUKE MOS IU KUNDËRPËRGJIGJUR KURRË VRAZHDËSISË SË TYRE ME TË NJËJTËN MONEDHË. KJO DO TË ISHTE E MJAFTUESHME PËR TË SHPËTUAR PREJ SHERRIT TË TYRE. NË SUREN MU’MINUN, I MADHËRUARI THOTË: “DHE, ME TË VËRTETË, NE JEMI NË GJENDJE TË TË TREGOJMË TY, ÇFARË U KEMI PREMTUAR ATYRE. LARGOJE TË KEQEN ME ATË QË ËSHTË MË E MIRA. NE I DIMË MIRË SHPIFJET E TYRE. DHE THUJ: “O ZOTI IM, KËRKOJ TË MË MBROSH NGA NXITJET E SHEJTANËVE”, NDËRSA NË SUREN FUSILET THOTË: “NUK BARAZOHEHET E MIRA ME TË KEQEN! TË KEQEN KTHEJE ME TË MIRË, E ATËHERË ARMIKU YT DO TË TË BËHET MENJËHERË MIK I NGUSHTË.” KJO PRA, ISHTE SJELLJA E PROFETIT A.S. ME BANORËT E TOKËS, NJERËZ APO XHINDË QOFSHIN, QAFIRË, BESIMTARË APO MUNAFIKË.

¹⁴ U quajt dënimi i "Hijes" sepse Allahu i Lartësuar u solli një ré në qiell në ato ditë të nxehta dhe përvëluese, pikërisht kur ata po kërkonin një hije që të gjenin pak freski. Kështu, ata u mblodhën të gjithë nën atë hije, që nuk do të ishte aspak freskuese për ta. Pikërisht atje ku prisnin të gjenin freski, Zoti i përvëloi me një ndëshkim të dhembshëm, e kështu mbetën në të si kufoma të ftohta, duke i lënë shtëpitë e tyre të shkreta. Ashtu nisën rrugën drejt vendit të ndëshkimit dhe dëshpërimit të përgjeshëm.

¹⁵ Shejh El albani për hadithin në fjalë ka gjykuar se është i dobët.

¹⁶ **El hamdu, el med'hu dhe el thenau.**

Kemi tre terma që duhet ti kuptojmë mirë dhe të mësojmë ndryshimin dhe dallimin mes tyre. *Ĥamdun*, *med’ĥun* dhe *thenâun*. Allahu i madhëruar na ka urdhëruar që ta lavdërojmë Atë me dashuri madhërim e frikërrespekt sepse Ai e do veten e Tij. Nëse Ai nuk do ta donte veten e Tij nuk do të na kishte shpallur libra e as nuk do të dërgonte mes nesh Profetë e të dërguar. Fjala "El Hamdu lil-âhi rabil

alemin" është gjurmë prej gjurmëve të dashurisë së Allahut për veten e Tij. Hamdi përmban med'ħ lëvdim dhe diçka shtesë. Çdo ħamd është med'ħ por jo çdo med'ħ është ħamd. Me fjalë të tjera: med'ħu (lëvdimi) i përzierë me dashuri përbën atë që quhet ħamd lavdërim. Nëse së bashku me med'ħin (lëvdimin) nuk shprehim dashuri, atëherë nuk kemi të bëjmë me ħamd. Pastaj, nëse ħamdi (lavdërim) përsëritet e përsëritet shumë, atëherë kemi të bëjmë me atë që quhet El thenâ perlëvdim. Këto janë dallimet mes ħamd-it, med'ħ-it dhe thenâ-it. E kundërta e med'ħ-it lëvdimit është sharja, fyerja e cila tregon urrejtjen për të sharin. Çdo kush që e shan dhe e fyen dikë, e bën këtë sepse ai e urren atë, ashtu sikurse çdokush që e lëvdon dhe i thur ħamde dikujt e bën këtë sepse e do atë. Dikush mund të bëjë med'ħ, pra të lëvdojë dikë sa për sy e faqe, ose nga frika, por askush nuk mund të thuhet se bën ħamd (lavdëron, thurr lavde) për dikë, pa pasur dashuri për atë. Kjo është një çështje shumë e rëndësishme që duhet kuptuar mirë.

¹⁷ Këtu bëhet fjalë për robëreshat e luftës ose ato të blera.

¹⁸ Burrit i lejohet ta divorcojë dhe ta kthejë gruan e tij dy here. Por për herën e tretë, Allahu i lartësuar thotë: "E nëse ai (*burri*) e ndan atë (*për herë të tretë*), pas kësaj atij nuk i lejohet më ta rimarrë, derisa ajo të martohet me një burrë tjetër." – Pra, pas ndarjes së tretë, burrit nuk i lejohet më që ta kthejë gruan e tij, derisa të plotësojë disa kushte, si më poshtë: Së pari, ajo duhet të martohet me një burrë tjetër. Fjala "*nikâh*" (martesë), në Sheriat, nënkupton martesën e plotë, me të gjitha kushtet e saj, përfshirë edhe marrëdhëniet intime mes bashkëshortëve. Ky është një gjykim të cilin nuk e kundërshton askush. Pra, është kusht që gruaja të lidhet në martesë me një burrë tjetër, me një akt të rregullt procedural, pas

të cilit duhet të kryhen marrëdhënie intime mes bashkëshortëve. Së dyti, martesë e gruas me një burrë tjetër duhet të jetë me dëshirë dhe jo me qëllimin që ajo të mund të kthehet te burri i parë. Nëse martesë e dytë kryhet formalisht, sa për të bërë të mundur rikthimin te burri i parë, atëherë ajo është e pavlefshme dhe e paligjshme si martesë. Pikërisht kjo lloj martesë quhet "*Nikahul muhal-lil*". Por nëse kjo martesë bëhet me dëshirë dhe mes çiftit kryhen marrëdhënie seksuale dhe pastaj divorcohen, vetëm atëherë i lejohet gruas që të rikthehet tek burri i parë, nëse e ndan burri i dytë. [Shih tefsirin e sures Bekare, ajeti 230].

¹⁹ Këtu bëhet fjalë për rregullim dhe disiplinim të trajtimit skllaveve dhe robinjave në kohën kur ato ekzistonin. Sigurisht që Islami nxiti dhe gjithmonë ka inkurajuar për lirin e robërve dhe skllavëve dhe rregullimin e jetës së tyre. Por në kohën kur pas luftimeve mbeteshin shumë robëresha, ato duheshin sistemuar e shpërndarë, në mënyrë që të ruhej shoqëria nga shturja dhe imoraliteti. Kjo bëhej e mundur duke plotësuar nevojat e këtyre grave robëresha, ose duke i martuar ato, ose duke e kufizuar plotësimin e nevojave të tyre me zotërinjtë e tyre, deri në lirin e plotë nga robëria. (sh. p)

²⁰ Sot mbase këtë e lehtëson analiza e AND-së dhe metodat shkencore.

²¹ Duke folur për këtë histori imam Ibnul Kajim thotë: "Tani ne do të tregojmë historinë e shpifjes së madhe. Kështu Aisheja shkoi së bashku me Pejgamberin a.s. në atë ekspeditë, pas shortit që fitoi, sikurse ishte zakoni i Pejgamberit a.s. me gratë e tij. Gjatë rrugës së kthimit, ata zbritën në një vendbanim të braktisur. Ndërkohë, Aisheja doli nga koçia me të cilën udhëtonte, për disa nevoja të sajat, dhe, gjatë kthimit, i humbet një gjerdan, të

cilin ajo ia kishte marrë hua motrës së saj. Atëherë ajo kthehet të kërkojë gjerdanin e humbur. Njerëzin që bartnin koçinë e Aishes, e ngritën atë mbi deve dhe vazhduan rrugën, duke menduar se ajo ishte ende brenda, ngaqë Aisheja ishte e vogël në moshë dhe e lehtë në trup; nuk ishte e shëndoshë dhe e rëndë. Pastaj, edhe fakti që ishin shumë njerëz që e mbanin koçinë, ndikoi që ata të mos e ndienin mungesën e saj; nëse mbartësit do të ishin një ose dy vetë, ndoshta do ta dallonin mungesën e saj. Aisheja, pasi gjeti gjerdanin, u kthye te vend-fushimi, por nuk gjeti atje asnjë. Atëherë ajo u ul diku, në një qoshe, duke menduar se do ta ndienin mungesën e saj dhe do të ktheheshin për ta marrë. Por Allahu i Madhëruar kujdeset dhe i rregullon çështjet e Tij ashtu si i dëshiron të jenë; Ai i administron çështjet që nga sipër Arshit të Vet. Atëherë Aishen e kapi fillimisht një dremitje e lehtë, pastaj e zuri gjumi. Ajo zgjohet veç nga zëri i Safuan Ibn Muatilit, i cili po thoshte: “Të Allahut jemi dhe tek Ai do të kthehemi! Qenka gruaja e Pejgamberit të Allahut!” Safuani kishte mbetur pas ushtrisë, sepse flinte shumë, dhe ishte sistemuar diku larg ushtrisë, siç thuhet në librin “*Sahih*” të Ebu Hatimit dhe në “*Sunen*”. Ai e njohu Aishen, sepse e kishte parë edhe përpara se të shpallehin ajetet mbi hixhabin. Safuani vazhdonte e thoshte lutjen. “Të Allahut jemi dhe tek Ai do të kthehemi!” Pastaj ia afron Aishes kafshën e tij dhe ajo hipën. Safuani nuk i tha Aishes as edhe një fjalë të vetme. Aisheja nuk dëgjonte tjetër gjë prej tij, veç shprehjes: “Të Allahut jemi dhe tek Ai do të kthehemi!” Safuani e shoqëroi Aishen derisa mbërritën në kampin i ushtrisë, i cili tashmë ndodhej në vendin e quajtur *Nahru el Dhahira*. Kur njerëzit i panë të mbërrinin, atëherë secili foli sipas natyrës që kishte. Këtu gjeti ku të kapet edhe armiku i Allahut, më i poshtri i munafikëve, Abdullah Ibn Ubeji. Këtu ai mori frymë thellë dhe filloi të vjellë vrerin e hipokrizisë

dhe smirës që mbushnin brinjët e tij. Ai filloi të fliste mbarë e prapë, të trillonte dhe të përhapte shpifjen e madhe. Ata që rrinin rreth tij, i serviloseshin atij duke folur sa më shumë për këtë ngjarje të shpifur dhe të trilluar. Me të mbërritur në Medinë, trilluesit e përhapën menjëherë shpifjen e tyre. Ndërkohë, Pejgamberi a.s. vetëm heshte dhe nuk fliste. Nën gjithë këtë trysni trillimesh dhe fjalësh të rënda, Pejgamberi a.s. filloi të këshillohej me shokët e tij rreth mundësisë së ndarjes nga gruaja e tij. Aliu r.a. i sugjeroi atij që të ndahej dhe të martohej me dikë tjetër, ndonëse ky sugjerim nuk ishte i drejtpërdrejtë, por i nënkuptuar nga fjalët e tij. Ndërsa Usama dhe të tjerë ngulmuan që Pejgamberi a.s. ta mbante bashkëshorten dhe të mos ndikohej nga fjalët dhe trillimet e armiqve të tij. Në fakt, Aliu, ia dha atë sugjerim të nënkuptuar për divorc vetëm sepse pa Pejgamberin a.s. të zhytur në trishtim dhe ankth. Përderisa fjalët e përhapura ishin të dyshimta, atëherë ai gjykoi se, ndoshta, do të ishte lehtësuese për Pejgamberin a.s. që të merrte në konsideratë sigurinë dhe të qetësohej duke u ndarë nga gruaja e tij. Ndërsa Usama gjykoi ndryshe, sepse ai e dinte shumë mirë dashurinë e madhe të Pejgamberit a.s. për Aishen dhe për të atin e saj. Usama e njihte mirë ndershmërinë, mirësinë, pastërtinë dhe besimin e lartë të Aishes, virtyte këto të cilat bënin që ajo të ishte shumë e lartë dhe tejet larg atij akti. Usama ishte gjithashtu shumë i bindur për madhështinë dhe gradën e lartë të Pejgamberit a.s. tek Allahu i Madhëruar, kësisoj nderi i tij nuk mund të përdhosej në atë mënyrë. Allahu i Lartësuar është i Madhërishëm dhe i Pastër nga çdo e metë, sa s’mund të lejonte diçka të tillë. Nuk kishte mundësi që Ai të lejonte që, zonja e shtëpisë së Pejgamberit a.s., e bija e të Singertit (Ebu Bekrit), të binte në atë nivel për të cilin flisnin dhe trillonin shpifësit. Vërtet, grada, nderimi, dhe rëndësia që Pejgamberi gëzonte tek Zoti i tij, e përjashtonin mundësinë që Ai të

lejonte që Pejgamberi a.s. të martohej dhe të jetonte me një imorale. Gjithashtu Aisheja, bija e të Sinqertit, e dashura e Pejgamberit a.s., ishte shumë e pastër dhe e dëlirë, sa nuk mund të sprovohej dhe të binte në gabimin e imoralitetit, ndërkohë që ishte dhe bashkëshorte e Pejgamberit a.s. Pra, Allahu nuk do ta sprovonte një grua kaq të lartë e kaq fisnike me një gabim të tillë. Ata të cilët kishin njohje të thellë rreth Allahut të Madhëruar, Pejgamberit të Tij dhe gradës së lartë të këtij Pejgamberi tek Allahu, filluan të thoshin ashtu sikurse Ebu Ejubi dhe sahabët e mëdhenj, kur dëgjuan këto shpifje: “I Pastër je, o Zoti ynë, nga çdo e metë! Kjo është një shpifje shumë e madhe!” (Nur 16).²¹ Vëreni me kujdes shprehjen e tyre: “I Pastër je, o Zoti ynë, nga çdo e metë!” Kjo shprehje tregon një njohje të thellë dhe një lavdërim të madh për Allahun. Allahu i Lartësuar është larg çdo të mete dhe mangësie në emrat, cilësitë, veprat dhe vendimet e Tij. Nuk mund të pranohet që Ai të përzgjedhë për t’i dhënë Pejgamberit a.s., – njeriut më të dashur të Tij, – një grua që bën imoralitet. Kush mendon se Allahu i Madhëruar mund ta bëjë një gjë të tillë, ka menduar vërtet shumë keq për Të. Ata që e njohin thellë Allahun dhe Pejgamberin, e dinë shumë mirë se femrat imorale meritojnë vetëm burrat imoralë, të sojit të tyre, siç thotë Allahu i Madhëruar: “Gratë imorale janë për burrat imoralë dhe burrat imoralë janë për gratë imorale. Gratë e ndershme janë për burra të ndershëm dhe burrat e ndershëm janë për gra të ndershme. Ata janë të pastër nga shpifjet që thuhën (kundër tyre) dhe do të falen e do të kenë një shpërblim bujar (në Xhenet).” (Nur 26). Duke shqyrtuar të tilla argumente, ata thanë në mënyrë të prerë se kishin të bënë me një trillim dhe shpifje shumë e madhe. Dikush mund të pyesë: “Përse Pejgamberi a.s. mbajti qëndrim pezull për këtë çështje, duke filluar të pyeste, të kërkonte mendim dhe të këshillohej për të? A nuk ishte ai më njeriu i

ditur rreth madhësisë së Allahut, rreth gradës së lartë të tij tek Allahu i Lartësuar?! Pse ai nuk bëri atë që bënë më të zgjedhurit e sahabëve, kur thanë: “I Pastër je, o Zoti ynë, nga çdo e metë! Kjo është një shpifje shumë e madhe!” Atëherë, përgjigja e këtyre pyetjeve do të shpjgohej me faktin se kjo ishte një sprovë e madhe për Pejgamberin a.s. dhe për të gjithë umetin, deri në Ditën e Gjykimit. Allahu i Madhëruar e bëri këtë ngjarje shkak për të zbuluar shumë urtësi të Tij të mrekullueshme. Vetë sjellja e Pejgamberit a.s. shpalosi shumë bukur Urtësinë e Allahut në përcaktimin e asaj ngjarjeje. Me atë sprovë Allahu i Madhëruar lartësoi disa njerëz dhe uli disa të tjerë. Atyre që ndoqën Udhën e Drejtë, Allahu i Madhëruar ua shtoi edhe më shumë udhëzimin dhe imanin, ndërsa të padrejtëve u shtoi veçse shkatërrim dhe humbje. Urtësia e Allahut përcaktoi që Shpallja hyjnore, në lidhje me çështjen, të vonohej plot një muaj. Allahu i Lartësuar nuk i shpalli Pejgamberit a.s. asgjë gjatë kësaj kohe, me qëllim që urtësitë dhe planet e të Madhëruarit të plotësoheshin dhe të dilnin në pah sa më mirë. Gjatë kësaj periudhe besimtarëve të sinqertë iu shtua imani, për shkak të dëlirësisë dhe drejtësisë së tyre. Ata menduan veçse mirë për Allahun e Lartësuar, Pejgamberin a.s., familjen e tij dhe për besimtarët e sinqertë. Ndërsa munafikët shtonin dita-ditës shpifjet dhe hipokrizinë e tyre. Allahu i Madhëruar, me anë të asaj ngjarjeje, u shfaqti qartë Pejgamberit a.s. dhe besimtarëve, cilësitë e munafikëve, llumin që rrinte i fshehur brenda tyre. Me atë ngjarje, Allahu i Madhëruar e plotësoi edhe më shumë adhurimin që kërkonte prej të Sinqertës dhe prindërve të saj, ua shtoi atyre mirësinë e Tij. Me atë ngjarje u bë më e fortë lidhja dhe mbështetja e të Sinqertës dhe prindërve të saj tek Allahu i Lartësuar. Përkushtimi, varfëria dhe nevoja që kjo familje shfaqte ndaj Allahut të Madhëruar, u bënë më të spikatura dhe më të thella. Kjo familje e

shfaqi më fort se kurrë mendimin e mirë për Allahun, shpresën ndaj Tij, dhe më shumë se kurrë ata i prenë shpresat prej krijesave. Gjatë këtyre ditëve, bindja e tyre se ndihma vjen vetëm prej Allahut, dhe nuk pritet kurrësi dhe asgjë prej krijesave, doli më e qartë dhe ndikuese. Të tilla ndjenja u shfaqën haptazi në momentin kur u shpall argumenti i dëlirësisë së saj dhe kur prindërit i thanë: “Çohu dhe falendero Pejgamberin!” Çfarë - tha Aisheja r.a.? Ajo tha: “Për Zotin, unë nuk ngrihem për të shkuar tek ai, dhe nuk falënderoj asnjë tjetër veç Allahut të Madhëruar! Vetëm Ai e solli dhe argumentoi pastërtinë time.” Një nga urtësitë që u fshehën në vonesën njëmuajore të shpalljes hyjnore, ishte edhe fakti që çështja të shqyrtohej dhe të bëhej më e qartë, në mënyrë që, në fund, ata ta prisnin me dëshirë të madhe shpalljen e Allahut për Pejgamberin a.s. Vonesa ua shtoi padurimin. Përfytyrojeni gëzimin, kënaqësinë, çlirim dhe qetësinë e përjetuar nga besimtarët, kur Shpallja zbriti në çastin më të volitshëm. Shpallja zuri vend në shpirtin e tyre, ashtu si shiu në tokën e etur. Nëse Shpallja do të zbriste që në fillimet e ngjarjes, shumë nga këto mësimet e urtësi nuk do të shfaqeshin, por do të mbeteshin nën hije. Gjithashtu, Allahu i Madhëruar, duke e nxjerrë Pejgamberin e tij jashtë kësaj çështjeje, dhe duke e marrë Vetë përsipër mbrojtjen e tij dhe të familjes së tij, tregoi gradën dhe vlerën e lartë të Pejgamberit a.s. dhe të familjes së tij. Pra Allahu i Madhëruar, duke mos e lënë këtë çështje në dorë të Pejgamberit a.s., i poshtëroi hapur armiqtë të Tij, pa qenë e nevojshme që Pejgamberi a.s. të fliste apo të vepronte diçka. Pastaj, nuk ka dyshim, se qëllimi dhe pikësynimi i shpifjeve ishte vetë Pejgamberi a.s., dhe nuk ishte me vend që përgjigjja të kthehej nga vetë ai. E përse duhet të dëshmonte ai për pastërtinë e saj, ndërkohë që kjo nuk ishte e nevojshme, për faktin e thjeshtë se ai kishte dije të mjaftueshme për pastërtinë dhe

ndershmërinë e saj, dhe kurrë nuk do të mendonte një gjë të keqe për të. Ai dhe ajo qëndronin shumë lart e larg atyre lloj bisedave. Për këtë arsye, kur ai u kërkoi shpifësve që të kërkonin ndjesë, shtoi dhe tha: “Kush do ta justifikonte qëndrimin tim nëse do të ndëshkojë dikë që më ka munduar duke fyer familjen time? Vallahi, nga familja ime kam parë veçse hajër. Ata flasin kundër një burri, për të cilin unë di veçse të mira, dhe i cili kurrë nuk ka hyrë në familjen time ndryshe, por veç së bashku me mua.” Për Pejgamberin a.s. kishte argumente dhe shenja që tregonin pastërtinë e të Singertës më shumë sesa dinin muslimanët, por, si pasojë e durimit të tij të përsosur, qëndrueshmërisë së tij, butësisë që e karakterizonte, mendimit të mirë për Zotin e tij, sigurisë së plotë dhe besimit të patundur që ai kishte te Zoti i tij, ai heshti. Ai i dha hakun të gjitha gradave të besimit; ai shpalosi të përsosur durimin e tij, qëndrueshmërinë në kohë sprove, mendimin e mirë për Allahun, derisa zbriti Shpallja, që do t’ia qetësonte shpirtin dhe do t’ia gëzonte sytë dhe zemrën. Kjo sprovë e madhe, padyshim, ia ngriti lart gradat dhe vlerat e tij dhe ia qartësoi të gjithë umetit rëndësinë dhe kujdesin e madh që Allahu i Madhëruar tregonte për profetët e tij të zgjedhur dhe të dashur. Pas zbritjes së ajeteve që flisnin për pafajësinë dhe pastërtinë e Aishes, Pejgamberi a.s. urdhëroi të ndëshkoheshin ata që shfaqën haptazi shpifjen. Për shpifësit që akuzojnë femrat e dëlira për imoralitet, dënimi i përcaktuar me ligj ishte 80 goditje me kamzhikë. Megjithatë, munafiku Ibn Ubej Ibn Seluli, edhe pse ishte koka dhe organizuesi i gjithë kësaj sprove dhe belaje, nuk e mori këtë dënim, dhe kjo për shumë arsye. Disa thonë se, meqë ndëshkimet që parashikon Sheriati janë për të pastruar të dënuarit nga pesha e fajit, që në këtë jetë, atëherë i poshtri Ibn Ubej nuk ishte nga ata që e meritonte një nder dhe mirësi të tillë. Allahu i Lartësuar e kërcënoi atë për një

ndëshkim të madh në jetën tjetër, gjë që i mjaftonte shumë mirë në vend të kamzhikëve. Sipas një shpjegimi tjetër, shkak për këtë ishte fakti se ky munafik, në të vërtetë, shpifte e trillonte dhe i shpërndante ato në forma pyetjesh dhe aludimesh, në mënyrë që të tjerët të kuptonin atë që ai dëshironte dhe që rrjedhimisht, askush të mos mundej të dëshmonte kundër tij se kishte trilluar. Kështu pra, munafiku i poshtër shpifte duke përdorur forma tepër të maskuara. Një mendimi tjetër thotë se ndëshkimi zbatohet vetëm pas pranimit të fajit nga i pandehuri ose në prani të fakteve dhe dëshmiave që vërtetojnë fajin, faktorë që asnjëri nuk u plotësua tek ai. Ai nuk pranoi ndonjëherë se kishte shpifur dhe askush nuk dëshmoi kundër tij, sepse trillimet ai i lëshonte hapur vetëm kur ishte mes shokëve të tij të besës dhe jo mes besimtarëve. Gjithashtu thuhet që e drejta për të kërkuar shpagim për shpifjen, është e drejtë që i takon njeriut kundër të cilit shpifet, kështuqë ku dënim jepet veçse kur e kërkon i dëmtuari. Por edhe nëse do të prananim se ndëshkimi i shpifësit është një detyrim karshi Allahut të Lartësuar, çka do të thotë se nuk mund të mënjanohet, përsëri shpagimi duhet kërkuar domosdoshmërisht nga njeriu kundër të cilit është shpifur, dhe dihet që Aisheja nuk kërkoi të ndëshkohej Ibn Ubeji. Disa të tjerë kanë thënë që ndëshkimi kundër tij u la për hir të një dobie më të madhe sesa ekzekutimi i ndëshkimi ndaj tij. Në të njëjtën mënyrë Pejgamberi a.s. ka vepruar me Ibn Ubejin dhe në rastet kur ka shfaqur haptazi dyfytërsinë në lidhje me fenë, e madje disa herë ka merituar vrasjen. Ai ka merituar të vritet disa herë për fjalët që thoshte, por, për shkak të famës dhe pozitës që gëzonte mes fisit të tij, ishte më e dobishme që të mos ndodhnin këto ndëshkime. Kjo bëhej, me qëllim që fisi i tij të afrohej edhe më shumë në Islam, dhe jo të largohej i nxitur nga urrejtja dhe hakmarrja që mund të shkaktonte vrasja e

një përfaqësuesi të elitës së tyre. Megjithatë, ndoshta ndëshkimi i tij u la për të gjitha këto arsye të marra së bashku. Ata që u gjykuan dhe që e morën dënimin sipas ligjit, ishin Mistah Ibn Ethathe, Hasan Ibn Thabiti dhe Hamnete, e Bija e Xhahshit. Këta ishin besimtarë të singertë, prandaj ky ndëshkim u shërbeu si pastrim dhe si shlyerja e fajit që në këtë dynja. Ndërsa Abdullah Ibn Ubeji atëherë u la sepse nuk i ishte i denjë për atë pastrim.

Besimi i lartë i Aishes

Kur zbriti ajeti i pafajësisë e pastërtisë së Aishes, prindërit e saj i thanë: “Çohu dhe shko te Pejgamberi a.s.” Ajo u përgjigj: “Vallahi, nuk ngrihem unë për të shkuar tek ai, dhe nuk falënderoj asnjë tjetër veç Allahut të Madhëruar!” Kush mediton thellë rreth fjalës së Aishes, e kupton se ajo kishte një njohje të thellë rreth Zotit të saj dhe një *iman* të fuqishëm, të patundur. Ajo e kishte kuptuar mirë faktin se të gjitha mirësitë vinin vetëm nga Zoti i saj. Ajo e konsideronte Allahun si të vetmin që meritonte lavdërimin dhe mirënjohjen e saj. Sa i fuqishëm del personaliteti i saj dhe me dinjitet ajo e mbron pafajësinë dhe pastërtinë e saj! Me dinjitetin e saj, ajo tregon se ajo nuk ka bërë asgjë që ta paraqesë veten si dikush që ka bërë ndonjë faj dhe që ka nevojë të rregullojë marrëdhëniet me dikë. Ajo, duke pasur siguri të plotë në dashurinë e madhe që gëzonte në zemrën e Pejgamberit a.s., i tha ato fjalë si shprehje e dinjitetit, me një nuancë përkëdheljeje të atij që ka të drejtë. *Subhan-Allah!* Sa shumë u shtua dashuria e Pejgamberit a.s. për të, kur ajo tha plot dinjitet: “Nuk falënderoj asnjë tjetër, veç Allahut. Ai dhe vetëm Ai e qartësoi pastërtinë dhe pafajësinë time!” *Subhan-Allah!* Sa i madh ishte durimi dhe qëndrueshmëria e personalitetit të saj, në qëndrimin që mbajti, kur mendon se Pejgamberi a.s. ishte njeriu më i dashur i saj, dhe durimi larg tij ishte i papërballueshëm! Të mendosh se zemra e të

dashurit të saj qëndroi për një muaj larg, dhe në momentin që ajo zemër u kthye e përmalluar dhe më e dashuruar se kurrë për të, ajo, me atë personalitet dhe dinjitet të jashtëzakonshëm, nuk nxitoi të ngrihet dhe të shkonte tek ai! Gëzimi që i jepte kënaqësia e Pejgamberit a.s., afërsia dhe dashuria për të ishin shumë të mëdha, por qëndrueshmëria, vetëpërmbajtja dhe durimi i saj ishin të habitshme." Shkëputur nga "Zad el Mead" vëll 3.

²² Sigurisht, këtu bëhet fjalë për raste dhe situata të ngjashme kur njeriu druhet nga padrejtësia e tiranëve keqbërës dhe e sheh se nuk do të mbajnë drejtësinë me të. Në të kundërt njeriu nuk bën t'i shmanget ligjit dhe drejtësisë. (sh. p.)

²³ Marrë nga tefsiri El-Mujeser.

²⁴ Luti ishte bashkëkohës i Ibrahimit.

²⁵ Imam ibnu Kethiri ka then në shpjegimin e këtij ajetië: "Ka thënë Muxhahidi, Katadja dhe Ed-dahaku se zbritja e melekut me çështjet dhe urdhrat e Zotit bëhet nga një distance e largët sa 500 vjet dhe ngjitja e tij po kështu është një distance e largët sa 500 vjet, por ai e kalon atë (*distance 100 vjeçare*) në çast sa një pulitje e syve. Prandaj i lartësuaru tha: "...të gjitha çështjet ngjiten te Ai në një Ditë, gjatësia e së cilës është sa një mijë vjet, sipas llogaritjes suaj."

²⁶ Kush e lexon këtë para lindjes së diellit është i ruajtur nga shejtani deri në perëndim të diellit dhe kush e lexon para perëndimit të diellit është i ruajtur nga shejtani deri në mengjes.

²⁷ Shih 'Mburoja e muslimanit' etj.

²⁸ *Dhihar*-i ndodh kur burri i thotë gruas së vet: "Ti je për mua si shpina e nënës time", ose fjalë të tjera, për të shprehur se ajo është haram për të. Është quajtur '*dhihar*' -

'shpina', nisur nga shprehja e mësipërme, e cila përdorej nga arabët me nënkuptimin se burri nuk donte t'i afrohej më bashkëshortes për marrëdhënie intime.

²⁹ El ilau është të betuarit se nuk do të kryesh mardhënie me bashkëshorten. Allahu i lartësuar thotë: "Për ata që betohen se nuk do t'u afrohen grave të veta (*për kontakt intim*), afati i pritjes është katër muaj." [El bekare 226] - Këtu bëhet fjalë për betimet që kanë të bëjnë, në mënyrë të veçantë, me marrëdhëniet e burrit me gruan. Kështu, kur burri betohet se nuk do të kryejë më marrëdhënie seksuale me gruan e tij për katër muaj e ose më pak se 4 muaj, atëherë ai është i lirë që të zgjedhë njërën prej këtyre alternativave: ose të thyejë betimin dhe ta kompensojë sipas rregullit, ose ta mbajë betimin deri në përfundim të katër muajve. Gjatë kësaj kohe, gruaja nuk ka asnjë të drejtë që të kërkojë ndarjen prej tij apo të ankohet gjetkë, sepse për katër muaj, burrit i lejohet një gjë e tillë. Por nëse burri betohet se nuk do të kryejë marrëdhënie me gruan e tij për një periudhë më të gjatë se katër muaj, ose përgjithmonë, atëherë ai ka vetëm dy mundësi pas mbarimit të katër muajve: ose ta thyejë betimin e ta kompensojë sipas rregullit, duke iu kthyer jetës dhe marrëdhënieve normale, ose ta divorcojë përfundimisht gruan e tij. Nëse ai nuk pranon që ta ndajë gruan, atëherë ndërhyt gjykatësi dhe i ndan ata me forcën e ligjit. Megjithatë, thyerja e këtij lloji betimi është më e dashur për Allahun e Lartësuar, i Cili thotë: "Në qoftë se heqin dorë (*nga betimi*), atëherë s'ka dyshim se Allahu është Falës e Mëshirëplotë."

³⁰ Allahu i Madhëruar thotë: "Për ato gra, të cilave u është ndërprerë cikli mujor, nëse nuk jeni të sigurt për to, dijeni se koha e pritjes së tyre është tre muaj, e po kaq është edhe për ato që ende nuk u kanë ardhur të përmuajshmet. Për shtatzanat, afati i pritjes

---

është derisa ato të lindin. Kush i frikësohet Allahut, Ai ka për t'ia lehtësuar punët." [Talak 4]

³¹Allahu i lartësuar thotë: "Mos u martoni me ato gra me të cilat kanë qenë martuar etërit tuaj, përveç asaj që ka kaluar (*para Islamit*). Kjo ka qenë vërtet poshtërsi e madhe, vepër e urryer (*tek Zoti*) dhe një zakoni shëmtuar. Ju është ndaluar martesë me nënat tuaja, me bijat tuaja, me motrat tuaja, me hallat tuaja, me tezet tuaja, me bijat e vëllait, me bijat e motrës, me mëndeshat që ju kanë dhënë gjë, me motrat nga gjiri, me nënat e grave tuaja (*vjehrrat*) dhe me thjeshtrat (*vajzat*) e grave tuaja, me të cilat keni kryer kontakt; por nëse nuk keni pasur kontakt me to (*me gratë*), atëherë s'ka pengesë. Ju është ndaluar martesë edhe me gratë e bijve tuaj, që janë të lindur nga ju (*jo të bijve të adoptuar*), dhe të jini të martuar njëherazi me dy motra, përveç rasteve që tashmë kanë kaluar. Vërtet, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë. (*Ju është ndaluar martesë*) Edhe më gratë që janë tashmë të martuara, përveç atyre (*robinjave*) që i keni në posedimin tuaj. Ky është urdhri i Allahut për ju. Veç këtyre, për ju janë të lejuara të gjitha gratë e tjera që t'i merrni (*në martesë*) me pasurinë tuaj, duke pasur për qëllim bashkëshortësinë, jo prostitucionin. Jepjani mehrin e caktuar bashkëshorteve tuaja, me të cilat keni kontaktuar. Nuk ka gjynah për ju nëse, me mirëkuptim të dyanshëm, e shtoni a e pakësoni mehrin. Allahu është i Gjithëditur e i Urtë. Ai që nuk ka mundësi materiale që të martohet me femra të lira besimtare, le të martohet me besimtaret që i ka nën pushtetin e tij (*robëreshat*). Allahu e di më së miri besimin tuaj. Ju jeni të njëri-tjetrit. Martohuni me to me lejen e pronarëve të tyre dhe jepjani mehrin sipas normave. Ato të jenë të ndershme, e jo imorale të hapura apo të fshehta, që jetojnë me partnerë (*jashtmartesorë*). Pasi jeni martuar, nëse ato bëjnë imoralitet, ndëshkimi ndaj

tyre është sa gjysma e ndëshkimit të përcaktuar për gratë e lira. Kjo është e lejueshme për ata që frikësohen se do të bien në imoralitet. Megjithatë, nëse përmbaheni, kjo është më mirë për ju. Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë." [En-nisa 22 – 25]

³²Shih tefsirin e Sures Nisa, ajetet 22 – 25.

³³Salavatet për Profetin a.s. janë si vijon: All-llâhum-me šal-lî alâ Muham-medin ue alâ âli Muham-medin kemâ šal-lejte alâ ibrahîme ue alâ âli Ibrâhîme, in-neke hamîdun Mexhîd. All-llâhum-me bârik alâ Muham-medin ue alâ âli Muham-medin kemâ bârakte alâ ibrahîme ue alâ âli Ibrâhîme, in-neke hamîdun Mexhîd.

O Allah lavdëroje (tek melaiKET e lartë) Muhamedin dhe familjen e tij ashtu siç lavdërove Ibrahimin dhe familjen e tij, vërtet Ti je i Lavdishëm dhe i Madhëruar. Allah begatoje Muhamedin dhe familjen e tij, ashtu siç begatove Ibrahimin dhe familjen e tij, vërtet Ti je i Lavdishëm dhe i Madhëruar.

³⁴Imam Ibnul kajimi thotë: "Kush fyen figurën e Pejgamberit a.s. është detyrë e padiskutueshme që të ekzekutohet, dhe nuk lejohet assesi të tolerohet. Pejgamberi a.s. nuk dha siguracionin për jetën e Makis Ibn Subabete, e Ibn Hatalit dhe dy shërbëtoreve të tij këngëtare, të cilat fyenin Pejgamberin a.s. Pra, edhe pse gratë nuk vriten gjatë luftës, për këto të dyja u lejua ekzekutimi. Pejgamberi a.s. gjithashtu e miratoi vrasjen e një skllavje që kishte statusin *ummu ueled*, nga pronari i saj i verbër, i cili e kishte vrarë sepse ajo e fyente Pejgamberin a.s. ³⁴ Për të njëjtën arsye u vra edhe Ka'b Ibn Eshrefi, çifuti që fyente Pejgamberin a.s. Pejgamberi a.s. urdhëroi për vrasjen e tij, duke thënë: "Kush i del Kab Ibn Eshrefit, sepse ai ka fyer Allahun dhe të Dërguarin e Tij."³⁴ Ai e shante dhe e fyente Pejgamberin a.s. nëpërmjet poezive të veta. Dënimi me

vdekje për atë që fyen figurën e Pejgamberit a.s. ka qenë një qëndrim i përbashkët i Katër Kalifëve të Drejtë, gjykim që njihet se nuk ka pasur asnjë kundërshtim prej sahabëve. Ebu Berzatel Eslemi tentoi të vriste dikë që shante dhe fyente Ebu Bekrin, kalifin e muslimanëve, por Ebu Bekri i tha atij se kjo dispozitë është e veçantë vetëm për figurën e Pejgamberin a.s. Pra vetëm ai që shan e fyen figurën e Pejgamberit a.s. dënohet me vdekje. Njëherë Omer Ibn Hatabi kaloi pranë një murgu. Njerëzit i thanë: “Ky murg fyen figurën e Pejgamberit a.s.” Omeri tha: “Nëse do ta dëgjoja të bënte një gjë të tillë, do ta vrisja. Ne nuk ua japim siguracionin këtyre për të sharë dhe fyer Pejgamberin e Zotit.” Nuk ka dyshim se dëmtimi dhe poshtërsia e qafirëve ndaj muslimanëve duke sharë e ofenduar Pejgamberin e Islamit janë shumë më të mëdha dhe të shëmtuara sesa dëmi që ata mund t’i sjellin shtetit islam duke mos paguar xhizjen. Madje edhe sulmet e drejtpërdrejta, me ushtri dhe luftë kundër muslimanëve, nuk janë më të këqija dhe të dëmshme për islamit sesa fyerja e të Dashurit të Zotit të botëve. Nuk ka ndonjë vepër më fort të shëmtuar, që thyen marrëveshjen dhe siguracionin e dhënë prej shtetit islam, sesa fyerja e Pejgamberit të mëshirës, përveç fyerjes së Krijuesit, Zotit të botëve. Ky është rezultati i analogjisë së saktë, i teksteve të qarta dhe i mendimit unanimit të Katër Kalifëve. Këtë dispozitë e vërtetojnë më shumë se dyzet argumente fetare. Dikush mund të thotë se Pejgamberi a.s. nuk e vrau Abdullah Ibn Ubej Ibn Selulin (kryemunafikun), i cili, duke fyer Pejgamberin a.s., tha: “Kur të kthehem në Medinë, krenarët do të nxjerrin prej saj të poshtëruarit.” Ai nuk vrau as Dhul Huejsirat el Temimin, i cili i tha Profetit a.s.: “Mbaj drejtësi, se nuk je treguar i drejtë.” Nuk vrau as atë që i tha: “Ti i ndalon njerëzit nga padrejtësitë, duke kërkuar që vetëm ti të bësh padrejtësi.”³⁴ Ai nuk vrau as atë që i tha: “Me këtë ndarje të pasurisë nuk është

synuar kënaqësia e Allahut.” Nuk e vrau as atë i cili, kur Pejgamberi a.s. gjykoj në favor Zubejrit në çështjen e vijës së ujit, i tha: “Gjykoje në favor të Zubejrit, sepse është djali i hallës tënde?” Po kështu veproi ai edhe me të tjerë, të cilët e fyenin, por ai nuk i ekzekutoi. Përgjigjja ndaj kësaj pyetjeje është se, Pejgamberi a.s. kishte të drejtën e tij kundër atyre që e fyenin. Nëse donte, e kërkonte këtë të drejtë, dhe ata duhet të vriteshin; dhe nëse jo, ai nuk i vriste. Pra ishte e drejta e Pejgamberit a.s. që ta ndëshkonte apo ta toleronte atë që fyente figurën e tij. Por, pas Pejgamberit a.s., askujt nuk i lejohet që të tolerojë dhe të falë atë që fyen figurën e Pejgamberit a.s., sepse është detyrë e umetit të tij që ta kërkojë këtë të drejtë, pa lejuar asnjë tolerim. Nëse Pejgamberi a.s. mund të toleronte personalisht, umetit të tij nuk i lejohet një gjë e tillë. Në mosekzekutimin e personave të lartpërmendur kishte urtësi dhe dobi, të cilat, pasi Pejgamberi a.s. ndërroi jetë, nuk qëndrojnë më. Kështu, në kohën kur Pejgamberi a.s. ishte gjallë, duhej që njerëzit të afroheshin në Islam dhe të mbusheshin me dashuri dhe respekt për Pejgamberin a.s. Nuk duhej që njerëzit të largoheshin, por duhej kujdes ndaj çdo gjëje që mund të sillte revoltë dhe urrejtje kundër Pejgamberit a.s. Nëse njerëzit do të dëgjonin se Pejgamberi a.s. i ekzekutonte ata që rrinin rreth tij, njerëzit me siguri do të largoheshin duke u revoltuar. Këtë arsye edhe vetë Pejgamberi a.s. e ka shprehur në disa raste. Njëherë Pejgamberi a.s., kur Omeri i kërkoi leje që të vriste kryemunafikun Abdullah Ibn Ubej, tha: “Mos e vrit, sepse atëherë njerëzit do të thonë: ‘Muhamedi po vret shokët e vet’.”³⁴ Pa dyshim, dobia e afrimit të njerëzve dhe fitimi i zemrave të tyre ishte më i rëndësishëm për Pejgamberin a.s. sesa dobia e vrasjes së këtyre fatzinjve që fyenin figurën e tij të ndritur. Megjithatë, kur dobia e vrasjes së atyre që fyenin Pejgamberin a.s. u bë më e rëndësishme sesa çështjet e tjera,

ata vërtet morën dënimin e merituar. Kështu veproi Pejgamberi a.s. me Kab Ibn Eshrefin, i cili e teproi duke përhapur shumë fyerje në adresë të Pejgamberit a.s. dhe, për këtë arsye, vrasja e tij ishte më e dobishme sesa lënia e tij e gjallë. E njëjta gjë mund të thuhet edhe për vrasjen e Ibn Hatalit, e Mekisit, të dy shërbëtove këngëtare që fyenin Pejgamberin a.s., apo për vrasjen e skllaves ummu ueled, nga pronari i saj i verbër. Përfundimisht, ekzekutimet ose tolerimet ishin për hir të dobisë më të rëndësishme, sipas gjykimit të të Dërguarit të Allahut a.s. Por kur çështja, pas vdekjes së Pejgamberit a.s., kaloi në duart e zëvendësuesve të tij, atyre nuk u takon që ta hedhin poshtë hakun e Pejgamberit a.s. Pra ata nuk kanë asnjë zgjedhje tjetër, veç ekzekutimit të atij që fyen figurën e tij a.s. [Zaad el miad vëll 3.]

³⁵Kështu quhej ai që ishte i sëmurë nga testikujt.

³⁶E vërteta mund të gjendet veçse nëpërmjet Kur'anit dhe traditës së pastër profetike, të kuptuar sipas metodologjisë së tre brezave të parë të këtij umeti; sahabëve, tabiinëve dhe nxënësve të tyre.

³⁷ Kuptimi i fjalës *El Rab*: Fjala '**El Rab**' vjen në arabisht me katër kuptime. Dy kuptime kanë lidhje me Qenien e Allahut të Madhëruar dhe Vetën e Tij, ndërsa dy të tjerat kanë lidhje me veprat e Tij. Dy kuptimet që kanë lidhje me Qenien e Allahut të madhëruar janë:

1. El Mulk. El Rab do të thotë **El Malik** - Pronari, Sunduesi. Allahu i Lartësuar thotë: "lilahi ma fis-semauati uel erd" "Të Allahut janë gjithë çka në qiej dhe në tokë". Ai thotë gjithashtu: "lil-lahi mulku semauati uel erd" (Allahut i takon pushteti dhe mbretërimi në qiej dhe në tokë). Gjithçka në qiej dhe në tokë janë dhe i përkasin Allahut të Lartësuar, janë nën pronësinë dhe sundimin e Tij.

2. El Sejjid. El Rabu është **El Sejdu el Mutau**, pra, është Zotëria të cilit duhet t'i binden të gjithë. Ai është i Plotë në të qenurit Zot. Arabët e quajnë **Rab** atë që është **Essejjid** "Zotëri". Në suren Jusuf, Allahu i Lartësuar thotë: "O shokët e mi të burgut! Njëri prej jush do t'i japë të pijë verë zotëriu të vet, ndërsa tjetri do të kryqëzohet dhe shpezët do të hanë nga koka e tij. Çështja për të cilën kërkua shpjegim, ka marrë fund. Atij, për të cilin besonte se është i shpëtuar, i tha: "Më përkujto mua te zotëriu yt". Po shejtani e bëri të harronte që ta përkujtonte te zotëriu i tij, e për këtë mbeti në burg disa vjet." ³⁷ Në të gjitha këto raste, fjala **rab** do të thotë **es-sejjid**, pra, zotëria. Çfarë kuptimi ka kjo fjalë në suren Ihlas: "Allahus-samed". **El Samedu** është **El Sejdu**, të cilit i bindet dhe i nënshtrohet gjithçka dhe tek i cili ngrihen dhe parashtrihen të gjitha çështjet. Prandaj të gjitha çështjet e tua parashtroja dhe kërkoja veçse Atij që është **El Sejjid** - i Ploti në zotërimin dhe sundimin e Tij. Parashtrimi dhe kërkesa e një çështjeje që askush veç Allahut nuk ka pushtetin për ta realizuar, te dikush tjetër veç Allahut, konsiderohet shirk ose idhujtari ndaj Allahut të Lartësuar. Nëse ia kërkon dikujt tjetër veç Allahut, atëherë ti nuk e ke kuptuar se Allahu është **El Sejjid** – pra, i Ploti në zotërimin e sundimin e Tij. Ajo që kërkohet është mbështetje e plotë tek Allahu, por edhe kryerja e çdo sebepe njerëzor, që është në mundësinë e robit. Nuk duhet të gabojmë në këto dy drejtime. Ne nuk duhet të bazohemi krejtësisht në ndërmarrjen e masave dhe sebepeve njerëzore, por edhe lënia tërësisht e sebepeve është e gabuar. Bazimi krejtësisht në sebepe është kufër, ndërsa lënia e sebepeve tërësisht është mendjelehtësi.

Dy kuptimet që kanë lidhje me veprat e Allahut të madhëruar janë: **et-tedbiru** dhe **et-terbijetu**.

1. Et-tedbiru është përkujdesja, rregullimi, administrimi. Allahu është **El Mudeb-biru**, pra, Kujdestari, Rregulluesi dhe

Administruesi. Ai përkujdeset administron dhe rregullon çështjet e krijesave të Tij. Ai u bën atyre bamirësi dhe i trajton me mëshirën e Tij.

2. Et-terbijetu - edukimi . Allahu është **El Murabbi**, domethënë, Edukuesi, Furnizuesi e Ruajtësi.

Kështu, Allahu i Madhëruar është Krijuesi, Sunduesi, Rregulluesi dhe Edukuesi i krijesave të Tij. Por çfarë rrjedh nga kjo? Ai që ka këto cilësi është i vetmi që meriton të adhurohet. Allahu është Zoti i botëve dhe Atij i takon pushteti zotërimi, përkujdesja dhe rregullimi i çështjeve të krijesave të Tij.

Por diçka duhet të kuptohet mirë. Përkujdesja, edukimi dhe rregullimi që Ai u ofron krijesave ka lidhje shumë të ngushtë me impenjimin dhe përkushtimin e tyre për ta pranuar dhe reaguar korrektësisht në lidhje me këtë përkujdesje dhe edukim. Gjithashtu, ka lidhje të ngushtë me përkushtimin dhe dedikimin e krijesave drejt Allahut, Zotit të botëve. Është e vërtetë që Allahu i Lartësuar përkujdeset dhe rregullon çështjet e të gjitha krijesave, me një nivel të caktuar përkujdesjeje dhe rregullimi, mohues apo besimtarë, punëmirë apo punëkëqij qofshin ata. Por përkujdesja dhe rregullimi që Ai u ofron të dashurve të Tij, të cilët janë nënshtruar për ta adhuruar si një të vetëm, është diçka tjetër. Disa robër i shtojnë veprat e mira dhe adhurimet ndaj Zotit ashtu si Ai ka porositur. Çdo e mirë që ata bëjnë i çon dhe i ndihmon ata për të kaluar në një tjetër punë të mirë. Kështu vazhdojnë, derisa rrethi i punëve të mira që ata punojnë zgjerohet dhe zmadhohet. Profeti a.s. ka thënë: “Ruaje (*përgjegjësinë dhe detyrat për*) Zotin, të të ruajtë!” Pas kësaj, ti je i ruajtur me mbrojtjen, përkujdesjen dhe ruajtjen e Zotit tënd. Kështu, disa robër nëse përpiqeshin të mos i bindeshin Allahut, nuk do të mundeshin, ashtu si disa të tjerë që, nëse do të përpiqeshin për t’iu bindur Allahut, nuk do të mundeshin. Të dyja grupet hyjnë dhe i nënshtrohen përkujdesit dhe edukimit që

Zoti ofron. Në varësi të përkushtimit dhe dedikimit të krijesave është edhe lloji i përkujdesjes, rregullimit dhe edukimit që Allahu i Madhëruar u ofron atyre.

Edukimi dhe përkujdesja ndaj krijesave nuk është i njëjtë. Profeti a.s. ka thënë: “Ruaje (*përgjegjësinë dhe detyrat për*) Zotin, të të ruajtë, “Ruaje (*përgjegjësinë dhe detyrat për*) Zotin që ta gjesht Atë para teje! Njihe Allahun në kohë begatije e mirësie, që Ai të të njohë në kohë vështirësie dhe shtrëngimi.”

Allahu i Madhëruar i edukon dhe rregullon gjendjen e robërve. Ai e bën këtë duke i bërë të ndiejnë dhe të jenë të sigurt se ata janë nevojtarë për Të dhe të varur prej Tij në çdo aspekt. Prandaj dhe Profeti a.s. ka thënë: “Çudi me çështjen e besimtarit! Të gjitha gjendjet e tij janë mirësi. Nëse e mbulon mirësia dhe begatia, ai falënderon dhe tregon mirënjohje, dhe kjo është e mirë për të. Nëse atë e godet fatkeqësia, ai bën durim, dhe kjo është e mirë për të. Por kjo nuk i ofrohet askujt tjetër veç besimtarit.”. Besimtari është i kënaqur me Allahun. Në Xhamiun e Termidhiut shënohet: “Ai që kënaqet me Të(*me Allahun*), kënaqësi do t’i jepet. Ndërsa ai që zemërohet e tregon pakënaqësi me Të(*me Allahun*), pakënaqësia dhe zemërimi do t’i jepet.” Një gjë është e padiskutueshme dhe e sigurt: Përkujdesja e Zotit për robërit dhe edukimi e përmirësimi që Ai u ofron atyre është i vazhdueshëm dhe jepet me urtësi të madhe. Besimtari kënaqet dhe përjeton kënaqësi të madhe duke iu bindur Allahut dhe në adhurimet përkushtuar Atij. Ai e shijon dhe përjeton kënaqësi në çdo çast që kalon, duke bërë durim thjesht dhe vetëm në emër të adhurimit të Zotit të tij. Ndërsa i pabinduri e mohuesi, i cili nuk e di dhe nuk e kupton që Allahu i Madhëruar është Rregulluesi, Edukuesi dhe Ai që ofron përkujdesjen dhe përmirësimin e gjendjes së robërve, gjendja e tij është ashtu sikurse e ka përshkruar i Madhëruari kur thotë: “Ka njerëz që e adhurojnë Allahun me luhatje.

Nëse e godet ndonjë e mirë, ai qetësohet me të. Por nëse e godet ndonjë sprovë, ai kthehet në fytyrën e vet të vërtetë. Ai i ka humbur dynjanë dhe ahiretin. Ky është ai dështimi i qartë.” [Haxh 11].

Nëse besimtari sprovohet dhe goditet me ndonjë fatkeqësi, ngushtim apo vështirësi, ai vazhdon të jetë i kënaqur me Zotin e tij dhe përcaktimet e Tij të urta. Ai e di mirë se Allahu është Ai që rregullon çështjet e krijesave, përkujdeset dhe i edukon robrit e Tij me më të mirën përkujdesje dhe rregullim. Nëse robi sëmuret ose sprovohet në pasurinë e tij, të dashurit e tij apo në veten e vet, ai e kupton mirë faktin se Allahu është **Rab** – pra, Zoti, i Pushtetshmi, - është **Es-Sejidi**, domethënë Zotëria që ka në dorë të gjitha çështjet; është **El Maliku** - Pronari dhe Sunduesi i gjithçkaje; është **El Mudebbiru** - Kujdestari dhe Rregulluesi i çështjeve të rrobve; është **El Murabbi** Edukatori i robve të Tij. Ai e kupton mirë faktin se Allahu i takon të bëjë gjithçka që Ai dëshiron, për shkak se Ai është i plotë në zotërimin dhe pushtetin e Tij. Allahu i Madhëruar nuk pyetet për atë që bën, por krijesat do të pyeten.

Allahu i Madhëruar në përkujdesjen, edukimin, administrimin dhe rregullimin e çështjeve të krijesave, ka vendosur rregulla dhe kritere të mrekullueshme dhe të urta. Ai përkujdeset për ta dhe rregullon çështjet e tyre me Sheriatin që ka vendosur për ta, por edhe me kaderin e Tij të urtë dhe të pacenueshëm. Kaderi i Tij nuk mund të mposhtet dhe të cenohet, ndërsa në çështjen e zbatimit ose jo të Sheriatit të Tij i ka lënë robërit të lirë që të bëjnë zgjedhjen e tyre. Dhe pikërisht kështu u sprovuan krijesat. I Madhëruari i sprovon krijesat me kaderin dhe kadanë e Tij, dhe kaderi i Tij kurrë nuk mund të mposhtet dhe cenohet. Por nga ana tjetër, Ai i edukon robrit dhe i udhëzon ata që të rregullojnë çështjet e tyre përmes Sheriatit të Tij. Përmes këtij Sheriati, Ai i urdhëron e ndalon dhe i lë robërit të lirë, që të bëjnë zgjedhjen e tyre. E gjitha kjo është

pjesë e *tedbirit* dhe *terbijes* së Allahut të Madhëruar.

Për të shpjeguar lidhjen e ngushtë mes kaderit dhe Sheriatit, si dhe terbijes dhe tedbirit, që Allahu ofron për njerëzit, le të sjellim një shembull që ka lidhje me pasurinë dhe pronësinë. Allahu i Madhëruar e ka pajisur njeriun me instinkte. Prej instinkteve të njeriut është dëshira për të pasur prone. Njeriu e do pronën. Madje edhe një foshnjë, nëse i jep diçka në dorë, kur do që t’ia heqësh nga dora, e shtrëngon dhe nuk të lejon t’ia marrësh. Prandaj i Madhëruari e përshkruan njeriun duke thënë: “ju e doni pasurinë me një dashuri të madhe” [Fexhr]. Ndërsa Profeti a.s. ka thënë: “Sprova e umetit tim është pasuria”. Pasuria është fitne, qoftë kur është e vogël, qoftë kur është e madhe. I varfri është në sprovë por edhe i pasuri është në sprovë. Kështu, Allahu i Madhëruar e krijoi dhe e përcaktoi që ne ta kemi këtë instinkt.

Brenda nesh gjendet ajo që quhet koprraci. Allahu ka thënë “Ai që është ruajtur nga koprracia e vetes së tij, me të vërtetë ka fituar.” Çdokush ka brenda vetes koprraci. Ndërsa Allahu e ka treguar se shpëtimi është i lidhur me ruajtjen nga koprracia. Allahu vërtet ka krijuar tek ne koprraci dhe e ka përcaktuar me kaderin e Tij, por në të njëjtën kohë na edukon dhe na fton që të rregullojmë çështjet tona përmes Sheriatit të Tij, duke thënë: “Ai që është ruajtur nga koprracia e vetes së tij, me të vërtetë ka fituar.”

Kështu, fakti që Allahu është Rab, Malik, Sejidi, Mudebbir dhe Murabbi, shfaqet dhe del në pah qartë dhe në një lidhje shumë të ngushtë mes kaderit dhe Sheriatit të Tij. Allahu i Madhëruar, përmes Sheriatit të Tij, na edukon dhe përkujdeset që të rregullojë çështjet tona. Këtë Ai e bën shkallë-shkallë, plot urtësi, mëshirë dhe butësi. Stili i Tij është i mrekullueshëm dhe lehtësisht i pranueshëm. Mendohu pak në këto ajete. “Allahut i takon pushteti i qiejve dhe i tokës.” . Ai i njofton krijesat se çdo gjë që

ata e zotërojnë në këtë dynja, do të vijë dita që ata të largohen dhe çdo gjë do të kthehet tek Ai. Por, nga ana tjetër, për të na edukuar dhe përmirësuar shkallë-shkallë, na thotë: “Gjithçka që ju shpenzoni, ajo është e juaja.” Ose thotë: “Falenë me rregull namazin, jepni zekatin dhe jepni për hir të Allahut hua të mirë! Çfarëdo të mire të përgatisni për veten tuaj, atë do ta gjeni tek Allahu më të mirë dhe më të shpërblyer! Kërkoni falje prej Allahut, se, pa dyshim, Allahu është Falës i Madh e Mëshirëplotë!” [Muzemil 20]. Gjithashtu, thotë: “S’ka dyshim se atyre që japin sadaka dhe që i japin Allahut një hua të mirë, atyre do t’u shumëfishohet ajo dhe do të marrin shpërblym të madh. Ata që besojnë Allahun dhe të Dërguarin e Tij, të sinqertët dhe dëshmorët, ata kanë te Zoti i tyre shpërblym dhe dritën e vet, ndërsa ata që e mohojnë shenjat Tona janë banorë të Xhahimit. Dijeni se jeta e kësaj bote është veçse një lojë, kalim kohe në argëtim, stoli e krenari mes jush dhe përpjekje në shtimin e pasurisë dhe të fëmijëve. Ajo i ngjan atij shiu, prej të cilit bima i habit bujqit, por pastaj ajo thahet dhe e sheh të verdhë, mandej përthyhet dhe kalbet. Ndërsa në botën tjetër ka dënim të rëndë, por edhe falje gjynahesh dhe dhurim kënaqësie nga Allahu. Jeta e kësaj bote nuk është gjë tjetër, vetëm se një përjetim mashtrues. Shpejtoni që të fitoni faljen prej Zotit tuaj dhe Xhenetin, gjerësia e të cilit është sa gjerësia e qiellit dhe e Tokës dhe që është përgatitur për ata që i besojnë Allahut dhe të dërguarve të Tij. Ai është mirësia e Allahut, që ia jep kujt të dojë; Allahu është Dhurues i madh.” [Hadid 18 – 21]. Gjithashtu: “Luftoni për hir të Allahut dhe ta dini se Allahu është Dëgjues dhe i Gjithëditur. Kush është ai që do t’i japë Allahut një “hua” të mirë, që Ai t’ia shtojë atë shumëfish? Allahu shtrëngon dhe po Ai çliron. Vetëm tek Ai është kthimi juaj. [Bekare 244, 245]. Ky është një edukim dhe rregullim përmes Sheriatit, që njerëzit të

pastrohen nga koprracia. Në këtë mënyrë, i Madhëruari na jep mundësinë për të zgjedhur që të pastrohemi nga koprracia dhe që pasuria të jetë në dorën tonë thjesht si një mjet dhe jo të bëhet qëllim. Nëse shpirtat e njerëzve, përmes këtij Sheriati dhe sipas tij, bëhen më të gjera sesa pasuria, pushteti dhe postet, atëherë ummeti do të jetë në mirësi dhe begati. E kundërta vlen për të kundërtën. Sa e sa njerëz bien në një nga krimet më të mëdha dhe të dënueshme, siç është fajdeja, ndërkohë që kanë miq farefis dhe të afërm të cilët kanë mjaftueshëm pasuri që të mos e lejojnë atë të bjerë në këtë gabim kaq fatal. Nëse do t’ia jepnin borxh dhe të bënin durim, do të ishte një lehtësim dhe rregullim i madh. Ai që i shikon këto nivele të këshillës dhe edukimit e kupton se Allahu është Edukator i robërve të Tij. Duke qenë se Allahu i Madhëruar është i plotë si Edukator dhe Rregullues i çështjeve tona, Ai nuk na lë të jemi të shkujdesur dhe të hallakatur. Ai vendosi rregullat e Tij të krijimit dhe kaderit në gjithësinë e Tij, por gjithashtu na shpalli edhe rregullat e Sheriatit të Tij, përmes të cilave Ai rregullon çështjet tona dhe na edukon, nëse ne do të bënim zgjedhjen e duhur dhe të bënim durim në të. [Shkëputur nga mësimi i shejh Meshhur Hasen Al Selman në *Tefsir*.]

³⁸ Transmeton Muslimi në hadithin me numër 1017. në kapitullin e zekatit tema: "Nxitja për të dhënë sadaka edhe sikur me gjysëm hurme."